ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА
У ТРИДЦЯТИХ – СОРОКОВИХ
РОКАХ XX СТОЛІТТЯ

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ У ПОЛЬЩІ 1944–1950

ЛІКВІДАЦІЯ КЕРІВНИХ СТРУКТУР

POLSKA I UKRAINA
W LATACH TRZYDZIESTYCH –
CZTERDZIESTYCH XX WIEKU

ORGANIZACJA UKRAIŃSKICH NACJONALISTÓW W POLSCE 1944–1950

LIKWIDACJA STRUKTUR KIEROWNICZYCH

*

9

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Польща та Україна
у тридцятих – сорокових роках XX століття

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 9

Частина перша

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 9

Część pierwsza

Галузевий державний архів Служби безпеки України
Інститут національної пам'яті –
– Комісія з переслідування злочинів проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
Національної академії наук України

Польща та Україна
у тридцятих–сорокових роках XX століття
Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 9

Організація українських націоналістів у Польщі в 1944–1950 роках

Ліквідація керівних структур

ЧАСТИНА ПЕРША

Пам'яті доктора Збігнева Навроцького

Варшава–Київ 2017

Instytut Pamięci Narodowej –
– Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych
Narodowej Akademii Nauk Ukrainy

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku
Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 9

Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce 1944–1950

Likwidacja struktur kierowniczych

CZĘŚĆ PIERWSZA

Pamięci dr. Zbigniewa Nawrockiego

Warszawa–Kijów 2017

Редакційна колегія
Єжи Беднарек
Володимир Бірчак
Володимир В'ятрович
Сергій Кокін
Ігор Кулик
Рафал Лєськевич
Марцін Маєвський
Збігнев Навроцький
Юрій Шаповал

Рецензенти
Станіслав Кульчицький
Ґжеґож Мотика
Іван Патриляк

Підбір документів і наукова редакція
Єжи Беднарек
Діана Бойко
Йоанна Карбаж-Вілінська
Володимир Ковальчук
Сергій Кокін
Станіслав Коллер
Крзиштоф Лянґовський
Марцін Маєвський
Вікторія Окіпнюк
Ванда Худзік
Юрій Шаповал

Переклад
Марґаріта Хілінська
Станіслав Коллер
Катерина Лоссон
Вікторія Окіпнюк
Катерина Сень

Комп'ютерна верстка і обкладинка
ТОВ «ТИРСА» та Кшиштоф Сівец

Друк
Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu
ul. Żeromskiego 4, 27-600 Sandomierz

ISBN 978-83-8098-349-6

© Всі права застережені.
Галузевий державний архів Служби безпеки України
Інститут національної пам'яті – Комісія з переслідування злочинів проти польського народу
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень Національної академії наук України
Варшава 2017

Komitet redakcyjny
Jerzy Bednarek
Wołodymyr Birczak
Serhij Kokin
Ihor Kułyk
Rafał Leśkiewicz
Marcin Majewski
Zbigniew Nawrocki
Jurij Szapował
Wołodymyr Wiatrowycz

Recenzenci
Stanisław Kulczycki
Grzegorz Motyka
Iwan Patrylak

Wybór dokumentów i redakcja naukowa
Jerzy Bednarek
Diana Bojko
Wanda Chudzik
Joanna Karbarz-Wilińska
Serhij Kokin
Stanisław Koller
Wołodymyr Kowalczuk
Krzysztof Langowski
Marcin Majewski
Wiktoria Okipniuk
Jurij Szapował

Przekład
Margarita Chilińska
Stanisław Koller
Katarzyna Losson
Wiktoria Okipniuk
Katarzyna Seń

Fotoskład i okładka
„TYRSA" Sp. z o.o. i Krzysztof Siwiec

Druk
Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu
ul. Żeromskiego 4, 27-600 Sandomierz

ISBN 978-83-8098-349-6

© Copyright by
Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Wydzielone Archiwum Państwowe Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Instytut Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy
Warszawa 2017

ЗМІСТ

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ 28

ДОКУМЕНТИ

№ 1. **10 листопада 1944, Люблін.** Лист керівника контррозвідки (ВГБ) ПКНВ Романа Ромковського до ВУГБ у Ряшеві про недоліки в боротьбі з ОУН у Бірчанській ґміні 72

№ 2. **20 лютого 1945, [Ряшів].** Лист старшого радника ВУГБ у Ряшеві Хвастовського заступнику наркома внутрішніх справ СРСР Івану Сєрову та заступнику начальника ГУКР СМЕРШ НКО СРСР Павлу Мешику про діяльність українського підпілля у Ряшівському воєводстві 78

№ 3. **2 жовтня 1945, б. м.** Переклад копії звіту про зустріч представника українського підпілля «Бориса» з комендантом ГМ у Волковиї 86

№ 4. **22 березня 1946, Варшава.** Витяг з інформації заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна про діяльність українського підпілля на теренах Польщі 90

№ 5. **10 квітня 1946, б. м.** Довідка старшого оперуповноваженого УББ МВС УРСР Каменєва про діяльність ОУН і УПА на території Польщі станом на 1 березня 1946 р. 112

№ 6. **15 квітня 1946, Варшава.** Інформація заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна про діяльність українського підпілля на теренах Ряшівського та Люблінського воєводств за період з 1 березня до 15 квітня 1946 р. . . 124

№ 7. **17 квітня 1946, Варшава.** Звіт начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна директору ІІІ департаменту МГБ Юзефу Чапліцькому про арешт трьох членів українського підпілля в Чехословаччині 142

№ 8. **Липень 1946, Київ.** Повідомлення начальника УББ МВС УРСР Романа Сараєва начальнику ГУББ МВС СРСР Олександрові Леонтьєву про проблеми під час розпрацювання членів крайового проводу ОУН на території Польщі. 148

№ 9. **22 січня 1947, Варшава.** Витяги зі звіту керівника І відділу ІІІ департаменту МГБ про роботу відділу за 1946 р. 156

№ 10. **20 лютого 1947, Київ.** Лист міністра державної безпеки УРСР Сергія Савченка міністрові державної безпеки СРСР Вікторові Абакумову про необхідність ліквідації українського збройного підпілля на теренах Польщі, та з проханням про вказівки з цього приводу. 174

SPIS TREŚCI

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO 29

DOKUMENTY

Nr 1. **10 listopada 1944, Lublin.** Informacja kierownika Kontrwywiadu RBP PKWN Romana Romkowskiego dla WUBP w Rzeszowie o niedociągnięciach w walce z OUN w gminie Bircza 73

Nr 2. **20 lutego 1945, [Rzeszów].** Pismo sowieckiego doradcy przy WUBP w Rzeszowie Chwastowskiego do zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Iwana Sierowa oraz zastępcy naczelnika GUKR *Smiersz* NKO ZSRS Pawła Mieszyka na temat działalności ukraińskiego podziemia w województwie rzeszowskim. . . 79

Nr 3. **2 października 1945, b.m.w.** Przekład odpisu meldunku dotyczącego spotkania przedstawiciela podziemia ukraińskiego „Borysa" z komendantem MO w Wołkowyi 87

Nr 4. **22 marca 1946, Warszawa**. Informacja o działalności podziemia ukraińskiego na terenie Polski, sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina. 91

Nr 5. **10 kwietnia 1946, b.m.w.** Informacja starszego pełnomocnika operacyjnego UBB MWD USRS Kamieniewa na temat podziemia OUN i UPA w Polsce na dzień 1 marca 1946 r. 113

Nr 6. **15 kwietnia 1946, Warszawa.** Informacja zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina o działalności podziemia ukraińskiego w województwach rzeszowskim i lubelskim za okres od 1 III do 15 IV 1946 r. 125

Nr 7. **17 kwietnia 1946, Warszawa.** Raport naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina dla dyrektora Departamentu III MBP Józefa Czaplickiego o aresztowaniu trzech członków podziemia ukraińskiego na terenie Czechosłowacji 143

Nr 8. **Lipiec 1946, Kijów.** Informacja naczelnika UBB MWD USRS Romana Sarajewa do naczelnika GUBB MWD ZSRS Aleksandra Leontjewa o problemach związanych z rozpracowaniem członków Krajowego Prowidu OUN w Polsce 149

Nr 9. **22 stycznia 1947, Warszawa.** Fragmenty sprawozdania naczelnika Wydziału I Departamentu III Grzegorza Łanina z pracy Wydziału za 1946 rok. 157

Nr 10. **20 lutego 1947, Kijów.** Pismo ministra bezpieczeństwa państwowego USRS Siergieja Sawczenki do ministra bezpieczeństwa państwowego ZSRS Wiktora Abakumowa o konieczności likwidacji zbrojnego podziemia ukraińskiego na terenach Polski i zawierające prośbę o wytyczne w tej sprawie 175

№ 11. **25 лютого 1947, Варшава.** Звіт керівника I секції I відділу III департаменту МГБ Фелікса Шпана начальнику I відділу III департаменту Ґжеґожеві Ланіну про результати перевірки в УГБ Ряшівського воєводства. 178
№ 12. **28 лютого 1947, Київ.** Довідка начальника УББ МВС УРСР Романа Сараєва про розташування українського підпілля на теренах Польщі 186
№ 13. **Лютий 1947, б. м.** Довідка заступника начальника відділення УББ МВС УРСР Тігіпка та начальника відділення УББ МВС УРСР Винниченка про заведення агентурної справи «Кубло». 200
№ 14. **31 березня 1947, Ряшів.** Інформація про історію, розміщення та структуру українського підпілля у Польщі 204
№ 15. **25 квітня 1947, Варшава.** Інструкція III департаменту МГБ про боротьбу з українським підпіллям у Польщі 218
№ 16. **Після 12 травня 1947, б. м.** Звіт Марії Савчин-«Марічки» про «котел» у Кракові. 222
№ 17. **18 травня 1947, Перемишль.** Лист заступника начальника I відділу III департаменту МГБ Броніслава Врублевського начальнику слідчого відділу ВУГБ у Кракові Янушу Володку про надання протоколів допитів членів українського підпілля у Польщі. 240
№ 18. **23 травня 1947, Ряшів.** Фрагмент звіту представництва МГБ при ОГ «Вісла» за період з 15 до 22 травня 1947 р. про діяльність українського підпілля у Польщі. 248
№ 19. **25 травня 1947, Ряшів.** Оперативний звіт № 026 Кабінету міністра громадської безпеки з відомостями про Ярослава Гамівку-«Метеора» 270
№ 20. **25 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» щодо діяльності керівництва та зв'язківців українського підпілля у Польщі 274
№ 21. **26 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту підозрюваного Ярослава Гамівки-«Метеора» про пункти перетину східного кордону Польщі, якими користувалися зв'язкові ОУН-Б 292
№ 22. **27 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» щодо структури ОУН-Б. 298
№ 23. **29 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» у справі членів ОУН Людмили Кіт-«Бурлачки» і Марії Боднаренко-«Оксани». 348
№ 24. **29 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» у справі священика Андрія Гози 354
№ 25. **30 травня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» про внутрішній і зовнішній зв'язок ОУН-Б 360

Nr 11. **25 lutego 1947, Warszawa.** Raport kierownika Sekcji I Wydziału I Departamentu III MBP Feliksa Szpana dla naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina o wynikach inspekcji przeprowadzonej w rzeszowskim WUBP 179
Nr 12. **28 lutego 1947, Kijów.** Informacja naczelnika UBB MWD USRS Romana Sarajewa o rozmieszczeniu podziemia ukraińskiego na terytorium Polski 187
Nr 13. **Luty 1947, b.m.w.** Informacja zastępcy naczelnika wydziału UBB MWD USRS Tigibki oraz naczelnika Wydziału UBB MWD USRS Winniczenki dotycząca sprawy agenturalnej „Kubło" 201
Nr 14. **31 marca 1947, Rzeszów.** Informacja na temat historii, rozmieszczenia i struktury podziemia ukraińskiego w Polsce 205
Nr 15. **25 kwietnia 1947, Warszawa.** Instrukcja wydana przez Departament III MBP, dotycząca zwalczania podziemia ukraińskiego w Polsce. 219
Nr 16. **Po 12 maja 1947, b.m.w.** Sprawozdanie Marii Sawczyn, ps. „Mariczka", z „kotła" w Krakowie 223
Nr 17. **18 maja 1947, Przemyśl.** Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego do naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Krakowie Janusza Wołodki dotyczące m.in. przesłania protokołów przesłuchań członków podziemia ukraińskiego w Polsce. 241
Nr 18. **23 maja 1947, Rzeszów.** Fragment sprawozdania Delegatury MBP przy GO „Wisła" za okres od 15 do 22 maja 1947 r., dotyczący działalności podziemia ukraińskiego w Polsce 249
Nr 19. **25 maja 1947, Rzeszów.** Meldunek sytuacyjny nr 026 dla Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, zawierający m.in. informację na temat Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor" 271
Nr 20. **25 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", w sprawie kierownictwa i łączników podziemia ukraińskiego w Polsce. 275
Nr 21. **26 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat punktów przekraczania granicy z ZSRS przez łączników OUN 293
Nr 22. **27 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat struktury OUN 299
Nr 23. **29 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", i Marii Bodnarenko, ps. „Oksana" 349
Nr 24. **29 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", w sprawie ks. Andrzeja Hozy 355
Nr 25. **30 maja 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat wewnętrznej i zagranicznej łączności w OUN 361

№ 26. **Після 30 травня 1947, [Ліська].** Звіт представника слідчого відділу ПУГМ у Ліську Яна Пашкевича про обставини затримання Ярослава Гамівки-«Метеора» 370
№ 27. **1 червня 1947, б. м.** Заява Людмили Кіт-«Бурлачки» про службові зустрічі з членами УПА 376
№ 28. **4 червня 1947, Ряшів.** Оперативне зведення № 034 для міністра МГБ про невдалу спробу захоплення Ярослава Старуха-«Стяга» 392
№ 29. **4 червня 1947, Ряшів.** Звіт підхорунжого ВУГМ у Ряшеві Здислава Шалінського для начальника ВУГБ у Ряшеві про невдалу спробу захоплення Ярослава Старуха-«Стяга» 398
№ 30. **13 червня 1947, Ряшів.** Протокол допиту священика Степана Граба про Анну Карванську-«Рому», Катерину Підбільську-«Галку» й Людмилу Кіт-«Бурлачку» 406
№ 31. **18 червня 1947, Ряшів.** Протокол допиту Андрія Гози щодо його зв'язків із членами ОУН-Б 414
№ 32. **21 червня 1947, Перемишль.** Звіт пор. Артура Зелінського начальникові ВУГБ у Ряшеві Теодору Дуді про співпрацю деяких представників державної адміністрації з українським підпіллям 428
№ 33. **22 червня 1947, Ряшів.** Звіт Фелікса Лещинського з Ряшівського ВУГМ для Ряшівського ВУГБ у справі контактів зв'язкових Василя Галаси-«Орлана» 440
№ 34. **Після червня 1947, [Варшава].** Службова записка начальника I відділу III департаменту МГБ Броніслава Врублевського стосовно кур'єра ОУН-Б Петра Вірстюка 446
№ 35. **8 липня 1947, Ряшів.** Звіт Ярослава Гамівки-«Метеора» про спробу зустрітися з референтом СБ надрайону Василем Габрачем-«Орачем» 450
№ 36. **9 липня 1947, Ряшів.** Звіт Ярослава Гамівки-«Метеора» начальникові ВУГБ у Ряшеві з пропозиціями способів виявлення місць, де перебувають члени та зв'язкові ОУН-Б 462
№ 37. **Після 9 липня 1947, б. м.** Заява Остапа Бревки-«Клима» в справі Ярослава Гамівки-«Метеора» 464
№ 38. **27 липня 1947, Ряшів.** Протокол допиту затриманої Людмили Кіт-«Бурлачки» з приводу о. Стефана Граба 472
№ 39. **1 серпня 1947, Ряшів.** Оперативний наказ № 001 оперативного штабу оперативної групи ВО V про заходи із ліквідації оунівців на Ряшівщині 476
№ 40. **5 серпня 1947, Ряшів.** Лист начальника слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві Фелікса Завадського начальникові ВУГБ у Лодзі Мечиславу Мочару у справі пошуку адреси проживання Ольги Мороз-«Малуші» 484

Nr 26. **Po 30 maja 1947, [Lesko]** Sprawozdanie funkcjonariusza Referatu Śledczego KP MO w Lesku Jana Paszkiewicza dotyczące ujawnienia się Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor" 371
Nr 27. **1 czerwca 1947, b.m.w.** Oświadczenie Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", na temat jej kontaktów z członkami podziemia ukraińskiego 377
Nr 28. **4 czerwca 1947, Rzeszów.** Meldunek sytuacyjny Nr 034 dla Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, zawierający m.in. opis nieudanej próby ujęcia Jarosława Starucha, ps. „Stiah" 393
Nr 29. **4 czerwca 1947, Rzeszów.** Raport przedstawiciela KW MO w Rzeszowie Zdzisława Szalińskiego dla WUBP w Rzeszowie z nieudanej próby ujęcia Jarosława Starucha, ps. „Stiah" 399
Nr 30. **13 czerwca 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania ks. Stefana Hraba na temat Anny Karwańskiej, ps. „Roma", Katarzyny Podbilskiej, ps. „Hałka", i Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka 407
Nr 31. **18 czerwca 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania ks. Andrzeja Hozy na temat jego kontaktów z członkami podziemia ukraińskiego 415
Nr 32. **21 czerwca 1947, Przemyśl.** Raport por. Artura Zielińskiego dla szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy, dotyczący m.in. współpracy niektórych przedstawicieli administracji państwowej z podziemiem ukraińskim 429
Nr 33. **22 czerwca 1947, Rzeszów.** Raport przedstawiciela KW MO w Rzeszowie Feliksa Leszczyńskiego dla rzeszowskiego WUBP z pracy nad ustalaniem kontaktów łączniczek Wasyla Hałasy, ps. „Orłan" 441
Nr 34. **Po czerwcu 1947, [Warszawa].** Notatka służbowa naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego, dotycząca kuriera OUN Piotra Wirstiuka 447
Nr 35. **8 lipca 1947, Rzeszów.** Sprawozdanie Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", z nieudanej próby dotarcia do rejonowego referenta SB Wasyla Harabacza, ps. „Oracz" 451
Nr 36. **9 lipca 1947, Rzeszów.** Propozycje Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", przekazane szefowi WUBP w Rzeszowie, dotyczące sposobu poszukiwania członków podziemia ukraińskiego 463
Nr 37. **Po 9 lipca 1947, b.m.w.** Oświadczenie Eustachego Brewki, ps. „Kłym", w sprawie Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor". 465
Nr 38. **27 lipca 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", na temat ks. Stefana Hraba 473
Nr 39. **1 sierpnia 1947, Rzeszów.** Rozkaz operacyjny Nr 001/Op. Sztabu Grupy Operacyjnej OW V, zawierający m.in. opis działalności podziemia ukraińskiego w terenie i wytyczne dotyczące jego zwalczania. 477

№ 41. **13 серпня 1947, Ряшів.** Лист начальника слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві Фелікса Завадського до ПУГБ у Єленій Гурі щодо проведення розшуку Олени Зарицької-«Малуші» 488
№ 42. **18 серпня 1947, Ряшів.** Протокол допиту затриманої Людмили Кіт-«Бурлачки» про відомих їй членів ОУН-Б 492
№ 43. **27 серпня 1947, Ряшів.** Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди Кабінету міністра громадської безпеки з приводу українського націоналістичного підпілля 498
№ 44. **10 вересня 1947, б. м.** Лист Василя Галаси-«Орлана» до Степана Бандери, перехоплений у Чехословаччині, про діяльність ОУН-Б і УПА на польських теренах. 502
№ 45. **20 вересня 1947, Ряшів.** Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди для III департаменту МГБ щодо ідентифікації вбитого Ярослава Старуха-«Стяга». 508
№ 46. **22 вересня 1947, Варшава.** Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди для III департаменту МГБ з додатковою інформацією щодо смерті Ярослава Старуха-«Стяга» 512
№ 47. **24 вересня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Павлини Сороки-«Галі» про її діяльність в ОУН-Б. 514
№ 48. **25 вересня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Ірини Козакевич-«Роксолани» щодо її діяльності в ОУН-Б. 530
№ 49. **26 вересня 1947, Лігниця.** Протокол допиту підозрюваної Катерини Підбільської-«Галки» щодо її діяльності в ОУН-Б . . . 546
№ 50. **27 вересня 1947, Варшава.** Телефонограма начальника I відділу III департаменту Ґжеґожа Ланіна начальнику III відділу ВУГБ в Ольштині з вказівкою про затримання Ірини Мороз . . . 552
№ 51. **29 вересня 1947, Ряшів.** Звіт I секції III відділу ВУГБ для директора III департаменту МГБ про агентурно-оперативну роботу у Ряшеві протягом 10–20 вересня 1947 р. 556
№ 52. **30 вересня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» у справі провідника надрайону «Верховина» Ірини Тимочко-«Христі». 578
№ 53. **30 вересня 1947, Львів.** Контррозвідувальне зведення начальника Прикордонних військ МВС УО Никифорова та заступника начальника 5-го відділу УПВ МВС УО Кадмова начальникові УМДБ Львівської області Олександрові Вороніну про діяльність осередків ОУН-Б у Польщі 586
№ 54. **1 жовтня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Ольги Мороз-«Малуші» про українське підпілля та його зв'язок зі Західною Європою. 604
№ 55. **3 жовтня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» щодо діяльності Миколи Крупи й Івана Зелінського-«Височана» 612

Nr 40. **5 sierpnia 1947, Rzeszów.** Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie Feliksa Zawadzkiego do szefa WUBP w Łodzi Mieczysława Moczara w sprawie ustalania adresu Olgi Moroz, ps. „Małusza” 485
Nr 41. **13 sierpnia 1947, Rzeszów.** Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie Feliksa Zawadzkiego skierowane do PUBP w Jeleniej Górze w sprawie poszukiwania Olgi Moroz, ps. „Małusza” 489
Nr 42. **18 sierpnia 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka”, na temat znanych jej członków podziemia ukraińskiego 493
Nr 43. **27 sierpnia 1947, Rzeszów.** Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego opisujący m.in. działalność operacyjną wymierzoną w podziemie ukraińskie 499
Nr 44. **10 września 1947, b.m.w.** List Wasyla Hałasy, ps. „Orłan”, do Stepana Bandery, przechwycony w Czechosłowacji, dotyczący spraw organizacyjnych podziemia ukraińskiego na terenie Polski . . 503
Nr 45. **20 września 1947, Rzeszów.** Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Departamentu III MBP na temat identyfikacji zwłok Jarosława Starucha, ps. „Stiah” 509
Nr 46. **22 września 1947, Warszawa.** Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Departamentu III MBP zawierający m.in. informacje związane ze śmiercią Jarosława Starucha, ps. „Stiah” 513
Nr 47. **24 września 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Pauliny Soroki, ps. „Hala”, na temat jej działalności w OUN 515
Nr 48. **25 września 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Ireny Kozakewycz, ps. „Roksolana”, na temat jej działalności w OUN 531
Nr 49. **26 września 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Katarzyny Podbilskiej, ps. „Hałka”, na temat jej działalności w OUN 547
Nr 50. **27 września 1947, Warszawa.** Telefonogram naczelnika Wydziału I Departamentu III Grzegorza Łanina do naczelnika Wydziału III WUBP w Olsztynie z poleceniem aresztowania Teofili Fedoriw vel Ireny Moroz 553
Nr 51. **29 września 1947, Rzeszów.** Sprawozdanie Sekcji I Wydziału III WUBP w Rzeszowie dla dyrektora Departamentu III MBP, dotyczące pracy agenturalno-operacyjnej w okresie od 10 do 20 września 1947 r. 557
Nr 52. **30 września 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja”, na temat prowidnyka nadrejonu „Werchowyna” Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia” 579

№ 56. **4 жовтня 1947, Лігниця.** Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» стосовно розвідувальної діяльності ОУН-Б та її провідних діячів на теренах Польщі 634
№ 57. **22 жовтня 1947, Любачів.** Документ про виявлення криївки Ярослава Старуха-«Стяга» та його ліквідацію 644
№ 58. **25 жовтня 1947, Томашів-Любельський.** Протокол допиту Андрія Фаріона стосовно Романа Лисецького 694
№ 59. **Б. д., б. м.** Документ «Історія, методи дії, організація та мета українського підпілля на польських територіях» 704
№ 60. **1 листопада 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ірона Кудлайчука-«Довгого» в справі діяльності Петра Федоріва-«Дальнича» . 726
№ 61. **3 листопада 1947, Ряшів.** Свідчення Ірона Кудлайчука-«Довгого» про архіви, криївки та запасні пункти зв'язку 736
№ 62. **5 листопада 1947, Ряшів.** Лист начальника III відділу ВУГБ у Ряшеві Мечислава Бєляка директорові III департаменту МГБ у справі підтвердження Іроном Кудлайчуком-«Довгим» автентичності матеріалів, знайдених в архіві «Стяга» 744
№ 63. **5 листопада 1947, Єленя Гура.** Спеціальний звіт начальника ПУГБ в Єленій Гурі Едварда Баумґартена начальникові ВУГБ у Вроцлаві Фаустину Ґжибовському щодо спроби встановлення місця перебування Ірини Тимочко-«Христі» 746
№ 64. **10 листопада 1947, Ряшів.** Нотатки Ірона Кудлайчука-«Довгого» про діяльність технічного осередку при крайовому проводі ОУН-Б 750
№ 65. **11 листопада 1947, Ряшів.** Протокол допиту Ірона Кудлайчука-«Довгого» щодо друкарні ОУН у Польщі 782
№ 66. **12 листопада 1947, Ряшів.** Нотатки Ірона Кудлайчука-«Довгого» щодо планів і завдань ОУН на осінь 1947 р. і зиму 1947–1948 років 788
№ 67. **12 листопада 1947, Ряшів.** Нотатки Ірона Кудлайчука-«Довгого» щодо способів зв'язку між крайовим проводом ОУН у Польщі й ОУН у СРСР 796
№ 68. **13 листопада 1947, Ряшів.** Нотатки Ірона Кудлайчука-«Довгого» про вказівки та плани Ярослава Старуха-«Стяга» на випадок блокади терену Військом Польським 808
№ 69. **15 листопада 1947, б. м.** Протокол допиту Ірини Тимочко-«Христі» щодо її діяльності в ОУН та ситуації в українському підпіллі на теренах Польщі 812
№ 70. **18 листопада 1947, Перемишль.** Спеціальний звіт начальника I відділу III департаменту МГБ Броніслава Врублевського зі супровідним листом директорові III департаменту МГБ Юзефу Чапліцькому стосовно Ірини Тимочко-«Христі» та інших, що були затримані 15 листопада 1947 р. 830

Nr 53. **30 września 1947, Lwów.** Meldunek dowódcy wojsk pogranicznych MGB UO Nikiforowa oraz zastępcy dowódcy 5 Oddziału UPW MGB UO Kadmowa dla naczelnika UMGB obwodu lwowskiego Aleksandra Woronina na temat działalności podziemia ukraińskiego w Polsce 587
Nr 54. **1 października 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Olgi Moroz, ps. „Małusza", na temat podziemia ukraińskiego i jego łączności z Europą Zachodnią 605
Nr 55. **3 października 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja", na temat Mikołaja Krupy i Jana Zielińskiego, ps. „Wysoczan" 613
Nr 56. **4 października 1947, Legnica.** Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja", na temat wywiadu OUN oraz jej czołowych działaczy na terytorium Polski 635
Nr 57. **22 października 1947, Lubaczów.** Sprawozdanie z akcji odnalezienia kryjówki Jarosława Starucha, ps. „Stiah", i jego likwidacji .. 645
Nr 58. **25 października 1947, Tomaszów Lubelski.** Protokół przesłuchania Andrzeja Fariona na temat Petra Fedoriwa vel Romana Lisieckiego 695
Nr 59. **B.d.w., b.m.w.** Informacja na temat historii, metod działania i organizacji oraz celów podziemia ukraińskiego na terenach polskich . 705
Nr 60. **1 listopada 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", na temat Piotra Fedoriwa, ps. „Dalnycz" . 727
Nr 61. **3 listopada 1947, Rzeszów.** Notatka Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", na temat archiwów, kryjówek oraz zapasowych punktów kontaktowych 737
Nr 62. **5 listopada 1947, Rzeszów.** Pismo naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka do dyrektora Departamentu III MBP na temat m.in. potwierdzenia przez Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj" autentyczności archiwum „Stiaha" 745
Nr 63. **5 listopada 1947, Jelenia Góra.** Raport specjalny szefa PUBP w Jeleniej Górze Edwarda Baumgartena dla szefa WUBP we Wrocławiu Faustyna Grzybowskiego, dotyczący poszukiwań Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia" 747
Nr 64. **10 listopada 1947, Rzeszów.** Notatka Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", na temat działalności Ośrodka Technicznego przy Krajowym Prowidzie OUN 751
Nr 65. **11 listopada 1947, Rzeszów.** Protokół przesłuchania Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", na temat drukarni OUN na terenach Polski 783
Nr 66. **12 listopada 1947, Rzeszów.** Notatka Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", dotycząca planów podziemia ukraińskiego na jesień i zimę 1947/1948 789

№ 71. **23 листопада 1947, Перемишль.** Спеціальний звіт заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніслава Врублевського директорові ІІІ департаменту МГБ Юзефу Чапліцькому стосовно затриманої Марії Теслі-«Мотрі» 846
№ 72. **Листопад 1947, [Вроцлав].** Звіт слідчого офіцера Єжи Марца для начальника слідчого відділу ВУГБ у Вроцлаві щодо розпрацювання українського підпілля впродовж вересня–листопада 1947 р.. 856
№ 73. **Листопад – грудень 1947, б. м.** Інформація та завдання для агента, витяги з нотаток Петра Кавули-«Руслана». 886
№ 74. **1 грудня 1947, Перемишль.** Звіт референта І секції ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Міхала Байовського начальникові ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві щодо відомостей, одержаних упродовж слідства Ірини Тимочко-«Христі» 890
№ 75. **1 грудня 1947, Перемишль.** Спеціальний звіт референта І секції ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Міхала Байовського начальникові ВУГБ у Ряшеві щодо зустрічі з представниками радянських Прикордонних військ із метою обміну інформацією про членів ОУН 896
№ 76. **8 грудня 1947, Ряшів.** Інформаційний бюлетень № 004 штабу 9-ї дивізії піхоти за період із 1 до 30 листопада 1947 р. про, зокрема, ситуацію в надрайоні «Холодний Яр» 902
№ 77. **9 грудня 1947, б. м.** Витяг із контррозвідувального звіту № 91 УПВ МВС УО із відомостями про українське націоналістичне підпілля у Польщі 906
№ 78. **10 грудня 1947, Ряшів.** Витяг зі звіту начальника ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Мечислава Бєляка директорові ІІІ департаменту МГБ про агентурно-оперативну роботу за період із 20 до 30 листопада 1947 р. 916
№ 79. **13 грудня 1947, Ряшів.** План виявлення архівів ОУН і криївки Василя Мізерного-«Рена», укладений начальником ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві поручником Мечиславом Бєляком . . 922
№ 80. **18 грудня 1947, Ряшів.** Витяг зі звіту начальника ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Мечислава Бєляка директорові ІІІ департаменту МГБ про агентурно-оперативну роботу за період із 1 до 10 грудня 1947 р. 926
№ 81. **24 грудня 1947, [Варшава].** Лист начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна начальнику ВУГБ у Ряшеві з планом розпрацювання й ліквідації українського підпілля в Ряшівському воєводстві. 938
№ 82. **31 грудня 1947, [Варшава].** Лист начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна начальникові ВУГБ у Вроцлаві з інформацією про затримання Ірини Тимочко-«Христі» . 944

Nr 67. **12 listopada 1947, Rzeszów.** Notatka Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", na temat kontaktów między członkami podziemia ukraińskiego w Polsce i w ZSRS 797
Nr 68. **13 listopada 1947, Rzeszów.** Notatka Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj", dotycząca postawy Jarosława Starucha, ps. „Stiah", oraz jego zarządzeń na wypadek blokady terenu przez WP 809
Nr 69. **15 listopada 1947, b.m.w.** Protokół przesłuchania Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia", na temat jej działalności w OUN oraz sytuacji w podziemiu ukraińskim na terenach Polski 813
Nr 70. **18 listopada 1947, Przemyśl.** Raport specjalny zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego dla dyrektora Departamentu III MBP Józefa Czaplickiego, dotyczący zatrzymania Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia", i innych członków podziemia ukraińskiego 15 listopada 1947 r. 831
Nr 71. **23 listopada 1947, Przemyśl.** Raport specjalny zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego dla dyrektora Departamentu III MBP Józefa Czaplickiego, dotyczący zatrzymanej Marii Tesli, ps. „Motria" 847
Nr 72. **Listopad 1947, [Wrocław].** Raport oficera śledczego Jerzego Marca dla naczelnika Wydziału Śledczego WUBP we Wrocławiu, dotyczący rozpracowania podziemia ukraińskiego w okresie wrzesień–listopad 1947 r. 857
Nr 73. **Listopad–grudzień 1947, b.m.w.** Informacje i zadania dla agenta wraz z przetłumaczonymi z języka ukraińskiego fragmentami notatek Petra Kawuły, ps. „Rusłan" 887
Nr 74. **1 grudnia 1947, Przemyśl.** Raport referenta Sekcji I Wydziału III WUBP w Rzeszowie Michała Bajowskiego dla naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie, dotyczący informacji uzyskanych podczas przesłuchania Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia" . . . 891
Nr 75. **1 grudnia 1947, Przemyśl.** Raport specjalny referenta Sekcji I Wydziału III WUBP w Rzeszowie Michała Bajowskiego dla szefa WUBP w Rzeszowie na temat wymiany informacji o członkach OUN z przedstawicielami sowieckich wojsk pogranicznych . . 897
Nr 76. **8 grudnia 1947, Rzeszów.** Biuletyn Informacyjny Nr 004 Sztabu 9. Dywizji Piechoty za listopad 1947 r., zawierający m.in. opis sytuacji w nadrejonie „Chołodnyj Jar" 903
Nr 77. **9 grudnia 1947, b.m.w.** Wyciąg z meldunku UPW MWD UO nr 91, zawierający m.in. dane dotyczące podziemia ukraińskiego w Polsce. 907
Nr 78. **10 grudnia 1947, Rzeszów.** Sprawozdanie naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka dla dyrektora Departamentu III MBP z pracy agenturalno-operacyjnej za okres od 20 do 30 listopada 1947 r. 917

№ 83. **[1947], Варшава.** План оперативних дій із розпрацювання та ліквідації українського підпілля Перемиського повіту, підготовлений І відділом ІІІ департаменту МГБ 948
№ 84. **[1947], б. м.** Список місць зберігання архівів Ярослава Старуха-«Стяга», про які розповів Ірон Кудлайчук-«Довгий» 964
№ 85. **8 січня 1948, Варшава.** Протокол допиту Теофілії Федорів, вона ж Ірина Мороз, у справі діяльності її чоловіка Петра Федоріва-«Дальнича» 968
№ 86. **15 січня 1948, Ряшів.** Статистичні дані, подані начальником ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Мечиславом Бєляком начальнику І відділу ІІІ департаменту МГБ про діяльність ОУН і УПА в 1947 р. 974
№ 87. **17 січня 1948, Варшава.** Протокол допиту Теофілії Федорів, вона ж Ірина Мороз, про її зв'язки та діяльність упродовж 1946 р. 988
№ 88. **7 лютого 1948, Ряшів.** Телефонограма начальника ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Мечислава Бєляка для І відділу ІІІ департаменту МГБ у справі архіву Петра Федоріва-«Дальнича» й Ярослава Старуха-«Стяга» 994
№ 89. **20 лютого 1948, Варшава.** Протокол допиту Іванни Пшеп'юрської стосовно Мирослава Онишкевича-«Ореста», Івана Луця, Степаниди Онишкевич та інших діячів ОУН-Б 996
№ 90. **21 лютого 1948, Ряшів.** План розпрацювання та ліквідації ОУН у Ряшівському воєводстві, укладений керівником І секції ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві Юзефом Стопкою. 1014
№ 91. **23 лютого 1948, Варшава.** Протокол допиту Іванни Пшеп'юрської про Мирослава Онишкевича-«Ореста» та інших учасників ОУН 1020
№ 92. **26 лютого 1948, Варшава.** План оперативних заходів щодо розпрацювання ОУН, складений заступником начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніславом Врублевським . . 1028
№ 93. **3 березня 1948, Вроцлав.** Протокол допиту Івана Луця щодо його зв'язків із Мирославом Онишкевичем-«Орестом» у Вроцлавському воєводстві 1050
№ 94. **3 березня 1948, Варшава.** Протокол допиту Мирослава Онишкевича-«Ореста» з даними про його біографію 1060
№ 95. **6 березня 1948, б. м.** Витяг з протоколу допиту Петра Сороки-«Богдана» щодо зв'язків українського підпілля у Вроцлавському воєводстві 1072
№ 96. **8 березня 1948, Варшава.** Протокол допиту Мирослава Онишкевича-«Ореста» щодо його діяльності після переселення в Західну Польщу та про інших діячів ОУН 1076

Nr 79. **13 grudnia 1947, Rzeszów.** Informacja na temat miejsc przechowywania archiwów OUN i kryjówki Wasyla Mizernego, ps. „Ren", sporządzona przez naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka 923
Nr 80. **18 grudnia 1947, Rzeszów.** Fragmenty sprawozdania naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka dla dyrektora Departamentu III MBP z pracy agenturalno-operacyjnej za okres od 1 do 10 grudnia 1947 r. 927
Nr 81. **24 grudnia 1947, [Warszawa].** Pismo naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina do szefa WUBP w Rzeszowie zawierające analizę planu dalszego rozpracowania i likwidacji podziemia ukraińskiego. 939
Nr 82. **31 grudnia 1947, [Warszawa].** Pismo naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina do szefa WUBP we Wrocławiu, dotyczące m.in. zatrzymania Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia" 945
Nr 83. **[1947], Warszawa.** Plan działań operacyjnych związanych z rozpracowaniem i likwidacją podziemia ukraińskiego w powiecie przemyskim sporządzony przez Wydział I Departamentu III MBP . . 949
Nr 84. **[1947], b.m.w.** Wykaz miejsc, w których zachowały się archiwa Jarosława Starucha, ps. „Stiah", wskazanych przez Irona Kudłajczuka, ps. „Dowhyj. 965
Nr 85. **8 stycznia 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Teofili Fedoriw vel Ireny Moroz na temat działalności jej męża Petra Fedoriwa, ps. „Dalnycz" 969
Nr 86. **15 stycznia 1948, Rzeszów.** Dane statystyczne sporządzone przez naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka dla Wydziału I Departamentu III MBP, dotyczące działalności podziemia ukraińskiego za 1947 r.. 975
Nr 87. **17 stycznia 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Teofili Fedoriw vel Ireny Moroz na temat jej kontaktów i działalności w 1946 r. 989
Nr 88. **7 lutego 1948, Rzeszów.** Telefonogram naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka do Wydziału I Departamentu III MBP w sprawie archiwum Petra Fedoriwa, ps. „Dalnycz", i Jarosława Starucha, ps. „Stiah" 995
Nr 89. **20 lutego 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Janiny Przepiórskiej na temat Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", Jana Łucia, Stefanii Onyszkewycz oraz innych działaczy i współpracowników OUN 997
Nr 90. **21 lutego 1948, Rzeszów.** Plan rozpracowania i likwidacji OUN na terenie województwa rzeszowskiego, sporządzony przez kierownika Sekcji I Wydziału III WUBP w Rzeszowie Józefa Stopkę . 1015

№ 97. **10 березня 1948, Вроцлав.** Звіт референта І секції ІІІ відділу ВУГБ у Вроцлаві Маріана Босовського начальникові ІІІ відділу ВУГБ у Вроцлаві щодо агентурної розробки «У» та плану наступних дій 1094
№ 98. **11 березня 1948, Варшава.** Протокол допиту Мирослава Онишкевича-«Ореста» щодо керівників ОУН у Польщі 1106
№ 99. **25 березня 1948, Ряшів.** План оперативного використання Ірини Тимочко-«Христі» та відомості, які вона подала під час слідства 1118
№ 100. **30 березня 1948, Ліська.** Лист начальника ПУГБ у Ліську Людвига Сетляка начальникові ІІІ відділу ВУГБ у Ряшеві про агентів, які причетні до боротьби з ОУН і УПА 1128
№ 101. **31 березня 1948, Варшава.** Донесення камерного агента про Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1132
№ 102. **[Березень 1948], б. м.** Свідчення Мирослава Онишкевича-«Ореста» про діяльність у 1947–1948 рр. 1134
№ 103. **3 квітня 1948, Варшава.** Звіт про роботу І відділу ІІІ департаменту за період від 1 березня до 1 квітня 1948 р. у справі розпрацювання крайового проводу ОУН-Б 1146
№ 104. **10 квітня 1948, [Варшава].** Донесення камерного агента про Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1162
№ 105. **13 квітня 1948, Варшава.** Протокол допиту Івана Луця про його зв'язки в українському підпіллі 1166
№ 106. **14 квітня 1948, Варшава.** Протокол допиту Івана Луця в справах Степана Криси-«Богуна», Ольги Ключковської та зв'язків Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1182
№ 107. **21 квітня 1948, [Варшава].** Донесення камерного агента про Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1188
№ 108. **24 квітня 1948, Варшава.** Звіт заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніслава Врублевського директорові ІІІ департаменту МГБ Яну Татаю щодо пошуків архіву Мирослава Онишкевича-«Ореста» й схема терену 1192
№ 109. **5 травня 1948, Ряшів.** Супровідний лист заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніслава Врублевського до шефа ВУГБ у Любліні про передання витягів з протоколів допиту Мирослава Онишкевича-«Ореста» від 26 квітня 1948 р. про місцезнаходження архівів ОУН і схема терену 1198
№ 110. **12 травня 1948, Варшава.** Звіт референта І відділу ІІІ департаменту МГБ Ігнаци Мазура начальникові І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніславу Врублевському про пошук в Диниських архіву Мирослава Онишкевича-«Ореста». . 1204

Nr 91. **23 lutego 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Janiny Przepiórskiej na temat Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", oraz innych działaczy i współpracowników OUN 1021
Nr 92. **26 lutego 1948, Warszawa.** Plan operacyjny dotyczący rozpracowania członków podziemia ukraińskiego, sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego 1029
Nr 93. **3 marca 1948, Wrocław.** Protokół przesłuchania Jana Łucia na temat kontaktów Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", w województwie wrocławskim 1051
Nr 94. **3 marca 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", zawierający jego życiorys 1061
Nr 95. **6 marca 1948, b.m.w.** Wyciąg z protokołu przesłuchania Petra Soroki, ps. „Bohdan", na temat kontaktów podziemia ukraińskiego na terenie województwa wrocławskiego 1073
Nr 96. **8 marca 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", na temat jego działalności po przeniesieniu się na zachodnie tereny Polski oraz innych działaczy OUN 1077
Nr 97. **10 marca 1948, Wrocław.** Raport referenta Sekcji I Wydziału III WUBP we Wrocławiu Mariana Bosowskiego dla naczelnika Wydziału III WUBP we Wrocławiu, dotyczący agenturalnego opracowania krypt. „U" i planu dalszych działań 1095
Nr 98. **11 marca 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", na temat kierownictwa OUN w Polsce 1107
Nr 99. **25 marca 1948, Rzeszów.** Plan operacyjnego wykorzystania osoby Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia", oraz informacji podanych przez nią w śledztwie 1119
Nr 100. **30 marca 1948, Lesko.** Pismo szefa PUBP w Lesku Ludwika Setlaka do naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie w sprawie agentury zajmującej się podziemiem ukraińskim 1129
Nr 101. **31 marca 1948, Warszawa.** Doniesienie agenta celnego zawierające informacje o Myrosławie Onyszkewyczu, ps. „Orest" 1133
Nr 102. **[Marzec 1948], b.m.w.** Pisemne zeznania Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", na temat jego działalności w latach 1947–1948 1135
Nr 103. **3 kwietnia 1948, Warszawa.** Sprawozdanie z pracy Wydziału I Departamentu III MBP za marzec 1948 r., zawierające m.in. sprawę rozpracowania Krajowego Prowidu OUN 1147
Nr 104. **10 kwietnia 1948, [Warszawa].** Doniesienie agenta celnego zawierające informacje uzyskane od Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest" 1163

№ 111. **15 травня 1948, б. м.** Витяг із донесення агента «Певного» щодо зв'язків Григорія Земели з Мирославом Онишкевичем-«Орестом» 1208
№ 112. **21 травня 1948, б. м.** Донесення камерного агента про Івану Пшеп'юрську 1210
№ 113. **1 червня 1948, Варшава.** Протокол допиту Мирослава Онишкевича-«Ореста» про плани реорганізації українського підпілля 1212
№ 114. **29 липня 1948, Варшава.** Нотатки начальника I секції I відділу III департаменту МГБ Фелікса Шпана про випадки перебування в Катовицях зв'язкового УГВР Юзефа Качоровського 1220
№ 115. **5 серпня 1948, Ряшів.** Звіт за місяць начальника III відділу ВУГБ у Ряшеві Мечислава Бєляка директорові III департаменту МГБ про діяльність ОУН і УПА в Ряшівському воєводстві впродовж липня 1948 р. 1224
№ 116. **9 серпня 1948, Варшава.** Лист директора III департаменту Яна Татая директорові VII департаменту МГБ Вацлаву Комарові про зв'язкового УГВР із крайовим проводом ОУН Юзефа Качоровського та місця його перебування 1234
№ 117. **11 серпня 1948, Варшава.** Нотатки Леона Лапінського-«Зенона» про Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1238
№ 118. **16 серпня 1948, [Варшава].** Стислий виклад справи зв'язкової крайового проводу ОУН Євгенії Скаб-«Феськи» 1246
№ 119. **24 вересня 1948, Варшава.** Звіт референта I відділу III департаменту Вацлава Льокайчика начальникові I відділу III департаменту МГБ Броніславу Врублевському про пошук архіву Мирослава Онишкевича-«Ореста» 1250
№ 120. **17 листопада 1948, Варшава.** Протокол допиту Петра Сороки-«Богдана» в справі листа, який у нього було виявлено під час обшуку. 1252
№ 121. **1 грудня 1948, Вроцлав.** Обвинувальний висновок у справі членів підпілля ОУН-Б Луки Осташевського, Марії Осташевської, Григорія Земели, Ольги Омелян та Григорія Криловського 1256
№ 122. **7 грудня 1948, [Варшава].** Звіт референта I відділу III департаменту Станіслава Яштшембського керівнику I секції I відділу III департаменту МГБ Феліксу Шпану щодо підозрюваного у належності до українського підпілля Михайла Костки 1266
№ 123. **15 лютого 1949, Вроцлав.** Протокол допиту Владислава Луця в справі зв'язків Івана Камінського з членами українського підпілля у Польщі 1270

Nr 105. **13 kwietnia 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Jana Łucia na temat jego kontaktów w podziemiu ukraińskim 1167
Nr 106. **14 kwietnia 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Jana Łucia na temat m.in. Stefana Krysy, ps. „Bohun", Olgi Kluczkowskiej oraz kontaktów Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest" 1183
Nr 107. **21 kwietnia 1948, [Warszawa].** Doniesienie agenta celnego zawierające informacje o Myrosławie Onyszkewyczu, ps. „Orest". . 1189
Nr 108. **24 kwietnia 1948, Warszawa.** Raport zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego dla dyrektora Departamentu III MBP Jana Tataja, dotyczący archiwum Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", wraz ze szkicem terenu..... 1193
Nr 109. **5 maja 1948, Rzeszów.** Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego do szefa WUBP w Lublinie, informujące o przekazaniu wyciągów z przesłuchań Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest" z 26 kwietnia 1948 r. na temat lokalizacji archiwów OUN oraz szkice terenu 1199
Nr 110. **12 maja 1948, Warszawa.** Raport referenta Wydziału I Departamentu III MBP Ignacego Mazura dla naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego z odnalezienia w Dyniskach archiwum Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest"..... 1205
Nr 111. **15 maja 1948, b.m.w.** Wyciąg z doniesienia agenta krypt. „Pewny" na temat kontaktów Grzegorza Zemeły z Myrosławem Onyszkewyczem, ps. „Orest"..... 1209
Nr 112. **21 maja 1948, b.m.w.** Doniesienie agenta celnego zawierające informacje o Janinie Przepiórskiej 1211
Nr 113. **1 czerwca 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest", na temat m.in. planów reorganizacji podziemia ukraińskiego 1213
Nr 114. **29 lipca 1948, Warszawa.** Notatka kierownika Sekcji I Wydziału I Departamentu III MBP Feliksa Szpana na temat przyjazdów do Katowic łącznika UHWR Józefa Kaczorowskiego.... 1221
Nr 115. **5 sierpnia 1948, Rzeszów.** Raport miesięczny naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie Mieczysława Bielaka dla dyrektora Departamentu III MBP, dotyczący działalności OUN i UPA w województwie rzeszowskim za lipiec 1948 r..... 1225
Nr 116. **9 sierpnia 1948, Warszawa.** Pismo dyrektora Departamentu III Jana Tataja do dyrektora Departamentu VII MBP Wacława Komara na temat łącznika UHWR z Krajowym Prowidem OUN Józefa Kaczorowskiego i miejsc jego pobytu 1235

№ 124. **26 лютого 1949, Вроцлав.** Вирок Військового районного суду у Вроцлаві в справі Луки Осташевського, Марії Осташевської, Григорія Земели, Ольги Омелян та Григорія Криловського 1276
№ 125. **9 квітня 1949, Варшава.** Циркуляр директора I департаменту МГБ Стефана Антосевича начальникам воєводських управлінь безпеки щодо контррозвідувальної розробки представників національних меншин, котрі мають зв'язки за кордоном 1286
№ 126. **6 серпня 1949, Варшава.** Протокол допиту Корнеля Козенка про знайомих йому діячів ОУН 1296
№ 127. **16 вересня 1949, Ряшів.** Список членів ОУН, котрі перейшли до СРСР після операції «Вісла», підготовлений для директора III департаменту МГБ 1306
№ 128. **13 жовтня 1949, Варшава.** Обвинувальний висновок у справі Петра Федоріва-«Дальнича». 1312
№ 129. **31 жовтня 1949, Варшава.** Протокол допиту Петра Федоріва-«Дальнича» в справі зв'язкової крайового проводу ОУН-Б Любомири Богачевської. 1348
№ 130. **14 листопада 1949, Варшава.** Вирок військового районного суду у Варшаві в справі Теофілії Федорів, вона ж Ірина Мороз 1352
№ 131. **14 грудня 1949, Варшава.** Обвинувальний висновок у справі Ольги Онишкевич 1364
№ 132. **14 березня 1950, Варшава.** Службова записка старшого референта I відділу III департаменту МГБ Януша Мазурека у справі Ірини Хробак. 1372
№ 133. **22 червня 1950, Ряшів.** Лист до директора III департаменту МГБ і начальника I відділу МГБ у Варшаві в справі допитаних членів ОУН і УПА, які після операції «Вісла» перейшли на територію СРСР 1376
№ 134. **11 серпня 1950, Варшава.** Пропозиція директора III департаменту МГБ Юзефа Чапліцького про передання архіву Ярослава Старуха-«Стяга» керівництву СРСР 1378
№ 135. **19 грудня 1950, Ряшів.** Лист начальника III відділу ВУГБ у Ряшеві до начальника II відділу III департаменту МГБ щодо пошуку в Перемиському повіті архіву Василя Галаси-«Орлана» 1384
№ 136. **29 квітня 1953, Варшава.** Службова записка керівника II секції II відділу III департаменту МГБ Ромуальда Поморського про Захара Саба-«Клена» 1388
№ 137. **19 травня 1953, Варшава.** Службова записка Ярослава Гамівки-«Урагана» про Захара Сабу-«Клена» та Владислава Голуба-«Лугового» 1402

Nr 117. **11 sierpnia 1948, Warszawa.** Notatka Leona Łapińskiego, ps. „Zenon", zawierająca informacje o Myrosławie Onyszkewyczu, ps. „Orest" 1239
Nr 118. **16 sierpnia 1948, [Warszawa].** Streszczenie sprawy łączniczki Krajowego Prowidu OUN Eugenii Skab, ps. „Feśka" 1247
Nr 119. **24 września 1948, Warszawa.** Raport referenta Wydziału I Departamentu III MBP Wacława Lokajczyka dla naczelnika tegoż wydziału Bronisława Wróblewskiego, dotyczący odnalezienia archiwum Myrosława Onyszkewycza, ps. „Orest". 1251
Nr 120. **17 listopada 1948, Warszawa.** Protokół przesłuchania Petra Soroki, ps. „Bohdan", na temat listu znalezionego przy nim w trakcie rewizji 1253
Nr 121. **1 grudnia 1948, Wrocław.** Akt oskarżenia przeciwko Łukaszowi Ostaszewskiemu, Marii Ostaszewskiej, Grzegorzowi Zemele, Oldze Omelan oraz Grzegorzowi Kryłowskiemu 1257
Nr 122. **7 grudnia 1948, [Warszawa].** Raport referenta Wydziału I Departamentu III MBP Stanisława Jastrzębskiego dla kierownika Sekcji I Wydziału I Departamentu III MBP Feliksa Szpana, dotyczący podejrzanego o przynależność do podziemia ukraińskiego Michała Kostki 1267
Nr 123. **15 lutego 1949, Wrocław.** Protokół przesłuchania Władysława Łucia na temat kontaktów Jana Kamińskiego z członkami podziemia ukraińskiego 1271
Nr 124. **26 lutego 1949, Wrocław.** Wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu w sprawie przeciwko Łukaszowi Ostaszewskiemu, Marii Ostaszewskiej, Grzegorzowi Zemele, Oldze Omelan oraz Grzegorzowi Kryłowskiemu. 1277
Nr 125. **9 kwietnia 1949, Warszawa.** Pismo przewodnie wraz z okólnikiem dyrektora Departamentu I MBP Stefana Antosiewicza do szefów wojewódzkich urzędów bezpieczeństwa publicznego, zalecającym rozpracowanie mniejszości narodowych związanych z zagranicą 1287
Nr 126. **6 sierpnia 1949, Warszawa.** Protokół przesłuchania Kornela Kozenki na temat znanych mu działaczy OUN 1297
Nr 127. **16 września 1949, Rzeszów.** Wykaz członków OUN, którzy po akcji „Wisła" przeszli na tereny ZSRS, sporządzony dla dyrektora Departamentu III MBP 1307
Nr 128. **13 października 1949, Warszawa.** Akt oskarżenia przeciwko Petrowi Fedoriwowi, ps. „Dalnycz" 1313
Nr 129. **31 października 1949, Warszawa.** Protokół przesłuchania Petra Fedoriwa, ps. „Dalnycz", na temat łączniczki Krajowego Prowidu OUN Lubomiry Bohaczewskiej 1349
Nr 130. **14 listopada 1949, Warszawa.** Wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie w sprawie Teofili Fedoriw vel Ireny Moroz . 1353

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ 1419
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК 1471
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК 1543

Nr 131. **14 grudnia 1949, Warszawa.** Akt oskarżenia przeciwko Oldze Onyszkewycz 1365
Nr 132. **14 marca 1950, Warszawa.** Notatka służbowa starszego referenta Wydziału I Departamentu III MBP Janusza Mazurka w sprawie Ireny Kociołek vel Chrobak 1373
Nr 133. **22 czerwca 1950, Rzeszów.** Pismo do dyrektora Departamentu III MBP w sprawie materiałów dotyczących członków OUN-UPA, którzy przeszli po akcji „Wisła" na tereny ZSRS 1377
Nr 134. **11 sierpnia 1950, Warszawa.** Wniosek dyrektora Departamentu III MBP Józefa Czaplickiego o przekazanie archiwum Jarosława Starucha, ps. „Stiah", władzom ZSRS 1379
Nr 135. **19 grudnia 1950, Rzeszów.** Pismo naczelnika Wydziału III WUBP w Rzeszowie do naczelnika Wydziału II Departamentu III MBP w sprawie bezskutecznych poszukiwań archiwum Wasyla Hałasy, ps. „Orłan", w powiecie przemyskim 1385
Nr 136. **29 kwietnia 1953, Warszawa.** Notatka służbowa kierownika Sekcji II Wydziału II Departamentu III MBP Romualda Pomorskiego, dotycząca Zachariasza Sabo, ps. „Kłen" 1389
Nr 137. **9 maja 1953, Warszawa.** Notatka służbowa Jarosława Hamiwki, krypt. „Huragan", dotycząca Zachariasza Sabo, ps. „Kłen", i Władysława Hołuba, ps. „Łuhowyj" 1403

WYKAZ SKRÓTÓW 1407
INDEKS NAZWISK I PSEUDONIMÓW 1431
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH 1521

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ

Ця книжка – це наступний том спільної польсько-української видавничої серії, започаткованої в кінці дев'яностих років XX століття. Проблема польсько-українських відносин піднімала й піднімає до сьогодні багато емоцій. Гострі емоції як у Польщі, так і в Україні викликає питання про Волинську трагедію[1].

В цій серії ми підняли цю тему більше десяти років тому, що закінчилось публікацією IV тому. Дві частини на 1512 сторінках містили щойно розсекречені документи. З того часу на сторінках серії були підняті інші, не менш важливі, теми: ліквідація радянськими органами безпеки польського підпілля у 1944–1945 рр. (акція «Сейм»), а також Польська операція НКВС, яка була проведена у 1937–1938 рр. Ми були першими, хто опублікував документи радянських органів безпеки про вище зазначену операцію.

Перші переговори представників Інституту національної пам'яті та Галузевого Державного архіву Служби безпеки України щодо даного тому відбулися вже у 2008 р. Ініціатива підготовки цього тому належала св. пам'яті проф. Янушу Куртиці. Вже тоді було домовлено, що один з наступних томів буде присвячений питанню боротьби комуністичних органів безпеки проти Організації українських націоналістів. Період президентства Віктора Януковича не сприяв плідній співпраці. Робота над томом затягнулася і тільки в другій половині 2014 р. повернулася до колишнього ритму.

Перші повоєнні роки в історії польсько-українських взаємин були особливим періодом. Конфлікт, що тривав на території спільного проживання двох народів у 1944–1947 рр., й до сьогодні викликає дуже емоційні промови та реакції. Так само дотепер залишається маловідомою, чи так би мовити, такою, що її обходять стороною, тема діяльності українських націоналістів в Польщі у 1944–1948 рр. Спільна польсько-українська робоча група визнала, що це є вагомою підставою для вивчення даного питання. Черговий том нашої видавничої серії «Польща та Україна у 30–40 рр. XX ст. Невідомі документи з архівів спеціальних служб» присвячено проблематиці, пов'язаній з Організацією українських націоналістів (ОУН) Степана Бандери та знищенням її керівних структур на теренах Польської Республіки комуністичними органами безпеки тогочасної Польщі.

---

[1] Ця тема побачила багату літературу. Найбільш важливі публікації: *Antypolska akcja OUN-UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje.* Ред. Motyka G., Libionka D.; Siemaszko E. i W., *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia: 1939–1945.* – T. 1–2. – Warszawa, 2000; Ільюшин І. *Волинська трагедія 1943–1944 рр.* – Київ, 2003; Motyka G., *Wołyń 43. Ludobójcza czystka: fakty, analogie, polityka historyczna.* – Warszawa, 2016; Ольховський І. *Кривава Волинь.* – Луцьк, 2008; Romanowski W. *ZWZ-AK na Wołyniu 1939–1944.* – Lublin, 1993; Wiatrowycz W. *Druga wojna polsko-ukraińska 1942–1947.* – Warszawa, 2013.

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Prezentowana publikacja to kolejny tom wspólnej polsko-ukraińskiej serii wydawniczej, istniejącej od końca lat dziewięćdziesiątych XX w. Problematyka stosunków polsko-ukraińskich budziła i budzi po dziś dzień wiele emocji. Skrajne emocje zarówno w Polsce, jak i na Ukrainie wywołuje kwestia zbrodni wołyńskiej[1]. W niniejszej serii temat ten podjęto ponad dziesięć lat temu, co zakończyło się opublikowaniem tomu IV, liczącego w dwóch częściach 1512 stron i zawierającego wówczas dopiero co odtajnione dokumenty. Od tego czasu na łamach serii podjęto inne, równie ważne tematy: rozbicia w latach 1944–1945 polskiego podziemia przez Sowietów (akcja „Sejm"), czy też Operacji Polskiej NKWD przeprowadzonej w latach 1937–1938. Byliśmy pierwszymi, którzy opublikowali dokumenty sowieckich organów bezpieczeństwa dotyczące właśnie wspomnianej operacji.

Wstępne rozmowy przedstawicieli Instytutu Pamięci Narodowej i Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy na temat prezentowanej książki podjęto już w 2008 r. Inicjatywa podjęcia prac nad niniejszym tomem wyszła od śp. Prezesa IPN prof. Janusza Kurtyki. Ustalono wtedy, że jednym z kolejnych tomów będzie właśnie ten poświęcony problemowi zwalczania Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa. Okres prezydentury Wiktora Janukowycza nie sprzyjał owocnej współpracy. Prace nad tomem przeciągały się i dopiero w drugiej połowie 2014 r. powróciły do dawnego rytmu.

Pierwsze lata powojenne były w historii stosunków polsko-ukraińskich okresem szczególnym. Konflikt trwający w południowo-wschodniej części kraju w latach 1944–1947, do dziś wywołuje bardzo emocjonalne głosy i reakcje.

Także działalność OUN Stepana Bandery w Polsce w latach 1944–1948 wciąż jest tematem nieznanym, żeby nie użyć słowa, pomijanym. Wspólna polsko-ukraińska grupa robocza uznała, że jest to dobry moment na podjęcie tej kwestii. Kolejny tom wspólnej polsko-ukraińskiej serii wydawniczej „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych" został poświęcony problematyce związanej z Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów Stepana Bandery i rozbiciem

[1] Tematyka ta doczekała się bogatej literatury. Najważniejsze publikacje to: *Antypolska akcja OUN-UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje*, red. G. Motyka i D. Libionka; E. i W. Siemaszko, *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia: 1939–1945*, t. 1–2, Warszawa 2000; I. Iljuszyn, *Wołyńska trahedija 1943–1944 rr.*, Kyjiw 2003; G. Motyka, *Wołyń'43. Ludobójcza czystka: fakty, analogie, polityka historyczna*, Warszawa 2016; I. Olchowśkyj, *Krywawa Wołyń*, Łuck 2008; W. Romanowski, *ZWZ-AK na Wołyniu 1939–1944*, Lublin 1993; W. Wiatrowycz, *Druga wojna polsko-ukraińska 1942–1947*, Warszawa 2013.

Під керівними структурами ми маємо на увазі керівництво ОУН так званого Закерзонського краю (за лінією Керзона), яке сформувалося впродовж 1945 р., після демаркації кордону між Польщею та СРСР. До складу цього керівництва входили: провідник Ярослав Старух («Стяг»), його заступник і референт пропаганди Василь Галаса («Зенон», «Орлан»), командир Української Повстанської Армії (УПА) Мирослав Онишкевич («Орест», «Богдан», «Олег», «Білий») і керівник Служби безпеки (СБ) Петро Федорів («Дальнич»). Тут слід чітко зазначити, що у даному виданні йдеться про ліквідацію керівництва ОУН в Польщі, а не командування УПА. Обидві організації або формування трактуються упорядниками як окремі, а не тотожні структури. У літературі попередніх років досить поширеним було уживання подвійного скорочення ОУН-УПА, що обґрунтовувалося відсутністю різниці між ними. Тим часом, за твердженням українського дослідника Юрія Киричука, в УПА налічувалось лише приблизно 50% членів ОУН-Б[2]. Всі інші стрільці та старшини були людьми інших політичних поглядів і переконань, хоча УПА діяла під постійним і невпинним контролем бандерівського керівництва.

Історіографія діяльності ОУН на теренах Польщі у 1944–1947 рр. не є обширною. Значно більше уваги приділено УПА та її боротьбі із підрозділами Війська Польського, Корпусу внутрішньої безпеки та Військами прикордонної охорони. Увагу дослідників було також зосереджено на виселенні українського населення з Польщі у 1945–1946 рр. та на акції «Вісла». З-поміж публікацій історичних джерел слід згадати збірник, підготовлений Романом Дроздом та Ігорем Галаґідою, під назвою *Українці в Польщі. У боротьбі за ідентичність (Документи і матеріали)* (*Ukraińcy w Polsce. W walce o tożsamość* (*Dokumenty i materiały).* Warszawa, 1999), в якому йдеться про загальну політику польської влади щодо української меншини.

Питанням, пов'язаним із переселенням польського та українського населення, був присвячений другий том нашої видавничої серії (*Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. Том 2. Переселення поляків та українців, 1944–1946 рр.* Варшава–Київ, 2000), а також два томи документів, упорядковані Євгеном Місилом під назвою *Репатріація чи депортація. Переселення українців з Польщі до УРСР, 1944–1946 (Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944–1946.* Warszawa, 1996–1999). В обох публікаціях багато документів висвітлює протидію українського підпілля переселенській акції, а також перебіг знищення формувань УПА Громадською міліцією, Військом Польським, Військами прикордонної охорони та Управлінням безпеки.

Якщо йдеться про ліквідацію УПА в Польщі та цивільної мережі українського підпілля під час акції «Вісла», то слід згадати п'ятий том серії *Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, під назвою *Акція «Вісла», 1947*,

---

[2] Див.: Киричук Ю. *Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50 років XX століття.* – Львів, 2000. – С. 83.

jej struktur kierowniczych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przez komunistyczne organy bezpieczeństwa ówczesnej Polski.

Pisząc o strukturach kierowniczych, mamy na myśli Prowid OUN-B w Polsce, a więc ścisłe kierownictwo OUN tzw. Kraju Zakerzońskiego (za linią Curzona), wykrystalizowane w ciągu 1945 r. po wytyczeniu granicy pomiędzy Polską a ZSRS. W skład tego kierownictwa wchodzili: Jarosław Staruch jako kierownik, Wasyl Hałasa jako jego zastępca i referent propagandy, Myrosław Onyszkewycz jako referent wojskowy i Petro Fedoriw jako referent Służby Bezpieczeństwa. Trzeba w tym miejscu wyraźnie zaznaczyć, że niniejszy tom dotyczy likwidacji kierownictwa OUN w Polsce, a nie dowództwa UPA. Obie organizacje czy też formacje są przez redaktorów traktowane jako oddzielne, a nie tożsame struktury. Stosowanie np. skrótów OUN-UPA łącznie w starszej literaturze było dość powszechne i przekładało się również na ich nierozróżnianie. Tymczasem, według twierdzenia ukraińskiego badacza Jurija Kyryczuka, w UPA znajdowało się jedynie około 50% członków OUN-B[1]. Reszta szeregowych i kadry oficerskiej to ludzie o innych przekonaniach i poglądach politycznych, chociaż UPA działała pod stałą i nieprzerwaną kontrolą banderowskiego kierownictwa[2].

Literatura dotycząca działalności OUN na terenie Polski w latach 1944–1947 nie jest zbyt obszerna. Zdecydowanie więcej miejsca poświęcono przede wszystkim UPA i jej walkom z oddziałami ludowego Wojska Polskiego, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojsk Ochrony Pogranicza. Skupiono się również na wysiedleniach ludności ukraińskiej z Polski w latach 1945–1946 oraz akcji „Wisła". Jeśli chodzi o publikacje źródłowe, to trzeba w tym miejscu wymienić tom opracowany przez Romana Drozda i Igora Hałagidę, pt. *Ukraińcy w Polsce. W walce o tożsamość (Dokumenty i materiały)*, (Warszawa 1999), dotyczący ogólnej polityki władz wobec mniejszości ukraińskiej.

Kwestiom związanym z przesiedleniami ludności polskiej i ukraińskiej został poświęcony drugi tom naszej serii wydawniczej (*„Polska i Ukraina w latach trzydziestych-czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych"*, t. 2, *Przesiedlenia Polaków i Ukraińców 1944-1946,* Warszawa-Kijów 2000), a także dwa tomy dokumentów opracowanych przez Eugeniusza Misiłę pod tytułem *Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944–1946* (Warszawa 1996–1999). Wiele dokumentów w obu publikacjach dotyczy kontrakcji podziemia ukraińskiego przeciwko akcji przesiedleńczej, a także zwalczania UPA przez Milicję Obywatelską, ludowe Wojsko Polskie, Wojska Ochrony Pogranicza oraz Urząd Bezpieczeństwa.

---

[2] J. Kyryczuk, *Narysy z istoriji ukrajińskoho nacjonalno-wyzwolnoho ruchu 40–50 rokiw XX stolittja*, Lwiw 2000, s. 83.

(Варшава–Київ, 2006). Цій же проблематиці присвячено документальне видання, підготовлене Євгеном Місилом, під назвою *Акція «Вісла». Документи* (*Akcja «Wisła». Dokumenty.* Warszawa, 1993). Джерельна публікація Місила була перевидана. Розширена версія згаданого видання вийшла друком у 2012 р.[3] Цей дослідник підготував також 22-й том «Літопису УПА» під назвою *УПА в світлі польських документів* (Торонто 1992). В «Літописі...» мовою оригіналу опубліковано документи Військового суду Оперативної групи «Вісла».

В останні роки з'являлися перекладені польською мовою спогади воїнів УПА, зокрема командирів сотень, яким вдалося уникнути розгрому і перейти на Захід або до СРСР[4].

Варто згадати про публікацію Романа Дрозда *Українська Повстанська Армія* (*Ukraińska Powstańcza Armia.* Warszawa, 1998), а також про двотомник *Закерзоння. Спогади вояків Української Повстанської Армії* (*Zakerzonia. Wspomnienia żołnierzy Ukraińskiej Powstańczej Armii.* Warszawa, 1994–1996), який був підготовлений Богданом Гуком. Як видно, обидві книжки стосуються діяльності УПА, але слід пам'ятати, що ця військова структура була керована членом Проводу, який підпорядковувався провіднику ОУН.

З-поміж інших праць, що містять джерельні матеріали, слід назвати том 3 видання Миколи Сівіцького *Історія польсько-українських конфліктів* (*Dzieje konfliktów polsko-ukraińskich.* Warszawa, 1994). Між іншим, тут міститься документ у якому йдеться про т. зв. краківський котел травня 1947 р., тобто засідку Служби безпеки ПНР, підготовлену з метою перехоплення емісарів ОУН. Опублікований примірник походить з Військового державного архіву в Любліні[5].

Література, предметом якої є власне ОУН в Польщі, також не є чисельною. Проте у багатьох публікаціях більшою чи меншою мірою йдеться про цивільну мережу українського підпілля. Загальним питанням, пов'язаним із українською меншиною, переселеннями та акцією «Вісла», присвячено роботи Романа Дрозда[6], Яна Пісулінського[7] та Яцека Висоцького[8]. Також слід згадати видання *Українці в новітній історії Польщі, 1918–1989* (*Ukraińcy w najnowszych dziejach Polski 1918–1989*, tom II. Warszawa, 2005) за редак-

---

[3] *Akcja «Wisła» 1947. Dokumenty i materiały.* – Упор. Misiło E. – Warszawa, 2012.

[4] Duda M. *Wielki rajd.* – Warszawa–Kraków, 2013; Stebelski S. *W bunkrze „Chrina".* – Warszawa–Kraków, 2014; див. також: Kozak A. *Ostatni nabój z ładownicy. Wspomnienia żołnierza UPA z kurenia «Zalizniaka» z powiatów jarosławskiego, lubaczowskiego i tomaszowskiego.* – Warszawa–Kraków, 2013 і Płeczeń O. *Dziewięć lat w bunkrze* [w:] *Bunkier UPA.* – Warszawa–Kraków, 2013.

[5] Див. для порівняння розділ *Краківський котел*: Савчин М. («Марічка»). *Тисяча доріг (Спогади)* // Літопис УПА. – Т. 28. – Торонто–Львів, 1995. – С. 127–141.

[6] Drozd R. *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989.* – Warszawa, 2001.

[7] Pisuliński J. *Akcja specjalna «Wisła».* – Rzeszów, 2017; його ж, *Przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski do USRR w latach 1944–1947.* – Rzeszów, 2009 (2 wyd. 2017); його ж, *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie wobec społeczności ukraińskiej 1944–1956 // Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych.* Red. Motyka G. – Warszawa, 2005.

[8] Wysocki J. *Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944–1989.* – Lublin, 2011.

Z kolei jeśli chodzi o likwidację UPA w Polsce oraz sieci cywilnej podziemia ukraińskiego podczas akcji „Wisła", należy wymienić tom piąty serii *Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych*, pod tytułem *Akcja „Wisła". 1947* (Warszawa–Kijów 2006). Tej samej problematyce został poświęcony tom źródeł przygotowany przez Eugeniusza Misiłę pt. *Akcja „Wisła". Dokumenty* (Warszawa 1993). Źródłowa publikacja Misiły doczekała się kolejnego wydania. Znacznie rozszerzona wersja tomu źródeł ukazała się drukiem w 2012 r.[3] Badacz ten opracował także 22. tom „Litopysu Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji" pt. *UPA w switli polśkych dokumentiw* (Toronto 1992). Zostały tu opublikowane dokumenty Wojskowego Sądu Grupy Operacyjnej „Wisła" w języku oryginału.

W ostatnich latach ukazywały się w języku polskim wspomnienia członków UPA, w tym dowódców sotni, którym udało się wymknąć oddziałom ludowego WP i przejść do CSR lub ZSRS[4].

Warto wspomnieć o pozycji opracowanej przez Romana Drozda pt. *Ukraińska Powstańcza Armia* (Warszawa 1998), czy dwóch tomach publikacji *Zakerzonia. Wspomnienia żołnierzy Ukraińskiej Powstańczej Armii*, opracowanej przez Bogdana Huka (Warszawa 1994–1996). Oczywiście oba tytuły dotyczą działań UPA, ale należy pamiętać, że ta struktura wojskowa była kierowana przez członka Prowidu, który podlegał kierownikowi OUN, jednocześnie część żołnierzy UPA należała do OUN.

Wśród innych prac zawierających materiały źródłowe należy wymienić tom 3. publikacji *Dzieje konfliktów polsko-ukraińskich* Mikołaja Siwickiego (Warszawa 1994). Znalazł się tam między innymi dokument dotyczący tzw. krakowskiego „kotła" w maju 1947 r., czyli zasadzki UB, przygotowanej w celu przechwycenia emisariuszy OUN. Egzemplarz podany do druku pochodził z Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Lublinie[5].

Literatura przedmiotu, jeśli chodzi o samą OUN w Polsce, nie jest zbyt bogata. Wiele publikacji jednak traktuje w mniejszym lub większym stopniu o siatce cywilnej podziemia ukraińskiego. Z ogólnych pozycji dotyczących mniejszości ukraińskiej, przesiedleń oraz akcji „Wisła" należy wymienić prace Romana

---

[3] *Akcja „Wisła". Dokumenty i materiały*, oprac. E. Misiło, Warszawa 2012. Dość niezrozumiały jest fakt, że na okładce tego cennego wyboru dokumentów cudzysłów w nazwie operacji jest przedstawiony w formie run SS.

[4] M. Duda, Wielki rajd, Warszawa–Kraków 2013; S. Stebelski, *W bunkrze „Chrina"*, Warszawa–Kraków 2014, ponadto zob. A. Kordan „Kozak", *Ostatni nabój z ładownicy. Wspomnienia żołnierza UPA z kurenia „Zalizniaka" z powiatów jarosławskiego, lubaczowskiego i tomaszowskiego*, Warszawa–Kraków 2013 i O. Płeczeń, *Dziewięć lat w bunkrze* [w:] *Bunkier UPA*, Warszawa–Kraków 2013.

[5] Zob. dla porównania rozdział *Krakiwśkyj koteł* [w:] M. Sawczyn „Mariczka", *Tysiacza dorih (Spohady)*, Toronto–Lviv 1995 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 28) s. 127–141.

цією Р. Дрозда, *Перед акцією «Вісла» була Волинь* за редакцією Владислава Філяра (*Przed akcją „Wisła" był Wołyń*, Warszawa, 2000), *Служби безпеки Польщі та Чехословаччини по відношенню до українців, 1945–1989* за редакцією Ґжеґожа Мотики (*Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych.* Warszawa, 2005), а також *Пограниччя. Студія з історії польсько-українських взаємин у XX столітті* за редакцією Зиґмунта Маньковського (*Pogranicze. Studia z dziejów stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku.* Lublin, 1992).

Вкрай важливою для нашої проблематики є серія, яка вийшла друком під патронатом Світового об'єднання солдатів Армії Крайової «Польща–Україна: важкі питання» (*Polska–Ukraina: trudne pytania*)[9], що являє собою видрук матеріалів і стенограми дискусій польських та українських фахівців. Гідно згадки і те, що питанням польсько-українських взаємин було присвячено увесь номер 8-й «Бюлетеню ІНП» за 2001 р.[10]

Слід також вказати на цікаві матеріали, публікація яких стала наслідком проведених конференцій: «Акція „Вісла" на тлі польсько-українських взаємин у XX столітті» за редакцією Януша Фарися і Яцека Єкеля (*Akcja „Wisła" na tle stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku.* Szczecin, 1994), «Акція „Вісла", 1947» за редакцією Яна Пісулінського (*Akcja Wisła 1947.* Warszawa, 2003), «Бещади у Народній Польщі, 1944–1989» за редакцією Й. Іздебського, Кшиштофа Качмарського, Маріуша Кшиштофінського (*Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989.* Rzeszów, 2009), а також «Поділені народи. Нариси з історії польсько-українських взаємин у 40-х роках XX століття» за редакцією Марка Бялокура та Маріуша Пательського (*Podzielone narody. Szkice z historii stosunków polsko-ukraińskich w latach 40. XX wieku.* Toruń–Opole, 2010).

Польсько-українському конфліктові, діяльності українського підпілля та боротьбі проти нього до 1948 р. у Польщі присвятили свої праці перед 1989 р. Ігнаци Блюм[11], а після 1990 р. Анджей Сова[12], Ґжеґож Мотика[13]

---

[9] *Polska–Ukraina: trudne pytania.* – T. I–XI. – Warszawa, 1998–2009; також див.: *Polska–Ukraina: trudna odpowiedź. Dokumentacja spotkań historyków (1994–2001). Kronika wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodnie (1939–1945).* – Warszawa, 2008.

[10] „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej", 2001, № 8.

[11] Blum I. *Udział Wojska Polskiego w walce o utrwalenie władzy ludowej. Walki z bandami UPA* / «Wojskowy Przegląd Historyczny», 1959. – № 1; його ж. *Z dziejów Wojska Polskiego w latach 1945–1948. Szkice i dokumenty.* – Warszawa, 1968.

[12] Sowa A. *Stosunki polsko-ukraińskie 1939–1947.* – Kraków, 1998.

[13] Motyka G. *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948.* – Warszawa, 1997; його ж, *Od rzezi wołyńskiej do akcji «Wisła»: konflikt polsko-ukraiński 1943–1947.* – Warszawa, 2011. Також див. його ж: *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii.* – Warszawa, 2006; його ж: *W kręgu «Łun w Bieszczadach»: szkice z najnowszej historii polskich Bieszczad.* – Warszawa, 2009; його ж: *organizacje konspiracyjne o innym niż polskie podziemie niepodległościowe charakterze // Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956.* – Warszawa–Lublin, 2007; Motyka G., Wnuk R., Stryjek T., Baran A. *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1953*, Gdańsk–Warszawa, 2012; Motyka G. *Problematyka stosunków polsko-ukraińskich w latach 1939–1948 w polskiej historiografii po roku 1989* [в:] *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku.* – Ред. Ко-

Drozda[6], Jana Pisulińskiego[7] a także Jacka Wysockiego[8]. W tym miejscu trzeba wspomnieć o publikacjach *Ukraińcy w najnowszych dziejach Polski 1918–1989*, tom II (Warszawa 2005), pod redakcją R. Drozda, *Przed akcją „Wisła" był Wołyń* pod redakcją Władysława Filara (Warszawa 2000), *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989), Z warsztatów badawczych*, pod redakcją Grzegorza Motyki (Warszawa 2005) oraz *Pogranicze. Studia z dziejów stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku* (Lublin 1992), pod redakcją Zygmunta Mańkowskiego.

Szczególnie ważna dla tematu jest seria ukazująca się pod patronatem m.in. Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej pt. *Polska-Ukraina. Trudne pytania*[9], będąca zapisem spotkań oraz dyskusji polskich i ukraińskich znawców problematyki. Godne odnotowania, że kwestiom stosunków polsko-ukraińskich poświęcony był cały numer „Biuletynu IPN" z 2001 r.[10]

Trzeba w tym miejscu także wymienić liczne materiały pokonferencyjne: *Akcja „Wisła" na tle stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku* (Szczecin 1994) pod redakcją Janusza Farysia i Jacka Jekiela, *Akcja Wisła 1947*, pod redakcją Jana Pisulińskiego (Warszawa 2003), *Bieszczady w Polsce Ludowej 1944–1989*, pod redakcją Jakuba Izdebskiego, Krzysztofa Kaczmarskiego, Mariusza Krzysztofińskiego (Rzeszów 2009) oraz *Podzielone narody. Szkice z historii stosunków polsko-ukraińskich w latach 40. XX wieku*, pod redakcją Marka Białokura i Mariusza Patelskiego (Toruń–Opole 2010).

Konfliktowi polsko-ukraińskiemu i działaniom ukraińskiego podziemia oraz jego zwalczaniu do 1948 roku w Polsce poświęcili swoje prace przed 1989 r. Ignacy Blum[11], a po 1990 r. Andrzej L. Sowa[12], Grzegorz Motyka[13] i Mariusz

---

[6] R. Drozd, *Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944–1989*, Warszawa 2001.

[7] J. Pisuliński, *Akcja specjalna „Wisła"*, Rzeszów 2017; idem, *Przesiedlenie ludności ukraińskiej z Polski do USRR w latach 1944–1947*, Rzeszów 2009 (2 wyd. 2017); idem, *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie wobec społeczności ukraińskiej 1944–1956* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych*, red. G. Motyka, Warszawa 2005.

[8] J. Wysocki, *Ukraińcy na Lubelszczyźnie w latach 1944–1989*, Lublin 2011.

[9] *Polska–Ukraina: trudne pytania*, t. 1–11, Warszawa 1998–2009, zob. także *Polska–Ukraina: trudna odpowiedź. Dokumentacja spotkań historyków (1994–2001). Kronika wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej (1939–1945)*, Warszawa 2003.

[10] „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" , 2001, nr 8.

[11] I. Blum, *Udział Wojska Polskiego w walce o utrwalenie władzy ludowej. Walki z bandami UPA*, „Wojskowy Przegląd Historyczny", 1959, nr 1; idem, *Z dziejów Wojska Polskiego w latach 1945–1948. Szkice i dokumenty*, Warszawa 1968. Blum umieścił w pracy dokumenty (akt oskarżenia) ze sprawy przeciwko M. Onyszkewyczowi, por. ibidem, s. 345 i dalsze.

[12] A. Sowa, *Stosunki polsko-ukraińskie 1939–1947*, Kraków 1998.

[13] G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1997; idem, *Od rzezi wołyńskiej do akcji „Wisła": konflikt polsko-ukraiński 1943–1947*, Warszawa 2011; Por. także *idem*, *Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, Warszawa 2006; idem, *W kręgu „Łun w Bieszczadach": szkice z najnowszej historii polskich Bieszczad*, Warszawa 2009; idem, *Organizacje konspiracyjne o innym niż*

і Маріуш Зайончковський[14]. Варто також згадати публікацію Здіслава Конєчного[15]. На тему польсько-українського конфлікту під час Другої світової війни писали також Ришард Тожецький, Томаш Береза і згаданий Маріуш Зайончковський[16]. Цій тематиці присвячений також IV том нашої спільної видавничої серії «Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття»[17]. Попри плин років й інколи пропаґандистське звучання, а також тогочасну цензуру, досі не втратила своєї ваги праця офіцерів Війська Польського Вєслава З. Шоти й Антоні Б. Щесняка про ОУН у Польщі *Дорога в нікуди. Діяльність Організації Українських Націоналістів та її ліквідація в Польщі* (*Droga donikąd. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce.* Warszawa, 1973[18]). Хоча у книзі давалася вкрай неґативна (відповідно до панівних ідеологем) оцінка діям ОУН і УПА, в ній вперше було проаналізовано різні аспекти їхньої діяльності, боротьби, а водночас і співпраці українського підпілля з польським «пролондонським» табором. Ярослав Гамівка, колишній член ОУН, який здався Службі безпеки ПНР та надалі використовувався як таємний співробітник «Ураган», в травні 1973 року у відгуку на книгу зазначив: «...вона має використовуватися як підручник для підготовки кадрів МО і спеціальних підрозділів»[19]. Слід також зазначити, що свої критичні заува-

---

siewski P., Motyka G. – Kraków, 2000; Motyka G. *«Wołyń» 43. Ludobójcza czystka – fakty, analogie, polityka historyczna.* – Warszawa, 2016. Радянським діям проти УПА в Польщі Мотика присвятив розділ своєї праці: *Na Białych Polaków obława.* – Warszawa, 2014.

[14] Zajączkowski M. *Pod znakiem Króla Daniela. OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie 1944–1950.* – Lublin–Warszawa 2016; його ж, *Sprawa agenturalno-śledcza kryptonim «Zabiała». Kulisy procesu Jana Szpontaka «Zalizniaka» // Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*; його ж, *Wybrane aspekty militarne akcji «Wisła». Likwidacja partyzantki sotnyka Jana Szpontaka «Zalizniaka» // Podzielone narody. Szkice z historii stosunków polsko-ukraińskich w latach 40 XX wieku.* – Ред. M. Białokur i M. Patelski. – Toruń–Opole 2010.

[15] Konieczny Z. *Stosunki polsko-ukraińskie na ziemiach obecnej Polski w latach 1918–1947.* – Wrocław, 2006.

[16] Torzecki R. *Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej.* – Warszawa, 1991; Bereza T. *Wokół Piskorowic. Przyczynek do dziejów konfliktu polsko-ukraińskiego na Zasaniu w latach 1939–1945.* – Rzeszów, 2013; його ж, *Konflikt polsko-ukraiński na terenie powiatów jarosławskiego i lubaczowskiego (1944–1947). Próba analizy porównawczej // Polska–Ukraina. Wspólna przeszłość.* – Cieszanów, 2007; Zajączkowski M. *Ukraińskie podziemie na Lubelszczyźnie 1939–1944.* – Lublin, 2015.

[17] Там дальша література.

[18] Не так давно цю працю було перевидано. Див.: Szcześniak A.B., Szota W.Z. *Droga donikąd. Wojna polska z UPA.* – Warszawa, 2013. Див. також Szota W. *Zarys rozwoju Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii.* // «Wojskowy Przegląd Historyczny», 1963, nr 1. З наступних публікацій відмітимо працю функціонерів III департаменту МГБ Юзефа Пенара і Богуслава Овчарка, в якій також проаналізована діяльність ОУН у Польщі до 1947 г. Див.: АІНП, 00495/1448, Owczarek B., Penar J. *Nacjonalistyczne organizacje ukraińskie w Polsce. Wybrane problemy, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW.* – Warszawa, 1979.

[19] Див. зауваження т/с «Ураган» до книги Антоні Щесняка і Вєслава Шоти *Дорога в нікуди*, від 4 V 1973 р. у виданні: Motyka G., Zajączkowski M. *Jak w PRL historię poprawiano // Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców.* Red. G. Motyka. – Warszawa, 2005. – S. 295–296.

Zajączkowski[14]. Trzeba wspomnieć także publikację Zdzisława Koniecznego[15]. Na temat konfliktu polsko-ukraińskiego w okresie II wojny światowej pisali także Ryszard Torzecki, Tomasz Bereza i wspomniany Mariusz Zajączkowski[16]. Temu zagadnieniu został poświęcony także 4. tom naszej wspólnej serii wydawniczej „Polska i Ukraina w latach..."[17]. Pomimo upływu lat i propagandowego wydźwięku w pewnych partiach oraz istniejącej w ówczesnym okresie cenzury, wciąż solidną pracą dotyczącą OUN w Polsce wydaje się pozostawać publikacja oficerów ludowego Wojska Polskiego Wiesława Z. Szoty i Antoniego B. Szcześniaka *Droga donikąd. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce* (Warszawa 1973)[18]. Abstrahując od jednoznacznie negatywnej oceny działań OUN i UPA, autorzy jako pierwsi przeanalizowali różne aspekty działalności, walk i jednocześnie współpracy podziemia polskiego i ukraińskiego. Pozostający na usługach Służby Bezpieczeństwa jako TW „Huragan", były członek OUN, który oddał się w ręce UB, Jarosław Hamiwka w maju 1973 r. tak podsumował wspomnianą książkę: „Dając do rąk czytelnika książkę *Droga do nikąd*, damy mu historię, którą odkryje sobie inaczej, jak była mu wtłaczana [...]. Ze względów jak wyżej książka *Droga do nikąd* nie powinna ukazać się na półkach księgarskich. A że książka stanowi naprawdę

---

polskie podziemie niepodległościowe charakterze, w: *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, Warszawa–Lublin 2007, s. 527; G. Motyka, R. Wnuk, T. Stryjek, A. Baran, *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1953*, Gdańsk–Warszawa 2012; G. Motyka, *Problematyka stosunków polsko-ukraińskich w latach 1939–1948 w polskiej historiografii po roku 1989* [w:] *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku*, red. P. Kosiewski, G. Motyka, Kraków 2000. Działaniom sowieckim przeciwko UPA w Polsce Grzegorz Motyka poświęcił rozdział w swojej pracy *Na Białych Polaków obława*, Warszawa 2014.

[14] M. Zajączkowski, *Pod znakiem Króla Daniela. OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie 1944–1950*, Lublin–Warszawa 2016; idem, *Sprawa agenturalno-śledcza kryptonim „Zabiała". Kulisy procesu Jana Szpontaka „Zalizniaka"* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, *idem*, *Wybrane aspekty militarne akcji „Wisła". Likwidacja partyzantki sotnyka Jana Szpontaka „Zalizniaka"* [w:] *Podzielone narody. Szkice z historii stosunków polsko-ukraińskich w latach 40 XX wieku*, red. M. Białokur i M. Patelski, Toruń–Opole 2010.

[15] Z. Konieczny, *Stosunki polsko-ukraińskie na ziemiach obecnej Polski w latach 1918–1947*, Wrocław 2006.

[16] R. Torzecki, *Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1991; T. Bereza, *Wokół Piskorowic. Przyczynek do dziejów konfliktu polsko-ukraińskiego na Zasaniu w latach 1939–1945*, Rzeszów 2013; idem, *Konflikt polsko-ukraiński na terenie powiatów jarosławskiego i lubaczowskiego (1944–1947). Próba analizy porównawczej* [w:] *Polska–Ukraina. Wspólna przeszłość*, Cieszanów 2007; M. Zajączkowski, *Ukraińskie podziemie na Lubelszczyźnie 1939–1944*, Lublin 2015.

[17] Tam też dalsza literatura.

[18] Praca ostatnio została wznowiona, por. A.B. Szcześniak, W.Z. Szota. *Droga donikąd. Wojna polska z UPA*, Warszawa 2013. Zob. ponadto W. Szota, *Zarys rozwoju Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*, „Wojskowy Przegląd Historyczny", 1963, nr 1. Jeśli chodzi o okres późniejszy, to warto również zwrócić uwagę na wewnątrzresortową publikację funkcjonariuszy Departamentu III MSW Józefa Penara i Bogusława Owczarka, w której została również dokonana analiza działalności OUN w Polsce do 1947 r., por. AIPN, 00495/1448, B. Owczarek, J. Penar, *Nacjonalistyczne organizacje ukraińskie w Polsce. Wybrane problemy*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1979.

ження на книжку Шоти і Щесняка (зрозуміло, з інших позицій, ніж Ярослав Гамівка) написав представник української діаспори П. Терещук (*Роздуми над однією книжкою. Дивовижний «ребус» польських фальсифікаторів.* – Торонто–Нью-Йорк, 1979).

Публікацію було вилучено з полиць книгарень буквально відразу після того, як вона туди надійшла. Більшість бібліотек не отримала обов'язкові примірники, а нечисленні примірники до 1990 р. знаходились у спецфондах, доступ до яких мала вузька група фахівців.

У своїй публікації Марек Ясяк на підставі протоколів допитів Ярослава Гамівки здійснив спробу представити цивільну структуру українського підпілля у Польщі[20].

Увагу дослідників також приділено Службі безпеки ОУН у Польщі. Питання діяльності СБ ОУН у І Окрузі заторкнув Артур Брожиняк, надрукувавши документ з Ряшівського відділення ІНП, що показує залаштункову діяльність Служби безпеки, підпорядкованої керівнику СБ Закерзонського краю Петру Федоріву («Дальничу»)[21]. Роберт Зєнтек сконцентрувався на діяльності СБ ІІІ Округи у Влодавському та Білопідляському повітах[22].

Спроби захоплення співробітниками польської держбезпеки керівника ОУН у Польщі Ярослава Старуха представив у своїй статті Роберт Віталєц, надрукувавши звіт про дії легендованої боївки, себто співробітників держбезпеки, які видавали себе за учасників УПА[23].

Крім того, на тему українського збройного підпілля у Польщі з-поміж інших, писали Збігнєв Навроцький[24], згаданий вже Ян Пісулінський[25],

---

[20] Jasiak M. *Struktura cywilna OUN-UPA w Polsce w latach 1944–1947. Zeznania Jarosława Chamiwki* // «Wojskowy Przegląd Historyczny». – 1992. – № 4. Богдан Гук звернув увагу на неточне використання певних понять: «Проте, не зважаючи на заголовок, є невірною стаття Марка Ясяка «Цивільна структура ОУН-УПА в Польщі у 1944–1947 роках», бо вже саме вживання поняття «цивільна структура», як щодо ОУН, так і до УПА, виявляє суттєву слабкість тексту, який цілком складається із зізнань Ярослава Гамівки («Вишинського») на зазначену вище тему». Див.: Huk B. *Utworzenie nadrejonu «Chłodny Jar» oraz 2. batalionu przemyskiego UPA na terenie Kraju Zakerzońskiego OUN w 1945 r.*; http://docplayer.pl/18830166-utworzenie-nadrejonu-chołodny-jar-oraz-2-batalionu-przemyskiego-upa-na-terenie-kraju-zakerzonskiego-oun-w-1945-r.html [9 VI 2017].

[21] Brożyniak A. *Uwagi o pracy Służby Bezpieczeństwa Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów w świetle sprawozdania referenta I Okręgu OUN za maj–czerwiec 1945 roku* // «Pamięć i Sprawiedliwość». – 2006. – № 9.

[22] Ziętek R. *Służba Bezpieczeństwa OUN w Nadrejonie «Łewada» w latach 1944–1947* // Rocznik Bielskopodlaski. – 2000–2002. – T. VIII–IX.

[23] Witalec R. *Sprawozdanie z akcji czoty «Czumaka» przeprowadzonej w powiecie przemyskim od 28 czerwca do 7 lipca 1947 r.* // Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989. – 2004. – № 1.

[24] Nawrocki Z. *Włodzimeirz Szczygielski w świetle archiwów rzeszowskich* // Studia Rzeszowskie. – 1996. – T. 3.

[25] Pisuliński J. *Konflikt polsko-ukraiński w powiecie przemyskim zimą i wiosną 1945 roku i udział w nim grupy Romana Kisiela «Sępa».* // «Pamięć i Sprawiedliwość» 2005, № 2 (8).

cenne monograficzne opracowanie historii OUN-UPA dotychczas w Polsce niespotykane, gruntowne i sumienne, gdy chodzi o opisy i fakty oraz obiektywne – winna służyć jako podręcznik do szkolenia kadr MO i jednostek specjalnych"[19].

Trzeba także zaznaczyć, że swoje krytyczne uwagi dotyczące książki Szoty i Szcześniaka (oczywiście z odmiennego punktu widzenia niż Jarosław Hamiwka) sformułował przedstawiciel ukraińskiej diaspory Petro Tereszczuk w broszurze pt. *Rozdumy nad odnijeju knyżkoju. Dywowyżnyj „rebus" polśkych falsyfikatoriw* (Toronto–Niu-Jork 1979).

Publikacja w następstwie recenzji została wycofana z półek księgarskich dosłownie w chwilę po jej dostawie do księgarń. Większość bibliotek nie otrzymała egzemplarzy obowiązkowych, a nieliczne do 1990 r. posiadały ją jedynie w działach prohibitów, do których dostęp miała wąska grupa specjalistów.

Z kolei Marek Jasiak podjął próbę przedstawienia struktury cywilnej podziemia ukraińskiego w Polsce, bazując na protokołach przesłuchania Jarosława Hamiwki[20].

Uwagę badaczy przyciągnęła również Służba Bezpieczeństwa OUN w Polsce. Kwestie działalności SB OUN w Okręgu I przybliżył Artur Brożyniak, publikując dokument z zasobu rzeszowskiego IPN, ukazujący kulisy „pracy" *Służby Bezpeky* podległej referentowi SB tzw. Kraju Zakerzońskiego Petrowi Fedoriwowi „Dalnyczowi"[21]. Robert Ziętek skupił się na działalności SB Okręgu III w powiatach włodawskim i bialskim[22].

Próby pochwycenia kierownika OUN w Polsce Jarosława Starucha przez polską bezpiekę komunistyczną przedstawił w swoim artykule Robert Witalec, publikując sprawozdanie z akcji „pozorowanej bandy", czyli specjalnej grupy funkcjonariuszy resortu bezpieczeństwa podszywających się pod UPA[23].

---

[19] Uwagi TW ps. „Huragan" do książki Antoniego Szcześniaka i Wiesława Szoty *Droga donikąd*, 4 V 1973 r. [w:] G. Motyka, M. Zajączkowski, *Jak w PRL historię poprawiano* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 295–296.

[20] M. Jasiak, *Struktura cywilna OUN-UPA w Polsce w latach 1944–1947. Zeznania Jarosława Chamiwki*, „Wojskowy Przegląd Historyczny", 1992, nr 4. Bogdan Huk zwrócił uwagę na mylenie pewnych pojęć: „Natomiast zwodniczy jest pomimo obiecującego tytułu, artykuł Marka Jasiaka »Struktura cywilna OUN-UPA w Polsce w latach 1944–1947«, ponieważ już w samym odniesieniu pojęcia »struktura cywilna« zarówno do OUN, jak do UPA uwidoczniła się merytoryczna słabość tekstu, który stanowi jedynie publikację zeznań Jarosława Hamiwki »Wyszyńskiego« na powyższy temat", por. B. Huk, *Utworzenie nadrejonu „Chłodny Jar" oraz 2. batalionu przemyskiego UPA na terenie Kraju Zakerzońskiego OUN w 1945 r.*; http://docplayer.pl/18830166-utworzenie-nadrejonu-chołodny-jar-oraz-2-batalionu-przemyskiego-upa-na-terenie-kraju-zakerzonskiego-oun-w-1945-r.html [dostęp 9 VI 2017].

[21] A. Brożyniak, *Uwagi o pracy Służby Bezpieczeństwa Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów w świetle sprawozdania referenta I Okręgu OUN za maj–czerwiec 1945 roku*, „Pamięć i Sprawiedliwość", 2006, nr 9.

[22] R. Ziętek, *Służba Bezpieczeństwa OUN w Nadrejonie „Łewada" w latach 1944–1947*, „Rocznik Bialskopodlaski", 2000/2002, t. 8/9.

[23] R. Witalec, *Sprawozdanie z akcji czoty „Czumaka" przeprowadzonej w powiecie przemyskim od 28 czerwca do 7 lipca 1947 r.*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989", 2004, nr 1.

Артур Брожиняк[26], Роберт Зєнтек[27], Мечислав Самборський[28], Томаш Руг[29], Кшиштоф Піонтковський[30], а перед 1989 р. Ян Чапля[31]. Більшість цих статей присвячена проблемам діяльності УПА, проте, вони також містять інформацію про ОУН.

Якщо йдеться про спроби порозуміння та співпраці між польським і українським підпіллям з метою протидії спільному ворогові – комуністам, варто виокремити публікацію Ґжеґожа Мотики та Рафала Внука *Пани і різуни* (*«Pany i rezuny». Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947.* – Warszawa, 1997), які досліджують згадану проблематику[32].

Різними аспектами злочинів, вчинених СБ ОУН і УПА проти польського цивільного населення, займався Томаш Береза[33], а також колектив авторів під керівництвом Здіслава Конечного[34].

Аналізом дій Міністерства безпеки Польщі проти ОУН-Б у Польщі після 1947 р. є праця Ігоря Галагіди *Провокація Зенона.* Він також представив у ній діяльність кур'єрів ОУН до 1947 року[35].

---

[26] Brożyniak A. *Kontrowersje wokół napadu sotnii UPA «Burłaki» na milicjantów w Sólcy (28 czerwca 1946 r.)* // Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej. – 2008. – T. I.

[27] Ziętek R. *Przebieg wojskowej fazy akcji «Wisła» na terenie 28 Taktycznego Odcinak UPA* // *Podzielone narody*; його ж: *Działania Grupy Operacyjnej „Hrubieszów na terenie powiatów hrubieszowskiego i tomaszewskiego po zakończeniu akcji «Wisła»* // Roczniki Humanistyczne. – 2002. – Z. 2. – S. 231–247; його ж, *Działania oddziałów partyzanckich Ukraińskiej Powstańczej Armii na południowym Podlasiu w latach 1945–1947* / «Podlaski Kwartalnik Kulturalny», 2000, № 3; його ж, *Zwalczanie ukraińskiego podziemia OUN-UPA na Podlasiu przez grupy operacyjne 49 pp w okresie sierpień – listopad 1946 r.* // «Rocznik Chełmski», 2000, t. 6; його ж, *Konflikt polsko-ukraiński na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu w okresie okupacji niemieckiej* // «Rocznik Chełmski», 2001, t. 7; його ж, *Działalność Ukraińskiej Powstańczej Armii w powiatach hrubieszowskim i tomaszowskim od sierpnia do grudnia 1944 roku* // «Rocznik Chełmski», 2003, t. 9.

[28] Samborski M. *Działalność OUN i jej formacji zbrojnych oraz oddziałów UNS/UPA na późniejszych terenach II i III Okręgu tzw. Zakierzońskiego Kraju OUN-SD w czasie II wojny światowej* // «Rocznik Chełmski», 2009, t. 13.

[29] Róg T. *Likwidacja struktur OUN-UPA na terenie powiatu lubaczowskiego w okresie od maja 1947 r. do lutego 1948 r.* // «Rocznik Lubaczowski», 2004–2006, t. XIII–XIV, Lubaczów–Łańcut, 2008.

[30] Piątkowski K. *Likwidacja Ukraińskiej Powstańczej Armii i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów na Zamojszczyźnie (od kwietnia 1947 r. do grudnia 1947 r.)* // *Pogranicze. Studia z dziejów stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku.* Ред. Mańkowski Z. – Lublin, 1992.

[31] Czapla J. *Walka z OUN-UPA w latach 1944–1947 (kureń „Żeleźniaka")* // *Z walk przeciwko zbrojnemu podziemiu 1944–1947.* – Упор. Turlejska M. – Warszawa, 1966.

[32] Також див.: Zajączkowski M. *Drogi do porozumienia między polskim i ukraińskim podziemiem niepodległościowym w latach 1945–1947* // *Od zniewolenia do wolności. Studia historyczne.* Red. Baran A.F. – Warszawa–Białystok, 2009.

[33] Bereza T. *Zbrodnie UPA na ludności cywilnej w Polsce południowo-wschodniej* // *Podzielone narody...*

[34] *Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na ludności cywilnej w południowo-wschodniej Polsce (1942–1947).* – Ред. Konieczny Z. – Przemyśl, 2001; також пор.: Siekierka S., Komański H., Bulzacki K. *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na Polakach w województwie lwowskim 1939–1947.* – Wrocław, 2006.

[35] Hałagida I., *Prowokacja «Zenona». Geneza, przebieg i skutki operacji MBP o kryptonimie „C-1" przeciwko banderowskiej frakcji OUN i wywiadowi brytyjskiemu (1950–1954)*, Warszawa 2005; його ж, *Siatka OUN w Polsce w latach 1950–1954 – prowokacja Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego o kryptonimie C-1* // *«Zwyczajny» resort. Studia o aparacie bezpieczeństwa 1944–1956.* –

Ponadto na temat ukraińskiego podziemia zbrojnego w Polsce pisali m.in. Zbigniew Nawrocki[24], wspomniany już Jan Pisuliński[25], Artur Brożyniak[26], Robert Ziętek[27], Mieczysław Samborski[28], Tomasz Róg[29], Krzysztof Piątkowski[30], a przed 1989 r. Jan Czapla[31]. Większość tych artykułów dotyczy kwestii związanych z działaniami UPA, ale zawierają one również informacje na temat OUN.

Jeśli chodzi o próby porozumienia i współpracy podziemia polskiego i ukraińskiego przeciwko wspólnemu wrogowi – komunistom, warto w tym miejscu wymienić publikację Grzegorza Motyki i Rafała Wnuka *Pany i Rezuny. Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947*, Warszawa 1997, dotykającą wspomnianej problematyki[32].

Aspektem zbrodni popełnionych przez SB OUN i UPA na polskiej ludności cywilnej zajął się Tomasz Bereza[33] oraz zespół kierowany przez Zdzisława Koniecznego[34].

---

[24] Z. Nawrocki, *Włodzimierz Szczygielski w świetle archiwów rzeszowskich*, „Studia Rzeszowskie", 1996, t. 3.

[25] J. Pisuliński, *Konflikt polsko-ukraiński w powiecie przemyskim zimą i wiosną 1945 roku i udział w nim grupy Romana Kisiela „Sępa"*, „Pamięć i Sprawiedliwość", 2005, nr 2(8).

[26] A. Brożyniak, *Kontrowersje wokół napadu sotni UPA „Burłaki" na milicjantów w Sólcy (28 czerwca 1946 r.)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", t. 1, 2008.

[27] R. Ziętek, *Przebieg wojskowej fazy akcji „Wisła" na terenie 28 Taktycznego Odcinka UPA* [w:] *Podzielone narody...*; idem, *Działania Grupy Operacyjnej „Hrubieszów" na terenie powiatów hrubieszowskiego i tomaszowskiego po zakończeniu akcji „Wisła"*, „Roczniki Humanistyczne" 2002, z. 2, s. 231–247; idem, *Działania oddziałów partyzanckich Ukraińskiej Powstańczej Armii na południowym Podlasiu w latach 1945–1947*, „Podlaski Kwartalnik Kulturalny", 2000, nr 3; idem, *Zwalczanie ukraińskiego podziemia OUN-UPA na Podlasiu przez grupy operacyjne 49 pp w okresie sierpień–listopad 1946 r.*, „Rocznik Chełmski", 2000, t. 6; idem, *Konflikt polsko-ukraiński na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu w okresie okupacji niemieckiej*, „Rocznik Chełmski", 2001, t. 7, idem, *Działalność Ukraińskiej Powstańczej Armii w powiatach hrubieszowskim i tomaszowskim od sierpnia do grudnia 1944 roku*, „Rocznik Chełmski", 2003, t. 9.

[28] M. Samborski, *Działalność OUN i jej formacji zbrojnych oraz oddziałów UNS/UPA na późniejszych terenach II i III Okręgu tzw. Zakierzońskiego Kraju OUN-SD w czasie II wojny światowej*, „Rocznik Chełmski", 2009, t. 13.

[29] T. Róg, *Likwidacja struktur OUN-UPA na terenie powiatu lubaczowskiego w okresie od maja 1947 r. do lutego 1948 r.*, „Rocznik Lubaczowski" 2004/2006, t. 13/14.

[30] K. Piątkowski, *Likwidacja Ukraińskiej Powstańczej Armii i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów na Zamojszczyźnie (od kwietnia 1947 r. do grudnia 1947 r.)* [w:] *Pogranicze. Studia z dziejów stosunków polsko-ukraińskich w XX wieku*, red. Z. Mańkowski, Lublin 1992.

[31] J. Czapla, *Walka z OUN-UPA w latach 1944–1947 (kureń „Żeleźniaka")* [w:] *Z walk przeciwko zbrojnemu podziemiu 1944–1947*, oprac. M. Turlejska, Warszawa 1966.

[32] Zob. ponadto M. Zajączkowski, *Drogi do porozumienia między polskim i ukraińskim podziemiem niepodległościowym w latach 1945–1947* [w:] *Od zniewolenia do wolności. Studia historyczne*, red. Adam F. Baran, Warszawa–Białystok 2009.

[33] T. Bereza, *Zbrodnie UPA na ludności cywilnej w Polsce południowo-wschodniej* [w:] *Podzielone narody...*

[34] *Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na ludności cywilnej w południowo-wschodniej Polsce (1942–1947)*, red. Z. Konieczny, Przemyśl 2001; por. także S. Siekierka, H. Komański, K. Bulzacki, *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na Polakach w województwie lwowskim 1939–1947*, Wrocław 2006.

Варто також виокремити працю спеціальної групи функціонерів МВС ПНР під назвою *Довідник про нелеґальні антидержавні організації та збройні банди, які діяли у Народній Польщі у 1944–1956 роках*. Упорядники довідника, використовуючи тогочасну лексику, підготували спеціальний розділ *Українські націоналістичні організації і банди* (с. 133–154). На початку 1990-х рр. вийшов репринт цієї праці в Любліні[36]. Безперечно, це видання програє в порівнянні з книгою Щесняка і Шоти. Поряд із правдивими в ньому вміщено непідтверджені або ж навіть абсолютно фіктивні відомості. На початку 1990-х рр. XX ст. у Центральному архіві МВС з'явилася ідея здійснення опрацювання та одночасної перевірки достовірності «Довідника». Проте після його перевидання у видавництві «Retro», цей задум не було реалізовано.

Українська історіографія проблем історії ОУН і УПА є доволі значною та розлогою, про що свідчать бібліографічні видання[37]. Зрозуміло, що більшість публікацій з'явилася після серпня 1991 року, тобто після проголошення незалежності України. Чимало з цих публікацій присвячено українсько-польським взаєминам. У 2003 р. було видано бібліографічний покажчик щодо цих взаємин під час Другої світової війни[38]. Цей покажчик нараховував 714 позицій і багато з наведених публікацій торкалися не лише воєнного, а й повоєнного періоду.

Відразу слід підкреслити, що жодної спеціальної розвідки на тему, якій присвячено 9-й том нашої спільної видавничої серії, в українській історіографії на сьогоднішній день немає. Натомість маємо чимало публікацій щодо ОУН і УПА, в яких тією або іншою мірою ця тема чи окремі її аспекти згадуються.

Із узагальнюючих публікацій в першу чергу слід назвати розвідки Юрія Киричука[39]. Приділяючи увагу діям ОУН і УПА у Польщі, дослідник підкреслює, що надзвичайно важко оцінити, якою мірою українсько-польська боротьба періоду війни вплинула на зростання крайніх україножобських поглядів серед польського громадянства і полонофобських ідей серед української суспільності, послужила своєрідною моральною індульґенцією

Ред. Łabuszewski T., Krajewski K. – Warszawa, 2005; також. див.: Hałagida I., «*Szpieg Watykanu». Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977).* – Warszawa, 2008; там проблеми пов'язані з греко-католицькою церквою; про ці проблеми також див.: Balbus T., *«Okno na świat». Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954) // Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*

[36] *Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944–1956.* – Lublin, 1993.

[37] Див.: Здіорук С. І., Гриневич Л. В., Здіорук О. І. *Покажчик публікацій про діяльність ОУН та УПА (1945–1998 рр.).* – Київ, 1999; Лисенко О. Є., Марущенко О. В. *Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія. Бібліографічний покажчик публікацій 1998–2002 років.* – Київ, 2002.

[38] Див.: Лисенко О. Є., Марущенко О. В. *Українсько-польські стосунки періоду Другої світової війни у вітчизняній історіографії. Бібліографічний покажчик.* – Київ–Івано-Франківськ, 2003.

[39] Див.: Киричук Ю. *Історія УПА.* – Тернопіль, 1991; Його ж: *Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50 років XX століття.* – Львів, 2000.

Z kolei fundamentalną pracą będącą analizą działań MBP wobec OUN w Polsce po 1947 r. jest praca Igora Hałagidy *Prowokacja „Zenona"*. Badacz przedstawił tu także działalność kurierską OUN przed rokiem 1947[35].

W tym miejscu warto też wspomnieć o pracy specjalnej grupy funkcjonariuszy MSW PRL pt. *Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944–1956* (Warszawa 1964). Dla badacza historii OUN interesujący jest rozdział *Nacjonalistyczne ukraińskie organizacje i bandy* (s. 133–154). Na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. praca ta doczekała się reprintu[36]. Jest to publikacja zdecydowanie mniej wiarygodna od pracy Szcześniaka i Szoty. Informacjom prawdziwym często towarzyszą niepotwierdzone oraz zupełnie fikcyjne. W Centralnym Archiwum MSW na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. powstał pomysł opracowania *Informatora...* łącznie z jego weryfikacją. Jednak wobec ponownej publikacji wspomnianej pracy w formie reprintu pomysł zarzucono.

W ukraińskiej historiografii problematyka OUN i UPA jest szeroko omawiana, co znajduje odbicie w wydaniach bibliograficznych[37]. Większość publikacji pojawiła się po sierpniu 1991 roku, czyli – co jest zrozumiałe – po ogłoszeniu niepodległości Ukrainy. Wiele z nich zostało poświęconych stosunkom polsko-ukraińskim. W 2003 roku ukazała się bibliografia prac dotyczących tychże stosunków w czasie II wojny światowej[38]. Zawiera ona 714 pozycji, a część z zestawionych publikacji obejmuje także okres powojenny.

Należy podkreślić, że w historiografii ukraińskiej do tej pory nie prowadzono badań dotyczących kwestii, którym poświęcony jest dziewiąty tom naszej wspólnej serii wydawniczej. Istnieje natomiast sporo publikacji dotyczących OUN i UPA, które w taki czy inny sposób „zahaczają" o ten temat lub niektóre jego aspekty.

---

[35] I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona". Geneza, przebieg i skutki operacji MBP o kryptonimie „C-1" przeciwko banderowskiej frakcji OUN i wywiadowi brytyjskiemu (1950–1954)*, Warszawa 2005; idem, *Siatka OUN w Polsce w latach 1950–1954 – prowokacja Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego o kryptonimie C-1* [w:] *„Zwyczajny" resort. Studia o aparacie bezpieczeństwa 1944–1956*, red. T. Łabuszewski, K. Krajewski, Warszawa 2005; zob. także I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu". Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)*, Warszawa 2008, tam kwestie związane z kościołem greckokatolickim. Na ten temat zob. również T. Balbus, *„Okno na świat". Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954)* [w:] *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*

[36] *Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944–1956*, Lublin 1993.

[37] Zob.: S. I. Zdioruk, Ł. W. Hrynewycz, O. I. Zdioruk: *Pokażczyk publikacij pro dijalnist' OUN ta UPA (1945–1998 rr.)*, Kyijw 1999; O. J. Łysenko, O. W. Maruszczenko, *Orhanizacija Ukrajińskych Nacionalistiw ta Ukrajińska Powstańska Armija. Bibliograficznyj pokażczyk publikacij 1998–2002 rokiw*, Kyijw 2002.

[38] Zob.: O. J. Łysenko, O. W. Maruszczenko, *Ukrajińsko-polśki stosunky Druhoji switowoji wijny u witczyznianij istoriografiji. Bibliograficznyj pokażczyk.* Kyjiw–Iwano-Frankiwśk 2003.

для тих політиків, котрі проводили переселенську кампанію українців із Закерзонського краю і поляків з колишніх східних воєводств Другої Речі Посполитої[40]. Юрій Киричук не торкається дій держбезпеки комуністичної Польщі, але згадує про це, а також тих членів ОУН, про яких йтиметься у 9-му томі нашої серії. Наприклад, він згадує про господарського референта ОУН Закерзонського краю Ярослава Гамівку («Вишинського»).

Один з авторитетних дослідників польсько-українських взаємин під час Другої світової війни Ігор Ільюшин у своїх публікаціях аналізує події, що передували періоду, про який йдеться в цьому томі. Його розвідки демонструють передумови та витоки багатьох наступних польсько-українських колізій.[41].

Анатолій Русначенко у своїй праці *Народ збурений* спеціальний розділ присвятив діям ОУН і УПА у Польщі[42].

У книгах *«Встань і борись! Слухай і вір...» Українське націоналістичне підпілля та повстанський рух 1939–1960 рр.* (Львів 2012) та *«Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960 рр.* (Харків–Львів 2015) Іван Патриляк розглянув, зокрема, й діяльність УПА на Закерзонні.

У колективній праці під назвою *Українська Повстанча Армія. Історія нескорених*, підготовленій у львівському Центрі досліджень визвольного руху, також містяться фрагменти, що репрезентують діяльність українського підпілля на території Польщі[43]. Серед видань узагальнюючого характеру також не можна не згадати книжку Петра Мірчука *Українська Повстанська Армія, 1942–1952*[44].

В одному з розділів книжки Володимира В'ятровича під назвою *Друга українсько-польська війна, 1942–1947* (ця книжка після появи викликала широку полеміку серед науковців[45]) йдеться про діяльність ОУН і УПА проти переселенських акцій 1945–1947 рр. у південно-східній Польщі. На думку автора, перелом у співвідношенні сил на Закерзонні зумовлювався, зокрема, тим, що після ліквідації тамтешнього польського національного підпілля органи безпеки комуністичної влади Польщі з кінця 1946 р. отримали можливість зосередити усі свої сили на боротьбі з ОУН і УПА[46]. Крім

---

[40] Див.: Киричук Ю. *Нариси з історії...* – С. 209–210.

[41] Див.: Ільюшин І. *ОУН-УПА і українське питання в роки Другої світової війни (в світлі польських документів).* – Київ, 2000; його ж, *Волинська трагедія 1943–1944 рр.* – Київ, 2003; його ж, *Українська Повстанська Армія і Армія Крайова. Протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.).* – Київ, 2009; його ж, *Stosunki ukraińsko-polskie w okresie II wojny światowej oraz pierwszych latach powojennych w historiografii ukraińskiej po roku 1989 // Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku.* Ред. Kosiewski P., Motyka G. – Kraków, 2000.

[42] Див.: Русначенко А. М. *Народ збурений. Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках.* – Київ, 2002.

[43] Див.: В'ятрович В., Дерев'яний І., Забілий Р., Содоль П. *Українська Повстанча Армія. Історія нескорених.* – Львів, 2007.

[44] Див.: Мірчук П. *Українська Повстанська Армія, 1942–1952.* – Мюнхен, 1953.

[45] Див., наприклад, полеміку у журналі «Ab Imperio» у розділі *Історіографія.* – Ab Imperio. – 2012 – № 1. – С. 351–433; пор. також: Zajączkowski M. *Ukraińskie podziemie....*

[46] Див.: В. В'ятрович. *Друга польсько-українська війна, 1942–1947.* – Київ, 2011. – С. 238.

Z ogólnych publikacji przede wszystkim należy przywołać pracę Jurija Kyryczuka[39]. Skupiając uwagę na dziejach OUN i UPA w Polsce, badacz podkreśla, że „niezwykle trudno jest ocenić, w jakim stopniu walki polsko-ukraińskie wpłynęły na wzrost skrajnych poglądów antyukraińskich wśród obywateli polskich oraz idei antypolskich wśród ukraińskiego społeczeństwa [i w jakim stopniu] posłużyło to swoistemu moralnemu usprawiedliwieniu dla tych polityków, którzy prowadzili kampanię przesiedleńczą Ukraińców z »Kraju Zakerzońskiego« i Polaków z dawnych województw wschodnich II RP"[40]. Jurij Kyryczuk nie zajmuje się działaniami organów bezpieczeństwa komunistycznej Polski, ale wspomina o nich, a także o niektórych członkach OUN znajdujących się w publikowanych dokumentach 9. tomu naszej serii – na przykład o referencie gospodarczym OUN „Kraju Zakerzońskiego" Jarosławie Hamiwce, ps. „Wyszyński".

Z badaczy stosunków polsko-ukraińskich w okresie drugiej wojny światowej należy wymienić przede wszystkim Ihora Iljuszyna[41], który w swoich publikacjach analizuje wydarzenia poprzedzające okres omawiany w tomie. Jego dociekania koncentrują się na przesłankach i źródłach wielu następnych polsko-ukraińskich zderzeń.

Anatolij Rusnaczenko w swojej pracy *Narod zburenyj* poświęcił oddzielny rozdział działaniom OUN i UPA w Polsce[42].

Kwestią UPA w tzw. Zakerzonskim Kraju zajął się również Iwan Patrylak w swoich pracach *„Wstań i boryś! Słuchaj i wir..." Ukrajińske nacjonalistyczne pidpillia ta powstańskyj ruch 1939–1960 rr.* (Lwiw 2012) oraz *„Peremoha abo smert'": ukrajińskyj wyzwolnyj ruch u 1939–1960 rr.* (Charkiw–Lwiw 2015).

W zbiorowej pracy *Ukrajińska Powstancza Armija. Istorija neskorenych*, przygotowanej przez lwowskie Centrum Badań Ruchu Wyzwoleńczego, także znajdują się fragmenty powiązane z działalnością podziemia ukraińskiego na terenie Polski[43]. Pośród prac o charakterze ogólnym nie można pominąć książki Petra Mirczuka *Ukrajińska powstańska Armija 1942–1952*[44].

---

[39] Zob.: J. Kyryczuk, *Istorija UPA*, Ternopil 1991; idem, *Narysy z istoriji ukrajińskoho nacjonalno-wyzwolnoho ruchu 40–50 rokiw,* Lwiw 2000.

[40] Zob. idem, *Narysy z istoriji...*, s. 209–210.

[41] I. Iljuszyn, *OUN-UPA i ukrajińske pytannia w roky Druhoji switowoji wijny (w switli polśkych dokumentiw)*, Kyjiw 2000; idem, *Wołyńska trahedija 1943–1944 rr.*, Kyjiw 2003; idem, *UPA i AK. Konflikt w Zachodniej Ukrainie (1939–1945)*, Warszawa 2009; idem, *Stosunki ukraińsko-polskie w okresie II wojny światowej oraz pierwszych latach powojennych w historiografii ukraińskiej po roku 1989* [w:] *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku*, red. P. Kosiewski, G. Motyka, Kraków 2000.

[42] A. M. Rusnaczenko, *Narod zburenyj. Nacionalno-wyzwolnyj ruch w Ukrajini j nacjonalni ruchy oporu w Biłorusiji, Łytwi, Łatwiji, Estoniji u 1940–50-ch rokach*, Kyjiw 2002.

[43] W. Wjatrowycz, I. Derewjanyj, R. Zabiłyj, P. Sodol, *Ukrajińska Powstancza Armija. Istorija neskorenych*, Lwiw 2007.

[44] P. Mirczuk, *Ukrajińska powstańska Armija 1942–1952*, Miunchen 1953.

того, В. В'ятрович упорядкував і видав двотомник документів ОУН і УПА, на тему польсько-українських відносин, зокрема й у Закерзонському краї[47].

Чимало членів українського підпілля, які фігурують у джерелах, які ми публікуємо у 9-му томі, згадує у своїх публікаціях Олександр Панченко, який зосередив основну увагу на особах, причетних до створення та діяльності Української Головної Визвольної Ради[48].

Протиборству служби безпеки ОУН та комуністичної спецслужби присвятили свої розвідки Дмитро Вєдєнєєв і Геннадій Биструхін[49]. На цю саму тематику писали також Іван Патриляк і Олександр Лисенко. У своїй книзі *Матеріали та документи Служби безпеки ОУН-Б* вони подають документи щодо структури СБ управління ОУН не лише воєнного, а й повоєнного часу[50].

Роман Кабачій у книзі *Вигнані у степи. Переселення українців з Польщі на південь України у 1944–1946 роках*, що була видана у Варшаві польською мовою, присвятив спеціальний розділ ставленню ОУН і УПА до переселенської акції та пов'язаним з цим колізіям[51].

Якщо говорити про довідкові видання, то не можна оминути багаторічну працю дослідника з Нью-Йорка Петра Содоля, який підготував дві частини довідника на тему УПА, що вийшли друком у 1994 і 1995 роках[52]. Довідник містить список провідних активістів ОУН та командирів УПА, членів УГВР, разом із біографічними нарисами про деяких членів, організаційними схемами, криптонімами штабів і відділів, ілюстративним матеріалом, численними фотографіями (часто унікальними) згаданих осіб. В основі публікацій П. Содоля не лише документальні матеріали, але й розмови із учасниками подій, що дозволило йому з'ясувати чимало необхідних деталей щодо біографій осіб, що про них ітиметься і в 9-му томі.

Слід підкреслити, що довкола історії ОУН і УПА після серпня 1991 р. в Україні розгорнулася полеміка. Вона охопила не лише науковців, а й політиків. 12 вересня 1997 р. постановою Кабінету Міністрів України було створено Урядову комісію з вивчення діяльності ОУН і УПА. Невдовзі при

---

[47] Див.: *Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА.* У двох томах. – Львів, 2011.

[48] Див.: Панченко О. *Українська Головна Визвольна Рада.* – Лохвиця, 2000; його ж, *Українська Головна Визвольна Рада – Закордонне Представництво УГВР – Ґенеральний секретаріят Закордонних Справ УГВР – Середовище УГВР. (Правно-політичний аспект).* – Гадяч, 2004.

[49] Див.: Вєдєнєєв Д. В., Биструхін Г. С. *Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА. 1920–1945.* – Київ, 2006; Вєдєнєєв Д. В., Биструхін Г. С. *«Повстанська розвідка діє точно й відважно». Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення ОУН та УПА. 1940–1950-ті роки.* – Київ, 2006; Вєдєнєєв Д. В., Биструхін Г. С. *Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки.* – Київ, 2007.

[50] Див.: Лисенко О. Є., Патриляк І. К. *Матеріали та документи Служби безпеки ОУН-Б.* – Київ, 2003.

[51] Див.: Kabaczij R. *Wygnani na stepy. Przesiedlenia ludności ukraińskiej y Polski na południe Ukrainy w latach 1944–1946.* – Warszawa, 2012.

[52] Див.: Содоль П. *Українська Повстанча Армія, 1943–49. Довідник.* – Нью-Йорк, 1994; його ж, *Українська Повстанча Армія, 1943–49. Довідник другий.* – Нью-Йорк, 1995.

W jednym z rozdziałów książki Wołodymyra Wjatrowycza *Druha ukrajińsko-polśka wijna 1942–1947* (po ukazaniu się praca wywołała szeroką polemikę wśród naukowców[45]) mowa jest o działaniach OUN i UPA przeciwko akcjom przesiedleńczym prowadzonym w latach 1945–1947 w południowo-wschodniej Polsce. Zdaniem autora, po przeprowadzonej likwidacji polskiego podziemia niepodległościowego, komunistyczne siły bezpieczeństwa mogły skoncentrować pod koniec roku 1946 r. wszystkie swoje siły do walki z OUN i UPA[46]. Ponadto Wjatrowycz opracował i wydał dwutomowy zbiór dokumentów na temat stosunków polsko-ukraińskich, w tym także w tzw. Kraju Zakerzońskim[47].

O wielu członkach ukraińskiego podziemia, występujących w niniejszym źródle, wspomina w swych publikacjach Ołeksandr Panczenko, który swą główną uwagę kieruje na osoby tworzące, a następnie działające w Ukraińskiej Głównej Radzie Wyzwoleńczej (UHWR)[48].

Walce SB OUN przeciwko komunistycznym służbom specjalnym poświęcili swoje badania Dmytro Wiedieniejew i Henadij Bystruchin[49]. Na ten temat pisali także Iwan Patrylak i Ołeksandr Łysenko. W pracy *Materiały ta dokumenty Służby Bezpeky OUN-B* przywoływane są dokumenty dotyczące struktury SB kierownictwa OUN nie tylko czasu wojny, ale i okresu powojennego[50].

Roman Kabaczij w swej książce *Wygnani na stepy. Przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski na południe Ukrainy w latach 1944–1946*, wydanej w języku polskim, jeden z rozdziałów poświęca sprawie stosunku OUN i UPA do akcji przesiedleńczej[51].

Nie można pominąć pracy badacza z Nowego Jorku Petra Sodola, który opracował dwie części informatora na temat UPA, wydane drukiem w latach 1994 i 1995[52]. Zawiera on wykaz kadry kierowniczej OUN, UPA i UHWR, biogramy członków, schematy organizacyjne, wykazy kryptonimów sztabów i oddziałów

---

[45] Zob. na przykład dyskusję w czasopiśmie „Ab Imperio" (2012, nr 1, s. 351–433), rozdział: *Istoriohrafija*; Por. także M. Zajączkowski, *Ukraińskie podziemie...*

[46] W. Wjatrowycz, *Druha ukrajińsko-polśka wijna 1942–1947*, Kyjiw 2011, s. 238.

[47] Zob.: *Polśko-ukrajiński stosunky w 1942–1947 rokach u dokumentach OUN ta UPA*, t. 1–2, oprac. W. Wjatrowycz, Lwiw, 2011.

[48] O. Panczenko, *Ukrajińska Hołowna Wyzwolna Rada*, Łochwycia 2000; idem: *Ukrajińska Hołowna Wyzwolna Rada. Zakordonne Predstawnyctwo UHWR. Heneralnyj Sekretarijat Zakordonnych Spraw UHWR. Seredowyszcze UHWR (Prawno-politycznyj aspekt)*, Hadiacz 2004.

[49] D.W. Wiedieniejew, H.S. Bystruchin, *Mecz i tryzub. Rozwidka i kontrrozwidka ruchu ukrajińskych nacjonalistiw ta UPA 1920–1945*, Kyjiw 2006; D.W. Wiedieniejew, H.S. Bystruchin, *„Powstańska rozwidka dije toczno j widważno". Dokumentalna spadszczyna pidrozdiliw specialnoho pryznaczennia OUN ta UPA. 1940–1950-ti roky*, Kyjiw 2006; D.W. Wiedieniejew, H.S. Bystruchin, *Dwobij bez kompromisiw. Protyborstwo specpidrozdiliw OUN ta radiańskych sył specoperacij. 1945–1980-ti roky*, Kyjiw 2007.

[50] Zob.: O.J. Łysenko. I.K. Patrylak, *Materiały ta dokumenty Służby Bezpeky OUN-B*, Kyjiw 2003.

[51] R. Kabaczij, *Wygnani na stepy. Przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski na południe Ukrainy w latach 1944–1946*, Warszawa 2012.

[52] P. Sodol, *Ukrajińska Powstańska Armija 1943–49. Dowidnyk*, Nju-Jork 1994; idem, *Ukrajińska Powstancza Armija 1943–49. Dovidnyk druhyj*, Nju-Jork 1995.

Інституті історії України Національної академії наук України була сформована робоча група істориків (її керівником був професор Станіслав Кульчицький). В рамках праць групи було підготовлено низку публікацій, що стосувалися ОУН і УПА. Більша частина публікацій торкалася малознаних або невідомих аспектів діяльності українського націоналістичного підпілля.

Кілька цінних публікацій підготував залучений до згаданої робочої групи працівник Центрального державного архіву громадських об'єднань України Анатолій Кентій. Пізніше саме ці публікації лягли в основу його фундаментальної праці *Збройний чин українських націоналістів, 1920–1956*. Анатолій Кентій, хоча й лаконічно, але охарактеризував ОУН і УПА у Польщі. Він зауважив, що там було зосереджено майже 5000 бійців, в трьох округах і на трьох тактичних відтинках УПА. Вони були розбиті під час акції «Вісла»[53].

Діяльності ОУН і УПА на терені Польщі у 1944–1947 рр. присвятив свою публікацію інший учасник групи Кульчицького – Юрій Шаповал. Він видрукував, зокрема, низку документів, присвячених активним діям комуністичної влади та війська ПНР проти українського націоналістичного підпілля[54].

Підсумком діяльності робочої групи стала підготовка видання *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси*[55]. Його автори – Володимир Дзьобак, Ігор Ільюшин, Георгій Касьянов, Анатолій Кентій, Станіслав Кульчицький, Олександр Лисенко й Іван Патриляк. Було видано також брошуру, яку передали до державних управлінських структур України[56].

Обов'язково заслуговує на увагу канадська видавнича серія «Літопис УПА»[57]. В цьому виданні, крім згаданого вже 28-го тому, що містив спогади М. Савчин («Марічки»), світ побачили також організаційні документи УПА. Наприклад, хроніка сотні УПА «Ударники-4» під командуванням Володимира Щигельського («Бурлаки»), що охоплює події від 1 жовтня 1946 до 2 серпня 1947 рр., вміщена у 13-му томі видання (згадана сотня входила до складу Перемиського куреня УПА)[58].

Томи 33-й і 34-й присвячено діям УПА в Бескидах, Бєщадах та Перемищині[59], том 39-й – діям УПА на Холмщині та Підляшші[60], а том 40-й – на Любачівщині, Томашівщині та Ярославщині[61].

---

[53] Див.: *Збройний чин українських націоналістів, 1920–1956. Історико-архівні нариси.* – Київ, 2008. – С. 353–356.

[54] Див.: Шаповал Ю. *ОУН і УПА на терені Польщі (1944–1947 рр.).* – Київ, 2000.

[55] Див.: *Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси.* – Відповідальний ред. Кульчицький С. В. – Київ, 2005.

[56] Там само.

[57] Див.: Здіорук О. І. *Літопис УПА: час, події, джерела. (Джерелознавча достовірність та інформаційна цінність багатотомного видання «Літопис УПА»).* – Київ, 2000.

[58] Див.: Літопис УПА. – Т. 13. – Торонто, 1986. – С. 1–112.

[59] Див.: Літопис УПА. – Т. 33. – Торонто–Львів, 2001; Літопис УПА. – Т. 34. – Торонто–Львів, 2002.

[60] Див.: Літопис УПА. – Т. 39. – Торонто–Львів, 2003.

[61] Див.: Літопис УПА. – Т. 40. – Торонто–Львів, 2004.

oraz liczne fotografie (często unikalne). Trzon publikacji Sodol oparł nie tylko na dostępnych mu dokumentach, ale także na rozmowach z uczestnikami wydarzeń, co pozwoliło wyjaśnić wiele ważnych szczegółów dotyczących życiorysów osób, występujących także i w niniejszym tomie.

Podkreślić należy, że historia OUN i UPA po sierpniu 1991 roku na Ukrainie wywołała nowy rodzaj polemiki. Objęła ona swym zasięgiem kręgi nie tylko naukowe, ale i polityczne. 12 września 1997 roku Rada Ministrów Ukrainy powołała rządową komisję ds. zbadania działalności OUN i UPA. Następnie przy Instytucie Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy utworzono grupę roboczą złożoną z historyków, a jej kierownikiem został prof. Stanisław Kulczyćkyj. W ramach prac grupy przygotowano szereg publikacji dotyczących OUN i UPA. Znacząca ich część zawierała wiele nieznanych aspektów działalności ukraińskiego podziemia.

Włączony do wspomnianej grupy roboczej Anatolij Kentij, pracownik Centralnego Archiwum Państwowego Organizacji Społecznych Ukrainy przygotował kilka cennych publikacji. W późniejszym czasie weszły one w skład jego fundamentalnej pracy *Zbrojnyj czyn ukrajinśkych nacionalistiw. 1920–1956.* Anatolij Kentij w niewielkim stopniu porusza kwestię działań OUN i UPA w Polsce. Podaje w swej pracy, że skoncentrowano tu prawie 5000 ludzi w trzech okręgach OUN i trzech odcinkach taktycznych UPA. Zostały one rozbite podczas akcji „Wisła"[53].

Działalność OUN i UPA na terenie Polski w latach 1944–1947 przybliżył kolejny członek grupy kierowanej przez Kulczyćkiego Jurij Szapował, który opublikował zbiór dokumentów poświęconych działaniom komunistycznej władzy i ludowego WP przeciwko ukraińskiemu podziemiu[54].

Uwieńczeniem prac grupy roboczej było przygotowanie wydawnictwa *Orhanizacija Ukrajinśkych Nacionalistiw i Ukrajinśka Powstańska Armija. Istoryczni narysy*[55], której współautorami są: Wołodymyr Dziobak, Ihor Iljuszyn, Heorhij Kasjanow, Anatolij Kentij, Stanisław Kulczyćkyj, Ołeksandr Łysenko i Iwan Patrylak. Wydano także broszurę, która została przekazana administracji państwowej Ukrainy[56].

Nie można tu pominąć serii wydawniczej „Litopys Ukrajinśkoji Powstańskoji Armiji"[57]. W serii tej, oprócz wspomnianego już 28 tomu, zawierającego wspomnienia Marii Sawczyn („Mariczki"), opublikowane zostały dokumenty

---

[53] Zob.: *Zbrojnyj czyn ukrajinśkych nacionalistiw, 1920–1956. Istoryko-archiwni narysy*, Kyjiw 2008, s. 353–356.

[54] J. Szapował, *OUN i UPA na tereni Polszczi (1944–1947 rr.)*, Kyjiw 2000.

[55] Zob.: *Orhanizacija Ukrajinśkych Nacionalistiw i Ukrajinśka Powstańska Armija. Istoryczni narysy*, red. S. Kulczyćkyj, Kyjiw 2005.

[56] *Ibidem.*

[57] Zob.: O.I. Zdioruk, *Litopys UPA: czas, podiji, dżereła (Dżerełoznawcza dostowirnist' ta informacijna cinnist' bagatotomnoho wydannia „Litopys Ukrajinśkoji Powstańkoji Armiji")*, Kyjiw 2000.

З 1995 р. у Києві почала виходити друком нова серія «Літопису УПА», яка нині нараховує більше трьох десятків томів[62]. 2003-го у Львові вийшло також таке важливе видання як *Волинь і Холмщина 1938–1947 рр.: польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади.* Згадати треба джерельне видання *Бастіон і Батурин. УПА та підпільна адміністрація ОУН в Ярославщині, Любачівщині та Томашівщині в рр. 1944–1947: документи та матеріали* (ред. М. Іваник, М. Бохно, Торонто–Львів 2012).

Тематика діяльності ОУН і УПА відображена й у мемуарах. Йдеться не лише про вже згадані спогади Марії Савчин («Марічки»)[63], а й Василя Галаси («Орлана»), члена оунівського крайового проводу у Польщі[64].

Крім цього, дотичними до проблематики цього тому виявилися дві публікації напівмемуарного характеру. Їх автором є ветеран КДБ СРСР Георгій Санніков. Свого часу цей молодий офіцер центрального апарату МВС УРСР був скерований для боротьби з націоналістичним підпіллям у Західній Україні. Обидві книжки містять цікаві інформації про методи боротьби комуністичної спецслужби з ОУН і УПА. Крім того, автор приділяє увагу ролі й місцю в підпіллі Марії Савчин та Василя Галаси[65].

Підсумовуючи, можна впевнено сказати, що цей том, підготовлений спільною робочою групою, стане важливим кроком у справі більш глибшого та реалістичного розуміння драматичних подій, пов'язаних з українським націоналістичним підпіллям у повоєнній Польщі.

* * *

Приступаючи до пошуку матеріалів у архівних фондах ІНП та СБ України, колектив упорядників постав перед багатьма питаннями. Насамперед належало з'ясувати, з якого саме часу Провід ОУН у Польщі став об'єктом уваги та дій органів польської держбезпеки, як радянська сторона підтримувала ці дії та чому лише у 1947 р. справа дійшла до ефективних дій проти Проводу, що завершилося смертю Ярослава Старуха й захопленням органами безпеки Петра Федоріва та Мирослава Онишкевича.

Після опрацювання документів було знайдено відповідь на частину зазначених вище питань. Насамперед, привертає увагу брак матеріалів про ОУН, які б були підготовлені у МДБ ПНР. У той же час, в архівних матеріалах наявні сліди діяльності Української повстанської армії. В цьому немає нічого дивного, адже впродовж 1944–1946 рр. з ОУН боролися насамперед розвідувальні

---

[62] Див.: Літопис УПА. Нова серія. – Тт. 1–27. – Київ–Торонто, 1995–2017. Том 21-й – про Ярослава Старуха.

[63] Див.: Савчин М. («Марічка»). *Тисяча доріг (Спогади)* // Літопис УПА. – Т. 28. – Торонто–Львів, 1995. Ці спогади були також видані у Києві у 2003 р. (Савчин М. *Тисяча доріг. Спогади жінки-учасниці підпільно-визвольної боротьби під час і після Другої світової війни.* – Київ, 2003).

[64] Див.: Галаса В. *Наше життя і боротьба. Спогади.* – Львів, 2005.

[65] Див.: Санников Г. З. *Большая охота. Разгром вооруженного подполья в Западной Украине.* – Москва, 2002; його ж, *Операция «Рейд», или История одной любви. Спецслужбы в борьбе за Украину (1945–1956).* – Москва, 2007.

oddziałów UPA. Na przykład kronikę sotni UPA „Udarnyky"-4 pod dowództwem Wołodymyra Szczyhelśkiego („Burłaki"), obejmującą wydarzenia od 1 października 1946 roku do 2 sierpnia 1947 roku, podano do druku w 13 tomie wydawnictwa (wspomniana sotnia wchodziła w skład kurenia przemyskiego UPA)[58].

Tomy 33 i 34 poświęcono UPA w Beskidach i Bieszczadach oraz w przemyskiem[59], tom 39 – na Chełmszczyźnie i Podlasiu[60], zaś tom 40 – w Lubaczowskiem, Tomaszowskiem i Jarosławskiem[61].

W 1995 r. w Kijowie zaczęła ukazywać się drukiem nowa seria „Litopysu Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", która w chwili obecnej liczy już 27 tomów[62].

W 2003 r. we Lwowie opublikowano istotny tom studiów, zawierający dokumenty pt. *Wołyń i Chołmszczyna 1938–1947 rr. Polśko-ukrajińske protystojannia ta joho widłunnia. Doslidżennia, dokumenty, spohady.* Wspomnieć trzeba także edycję źródłową pt. *Bastion i Baturyn. UPA ta pidpilna administracija OUN w Jarosławszczyni, Lubacziwszczyni ta Tomasziwszczyni w rr. 1944–1947. Dokumenty ta materiały* (red. M. Iwanyk, M. Bochno, Toronto–Lwiw 2012).

Należy także wymienić liczne wspomnienia. Mowa nie tylko o wzmiankowanych Marii Sawczyn („Mariczki")[63], ale i Wasyla Hałasy („Orłana"), członka Krajowego Prowidu w Polsce[64].

Tematyki poruszanej w tomie dotyczą także dwie pozycje o charakterze na wpół wspomnieniowym. Obie są autorstwa byłego funkcjonariusza organów bezpieczeństwa ZSRS Georgija Sannikowa. Jako młody oficer centralnego aparatu MGB-MWD USRS, został skierowany do walki z OUN i UPA w zachodniej części USRS. Obie zawierają ciekawe informacje na temat metod walki komunistycznych służb specjalnych przeciwko ukraińskiemu podziemiu. Wiele miejsca autor poświęcił historii Marii Sawczyn i Wasyla Hałasy[65].

---

[58] Zob. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk widdiłu Burłaky*, Toronto 1986 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 13).

[59] Zob. *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko": Łemkiwszczyna i Peremyszczyna*, Toronto–Lwiw 2001 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 33); *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity (dokumenty)*, Toronto–Lwiw 2002 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 34).

[60] Zob. *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw". Chołmszczyna i Pidlaszsza*, Toronto–Lwiw 2003 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 39).

[61] Zob. *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion". Lubacziwszczyna, Jarosławszczyna, Tomasziwszczyna*, Toronto–Lwiw 2004 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 40).

[62] Zob.: „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", Nowa serija, tomy 1–27, Kyjiw–Toronto 1995–2017. Tom 21 dotyczy Jarosława Starucha.

[63] M. Sawczyn, *Tysiacza dorih (Spohady)*, Toronto–Lviv 1995 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 28). Wspomnienia te były opublikowane także w Kijowie, por. eadem, *Tysiacza dorih. Spohady żinky – uczasnyci pidpilno-wyzwolnoj borot'by pid czas i pisla Druhoji switowoji wijny*, Kyjiw 2003.

[64] W. Hałasa, *Nasze żyttia i borot'ba. Spohady*, Lwiw 2005.

[65] G. Sannikow, *Bolszaja ochota. Razgrom woorużennogo podpolja w Zapadnoj Ukrainie*, Moskwa 2002; *idem*, *Operacija „Riejd", ili istorija odnoj lubwi. Specsłużby w bor'bie za Ukrainu (1945–1956)*, Moskwa 2007.

органи Прикордонних військ СРСР та органи безпеки МДБ СРСР. Відразу після переміщення лінії фронту, внутрішні війська НКВС, апарат НКДБ, а також ГУКР НКО «Смерш», розпочали дії, спрямовані проти українського підпілля на теренах Люблінщини та Ряшівського воєводства. Видається, що українське населення, яке мешкало на територіях, що після 27 липня 1944 р. залишилися польськими, трактувалося як частина майбутніх громадян СРСР. Звідси – нещадний набір до Червоної армії українських рекрутів з цих територій та виселення українського населення до СРСР. В той же час всі дії щодо цього населення суворо контролювалися або ж проводилися Радянським Союзом. Факти свідчать, що вже у 1945 р. радянські органи безпеки розпочали проведення операцій, спрямованих проти Проводу ОУН у Польщі. Керівництво цими діями здійснювалося із Львова. У грудні 1945 р. Управлінням по боротьбі з бандитизмом НКВС УРСР було заведено агентурну справу «Кубло»[66]. Очевидно, радянська безпека розпочала слідство після отримання від власних агентів інформації про створення Проводу. Початково вважали, що керівником ОУН у Польщі був Василь Галаса («Зенон»). Ймовірно, що до таких висновків функціонери НКДБ дійшли після 25 серпня 1945 р. на підставі свідчень Олександра Луцького про Перемиську округу ОУН та її провідника Галасу[67].

Органи безпеки Польщі розпочали боротьбу з ОУН не раніше ранньої весни 1947 р., а, найвірогідніше, навіть із другої половини травня 1947 р., коли до рук співробітників УБ потрапив Ярослав Гамівка («Вишинський»).

* * *

27 липня 1944 р., за таємною угодою між радянським урядом та ПКНВ, було визначено лінію нового кордону між Польщею та СРСР. Проте офіційно демаркацію затвердили лише 16 липня 1945 р. у Москві. Відтоді поділ довоєнного Львівського воєводства став доконаним фактом. Невдовзі вздовж нового кордону СРСР розмістилися Прикордонні війська НКВС-МВС СРСР. Внаслідок такого рішення, перед українським підпіллям на цих теренах виникла проблема розділення власних сил новим кордоном[68].

Як ми зазначали на початку, вищезгадані події призвели до того, що наприкінці березня 1945 р. Провід ОУН-Б в Україні ухвалив рішення про виокремлення Закерзонського краю на базі структур, що вже функціонують. Цей край складався з трьох округ. Базою для створення Закерзонського краю стала вже існуюча Перемиська округа ОУН-Б (керівник – Василь Галаса). Провідником краю став Ярослав Старух, його заступником Василь Галаса, шефом СБ Петро Федорів («Дальнич»). Мирослав Онишкевич

---

[66] НКДБ-МДБ УРСР провадив справу «Кубло» також у Дрогобицькій області, але вона не стосувалася боротьби з ОУН у Самбірському районі; див. ГДА СБУ, П-1365 (С-9493).

[67] Витяг з протоколу допиту О. Луцького від 27 VIII 1945 р. // Літопис УПА. Нова серія. – Т. 9. – С. 370.

[68] Motyka G. *Tak było w Bieszczadach...* – S. 214–215.

Podsumowując, stwierdzić można, iż przygotowany wspólnymi siłami niniejszy tom, będzie niewątpliwie ważnym krokiem na rzecz głębszego zrozumienia dramatycznych wydarzeń związanych z ukraińskim podziemiem w powojennej Polsce.

* * *

Kolegium redakcyjne, przystępując do kwerendy w zasobach archiwum IPN oraz SB Ukrainy, stanęło przed wieloma pytaniami. Przede wszystkim – od kiedy Prowid OUN w Polsce stał się celem działań UB, jak Sowieci wspomagali te działania i dlaczego dopiero w 1947 r. doszło do skutecznych działań wobec Prowidu, zakończonych śmiercią Jarosława Starucha i ujęciem przez bezpiekę Petra Fedoriwa oraz Myrosława Onyszkewycza.

Wyłaniający się z lektury dokumentów obraz częściowo udziela odpowiedzi na powyższe pytania. Od razu daje się zauważyć brak materiałów wytworzonych w MBP, a dotyczących OUN jako takiej. Jednocześnie widać w zachowanym materiale archiwalnym ślady działań Ukraińskiej Powstańczej Armii. I nic dziwnego, ponieważ w latach 1944–1946 zwalczaniem OUN zajmowały się przede wszystkim organy zwiadu Wojsk Pogranicznych ZSRS oraz organy bezpieczeństwa MGB ZSRS. Zaraz po przejściu frontu wojska wewnętrzne NKWD, aparat NKGB oraz *Smiersz* przystąpiły do działań wymierzonych w ukraińskie podziemie na terenach Lubelszczyzny i woj. rzeszowskiego RP. Wydaje się, że Ukraińcy na terenach, które pozostały po 27 lipca 1944 r. polskie, byli traktowani jako przyszli obywatele ZSRS. Stąd bezpardonowy pobór rekruta ukraińskiego z tych terenów do Armii Czerwonej oraz wysiedlanie ludności ukraińskiej do USRS. Jednocześnie wszystkie działania wobec tej ludności były ściśle nadzorowane lub w ogóle prowadzone przez Sowietów. Dlatego już w 1945 r. sowieckie organy bezpieczeństwa rozpoczęły działania wymierzone w Prowid OUN w Polsce, kierując nimi ze Lwowa. Sprawa agenturalna „Kubło”[66] została założona przez Zarząd ds. Walki z Bandytyzmem NKWD USRS w grudniu 1945 r. Sowieci wszczęli śledztwo prawdopodobnie po uzyskaniu informacji od własnych agentów o formowaniu się Prowidu. Początkowo przypuszczano, że kierownikiem OUN w Polsce był „Zenon”, czyli Wasyl Hałasa. Być może do takich wniosków doszli funkcjonariusze NKGB po 25 sierpnia 1945 r., kierując się informacjami pozyskanymi z zeznań Ołeksandra Łuckiego na temat m.in. Przemyskiego Okręgu OUN i jego prowidnyka Hałasy[67].

---

[66] NKGB-MGB USRS prowadziła jeszcze sprawę „Kubło” w obw. drohobyckim, ale dotyczyła ona zwalczania OUN w rejonie Sambora, por. HDA SBU. P-1365 (S-9493).

[67] *Wytiah z protokołu dopytu O. Łućkoho wid 27 VIII 1945 r.* [w:] *Borot'ba proty powstańskoho ruchu nacjonalistycznoho pidpilla: protokoły dopytiw zaaresztowanych radiańskymy orhanamy der-*

очолював VI військову округу «Сян», тобто був керівником УПА в Польщі[69].

Відповідно до настанов радянських радників при відомстві Громадської безпеки, УБ не займалося розробкою ОУН. Передусім проводилася боротьба із польським підпіллям. Українські ж питання повністю залишалися в компетенції функціонерів радянського НКДБ-МДБ. У 1945–1946 рр. основні зусилля були зосереджені на якомога швидшому нищенні підрозділів УПА, тоді як цивільна мережа цілком ігнорувалася. Безперечно, головну роль у цьому відігравало Військо Польське (док. № 11).

Доходило і до затримання членів ОУН, особливо на початковому етапі. Восени 1944 р. Управління безпеки захопило на теренах Перемиського повіту кількох членів ОУН, серед яких, за припущенням, був провідник Перемиського району Михайло Білик. Однак слідство у цій справі проведене не було. Всіх затриманих УБ передало органам безпеки СРСР (док. № 1). Їх перевезли на радянську територію, де і проводилося слідство. У зв'язку з приготуваннями до виселення українського населення під час проведення акції «Схід» (що пізніше отримала назву «Вісла»), УБ почало готуватися до розпрацювання ОУН. Було видано відповідні інструкції. Перші дії УБ почало проводити тільки під час операції «Вісла». Про те, як боролися з ОУН до весни 1947 р., вказував у своєму звіті капітан Фелікс Шпан, який доповідав начальнику I відділу III департаменту капітану Ґжеґожу Ланіну про результати інспектування Ряшівського ВУГБ:

«Я не буду перераховувати всі недоліки у роботі органів безпеки та війська, однак, підсумовуючи написане, зупинюся на тому, що зауважив під час перевірки:

1) До цього часу Воє[водський] ком[ітет] безп[еки] не координував операцій проти банд УПА.

2) Не було співпраці між військовими групами в терені та ПУГБ.

3) Боротьба з бандами здійснювалася однобоко, без оперрозробки та ліквідації політичної частини Організації українських націоналістів (т. зв. ОУН), до складу якої входить військова структура – Українська повстанська армія (УПА).

У зв'язку з цим, керівникам ПУГБ рекомендовано спільно з к[оманди] рами загонів ВП, що діють в окремих повітах, роздобути плани розпрацювання та ліквідації банд. Копії цих планів слід надіслати до ВУГБ для затвердження. Втім, не чекаючи на це, необхідно вже тепер залучати до військових груп здібних оперативних працівників, аби здійснювали оперативну роботу, розробляли й ліквідовували українсько-фашистське підпілля» (док. № 11).

Ще у березні 1947 року військом було опрацьовано відомості про історію та ймовірну структуру ОУН. Цю інформацію було доведено до офіцерів розвідки при відділах оперативної групи «Вісла». В свою чергу, 25 квітня 1947 р. III департамент МДБ видав інструкцію з проведення ліквідації ОУН (док. № 15). Це сталося лише навесні 1947 р. До травня МДБ не мало чіткої інформації про

---

[69] Zajączkowski M. *Pod znakiem...* – S. 55–58.

Zwalczanie OUN przez polską bezpiekę na dobrą sprawę zaczęło się od wczesnej wiosny 1947 r., a tak naprawdę od drugiej połowy maja 1947 r., kiedy to w ręce UB oddał się Jarosław Hamiwka, ps. „Wyszyński".

* * *

27 lipca 1944 r. ustalono przebieg nowej granicy między RP i ZSRS w tajnej umowie pomiędzy rządem sowieckim a PKWN. Jej kształt oficjalnie został zatwierdzony dopiero 16 lipca 1945 w Moskwie, ale podział przedwojennego województwa lwowskiego stał się faktem. Wkrótce też nową granicę ZSRS obsadziły Wojska Pograniczne NKWD/MWD ZSRS. W efekcie tej decyzji podziemie ukraińskie znajdujące się na tym terenie stanęło przed problemem podziału własnych sił granicą państwową[68].

Wobec powyższego pod koniec marca 1945 r. kierownictwo OUN-B na Ukrainie podjęło decyzję o wyodrębnieniu dodatkowego terytorium ze struktur już funkcjonujących. Miał być to obszar w założeniu składający się z trzech okręgów. Bazę dla tworzenia tzw. Kraju Zakerzońskiego stanowił dawny Okręg OUN-B Przemyśl, na czele którego stał Wasyl Hałasa, ps. „Zenon", „Orłan". Prowidnykiem (kierownikiem) Kraju został Jarosław Staruch, ps. „Stiah", jego zastępcą i jednocześnie kierownikiem referatu propagandy Wasyl Hałasa, ps. „Orłan", szefem SB (referat bezpieczeństwa) Petro Fedoriw, ps. „Dalnycz", natomiast referentem wojskowym Myrosław Onyszkewycz (jednocześnie dowódca VI Okręgu Wojskowego „Sian", czyli dowódca UPA w Polsce)[69].

Zgodnie z zaleceniami doradców sowieckich przy Resorcie Bezpieczeństwa Publicznego UB nie zajmowało się rozpracowaniem OUN. Prowadzono przede wszystkim walkę z polskim podziemiem niepodległościowym, kwestie ukraińską pozostawiając całkowicie funkcjonariuszom sowieckiego NKGB/MGB. W latach 1945–1946 skoncentrowano się na doraźnym zwalczaniu sotni UPA, całkowicie ignorując siatkę cywilną. Główną rolę w zwalczaniu UPA odgrywało ludowe Wojsko Polskie (dok. nr 11).

W początkowym okresie dochodziło jednak do zatrzymań członków OUN. Jesienią 1944 r. funkcjonariusze UB ujęli na terenie powiatu przemyskiego kilku członków OUN, m.in. domniemanego prowidnyka rejonu Przemyśl Mychajłę Biłyka. Śledztwa w tej sprawie jednak nie prowadzono. Część zatrzymanych UB przekazało organom bezpieczeństwa ZSRS, a część zwolniło (dok. nr 1). Zostali oni przetransportowani na sowiecką stronę i tam poprowadzono ich śledztwa. Wobec przygotowywanej akcji wysiedlenia ludności ukraińskiej w ramach akcji

---

żawnoji bezpeky keriwnykiw OUN i UPA. 1944–1945, Toronto–Kyjiw 2007 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", Nowa serija, t. 9), s. 370.

[68] G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach...*, s. 214–215.

[69] M. Zajączkowski, *Pod znakiem...*, s. 55–58.

структуру ОУН у Польщі. Ситуація кардинально змінилася тільки після переходу на бік польської спецслужби Ярослава Гамівки. Внаслідок його розлогих свідчень було отримано багатий матеріал, який дозволяв відтворити кадрову структуру. Зрештою, з'явилася інформація про керівників ОУН в Польщі.

Відтоді комуністичні органи безпеки прагнули за будь-яку ціну виявити місце, у якому переховувався Ярослав Старух. Для захоплення Старуха було створено легендовану боївку, до складу якої увійшов Гамівка. Проте такі спроби використання Гамівки закінчилися провалом. Тоді Гамівка був скерований на викриття зв'язкових ОУН, а за пошуки «Стяга» взялося військо та Корпус громадської безпеки. На початковому етапі їх дії не дали результатів. Та незабаром ОГ завершила операцію «Вісла», закінчилося виселення. В оперативному наказі № 001 штабу новоствореної 1 серпня 1947 р. оперативної групи ВО № 5 написано прямо: «Натомість керівництво цивільної мережі ОУН (Організація українських націоналістів) і СБ (Служба безпеки) і надалі існує, як і раніше» (док. № 39).

Схоже, так би ще могло тривати і надалі, якби не дії СБ ОУН-Б, що охороняла криївку Ярослава Старуха. В певний момент, під час прочісування лісу солдатами КГБ і НВП, увагу привернула дуже велика кількість віднайдених мертвих тіл. СБ вбивала всіх, хто пересувався лісом поблизу місця укриття – грибників, тих, хто прогулювався лісом, місцевих мешканців. Мета – щоб ніхто не міг повідомити про осіб, які переховуються в лісі. Проте сталося інакше. Тіла вбитих стали орієнтиром для Корпусу громадської безпеки. Район розшуків звузили. 17 вересня 1947 р. підгрупі Корпусу громадської безпеки «Любачів» вдалося визначити місце, в якому знаходиться криївка «Стяга». З огляду на перевагу противника та розуміючи безнадійність свого положення, «Стяг» вирішив підірвати криївку. Разом з ним загинули чотири охоронці. Напередодні до рук Корпусу громадської безпеки потрапив поранений «Дальнич». Проте його не впізнали. Під прізвищем Лішевіч його перевезли до Варшави. Там дійшло до пред'явлення його фотографії багатьом в'язням, а також було допитано усіх, кого тільки можна. Значно полегшити розшуки «Дальнича» міг би допит Андрія Фаріона, який добровільно здався УБ 25 жовтня 1947 р. Він описав спільне із Лисецьким перебування у криївці. Його свідчення могли б дати функціонерам Управління безпеки багато інформації для роздумів:

«Ким був в УПА Лисецький?

Відповідь: Точно сказати не можу, але колеги між собою говорили, що він був крайовим провідником. Ми його називали «Друже провідник». Був освічений, навіть можна сказати, що дуже. Навчав нас математиці (як складати дроби, пропорції, рівняння), розповідав про геометричні фігури, психологію, науки про людину, географію і т.п.» (док. № 58).

УБ могло підозрювати, що Лисецький є членом Проводу, враховуючи свідчення Фаріона про те, що той зустрічався з референтом СБ III округи «Зеноном» (Леоном Лапінським). Вже тоді УБ могло здогадатися, що Лисецький – це «Дальнич». Справа з'ясувалася 1 листопада 1947 р., коли

„Wschód" (później „Wisła") UB zaczęło przygotowywać się do rozpracowania również OUN. Wydano stosowne instrukcje. Tak naprawdę dopiero podczas akcji „Wisła" UB zaczęło prowadzić pierwsze działania. Jak zwalczano OUN do wiosny 1947 r., wskazywał kpt. Feliks Szpan w swoim raporcie z inspekcji w rzeszowskim WUBP dla naczelnika Wydziału I Departamentu III kpt. Grzegorza Łanina:

„Nie będę nadmieniać wszystkich niedociągnięć ze strony organów bezpieczeństwa i wojska, natomiast podsumowując wyżej napisane, zaznaczyłem na odprawie, że:

1) Dotychczas nie było koordynowania ze strony Woj[ewódzkiego] Kom[itetu] Bezp[ieczeństwa] operacjami przeciwko bandom UPA.

2) Nie było współpracy pomiędzy grupami wojskowymi w terenie a PUBP.

3) Walka z bandami była prowadzona jednostronnie, bez operatywnego rozpracowania i likwidacji części politycznej Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów, tzw. OUN, w skład której wchodzi siła wojskowa – Ukraińska Powstańcza Armia – UPA.

W związku z powyższym szefom PUBP zostało polecone, ażeby wspólnie z d[owód]cami oddziałów [ludowego] WP, działających w poszczególnych powiatach, opracować plan rozpracowania i likwidacji band. Kopie tych planów należy nadesłać do WUBP dla zatwierdzenia. Natomiast nie czekając tychże, przystąpić do ich wykonania, przydzielając do grup wojskowych zdolnych, operatywnych pracowników, zadaniem których będzie praca po linii operatywnej, rozpracowanie i wspólna likwidacja ukraińsko-faszystowskiego podziemia" (dok. nr 11).

Jeszcze w marcu 1947 r. wojsko przygotowało informację dotyczącą historii i domniemanej struktury OUN, kierując te informacje dla oficerów rozpoznania przy oddziałach GO „Wisła". Z kolei 25 kwietnia 1947 r. Departament III MBP opracował instrukcję dotycząca zwalczania OUN (dok. nr 15). Aż do maja 1947 r. MBP nie miało jednak informacji na temat struktury OUN w Polsce. Przejście na stronę UB Jarosława Hamiwki zmieniło diametralnie sytuację. Uzyskano bogaty materiał pozwalający na odtworzenie siatki kadrowej. Wreszcie UB dostało informacje dotyczące kierownictwa OUN w Polsce. Od tego momentu komunistyczna bezpieka dążyła wszystkimi siłami do wykrycia schronienia Jarosława Starucha. Nie wszczynano jednak jeszcze centralnego rozpracowania wymierzonego w członków kierownictwa. Głównym celem pozostawał Staruch, a do jego ujęcia utworzono specjalną pozorowaną grupę udającą partyzantów (oddział UPA) z Hamiwką w składzie. Próby ujęcia „Stiaha" spaliły jednak na panewce, mimo że w pewnym momencie od sukcesu pozorowaną grupę dzieliły jedynie minuty. W związku z tym Hamiwka został skierowany do odszukania łączniczek OUN, a do poszukiwań „Stiaha" skierowano wojsko i KBW. Ale rezultaty ich działań początkowo były niezadawalające, a wkrótce rozwiązano GO

Кудлайчук упізнав «Дальнича» на світлині, яку йому показав співробітник УБ підчас допиту. Проте, працівники УБ не змогли встановити його справжнього прізвища (док. № 59, 60).

Незалежно від зізнань Ярослава Гамівки, вже у першій половині травня 1947 р. III департамент МДБ встановив, що важливим пунктом кур'єрської діяльності ОУН є Краків. Отож, було заарештовано зв'язкову ОУН Ганну Карванську, а також влаштовано так званий котел (засідку) в садибі священика римо-католицького костьолу в Кракові. До пастки потрапила також і дружина «Орлана» з дитиною. Дружині «Орлана» вдалося втекти, але ціною її свободи стало те, що вона залишила власну дитину. Піврічний Зенко опинився в руках оперативної групи МДБ. Після років, проведених у дитячому притулку, він, начебто, був усиновлений співробітником Краківського ВУГБ, який, можливо, брав участь у засідці в Кракові[70]. Всі описані вище дії мали перервати кур'єрські маршрути ОУН. Працівники УБ намагалися їх перехопити та встановити над ними контроль. Натомість представники українського підпілля стали звертатися до посольств західних держав (так вчинила зв'язкова Г. Лебедович і В. Пшепюрський).

Гамівка добре себе почував у новій ролі всезнаючого спеціаліста УБ. У червні 1947 р. він об'їздив Перемишль та Фредропільську ґміну, де активно впізнавав оунівців. УБ оточило найбільш жваві ділянки Перемишля включно із залізничним вокзалом та уважно спостерігало за перехожими (док. № 33). Крім цього, Гамівка зробив своїм начальникам наступну пропозицію: «Пропоную побувати в керівних осередках тих ґмін, що подані н[ижче], аби виявити у їхніх відділах обліку руху населення копії тих документів, що видавалися членам УПА й зв'язковим ОУН, аби за реєстраційними книгами визначити, де вони тепер знаходяться, тобто так, як це було зроблено у Фредропільській ґміні Перемиського повіту» (див. док. № 36).

Робота Гамівки на УБ не обмежувалася розлогими свідченнями, виїздами на місця для упізнання людей та в засідки, де йому також показували осіб, які потрапили до «котлів». Гамівка також допитував своїх колег із ОУН (док. № 37).

Після ліквідації провідника, головною метою УБ стало встановлення місця перебування членів Проводу ОУН, що залишалися – «Ореста» й «Орлана». На переконання УБ, вони автоматично мали перебрати на себе функції Ярослава Старуха. Розшукувався також «Дальнич». Невдовзі «Дальнич» був розшифрований, коли знаходився у в'язниці МДБ у Варшаві. Розшуки Мирослава Онишкевича також були результативними. Його виявили на початку березня 1948 р. Внаслідок копіткого слідства УБ вийшло на слід командувача УПА і 2 березня 1948 р. його було заарештовано у Лігницькому повіті. А от розшуки Василя Галаси результатів не дали. Як з'ясувалося,

---

[70] За даними Ігоря Галаґіди, син Галаси перебував у Краківському дитячому будинку до 1951 р. Там його звали Петром Воєводським. (*Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 49*; *його ж, «Szpieg Watykanu»... – S. 360.*)

„Wisła" i zakończono wysiedlenia. W rozkazie operacyjny nr 001 Sztabu nowoutworzonej 1 sierpnia 1947 r. Grupy Operacyjnej OW nr V pisano bez ogródek: „Natomiast kierownictwo siatki cywilnej OUN (Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów) i SB (Służba Bezpieczeństwa) pozostały nadal prawie nienaruszone" (dok. nr 39).

Sprawa odnalezienia „Stiaha" wyglądałaby na beznadziejną, gdyby nie przypadek i nerwowe działania ochrony kryjówki. W trakcie przeczesywania lasów przez żołnierzy KBW i ludowego WP natrafiono na bardzo dużą liczbę zwłok. Miejscowych, którzy kręcili się po lesie w pobliżu miejsca ukrycia „Stiaha", czy byli to grzybiarze, czy spacerowicze, SB bezwzględnie zabijała. Chodziło o to, aby nikt nie doniósł o ukrywających się w lesie. Wywołało to skutek odwrotny od zamierzonego. Ciała zamordowanych były śladem, na który wpadli żołnierze KBW. Zawężono rejon poszukiwań i ujęto kolejnych członków ukraińskiego podziemia. 17 września 1947 r. Podgrupie KBW „Lubaczów" udało się namierzyć kryjówkę „Stiaha". Wobec przewagi wroga i zdając sobie sprawę z beznadziejności położenia Staruch podjął decyzję o detonacji kryjówki. Wraz z nim zginęło czterech ludzi ochrony. Dzień wcześniej w ręce KBW wpadł ranny „Dalnycz". Nie został jednak rozpoznany. Pod nazwiskiem Lisiecki został przewieziony do Warszawy. Jego fotografia została okazana współwięźniom, przesłuchano także wielu członków OUN i UPA. Wiele do poszukiwań „Dalnycza", jak się wydaje, mogło wnieść przesłuchanie Andrzeja Fariona, który 25 września 1947 r. oddał się dobrowolnie w ręce UB. Opisał wspólny pobyt w kryjówce z Lisieckim. Zeznania zapewne dały funkcjonariuszom UB wiele do myślenia:

„Jakie stanowisko w UPA miał Lisiecki?

Odpowiedź: Dokładnie powiedzieć nie mogę, między sobą rozmawiali koledzy, że to był krajowy prowidnyk i myśmy jego n[azywali] »Druże prowidnyk«, był wykształcony, może bardzo wysoko, dlatego, że wszystko wiedział. Uczył nas z matematyki ułamków, proporcji, figur geometrycznych, równań, psychologii, nauk o człowieku, geografii itp." (dok. nr 58).

Kierownictwo MBP mogło podejrzewać, że Lisiecki to członek Prowidu, zważywszy na to, że Farion zeznał, iż Lisiecki spotykał się z referentem SB III Okręgu „Zenonem" (Leonem Łapińskim). Już wtedy UB mogło przypuszczać, że Lisiecki to „Dalnycz". Sprawa wyjaśniła się 1 listopada 1947 r. kiedy Iron Kudłajczuk podczas przesłuchania rozpoznał na okazanym mu przez funkcjonariuszy UB zdjęciu „Dalnycza". Ubecy nie byli jednak w stanie ustalić jego prawdziwego nazwiska (dok. nr 59, 60).

Niezależnie od zeznań Hamiwki, już w pierwszej połowie maja Departament III MBP ustalił, że ważnym punktem dla działalności kurierskiej OUN jest Kraków, i dokonał aresztowania łączniczki OUN Anny Karwańskiej oraz założył „kocioł", czyli zasadzkę na plebanii kościoła greckokatolickiego

у 1947 р. «Орлан» перейшов кордон з СРСР, про що функціонерам УБ розповіла «Христя» під час допиту восени 1947 р. (док. № 69).

Останніми актами драми стали страти членів крайового проводу – Мирослава Онишкевича у 1949-му та Петра Федоріва у 1950 р. Ще через три роки до рук радянських органів безпеки потрапив та був заангажований до співпраці Василь Галаса.

Представлені у цьому томі документи дають уявлення про заходи, вжиті польськими та радянськими органами безпеки для захоплення чи ліквідації членів Проводу ОУН в Польщі. Ці вперше друковані джерела розкривають механізм залежності польських органів безпеки від радянських. Саме радянською стороною було проведено розробку керівництва ОУН у Польщі. В той же час у 1944–1947 рр. польське МГБ не виявляло зацікавленості ні у перемозі над ОУН, ні, навіть, над УПА. Справи українського підпілля повністю знаходилися у компетенції радянської сторони.

Це радянські Прикордонні війська розробляли УПА у Польщі та цивільну українську підпільну мережу. А з УПА невідкладно боролися Військо охорони кордону, міліція та Військо Польське. Лише намагання окремих членів ОУН встановити зв'язок з амбасадами США, Великої Британії й інших країн, а також проведення операції «Вісла», спонукали УБ до активних дій проти ОУН і УПА, а отже, й до спроб захоплення Проводу ОУН. Це вдалося зробити у 1947–1948 рр. У якийсь період в МДБ виникала ідея розпочати розпрацювання Проводу, але з невідомих причин його припинили. Сліди такого розпрацювання наявні у документі № 103 (від 3 квітня 1948). Проте більш точніших відомостей у архівних документах ІНП не виявлено.

* * *

Дев'ятий том спільної серії складається з двох частин. У ньому застосовано хронологічний принцип систематизації. У переважній більшості документи, відібрані до тому, раніше не публікувалися.

До книги увійшли документи з фондів ІНП у Варшаві та архівних відділів ІНП у Ряшеві й Вроцлаві. За походженням звідти – 127 документів. З архіву ГДА СБУ у Києві походить 10 документів.

Усі документи були створені органами польської або ж радянської безпеки, за винятком двох, які було отримано УБ під час проведення оперативних дій. В одному з них йдеться про вже згадуваний «краківський котел». У фондах ІНП збереглися дві різні копії цього документу, російською та польською мовами. Слід відмітити, що тексти в цих документах не тотожні.

Серед опублікованих документів – звіти, доповідні, аґентурні донесення та протоколи допитів. Том починається з документа, складеного майором Романом Ромковським, у якому описується викриття ОУН у Перемишлі в 1944 р. (док. № 1). Значний інтерес становить лист радянського радника до радників при МГБ і МАР Івана Сєрова та Павла Мешика щодо загибелі від рук українського підпілля радянського радника при Ряшівському ВУГБ.

w Krakowie. W potrzask wpadła m.in. żona „Orłana" wraz z dzieckiem. Udało jej się wprawdzie zbiec, ale ceną wolności było pozostawienie dziecka. Półroczny Zenko dostał się w ręce grupy operacyjnej MBP. Po latach spędzonych w ochronce miał być rzekomo adoptowany przez funkcjonariusza WUBP w Krakowie, być może uczestniczącego w zasadzce w Krakowie[70]. Wszystkie powyższe działania miały przeciąć szlaki kurierskie OUN. Bezpieka zamierzała je przechwycić i kontrolować. Tego typu ruchy wywołały stwierdzone próby dotarcia do ambasad państw zachodnich (łączniczka Hałyna Łebedowicz, Wsewołod Przepiórski).

Hamiwka dobrze odnalazł się w nowej roli wszechwiedzącego specjalisty UB. W czerwcu 1947 przemierzał on Przemyśl i gminę Fredropol, rozpoznając ludzi z (ukraińskiej) organizacji. UB obstawiło najruchliwsze miejsca miasta łącznie z dworcem PKP i bacznie obserwowało przechodniów (dok. nr 33). Ponadto złożył następujące propozycje swoim mocodawcom: „Proponuję wyjazd do n[iżej] wspomnianych zarządów gminnych celem wynalezienia w referatach ewidencji ruchu ludności wtóropisów wydanych dokumentów dla poszczególnych członków UPA i łączników org[anizacji] OUN i ustalenia – na podstawie ksiąg meldunkowych – obecnego ich pobytu, analogicznie jak było to zrobione w gminie Fredropol, pow[iat] Przemyśl" (por. dok. nr 36).

Praca dla UB Hamiwki nie ograniczała się do obszernych zeznań, wyjazdów w teren w celu rozpoznania ludzi, wyjazdów na zasadzki, gdzie również okazywano mu osoby w „kotłach", ale także osobiście przesłuchiwał on swoich towarzyszy z organizacji (dok. nr 37).

Po eliminacji krajowego prowidnyka głównym celem UB stało się ustalenie miejsca przebywania pozostałych członków Prowidu, mianowicie „Oresta" i „Orłana", który według UB miałby automatycznie zastąpić Starucha. Poszukiwano także „Dalnycza". Wkrótce „Dalnycz" został rozszyfrowany w Warszawie, w areszcie MBP. Poszukiwania Onyszkewycza również przyniosły rezultaty i zakończyły się sukcesem na początku marca 1948 r. W wyniku mozolnego śledztwa UB wpadło na trop dowódcy UPA i 2 marca 1948 r. aresztowało go w Lipinach (powiat legnicki). Natomiast poszukiwania Hałasy nie przyniosły żadnego efektu. Jak się okazało, „Orłan" przeszedł w 1947 r. granicę z ZSRS, o czym „Chrystia" poinformowała przesłuchujących ją funkcjonariuszy UB jesienią 1947 r. (dok. nr 69).

Ostatnimi aktami zwalczania podziemia ukraińskiego w Polsce było stracenie członków Krajowego Prowidu – w 1949 r. Myrosława Onyszkewycza i w 1950 r. Petra Fedoriwa. Trzy lata później Hałasa wpadł w zasadzkę i został zwerbowany do współpracy przez sowiecką bezpiekę.

---

[70] Według ustaleń Igora Hałagidy syn Hałasów miał znajdować się do 1951 w sierocińcu w Krakowie pod nazwiskiem Piotr Wojewódzki. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 49; idem, *„Szpieg Watykanu"*..., s. 360.

У примітках на полях Сєров радить створити у складі МГБ спеціальний підрозділ по боротьбі з бандитизмом (док. № 2).

Документи періоду 1946–1947 рр. свідчать про відсутність дій органів польської безпеки тематикою ОУН. Пріоритетом у той час була боротьба з УПА. Також видно, що головна увага зосереджувалася на польських партизанських відділах: «Запори», «Залізного», «Молота», «Ордона» та ін.

Привертає увагу документ, датований квітнем 1946 р. У ньому повідомляється про затримання трьох членів українського підпілля чехословацькими органами безпеки у Празі. Йдеться про двох емісарів ОУН-Б на Україні до Степана Бандери. Одним із них був Дмитро Маївський, а іншим – Дмитро Грицай. Разом з ними в Україні перебувала ще третя особа – «Демид». Цінною є інформація, отримана польським МГБ від чехословацьких органів безпеки. Отже, повідомлялося, що третій затриманий втік. Насправді це була радянська містифікація, спрямована на те, щоб приховати правдиву долю «Демида», який був таємно перевезений до Києва, а потім перекинутий у Баварію. Однак, там він або сам демаскувався, або ж його викрила СБ ЗЧ ОУН[71].

Документи цього збірника з архіву СБУ – це передусім звітність (доповіді, донесення, повідомлення та довідки). Також публікується розпорядча документаціяЮ як-от наказ про початок розробки (заведення агентурної справи) «Кубло», а також лист міністра державної безпеки УРСР Сергія Савченка міністру державної безпеки СРСР Віктору Абакумову щодо приготувань до ліквідації збройного підпілля у прикордонних районах Польщі. Це надзвичайно цінний документ, хоч примірника, підписаного Савченком, не виявлено. Не можна виключати, що це був проект листа, а відтак невідомо, чи був цей план реалізований. Інакше – це прямий слід, який вказує на справжніх ініціаторів операції «Схід/Вісла» і підтверджує гіпотезу професора Ришарда Тожецького про те, що її ініціювала Москва[72].

Цікавою є інструкція III департаменту МГБ від 3 квітня 1947 р. із вказівками щодо ліквідації українського підпілля. Необхідність знищення органами безпеки ОУН обґрунтовується в ній встановленням останньою зв'язків із американською розвідкою та розвідкою інших англосакських країн. Приводом для інтенсифікації дій проти цих розвідок стала, здається, промова Вінстона Черчилля 5 березня 1946 р. у Фултоні (штат Міссурі). У квітні 1946 р. міністр державної безпеки УРСР Сергій Савченко розробив директиви з активізації розвідувальної роботи проти спеціальних служб США та Великої Британії.

У виданні також містяться протоколи допитів Ярослава Гамівки. Вони свідомо (з огляду на важливість) подані упорядниками, незважаючи на

---

[71] Про захоплення Маївського та Грицая див.: Koutek O. *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Ukraińców w Czechosłowacji w latach 1945–1989 // Służby Bezpieczeństwa Polski i....* – S. 302, а також: Hałagida I. *Prowokacja «Zenona»...* – S. 46.

[72] Torzecki R. *Wisła zaczęła się w Moskwie...* // «Gazeta Wyborcza», 20 V 1997.

Zamieszczony w niniejszym tomie wybór dokumentów przedstawia obraz wysiłków polskich i sowieckich organów bezpieczeństwa mających na celu ujęcie bądź zabicie członków prowidu. Pokazuje też pewien mechanizm uzależnienia polskiej bezpieki od sowieckiej. To po stronie sowieckiej było prowadzone rozpracowanie kierownictwa OUN w Polsce, zaś w latach 1944–1947 MBP nie było zainteresowane zwalczaniem OUN, ani nawet UPA. Sprawy podziemia ukraińskiego całkowicie znajdowały się w gestii ZSRS. To sowieckie Wojska Pograniczne rozpracowywały UPA oraz sieć cywilną w Polsce, zaś WOP, milicja i ludowe WP zmagały się z UPA tylko doraźnie. Dopiero czynione przez działaczy OUN próby nawiązania łączności z ambasadami USA, Wielkiej Brytanii i innymi oraz przeprowadzenie akcji „Wisła" doprowadziło do aktywnych działań UB wobec OUN i UPA, a wreszcie do próby ujęcia kierownictwa, co udało się w latach 1947–1948. W pewnym momencie w MBP powstał pomysł założenia rozpracowania wymierzonego w prowid, ale został on z niewiadomych przyczyn zarzucony. Ślady takiego rozpracowania widać jedynie w dokumencie nr 103 (z 3 IV 1948 r.), jednak samego rozpracowania nie odnaleziono w zasobie archiwum IPN.

* * *

Niniejszy dziewiąty tom wspólnej serii składa się z dwóch części. Zastosowano w nim chronologiczny układ. Zawiera on dokumenty w przeważającej większości niepublikowane.

Znalazły się tu dokumenty pochodzące z zasobu archiwum IPN w Warszawie oraz oddziałowych archiwów IPN w Rzeszowie i Wrocławiu. Łącznie w wydawnictwie opublikowano 127 dokumentów z tych archiwów. Z zasobu HDA SBU w Kijowie pochodzi 10 dokumentów.

Wszystkie dokumenty zostały wytworzone przez polską bądź sowiecką bezpiekę poza dwoma, który zostały zdobyte w wyniku prowadzonych przez UB działań operacyjnych. Jeden z nich dotyczy wspomnianego krakowskiego „kotła". W zasobie IPN natrafiono na co najmniej dwie różne kopie tegoż dokumentu w językach ukraińskim oraz polskim. Oba dokumenty, co warte odnotowania, nieco się od siebie różnią.

Publikowane dokumenty to raporty, notatki, doniesienia agenturalne oraz protokoły przesłuchań. Publikację otwiera bardzo interesujący dokument mjr. Romana Romkowskiego z 1944 r., opisujący wykrycie w Przemyślu OUN (dok. 1). Bardzo ciekawym dokumentem jest pismo doradcy sowieckiego do doradców przy MBP i MAP Iwana Sierowa oraz Pawła Mieszyka w sprawie śmierci sowieckiego doradcy przy WUBP Rzeszów z rąk ukraińskiego podziemia. W adnotacji na marginesie Sierow zasugerował utworzenie w ramach MBP specjalnej komórki do zwalczania bandytyzmu (dok. 2).

те, що частково вже публікувалися на сторінках «Wojskowego Przeglądu Historycznego». Так само, з огляду на особливе значення, до збірника було включено звіт про акцію чоти «Чумака», що також вже оприлюднювався раніше. Цю групу документів доповнює звіт про дії КБВ у вересні 1947 р., унаслідок яких було вбито Ярослава Старуха.

Дуже цінними є документи, пов'язані з членом технічного осередку ОУН Кудлайчуком, який був захоплений УБ. У його свідченнях висвітлюється багато аспектів діяльності ОУН.

У томі також вміщено протоколи допитів Мирослава Онишкевича, зв'язкових ОУН та дружини «Дальнича». Частина цих протоколів походить з архіву СБУ (наприклад, «Христі»). Це або копії свідчень, складених в УБ, або ж автентичні (оригінальні) протоколи допитів, проведених восени 1947 р. на кордоні між Польщею та СРСР. Що примітно, «Христя» була на декілька годин «позичена» для допитів радянській спецслужбі в прикордонному пункті, а потім повернулася до Польщі. Подібні допити мали місце й у випадку Ярослава Гамівки (док. № 75). Проте, частіше за все, членів ОУН по декілька разів відсилали до СРСР разом із документами[73].

Цікаве джерело – рапорт УБ про затримання у засідці в Перемишлі Ірини Тимочко. З її спогадів відомо, що, потрапивши у «котел», вона намагалася дезінформувати капітана Яштшембського, проте, була розконспірована Ярославом Гамівкою.

Том закінчується документами про перебіг розшуків архівів ОУН-Б, матеріалами слідства у справі Мирослава Онишкевича та документами суду над «Дальничем».

* * *

Так само, як і попередні томи видавничої серії, дев'ятий том є двомовною українсько-польською публікацією.

Більшість документів українськомовної частини дев'ятого тому – переклади з польської на українську. Їх здійснено з дотриманням методичних рекомендацій щодо видання іншомовних писемних джерел, які розроблені українськими істориками[74]. Свідомі того, що будь-який переклад є інтерпретацією іншомовного тексту, ми намагалися якомога точніше передавати його мову, роблячи акцент на збереженні первісної стилістики.

Тексти, які включено до збірника, майже не містять виправлень чи будь-яких інших втручань упорядників, що пояснюється нашим бажанням застосувати на практиці археографічний принцип недоторканості тексту документа. Звертаємо увагу на те, що низка документів спецслужб містить виразні комуністичні ідеологеми. Влни мали на меті формувати

---

[73] Пор.: Мащак І., *Дорогами минулого.* – Київ, 2010.

[74] Себта Т. М. *Методичні рекомендації до видання іншомовних писемних джерел XIX – початку XXI ст.* // НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. – Київ, 2008. – 78 с.

Dokumenty z lat 1946–1947 ukazują brak działań bezpieki wobec OUN. Priorytetem w tym czasie była walka z UPA. Widać także, że środek ciężkości, główna uwaga jest skierowana na polskie oddziały partyzanckie: „Zapory", „Żelaznego", „Młota", „Ordona" i innych.

Niewątpliwie jednym z ciekawszych jest dokument pochodzący z kwietnia 1946 r. Jest w nim mowa o zatrzymaniu trzech członków podziemia ukraińskiego przez czechosłowackie organy bezpieczeństwa w Pradze. Chodziło o dwóch emisariuszy OUN-B na Ukrainie do Stepana Bandery – Dmytra Majiwśkiego i Dmytra Hrycaja. Dwóm wysłannikom OUN na Ukrainie towarzyszył jeszcze trzeci osobnik „Demyd". Zwraca uwagę informacja, którą polskie MBP otrzymało od bezpieki czechosłowackiej. Otóż przekazano wiadomość, że trzeci osobnik zbiegł. W rzeczywistości była to sowiecka mistyfikacja służąca temu, aby ukryć prawdziwe losy „Demyda", który został przewieziony potajemnie do Kijowa, a następnie, po pozyskaniu do współpracy, przerzucony do Bawarii. Tam jednak albo sam się zdemaskował, albo został zdemaskowany przez SB ZCz OUN[71].

Materiały pochodzące z archiwum SBU to przede wszystkim meldunki i informacje. Znajduje się tu rozkaz wszczęcia rozpracowania sprawy agenturalnej „Kubło", a także pismo ministra bezpieczeństwa państwowego USRS Siergieja Sawczenki do ministra bezpieczeństwa państwowego ZSRS Wiktora Abakumowa na temat przygotowań do likwidacji zbrojnego podziemia na przygranicznych terenach Polski. Jest to niezwykle cenny dokument, chociaż nie odnaleziono egzemplarza podpisanego przez Sawczenkę. Nie można zatem wykluczyć, że był to projekt pisma, a więc nie wiadomo, czy nie pozostał w sferze niezrealizowanych planów. Jeśli jednak było inaczej, jest to bezpośredni trop wskazujący na rzeczywistych decydentów akcji „Wschód"/„Wisła", co potwierdzałoby hipotezę postawioną przez Ryszarda Torzeckiego[72].

Warta uwagi jest również instrukcja Departamentu III MBP z kwietnia 1947 r. z wytycznymi dotyczącymi zwalczania podziemia ukraińskiego. Zwraca tu uwagę uzasadnienie potrzeby zwalczania OUN przez organy bezpieczeństwa, mianowicie powiązanie OUN z wywiadem amerykańskim i wywiadami innych państw anglosaskich. Pretekstem do zintensyfikowania działań przeciwko tym wywiadom było, jak się wydaje, przemówienie Winstona Churchilla z 5 marca 1946 r. w Fulton w stanie Missouri. W kwietniu 1946 r. minister bezpieczeństwa państwowego USRS gen. Siergiej Sawczenko opracował wytyczne do aktywizacji pracy wywiadowczej skierowanej przeciwko służbom specjalnym USA i Wielkiej Brytanii.

---

[71] Na temat ujęcia Majiwśkiego i Hrycaja, zob. O. Koutek, *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Ukraińców w Czechosłowacji w latach 1945–1989* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 302 oraz I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 46.

[72] R. Torzecki, *Wisła zaczęła się w Moskwie*, „Gazeta Wyborcza", 20 V 1997 r.

у функціонерів спецслужб однозначний образ ворога. З цією метою, зокрема, вживалися порівняння учасників антикомуністичного підпілля і національно-визвольного руху з нацистами чи фашистами (див., наприклад, док. № 4).

В документах комуністичних спецслужб для позначення структур антикомуністичного підпілля і національного руху використовуються поняття «банди», «терористичні банди», «бандгрупи». Документи подаються згідно зі сучасними правилами орфографії та пунктуації, збережені їхні стилістичні особливості.

«Несправності» тексту (повторне написання літер, складів, слів або фраз, зайві літери, переставлення літер або пропуски, інші механічні чи друкарські помилки), які не мають смислового навантаження, виправляються, але в текстологічних примітках про це пояснюється.

Переважна більшість документів, які надруковані в томі, – оригінали. Проте в низці випадків друкуються витяги з деяких документів. Пропущені, пошкоджені місця, а також ділянки тексту, які розібрати не вдалося, позначаються квадратними дужками «[...]». Якщо смисл тексту дозволяє ідентифікувати ту його частину, яку через пошкодження чи з якоїсь іншої причини неможливо розібрати, розшифрована ділянка тексту подається в квадратних дужках.

Незрозумілі ділянки текстів, зокрема й спотворені власні чи загальні назви, публікуються без змін, про що в текстологічних примітках зазначається «Так у документі» чи «Так у тексті».

Підкреслення частин текстів, а також закреслення не передаються – в кожному випадку про це обумовлюється в текстологічних примітках. Так само робиться, коли смисл певної частини якогось документа встановити важко.

Щодо правил написання прізвищ осіб, які є фігурантами документів, то використаний фонографічний принцип (поєднання методів транскрипції та транслітерації).

Псевдоніми членів підпільних (українських і польських) організацій, а також осіб, щодо яких є відомості про можливе залучення до співпраці польськими прорадянськими органами держбезпеки в 1940-х роках і згодом, – вказуються в лапках. Так само беруться в лапки криптоніми організаційних осередків ОУН і назви підрозділів УПА.

Назви міст, сіл та інших населених пунктів, які розміщені на території сучасної Республіки Польща, в перекладах подаються українськими літерами за фонографічним принципом. Але ті назви на теренах теперішніх Підкарпатського й Люблінського воєводств Польщі, які мають одне історичне найменування, перекладаються за сучасними українськими картами та атласами[75]. У цьому випадку діє принцип традиційної передачі українською мовою низки поселень у Східній Польщі – колишньому так званому

[75] Себта Т. М. *Методичні рекомендації...* – С. 45.

W publikacji znalazły się także protokoły przesłuchań Jarosława Hamiwki. Intencją redaktorów było podanie ich do druku, mimo że część z nich była już publikowana na łamach „Wojskowego Przeglądu Historycznego”[73]. Również raport z akcji czoty „Czumaka”, mimo jego wcześniejszego opublikowania, został uznany za niezbędny w niniejszym zbiorze ze względu na jego wagę. Tę grupę dokumentów uzupełnia raport z działań KBW we wrześniu 1947 r., w wyniku których Jarosław Staruch poniósł śmierć.

Bardzo ciekawe są dokumenty związane z ujętym przez UB Ironem Kudłajczukiem z ośrodka technicznego OUN. Kudłajczuk przekazał informacje na temat wielu aspektów działalności OUN.

W tomie zamieszono też protokoły przesłuchania Myrosława Onyszkewycza oraz małżonki „Dalnycza”, a także łączniczek OUN. Część protokołów przesłuchań, np. „Chrystii”, pochodzi z archiwum SBU. Są to odpisy zeznań złożonych na UB albo oryginalne protokoły przesłuchania, które miały miejsce jesienią 1947 r. Co godne odnotowania, „Chrystia” została na kilka godzin „wypożyczona” Sowietom na punkt graniczny, następnie powróciła do Polski. Podobne przesłuchania miały miejsce w przypadku Jarosława Hamiwki (dok. nr 75). Z reguły jednak częstszą praktyką było odsyłanie do ZSRS, niejednokrotnie nawet razem z aktami, członków OUN[74].

Interesujący jest także raport UB z zatrzymania w „kotle” w Przemyślu Ireny Tymoczko. Z jej wspomnień wiemy, ze podjęła nieudaną próbę, by wywieść w pole kpt. Jastrzębskiego, oraz że w „kotle” została rozpoznana i zdekonspirowana przez Jarosława Hamiwkę.

Tom kończą dokumenty dotyczące poszukiwań ounowskich archiwów organizacyjnych oraz dokumenty ze śledztwa przeciwko Myrosławowi Onyszkewyczowi, a także dokumenty sądowe z rozprawy przeciwko „Dalnyczowi”.

* * *

Podobnie jak poprzednie tomy serii wydawniczej, tom dziewiąty jest publikacją dwujęzyczną – polsko-ukraińską, przy czym dokumenty rosyjskie w części ukraińskiej pozostały nieprzetłumaczone.

W związku z wielką różnorodnością i dowolnością w zapisie nazw własnych w prezentowanych dokumentach, w celu zwiększenia przejrzystości tekstu dokonano licznych ujednoliceń. W przypadku nazwisk i pseudonimów, o ile dotyczą one znanych postaci, przyjęto wersję taką, jaka występuje w literaturze (np. dla pseudonimu Jarosława Starucha zastosowano wszędzie jako obowiązującą wersję „Stiah”, choć w dokumentach występowały dodatkowo formy: „Stach”, „Stiach”, „Stiag”, „Stag”). Często istniały obok siebie wersje pseudonimów spolszczone i ukraińskie (np. „Cygan” lub „Cyhan”) – w takich sytuacjach

[73] M. Jasiak, *op.cit.*

[74] Por I. Maszczak, *Dorohamy mynułoho*, Kyjiw 2010.

Закерзонському краї – який не завжди співпадає з оригінальною вимовою чи написанням (наприклад: не «Жешув», а «Ряшів»; не «Бжозув», а «Березів»).

У заголовках переважної більшості документів, що публікуються в цьому томі, відображаються місця їхнього продукування, а також імена та прізвища адресанта (чи адресантів) й адресата (чи адресатів). Тоді, коли місце походження того чи іншого документа в ньому не вказане, в заголовку вказується «Б. м.» (тобто – «без місця» видання). Якщо в документі не зазначена дата виходу, він датується за змістом, аналогічними, суміжними чи «супутніми» документами тощо. В такому випадку ймовірна умовна дата подається в квадратних дужках.

Кожен документ тому супроводжується легендою, в якій вказане місце його зберігання (абревіатура архіву, номер фонду, опису, справи, тому чи теки, аркуша чи аркушів), визначається автентичність (оригінал, копія), зазначаються відомості про те, яким способом відтворений – рукописним чи друкарським (машинопис). Там саме зазначена інформація про оригінальну мову джерела, з якого робився переклад для публікації. При цьому в українській частині тому російськомовні документи (див. №№ 2, 5, 8, 10 та ін. не перекладаються. Дане правило стосується й копій польських документів російською.

Написи, зроблені на берегах документу, а також відомості про використання печатки, штампу абощо цитуються під його архівною легендою.

По можливості в текстологічних примітках до документів узасаднюється довідкова інформація про осіб, що в них фігурують. Після тексту кожної такої примітки в квадратних дужках курсивом вказуються джерела інформації (архівні легенди відповідних документів, посилання на наукові праці).

Застарілі слова, діалектизми, слова, не притаманні для сучасних української й польської літературних мов (слова іншомовного походження), подаються без змін.

Імена, географічні назви, скорочення, які зустрічаються в документах тому, внесені, відповідно, до іменного, географічного покажчиків, а також списку скорочень.

Київ–Варшава, 2017 рік

przyjmowano wszędzie wersję ukraińską. Natomiast nazwiska, które były konsekwentnie zapisywane w wersji spolonizowanej (np. Szczygielski, Onyszkiewicz) pozostawały w dokumentach bez zmian. Również nie zmieniano zapisu nazwisk i pseudonimów osób nieznanych.

Ujednolicono także niektóre nazwy i pojęcia (np. „Kraj Zakerzoński", choć w dokumentach nazwa ta zapisywana jest na kilkanaście sposobów). Podobna zasada dotyczy zapisu słownictwa związanego ze strukturą podziemia ukraińskiego. Zastosowano tu nazewnictwo polskie, a występowanie w dokumentach słów ukraińskich odnotowano w przypisach tekstowych, bądź zostawiano niektóre określenia, jak *wijskowa okruha*, *okružnyj*, *obłast'*, *widtynok*, *hołownyj*, stosując kursywę.

Również w przypisach tekstowych odnotowano poważniejsze błędy ortograficzne, gramatyczne i stylistyczne, choć w niektórych dokumentach, z uwagi na ogromną ich liczbę, odstąpiono od tej zasady, sygnalizując tylko problem w legendzie.

Układ graficzny dokumentów w miarę możliwości ujednolicono. Wszelkie wyróżnienia w dokumentach pisanych na maszynie (wersaliki, spacjowanie, podkreślenia maszynowe) zlikwidowano, informując o nich w przypisach tekstowych. Zachowano jedynie w dokumentach wytworzonych przez MWD i MGB zapis nazwisk wersalikami. Sporządzenie dokumentu na drukowanym formularzu lub blankiecie firmowym sygnalizowano w przypisach tekstowych. Informacje o odręcznych dopiskach, podkreśleniach i poprawkach związanych z konkretnymi fragmentami umieszczono w przypisach tekstowych, natomiast dekretacje i inne dopiski odnoszące się do całego dokumentu i związane z jego obiegiem, jak również pieczęcie opisane zostały w legendzie.

Kijów–Warszawa, lipiec 2017 roku

ДОКУМЕНТИ

DOKUMENTY

№ 1

10 листопада 1944, Люблін. Лист керівника контррозвідки (ВГБ) ПКНВ Романа Ромковського до ВУГБ у Ряшеві про недоліки в боротьбі з ОУН у Бірчанській ґміні

[а-]Польський комітет національного визволення
Міністерство громадської безпеки
№[-а] [б-]1996/БП[-б]

Люблін
[б-]дн.[-б] 10 листопада 1944 р.

До воєводського управління
громад[ської] безп[еки]
у Ряшеві

14.09.1944 р. міліціонери з відділку громад[ської] міл[іції] у Бірчі затримали двох мешканок Маляви – Розалію Вітів й Ганну Горба[1]. У Розалії Вітів знайдено лист, у якому містився інвентарний перелік складів продовольства, одягу і т. п. Крім того, зі змісту листа, підписаного псевдонімом «Діона», стало зрозуміло, що в Бірчанській гміні діє таємна організація націоналістів ОУН і що там знаходиться комендант цієї організації. Підозрювана Розалія Вітів, яка була допитана у цій справі, визнала, що в організації виконувала роль кур'єра, а також назвала прізвища як автора, так і одержувача листа. Це В'ячеслав або Гриць Караван[2] з Маляви і Іван Мацуляк[3] з Ліщави Долішньої.

Після відправлення всіх цих матеріалів до місц[евої] прокуратури та з'ясування того, що відділок міліції в Бірчі не проводить у цій справі подальшого слідства, спрямованого на затримання згад[аних] вище членів ОУН і викриття зазначених у листі складів, а обмежився тільки тим, що доставив Вітів і Горбу до місц[евої] прокуратури, заступник прокурора Ян

[а--а] *Бланк.*

[б--б] *Вписано від руки.*

[1] Вітів Розалія (нар. в 1926), а також Горба Ганна (нар. в 1923). Інші відомості відсутні. Фігурують у документах воєводської районної прокуратури у Ряшеві. *(АІНП Ж, 65/1, стр. 59).*

[2] Караван Григорій (нар. 1 VIII 1914, Малява Перемиського повіту), пс. «Шрам». Член УПА з 1943, провідник III куща району № 3. Заарештований співробітниками ВУГБ у Ряшеві 3 XII 1946. Утримувався у в'язниці в Ряшівському замку. Вироком РВС у Ряшеві від 12 II 1947 засуджений до довічного ув'язнення. Постановою РВС у Ряшеві 11 IX 1953 термін зменшено до 12 р. ув'язнення. Постановою РВС у Ряшеві від 29 IV 1954 умовно звільнений 4 V 1954. *(АІНП Ж, 108/2123; АІНП Ж, 25/607; АІНП Ж, 050/417).*

[3] Мацуляк Іван (нар. 7 II 1923, Ліщава Долішня), заарештований 9 XI 1944 співробітниками ПУГБ у Перемишлі за звинуваченням у належності до УПА. 28 III 1945 засуджений гарнізонним військовим судом у Перемишлі до смертної кари. Страчений очевидно 29 VI 1945. *(АІНП, Картотека засуджених; Borowiec J. Aparat bezpieczeństwa a wojskowy wymiar sprawiedliwości. Rzeszowszczyzna 1944–1954. – Warszawa, 2004. – S. 225; Swat T. «...Przed Bogiem i historią». Księga ofiar komunistycznego reżimu w Polsce lat 1944–1956. Mazowsze. – Warszawa, 2003. – S. 290).*

Nr 1

10 listopada 1944, Lublin. Informacja kierownika Kontrwywiadu RBP PKWN Romana Romkowskiego dla WUBP w Rzeszowie o niedociągnięciach w walce z OUN w gminie Bircza

[a-]Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
Resort Bezpieczeństwa Publicznego
Nr[a b-]1996/BP[-b]

Lublin
[b-]dn.[-b] 10 listopada 1944 r.

Do Wojewódzkiego Urzędu
Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]
w Rzeszowie

W dniu 14.09.1944 r. milicjanci z Posterunku Mil[icji] Obyw[atelskiej] w Birczy zatrzymali dwie mieszkanki Malawy – Rozalię Witiw i Annę Horbę[1]. Przy Rozalii Witiw znaleziono list obejmujący inwentaryczny spis magazynów żywnościowych, odzieżowych itp., a nadto z treści listu, podpisanego pseudonimem „Diona", wynikało, że na terenie gminy zbiorowej Bircza działa tajna organizacja nacjonalistów OUN, i że tam znajduje się komendant tej organizacji. Przesłuchana w tej sprawie podejrzana Rozalia Witiw przyznała, że w organizacji pełniła rolę kuriera oraz wymieniła nazwiska tak autora, jak i odbiorcy listu. Są to Sławek wzgl[ędnie] Hryć Karawan[2] z Malawy i Jan Maculak[3] z Leszczawy Dolnej.

Po nadesłaniu tych wszystkich materiałów tut[ejszej] prokuraturze i stwierdzeniu, że posterunek milicji w Birczy nie prowadzi w tej sprawie dalszych dochodzeń w celu ujęcia wyżej wym[ienionych] członków OUN oraz wykrycia magazynów wymienionych w liście, ograniczył się tylko do dostawienia Witiw i Horby do tut[ejszej] prokuratury, a uznając konieczność bezzwłocznego dokonania powyższych czynności, wyjechał w dniu 26.09.[19]44 r. podprokurator

---

[a-a] *Druk formularza.*

[b-b] *Wpisano odręcznie.*

[1] Rozalia Witiw (ur. w 1926) oraz Anna Horba (ur. w 1923). Dalszych danych brak. Figurują w repertorium postępowania przygotowawczego – Pr.G., 1946 Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie. AIPN Rz, 65/1, k. 59.

[2] Hryhorij (Grzegorz) Karawan (ur. 1 VIII 1914 w Malawie, pow. przemyski), ps. „Szram". Od 1943 członek UPA, prowidnyk kuszcza nr III rejonu nr 3; aresztowany 3 XII 1946 przez funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie, osadzony w więzieniu na Zamku w Rzeszowie; wyrokiem WSR w Rzeszowie skazany 12 II 1947 na karę dożywotniego więzienia, postanowieniem WSR w Rzeszowie 11 IX 1953 karę zmniejszono do 12 lat więzienia, postanowieniem WSR w Rzeszowie z 29 IV 1954 zwolniony warunkowo 4 V 1954. AIPN Rz, 108/2123; AIPN Rz, 25/607; AIPN Rz, 050/417.

[3] Jan Maculak (ur. 7 II 1923 w Leszczawie Dolnej). Aresztowany 9 XI 1944 przez funkcjonariuszy PUBP w Przemyślu pod zarzutem przynależności do UPA; 28 III 1945 skazany przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Przemyślu na karę śmierci, stracony prawdopodobnie 29 VI 1945. AIPN, Kartoteka skazanych; J. Borowiec, *Aparat bezpieczeństwa a wojskowy wymiar sprawiedliwości. Rzeszowszczyzna 1944–1954*, Warszawa 2004, s. 225; T. Swat, *„...Przed Bogiem i historią". Księga ofiar komunistycznego reżimu w Polsce lat 1944–1956. Mazowsze*, Warszawa 2003, s. 290.

Урбанський, визнаючи необхідність негайного здійснення вищевказаних дій, виїхав 26.09.[19]44 р. до Бірчі у супроводі розвідників. На місці було з'ясовано, що місц[евий] відділок не проводив жодних подальших дій у вищезгад[аній] справі тому, що на нараді комендантів тодішній староста Сикус[4] рекомендував поблажливо ставитися до українців.

Одночасно комендант відділку гр[омадської] міл[іції] у Бірчі Врубель[5] поінформував заступника прокурора Урбанського, що раніше місц[евим] відділком був затриманий за підозрою у належності до ОУН якийсь в-Михайло Білик[6], учитель, син гр[еко]-кат[олицького] священика з Березки г до Бірчі-в. Під час допиту Білик визнав свою належність до цієї орган[ізації] і назвав прізвища всіх її членів та функції, які вони виконували. Крім цього, Білик розповів, що склади організації, як з продовольством, так і з боєприпасами й зброєю сконцентровані у гром[аді] Котів, що за 8 км від Бірчі. Ця місцевість нині охоплена ОУН, там також відбувалися убивства поляків. У зв'язку з вищевказ[аними] зізнаннями Білика, якого було перевезено до слід[чого] відд[ілу] в Перемишль, за наказом заступника прокурора Урбанського міліцією були здійснені арешти серед осіб, що їх назвав затриманий. в-Всі заарештовані, у кількості 16-ти осіб, згідно з наказом мали бути перевезені до Перемишля у розпорядження прокурора-в.

Проведені на місці допити надали дост[атньо] доказів злочинної діяльності підозрюваних. 29.09.[19]44 заступник прокур[ора] Урбанський, після повернення з допитів, був усно проінформований про те, що в-Зарембою[7]

в-в *Підкреслено від руки.*

г *Було з орфографічною помилкою.*

[4] Сикус Станіслав (1907–1986). З 1924 у ЗКМ, згодом член КПП. Після 1930 в КЗПМ в Пьотркові Трибунальському, ув'язнений. Згодом секретар КЗПМ у Варшаві. Під час Польської кампанії 1939 у III-му батальйоні робочої бригади оборони Варшави. В 1944 у НА. Після серпня 1944 – уповноважений ПКНВ у Перемишлі, організатор Народної міліції в Перемишлі. З вересня 1944 – староста Перемишля, керівник організаційного відділу КВ ПРП у Ряшеві та заступник воєводського уповноваженого ПКНВ у справах сільськогосподарської реформи. З жовтня 1944 – керівник окружної комісії професійних спілок у Ряшеві. В 1946 – директор тресту в Пьотркові Трибунальському. *(Krzysztofiński M. Komuniści na Rzeszowszczyźnie 1918–1944/1945. – Rzeszów, 2010. – S. 293–294; Iwaneczko D. Urząd Bezpieczeństwa w Przemyślu 1944–1956, Rzeszów, 2004 (seria «Studia i materiały», T. 7). – S. 13; Iwaneczko D. Ogniwo strachu. Urząd Bezpieczeństwa w Lubaczowie 1944–1956. – Rzeszów, 2012. – S. 28).*

[5] Врубель Павел (нар. 17 I 1903, Балуч), ст. серж. (1945). З 1924 служив у 38-му пп, солдат під час Польської кампанії 1939. З 19 VIII 1944 служив у ГМ, комендант ПГМ у Бірчі. Звільнений 8 IX 1945. *(АІНП Ж, 00155/603, Особова справа співробітника).*

[6] Білик Михайло (нар. 1 I 1919, Чернилів), пс. «Рись», «Бомба». З 1941 – член ОУН-Б. З 1943 – районний провідник ОУН Перемиського повіту. 20 IX 1944 заарештований, переданий радянським органам безпеки, заарештований ГО УКР «СМЕРШ» I Українського фронту. Вироком Військового трибуналу I Українського фронту з 4 XII 1944 – засуджений до 10 років ВТТ. *(АІНП Ж, 043/553; АІНП, Загальноінформаційна картотека колишнього Відділу «С» ВУВС Ряшів, карта Э-14; ГДА СБУ, Львів, спр. 28400).*

[7] Заремба Антоні (нар. 1919). У 1935–1936 рр. у СПМ «Віці». З грудня 1945 – член ПРП. З 10 V 1941 до 20 IV 1942 – солдат РСЧА (367-й полк зенітної артилерії). З 20 VI 1943 до 1944 – унтер-офіцер 3-го пп 1-ої дп. З квітня до липня 1944 навчався в Куйбишівській міжкрайовій школі НКВС. З 18 VIII 1944 – начальник ПУГБ у Перемишлі. З 12 VI 1945 – референт 1-ої секції

Jan Urbański w towarzystwie wywiadowców do Birczy. Na miejscu stwierdzone zostało, że tamt[ejszy] posterunek dlatego nie przedsięwziął żadnych dalszych czynności w pow[yższej] sprawie, bo ówczesny starosta Sykus[4] na odprawie komendantów polecił, żeby z Ukraińcami postępować łagodnie.

Równocześnie komendant Posterunku Mil[icji] Ob[ywatelskiej] w Birczy Wróbel[5] poinformował podprokuratora Urbańskiego, że uprzednio zatrzymany został przez tamt[ejszy] posterunek niejaki c-Michał Biłyk[6], nauczyciel, syn księdza gr[ecko]kat[olickiego] z Brzuskid ad Bircza, jako podejrzany-c o przynależność do OUN. Biłyk w czasie przesłuchania przyznał się do przynależności do tej organ[izacji] i równocześnie ujawnił nazwiska wszystkich członków i sprawowane przez nich funkcje. Niezależnie od tego Biłyk podał, że magazyny organizacji tak żywnościowe, jak i amunicyjne, i broni są skoncentrowane w grom[adzie] Kotów o 8 km od Birczy. Miejscowość ta jest obecnie centrum OUN i tam też dokonywano morderstw Polaków. W związku z pow[yższymi] zeznaniami Biłyka, którego przetransportowano do Wydz[iału] Śled[czego] w Przemyślu, dokonano wśród podanych przez zatrzymanego osób aresztowania przez milicję na polecenie podprokuratora Urbańskiego. c-Wszyscy aresztowani w liczbie 16 osób mieli być, według polecenia, przetransportowani do Przemyśla do dyspozycji prokuratora-c.

Przeprowadzone na miejscu dochodzenia dostarczyły dostat[ecznych] dowodów przestępczej działalności podejrzanych. Dnia 29.09.[19]44 podprokur[ator] Urbański, po powrocie z dochodzeń, został poinformowany ustnie, że podejrzany c-Michał Biłyk został przez Pow[iatową] Komendę Mil[icji] Obyw[atelskiej] – Zarembę[7] oddany do NKWD-c, a inni aresztowani przetransportowani z Birczy – na

---

c-c *Podkreślono odręcznie.*

d *Było:* Brzuzki.

[4] Stanisław Sykus (1907–1986). Od 1924 w ZMK, potem członek KPP, po 1930 w KZPM w Piotrkowie Trybunalskim, więziony; następnie sekretarz KZMP w Warszawie; w kampanii polskiej 1939 w III batalionie Brygady Robotniczej Obrony Warszawy; w 1944 w AL; po sierpniu 1944 pełnomocnik PKWN na Przemyśl, organizator MO w Przemyślu; od września 1944 starosta przemyski, jednocześnie kierownik Wydz. Organizacyjnego KW PPR w Rzeszowie i zca wojewódzkiego pełnomocnika PKWN ds. reformy rolnej; od października 1944 przewodniczący Okręgowej Komisji Związków Zawodowych w Rzeszowie. M. Krzysztofiński, *Komuniści na Rzeszowszczyźnie 1918–1944/1945*, Rzeszów 2010, s. 293–294; D. Iwaneczko, *Urząd Bezpieczeństwa w Przemyślu 1944–1956*, Rzeszów 2004 (seria „Studia i materiały", t. 7), s. 13; *idem*, *Ogniwo strachu. Urząd Bezpieczeństwa w Lubaczowie 1944–1956*, Rzeszów 2012, s. 28.

[5] Paweł Wróbel (ur. 17 I 1903 w Bałuczu), st. sierż. (1945). Od 1924 w 38. pp, uczestnik kampanii polskiej 1939; od 19 VIII 1944 w MO, komendant posterunku MO w Birczy; 8 IX 1945 zwolniony. AIPN Rz, 00155/603, Akta osobowe funkcjonariusza.

[6] Michał Biłyk (ur. 1 I 1919 w Czernilawie), ps. „Ryś", „Bomba". Od 1941 członek OUN, od 1943 rejonowy prowidnyk OUN na terenie pow. przemyskiego; zatrzymany 20 IX 1944, przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa. Aresztowany przez GO KRO *Smiersz* I Frontu Ukraińskiego; wyrokiem Trybunału Wojskowego I Frontu Ukraińskiego z 4 XII 1944 skazany na 10 lat ITŁ. AIPN Rz, 043/553; AIPN, Kartoteka ogólnoinformacyjna b. Wydz. „C" WUSW Rzeszów, Karta E-14; HDA SBU, Lwów, spr. 28400.

[7] Antoni Zaremba (ur. 1919), w l. 1935–1936 w ZMW „Wici", od grudnia 1945 w PPR; od 10 V 1941 do 20 IV 1942 w Armii Czerwonej w pułku art. plot.; od 20 VI 1943 do 1944 podoficer 3. pp 1. DP;

з пов[ітового] управління громад[ської] міл[іції] підозрюваний Михайло Білик був переданий до НКВС-в, а інші заарештовані, які були перевезені з Бірчі – за наказом цього ж Заремби – звільнені, попри те, що Сінгалевич, з огляду на його зізнання, мав привернути увагу Заремби та що ці заарештовані знаходилися у розпорядженні прокурора і були заарештовані за його наказом. 3.10.1944 р. із в'язниці також звільнено тимч[асово] заарештованих Розалію Вітів і Ганну Горбу, справа яких була тісно пов'язана зі справою підозрюваного Білика.

У зв'язку з вищенаведеним звітом, отриманим з прокуратури окр[ужного] суду в Перемишлі, належить з'ясувати, за чиїм наказом заарештовані були звільнені й швидко зайнятися всією цією справою. Пояснення надіслати негайно.

майор (—) Ромковський[8]

АІНП Ж, 0174/15, арк. 26.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті дописано від руки: «Л.п. 294/44БП». *Нижче дописано та закреслено:* «Копія до». *Знизу:* «Інформацію повинен дати Заремба у Перемишлі». *Далі нерозбірлива примітка. У правому верхньому куті дописано від руки:* «Відіслано до Перемишля. 18.XI.[19]44, № 337» *та нерозбірливий підпис.*

І відділу ВУГБ у Ряшеві. З 7 IX 1945 – в. о. начальника ПУГБ у Сяноці. З 20 VI 1946 – заступник начальника І відділу ВУГБ у Ряшеві. З 1 VI 1948 – заступник та в. о. начальника загального відділу ВУГБ у Ряшеві. З 5 VII 1950 – начальник загального відділу ВУГБ в Ольштині. 30 VI 1951 звільнений за власним бажанням. *(АІНП Ві 052/758, Особова справа Антоні Заремби).*

[8] Ромковський Роман, він же Натан Ґрінспан-Кікель, він же Менаше Ґріншпан-Кікель (1907–1965), ген. бригади (генерал-майор, 1947). Діяч КПП, ПРП, ПОРП. Член лівого крила Поалей-Ціон та Комуністичного союзу молоді. Випускник Міжнародної ленінської школи. У 1924–1926 і 1928–1929 рр. ув'язнений за комуністичну діяльність. З 1930 у Москві. У 1935–1936 рр. партійний функціонер у Домбровському вугільному басейні, в Верхній Сілезії та Познані. У 1936 засуджений до 7 р. ув'язнення за комуністичну діяльність. З 1941 – командир відділу радянських партизанів на Новогрудщині (тепер – Гродненська обл. Білорусі). Потім – комісар, начальник розвідки і контррозвідки, радник спеціального відділу. З серпня 1944 – керівник контррозвідки відомства громадської безпеки (ВГБ) ПКНВ. З січня 1945 директор І департаменту І МГБ. З січня 1946 помічник міністра ГБ. З січня 1949 віце-міністр ГБ. 28 XI 1954 відкликаний з посади. 31 VII 1955 дисциплінарно звільнений. Заарештований і 11 XI 1957 засуджений до 15 р. ув'язнення. Звільнений у 1964. *(АІНП, 0194/717, Особова справа посадової особи; АІНП, 02525/24, арк. 14; Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa. – T. 1: Działalność w latach 1945–1947. – Oprac. Bagieński W., Byszewski P., Dąbrowski F. – Warszawa, 2010. – S. 509).*

zarządzenie tego Zaremby – zwolnieni, mimo że Singalewicz, wedle jego oświadczenia, miał zwrócić uwagę Zarembie, że aresztowani ci pozostają do dyspozycji prokuratora i na jego polecenie zostali aresztowani. Dnia 3.10.1944 r. zwolniono także z więzienia tymcz[asowo] aresztowane Rozalię Witiw i Annę Horbę, których sprawa była ściśle związana ze sprawą podejrzanego Biłyka.

W związku z pow[yższym] sprawozdaniem otrzymanym z Prokuratury Sądu Okr[ęgowego] w Przemyślu należy wyjaśnić, na czyje polecenie aresztowani zostali zwolnieni i całą tą sprawą zająć się szybko. Wyjaśnienia natychmiast przysłać.

(—) Romkowski[8], mjr

AIPN Rz, 0174/15, k. 26.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu dopisano odręcznie: L.p. 294/44BP*; poniżej dopisano i przekreślono:* Odpis do*; pod spodem:* Informację musi dać Zaremba w Przemyślu*; dalej nieczytelna adnotacja; w prawym górnym rogu dopisano odręcznie:* Odesłano do Przemyśla. 18.XI.[19]44, Nr 337 *oraz nieczytelny podpis.*

od kwietnia do lipca 1944 uczestnik kursu NKWD w Kujbyszewie; od 18 VIII 1944 szef PUBP w Przemyślu; od 12 VI 1945 referent Sekcji 1 Wydz. I WUBP w Rzeszowie; od 7 IX 1945 p.o. szef PUBP w Sanoku; od 20 VI 1946 zca naczelnika Wydz. I WUBP w Rzeszowie; od 1 VI 1948 zca oraz p.o. naczelnika Wydz. Ogólnego WUBP w Rzeszowie; od 5 VII 1950 naczelnik Wydz. Ogólnego WUBP w Olsztynie; 30 VI 1951 zwolniony ze służby na własną prośbę. AIPN Bi, 052/758, Akta osobowe funkcjonariusza.

[8] Roman Romkowski vel Natan Grinspan-Kikiel vel Menasze Grinszpan-Kikiel (1907–1965), gen. bryg. (1947); członek Poalej Syjon-Lewica, ZMK, KPP, PPR/PZPR; absolwent Uniwersytetu Mniejszości Narodowej Zachodu i Międzynarodowej Szkoły Leninowskiej. W l. 1924–1926 i 1928–1929 więziony za działalność komunistyczną w Polsce; od 1930 w Moskwie; w l. 1935–1936 funkcjonariusz partyjny w Zagłębiu Dąbrowskim, na Górnym Śląsku i w Poznaniu; w 1936 skazany na 7 lat więzienia za działalność komunistyczną; od drugiej połowy 1941 dca oddziału sowieckiej partyzantki na Nowogródczyźnie, następnie komisarz polityczny, szef wywiadu i kontrwywiadu, doradca Oddz. Specjalnego; od sierpnia 1944 kierownik Kontrwywiadu RBP PKWN; od stycznia 1945 dyrektor Dep. I MBP; od stycznia 1946 pomocnik ministra bezpieczeństwa publicznego; od stycznia 1949 wiceminister bezpieczeństwa publicznego; 28 XI 1954 odwołany ze stanowiska, 31 VII 1955 zwolniony dyscyplinarnie. Aresztowany i skazany 11 XI 1957 na 15 lat więzienia, zwolniony w 1964. AIPN, 0194/717, Akta osobowe funkcjonariusza; AIPN, 02525/24, k. 14; *Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa*, t. 1: *Działalność w latach 1945–1947*, oprac. W. Bagieński, P. Byszewski, F. Dąbrowski, Warszawa 2010, s. 509.

№ 2

20 лютого 1945, [Ряшів]. Лист старшого радника ВУГБ у Ряшеві Хвастовського заступнику наркома внутрішніх справ СРСР Івану Сєрову та заступнику начальника ГУКР СМЕРШ НКО СРСР Павлу Мешику про діяльність українського підпілля у Ряшівському воєводстві

[а-]Совершенно секретно[-а]

[б-]Заместителю Народного Комиссара
Внутренних Дел Союза ССР
Комиссару Госбезопасности[-б] II-го ранга
[а-]Товарищу [в-]СЕРОВУ[-в-а]1

[б-в-]Генерал-лейтенанту[-в-б]
[а-]Товарищу МЕШИКУ[-а]2

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

1 Сєров Іван Олександрович (1905–1990), генерал-полковник (1945), генерал армії (1955), генерал-майор (1963). З лютого 1939 – начальник ГУРКМ (Головне управління робітничо-селянської міліції) НКВС СРСР. З липня 1939 – заступник начальника ГУДБ НКВС СРСР. З вересня 1939 до липня 1941 – народний комісар внутрішніх справ УРСР. З лютого до липня 1941 – заступник наркома НКДБ СРСР. З липня 1941 до лютого 1947 – заступник народного комісара (а з березня 1946 – міністра) внутрішніх справ СРСР. З жовтня 1941 до січня 1942 – начальник охорони тилу Московської зони. З січня до липня 1945 – уповноважений НКВС СРСР 1-го Білоруського фронту. З березня до квітня 1945 – радник НКВС СРСР при МГБ Польщі. З травня до червня 1945 – заступник командира військ 1-го Білоруського фронту у справах цивільної адміністрації. З червня 1945 до лютого 1947 – заступник головнокомандувача РВАН (радянської військової адміністрації в Німеччині) у справах цивільної адміністрації. З липня 1945 до лютого 1947 – уповноважений НКВС-МВС СРСР у справах Групи радянських окупаційних військ у Німеччині, водночас з травня 1946 член спеціального комітету при Верховній Раді СРСР (з 1947 – комітет № 2 при ВР СРСР). З лютого 1947 – перший заступник міністра внутрішніх справ СРСР. З березня 1954 голова КДБ при ВР СРСР. З грудня 1958 до лютого 1963 начальник ГРУ Збройних сил СРСР, водночас заступник начальника Генерального штабу Збройних сил СРСР у справах розвідки. З січня 1963 – помічник командира військами Туркестанського військового округу. З серпня 1963 до вересня 1965 – помічник командира військами Приволзького військового округу по військово-навчальним закладам. З 1 IX 1965 – на пенсії. *(Бажан О. Слуга, або Фрагменти життя генерала Сєрова // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1994. – № 1. – С. 229–240; Петров Н. Первый председатель КГБ Иван Серов. – Москва, 2005; Петров Н., Скоркин К. Кто руководил НКВД 1934–1941. Справочник. – Москва, 1999. – С. 381–382; Государственная власть СССР. Высшие органы власти и управления и их руководители 1923–1991. Историко-биографический справочник. / Сост. В. Ивкин. – Москва, 1999. – С. 520–521).*

2 Мешик Павло Якович (1910–1953), генерал-лейтенант (1943). З січня 1939 – помічник начальника слідчої частини НКВС СРСР. З вересня 1939 начальник слідчої частини ГЕУ НКВС СРСР. З березня 1940 – начальник 1-го відділу ГЕУ НКВС СРСР. З лютого 1941 – нарком НКДБ УРСР. З липня 1941 до квітня 1943 – начальник економічного управління (ЕКУ) НКВС СРСР. З вересня до листопада 1941 – начальник VII спеціального відділення НКВС СРСР. З квітня

Nr 2

20 lutego 1945, [Rzeszów]. Pismo sowieckiego doradcy przy WUBP w Rzeszowie Chwastowskiego do zastępcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Iwana Sierowa oraz zastępcy naczelnika GUKR *Smiersz* NKO ZSRS Pawła Mieszyka na temat działalności ukraińskiego podziemia w województwie rzeszowskim

[a-]Ściśle tajne[-a]

[b-]Do Zastępcy Ludowego Komisarza Spraw
Wewnętrznych Związku SRS
komisarza bezpieczeństwa państw[owego][-b] II rangi
[a-]Towarzysza [c-]SIEROWA[-c-a1]

[b-c-]Do generała-lejtnanta[-c-b]
[a-]Towarzysza MIESZYKA[-a2]

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*
[b--b] *Zapisano wersalikami.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[1] Iwan Aleksandrowicz Sierow (1905–1990), płk (1945), gen. armii (1955) gen. mjr (1963). Od lutego 1939 naczelnik GURKM NKWD ZSRS; od lipca 1939 zca naczelnika GUGB NKWD ZSRS; od września 1939 do lipca 1941 ludowy komisarz spraw wewnętrznych USRS; od lutego do lipca 1941 zca ludowego komisarza bezp. państw. ZSRS; od lipca 1941 do lutego 1947 zca ludowego komisarza (od marca 1946 – ministra) spraw wewnętrznych ZSRS; od października 1941 do stycznia 1942 naczelnik obrony NKWD strefy moskiewskiej; od stycznia do lipca 1945 pełnomocnik NKWD ZSRS 1. Frontu Białoruskiego; od marca do kwietnia 1945 doradca NKWD ZSRS przy MBP w Polsce; od maja do czerwca 1945 zca dcy 1. Frontu Białoruskiego ds. administracji cywilnej; od czerwca 1945 do lutego 1947 zca głównodowodzącego SWAG ds. administracji cywilnej; od lipca 1945 do lutego 1947 pełnomocnik NKWD-MWD ZSRS ds. GSOWG, jednocześnie od maja 1946 członek specjalnego komitetu ds. techniki jądrowej przy SM ZSRS (od 1947 Komitet nr 2 przy SM ZSRS); od lutego 1947 I zca ministra spraw wewnętrznych ZSRS; od marca 1954 przewodniczący KGB przy SM ZSRS; od grudnia 1958 do lutego 1963 naczelnik GRU sił zbrojnych ZSRS i jednocześnie zca naczelnika sztabu generalnego sił zbrojnych ZSRS ds. wywiadu; od stycznia 1963 pomocnik dcy Turkiestańskiego OW ds. uczelni wojskowych; od sierpnia 1963 do września 1965 pomocnik dcy Powołżańskiego OW ds. uczelni wojskowych; od 1 IX 1965 na emeryturze. O. Bażan, *Sługa, abo frahmenty żyttia henerała Sierowa*, „Z archiwiw WUCzK-GPU-NKWD-KGB" 1994, nr 1, s. 229–240; N. Pietrow, *Pierwyj priedsiedatiel KGB Iwan Sierow*, Moskwa 2005; N. Pietrow, K. Skorkin, *Kto rukowodił NKWD 1934–1941. Sprawocznik*, Moskwa 1999, s. 381–382; *Gosudarstwiennaja własť SSSR. Wysszyje organy własti i uprawlenija i ich rukowoditieli 1923–1991. Istoriko-biograficzeskij sprawocznik*, oprac. W. Iwkin, Moskwa 1999, s. 520–521.

[2] Paweł Jakowicz Mieszyk (1910–1953), gen. lejtnant (1943). Od stycznia 1939 pomocnik naczelnika jednostki śledczej NKWD ZSRS; od września 1939 naczelnik jednostki śledczej GEU NKWD ZSRS; od marca 1940 naczelnik I Oddz. GEU NKWD ZSRS; od lutego 1941 ludowy komisarz bezp. państw. USRS; od lipca 1941 do kwietnia 1943 naczelnik EKU NKWD ZSRS; od września do listopada 1941 naczelnik VII Oddz. Specjalnego NKWD ZSRS; od kwietnia 1943 do grudnia 1945 zca naczelnika GUKR *Smiersz* NKO ZSRS; od stycznia do lipca 1945 pełnomocnik NKWD ZSRS 1. Frontu Ukraińskiego; od marca do sierpnia 1945 doradca przy Ministerstwie Administracji Publicznej polskiego Rzą-

19-го февраля 1945 года в 12 часов дня выстрелами из автоматов убиты: г-советник Ряшівского воеводского Управления общественной безопасности майор БАЛАШОВ-г (сотрудник 4-го Управления г-НКГБ СССР), комендант-г милиции Любачевского уезда подпоручик БЕМБЕН[3] и два сотрудника[4] г-той же милиции, которые возвращались на автомашине из Любачева в Ряшів с операции, проводившейся войсковыми-г частями по ликвидации г-ОУНовских банд в Любачевском-г уезде.

Нападение произошло в лесу на полпути между Любачевым и Ярославом.

К месту происшествия направлены: оперативная группа из Ряшева и батальон внутренних войск Министерства Общественной Безопасности из Любачева, где с момента ухода Советских войск значительно усилилась активизация ОУНовских банд.

За последние полутора месяца в Любачевском уезде имели место несколько вооруженных выступлений бандеровцев.

1-го января с. г. в 7-ми км от Любачева были обстреляны из автоматов в автомашине и убиты начальник г-Отдела Общественной Безопасности Любачевского уезда подпоручик ГАСЮК-г[5] и 3-е его сотрудников.

2-го февраля с. г. бандеровцы напали на повятовый отдел милиции гор. Любачева, разоружили 3-х милиционеров и скрылись.

8-го февраля с. г. была г-зверски истреблена-г одна польская г-семья в составе 4-х человек-г и разоружен красноармеец В/Ч 92636 – А. КОЛИБА.

Четвертый случай описан выше.

1943 до грудня 1945 – заступник начальника ГУКР СМЕРШ НКО СРСР. З січня до липня 1945 – уповноважений НКВС СРСР 1-го Українського фронту. З березня до серпня 1945 – радник при Міністерстві громадської адміністрації Тимчасового уряду Польщі. З травня до липня 1945 – заступник командира 1-го Українського фронту у справах цивільної адміністрації. З серпня 1945 до березня 1953 – заступник начальника I головного управління при РНМ СРСР. З березня до червня 1953 – міністр внутрішніх справ УРСР. Заарештований 30 VI 1953 у Києві, 23 XII 1953 на спеціальному засіданні ВС СРСР засуджений до смертної кари. Розстріляний. *(Петров Н., Скоркин К. Цит. праця. – С. 297).*

г-г *Підкреслено від руки.*

[3] Бембен Леон (нар. 13 IV 1926, Лежайськ – загинув 19 II 1945), підпор. (1945). Служив у 13-му дивізіоні кінної артилерії. Солдат під час Польської кампанії (1939). До 1941 у німецькому полоні. З липня 1944 в ГМ, комендант ПУГМ в Кольбушеві. З січня 1945 комендант ПУГМ в Любачеві. Застрелений диверсійною групою АК. *(AIHП Ж, 00150/1004, Особова справа співробітника; Argasiński M. Konspiracja w powiecie lubaczowskim w latach 1939–1947. – Zwierzyniec–Rzeszów, 2010. – S. 195, 196).*

[4] Це були: Когут Теодор, унтер-офіцер у ПУГМ в Любачеві та Стшешинський Едмунд, міліціонер РМО у Теплицях. *(Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Rzeszowszczyźnie (sierpień 1944 – lipiec 1945), wybór i oprac. D. Iwaneczko, Z. Nawrocki. – Rzeszów, 2005. – S. 432–433).*

[5] Гасюк Микола (нар. 30 VII 1915, Львів – загинув 1 I 1945), підпор. У 1937–1939 рр. командир взводу в 14-му уланському полку. Солдат під час Польської кампанії 1939. З червня 1943 солдат 1-ої дп ім. Т. Костюшка. Випускник Куйбишівської міжкрайової школи НКВС. З 14 IX 1944 – керівник ПУГБ в Любачеві. Застрелений диверсійною групою АК. *(AIHП Ж, 0048/1337, Особова справа співробітника; Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza (1944–1956). Red. K. Szwagrzyk. – T. I. – Warszawa, 2005. – S. 53; Argasiński M. Op. cit. – S. 193, 194).*

19 lutego 1945 roku o godzinie 12 w dzień zostali zabici z automatów: d-doradca Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie major BAŁASZOW-d (pracownik 4 Zarządu d-NKGB ZSRS), komendant-d milicji powiatu lubaczowskiego podporucznik BĘBEN[3] i dwóch pracowników[4] d-tejże milicji, którzy wracali samochodem z Lubaczowa do Rzeszowa z operacji-d likwidowania d-band ounowskich w powiecie lubaczowskim, prowadzonej przez-d oddziały d-wojskowe-d.

Do napadu doszło w lesie wpół drogi między Lubaczowem a Jarosławem.

Na miejsce zdarzenia skierowano: grupę operacyjną z Rzeszowa i batalion wojsk wewnętrznych Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z Lubaczowa, gdzie od czasu wyjścia wojsk sowieckich bardzo wzmogła się aktywność band ounowskich.

W ciągu ostatniego półtora miesiąca w powiecie lubaczowskim miało miejsce kilka zbrojnych wystąpień banderowców.

1 stycznia br. w odległości 7 km od Lubaczowa zostali ostrzelani z automatów w samochodzie i zabici: szef d-Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w powiecie lubaczowskim podporucznik HASIUK-d5 i 3 jego pracowników.

2 lutego br. banderowcy napadli na powiatową komendę milicji w mieś[cie] Lubaczowie, rozbroili 3 milicjantów i ukryli się.

8 lutego br. została d-bestialsko wymordowana-d polska d-rodzina, licząca 4 osoby-d, oraz rozbrojono czerwonoarmistę W/Cz 92636 – A. KOLIBĘ.

Czwarty przypadek został opisany powyżej.

Obecnie, według danych agentury i wywiadu wojskowego, w powiecie lubaczowskim działa kilka większych band UPA, wśród których najbardziej aktywne są:

---

du Tymczasowego; od maja do lipca 1945 zca dcy 1. Frontu Ukraińskiego ds. administracji cywilnej; od sierpnia 1945 do marca 1953 zca naczelnika I Zarządu Głównego przy SNK/SM ZSRS, od marca do czerwca 1953 minister spraw wewnętrznych USRS. Aresztowany 30 VI 1953 w Kijowie, skazany 23 XII 1953 na specjalnym posiedzeniu SN ZSRS na karę śmierci, rozstrzelany. N. Pietrow, K. Skorkin, *op. cit.*, s. 297.

d--d *Podkreślono odręcznie.*

[3] Leon Bęben (ur. 13 IV 1926 w Leżajsku, zginął 19 II 1945), ppor. (1945). Przed 1939 w 13. dak; uczestnik kampanii polskiej 1939; do 1941 w niewoli niemieckiej; od lipca 1944 w MO, komendant KP MO w Kolbuszowej; od stycznia 1945 komendant KP MO w Lubaczowie; zastrzelony przez grupę dywersyjną AK. AIPN Rz, 00150/1004, Akta osobowe funkcjonariusza; M. Argasiński, *Konspiracja w powiecie lubaczowskim w latach 1939–1947*, Zwierzyniec–Rzeszów 2010, s. 195, 196.

[4] Byli to: Teodor Kohut, podoficer rachunkowy w KP MO w Lubaczowie oraz Edmund Strzeszyński, milicjant Posterunku MO w Cieplicach. Zob. więcej: *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu bezpieczeństwa publicznego na Rzeszowszczyźnie (sierpień 1944 – lipiec 1945)*, wybór i oprac. D. Iwaneczko, Z. Nawrocki, Rzeszów 2005, s. 432–433.

[5] Mikołaj Hasiuk (ur. 30 VII 1915 we Lwowie, zginął 1 I 1945), ppor. W l. 1937–1939 plutonowy w 14. p. uł., uczestnik kampanii polskiej 1939; od czerwca 1943 żołnierz 1. DP im. T. Kościuszki; absolwent kursu NKWD w Kujbyszewie; od 14 IX 1944 kierownik PUBP w Lubaczowie, zastrzelony przez grupę dywersyjną AK. AIPN Rz, 0048/1337, Akta osobowe funkcjonariusza; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 1: *1944–1956*, red. K. Szwagrzyk, Warszawa 2005, s. 53; M. Argasiński, *op. cit.*, s. 193, 194.

К настоящему времени по данным агентуры и войсковой разведки в Любачевском уезде оперирует несколько крупных банд УПА, из которых наиболее активными являются:

1. [г]Сотня «ЖЕЛЕЗНЯКА», насчитывающая до 250 человек[г], вооруженных 8-мью станковыми пулеметами, 7-мью ручным пулеметами, 45-ю автоматами, одним минометом и большим количеством гранат. Банда, ранее находившаяся в районе деревни Плазува (20 км. северо-восточнее Любачева), в последнее время передислоцировалась в район дер. Немстув, Дахнув, что 8 км. северо-западнее Любачева.

В конце января 1945 года милиция и комендатура пытались провести операцию по проческе леса в районе [г]Дахнув, Немстув[г], но были[г] встречены [г]сильным пулеметным и автоматным огнем[г] и вынуждены [г]были отступить, потеряв одного[г] убитого милиционера и одного красноармейца, захваченного в плен бандитами.

2. Сотня «ЭМА»[6], насчитывающая до 200 человек, вооруженных 4-мя станковыми пулеметами, 11-ю автоматами, 10-ю самозарядными винтовками, винтовками, пистолетами и гранатами.

Банда оперирует в районе дер. Брусно[7], Верхрата[д], Рава-Русска, что 30 км. северо-восточнее Любачева.

3. Сотня «СКАЛА», насчитывает до 170 человек, вооруженными 2-мя ручными пулеметами, 27 автоматами, 75-ю винтовками и гранатами.

Банда оперирует в районе дер. Криве, Горинец, Сенявка[е], что 15 км. восточнее Любачева.

4. В стадии организации находится Сотня «ЗАХВАЛЫ», насчитывающая до 150 человек, вооруженных одним станковым пулеметом, 6-ю ручными пулеметами, 9-ю автоматами, 12-ю самозарядными винтовками, пистолетами и гранатами.

Банда формируется в районе Новое-Село, что 20 км. северо-восточнее Любачева.

Для борбы с указанными бандформированиями, равно, как и для всех других оперативных нужд, Жешувское воеводское Управление общественной безопасности располагает только одной ротой польских внутренних

[г] *Було:* Немструв.

[д] *Було:* Верквата.

[е] *Було:* Синявка.

[6] Пилип Дмитро (1910–1944), пс. «Ем», «Євшан», «М», «М-22». Член ОУН. 1941 служив у батальйоні «Нахтігаль». Навесні 1944, після смерті Т. Онишкевича-«Галайди», очолив його сотню УНС, що діяла переважно в Рава-Руському р-ні Львівської обл. (Україна) і Холмському повіті Люблінського воєводства (Польща). У квітні–травні 1944 – оперувала між Томашівським повітом Люблінського воєводства і Любачівським повітом Ряшівського воєводства. На Холмщині вступала в сутички з АК, воювала з поляками в р-ні поселень Нароль, Липсько і Андріївки. Чисельність сотні: лютий 1945 – до 200 осіб. П. Д. загинув у бою з НКВС. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. – Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 2. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1020–1024, 1040, 1360, 1364).*

[7] Йдеться про Нове або Старе Брусно.

1. [d-]Sotnia „ŻELEŹNIAKA" licząca do 250 osób[-d], mających na uzbrojeniu 8 ciężkich karabinów maszynowych, 7 ręcznych karabinów maszynowych, 45 automatów, jeden moździerz i dużo granatów. Wcześniej banda znajdowała się w okolicach wsi Płazów (20 km na północny wschód od Lubaczowa), ostatnio przegrupowała się w okolice ws[i] Niemstów, Dachnów – 8 km na północny zachód od Lubaczowa.

Po koniec stycznia 1945 roku milicja i komendantura próbowały przeprowadzić operację przeczesania lasów w okolicach [d-]Dachnowa, Niemstowa[e], ale[-d] napotkali [d-]silny ogień z karabinów maszynowych oraz automatów[-d] i zostali [d-]zmuszeni do odstąpienia, straciwszy jednego[-d] milicjanta, który został zabity, i jednego czerwonoarmistę wziętego do niewoli przez bandytów.

2. Sotnia „EMA"[6] licząca do 200 osób, mających na uzbrojeniu 4 ciężkie karabiny maszynowe, 11 automatów, 10 karabinów półautomatycznych, karabiny, pistolety i granaty.

Banda operuje w okolicach ws[i] Brusno[7], Werchrata[f], Rawa Ruska – 30 km na północny wschód od Lubaczowa.

3. Sotnia „SKAŁY" – liczy do 170 osób uzbrojonych w 2 ręczne karabiny maszynowe, 27 automatów, 75 karabinów i granaty.

Banda działa w okolicach ws[i] Krzywe, Horyniec, Sieniawka[g] – 15 km na wschód od Lubaczowa.

4. W stadium organizacji znajduje się sotnia „ZACHWAŁY", licząca do 150 osób uzbrojonych w jeden ciężki karabin maszynowy, 6 ręcznych karabinów maszynowych, 9 automatów, 12 karabinów półautomatycznych, pistolety i granaty.

Banda formuje się w okolicy Nowego Sioła – 20 km na północny wschód od Lubaczowa.

Do walki z wymienionymi formacjami band[yckimi], jak również i do innych działań operacyjnych, Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie posiada tylko jedną kompanię polskich wojsk wewnętrznych, liczącą 140 bagnetów, oddaną mu do dyspozycji na pewien czas (9 lutego br. przybył do Lubaczowa batalion polskich wojsk wewnętrznych tylko na czas operacji przeczesywania lasów).

---

[c] *Było:* Niemstrowa.

[f] *Było:* Werkwata.

[g] *Było:* Siniawka.

[6] Dmytro Pyłyp (1910–1944), ps. „Em", „Jewszan", „M", „M-22". Członek OUN, w 1941 służył w batalionie „Nachtigall"; wiosną 1944, po śmierci Tarasa Onyszkewycza, ps. „Hałajda", stanął na czele jego sotni UNS, która działała przede wszystkim w rej. rawskim, obw. lwowski oraz w pow. chełmskim; w kwietniu i maju 1944 operowała w powiatach tomaszowskim i lubaczewskim. Na Chełmszczyźnie walczyła z AK i Polakami z okolic Narola, Lipska i Andrzejówki. Stan liczebny sotni w lutym 1945 wynosił ok. 200 osób. Dmytro Pyłyp zginął w walce z NKWD. *Polacy i Ukraińcy pomiędzy dwoma systemami totalitarnymi. 1942–1945*, cz. 2, Warszawa–Kijów, 2005 („Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku", t. 4), s. 1021–1025, 1041, 1361, 1365.

[7] Mowa o Starym lub Nowym Bruśnie.

войск, в составе 140 штыков, переданной ему временно (9 февраля с.г. прибыл в Любачев батальон польских внутренних войск только на время проведения операции по проческе лесов).

Из передвижных средств в Управлении имеется 2 грузовых автомашины и одна неисправная легковая.

Сообщая об изложенном, прошу поставить вопрос перед Министерством Общественной Безопасности о придании Жешувскому УОБ войсковой маневренной группы и выделении возможного количества грузовых и легковых автомашин.

[б-]Старший советник Жешувского Управления
Общественной Безопасности
подполковник[-б]
(—) ХВАСТОВСКИЙ[8]

«[є-]20[-є]» февраля 1945 года
№ .....

АІПН, 1572/283, арк. 341–345.
Копія, машинопис.
Документ російською мовою.
У лівому верхньому куті дописано від руки: «[...] 252. 27.02.45», *Нижче дописано від руки:* «Т[оварищ] Радкевич. Прошу передумати справу утворення в Міністерстві відділу для боротьби з українськими та іншими бандами і націоналістами. 8/III». *Є підпис Івана Сєрова. Під текстом примітка від руки, частина якої нерозбірлива:* «Інформація. Проблему представлено полк. Радкевичу[9] [...] 26/II [19]45» *та нерозбірливий підпис.*

[с-є] *Вписано від руки.*

[8] Хвастовський, підполковник. З грудня 1944 до весни 1945 – радянський радник при ВУГБ у Ряшеві. *(Wójcik Z.K. Rzeszów w latach drugiej wojny światowej. Okupacja i konspiracja 1939–1944–1945. – Rzeszów–Kraków, 1998. – S. 293).*

[9] Радкевич Станіслав (1903–1987), генерал дивізії. У 1920-х рр. – член КСПМ. З 1925 – у КПП. З 1944 у ПРП. З серпня 1944 – член ЦК ПРП. З грудня 1945 – член ПБ ЦК ПРП. З грудня 1948 – член ПБ ЦК ПОРП. У період Другої світової війни – в СРСР. З 1943 – політичний офіцер 1-ої дп ім. Т. Костюшки. З 1944 – секретар Центрального бюро польських комуністів (ЦБПК) у СРСР. З липня 1944 – керівник ВГБ ПКНВ. З січня 1945 – міністр ГБ. Відкликаний 9 XII 1954. *(Wójcik Z.K. Rzeszów w latach... – S. 237; Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa, T. 2: Działalność w latach 1947–1958. – Oprac. Bagieński W., Chrzanowska A., Dąbrowski F. – Warszawa–Łódź, 2010. – S. 736).*

Jeśli chodzi o środki transportu, Urząd posiada 2 ciężarówki i jeden niesprawny samochód osobowy.

Informując o powyższym, proszę przedstawić w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego kwestię dodania rzeszowskiemu UBP wojskowej grupy manewrowej i przydzielenia możliwej liczby samochodów ciężarowych i osobowych.

[b-]Starszy Doradca Urzędu Bezpieczeństwa
Publicznego w Rzeszowie
podpułkownik[b]
(—) CHWASTOWSKIJ[8]

„[h-]20[-h]" lutego 1945 roku
Nr .....

AIPN, 1572/283, k. 341–345.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.
W lewym górnym rogu dopisano odręcznie [...] 252. 27.02.45*; poniżej odręczna częściowo czytelna adnotacja:* T[owarzysz] Radkiewicz. Proszę o rozważenie kwestii utworzenia przy Ministerstwie sekcji do walki z ukraińskimi i innymi bandami i nacjonalistami. 8/III *oraz podpis Iwana Sierowa; pod tekstem częściowo czytelna odręczna adnotacja:* Informacja. Przedstawiono problem płk. Radkiewiczowi[9] [...] 26/II [19]45 *oraz nieczytelny podpis.*

[h-h] *Wpisano odręcznie.*

[8] Chwastowskij, ppłk, od grudnia 1944 do wiosny 1945 sowiecki doradca przy WUBP w Rzeszowie. Z. K. Wójcik, *Rzeszów w latach drugiej wojny światowej. Okupacja i konspiracja 1939–1944–1945*, Rzeszów–Kraków 1998, s. 293.

[9] Stanisław Radkiewicz (1903–1987), gen. dyw. W latach dwudziestych członek KZMP; od 1925 w KPP; od 1944 w PPR; od sierpnia 1944 członek KC PPR; od grudnia 1945 członek BP KC PPR; od grudnia 1948 członek BP KC PZPR. W czasie II wojny światowej w ZSRS; od 1943 oficer polityczny 1. DP im. T. Kościuszki; od 1944 sekretarz CBKP w ZSRS; od lipca 1944 kierownik RBP PKWN; od stycznia 1945 minister bezpieczeństwa publicznego, odwołany 9 XII 1954. Z. K. Wójcik, *Rzeszów w latach...*, s. 237; *Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa*, t. 2: *Działalność w latach 1947–1958*, oprac. W. Bagieński, A. Chrzanowska, F. Dąbrowski, Warszawa–Łódź 2010, s. 736.

№ 3

2 жовтня 1945, б. м. Переклад копії звіту про зустріч представника українського підпілля «Бориса» з комендантом ГМ у Волковиї

(Копія)

[а-б-в-]Звіт[-в-б-а]

про зустріч з комендантом ГМ у Волковиї[г]

Зустріч відбулася 2 X [19]45 р. у Волковиї о 15-ій год[ині]. З боку ГМ представником був комендант і секретар ГМ. Обидва вели розмову українською. [г-]Старалися на кожному кроці піддаватися мені. Навипередки говорили про нашу спільну боротьбу, що між нами не повинно бути протиборства, бо маємо одного ворога[-г]. Більше за все їх цікавила Безпека, ГМ і польське населення. Під час розмови було помітно, що комендант боїться залишити свою дружину та дітей сиротами. Жалів нас і дивувався, як ми витримуємо таке тривале перебування у підземеллі та що нас не зламує холод і голод. Цікавився, як вчинимо тепер, коли така кількість людей буде змушена виїхати. Щодо подальшого виселення він нічого не знає. Сказав по секрету: [г-]«Для того, щоб ви залишилися після виселення населення[-г], можете прийти до мене. Матимете можливість мешкати у польських хатах та навіть отримаєте провіант». Обіцяв дати знати, якщо більшовики приїдуть до Волковиї і матимуть намір робити облаву чи переселення.

Далі запитував, чи може він направити міліціонерів у села, щоб залагодити винятково адміністративні справи. Коли я гарантув[ав] йому безпеку для цих міліціонерів, він зрадів та подякував. Дещо розповів мені про попередню акцію з виселення, як ставилося до неї ВП. Більшість допомагала людям втікати до лісу, або ж попереджували завчасно.

Був такий випадок: поручик зібрав разом своїх хлопців, [д-]витягнув хрест з шиї[-д] і сказав: «Хлопці, ви хочете боротися за хрест [...][е] чи за зірки?». Заспокоєні хлопці сказали: «За хрест, пане поручику». Тоді поручик сказав: «Добре, але бандерівців у лісі не чіпайте, бо вони нам колись допоможуть. З криївок їх не виганяйте, бо прийде час і ми будемо там з ними сидіти». Далі комендант нарікав на діючий уряд, що не дбає про польських

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*

[г] *Було:* Валькович. *Так само далі.*

[г-г] *В оригіналі речення вписано неправильно.*

[д-д] *Так у тексті.*

[е] *Нерозбірливе слово, закреслене машинописним способом.*

Nr 3

2 października 1945, b.m.w. Przekład odpisu meldunku dotyczącego spotkania przedstawiciela podziemia ukraińskiego „Borysa" z komendantem MO w Wołkowyi

(Odpis)

[a-b-c-]Meldunek[-c-b-a]
ze spotkania z komendantem MO w Wołkowyi[d]

Spotkanie odbyło się 2 X [19]45 r. w Wołkowy[i] o godz. 15 po południu. Ze strony MO przedstawicielem był komendant i sekretarz MO. Obydwaj w[wyżej] w[ymienieni] przeprowadzili rozmowę po ukraińsku. [e-]Staramy się na każdym kroku poddawać się mnie. Jeden naprzeciw drugiego mówił[-e] o naszej wspólnej walce, że pomiędzy nami nie powinno być wspólnej walki, gdy[ż] mamy jednego wroga. Najwięcej interesowało ich Bezpieczeństwo, MO i polska ludność. Było widać w rozmowie, że komendant ma stracha, ażeby nie osierocić swojej żony i dzieci. Dziwił się i żałował nas, jak my możemy wytrzymać taki długi czas w podziemiu, że nas nie złamie chłód ani głód. Ciekawił się tym, jak nareszcie my postąpimy, kiedy ludność taka będzie musiała wyjechać, a o dalszym wysiedlaniu on nic nie wie. W sekrecie powiedział: [e-]„Ażeby ludzi wysiedlić, a wy zostali[-e], możecie przyjść do mnie i będziecie mogli mieszkać po chatach polskich, a nawet otrzymacie prowiant". Obiecał nam dać wiadomość, jeżeliby bolszewicy przyjechali do Wołkowyi i chcieliby robić obławę czy przesiedlenie.

Dalej pytał się, czy może wysyłać milicjantów po wsiach, [żeby] załatwiać czysto administracyjne sprawy. Kiedy ja jemu zagwarantował[em] bezpieczeństwo tych milicjantów, ucieszył się i podziękował. Nieco powiedział mi o poprzedniej akcji wysiedleńczej, jak odnosiło się do niego WP. Większość pomagała ludziom uciekać w las lub naprzód dawali znać.

Był jeden taki wypadek: porucznik zebrał swoich chłopaków razem, [c-]wyciągnął krzyż z szyi[-e] i powiedział: „Chłopcy! wolicie walczyć za krzyż [...][f] czy za gwiazdę?"; chłopcy uci[e]szeni powiedzieli: „Za krzyż, panie poruczniku". Wtenczas porucznik powiedział: „Dobrze, ale banderowców w lesie nie ruszajcie, bo oni nam kiedyś pomogą, z kryjówek ich nie wydalajcie, bo przyjdzie czas, że i my będziemy z nimi tam siedzieć". Dalej komendant narzekał na obecny rząd, że rząd nie dba o polskich przesiedleńców, którzy wyjeżdżają na Ukrainę. Siedzą ci[g] ludzie po miastach bez dachu nad głową, w głodzie i w chłodzie.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c--c] *Podkreślono maszynowo.*
[d] *Było:* Walkowyi. *Podobnie dalej.*
[e--e] *Tak w tekście.*
[f] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*
[g] *Było:* te.

переселенців, які виїздять до України. Ці[є] люди сидять у містах без даху над головою в голоді та холоді.

Я зі свого боку розповів йому про боротьбу наших повстанців з більшовиками, про забезпечення[є] його відділку ГМ, якщо і далі він буде поводитися так, як поводився до цього часу.

О 17.00 комендант, прощаючись, сказав: «Бажаю Вам всього найкращого, бажаю Вам якнайшвидшого здобуття держави і [г]щоб ми жили в обох[г] державах дійсно по-сусідськи».

2 X 1945 р.
Переклав: Х. А.

Слава[ж] Україні!
(—) «Борис»[1]

З оригіналом згідно:
Переписала: В. Ц.

АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 302.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті від руки дописана дата: «07/[19]47».

[с] *Було з помилкою.*

[ж] *Було:* Слово.

[1] Ймовірно це Середоха Володимир або Славко (1914–1947), член УПА, пс. «Борис», естафетний код «777». Від 17 X 1947 – заступник керівника зв'язкового осередка в I окрузі надрайону «Бескид». *(Akcja «Wisła». Dokumenty i materiały. – Oprac. E. Misiło. – Warszawa, 2012. – S. 1002).*

Ja ze swej strony powiedziałem mu o walce naszych powstańców z bolszewikami, o zabezpieczeniu jego posterunku MO, jeżeli tak dalej będzie się zachowywał, jak do tego czasu.

O godz. 17.00 komendant, żegnając się, powiedział: „Życzę Wam wszystkiego najlepszego, życzę Wam jak najprędszego zdobycia państwa i [h-]żebyśmy żyli w obu[-h] państwach prawdziwie po sąsiedzku".

2 X 1945 r.
Przetłumaczył: Ch. A.

Sława[i] Ukrainie!
(—) „Borys"[1]

Stwierdzam z oryginałem:
Przepisała: W. C.

AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 302.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu dopisano odręcznie datę: 07/[19]47.

[h--h] *Było:* żeby my żyli w obach.

[i] *Było:* Słowo.

[l] Prawdopodobnie Wołodymyr lub Sławko Seredocha (1914–1947), członek UPA, ps. „Borys"; znak sztafetny „777"; od 17 X 1947 zca kierownika ośrodka kierowniczo-łącznikowego w Okręgu I nadrejonu „Beskyd". *Akcja „Wisła". Dokumenty i materiały*, oprac. E. Misiło, Warszawa 2012, s. 1002.

№ 4
22 березня 1946, Варшава. Витяг з інформації заступника начальника І відділу III департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна про діяльність українського підпілля на теренах Польщі

[а-]Республіка Польща
Міністерство г[ромадської] б[езпеки][-а]
І від[діл], III деп[артамент]

[б-]Цілком таємно[-б]
прим[ірник] № .....

Варшава, 22 III 1946 р.

[а-б-в-]Витяг з інформації[-в]
про діяльність українських банд у Респуб[ліці] Польща[-б-а]
станом на 20 III 1946 р.
(з[а] наявними матеріалами)

Історія утворення терористичних банд українських націоналістів сягає передвоєнних часів, коли полк[овник] Коновалець[1], фінансований Берліном, заснував там свою постійну [штаб-]квартиру і звідти керував збройною боротьбою націоналістичних банд УВО[г]. Вже тоді ці банди за наказом Гітлера спалювали польські села та двори на теренах Західної України, а у Варшаві вбили міністра Пєрацького[2]. Але головним завданням цих банд, яке вони

[а--а] *Написано великими літерами.*
[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*
[в--в] *Написано в розбивку.*
[г] *Було:* УНД.

[1] Коновалець Євген (нар. 14 VI 1891, Зашків Львівської обл. – пом. 23 V 1938, Роттердам), полковник армії УНР, юрист. У 1917 – співорганізатор і комендант відділів Українських Січових Стрільців у Києві. У 1920 – комендант УВО. З 1921 – у Львові, потім в еміграції. У 1929 – провідник ОУН. Вбитий співробітником НКВС СРСР. *(Кентій А. Нариси історії Організації Українських Націоналістів (1929–1941). – Київ, 1998; Kulińska L. Działalność terrorystyczna i sabotażowa nacjonalistycznych organizacji ukraińskich w Polsce w latach 1922–1939, – Kraków 2009. – S. 644–646; Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). – G. Motyka Red. – Warszawa, 2005. – S. 279; Сватко Я. Євген Коновалець – творець ОУН. – Львів, 2006).*

[2] Пєрацький Броніслав (нар. 28 V 1895, Горлиці – пом. 15 VI 1934, Варшава), поручик (1915), капітан (1916), майор (1918), полковник (1924) ВП, прихильник порозуміння з помірними українськими групами. З 1914 – у 2-му пп ПЛ. З травня 1915 – у 4-му пп ПЛ, поранений під м. Ястків. Після видужання, з вересня 1916, знову у 4-му пп ПЛ на Волині. У 1917 – включений до австрійської армії. З 1918 – у Польській військовій організації (ПВО). У листопаді 1918 – учасник оборони Львова. З березня 1919 – референт у І департаменті Міністерства військових справ (МВС). З липня 1919 – керівник відділу МВС. З квітня 1920 – керівник секції некатолицьких віровизнань МВС. З липня 1920 – зв'язковий офіцер Головної квартири Начального вождя. З вересня 1920 – знову на посаді керівника секції некатолицьких віровизнань МВС. З листопада 1923 до жовтня 1924 – курсант у Вищій військовій школі. З липня 1924 до квітня 1928 – у Штабі інспекторату армії № 4. З березня до жовтня 1928 – депутат сейму. З листопада 1928 – другий заступник начальника Генерального штабу. З квітня 1929 – міністр внутрішніх справ. З грудня 1930 – на посаді міністра без портфеля. З червня 1931 – знову міністр внутрішніх справ. Загинув 15 VI

Nr 4

22 marca 1946, Warszawa. Informacja o działalności podziemia ukraińskiego na terenie Polski, sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina

[a-]Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo B[ezpieczeństwa] P[ublicznego][-a]
Wydz[iał] I Dep[artament] III

[b-]Ściśle tajne[-b]
Egz[emplarz] nr .....

Warszawa, dn. 22 III 1946 r.

[a-b-c-]Informacja[-c]
o działalności band ukraińskich na terenie Rzeczyposp[olitej] Polskiej[-b-a]
na dzień 20 III 1946 r.
(w[edłu]g posiadanych materiałów)

Historia utworzenia terrorystycznych band nacjonalistów ukraińskich sięga czasów przedwojennych, kiedy to płk Konowalec[1], finansowany przez Berlin, założywszy tam swą stałą kwaterę, kierował stamtąd walką zbrojną band nacjonalistycznych UWO[d]. Już wtedy na rozkaz Hitlera bandy te paliły wsie polskie i dwory na terenach Zachodniej Ukrainy, a w Warszawie zamordowały ministra Pierackiego[2]. Lecz głównym zadaniem tych band było, na wypadek wojny polsko-niemieckiej, na tyłach armii polskiej wywołanie powstania. Tak też

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[d] *Było:* UND.

[1] Jewhen Konowalec (ur. 14 VI 1891 w Zaszkowie, pow. lwowski, zginął 23 V 1938 w Rotterdamie), płk armii URL, prawnik. W 1917 współorganizator i komendant oddziałów Ukraińskich Strzelców Siczowych w Kijowie; w 1920 komendant UWO; od 1921 we Lwowie, potem na emigracji; w 1929 prowidnyk OUN. Zginął z rąk NKWD. A. Kentij, *Narysy istoriji Orhanizaciji Ukrajińskych Nacjonalistiw (1929–1941)*, Kyjiw 1998; L. Kulińska, *Działalność terrorystyczna i sabotażowa nacjonalistycznych organizacji ukraińskich w Polsce w latach 1922–1939*, Kraków 2009, s. 644–646; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych*, red. G. Motyka, Warszawa 2005, s. 279; J. Swatko, *Jewhen Konowałeć – tworeć OUN*, Lwiw 2006.

[2] Bronisław Pieracki (ur. 28 V 1895 w Gorlicach, zginął 15 VI 1934 w Warszawie), por. (1915), kpt. (1916), mjr (1918), płk (1924) WP; zwolennik porozumienia z umiarkowanymi grupami ukraińskimi. Od 1914 w 2. pp LP; od maja 1915 w 4. pp LP, ranny pod Jastkowem; po kuracji od września 1916 ponownie w 4. pp LP na Wołyniu; w 1917 wcielony do armii austriackiej; od 1918 w POW, komendant Okręgu Nowy Sącz, następnie Lwów; w listopadzie 1918 uczestnik obrony Lwowa; od marca 1919 referent Dep. I MSWoj.; od lipca 1919 kierownik Wydz. MSWoj.; od kwietnia 1920 kierownik Sekcji Wyznań Niekatolickich MSWoj.; od lipca 1920 oficer łącznikowy Głównej Kwatery NW; od września 1920 powtórnie na stanowisku kierownika Sekcji Wyznań Niekatolickich MSWoj.; od listopada 1923 do października 1924 na kursie doszkalania w WSWoj.; od lipca 1924 do kwietnia 1928 w Sztabie Inspektoratu Armii nr 4; od marca do października 1928 poseł na Sejm; od listopada 1928 II zca szefa Szt. Gen.; od kwietnia 1929 minister spraw wewnętrznych; od grudnia 1930 minister bez teki; od czerwca 1931 ponownie minister spraw wewnętrznych. Zamordowany 15 VI 1934 przez członka OUN Hryhorija Maciejkę.

мали виконати у разі польсько-німецької війни, було організувати повстання у тилах польської армії. Так і було в реальності. Розбита та відступаюча польська армія масово роззброювалася українськими бандами.

З приходом на ці терени радянської армії, відділи з різних причин припинили свою попередню діяльність і змінили тактику: українські націоналісти за допомогою широко розвинутої на цих теренах шпигунської мережі, за обіцяну німцями «Самостійну Україну», почали підготовку до повстання проти радянської влади у випадку, якщо розпочнеться радянсько-німецька війна. Але завдяки злагодженій роботі органів НКВС, приготування мали швидше політичний, ніж військовий характер і тому, коли у 1941 р. розпочалася війна, українських відділів було менше, ніж їх стало пізніше.

Після прибуття німців на територію Західної України там виходять на політичну арену українські націоналісти. З невеликих лісових загонів утворюється українська дивізія „Ukrainische Galizien SS"[3]. Ця дивізія, як бойова одиниця, була відмінно озброєна, а посилена пропаганда національної ненависті використовувалася на території Польщі для підтримування «порядку» та здійснення акцій проти польських партизанських загонів.

У цей час Німеччина, застосовуючи свій улюблений метод нацьковування однієї національності на іншу, створила на території Західної України таку ситуацію, коли між польським та українським населенням розпочалася масова різанина. У селах постали т. зв. загони самооборони – як українські, так і польські, причому українські загони одночасно почали боротьбу проти радянських партизан. Під час швидкого відступу німців і насичення цих теренів радянськими партизанськими загонами, наприклад Колпака[4] та ін., виникають українські загони, спрямовані проти радянських військ, які наближалися, й, одночасно, радянських партизанів.

1934 внаслідок замаху, скоєного членом ОУН Григорієм Мацейком. Після смерті підвищений до звання генерала бригади (генерал-майора). *(Polski słownik biograficzny. – T. XXVI. – Warszawa, 1981. – S. 132–133; Cygan W. K. Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny. – T. IV. – S. 44–45).*

[3] 14-та ґренадерська дивізія «Галичина» – військове формування, утворене з українців у складі військ СС, що діяло з квітня 1943. Участь у військових діях вперше взяла наприкінці червня 1944 у районі м. Броди. Там у липні 1944 була розгромлена. Бойовий склад дивізії був відновлений у м. Нойхаммері (тепер Свєнтошув б. Вроцлава) і перекинутий в Словаччину. У квітні 1945 дивізія була включена до складу Української національної армії (УНА) як 1-ша Українська дивізія. Брала участь у боях на Східному фронті навесні 1945. Після капітуляції Німеччини була інтернована англійськими військами в Італії, а потім – вивезена до Англії. *(Гунчак Т. У мундирах ворога. – Київ, 1993; Motyka G. Dywizja «SS-Galizien» («Hałyczyna») // «Pamięć i Sprawiedliwość», 2002. – № 1).*

[4] Ковпак Сидір (нар. 25 V 1887, с. Котельва Полтавської обл. – пом. 11 XII 1967, м. Київ). Від 1940 – голова Путивльського райвиконкому. У 1941–1945 – член ЦК КП(б)У, командир Путивльського партизанського загону (від 22 II 1942 – партизанського з'єднання Сумської обл.). Після війни кілька років працював заст. голови Верховного Суду УРСР. Від 1946 – депутат ВР УРСР, 1947–1967 – заст. голови Президії ВР УРСР. Від квітня 1967 – член Президії ВР УРСР. *(Заболотна Т. В. Ковпак Сидір Артемович // Енциклопедія історії України: У 8 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 4. – Київ, Наукова думка, 2007. – С. 391–392).*

w rzeczywistości było. Rozbita i cofająca się armia polska była masowo rozbrajana przez bandy ukraińskie.

Z chwilą przyjścia na te tereny armii radzieckiej, z różnych przyczyn oddziały te przerwały swą działalność dotychczasową i zmieniły taktykę postępowania: ukraińscy nacjonaliści przy pomocy szeroko rozwiniętej sieci szpiegowskiej na tych terenach, za cenę utworzenia przez Niemców „samoistnej Ukrainy", zaczęli przygotowywać powstanie przeciw władzy sowieckiej z chwilą rozpoczęcia się wojny radziecko-niemieckiej, lecz z powodu bardzo dobrej pracy na tych terenach organów NKWD przygotowania te miały raczej charakter ściśle polityczny aniżeli wojskowy, tak że z chwilą rozpoczęcia się wojny w 1941 r. oddziałów ukraińskich było stosunkowo mało w porównaniu z późniejszym okresem.

Z chwilą przyjścia Niemców na teren Zachodniej Ukrainy na arenę polityczną występują jawnie nacjonaliści ukraińscy, a z małych oddziałów leśnych tworzy się ukraińska dywizja „Ukrainische Galizien SS"[3]. Dywizja ta jako jednostka bojowa była pierwszorzędnie uzbrojona, a podsycana propaganda nacjonalnej nienawiści była używana na terenie Polski dla podtrzymania „porządku", jak również dla przeprowadzenia akcji przeciwko polskim oddziałom partyzanckim.

W tym czasie Niemcy, stosując swoją ulubioną metodę szczucia jednej narodowości na drugą, stworzyli taką sytuację na terenie Zachodniej Ukrainy, że ludność polska i ukraińska zaczęły stosować w stosunku do siebie masowe rzezie. We wsiach powstają tzw. oddziały samoobrony, tak ukraińskie jak i polskie, z tą tylko różnicą, że oddziały ukraińskie zaczynają jednocześnie walczyć i z partyzantami sowieckimi. Z chwilą szybkiego odwrotu Niemców i nasycenia tych terenów przez oddziały partyzanckie – sowieckie, jak [np.] oddział „Kowpaka"[4], i inne, tworzą się oddziały ukraińskie przeciw zbliżającym się wojskom sowieckim, walcząc jednocześnie z partyzantką sowiecką.

Po oswobodzeniu Zachodniej Ukrainy i wkroczeniu armii radzieckiej na terytorium Polski bandy ukraińskie na pewien okres zostały zdezorganizowane z kilku przyczyn:

Awansowany pośmiertnie na generała brygady. *Polski Słownik Biograficzny*, t. 26, Warszawa 1981, s. 132–133; W. K. Cygan, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. 4, s. 44–45.

[3] Dywizja SS „Galizien" – związek taktyczny złożony z Ukraińców, funkcjonujący od kwietnia 1943 w ramach Waffen SS; w lipcu 1944 dywizja została rozbita w rejonie m. Brody; odtworzona w m. Neuhammer (obecnie Świętoszów k. Wrocławia) i przerzucono na Słowację. W kwietniu 1945 formalnie włączona do składu UNA jako 1. Dywizja Ukraińska; wiosną 1945 brała udział w walkach na Froncie Wschodnim. Po kapitulacji Niemiec żołnierze Dywizji przebywali w obozie jenieckim we Włoszech, następnie wywieziono ich do Anglii. T. Hunczak, *U mundyrach woroha*, Kyjiw 1993; G. Motyka, *Dywizja „SS-Galizien" („Hałyczyna")*, „Pamięć i Sprawiedliwość", nr 1/2002.

[4] Sydir Kowpak (ur. 25 V 1887 w Kotelwie, obw. połtawski, zm. 11 XII 1967 w Kijowie). Od 1940 szef putywelskiego rejonowego komitetu wykonawczego. W l. 1941–1945 członek KC KP(b)U, dowódca putywelskiego oddziału partyzanckiego (od 22 II 1942 – partyzanckiego zgrupowania obw. sumskiego); po wojnie przez kilka lat zca przewodniczącego Sądu Najwyższego USRS; od 1946 poseł RN USRS, w l. 1947–1967 zca przewodniczącego Prezydium RN USRS, od kwietnia 1967 – członek Prezydium RN USRS. T. W. Zabołotna, *Kowpak Sydir Artemowycz* [w:] *Encykłopedija istoriji Ukrajiny: u 8 t.*, redkolehija: W. A. Smolij i in., t. 4, Kyjiw 2007, s. 391–392.

Після звільнення Західної України та вступу радянських військ на територію Польщі українські банди впродовж певного часу були дезорганізовані. Це сталося з кількох причин:

1) зміна політичної ситуації, поява великої кількості радянських військ, зокрема військ генерал-полковника Сєрова;

2) розрив зв'язку з німцями, розгром дивізії „Ukrainische Galizien SS", армії Власова[5] і т. д.

Цей період депресії тривав недовго. Із залишків німецької армії, української дивізії, армії Власова, українських жандармів і т. п., під керівництвом німецьких офіцерів та генералів, починають утворюватися банди українських націоналістів, щоб під час підготовки наступу через Віслу вдарити по тилах Червоної Армії і тим самим відрізати тил від фронту. Але це їм не вдалося. Червона Армія разом з [г-] польським військом[-г] швидко просувалися вперед. Після закінчення війни Червона Армія спрямувала на ці терени підсилені військові загони. Низкою сильних ударів діяльність банд було паралізовано. Проте гарнізони Червоної Армії перебували на цьому терені недовго. Вони були передислоковані за Буг, а акція з виселення українського населення за лінію Керзона, розпочата у квітні 1945 р., знову посилила терористично-диверсійну діяльність українських банд. Через нестачу залізничного транспорту переселенська акція була призупинена в червні 1945 р.

Від тоді стало помітним порозуміння українських банд з бандами НСЗ і АК. Їх зблизила спільна ненависть до Радянського Союзу та Уряду Національної Єдності.

[д-]Отож, 21 IX 1945 р. керівник оперативного відділу УПА «Крига»[6] пише: «До пана Коменданта Армії Крайової на терен Холм – Володава

[г-г] *Було:* польською армією.

[д-д] *Фрагмент позначено вертикальною лінією, проведеною на лівому полі.*

[5] Власов Андрій (1901–1946), радянський генерал. У 1937–1939 – військовий радник Чан Кайші. Керував обороною Києва. Єдиний, хто з мінімальними втратами вивів з оточення свою армію. Став одним з героїв битви за Москву. З листопада 1941 – командир 20-ої армії. З березня 1942 – командир Волховського фронту. З квітня 1942 – командир 2-ої ударної армії. З липня 1942 – у німецькому полоні. У 1943 почав співпрацювати з німцями, очолив так звану Російську визвольну армію. З 1944 – на чолі антирадянського Комітету визволення народів Росії (КОНР). У травні 1945 – переданий союзниками радянській владі. 31 VII 1946 – засуджений. 2 VIII 1946 – страчений у Москві. *(Leksykon PWN: Historia świata. Rosja. – Warszawa, 2001. – S. 279).*

[6] Мартинюк (Мартинюк-Левко) Сергій або Левко Ян (нар. 23 XII 1921, Орешковиці – пом. 9 VII 1994, Михаловиці Прушковського пов.), пс. «Граб», «Крига». З 1944 – член ОУН. Організатор референтури пропаганди на Холмщині (пізніше – III округа). Радіотехнік референтури пропаганди III округи ОУН (1945–1946). У серпні 1945 – один із учасників переговорів про співпрацю між УПА та ВіН. Перебував під спостереженням, що велося співробітниками III департаменту МГБ. Згідно наявних документів МГБ, 30 III 1951 міг бути таємно заарештований і завербований радянським радником з метою використання у рамках операції «С-1». Про своє затримання та вербування повідомив Л. Лапінському («Зенону»). Заарештований співробітниками МГБ зі своєю дружиною А. Мартинюк («Ганею») 3 V 1951. Переданий радянським органам безпеки (очевидно 8 V 1951). 21 XI 1951 вироком особливої наради/спеціальної колегії при МДБ СРСР засуджений до 10 р. ув'язнення (рішенням військової колегії Київського ВО від 13 III 1956 цей вирок замінено перебуванням у ВТТ). Ув'язнювався в Києві, Верхньоуральську, Іркутську,

1) zmieniona sytuacja polityczna, duża ilość wojsk radzieckich, a w szczególności wojsk generała-pułkownika Sierowa;

2) zerwanie łączności z Niemcami, rozbicie dywizji „Ukrainische Galizien SS", armii Własowa[5] itd.

Ten okres depresji trwał niedługo. Z rozbitków armii niemieckiej, dywizji ukraińskiej, armii Własowa, ukraińskich żandarmów itp., pod dowództwem niemieckich oficerów i generałów, zaczynają tworzyć się bandy ukraińskich nacjonalistów, aby z chwilą przygotowania ofensywy przez Wisłę uderzyć na tyły Armii Czerwonej, tym samym odciąć tył[y] od frontu. Lecz to im się nie udało. Armia Czerwona wraz z [e-]Wojskiem Polskim[-e] szybko posuwały się naprzód; po zakończeniu wojny Armia Czerwona rzuciła na te tereny wzmocnione oddziały wojskowe. Przez szereg silnych uderzeń paraliżuje działalność tych band. Garnizony Armii Czerwonej niedługo jednak stały na tym terenie. Zostały przeniesione za Bug, a rozpoczęta w kwietniu 1945 r. akcja wysiedlania ludności ukraińskiej za linię Curzona wzmogła na nowo działalność terrorystyczno-dywersyjną band ukraińskich i brak taboru kolejowego spowodował to, że w miesiącu czerwcu 1945 r. akcja przesiedlania została wstrzymana.

Od tego czasu widoczne jest porozumienie band ukraińskich z bandami NSZ i AK; zbliża ich ku sobie wspólna nienawiść do Związku Radzieckiego i Rządu Jedności Narodowej.

[f-]I tak dnia 21 IX [19]45 r. dowódca operacyjnego oddziału UPA „Kryha"[6] pisze: „Do Pana Komendanta Armii Krajowej na teren Chełm – Włodawa – Biała

---

[e-e] *Było:* armią polską.

[f-f] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*

[5] Andriej Własow (1901–1946), gen. sowiecki. W l. 1937–1939 doradca wojskowy Czang Kaj-szeka; od listopada 1941 dca 20. Armii; od marca 1942 dca Frontu Wołchowskiego; od kwietnia 1942 dca 2. Armii Uderzeniowej; od lipca 1942 w niewoli niemieckiej; w 1943 rozpoczął współpracę z Niemcami i stanął na czele tzw. Rosyjskiej Armii Wyzwoleńczej; od 1944 na czele antysowieckiego Komitetu Wyzwolenia Narodów Rosji (KONR); w maju 1945 przekazany przez aliantów władzom sowieckim. Skazany na śmierć 31 VII 1946, stracony 2 VIII 1946 w Moskwie. *Leksykon PWN: Historia świata. Rosja*, Warszawa 2001, s. 279.

[6] Serhij Martyniuk (Martyniuk-Lewko) vel Jan Lewko (ur. 23 XII 1921 w Oreszkowicach, zm. 9 VII 1994 w Michałowicach, pow. pruszkowski), ps. „Hrab", „Kryha". Od 1944 członek OUN, organizator referatu propagandy w Chełmskiem (późniejszy Okręg III); w l. 1945–1946 technik radiowy w referacie propagandy III Okręgu OUN, jeden z negocjatorów porozumienia zawartego między UPA i WiN w sierpniu 1945; objęty inwigilacją przez funkcjonariuszy Dep. III MBP; wg zachowanych dokumentów MBP miał zostać 30 III 1951 r. potajemnie aresztowany i zwerbowany przez sowieckiego doradcę celem wykorzystania go w ramach operacji „C-1", o swym zatrzymaniu i werbunku poinformował Leona Łapińskiego, ps. „Zenon"; 3 V 1951 aresztowany wraz z żoną Anną Martyniuk, ps. „Hania" przez funkcjonariuszy MBP, prawdopodobnie 8 V 1951 przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa; skazany 21 XI 1951 przez Kolegium Specjalne przy MGB ZSRS na 10 lat więzienia; na mocy postanowienia wojskowego kolegium kijowskiego WO więzienie zamieniono na obóz pracy; więziony w Kijowie, Wierchniouralsku, Irkucku, Aleksandrowsku, Potmi, zwolniony w lipcu 1956; 26 I 1957 repatriowany do Polski. Od 1948 pracownik Państwowej Fabryki Odbiorników Radiowych w Dzierżoniowie, Zakładów Wytwórczych Lamp Elektrycznych w Warszawie, absolwent Wydz. Elektrycznego Politechniki Warszawskiej, pracownik Zakładu Doświadczalnego Przemysłowego Instytutu Elektroniki (od 1957, m.in. zca kierownika Działu Głównego Konstruktora). Wg dokumentów MSW miał być od lipca 1963 objęty opracowaniem jako KTW przez Wydz. III Dep. III MSW, ostatnia zachowana notatka

– Біла Підляська. Поспішаю пану повідомити, що на терені Холм – Володава – Біла Підляська розпочали свою діяльність збройні загони Української Повстанської Армії (УПА). Керівництво Армії Крайової було в свій час відповідним чином проінформоване УПА, тому припускаємо, що пан отримав від свого керівника відповідні доручення» і т. д.-д

Крім офіційної домовленості керівництва українських банд з керівництвом фашистських банд НСЗ та АК, упівці випускають цілу низку листівок польською мовою: до польського населення (заклики до спільної боротьби проти Радянської Росії, яка є ворогом Польщі та України); до польських солдат (називають членів Уряду «прислужниками московського диктатора», закликають їх до боротьби «проти темних сил варварського імперіалізму, тоталітаризму, диктатури і тиранії», апелюють до «цілого культурного світу») і т. д.

Влітку 1945 р. у Ряшівське воє[водство] було перекинуто 3, 8, 9 дивізії ВП і після того, як надійшла велика кількість залізничного транспорту, за допомогою цих дивізій розпочалося виселення українців. У відповідь на це керівництво УПА видало наказ, щоб жоден мешканець української національності не залишав місця свого проживання, бо в іншому випадку буде застрелений. Небажання виїздити, терор банд УПА та загальна мобілізація, оголошена для поповнення банд тими, хто може носити зброю, призвели до того, що 3 дивізії піхоти ВП до цього часу не можуть виконати своє завдання. А ще додаткові труднощі створює те, що оперативний штаб цих дивізій знаходиться задалеко від місця проведення операцій, у Кракові, через що не можна підтримувати безпосередні контакти.

До того ж, ускладнює ситуацію й те, що значний відсоток солдатів цих дивізій мають проаківські й НСЗівські погляди.

Від самого початку евакуації людей банди УПА проводили «тотальну мобілізацію». Вони практично повністю контролювали терени деяких

Олександрівську, Потьмі. Звільнений у липні 1956. Репатрійований до Польщі 26 I 1957. З 1948 – працівник підприємства з виготовлення радіоприймачів у Дзержоньові, фабрики з виробництва електроламп у Варшаві. Працівник Дослідно-промислового підприємства Інституту електроніки (з 1957 заступник начальника головного конструкторського відділу). Згідно документів МВС, відносно нього III відділом III департаменту МВС мала вестися розробка – розглядався як КТС (з липня 1963). Останній із наявних записів у справі С. Мартинюка-Левка датовано 14 VIII 1964. Цей запис зробив заступник начальника III відділу III департаменту МВС підполк. Станіслав Шемета. Інформація про подальший перебіг справи відсутня. Згідно записів реєстраційного журналу СУВС, 30 V 1975 під № 12540, III відділ СУ ГМ зареєстрував ТС «Інженер». Згідно записів архівного журналу СУВС під шифром I (тобто опису агентурних справ), під № 11144 від 27 X 1977 зроблено запис про архівування III відділом СУ ГМ справи (1 том персональної справи, 1 том робочої справи) ТС «Інженер» стосовно Мартинюка Левка Сергійовича. Справу знищено 8 VI 1988. *(АІНП, 0192/354, т. 55; АІНП, 001043/323, м/ф; АІНП, Відтворювальна картотека Бюро «С» МВС, картка Е-14; АІНП, Реєстраційний журнал, Архівний журнал; ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44270-фп; Спогади Сергія Мартинюка «Граба» // Закерзоння. Спогади вояків УПА. – Т. 5. – Варшава, 2005. – С. 177–218; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 122, 151, 152; Motyka G., Wnuk R. Pany i rezuny. Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947. – Warszawa, 1997. – S. 108–118).*

Podlaska. Spieszę zawiadomić Pana, że na terenie Chełm – Włodawa – Biała Podlaska rozpoczęły swą działalność zbrojne oddziały Ukraińskiej Armii Powstańczej (UPA). Dowództwo Armii Krajowej było w swoim czasie informowane przez odpowiednie czynniki UPA, więc przypuszczam, że i Pan otrzymał od swego zwierzchnika odpowiednie zlecenia" itd.[f]

Oprócz oficjalnego porozumienia się dowództwa band ukraińskich z dowództwem faszystowskich band NSZ czy AK, upowcy wypuszczają cały szereg ulotek w języku polskim do ludności polskiej, nawołując ją do wspólnej walki przeciw Rosji sowieckiej jako wspólnemu wrogowi Polski i Ukrainy, do żołnierzy polskich, nazywając członków rządu „pachołkami moskiewskiego dyktatora", wzywają do walki „przeciw ciemnym siłom barbarzyńskiego imperializmu, totalizmu, dyktatury i tyranii", zwracają się z apelem do „całego kulturalnego świata" itd.

Latem 1945 r. na teren woj[ewództwa] rzeszowskiego zostały przerzucone dywizje WP 3, 8, 9 i z chwilą otrzymania większej ilości transportu kolejowego, przy pomocy tych dywizji, zaczyna się wysiedlanie ludności narodowości ukraińskiej. W odpowiedzi na to dowództwo UPA wydało rozkaz, aby ani jeden obywatel narodowości ukraińskiej nie ważył się opuszczać swego miejsca zamieszkania, w przeciwnym wypadku zostanie zastrzelony. Niechęć wyjazdu z jednej strony, terror band UPA i powszechna mobilizacja wydana przez nich celem wstąpienia do band, skierowana do ludności zdolnej do noszenia broni przyczyniły się do tego, że 3 dywizje piechoty WP nie są w stanie, jak dotychczas, wywiązać się ze swego zadania, tym bardziej, że znajdujący się sztab operacyjny tych dywizji w Krakowie, z powodu dużej odległości od miejsca przeprowadzanych operacji, z braku bezpośredniego z nimi kontaktu, napotyka na duże trudności.

Do tych trudności przyczynia się również fakt, że w tych dywizjach znajduje się duży procent żołnierzy o poglądach akowskich i enzetowskich.

I tak z chwilą wszczętej na nowo ewakuacji, bandy UPA przeprowadziły „totalną mobilizację" i prawie całkowicie opanowały tereny niektórych powiatów woj[ewództw] rzeszowskiego i lubelskiego, np. pow[iaty] Sanok, Lesko, Lubaczów, Hrubieszów, Przemyśl.

Bandy UPA nadal pozostają pod dowództwem niemieckich oficerów, pod ogólnym dowództwem niemieckiego generała o nieustalonym przez nas nazwisku, dokonują zuchwałych napadów na wsie zajęte po ich wysiedleniu przez

---

zcy naczelnika Wydz. III Dep. III MSW ppłk. Stanisława Szemiota w sprawie Martyniuk-Lewko Sergiusza datowana jest na 14 VIII 1964, brak informacji o dalszym przebiegu sprawy; wg zapisów dziennika rejestracyjnego SUSW, pod nr. 12540 w dn. 30 V 1975 Wydz. III KS MO zarejestrował TW ps. „Inżynier"; wg zapisów dziennika archiwalnego SUSW o symbolu I (tj. inwentarza akt agenturalnych), pod nr. 11144 w dn. 27 X 1977 odnotowano zarchiwizowanie przez Wydz. III KS MO akt (1 tom teczki personalnej, 1 tom teczki pracy) TW ps. „Inżynier", dot. Martyniuka Lewki Sergiusza, akta zniszczono 8 VI 1988 r. AIPN, 0192/354, t. 55; AIPN, 001043/323, mf; AIPN, Kartoteka odtworzeniowa Biura C MSW, karta E-14; AIPN, Dziennik rejestracyjny, Dziennik archiwalny; HDA SBU, f. 6, spr. 44270-fp; *Spohady Serhija Martyniuka, „Hraba"* [w:] *Zakerzonnia. Spohady wojakiw UPA*, t. 5, Warszawa 2005, s. 177–218; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 122, 151, 152; G. Motyka, R. Wnuk, *Pany i rezuny. Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947*, Warszawa 1997, s. 108–118.

повітів Ряшівського і Люблінського воєв[одств], напр[иклад], пов[іти] Сянок, Лісько, Любачів, Грубешів, Перемишль.

Банди УПА і далі залишаються під керівництвом німецьких офіцерів, під загальним керівництвом німецького генерала, прізвище якого нами не встановлене, та здійснюють зухвалі напади на села, зайняті після їх виселення польським населенням. Села ці підпалюють, населення розстрілюють, руйнують залізничні та дорожні мости, підривають потяги, руйнують кооперативи, забирають гроші, нападають на загони ВП, паралізуючи тим самим господарське життя краю. Так, 19 III [19]46 р. на станції Занчин[7] Сяніцького пов[іту] було підірвано потяг. 4/5 III [19]46 р. у Любачеві підірвали шпиталь. 18 III [19]46 р. в Мєльцу замінували приміщення ПРП.

Характерним фактом, що свідчить про співпрацю між УПА, АК та НСЗ є те, що під час найактивніших дій банд УПА, банди «Радвана»[8], «Тажана»[9], «Ліса»[10] і «Волиняка»[11], котрі до цього часу себе не проявляли, знову зібрали стрільців і відкрили новий фронт проти ГБ, ГМ та ВВБ, які через

---

[7] Ймовірно йдеться про Заршин Сяніцького повіту Підкарпатського воєводства. У вересні 1944 опинилося в складі СРСР.

[8] Гліняк Броніслав (нар. 11 II 1924, В'язівниця – пом. 8 X 1969, Чикаго, Іллінойс, США), пс. «Радван». Член НВЗ (НОВ). У 1944–1945 – командир партизаського відділу в Ряшівській окрузі АК. Боровся з УБ, КВП, НКВС і відділами УПА. *(Ostasz G. Tadeusz Gajda (1924–1946) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2007. – T. 2. – S. 132; Krzysztofiński M. Stanisław Pelczar (1916–1976). – S. 399; Ostasz G. Michał Jan Zygo (1917–1949). – S. 572. Ibidem, Kaczmarski K. Aniela Gliniak (1913–2000), // T. 3. – S. 178; Ibidem, Kaczmarski K. Franciszek Przysiężniak (1909–1975) // T. 4. – S. 500).*

[9] Гайда Тадеуш (нар. 15 II 1924, Хажевіце Тарнобжезького пов. – страчений 14 X 1946, Краків), пс. «Тарзан». У 1941 – член НВО в м. Ніско, потім в осередку АК Ніско. Від літа 1943 – у партизанському відділі «Ойца Яна». Після входу радянських військ, від вересня 1944 – солдат польського війська. Розконспірований як солдат НОВ і допитаний радянською військовою контррозвідкою «Смерш». У лютому 1945 дезертирував. У НОВ (НВЗ) – в розпорядженні Маріана Шиманського («Подкова») (березень). У травні комендант Тарнобжеської округи НОВ. Від травня командир партизанського відділу. Захоплений 7 VIII УБ у Тарнові. Засуджений вироком РВС у Кракові 25 IX 1946 до смертної кари, вирок виконано. *(Ostasz G. Tadeusz Gajda (1924–1946) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2004. – T. 2. – S. 131–134).*

[10] Шарек Франчішек, солдат НВЗ (НОВ), пс. «Ліс». Командир партизанського відділу в Ряшівській окрузі (1945). *(Kaczmarski K. Franciszek Przysiężniak (1909–1975) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2007. – T. 4. – S. 500).*

[11] Задзєрський Юзеф (нар. у вересні 1923, Костопіль на Волині – пом. 28/29 XII 1946, Шегди), пс. «Волиняк», «Завіша». Під час польської кампанії у 1939 боровся в самостійній ОГ «Полісся». Звільнений з німецької неволі. Від осені 1939 – член НОВ. В грудні 1943 створив диспозиційний відділ НВО близько Лежайська. Боровся проти Німеччини та українських формувань, які її підтримували, а також відділів УПА на Засянні. Після окупації Лежайська радянськими військами створив там міліцію і став її командиром (кінець липня 1944). Заарештований у вересні 1944 НКВС. Наприкінці жовтня 1944 утік з транспорту солдатів аківців, яких вивозили в Росію. Створив партизанський відділ на Засянні боровся з комуністичими структурами, УБ, КВП, НКВС та відділами УПА. Поранений у ніч з 11 на 12 XI 1946 в перестрілці біля Тарновца. З причини гангрени у ніч з 28 на 29 XII 1946 учинив самогубство. *(Garbacz D. Józef Zadzierski (1923–1946) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – T. II. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2004. – S. 568–570).*

polską ludność; wsie te podpalają, ludność rozstrzeliwują, zrywają mosty kolejowe i drogowe, wysadzają pociągi, rozbijają spółdzielnie, zabierają pieniądze, napadają na oddziały WP, tym samym paraliżują życie gospodarcze w kraju. I tak dnia 19 III [19]46 r. na stacji Zanczyn[7], pow[iat] Sanok, został wysadzony w powietrze pociąg. Dnia 4/5 III [19]46 r. w Lubaczowie został wysadzony w powietrze szpital. Dnia 18 III [19]46 r. w Mielcu został podminowany lokal PPR.

Charakterystyczny jest fakt świadczący o współpracy UPA z AK i NSZ, że w chwili największego przejawienia bandyckiej działalności przez bandy UPA – bandy „Radwana"[8], „Tarzana"[9], „Lisa"[10] i „Wołyniaka"[11], które dotychczas nie przejawiały swojej działalności, na nowo zebrały cały swój aktyw i przystąpiły do wspólnego frontu przeciwko BP i MO oraz WBW, które są niedostatecznie silne i ilościowo za szczupłe, aby z wynikiem pozytywnym przeciwstawić się. Akcje przeciwko tym bandom osłabia również brak ścisłej współpracy organów BP z WBW, jak np. w Rzeszowie nieliczna i tak ilość Wojsk B[ezpieczeństwa] W[ewnętrznego] bez porozumienia się z kierownictwem WUBP przystąpiła do

---

[7] Prawdopodobnie chodzi o Zarszyn w pow. sanockim, we wrześniu 1944 zajęty przez wojska sowieckie.

[8] Bronisław Gliniak (ur. 11 II 1924 w Wiązownicy, zm. 8 X 1969 w Chicago, Illinois, USA), ps. „Radwan". Członek NZW (NOW), w l. 1944–1945 dca oddziału partyzanckiego w Okręgu AK Rzeszów; walczył z UB, KBW, NKWD i oddziałami UPA. G. Ostasz, *Tadeusz Gajda (1924–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny*, t. 2, IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław 2004, s. 132; M. Krzysztofiński, *Stanisław Pelczar (1916–1976)*, *ibidem*, s. 399; G. Ostasz, *Michał Jan Zygo (1917–1949)*, *ibidem*, s. 572; K. Kaczmarski, *Aniela Gliniak (1913–2000)*, *ibidem*, t. 3, Kraków–Warszawa–Wrocław 2007, s. 178; K. Kaczmarski, *Franciszek Przysiężniak (1909–1975)*, *ibidem*, t. 4, Kraków–Warszawa–Wrocław 2010, s. 500.

[9] Tadeusz Gajda (ur. 15 II 1924 w Charzewicach, pow. tarnobrzeski, stracony 14 X 1946 w Krakowie), ps. „Tarzan". W 1941 członek NOW w Nisku; po scaleniu w placówce AK Nisko; od lata 1943 w oddziale partyzanckim „Ojca Jana"; po wejściu wojsk sowieckich, od września 1944 żołnierz WP; zdekonspirowany jako żołnierz NOW był przesłuchiwany przez sowiecki kontrwywiad wojskowy „Smiersz"; w lutym 1945 zdezerterował; w NOW (NZW) w dyspozycji Mariana Szymańskiego, ps. „Podkowa" (marzec); w maju komendant Obwodu Tarnobrzeskiego NOW; od maja dca oddziału partyzanckiego; ujęty 7 VIII przez UB w Tarnowie; skazany wyrokiem WSR w Krakowie na sesji wyjazdowej w Tarnowie 25 IX 1946 na karę śmierci, wyrok wykonano. G. Ostasz, *Tadeusz Gajda (1924–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 2, s. 131–134.

[10] Franciszek Szarek, żołnierz NZW (NOW), ps. „Lis"; w 1945 dca oddziału partyzanckiego w Okręgu Rzeszów. K. Kaczmarski, *Franciszek Przysiężniak (1909–1975)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 4, s. 500.

[11] Józef Zadzierski (ur. we wrześniu 1923 w Kostopolu, zm. 28/29 XII 1946 w Szegdach), ps. „Wołyniak", „Zawisza". W kampanii polskiej 1939 walczył w SGO „Polesie"; zwolniony z niewoli niemieckiej; od jesieni 1939 członek NOW; od maja 1943 członek oddziału „Ojca Jana"; w grudniu 1943 utworzył oddział dyspozycyjny KO NOW w okolicach Leżajska; walczył przeciw Niemcom i wspierającym ich ukraińskim formacjom, a także oddziałom UPA na Zasaniu; po zajęciu Leżajska przez wojska sowieckie utworzył tam milicję i został jej komendantem (koniec lipca 1944); aresztowany we wrześniu 1944 przez NKWD, pod koniec listopada 1944 zbiegł z transportu akowców wywożonych do Rosji; założył oddział partyzancki na Zasaniu i walczył ze strukturami komunistycznymi, UB, KBW, NKWD i oddziałami UPA; ranny w nocy z 11 na 12 XI 1946 w potyczce w okolicach Tarnowca; z powodu gangreny w nocy z 28 na 29 XII 1946 popełnił samobójstwo. D. Garbacz, *Józef Zadzierski (1923–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 2, s. 568–570.

свою нечисельність і слабкість не здатні успішно їм протистояти. Проведенню акцій проти бандитів перешкоджає також брак тісної співпраці між органами ГБ та ВВБ. Напр[иклад] у Ряшеві, де і без того війська ВБ нечисельні, без порозуміння з керівництвом ВУГБ було розпочато виселення. Оскільки УГБ залишилося без військової сили, ці дії призвели до того, що тепер банда «Ліса» контролює шосе в районі Кольбушева.

Незважаючи на те, що ситуація у Ряшівському воєв[одстві] є дуже серйозною, 3-тя ДП була переведена з Ряшівського воєв[одства] до Люблінського, що дало бандам можливість [е-]опанувати Любачів, де було спалено 6 сіл[-е] та підірвано шпиталь.

На терені [в-]Ряшівського[-в] воєводства діє 8 банд УПА, до яких входить 2130 осіб:

1. Банда під керівництвом Щигельського Володимира[є], пс. «[в-]Бурлак[а][-в]»[12], налічує 350 осіб. Складається з німців, колишніх СС[-івців] і власівців. Озброєна важкою механічною зброєю.

2. Банда під керівництвом «[в-]Сухого[-в]» налічує 300 осіб. Дислокується у районі Перемишля. Озброєна механічною зброєю та гвинтівками. Складається з місцевих українців.

3. Банда «[в-]Залізняка[-в]» налічує 250 осіб. Складається з місцевих українців, озброєних гвинтівками, автоматами, гранатами, РКМ-ми. Розбійничає на Бірчанщині.

4. Банда «[в-]Біса[-в]»[13] налічує 200 осіб, набраних з місцевих українців. Розбійничає у районі Бірчі.

[с--с] *Так у тексті.*

[с] *Було:* Владислава.

[12] Щигельський Володимир (нар. 8 VIII 1919, Львів – страчений 7 IV 1949, Ряшів Підкарпатського воєвод.), пс. «Бурлака». Член ОУН. У 1930-х – активіст організацій «Сокіл», «Просвіта». Осінь 1939 – пройшов вишкіл на тер. Німеччини. З листопада 1939 до липня 1943 – працівник укр. поліції в: Закопаному, Балигороді, Войткові, ін. До літа 1944 – симпатик ОУН-М. Командував сотнею УПА «Ударники 4» куреня П. Миколенка-«Байди», яка діяла переважно на Бещадщині, між Сяноком, Перемишлем і Пряшевом (Підкарпатське воєводство). У липні 1947 із залишками своєї сотні, сотень Г. Янковського-«Ластівки» й Я. Коцьолка-«Крилача» просувається через ЧСР у бік американської окупаційної зони Німеччини. 3 IX 1947 – заарештований у Сучанах. 29 VII 1948 – виданий польській владі. 4 I 1949 – засуджений до смертної кари в м. Ряшеві. 30 III 1949 Б. Берут не скористався з права на помилування В. Щ. Страчений. *(АІНП, 01224/2008, м/ф; АІНП Ж, 122/226; АІНП Ж, 046/723, АІНП Ж, 00105/9; АІНП Ж, 108/4125; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 54, 60, 332, 460, 516, 540, 590, 750; Borowiec J. Aparat bezpieczeństwa a wojskowy wymiar sprawiedliwości. Rzeszowszczyzna 1944–1954. – Warszawa, 2004. – S. 253; Hałagida I. «Szpieg Watykanu». Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977). – Warszawa, 2008. – S. 360; Zajączkowski M. Sprawa agenturalno-śledcza kryptonim «Zabiała». Kulisy procesu Jana Szpontaka «Zalizniaka» // Służba bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych. Red. G. Motyka. – Warszawa, 2005. S. 119; http://ipn.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0002/100010/Szczygielski_Wlodzimierz.pdf [20 VIII 2013]).*

[13] «Біс». З 26 XII 1944 до 13 IV 1945 очолював сотню УПА «Месники II». Поручник УПА. *(Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – То-*

wysiedlania, pozostawiając tym samym UBP bez siły wojskowej, co doprowadziło do tego, że obecnie w rejonie Kolbuszowej banda „Lisa" kontroluje szosy.

Nie zważając na to, że sytuacja w woj[ewództwie] rzeszowskim jest bardzo poważna, 3. DP została przeniesiona z woj[ewództwa] rzeszowskiego do lubelskiego, co dało możność bandom [g-g]opanowania Lubaczowa, gdzie spalili 6 wiosek[g-g] i wysadzili w powietrze szpital.

Na terenie woj[ewództwa] [c-c]rzeszowskiego[c-c] grasuje band UPA 8, w tym ludzi 2130:

1. Banda pod dowództwem Szczygielskiego Włodzimierza[h], ps. „[c-c]Burłak[a][c-c]"[12], liczy 350 ludzi, składa się z Niemców, byłych SS[-manów] i własowców. Uzbrojona jest w ciężką broń maszynową.

2. Banda pod dowództwem „[c-c]Suchego[c-c]", liczy 300 ludzi, rozlokowana w rejonie Przemyśla, uzbrojona w broń maszynową i karabiny, składa się z miejscowych Ukraińców.

3. Banda „[c-c]Żeleźniaka[c-c]", liczy 250 ludzi, składa się z miejscowych Ukraińców uzbrojonych w karabiny, automaty, granaty, erkaemy, grasuje na terenie Birczy.

4. Banda „[c-c]Bisa[c-c]"[13], liczy 200 ludzi rekrutujących się z miejscowych Ukraińców, grasuje w rejonie Birczy.

5. Banda UPA – dowódca nieustalony, liczy 250 ludzi uzbrojonych w miotacze min, erkaemy, automaty, karabiny i miotacze granatów, działa na pł.[i] zachód od Birczy.

[g-g] *Tak w tekście.*

[h] *Było:* Władysława.

[i] *Tak w tekście. Trudno ustalić kierunek.*

[12] Wołodymyr Szczyhelśkyj (ur. 8 VIII 1920 we Lwowie, stracony 7 IV 1949 w Rzeszowie), ps. „Burłaka". Członek OUN; w latach trzydziestych działacz organizacji „Sokił", „Proswita". Jesienią 1939 przeszedł szkolenie na terenie Niemiec, od listopada 1939 do lipca 1943 pracownik ukraińskiej policji m.in. w Zakopanem, Baligrodzie, Wojtkowie. Do lata 1944 sympatyk OUN-M. Dowodził sotnią UPA „Udarnyky 4" kurenia Petra Mykołenki, ps. „Bajda", która działała głównie w Bieszczadach, między Sanokiem, Przemyślem i Preszowem; w lipcu 1947 wraz z resztkami swej sotni oraz sotni Hryhorija Jankiwśkiego, ps. „Łastiwka" i Jarosława Kociołka, ps. „Kryłacz" podjął próbę przedostania się przez Czechosłowację do amerykańskiej strefy okupacyjnej, aresztowany 3 IX 1947 w Suczanach, 29 VII 1948 przekazany do Polski, wyrokiem WSR w Rzeszowie 4 I 1949 skazany na karę śmierci; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (30 III 1949), stracony. AIPN, 01224/2008, mf; AIPN Rz, 122/226; AIPN Rz, 046/723, AIPN Rz, 00105/9; AIPN Rz, 108/4125; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 55, 59, 61, 333, 461, 517, 541, 591, 751; J. Borowiec, *Aparat Bezpieczeństwa a wojskowy wymiar sprawiedliwości...*, s. 253; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu". Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)*, Warszawa 2008, s. 360; M. Zajączkowski, *Sprawa agenturalno-śledcza kryptonim „Zabiała". Kulisy procesu Jana Szpontaka „Zalizniaka"* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 119; http://ipn.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0002/100010/Szczygielski_Wlodzimierz.pdf [dostęp 20 VIII 2013].

[13] „Bis" (NN), por. UPA. Od 26 XII 1944 do 13 IV 1945 dca sotni UPA „Mesnyky II". *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion". Lubacziwszczyna, Jarosławszczyna, Tomasziwszczyna,* Toronto–Lwiw 2004 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 40), s. 8, 182, 488; A. Kordan „Kozak", *Ostatni nabój z ładownicy. Wspomnienia żołnierza UPA z kurenia „Zalizniaka" z powiatów jarosławskiego, lubaczowskiego i tomaszowskiego*, [Kraków] 2013, s. 328.

5. Банда УПА – керівник не встановлений, налічує 250 осіб, озброєних мінометами, РКМ-и, автоматами, гвинтівками та гранатометами, діє на пв.[ж] заході від Бірчі.

6. Банда «Курень» складається з 4 сотень, по 120 осіб у сотні (тобто 480 осіб) озброєних автоматичною зброєю, діє у районі Бірчі.

7. Банда «в-Цигана-в» налічує 100 осіб, діє у районі Ярослава.

8. Банда «в-Балая-в»[14] налічує 200 осіб, діє у районі Ярослава.

На терені в-Люблінського-в воєв[одства] діє 5 банд УПА, із 2110 осіб:

1. Банда «в-Ягоди-в»[15] налічує 100 осіб, колишніх німецьких СС та СД, діє у Грубешівському пов[іті].

2. Банда «в-Яроха-в»[16] налічує 250 осіб, діє на терені Білопідляського пов[іту].

3. Банда «в-Чижа-в» налічує 50[з] осіб, діє у Володавському пов[іті], озброєна РКМ-ми та автоматами.

4. Банда «в-Перемоги-в» налічує 200 осіб, діє на терені Томашів-[Любельського] пов[іту].

5. Банда «в-Залізняка-в» налічує 500 осіб, діє у пов[іті] Томашів-Любельський і переходить на терен Білостоцького воєв[одства].

Банди УПА здійснюють напади на великі залізничні об'єкти, села та міста. Банди здійснили приблизно 150 збройних нападів, а саме:

ронто–Львів, 2004. – С. 8, 182, 488; Кордан А. Один набій з набійниці. Спомин вояка УПА з куреня «Залізняка». – Тороното–Львів, 2006. – С. 229).

[ж] *Так у тексті. Важко встановити напрямок.*

[з] *Кількість виправлена і слабо читається. Може бути також:* 60.

[14] Булас Теодор (Федір) (нар. 6 III 1913 – загинув 30 V 1946, с. Горинець), пс. «Балай». Поручник УПА. З квітня до липня 1945 та з вересня 1945 до травня 1946 – к-р сотні «Месники II» куреня «Месники» ТВ 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Сотня діяла на тер. Любачівського та Ярославського повітів Підкарпатського воєводства. Загинув у нерівному бою з чотою польського війська – підірвав себе гранатою *(Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 8, 298; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното–Львів, 2006. – С. 229).*

[15] Лукасевич Мар'ян (Лукашевич Мар'ян, Лукашевич Маріан) (нар. 22 VI 1922, м. Перемишль Підкарпатського воєводства чи м. Тернопіль – загинув 17 IX 1945, с. Жнятин Грубешівського повіту Люблінського воєводства), пс. «Ягода», «Черник». Старший булавний, хорунжий (31 VIII 1945). У 1943 покинув дивізію СС «Галичина». Поч. 1944 – к-р самооборонного відділу на Холмщині. З квітня до серпня 1944 – організатор і к-р сотні УПА «Вовки», яка на Равщині, Холмщині, Грубешівщині вступала в бої й сутички з АК. З вересня 1944 до вересня 1945 – к-р Холмського куреня УПА «Вовки» ВО «Буг» УПА-Захід. З березня до вересня 1945 – к-р ТВ «Данилів» ВО «Буг» УПА-Захід, військовий референт III округи ОУН-Б. Навесні 1945 військовий референт н-рну «Лиман» III округи ОУН-Б. Загинув у польській облаві. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 1. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1034, 1040, 1358, 1398, 1400; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 55, 223–224, 324, 394, 896, 943–944, 948, 957; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 599).*

[16] Певно йдеться про підрозділ «Яроша».

6. Banda „c-Kureń-c" składa się z 4 sotni, po 120 ludzi w sotni (t[o] j[est] 480 ludzi) uzbrojonych w broń automatyczną, działa w rejonie Birczy.

7. Banda „c-Cyhana-c" liczy 100 ludzi, działa w rejonie Jarosławia.

8. Banda „c-Bałaja-c[14]" liczy 200 ludzi, działa w rejonie Jarosławia.

Na terenie woj[ewództwa] c-lubelskiego-c działa band UPA 5, w tym ludzi 2110:

1. Banda „c-Jahody-c"[15], liczy 100 ludzi – byłych niemieckich eses[manów] i [członków] SD, działa w pow[iecie] Hrubieszów.

2. Banda „c-Jarocha-c"[16] liczy 250 ludzi, działa na terenie pow[iatu] Biała Podlaska.

3. Banda „c-Czyża-c", liczy 50[j] ludzi, działa w pow[iecie] Włodawa, uzbrojona w erkaemy i automaty.

4. Banda „c-Peremohy-c", liczy 200 ludzi, działa na terenie pow[iatu] Tomaszów [Lubelski].

5. Banda „c-Żeleźniaka-c" liczy 500 ludzi, działa w pow[iecie] Tomaszów Lubelski i przechodzi na teren woj[ewództwa] białostockiego.

Bandy UPA dokonują napadów na większe obiekty linii kolejowych, wsie i miasta.
Bandy dokonały około 150 napadów zbrojnych, w tym:

– na wioski i miasta 60
– na UBP i post[erunki] MO 41
– na WP 19
– na inne urzędy państw[owe] i instytucje 30

---

[j] *Liczba poprawiona i słabo czytelna. Może też być:* 60.

[14] Teodor (Fedir) Bułas (ur. 6 III 1913, zginął 30 V 1946 w Horyńcu), ps. „Bałaj". Porucznik UPA. Od kwietnia do lipca 1945 i od września 1945 do maja 1946 dca sotni „Mesnyky II" kurenia „Mesnyky" TW 27 „Bastion" WO 6 „Sian" UPA-Zachid, działającej na terenie pow. lubaczowskiego i jarosławskiego. Zginął w walce z oddziałem WP, wysadził się granatem. *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 8, 298; A. Kordan „Kozak", *op. cit.*, s. 328.

[15] Marian Łukasiewicz lub Łukaszewicz (ur. 22 VI 1922 w Przemyślu lub w Tarnopolu, zm. 17 IX 1945 w Żniatynie, pow. hrubieszowski), ps. „Jahoda", „Czernyk". Starszy buławny, chorąży (31 VIII 1945). Do 1943 w dywizji SS „Galizien"; od początku 1944 dca oddziału samoobrony na Chełmszczyźnie; od kwietnia do sierpnia 1944 organizator i dca sotni UPA „Wowky" walczącej z AK w okolicach Rawy Ruskiej, Chełma, Hrubieszowa; od września 1944 do września 1945 dca kurenia chełmskiego UPA „Wowky" WO „Buh" UPA-Zachid; od marca do września 1945 dca TW „Danyliw" WO „Buh" UPA-Zachid, referent wojskowy II Okręgu OUN; wiosną 1945 referent wojskowy nadrejonu „Łyman" III Okręgu OUN. Zginął w obławie KBW. *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, cz. 1, s. 1035, 1043, 1359, 1405; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw". Chołmszczyna i Pidlaszsza*, Toronto–Lwiw 2003 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 39), s. 55, 223–224, 324, 394, 896, 943–944, 948, 957; *Jarosław Staruch. Dokumenty i materiały*, Kyjiw–Toronto 2012 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji". Nowa serija, t. 21), s. 599.

[16] Prawdopodobnie chodzi o pododdział „Jarosza".

– на села і міста 60
– на УГБ і від[ділки] ГМ 41
– на ВП 9
– на інші держ[авні] установи та інституції 30

Бандити знищили 14 відділків ГМ, вбили 731[и] особу, в тому числі:

– працівників ГБ 5
– функціон[ерів] ГМ 67
– солдатів і офіц[ерів] ВП 129
– –"– –"– Черв[оної] Армії 11
– державних службовців 7
– цивільних осіб 535

Бандити поранили близько 90 осіб і викрали 61 особу.

Спалили близько 143 сіл із 5000 господарствами разом з усім майном та інвентарем.

Спалили 100 [вагонів] з вантажем, а також підірвали декілька залізничних станцій.

Спалили 45 дорожніх та залізничних мостів.

Спалили 40 польських шкіл, підірвали шпиталь.

Проти цих банд здійснено 55 великих операцій, у яких брали участь ВП, ВВБ, ГМ та ГБ.

В результаті цих операцій було вбито 644 бандита, поранено 66, спіймано 9919.

Здобуто зброї:

– мінометів 1
– гранатометів 1
– РКМ 24
– автоматів 48
– гвинтівок 93
– пістолетів 22
– гранат 130
– боєприпасів ..... 107 500 штук.

Останнім часом банди здійснили низку характерних нападів на терені [в-]Ряшівського[-в] воєв[одства]:

19 III [19]46 р. банда УПА підірвала товарний потяг на станції Загір'я Сяніцького по[віту].

18 III [19]46 р. бандити УПА замінували та підірвали приміщення ПРП у Мєльцу.

[и] *Можливо цифра менша, бо місце в документі складно розібрати.*

Bandyci zniszczyli 14 posterunków MO, zamordowali 731[k] osób, w tym:

– pracowników BP 5
– funkcjonar[iuszy] MO 67
– żołnierzy i ofic[erów] WP 129
– –"– –"– Armii Czerw[onej] 11
– urzędników państwowych 7
– osób cywilnych 535

Bandyci ranili około 90 osób i uprowadzili 61 osób.

Spalili około 143 wsi, w tym około 5000 gospodarstw wraz z całym dobytkiem i inwentarzem.

Spalili 100 [wagonów] z ładunkiem oraz wysadzili w powietrze kilka stacji kolejowych.

Spalili 45 mostów drogowych i kolejowych.

Spalili 40 szkół polskich, wysadzili w powietrze szpital.

Przeciwko tym bandom przeprowadzono większych operacji 55, w których brały udział WP, WBW, MO i BP.

W rezultacie operacji zostało zabitych bandytów 644, ranionych 66, ujęto 9919.

Zdobyto broni:

– moździerzy 1
– granatników 1
– rkm 24
– automatów 48
– karabinów 93
– pistoletów 22
– granatów 130
– amunicji ..... 107 500 sztuk

W ostatnich czasach bandy dokonały szeregu charakterystycznych napadów na terenie woj[ewództwa] [c-]rzeszowskiego[-c]:

Dnia 19 III [19]46 r. banda UPA wysadziła w powietrze pociąg towarowy na stacji Zagórz, pow[iat] Sanok.

Dnia 18 III [19]46 r. bandyci UPA podminowali i wysadzili w powietrze lokal PPR w Mielcu.

Z 4 [na] 5 III [19]46 r. spalili wsie Boble, Opale[17], Harcze[18], Borchów, Krowica, Dachnów. Banda otoczyła miasto Oleszyce[l], obrabowała folwark spółdzielnię, następnie wysadziła w powietrze szpital, uprowadziła 2 lekarzy, 1 strażnika O[chrony] K[olei], zabiła 1 funkcjonariusza MO.

Dnia 3 III [19]46 r. banda spaliła wieś Stróże Wielkie.

---

[k] *Liczba lub poniższe składniki błędne.*

[l] *Było:* Olszyce.

[17] Być może Opaka.

[18] Prawdopodobnie Hurcze.

4–5 III [19]46 р. спалили села Бобле, Опале[17], Гарче[18], Борхів, Коровиця, Дахнів. Банда оточила місто Олешичі[і], пограбувала фільварок, кооператив, потім підірвала шпиталь, викрала 2-х лікарів, 1-го вартового о[хорони] з[алізниці], вбила 1-го службовця ГМ.

3 III [19]46 р. банда спалила село Сторожі Великі.

[12][ї] III [19]46 р. був підірваний пасажирський потяг на залізничній лінії Ланіна[19] – Любачів.

До найбільш характерних нападів банд УПА на терені [в]Люблінського[-в] воєв[одства] належать:

8 III [19]46 р. банда УПА напала на 8 п[іхотний] п[олк] у Томашів-Любельському, вбивши 16 солдатів і 3-х офіцерів, поранивши 13, а 12 захопивши. Спалила село Любича Королівська.

Банда УПА підірвала міст у[й] Раві-Руській, зрізала велику кількість телефонних стовпів.

Проти банд УПА проведено низку операцій, із яких найбільш характерними є наступні:

1 I [19]46 р. 26-й пп 9-ї дивізії провів операцію у районі [села] Ляхове Перемиського пов[іту]. В бою вбито 63 бандита, схоплено 12. Серед вбитих ідентифіковано командира сотні «Сірова», а також к[оманди]ра сотні «Зроба».

3 I [19]46 р. в районі Ковна[20] ВП провело бій з бандою «Бурлаки». Бій тривав 4 години. Через брак боєприпасів ВП перейшло в штикову атаку, в результаті чого було вбито 103 бандерівця. Власні втрати: 1 вбитий, 3 поранених.

З 6 [на] 7 I [19]46 р. 9 дивізія ВП у районі Бірчі провела бій з бандою УПА. В результаті 5-годинного бою вбито 140 бандерівців, 12 взято у полон. Власні втрати – 1 вбитий і 6 поранених.

6 I [19]46 р. 9 дивізія ВП провела бій у районі села Добра Шляхетська[к], під час якого було вбито 16 бандерівців, схоплено 10. Здобуто 2 склади з боєприпасами та продовольством.

Із 85397 родин (330250 осіб), які належить переселити, вже переселено 49134 родини (181408 осіб).

[і] *Було:* Ольшице.

[ї] *Число виправлене і нечітке. Може також бути:* 13.

[й] *Було:* на.

[к] *Було:* Добра Шляхетськє.

[17] Можливо Опака.

[18] Імовірно Гірче.

[19] Може йдеться про вузлову станцію Мунина.

[20] Місцевість не встановлена.

Dnia 12[m] III [19]46 r. został wysadzony w powietrze pociąg osobowy na linii kolejowej Łanina[19] – Lubaczów.

Do najbardziej charakterystycznych napadów band UPA na terenie woj[ewództwa] [c-]lubelskiego[-c] należą:

Dnia 8 III [19]46 r. banda UPA napadła na 8. p[ułk] p[iechoty] w Tomaszowie Lubelskim, gdzie zamordowała 16 żołnierzy i 3 oficerów, raniła 13 oraz 12 uprowadziła. Spaliła wieś Lubycza Królewska.

Banda UPA wysadziła most w[n] Rawie Ruskiej, ścięła dużą ilość słupów telefonicznych.

Przeciwko bandom UPA przeprowadzono szereg operacji, z których najbardziej charakterystycznymi są następujące:

Dnia 1 I [19]46 r. 26. p[ułk] p[iechoty] 9. Dywizji przeprowadził operacje w rejonie [wsi] Lachowa, pow[iat] Przemyśl. W rezultacie boju zabito 63 bandytów, ujęto 12. W zabitych rozpoznano dowódcę sotni ps. „Sirow", oraz d[owód]cę sotni ps. „Zrob".

Dnia 3 I [19]46 r. WP stoczyło bój w rejonie Kowna[20] z bandą „Burłaki". Walka trwała 4 godziny. Z powodu braku amunicji WP przeszło do ataku na bagnety, w rezultacie czego zabitych zostało 103 banderowców. Straty własne – 1 zabity, 3 rannych.

Z dnia 6 [na] 7 I [19]46 r. WP 9. Dywizji stoczyło bój z bandą UPA w rejonie Birczy. W rezultacie pięciogodzinnej walki zostało zabitych 140 banderowców, 12 wzięto do niewoli. Straty własne – 1 zabity i 6 rannych.

Dnia 6 I [19]46 r. 9. Dywizja WP stoczyła bój w rejonie wsi Dobra Szlachecka[o], w rezultacie czego zabitych zostało 16 bandytów, ujęto 10. Zdobyto 2 składy z amunicją i żywnością.

Do przesiedlenia przewidziano ok[oło] 85 397 rodzin, osób 330 250, z tego przesiedlono 49 134 rodziny, osób 181 408.

Pozostało do przesiedlenia 41 453 rodziny, osób 166 495, i tak w woj[ewództwie] rzeszowskim:

[b-]W pow[iecie] Gorlice[-b] przesiedlono rodzin 3070, osób 13 676, pozostało do przesiedlenia rodzin 1936, osób 4444;

[b-]W pow[iecie] Jarosław[-b] przesiedlono rodz[in] 6220, osób 23 612, pozostało do przesiedlenia rodzin 8475, osób 35 037;

[b-]W pow[iecie] Jasło[-b] przesiedlono rodzin 1774, osób 7241, pozostało do przesiedlenia rodzin 223, osób 1018;

---

[m] *Liczba poprawiona i słabo czytelna. Może też być:* 13.

[n] *Było:* na.

[o] *Było:* Dobra Szlacheckie.

[19] Być może chodzi o węzłową stację kolejową Munina.

[20] Miejscowość nieustalona.

Залишилося переселити 41453 родини (166495 осіб) у Ряшівському воєв[одстві]:

[б]-У пов[іті] Горлиці-[б] переселено 3070 родин (13676 осіб), залишилося переселити 1936 родин (4444 осіб);

[б]-У пов[іті] Ярослав-[б] переселено 6220 род[ин] (23612 осіб), залишилося переселити 8475 родин (35037 осіб);

[б]-У пов[іті] Ясло-[б] переселено 1774 родини (7241 особа), залишилося переселити 223 родини (1018 осіб);

[б]-У пов[іті] Лісько-[б] переселено 861 родину (3431 особа), залишилося переселити 10543 род[ини] (42171 особа);

[б]-У пов[іті] Любачів-[б] переселено 5980 родин (61863 осіб), залишилося переселити 1539 родин (7742 особи);

[б]-У пов[іті] Сянок-[б] переселено 6865 родин (29626 осіб), залишилося переселити 11657 родин (44038 осіб);

[б]-У пов[ітах] Ряшів – Березів – Кросно-[б] переселено 5176 родин ([8]703[л] осіб). Залишилося переселити 1200 родин (4214 осіб).

З огляду на наявну ситуацію, для підвищення ефективності боротьби з бандами УПА, АК та НСЗ потрібно:

1) Перенести штаб, у розпорядженні якого знаходяться 5[м], 8 і 9 дивізії Війська Польського, з Кракова до Ряшева.

Як показала практика, керівництво цих дивізій, перебуваючи в Кракові, не може вчасно видавати накази, а також надавати повноваження для керування акцією з ліквідації банд УПА, тому що не знає оперативної ситуації в Ряшівському воєводстві, якому банди УПА загрожують найбільше.

2) Кадрово підсилити ВУГБ, з І відділу ІІІ департаменту [...][н] спрямувати відповідального працівника на агентурну розробку банд УПА.

Внаслідок того, що не застосовуються радикальні заходи, завдяки яким можна швидко розбити банди УПА, АК та НСЗ, які співпрацюють між собою, це нам загрожує повним припиненням залізничного руху, спаленням цілих повітів і паралічем господарського життя. Треба зазначити, що польське населення, яке осіло тут з давніх часів, тепер залишає східні повіти Ряшівського воєводства, рятуючи своє життя та майно від банд, а це ускладнює нормальну роботу громадських установ й інстанцій.

Надруковано у 4 прим[ірниках]

Заступник начальника І від[ділу]
ІІІ деп[артаменту]
кап. (—) [в]-Ланін-[в][21]

[л] *Першу цифру важко розібрати. Ймовірно це:* 8.

[м] *Цифру важко розібрати. Може бути також:* 3.

[н] *Нерозбірливе слово, закреслене машинописним способом.*

[21] Ланін Ґжеґож (нар. 24 VI 1906 – пом. 6 VI 1976), підполковник (1948). З 1942 – член ПРП, потім ПОРП. З жовтня 1944 – співробітник Варшавської ОГ. З січня 1945 – заступник керівника

[b-]W pow[iecie] Lesko[-b] przesiedlono rodzin 861, osób 3431, pozostało do przesiedlenia rodz[in] 10 543, osób 42 171;

[b-]W pow[iecie] Lubaczów[-b] przesiedlono rodzin 5980, osób 61 863, pozostało do przesiedlenia rodzin 1539, osób 7742;

[b-]W pow[iecie] Sanok[-b] przesiedlono rodzin 6865, osób 29 626, pozostało do przesiedlenia rodzin 11 657, osób 44 038;

[b-]W pow[iatach] Rzeszów – Brzozów – Krosno[-b] przesiedlono rodzin 5176, osób [8]703[p], pozostało do przesiedlenia rodzin 1200, osób 4214.

Wobec takiej sytuacji, aby w przyszłości walka z bandami UPA, jak i AK i NSZ dała pozytywne wyniki – należałoby:

1) Przenieść Sztab, w rozporządzeniu którego znajdują się 5.[r], 8. i 9. Dywizje WP z Krakowa do Rzeszowa.

Jak wykazała praktyka, dowództwo tych dywizji, mając swą siedzibę w Krakowie nie może w porę wydawać rozkazów, nie znając z punktu widzenia praktycznego rzeczywistej sytuacji, istniejącej na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego, najbardziej zagrożonego przez bandy UPA i dać im pełnomocnictwa kierowania akcją likwidacji band UPA.

2) Wzmocnić personalnie WUBP, z Wydz[iału] I Dep[artamentu] III [...][s] wysłać odpowiedzialnego pracownika, w celu agenturalnego rozpracowania band UPA.

W wypadku niezastosowania środków radykalnych, dzięki którym będzie można szybko rozbić współpracujące ze sobą bandy UPA, AK i NSZ, w perspektywie grozi nam całkowite przerwanie ruchu kolejowego, spalenie całych powiatów i sparaliżowanie życia gospodarczego. Zaznaczyć należy, że ludność polska, osiadła tam od dawna, opuszcza wschodnie powiaty woj[ewództwa] rzeszowskiego, chroniąc w ten sposób życie i mienie przed bandami, co utrudnia normalną pracę urzędów i instytucji publicznych.

Odbito w 4 egz[emplarzach]

Zastępca Naczelnika Wydz[iału] I
Dep[artamentu] III
(—) [c-]Łanin[-c21], kpt.

---

[p] *Pierwsza cyfra słabo czytelna. Prawdopodobnie:* 8.

[r] *Cyfra słabo czytelna. Może być też:* 3.

[s] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[21] Grzegorz Łanin (ur. 24 VI 1906, zm. 6 VI 1976), ppłk (1948), od 1942 członek PPR/PZPR; od października 1944 funkcjonariusz warszawskiej grupy operacyjnej; od stycznia 1945 zca kierownika grupy operacyjnej na m. Warszawę; od sierpnia 1945 w dyspozycji kierownika Wydz. Personalnego MBP; od września 1945 p.o. kierownika (od listopada 1945 – kierownik) Sekcji Wydz. do Walki z Bandytyzmem MBP; od stycznia 1946 zca kierownika Wydz. I Dep. VII MBP; od sierpnia 1946 naczelnik Wydz. I Dep. III MBP; od kwietnia 1948 szef WUBP w Warszawie; od lutego 1950 szef WUBP w Krakowie; od grudnia 1953 do dyspozycji Dep. Kadr MBP; 1 IV 1954 zwolniony dyscyplinarnie „za zmyślenie faktów w aktach osobowych oraz niemoralne zachowanie się podczas pracy w organach BP". AIPN, 0193/6994, Akta osobowe funkcjonariusza; AIPN, 2174/1954, Akta personalne MON; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 236, 426.

АІНП, 00231/92/52, арк. 116–121.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті анотація: Прочитав 17/9.[19]46 *і нерозбірливий підпис; нижче напис:* І Від-[діл].

ОГ у м. Варшаві. З серпня 1945 – у розпорядженні керівника персонального відділу МГБ. З вересня 1945 – в. о. керівника секції (з листопада 1945 – керівник) відділу по боротьбі з бандитизмом МГБ. З січня 1946 – заступник керівника І відділу VII департаменту МГБ. З серпня 1946 – начальник І відділу III департаменту МГБ. З квітня 1948 – начальник ВУГБ у Варшаві. З лютого 1950 – начальник ВУГБ у Кракові. З грудня 1953 – у розпорядженні департаменту кадрів МГБ. 1 IV 1954 дисциплінарно звільнений «за вигадку фактів в особових справах та аморальну поведінку під час роботи в органах ГБ». *(АІНП, 0193/6994, Особова справа, Ланін Григорій; АІНП, 2174/1954, Особова справа, Ланін Григорій; Szwagrzyk K. Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza. – T. I. 1944–1956. – Warszawa, 2001. – S. 236, 426).*

AIPN, 00231/92, t. 52, k. 116–121.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu adnotacja: Czytałem 17/9. [19]46 *i nieczytelna parafa; poniżej zapis:* Wydz[iał] I.

№ 5

10 квітня 1946, б. м. Довідка старшого оперуповноваженого УББ МВС УРСР Каменєва про діяльність ОУН і УПА на території Польщі станом на 1 березня 1946 р.

[а-б-]Совершенно секретно[-б-а]

[а-б-в-]Справка[-в-б-а]
на действующие банды ОУН-УПА за кордоном на территории [в-]Польши[-в]

1. Боевка СБ[1], возглавляемая главарем банды «АЛЕША», численностью до 14 человек, на вооружении имеет винтовки, автоматы и гранаты. Оперирует в районе Козодавы (2806), Космув (2488), Слипче (2888), Цыхобуж (2210).

Банда разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а-]Поджигатели[-а]», по которому работает зак[ордонный] агент «ИВАНОВ».

2. Курень УПА, возглавляемый СЕРЕДОХА Михаилом по кличке «ЯГОДА» – «ЧЕРНИКА», численностью до 850 чел[овек].

Курень разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а-]Шакалы[-а]», работают зак[ордонные] агенты «БЫСТРЫЙ» – «АЛАМОВ», «БУРКОВСКИЙ» и «ЧАБАН».

3. Боевка СБ, насчитывающая до 14 человек, оперирует в районе Хоробув (0298), Мяновице (0496), Нусьмице (0696) разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а-]Трусы[-а]».

4. Боевка СБ, возглавляемая ВАЛЮХ Зиновием, численностью 9 человек, оперирует [г-]в районе сел Городловице (0606)[-г].

Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а-]Палачи[-а]».

5. Боевка СБ – возглавляемая ДЯКИВ Иваном, численностью до 6 человек, оперирует в районе села Жужель (8890), разрабатываемая по аг[ентурному] делу «[а-]Блокитники[-а]».

6. Кустовая боевка ОУН численностью до 8 человек, оперирующая в районе с. Жабче-Муроване (8894) и Безугов[2] (9092).

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в-в] *Написано в розбивку.*

[г-г] *Так у тексті.*

[1] Служба безпеки виконувала функції політичної поліції ОУН-Б, однак мала незалежну від УПА структуру. В кожній окрузі ОУН-Б був референт СБ, якому підпорядковувалися надрайонні та районні референти. Останнім були підпорядковані боївки СБ, що налічували по 10–15 осіб. Крайовим референтом СБ Закерзонського краю ОУН-Б був Петро Федорів (1910–1950), пс. «Дальнич». *(Содоль П. Українська повстанча армія, 1943–1949. Довідник. – Нью-Йорк, 1994. – С. 127; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Том 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 60).*

[2] Ймовірно Безеїв Грубешівського повіту. Від 1951 – у складі СРСР.

Nr 5

10 kwietnia 1946, b.m.w. Informacja starszego pełnomocnika operacyjnego UBB MWD USRS Kamieniewa na temat podziemia OUN i UPA w Polsce na dzień 1 marca 1946 r.

[a-b-]Ściśle tajne[-b-a]

[a-b-c-]Informacja[-c-b-a]
dotycząca działających band OUN-UPA za granicą na terytorium [c-]Polski[-c]

1. Bojówka SB[1], na której czele stoi przywódca bandy „ALOSZA", w liczbie ok[oło] 14 ludzi, uzbrojona jest w karabiny, automaty i granaty. Rejonem [jej] operacyjnego działania [są miejscowości]: Kozodawy (2806), Kosmów (2488), Ślipcze (2888), Cichobórz (2210).

Banda jest rozpracowywana w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Podżygatieli[-a]", w którą zaangażowany jest zagr[aniczny] agent „IWANOW".

2. Kureń UPA, na czele którego stoi SEREDOCHA Michaił [!] pseudonim „JAHODA" – „CZERNYK", w liczbie ok[oło] 850 lu[dzi].

Kureń jest rozpracowywany w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Szakały[-a]"; zaangażowani są w niej zagr[aniczni] agenci „BYSTRYJ" – „AŁAMOW", „BURKOWSKIJ" i „CZABAN".

3. Bojówka SB, licząca ok[oło] 14 ludzi, działa w rejonie Chorobrów (0298), Mianowice (0496), Nuśmice (0696) jest rozpracowywana w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Trusy[-a]".

4. Bojówka SB, na której czele stoi WALUCH Zinowij, w liczbie 9 ludzi, działa [d-]w rejonie wiosek Horodłowice (0606)[-d].

Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Pałaczi[-a]".

5. Bojówka SB, na której czele stoi DIAKIW Iwan, w liczbie ok[oło] 6 ludzi, działa w rejonie wioski Żużel (8890). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Błokitniki[-a]".

6. Kuszczowa bojówka OUN w liczbie ok[oło] 8 ludzi, działająca w rejonie w[si] Żabcze Murowane (8894) i Biezugow[2] (9092).

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[d--d] *Tak w tekście.*

[1] Służba Bezpieczeństwa pełniła funkcję policji politycznej OUN-B, posiadała jednak strukturę niezależną od UPA. W każdym okręgu OUN-B znajdował się referent SB; podlegali mu nadrejonowi i rejonowi referenci. Tym ostatnim podlegały m.in. bojówki SB, liczące 10–15 osób; szefem SB tzw. Kraju Zakerzońskiego był Petro Fedoriw (1910–1950), ps. „Dalnycz". *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 61; P. Sodol, *Ukrajińska powstancza armija 1943–1949. Dowidnyk*, Nju Jork 1994, s. 127.

[2] Prawdopodobnie Bezejów, pow. hrubieszowski. Od 1951 w ZSRS.

7. Кустовая боевка ОУН, возглавляемая ДИКИМ Иваном по кличке «ВИШНЯ», оперирующая в районе сел Добрачин (8802), Боратын[r] (9000), Модзярки (8800).

8. Боевка ВОП – численностью до 3 чел., оперирует в районе [r-]сел – Завишня (9204)[-r] разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Водолазы[-a]».

9. Боевка ВОП, возглавляемая бандитом по кличке «ОРЕСТ», численностью до 5 человек, оперирует в районе с[ела] Добрачин (8802). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Брод[-a]».

10. Боевка ВОП – возглавляемая комендантом боевки по кличке «ГУЦУЛ», численностью до 5 человек, оперирует в районе с. Клусув (8602). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Ползуны[-a]».

11. Боевка ВОП, возглавляемая комендантом по кличке «ЗУБ», численностью до 5 человек, оперирует в районе с. Боратын (9000) разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Серые».

12. Курень УПА, возглавляемый ПАНЮШОК по кличке «ЗАЛІЗНЯК»[3], численностью до 560 человек, оперирует в лесных массивах Любача, Крулевской долины[4] (8078) разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Рейдовики[-a]».

13. Окружная боевка СБ, возглавляемая комендатом боевки по кличке «КРИПАК», численностью до 18 человек, оперирует в районе сел Горай (7478), Мжиглоды[5] (7476), Монастыр (7474), разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Чужой[-a]».

14. Куст самообороны, возглавляемый комендантом куста – ГОДОВСКИМ Иваном, численностью до 10 человек, оперирует в районе с. Корчмин (9004), Щипятын (9000), разрабатываемая по аг[ентурному] делу «[a-]Изверги[-a]».

---

[r] *Було:* Бортин.

[3] Шпонтак Іван (нар. 12 VII 1919, Волковия – пом. 14 IV 1989, Великі Капушани, Словаччина), пс. «Дубровник», «Залізняк», «Леміш», «Остап», «25». У 1939 брав участь в обороні Карпатської України. З осені 1941 – в УДП. Навесні 1944 створив на Любачівщині відділ УПА «Месники», який через рік збільшився до куреня з тією саме назвою. Від листопада 1945 до літа 1947 – к-р 27 ТВ «Бастіон». Квітень 1947 – в Ярославському пов. підрозділи 7 пп виявили архів його куреня. Влітку в сутичках із 3-ю дп курінь розпорошено: сотня «Шума» ліквідована, чисельність кожної з трьох інших зменшилася до 14–25 осіб. На поч. листопада 1947 перебрався до ЧСР, де легалізувався. Грудень 1958 – заарештований. У жовтні 1959 виданий польській владі. 8 III 1961 засуджений Перемиським райсудом до смертної кари, яку замінено на довічне ув'язнення, а в 1970 – на 25 р. ув'язнення. Звільнений у 1981, повернувся до Чехословаччини. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 2. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1042, 1364; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58, 100, 498, 618, 620, 622; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 507; Akcja «Wisła». Dokumenty... – С. 1163; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното-Львів, 2006. – С. 66, 228; Zajączkowski M. Sprawa agenturalno-śledcza kryptonim «Za...»).*

[4] Ймовірно йдеться про дві місцевості: Долину й Любичу Королівську.

[5] Ймовірно йдеться про Мриглоди Любицькі.

7. Kuszczowa bojówka OUN, na której czele stoi DIKIJ Iwan, pseudonim „WISZNIA", działa w rejonie wsi Dobraczyn (8802), Boratyn[e] (9000), Madziarki (8800).

8. Bojówka WOP, w liczbie ok[oło] 3 lu[dzi], działa w rejonie [d-]wiosek Zawisznia (9204)[-d]. Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Wodołazy[-a]".

9. Bojówka WOP, na której czele stoi bandyta o pseudonimie „OREST", w liczbie ok[oło] 5 ludzi, działa w rejonie miej[scowości] Dobraczyn (8802). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Brod[-a]".

10. Bojówka WOP, na której czele stoi komendant bojówki o pseudonimie „HUCUŁ", w liczbie ok[oło] 5 ludzi, działa w rejonie w[si] Kłusów (8602). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Połzuny[-a]".

11. Bojówka WOP, na której czele stoi komendant o pseudonimie „ZUB", w liczbie ok[oło] 5 ludzi, działa w rejonie w[si] Boratyn (9000). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Sieryje[-a]".

12. Kureń UPA, na którego czele stoi PANIUSZOK, pseudonim „ZALIZNIAK"[3], w liczbie ok[oło] 560 ludzi, działa w leśnych masywach Lubacza, Królewskiej doliny[4] (8078). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Riejdowiki[-a]".

13. Okręgowa bojówka SB, na której czele stoi komendant bojówki o pseudonimie „KRIPAK", w liczbie ok[oło] 18 ludzi, działa w rejonie wiosek: Horaj (7478), Mrzygłody[5] (7476), Monastyr (7474). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Czużoj[-a]".

14. Kuszcz samoobrony, na którego czele stoi przywódca kuszcza, GODOWSKIJ Iwan, w liczbie ok[oło] 10 ludzi, działa w rejonie w[si] Korczmin (9004), Szczepiatyn (9000). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Izwiergi[-a]".

15. Kuszcz samoobrony, na którego czele stoi przywódca KOWAŁYK Iwan[6], w liczbie ok[oło] 13 ludzi, działa w rejonie wiosek: Werchrata (7274), Monastyr

---

[c] *Było:* Bortyn.

[3] Iwan Szpontak (ur. 12 VIII 1919 w Wołkowyi, zm. 14 IV 1989 w Vel'kich Kapušanach, Czechosłowacja), ps. „Zalizniak", „Łemisz", „Dubrownyk", „Ostap"; mjr UPA; w 1939 walczył w obronie Ukrainy Karpackiej; od października 1941 w ukraińskiej policji pomocniczej; od wiosny 1944 dca kurenia „Mesnyky" i jednocześnie dca 27. TW „Bastion"; nominalny szef WO 6 „Sian". Na początku listopada 1947 przedostał się do Czechosłowacji, gdzie się zalegalizował. Aresztowany w grudniu 1958 i w październiku 1959 wydany władzom polskim, skazany przez Sąd Rejonowy w Przemyślu 8 III 1961 na karę śmierci, zamienioną na dożywocie, a w 1970 na 25 lat więzienia. Zwolniony w 1981 powrócił do Czechosłowacji. *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 1043, 1365; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 59, 101, 497, 619, 621, 623; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 507; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1163; A. Kordan „Kozak", *op. cit.*, *passim*; M. Zajączkowski, *Sprawa agenturalno-śledcza...*, *passim*.

[4] Prawdopodobnie chodzi o dwie miejscowości: Dolinę i Lubyczę Królewską.

[5] Prawdopodobnie Mrzygłody Lubyckie. Podobnie dalej.

[6] Prawdopodobnie Iwan Kowałyk vel Władysław Kowalski (ur. 4 VIII 1913 w Werchracie, pow. lubaczowski, stracony 29 X 1947 w Zamościu), ps. „Czarnota". W 1939 w WP we Lwowie; brał udział w kampanii polskiej 1939 i walczył w obronie Warszawy; od jesieni 1945 w UPA, dca kuszcza „Werchrata", zajmującego się gromadzeniem żywności dla oddziałów UPA; 15 IX 1947 schwytany przez oddział WP w leśnym bunkrze pomiędzy wsiami Horaje i Siedliska, pow. tomaszowski; skazany 8 X

15. Куст самообороны, возглавляемый комендантом КОВАЛЫК Иваном[6], численностью до 13 человек, оперирует в районе сел Верхрата (7274), Монастыр (7474), Мжиглоды (7476), Прусс[7] (7078). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Подземельники[-a]».

16. Боевка СБ, возглавляемая бандитом ТИМЧИНА Иосифом по кличке «ГАРЬКАВЫЙ», численностью до 8 человек оперирует в районе сел Поддембце (8292), Угнув (8494). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Разбойники[-a]».

17. Боевка СБ, возглавляемая комендантом «КРУК», численностью до 33 человек, оперирует в районе сел Верхрата (7274), Махнувек (9006), Корчмин[д] (9004). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Крук[-a]».

18. Куст самообороны, возглавляемый бандитом СТЕЛЬМАХ Степаном Максимовичем по кличке «Сокол», численность до 3-х человек, оперирующий в с. Радруж (6270), Сопот Малы[е] (6472). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Кустовики[-a]».

19. Банда УПА, возглавляемая бандглаварем ПИЗЮ Андреем, по кличке «ЯРОШЕНКО», численностью до 90 человек, оперирующая в районе северной части Бирчанского района[є] (0606). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a-]Повстанцы[-a]».

20. Боевка СБ, возглавляемая комендантом боевки КОЧЕЛОК Ярослав по кличке «ЗАРИВ», численностью до 120 человек, оперирующая в районе сел – Германовице (1030), Конюша (0620). Разрабатываются по аг[ентурному] делу «[a-]Пороги[-a]». Работает агент «БОНЧУЖНЫЙ».

21. Областная боевка СБ, возглавляемая МАНДРИК Василием по кличке «Летун»[8], численностью до 56 человек, оперирующая в районе сел – Ямна

[д] *Було:* Корчагін.

[е] *Було:* Малый Сопол.

[є] *Було:* Бирчанской области.

[6] Імовірно Ковалик Іван або Ковальський Владислав (нар. 4 VIII 1913, Верхрата Любачівського пов. – розстріляний 29 X 1947 в тюрмі у Замості). У 1939 – в ВП у Львові. Брав участь у Польській кампанії 1939, обороняв Варшаву. Від осені 1945 – член УПА «Чарнота», командир куща «Верхрата» (займався збиранням харчів для відділів УПА). 15 IX 1947 захоплений відділом ВП у криївці в лісі між селами Гораї і Селиська Томашівського пов. Засуджений 8 X 1947 РВС у Любліні на виїзній сесії у Томашеві-Любельському до смертої кари. Болеслав Берут не скористався правом на помилування (15 X 1947). *(АІНП Lu 17/1026; АІНП Rz 107/1614, t. 4, k. 245; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 949).*

[7] Імовірно Прусі.

[8] Мандрик Іван (Мандрика Іван) (нар. 13 VI 1920, Перемишль, Польща – пом. у липні 1946 у бою з Військом польським у селі Бахори Ярославського пов., Польща), пс. «Летун». Член ОУН. 1940–1941 – в'язень тюрем НКВС. Від листопада чи грудня 1944 до червня 1946 був референтом СБ І округи Закерзонського краю ОУН-Б. На поч. 1945 разом із В. Галасою («Орланом») побував на інструктажі у провідника Львівського обласного проводу ОУН-Б Д. Слюзаря («Золотаря»). Загинув під час облави ВП. *(Літопис УПА. Т. 37: Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945–1955. – Торонто–Львів, 2002. – С. 151–152; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 386, 392; Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва ОУН(Б) і УПА на українських землях // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2010. – № 1 (34). – С. 169; Галаса В. Наше життя і боротьба.*

(7474), Mrzygłody (7476), Pruss[7] (7078). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Podziemielniki[-a]".

16. Bojówka SB, na której czele stoi bandyta TIMCZIN Iosif, pseudonim „GAR'KAWYJ", w liczbie ok[oło] 8 ludzi, działa w rejonie wioski Poddębce (8292), Uhnów (8494). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Razbojniki[-a]".

17. Bojówka SB, na której czele stoi przywódca „KRUK", w liczbie ok[oło] 33 ludzi, działa w rejonie wiosek Werchrata (7274), Machnówek (9006), Korczmin[f] (9004). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Kruk[-a]".

18. Kuszcz samoobrony, na którego czele stoi bandyta STIELMACH Stiepan Maksimowicz, pseudonim „Sokoł", w liczbie ok[oło] 3 ludzi, działający we w[siach] Radruż (6270), Sopot Mały[g] (6472). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Kustowniki[-a]".

19. Banda UPA, na której czele stoi herszt bandy PIZIU Andriej, pseudonim „JAROSZENKO", w liczbie ok[oło] 90 ludzi, działająca w północnej części rejonu[h] birczańskiego (0606). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Powstancy[-a]".

20. Bojówka SB, na której czele stoi przywódca bojówki KOCZEŁOK Jarosław, pseudonim „ZARIW", w liczbie ok[oło] 120 ludzi, działająca w rejonie wiosek Hermanowice (1030) i Koniusza (0620). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Porogi[-a]". Zaangażowany jest agent „BONCZUŻNYJ".

21. Obwodowa bojówka SB, na której czele stoi MANDRYK Wasilij, pseudonim „Łetun"[8], w liczbie ok[oło] 56 ludzi, działająca w rejonie wiosek Jamna Dolna (9812), Berendowice[i] (0424). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Porogi[-a]".

22. Banda UPA, na której czele stoi BAŁAT Iwan, pseudonim „BOJKAR", działająca w rejonie wiosek Chotyniec (3642), Załazie (3446), Gaje (3440),

---

1947 przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim na karę śmierci. Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947). AIPN Lu, 17/1026; AIPN Rz, 107/1614, t. 4, k. 245; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949.

[f] *Było:* Korczagin.

[g] *Było:* Małyj Sopoł.

[h] *Było:* obwodu.

[i] *Było:* Berandawice.

[7] Prawdopodobnie Prusie.

[8] Iwan Mandryk lub Mandryka (ur. 13 VI 1920 w Przemyślu, zginął w lipcu 1946 w walce z WP we wsi Bachory, pow. jarosławski), ps. „Łetun". Członek OUN; w l. 1940–1941 więzień NKWD. Od listopada lub grudnia 1944 do czerwca 1946 referent SB I Okręgu OUN. Na początku 1945 razem w Wasylem Hałasą ps. „Orłan" przebywał na szkoleniu w prowidzie lwowskim OUN Dmytra Sluzara, ps. „Zołotar". Zginął podczas obławy WP. I. Łyko, *Na hrani mriji i dijsnosti: spohady pidpilnyka. 1945–1955*, Toronto–Lwiw, 2002 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 37), s. 151–152, *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 386, 392; W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łystuwannia keriwnyctwa OUN(B) i UPA na ukraińskich zemlach* [w:] „Z archiwiw WCzK-GPU-NKWD-KGB" 2010, nr 1 (34), s. 169; W. Hałasa, *Nasze żyttia i borot'ba. Spohady*, Lwiw 2005, s. 63–64; A. Brożyniak, *Uwagi o pracy Służby Bezpieczeństwa Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów w świetle sprawozdań referenta I okręgu OUN za maj–czerwiec 1945 roku*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 5/1(9), s. 387–400.

Дольна (9812), Берендавичи[ж] (0424). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а]-Пороги-[а]».

22. Банда УПА, возглавляемая БАЛАТ Иваном по кличке «БОЙКАРЬ», оперирующая в районе сел – Хотынец (3642), Залазе (3446), Гайе (3440), численностью до 241 человека. Разрабатывается аг[ентурным] делом «[а]-Тыловики-[а]».

23. Банда УПА, возглавляемая главарем банды по кличке «БУРЛАК[А]», численностью до 168 человек, оперирует в районе Бирчанской волости (0606). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а]-Грабители-[а]».

24. Банда УПА оперирует в районе сел Бережница-Выжна (6898), Гужанка (6600), Завуз[з] (6604), Воля Матяшова[и] (7098) численностью до 500 человек. Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а]-Возвращенцы-[а]».

25. Банда УПА, возглавляемая ЩИГЕЛЬСКИМ Владимиром по кличке «БУРЛАК», численностью до 254 человека, оперирующая в районе сел Ямна-Дольна (9812), Гронзева (9610) разрабатывается по аг[ентурному] делу «[а]-Сброд-[а]».

26. Курень УПА, возглавляемый куренным МИЗЕРНЫМ по кличке «РЕН»[9], численностью до 700 человек, оперирующий в районах сел

Спогади. – Львів, 2005. – С. 63–64; Brożyniak A. Uwagi o pracy Służby Bezpieczeństwa Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów w świetle sprawozdań referenta I okręgu OUN za maj–czerwiec 1945 roku, – „Pamięć i Sprawiedliwość" 5/1(9). – C. 387–400).

[ж] *Було:* Берандавице.

[з] *Було:* Завузув.

[и] *Було:* Матядова.

[9] Мізерний Василь (хресне ім'я – Мартин) (нар. 1910, с. Вербів Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. – загинув 24 VIII 1949 біля с. Либохора Турківського р-ну Львівської обл.), пс. «Рен», «Роман», пошт. код «477». У 1939 – чотовий «Карпатської Січі», брав участь у боях за незалежність Карпатської України. Згодом навчався в школі української допоміжної поліції (Новий Санч). Далі служив повітовим комендантом цієї поліції у Сяноці. У січні 1944 заарештований гестапо за приналежність до ОУН. Ув'язнений у краківській тюрмі Монтелюпі. Утік із цієї в'язниці 27 VII 1944. 7 VIII 1944 біля с. Жерниці на Лемківщині очолив підрозділ УПА з сотнями «Бульби», «Бурлаки» і «Євгена». На поч. вересня цей підрозділ збільшився, переріс у курінь «Лемківщина-Захід» (в складі ВО 5 «Маківка» УПА-Захід). У листопаді 1945 призначений к-ром ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід, що складався з Лемківського та Перемиського куренів, і водночас командував Лемківським куренем. VII 1947 курінний перейшов на Дрогобиччину. Певний час працював при штабі УПА-Захід. У 1949-му був спрямований УГВР-івцями на Захід. Затримався в Турківському р-ні Львівщини. В сутичці з військами радянських спецслужб зазнав важкого поранення в ногу. Дострелив себе з пістоля. Посмертно підвищений до майора. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 52, 58, 270, 618, 620, 700, 720; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 32, 9–10, 37–38, 41, 62; Літопис УПА. Т. 18: Карпатська група УПА «Говерля». – Торонто–Львів, 1990. – Кн. 1. – С. 211–212; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 104; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 77; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 9–10, 103, 105, 140, 487; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 314; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1161; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 47).*

w liczbie ok[oło] 241 ludzi. Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Tyłowiki[-a]".

23. Banda UPA, na której czele stoi herszt bandy o pseudonimie „BURŁAK[A]", w liczbie ok[oło] 168 ludzi, działa w rejonie gminy Bircza (0606). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Grabitieli[-a]".

24. Banda UPA działa w rejonie wiosek Bereźnica Wyżna (6898), Górzanka (6600), Zawóz[j] (6604), Wola Matiaszowa[k] (7098) w liczbie ok[oło] 500 ludzi. Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Wozwraszczency[-a]".

25. Banda UPA, na której czele stoi SZCZYGIELSKI Wołodymyr, pseudonim „BURŁAK[A]", w liczbie ok[oło] 254 ludzi, działająca w rejonie wiosek Jamna Dolna (9812), Grąziowa (9610). Rozpracowywana jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Sbrod[-a]".

26. Kureń UPA, na którego czele stoi kurenny MIZERNYJ, pseudonim „REN"[9], w liczbie ok[oło] 700 ludzi, działający w rejonie wiosek Komańcza (6674), Prełuki (6680), Duszatyn (6480). Rozpracowywany jest w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Hajdamaki[-a]".

27. Kureń UPA, na którego czele stoi kurenny o pseudonimie „CZUMAK", w liczbie ok[oło] 640 ludzi, działający w rejonie wiosek Kamionki (6684), Średnie Wielkie (7288). Rozpracowywany jest w sprawie ag[enturalnej „[a-]Prikarpatskij[-a]".

28. Banda UPA, na której czele stoi herszt „CZORNYJ", w liczbie ok[oło] 82 ludzi, działa w rejonie w[si] Średnia Wieś (7698).

29. Banda UPA, na której czele stoi herszt bandy o pseudonimie „ŁASTIWKA"[10], w liczbie ok[oło] 200 ludzi, działa w rejonie w[iosek] Zawadka (9204), Ropienka (8810).

---

[j] *Było:* Zawozów.

[k] *Było:* Wola Matiadowa.

[9] Wasyl Martyn Mizernyj (ur. 25 II 1910 w Wierzbowie, pow. podhajecki, zginął 24 VIII 1949 k. wsi Libochora, rej. turczański), ps. „Ren", „477", „27.7.44"; w l. 1931–1934 skazany i więziony przez polskie władze za działalność w OUN; po wyjściu z więzienia nielegalnie przeszedł do Czechosłowacji; dca czoty w szeregach „Karpackiej Siczy" w obronie Ukrainy Karpackiej (1939); w czasie wojny ukończył niemiecką szkołę policji w Nowym Sączu, p.o. komendanta policji ukraińskiej w Sanoku; aresztowany przez gestapo za przynależność do OUN (styczeń 1944); zbiegł z transportu więziennego (27 VII 1944); członek UPA, od 7 VIII 1944 dca kurenia z sotniami „Bulby", „Burłaki" i „Jewhena"; od listopada 1944 dca 26. TW UPA „Łemko" i dca kurenia łemkowskiego; we wrześniu 1947 przeszedł na teren sowieckiej Ukrainy; był w sztabie dowództwa UPA „Zachid"; zginął w walce z oddziałem NKWD. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, Kn. 2, *Dennyky...*, s. 32, 9–10, 37–38, 41, 62; *Karpatśka hrupa UPA „Howerla"*, kn. 1: *Zwity ta oficijni publikaciji*, Toronto–Lwiw 1990 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 18), s. 211–212; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 104; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko": Łemkiwszczyna i Peremyszczyna*, Toronto–Lwiw 2001 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 33),s. 9–10, 103, 105, 140,487; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1161; *Akcja „Wisła". 1947...*,s. 53, 59, 61, 271, 619, 621, 701, 721; M. Sawczyn „Mariczka", *Tysiacza dorih (Spohady)*, Toronto–Lwiw 1995 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 28), s. 77; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 47; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 314.

[10] Hryhorij Jankiwśkyj (ur. 8 III 1914 w Cisowej, pow. przemyski, zginął 3 lub 5 VI 1947 koło Leszczawy Dolnej, pow. przemyski), ps. „Łastiwka". Przed II wojną światową podoficer WP; w pierwszych latach wojny służył w policji ukraińskiej; członek UPA; w styczeniu 1946 zorganizował na bazie rozwiązanej sotni „Worona" sotnię UPA „Udarnyky-7", wchodzącej w skład kurenia UPA Petra Myko-

Команьча (6674), Перелуки (6680), Душатын (6480). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a]Гайдамаки[a]».

27. Курень УПА, возглавляемый куренным по кличке «ЧУМАК» численностью до 640 человек, оперирующей в селах – Каменки (6684), Средне-Вельке (7288). Разрабатывается по аг[ентурному] делу «[a]Прикарпатский[a]».

28. Банда УПА, возглавляемая бандглаварем «ЧЕРНЫЙ», численностью до 82 человек, оперирует в районе сел[а] Средне-Весз (7698).

29. Банда УПА, возглавляемая главарем банды по кличке «ЛАСТИВКА»[10] численностью до 200 человек оперирует в районе с. Завадка (9204), Ропенка (8810).

30. Сотня УПА, возглавляемая сотенным УСТЬЯНОВСКИМ Юлианом по кличке «КАРМЕЛЮК», численностью до 58 человек оперирует в районе с. Пашева (8802), Завадка (9204).

31. Сотня УПА, возглавляемая сотенным по кличке «ГРОМЕНКО»[11], численностью до 100 человек, оперирует в районе с. Жогатын (1096).

32. Боевка (жандармерия УПА), возглавляемая бандглаварем по кличке «ПРИКУЙ», численностью до 30 чел., оперирует в районе сел: Волосате (3622), Локець[i] (4828), Ступосяны (5022), Русске (5414), Буковец (3834).

---

[i] *Було:* Докець.

[10] Янківський Григорій (нар. 8 III 1914, Тисова Перемиського пов. Підкарпатського воєвод. – загинув 3 або 5 VI 1947, біля с. Ліщави Долішньої Перемиського повіту Підкарпатського воєводства), пс. «Ластівка». До Другої світової війни – підофіцер ВП. У перші роки війни служив в укр. поліції. Перейшов до УПА. І 1946 – на базі розформованої сотні «Ворона» створив нову сотню «Ударники 7». Вона входила до Перемиського куреня УПА П. Миколенка-«Байди». Діяла в Перемиському та Бещадському повітах Підкарпатського воєвод., неподалік Перемишля та Бірчі. До серпня 1946 – в. о. к-нта підстаршинської школи УПА ім. полк. «Коника» та 26 ТВ УПА «Лемко». Сотня охороняла школу. Загинув у бою з відділом ВП. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1160; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 100, 182, 198, 332, 348, 408, 734; Motyka G. Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948. – Warszawa, 1999. – S. 324, 326–327, 329–330, 435).*

[11] Дуда Михайло (нар. 21 XI 1921, м. Сороки Львівського воєвод. – загинув 7 VII 1950 біля Таняви), пс. «Громенко», «Зеновій», «Зиновій». В ОУН – із 1937. Після кампанії 1939 опинився в ГГ. 1941 – служив у батальйоні «Роланд». В УПА – з 1943. Спочатку був інструктором, згодом організував українську самооборону на Перемиській височині. Станом на вересень 1944 очолює одну з сотень куреня «Лемківщина-Захід», вона бере участь у карпатському рейді. Наступного місяця його сотню включено до куреня «Євгена». З серпня 1945 – к-р сотні УПА «Ударники 3». 17 VI 1947 М. Дуда з членами сотні перетнув польсько-чехословацький кордон. 10 IX 1947 дістався американської окупаційної зони Німеччини. 1948–1949 – у Місії УПА при УГВР. 31 VI 1950, як кур'єр ЗП УГВР, десантувався з літака на парашуті в Карпатах. При падінні зламав ногу і дістав контузію. Потрапив в оточення ОГ МГБ УРСР і вчинив самогубство. Автор спогадів *Великий рейд. (Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 49, 1160; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 52–54, 60, 100, 198, 200, 240, 244, 306, 308, 348, 362, 472, 478, 516, 540, 590, 608, 736; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 9–10, 41–42, 50, 96, 125, 127; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 149, 449–450; Duda M. Wielki rajd // Bunkier UPA. – BMW, 2013. – S. 203–207; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 114).*

30. Sotnia UPA, na której czele stoi sotenny USTJANOWSKIJ Julian, pseudonim „KARMELUK", w liczbie ok[oło] 58 ludzi, działa w rejonie w[si] Paszowa (8802), Zawadka (9204).

31. Sotnia UPA, na której czele stoi sotenny o pseudonimie „HROMENKO"[11], w liczbie ok[oło] 100 ludzi, działa w rejonie w[si] Żohatyn (1096).

32. Bojówka (żandarmeria UPA), na której czele stoi herszt o pseudonimie „PRIKUJ", w liczbie ok[oło] 30 lu[dzi], działa w rejonie wsi: Wołosate (3622), Łokieć[l] (4828), Stuposiany (5022), Ruskie (5414), Bukowiec (3834).

33. Sotnia UPA, na której czele stoi sotenny STEBELSKI, pseudonim „CHRIN"[12], w liczbie ok[oło] 110 lu[dzi], działająca w rejonie w[si] Siemuszowa (9494), Kreców (9696), Dobra Szlachecka[m] (0044).

34. Bojówka SB, na której czele stoi komendant MACHNIK Iwan, pseudonim „SOKOŁ", w liczbie ok[oło] 6 ludzi, działa w rejonie wsi Jureczkowa (9014), Leszczowate[n] (8610).

łenki ps. „Bajda" i działającej w rejonie Przemyśla i Birczy; do sierpnia 1946 p.o. komendanta Szkoły Podoficerskiej UPA im. płk. „Konyka", zorganizowanej przez dowództwo 26. TW „Łemko". Sotnia stanowiła ochronę szkoły; zginął w potyczce z oddziałem WP. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1160; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 101, 183, 199, 333, 349, 409, 735; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach. Walki polsko-ukraińskie 1943–1948*, Warszawa 1997, s. 324, 326–327, 329–330, 435.

[l] *Było:* Dokieć

[m] *Było:* Dobraszlechecka.

[n] *Było:* Leszowate.

[11] Mychajło Duda (ur. 21 XI 1921 w Srokach Lwowskich, zginął 7 VII 1950 koło Taniawy), ps. „Hromenko", „Zenowij". W OUN od 1937; po kampanii polskiej 1939 znalazł się w GG; w 1941 w sformowanym przez Niemców batalionie „Rolland"; w UPA od 1943, początkowo jako instruktor, następnie organizował ukraińską samoobronę na Pogórzu Przemyskim; od września 1944 na czele jednej z sotni kurenia „Łemkiwszczyna-Zachid", która brała udział rajdzie karpackim. W następnym miesiącu jego sotnię włączono do kurenia „Jewhena"; od sierpnia 1945 dca sotni UPA „Udarnyky-3" (por.); wraz z sotnią przekroczył 17 VI 1947 granicę Czechosłowacji; przedarł się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, do której dotarł 10 IX 1947; w l. 1948–1949 w Misji UPA przy UHWR; 31 V 1950 zrzucony na spadochronie przez Brytyjczyków jako kurier ZCz OUN w rejonie Taniawy w obw. stanisławskim; doznał kontuzji i 7 VII 1950, otoczony przez GO MGB USRS, popełnił samobójstwo; autor wspomnień „Wielki rajd". *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 55, 59, 61, 101, 199, 241–245, 309, 349, 363, 473, 479, 517, 541, 591, 609, 737; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 2. *Dennyky...*, s. 9–10, 41–42, 50, 96, 125, 127; M. Sawczyn „Mariczka", *Tysiacza dorih (Spohady)*, Toronto–Lwiw 1995 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 28), s. 149, 449–450; M. Duda, *Wielki rajd* [w:] *Bunkier UPA*, b.m.w., 2013, s. 203–207; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 114.

[12] Stepan Stebelśkyj (ur. 18 X 1914 w Hołyniu, pow. kałuski, zginął 9 IX 1949 koło m. Pohorilce, Czechosłowacja), ps. „Chrin". Od 1934 członek OUN; latem 1944 dca czoty w sotni „Chomy"; wiosną 1945 zorganizował sotnię, która weszła w skład kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren"; sotnia wzięła udział 28 III 1947 w zasadzce na gen. Karola Świerczewskiego w Jabłonkach; w lipcu 1947 przeszedł z sotnią na sowiecką Ukrainę; Pod koniec 1947 przebywał w rejonie Sambora, dca 24. Drohobyckiego TW UPA „Makiwka" (okolice Drohobycza); we wrześniu 1949 próbował przejść na Zachód z grupą kurierów UHWR. Zginął w Czechosłowacji w potyczce z SNB. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 59, 107, 149, 273–275, 283, 517, 619, 621, 737; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1162; *Polśko-ukrajiński stosunky w 1942–1947 rokach u dokumentach OUN ta UPA: u 2 t.*, t. 2: *Wijna pisla wijny. 1945–1947*, Lwiw 2011, s. 902, 919, 989, 993, 1000, 1007, 1011, 1017; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 527. W. Hałasa, *op. cit.*, s. 95–96.

33. Сотня УПА, возглавляемая сотенным СТЕБЕЛЬСКИМ по кличке «ХРИН»[12], численностью до 110 чел., оперирующая в районе с. Семушева (9494), Крецув (9696), Добра Шляхецка[ї] (0044).

34. Боевка СБ, возглавляемая комендантом МАХНИК Иваном по кличке «СОКОЛ», численностью до 6 человек, оперирует в районе сел Юречкова (9014), Лищовате[й] (8610).

[а-]Ст[арший] оперуполномоч[енный] УББ МВД УССР
мл[адший] лейтенант[-а] (—) КАМЕНЕВ

[к-]10 IV [19]46 г.[-к]

ГДА СБУ, ф. 65, спр. С-9108, т. 17, ч. 2, арк. 125–131.
Оригінал, машинопис.
Документ російською мовою.

[ї] *Було:* Добрашляхецка.

[й] *Було:* Лешовате.

[к-к] *Дописано від руки Каменєвим.*

[12] Стебельський Степан (нар. 18 X 1914, с. Голинь Калуського р-ну – загинув 9 IX 1949 біля Погорільців, Чехословаччина), пс. «Хрін». Із 1934 – член ОУН. Станом на літо 1944 – чотовий у сотні УПА «Хоми». Весна 1945 – 1947 – к-р сотні в скл. Лемківського куреня В. Мізерного-«Рена». 28 III 1947 – учасник засідки під Яблінками, в якій загинув ген. 2-ї Армії ВП, заст. міністра оборони Польщі К. Свєрчевський. У липні 1947 – із вихідцями свого підрозділу перейшов на тер. УРСР. Напр. 1947 перебував у р-ні Самбора, командував ТВ УПА «Маківка» (Дрогобиччина). У вересні 1949 вчинив спробу перейти на Захід із групою кур'єрів УГВР. Загинув на тер. ЧСР у сутичці з тамтешнім військом. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58, 106, 150, 274, 276, 280, 516, 618, 620, 736; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 902, 919, 989, 993, 1000, 1007, 1011, 1017; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 527; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1162; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 95–96).*

[a-]St[arszy] pełn[omocnik] oper[acyjny] UBB MWD USRS
mł[odszy] lejtnant[a] (—) KAMIENIEW

[o-]10 IV [19]46 r.[-o]

HDA SBU, f. 65, spr. C-9108, t. 17, cz. 2, k. 125–131.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

[o--o] *Dopisał odręcznie Kamieniew.*

№ 6

15 квітня 1946, Варшава. Інформація заступника начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна про діяльність українського підпілля на теренах Ряшівського та Люблінського воєводств за період з 1 березня до 15 квітня 1946 р.

[а-]Рес]публіка Польща
Міністерство г[ромадської] б[езпеки]
ІІІ [департамент], І від[діл][-а]

[б-]Цілком таємно[-б]
прим[ірник] № .....

Варшава, 15.IV.1946 р.

[а-б-в-]Інформація[-в-б-а]
[а-б-]про діяльність українських банд на теренах Ряшівського[-б]
і Люблінського воєв[одств][-а]
за період з 1.III.19[46] р. до 15.IV.[19]46 р.
(за наявними матеріалами)

У Ряшівському воєв[одстві] діє 19 банд УПА чисельністю 2682 особи.

Банда під к[омандуванн]ям «Самерка» – звати Пауко Пацинко, налічує 30 осіб, їхня зброя: 3 «Дехтярьова», 2 ППШ, 3 десятистрілки, решта мілкокаліберні гвинтівки. Діє в [селі] Лівча Любачівського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Варан[а]» – звати Гут Іван, налічує 22 особи, озброєних 1 РКМ, 3 автоматами, 4 пістолетами, решта КБК, діє в Запалеві Любачівського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Скал[и]» налічує 150 осіб. Їхня зброя: 2 «Дехтярьова», 3 автомати, 2 пістолети, решта мілкокаліберні гвинтівки та 6 самозарядних десятистрілок. Діє на теренах: Пахорські ліси, Коровиця. Ця банда походить з Гарманії[1].

Банда під к[омандуванн]ям «Громенка»[г] – одночасно к[оман]дир сотні та куреня, налічує приблизно 120 осіб, озброєних РКМ, гвинтівками і гранатами, кільк[ість] яких не встановлена. Діє на теренах Явірника Руського, Жогатина[г], Улюдзк[2], Волі-Володської[д] – 15 км на захід від Бірчі Перемиського пов[іту].

[а-а] *Написано великими літерами.*
[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*
[в-в] *Написано в розбивку.*
[г] *Було:* «Хроменка».
[г] *Було:* Жохатина.
[д] *Було:* Волі-Воловської. *Так само далі.*
[1] Мабуть Гамерня.
[2] Ймовірно йдеться про Улюч.

Nr 6

15 kwietnia 1946, Warszawa. Informacja zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina o działalności podziemia ukraińskiego w województwach rzeszowskim i lubelskim za okres od 1 III do 15 IV 1946 r.

[a-]Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo B[ezpieczeństwa]
P[ublicznego]
[Departament] III Wydz[iał] I[-a]

[b-]Ściśle tajne[-b]
Egz[emplarz] nr .....

Warszawa, dnia 15 IV 1946 r.

[a-b-c-]Informacja[-c-b-a]
[a-b-]o działalności band ukraińskich na terenie woj[ewództw] rzeszowskiego[-b]
i lubelskiego[-a]
za okres od 1 III [19]46 r. do 15 IV [19]46 r.
(w[edłu]g posiadanych materiałów)

Na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego działa 19 band UPA, w tym ludzi 2682.

Banda pod d[owództw]em „Samerka", nazwisko Pauko Pacynko, liczy 30 ludzi uzbrojonych w 3 diechtiarowy, 2 pepesze, 3 dziesięciostrzałówki, reszta kbk. Działa na terenie [wsi] Łówcza, pow[iat] Lubaczów.

Banda pod d[owództw]em „Waran[a]", nazwisko Gut Iwan, liczy 22 ludzi uzbrojonych w 1 rkm, 3 automaty, 4 pistolety, reszta kbk, działa na terenie [wsi] Zapałów, pow[iat] Lubaczów.

Banda pod d[owództw]em „Skał[y]", liczy 150 ludzi uzbrojonych w 2 diechtiarowy, 3 automaty, 2 pistolety, reszta kbk i 6 *samozariadek* dziesięciostrzałowych. Działa na terenie: lasy pawłowskie, Krowica. Banda ta pochodzi z Harmanii[1].

Banda pod d[owództw]em „Hromenki"[d] – d[owód]ca sotni i kurenia jednocześnie, liczy około 120 ludzi uzbrojonych w rkm, karabiny i granaty o nieustalonej ilość[ci]. Działa na terenie: Jawornik Ruski, Żohatyn[e], Uludzk[2], Wola Wołodzka[f] – 15 km na zachód od Birczy, pow[iat] Przemyśl.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[d] *Było:* „Chromenki".
[e] *Było:* Żochatyn.
[f] *Było:* Wola Wołowska. *Podobnie dalej.*
[1] Być może Hamernia.
[2] Prawdopodobnie Ulucz.

Банда під к[омандуванн]ям «Яра»[3] налічує 100 осіб, озброєних РКМ, гвинтівками, автоматами, гранатами, кількість яких не встановлена. Діє на теренах Крецівa[е], Тиряви-Сільної, Добра-Шляхетської[є], Брижави[ж], Маляви, Ліщави Долішньої та [Ліщави] Горішньої Перемиського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Ворона»[4] налічує приблизно 130 осіб, озброєних механічною зброєю, автоматами, гвинтівками та гранатами. Діє на теренах Рланова[5], Чнянєц[6], Лімни, Трійці, Бориславки, Ямни Долішньої і [Ямни] Горішньої – 12 км від Бірчи Перемиського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Ласточк[и]»[7] налічує приблизно 110 осіб, озброєних механічною збро[єю], автоматами, гвинтівками та гранатами. Діє на теренах Рланова, Чнянець, Лімни, Трійці, Бориславки, Ямни Долішньої і [Ямни] Горішньої – 12 км від Бірчи Перемиського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Бурлак[и]» налічує приблизно 150 осіб, озброєних механічною збро[єю], автоматами, гвинтівками та гранатами. Діє на теренах Гросова[8], Фредрополя, Корманичів[з], Княжичів[и], Вітошинців[і], Горохівців, Вільшан, Рилільців[9], Тисової – 10 км на пів[нічний] зах[ід] від Перемишля Перемиського пов[іту].

Банда під к[омандуванн]ям «Залізняка» налічує приблизно 200 осіб. Діє на теренах Улючa[ї], Гросова[10], Борівниці – 15 км на захід від Бірчи переходить у Ярославський пов[іт]. Озброєння не встановлене.

[е] *Було:* Кречув.

[є] *Було:* Шляхетського.

[ж] *Було:* Вжерава.

[з] *Було:* Карманіце.

[и] *Було:* Князіце.

[і] *Було:* Вітосіньце.

[ї] *Було:* Улоча.

[3] Кучер Михайло, пс. «Яр». Підпоручник УПА. Інструктор підстаршинської школи 6 ВО УПА «Сян». Від листопада 1945 – к-р сотні «Ударники-6». У липні 1946 переведений до розпорядження штабу ВО «Сян». *(Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріяли). – Торонто–Львів, 2001. – С. 169, 171, 185, 188, 703, 706, 709; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 216, 217, 220).*

[4] Сорочак Володимир (1922–2010), пс. «Беркут», «Ворон». У липні 1944 – к-р сотні УПА. Із 1945 – на тер. Холмщини. Із II пол. 1946 до липня 1947 – к-р куреня, що діяв переважно в Білгорайському та Томашівському повітах Люблінського воєводства. Із жовтня 1946 до 1 X 1947 – к-р 28 ТВ УПА «Данилів». На поч. 1948 дістався до американської окупаційної зони в Німеччині, звідки у 1955 емігрував до США. *(АІНП 0182/151 т. 1, арк. 3; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58, 60, 494, 504, 506, 554, 584, 622; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1165).*

[5] Імовірно Арламів. Так само далі.

[6] Ймовірно Тростянець. Так само далі.

[7] Імовірно: «Ластівки».

[8] Імовірно Грушіва.

[9] Мабуть Брилинці.

[10] Мабуть Грушіва.

Banda pod d[owództw]em „Jar[a]”[3], liczy około 100 ludzi uzbrojonych w rkm, karabiny, automaty, granaty o nieustalonej ilości. Działa na terenie: Krecówᵍ, Tyrawa Solna, Dobra Szlachecka[h], Brzeżawa[i], Malawa, Leszczawa Dolna i [Leszczawa] Górna, pow[iat] Przemyśl.

Banda pod d[owództw]em „Woron[a]”[4], liczy około 130 ludzi, uzbrojonych w broń maszynową, automaty, karabiny i granaty. Działa na terenie: Rłanow[5], Cznianiec[6], Łomna, Trójca, Borysławka, Jamna Dolna i [Jamna] Górna 12 km od Birczy, pow[iat] Przemyśl.

Banda pod d[owództw]em „Łastoczk[i]”[7], liczy około 110 ludzi uzbrojonych w bro[ń] maszynową, automaty, karabiny i granaty. Działa na terenie Rłanow, Cznianiec, Łomna, Trójca, Borysławka, Jamna Dolna i [Jamna] Górna 12 km od Birczy, pow[iat] Przemyśl.

Banda pod d[owództw]em „Burłak[i]”, liczy około 150 ludzi uzbrojonych w broń maszynową, automaty, karabiny i granaty. Działa na terenie: Grusów[8], Fredropol, Kormanice[j], Kniażyce[k], Witoszyńce[l], Grochowce, Olszany, Rylilce[9], Cisowa 10 km na poł[udniowy]-zach[ód] od Przemyśla, pow[iat] Przemyśl.

Banda pod d[owództw]em „Żeleźniaka”, liczy około 200 ludzi. Działa na terenie: Ulucz[m], Grosowa[10], Borownica – 15 km na zachód od Birczy, przechodzi na pow[iat] jarosławski. Uzbrojenie nieustalone.

Banda pod d[owództw]em „Żeleźniak[a]”, liczy około 250 ludzi. Działa na terenie: Tyrawa Wołoska[n], Rakowa – 16 km na poł[udniowy]-zach[ód] od Birczy, pow[iat] Przemyśl. Uzbrojona w broń maszynową i granaty.

---

[g] *Było:* Kreczów.

[h] *Było:* Dobra Szlacheckie.

[i] *Było:* Brzerawa.

[j] *Było:* Karmanice.

[k] *Było:* Kniazice.

[l] *Było:* Witosince. *Podobnie dalej.*

[m] *Było:* Ulocz.

[n] *Było:* Tyrawa Wołowska. *Podobnie dalej.*

[3] Mychajło Kuczer, ps. „Jar”. Ppor. UPA, instruktor podoficerskiej szkoły 6. WO UPA „Sian”; od listopada 1945 dca sotni „Udarnyky-6” w kureniu „Rena”; w lipcu 1946 przeniesiony do dyspozycji Sztabu WO „Sian”. *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 216, 217, 220; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko”...*, s. 169, 171, 185, 188, 703, 706, 709.

[4] Wołodymyr Soroczak (1922–2010), ps. „Berkut”, „Woron”. W lipcu 1944 dca sotni; od 1945 na terenie Chełmszczyzny; od 2 połowy 1946 do lipca 1947 dca kurenia, działającego głównie w pow. biłgorajskim i tomaszewskim; od października 1946 do 1 X 1947 dca kurenia oraz 28. TW UPA „Danyliw”; na początku 1948 dotarł do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, skąd emigrował do USA w 1955. AIPN, 0182/151 t. 1, k. 3; *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 59, 61, 495, 505, 507, 555, 585, 623; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1165.

[5] Prawdopodobnie Arłamów. Podobnie dalej.

[6] Prawdopodobnie Trzcianiec. Podobnie dalej.

[7] Prawdopodobnie „Łastiwki”.

[8] Być może Gruszowa.

[9] Być może Brylińce.

[10] Być może Gruszowa.

Банда під к[омандуванн]ям «Залізняка» налічує приблизно 250 осіб. Діє на теренах Тиряви Волоської[й], Ракова – 16 км на пів[нічний]-зах[ід] від Бірчі Перемиського пов[іту]. Озброєна механічною зброєю та гранатами.

Банда під к[омандуванн]ям «Сухого» налічує приблизно 250 осіб. Діє на теренах Вітошинця, Залісся – 8 км на пів[денний] зах[ід] від Бірчі Перемиського пов[іту]. Озброєна механічною зброєю, автоматами, гвинтівками, гранатами.

Банда під к[омандуванн]ям «Зруби» налічує приблизно 80 осіб. Діє на теренах Раков[а], Пашова – 17 км від Бірчі Перемиського пов[іту]. Озброєння не встановлене.

Банда під к[омандуванн]ям «Хріна»[к] налічує приблизно 80 осіб. Діє на теренах Кузьмина, Розпуття – 10 км на пів[нічний] зах[ід] від Бірчі Перемиського пов[іту]. Озброєння не встановлене.

Банда під к[омандуванн]ям «Бориса» налічує приблизно 250 осіб. Діє на теренах Яблуниці[л][11], Ясенів[м], Поруби, Волі Володської – 16 км на пів[нічний] зах[ід] від Бірчи Перемиського пов[іту]. Озброєння не встановлене.

Банда під к[омандуванн]ям «Залізняка» налічує приблизно 450 осіб. Діє у районі Забілля, Міткова[12], Волі Мітковської[13], Піркова[14], Храпи Ярославського пов[іту]. Озброєння не встан[о]влене.

Банда під к[омандуванн]ям «Пшимоди» налічує приблизно 150 осіб. Це загін «летю[чих]» пропагандистів. Озброєні 12 РКМ, протитанковою зброєю, гвинтівками.

Банда під к[омандуванн]ям «Гуцула» налічує приблизно 80 осіб. Діє на теренах Волі Матяшової, Рибна, Терка[н], Полянки[о], Буковця Ліського пов[іту]. Озброєні 8 РКМ, решта – автомати, гвинтівки і гранати.

Банда під к[омандуванн]ям «Воронича» налічує приблизно 80 осіб. Діє на теренах Рибного, Буковця, Волі Матяшової Ліського пов[іту]. Озброєні 8 РКМ, решта автомати, гвинтівки.

Банда під к[омандуванн]ям «Ворона», чисельність не встановлена. Діє на теренах Монастирець[п], Ракова Ліського пов[іту]. Озброєні 1 РКМ, 8 автоматами, приблизно 30 гранатами, а решта рушниці.

Крім того, у районі пов[іту] Сянок з'явилися потужні групи УПА чисельністю [приблизно] від 500 до 1500 осіб, які прийшли з боку чехословацького кордону.

[й] *Було:* Тирява Воловська. *Так само далі.*
[к] *Було:* «Хрена».
[л] *Було:* Ябнніца.
[м] *Було:* Єсенув.
[н] *Було:* Теркі.
[о] *Було:* Полянцит.
[п] *Було:* Монаштежець.
[11] Імовірно Яблониця Руська.
[12] Мабуть Мілкув.
[13] Місцевість не встановлена.
[14] Місцевість не встановлена.

Banda pod d[owództw]em „Such[ego]", liczy około 250 ludzi. Działa na terenie: Witoszyńce, Zalesie, 8 km na poł[udniowy]-zach[ód] od Birczy, pow[iat] Przemyśl. Uzbrojona w broń maszynową, automaty, karabiny, granaty.

Banda pod d[owództw]em „Zrub[y]", liczy około 80 ludzi. Działa na terenie: Rakow[a], Paszowa, 17 km od Birczy, pow[iat] Przemyśl. Uzbrojenie nieustalone.

Banda pod d[owództw]em „Chrina"[o], liczy około 80 ludzi. Działa na terenie: Kuźmina, Rozpucie – 10 km na poł[udniowy]-zach[ód] od Birczy, pow[iat] Przemyśl. Uzbrojenie nieustalone.

Banda pod d[owództw]em „Borysa", liczy około 250 ludzi. Działa na terenie: Jabłonica[p][11], Jasionów[r], Poręby, Wola Wołodzka – 16 km na pół[nocny]-zach[ód] od Birczy, pow[iat] Przemyśl. Uzbrojenie nieustalone.

Banda pod d[owództw]em „Żeleźniaka", liczy około 450 ludzi. Działa w rejonie: Zabiała, Mitków[12], Wola Mitkowska[13], Pirkowe[14], Chrapy, pow[iat] Jarosław. Uzbrojenie nieustalone.

Banda pod d[owództw]em „Przymody", liczy około 150 ludzi. Jest to oddział lotn[ych] propagandzistów. Uzbrojona w 12 rkm, broń przeciwczołgową, karabiny.

Banda pod d[owództw]em „Hucuła", liczy około 80 ludzi, działa na terenie: Wola Matiaszowa, Rybne, Terka[s], Polańczyk[t], Bukowiec, pow[iat] Lesko. Uzbrojenie 8 rkm, reszta automaty, karabiny i granaty.

Banda pod d[owództw]em „Woronicz[a]", liczy około 80 ludzi. Działa na terenie: Rybne, Bukowiec, Wola Matiaszowa, pow[iat] Lesko. Uzbrojenie 8 rkm, reszta automaty, karabiny.

Banda pod d[owództw]em „Woron[a]", liczba nieustalona. Działa na terenie: Monasterzec[u], Rakowa, pow[iat] Lesko. Uzbrojenie 1 rkm, 8 automatów, około 30 granatów, reszta karabiny.

Ponadto w rejonie pow[iatu] Sanok pojawiły się silne grupy UPA w sile [od] 500 do 1500 ludzi, które przeszły od strony granicy czechosłowackiej.

[b-c-][W]oj[ewództwo] lubelskie[-c-b]

Na terenie woj[ewództwa] lubelskiego działają 3 bandy UPA, w tym ludzi 1250.

1. Banda pod d[owództw]em „Jahody" (zabity), obecnie d[owódca] „Prirwa", liczy około 80[0] ludzi. Działa na terenie pow[iatu] Hrubieszów i przechodzi na

---

[o] *Było:* Chrena.
[p] *Było:* Jabnnica.
[r] *Było:* Jesionów.
[s] *Było:* Terki.
[t] *Było:* Polancyt.
[u] *Było:* Monaszterzec.
[11] Prawdopodobnie mowa o Jabłonicy Ruskiej.
[12] Być może Miłków.
[13] Miejscowość nieustalona.
[14] Prawdopodobnie Miłkowa.

б-в-Люблінське [в]оє[водство]-в-б

На терені Люблінського воє[водства] діють 3 банди УПА чисельністю 1250 осіб.

1. Банда під к[омандуванн]ям «Ягоди» (убитий), тепер – к[омандир] «Прірва», налічує приблизно 80[0] осіб. Діє в Грубешівському пов[іті] і подекуди в Томашівському пов[іті]. Ця банда поділена на 5 округів. Озброєна СКМ, автоматами, гвинтів[ками].

2. Банда під к[омандуванн]ям «Залізняка» налічує приблизно 300 осіб, діє в районах Томашів-Любельський, гм[іна] Любича Королівська, Угнівр, Тарношин. Ця банда перех[одить] у Ряшівське воєв[одство]. Озброєна механічною зброєю.

3. Банда під к[омандуванн]ям «Чижа» налічує приблизно 150 осіб (загін «Ягоди»). Діє на терені гм[іни] Вирики, Кривоверби, Вонско-Волі[15] і в околицях Володави н[ад] Бугом, переходить у Грубешівський пов[іт].

Останнім часом банди УПА дуже активні, здійснюють напади на великі об'єкти, станції і залізничні лінії, села та міста. На терені Ряшівського і Люблінського воєв[одств] за період з 1 III [19]46 р. до 15 [IV] [19]46 р. [...]с банди УПА спалилит 18 сіл, 2 міста, 3 залізничні станції. Пош[ко]джено 2 колії, знищено 11 залізничних та дорожніхт мостів. Спалили 1 школу [...]у шпиталь.

Убили 7 працівників УГБ, 8 службовців ГМ, 29 солдат і офіцерів ВП, 1 [військовослужбовця] Ч[ервоної] А[рмії], 5 цивільних осіб. Поранили 27 осіб, захопили 185 осіб.

У цей час проти банд УПА проведено 5 великих оп[е]рацій, під час яких було вбито 29 бандитів, 30 поранено, 24 взято в полон. Здобуто зброю: 16 гвинтівок, 4 автомати, 1 РКМ.

В останній час банди УПА здійснили показові напади у Ряшівському та Люблінському воєв[одствах].

б-в-Ряшівське воєв[одство]-в-б

В ніч із 4 [на] 5 березня [19]46 р. банда УПА підірвала лікарню у Любачеві. Забрала з собою директора лікарні д[окто]р[а] Зигмунта Лещинського[16],

---

р *Було:* Ухнув.

с *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

т *Слово виправлене від руки.*

у *Нерозбірливе слово.*

15 Ймовірно Волоська Воля.

16 Ліщинський Зигмунт – директор Любачівської лікарні. Медичну освіту отримав у Кракові в 1911. Хірургічну спеціалізацію здобув у Львові та Відні. Після служби в австрійському та польському військах, з квітня 1922 – директор і завідувач хірургічного відділення Любачівської лікарні. Навесні 1940, перед небезпекою арешту й вивозу до Сибіру, нелегально перейшов до Чесанова в ГГ. Потім перебував у Березові, звідки 1945 повернувся до Любачева. На посаді директора Любачівської лікарні працював до смерті 18 II 1953. *(www.szpital.lubaczowski.com/historia.php [25 XI 2010]).*

pow[iat] Tomaszów. Banda ta podzielona jest na 5 obwodów. Uzbrojona w ckm, automaty, kara[biny].

2. Banda pod d[owództw]em „Żeleźniaka", liczy około 300 ludzi, działa na terenie: Tomaszów Lubelski, gm[ina] Lubycza Królewska, Uhnów[w], Tarnoszyn. Banda ta przec[hodzi] z woj[ewództwa] rzeszowskiego. Uzbrojona jest w broń maszynową.

3. Banda pod d[owództw]em „Czyża", licząca około 150 ludzi (oddział „Jahody"). Działa na terenie gm[in] Wyryki, Krzywowierzba, Wąsko-Wola[15] i w okolicach Włodawy n[ad] Bugiem, przechodzi na pow[iat] Hrubieszów.

Bandy UPA w ostatnim okresie wystepują bardzo aktywnie, dokonując napadów na większe obiekty, stacje i linie kolejowe, wsie i miasta. Na terenie woj[ewództw] rzeszowskiego i lubelskiego za okres od 1 III [19]46 r. do 15 [IV] [19]46 r. [...][x] bandy UPA spaliły[y] 18 wsi, miast – 2, stacji kolejowych – 3. Usz[ko]-dzono torów – 2. Zniszczono mostów kolejowych i drogowych[y] – 11. Spaliły szkół [...][z] szpitali – 1.

Zamordowali pracowników UBP – 7, funkcjonariuszy MO – 8, żołnierzy i oficerów WP – 29, [żołnierzy] A[rmii] Cz[erwonej] – 1, osób cywilnych – 5. Ranili osób – 27, uprowadzili osób – 185.

W tym czasie przeciwko bandom UPA przeprowadzono 5 większych op[e]racji, w czasie których zostało zabitych 29 bandytów, raniono 30, ujęto 24. Zdobyto broni: karabinów – 16, automatów – 4, rkm – 1.

W ostatnich czasach bandy UPA dokonały charakterystycznych napadów w woj[ewództwach] rzeszowskim i lubelskim.

[b-c-]Woj[ewództwo] rzeszowskie[-c-b]

W nocy z 4 [na] 5 marca [19]46 r. banda UPA wysadziła szpital powszechny w Lubaczowie. Uprowadziła ze sobą dyrektora szpitala dr. Zygmunta Leszczyńskiego[16], zrabowała cały zapas lekarstw, narzędzi chirurgicznych, komplety pośc[ie]lowe i bieliznę oraz zamordowała 1 milicjanta.

Dnia 12 marca 1946 r. banda UPA podminowała[y] pociąg osobowy nr 1651 pomiędzy Nową Groblą a Oleszycami, gdzie podczas wybuchu zostali ranni: 2 żołnierzy WP i pracownik kolejowy.

---

[w] *Było:* Uchnów.

[x] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[y] *Wyraz odręcznie poprawiony.*

[z] *Słowo nieczytelne.*

[15] Prawdopodobnie Wołoskowola.

[16] Zygmunt Leszczyński, wieloletni dyrektor szpitala lubaczowskiego. Studia medyczne ukończył w Krakowie w 1911; specjalizację chirurgiczną zdobył we Lwowie i Wiedniu. Po służbie w wojsku austriackim i polskim, od kwietnia 1922 dyrektor i ordynator chirurgii w szpitalu lubaczowskim. Wiosną 1940, wobec groźby aresztowania i wywózki na Sybir, nielegalnie przeszedł do Cieszanowa w GG, następnie przebywał w Brzozowie, skąd powrócił do Lubaczowa w 1945. Na stanowisku dyrektora szpitala lubaczowskiego do śmierci 18 II 1953. www.szpital.lubaczowski.com/historia.php, [dostęp: 25 XI 2010].

всі ліки, хірургічні інструменти, пост[і]льні комплекти та білизну, а також вбила 1 міліціонера.

12 березня 1946 р. банда УПА підмінувала[т] пасажирський потяг № 1651 між Новою Греблею і Олешичами, де під час вибуху було поранено 2 солдатів ВП і одного залізничника.

7–8 III 1946 р. банда УПА невстановленої чисельності спалила 3 автомобільні мости на шосе між громадою Гочів і Волковиєю.

9 III 1946 р. банда УПА спалила один залізничний вагон на станц[ії] Любича [Королівська], а також у гміні Белзець вивісила відозву, у якій погрожувала підпалами, якщо поляки будуть займати помешкання, що залишилися після українців.

18 III [19]46 р. банда УПА напала на приміщення пов[ітового] осередку ПРП.

14 III [19]46 р. банда УПА напала на Комісію міністерства[ф] національної оборони, яка їхала з Любачева до[х] села Конти[ц] Ярославського пов[іту]. Під час нападу бандити вбили 5 осіб, викрали 10 осіб. До Любачева повернулося 3 особи, одна з яких поранена.

10 III 1946 р. банда УПА напала на 6 солдатів ВП. Після короткого бою з ними забрала їх з собою.

21 III 1946 р. банда УПА напала на Військо Польське, представники якого їхали дорогою [із] Срубовиськ[17] до Ветлини, в результаті чого було вбито 5 солдатів, а також зрізано 10 км телеграфних стовпів.

23 III 1946 р. банда УПА напала на Військо ВОП[ч] в околицях міста Ясля[18], де після короткого бою було роззброєно та захоплено 130 солдатів і 5 міліціонерів. Під час бою був убитий один солдат та 2 поранено[19].

24 III [19]46 р. банда УПА чисельністю 1500 чоловік оточила місцевіс[ть], у якій роззброїла[т] відділок ГМ, підірвала[т] будинок суду, розбила[т] будинок гміни і спалила[т] 3 мости. Нею ж викрадено[т] 15 коней та 30 корів.

19 III [19]46 р. банда УПА невідомої чисельності підірвала товарний потяг на станції Загір'я пов[іту] Сянок.

9 III 1946 р. банда УПА атакувала Військо Польське. Через брак боєприпасів воно відступило, а банда тим часом замінувала моста між Вільшаницею[т] і Стефковою[ш].

13 III [19]46 р. банда УПА здійснила напад на відділок ГМ у Ляшках. Бандитам учинила опір міліція. Тоді вони кинули в міліціонерів кілька

[ф] *Слово дописано від руки.*

[х] *Було:* в.

[ц] *В оригіналі слово вписане з орфографічною помилкою.*

[ч] *Було:* КОП. *Так само далі.*

[ш] *Було:* Стефковем.

[17] Ймовірно йдеться про с. Стшебовиська Ліського повіту.

[18] Ймовірно йдеться про вже неіснуюче село Ясель.

[19] Пор. *Motyka G. W kręgu «Łun w Bieszczadach». – Warszawa, 2009. – S. 20–21; Ciesielska A., Kaczkowski J. O strażnicy w Jasielu raz jeszcze, «Magury 1989». – Warszawa, 1989.*

Dnia 7–8 III 1946 r. banda UPA o nieustalonej liczbie spaliła 3 mosty kołowe na szosie pomiędzy gromadą Hoczew a Wołkowyją.

Dnia 9 III 1946 r. banda UPA spaliła jeden wagon kolejowy na stac[ji] Lubycza [Królewska] oraz w gminie Bełżec wywiesiła odezwę grożąc spaleniem, o ile Polacy będą zajmować majątki poukraińskie.

Dnia 18 III [19]46 r. banda UPA dokonała napadu na lokal pow[iatowej] komórki PPR.

Dnia 14 III [19]46 r. banda UPA dokonała napadu na Komisję Ministerstwa[aa] Obrony Narodowej jadącą z Lubaczowa do[ab] wsi Kąty[ac], pow[iat] Jarosław. W czasie napadu bandyci zamordowali 5 osób, uprowadzili 10 osób. Do Lubaczowa wróciły 3 osoby, w tym jedna ranna.

Dnia 10 III 1946 r. banda UPA napadła na 6 żołnierzy WP, gdzie po krótkiej walce z nimi obezwładnili żołnierzy i uprowadzili ze sobą.

Dnia 21 III 1946 r. banda UPA dokonała napadu na Wojsko Polskie jadące drogą [ze] Srubowisk[17] do Wetliny, w wyniku czego zabito 5 żołnierzy, oraz pościnała słupy telegraficzne na przestrzeni 10 km.

Dnia 23 III 1946 r. banda UPA dokonała napadu na Wojsko WOP[ad] w okolicach miasta Jasiela[18], gdzie po krótkiej walce zostało rozbrojonych i upr[o]wadzonych 130 żołnierzy, 5 milicjantów. W czasie walki został zabity jeden żołnierz i 2 rannych[19].

Dnia 24 III [19]46 r. banda UPA w sile 1500 ludzi otoczyła miejscowoś[ć], gdzie rozbroiła[y] posterunek MO, wysadziła[y] w powietrze budynek sądowy, rozbiła[y] budynek gminny i spaliła[y] 3 mosty. Zrabowała[y] 15 koni i 30 krów.

Dnia 19 III [19]46 r. banda UPA o nieustalonej liczbie wysadziła w powietrze pociąg towarowy na stacji Zagórz, pow[iat] Sanok.

Dnia 9 III 1946 r. banda UPA zaatakowała Wojsko Polskie, które z braku amunicji zostało zmuszone do wycofania się, a banda w międzyczasie zaminowała most między Olszanicą[y] a Stefkową[ae].

Dnia 13 III [19]46 r. banda UPA dokonała napadu na posterunek MO Laski. Bandyci napotkali na opór milicji, gdzie banda usiłowała podpalić posterunek MO i rzuciła kilka granatów, od których zostało rannych 3 mi[li]cjantów; posterunek został [za]atakowany [przez] około 300 banderowców i dzięki odwa[dze] milicji napad odparto.

[aa] *Słowo nadpisane odręcznie.*

[ab] *Było:* we.

[ac] *Było:* Konty.

[ad] *Było:* KOP. *Podobnie dalej.*

[ae] *Było:* Stefkowem.

[17] Być może Strzebowiska, pow. leski.

[18] Chodzi o nieistniejącą obecnie wieś Jasiel.

[19] Por. G. Motyka, *W kręgu „Łun w Bieszczadach"*, Warszawa 2009, s. 20–21; A. Ciesielska, J. Kaczkowski, *O strażnicy w Jasielu raz jeszcze*, „Magury 1989", Warszawa 1989.

гранат, внаслідок чого троє з них зазнало поранень. Також близько 300 бандерівців атакували відділок ГМ, але відва[жні] мі[лі]ціонери цей напад відбили.

22 III [19]46 р. банда УПА напала на Волю Мигову[ю]. Знищено відділок ГМ, управління гміни, а також спалено ціле село. Під час нападу було вбито 2 міліціонера. Після перевірки у 37-п[олку] з Сянока бракувало 20 солдатів.

12 III [1946 р.] банда УПА обстрілювала потяг на лінії Мунина[я] – Рава-Руська. Під час цього обстрілу було вбито 1 командира взводу та поранено двох осіб.

2[...][аа] III 1946 р. півторатисячна банда УПА напала на вартову ве[жу] № 174 КОП. Під час сутички бандити вбили 4 солдатів, 50 роззбро[їли], ще якусь частину забрали в полон.

11 III [19]46 р. банда УПА чисельністю 200 чоловік здійснила напад на вартових С[лужби] д[ержавної] з[алізниці] на залізничному мості на лінії Мунина – Радимно. Відігнавши вартових, вони підклали 3 міни і пошкодили декілька ділянок.

13 III 1946 р. банда УПА спалила міст на шосе у селі Тирява Волоська [...][с].

4 III 1946 р. банда УПА спалила 2 мости на шосе Війське[аб] – Ти[ря]ва Волоська.

13 III 1946 р. банда УПА спалила залізничний міст на лінії Щ[...]на[20] – Мокре, знищила близько 100 метрів залізничних рейок і зрізала близько 120 телефонних стовпів.

У першій декаді березня банди УПА спалили села Опаку, Борків[21], Гірче, Коровицю, Дахнів, Корняги, Олешичі Старі, місто Олешичі.

[б-в-]Люблінське воєв[одство][-в-б]

8–9 III 1946 р. банда УПА «Залізняка» напала на [ВП] у Любичі Королівській і вбила 16 солдатів, 3 офіцерів. Ще 13-х пор[анила].

11–12 III 1946 р. банда УПА «Залізняка» підірвала міст на залізничній лінії Люблін–Белзець у гм[іні] Майдан Сопітський[22].

15 III [19]46 р. банда УПА невстановленої чисельності здійснила напад на село Темятички[23] гм[іни] Люб[и]ча Королівська, спалила декілька пустих хат, що залишилися після тих, хто евакуювався за [річку] Буг. 8 ПЛА Війська Польського, побачивши пожежі, відкрило мінометний вогонь у бік з[гаданої] в[ище] місцевості.

[ю] *Було:* Воля-Мехо.

[я] *Було:* Мініна. *Так само далі.*

[аа] *Другу цифру важко розібрати.*

[аб] *Було:* Войске.

[20] Слово важко розібрати. Мабуть ідеться про Щавник.

[21] Ймовірно йдеться про с. Борхів Любачівського повіту.

[22] Так у тексті. Майдан Сопітський знаходиться у Томашівському повіті.

[23] Ймовірно йдеться про Тенетиська.

Dnia 22 III [19]46 r. banda UPA dokonała napadu na gromadę Wola Michowa[af], zniszczono posterunek MO, Urząd Gminny oraz spalono całą wieś. W czasie napadu zostało zabitych 2 milicjantów oraz po sprawdzeniu 37. p[ułku] z Sanoka brak[owa]ło 20 żołnierzy.

Dnia 12 III [1946 r.] banda UPA ostrzeliwała pociąg na linii Munina[ag] – Rawa Ruska, gdzie w czasie strzelaniny został zabity 1 plutonowy i dwie osob[y] [zostały] ranne.

Dnia 2[...][ah] III 1946 r. banda UPA w sile 1500 ludzi napadła na strażn[icę] nr 174 WOP. W wyniku starcia bandyci zabili 4 żołnierzy oraz 50 rozbro[ili] i część ze sobą uprowadzili.

Dnia 11 III [19]46 r. banda UPA w sile 200 ludzi dokonała napadu na strażników SKP, pełniących służbę na moście kolejowym na linii Munina – Radymno, gdzie po odpędzeniu strażników podłożyli 3 miny i uszkodzili w kilku miejscach.

Dnia 13 III 1946 r. banda UPA spaliła most na szosie we wsi Tyra[wa] Wołoska [...][x]

Dnia 4 III 1946 r. banda UPA spaliła 2 mosty na szosie Wujskie[ai] – Ty[ra]wa Wołoska.

Dnia 13 III 1946 r. banda UPA spaliła most kolejowy na linii Szcz[...]na[20] – Mokre, zniszczyli około 100 metrów szyn kolejowych i wycięli około 120 słupów telefonicznych.

W pierwszej dekadzie marca bandy UPA spaliły wieś: Opaka, Borków[21], Hurcze, Krowica, Dachnów, Kornagi, Oleszyce Stare i miasto Oleszyce.

[b-c-]Woj[ewództwo] lubelskie[-c-b]

[W] dnia[ch] 8–9 III 1946 r. banda UPA „Żeleźniaka" dokonała napadu na [WP] w Lubyczy Królewskiej, gdzie zamordowała 16 żołnierzy, 3 oficerów i 13 r[aniła].

[W] dnia[ch] 11–12 III 1946 r. banda UPA „Żeleźniaka" zerwała most na li[-nii] kolejowej Lublin – Bełżyce w gm[inie] Majdan Sopocki[22].

Dnia 15 III 19[46] r. banda UPA o nieustalonej ilości dokonała napadu na wieś Temiatyczki[23], gm[ina] Lubycza Królewska, paląc kilkanaście domów pustych po ludziach ewakuowanych za Bug. Na widok pożarów Wojsko Polskie – 8. pal otworzył ogień z moździerzy w kierunku w[yżej] w[ymienionej] miejscowości.

[af] *Było:* Wola-Mecho.

[ag] *Było:* Minina. *Podobnie dalej.*

[ah] *Druga cyfra nieczytelna.*

[ai] *Było:* Wojskie.

[20] Słowo słabo czytelne. Być może Szczawne.

[21] Prawdopodobnie Borchów, pow. lubaczowski.

[22] Majdan Sopocki znajduje się w pow. tomaszowskim.

[23] Być może Teniatyska.

16 III [19]46 р. банда УПА напала на село Колиски[24] гм[іни] Пі[...][25] і захопила там 6 молодих людей.

1 IV 1946 р. банда УПА напала на село Ліски Грубешівського пов[іту] і вбила там одного солдата Червоної А[рмії].

12 IV 1946 р. банда УПА напала на солд[атів] Ч[ервоної] А[рмії] з охорони аеродрому в селі Любовець гм[іни] Гамінек Володавського пов[іту][26]. Бандити роззброїли 17 со[лдатів] та забрали у них 2 автомати, 17 гвинтівок, 2 кулемети «Дехтярьова», 1 пістолет, 200 раке[т], 1500 штук боєприпасів, 1 велику радіостанцію, 5 плащів, 4 пари чобіт і клунки з продовольством.

5 IV 1946 р. банда УПА напала на місто Грубешів. Оточила ціле місто. Частина банди увійшла до центру міста і спалила близько 15 будинків.

8 IV 1946 р. банда УПА здійснила напад на відділок ГМ у Долгобичеві, де роззброїла 2 міліціонерів, а також викрала війта гм[іни] Долгобичів.

Банди УПА останнім часом посилили свою діяльність на терені Ряшівського та Люблінського воєв[одств], стали практично господарями на цих теренах, здійснюючи все небезпечніші та частіші теро[ри]стичні виступи. Розквартировані на в[ище]з[гаданих] теренах військові частини ВП до цього часу [...][c] реагували слабо, а часом і співпрацювали з бандами, не намагалися співпрацювати з УГБ для прискорення повного знищення банд.

На особливу увагу заслуговує 8 див[ізія] ВП, яка не виконує своїх обов'язків щодо боротьби з бандами УПА. Таке підтверджують скарги з ВУГБ у Ряшеві. Деякі з них наводимо для прикладу:

«7–8 IX 1945 р. [ав-]8 див[ізія] 12 полку[-ав] ВП, яка розквартирована на терені пов[іту] Лісько, поводиться не за статутом: к[оманди]р полку не реагує на діяльність банд УПА, солдати спиваються у ресторанах, у їх товаристві кап[ітан] єврейської національності чіпляється до працівників ГБ і викидає їх з квартир» (Спеціальний звіт ВУГБ у Ряшеві від 20 IX 1945 р.).

«На периферії пов[іту] Лісько розквартирована 8 див[ізія] 12 п[олку] п[іхоти] ВП. Це недисципліноване і вкрай здеморалізоване військо. Доводом цього є те, що можна спіткати солдата чи офіцера, які [ав-]висловлюють[-ав] антидержавні речі. Така поведінка офіцерів не відповідає посадам, які вони займають. К[оманди]ром цього полку є п[ід]полк[овник], який на неналежну поведінку своїх підлеглих не реагує. К[а]пр[ал] єврейської національності ставиться до працівників неналежно. Військова жандармерія перевіряє магазини на наявність самогону. Якщо його знаходить – дає себе підкупити і самогон не знищує». (Спеціальний звіт ВУГБ у Ряшеві від 18 VIII 1945 р.).

«Якщо к[оманди]р полку проводить якусь операцію, то не тільки не повідомляє нас про неї для того, аби діяти спільно, а навіть не повідомляє про

[ав-] [-ав] *Так у тексті.*

[24] Місцевість не встановлена.

[25] Місцевість не встановлена.

[26] Можливо це Любоверж Ганської ґміни Володавського повіту.

Dnia 16 III [19]46 r. banda UPA dokonała napadu na wieś Kołyski[24], gm[ina] Pi[...][25], skąd uprowadziła 6 młodych ludzi.

Dnia 1 IV 1946 r. banda UPA dokonała napadu we wsi Liski, pow[iat] Hru[bie]-szów, gdzie zamordowała jednego żołnierza A[rmii] Czerwonej.

Dnia 12 IV 1946 r. banda UPA dokonała napadu na żołn[ierzy] A[rmii] Cz[er-wonej] ochrony lotniska we wsi Lubowiec, gm[ina] Haminek[26], pow[iat] Wło-dawa. Bandyci rozbroili 17 żo[łnierzy] zabierając im 2 automaty, 17 karabinów, 2 diechtiarowy, 1 pistolet, 200 rakie[t], 1500 szt[uk] amunicji, 1 radiostację dużą, 5 płaszczy, 4 pary butów i bagaże z żywnością.

Dnia 5 IV 1946 r. banda UPA dokonała napadu na miasto Hrubieszów, gdzie otoczyła całe miasto. Część bandy wkroczyła do centrum miasta i spaliła około 15 domów.

Dnia 8 IV 1946 r. banda UPA dokonała napadu na posterunek MO w Doł-hobyczowie, gdzie rozbroiła 2 milicjantów oraz uprowadziła wójta gm[iny] Doł-hobyczów.

Bandy UPA wzmogły w ostatnim czasie swą działalność na terenie woj[e-wództw] rzeszowskiego i lubelskiego, stały się prawie że gospodarzami tych tere-nów, przejawiając coraz częściej i groźniej wystąpienia ter[r]orystyczne. Stacjo-nujące na w[yżej] w[ymienionych] terenach jednostki WP dotychczas [...]^{x} słabo reagowały, a nieraz i współpracowały z bandami, nie starały się współpracować z UBP w celu przyspieszenia rozbicia całkowitego band.

Na szczególną uwagę zasługuje 8. Dyw[izja] WP, która nie wywiązuje się ze swoich obowiązków walki z bandami UPA, czego dowodem są skargi z WUBP w Rzeszowie, z których kilka podajemy dla przykładu:

„[W] dnia[ch] 7–8 IX 1945 r. stacjonująca $^{aj-}$8. Dyw[izja] 12. pułku^{-aj} WP, któ-ra stacjonuje na terenie pow[iatu] Lesko, zachowuje się nie według regulaminu, d[owód]ca pułku nie reaguje na działalność band UPA, żołnierze rozpijają się w restauracjach, w ich towarzystwie, k[a]p[i]t[an] narodowości żydowskiej doku-cza pracownikom BP i wyrzuca ich z mieszkań" (Raport specjalny z dnia 20 IX 1945 r. z WUBP Rzeszów).

„Na peryferiach pow[iatu] Lesko stacjonuje 8. Dyw[izja], 12. p[ułk] p[iecho-ty] WP. Wojsko to nie jest zdyscyplinowane i do ostatniego stopnia zdemora-lizowane. Dowodem tego jest, że można spotkać żołnierza lub oficera, którzy $^{aj-}$wygadują się$^{-aj}$ antypaństwowo. Oficerowie natomiast zachowują się w spo-sób nielicujący z zajmowanym stanowiskiem. D[owód]cą tego pułku jest p[od]-p[u]łk[ownik], który na takie zachowanie się swych podwładnych wcale nie reaguje. K[a]pr[al] narodowości żydowskiej wobec pracowników – anormal-nie. Żandarmeria wojskowa przeprowadza rewizje po sklepach za samogonką

$^{aj-aj}$ *Tak w tekście.*

[24] Miejscowość nieustalona.

[25] Miejscowość nieustalona.

[26] Być może chodzi o Lubowierz, gm. Hańsk, pow. włodawski.

результати проведеної операції. ВУГБ у Ряшеві також не отримує від нього жодних відомостей». (Спеціальний звіт ВУГБ у Ряшеві від 9 XI 1945 р.).

«Під час виїзду у повіт Сянок для винищення банд НСЗ я помітив, що військо, яке розквартироване у Сяноку, п'є горілку з членами банди «Жубрида»[27], і вони казали, що в своїх братів стріляти не будуть, а можуть їм навіть допомогти, бо це поляки АКівці, а не комуністи». (Спеціальний звіт ВУГБ у Ряшеві від 30 XII 1945 р.).

«Вранці 7 XII 1945 р. прибуло Військо Польське. З ними прибув представник Української комісії з переселення. Це військо мало намір виселяти українців. Акція з виселення звелася до того, що офіцер разом із представниками комісії наглигалися пива, а солдати тим часом наробили в Дикові великого галасу. Кілька солдатів завдали збитків Гжибєхяку: вкрали його одяг, 10 курей, побили дружину, підстрелили корову».

У зв'язку з нашою акцією розгрому та повного знищення банд УПА, а також задля відновлення нормального стану безпеки на теренах, яким загрожують банди УПА, додаємо план ліквідації банд УПА, розроблений I від[ділом] III департаменту МГБ, а також інформацію військ КВБ.

[а-]Начальник I від[ділу] III деп[артаменту]
капітан (—) Ланін[-а]

[б-]Надруковано у 4 прим[ірниках] ГМ[-б]
1. Прим. КВБ.
2. Прим. Комісія у справах в[нутрішньої] б[езпеки].
3. Прим. Начальник I від[ділу] III деп[артаменту].
4. Прим. Справа Секр[етаріату].

---

[27] Жубрид Антоні (нар. 4 IX 1918, Сянок – вбитий 24 X 1946, Малинівка), пс. «Зух». В 1936–1939 – у ВП. Під час вересневої кампанії боровся у Варшаві, де був захоплений. Далі звільнений, повернувся до Сянока. Висланий на роботи до Німеччини. У квітні 1940 втік. У вересні 1940 налагоджує співпрацю із НКВС, передаючи інформації, пов'язані з Німеччиною. Під загрозою арешту втік з дружиною на радянську сторону ріки Сян, де 1 II 1941 за відмову від подальшої співпраці, його заарештували. Після вибуху німецько-радянської війни повернувся до Сянока. Заарештований німцями 5 XI 1941. Засуджений 6 IX 1943 у Кракові до смертної кари. Втік під час транспортування до місця виконання вироку. Повернувся до Сянока. Після прибуття радянських військ у серпні 1944 знову пішов на співпрацю з НКВС. Слідчий ПУГБ у Сяноку (24 II 1945). Заступник начальника ПУГБ в Сяноку. Під загрозою арештування НКВС за співпрацю з польським підпіллям переховувався (8 VI 1945). Створив самостійний операційний батальйон НСЗ «Зух» (червень 1945 – жовтень 1946). *(Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – T. 3. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2007. – S. 620–626).*

i w wypadku, kiedy znajdzie, daje się przekupywać i samogonu nie niszczy" (Raport specjalny z dnia 18 VIII 1945 r. z WUBP Rzeszów).

„D[owód]ca pułku, jeżeli przeprowadza jakąkolwiek operację, to nie tylko, że nie zawiadamia nas, ażeby wspólnie działać w przeprowadzeniu akcji, nawet nie daje nam wyniku o przeprowadzonej operacji, tak że WUBP Rzeszów nie otrzymuje żadnych wiadomości z ich strony" (Raport specjalny z dnia 9 XI 1945 r. z WUBP Rzeszów).

„W czasie wyjazdu do pow[iatu] Sanok do tępienia band NSZ zauważyłem, że wojsko, które kwateruje w Sanoku, pije wódkę z członkami bandy Żubryda[27], i mówili, że do swych braci strzelać nie będą, a mogą im nawet dopomóc, bo to są Polacy, akowcy a nie komuniści" (Raport specjalny z dnia 30 XII 1945 r. z WUBP Rzeszów).

„Dnia 7 XII 1945 r. w godzinach rannych przybyło Wojsko Polskie. Z nimi przybył przedstawiciel Ukraińskiej Komisji Przesiedleńczej. Wojsko to przyjechało z zamiarem wysiedlenia Ukraińców. Akcja wysiedlania skończyła się na tym, że oficer wraz z przedstawicielami popijali piwo, a w tym czasie żołnierze robili wielki szum po Dzikowie. Kilku żołnierzy zrabowało na szkodę Grzybiechiaka część garderoby, 10 kur, pobili jego żonę, postrzelili krowę".

W związku z naszą akcją rozgromienia i całkowitego zlikwidowania band UPA oraz dla przywrócenia normalnego stanu bezpieczeństwa na terenach zagrożonych przez bandy UPA, załączamy plan likwidacji band UPA, opracowany przez Wydz[iał] I Departamentu III MBP i informację wojsk KBW.

[a-]Naczelnik Wydz[iału] I Dep[artamentu] III
(—) Łanin, kpt.[-a]

[b-]Odbito w 4 egz[emplarzach] GM[-b]
1. egz. KBW
2. egz. Komisja do Spraw W[ewnętrznego] B[ezpieczeństwa]
3. egz. Naczelnik Wydz[iału] I Dep[artamentu] III
4. egz. akta Sekr[etariatu]

---

[27] Antoni Żubryd (ur. 4 IX 1918 w Sanoku, zabity 24 X 1946 w Malinówce), ps. „Zuch". W l. 1936–1939 w WP; w kampanii polskiej 1939 walczył w Warszawie, gdzie dostał się do niewoli; zwolniony, powrócił do Sanoka; skierowany na roboty do Niemiec, w kwietniu 1940 uciekł z transportu; we wrześniu 1940 podjął współpracę z NKWD, przekazując informacje związane z Niemcami; zagrożony aresztowaniem uciekł z żoną na sowiecką stronę rzeki San, gdzie 1 II 1941 za odmowę dalszej współpracy został aresztowany; po wybuchu wojny sowiecko-niemieckiej powrócił do Sanoka; aresztowany przez Niemców 5 XI 1941; skazany 6 IX 1943 przez Sąd Specjalny w Krakowie na karę śmierci; uciekł z transportu na egzekucję i powrócił do Sanoka; po wkroczeniu wojsk sowieckich ponownie podjął w sierpniu 1944 współpracę z NKWD; od 24 II 1945 oficer śledczy PUBP w Sanoku; zca szefa PUBP w Sanoku; zagrożony aresztowaniem przez NKWD za współpracę z polskim podziemiem niepodległościowym, od 8 VI 1945 ukrywał się; utworzył samodzielny batalion operacyjny NSZ kryptonim „Zuch", działający od czerwca 1945 do października 1946. K. Kaczmarski, A. Romaniak, *Antoni Żubryd (1918–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 3, s. 620–626.

АІНП, 0296/17, т. 1, арк. 5–10.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
Без додатка.

AIPN, 0296/17, t. 1, k. 5–10.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Załącznika brak.

№ 7

17 квітня 1946, Варшава. Звіт начальника I відділу III департаменту МГБ Ґжеґожа Ланіна директору III департаменту МГБ Юзефу Чапліцькому про арешт трьох членів українського підпілля в Чехословаччині

[а-]Республіка Польща
Міністерство г[ромадської] б[езпеки]
I від[діл] III деп[артамент][-а]

[б-]Цілком таємно[-б]
прим[ірник] № .....

Варшава, 17 IV 1946 р.

[а-]Директору III департаменту [-а]
[б-]підполк. [в-]Чапліцькому[-в-б]

[а-б-]Оперативний звіт[-б-а]
про діяльність бандерівців у Польщі, СРСР і Чехословаччині

В першій половині грудня 1945 р. на терені Чехословаччини чеськими органами «Narodni Bezpiecznosti» було викрито українську терористично-диверсійну організацію та заарештовано трьох її членів, які використовували

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

[1] Чапліцький Юзеф, офіційно до 27 X 1953 – Курц Ізидор (1911–1985), полковник (1947). З 1927 – член КСПМ. З 1930 – у КПП, потім у ПРП і ПОРП. Із травня 1941 – у ВКП(б). Заарештований, засуджений до 3 р. ув'язнення за комуністичну діяльність (1931–1932, 1935–1937). У 1942–1943 належав до радянських партизанів (Брянські ліси, пс. «Саша»). У 1943–1944 – направлений до 202-го запасного полку РСЧА. Пройшов підготовку в таборі НКВС (1944). Викладач партизанської тактики в спеціальному батальйоні 1-ої армії ВП (1944). З 6 VIII 1944 – у розпорядженні капітана Романа Ромковського. З 19 IX 1944 – керівник IV секції ВГБ ПКНВ. З 23 XI 1944 – переведений до Варшавської ОГ. З 15 I 1945 – в. о. керівника ОГ МГБ міста Варшави. З 10 II 1945 – керівник I відділення ВУГБ у Лодзі. З 8 VI 1945 – в. о. керівника ВУГБ у Лодзі. З 27 VII 1945 – заступник директора I департаменту МГБ. З 15 I 1946 – директор VII департаменту МГБ. З 20 XII 1947 – заступник директора I департаменту МГБ. З 1 III 1950 – директор III департаменту МГБ. З 1 IV 1953 – заступник директора VII департаменту МГБ. З 1 I 1955 – заступник директора I департаменту Комітету у справах громадської безпеки (КГБ). З 1 II 1956 – директор I департаменту КГБ. З 16 XI 1956 – у розпорядженні голови КГБ. 31 V 1957 – звільнений зі служби. У 1958–1967 – заступник головного інспектора головного інспекторату Державної торгової інспекції. *(AIHП, 01753/7, особова справа посадової особи; Szwagrzyk K. Aparat bezpieczeństwa w Polsce..., – T. I. 1944–1956... – S. 79, 82, 91, 288, 289).*

Nr 7

17 kwietnia 1946, Warszawa. Raport naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina dla dyrektora Departamentu III MBP Józefa Czaplickiego o aresztowaniu trzech członków podziemia ukraińskiego na terenie Czechosłowacji

[a-]Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo B[ezpieczeństwa] P[ublicznego]
Wydz[iał] I Dep[artament] III[-a]

[b-]Ściśle tajne[-b]
Egz[emplarz] nr .....

Warszawa, dn. 17 IV 1946 r.

[a-]Do Dyrektora Departamentu III[-a]
[b-]ppłk. [c-]Czaplickiego[-c-b1]

[a-b-]Raport orientacyjny[-b-a]
w sprawie banderowców operujących na terenie Polski, ZSRR i Czechosłowacji

W pierwszej połowie grudnia 1945 r. na terenie Czechosłowacji została ujawniona przez organy czeskie „Národní Bezpecznosti" ukraińska organizacja terrorystyczno-wywrotowa, z której aresztowano 3 osobników, legitymujących się fałszywymi dokumentami na nazwiska: Germanowicz Jarosław[2], Kapko Józef[3], Rybaczuk.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Józef Czaplicki, oficjalnie do 27 X 1953 Izydor Kurc (1911–1985), płk (1947). Od 1927 członek KZMP; od 1930 w KPP, następnie w PPR/PZPR, od maja 1941 w WKP(b). Aresztowany przez PP, skazany na 3 lata więzienia za działalność komunistyczną (1931–1932, 1935–1937); w l. 1942–1943 w partyzantce sowieckiej w lasach brańskich, ps. „Sasza"; w l. 1943–1944 skierowany do 202. zapasowego pułku Armii Czerwonej; w 1944 przeszedł szkolenie NKWD; wykładowca taktyki partyzanckiej w Batalionie Specjalnym 1. AWP (1944); od 6 VIII 1944 w dyspozycji kpt. Romana Romkowskiego; od 19 IX 1944 kierownik Sekcji 4 RBP PKWN; od 23 XI 1944 przeniesiony do Warszawskiej Grupy Operacyjnej; od 15 I 1945 p.o. kierownika Grupy Operacyjnej MBP na m.st. Warszawę; od 10 II 1945 kierownik Wydz. I WUBP w Łodzi; od 8 VI 1945 p.o. kierownika WUBP w Łodzi; od 27 VII 1945 zca dyrektora Dep. I MBP; od 15 I 1946 dyrektor Dep. VII MBP; od 20 XII 1947 zca dyrektora Dep. I MBP; od 1 III 1950 dyrektor Dep. III MBP; od 1 IV 1953 wicedyrektor Dep. VII MBP; od 1 I 1955 wicedyrektor Dep. I KdsBP; od 1 II 1956 dyrektor Dep. I KdsBP; od 16 XI 1956 w dyspozycji Przewodniczącego KdsBP; 31 V 1957 zwolniony ze służby; w l. 1958–1967 zca głównego inspektora Głównego Inspektoratu Państwowej Inspekcji Handlowej. AIPN, 01753/7, Akta osobowe funkcjonariusza; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 79, 82, 91, 288, 289.

[2] Dmytro Majiwśkyj (ur. 8 XI 1914 w Reklińcu k. Żółkwi, zm. 19 XII 1945), ps. „Taras". Od 1939 do 1940 prowidnyk OUN-B na Chełmszczyźnie; od 1942 członek Prowidu OUN-B; w latach 1943–1945 członek Biura Prowidu OUN-B; zastrzelił się 19 XII 1945 podczas próby ujęcia przy przekraczaniu granicy CSR z amerykańską strefą okupacyjną Niemiec. P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN. 1920–1939 roky*, Kyjiw 2007, s. 740.

[3] Dmytro Hrycaj (ur. w 1 IV 1907 w Dorożowie Wielkim, pow. samborski, zm. 22 XII 1945 w Pradze), ps. „Perebyjnis", „Buk", „Hryć", „Dub", „M. D. Buczenko", „Ołeh", „Palij", „Sirko". Gen. (1 XI

фальшиві документи на імена Германовича Ярослава[2], Капка Юзефа[3] та Рибачука.

Я[рослав] Германович під час перевірки вчинив самогубство – вистрілив собі в рот. Рибачук і Капко були перевезені до в'язниці у Празі, звідки Рибачук утік, а Капко повісився у тюремній камері.

За наявною інформацією всі троє, як зв'язкові штабу бандерівців, перетнули чеський кордон біля Кубиці, що в районі Домарліц[4]. Всі троє були озброєні, мали іноземну валюту: польські зл[оті], чеські крони, долари і т. д. Також несли різнорідні документи та звіти про шпигунсько-диверсійні акції і діяльність у Польщі та СРСР, що призначалися для штабу бандерівців у Мюнхен. Між іншим, була записка із СРСР до керівника українських націоналістів Бандери[5] під заголовком «Славко і Стефко».

---

[2] Маївський Дмитро (нар. 8 XI 1914, м. Реклинець б. Жовкви – загинув 19 XII 1945), пс. «Тарас». З 1939 до 1940 – провідник ОУН-Б на Холмщині. З 1942 – член Проводу ОУН-Б. У 1943–1945 – член Бюро Проводу ОУН-Б. Застрелився під час спроби захоплення тоді, коли перетинав кордон ЧСР і американської окупаційної зони. *(П. Мірчук... – С. 740).*

[3] Грицай Дмитро (нар. 1 IV 1907, с. Верхній Дорожів Дрогобицького р-ну Львівської обл. – загинув 22 XII 1945, м. Прага, Чехія), пс. «Бук», «Гриць», «Дуб», «М.Д. Бученко», «Олег», «Палій», «Перебийніс», «Сірко». Член УВО та ОУН. Військовий референт КЕ ОУН ЗУЗ (у 1930-х із перервами). В 1934 заарештований, два роки перебував у МО Береза Картузька. Член ЦП ОУН-Б (1941–1942, 1944–1945). У грудні 1942 був заарештований ґестапо. В'язень львівських тюрем. У вересні 1943 – звільнений з тюрми заходами її охоронців і боївки СБ К. Цмоця («Модеста») (діяла під виглядом ґестапівців). 1943–1944 – заступник шефа ГВШ УПА. 1944–1945 – шеф ГВШ УПА. Член ЦП ОУН-Б, УГВР. На кордоні Чехословаччини з американською зоною окупації Німеччини затриманий чеськими спецслужбами. Повісився у тюрмі в Празі. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 820, 825, 829; Літопис УПА. Т. 28, с. 71; http://zosh1.ucoz.ua/publ/istorija/istorija_zakladu/gricaj_dmitro_general_perebijnis/5-1-0-146 [5 IX 2014]).*

[4] Імовірно Чеські Кубіце біля Домажліц у Пілзненському краї.

[5] Бандера Степан (нар. 1 I 1909, с. Старий Угринів Калуського р-ну Івано-Франківської обл. – загинув 15 X 1959, м. Мюнхен, Німеччина), пс. «А. Власт», «Баба», «Бийлихо», «В. Тесляр», «Донат», «Попель», «Рих», «Степан Попель», «С.А.», «С.А.С.», «Сірий», «Ст.», «Степанко», «Степан Бийлихо», «Тис», «Ярич». На поч. 1930-х очолював референтуру пропаганди КЕ ОУН на ЗУЗ. З червня 1933 – провідник ОУН на ЗУЗ. У 1934 був заарештований за участь у вбивстві міністра внутрішніх справ Броніслава Пєрацького. На Варшавському і Львівському процесах (1935–1936) був засуджений до довічного ув'язнення. Після 1939 відбував ув'язнення в трьох польських тюрмах. У вересні 1939 – звільнений. 10 II 1940 створив Революційний провід і був обраний на II Великому зборі (квітень 1941) провідником ОУН-Б. Після скасування німцями проголошення ОУН-Б Української держави в 1941 затриманий у Берліні. До осені 1944 перебував у німецькому ув'язненні (концтабір Заксенхаузен). Із 1943 – лідер УПА. У лютому 1945 – обраний головою Бюро проводу ОУН-Б. У 1945 створив УНК. Після травня 1945 перебував у американській зоні окупації Німеччини. У 1946 очолив провід ЗЧ ОУН. Убитий агентом КДБ. *(Ковальчук В., Огороднік В. Листи С. Бандери, членів ЗЧ ОУН і ЗП УГВР // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2009. – № 2 (33). – С. 417–454; Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки / Відп. ред. В. Мороз. – Київ: Українська видавнича спілка, 2007. – С. 621; Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). – Red. G. Motyka. – Warszawa, 2005. – S. 279; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 292; Посівнич М. Степан Бандера – життя, присвячене свободі. – Торонто–Львів, 2008; Страсті за Бандерою: статті та есеї. Упоряд. Т. Амар, І. Балинський, Я. Грицак. – Київ, 2010).*

J. Germanowicz podczas rewizji popełnił samobójstwo wystrzałem w usta. Rybaczuk i Kapko zostali przewiezieni do więzienia w Pradze, skąd Rybaczuk zbiegł, natomiast Kapko powiesił się w celi więziennej.

Według posiadanych informacji wszyscy trzej przekroczyli granicę czeską koło Kubici w ok[olicach] Domarlic[4], jako łącznicy sztabu banderowców. Wszyscy trzej byli uzbrojeni, mieli przy sobie obcą walutę, zł[ote] polskie, czeskie korony, dolary itd. Mieli przy sobie różnego rodzaju dokumenty i sprawozdania dotyczące działalności na terenie Polski i ZSRR oraz akcji szpiegowsko-dywersyjnej, które wieźli do sztabu banderowców w Monachium. Między innymi była notatka z ZSRR do wodza ukraińskich terrorystów Bandery[5] z nagłówkiem: „Slawko i Stefko".

Jak wynika z raportu „Grofu" (który znaleziono u aresztowanych terrorystów ukr[aińskich]), między reakcyjnymi grupami NSZ a banderowcami nawiązuje się ścisła współpraca. Przywódca tej grupy, między innymi dokumentami miał zaświadczenie wystawione przez Radę Narodową w Dolnym Sabinowie[6] oraz dokumenty wystawione przez anglo-amerykańskie misje.

Grupa ukraińskich nacjonalistów skupia się w Pradze, przy ul. Karolina Poderacka 63, w domu Antonowicowej Krystyny. Wybitnym jej działaczem jest

---

1945). Członek UWO i OUN; w latach trzydziestych z przerwami kierownik Wojskowej Referentury KE OUN; aresztowany w 1934, więziony przez dwa lata w MO Bereza Kartuska; W l. 1940–1941 członek Krajowego Prowidu OUN-B, następnie (do 1945) referent wojskowy tegoż Prowidu; w 1943 aresztowany przez gestapo, więziony we Lwowie; 13 IX 1943 wraz z Jarosławem Staruchem zbiegł z więzienia przy pomocy podziemia OUN-B; 1943–1944 – zastępca szefa Generalnego Sztabu Wojskowego UPA; w l. 1944–1945 szef Generalnego Sztabu Wojskowego UPA, członek Centralnego Prowidu OUN. Zatrzymany w grudniu 1945 na granicy czechosłowacko-niemieckiej, powiesił się w celi więziennej w Pradze. *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 820, 825, 829; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 71; http://zosh1.ucoz.ua/publ/istorija/istorija_zakladu/gricaj_dmitro_general_perebijnis/5-1-0-146 [dostęp: 5 IX 2014].

[4] Prawdopodobnie Czeskie Kubice w pobliżu Domažlic w kraju pilzneńskim.

[5] Stepan Bandera (ur. 1 I 1909 w Uhrynowie Starym, pow. kałuski; zm. 15 X 1959 w Monachium), ps. „Baba", „Łys", „Byjłycho", „W. Teslar", „Donat", „Popel", „Rych", „Stepan Popel", „Siryj", „Stepanko", „Stepan Byjłycho", „Tys", „Jarycz". Na poczatku lat trzydziestych stanął na czele referentury propagandy KE OUN na ZUZ. Od czerwca 1933 prowidnyk OUN na ZUZ. Aresztowany w 1934 za udział w zamachu na ministra spraw wewnętrznych Bronisława Pierackiego. W procesach warszawskim i lwowskim (1935–1936) został skazany na dożywocie, do 1939 odbywał karę w trzech polskich więzieniach. Zwolniony we wrześniu 1939. 10 II 1940 utworzył Rewolucyjny Prowid i w kwietniu 1941 został wybrany na II Wielkim Zgromadzeniuna prowidnyka OUN-B. Po unieważnieniu przez Niemców proklamowania przez OUN-B państwa ukraińskiego, zatrzymany w 1941 w Berlinie. Do jesieni 1944 przebywał w KL Sachsenhausen. Od 1943 dca UPA. W lutym 1945 na czele Biura Prowidu OUN-B. W 1945 powołał Ukraiński Komitet Narodowy. Od maja 1945 przebywał w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec. W 1946 stanął na czele ZCz OUN. Zginął z rąk KGB. W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łysty S. Bandery, członiw ZCz OUN i ZP UHWR*, „Z archiwiw WUCzK-GPU-NKWD-KGB" 2009, nr 2 (33), s. 417–454; P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN...*, s. 621; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 279; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 292; M. Posiwnycz, *Stepan Bandera – żyttia pryswiaczene swobodi*, Toronto–Lwiw 2008; *Strasti za Banderoju: statti ta eseji*, red. T. Amar, I. Bałyńskyj, J. Hrycak, Kyjiw 2010.

[6] Miejscowość nieustalona.

Судячи зі звіту «Грофу» (який було знайдено у заарештованих укр[аїнських] терористів), між реакційними групами НСЗ і бандерівцями налагоджується тісна співпраця. Ватажок цієї групи, крім інших документів, мав посвідчення, видане національною радою у Долішньому Сабінові[6], а також документи, видані англо-американською місією.

Група українських націоналістів у Празі збирається на вул. Кароліни Подерацької, 63, в домі Антоновиц Христини. Показовий представник групи – молодий студент Лелюк Василь, що мешкає у Антонович[г]. З огляду на вже проведені арешти він утік і тепер переховується.

[а-]Начальник І від[ділу][-а] ІІІ деп[артаменту]
кап. (—) [в-]Ланін[-в]

[б-]Надруковано у 2 прим[ірниках]:[-б]
1 прим. – дир[ектору] ІІІ деп[артаменту];
2 прим. – нач[альнику] І від[ділення] ІІІ департаменту.

АІНП, 00231/92/52, арк. 88.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
У верхньому лівому куті дописано: «І від[ділення]».

[г] *Так у тексті. Вище:* Антоновиц.
[6] Місцевість не встановлена.

młody ukraiński student Leluk Wasyl, zamieszkały u Antonowiczowej[d], który zbiegł i obecnie ukrywa się w związku z aresztowaniami.

[a-]Naczelnik Wydz[iału][-a] I Dep[artamentu] III
(—) [c-]Łanin[-c], kpt.

[b-]Odbito w 2 egz[zemplarzach]:[-b]
1. egz. – dyr[ektor] Dep[artamentu] III
2. egz. – nacz[elnik] Wydz[iału] I [Departamentu] III

AIPN, 00231/92, t. 52, k. 88.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu dopisano odręcznie: Wydz[iał] I.

[d] *Tak w tekście. Wyżej:* Antonowicowa.

№ 8

Липень 1946, Київ. Повідомлення начальника УББ МВС УРСР Романа Сараєва начальнику ГУББ МВС СРСР Олександрові Леонтьєву про проблеми під час розпрацювання членів крайового проводу ОУН на території Польщі

[а-б-]Совершенно секретно[-б-а]

Начальнику Главного управления
МВД СССР по ББ
генерал-лейтенанту тов. ЛЕОНТЬЕВУ[1]

гор. Москва

[а-б-в-]Сообщение[-в-б-а]
о работе членов краевого провода ОУН,
действующего на территории украинских земель в Польше

В декабре 1945 г. оперативной группой ББ МВД УССР в г. Львове на основании показаний арестованных связных центрального провода ОУН – СКАЛЬСКОГО Владимира Ивановича, под псевдонимом «СКАЛА» и ЦЕКОТА Тимофея Степановича, под псевдонимом – «РОМКО», и разведывательных сводок Украинского пограничного округа было заведено агентурное дело по разработке краевого провода ОУН на территории Польши под кличкой «[а-]Кубло[-а]».

В процессе разработки агентурного дела нами выявлены и взяты на оперативный учет руководящие работники краевого, областного и окружных проводов ОУН, осуществляющие руководство оуновскими организациями и бандформированиями УПА на территории украинских земель в Польше:

[а-] *Написано великими літерами.*

[б-] *Підкреслено машинописним способом.*

[в-] *Написано в розбивку.*

[1] Леонтьєв Олександр Михайлович (1902–1960), майор (1938), полковник (1939), ст. майор ДБ (1941), комісар ДБ (1943), комісар ДБ 3-го рангу (1944), генерал-лейтенант (1945). З 18 II 1942 – начальник розвідвідділу та заст. начальника ГУПВ НКВС СРСР. З 28 IV 1942 до 4 V 1943 – заст. начальника Головного управління внутрішніх військ (ГУВВ) НКВС і начальник управління військ НКВС з ОТ (охорони тилу) діючої ЧА. З 10 V 1942 до 1943 – начальник штабу охорони Московської зони оборони. З 4 V 1943 – начальник Головного управління військ НКВС з ОТ РСЧА. З 13 IX 1943 – начальник ВББ НКВС СРСР. З 1 XII 1944 – начальник ГУББ НКВС-МВС СРСР. З 10 III 1947 – начальник Головного управління міліції (ГУМ) МВС СРСР. З 17 X 1949 до 12 III 1953 – начальник ГУМ МДБ СРСР. *(Петров Н. Кто руководил органами госбезопасности. 1941–1954. Справочник. – Москва, 2010. – С. 543–544).*

Nr 8

Lipiec 1946, Kijów. Informacja naczelnika UBB MWD USRS Romana Sarajewa do naczelnika GUBB MWD ZSRS Aleksandra Leontjewa o problemach związanych z rozpracowaniem członków Krajowego Prowidu OUN w Polsce

[a-b-]Ściśle tajne[-b-a]

Do Naczelnika Zarządu Głównego
MWD ZSRS BB
Generała-lejtnanta tow. LEONTJEWA[1]

mias[to] Moskwa

[a-b-c-]Raport[-c-b-a]
dotyczący działalności członków Krajowego Prowidu OUN, działającego na terytorium ukraińskich ziem w Polsce

W grudniu 1945 r., grupa operacyjna BB MWD USRS w m. Lwowie i wywiadowcze oddziały ukraińskiego okręgu pogranicznego, na podstawie zeznań aresztowanych, którzy byli związani z Centralnym Prowidem OUN – SKALSKIEGO Władimira Iwanowicza, pseudonim „SKAŁA" i CEKOTY Timofieja Stiepanowicza o pseudonimie „ROMKO", założyły sprawę agenturalnego rozpracowania Krajowego Prowidu OUN na terytorium Polski pod kryptonimem „[a-]Kubło[-a]".

W procesie rozpracowywania sprawy agenturalnej wydzieliliśmy i włączyliśmy do wykazu operacyjnego osoby ze [składu] przywódczego krajowego, obwodowego i okręgowych prowidów OUN, które dowodzą organizacjami ounowskimi i formacjami band[yckimi] UPA na terytorium ukraińskich ziem w Polsce:

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Aleksandr Michajłowicz Leontjew (1902–1960), mjr (1938), płk (1939), st. mjr bezp. państw. (1941), komisarz bezp. państw. (1943), komisarz bezp. państw. 3 rangi (1944), gen.-lejt. (1945); od 18 II 1942 naczelnik Oddz. Wywiadowczego i zca naczelnika GUPW NKWD ZSRS; od 28 IV 1942 do 4 V 1943 zca naczelnika GUWW NKWD i naczelnik Zarządu Wojsk NKWD ds. ochrony tyłów działajacej armii; od 10 V 1942 do 1943 naczelnik sztabu ochrony moskiewskiej strefy obrony; od 4 V 1943 naczelnik Zarządu Głównego Wojsk NKWD ds. ochrony tyłów działającej armii; od 13 IX 1943 naczelnik WBB NKWD ZSRS; od 1 XII 1944 naczelnik GUBB NKWD/MWD ZSRS; od 10 III 1947 naczelnik GUM MWD ZSRS; od 17 X 1949 do 12 III 1953 naczelnik GUM MGB ZSRS. N. Pietrow, *Kto rukowodił organami gosbiezopasnosti. 1941–1954. Sprawocznik*, Moskwa 2010, s. 543–544.

1. «ЗЕНОН», он же «ЗЕНОВИЧ» и «ВОЛЬФ»[2] – краевой проводник на «Украинских землях» в Польше, фамилия не установлена, 30 лет, происходит из Бережанского района Тернопольской области, низкого роста, шатен, волосы зачесывает назад, лицо круглое, женат;

В ноябре–декабре 1945 г. укрывался в с. с. Ямнище[3], Брилинци[г] и [г-]Кшечкова, Лодзинка[-г] Перемышльского повята[д] Жешувского воеводства;

2. «ВАРНАК»[4] – областной проводник Перемышлянской области, 29 лет, происходит из Бережанского района Тернопольской области высокий, рыжий, лицо веснущатое, продолговатое;

3. «ЛЕТУН» – референт СБ Перемышлянской области, 34 лет, низкого роста, худощавый, лицо круглое, смуглое, носит небольшие усы, бывший полицейский;

[г] *Було:* Брилище.

[г-г] *Було:* Кричкого-Лодинки.

[д] *Було:* округа.

[2] Галаса (Галаза) Василь Михайлович (нар. 12 XI 1920, с. Білокриниця Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. – пом. 5 X 2002, м. Київ), «Батий», «Біс», «В'юн», «В. Назаревич», «Дніпровський», «Д. Стрибун», «Зенон», «Зенон Савченко», «Савченко З.», «К», «Кирило», «Назар», «Орест», «Орлан», «Чорноморський», «Я», «Ятер». Член ОУН (1937). Провідник Юнацтва Тернопільського повіту та округи (1937–1940). В'язень польських (1939) та радянських (листопад 1939 – червень 1940) тюрем. Від осені 1940 – на нелегальному становищі. Від липня 1941 – пропагандист ОУН-Б у Тернопільському повіті. Провідник Тернопільської, Чортківської, Бережанської округ (червень 1942 – весна 1943). Від травня 1943 керував Перемиським обласним проводом ОУН-Б. 1945–1947 – заст. провідника, політреферент Закерзонського краю ОУН. Травень 1948 – був призначений делегатом ЦП ОУН-Б на тер. Волинської та Рівненської областей з метою вирішення конфлікту між тамтешніми активістами С. Янишевським і М. Козаком, кращого добору кадрів, розширення підпільної мережі та посилення конспірації. II пол. 1948–1953 – провідник ОУН-Б на ПЗУЗ. Редагував часописи «За волю нації», «Молодий революціонер». Від літа 1950 – член ЦП ОУН-Б на УЗ. У 1952 кооптований до УГВР. 11 VII 1953 був захоплений радянською АБГ у лепесівському лісі під с. Ямпіль Білогірського р-ну Хмельницької обл. Сидів у в'язницях МВС-КДБ Києва і Москви. 10 VI 1958 засуджений на 10 р. Покарання відбував у ВТК Житомира і Біличів (Київська обл.). 10 VI 1960 помилуваний Президією Верховної Ради СРСР. Із 1967-го працював на заводі напівпровідникових виробів у Києві. Нагороджений Срібним Хрестом заслуги. Полковник-політвиховник УПА (VII 1953). *(Літопис УПА. Нова серія. – Т. 15. – С. 195; Літопис УПА. Нова серія. – Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 165–166; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1154, 1155; Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 293; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 360).*

[3] Місцевість не встановлена.

[4] Дума Петро або Гуляк Володимир? (нар. 1921, с. Мужилів Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. – загинув 22 II 1946, біля с. Мелна Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.), пс. «Варнак», «Володимир Херсонець», «Іван», «Ігор», «Херсонець». У 1943–1944 – провідник Юнацтва Золочівської округи ОУН-Б. У 1944 також член Львівського обласного проводу ОУН-Б. Станом на червень–вересень 1945 – провідник Перемиської округи ОУН-Б. На поч. 1946 був референтом пропаганди Львівського краю ОУН-Б. Фігурант АС НКВС СРСР «Кубло». Загинув у криївці. *(Літопис УПА. – Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 84, 95; Літопис УПА. Нова серія. – Т. 12: Воєнна округа УПА «Буг». – Київ–Торонто, 2009. – Кн. 1. – С. 246–247, 620).*

1. „ZENON" vel „ZENOWICZ" vel „WOLF"[2] – krajowy prowidnyk na „ukraińskich ziemiach" w Polsce, nazwisko nieustalone, lat 30, pochodzi z rejonu brzeżańskiego, obwód tarnopolski, wzrost niski, szatyn, włosy zaczesuje do tyłu, twarz okrągła, żonaty;

W listopadzie [i] grudniu 1945 r. ukrywał się we w[siach]: Jamniszcze[3], Brylińce[d], [e-]Krzeczkowa, Łodzinka[-e], powiat[f] przemyski, województwo rzeszowskie;

2. „WARNAK"[4] – obwodowy prowidnyk obwodu przemyskiego, lat 29, pochodzi z rejonu brzeżańskiego, obwód tarnopolski, wysoki, rudy, twarz piegowata, wydłużona;

3. „ŁETUN" – referent SB obwodu przemyskiego, lat 34, wzrost niski, wychudzony, twarz okrągła, smagła, nosi niewielkie wąsy, były policjant;

4. „ZORYCZ" vel „CHMIEL"[5] – okręgowy prowidnyk sanockiego prowidu OUN, lat 25–30, pochodzi z obwodu lwowskiego, wzrost średni, były student Uniwersytetu Lwowskiego;

---

[d] *Było:* Briliszcze.

[e--e] *Było:* Kriczkogo-Łodinki.

[f] *Było:* okręg.

[2] Wasyl Mychajłowycz Hałasa lub Hałaza (ur. 12 XI 1920 w Białokrynicy, zm. 5 X 2002 w Kijowie), ps. „Orłan", „Batij", „Bis", „Wjun", „W. Nazarewycz", „Dniprowśkyj", „D. Strybun", „Zenon", „Zenon Sawczenko", „Sawczenko Z.", „Kyryło", „Nazar", „Orest", „Czornomorśkyj", „Ja", „Jater". Od 1937 do 1940 przewodniczący junactwa w pow. i woj. tarnopolskim; w więzieniach polskich (1939) i sowieckich (od listopada 1939 do czerwca 1940); od jesieni 1940 ukrywał się; od lipca 1941 odpowiedzialny za propagandę w powiecie tarnopolskim OUN; od czerwca 1942 do wiosny 1943 prowidnyk okręgów tarnopolskiego, czortkowskiego, brzeżańskiego. Od maja 1943 na czele kierownictwa regionalnego w obwodzie przemyskim OUN. W l. 1945–1947 zca prowidnyka, referent tzw. Kraju Zakerzońskiego OUN. Od maja 1948 delegat prowidu OUN na obwody wołyński i rówieński z zadaniami: rozwiązania konfliktu między tamtejszymi działaczami S. Janyszewskim i M. Kozakiem, dokonania lepszego doboru kadr, rozszerzenia wpływów podziemia i wzmocnienia konspiracji; od 2 poł. 1948 do 1953 prowidnyk OUN na PZUZ; redagował czasopisma „Za wolu naciji", „Mołodyj rewolucioner"; od lata 1950 – członek prowidu OUN na UZ; w 1952 dokooptowany do UHWR; 11 VII 1953 ujęty przez sowieckie ABG koło Jampola; więziony przez MWD-KGB w Kijowie i Moskwie; 10 VI 1958 został skazany na 10 lat; karę odbył w kolonii karnej w Żytomierzu i Biłyczi w obw. kijowskim; 10 VI 1960 ułaskawiony przez prezydium Rady Najwyższej ZSRS; od 1967 pracownik fabryki wyrobów półprzewodnikowych w Kijowie. *Borot'ba proty powstańskoho ruchu i nacjonalistycznoho pidpilla: protokoły dopytiw zaaresztowanych radiańskymy orhanamy derżawnoji bezpeky keriwnykiw OUN i UPA (1945–1954)*, Kyjiw–Toronto 2011 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji". Nowa serija, t. 15, kn. 2), s. 214; *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni OUN i UPA. 1944–1954 rr.*, Kyjiw–Toronto 2011 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji". Nowa serija, t. 16), s. 165–166; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 293; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 360.

[3] Miejscowość nieustalona.

[4] Petro Duma vel Wołodymyr (?) Hulak (ur. w 1921 w Mużyłowie, pow. podhajecki, zm. 22 II 1946 koło wsi Mełna, rej. rohatyński), ps. „Warnak", „Wołodymyr Chersoneć", „Iwan", „Ihor", „Chersoneć"; w l. 1943–1944 przewodniczący junactwa okręgu złoczowskiego OUN; od 1944 członek lwowskiego okręgowego prowidu OUN. Od czerwca do września 1945 prowidnyk okręgu przemyskiego OUN. Na początku 1946 został referentem propagandy Kraju Lwowskiego OUN. Figurant sprawy NKWD ZSRS „Kubło". Zginął w schronie. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 84, 95; *Wojenna okruha UPA „Buh", Dokumenty i materiały. 1943–1952*. Kn. 1, Kyjiw–Toronto, 2009 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji". Nowa serija, t. 12), s. 246–247, 620.

[5] Mykoła Radejko (ur. w 1920 w okolicach Jaworowa, zm. w 2002 w Norwegii), ps. „10/20", „Zow", „Zorycz", „Krym", „Chmil", „Czałyj". Od jesieni 1944 prowidnyk prowidu przemyskiego. Powierzono

4. «ЗОРИЧ», он же «ХМЕЛЬ»[5] – окружной проводник Санокского провода ОУН, 25–30 лет, происходит из Львовской области, среднего роста, бывший студент Львовского университета;

5. «ГОРИСЛАВ»[6] – референт СБ Санокского окружного провода ОУН, 25 лет, высокого роста, худощавый, шатен, бывший студент мединститута;

6. «МАР»[7] – референт пропаганды Санокского окружного провода ОУН, 28 лет, среднего роста, блондин, носит длинные волосы, имеет незаконченное высшее образование. Вероятные места укрытия села Бережница, Божня[8], Березка, Санокского повята[д];

7. «РЫБАК» – КЛИШ (фамилия не точно) – господарчий референт Санокского окружного провода ОУН, 35 лет, низкого роста, лысый, происходит из Перемышлянщины;

8. «РЕН» – МИЗЕРНЫЙ – военный референт Санокского окружного провода ОУН, 35–36 лет, происходит из Бережанщины или Санокского

---

[5] Радейко Микола (нар. 1920, околиця Яворова, Україна – пом. 2002, Норвегія), пс. «10/20», «Зов», «Зорич», «Крим», «Хмель», «Хміль», «Чалий». Восени 1944 – провідник Перемиського обласного проводу спрямував його на відбудову мережі ОУН-Б на Лемківщині, яку розбило гестапо. Прибув туди з куренем УПА «Євгена». З вересня 1945 до літа 1946 – провідник Лемківського надрайону «Бескид» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Після загибелі провідника ІІ округи «Батурин» Закерзонського краю Д. Дзьоби («Сурмача») зайняв його посаду. Керував цією округою до 1947. *(Літопис УПА. – Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 8, 100, 102, 128; Літопис УПА. – Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 279, 492; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 42, 48, 59, 67, 81; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното–Львів, 2006. – С. 170).*

[6] Ріпецький Модест (нар. 27 XII 1921, Львів – пом. у 2004), пс. «Горислав», «Олень», один із засновників Лемківського куреня УПА. Від вересня 1944 – лікар цього куреня. З травня 1945 до серпня 1947 – реф. СБ і очільник боївки СБ надрайону «Бескид» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Восени 1947 із рейдуючою групою перейшов у Західну Німеччину. Перебував у Регенсбурзі. У 1948–1954 – інструктор розвідувальних курсів для українських волонтерів у Німеччині, організованих ЗЧ ОУН. З 1948 – член ЗЧ ОУН. З 1954 – член ЗП УГВР і ОУН. З 1956 – у вигнанні в США. Автор *Історії куреня «Рена»*, нарису про санітарну службу цього куреня. Був членом редколегії канадського видавництва «Літопис УПА». *(Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 14, 69, 112, 161–162, 360, 691; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 10, 558, 826, 845-846; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 275, 293–294); Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 52, 53, 64; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/r.html [17 X 2014]).*

[7] Голяш Степан (нар. 26 XII 1919, с. Бишки Козівського р-ну Тернопільської обл. – пом. 28 V 2003, м. Чикаго), пс. «Мар», «Мартин». З 1940 – член ОУН. З червня 1944 – заст. к-ра з політично-виховних питань сотні УПА «Сурми». Референт пропаганди Лемківського надрайону ОУН (із травня 1945). Пров. надрайону «Бескид» І округи (жовтень 1945 – весна 1947). 19 VIII 1947 дістався до американської окупаційної зони Німеччини. Згодом працював у референтурі молоді ЗЧ ОУН (1948–1949). Емігрував до США (1951), оселився в Чикаго, вивчав мікробіологію в університеті Лойола. Згодом працював в Департаменті громадського здоров'я штату Іллінойс. Брав участь у діяльності СУМ та УНА. Дружина: Патрикевич Надія. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 262, 264, 736; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 260, 1156; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 23, 24; Kuropas M. Death of a gentle partisan // The Ukrainian Weekly, 20.07.2003).*

[8] Місцевість не встановлена.

5. „HORYSŁAW”[6] – referent SB sanockiego okręgowego prowidu OUN, lat 25, wzrost wysoki, szczupły, szatyn, były student instytutu med[ycznego];

6. „MAR”[7] – referent propagandy sanockiego okręgowego prowidu OUN, lat 28, wzrost średni, blondyn, nosi długie włosy, posiada niepełne wyższe wykształcenie. Prawdopodobne miejsca ukrycia: wsie Bereźnica, Bożnia[8], Berezka, powiat[f] sanocki;

7. „RYBAK” – KLISZ (nazwisko niedokładne) – referent gospodarczy sanockiego okręgowego prowidu OUN, lat 35, wzrost niski, łysy, pochodzi z Przemyskiego;

8. „REN” – MIZERNYJ – referent wojskowy sanockiego okręgowego prowidu OUN, lat 35–36, pochodzi z Ziemi Brzeżańskiej lub powiatu[f] sanockiego, za Niemców pracował jako komendant policji w m. Sanok, i szereg rejonowych prowidnyków na terytorium powiatu[f] sanockiego.

Oprócz tego, według danych ukraińskiego okręgu pogranicznego, na terytorium Polski ujawniono 38 aktywnych band UPA.

W celu aktywnego rozpracowania członków Krajowego Prowidu OUN na terytorium Polski zamierzaliśmy zwerbować agentów-kurierów, [a następnie] przerzucić ich za granicę. Wy jednakże nie wyraziliście zgody na nasze przedsięwzięcie i obecnie nie mamy możliwości prowadzenia aktywnego rozpracowania

---

mu odbudowę rozbitej przez gestapo sieci OUN na Łemkowszczyźnie – przybył tam z kureniem UPA „Jewhena”. Od września 1945 do lata 1946 prowidnyk łemkowskiego nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN. Po śmierci prowidnyka II Okręgu „Baturyn” Dmytra Dzioby, ps. „Surmacz” zajął jego miejsce. Dowodził tym okręgiem do 1947. *Taktycznyj widtynok UPA 26-j* „Łemko”...s. 8, 100, 102, 128; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 279, 492; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 42, 48, 59, 67, 81; A. Kordan „Kozak”, *op. cit.*, s. 247, 250, 252–256, 259, 260, 262–264.

[6] Modest Ripećkyj (ur. 27 XII 1921 we Lwowie, zm. w 2004), ps. „Horysław”, „Ołeń”. Jeden z założycieli łemkowskiego kurenia UPA, od września 1944 pełnił w nim funkcję lekarza. Od maja 1945 do sierpnia 1947 referent SB i dca bojówki SB nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN; jesienią 1947 przedostał się do zachodniej strefy okupacyjnej Niemiec, przebywał w Ratyzbonie; w l. 1948–1954 instruktor na kursach wywiadowczych dla ochotników ukraińskich w Niemczech organizowanych przez ZCz OUN; od 1948 członek ZCz OUN; od 1954 członek ZP UHWR i OUN; od 1956 na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Autor historii kurenia „Rena”, szkicu o sanitarnej służbie tego kurenia. Członek kolegium redakcyjnego kanadyjskiego wydania „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”. *Taktycznyj widtynok UPA 26-j* „Łemko”..., s. 14, 69, 112, 161–162, 360, 691; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity (dokumenty)*, Toronto–Lwiw, 2001 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”, t. 34), s.10, 558, 826, 845–846; *W riadach UPA. Zbirka spomyniw kołysznich wojakiw UPA z terenu Łemkiwszczyny i Peremyszczyny*, red. M. Duplak, t. 2, Nju Jork 1999, s. 275, 293–294); I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s.52, 53, 64; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/r.html [dostęp: 17 X 2014].

[7] Stepan Golasz (ur. 26 XII 1919 w m. Byszki, pow. brzeżański, zm. 28 V 2003 w Chicago); ps. „Mar”, „Martyn”. Od 1940 członek OUN, od czerwca 1944 zca dcy ds. polit.-wych. sotni UPA „Surmy”; od maja 1945 kierownik wydz. propagandy nadrejonu łemkowskiego OUN (późniejszy nadrejon „Beskyd”); od października 1945 do wiosny 1947 prowidnyk nadrejonu „Beskyd”; 19 VIII 1947 przedostał się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; w l. 1948–1949 w referacie młodzieży ZCz OUN; w 1951 wyemigrował do USA; osiedlił się w Chicago; studiował mikrobiologię na Loyola University; następnie pracował w Departamencie Zdrowia Publicznego stanu Illinois; działał w SUM i UNA; mąż Nadii Patrykewycz. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 261, 265, 737: *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 260, 1156; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 23, 24; M. Kuropas, *Death of a gentle partisan*, „The Ukrainian Weekly”, 20 VII 2003.

[8] Miejscowość nieustalona.

повята[д], при немцах работал комендантом полиции в г. Санок и ряд районных проводников на территории Санокского повята[д].

Кроме того, по данным Украинского пограничного округа на территории Польши выявлено 38 действующих банд УПА.

Для активной разработки членов краевого провода ОУН на территории Польши нами намечались вербовки агентов-маршрутников с переброской их за кордон. Однако наши мероприятия Вами санкционированы не были и в настоящее время вести активную агентурную разработку фигурантов агентурного дела «[а-]Кубло[-а]» мы не имеем возможности из-за отсутствия агентуры и пользуемся только информационными сводками Украинского пограничного округа и следственными данными, захваченных бандитов.

Учет переходящих с территории Польши бандформирований УПА ведется 3 отделением 1-го отдела УББ МВД УССР, о чем Вас своевременно информируем.

[а-]Начальник управления МВД УССР по ББ
[в-]полковник[-в-а] (—) [в-]САРАЕВ[-в][9]

«....» июля 1946 г.
нр .....
г. Киев

ГДА СБУ, ф. 65, спр. С-9108, т. 17, ч. 2, арк. 158–160.
Копія, машинопис.
Документ російською мовою.

---

[9] Сараєв Роман (1903–1973), капітан ДБ (1939), підполковник ДБ (1943), полковник ДБ (1944). З липня 1942 до 21 V 1943 – начальник секретаріату ОВ НКВС Волховського фронту. З травня до листопада 1943 – начальник відділу УНКВС Челябінської обл. З 15 XI 1943 – начальник УНКВС Тернопільської обл. З 13 III 1946 – начальник УББ МВС УРСР. З 1 III 1947 до 25 IV 1947 – начальник управління 2-Н МДБ УРСР. З 23 III 1947 до червня 1947 – заст. начальника управління 2-Н МДБ УРСР. З червня 1947 до 4 IX 1947 – в. о. начальника УМДБ Станіславської обл. З 17 IX 1947 до 21 VIII 1950 – начальник УМДБ Станіславської обл. З 21 VIII 1950 – начальник управління 2-Н МДБ УРСР. З 6 XII 1951 – начальник УМДБ Київської обл. З 19 III 1953 до 25 IX 1953 – начальник управління МВС СРСР Рівненської обл. З 26 VIII 1953 до 23 X 1953 – в. о. начальника управління МВС УРСР. Звільнений з посади 23 IV 1954 «за причетність до фактів, які дискредитують органи МДБ». *(ГДА СБУ, ф. 12, спр. 3508, т. 1, арк. 9–10; Петров Н. Кто руководил органами госбезопасности. 1941–1954. Справочник. – Москва, 2010. – С. 768–769).*

figurantów sprawy agenturalnej „[a-]Kubło[-a]" z powodu braku agentury i korzystamy wyłącznie z doniesień informacyjnych ukraińskiego okręgu pogranicznego oraz danych [uzyskanych] ze śledztwa od zatrzymanych bandytów.

Rejestracja formacji bandyckich UPA, które przechodzą z terytorium Polski, prowadzi Wydział 3 Oddziału 1 UBB MWD USRS, o czym Was poinformujemy we właściwym czasie.

[a-]Naczelnik Zarządu MWD USRS ds. BB
[c-]pułkownik[c-a] (—) [c-]SARAJEW[-c9]

„..." lipca 1946 r.
nr .....
m. Kijów

HDA SBU, f. 65, spr. C-9108, t. 17, cz. 2, k. 158–160.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

[9] Roman Sarajew (1903–1973), kpt. bezp. państw. (1939); ppłk bezp. państw. (1943); płk bezp. państw. (1944); od lipca 1942 do 21 V 1943 naczelnik sekretariatu OB NKWD Frontu Wołchowskiego; od maja do listopada 1943 naczelnik Oddz. UNKWD obw. czelabińskiego; od 15 XI 1943 naczelnik UNKWD obw. tarnopolskiego; od 13 III 1946 naczelnik UBB MWD USRS; od 1 III 1947 do 25 IV 1947 naczelnik Zarządu „2-N" MGB USRS; od 23 III 1947 do czerwca 1947 zca naczelnika Zarządu „2-N" MGB USRS; od czerwca 1947 do 4 IX 1947 p.o. naczelnika UMGB obw. stanisławskiego; od 17 IX 1947 do 21 VIII 1950 naczelnik UMGB obw. stanisławskiego; od 21 VIII 1950 naczelnik Zarządu „2-N" MGB USRS; od 6 XII 1951 naczelnik UMGB obw. kijowskiego; od 19 III 1953 do 25 IX 1953 naczelnik Zarządu MWD ZSRS obw. równieńskiego; od 26 VIII 1953 do 23 X 1953 p.o. naczelnika 4. Zarządu MWD USRS. Zwolniony z pracy 23 IV 1954 „za uczestnictwo w zdarzeniach dyskredytujących organy MWD". HDA SBU, f. 12, spr. 3508, t. 1, k. 9–10; N. Pietrow, *Kto rukowodił...*, s. 768–769.

№ 9
22 січня 1947, Варшава. Витяги зі звіту керівника І відділу ІІІ департаменту МГБ про роботу відділу за 1946 р.

[а-]Республіка Польща
Міністерство гр[омадської] б[езпеки][-а]
І від[діл] ІІІ деп[артаменту]

[б-]Цілком таємно[-б]
пр[имірник] № ....

Варшава, 22 І 1947 р.

[а-б-в-]Звіт[-в-б-а]
[про р]оботу, виконану І від[ділом] ІІІ деп[артаменту] МГБ і відповідними першими секціями ІІІ [відділів] воєв[одських] управлінь г[ромадської] б[езпеки] за період з 1 І 1946 до 1 І 1947 рр.

[б-в-]Загальна ситуація[-в-б]

На зламі 1945 і 1946 років ситуація стосовно безпеки країни виглядала таким чином, що на території Республіки Польща існувало 106 різних банд, у яких нараховувалося 8860 озброєних людей.

З них банд:

АК	– 33	людей	– 1927
НЗС	– 38	–»–	– 2518
НВО	– 15	–»–	– 825
ВСОГ	– 1	–»–	– 40
УПА	– 19	–»–	– 3550

До цього слід додати численні відділення, що налічували набагато більше озброєних членів, ніж бойові загони, і слугували резервною базою як людей, так і оснащення, продовольчих складів і т. д.

Під найбільшою загрозою банд були воєводства:

Білостоцьке	– банд	31
Ряшівське	– –»–	23
Люблінське	– –»–	21
Варшавське	– –»–	11
Познанське	– –»–	5
Келецьке	– –»–	5
Краківське	– –»–	4
Катовицьке	– –»–	4

Ці банди в останній місяць 1945 р., тобто у грудні, вчинили 1029 нападів, у тому числі 283 терористичних, 746 з метою пограбування, вбили

[а-а] *Написано великими літерами.*
[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*
[в-в] *Написано в розбивку.*

Nr 9

22 stycznia 1947, Warszawa. Fragmenty sprawozdania naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina z pracy Wydziału za 1946 r.

[a-]Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo B[ezpieczeństwa] P[ublicznego][-a]
Wydz[iał] I Dep[atrament] III

[b-]Ściśle tajne[-b]
Egz. nr ...

Warszawa, dn. 22 I 1947 r.

[a-b-c-]Sprawozdanie[-c-b-a]
[z p]racy dokonanej przez Wydz[iał] I Dep[artamentu] III MBP i odpowiednie Sekcje I [Wydziałów] III Woj[ewódzkich] Urzędów B[ezpieczeństwa] P[ublicznego] za okres od 1 I 1946 r. do 1 I 1947 r.

[b-c-]Sytuacja ogólna[-c-b]

Na przełomie roku 1945 i 1946 sytuacja odnośnie bezpieczeństwa kraju wyglądała w ten sposób, iż na terenie Rzeczypospolitej Polskiej istniało 106 różnych band, które liczyły 8860 uzbrojonych członków.

W tym band:

AK	– 33	ludzi	– 1927
NSZ	– 38	–〃–	– 2518
NZW	– 15	–〃–	– 825
WSGO	– 1	–〃–	– 40
UPA	– 19	–〃–	– 3550

Do tego należy dodać liczne placówki, liczące daleko więcej członków uzbrojonych, niż grupy lotne, które stanowiły bazę rezerwową tak w materiale ludzkim, jak i sprzęcie, magazynach żywnościowych itd.

Do najbardziej zagrożonych przez bandy należały województwa:

białostockie	– band	31
rzeszowskie	– –〃–	23
lubelskie	– –〃–	21
warszawskie	– –〃–	11
poznańskie	– –〃–	5
kieleckie	– –〃–	5
krakowskie	– –〃–	4
katowickie	– –〃–	4

Bandy te w ostatnim miesiącu 1945 r., to znaczy w grudniu, dokonały 1029 napadów, w tym terrorystycznych 283, rabunkowych 746, zamordowały

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

319 осіб, поранили 121 особу, захопили в полон 59 осіб, викрали 231 одиницю різної зброї і 2 072 880 зл.

Тодішні відділи ВБ без значної допомоги з боку МГ[Б] не розробили належним чином банд і не мали достатньо озброєння для ефективної боротьби з ними. Реально цих банд було набагато більше, ніж йшлося в статистичних даних, тому що багато з них, окрім тих, що здійснювали часті напади, були не розпізнані і не обліковані статистикою.

Траплялися випадки, коли органи безпеки не мали можливості втручатися навіть [тоді], коли якась банда вчиняла напад, оскільки сили ПУГБ були заслабкі для ліквідації банди. Така ситуація існувала у Варшавському воєв[одстві]: «Орлик»[1] в районі Дембліна практично безкарно затримував потяги і грабував, а ПУГБ в Ґарволіні навіть не намагалося його переслідувати, бо не мало на те сил.

У Люблінському, Білостоцькому чи Ряшівському воєв[одствах] ситуація не була кращою. В деяких повітах ПУГБ укріпили свої осередки, а за їх межами якщо й встрявали в сутички, то зрідка й безрезультатно. Тим часом банди й надалі безкарно грабували громадян, навіть накладали на них податки, які воно мусило, хоч-не-хоч, а платити.

[...]

Після закінчення цієї акції, до 1 IV [19]46 р., ми підрахували чисельність банд. Отож ситуація виглядала наступним чином:

банд АК	22	людей	– 5061
– ″ – НЗС	34	– ″ –	– 4825
– ″ – ВіН	8	– ″ –	– 765
– ″ – НВО	9	– ″ –	– 430
– ″ – УПА	21	– ″ –	– 4212
грабіжн[ицьких] банд	29	– ″ –	– 2777
Всього банд	123	людей	– 18 070

[...]

Також українські банди, у зв'язку з переселенською акцією, розпочали посилену терористичну діяльність – спалювали мости, школи й цілі села.

Загалом у Ряшівському, Люблінському й Краківському воєв[одствах] в квітні діяло 32 банд УПА, у яких нараховувалося близько 6000 людей. На теренах Ряшівського воєв[одства] у квітні [1946 р.] ці банди здійснили

---

[1] Бернацяк Маріян (нар. 17 III 1917, Залісся Ґарволінського пов. – загинув 24 VI 1946 в селі Пйотрувек, ґміна Троянів), пс. «Димек», «Орлик». Капітан (від осені 1945). Навчався у школі підхорунжих у Замброві (1937–1938). Брав участь у вересневій кампанії. У 1939 – в радянському полоні, звідти втік. Від 1940 – в СЗБ, згодом в АК. Шеф кедиву підобводу «А» в обводі АК «Пулави». З осені 1943 – к-р партизанського відділу підобводу «А» в обводі АК «Пулави». У березні 1945 створив відділ, підпорядкований ДЗС. У складі ВіН – від вересня 1945. Начальник угруповання відділів ВіН у районному інспектораті Пулави. Потім – заступник пулавського інспектора зі справ безпеки. Загинув у боротьбі з відділом саперів із 1 дп. *(Pietrzak L. Marian Bernaciak (1917–1946) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny, – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 27–29).*

319 osób, raniły 121 osób, uprowadziły 59 osób, zrabowały 231 jednostek różnej broni i 2 072 880 zł.

Ówczesne Wydziały WB bez wydatnej pomocy ze strony MB[P] nie rozpracowywały należycie band i nie miały dostatecznej siły zbrojnej do skutecznej walki z nimi. Toteż w rzeczywistości band tych było o wiele więcej, niż wykazywała statystyka, gdyż wiele z nich, pomimo dokonywania częstych napadów, było nierozpoznanych i nie ujętych w statystyce.

Były wypadki, że organy bezpieczeństwa nie były w stanie ingerować nawet [wtedy], gdy jakaś banda dokonała napadu, ponieważ siły PUBP były za słabe do likwidacji bandy. Taka sytuacja istniała w woj[ewództwie] warszawskim, gdy „Orlik"[1] prawie bezkarnie zatrzymywał pociągi i grabił w rejonie Dęblina, a PUBP w Garwolinie nie mając sił, nawet nie próbował go ścigać.

W woj[ewództwach] lubelskim, białostockim czy rzeszowskim sytuacja nie była lepsza. W niektórych powiatach PUBP ufortyfikowały swe siedziby i tylko rzadko dokonywały wypadów w teren, wracając bez rezultatu, a bandy w terenie w dalszym ciągu hulały, grabiąc bezkarnie obywateli, a nawet nakładały na nich podatki, które ludność, chcąc nie chcąc, musiała bandom płacić.

[...]

Po zakończeniu tej akcji, kiedy na dzień 1 IV [19]46 r. sporządziliśmy statystykę band, wyglądała ona następująco:

band AK	22	ludzi	– 5061
–"– NSZ	34	–"–	– 4825
–"– WiN	8	–"–	– 765
–"– NZW	9	–"–	– 430
–"– UPA	21	–"–	– 4212
band rabunkow[ych]	29	–"–	– 2777
Ogółem band	123	ludzi	– 18 070

[...]

Również bandy ukraińskie, w związku z akcją przesiedleńczą, rozpoczęły wzmożoną działalność terrorystyczną, paląc mosty, szkoły i całe wsie.

Ogółem na terenie woj[ewództw] rzeszowskiego, lubelskiego i krakowskiego w miesiącu kwietniu istniały 32 bandy UPA, w nich ludzi około 6000. Bandy te w kwietniu [1946 r.] dokonały na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego 19 napadów, w tym spalono 5 gromad, czyli 295 gospodarstw, wysadzono w powietrze

---

[1] Marian Bernaciak (ur. 6 III 1917 w Zalesiu, pow. garwoliński; zginął 24 VI 1946 w Piotrówku, gm. Trojanów), ps. „Dymek", „Orlik"; kpt. (od jesieni 1945); w l. 1937–1938 w Szkole Podchorążych Artylerii w Zambrowie; w kampanii polskiej 1939 w 2. pac, następnie w niewoli sowieckiej, skąd zbiegł; od 1940 w ZWZ/AK, szef Kedywu podobwodu A w obwodzie AK Puławy, od jesieni 1943 dca oddziału partyzanckiego podobwodu A w obwodzie AK Puławy (OP I/15. pp AK); po wkroczeniu armii sowieckiej poszukiwany przez NKWD; w marcu 1945 odtworzył oddział podporządkowany DSZ; od września 1945 w składzie WiN; dca zgrupowania oddziałów WiN w Inspektoracie Rejonowym Puławy, następnie zca inspektora puławskiego ds. bezpieczeństwa; ranny w walce z oddziałem saperów z 1. DP oraz KBW, popełnił samobójstwo. L. Pietrzak, *Marian Bernaciak (1917–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław 2002, s. 27–29.

19 нападів. Було спалено 5 громад (295 господарств), підірвано військові казарми, 2 школи, 1 фільварок, 2 автомобільні й 2 залізничні мости, 1 склад зерна, захоплено 76 солдатів з 8 див[ізії] ВП і 7 цивільних осіб.

11 банд УПА, які діяли на території Люблінського воєв[одства], у квітні вчинили 17 нападів, у тому числі [на] від[ділки] ГМ – 5, на ґмінні установи – 2. Також вони спалили 500 будинків, 1 зерносклад, 12 автомобілів, 2 мости і т. д. Ці банди вбили 4 солдатів ВП, 26 солдатів Ч[ервоної] А[рмії], взяли в полон 6 [людей з] ГМ і 1 майора ВОП[г].

У Краківському воєв[одстві] 2 банди УПА також здійснили низку диверсій. На дорозі Мокре – Височани[г] вони спалили всі мости та позрізали телефонні стовпи, спалили потяг з нафтою та вчинили 5 інших нападів.

У зв'язку з такою ситуацією постало питання боротьби з бандами УПА. Тому вже на початку травня були розроблені конкретні плани із розробки й ліквідації 21 банди УПА, Щоб знищити всіх цих повстанців, задіяли близько 11 530 солдатів ВП у складі 21 оперативної групи. В кожну з цих груп призначено по двоє оперативних працівників УБ. А двом референтам із І від[ділу] III деп[артаменту] МГБ – капітанові Сапронові[д2] й підпор. Борковському – наказали контролювати роботу цих груп.

[...]

В цей саме період частково ліквідовано [б]20[-б] банд і бандитських груп, у тому числі:

Банда «Орла»[3]	людей	– 16
— " — «Бжози»	— " —	– 7
— " — «Пйоруна»[4]	— " —	– 5

[г] *Було:* КОП

[г] *Було:* Височини.

[д] *Було:* Сопроня.

[2] Сопрон Костянтин (нар. 18 IX 1916, Грозне), кап. (1944). У 1939–1943 – солдат ЧА, м. ін. командир роти зв'язку в 31-й армії. З 1943 – солдат 1-ої дп ім. Т. Костюшка (командир роти зв'язку). З вересня 1944 – у розпорядженні керівника ВГВ ПКНВ, заступник керівника охорони ПКНВ. Потім, з жовтня 1944 – керівник охорони ПКНВ. З грудня 1944 – офіцер інформації в караульному батальйоні ВГВ. З січня 1946 – старший референт І відділу III департаменту МГБ. З вересня 1946 – заступник керівника 1-ої секції І відділу III департаменту МГБ. Звільнений за власним бажанням 3 X 1946. *(АІНП, 0193/948, Особова справа співробітника).*

[3] Тот Ян (нар. 22 XII 1911, Дубровиці Ярославського пов.). Учасник Польської кампанії 1939. Перебував у німецькому полоні, звідки через місяць втік. З грудня 1941 – член СЗБ-АК пс. «Ожел». В радянському партизанському загоні Шутовського. Заарештований радянськими органами державної безпеки у Сіняві. В грудні 1944 засуджений Військовим трибуналом 1-го Українського фронту до 6 р. ув'язнення. У Переворську втік з-під арешту та створив партизанський загін. За дорученням коменданта округу АК «Нє»-ДЗС Ярослава В. Щепанського 10 V 1945 загін розформовано. З червня і до осені 1945 організував у навколишніх селах мережу нічної охорони від нападів УПА. З осені 1945 переховувався. Виїхав до Мєндзиґужа в Судетах. З травня 1945 – працює в лісовій галузі у Порубах. Виявлений агентом УБ. Заарештований 16 VII 1947 ВУГБ у Ряшеві. Засуджений 3 XII 1948 РВС у Ряшеві до смертної кари. Розстріляний 24 VI 1949 у Ряшеві. *(Nawrocki Z. Jan Toth (1911–1949) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956, słownik biograficzny. – Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 485, 486).*

[4] Ймовірно Орловський Станіслав або Зажецький Вацлав (нар. 7 VII 1919, с. Пшеходки Августівського пов. – загинув 30 VIII 1952 в колонії Покосно Соколівського пов.), пс. «Циган»,

koszary wojskowe, 2 szkoły, 1 folwark, 2 mosty drogowe, 2 mosty kolejowe, 1 magazyn zboża, uprowadzono 76 żołnierzy 8. Dyw[izji] WP i 7 osób cywilnych.

11 band UPA, jakie grasowały na terenie woj[ewództwa] lubelskiego, dokonało w kwietniu 17 napadów, w tym [na] post[erunki] MO – 5, na urzędy gminne – 2, spalono 500 budynków i 1 magazyn zbożowy, 12 samochodów, 2 mosty itd. Bandy te zamordowały 4 żołnierzy WP, 26 żołnierzy A[rmii] Cz[erwonej], uprowadziły 6 [ludzi z] MO i 1 m[a]j[o]r[a] WOP[d].

W woj[ewództwie] krakowskim 2 bandy UPA również dokonały całego szeregu dywersji. Na drodze Mokre – Wysoczany[e] bandyci spalili wszystkie mosty i wycięli słupy telefoniczne, spalili pociąg z ropą naftową i dokonali 5 innych napadów.

W związku z taką sytuacją stanęło również zagadnienie walki z bandami UPA. Dlatego też w początkach maja zostały opracowane konkretne plany rozpracowania i likwidacji 21 band UPA, dla likwidacji których użyto około 11 530 żołnierzy WP podzielonych na 21 grup operacyjnych, do których przydzielono po 2 pracowników operatywnych UB. Dla kontroli pracy tych grup wysłano 2 referentów z Wydz[iału] I Dep[artamentu] III MBP: kpt. Saprona[f2] i ppor. Borkowskiego.

[...]

W tymże czasie częściowo zlikwidowano band i grup bandyckich [b-]20[-b], w tym:

Banda „Orła”[3]	ludzi – 16
–ıı– „Brzozy”	–ıı– – 7
–ıı– „Pioruna”[4]	–ıı– – 5

---

[d] *Było:* KOP.

[e] *Było:* Wysoczyny.

[f] *Było:* Sopronia.

[2] Konstanty Sapron (ur. 18 IX 1916 w Groznym), kpt. (1944). W l. 1939–1943 żołnierz Armii Czerwonej, m.in. dca kompanii łączności w 31. Armii; od 1943 żołnierz 1. DP im. T. Kościuszki (dca kompani łączności); od września 1944 w dyspozycji kierownika RBP PKWN; zca kierownika ochrony PKWN, następnie (od października 1944) kierownik ochrony PKWN; od grudnia 1944 oficer informacji w Batalionie Wartowniczym RBP; od stycznia 1946 st. referent Wydz. I Dep. III MBP, od września 1946 zca kierownika Sekcji 1 Wydz. I Dep. III MBP; zwolniony na własną prośbę 3 X 1946. AIPN, 0193/948, Akta osobowe funkcjonariusza.

[3] Jan Toth (ur. 22 XII 1911 w Dąbrowicy, pow. jarosławski; stracony 24 VI 1949 w Rzeszowie), ps. „Orzeł”; uczestnik kampanii polskiej; następnie w niewoli niemieckiej, z której uciekł po miesiącu; od grudnia 1941 członek ZWZ/AK, następnie w sowieckim oddziale partyzanckim Szutowskiego; aresztowany przez Sowietów w Sieniawie i w grudniu 1944 skazany przez Wojskowy Trybunał 1. Frontu Ukraińskiego na 6 lat więzienia; uciekł z aresztu w Przeworsku i utworzył oddział partyzancki; na polecenie komendanta Obwodu AK/„Nie”/DSZ Jarosława W. Szczepańskiego oddział został 10 V 1945 rozwiązany; od czerwca do jesieni 1945 zorganizował w okolicznych wsiach sieć straży nocnych przed napadami UPA; od jesieni 1945 ukrywał się; wyjechał do Międzygórza w Sudetach, gdzie w maju 1947 został administratorem leśniczówki Poręby; rozpoznany przez agenta UB, 16 VII 1947 aresztowany przez WUBP w Rzeszowie; skazany 3 XII 1948 przez WSR w Rzeszowie na karę śmierci. Z. Nawrocki, *Jan Toth (1911–1949)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 485, 486.

[4] Prawdopodobnie Stanisław Orłowski vel Wacław Zarzecki (ur. 7 VII 1919 w Przechodkach, pow. augustowski, zginął 30 VIII 1952 w kolonii Pokośno, pow. sokólski), ps. „Cygan”, „Piorun”. Walczył

Банда «Штубака»[5]	людей	– 8
– ‖ – «Жбіка»[6]	– ‖ –	– 8
– ‖ – «Янича»	– ‖ –	– 10
– ‖ – «Болеслава»[7]	– ‖ –	– 12
– ‖ – «Лупашки»[8]	– ‖ –	– 13
– ‖ – «Жубрида»	– ‖ –	– 13
– ‖ – УПА «Залізняка»	– ‖ –	– 26
– ‖ – «Цигана»	– ‖ –	– 6
– ‖ – «Блиска»[9]	– ‖ –	– 10
– ‖ – «Зенона»[10]	– ‖ –	– 18
– ‖ – «Брили»[11]	– ‖ –	– 7
– ‖ – «Запори»[12]	– ‖ –	– 16
– ‖ – «Малого»[13]	– ‖ –	– 8
– ‖ – «Ускока»[14]	– ‖ –	– 5

[...]

«Пьорун». Учасник Польської кампанії 1939. З 1941 – солдат БХл у Соколівському пов. Після об'єднання – в АК (округа Августів). З кінця 1944 – в ГМ. Служив у відділку в Ямінах Августівського пов. Згодом – комендант ПУГМ в Августові. 4 IV 1945 дезертирував і приєднався до загону, командиром якого був Ян Шумський «Сноп». На зламі 1946–1947 створив загін, який формально не входив до структур округу Сувалки–Августів ВіН. Загинув у бою з підрозділами УБ і КВБ. *(Rychlewski B. Stanisław Orłowski (1919–1952) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2010. – T. 4. – S. 444–447).*

[5] Ймовірно Бєгун Антоні, пс. «Штубак». З квітня 1945 до лютого 1947 – командир підрозділу НСЗ, який діяв на території Живецького пов. З осені 1945 – у з'єднанні підрозділів Генрика Флямего, пс. «Бартек». *(Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956. – IPN, Warszawa–Lublin, 2007. – S. 426).*

[6] Ймовірно Рибак Болеслав, пс. «Жбік», «Слонь». У 1945–1946 – командир в підрозділах ДСЗ-ВіН-КВБ у Томашів-Мазовецькому окрузі. *(Ossowski A. Roman Gostyński (1913–?) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2010. – T. 4. – S. 183, 185).*

[7] Ймовірно Мусялік Владислав (нар. 17 IX 1913, Кожеґлувки – пом. 1 II 1996 у Піськах біля Сосниці), пс. «Болеслав», «Желіславський». Учасник Польської кампанії 1939, згодом солдат СЗБ-АК. З 1940 – командир диверсійно-штурмової роти, яка діяла на Ченстоховщині. Після вступу радянських військ вийшов з підпілля. У квітні 1945, через загрозу арешту органами НКВС, відновив свій загін, якій увійшов до структури ДСЗ РОАК. У квітні 1947 наказав своїм підлеглим вийти з підпілля. *(Wnuk G. Władysław Musialik (1913–1996) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 296–298; Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956. – IPN, Warszawa–Lublin, 2007. – S. 426).*

[8] Шенджеляж Зигмунт (нар. 12 III 1910, м. Стрий – розстріляний 8 II 1951, Варшава), пс. «Лупашка», майор. Під час Польської кампанії 1939 – солдат Віленської бригади кавалерії. Потрапив до радянського полону, потім звідти втік. Після невдалих спроб дістатися до Угорщини повернувся у Вільнюс. З 1940 – в групі кап. Гєрдойця. У 1943 – в розвідувальному підрозділі. Командир партизанського загону АК, що діяв на Віленщині. Після того, як партизанський загін АК підпор. А. Бужинського «Кміцича» був розбитий радянською бригадою Федора Маркова, Шенджеляж відновив загін – з листопада 1943 він називався V Віленська бригада АК (так звана «Бригада смерті»). За погодженням з керівництвом округу V Віленська бригада АК не брала участі у Вільнюській операції 1944. Її солдати малими групами перейшли на Захід, де були підпорядковані управлінню Білостоцького округу АК. У вересні 1945 бригаду було розформовано за наказом ДСЗ. Підпорядковувався коменданту Віленського округу АК Олександру Олехно-

Banda	„Sztubaka”[5]	ludzi	– 8
–ıı–	„Żbika”[6]	–ıı–	– 8
–ıı–	„Janicza”	–ıı–	– 10
–ıı–	„Bolesława”[7]	–ıı–	– 12
–ıı–	„Łupaszki”[8]	–ıı–	– 13
–ıı–	Żubryda	–ıı–	– 13
–ıı–	UPA „Żeleźniaka”	–ıı–	– 26
–ıı–	„Cygana”	–ıı–	– 6
–ıı–	„Błyska”[9]	–ıı–	– 10
–ıı–	„Zenona”[10]	–ıı–	– 18
–ıı–	„Bryły”[11]	–ıı–	– 7
–ıı–	„Zapory”[12]	–ıı–	– 16
–ıı–	„Małego”[13]	–ıı–	– 8
–ıı–	„Uskoka”[14]	–ıı–	– 5

[...]

w kampanii polskiej 1939; od 1941 żołnierz BCh w pow. sokólskim; po scaleniu w Obwodzie AK Augustów; pod koniec 1944 w MO; służył na posterunku w Jaminach, pow. augustowski, a następnie komendant KP MO w Augustowie; 4 IV 1945 zdezerterował i dołączył do oddziału, którego dcą był Jan Szumski, ps. „Snop”; na przełomie 1946/1947 utworzył oddział, który jednak nie wszedł formalnie do struktur Obwodu Suwałki-Augustów WiN; zginął w walce z oddziałami UB i KBW. B. Rychlewski, *Stanisław Orłowski (1919–1952)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 4, s. 444–447.

[5] Prawdopodobnie Antoni Biegun, ps. „Sztubak”, od kwietnia 1945 do lutego 1947 dca oddziału NSZ działającego na Żywiecczyźnie; od jesieni 1945 r. w zgrupowaniu oddziałów Henryka Flamego, ps. „Bartek”. *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, IPN, Warszawa–Lublin, 2007, s. 426.

[6] Prawdopodobnie Bolesław Rybak, ps. „Żbik”, „Słoń”. W l. 1945–1946 dca oddziału w strukturach DSZ/WiN/KWP w Obwodzie Tomaszów Mazowiecki. A. Ossowski, *Roman Gostyński (1913–?)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 4, s. 183, 185.

[7] Prawdopodobnie Władysław Musialik (ur. 17 IX 1913 w Koziegłówkach, zm. 1 II 1996 w Piaskach koło Sośnicy), ps. „Bolesław”, „Żelisławski”. Uczestnik kampanii polskiej 1939; następnie żołnierz ZWZ/AK; od 1940 dca kompanii dywersyjno-szturmowej działającej na Ziemi Częstochowskiej; po wejściu wojsk sowieckich ujawnił się; zagrożony aresztowaniem przez NKWD, w kwietniu 1945 reaktywował swój oddział, który wszedł w struktury DSZ ROAK; w kwietniu 1947 wydał rozkaz swym podkomendnym ujawnienia się. G. Wnuk, *Władysław Musialik (1913–1996)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 296–298; *Atlas polskiego podziemia...*, s. 426.

[8] Zygmunt Szendzielarz (ur. 12 III 1910 w Stryju, stracony 8 II 1951 w Warszawie), ps. „Łupaszka”. W kampanii polskiej 1939 żołnierz 4. puł Wileńskiej Brygady Kawalerii, następnie w niewoli sowieckiej, zbiegł; po nieudanych próbach przedostania się na Węgry powrócił do Wilna; od 1940 w konspiracji, w grupie kpt. Gierdojcia, następnie, w 1943 komórce wywiadu; dca oddziału partyzanckiego AK operującego na Pojezierzu Wileńskim; po rozbiciu przez sowiecką brygadę Fiodora Markowa oddziału partyzanckiego AK ppor. Antoniego Burzyńskiego, ps. „Kmicic” odtworzył oddział, noszący od listopada 1943 nazwę V Brygada Wileńska AK (lub „Brygada Śmierci”); za zgodą komendy okręgu V Wileńska Brygada AK nie wzięła udziału w operacji wileńskiej 1944, żołnierze w małych grupach wycofali się na zachód, podporządkowując się następnie Komendzie Białostockiego Okręgu AK; na rozkaz DSZ brygada została zdemobilizowana (wrzesień 1945); Szendzielarz podporządkował się Aleksandrowi Olechnowiczowi, ps. „Pohorecki”, komendantowi Wileńskiego Okręgu AK; dca odtworzonej V Brygady Wileńskiej, w 1946 dołączył do VI Brygady Wileńskiej; aresztowany 30 VI 1948 w Osielcu; wyrokiem WSR w Warszawie skazany 2 XI 1950 na karę śmierci; szczątki Zygmunta Szendzielarza odnaleziono wiosną 2013 w pobliżu kwatery „Ł” Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie.

Після укладання списку банд виявилося, що на 1 XI [19]46 р. у Польщі

вічу (пс. «Погорецький»). Командир відновленої V Віленської бригади. У 1946 приєднався до VI Віленської бригади. Заарештований 30 VI 1948 в Оселці. 2 XI 1950 вироком ВРС у Варшаві засуджений до смертної кари. Останки Зигмунта Шенджеляжа віднайдено навесні 2013 р. поруч з ділянкою «Л» військового цвинтаря на Повонзках у Варшаві. *(Krajewski K., Łabuszewski T. Zygmunt Szendzielarz (1910–1951) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956, słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002, – T. 1. – S. 442; http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2013/centrala/laczka [4 IX 2014]).*

[9] Ймовірно Бєлєц Мєчислав (нар. 1 I 1922, Грабівка Березівського пов. – страчений 4 VII 1950, Вроцлав), пс. «Блиск», підпор. (1943). З 29 XI 1942 – у підпіллі в НВО у Кросні. З 1943 – в АК. Командир взводу в ОП-11 НВО-АК Юзефа Чухри, пс. «Орський». У 1945 охороняв польські села від загонів УПА та воював з радянськими підрозділами на території Березівського та Сяноцького пов. В серпні 1945 вийшов з підпілля разом з відділом. Заарештований і 3 VIII 1945 звільнений після допиту. Знову заарештований 13 X 1945, звільнений 13 VI 1946. Організував загін з колишніх солдатів АК і з серпня 1947 діяв у Вроцлавському, Познанському, Краківському, Катовицькому і Ряшівському воєводствах. 22 VII 1949 – заарештований співробітниками ВУГБ у Вроцлаві. 16 III 1950 – засуджений до смертної кари ВРС у Вроцлаві. 23 V 19450 НВС підтримав вирок. Болеслав Берут не скористався правом на помилування (29 VI 1950). *(Balbus T., Szwagrzyk K. Mieczysław Bielec (1922–1950) [w:] Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 39–43).*

[10] Ймовірно Вижиковський Стефан (нар. 21 IV 1916, Терліків, ґм. Сарнаки Сідлецького пов. – пом. 4 II 1985 у Сідлеці). В 1935–1936 – у ВП. Учасник Польської кампанії 1939. З листопада 1939 – член організації «Кадри безпеки». Після об'єднання – в АК, командир диверсійної групи. У 1944 переховувався після вступу радянських військ. У лютому–березні 1945 організував загін. До лютого 1946 був комендантом РОАК, потім – ВіН. Через загрозу арешту в другій половині 1946 виїхав до Швеції з метою встановлення зв'язку з представником польського уряду на еміграції. За декілька місяців повернувся до країни для створення лінії зв'язку між Гданськом та Стокгольмом (під умовною назвою «База-Тереза»). В квітні 1947 вийшов з підпілля ВіН. Заарештований 1 VIII 1952. Засуджений ВРС у Варшаві до 12 р. ув'язнення. Звільнений 14 V 1946. *(Kopiński J. Stefan Wyrzykowski (1916–1985) [w:] Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik Biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 241–243).*

[11] Можливо це Закшевський Збігнєв (нар. 26 XII 1917, Семенівка Київської губ. – страчений 27 III 1947). В 1932–1934 – у ВП. Під час окупації працював на пошті в Рембертові й документував антипольські операції німців, збирав та передавав радіограми. Заарештований німцями. Ув'язнений в трудовому таборі, що розміщувався на рембертівському підприємстві «Почіск». Після вступу радянських військ, з серпня 1945 – заступник голови Лодзького округу ВіН Казімежа Ґренди та керівник розвідки Лодзького округу. Заарештований 18 XI 1946. 15 I 1947 ВРС у Лодзі засуджений до смертної кари. Болеслав Берут не скористався правом на помилування (8 III 1947). Розстріляний. *(Michalik M. Zbigniew Zakrzewski (1917–1947) [w:] Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 548–551).*

[12] Декутовський Ієронім (нар. 24 IX 1918, Диків – страчений 7 III 1949, Варшава), пс. «Запора», «Одра», «Режу», «Стари». Учасник Польської кампанії 1939. В 1940 – у Франції в складі 2-ої дивізії піхоти. Евакуйований до Великої Британії. Служив у I бригаді стрільців. 16–17 IX 1943 десантований на території Польщі. Командир 9-ї роти пп районного інспекторату АК Замостя. З січня 1944 – керівник Кедиву районного інспекторату АК Люблін–Пулави, командир диспозиційного відділу Кедиву. Під час операції «Буря» охороняв штаб Управління округом. З червня 1945 – к-р лісових загонів інспекторату ДСЗ Люблін. У 1945 здійснив дві невдалі спроби дістатися Заходу. З 1945 керує диверсійною роботою, комендант лісових загонів при інспектораті ВіН Люблін. Після амністії 1947 вийшов з підпілля. Через загрозу арешту 16 IX 1947 зробив спробу виїхати з країни. Заарештований у Нисі. 15 XI 1948 вироком ВРС у Варшаві засуджений до семикратної смертної кари. Б. Берут не скористався правом на помилування. Останки І. Декутовського віднайдено влітку 2012 на ділянці «Л» військового цвинтаря на Повонзках у Варшаві. *(Baran A. Hieronim Dekutowski (1918–1949) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956,*

Po sporządzeniu spisu band okazało się, że na dzień 1 XI [19]46 r. istnieją jeszcze w Polsce 73 bandy polityczne, nie licząc czysto rabunkowych, z tego:

band NSZ	30	ludzi	– 1535
– ″ – WiN	20	– ″ –	– 2266
– ″ – AK	10	– ″ –	– 135
– ″ – NZW	5	– ″ –	– 580
– ″ – UPA	8	– ″ –	– 2970
[c]-razem-[c]	73	– ″ –	– 7485[g]

K. Krajewski, T. Łabuszewski, *Zygmunt Szendzielarz (1910–1951)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 442–446; http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2013/centrala/laczka [dostęp: 4 IX 2014].

[g] *Suma lub składniki podane błędnie.*

[9] Prawdopodobnie Mieczysław Bielec (ur. 1 I 1922 w Grabówce, pow. brzozowski, stracony 4 VII 1950 we Wrocławiu), ps. „Błysk"; ppor. (1943). Od 29 XI 1942 w konspiracji w NOW w Krośnie; w 1943 w AK; dca plutonu w OP-11 NOW-AK Józefa Czuchry, ps. „Orski"; w 1945 bronił polskich wiosek przed oddziałami UPA i walczył z oddziałami sowieckimi na terenach pow. brzozowskiego i sanockiego; w sierpniu 1945 ujawnił się wraz z oddziałem; aresztowany i 3 VIII 1945 zwolniony po przesłuchaniu; ponownie aresztowany 13 X 1945; 13 VI 1946 zwolniony bez procesu; zorganizował oddział z byłych żołnierzy AK i od sierpnia 1947 działał w woj. wrocławskim, poznańskim, krakowskim, katowickim i rzeszowskim; 22 VII 1949 aresztowany przez funkconariuszy WUBP we Wrocławiu; 16 III 1950 skazany na karę śmierci przez WSR we Wrocławiu; 23 V 1950 NSW podtrzymał wyrok; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (29 VI 1950). T. Balbus, K. Szwagrzyk, *Mieczysław Bielec (1922–1950)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 39–43.

[10] Prawdopodobnie Stefan Wyrzykowski (ur. 21 IV 1916 w Terlikowie, pow. siedlecki, zm. 4 II 1985 w Siedlcach). W l. 1935–1936 w WP; uczestnik kampanii polskiej 1939; od listopada 1939 członek organizacji pod nazwą Kadra Bezpieczeństwa; po scaleniu w AK – dca grupy dywersyjnej; po wejściu wojsk sowieckich w 1944 ukrywał się; na przełomie lutego i marca 1945 zorganizował oddział; do lutego 1946 był komendantem ROAK, następnie WiN; zagrożony aresztowaniem, w drugiej połowie 1946 przedostał się do Szwecji w celu nawiązania kontaktu z przedstawicielem rządu polskiego na uchodźstwie; po kilku miesiącach powrócił do kraju z zamiarem zorganizowania kanału przerzutowego z Gdańska do Sztokholmu krypt. „Baza-Teresa"; w kwietniu 1947 ujawnił swą działalność w WiN; aresztowany 1 VIII 1952; skazany na 12 lat więzienia przez WSR w Warszawie; zwolniony 14 V 1956. J. Kopiński, *Stefan Wyrzykowski (1916–1985)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 241–243.

[11] Prawdopodobnie Zbigniew Zakrzewski (ur. 26 XII 1917 w Semenówce, gub. kijowska, stracony 27 III 1947). W l. 1932–1934 w WP; w czasie okupacji pracował na poczcie w Rembertowie i dokumentował akcje niemieckie przeciw Polakom, zbierał i przekazywał meldunki radiowe; aresztowany i więziony przez Niemców w obozie pracy w rembertowskiej fabryce „Pocisk"; po wejściu wojsk sowieckich, od sierpnia 1945 zca prezesa Okręgu Łódzkiego WiN Kazimierza Grendy, jednocześnie szef wywiadu Okręgu Łódzkiego; aresztowany 18 XI 1946; skazany 15 I 1947 wyrokiem WSR w Łodzi na karę śmierci; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (8 III 1947). M. Michalik, *Zbigniew Zakrzewski (1917–1947)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 548–551.

[12] Hieronim Dekutowski (ur. 24 IX 1918 w Dzikowie, stracony 7 III 1949 w Warszawie), ps. „Zapora", „Odra", „Reżu", „Stary". Uczestnik kampanii polskiej 1939, w 1940 we Francji w 2. Dywizji Strzelców Pieszych; ewakuowany do Wielkiej Brytanii, służył w I Brygadzie Strzelców; w marcu 1943 zaprzysiężony jako „cichociemny", z 16 na 17 IX 1943 zrzucony do Polski; dca kompanii 9. pp Inspektoratu Rejonowego AK Zamość; od stycznia 1944 szef Kedywu Inspektoratu Rejonowego AK Lublin-Puławy, jednocześnie dca oddziału dyspozycyjnego Kedywu, w akcji „Burza" ochraniał sztab Komendy Okręgu; od czerwca 1945 dca oddziałów leśnych Inspektoratu Lublin DSZ; w 1945 podjął dwie nieudane próby przedostania się na Zachód; od 1945 dca dywersji i komendant oddziałów leśnych przy Inspektoracie WiN Lublin; po amnestii 1947 r. ujawnił się; zagrożony aresztowaniem, 16 IX 1947 podjął próbę wydostania się z kraju; aresztowany w Nysie; wyrokiem WSR w Warszawie skazany 15 XI 1948 na

ще існують 73 політичні банди (без врахування тих, які займалися виключно грабежами). З них:

банд НЗС	30	людей	– 1535
– ″ – ВіН	20	– ″ –	– 2266
– ″ – АК	10	– ″ –	– 135
– ″ – НВО	5	– ″ –	– 580
– ″ – УПА	8	– ″ –	– 2970
[в]разом[в]	73	– ″ –	– 7485[е]

Як випливає з вищевказаного, нам не вдалося повністю ліквідувати банди у Польщі. Виникає питання – чому?

Проаналізувавши нашу діяльність, можемо констатувати, що найхарактернішими помилками під час останніх операцій було:

1. Направлення оперативних груп у терен без опрацьованого належним чином плану розробки банди. Передусім було опрацьовано плани виділення й розміщення військ, їм спорядження і т. д., натомість не враховано оперативний бік справи: вибір кандидатур для вербування, методи їх вербування і т. д. Безпланове ведення операцій часто змушувало штаб оперативної групи вдаватися до імпровізацій, що негативно впливало на кінцевий результат.

2. Іншою причиною слабких результатів було те, що ні ВУГБ, ні ПУГБ, на теренах яких оперативні групи проводили операції, не надавали вищезгаданим групам достатньої оперативної допомоги.

3) Наступною поважною причиною, яка вплинула на результат операції, була відсутність цінної агентури в бандах та недосконала робота з уже існуючою агентурою. Таке сталося через нерозуміння важливості агентури,

---

słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 110–114; http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2013/centrala/laczka [4 IX 2014]).

[е] *Сума або її складники подані помилково.*

[13] Ймовірно Статух Станіслав, пс. «Малий». Член ВіН (у загоні Вацлава Прошовського пс. «Вампір», а після його смерті – в загоні Болеслава Романяка пс. «Болек», «Сокол»). Захоплений 28 III 1946 у засідці, яку влаштували співробітники ПУГБ у Стараховицях. 7 V 1946 засуджений окружним судом Радомі (під час виїзної сесії в Кельце) до смертної кари. *(Kowalski W. Bolesław Romaniak (1923–1946) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956. Słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2007. – T. 3. – S. 443, 444).*

[14] Бронський Здзіслав (нар. 24 XII 1912, Радзіч Старий ґм. Людвин Любартівського пов. – загинув 21 V 1949 у Новогроді Люблінського пов.), пс. «Ускок». Учасник Польської кампанії 1939. Потрапив до німецького полону, втік. Став підпільником, командир територіального осередку в Старому Раджеці І району округу АК Любартів. Організатор і командир мобільного загону партизанського з'єднання 8 пп легіонів АК. Під час операції «Буря» уникнув арешту. Від серпня 1944 – заступник, а з 1945 – комендант І району округу АК Любартів. З вересня 1947 – командир партизанських загонів інспекторату Люблін. Потрапив в оточення, влаштоване ГМ, УГБ і КВБ. Загинув, підірвавши себе гранатою в криївці. *(Poleszak S. Zdzisław Broński (1912–1949) // Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956, słownik biograficzny. – IPN, Kraków–Warszawa–Wrocław, 2002. – T. 1. – S. 66; Zdzisław Broński «Uskok» Pamiętnik (1941–1949). Wstęp, red., oprac. S. Poleszak. – IPN, Warszawa, 2004).*

Z powyższych cyfr widać, że nie udało się nam całkowicie zlikwidować band w Polsce. Powstaje pytanie – dlaczego?

Po zanalizowaniu naszej pracy można stwierdzić, że najważniejszym brakiem jej w ostatnich operacjach było:

1. Wysłanie grup operacyjnych w teren bez należycie opracowanego planu rozpracowania bandy. Opracowano plany raczej wydzielenia i rozmieszczenia wojska, przydziału sprzętu itd., pominięto natomiast w planach stronę operacyjną, w której należało zaplanować wytypowanie kandydata na werbunek, podać sposoby werbunku tych kandydatów itd. Bezplanowość przeprowadzanych operacji zmuszała często sztab grupy operacyjnej do improwizowania, co nie mogło dać pożądanych rezultatów.

2. Dalszą przyczyną słabych rezultatów było to, że ani WUBP, ani PUBP na terenach których operowała grupa operacyjna, nie udzielały dostatecznej operatywnej pomocy w[yżej] w[ymienionym] grupom.

3. Dalszą poważną przyczyną, która wpłynęła na wynik operacji, był brak cennej agentury w bandach i wadliwa praca z istniejącą agenturą. Wypływało to po części z braku zrozumienia wagi agentury, po części z trudności docierania do zagrożonych terenów i nasadzania tam agentury, jak i utrzymania kontaktu z zawerbowaną agenturą.

[...]

Nauczyliśmy się pracować z agenturą, jeśli chodzi o aparat kierowniczy, lecz aparat na szczeblu powiatowym jeszcze dużo trzeba uczyć, co w roku 1947 usilnie będziemy czynić. Pozostałaby, moim zdaniem, do omówienia kwestia band ukraińskich.

Jakkolwiek ze strony politycznej bandy te nie przedstawiają może takiego niebezpieczeństwa, jak bandy rodzime, lecz ze strony ekonomicznej bandy UPA przyniosły wiele strat gospodarce polskiej. W roku 1946 główny wysiłek

---

siedmiokrotną karę śmierci, Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski; szczątki Hieronima Dekutowskiego odnaleziono latem 2012 w kwaterze „Ł" Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie. A. F. Baran, *Hieronim Dekutowski (1918–1949)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 110–114; http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2013/centrala/laczka [dostęp: 4 IX 2014].

[13] Prawdopodobnie Stanisław Statuch, ps. „Mały"; członek WiN, członek oddziału Wacława Proszowskiego, ps. „Wampir", a po jego śmierci Bolesława Romaniaka, ps. „Bolek", „Sokół"; aresztowany 28 III 1946 w zasadzce przez funkcjonariuszy PUBP w Starachowicach; skazany 7 V 1946 przez Sąd Okręgowy w Radomiu na sesji wyjazdowej w Kielcach na karę śmierci. W. Kowalski, *Bolesław Romaniak (1923–1946)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 3, s. 443, 444.

[14] Zdzisław Broński (ur. 24 XII 1912 w Radzicu Starym, pow. lubartowski, zginął 21 V 1949 w Dąbrówce, obecnie Nowodwór, pow. lubelski), ps. „Uskok". Uczestnik kampanii polskiej 1939, w niewoli niemieckiej, zbiegł; w konspiracji członek Polskiej Organizacji Zbrojnej, dca plutonu terytorialnego (placówki) w Radzicu Starym w składzie I Rejonu Obwodu AK Lubartów; organizator i dca oddziału lotnego zgrupowania OP 8. ppLeg AK; po akcji „Burza" uniknął aresztowania; od sierpnia 1944 zca, a w 1945 komendant I Rejonu Obwodu AK Lubartów; od maja 1946 komendant OPL II Obwodu WiN Lubartów, od września 1947 dca pozostałych oddziałów partyzanckich operujących w Inspektoracie Lublin; otoczony przez grupę operacyjną MO, UPB i KBW w schronie zginął, detonując granat. S. Poleszak, *Zdzisław Broński (1912–1949)* [w:] *Konspiracja i opór społeczny...*, t. 1, s. 64–66; zob. Zdzisław Broński „Uskok", *Pamiętnik*, wstęp, red., oprac. S. Poleszak, Warszawa 2004.

ускладнений доступ до небезпечних територій, складнощі у залюдненні їх новими агентами, підтриманні контактів із раніше завербованими людьми.

[...]

Ми навчилися працювати з агентурою із керівного апарату, але апарат на повітовому рівні ще багато чому потрібно навчати. Це ми будемо наполегливо робити у 1947 році. На наш погляд, тема про українські банди потребує подальшого обговорення.

Хоча, з політичної точки зору, банди УПА не є настільки небезпечними як банди польських націоналістів, упівці завдали істотних втрат польській економіці. У 1946 році найактивніше з УПА боролося Військо Польське, тому й результати цієї боротьби виявилися невтішними. Відтак, у 1947 році питання ліквідації банд УПА треба трактувати як нагальну справу й енергійно її втілювати в життя.

Українські банди, які діють на території Ряшівського та Люблінського воєв[одств], виникли за часів німецької окупації. Ці банди дуже добре організовані, мають якісну мережу інформаторів, чудово озброєні, забезпечені необхідною кількістю боєприпасів. Проте найперша їхня перевага – вигідний терен дій (ліси, гори). Добре знаючи місцевість свого перебування, повстанці майстерно уникають ворожих переслідувань.

На території Ряшівського воєв[одства] станом на 1 I [19]46 р. зафіксовано 17 банд УПА, в яких нараховувалося 2420 людей[е]:

1) «Смер[е]ка»	– 30 людей,	озброєння:	механічна й	автомат[ична]	зброя
2) «Варана»	– 30	—"—	—"—	—"—	—"—
3) «Скали»	– 110	—"—	—"—	—"—	—"—
4) «Громенка»[є]	– 180	—"—	—"—	—"—	—"—
5) «Яра»	– 220	—"—	—"—	—"—	—"—
6) «Ворона»	– 130	—"—	—"—	—"—	—"—
7) «Ласточки»[15]	– 150	—"—	—"—	—"—	—"—
8) «Бурлаки»	– 150	—"—	—"—	—"—	—"—
9) «Залізняка»	– 450	—"—	—"—	—"—	—"—
10) «Сух[ого]»	– 100	—"—	—"—	—"—	—"—
11) «Хріна»[ж]	– 80	—"—	—"—	—"—	—"—
12) «Зруба»	– 80	—"—	—"—	—"—	—"—
13) «Воронича»	– 180	—"—	—"—	—"—	—"—
14) «Примода»	– 150	—"—	—"—	—"—	—"—
15) «Бориса»	– 150	—"—	—"—	—"—	—"—
16) «Гориня»	– 100	—"—	—"—	—"—	—"—
17) «Согоєва»	– 120	—"—	—"—	—"—	—"—

[є] *Було:* «Хроменка».

[ж] *Було:* «Хремя». *Так само далі в документі.*

[15] Ймовірно йдеться про підрозділ «Ластівки».

w walce z UPA ponosiło Wojsko Polskie, toteż rezultaty nie były takie, jakby należało. W roku 1947 kwestię likwidacji band UPA należy potraktować jako palącą i z całą energią przystąpić do ich likwidacji.

Bandy ukraińskie działające na terenie woj[ewództw] rzeszowskiego i lubelskiego powstały za czasów okupacji niemieckiej. Są to bandy bardzo dobrze zorganizowane, posiadające dobrą sieć informacyjną, dobre uzbrojenie i odpowiednią ilość amunicji, a przede wszystkim mające doskonały teren (lasy, góry), znajomość którego daje im możność ukrycia się przed pościgiem.

Na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego na dzień 1 I [19]46 r. zanotowano 17 band UPA, ludzi w nich 2420[g]:

1) „Smer[e]ka”	– 30 ludzi,	uzbrojenie: broń	maszyn[owa]	i automat[yczna]	
2) „Warana”	– 30	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
3) „Skały”	– 110	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
4) „Hromenki”[h]	– 180	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
5) „Jara”	– 220	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
6) „Worona”	– 130	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
7) „Łastoczki”[15]	– 150	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
8) „Burłak[i]”	– 150	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
9) „Żeleźniaka”	– 450	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
10) „Such[ego]”	– 100	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
11) „Chrina”[i]	– 80	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
12) „Zruba”	– 80	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
13) „Woronicza”	– 180	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
14) „Przymoda”	– 150	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
15) „Borysa”	– 150	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
16) „Gorynia”	– 100	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–
17) „Sogojewa”	– 120	–ıı–	–ıı–	–ıı–	–ıı–

Jedną z poważnych przyczyn żywotności i wielkiej liczebności band UPA jest to, że wysiedleni Ukraińcy powracają z powrotem na tereny polskie i zasilają szeregi band.

Działalność band UPA polega na przeszkadzaniu w repatriacji Ukraińców, na niszczeniu gospodarstw, zabudowań, inwentarza żywego i martwego, pozostawionego przez wysiedleńców ukraińskich, na niszczeniu wiosek polskich i miasteczek, jak np. Hrubieszowa, Dynowa, Worąża[16], Bełżca i inn[ych]. I tak w roku 1946 bandy UPA dokonały 310 napadów terrorystyczno-rabunkowych, podczas których spalono 1950 gospodarstw, w tym 4 wioski spalone doszczętnie – Olchowice[17], Nagorzyn[18], Rukowsko[19], Nowotaniec, 4 majątki państwowe – Zawadka,

---

[h] *Było:* „Chromenki”.

[i] *Było: „Chremia”. Podobnie dalej.*

[15] Prawdopodobnie chodzi o oddział „Łastiwki”. Podobnie dalej.

[16] Prawdopodobnie Waręż.

[17] Prawdopodobnie Olchowiec.

[18] Prawdopodobnie Nagórzany.

Однією з серйозних причин живучості й великої чисельності банд УПА є те, що виселені українці повертаються назад на польську територію й вступають у них.

Діяльність банд УПА полягає у створенні перешкод проведенню репатріації українців, у нищенні господарств, будинків, живого й нерухомого інвентаря, які залишили українські виселенці, у нищенні польських сіл і містечок, як напр. Грубешева, Динова, Воронжа[16], Белзеця та ін[ших]. Так, у 1946 році банди УПА здійснили 310 терористично-грабіжницьких нападів, під час яких було спалено 1950 господарств, у тому числі 4 села згоріли повністю – Вільхівиці[17], Нагорин[18], Руківсько[19], Новотанець, 4 державні маєтки – Завадка, Стібно, Мичко, гуральня Мичко[20], 4 шкільні будівлі – у Вільшанах й ін[ших селах], казарми ВП у Горинці Любачівського пов[іту].

Щодо живності, то забрано: понад 250 корів, 200 свиней, 60 коней. Підірвано 25 мостів, у тому числі 8 залізничних на відрізку Загір'я–Сянок. На 10-кілометровому відтинкові в різних місцях було зрізано телефонні стовпи. Роззброєно й розбито 8 від[ділків] ГМ. У Кальниці[з] Ліського пов[іту] збито польський літак. Здійснено 2 великих напади на державні нафтові поля в Горлицькому пов[іті] (бандити там завдали шкоди на мільйони злотих).

До цього треба додати кількість убитих солдатів, представників органів державної влади та цивільних осіб.

У зв'язку з посиленою діяльністю банд УПА, управління ГБ, ГМ, КВБ, ВОП і ВП разом упродовж року провели 250 операцій, унаслідок яких убито 402 бандитів УПА, арештовано 473 бандитів УПА, [и-]здобуто зброї: СКМ – 16, РКМ – 47, мілкокаліберник гвинтівок – 335, автоматів – 200, пістолетів – 140, мінометів – 4, 45 мм гармат – 1, гранат – 220, мін – 30[-и].

Крім цього, в результаті проведених операцій у серпні–грудні здобуто 3 склади, що належали УПА. Вони були підготовлені до зими.

У складах знайдено обмундирування й продовольство. Під час однієї з операцій (у серпні) захоплено архів банди УПА та переліки вхідної й вихідної кореспонденції.

В серпні було затримано одного з ключових ком[а]ндирів УПА «Воєводу» – гол[овного] старшину-політвиховника на теренах Ряшівського воєв[одства].

[з] *Було:* Кольниця.

[и-и] *Підкреслено від руки.*

[16] Ймовірно йдеться про Варяж.

[17] Ймовірно Вільховець.

[18] Ймовірно Нагоряни.

[19] Ймовірно Буківсько.

[20] Йдеться про гуральню в Мичківцях. *(http://www.kolozapory.pl/myczkowce.html [14 XI 2014]).*

Stubno, Myczko, gorzelnia Myczko[20], 4 budynki szkolne – w Olszanach i inn[e], koszary WP w Horyńcu, pow[iat] Lubaczów.

Inwentarza żywego zrabowano ponad 250 krów, 200 świń, 60 koni. Zerwano 25 mostów, w tym 8 kolejowych na przestrzeni Zagórz – Sanok. Na przestrzeni (ogółem) 10 km ścięto w różnych miejscach słupy telefoniczne. Rozbrojono i rozbito 8 post[erunków] MO. Zestrzelono samolot polski w gromadzie Kalnica[j], pow[iat] Lesko. Dokonano 2 większych napadów na Państwowe Tereny Naftowe w pow[iecie] gorlickim, gdzie szkody wyrządzone przez bandytów wynoszą miliony złotych.

Dodać do tego należy liczbę zamordowanych żołnierzy, przedstawicieli władz państwowych oraz osób cywilnych.

W związku ze wzmożoną akcją band UPA Urzędy BP, MO, KBW, WOP i WP przeprowadziły wspólnie w ciągu roku 250 operacji, w wyniku których: zabito 402 bandytów UPA, aresztowano 473 bandytów UPA, [k-]zdobyto broni: ckm – 16, rkm – 47, kbk – 335, automatów – 200, pistoletów – 140, moździerzy – 4, dział 45 mm – 1, granatów – 220, min – 30[-k].

Oprócz tego od sierpnia do grudnia w wyniku przeprowadzonych operacji zdobyto 3 magazyny należące do UPA, które były przygotowane na okres zimowy.

W magazynach znaleziono umundurowanie i żywność. W czasie jednej z operacji zdjęto archiwum bandy UPA oraz odpisy poczty polowej (w m[iesiącu] sierpniu).

Z ważniejszych dowódców band UPA w m[iesiącu] sierpniu został zatrzymany „Wojewoda", który był na stanowisku gł[ównego] oficera polit[yczno]-wychowaw[czego] na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego.

W wyniku ciągłych operacji mniejsze bandy UPA, ponosząc straty w ludziach i uzbrojeniu, weszły w skład band, które notujemy na dz[ień] 31 XII [19]46 r.: „Żeleźniaka" – 450 ludzi, „Burłak[i]" – 300 ludzi, „Jara" – 250 ludzi, „Worona"[l] – 200 ludzi, „Łastoczki" – 100 [ludzi]. Razem band UPA – 5, ludzi w nich – 1300.

[a-]Naczelnik Wydziału I Dep[artamentu] III[-a]
(—) [c-]Łanin, mjr[c]

---

[19] Prawdopodobnie Bukowsko.

[j] *Było:* Kolnica.

[k-k] *Podkreślono odręcznie.*

[l] *Było:* „Woronia".

[20] Chodzi o Myczkowce i tamtejszą gorzelnię. Zob. http://www.kolozapory.pl/myczkowce.html [dostęp: 14 XI 2014].

Після всіх цих операцій менші підрозділи УПА, зазнавши втрат у людях й озброєнні, увійшли до складу інших, більших банд. Останні станом на 31 XII [19]46 р. нараховували: 450 осіб (банда «Залізняка»), 300 («Бурлак[и]»), 250 («Яра»), 200 («Ворона»)[i], 100 («Ласточки»). Всього: 5 банд. Їх чисельність: 1300.

[a-]Начальник I відділу III деп[артаменту][-a]
[в-]майор (—) Ланін[-в]

Надруковано у 3 пр[имірниках]

АІНП Ж, 0296/3, т. 10, арк. 1–18.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
На першій сторінці документу зверху посередині дописано від руки: «1/I 1946». *Нижче стоїть нерозбірлива примітка, ймовірно підпис.*

[i] *Було:* Вороня.

Odbito w 3 egz[emplarzach]

AIPN Rz, 0296/3, t. 10, k. 1–18.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Na pierwszej stronie dokumentu, w górnej środkowej części dopisano odręcznie: 1/I 1946*; poniżej, z lewej strony nieczytelna adnotacja.*

№ 10

20 лютого 1947, Київ. Лист міністра державної безпеки УРСР Сергія Савченка міністрові державної безпеки СРСР Вікторові Абакумову про необхідність ліквідації українського збройного підпілля на теренах Польщі, та з проханням про вказівки з цього приводу

[а-]Совершенно секретно[-а]

[б-]Министру государственной
безопасности Союза С.С.Р.[-б]
[а-]товарищу [в-]АБАКУМОВУ[-в] В. С.[-а1]

Товарищ ХРУЩЕВ[2] предложил нашими оперативными и войсковыми силами подготовить и провести операцию по ликвидации банд, действующих в пограничных районах Польши.

Со своей стороны считаю целесообразным проведение таких операций, так как банды, действующие в польском прикордоне, причиняют вред не только населению Польши, но нередко переходят через границу на нашу территорию и совершают бандитские налеты.

Вместе с тем, я считаю, что в этой операции должны принять участие и пограничные войска МВД, так как пограничные войска МВД ведут

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

[1] Абакумов Віктор (1908–1954), комісар держбезпеки 2-го рангу (1943), генерал-полковник (1945). У 1943–1946 – начальник Головного управління контррозвідки «Смерш». Одночасно (липень–листопад 1944) – заступник представника РНК СРСР при ПКНВ. У 1946–1951 – міністр держбезпеки СРСР. *(Млечин Л. КГБ. Председатели органов госбезопасности. Рассекреченные судьбы. – Москва, 2001).*

[2] Хрущов Микита (1894–1971), генерал-лейтенант (1943). З 1918 – у РПК(б), потім у ВКП(б) та КПРС. У 1934–1966 – член ЦК ВКП(б) (з жовтня 1952 – КПРС), а в 1939–1964 – член Політбюро ЦК. З січня 1934 – перший секретар міськкому партії у Москві та другий секретар обкому партії в Москві. З лютого 1938 до березня 1947 – перший секретар ЦК КПУ, київського обкому і міськкому партії. У період Другої світової війни – член воєнних рад: з серпня 1941 до червня 1942 – Головного командування Південно-Західного напряму, з вересня 1941 до липня 1942 – Південно-Західного фронту, з липня до грудня 1942 – Сталінградського фронту, з серпня до вересня 1942 – Південно-Східного фронту, з січня до лютого 1943 – Південного фронту, з березня до жовтня 1943 – Воронезького фронту, з жовтня 1943 до серпня 1944 – 1-го Українського фронту. З серпня 1944 до грудня 1949 – голова РНК (а з березня 1946 – РМ) УРСР. З грудня 1947 – перший секретар ЦК КП(б)У, перший секретар київського обкому і міськкому партії. з грудня 1949 – секретар ЦК ВКП(б), з грудня 1949 до березня 1953 – перший секретар Московського міськкому партії. З вересня 1953 – перший секретар ЦК КПРС, з 1956 – голова Бюро ЦК КПРС РСФСР. З березня 1958 – голова РМ СРСР. Депутат ВР СРСР. З жовтня 1964 – на пенсії. *(Шаповал Ю. М. С. Хрущов на Україні. – Київ, 1990; Н. С. Хрущев. Время. Люди. Власть. Воспоминания в 4-х книгах. Москва, 1999; W. Taubman. Khrushchev. The man and his era. New-York–London, 2003).*

Nr 10

20 lutego 1947, Kijów. Pismo ministra bezpieczeństwa państwowego USRS Siergieja Sawczenki do ministra bezpieczeństwa państwowego ZSRS Wiktora Abakumowa o konieczności likwidacji zbrojnego podziemia ukraińskiego na terenach Polski i zawierające prośbę o wytyczne w tej sprawie

[a-]Ściśle tajne[-a]

[b-]Do Ministra Bezpieczeństwa
Państwowego Związku SRS[-b]
[a-]towarzysza [c-]ABAKUMOWA[-c] W. S.[-a1]

Towarzysz CHRUSZCZOW[2] zaproponował, aby nasze siły operacyjne i wojskowe przygotowały i przeprowadziły operację likwidacji band, działających w przygranicznych rejonach Polski.

Ze swojej strony uważam za celowe przeprowadzenie takich operacji, ponieważ bandy działające w polskiej strefie granicznej czynią szkody nie tylko ludności Polski, ale nierzadko przechodzą przez granicę na nasze terytorium i dokonują bandyckich napadów.

Jednocześnie uważam, że w operacji tej powinny wziąć udział także pograniczne wojska MWD, ponieważ pograniczne wojska MWD prowadzą [działania] wywiadowcze w strefie przygranicznej Polski i w szczególności zajmują się

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b--b] *Zapisano wersalikami.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Wiktor Abakumow (1908–1954), komisarz bezp. państw. 2 rangi (1943), gen. płk (1945); w l. 1943–1946 naczelnik Głównego Zarządu Kontrwywiadu *Smiersz*, jednocześnie (lipiec–listopad 1944) zca przedstawiciela SNK ZSRS przy PKWN; w l. 1946–1951 minister bezp. państw. ZSRS. Ł. Mleczyn, *KGB. Priedsedatieli organow gosbiezopasnosti. Rassekreczennyje sud'by*, Moskwa 2001.

[2] Nikita Chruszczow (1894–1971), generał-lejtnant (1943). Od 1918 w RPK(b), a następnie w WKP(b) i w KPZR; w l. 1934–1966 członek KC WKP(b)/KPZR, w l. 1939–1964 członek BP KC; od stycznia 1934 I sekretarz KM partii w Moskwie i II sekretarz KO partii w Moskwie; od lutego 1938 do marca 1947 I sekretarz KC KPU, kijowskiego KO i KM partii. W czasie II wojny światowej członek rad wojennych: od sierpnia 1941 do czerwca 1942 Głównego Dowództwa Kierunku Południowo-Zachodniego, jednocześnie od września 1941 do lipca 1942 Frontu Południowo-Zachodniego; od lipca do grudnia 1942 Frontu Stalingradzkiego, jednocześnie od sierpnia do września 1942 Frontu Południowo-Wschodniego; od stycznia do lutego 1943 Frontu Południowego; od marca do października 1943 Frontu Woroneskiego; od października 1943 do sierpnia 1944 l. Frontu Ukraińskiego; od sierpnia 1944 do grudnia 1949 przewodniczący SNK/SM USRS; od grudnia 1947 I sekretarz KC KP(b)U, I sekretarz kijowskiego KO i KM partii; od grudnia 1949 sekretarz KC WKP(b), jednocześnie od grudnia 1949 do marca 1953 I sekretarz moskiewskiego KM partii; od września 1953 I sekretarz KC KPZR, jednocześnie od 1956 przewodniczący Biura KC KPZR RSFSR; od marca 1958 przewodniczący SM ZSRS. Deputowany do RN ZSRS; od października 1964 na emeryturze. J. Szapował, *M. S. Chruszczow na Ukrajini*, Kyjiw 1990; N. S. Chruszczow. *Wriemia. Ludi. Własť. Wospominanija w 4-ch knigach*, Moskwa 1999; W. Taubman, *Khrushchev. The Man and His Era*, New York–London 2003.

разведку в пограничной полосе Польши и в частности занимаются изучением районов, где оперируют банды. Кроме того, пограничные войска располагают также и силами, которые могут быть использованы в этих операциях, как-то: резервный пограничный полк, авиадесантный полк с авиадесантной ротой, 9-ю мингруппами численностью по 280 человек каждая.

Докладывая изложенное, прошу Ваших указаний.

[а-]Министр государственной безопасности УССР[-а]
САВЧЕНКО[3]

«[г-]20[-г]» февраля 1947 года

ГДА СБУ, ф. 2, оп. 63, спр. 1, т. 1, арк. 13.
Копія, машинопис.
Документ російською мовою.

[г-г] *Написано від руки.*

[3] Савченко Сергій (1904–1966), генерал-лейтенант (1945). З травня 1939 – начальник 5-го відділу і заст. начальника Управління прикордонних військ НКВС УРСР (у перерві – з 6 XI до 4 XII 1939 – начальник УНКВС Станіславської області). З 1 IV 1941 – заст. наркома держбезпеки. З 12 VIII 1941 – внутрішніх справ УРСР. З 7 V 1943 – нарком (з березня 1946 – міністр) держбезпеки УРСР. З серпня 1949 – заст. голови Комітету інформації при МЗС СРСР. З листопада 1951 – начальник 1-го головного управління МДБ СРСР і заст. міністра держбезпеки СРСР. З березня 1953 – 1-й заст. начальника 2-го головного управління МВС СРСР. З травня – на інших посадах. У лютому 1955 звільнений з органів держбезпеки. *(Петров Н., Скоркин К. Кто руководил НКВД. 1934–1941. Справочник. – Москва, 1999. – С. 371–372; Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб, Київ–Львів, 2003. – С. 110).*

rozpoznaniem terenów, w których działają bandy. Oprócz tego wojska pograniczne dysponują także i siłami, które mogą być użyte w tych operacjach, jak: rezerwowy pułk pograniczny, pułk powietrzno-desantowy z kompanią powietrzno-desantową, 9 grup min[erów] po ok[oło] 280 ludzi każda.

Meldując o powyższym proszę o Wasze wytyczne.

[a-]Minister Bezpieczeństwa Państwowego USRS[-a]
SAWCZENKO[3]

„[d-]20[-d]" lutego 1947 roku

HDA SBU, f. 2, op. 63, spr. 1, t. 1, k. 13.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

[d--d] *Wpisano odręcznie.*

[3] Sergiej Sawczenko (1904–1966), gen.-lejtn. (1945); od maja 1939 naczelnik 5. Oddz. i zca naczelnika Zarządu Wojsk Pogranicznych NKWD USRS (z przerwą od 6 XI do 4 XII 1939 naczelnik UNKWD obw. stanisławskiego); od 1 IV 1941 zca ludowego komisarza bezp. państw., od 12 VIII 1941 – spraw wewnętrznych USRS; od 7 V 1943 ludowy komisarz/minister bezp. państw. USRS; od sierpnia 1949 zca przewodniczącego Komitetu Informacji przy MID ZSRS; od listopada 1951 naczelnik 1. Zarządu Głównego MGB ZSRS i zca ministra bezp. państw. ZSRS; od marca 1953 I zca naczelnika 2. Zarządu Głównego MWD ZSRS, od maja na różnych stanowiskach. W lutym 1955 zwolniony z organów bezp. państw. N. Pietrow, K. Skorkin, *op. cit.*, s. 371–372; *Kyjiw u dni nacystśkoji nawały. Za dokumentamy radiańskych specsłużb*, Kyjiw–Lwiw 2003, s. 110.

№ 11

25 лютого 1947, Варшава. Звіт керівника I секції I відділу III департаменту МГБ Фелікса Шпана начальнику I відділу III департаменту Ґжеґожеві Ланіну про результати перевірки в УГБ Ряшівського воєводства

Варшава, 25 II [19]47

[а-]Начальнику I від[ділу]
III деп[артаменту] МГБ[-а]
майору (—) [б-]Ланіну[-б]

[а-б-в-]Звіт[-в-б-а]
[а-]Про інспектування Ряшівського воєв[одського] УГБ
у справі боротьби з бандами УПА[-а]

Після приїзду до ВУГБ в Ряшеві я ознайомився з наявними у III від[ділі] документами про банди УПА та з тим, у який спосіб і як ведеться боротьба з цими бандами. За словами нач[альника] III від[ділу], боротьбу з бандами ведуть 8 і 9 дивізії піхоти Війська Польського, натомість органи безпеки, крім отриманого зі штабу 9 дп оперативного плану (який я додаю), не володіли жодними конкретними даними щодо боротьби з бандитами. З цього виходить, що органи безпеки не тільки перестали здійснювати оперативне керівництво боротьбою з бандами УПА, але й навіть, у кількох повітах ПУГБ, «передали» справу боротьби з ними відділам ВП, що там знаходилися. Вони не призначили до цих відділів своїх оперативних працівників, і тому не мали інформації про проведені військом операції (виняток – ПУГБ у Любачеві й Перемишлі).

Розібравшись у ситуації, я наказав проінструктувати начальників ПУГБ, у повітах яких діють банди УПА. Такий інструктаж відбувся у Ряшівському ВУГБ 14 II [19]47 р. за участю представників 9 дп, начальника штабу цієї дивізії підполк[овника] Ґінальського[1], начальника II відділу май[ора]

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*

[1] Ґінальський Едмунд (нар. 29 XI 1900 в Кропочеві – пом. 14 VIII 1986), підполк. Служив у 37-му пп, 68-му пп, випускник XIII загального курсу ВВШ (1932–1934). Солдат під час Польської кампанії 1939. Комендант з питань завантаження та розвантаження квартирмейстерства армії «Познань». У 1939–1945 – в німецькому полоні, зокрема офлагах II «B» Арнсвальде та II «C» Вольденберг). З серпня 1945 – у штабі 28-го пп 9-ої дп. З вересня 1945 – начальник оперативного відділу штабу 9-ої дп. З серпня 1946 – начальник штабу. З липня до листопада 1947 – командир 9-ої дп. З листопада 1947 – начальник технічного відділу Військового науково-видавничого інституту. З квітня 1949 – начальник III відділу Варшавського округу. З 1949 – комендант Центру навчання офіцерів запасу. В липні 1952 – звільнений зі служби. Згідно записів, наявних

Nr 11

25 lutego 1947, Warszawa. Raport kierownika Sekcji I Wydziału I Departamentu III MBP Feliksa Szpana dla naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Grzegorza Łanina o wynikach inspekcji przeprowadzonej w rzeszowskim WUBP

Warszawa dn. 25 II [19]47

[a-]Do Naczelnika Wydz[iału] I
Dep[artamentu] III MBP[-a]
(—) [b-]Łanina[-b], mjr

[a-b-c-]Raport[-c-b-a]
[a-]o przeprowadzonej inspekcji w Woj[ewódzkim] UBP Rzeszów
w sprawie prowadzonej walki przeciwko bandom UPA[-a]

Po moim przyjeździe do WUBP w Rzeszowie zaznajomiłem się z materiałami, jakie posiada Wydz[iał] III w sprawie band UPA, oraz w jaki sposób i jak prowadzi się walkę z tymi bandami. Jak wynikało ze słów nacz[elnika] Wydz[iału] III, walkę z bandami prowadzi Wojsko Polskie – 8. i 9. Dywizje Piechoty, organy bezpieczeństwa natomiast, poza otrzymanym ze sztabu 9. DP planem operacyjnym (który załączam) nie posiadały żadnych konkretnych danych, dotyczących walki z bandytami. Z tego wynika, że dotychczas organy bezpieczeństwa nie tylko nie wzięły na siebie kierownictwa operatywnego tą walką, ale nawet w kilku powiatach PUBP walkę z bandami UPA pozostawiły na konto znajdujących się tam oddziałów WP. Nie przydzieliły do tych oddziałów swoich operatywnych pracowników, a z tego powodu nie były w kompetencji przeprowadzonych przez wojsko operacji, za małym wyjątkiem, jak PUBP w Lubaczowie i Przemyślu.

Widząc taką sytuację, zarządziłem odprawę tych szefów PUBP, których powiaty są zagrożone przez bandy UPA. Powyższa odprawa odbyła się w WUBP Rzeszów, dn. 14 II [19]47 r. z udziałem przedstawicieli 9. DP, szefa sztabu tej dywizji ppłk. Ginalskiego[1] oraz szefa II Oddziału, mjr. Gricenki, byli również

[a-a] *Zapisano wersalikami.*

[b-b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c-c] *Podkreślono maszynowo.*

[1] Edmund Ginalski (ur. 29 XI 1900 w Kropoczewie, zm. 14 VIII 1986), ppłk. Służba w 37. pp, 68. pp, w l. 1932–1934 na XIII Kursie Normalnym WSWoj.; uczestnik kampanii polskiej 1939, komendant załadunkowy i wyładunkowy Kwatermistrzostwa Armii „Poznań"; w l. 1939–1945 w niewoli niemieckiej (m.in. w oflagach II B Arnswalde i II C Woldenberg); od sierpnia 1945 w sztabie 28. pp 9. DP, od września 1945 szef Wydz. Operacyjnego Sztabu 9. DP, od sierpnia 1946 szef Sztabu, następnie (lipiec – listopad 1947) dca 9. DP; od listopada 1947 szef Wydz. Technicznego Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego; od kwietnia 1949 szef Wydz. III Okręgu Warszawskiego; od 1949 komendant Ośrodka Wyszkolenia Oficerów Rezerwy; w lipcu 1952 zwolniony ze służby; wg zapisów kartoteki odtworzeniowej Biura „C" MSW, ww. miał być pozyskany 6 I 1947 jako informator ps. „Drwal",

Гриценка, а також представників ВВБ. Крім них, на інструктаж прибули також начальники ПУГБ у Кросні, Горлицях, Сяноці, Березові, Перемишлі, Ліську й Яслі.

Спершу лаконічно виступив начальник Ряшівського ВУГБ капітан Цесляк[2], далі почали звітувати окремі начальники ПУГБ.

Звіти начальників ПУГБ та виступи представників війська підтверджують те, що боротьбу з бандитами веде лише ВП, а от органи безпеки стоять осторонь, адже досі не налагодили зв'язку в цій справі з групами війська, які знаходяться в терені (за винятком Любачівського ПУГБ і, частково, Перемиського ПУГБ). Військові групи не інформують ПУГБ про проведені операції й їхні результати. В разі ж, якщо військові групи захоплюють військовополонених, бандитів, якісь цінні документи чи бандитські архіви, то це все передається до штабу полку та штабу дивізії. Звідти, після довгого утримування, заарештовані передаються до ВУГБ. Усе інше залишається в II відділі штабу дивізії.

Я не буду перераховувати всіх недоліків у діяльності органів безпеки та війська, однак, підсумовуючи написане, зупинюся на тому, що зауважив під час перевірки:

1. До цього часу Воєв[одський] ком[ітет] безп[еки] не координував операцій проти банд УПА.

2. Не було співпраці між військовими групами в терені та ПУГБ.

3. г-Боротьба з бандами здійснювалася однобоко, без оперрозробки та ліквідації політичної частини Організації українських націоналістів (т. зв. ОУН), до складу якої-г входить військова структура – Українська повстанська армія (УПА).

у відтворювальній картотеці Бюро «С» МВС, мав бути залучений до співпраці (6 I 1947) як інф. «Дрваль». Згідно відміток у архівному журналі МВС «Стара мережа» під шифром I (тобто опису агентурних справ) під № 54699 від 15 XI 1956 зроблено запис про архівування I відділом V департаменту МГБ справи (1 том особової справи, 1 том робочої справи) на Ґінальського Едмунда («Дрваль»), у 1966 справу перереєстровано під № 3442/I. Справу знищено у грудні 1980. У архівному журналі МВС (м/ф) під № 11465 від 13 VII 1976 вказано, що справу під архівним номером 3442/I на Ґінальського Едмунда мікрофільмовано. Мікрофільм знищено у 1985. *(АІНП, Відтворювальна картотека Бюро «С» МВС, Архівний журнал МВС («стара мережа»), Архівний журнал МВС (м/ф); Misiło E. Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1143; OP 1924, OP 1932; Rybka R., Stepan K. Rocznik oficerski 1939. Stan na dzień 23 marca 1939. – S. 39, 628; Rezmer W. Armia «Poznań» 1939. – Warszawa, 1992. – S. 476; http://www.straty.pl/index.php/szukaj-w-bazie [29 I 2013]).*

г-г *Підкреслено від руки.*

[2] Цесляк Маріан (1911–1993), капітан. З 1944 – у ПРП, пізніше – у ПОРП. З 4 VIII до 25 IX 1944 – співробітник ГМ у Білостоці. З 1 IX 1944 – розвідник 1-ої секції ВУГБ у Білостоці. З 15 I 1945 – розвідник ПУГБ у Коніні [?], розвідник 1-ої секції ПУГБ у Пьотркові Трибунальському. З 1 III 1945 – в. о. керівника ПУГБ у Пьотркові Трибунальському. З 15 XI 1946 – заступник начальника ВУГБ у Ряшеві. З 1 VI 1950 – начальник ВУГБ у Ряшеві. З 20 V 1951 – начальник ВУГБ у Ґданську. З 1 IX 1953 – у розпорядженні департаменту кадрів МГБ. З 9 IV 1954 до 12 IV 1955 – слухач спеціального курсу МГБ. З 20 V 1955 – керівник ВУГБ у Кошаліні. З 1 I 1957 – заступник воєводського коменданта ГМ у справах безпеки в Кошаліні. З 1 IX 1961 – у розпорядженні директора департаменту кадрів і навчання МВС. 30 IX 1961 – звільнений зі служби. *(Aparat Bezpieczeństwa w województwie gdańskim w latach 1945–1990. – Gdańsk, 2010, – S. 114).*

obecni przedstawiciele WBW. Poza tym na tę odprawę przybyli także szefowie PUBP w Krośnie, Gorlicach, Sanoku, Brzozowie, Przemyślu, Lesku i Jaśle.

Po krótkim przemówieniu szefa WUBP w Rzeszowie kpt. Cieślaka[2], zaczęli zdawać sprawozdania poszczególni szefowie PUBP.

Sprawozdania szefów PUBP oraz wystąpienia przedstawicieli wojska potwierdziły ten fakt, że walka z bandytami prowadzona jest tylko przez WP, natomiast organy bezpieczeństwa dotychczas nie nawiązały kontaktu z grupami WP, znajdującymi się w terenie (za wyjątkiem PUBP Lubaczów i częściowo PUBP Przemyśl) i stoją poza nawiasem tej walki. Grupy wojskowe natomiast nie informują PUBP o przeprowadzanych operacjach i ich wynikach. W wypadku, gdy grupy wojskowe posiadają jeńców, bandytów lub jakieś cenne materiały albo archiwa bandyckie, to przekazują to wszystko do sztabu pułku i do sztabu dywizji, skąd po długim trzymaniu aresztowani zostają przekazani do WUBP. Wszystkie jednak materiały pozostają w II oddziale sztabu dywizji.

Nie będę nadmieniać wszystkich niedociągnięć ze strony organów bezpieczeństwa i wojska, natomiast podsumowując wyżej napisane, zaznaczyłem na odprawie, że:

1. Dotychczas nie było koordynowania ze strony Woj[ewódzkiego] Kom[itetu] Bezp[ieczeństwa] operacji przeciwko bandom UPA.

2. Nie było współpracy pomiędzy grupami wojskowymi w terenie a PUBP.

3. [d-]Walka z bandami była prowadzona jednostronnie, bez operatywnego rozpracowania i likwidacji części politycznej Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów, tzw. OUN, w skład której[-d] wchodzi siła wojskowa – Ukraińska Powstańcza Armia – UPA.

---

zarejestrowany pod nr. 641, jako jednostkę prowadzącą wskazano Wydz. I Dep. V MBP; wg zapisów dziennika archiwalnego MSW „stara sieć" o symbolu I (tj. inwentarza akt agenturalnych) pod nr. 54699 w dn. 15 XI 1956 odnotowano zarchiwizowanie przez Wydz. I Dep. V MSW akt (1 tom teczki personalnej, 1 tom teczki pracy) dot. Edmunda Ginalskiego pod ps. „Drwal", akta przerejestrowano w 1966 do nr. 3442/I, akta zniszczono w grudniu 1980; wg zapisów dziennika archiwalnego MSW (mf) pod nr. 11465 w dn. 13 VII 1976 odnotowano wykonanie mikrofilmu z akt o nr. archiwalnym 3442/I dot. Edmunda Ginalskiego (łącznie 4 jackety), mikrofilm zniszczono w 1985. AIPN, Kartoteka odtworzeniowa Biura „C" MSW, Dziennik archiwalny MSW („stara sieć"), Dziennik archiwalny MSW (mf); *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1143; RO 1924, RO 1932; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939. Stan na dzień 23 marca 1939*, s. 39, 628; W. Rezmer, *Armia „Poznań" 1939*, Warszawa 1992, s. 476; http://www.straty.pl/index.php/szukaj-w-bazie [dostęp: 29 I 2013].

[d--d] *Podkreślono odręcznie.*

[2] Marian Cieślak (1911–1993), kpt., od 1944 w PPR/PZPR; od 4 VIII do 25 IX 1944 funkcjonariusz MO w Białymstoku; od 1 IX 1944 wywiadowca Sekcji 1 WUBP w Białymstoku; od 15 I 1945 wywiadowca PUBP w Koninie; następnie wywiadowca Sekcji 1 PUBP w Piotrkowie Trybunalskim; od 1 III 1945 p.o. kierownika PUBP w Piotrkowie Trybunalskim; od 15 XI 1946 zca szefa WUBP w Rzeszowie; od 1 VI 1950 szef WUBP w Rzeszowie; od 20 V 1951 szef WUBP w Gdańsku; od 1 IX 1953 w dyspozycji Dep. Kadr MBP; od 9 IV 1954 do 12 IV 1955 słuchacz Kursu Specjalnego MBP; od 20 V 1955 kierownik WUBP w Koszalinie; od 1 I 1957 zca komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa w Koszalinie; od 1 IX 1961 w dyspozycji dyrektora Dep. Kadr i Szkolenia MSW; 30 IX 1961 zwolniony ze służby. *Aparat Bezpieczeństwa w województwie gdańskim w latach 1945–1990*, Gdańsk 2010, s. 114.

У зв'язку з цим, керівникам ПУГБ було рекомендовано спільно з к[оманд]ирами відділів ВП, що діють в окремих повітах, розробити плани з розробки та ліквідації банд. Копії цих планів слід надіслати до ВУГБ для затвердження. Втім, не чекаючи на це, необхідно вже тепер залучати до військових груп здібних оперативних працівників, аби здійснювали оперативну роботу, розробляли й ліквідовували українсько-фашистське підпілля.

До такого дуже прихильно поставилися представники Війська Польського і ВВБ, а відтак надали відповідні вказівки підлеглим частинам.

Крім цього, було вирішено, щоб створені перед цим пов[ітові] штаби безпеки розпочали свою роботу, а не існували тільки на папері, як було раніше.

Слід ще раз підкреслити, що штаб 9 дивізії піхоти, на відміну від ВУГБ, має набагато більше документів про банди УПА та значно краще розбирається[г] в організації й структурі українського підпілля. Натомість ВУГБ володіє незначною кількістю цих документів і не докладає зусиль до їх здобуття.

Я дійшов висновку, що [в]Воєводський комітет безпеки в дотеперішній боротьбі з бандами УПА[-в] не усвідомлював важливості свого завдання, не враховував переваг зимового періоду як одного з вирішальних чинників, що створює умови для остаточної ліквідації банд. Воєв[одський] ком[ітет] безп[еки] не сконцентрував і не централізував справи боротьби з бандитами УПА.

Слід зазначити, що частішають випадки виходу членів банд УПА з повинною (в Любачівському пов[іті] група бандерівців здала зброю у від-[ділку] ГМ; у Перемиському пов[іті] до військового підрозділу 9 дп прийшов командир сотні «Ластівка» Сус Роман[д], пс. «Орел»[3], низка інших [осіб]). Чимало бандитів – із обмороженнями, в деяких сотнях бракує боєприпасів. Також[г] бандити забирають свої сім'ї й за підробленими документами виїжджають на Захід.

Урахування цих факторів, за умови централізації наших засобів боротьби, поза сумнівом, допоможе завдати нищівного удару по українським бандам.

У зв'язку з вищезгаданим, прошу розпочати заходи, спрямовані на вдосконалення діяльності Воєв[одського] ком[ітету] безп[еки] в Ряшеві.

[г] *Було з орфографічною помилкою.*

[д] *Було:* Павло.

[3] Сус Роман (нар. 7 IX 1915, Тисова), пс. «Орел». Служив у сотні Григорія Янківського («Ластівки»). Здався підрозділу КВБ у Бірчі в січні 1947. Використаний для знищення загонів УПА. Виїхав до Єленьої Гури. Згідно з документами СБ мав бути залучений до співпраці 17 VIII 1962 (письмове зобов'язання підписав 25 VIII 1962) співробітником ПУ ГМ в Єленій Гурі як ТС «Казік» для спостереження за українським середовищем Єленьої Гури. Виключений з агентурної мережі у 1970. Згідно записів опису справ I частини (тобто агентурних справ) ВУВС у Вроцлаві 12 VI 1970 під № 48033 зроблено запис про архівування ПУ ГМ в Єленій Гурі справи (1 том особової справи, 2 томи робочої справи) на Романа Суса («Казіка»). *(АІНП Ж, 00141/1308, м/ф; АІНП Вр, 0014/3275, т. 1-3; АІНП Вр, 00274/36, Опис справ I частини ВУВС Вроцлав).*

W związku z powyższym szefom PUBP zostało polecone, ażeby wspólnie z d[owód]cami oddziałów WP, działających w poszczególnych powiatach, opracować plan rozpracowania i likwidacji band. Kopie tych planów należy nadesłać do WUBP dla zatwierdzenia. Natomiast nie czekając tychże, przystąpić do ich wykonania, przydzielając do grup wojskowych zdolnych, operatywnych pracowników, zadaniem których będzie praca po linii operatywnej, rozpracowanie i wspólna likwidacja ukraińsko-faszystowskiego podziemia.

Do tego punktu widzenia bardzo przychylnie ustosunkowali się przedstawiciele Wojska Polskiego i WBW, którzy wydali analogiczne rozkazy podległym im jednostkom.

Oprócz tego zostało polecone, aby stworzone przed tym pow[iatowe] sztaby bezpieczeństwa rozpoczęły swoją pracę, a nie istniały tylko na papierze, jak to było dotychczas.

Należy jeszcze raz podkreślić, że Sztab 9. Dywizji Piechoty o wiele więcej ma materiałów o bandach UPA oraz o wiele lepiej orientuje[e] się o samej organizacji i strukturze ukraińskiego podziemia. Natomiast WUBP posiada znikomą ilość tych materiałów oraz nie stara się ich uzyskać.

Jak wywnioskowałem, [c]-Wojewódzki Komitet Bezpieczeństwa w dotychczasowej walce z bandami UPA-[c] nie stał na wysokości swego zadania, nie docenił okresu zimowego jako jednego z decydujących czynników stwarzających warunki dla ostatecznej likwidacji tych band. Woj[ewódzki] Kom[itet] Bezp[ieczeństwa] nie skoncentrował i nie scentralizował przeprowadzenia walki z bandytami UPA.

Należy zaznaczyć, że w szeregach band UPA odczuwa się tendencję do ujawniania się (w pow[iecie] Lubaczów grupa banderowców zdała broń na post[erunku] MO; w pow[iecie] Przemyśl do jednostki wojskowej 9. DP zgłosił się szef sotni „Łastiwka" Sus Roman[f], ps. „Orzeł"[3] oraz szereg innych [osób]). Duża część bandytów jest poodmrażana, a w niektórych sotniach brak jest amunicji. Niektóra znowuż[g] część bandytów zabiera swoje rodziny i na podstawie podrobionych dokumentów wyjeżdża na Zachód.

Wszystko to przy scentralizowaniu środków walki z naszej strony niewątpliwie przyczyni się do zadania druzgocącego ciosu ukraińskim bandom.

---

[c] *Było:* oriętuje.

[f] *Było:* Paweł.

[g] *Było:* znowóż.

[3] Roman Sus (ur. 7 IX 1915 w Cisowej), ps. „Oreł". Służył w sotni Hryhorija Jankiwśkiego, ps. „Łastiwka"; w styczniu 1947 zgłosił się do jednostki KBW w Birczy, wykorzystany do rozbicia oddziałów UPA; wyjechał do Jeleniej Góry; wg dokumentów SB miał zostać pozyskany do współpracy 17 VIII 1962 (pisemne zobowiązanie miał podpisać 25 VIII 1962) przez funkcjonariusza KP MO w Jeleniej Górze jako TW ps. „Kazik" w celu inwigilacji środowiska ukraińskiego na terenie Jeleniej Góry; w 1970 wyeliminowany z sieci agenturalnej; wg zapisów inwentarza akt działu I (tj. akt agenturalnych) WUSW we Wrocławiu pod nr. 48033 odnotowano zarchiwizowanie w dn. 12 VI 1970 przez KP MO w Jeleniej Górze akt (1 tom teczki personalnej, 2 tomy teczki pracy) dot. Romana Sus pod ps. „Kazik". AIPN Rz, 00141/1308, mf; AIPN Wr, 0014/3275, t. 1–3; AIPN Wr, 00274/36, Inwentarz akt działu I WUSW Wrocław.

Додаю:

1. Звіт про навчання начальників ПУГБ від 14 II [19]47 р.

2. План дій штабу 9 Дрезденської дивізії піхоти.

3. Схема поділу Ряшівського воєв[одства] на райони за ступенем загрози, а також розподілу банд на військові підвідділи.

[а-]Керівник I секції I від[ділу] III деп[артаменту][-а]
кап. (—) [б-]Шпан[-б][4]

Надруковано у 2 прим[ірниках]

АІНП, 00281/92, т. 52, арк. 72, 73.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті примітка від руки: «С – залучити до звіту, 12 IV [19]47 р.», *та нерозбірливий підпис. У правому верхньому куті дописано від руки:* «ДА-0323 21 II [19]47 р.».
Додатки не публікуються.

[4] Шпан Фелікс (нар. 12 II 1924, Ленінград – пом. 1 VII 2016, Варшава), підпоручик (1944), пор. (1945), полковник ГМ (1964). З 1944 – у ПРП, згодом – у ПОРП. З 1941 – сержант 334-ї стрілецької дп у 4-ій ударній армії. З 1943 – у 1 пп 1-ї дивізії ім. Тадеуша Косцюшка. У 1944 – у навчальному закладі НКВС в Куйбишеві. З серпня 1944 – офіцер зі спеціальних доручень відділення УГБ. З листопада 1944 – старший розвідник 1-ї секції УГБ у розпорядженні майора Ромковського. З травня 1945 – старший референт ВББ МГБ. З жовтня 1945 – в. о. керівника 2-ї секції ВББ МГБ. З січня 1946 – керівник секції VII департаменту МГБ. З травня 1946 – керівник I секції III відділення департаменту МГБ. З вересня 1946 – керівник 1-ї секції I відділення III департаменту МГБ. З лютого 1949 – керівник 1-ї секції I відділення департаменту охорони керівництва МГБ. З 1 лютого 1951 – старший референт 1-ї секції I відділення Департаменту комунікації МГБ. З серпня 1952 – начальник VIII відділення ВУГБ, а після реорганізації ВУГБ у Варшаві. У 1953–1955 – слухач Школи партактиву МГБ. З серпня 1955 – старший інспектор комітету у справах ГБ при керівництві V департаменту. З листопада 1956 – заст. начальника IX відділення II департаменту МВС. У 1958–1961 – слухач Головної школи Закордонної служби у Варшаві. З квітня 1961 – в. о. начальника IX відділення II департаменту МВС. З листопада 1961 – начальник IX відділення II департаменту МВС. З листопада 1964 – у розпорядженні директора I департаменту МВС. У 1965–1968 – заступник аташе у морських справах і судноплавстві та працівник резидентури розвідки в посольстві ПНР у Берліні. З вересня 1968 – старший інспектор Групи зі спеціальних завдань II департаменту МВС. З листопада 1968 – начальник III відділення управління контролю прикордонного руху МВС. З грудня 1972 – у розпорядженні директора департаменту кадрів. 10 IV 1973 звільнений з ГМ. У 1973–1974 – працівник «Орбису». У 1974–1979 – працівник «Енергополь». У 1980–1982 – працівник «Будімекс». З березня 1982 – начальник на посаді викладача навчального закладу Бюро «Б» МВС. З липня 1987 – старший інспектор II відділення V департаменту МВС. З лютого 1989 – старший спеціаліст на вакантній посаді заступника начальника II відділення V департаменту. З травня 1989 – старший спеціаліст I відділення IV департаменту. З липня 1989 – старший інспектор в негласному штаті V департаменту. З квітня 1990 – служба у департаменті охорони економіки МВС. З 13 IV 1990 – на пенсії. *(АІНП, 0193/4759, т. 1, Особова справа Шпана Фелікса).*

W związku z powyższym proszę o przedsięwzięcie kroków celem usprawnienia działalności Woj[ewódzkiego] Kom[itetu] Bezp[ieczeństwa] w Rzeszowie.

Załączam:

1. Sprawozdanie z odbytej odprawy szefów PUBP z dn. 14 II [19]47 r.
2. Plan działania sztabu 9. Drezdeńskiej Dywizji Piechoty.
3. Podział terenu woj[ewództwa] rzeszowskiego na rejony według stopnia zagrożenia, a także przydział band na wojskowe pododdziały.

[a-]Kierownik Sekcji I Wydz[iału] I Dep[artamentu] III[-a]
(—) [b-]Szpan[-b4], kpt.

Odbito w 2 egz[emplarzach]

AIPN, 00281/92, t. 52, k. 72, 73.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: S – Załączyć do raportu, 12 IV [19]47 r., *oraz nieczytelny podpis; w prawym górnym rogu dopisano odręcznie:* DA-0323 21 II [19]47 r.
Załączników nie publikuje się.

[4] Feliks Szpan (ur. 12 II 1924 w Leningradzie, zm. 1 VII 2016 w Warszawie), ppor. (1944), por. (1945), płk MO (1964). Od 1944 w PPR/PZPR; od 1941 sierżant 334. DS w 4. Armii Uderzeniowej; od 1943 w 1. pp 1. DP im. Tadeusza Kościuszki; w 1944 w szkole NKWD w Kujbyszewie; od sierpnia 1944 oficer do zleceń specjalnych Wydz. Personalnego RBP; od listopada 1944 st. wywiadowca Sekcji 1 RBP w dyspozycji mjr. Romkowskiego; od maja 1945 st. referent Wydz. do Walki z Bandytyzmem MBP; od października 1945 p.o. kierownika Sekcji 2 Wydz. do Walki z Bandytyzmem MBP; od stycznia 1946 kierownik Sekcji Dep. VII MBP; od maja 1946 kierownik Sekcji 1 Wydz. I Dep. III MBP; od września 1946 kierownik Sekcji 1 Wydz. I Dep. III MBP; od lutego 1949 kierownik Sekcji 1 Wydz. I Dep. Ochrony Rządu MBP; od 1 lutego 1951 st. referent Sekcji 1 Wydz. I Dep. Komunikacji MBP; od sierpnia 1952 naczelnik Wydz. VIII WUBP/WUdsBP w Warszawie; w l. 1953–1955 słuchacz Szkoły Aktywu Partyjnego MBP; od sierpnia 1955 st. inspektor przy kierownictwie Dep. V KdsBP; od listopada 1956 zca naczelnika Wydz. IX Dep. II MSW; w l. 1958–1961 słuchacz Szkoły Głównej Służby Zagranicznej w Warszawie; od kwietnia 1961 p.o. naczelnika Wydz. IX Dep. II MSW; od listopada 1961 naczelnik Wydz. IX Dep. II MSW; od listopada 1964 w dyspozycji dyrektora Dep. I MSW; w l. 1965–1968 zca attaché ds. morskich i żeglugi oraz pracownik rezydentury wywiadu w ambasadzie PRL w Berlinie; od września 1968 st. inspektor Grupy do Specjalnych Zadań Dep. II MSW; od listopada 1968 naczelnik Wydz. III Zarządu Kontroli Ruchu Granicznego MSW; od grudnia 1972 w dyspozycji dyrektora Dep. Kadr; 10 IV 1973 zwolniony z MO; w l. 1973–1974 pracownik „Orbisu"; w l. 1974–1979 pracownik „Energopolu"; w l. 1980–1982 pracownik „Budimexu"; od marca 1982 naczelnik przy stanowisku wykładowcy Szkoły Chorążych Biura „B" MSW; od lipca 1987 st. inspektor Wydz. II Dep. V MSW; od lutego 1989 st. specjalista na wolnym etacie zcy naczelnika Wydz. II Dep. V; od maja 1989 st. specjalista Wydz. I Dep. IV; od lipca 1989 st. inspektor na etacie niejawnym Dep. V; od kwietnia 1990 służba w DOG MSW; od 13 IV 1990 na emeryturze. AIPN, 0193/4759, t. 1, Akta osobowe funkcjonariusza.

№ 12

28 лютого 1947, Київ. Довідка начальника УББ МВС УРСР Романа Сараєва про розташування українського підпілля на теренах Польщі

[а-б-]Совершенно секретно[-б-а]

[а-б-в-]Справка[-в-б-а]
о бандах УПА, подполье ОУН и его боевиках, действующих за погран[линией] на территории Польши
[а-]По состоянию на 1 февраля 1947 года[-а]

1.	Курень УПА, куренной «ПРИРВА»[1]	–	(действует в Грубешувском уезде) отдельными сотнями. Состоит из 3 сотен[2]:
			1. «ГОРОВОЙ» до 40 чел[овек]
			2. «АРКУШ»[3] до 130 [человек]
			3. «ДУБ» до 110 [человек]
			Всего – 280 банд[итов].

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*
[б--б] *Написано великими літерами.*
[в--в] *Написано в розбивку.*

[1] Штендера Євген (нар. 2 I 1924, с. Волиця Барилова Радехівського повіту Львівського воєводства), пс. «Зоряний», «Нерв», «П-ва», «Прірва». Хорунжий УПА (з 22 I 1946). I пол. 1943 – ройовий УПА на Волині. Згодом – оргмоб ОУН-Б у Радехівському р-ні (Львівщина). Весна 1945–1947 – очільник Грубешівського надрайону «Лиман» III округи Закерзонського краю ОУН-Б. У липні 1945 призначений провідником III округи. Очолював її до червня 1948. У грудні 1945 очолив 28 ТВ УПА «Данилів» ВО 6 «Сян». Керував ним до листопада 1946. Співініціатор угоди між УПА і ВіН спільного наступу на Грубешів у травні 1946. Згодом, під час переслідування 98 полком (ВВ НКВС?), зазнав поранення. З жовтня 1947 до травня 1948 очолював рейд УПА з Підляшшя до Північно-Східної Польщі. 10 V 1948 разом із групою повстанців вирушив із Холмщини до м. Пассау в Баварії (американська зона окупації Німеччини). Станом на вересень 1948 у таборі ДП м. Регенсбурга, встановив зв'язок із С. Бандерою. Від 1956 – у Канаді. Один із засновників видавничого комітету «Літопис УПА» (м. Торонто), відповідальний редактор серії «Літопис УПА». Журналіст. *(Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 827, 1229-1234; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58, 232, 262; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 9, 12, 313, 391, 397, 451–452, 461–462, 477, 869–870, 875–877, 887–889, 943–944, 948, 967; П. Содоль. Українська Повстанча Армія, 1943–1949. Довідник II. Нью-Йорк, 1995. – С. 112–114; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 71–72).*

[2] Інформація незрозуміла. У 1947 до складу куреня УПА «Данилів» входили сотні: «Яра», «Чауса», «Дуди», «Давида». *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб. – Т. 5. – С. 58).*

[3] «Аркуш». 1946 – поч. 1947 – к-р чоти в сотні «Яра». Станом на 1 II 1947 – к-р сотні, в якій нараховувалось до 130 чол. 1947–1948 – очільник загону, що був створений із розбитих сотень УПА і діяв у Томашів-Любельському повіті Люблінського воєводства. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 52, 58).*

Nr 12

28 lutego 1947, Kijów. Informacja naczelnika UBB MWD USRS Romana Sarajewa o rozmieszczeniu podziemia ukraińskiego na terytorium Polski

[a-b-]Ściśle tajne[-b-a]

[a-b-c-]Informacja[-c-b-a]
o bandach UPA, podziemiu OUN i jego bojownikach,
działających w strefie przygran[icznej] na terytorium Polski.
[a-]Stan na 1 lutego 1947 roku[-a]

1. Kureń UPA, kurenny „PRIRWA"[1] – (działa w powiecie hrubieszowskim) przez samodzielne sotnie. Składa się z 3 sotni[2]:

1. „HORBOWYJ"	ok[oło]	40 lu[dzi]
2. „ARKUSZ"[3]	ok[oło]	130 lu[dzi]
3. „DUB"	ok[oło]	110 lu[dzi]
Razem –	[około]	280 band[ytów].

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b--b] *Zapisano wersalikami.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Jewhen Sztendera (ur. 2 I 1924 w Wolicy Baryłowej, pow. radziechowski), ps. „Zorianyj", „Nerw", „P-wa", „Prirwa". Chorąży UPA (22 I 1946). W 1 poł. 1943 rojowy UPA na Wołyniu; następnie referent organizacyjno-mobilizacyjny OUN w rej. radziechowskim; od wiosny 1945 do 1947 prowidnyk nadrejonu hrubieszowskiego „Łyman" III Okręgu OUN; od lipca 1945 do czerwca 1948 prowidnyk III okręgu; od grudnia 1945 do listopada 1946 na czele 28 TW UPA „Danyliw" WO 6 „Sian"; współinicjator porozumienia między UPA i WiN i wspólnego ataku na Hrubieszów w maju 1946; następnie, w walkach z 98. pułkiem (WW NKWD), został ranny. Od października 1947 do maja 1948 na czele rajdu UPA z Podlasia do Polski północno-wschodniej; 10 VI 1948 wraz z kilkuosobową grupą wyruszył z Chełmskiego do amerykańskiej strefy okupacyjnej (Passau w Bawarii); od września 1948 w obozie DP w Ratyzbonie; nawiązał kontakt ze Stepanem Banderą; od 1956 w Kanadzie; jeden z założycieli komitetu wydawniczego „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji" (Toronto) i redaktor odpowiedzialny serii; dziennikarz. *Polsko-ukrajiński stosunky...*, s. 827, 1229–1234; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 57, 233, 263; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw"...*, s. 9, 12, 313, 391, 397, 451–452, 461–462, 477, 869–870, 875–877, 887–889, 943–944, 948, 967; P. Sodol, *op. cit.*, s. 112–114; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 71–72.

[2] Informacja niejasna. W 1947 w skład kurenia z TW UPA „Danyliw" wchodziły sotnie: „Jara", „Czausa", „Dudy", „Dawyda". *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 59.

[3] „Arkusz" (NN), w l. 1946–1947 dca czoty w sotni „Jara"; od 1 II 1947 dca sotni, w której było ok. 130 osób; w l. 1947–1948 dca oddziału, działającego w pow. tomaszowskim, utworzonego z rozbitych sotni UPA z terenów Polski i USRS. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 59.

2. Курень УПА, куренной «ЖЕЛЕЗНЯК» – (действует в Ярославском и Любачевском уездах отдельными сотнями). Состоит из сотен:
«ШУМ»[4]
«ТУЧА»[5]
«КАЛИНОВИЧ»[6]
«КРУК»[7] – 63 чел[овека]
В курене всего до 1684 бандитов

---

[4] Шиманський Іван (нар. 15 V 1911 чи 16 V 1913, с. Люблинець Новий Любачівського повіту – загинув 5 IX 1947, ліс біля с. Монастир на Львівщині), пс. «Шум». У п-д війни – заст. к-нта поліції у Чесанові. Від вересня 1944 – к-р сотні УПА в Закерзонні. Станом на липень 1945 вона називалася «Месники I». Травень 1945 – літо 1947 – к-р сотні «Месники III» куреня «Месники» ВО 6 УПА-Захід. За іншими даними, від листопада 1945 к-р сотні «Месники II». Певний час був заст. к-ра куреня «Месники» І. Шпонтака-«Залізняка». Загинув у криївці, зраджений стрільцем «Левком». *(АІНП 0182/151 т. 1, арк. 16; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 486, 489, 509, 521; Кордан А. Один набій з набійниці. – Торонто–Львів, 2006. – С. 228; Літопис УПА, Торонто, 1992. – Т. 22. – С. 190; Szcześniak A.B., Szota W.Z. Droga do nikąd. Działalność organizacji ukraińskich nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce. – Warszawa, 1973. – S. 252).*

[5] Тарабан (Тарабань, Гарабань) Микола (нар. 30 III 1921, с. Будомир на Любачівщині), пс. «Туча». Брав участь у дивізії СС «Галичина». З 1945 – в УПА. Спершу очолював 3-ю чоту в сотні «Месники I» куреня «Месники» ТВ 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян». У квітні 1945 – в сотні «Месники II» згаданого куреня. Після смерті к-ра цієї сотні 30 V 1946 її очолив. Влітку 1947 перейшов із частиною своєї сотні до Ольштинського воєводства. Інша частина сотні станом на грудень 1947 вже була розбита польськими військами. 18 VIII 1948 добрався до американської окупаційної зони Німеччини, де склав зброю. Згодом звідти виїхав у США. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58, 734; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 507; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното–Львів, 2006. – С. 229).*

[6] Мазур Григорій (нар. 15 I 1912 – страчений 28 IV 1949), пс. «Донський», «Калинович». Із весни 1944 – в УПА. Згодом – к-р рою в сотні І. Шиманського-«Шума». Від листопада 1945 – к-р чоти у сотні «Месники II». З березня 1946 до вересня 1947 – к-р сотні «Месники I» (замість «Бойка») куреня «Месники» ТВ УПА 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян». Оперував на тер. Ярославського, Переворського, Любачівського повітів Підкарпатського воєводства. Водночас із VII 1946 – військовий референт II району II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. 4 III 1946 його сотня вчинила напад на м. Любачів. У вересні 1947 був схоплений органами безпеки ЧСР, коли переходив до американської зони окупації Німеччини. Був поранений, певний час лікувався в шпиталі. 22 V 1948 переданий Польщі владою ЧСР. 10 I 1949 засудж. до смертної кари. Страчений. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 52, 58, 318, 548, 622, 736; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 310, 353, 486, 492, 495; Кордан А. Один набій з набійниці. – Торонто–Львів, 2006. – С. 130, 229).*

[7] Левко Григорій (нар. 1917 чи 1922–?), пс. «Крук». Липень – грудень 1945 – пров. I р-ну II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Квітень 1946 – вересень 1947 – к-р сотні «Месники V» куреня «Месники» ТВ 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Після розпуску сотні «Месники IV» сотня Л. Г. стала називатися «Месники IV». Діяла в північній частині Перемиського повіту Підкарпатського воєводства. Квітень 1946 – вересень 1947 – військовий референт II р-ну II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Після розпуску відділів УПА на Закерзонні перейшов в Україну. Подальша доля невідома. За однією з можливих версій, під час проведення операції «Вісла» Г. Левко з частиною своїх людей перейшов до Ольштинського воєводства Польщі. Там, під прибраним прізвищем, працював у лісництві. *(АІНП 0182/151 т. 1, арк. 12; АІНП 01222/2852/J; Akcja «Wisła». Dokumenty...*

2.	Kureń UPA, kurenny „ZALIZNIAK”	–	(Działa w powiatach jarosławskim i lubaczowskim przez samodzielne sotnie) Składa się z sotni: „SZUM”[4] „TUCZA”[5] „KAŁYNOWYCZ”[6] „KRUK”[7] – 63 lu[dzi] W kureniu razem [jest] ok[oło] 1684 bandytów.

[4] Iwan Szymańskyj (ur. 15 V 1911 lub 16 V 1913 w Lublińcu Nowym, pow. lubaczowski; zginął 5 IX 1947 koło wsi Monastyr w Lwowskiem), ps. „Szum”; ppor., członek UPA. W czasie wojny zca komendanta policji w Cieszanowie; od września 1944 dca sotni UPA (od lipca 1945 nazwa sotni: „Mesnyky I”); od maja 1945 do lata 1947 dca sotni „Mesnyky III” kurenia „Mesnyky” WO 6 UPA-Zachid. Wg innych danych, od listopada 1945 dca sotni „Mesnyky II”. Przez pewien czas zca dcy kurenia „Mesnyky” Iwana Szpontaka, ps. „Zalizniak”. Zginął w schronie, zdradzony przez strzelca „Łewkę”. AIPN, 0182/151, t. 1, k. 16; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 486, 489, 509, 521; *UPA w switli polśkych dokumentiw*, Toronto 1992 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”, t. 22), s. 190; A. Kordan, *op. cit.*, s. 328; A. B. Szcześniak, W. Z. Szota, *Droga donikąd. Działalność organizacji ukraińskich nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*, Warszawa, 1973, s. 252.

[5] Mykoła Taraban lub Tarabań, Haraban (ur. 30 III 1921 w Budomierzu, pow. jaworowski), ps. „Tucza”. Żołnierz dywizji SS „Galizien”; od 1945 w UPA, ppor., dca 3. czoty w sotni „Mesnyky I” kurenia „Mesnyky” TW 27 „Bastion” WO 6 „Sian”; od kwietnia 1945 w sotni „Mesnyky II” tegoż kurenia; od 30 V 1946, po śmierci „Bałaja” dca sotni; po jej rozwiązaniu latem 1947 część żołnierzy przeszła do USRS, a „Tucza” z pozostałymi do woj. olsztyńskiego; reszta sotni w grudniu 1947 została rozbita przez WP. 18 VIII 1948 dotarł do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, a następnie wyjechał do USA. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 59, 735; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 507; A. Kordan, *op. cit.*, s. 229.

[6] Hryhorij Mazur (15 I 1912 – 28 IV 1949), ps. „Dońskyj”, „Kałynowycz”. Od wiosny 1944 w UPA, dca roju w sotni Iwana Szymańskiego, ps. „Szum”; od listopada 1945 dca czoty w sotni „Mesnyky II”; od marca 1946 do września 1947 dca sotni „Mesnyky I” (zamiast „Bojka”) kurenia „Mesnyky” TW UPA 27 „Bastion” WO 6 „Sian”. Działał na terenie pow. jarosławskiego, przeworskiego i lubaczowskiego; jednocześnie od lipca 1946 referent wojskowy II rejonu II okręgu „Baturyn” OUN; 4 III 1946 jego sotnia napadła na Lubaczów; we wrześniu 1947 podczas próby przejścia do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec ranny i ujęty przez czechosłowackie organy bezpieczeństwa; 22 V 1948 przekazany do Polski; skazany 10 I 1949 na karę śmierci i stracony. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 53, 59, 317, 549, 623, 735; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 310, 353, 486, 492, 495; A. Kordan, *op. cit.*, s. 328.

[7] Hryhorij Łewko (ur. 20 I 1922), ps. „Kruk”; st. buławny UPA; od lipca do grudnia 1945 prowidnyk I rejonu II okręgu „Baturyn” OUN. Od kwietnia 1946 do września 1947 dca sotni „Mesnyky V” kurenia „Mesnyky” TW 27 „Bastion” WO 6 „Sian” UPA-Zachid. Po rozwiązaniu sotni „Mesnyky IV” sotnia Łewki przejęła nazwę „Mesnyky IV” i działała w pn. części pow. przemyskiego. Od kwietnia 1946 do września 1947 referent wojskowy 2 rejonu II Okręgu „Baturyn” OUN. Po rozpadzie oddziałów UPA na tzw. Zakerzoniu jego dalszy los jest nieznany. Wicedyrektor Dep. II MBP zaakceptował wniosek por. Henryka Lewandowskiego o założenie w Dep. X MBP sprawy agenturalno-poszukiwawczej przeciwko Łewce (28 IV 1955); przypuszczano, że w czasie trwania Akcji „Wisła” Łewko z częścią swoich ludzi przeniósł się na teren woj. olsztyńskiego, gdzie ukrywał się pod przybranym nazwiskiem, pracując w leśnictwie; postanowienie o zakończeniu i przekazaniu do archiwum sprawy ewidencji operacyjnej, zatwierdzone 6 II 1957 przez naczelnika Wydz. VI Dep. II MSW. Wg innej wersji przeszedł razem z częścią swoich ludzi na teren sowieckiej Ukrainy. AIPN, 0182/151 t. 1, k. 12; AIPN, 01222/2852/J; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1164; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 8, 491, 493–494; A. Kordan, *op. cit.*, s. 328.

3.	Курень УПА, куренной «РЕЗУН»[8]	–	(действует в районе сел Каменка (6684), Балигруд (6692), Лопенка (5898). Данных о составе куреня не добыто, на учете состоит 433 бандита.
4.	Курень УПА, куренной «РЕН»	–	(действует в Санокском уезде). Состоит из 3 сотен: «ХРИН» – 120 чел. «БИР»[9] – 60 – ″ – «МИРОН»[10] Всего в курене имеется до 190 бандитов.

– S. 1164; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 8, 491, 493–494; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното–Львів, 2006. – С. 229).

[8] Андрусяк Василь Васильович (нар. 1912 чи 7 IX 1914, м. Снятин Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. – загинув 24 II 1946, «Чорний ліс» у Богородчанському р-ні Івано-Франківської обл.), пс. «Грегіт», «Різун», «Різьбяр», «Чорний». У 1933 заарештований за участь в ОУН. Активіст товариств «Просвіта», «Сокіл». Очолював Снятинський повітовий провід ОУН. Після вересня 1939 за дорученням ОУН служив у міліції. Впродовж 6-місячного терміну перебував у в'язниці. Після звільнення з тюрми у серпні 1940 перейшов кордон. Навесні 1941 вступив до легіону «Роланд». Восени 1941 знову перебуває на Снятинщині: повітовий, окружний провідник ОУН, член обласного ВШ. Влітку 1943 вступив до УНС. Станом на вересень 1943 – к-р чоти «Змії». Листопад 1943 – к-р сотні «Змії». На поч. 1944 в. о. одного з куренів УНС. У 1945 був к-ром Станіславського ТВ «Чорний Ліс» УПА-Захід. У 1945 з куренем «Підкарпаття» к-ра П. Вацика-«Прута» оперував на Бещадщині (Підкарпатське воєводство Польщі). Загинув у сутичці з рейдовою групою 215 сп ВВ НКВС. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Том 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 58; Сергійчук В. Український здвиг: Прикарпаття. 1939–1955. – Київ: Українська Видавнича Спілка, 2005. – С. 504–505; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів. – Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 42; Літопис УПА. Нова серія. Т. 22: Станиславівська округа ОУН: документи і матеріали. 1945–1951. Київ–Торонто, 2013. – С. 136, 1171; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945. – Москва, 2012. – С. 1010).*

[9] Шишканинець Василь або Козеринський Іван (нар. 1921, м. Лавочне Стрийського пов. – загинув 28 II 1948 біля Росохача Турчанського пов.), пс. «Бір». Поручник УПА. Станом на поч. 1943 – комендант поліції в Команчі (Ліський повіт Підкарпатського воєводства). На заклик Проводу ОУН-Б у липні 1944 із колегами перейшов до оунівської боївки «Лемка», що з 1943 діяла на Лемківщині й боролася проти німців. Згодом доставляв до новоствореної сотні «Леся» зброю, амуніцію, харчі. 15 VIII 1944 зі своїм підвідділом у Сяноцькому повіті перейшов у Лемківський курінь УПА В. Мізерного-«Рена». Став його ад'ютантом. У травні 1945 перебрав командування сотнею «Бурого» в Східній Лемківщині. В 1946 – очільник сотні «Ударники-3» («96»), з 1945 до липня 1947 військовий референт І р-ну надрайону «Бескид» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. У липні 1947 із сотнею перейшов до УРСР. Загинув у бою з військами НКВС. Поручник УПА. *(Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 78, 149; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 85, 103, 107–108, 128, 186, 205, 214, 550, 573; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 829; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 970, 998, 1018, 1068, 1070, 1083; Akcja „Wisła". Dokumenty... – S. 1162).*

[10] Гошко Володимир (? – загинув 14 чи 28 X 1947), пс. «Мирон». VIII 1945 – 15 VI 1946 – к-р сотні («гостюючий відділ» із ТВ 24 «Андрієнка» УПА-Захід), яка переважно діяла на теренах н-рну «Бескид» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Також разом із сотнею рейдував на тер.

3.	Kureń UPA, kurenny „RIZUN”[8]	–	(działa w rejonie wiosek: Kamionka (6684), Baligród (6692), Łopienka (5898). Informacji o składzie kurenia nie uzyskano, w wykazie znajduje się 433 bandytów.
4.	Kureń UPA, kurenny „REN”	–	(działa w powiecie sanockim). Składa się z 3 sotni: „CHRIN” – 120 lu[dzi] „BIR”[9] – 60 –ıı– „MYRON”[10] Razem w kureniu znajduje się ok[o-ło] 190 bandytów.

[8] Wasyl Wasylowycz Andrusiak (ur. w 1912 lub 7 IX 1914 w Śniatynie, zginął 24 II 1946 w Czarnym Lesie koło Stanisławowa), ps. „Hrehit”, „Rizun”, „Riźbiar”, „Czornyj”; płk UPA. W 1933 aresztowany za członkowstwo w OUN; działacz stowarzyszeń „Proswita”, „Sokił”; stał na czele śniatyńskiego prowidu OUN. Od września 1939 z rozkazu OUN służył w milicji; więziony przez sześć miesięcy, po zwolnieniu w sierpniu 1940 zbiegł zagranicę; od wiosny 1941 w Batalionie „Roland”. Jesienią 1941 powrócił w okolice Śniatyna: powiatowy i okręgowy prowidnyk OUN, członek obwodowego WSz. Od lata 1943 w UNS, od września 1943 dca czoty, a od listopada 1943 sotni „Zmiji”; na początku 1944 w jednym z kureni UNS; w 1945 dca stanisławskiego TW „Czarny Las” UPA-Zachid; następnie z kureniem „Pidkarpattia” Pawła Wacyka, ps. „Prut” działał w Bieszczadach. Zginął w potyczce z grupą rajdową 215. pułku strzelców WW NKWD. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 59; W. Serhijczuk, *Ukraińskyj zdwyh: Prykarpattia. 1939–1955*, Kyjiw 2005, s. 504–505; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 42; *Stanysławiwśka okruha OUN: dokumenty i materiały. 1945–1951*, Kyjiw–Toronto 2013, („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”, Nowa serija, t. 22), s. 136, 1171; *Ukrajinskije nacjonalisticzeskije organizaciji w gody wtoroj wojny. Dokumenty: w 2 t.*, t. 2: *1944–1945*, pod red. A. N. Artizowa, Moskwa 2012, s. 1010.

[9] Wasyl Szyszkanyneć vel Jan Koziuryński (ur. w 1921 w m. Ławoczne, pow. stryjski, zginął 28 II 1948 koło Rosochacza, pow. turczański), ps. „Bir”; por. UPA. Od pocz. 1943 komendant policji ukraińskiej w Komańczy; w lipcu 1944 przeszedł do ounowskiego oddziału „Łemka”, działającego od 1943, następnie dostarczał broń, amunicję i żywność nowoutworzonej sotni „Łesia”. 15 VIII 1944 wraz ze swym oddziałem wszedł w skład łemkowskiego kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren”, został jego adiutantem; od maja 1945 dca sotni „Burego” na wschodniej Łemkowszczyźnie; w 1946 dca sotni „Udarnyky-3” („96”); od 1945 do lipca 1947 wojskowy referent I rejonu nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN; w lipcu 1947 wraz z sotnią przeszedł na teren sowieckiej Ukrainy; zginął w walce z oddziałami MWD. M. Sawczyn „Mariczka”, *op. cit.*, s. 78, 149; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko”...*, s. 85, 103, 107–108, 128, 186, 205, 214, 550, 573; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 829; *Polśko-ukrajiński stosunky...*, s. 970, 998, 1018, 1068, 1070, 1083; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1162.

[10] Wołodymyr Hoszko (zm. 14 lub 28 X 1947), ps. „Myron”. Od sierpnia 1945 do 15 VI 1946 dca sotni z TW 24 „Andrijenki” UPA-Zachid), działającej głównie w nadrejonie „Beskyd” I Okręgu OUN. Dokonywał wypadów ze swoją sotnią na teren Słowacji (od 23 VIII 1945, do 23 IV 1946); następnie przy sztabie TW 24. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 59; S. Stebelśkyj („Chrin”), O. Konopadśkyj („Ostrowerch”), *Kriź smich zaliza (Spohady)*, Toronto–Lwiw 2000 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”, t. 30), s. 271, 360, 378, 423; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko”...*, s. 208–209, 212, 237, 281, 301, 306–307, 315, 353, 380, 431, 439, 441, 466, 472, 592).

5.	Курень УПА, куренной БАЙДА»[11]	–	(действует в Перемышлянском уезде), действует отдельными сотнями. Состоит из сотен: «БУРЛАК[А]» – 164 чел. «ЛАСТИВКА» – 92 – ″ – «ГРОМЕНКО» – 100 – ″ – «КРЫЛАЧ»[12] – 100 – ″ – «БРОДЫЧ»[13] – 100 – ″ –

Словаччини (23 VIII – вересень 1945, 23 IV 1946). Згодом служив при штабі ТВ 24. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 60; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський), Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 271, 360, 378, 423; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 208–209, 212, 237, 281, 301, 306–307, 315, 353, 380, 431, 439, 441, 466, 472, 592).*

[11] Миколенко Петро або Савченко Микола (нар. 1921, Полтавщина – пом. 1 I 1979, США), пс. «Байда», «Б-да», пошт. код «377». Лейтенант ЧА. Майор УПА (1944). Наприкінці 1943 чи навесні 1944 дезертирував із ЧА й сформував поблизу м. Дрогобича сотню УПА з наддніпрянських українців (220 чол.). З осені 1945 – заст. к-ра 26 ТВ УПА «Лемко» В. Мізерного-«Рена». І 1946 очолив Перемиський курінь II 1946 – VIII 1947 – військовий референт надрайону «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Наприкінці VII 1947 разом із деякими учасниками куреня, переслідуваний чехословацькими військами, дістався Західної Німеччини (м. Регенсбург). Виїхав у США. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 54, 148, 150, 242, 618, 620; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 10, 38, 59–60; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів. – Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 237; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825, 845; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1159; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 53–54, 83).*

[12] Коцьолок або Коцьолка Ярослав (нар. 1 IV 1922, Даровіци Перемиського пов. – загинув 13 VI 1947, біля с. Завадка чи в р-ні м. Вертіж 15 км на пн.-сх. від Сянока), пс. «Крилач», «Сухий». Поручник УПА. Із липня 1944 – в УПА. Спершу – стрілець сотні «Лиса». Згодом – к-р чоти сотні В. Щигельського і М. Дуди. Ст. на весну 1945 – к-р сотні, що входила до Перемиського куреня П. Миколенка («Байди»). Діяла переважно в Ліському та Сяноцькому повітах Ряшівського воєводства. Чисельність сотні: травень 1947 – бл. 80 осіб. Випадково загинув під час операції опергрупи 1 пп ВП проти сотні В. Щигельського. Липень 1947 – останній вивів уцілілих бійців сотень Я. Коцьолка («Крилача») і Г. Янківського («Ластівки») через н-рн «Бескид» на тер. ЧСР, аби звідти перейти в американську зону окупації Австрії. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 60, 100, 182, 460, 468, 472, 620, 734; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 76; Motyka G. Tak było w Bieszczadach... – S. 326, 333, 391–395, 434, 435).*

[13] Гробельський Роман (нар. 6 V 1919, Стефкова – загинув 8 II 1949), пс. «Бродич», «Роман». Поручник УПА. Член ОУН, УПА (з 1944). Із липня 1944 командир чоти в сотні М. Дуди-«Громенка». Із листопада 1944 – в. о. к-ра чоти в сотні «Кармелюка». Із травня 1946 до червня 1947 – к-р сотні «Ударники-2» куреня В. Мізерного-«Рена». Вона діяла на півдні Сяноцького та Ліського повітів Підкарпатського воєводства. Рейдувала по ЧСР 19-25 VI 1947. 28 X 1947 – заарештований у ЧСР під час спроби перейти до американської зони окупації Німеччини. 22 V 1948 переданий Польщі. Вироком РВС у Ряшеві засуджений до смертної кари (14 I 1949). Б. Берут не скористався з права на помилування (29 I 1949). Страчений. *(АІНП Ж, 046/493; АІНП Ж, 107/828; АІНП Ж, 108/4116; АІНП Ж, 108/4117; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 54, 60, 484, 620, 734; Akcja «Wisła». Dokumenty..., s. 1161–1162; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 27–28).*

5. Kureń UPA, kurenny „BAJDA”[11] – (działa w powiecie przemyskim), działa przez samodzielne sotnie. Składa się z sotni:
„BURŁAK[A]” – 164 lu[dzi]
„ŁASTIWKA” – 92 –ıı–
„HROMENKO”– 100 –ıı–
„KRYŁACZ”[12] – 100 –ıı–
„BRODYCZ”[13] – 100 [ludzi]

[a-b-c-]Sotnie[-c-b-a] UPA, których przynależność do jakiegokolwiek kurenia nie została ustalona:

1. Sotnia UPA – sotenny „JAR”[14] – działa w rejonie wiosek: Lachowa[d] (0098), Dobra Szlachecka (0094), według wykazu składa się ze 150 ludzi.

---

[d] *Było:* Lachowo.

[11] Petro Mykołenko vel Mykoła Sawczenko (ur. 1921 na Połtawszczyźnie, zm. 1 I 1979, USA), ps. „Bajda”, „B-da”, kod pocztowy „377”. Por. Armii Czerwonej, mjr UPA (1944). Pod koniec 1943 lub wiosną 1944 zdezerterował z Armii Czerwonej i utworzył w pobliżu Drohobycza sotnię UPA z Ukraińców naddnieprzańskich; od jesieni 1945 zca dcy 26 TW UPA „Łemko” Wasyla Mizernego, ps. „Ren”; w styczniu 1946 stanął na czele kurenia przemyskiego, od lutego 1946 do sierpnia 1947 referent wojskowy nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN; pod koniec lipca 1947, wraz z pozostałymi członkami kurenia, nękany przez wojsko czechosłowackie, przedostał się do Niemiec Zachodnich (Ratyzbona). *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 55, 149, 241, 619, 621; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*. Kn. 2, *Dennyky...*, s. 10, 38, 59–60; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 237; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825, 845; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1159; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 53–54, 83.

[12] Jarosław Kociołek lub Kociołka (ur. 1 IV 1922 w Darowicach, pow. przemyski; zginął 13 VI 1947 w okolicach Zawadki), ps. „Kryłacz”, „Suchyj”. Por. UPA. Od lipca 1944 w UPA, początkowo strzelec w sotni Mychajły Fedaka, ps. „Łys”, następnie dca czoty w sotni Wołodymyra Szczyhelśkiego i Mychajły Dudy; wiosną 1945 dca sotni wchodzącej w skład przemyskiego kurenia Petra Mykołenki, ps. „Bajda” i działającej głównie w pow. leskim i sanockim. Zginął w walce z grupą operacyjną 1. pp WP. W lipcu 1947 Szczyhelśkyj wyprowadził resztę ocalałych żołnierzy z sotni Kociołka i Hryhorija Jankiwśkiego ps. „Łastiwka” przez nadrejon „Beskyd” do Czechosłowacji, aby stamtąd przedostać się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Austrii. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 61, 101, 183, 461, 469, 473, 619–621, 735; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 76; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach...*, s. 326, 333, 391–395, 434, 435.

[13] Roman Hrobelśkyj (ur. 6 V 1919 w Stefkowej, stracony 8 II 1949), ps. „Brodycz”, „Roman”; por. UPA. Od 1944 członek OUN, UPA; od lipca 1944 dca czoty w sotni Mychajły Dudy, ps. „Hromenko”, od listopada 1944 p.o. dcy czoty w sotni „Karmeluka”, od maja 1946 do czerwca 1947 dca sotni „Udarnyky-2” kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren”, działającej w południowej części pow. sanockiego i leskiego; 19–25 VI 1947 brał udział w rajdzie na terenach Czechosłowacji; aresztowany 28 X 1947 w Czechosłowacji podczas próby przedostania się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; 22 V 1948 przekazany do Polski, wyrokiem WSR w Rzeszowie 14 I 1949 skazany na karę śmierci, Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (29 I 1949). AIPN Rz, 046/493; AIPN Rz, 107/828; AIPN Rz, 108/4116; AIPN Rz, 108/4117; *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 55, 61, 485, 621, 735; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1161–1162; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 27–28.

[14] Wasyl Jarmoła (ur. 1914, zm. w lipcu lub w sierpniu 1947), ps. „Jar”. Od końca 1945 do października 1946 dca sotni „Mesnyky IV” kurenia „Mesnyky” TW 27 „Bastion” WO 6 „Sian” UPA-Zachid; 1 I 1946 brał udział w walce z WP we wsi Lachowa koło Birczy; od 25 I 1947 do lipca lub sierpnia 1947 dca sotni „Wowky I” kurenia „Berkuta” TW 28 „Danyliw” WO 6 „Sian” UPA-Zachid, działającej głównie w rejonie Bełza i Waręża. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 55, 59–61; *Polśko-ukrajiński stosunky...*, s. 972, 1200; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw”...*, s. 10, 15, 316.

[а-б-в-]Сотни[-в-б-а] УПА принадлежность которых к какому-либо куреню не установлена

1.	Сотня УПА – сотенный «ЯР»[14]	– действует в районе сел Ляхова[г] (0098), Добра-Шляхетска (0094), по учету числится 150 человек.

[а-б-]Отдельные банды[-б-а] УПА принадлежность которых к какому-либо куреню или сотне не установлена

1.	Банда УПА – главарь банда «ОРЛЕНКО»[15]	– действует в районе сел: Царинское (4818), Ступосяны (5022), Бережки (4422). Численный состав банды – 60 человек.

[а-б-в-]Боевки СБ[-в-б-а]

1.	Окружная боевка СБ – коменд[ант] боевки «КРИПАК»	– действует в районе сел: Монастыр (7774), Гребенне (7484), Седлиска (7252). Численный состав 17 человек.
2.	Боевка СБ – коменд[ант] боевки «ЗОРИВ»	– действует в районе сел: Карманица (0824), Пикулице (1228), Клоковице (0426). Численный состав 20 человек.
3.	Областная боевка СБ, коменд[ант] боевки не установлен	– действует [в] с. Рокшица (1018), Перемышльский уезд. Численный состав 52 чел.

[г] *Було:* Ляхово.

[14] Ярмола Василь (нар. 1914 – загинув – липень чи серпень 1947), пс. «Яр». Кінець 1945 – жовтень 1946 – к-р сотні «Месники IV» куреня «Месники» ТВ 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. 1 I 1946 взяв участь у бою з ВП у с. Ляхові біля Бірчі. Із 25 I 1947 до липня чи серпня 1947 – к-р сотні «Вовки I» куреня «Беркута» ТВ 28 «Данилів» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Зокрема, ця сотня діяла в р-ні Белз–Варяж. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Том 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 54, 60; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945 – 1947. – Львів, 2011. – С. 972, 1200; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 10, 15, 316).*

[15] «Орленко» або «Оленко» (? – загинув 3 III 1948, с. Гординя Самбірського р-ну Львівської обл.). Хорунжий. У 1945? очолював одну з сотень у ВО 4 «Маківка», що діяла на тер. УРСР. Напр. 1946 підрозділ «Орленка» прибув із УРСР у Польщу. Станом на 1 II 1947 у його сотні («Булава»?) – 60 чол. Вона входила до куреня В. Мізерного-«Рена» ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід і оперувала в Ліському та Сяноцькому повітах Підкарпатського воєводства. Певно восени перейшов на тер. УРСР. Там загинув у битві з військами НКВС. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 54, 60; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 229, 454; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 367, 395-396; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 36; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 636, 688, 691, 693, 813).*

[a-b-]Poszczególne bandy[-b-a] UPA, których przynależność do jakiegokolwiek kurenia lub sotni nie została ustalona:

1. Banda UPA – herszt bandy „ORŁENKO”[15] – działa w rejonie wiosek: Caryńskie (4818), Stuposiany (5022), Bereżki (4422). Skład liczebny bandy 60 ludzi.

[a-b-c-]Bojówki SB[-c-b-a]

1. Okręgowa bojówka SB – komend[ant] bojówki „KRIPAK” – działa w rejonie wiosek: Monastyr (7774), Hrebenne (7484), Siedliska (7252). Skład liczebny 17 ludzi.
2. Bojówka SB – komend[ant] bojówki „ZORIW” – działa w rejonie wiosek: Kormanice (0824), Pikulice (1228), Kłokowice (0426). Skład liczebny 20 ludzi.
3. Obwodowa bojówka SB, komend[ant] bojówki nieustalony – działa [we] w[si] Rokszyce (1018), powiat przemyski. Skład liczebny 52 lu[dzi].
4. Bojówka SB, herszt „BERKUT” – działa we wsiach: Bereźnica Niżna (7402). Skład liczebny 45 ludzi.

[a-b-]„Kuszcze samoobrony”[-b-a]

1. Kuszcz samoobrony, komend[ant] kuszcza KOWAŁYK – działa w wioskach: Werchrata (7274) i Siedliska (7282). Skład liczebny 9 ludzi.

[a-b-]Prowidy OUN[-b-a]

1. Bełski nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk nieustalony – skład liczebny 25 ludzi.

[15] „Orłenko” lub „Ołenko” (zginął 3 III 1948 w Hordyni, rej. samborski); chor. Prawdopodobnie w 1945 dca jednej z sotni w WO 4 „Makiwka”, działającej na terytorium USRS. Pod koniec 1946 oddział „Orłenki” przeszedł do Polski; od 1 II 1947 jego sotnia („Buława”?) liczyła 60 osób, wchodziła w skład kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren” TW 26 „Łemko” WO 6 „Sian” UPA-Zachid i działała w pow. leskim oraz sanockim. Przeszedł na terytorium USRS, gdzie zginął w walce z wojskami MWD. *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 55, 61; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 229, 454; S. Chrin (Stepan Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch”), *Kriź smich zaliza...*, s. 367, 395–396; *W riadach UPA...*, s. 36; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 636, 688, 691, 693, 813.

4.	Боевка СБ, главарь «БЕРКУТ»	–	действует в селах Бережница-Нижня (7402). Численный состав 45 человек.

[а-б-]«Кусты самообороны»[-б-а]

1.	Куст самообороны, коменд[ант] куста КОВАЛЫК	–	действует в селах Верхрата (7274) и Седлиска (7282). Численный состав 9 человек.

[а-б-]Провода ОУН[-б-а]

1.	Белзский надрайонный провод ОУН, проводник не установлен	–	численный состав 25 человек.
2.	4-й райпровод Белзского надр[айонного] провода ОУН, проводник не установлен	–	действует: с. Василюв (9004). Численный состав 50 человек.
3.	Перемышльский надрайонный провод ОУН, проводник не установлен	–	численный состав 107 человек.
4.	Санокский окружной провод ОУН, проводник «ЛЕН»	–	действует в Санокском и Лесковском уездах. Численный состав 30 человек.
5.	5-й надрайонный провод ОУН, проводник «ИГОРЬ»	–	действует в районе сел: Пашова[г] (8802), Середница (8408), Безмихово (8602). Численный состав 8 человек.
6.	Райпровод ОУН, проводник «СТЕПОВАЯ»[16]	–	действует на территории Волковыской и Гочевской волостей, Лесковского уезда. Численный состав 12 человек.
7.	Райпровод ОУН, проводник «БЕЛЫЙ», он же «ТИСО»[д17]	–	Действует в с. Ямна-Дольна (9812). Численный состав 12 человек.

[г] *Було:* Пашево.

[д] *Було:* «ТИССА».

[16] Кипкішко (Кітішко) Марія (Полтавщина – загинула 20 II 1947, с. Святкова Мала Ясельського пов.), пс. «Степова». 1946–1947 – референт пропаганди н-рну «Верховина» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Загинула у перестрілці з відділом КБВ. *(В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини. – Нью-Йорк, 1999. – С. 472; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Том 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 60; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1156).*

[17] Гадай Василь (нар. 6 XII 1907 або в 1912, с. Добромиль чи с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл. – загинув – квітень 1947?, біля с. Бірчі Перемиського повіту Підкарпатського воєводства), пс. «Білий», «Бойчук», «Тісо». 1945 – літо 1947 – пров. II р-ну («Б-2») н-рну

2.	4. rej[onowy] prowid Bełskiego nadr[ejonowego] prowidu OUN, prowidnyk nieustalony	–	działa: w[ieś] Wasylów (9004). Skład liczebny 50 ludzi.
3.	Przemyski nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk nieustalony	–	skład liczebny 107 ludzi.
4.	Sanocki okręgowy prowid OUN, prowidnyk „LEN”	–	działa w powiecie sanockim i leskim. Skład liczebny 30 ludzi.
5.	5. nadrejonowy prowid OUN, prowidnyk „IHOR”	–	działa w rejonie wiosek: Paszowa[e] (8802), Serednica (8408), Bezmiechowa (8602). Skład liczebny 8 ludzi.
6.	Rej[onowy] prowid OUN, prowidnyk „STEPOWA”[16]	–	działa na terytorium gminy Wołkowyja i Hoczew, powiat leski. Skład liczebny 12 ludzi.
7.	Rej[onowy] prowid OUN, prowidnyk „BIŁYJ” vel „TISO”[f][17]	–	działa w w[iosce] Jamna Dolna (9812). Skład liczebny 12 ludzi.

W ten sposób, w rejonach pogranicznych na terytorium Polski (w polskim występie) działa:

a) [a-]z UPA[-a]

1. Kureni UPA – 5, w składzie 15 sotni z liczbą bandytów – 3143 l[udzi].
2. Oddzielna sotnia UPA, z liczbą [ludzi] – 150
3. Oddzielna banda UPA, z liczbą [ludzi] – 60

Razem bandytów UPA – 3353

b) [a-]z OUN[-a]

1. Prowidów OUN – 7, z liczbą członków – 245.
2. Bojówek SB – cztery i 1 kuszcz samoobrony, z ogólną liczba członków – 143.

Razem członków prowidów i ich bojówek – 388.

[a-]Naczelnik Zarządu MWD USRS ds. BB
pułkownik[-a] (—) SARAJEW

„[g-]28[-g]” lutego 1947 roku

---

[e] *Było:* Paszewo.

[f] *Było:* „TISSA”.

[g-g] *Wpisano odręcznie.*

[16] Maria Kypkiszko lub Kitiszko (zginęła 20 II 1947 we wsi Świątkowa Mała, pow. jasielski), ps. „Stepowa”. Członek OUN; w l. 1946–1947 referentka ds. propagandy nadrejonu „Werchowyna”; zginęła w potyczce z oddziałem KBW. *W riadach UPA...*, s. 472; *Akcja „Wisła”. Dokumenty...*, s. 1156.

[17] Wasyl Hadaj (ur. 6 XII 1907 lub w 1912 w Dobromilu lub w Kniażpolu, pow. dobromilski, zm. w czerwcu 1947 (?) w okolicach Birczy), ps. „Biłyj”, „Bojczuk”, „Tiso”. Od 1945 do lata 1947

Таким образом, в пограничных районах на территории Польши (в Польском выступе) действует:

а) [a-]по УПА[-a]

1. Куреней УПА – 5, в составе 15 сотен с количеством бандитов – 3143 ч.
2. Отдельная сотня УПА, в количестве – 150.
3. Отдельная банда УПА, в количестве – 60.

Итого бандитов УПА – 3353.

б) [a-]по ОУН[-a]

1. Проводов ОУН – 7, с количеством участников – 245.
2. Боевок СБ четыре и 1 куст самообороны,
с общим количеством участников – 143.

Итого участников проводов и их боевок – 388.

[a-]Начальник Управления МВД УССР по ББ
полковник[-a] (—) САРАЕВ

«[e-]28[-e]» февраля 1947 года

ГДА СБУ, ф. 2, оп. 63, спр. 1, т. 1, арк. 14–18.
Копія, машинопис.
Документ російською мовою.
Документ опублікований у: Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 52–60.

«Холодний Яр» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. За однією версією, на поч. червня 1947 загинув у сутичці з розвідувальним загоном 1 пп ВП. За іншою версією, на поч. вересня 1947 перейшов із Перемиського повіту в Дрогобиччину (тепер – Львівська обл.). *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 408, 744; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 223; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 170; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 828).*

[e-c] *Вписано від руки.*

HDA SBU, f. 2, op. 63, spr. 1, t. 1, k. 14–18.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.
Dokument opublikowany [w:] Akcja „Wisła" 1947, oprac. zbiorowe, Warszawa–Kijów 2006, s. 53–61 (seria „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych", t. 5, s. 53–61).

---

prowidnyk II rejonu („B-2") nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN; zginął na początku czerwca 1947 w potyczce z oddziałem wywiadowczym 1. pp WP, wg innej wersji, na początku września 1947 przeszedł z powiatu przemyskiego do drohobyckiego. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 409, 745; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 223; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 170; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 828.

№ 13

Лютий 1947, б. м. Довідка заступника начальника відділення УББ МВС УРСР Тігіпка та начальника відділення УББ МВС УРСР Винниченка про заведення агентурної справи «Кубло»

[а-б-в-]Справка[-в-б]
по агентурному делу «Кубло» на краевой провод ОУН на территории Польши[-а]

В декабре месяце 1945 года оперативной группой УББ НКВД УССР в гор. Львове на основании агентурно-следственных материалов заведено агентурное дело по кличке «Кубло» для разработки краевого провода ОУН, действующего на территории украинских земель в Польше (Холмщина, Грубешувщина, Томашувщина, Ярославский, Перемышльский и Санокский уезды), где он имеет свою широко разветвленную оуновскую сеть.

По оуновской структуре этот край состоит из областей, однако точное количество их еще не установлено, известна лишь одна Перемышльская область.

В состав Перемышльской области входят Перемышльский, Ярославский и Санокский уезды, которые в свою очередь состоят из районов.

Известно, что в Санокский уезд входит 7 районов, каждый из которых зашифрован под особым названием.

По агентурному делу «Кубло» взяты на оперативный учет и разрабатываются следующие известные нам руководящие работники краевого провода и подчиненных ему областных и окружных проводов ОУН:

1. «ЗЕНОН», он же «ЗЕНОВИЧ» – краевой проводник ОУН;
2. «ВАРНАК» – Перемышльский областной проводник;
3. «ЛЕТУН» – референт СБ Перемышльского областного провода ОУН;
4. «ЗОРИЧ», он же «ХМЕЛЬ» – Санокский окружной проводник ОУН;
5. «ГОРЕСЛАВ» – референт СБ Санокского окружного провода ОУН;
6. «МАР» – военный референт Санокского окружного провода ОУН;
7. «РЕН» – военный референт Санокского окружного провода ОУН;
8. «ХРИСТЯ»[1] – референт женской сетки Санокского окружного провода ОУН;

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в-в] *Написано в розбивку.*

[1] Тимочко-Камінська Ірина або Камінська Ірина або Ковальчик Марія або Злинська Ірина (нар. 8 VII 1923, с. Яксманичі Перемиського повіту Підкарпатського воєводства – пом. 21 V 2010, м. Ходорів Жидачівського р-ну Львівської обл.), пс. «Ніна», «Христя». З 1942 – член ОУН. Зима 1944 – в Перемиській окрузі ОУН-Б. Із квітня 1944 – керівниця УЧХ ОУН-Б у Бірчанському повіті. З грудня 1944 до січня 1945 референтка УЧХ Перемиського н-рну «Холодний Яр» І округи. Січень–вересень 1945 – референтка УЧХ Лемківського н-рну «Бескид» І округи. Вересень 1945 – липень чи

Nr 13

Luty 1947, b.m.w. Informacja zastępcy naczelnika wydziału UBB MWD USRS Tigibki oraz naczelnika Wydziału UBB MWD USRS Winniczenki dotycząca sprawy agenturalnej „Kubło”

[a-b-c-]Informacja[-c-b]
dotycząca sprawy agenturalnej „Kubło” [założonej] na Krajowy Prowid OUN na terytorium Polski[-a]

W grudniu 1945 roku grupa operacyjna UBB NKWD USRS w mieś[cie] Lwowie założyła na podstawie agenturalno-śledczych materiałów sprawę agenturalną o kryptonimie „Kubło” w celu rozpracowania Krajowego Prowidu OUN, działającego na terytorium ziem ukraińskich w Polsce (Chełmskie, Hrubieszowskie, Tomaszowskie, powiaty jarosławski, przemyski i sanocki), gdzie posiada on swoją szeroko rozgałęzioną ounowską sieć.

W strukturze ounowskiej kraj ten składa się z obwodów, jednakże ich dokładna liczba nie została jeszcze ustalona, znany jest zaledwie jeden obwód przemyski.

W skład obwodu przemyskiego wchodzą powiaty: przemyski, jarosławski i sanocki, które z kolei składają się z rejonów.

Wiadomo, że w skład powiatu sanockiego wchodzi 7 rejonów, z których każdy jest zaszyfrowany pod osobną nazwą.

W sprawie agenturalnej „Kubło” zostały wciągnięte do operacyjnego wykazu i są w rozpracowaniu następujące znane nam osoby z kierownictwa Krajowego Prowidu i podporządkowanych mu obwodowych i okręgowych prowidów OUN:

1. „ZENON” vel „ZENOWICZ” – krajowy prowidnyk OUN,
2. „WARNAK” – prowidnyk obwodu przemyskiego,
3. „ŁETUN” – referent SB przemyskiego obwodowego prowidu OUN,
4. „ZORYCZ” vel „CHMIL” – prowidnyk okręgu sanockiego OUN,
5. „HORESŁAW” – referent SB sanockiego okręgowego prowidu OUN,
6. „MAR” – referent wojskowy sanockiego okręgowego prowidu OUN,
7. „REN” – referent wojskowy sanockiego okręgowego prowidu OUN,
8. „CHRYSTIA”[1] – referent żeńskiej siatki sanockiego okręgowego prowidu OUN,

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Irena Tymoczko-Kamińska vel Irena Kamińska vel Maria Kowalczyk vel Irena Zielińska (ur. 8 VII 1923 w Jaksmanicach, pow. przemyski, zm. 21 V 2010 w Chodorowie, rej. żydaczowski), ps. „Chrystia”, „Nina”. Od 1942 członek OUN; zimą 1944 w okręgu przemyskim OUN, od kwietnia 1944 kierowniczka kobiecej siatki UCzCh na rejon birczański; od grudnia 1944 do stycznia 1945 referentka UCzCh przemyskiego nadrejonu „Chołodnyj Jar” Okręgu I OUN, od stycznia do września 1945 referent łemkowskiego nadrejonu „Beskyd” Okręgu I OUN; od września 1945 do lipca lub listopada 1946 refe-

9. «СТЕПОВА» – пропагандистка Санокского окружного провода ОУН.

Краевой провод ОУН на территории, так называемых, украинских земель в Польше, наряду с проводимой работой среди украинского населения, проживающего в Польше, проводит формирование банд с последующей переброской их на территорию УССР для проведения диверсионно-террористической работы против СССР.

Агентурно-оперативные мероприятия по аг[ентурному] делу «Кубло» – кроме систематизации донесений 5-го отдела погранвойск Украинского округа – не проводились.

[а-]Зам[еститель] начальника отд[еления][-а]
УББ МВД УССР
[а-]лейтенант[-а] (—) ТИГИПКО

[а-]Начальник отд[еления][-а] УББ МВД УССР
[а-в-]капитан[-в-а] (—) ВИННИЧЕНКО

«[а-]Утверждаю»
Начальник УББ МВД УССР
полковник[-а] (—) САРАЕВ

[г-]февраль 1947 г.[-г]

ГДА СБУ, ф. 65, спр. С-9108, т. 17, ч. 2, арк. 27–28.
Оригінал, машинопис.
Документ російською мовою.

листопад 1946 – господарський референт н-рну «Бескид». Кінець 1946 – господарський референт н-рну «Верховина» І округи ОУН. Із січня до серпня чи вересня 1947 виконувала функції провідниці н-рну «Верховина». 15 XI 1947 була заарештована співробітниками ВУГБ у «котлі» на квартирі Г. Кавули-«Святосл ви» в Перемишлі. 5 VIII 1948 у Ряшеві засуджена до 15 р. ув'язнення. Постановою НВС у Варшаві вирок Ряшівського РВС залишено в силі (10 XI 1948). Рада держави зменшила цей вирок до 8 р. ув'язнення (19 VIII 1955). 16 XI 1955 звільнена. Оселилася у Вроцлаві. Член Головної ревізійної комісії УСКТ в 1956–1960. Перебувала під спостереженням II відділу ВУ ГМ у Вроцлаві в межах контрольно-спостережної справи (1958–1960). 1960-го закінчила заочно бухгалтерський технікум у Познані. Працювала на держпідприємстві «Дім книги», Оссолінеум. У 1967 заочно закінчила філософсько-історичний факультет Вроцлавського університету. Влітку 1981 емігрувала до США. Жила в Нью-Йорку, потім – у Чикаго. Працювала в українських кредитних товариствах, дописувала в українські періодичні видання США та Канади. Співредактор 29-го тому «Літопису УПА». У січні 2009 оселилася в Україні. *(АІНП Ж, 107/728; АІНП Ж, 108/3271; АІНП Ж, 046/336; АІНП Ж, 024/7796, т. 1–2; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 128; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 826–827, 836, 844; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 48–50; Syrnyk J. Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (1956–1990). – Wrocław, 2008. – S. 33; Тимочко-Камінська І. Моя Одисея. – Варшава, 2005).*

[г-г] *Дописано від руки.*

9. „STEPOWA" – propagandzistka sanockiego okręgowego prowidu OUN.

Krajowy Prowid OUN na terytorium tak zwanych ukraińskich ziem w Polsce, na równi z pracą prowadzoną wśród ludności ukraińskiej mieszkającej w Polsce, zajmuje się tworzeniem band, a następnie ich przerzutem na terytorium USRS w celu prowadzenia dywersyjno-terrorystycznej działalności przeciwko ZSRS.

Agenturalno-operacyjne działania w ramach sprawy ag[enturalnej] „Kubło" – oprócz systematycznych doniesień 5. oddziału wojsk pogran[icznych] okręgu ukraińskiego – nie były prowadzone.

[a-]Zast[ępca] Naczelnika Wydz[iału][-a] UBB MWD USRS
[a-]lejtnant[-a] (—) TIGIPKO

[a-]Naczelnik Wydz[iału][-a] UBB MWD USRS
[a-c-]kapitan[-c-a] (—) WINNICZENKO

„[a-]Zatwierdzam"
Naczelnik UBB MWD USRS
pułkownik[-a] (—) SARAJEW

[d-]luty 1947 r.[-d]

HDA SBU, f. 65, spr. C-9108, t. 17, cz. 2, k. 27–28.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

---

rent gospodarczy nadrejonu „Beskyd"; od listopada 1946 do lutego 1947 referent gospodarczy nadrejonu „Werchowyna" Okręgu I OUN; pod koniec 1947 prowidnyk gospodarczy nadrejonu „Werchowyna"; aresztowana 15 XI 1947 w Przemyślu przez funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie w „kotle" założonym w mieszkaniu Hanny Kawuły, ps. „Światosława"; wyrokiem WSR w Rzeszowie 5 VIII 1948 skazana na 15 lat więzienia; postanowieniem NSW w Warszawie z 10 XI 1948 wyrok WSR w Rzeszowie utrzymano w mocy; 19 VIII 1955 Rada Państwa złagodziła wyrok WSR w Rzeszowie do 8 lat więzienia; zwolniona 16 XI 1955; zamieszkała we Wrocławiu; w l. 1956–1960 członkini UTSK (Główna Komisja Rewizyjna); w l. 1958–1960 inwigilowana przez Wydz. II KW MO we Wrocławiu w ramach SEO; w 1960 ukończyła Wydział Zaoczny dla pracowników księgarstwa (Technikum Księgarskie) w Poznaniu; pracownica m.in. PP „Dom Książki", Ossolineum; w 1967 ukończyła zaocznie Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego; latem 1981 wyemigrowała do USA; mieszkała w Nowym Jorku, następnie w Chicago; pracowała m.in. w ukraińskich towarzystwach kredytowych, pisała do ukraińskiej prasy w USA i Kanadzie, współredagowała t. 29 „Litopysu Ukrajinśkoji Powstańkoji Armiji"; w styczniu 2009 osiedliła się na Ukrainie. AIPN Rz, 107/728; AIPN Rz, 108/3271; AIPN Rz, 046/336; AIPN Wr, 024/7796, t. 1–2; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 128; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 826–827, 836, 844; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 48–50; I. Tymoczko-Kaminśka, *Moja Odyseja*, Warszawa 2005; J. Syrnyk, *Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (1956–1990)*, Wrocław 2008, s. 33.

[d-d] *Dopisano odręcznie.*

№ 14
31 березня 1947, Ряшів. Інформація про історію, розміщення та структуру українського підпілля у Польщі

[а-а]Інструкції, що стосуються нелегальної організації УПА[а-а]

Нелегальна організація УПА (Українська повстанська армія) була створена у 1941 р. на основі ОУН (Організації українських націоналістів). Прибічники Степана Бандери, як представники провідної української верстви в Німеччині, відокремилися і почали формувати партизанські загони для ведення протинімецької диверсійної роботи. В листопаді 1942 року представники 16 республік, поневолених [б-б]СРСР[б-б], та члени тамтешнього організаційного підпілля провели так звану конференцію поневолених народів, на якій було визнано головування УГВР[1] (Української головної визвольної ради).

До складу УГВР входять представники українського народу, переважно вихідці з Великої України. УГВР має вплив і на загони УПА, що знаходяться в Польщі. УГВР виступає як керівна структура підпільної організації УПА та поділяється на: округи, надрайони, райони, кущі й села. Скільки всього округів є в УГВР – невідомо. За лінією Керзона є одна округа, якою керує провідник псевдонім [...][в] «Орлан». Він переважно перебуває в селах біля Перемишля, як-от Ямна[2], Ліщава[3], Тисова і т. д. Округа за лінією Керзона складається з двох надрайонів – Ряшівського надрайону «Бориса»

[а-а] Підкреслено машинописним способом.

[б-б] *Так у тексті.*

[в] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[1] УГВР – організація-передпарламент, створена з ініціативи ГК УПА і Проводу ОУН-Б в Україні для залучення до боротьби за незалежну Україну представників усіх політичних напрямків українства, що стоять на самостійницьких позиціях. УГВР оголосила себе «верховним органом українського народу в його революційно-визвольній боротьбі». До складу УГВР увійшло 25 осіб (із них 9 – члени ОУН). Із загальної кількості 8 походили з Наддніпрянської України. На Першому ВЗ УГВР 11–15 VII 1944 президентом обрано К. Осьмака. Віце-президенти: В. Мудрий, о. І. Гриньох, І. Вовчук. Генеральний секретаріат (виконавчий орган) УГВР очолював Р. Шухевич, а після його загибелі 5 III 1950 – В. Кук. Друкованим органом президії УГВР був «Вісник». Виходило пропагандистське видання УГВР «Універсал». За закликом УГВР здійснювався бойкот виборів до Верховної Ради УРСР 9 II 1947. У післявоєнний час організацію в світі репрезентувало закордонне представництво (ЗП УГВР). Спершу його очолював І. Гриньох, потім – М. Прокоп. До 1948-го ЗП УГВР співпрацювало зі ЗЧ ОУН. *(Літопис УПА. Т. 9: Українська Головна Визвольна Рада: документи, офіційні публікації, матеріали. Кн. 2. 1946–1948. – Торонто, 1982. – С. 142, 376, 383, 467–468; Літопис УПА. Т. 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. – Торонто–Львів, 2004. – С. 323; Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 236, 313).*

[2] Ямна Горішня або Ямна Долішня.

[3] Ліщава Горішня або Ліщава Долішня.

Nr 14

31 marca 1947, Rzeszów. Informacja na temat historii, rozmieszczenia i struktury podziemia ukraińskiego w Polsce

[a-a]Instrukcje dotyczące nielegalnej organizacji UPA[a-a]

Nielegalna organizacja UPA (Ukraińska Powstańcza Armia) została zorganizowana z OUN (Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów) w 1941 r. Stronnictwo Stepana Bandery, jako głównie prowadzący się Legion Ukraiński w Niemczech, odłącza się od Niemców i tworzy na własną rękę partyzanckie oddziały, szkodząc Niemcom dywersyjną robotą. W roku 1942, w listopadzie [b-]poniewolone przez SSSR[-b] narody z 16 republik i ich podziemno-organizacyjni pracownicy stworzyli tak zwaną „[b-]Konferencję Poniewolenych Narodów[-b]", gdzie ustalono głównodowodzącą UHWR[1] (Ukraińska Holowna Wyzwolna Rada).

UHWR składa się z członków ukraińskiej narodowości, przeważnie z Wielkiej Ukrainy. UHWR ma wpływy i na oddziały UPA znajdujące się w Polsce. UHWR przedstawia się jako administracyjny [o]środek podziemnej organizacji UPA, a dzieli się na: okręgi[c], nadrejony[d], rejony[e], kuszcze i wioski. Ile jest okręgów w całej UHWR – nie wiadomo. Za linią Curzona jest jeden okręg, który prowadzi prowidnyk[f] pseudo [...][g] „Orłan"; jego główną siedzibą są wioski koło Przemyśla,

---

[a-a] *Podkreślono maszynowo.*

[b-b] *Tak w tekście.*

[c] *W dokumencie stosuje się również nazwę:* okruha.

[d] *W dokumencie stosuje się również nazwę:* nadrajon.

[e] *Było:* rajony.

[f] *Było:* przewodnik. *Podobnie dalej.*

[g] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[1] UHWR (Ukraińska Główna Rada Wyzwoleńcza) – platforma polityczna utworzona z inicjatywy Komendy Głównej UPA i Prowidu OUN-B na Ukrainie gromadząca przedstawicieli politycznych opowiadających się za niezależnością Ukrainy. UHWR ogłosiła się „najwyższym organem narodu ukraińskiego w walce rewolucyjno-wyzwoleńczej". W jej skład weszło 25 osób, z których dziewięciu było członkami OUN-B. Ośmiu spośród wszystkich działaczy UHWR pochodziło z Ukrainy Naddnieprzańskiej. Przewodniczącym wybrano Kyryła Ośmaka, wiceprzewodniczącymi – Wasyla Mudrego, o. Iwana Hryniocha i Iwana Wowczuka. Generalnym Sekretariatem kierował Roman Szuchewycz, a po jego śmierci 5 III 1950 W. Kuk. Oficjalnym organem prasowym Rady był „Wisnyk". Ukazywała się również propagandowa publikacja „Uniwersał". Na wezwanie UHWR 9 II 1947 doszło do bojkotu wyborów do Rady Najwyższej USRS. Po wojnie organizację reprezentowało na świecie zagraniczne przedstawicielstwo (ZP UHWR). Na początku na jej czele stał Iwan Hrynioch, następnie M. Prokop. Do 1948 ZP UHWR współpracowało z ZCz OUN. *Ukraijinśka Hołowna Wyzwolna Rada: dokumenty, oficijni publikaciji, materiały*, Kn. 2: *1946–1948*, Toronto 1982 („Litopys Ukrajinśkoji Powstańskoji Armiji", t. 9), s. 142, 376, 383, 467–468; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 58; *Prezydent UHWR Kyryło Ośmak*, Toronto–Lwiw 2004 („Litopys Ukrajinśkoji Powstańskoji Armiji", t. 41) s. 323; *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni...*, s. 236, 313.

та Перемиського, провідником якого є «Григір»[4], [що] має більш-менш постійні контакти з «Орланом».

У Ряшівському надрайоні «Бори[са]» провідником є «Мар», що часто перебуває в районі сіл Суковатого, Полянок, Сухих Рік. Там він має збудовані бункери (його заступник і секретар – жорстокий бандерівець «Остап»[5]).

Надрайон «Бори[са]» ділиться на сім районів, назви яких походять від псевдонімів їхніх провідників, як напр.: рай[он] «Бориса», район «Сянового», район «Ударника»[6], район «Ігоря»[7], район «Левка»[8], район «Пугача»[9], район «Чорнот[и]».

---

[4] Гук Мирослав або Яворський Мирослав (нар. 14 III 1920, с. Павлокома Березівського повіту Підкарпатського воєводства – страчений 14 III 1952, м. Тернопіль?), пс. «Григір», «Ґригор», «К», «Код», «Косач», «Тарас». Син священика Михайла Гука. Закінчив гімназію в Перемишлі, потім 1 р. навчався у Познані. Вступив до ОУН. У 1945 – референт пропаганди І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Восени 1945-го очолив І округу й керував нею до поч. осені 1947. 11 VII 1945 – вів протокол зустрічі представників І округи ОУН-Б із діячами обводового проводу АК. 15 IX 1947 перейшов на тер. УРСР. 1948–1951 – референт пропаганди Чортківської округи. В 1949 біля смт Товсте Заліщицького р-ну Тернопільської обл. створив підпільну друкарню ім. Ярослава Старуха. 28 IV 1951 заарештований співробітниками ОГ УМГБ Тернопільської обл. Засуджений ВТ Прикарпатського ВО до смертної кари (17 XI 1951). Страчений. Листи, які з квітня 1946 до січня 1947 йому писав провідник Закерзонського краю ОУН-Б В. Галаса, радянські спецслужби захопили 11 VII 1953 у Лепесівському лісі на Хмельниччині. *(АІНП, 0192/699, т. 1; ГДА СБУ, Тернопіль, спр. 26908, т. 1–2; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1155; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 264; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 178–179, 841; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 1162; Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва ОУН(Б) і УПА на українських землях // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2010. – № 1 (34). – С. 168–177).*

[5] «Остап», заступник «Орлана» у політично-пропагандистських справах. Убитий в листопаді 1946. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 282).*

[6] НН. Плутаний із: Чорній Яків (нар. 15 XI 1907, с. Хишевичі Городоцького р-ну Львівської обл. – загинув 23 XII 1944, біля с. Лещина Перемиського повіту Підкарпатського воєводства), пс. «Куля», «Мушка», «Ударник». Хорунжий, поручник (1 XII 1944). Вступив до ОУН у 1930-х. Заарештований в 1934 у зв'язку із замахом на Броніслава Пєрацького. 1936 – засуджений до 12 р. позбавлення волі. Перебував в УДП Перемишля та Добромиля. В 1943 заарештований гестапо. Звільнився в 1944. Був військовим референтом Перемиського обласного поводу ОУН-Б. Вступив до УПА. Перший командир ВО 6 «Сян». Від 25 XI 1944 був переданий у розпорядження ВО «Буг». Загинув у бою з відділом НКВС. На його честь було названо одну з сотень ТВ 26 «Лемко» – «Ударники». *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 12: Воєнна округа УПА «Буг». – Київ–Торонто, 2009. – Кн. 1. – С. 654; Літопис УПА... – Т. 13. – С. XI; Літопис УПА... – Т. 28. – С. 63–65, 68, 69, 72, 77; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 133, http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/ch.html [9 IX 2014]).*

[7] Кіт Володимир, пс. «Гомін», «Ігор». З 8 II 1945 до травня 1947 – провідник V р-ну н-рну «Холодний Яр» І округи Закерзонського краю ОУН-Б (Ліський повіт Підкарпатського воєводства). Загинув 20 V 1947. За іншими даними, в червні 1947 забезпечував перехід р. Сян відділом В. Щигельського-«Бурлаки», а у вересні 1947 сам перейшов до Польщі. 10 IX 1947 політреферент Закерзонського краю ОУН-Б В. Галаса написав йому листа, в якому попросив перейти на Лемківщину з метою організації підпілля, бо там витворився вакуум влади. *(Літопис УПА. Т. 13: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 1. Денник відділу «Бурлаки». – Торонто, 1986. – С. 61; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 60–61, 91; Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів. – Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 154; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський).*

jak Jamna[2], Leszczawa[3], Cisowa itd. Okręg za linią Curzona tworzy dwa nadrejony: nadrejon „Borysa" Rzeszów i nadrejon Przemyśl, [gdzie] jest prowidnyk[iem] „Hryhor"[h4], [który] mniej więcej jest w stałej styczności z „Orłanem".

W nadrejonie „Bory[sa]" Rzeszów jest prowidnykiem „Mar", jego częstą siedzibą są wsie: Sukowate, Polanki, Suche Rzeki. W rejonie tych wsi ma on pobudowane bunkry, jego zastępcą i sekretarzem jest „Ostap"[5] (okrutny banderowiec).

Nadrejon „Bory[sa]" dzieli się na 7 rejonów, a rejony są nazwane od pseudonimów ich prowidnyków jak np.: rej[on] „Borysa", rejon „Sianowego"[i], rejon „Udarnyka"[6], rejon „Ihora"[7], rejon „Łewka"[8], rejon „Puhacza"[9], rejon „Czarnot[y]".

---

[h] *W dokumentach występuje także zapis:* „Hrehor".

[i] *Było:* „Sianowoho". *Podobnie dalej.*

[2] Jamna Górna lub Jamna Dolna.

[3] Leszczawa Górna lub Leszczawa Dolna.

[4] Myrosław Huk vel Mirosław Jaworski (ur. 14 III 1920 w Pawłokomie, pow. brzozowski, stracony 14 III 1952 prawdopodobnie w Tarnopolu), ps. „Hryhor", „Kod", „Kosacz", „Taras". Syn ks. Mychajły Huka, brat Bohdana i Jewhena. Ukończył gimnazjum w Przemyślu, potem przez rok studiował w Poznaniu; członek OUN, w 1945 referent propagandy I Okręgu OUN; od jesieni 1945 do jesieni 1947 prowidnyk Okręgu I OUN; 11 VII 1945 prowadził protokół ze spotkania przedstawicieli I Okręgu OUN z okręgowym dowództwem AK; 15 IX 1947 przeszedł na teren sowieckiej Ukrainy, w l. 1948–1951 referent propagandy Okręgu OUN w Czortkowie, w 1949 w okolicach m. Tołste, rej. zaleszczycki organizator i kierownik podziemnej drukarni im. Jarosława Starucha; aresztowany 28 IV 1951 przez funkcjonariuszy GO UMGB obw. tarnopolskiego, sądzony przez Trybunał Wojskowy Przykarpackiego WO w Tarnopolu i skazany 17 XI 1951 na karę śmierci. Listy pisane do niego w okresie od kwietnia 1946 do stycznia 1947 przez prowidnyka tzw. Kraju Zakerzońskiego OUN Wasyla Hałasę zostały przechwycone przez sowieckie służby 11 VII 1953 w lesie lepesiwskim w obw. chmielnickim. AIPN, 0192/699, t. 1; HDA SBU Tarnopol, spr. 26908, t. 1–2; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1155; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 263; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 178–179, 841; *Polsko-ukrajiński stosunky...*, s. 1162; W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łystuwannia keriwnyctwa...*, s. 168–177.

[5] „Ostap", zca „Orłana" ds. politycznych i propagandowych; zabity w listopadzie 1946. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 282.

[6] NN. Mylony z: Jakiw Czornij (ur. 15 I 1907 w Chiszewicach, pow. rudecki, zginął 23 XII 1944 w okolicach Leszczyn, pow. przemyski), ps. „Kula", „Muszka", „Udarnyk". Chorąży, porucznik (1 XII 1944). Od lat trzydziestych członek OUN, aresztowany w 1934 w związku z zamachem na Bronisława Pierackiego, w 1936 skazany na 12 lat pozbawienia wolności; podczas okupacji w Ukraińskiej Policji Pomocniczej w Przemyślu i Dobromilu; w 1943 aresztowany przez gestapo, zwolniony w 1944; był referentem wojskowym przemyskiego prowidu OUN. Członek UPA, pierwszy dca WO-6 „Sian"; 25 XI 1944 przekazany do dyspozycji WO „Buh". Zginął w walce z oddziałem NKWD. Na jego cześć nazwano jedną z sotni TW 26 „Łemko" – „Udarnyky". *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk widdiłu Burłaky*, Toronto 1986 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji" t. 13), s. XI; *Wojenna okruha UPA „Buh"...*, s. 654; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 63–65, 68, 69, 72, 77; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 133; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/ch.html [dostęp: 9 IX 2014].

[7] Wołodymyr Kit, ps. „Ihor", „Homin". Członek OUN. Od 8 II 1945 do maja 1947 prowidnyk rejonu V nadrejonu „Chołodnyj Jar"; zginął 20 V 1947, wg innych danych, w czerwcu 1947 zabezpieczał przejście przez San oddziałów Wołodymyra Szczyhelśkiego, ps. „Burłaka", a we wrześniu 1947 przedostał się do Polski. Od 10 IX 1947 referent polityczny tzw. Kraju Zakerzońskiego OUN. Wasyl Hałasa napisał do niego list, w którym prosił go o przedostanie się na Łemkowszczyznę w celu reorganizacji podziemia. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk...*, s. 61; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 2. *Dennyky...*, s. 60–61, 91; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 154; S. Chrin (Stepan Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch"), *Kriź smich zaliza...*, s. 252; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 57, 747; W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łystuwannia keriwnyctwa...*, s. 178; *Przesiedlenia Polaków i Ukra-*

Райони діляться на кущі, [назви яких], так само, як і районів, походять від псевдонімів провідників. Кущі поділені на станиці. Крім того, округи, надрайони, райони, кущі й станиці позначаються [додатковими назвами], як-от Ряшівський надрайон, який ще звуть «Бори[са]», чи села, [додаткові назви] яких починаються з тієї саме літери, що й їхні справжні назви.

Усі райони, в тому числі район «Бориса», поділяються на кущі. Провідник «Борис», справжнє прізвище Середоха, є сином колишнього вчителя з Жерниці[10]. В районі «Бориса» нараховується біля 40 сіл, які входять у 7 кущів. До одного такого куща в середньому входить по 7–8 сіл. У районі «Бориса» є кущові провідники: «Ярема», «Хрін», «Грізний», «Стець», «Лан», «Ігор», «Муха». Окрім того, в кожному селі є станичний, господарчий і спецкур'єр, що передає пошту.

[a-]Схема військової організації УПА за лінією Керзона[-a]

Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 252; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 56, 742, 744; Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва ОУН(Б) і УПА на українських землях // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2010. – № 1(34). – С. 178; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 2: Переселення поляків і українців 1944–1946. Збірне опрац., Варшава–Київ 2000, С. 470).

[8] Дзіман Михайло (нар. 26 IV 1920). Під час окупації – член ОУН «Левко». Від 1944 до 15 XI 1946 – організаційний референт н-рну «Бескид» I округи ОУН. Від осені 1945 до 15 XI 1946 – провідник р-ну V н-рну «Бескид». У ніч з 15 на 16 XI 1946 заарештований солдатами 34-му пп у селі Загутинь Сяноцького пов. 21 I 1947 засуджений вироком РВС у Ряшеві до 10 р. ув'язнення. Покарання відбував у тюрмі в Перемишлі (від 26 IV 1947), в Штумі (від 8 XII 1947). 30 IV 1952 – умовно звільнений за рішенням РВС у Ряшеві. Вийшов з тюрми 8 V 1952. У червні 1952 III департамент МГБ завів на Дзімана справу агентурної розробки за листування з членами ОУН-Б, які перебували в Західній Німеччині. Згідно наявних документів, 15 IV 1956 він був залучений до співпраці II департаментом КГБ як таємний співробітник «Казік». Наявне зобов'язання про співпрацю власноручно складене Міхалом Дзіманом (датовано: Лігниця, 15 IV 1956) – мікрофільм, к. 11 (3360/1-1), дві сторони, підписано також офіцерами МГБ кап. Ю. Пенаром та Т. Свйонтковським). Виїхав до Сполучених Штатів (1961). *(АІНП, 00945/640, мікрофільм 3360/1; АІНП Ж 050/256; АІНП, 00169/33; ВУГМ Ряшів 2707/II; РВС Ряшів R-1000/T6; МВС 3867/I; МВС 56170/I; МВС 3360/1; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 272, 282, 521, 523. Jest odręczne zobowiązanie o współpracy autorstwa Dzimana Michała (datowane: Legnica, 15 IV 1956) – mikrofilm, k. 11 (3360/1-1), dwie strony, podpisane także przez oficerów MBP kpt. J. Penara, T. Świątkowskiego).*

[9] Філь Микола (нар. 4 XII 1922, Запалів Ярославського пов. Ряшівського воєводства, Польща – пом. 28 VII 1983, м. Мюнхен, Німеччина), пс. «Пугач». З березня 1945 до жовтня 1946 – провідник VI району надрайону «Бескид» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. У 1947 через Австрію дістався до Західної Німеччини. Мешкав у Мюнхені, навчався в УВУ. Після 1950 працював у молодіжній волонтерській організації YMCA, при таборі для переміщених осіб у Ельвангені. Згодом – бухгалтер в адміністрації табору IRO (міжнародна організація у справах біженців) в Ульмі. З 1951 – знову в Мюнхені (з травня 1950). *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 276; Філь Я. Оглянувшись у минуле. – Варшава, 2003. – С. 209–215; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 832).*

[10] Жерниця Вишня або Жерниця Нижня.

Rejony dzielą się na kuszcze, które tak samo jak rejony są [na]zwane od pseudonimów swoich prowidnyków. Kuszcze są podzielone na wioski. Oprócz tego okręgi, nadrejony, rejony, kuszcze i wioski mają swoje znaki, jak np. nadrejon Rzeszów ma swoją nazwę „Bory[sa]", a wioski zawsze mają znaki, które zaczyna[ją] się tą samą literą, co dana wioska.

Wszystkie rejony, jak i rejon „Borysa", są podzielone na kuszcze. Prowidnyk „Borys", prawdziwe nazwisko Seredocha, syn byłego nauczyciela z Żernicy[10]. Rejon „Borysa" ma około 40 wiosek, a wioski te podzielone są między[j] kuszcze, na 7 takich kuszczy, tak że jeden taki kuszcz ma przeciętnie 7–8 wiosek. W rejonie „Borysa" są kuszczowi prowidnycy: „Jarema", „Chrin", „Hriznyj", „Stec", „Łan", „Ihor", „Mucha". Prócz tego w każdej wiosce jest staniczny, prowiantowy i speckurier, który łączy poczty.

[a-]Schemat Wojskowej Organizacji UPA za linią Curzona[-a]

Głównodowodzący[m] jednostkami UPA w Polsce jest „Ren", prawdziwe nazwisko Mizerny Iwan, pochodzi z Czortkowa, ma ok[oło] 39 lat, były powiatowy kom[endant] policji ukraińskiej w Sanoku.

W przedwojennej Polsce był legalnym obywatelem polskim pod cudzym nazwiskiem Maciejko. W 1934 roku dostał on rozkaz od OUN zabić polskiego ministra spraw wewnętrznych Bronisława Pierackiego, którego z własnej ręki zastrzelił z rewolweru trzema strzałami w plecy, przy wejściu do jednej z warszawskich

---

ińców 1944–1946, oprac. zbiorowe, Warszawa–Kijów 2000 („Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku", t. 2), s. 471.

[j] *Było:* na.

[8] Michał Dziman (ur. 26 IV 1920 w m. Bandrów Narodowy, pow. ustrzycki), ps. „Łewko"; w czasie okupacji członek OUN; od 1944 do 15 XI 1946 referent organizacyjny w nadrejonie „Beskyd" Okręg I OUN; od jesieni 1945 do 15 XI 1946 prowidnyk rejonu V w nadrejonie OUN „Beskyd"; w nocy z 15 na 16 XI 1946 aresztowany przez żołnierzy 34. pp we wsi Zahutyń, pow. sanocki; 2 I 1947 skazany przez WSR w Rzeszowie na 10 lat więzienia; karę odbywał w więzieniu w Przemyślu (od 26 IV 1947); Sztumie (od 8 XII 1947); 30 IV 1952 zwolniony warunkowo na mocy decyzji WSR w Rzeszowie, wyszedł z więzienia 8 V 1952; w czerwcu 1952 Dep. III MBP założył sprawę rozpracowania agenturalnego przeciwko Dzimanowi za kontakty korespondencyjne z członkami OUN, przebywającymi na terenie Niemiec Zachodnich; wg zachowanych materiałów jakoby miał być pozyskany do współpracy jako TW, ps. „Kazik" 15 IV 1956 przez Dep. II KdsBP (odręczne zobowiązanie o współpracy: Legnica, 15 IV 1956 – mikrofilm, k. 11, 3360/1-1, dwie strony, podpisane także przez oficerów MBP kpt. J. Penara i T. Świątkowskiego); w 1961 wyjechał do USA. AIPN, 00945/640, mf 3360/1; AIPN Rz, 050/256; AIPN, 00169/33; KW MO Rzeszów, 2707/II; WSR Rzeszów, R-1000/T6; MSW, 3867/I; MSW, 56170/I; MSW, 3360/1; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 272, 282, 521, 523.

[9] Mykoła Fil (ur. 4 XII 1922 w Zapałowie, pow. jarosławski, zm. 28 VII 1983 w Monachium); ps. „Puhacz", w l. 1945–1947 prowidnyk rejonu VI w nadrejonie OUN „Beskyd"; w 1947 przedostał się przez Austrię do Niemiec Zachodnich, zamieszkał początkowo w Monachium, studiował na UWU; po 1950 pracował w YMCA przy obozie DP Ellwangen, następnie jako księgowy w administracji obozu IRO w Ulm; od 1951 ponownie w Monachium; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 276; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 832; J. Fil, *Ohlianuwszyś u mynułe*, Warszawa 2003, s. 209–215.

[10] Żernica Wyżna lub Żernica Niżna.

Головнокомандувачем підрозділів УПА в Польщі є «Рен», справжнє ім'я Іван Мізерний. Він походить із Чорткова, йому бл[изько] 39 років, був повітовим ком[ендантом] української поліції в Сяноці.

В довоєнній Польщі проживав як легальний польський громадянин під прибраним прізвищем Мацейко. У 1934 р. одержав від ОУН наказ вбити польського міністра внутрішніх справ Броніслава Пєрацького, якого власноруч застрелив з револьвера трьома пострілами в спину, біля входу до одного з варшавських ресторанів. Через три дні після вбивства Мацейко утік до Берліна, де наказав своєму молодшому братові застрелити депутата Тадеуша Голувку[11] за невідповідні дії проти конгр[есової?] кат[олицької] церкви на Волині.

«Р[ен]»[r] є командир[ом] відтинку, що складається із земель, населених українцями за лінією Керзона. Йому підлягають 3 курені, одним із яких він керує сам, другим керує «Хрін»[r], а третім – «Пиріг»[r]. Ці курені утворюють групу УПА-«Захід»[12]. Крім цього, курінь «Рен[а]» та «Хріна» називається «Лемківщина».

Дані три курені діляться на сотні. Одна така сотня налічує від 100 до 200 людей. Курінь «Рена» має 3 сотні, курінь «Хріна» – 4, а курінь «Пирога» – 4. Кожна сотня має район призначення і в ньому оперує. За необхідності переміщується в інші місця й після закінчення акції повертається до свого визначеного району.

Крім сотень, у структурі УПА є й служба безпеки (СБ), завдання якої – підтримка порядку серед цивільних громадян та дисципліни у загонах УПА, як, наприклад, у випадках деморалізації, чи у разі виявлення людей, які доносять польській владі про їхні дії. СБ жорстока і в надрайонах, і в районах (тобто кожен надрайон і район мають свою СБ). В одній такій СБ може бути від 10 [до] 30 людей. У Ряшівському надрайоні СБ очолює д[окто]р

---

[r] *Слово слабо розбірливе.*

[r] *У документі застосовуються різні варіанти написання псевдоніма.*

[11] Голувко Тадеуш (нар. 17 IX 1889 у Семипалатинську – загинув 29 VIII 1931 у Трускавці), пс. «Городинський», «Киргиз». Політичний діяч, публіцист, поборник польсько-української співпраці. Під час навчання в університеті – член Союзу прогресивно-незалежницької молоді та Союзу чинної боротьби. З серпня 1914 – учасник відбудови ПСП (Польської соціалістичної партії) та організатор ПВО (Польської військової організації) у Варшаві. У квітні 1918 – учасник переговорів про утворення в Росії військових відділів для боротьби з німцями. У листопаді 1918 – учасник підготовки покликання уряду Ігнаци Дашинського в Любліні. У 1921–1923 – редактор тижневика «Трибуна». У 1924–1925 – у центральному виконавчому комітеті ПСП. З грудня 1925 директор Інституту досліджень національних справ. З 1926 начальник східного відділу в МЗС. У 1928–1929 – учасник переговорів Польщі, Латвії, Естонії, Румунії та СРСР. З 1930 – депутат сейму РП (Республіки Польща), співтворець ББСУ (Безпартійного блоку співпраці з урядом Юзефа Пілсудського). У 1931 – учасник переговорів з українськими політиками щодо реалізації програми федерації Польщі й України. Застрелений під час замаху, здійсненого боївкою ОУН. *(Słownik biograficzny historii Polski. – T. 1. – Wrocław–Warszawa–Kraków 2005. – S. 552–553).*

[12] УПА-«Захід» (УПА «Захід-Карпати») – одна з трьох головних військових округ УПА, що діяла до 1948. Охоплювала Східну Галичину, Буковину, а також Закарпаття. Поділялася на військові округи, а ті – на тактичні відтинки. *(Літопис УПА. – Т. 31: УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943–1947. – Торонто–Львів, 2000. – С. 324).*

restauracji. Po zabójstwie Maciejko, po upływie trzech dni, uciekł do Berlina, gdzie w międzyczasie dał rozkaz swemu młodszemu bratu zastrzelić posła Hołówkę Tadeusza[11] za nieodpowiednie zachowanie się przeciw kongr[esowi] kat[olickiej] cerkwi na Wołyniu.

„R[en]"[k] jest *komandyr[em]* odcinka[l], składającego się z ziem zamieszkałych przez Ukraińców za linią Curzona. Ma podwładne 3 kurenie[m], z których 1 prowadzi sam, drugi prowadzi „Chrin"[n], trzeci „Perih"[n]. Kurenie te tworzą grupę UPA--„Zachid"[12], oprócz tego kureń „Ren[a]" i „Chrina" ma nazwę „Łemkiwszczyna".

Te trzy kurenie dzielą się na sotnie. Jedna taka sotnia ma od 100 do 200 ludzi. Kureń „Rena" ma 3 sotnie, kureń „Chrina" ma 4 sotnie, a kureń „Periha" ma 4 sotnie. Każda sotnia ma przeznaczony rejon i tam operuje, na wypadek potrzeby przesuwa się w inne potrzebne miejsca i po ukończeniu akcji wraca na swój przeznaczony rejon.

Oprócz sotni istnieje jeszcze w UPA organ służby bezpieczeństwa – SB, który ma za zadanie trzymanie porządku u cywilnych obywateli i [w] oddziałach UPA, jak na przykład demoralizacja czy wypadki u ludzi, którzy donoszą o ich pracach do polskiej władzy. SB jest okrutne – nadrejonowe, rejonowe; tak że każdy nadrejon i rejon ma swoje SB. W jednym takim SB może być od 10 [do] 30 ludzi. W nadrejonie Rzeszów SB prowadzi dr „Horesław", a bojówką dowodzi „OOK"[k] pr[awdziwe] nazwisko Jurczak ze Stężnicy, dowodzi 30 ludźmi, a operuje od przełęczy Użok aż po Krynicę-Zdrój.

W rejonie „Sianowego" prowadzi SB prowidnyk „Berkut", jego rodzinną miejscowością jest Berezka.

---

[k] *Słowo słabo czytelne.*

[l] *Było:* Odtynka.

[m] *W dokumencie stosuje się również nazwę:* kuriń.

[n] *W dokumencie stosuje się różne warianty zapisu pseudonimu.*

[11] Tadeusz Hołówko (ur. 17 IX 1889 w Semipałatyńsku, zginął 29 VIII 1931 w Truskawcu), ps. „Horodyński", „Kirgiz", działacz polityczny, publicysta, rzecznik współpracy polsko-ukraińskiej; w czasie studiów członek Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej i ZWC; od sierpnia 1914 uczestnik odbudowy PPS i organizator POW w Warszawie; w kwietniu 1918 uczestnik rozmów w sprawie utworzenia w Rosji oddziałów wojskowych do walki z Niemcami; w listopadzie 1918 uczestnik przygotowań do powołania rządu Ignacego Daszyńskiego w Lublinie; w l. 1921–1923 redaktor tygodnika „Trybuna"; w l. 1924–1925 w CKW PPS; od grudnia 1925 dyrektor Instytutu Badań Spraw Narodowościowych; od 1926 naczelnik Wydz. Wschodniego w MSZ; w l. 1928–1929 uczestnik rokowań Polski, Łotwy, Estonii, Rumunii i ZSRS; od 1930 poseł na Sejm RP, współtwórca BBWR; w 1931 uczestnik rozmów z politykami ukraińskimi w sprawie realizacji programu federacji Polski i Ukrainy. Zamordowany przez członków OUN. *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 1, Wrocław–Warszawa–Kraków 2005, s. 552–553.

[12] UPA-„Zachid" – jeden z trzech głównych okręgów wojskowych UPA, działający do 1948. Obejmował Galicję Wschodnią, Bukowinę oraz Zakarpacie. Dzielił się na okręgi wojskowe (Wijskowyj Okruh), a te na odcinki taktyczne. *UPA na Lwiwszczyni i Jarosławszczyni. Spohady i dokumenty wojakiw UPA Taktycznyj widtynok „Roztoczcza" 1943–1947*, Toronto–Lwiw 2000 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 31), s. 324.

«Гореслав». Місцевою ж боївкою командує «ООК»[г] (спр[авжнє] прізвище Юрчак, він з[і] Стежниці, командує 30 людьми, оперує в місцевості від перевалу Ужок до Криниці-Здруй).

У районі «Сянового» очільником СБ є провідник «Беркут», походить із Березки.

В районі «Бориса» очільником СБ є провідник «Буковий» (йому підпорядковується 15 людей; це той самий, що влаштував засідку на горі між Габківцями і Яблінками[д] у лютому 1946 року).

В районі «Ударника» провідником СБ є «Рись»[13], його рідне село – Стежниця, за німців був продавцем у стежницькому кооперативі.

СБ виконує прокурорські[?] й судові вироки, в тому числі вішає винних чи розстрілює.

Щодо організаційної боївки (ОБ), то вона організована за зразком боївки СБ, але займається лише цивільними справами, не тероризмом.

Подібним чином організований Український Червоний Хрест (УЧХ)[14]. В окрузі Ряшів–Перемишль головним лікарем є д-р [е-]Вуйко[-е][15]. Біля нього весь час є якийсь магістр, що виготовляє ліки із трав для УПА. Лікарем Ряшівського надр[айону] є д-р «Шувар»[16]. Аналогічні лікарі працюють по районах: у р-ні «Сянового» – «Карий»[17], в р-ні «Бориса» – «Орест» і т. д.

В УЧХ працюють жінки. Надрайонною провідницею є пані «Христя», її заступницею – «Степова». Такою ж у районі «Бориса» – пані «Марійка». В районі «Сянового» – «Смілива». Ці жінки організовують заготівлі одягу

[д] *Було:* Яблінкою.

[е-е] *Пікреслено від руки.*

[13] Конколовський Микола (1924–1948), пс. «Рись». Член групи СБ, яка була підпорядкована Мирославу Гукові. Загинув у сутичці з СБ. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 26).*

[14] Український Червоний Хрест – медична служба УПА, що діяла у 1943–1949 рр. Її ініціатором була Катерина Зарицька.

[15] Пула Антін (нар. 9 VIII 1908, с. Маркова на Підгаєччині – страчений у липні 1946), пс. «Вуйко». Закінчив 6-місячні санітарні курси. В 1945 – серпні 1946 – референт Служби здоров'я (УЧХ) І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Називав себе фаховим лікарем, навіть зауважував, що впродовж певного часу лікував митрополита А. Шептицького. Був зарештований СБ ОУН-Б за помилки, допущені в медичній практиці (одна версія), за співпрацю з радянською владою (друга версія). Розстріляний. *(Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825; Літопис УПА. Т. 37: Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945–1955. – Торонто–Львів, 2002. – С. 103–104; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 275).*

[16] Лужецький Євген (нар. у с. Вербів Підгаєцького пов. – загинув 11 VI 1947 на горі Хрищатій), пс. «Еко», «Шувар». Доктор ветеринарії. Один із перших творців мережі УЧХ на Перемищині. Осінь 1945 – лікар Перемиського куреня ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Станом на лютий 1947 перебував при сотні «Ударники IV» Перемиського куреня. В червні 1947 разом із сотнею «Громенка» намагався перейти до американської зони окупації Німеччини. Важко поранений у перестрілці з відділами ВП на горі Хрищатій. Застрелився. *(Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 217; Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 193, 311; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 275).*

[17] «Карий» – санітар УПА, пс. «Карий». Загинув 13 VI 1947 внаслідок акції відділів ВП на шпиталь УПА в р-ні с. Сухі Ріки Ліського повіту. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 804).*

W rejonie „Borysa" SB prowadzi prowidnyk „Bukowyj", około 15 ludzi, ten sam co urządził zasadzkę na górze między Habkowcami a Jabłonkami[o] w lutym 1946 roku.

W rejonie „Udarnyka" prowidnykiem SB jest „Ryś"[13], jego rodzinna wioska – Stężnica, za Niemców był ekspedientem kooperatywy w Stężnicy.

SB wykonuje wyroki prokuratora, sędziego i zarazem [b-]wykonuje szubienicę[-b] czy rozstrzelanie.

AB – Administracyjna Bojówka jest podobnie zorganizowana jak SB, ale tylko dla celów cywilnych i nie wykonuje terrorystycznych mordów.

Podobnie jest zorganizowany UCzCh – *Ukrainśkyj Czerwonyj Chrest*[14]. W okręgu Rzeszów – Przemyśl głównym lekarzem jest dr [p-]Wujko[-p][15]. Koło niego jest wciąż niejaki magister, który wyrabia lekarstwa dla UPA z ziół. Nadrejonowym lekarzem w nadr[ejonie] Rzeszów jest dr „Szuwar"[16], oprócz tego jeszcze każdy rejon ma swego lekarza. W rejonie „Sianowego" jest „Karyj"[17]. W rejonie „Borysa" jest „Orest" itd.

W UCzCh są zatrudnione kobiety. Nadrejonową prowidnyczką jest panna „Chrystia", jej zastępcą jest „Stepowa", jak również to samo jest w rejonie „Borysa", panna „Marijka". W rejonie „Sianowego" – „Smiliwa". Kobiety te starają się jednocześnie o ubrania dla członków UPA, jak również przeprowadzają propagandowe schadzki między ob[ywatelami] cywilnymi.

Podobny jest oddział propagandowy i wychowania UPA. Nadrejonowy[m] propagandzistą jest „Wernyhora"[18]. W rejonie „Borysa" jest „Woron", w re-

---

[o] *Było:* Jabłonką.

[p-p] *Podkreślono odręcznie.*

[13] Mykoła Konkołowśkyj (1924–1948), ps. „Ryś", członek grupy SB podległej Myrosławowi Hukowi, zginął w potyczce z UB. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 26.

[14] Ukraiński Czerwony Krzyż – służba medyczna UPA, działająca w l. 1943–1949. Jej inicjatorką była Kateryna Zaryćka.

[15] Antin Puła (ur. 9 VIII 1908 we wsi Markowa, pow. podhajecki, stracony w lipcu 1946), ps. „Wujko"; członek UPA. Ukończył sześciomiesięczny kurs sanitarny i w 1945 przeszedł do Okręgu I OUN; podawał się za lekarza, a nawet twierdził, że przez jakiś czas był lekarzem metropolity Andrzeja Szeptyckiego; w wyniku popełnionych błędów w sztuce lekarskiej został aresztowany przez SB OUN i po przesłuchaniu rozstrzelany. *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825; I. Łyko, *op. cit.*, s. 103–104; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 275.

[16] Jewhen Łużećkyj (ur. w Wierzbowie, pow. podhajecki, zginął 11 VI 1947 w okolicach g. Chryszczata), ps. „Eko", „Szuwar"; dr weterynarii, jeden z twórców siatki UCzCh w Przemyskiem; od jesieni 1945 lekarz przemyskiego kurenia TW 26 „łemko" WO 6 „Sian" UPA-Zachid; od lutego 1947 przebywał przy sotni „Udarnyky IV" kurenia przemyskiego; w czerwcu 1947 razem z sotnią „Hromenki" podjął próbę przejścia do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; ciężko ranny w potyczce z oddziałami WP na Chryszczatej, zastrzelił się. *Akcja „Wisła". Dokumenty....*, s. 275; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 2. *Dennyky...*, s. 217; *Medyczna opika w UPA: dokumenty, materiały i spohady*, Toronto–Lwiw 1992, („Litopys Ukrajinśkoji Powstanśkoji Armiji", t. 23), s. 193, 311.

[17] „Karyj" (NN); sanitariusz UPA; zginął 13 VI 1947 w wyniku akcji oddziałów WP na schron szpitala polowego UPA w rejonie wsi Suche Rzeki, pow. leski; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 804.

[18] Mykoła Fryz (ur. 7 XII 1914 we wsi Załokieć, pow. drohobycki, zm. w 1969 w USA), ps. „Wernyhora". W 1932 wstąpił do OUN, w 1939 został wyświęcony na diakona; w grudniu 1939 przeszedł z terytorium USRS do GG. W l. 1940–1941 uczył w Woli Matiaszowej; w 1941 przebywał na Chełmszczyźnie; aresztowany pod koniec roku przez Niemców; w marcu 1943 dołączył do OUN; jesienią

для членів УПА, а також пропагандистські зустрічі з цивільним нас[еленням].

Також є пропагандистський і виховний відділи УПА. Надрайонний пропагандист – «Вернигора»[18]. В районі «Бориса» – «Ворон». У районі «Сянового» – «Солока». Кожна сотня має свого пропагандиста чи політичн[ого] вихователя. В сотні «Біра» – «Тарас». У сотні «Бродича» – «Бойко»[19]. В «Хріна» – «Цяпка»[20].

[а-є-]Примітки[-є-а]

За останніми даними, в терені та роботі УПА стали[ся] зміни: провідник району «Сяновий» зі свого місця був переведений у район Криниці, де

[є-є] *Написано в розбивку.*

[18] Фриз Микола (нар. 7 XII 1914, с. Залокоть Дрогобицького р-ну Львівської обл. – пом. 1969 у США), пс. «Вернигора». В 1932 вступив до ОУН. 1939-го висвячений у сан диякона. У грудні 1939 перейшов із території УРСР до ГГ. 1940–1941 – вчителює в с. Воля Матяшова Ліського повіту Підкарпатського воєводства. У 1941 перебував на Поділлі. Наприкінці року заарештований німцями. Уник покарання й у березні 1943 приєднався до ОУН. Восени призначений директором бурси та вчителем с/г школи в Ліську. 1944-го – активіст ОУН-Б у Ліському повіті. Від липня 1945 чи вересня 1946 до серпня 1947 – референт пропаганди Лемківського надрайону «Бескид» І-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. Із серпня 1945 – політвиховник Лемківського куреня В. Мізерного-«Рена». Наприкінці літа 1947 подався в рейд у Західну Німеччину. Там працював у Проводі ЗЧ ОУН, дописував до преси, займався громадською діяльністю. В 1950-му, коли перебував у Франції, кілька разів заарештовували й висилали на о. Корсика. У 1967 із дружиною переселився в м. Йонкерс, США. Працював у осередку СУМ. Був членом Головної управи Товариства колишніх вояків УПА. *(АІНП 00169/33, k. 1, 20–22, 30, 31, 37, 38. Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 360, 483–484; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 826–827, 836; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 330–333).*

[19] Філевич Антон – член ОУН, пс. «Бойко». У 1947 – політвиховник у сотні «Бродича». *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 363).*

[20] Грицько Дмитро (нар. 29 X 1921, Ваповці, Польща), пс. «Цяпка». 1944 – літо 1947 – стрілець сотні УПА «Бульби», зв'язковий СБ надр-ну «Холодний Яр» І округи Закерзонського краю ОУН-Б, стрілець сотні УПА Я. Коцьолка («Крилача»). 8 VI 1947 з'явився до відділку ГМ у Ваповцях. Вироком військового суду ОГ «Вісла» 14 VII 1947 засуджений до довічного ув'язнення. 20 VIII 1954 постановою НВС покарання зменшено до 12 р. ув'язнення. Постановою Воєводського суду в Ряшеві 22 V 1956 термін зменшено до 8 років. Звільнений за амністією. Оселився в р-ні Нової Солі. Грудень 1959 – виїхав до Австралії. Живе у Сіднеї. Вів активну діяльність у середовищі ветеранів УПА. Автор спогадів *Горить ліс! Спомини колишнього вояка УПА* (Лондон, 1975). Згідно записів картотеки колишнього бюро «С» МВС, Д. Грицько нар. 29 X 1921, зареєстрований під № 2134 у секторі безпеки ПУ ГМ Нової Солі як інф. пс. «Юрек». 3 II 1960 справу передано до архіву у зв'язку з його від'їздом на ПМЖ до Австралії. Справу заархівовано у відділі «С» ВУ ГМ у Зеленій Гурі під № 10440/І. Частину особової справи та робочу справу знищено за актом № 34 від 5 XII 1972. Справу під шифром 10440/І і мікрофільм знищено за актом № 67/90 від 11 І 1990. *(АІНП Ж, 107/271; АІНП Ж, 050/591; АІНП, Картотека колишнього Бюро «С» МВС; АІНП По, КЗІ ВУВС в Зеленій Гурі; АІНП По, 00169/163, Окремий акт; АІНП По, 00169/179, Окремий акт; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 776; Літопис УПА. Т. 13: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 1. Денник відділу «Бурлаки». – Торонто, 1986. – с. 50; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 136, 182).*

jonie „Sianowego" jest „Sołoka". Każda sotnia ma swego propagandzistę albo polityczn[ego] wychowawcę. W sotni „Bira" jest „Taras". W sotni „Brodycza" jest „Bojko"[19]. U „Chrina" jest „Ciapka"[20].

[a-r-]Uwagi[-r-a]

Zgodnie z najnowszymi informacjami, w terenie i w pracach UPA nastąpił[a] zmiana: rejonowy prowidnyk „Sianowyj" był przeniesiony ze swego rejonu w rejon Krynicy, gdzie zginął w walce na górze Runek, pow[iat] Krynica. Na jego miejscu pracuje prowidnyk „Karpo"[21].

Rejonowy prowidnyk „Udarnyk" zginął w walce z WP we wsi Berezka. Na jego miejscu pracuje „Łewko". Na miejscu „Łewka" pracuje [b-]„Czornota"[-s], który pracował jak Rymanów[-b].

---

został mianowany dyrektorem bursy i nauczycielem szkoły w Lesku; od 1944 działacz OUN w powiecie leskim; od lipca 1945 lub września 1946 do sierpnia 1947 referent propagandy łemkowskiego nadrejonu „Beskyd" I Okręgu OUN; od sierpnia 1945 instruktor polityczny łemkowskiego kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren", pod koniec lata 1947 wyjechał do Niemiec Zachodnich, gdzie pracował w Prowidzie ZCz OUN, pisywał do prasy; od 1950 we Francji, kilkakrotnie aresztowany i wysyłany na Korsykę. W 1967 przeprowadził się wraz z żoną do Yonkers w USA, pracował w ośrodku SUM; członek Głównego Zarządu Towarzystwa Byłych Żołnierzy UPA. AIPN, 00169/33, ark. 1, 20–22, 30, 31, 37, 38; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 360, 483–484; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 826–827, 836; *W riadach UPA...*, s. 330–333.

[r-r] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[s] *W dokumentach również:* „Czarnota".

[19] Antoni Filewicz, ps. „Bojko", członek OUN; w 1947 oficer polit.-wych. w sotni „Brodycza" (1947). *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 363.

[20] Dmytro Hryćko (ur. 29 X 1921 w Wapowcach), ps. „Ciapka". Od 1944 do lata 1947 kolejno strzelec sotni UPA „Bulby", łącznik SB nadrejonu „Chołodnyj Jar", strzelec w sotni UPA Jarosława Kociołka, ps. „Kryłacz"; 8 VI 1947 zgłosił się na posterunek MO w Wapowcach; wyrokiem Wojskowego Sądu GO „Wisła" skazany 14 VII 1947 na karę dożywotniego więzienia; postanowieniem NSW 20 VIII 1954 karę złagodzono do 12 lat więzienia; postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie 22 V 1956 karę zmniejszono do 8 lat więzienia; zwolniony w maju 1956; osiedlił się w okolicach Nowej Soli; w grudniu 1959 wyjechał do Australii; mieszka w Sydney, jest aktywny w środowisku weteranów UPA; autor wspomnień *Horyt' lis! Spomyny kołysznioho wojaka UPA*, London 1975. Wg zapisów kartoteki b. Biura „C" MSW Dmytro Hryćko, ur. 29 X 1921, miał być zarejestrowany pod nr. 2134 przez Referat Bezpieczeństwa KP MO Nowa Sól jako informator ps. „Jurek", akta przekazano do archiwum w dn. 3 II 1960 z powodu wyjazdu na stałe do Australii, akta zarchiwizowano w Wydziale „C" KW MO w Zielonej Górze pod nr. 10440/I, akta (część teczki personalnej i teczkę roboczą) zniszczono protokołem brakowania nr 34 z 5 XII 1972, akta o sygn. 10440/I i mikrofilm zniszczono protokołem brakowania nr 67/90 z 11 I 1990. AIPN Rz, 107/271; AIPN Rz, 050/591; AIPN, Kartoteka b. Biura „C" MSW; AIPN Po, KOI WUSW w Zielonej Górze; AIPN Po, 00169/163, Protokół brakowania; AIPN Po, 00169/179, Protokół brakowania; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 776; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk...*, s. 50; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA.* Kn. 2. *Dennyky...*, s. 136, 182.

[21] Prawdopodobnie Pawło Pyłypczuk (ur. 1914, zginął 21 XII 1944 w kolonii Kuźmina koło Modryńca, pow. hrubieszowski), ps. „Karpo", st. buławnyj/porucznik UPA; dca sotni „Wowky"; w okresie okupacji niemieckiej komendant posterunku policji ukraińskiej w Grabowcu, pow. hrubieszowski; od 1943 dowodził grupą OUN-UNS w Bereściu. Zginął w walce z NKWD. *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 1363.

загинув у сутичці на горі Рунок Криницького пов[іту]. На його місці працює провідник «Карпо»[21].

У бою з ВП в селі Березка загинув провідник району «Ударник». На його місці працює «Левко». Місце «Левка» посів [б-]«Чорнота»[ж], який працював у Риманові[-б].

Районний провідник «Пугач» змінив свій псевдонім на «Смирний». Сотня «Бродича» перебуває на горі Свіржова Магура[22].

Останнім місцем перебування командира «Рена» є гора Ділець (937) біля села Манів. Поблизу нього знаходиться великий санітарний пункт куреня. Вірно:

Ряшів, 31 III 1947 р.

Пом[ічник] начальника II від[ділу] 9 дп
пор. (—) Окорський[23]

АІНП Ж, 00377/4, т. 2, арк. 16–17.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[ж] *У документах також:* «Чарнота».

[21] Певно це Пилипчук Павло (нар. 1914 – загинув 21 XII 1944, колонія Кузьмин біля Модринця Грубешівського пов.), пс. «Карпо». Старший булавний/поручник УПА. Командир сотні «Вовки». Під час німецької окупації – комендант поста української поліції у Грабовці Грубешівського повіту. З 1943 – к-р осередку ОУН-УНС у Бресті. Загинув у бою з НКВС. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 2. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1364).*

[22] Ймовірно Свіжова у Низькому Бескиді.

[23] Александр Окорський, з лютого 1946 пом. начальника II Відділу штабу 9 ПД, раніше в 32-му пп.

Rejonowy prowidnyk „Puhacz" ma zmienione pseudo na „Smyrnyj". Sotnia „Brodycza" stoi na górze „Swierzowa Magura"[22].

Dowódca „Ren" najnowsze stałe miejsce postoju ma na górze [Wielki] Dilec 937 [m n.p.m.] koło wsi Maniów. Koło niego znajduje się wielki kurenny sanitarny punkt.

Za zgodność:

Rzeszów, dnia 31 III 1947 r.

Pom[ocnik] Szefa II Wydz[iału] 9. DP
(—) Okorski[23], por.

AIPN Rz, 00377/4, t. 2, k. 16–17.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[22] Prawdopodobnie Świerzowa w paśmie Magury Wątkowskiej (Beskid Niski).
[23] Aleksander Okorski, od lutego 1946 pomocnik szefa II Wydz. sztabu 9 DP, wcześniej w 32 pp.

№ 15
25 квітня 1947, Варшава. Інструкція III департаменту МГБ про боротьбу з українським підпіллям у Польщі

[а-]Міністерство громадської безпеки
III департамент[-а]
[б-]ДС-760/47[-б]

Варшава, 25 IV [19]47 р.

[а-б-в-]Інструкція[-б-а]
у справі згортання активності Організації українських націоналістів[-в]

Упродовж останніх місяців українські націоналістичні організації значно активізували діяльність на всій території країни. Встановлено, що міжнародна реакція надає сприяння всім реакційним силам у Польщі. Не зважаючи на відомий факт шовіністичних поглядів польського й українського підпілля, їхні представники виконують доручення своїх англо-саксонських покровителів, діють у порозумінні, координують свої починання у боротьбі з демократичною Польщею, в організації шпигунства на користь англосаксів, у вчиненні актів саботажу і т. п.

Встановлено, що українські націоналісти, переважна більшість яких [г-]зосереджена в Ряшівському та Люблінському воєв[одствах] Польщі, там здійснюють збройні акції,[-г] а по всій країні масово займаються шпигунством і саботажем за дорученням і на користь свого замовника – американської розвідки.

Осередки ОУН ведуть свою шпигунську роботу майже по всіх великих містах, спираючись на українські громади, білогвардійців і греко-католицьке духовенство. Вони мають поштові «скриньки» і [пункти] зв'язку, а в прикордонних і портових повітах – пункти переправлення до свого керівного осередку за кордоном.

З метою розробки та виявлення вищезгаданої діяльності, треба:

1. Під час слідства над діячами польського підпілля вести наполегливий пошук їхніх контактів і зв'язків із українськими націоналістами.

2. Проінструктувати агентуру, яка розробляє польське підпілля, про необхідність виявлення зв'язків українців із ним.

3. Визначити особовий склад українських і білогвардійських скупчень та колоній (із часів Першої світової війни, напр. петлюрівців), [г-д-]розбудувати

а--а *Написано великими літерами.*
б--б *Підкреслено машинописним способом.*
в--в *Написано в розбивку.*
г--г *Фрагмент тексту обведений від руки.*
г--г *Підкреслено від руки.*
д--д *Фрагмент позначений на лівому полі вертикальною лінією.*

Nr 15

25 kwietnia 1947, Warszawa. Instrukcja wydana przez Departament III MBP, dotycząca zwalczania podziemia ukraińskiego w Polsce

[a-]Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego [a]
Departament III
[b-]DS-760/47[-b]

Warszawa, dn. 25 IV [19]47 r.

[a-b-c-]Instrukcja[-b-a]
w sprawie zwalczania działalności Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów[-c]

W ostatnich miesiącach ukraińskie organizacje nacjonalistyczne bardzo silnie wzmogły swą działalność na terenie całego państwa. Stwierdzono, że reakcja międzynarodowa aktywizuje wszystkie siły wsteczne działające w Polsce i, mimo znanego faktu szowinistycznych poglądów podziemia polskiego i ukraińskiego, oba te podziemia wykonują zlecenia swych anglosaskich mocodawców, działają w porozumieniu, koordynują swe poczynania do walki z demokratyczną Polską w organizowaniu szpiegostwa na rzecz Anglosasów, w dokonywaniu aktów sabotażu itp.

Stwierdzono, że organizacje ukraińskich nacjonalistów, których ośrodek masowy [d-]w Polsce znajduje się w woj[ewództwach] rzeszowskim i lubelskim, prowadzą na terenie tych województw akcję zbrojną[-d], a na terenie całego kraju szeroko zakrojoną akcję szpiegowską i sabotażową z polecenia i na korzyść swego dysponenta – wywiadu amerykańskiego.

We wszystkich prawie większych miastach, opierając się na skupiskach ukraińskich, białogwardyjskich i klerze greckokatolickim, prowadzą swą robotę szpiegowską komórki OUN, posiadają „skrzynki" pocztowe i przyjazdowe, a w powiatach granicznych i portowych – punkty przerzutowe do swej centrali zagranicznej.

Celem rozpracowania i ujawnienia powyższej działalności należy:

1. Przy prowadzeniu śledztwa nad działaczami podziemia polskiego uporczywie doszukiwać się ich kontaktów i związków z nacjonalistami ukraińskimi.
2. Nastawić agenturę, rozpracowującą podziemie polskie, do wyjaśnienia kontaktów ukraińskich z tym podziemiem.
3. Ustalić skład osobowy skupisk i kolonii ukraińskich i białogwardyjskich osiadłych w okresie po pierwszej wojnie światowej (np. petlurowców),

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[d--d] *Fragment ujęty w odręczną ramkę.*

в цих середовищах агентурну мережу, встановити командирів[г], контролювати листування й запровадити періодичне спостереження[д].

4. Точно встановити всіх представників українського народу, що прибували на дану територію з часів війни дотепер, й розбудувати в їхньому середовищі агентурну мережу.

Визначити місця зустрічей навіть товариського характеру, встановити місцевих керівників, контролювати листування та запровадити періодичне спостереження.

5. Взятися за оперативну розробку греко-католицького духовенства.

6. У прикордонних і приморських повітах якнайскоріше ідентифікувати українців й оперативно та інтенсивно їх розробити. З прикордонної зони та портових міст українців треба виселити.

Слід застерегти та попередити весь апарат, що українці приховують національне походження і називають[е] себе поляками.

7. У зв'язку з проведенням військових і переселенських операцій щодо українців на території Ряшівського й Люблінського воєводств, вже є випадки переправлення їхніх діячів до інших воєводств, що, безсумнівно, українців підсилює. Слід старанно виловлювати цих діячів і відсилати до тих ВУГБ, звідки вони прибули.

8. Про всі заходи, проведені згідно даної інструкції, доповідати в окремих пунктах спеціальних повідомлень і декадних звітів I секції III-х воєводських від[ділів] начальникові I від[ділу] III деп[артаменту] Міністерства громадської безпеки.

[а-]Підп[олковник] (—) Чапліцький
Директор III департаменту МГБ[-а]

Вірно:
(—) Керівник канцелярії III
деп[артаменту]

АІНП Ж, 00377/4, т. 2, арк. 14, 15.
Засвідчена копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті є відбиток печатки: «Воєводське управління Громадської безп[еки] в Ряшеві. Надійшло ... 19... р.» *Туди вписана дата:* «2.5.[19]47», *номер:* «Лі 3237». *Під текстом, у лівому нижньому куті, є відбиток печатки з написом:* «Міністерство громадської безпеки. III Деп[артамент]».

[е] *Було з орфографічною помилкою.*

[e-f]rozbudować w tych środowiskach sieć agencyjną, ustalić przywódców,[-e] przeprowadzić kontrolę pism i okresową obserwację[-f].

4. Ustalić dokładnie wszystkich obywateli narodowości ukraińskiej, przybyłych na dany teren w okresie wojny i do dnia dzisiejszego, i rozbudować wśród nich sieć agencyjną.

Ustalić miejsca spotkań nawet o charakterze towarzyskim, ustalić miejscowych przywódców, przeprowadzić kontrolę pism i okresową obserwację.

5. Przystąpić do operatywnego rozpracowania kleru greckokatolickiego.

6. W powiatach granicznych i nadmorskich należy jak najszybciej ustalić wszystkich Ukraińców i szczególnie intensywnie ich rozpracować, a ze strefy granicznej i miast portowych – wysiedlić ich.

Należy przestrzec i zorientować cały aparat, że Ukraińcy ukrywają swe pochodzenie narodowościowe i występują na zewnątrz[g] jako Polacy.

7. W związku z przeprowadzonymi operacjami wojskowymi i wysiedleńczymi przeciwko Ukraińcom na terenie województw rzeszowskiego i lubelskiego są już wypadki przerzucania na tereny innych województw działaczy ukraińskich, które niewątpliwie potęgują się; należy skrzętnie wyłapywać tych działaczy i odsyłać do danych WUBP, skąd przybyli.

8. O wszystkich przedsięwzięciach, przeprowadzonych w myśl niniejszej instrukcji, meldować w oddzielnych punktach w meldunkach specjalnych i raportach dekadowych Sekcji I Wojewódzkich Wydz[iałów] III do naczelnika Wydz[iału] I Dep[artamentu] III Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego.

(—) [a-]Czaplicki, ppłk
Dyrektor Departamentu III MBP[-a]

Za zgodność:
(—) Kierownik Kancelarii
Dep[artamentu] III

AIPN Rz, 00377/4, t. 2, k. 14, 15.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu pieczęć wpływu: Wojewódzki Urząd Bezpiecz[eństwa] Publicznego w Rzeszowie. Wpłynęło dnia ... 19... r. *wraz z dopisanymi odręcznie: datą* 2.5.[19]47 *oraz numerem* Li 3237*; pod tekstem, w lewym dolnym rogu trójkątna pieczęć z napisem:* Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Dep[artament] III.

[e--e] *Podkreślono odręcznie.*
[f--f] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*
[g] *Było:* nazewnątrz.

№ 16
Після 12 травня 1947, б. м. Звіт Марії Савчин-«Марічки» про «котел» у Кракові

Копія

[а-а]Краківський «котел»[-а]
Звіт про подію в Кракові 12 V [19]47 р.

Наприкінці січня 1947 р. перейшов на сторону ворога, тобто польсько-більшовицького УГБ, колишній член СБ «Орел»[б] (справжнє ім'я Сус Роман, народився та мешкав у [с.] Тисова[в] Перемиського повіту). Згаданий «Орел» був [г-]покараний за недбале ставлення до організаційних документів. Хоча йому їх було доручено зберігати[-г], вороги виявили документи в його власній («Орла») криївці. За це орг[анізаційні] [г-]зверхники чоловіка покарали – перевели виконувати завдання в інший терен[-г]. Проте напередодні відходу туди «Орел» перейшов на сторону ворога, з'явившись до гарнізону КВБ у Бірчі. Через кілька днів видав склад збіжжя та криївку зі зброєю (кілька карабінів й РКМ). На цьому викриття ним орг[анізаційного] майна закінчилося, бо все, про що знав або міг знати, підпільники переховували. [г-]Залишились тільки люди, які легалізувалися. «Орел» знав про їхню приналежність до організації, тож почав водити до них УГБ. Жінки, яких ми проінформували[-г] про те, як мають поводитися у разі, якщо цей Іуда приведе до них УГБ, так «висипались» на нього, що перестав його водити. Злякався, що УГБ [г-]зможе вивідати в нього все те, що через побоювання за свою шкуру хотів приховати[-г]. Крім цього, КВБ використовував «Орла» [г-]у лісових «експедиціях», хоча й усі вони закінчувалися безрезультатно[-г].

У той самий час збирався від'їжджати до США священик села [г-]Клоковиці о. Андрій Гоза[д-г][1]. На різні формальності (підтвердження громадянства

[а-а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б] *У документі виступає також версія «Ожел».*

[в] *Було:* Лісова.

[г-г] *Так у тексті.*

[г-г] *Підкреслено від руки.*

[д] *Виправлено від руки з:* Ґоза.

[1] Гоза Андрій, він же Качмарек Михайло, він же Зевчук (1912–1997), пс. «Качмарик». Греко-католицький священик, висвячений у 1935. У 1935–1938 – вікарій греко-католицької парафії у Стрілковичах Самбірського пов. У 1937–1938 – адміністратор у Заліссі Ряшівського пов. У 1938–1939 – адміністратор парафії у Мервичах Жовківського пов. З травня 1939 адміністратор в Янові Люблінському. На зламі 1940–1941 – бухгалтер у Грубешеві, згодом – адміністратор парафії у Клоковичах Перемиського пов. Став капеланом УПА. В березні 1945 правив Службу Божу в місцях перебування сотні «Ударники» Я. Коцьолка–«Крилача» Перемиського куреня УПА. У травні 1945 – обвінчав В. Галасу-«Орлана» з М. Савчин. У серпні 1945 – відправляв богослужіння перед урочистим заприсяженням сотень В. Щигельського-«Бурлаки», Г. Янковського-«Ластівки», Я. Коцьолка–«Крилача» з нагоди Дня зброї в корманицькому лісі на Перемищині. За версією оунівки М. Савчин, 11 V 1947 о. Гоза намагався під чужим прізвищем виїхати

Nr 16

Po 12 maja 1947, b.m.w. Sprawozdanie Marii Sawczyn, ps. „Mariczka", z „kotła" w Krakowie

Odpis

[a-]Krakowski „kocioł"[-a]

Sprawozdanie z przygody w Krakowie dnia 12 V [19]47 r.

Przy końcu stycznia 1947 r. przeszedł na stronę wroga, tzn. polsko-bolszewickiego UBP, były bojownik SB „Oreł"[b] (prawdziwe nazwisko Sus Roman, urodzony i zamieszkały w Cisowej[c], pow[iat] Przemyśl). Wspomniany „Oreł" był [d-]pokarany za niedbanie poręcz[o]nych jemu na przechowanie organizacyjnych dokumentów[-d], jakie z jego winy były odnalezione przez wroga w jego („Orła") bunkrze. Organ[izacyjne] [d-]władze pokarali jego za to przeniesieniem na inny teren wykonać zadanie[-d]. Dzień przed odejściem na inny teren „Oreł" przeszedł na stronę wroga, zgłosił się do garnizonu KBW w Birczy. Za parę dni wydał magazyn zboża i bunkier z bronią (parę karabinów i rkm). [d-]Na tym jego wydawanie org[anizacyjnego] majątku zakończyło się, bo przechowano wszystko[-d], co on wiedział lub [o czym] mógł wiedzieć. [d-]Zostawili się ludzie tylko, co żyli legalnie, a „Oreł" wiedział za ich odnoszenie się do organizacji. I zaczął wodzić UBP do tych ludzi. Poinformowane przez nami[-d] kobiety o tym, jak mogą odnosić się w wypadku, kiedy ten Juda przyprowadzi do nich UBP, tak wysypały się do niego, że ten zaprzestał wodzić, bojąc się, że w ten sposób UBP dowie się [d-]o nim wszystkiego, co on ze strachu o swoją skórę chciał zakryć[-d]. Oprócz tego [d-]KBW wykorzystywało „Orła", lecz na leśne „wyprawy", które nie dały wrogowi żadnych rezultatów[-d].

W tym samym czasie wybierał się na wyjazd do USA ksiądz wioski [e-]Kłokowice, o[jciec] Andrzej Hoza[f-e][l]. Różne formalności (potwierdzenie obywatelstwa

---

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b] *W dokumencie występuje również wersja:* „Orzeł".

[c] *Było:* w Lisowej.

[d--d] *Tak w tekście.*

[e--e] *Podkreślono odręcznie.*

[f] *Poprawiono odręcznie z:* Goza.

[l] Andrzej Hoza vel Michał Kaczmarek vel Zewczuk (1912–1997), ps. „Kaczmaryk". Duchowny greckokatolicki, wyświęcony w 1935; w l. 1935–1938 wikariusz greckokatolickiej parafii w Strzałkowicach, pow. samborski; w l. 1937–1938 administrator w Zalesiu, pow. rzeszowski; w l. 1938–1939 administrator parafii w Mierzwicy, pow. żółkiewski; od maja 1939 administrator w Janowie Lubelskim; na przełomie lat 1940–1941 buchalter w Hrubieszowie, później administrator parafii w Kłokowicach, pow. przemyski; następnie kapelan UPA. We wrześniu 1945 odprawił nabożeństwa w miejscach przebywania sotni „Udarnyky" Jarosława Kociołka, ps. „Kryłacz" przemyskiego kurenia UPA. W maju 1945 udzielił ślubu Wasylowi Hałasie, ps. „Orłan" i Marii Sawczyn, ps. „Mariczka". W sierpniu 1945 odprawił nabożeństwo przed zaprzysiężeniem sotni Wołodymyra Szczyhelśkiego, ps. „Burłaka, Hryhorija Jankiwśkiego, ps. „Łastwika" i Jarosława Kociołka w lesie kormanickim. Wg Marii Sawczyn, 11 V 1947 Hoza miał pod fałszywym nazwiskiem wyjechać z Gdyni do USA, ale został zatrzymany przez pracowników UB.

США, паспорт і ін.) пішов майже цілий рік. У квітні Гоза[е] одержав з американського посольства у Варшаві звістку, що його американське громадянство ще дійсне, а відтак наприкінці квітня повинен виїхати до США. Про його від'їзд було відомо багато кому. Знало про це й УГБ. Воно вважало цього чоловіка громадянином США, який збирається виїжджати.

Його парафіяни також знали про це, а ще їм було відомо, що їхній священик з такого-то дня зветься уже не ʳ-Гоза, а Зевчук[є] (на таке прізвище о. Гоза виготовляв паспорт)-ʳ. За таких обставин зрадник ʳ-«Орел» 22.04. [19]47 р.-ʳ привів УГБ до о. Гози й на місці ʳ-розповів все, що про нього знав-ʳ.

Св[ященик] Гоза не був членом нашої організації, тож виконував свої душпастирські обов'язки в середовищі українського визвольного руху з патріотичних почуттів. ʳ-Декілька разів проводив Службу Божу в лісах-ʳ, вінчав повстанців, які вирішили одружитися, брав ʳ-участь у похованні тих, хто поліг на полі бою-ʳ, проводив в останню путь цивільних українців, яких убили бандити з УГБ і ВП. Одним словом, виконував свої обов'язки, як і кожний справедливий священик-українець на землі, де народ не скоряється перед насильством, а веде героїчну боротьбу. Про це все знав «Орел», як і всі люди. Отож, за таких обставин УГБ заарештувало о. Гозу разом з американськими документами, за якими він проходив як Зевчук. Коли агенти УГБ зайшли із зрадником «Орлом» у плебанію, о. Гоза зомлів, встигнувши лише промовити до своєї служниці: «Я вже пропав, Ганю» ʳ-(він був дуже м'якою людиною)-ʳ.

За кілька днів до затримання Гози, УГБ у Перемишлі ʳ-заарештувало о. Яворського[2] і парафіяльного священика ʷ-с[ела] Лучиці-ʷ-ʳ (Перемишля-

---

з м. Гдині до США, але був затриманий працівниками УБ. За іншою версією, його затримали дещо раніше, 22 IV 1947 у Клоковицях. За І. Галагідою це відбулося на підставі зізнань Романа Суса («Орел»), що звернувся до КВБ у Бірчі. *(Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa przeciwko duchowieństwu greckokatolickiemu w Polsce (1944–1956). Dokumenty. – Oprac. Hałagida I. – Warszawa 2012. – S. 57).* У 1947–1948 утримувався у в'язниці в районі Мокотув у Варшаві, потім переданий радянській владі та засуджений до 10 р. таборів. Після звільнення виїхав до Яворова (УРСР), де помер. *(Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 87; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 87, 91, 95, 127; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 289).*

[е] *Було:* Ґоза. *Так само далі.*

[є] *У документі, складеному українською мовою:* Ловчук. *Так і далі. Див. АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 343.*

ʷ-ʷ *Було помилково:* кс. Зучич. *Пор. цей документ з його версією, складеною українською мовою. (АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 343).*

[2] Яворський Степан (нар. 11 V 1912, Добровляни – пом. 6 I 1989), греко-католицький капелан, парафіяльний священик церкви в Перемишлі, особистий капелан єпископа Йосифата Коциловського. Заарештований співробітниками УБ 13 IV 1947. Переданий радянським органам безпеки. Засуджений особливою нарадою при МГБ СРСР до 5 років ВТТ. В 1951 на засланні у м. Абан Красноярського краю. В 1954 повернувся до Дрогобицької області. Згодом оселився у Львові, перебував під спостереженням КДБ. Заарештований співробітниками УКГБ Львівської області 14 II 1958. Засуджений Львівським обласним судом 14 VI 1958 до 6 р. позбавлення волі. Вирок був підтриманий Судовою колегією в кримінальних справах Верховного суду УРСР.

USA, paszport i in[ne]) przeszło prawie cały rok. W miesiącu kwietniu Hoza[g] otrzymał z amerykańskiej ambasady w Warszawie zawiadomienie, że jego obywatelstwo jeszcze nie przepadło i że przy końcu kwietnia on powinien wyjechać do USA. Sprawa jego wyjazdu była szeroko znana. Wiedziało o tym także UBP i do tego czasu traktowało jego jak ob[ywatela] USA, i wiedziało, że on stara się wyjechać.

Ludność jego parafii też o tym wiedziała i to, że ich ksiądz od takiego to dnia nazywa się już nie [e-]Hoza, lecz Zewczuk[h] (na takie nazw[isko] ks. Hoza wyrabiał paszport)[-e]. W takim stanie zdrajca [e-]„Oreł" przyprowadził dnia 22.04.[19]47 r.[-e] UBP do ks. Hozy i w oczy [e-]wypowiedział wszystko, co wiedział o nim[-e].

Ks. Hoza nie był członkiem naszej organizacji, lecz jako Ukrainiec – ksiądz w poczuciu patriotycznym z ukraińskim wyzwoleńczym ruchem spełniał swoje duszpasterskie obowiązki. [e-]Kilkakrotnie odprawiał msze w lasach[-e], dawał ślub rewolucyjnej parze, brał [e-]udział w pogrzebach upadłych w walce powstańców[-e], pomordowanych przez bandytów z UBP i WP Ukraińców spośród cyw[ilnej] ludności. Jednym słowem, spełniał swe obowiązki jak każdy sprawiedliwy ksiądz – Ukrainiec na ziemi, gdzie naród nie ustępuje przed przemocą, a prowadzi bohaterską walkę. O tym wszystkim wiedział „Oreł", jak wszyscy ludzie. Otóż w takim stanie UBP aresztowało ks. Hozę wraz z amerykańskimi dokumentami, w których on nazywał się Zewczuk. Kiedy agenci UBP pojawili się ze zdrajcą „Orłem" na plebanii, ks. Hoza zemdlał, lecz przemówił do swej służącej: „Ja już przepadł, Haniu" [e-](on był bardzo miękkim człowiekiem)[-e].

Parę dni przed aresztowaniem Hozy, UBP [e-]aresztowało w Przemyślu ks. Jaworskiego[2] i proboszcza [i-]w[si] Łuczyce[-i-e] (Przemyślany[3]). Tych dwóch księży

---

Wg innej wersji, został zatrzymany nieco wcześniej, 22 IV 1947 w Kłokowicach (Igor Hałagida podaje, że nastąpiło to na podstawie zeznań Romana Susa, ps. „Oreł", który zgłosił się do jednostki KBW w Birczy, zob. *Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa przeciwko duchowieństwu greckokatolickiemu w Polsce (1944–1956) (dokumenty)*, „Bazyliańskie Studia Historyczne", t. 2, pod red. I. Hałagidy, Warszawa 2012, s. 57). W l. 1947–1948 przetrzymywany w więzieniu mokotowskim w Warszawie, następnie przekazany władzom sowieckim i skazany na 10 lat łagrów. Po zwolnieniu wyjechał do Jaworowa (USRS), gdzie zmarł. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*. Kn. 2. *Dennyky...*, s. 87; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 87, 91, 95, 127; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 289.

[g] *Było:* Goza. *Podobnie dalej.*

[h] *W dokumencie w języku ukraińskim:* Łowczuk. *Podobnie dalej. Zob. AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 343.*

[i-i] *Było błędnie:* ks. Zuczycz. *Por. z wersją dokumentu w języku ukraińskim (AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 343).*

[2] Stefan Jaworski (ur. 11 V 1912 w Dobrowlanach, zm. 6 I 1989), kapłan greckokatolicki, proboszcz cerkwi parafialnej w Przemyślu, osobisty kapelan bp. Jozafata Kocyłowskiego; 13 IV 1947 aresztowany przez funkcjonariuszy UB, przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa; skazany przez Specjalne Kolegium przy MGB ZSRS na 5 lat ITŁ; w 1951 skierowany na zesłanie do m. Aban w Kraju Krasnojarskim; w 1954 powrócił do obwodu drohobyckiego, następnie osiedlił się we Lwowie; inwigilowany przez KGB; aresztowany przez funkcjonariuszy UKGB obw. lwowskiego 14 II 1958, skazany przez Lwowski Sąd Obwodowy 14 VI 1958 na 6 lat pozbawienia wolności; wyrok został podtrzymany przez Kolegium Sądowe ds. kryminalnych SN USRS; zwolniony 14 II 1964; AIPN Rz, 00141/1204; HDA SBU, Lwów spr. 35572, t. 1–2; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 324.

[3] Prawdopodobnie chodzi o pow. przemyski.

ни[3]). Цих двох священиків УГБ передало до УРСР, в руки НКВС, а о. Гозу залишило в перемиській в'язниці. За кілька днів після арешту о. Гози, священик поїхав із К. до американського посольства у Варшаві, щоб його рятувати. З цього приводу в посольстві відповіли: «Ми одержали лист з польського Міністерства [громадської] безпеки, в якому стверджується, що о. Зевчук жив під фальшивим прізвищем і що він не є американським громад[янином]. Тому ми анульовуємо документи, видані згаданому священику, й у справу його арешту втручатися не будемо». Тим часом УГБ обробляло о. Гозу в перемиській в'язниці – звісно, що більшовицько-[е]нкаведистськими методами.

Як ще о. Гоза сидів у в'язниці, ʳ-я з дитиною була в Кракові проїздом і вимушено затрималася на кілька днів у плебанії, хоча й відчувала, що о. Граб[4] (парафіяльний священик у місті Кракові) загрожений-ʳ, до того ж була можливою всипа з боку о. Гози, який його знав. Довго чекати не довелося. Наступного дня після мого приїзду, ʳ-12.05.[19]47-ʳ, увійшов до плебанії спецвідділ НКВС і УГБ й улаштував т. зв. котел.

Він виглядав так. Перед полуднем усередину плебанії увійшли агенти (всі в цивільному). Двоє ʳ-залишилось-ʳ біля вхідної брами, а десятеро почало ходити ʳ-по помешканнях[3]. До одного з них увійшло 2 чи 3 агента-ʳ, перевірили всі документи й розпочали дуже ретельний обшук. У цей час в парафії, крім 2-х священиків і двох сестер-монахинь, перебувало більше десяти осіб із різних теренів, які зупинилися там під час мандрівки чи втікаючи від виселення. Під час перевірки документів питали кожного про причетність до о. Граба як господаря плебанії, і в якій справі прибув сюди. ʳ-З усіх присутніх тільки я була «полькою».

Агент запитав мене: «Ви полька?»-ʳ. [Я відповіла:] «Так». – «Що ж у такому разі пані тут робить? Полька – і в українського священика?». – «Я подорожую, сюди потрапила випадково. В дорозі довідалася, що тут є одна «мешканка» (з мішаної родини), яка прибула з моїх рідних країв. Отже, хотіла дізнатися про долю своїх родичів, про яких нічого не знала ще з 1944 р. Мені було невідомо чи повбивала їх банда, чи під час репатріації вони приїхали до Польщі». – «А коли ви приїхали з Коломиї (з тієї місцевості походив

Звільнений 14 II 1964. *(АІНП Ж, 00141/1204; ГДА СБУ, Львів спр. 35572, т. 1–2; Hałagida I. «Szpieg Watykanu». – Warszawa, 2008. – S. 324).*

[3] *Так у тексті. Йдеться про кімнату, приміщення. Так само далі.*

[3] Ймовірно йдеться про Перемиський повіт.

[4] Граб Степан (1905–1962), греко-католицький священик. Висвячення прийняв у 1932. У 1928 здобув вчений ступінь доктора філософії, а у 1933 – теології. У 1933–1936 – канонік греко-католицької кафедри в Перемишлі та професор греко-католицької духовної семінарії. В 1936–1938 – адміністратор у Балигороді, військовий капелан. Після 1939 – адміністратор у Станіславчику та Германовичах. У 1946 переведений до Кракова. Заарештований 12 V 1947. Утримувався по черзі у Кракові, Ряшеві та Варшаві, звідки його передано до СРСР. Засуджений до 15 р. таборів (Колима). Після звільнення у 1956 мешкав як священик у Стебнику біля Дрогобича. Завербований, за твердженням Ігоря Галагіди, ймовірно, КДБ, як агент «Тибр». Підтримував зв'язки з греко-католицькими духовенством у Польщі. *(Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 289).*

UBP przekazało do USRS w ręce NKWD, a ks. Hozę zatrzymali w przemyskim areszcie. Parę dni po aresztowaniu ks. Hozy pojechał ksiądz z K. do amerykańskiej ambasady w Warszawie ratować go. W tej sprawie w ambasadzie odpowiedzieli: „My otrzymaliśmy pismo z polskiego Ministerstwa Bezpieczeństwa [Publicznego], w którym przedstawiono fakty, które nas przekonały, że ks. Zewczuk występował pod fałszywym nazwiskiem i że on nie jest amerykańskim obyw[atelem]. Tym samym unieważniamy nasze dokumenty wydane wspomnianemu księdzu i w sprawie jego aresztowania nie zabieramy żadnego głosu". Tymczasem UBP obrabiało ks. Hozę w przemyskim areszcie – wiadomo – bolszewicko-[e]nkawudowskimi metodami.

W czasie, kiedy ks. Hoza siedział w areszcie, [e-]ja przejeżdżałam z dzieckiem przez Kraków i byłam zmuszona zatrzymać się na parę dni na plebanii mimo wrażenia, że ks. Hrab[4] (proboszcz w mieście Krakowie) jest zagrożony[-e], a do tego była możliwa wsypa ze strony ks. Hozy, który zna go. Nie przyszło długo czekać, jak raz, dzień po moim przyjeździe [e-](12.05.[19]47)[-e] wszedł na plebanię specoddział NKWD i UBP i zrobił „kocioł".

„Kocioł" wyglądał tak: przed południem weszli na plebanię agenci – wszyscy w cywilnych ubraniach. Dwóch [d-]zostawiło się[-d] przy wejściowej bramie, a dziesięciu weszło do wszystkich [d-]pomieszkań[j]. Po jednym mieszkaniu[j] weszło 2–3 agentów[-d], sprawdzili wszystkie dokumenty i poczęli przeprowadzać bardzo ścisłą rewizję. Na probostwie było wtenczas, oprócz 2 księży i 2 sióstr zakonnych, ponad 10 osób z różnych terenów, które zatrzymały się w podróży lub uciekły przed wysiedleniem. Przy legitymowaniu pytali każdego o odnoszenie się ks. Hraba, jak[o] gospodarza plebanii, i w jakiej sprawie przybył tutaj. [e-]Ze wszystkich bywszych tylko ja była „Polka".

Agent zapytał mnie: „Pani Polka?"[-e]. [Odpowiedziałam:] „Tak" – „Co w takim razie Pani tu robi? Polka u ukraińskiego księdza?" – „Ja w podróży, tutaj wstąpiłam tylko przypadkiem. W drodze ja dowiedziałam się, że tutaj żyje jedna »mieszkanka« (z mieszanej rodziny), która przybyła z moich rodzinnych stron. Otóż chciałam dowiedzieć się o los naszych krewnych, o których nie mam żadnych wiadomości, jeszcze od 1944 r. Nie wiedziałam ja do teraz, czy pomordowała ich banda, czy przez repatriację przyjechali do Polski" – „A kiedy Pani przyjechała z Kołomyi (z tej miejscowości pochodził mój dokument) do Polski?" – „W miesiącu czerwcu 1944 r. ja przyjechałam do swej ciotki w Przemyślu. Do

---

[j] *Tak w tekście. Zapewne chodzi o pokoje, pomieszczenia. Podobnie dalej.*

[4] Stefan Hrab (1905–1962), duchowny greckokatolicki, święcenia przyjął w 1932; w 1928 uzyskał doktorat z filozofii, a w 1933 z teologii; w l. 1933–1936 kanonik w greckokatolickiej katedrze w Przemyślu i profesor Greckokatolickiego Seminarium Duchownego; w l. 1936–1938 administrator w Baligrodzie, kapelan wojskowy DOK V; po 1939 administrator w Stanisławczyku i Hermanowicach; w 1946 przeniesiony do Krakowa. Aresztowany 12 V 1947, przetrzymywany kolejno w Krakowie, Rzeszowie i Warszawie, skąd został przekazany do ZSRS; skazany na 15 lat łagrów (Kołyma). Po zwolnieniu w 1956 zamieszkał jako duchowny w Stebnyku koło Drohobycza. Wg Igora Hałagidy, prawdopodobnie pozyskany przez KGB jako agent „Tibr"; utrzymywał kontakty z duchowieństwem greckokatolickim w Polsce. I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"*..., s. 289.

мій документ) до Польщі?». – «У червні 1944 р. я приїхала до своєї тітки в Перемишль. Назад повертатися злякалася, бо наближався фронт, і в Коломиї ᵍ-банди вбивали-ᵍ поляків. А ще, вже перед самим приходом Ч[ервоної] А[рмії]ᵘ, дізналася, що мої батьки вбиті. Відтоді я отак блукаю. Заробляю на життя, і зрештою «нажила» дитину». Агент це все уважно вислухав і запитав: «То пані не має чоловіка? А від кого ця дитина?». – «Дитина? – відповідаю, – батьком дитини є один поручник польського війська». Коли я це сказала, то мимоволі почервоніла. Агента, здається, мої аргументи й... рум'янець переконали у тому, що кажу правду, бо став жаліти та заспокоювати, мовляв, «позашлюбна дитина – це не сором, а коли з поручником польського війська – то навіть почесно».

На цьому перевірка моїх документів закінчилася. Мені повернули документи (посвідчення особи), ᵍ-з пропискою в Гнєзно, і метрику-ᵍ дитини, видану католицьким парафіяльним управлінням в Гнєзно. Агент почав бідкатися, що я через такий фатальний збіг обставин зазнаю неприємностей, але потім заспокоїв: «Не нервуйте. Ви муситимете посидіти тут кілька днів чи більше, бо ми робимо «котел» і хочемо виловити бандерівців з Кракова і цілої Польщі, які сюди заходять». На цьому розмова перервалася. Обшук у всіх помешканнях добігав кінця. Під час обшуку у валізі одного священика ⁱ-[знайшли відозву, у якій проголошувалася самостійність Української держави]-ⁱ, від 30 вересня 1941 р. Агент, очевидно енкаведист, розгорнув відозву, і, як тільки запанувала загальна тиша, почав голосно її читати, плутано перекладаючи з української мови російською: «Волею українського народу проголошується відновлення ї-Самостійного Союзного Українського Уряду-ї». На цьому енкаведист зупинився, і, схилившись, люто прошепотів: «Кодло бандерівське».

Після закінчення обшуку агенти розмістилися в усіх кімнатах (по одному–двоє). Священикові Грабу виділили окрему кімнату. Туди не можна було нікому заходити. Всі інші постояльці плебанії могли ходити внутрішніми кімнатами лише у супроводі агентів. Кожний незнайомець, хто заходив до дому, потрапляв як миша до мишоловки. Байдуже хто це був – чоловік, жінка чи дитина – в усіх одразу перевіряли документи, повідомляли, що їх затримано й розсаджували по окремих кімнатах. ᵍ-До вечора набралося-ᵍ бл[изько] 20 людей різного походження, віку та національностей. Попадалися і поляки. При цьому не обходилося без різних пригод.

Ось як сюди потрапив один із поляків. Зайшовши до плебанії, жінку він чомусь залишив на тротуарі. Мабуть мав якусь незначну справу і думав, що швидко вийде. Тим часом як пішов, так і «пропав». Жінка

ᵘ *Було:* С.

ⁱ-ⁱ *Фрагмент тексту, який подано у дужках, наведено за україномовною версією документу. Див. АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 344.*

ї-ї *В українськомовній версії документу:* «Самостійної Соборної Української Держави». *Див.: АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 344.*

domu ja już bałam się wracać, bo zbliżał się front i w Kołomyi bandy mordowały Polaków. Na ostatek ja dowiedziałam się już przed przyjściem A[rmii][k] Czerw[onej], że moi rodzice zamordowani. Od tedy tak błąkam [się]. Zarabiam na życie, a na końcu dożyłam się dziecka". Agent to wszystko wysłuchał uważnie i zapytał: „To Pani nie ma męża? Od kogo to dziecko?" – „Dziecko? – odpowiadam – Ojcem dziecka jest jeden porucznik polskiego wojska". Powiedziawszy to, [u] mnie mimo woli wystąpiły rumieńce na twarzy. Agenta, zdaje się, przekonały moje argumenty i... rumieniec, że mówię prawdę, bo wziął mnie żałować i rozradzać, że „nieślubne dziecko – mówi – to nie wstyd, a kiedy z porucznikiem polskiego wojska, to nawet honor".

Na tym i skończyło się moje legitymowanie. Mnie zwrócono dokumenty (kenkartę), [e-]zameldowanie w Gnieźnie i metrykę[-e] dziecka, wydaną przez łaciński parafialny urząd w Gnieźnie. Agent począł się przejmować tym, że ja przez taki fatalny zbieg obstawy muszę ponosić nieprzyjemności, ale uspokajał mnie: „Niech Pani nie denerwuje się. Pani będzie zmuszona kilka, a może kilkanaście dni posiedzieć tutaj, bo my robimy »kocioł« i chcemy wyłowić banderowców z Krakowa i z całej Polski, którzy tutaj zachodzą". Na tym rozmowa się przerwała. Rewizja we wszystkich mieszkaniach dochodziła końca. Przy rewizji w walizce u jednego księdza [l-][znaleźli odezwę, w której ogłaszano niepodległość państwa ukraińskiego][-l], z dnia 30 września 1941 r. Agent, prawdopodobnie [e]nkawudyst[a] rozłożył odezwę i wśród ogólnej ciszy wszystkich przybywszych począł czytać w pełnym głosie, przekręcając z ukraińskiego na rosyjską mowę: „Wolą ukraińskiego narodu ogłasza się odnowienie [m-]Samodzielnego Związkowego Ukraińskiego Rządu[-m]". [d-][E]nkawudyst[a] na tych słowach wyrwał i ze złością *proszeptał na zwiesno* „Bydło banderowskie"[-d].

Po skończonej rewizji agenci rozmieścili się po wszystkich mieszkaniach (po jednym – dwóch). Księdza Hraba trzymali w osobnym mieszkaniu. Do tego mieszkania nie wolno było nikomu zachodzić. Wszyscy inni mieszkańcy plebanii mogli poruszać się po wewnętrznych ubikacjach probostwa, lecz w asyście agentów. Każdy obcy, kto przychodził na probostwo, popadał jak mysz do łapki. Przybyłego, obojętnie – mężczyzna, kobieta czy dziecko – zaraz legitymowali i meldowali, że jest zatrzymany i wsadzali [do] któregoś z mieszkań. [e-]Do wieczora pozbierało[-e] się ok[oło] 20 ludzi różnego stanu, wieku, a także narodowości. Popadli i Polacy. Przy tym nie obeszło się bez różnego rodu scen.

Między innymi popadł jeden Polak. Wchodząc na plebanię, żonę czegoś zostawił na chodniku. Możliwe, miał jakąś krótką sprawę i myślał, że wnet wyjdzie. Tymczasem jak poszedł, tak przepadł. Żona czekała na niego na chodniku. Po paru minutach, możliwe, coś [wy]wąchała i poszła do [na]przeciw leżącej kamienicy, stała w otworzonym oknie i poczęła wołać swego męża. Ten usłyszał głos

---

[k] *Było:* S.

[l-l] *Fragment tekstu brakujący w polskiej wersji dokumentu. Por.: AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 344.*

[m-m] *W wersji ukraińskiej dokumentu:* Samostijnoji Sobornoji Ukrajińskoji Derżawy. *Por.: AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 344.*

чекала на нього на тротуарі. За декілька хвилин, мабуть, щось «пронюхала» і пішла до кам'яниці, розташованої навпроти, стала у відчиненому вікні та заходилася кликати свого чоловіка. Той почув голос своєї дружини, підбіг миттю до вікна і крикнув: «Басю! Я не можу повернутися до тебе, бо тут діється казна-що! Мене заарештовано!..». Після тих слів агент підскочив до цього поляка як тигр – з криком і кулаками відкинув його від вікна. Увечері прийшло багато людей на маївку. Коли застали церкву [зачиненою], деякі зайшли до дому священика запитати в чому справа і... не повернулися.

Кожні кілька годин агенти на своїх постах змінювалися. Коли настала ніч і затих рух на вулицях міста, почали вивозити всіх заарештованих з «котла» до УГБ. До цього часу ᵣ-зі мною поводилися, як із випадково затриманою-ᵣ. Першим забрали священика Граба, мене ж залишили. Той, що першим перевіряв мої документи, спромігся навіть на те, що купив у місті молока для моєї дитини (певно, за мої гроші). Всі інші ставилися до мене дуже грубо. Так, під пильним оком агентів, пройшла перша ніч у «котлі». Мене, як казали, не забирали до УГБ з огляду на дитину, бо там треба було сидіти аж до часу, поки не скінчиться «котел». Очевидно, в моєму випадку звільнення було б можливим, якщо б ніхто мене не видав. У непевному очікуванні я просиділа цілу ніч. Спати не могла, хоч вже три попередні доби не спала, бо була в дорозі. До того ж, захворіла дитина.

Настав ранок. Близько 10-ої години під ворота плебанії під'їхав легковий автомобіль. З автомобіля вийшло троє агентів у цивільному вбранні. Я в непевності чекала, чи не по мене, чи не видав хтось із заарештованих? Про те, хто я така, знав лише о. Граб. Інші співмешканці знали тільки, що я українка. Врешті з ляскотом відчинилися двері, і до приміщення увійшло троє агентів у цивільному. Один із них стояв за крок до мене, дуже стурбований своєю промовою. З глузливою усмішкою промовив російською мовою: ᵣ-«Ти знаєш «Орлана»[й]?»-ᵣ. Я зрозуміла, що тут розіграється останній акт трагедії мого життя.

Засмутившись на якусь хвильку, швидко себе опанувала й відповіла по-польськи: «Не знаю». Тільки[к] таке і змогла я вимовити, бо з глибини серця в такій ситуації напирали інші слова. Хотілося відверто сказати: «Так, знаю, я його дружина, а це його син». Однак стримала себе, бо, думаю, напевно провокує мене. Не хотілося вірити, що о. Граб так швидко видав мене (бо тільки він знав, хто я). Сказавши це, ми невпевнено стояли один навпроти одного і мовчали. ᵣ-Наші погляди зустрілись-ᵣ і ми дивились одне одному в очі. ᵣ-Дитина – мій малий 4-місячний Зенко, також відчув-ᵣ, що перед ним ворог, бо щораз міцніше тулився до моїх грудей. ᵣ-Врешті енкаведист щось процідив крізь зуби, а далі, з єхидною посмішкою,-ᵣ почав «розпитувати»: ᵣ-«Ти не знаєш «Орлана»?-ᵣ. Не знаєш тієї церкви в Брилинцях, де ви

[й] *Було:* «Плана».

[к] *Слово надруковано зверху машинописним способом.*

swej żony, podbiegł prędko do okna i krzyknął: „Basiu! Ja nie mogę wrócić do Ciebie, bo tutaj jakaś cholera się dzieje! Jestem aresztowany!...". Po tych słowach agent skoczył do tego Polaka jak tygrys z krzykiem, kułakami odrzucił go od okna. Wieczorem przyszło dużo ludzi na majówkę. Kiedy zastali cerkiew [zamkniętą], niektórzy poszli na probostwo zapytać, w czym rzecz i... nie wrócili.

Agenci ci kilka godzin zmieniali się na swych dyżurach; kiedy przyszła noc i ucichł ruch na ulicach miasta, zaczęli wywozić wszystkich aresztowanych z „kotła" na UBP. Do tego czasu [d-]powodziło się ze mną jak przypadkowo zatrzymaną[-d]. Pierwszego zabrali księdza Hraba, mnie na razie zostawili. Ten, co pierwszy mnie legitymował, zdobył się nawet na to, że kupił w mieście mleka dla mego dziecka, za moje pieniądze. Wszyscy inni odnosili się do mnie bardzo grubiańsko. Tak pod widzącym okiem agentów przeszła pierwsza noc w „kotle". Mnie nie zabrali na UBP, jak mówili, z uwagi na dziecko, bo tam trzeba było siedzieć aż do czasu, dokąd nie skończy się „kocioł". Prawdopodobnie możliwość zwolnienia w moim położeniu byłaby możliwa, kiedy nikt by nie wsypał. W niepewnym czekaniu przesiedziałam całą noc. Spać nie mogłam, chociaż już trzy poprzednie doby nie spałam, bo byłam w tenczas w drodze, a ponadto dziecko było chore.

Nastał ranek. Koło godziny 10 zajechało osobowe auto przed bramę plebanii. Z auta wysiadło 3 agentów w cywilnych ubraniach. Ja niepewnie czekałam, czy nie po mnie, czy nie wsypał ktoś z aresztowanych? O tym, kto ja, tylko wiedział ks. Hrab. Inni ze współmieszkańców wiedzieli tylko, że ja jestem Ukrainką. Wreszcie z trzaskiem otworzyły się drzwi i do mieszkania weszło 3 agentów w cywilnym ubraniu. Jeden z nich stanął na krok przede mną i cały zajęty swą przemową. Z brzydkim uśmiechem przemówił rosyjską mową: [e-]„Ty znasz «Orłana»?"[n-e]. Ja zrozumiałam, że tutaj rozegra się ostatni akt tragedii mego życia.

Po chwilowym zdenerwowaniu, opanowując się, odpowiadam polską mową: „Nie znam". Tyle[o] ja zdążyłam wymówić, bo w głębokości serca, w takiej sytuacji napierały się inne słowa. Chciało się otwarcie powiedzieć: „Tak, znam, ja jego żona, a to jego syn". Jednak zatrzymałam się, bo – myślę – pewnie podchodzi mnie. Nie chciało się wierzyć, że ksiądz Hrab tak prędko wsypał mnie (bo tylko on wiedział, kto ja). Wypowiedziawszy to, nie przekonano i my stanęliśmy naprzeciw siebie milcząc. Spojrzenia nasze zrównały się i patrzyliśmy się nawzajem w oczy. [e-]Dziecko – mój mały czternastomiesięczny Zenko – także odczuł,[-c] że ma przed sobą wroga, bo [co]raz mocniej tulił się do moich piersi. [d-]Wreszcie [e]nkawudyst[a] drwiącym śmianiem, a dalej przez celową smieszkę[-d] zaczął rzucać niby to pytania: [e-]„Ty nie znasz «Orłana»?[-c] Nie znasz tej cerkwi w Brylińcach, gdzie to wy żenili się? My wiemy wszystko. Hrab i Hoza nam wszystko powiedzieli. [...][p] Otóż oni tobie wnet powiedzą prosto w oczy". „To czego Wam teraz ode mnie potrzeba, kiedy wy wszystko wiecie?" – odpowiedziałam. Rozmawiam dalej polską mową. „Sąd my chcemy zrobić, rozumiesz? Taki głośny

---

[n] *Było:* «Płana».

[o] *Słowo nadpisane na maszynie.*

[p] *Słowo nieczytelne.*

вінчалися? Ми знаємо все. Граб і Гоза нам все розповіли. [...][л]. Отже, вони тобі зараз скажуть це прямо в очі». – «Тоді що вам від мене потрібно, коли ви все знаєте?», – відповіла я. Продовжую розмовляти польською мовою. – «Ми хочемо влаштувати суд, розумієш? Гучний такий – розумієш? ⸢Ще самого «Орлана» до тебе приведемо⸣. Добре буде? Атож!» – і знову зайшовся сміхом. Після цих слів почав [...][л] аж підстрибувати від радості. Ходить по кімнаті, потирає руки від задоволення та кидає до мене: «Вот попала... Вот суд сделаем. Я не повірив би, що так легко тебе спіймаю, ану, скажи нам, де бункер твого чоловіка? Напевно швидко все скажеш – то є наша справа». А далі підійшов до мене і сказав: ⸢«Ну що, Марійка, чому мовчиш? Що? Злякалася?»⸣.

Впродовж цих кількох хвилин, коли пересвідчилася, що це всипа, від думок і планів запаморочилося в голові. Треба було швидко прийняти рішення. Великого вибору не було. Одна дорога – до в'язниці, з тортурами, судом і смертю. Найбільше зачепили мене слова ⸢«суд – процес»⸣, яким енкаведист надавав великого значення. Очевидно, їм був потрібен такий процес. Адже раніше їм не вдавалося зробити на цьому терені нічого подібного. ⸢Наші революціонери і революціонерки не здаються живими до рук ворога⸣. Отже, я вирішила покінчити з собою або ж спробувати втекти. Можливість втечі була дуже малою, бо всю плебанію обсадили агенти. Найкоротша дорога – це підійти до вікна і, перехилившись, кинутися разом з дитиною на тротуар. Однак я не зважилася. Дитину поклала у візок і вирішила покінчити з собою. Відчувала, що не маю права й сил, як мати і як людина, вбивати дитину, хоч і не хотіла лишати її на милість тих звірів. Але холодний розум вказав на обов'язки, які маю перед організацією. Там, напевно, не знають про провал. Ворог може використати захоплених для різних провокацій. Отже, треба пробувати втікати та повідомити про це своїм. А як не пощастить, то слід шукати іншого шляху до смерті.

Після перших слів радості та смутку енкаведист зажадав від мене документи. Одночасно почали проводити повний ретельний обшук у моїй кімнаті та в мене особисто. Я взяла сумочку, щоб дістати документи, але енкаведист вирвав її з моїх рук і заходився все переглядати. Коли нічого, крім документів, там не знайшов, запитав: «А де фотографії? Де знімок «Орлана»?». «Такого чоловіка не знаю, тому не можу мати його фото», – відповідаю. – «Не знаєш? Побачимо!», – взяв до рук документи [й] питає: – «Як твоє прізвище?». ⸢«Гонтарська Марія»⸣, – відповідаю. – «Брешеш! Ти записана як Крупінська[м] Марія». (це моє прізвище з попередніх документів і нинішніх о. Граб не знав). – «Подивіться в документ. Там є моє прізвище». – «Цей фальшивий. Його ваші бандерівці підробили».

[л] *Нерозбірливе слово.*

[м] *Виправлено машинописним способом з:* Крипінська.

– rozumiesz? [e-]Jeszcze samego »Orłana« tobie przyprowadzimy[-e]. Dobrze będzie? Tak!" – i znów zaniósł się śmiechem. Po tych słowach począł [...][p] aż z radości podskakiwać. Chodzi po mieszkaniu, zaciera ręce z uciechy i rzuca do mnie słowami: „*Wot popadła... Wot sud sdiełajem.* Ja nie uwierzyłbym, że tak lekko cię złapię, a powiedz nam, gdzie bunkier twego męża? Na pewno wszystko powiesz – to jest nasza sprawa". W końcu zbliża się do mnie i mówi: [e-]„Nu co, Marijka, czego milczysz? Co? Nastraszyła się?"[-e].

W przeciągu tych kilku minut, od kiedy dowiedziałam się, że mnie wsypano, w głowie kręciło się od myśli i planów. Trzeba było prędko podjąć decyzję. Do wyboru nie zostało dużo. Jedna droga stała: do więzienia, a tam katownia, sąd i śmierć. Najwięcej wchodziły mi w myśli słowa [e-]„sąd – proces"[-e], do czego [e]nkawudyst[a] przykładał takie wielkie znaczenie. Widać, że im trzeba było takiego procesu. Bo do tej pory im nie udało się zrobić na tym terenie. Nasi rewolucjoniści i rewolucjonistki nie oddają się żywi w ręce wroga. Otóż postanowiłam wtenczas skończyć ze sobą albo próbować uciekać jeszcze. Możliwości ucieczki były bardzo małe, bo cała plebania była obłożona agentami. Najkrótsza droga, to podejść do okna i przechylić się, rzucić się wraz z dzieckiem na chodnik. Jednak w [pewnym] momencie zatrzymałam się. Dziecko położyłam do wózka i postanowiłam sama skończyć ze sobą. Nie poczuwałam się w prawie i sile jako matka i jako człowiek – zabijać dziecko, chociaż ja nie chciałam zostawić na łaskę tym zwierzętom. Ale chłodny rozsądek wskazał na obowiązki, stosunki do organizacji. Tam prawie nie wiedzą o wsypie. Wróg może wykorzystać załamanych do różnej prowokacji. Otóż trzeba próbować uciekać i powiadomić o tym swoich. A jak się nie poszczęści, to wtedy trzeba szukać nowej drogi do śmierci.

Po pierwszych słowach radości i smutku [e]nkawudyst[a] zażądał ode mnie dokumentów. Jednocześnie zaczęli przeprowadzać pełną ścisłą rewizję – w moim mieszkaniu i koło mnie osobiście. Wzięłam torebkę, żeby podać dokumenty, [e]nkawudyst[a] wyrwał z mych rąk torebkę i zaczął na nowo przeglądać wszystko. Kiedy nic w torebce tej nie znalazł prócz dokumentów, zapytał: „A gdzie zdjęcia? Gdzie zdjęcie »Orłana«?". „Takiego człowieka nie znam, dlatego nie mogę mieć jego zdjęcia", odpowiadam. „Nie znasz? Zobaczymy!". Wziął dokumenty w ręce [i] pyta: „Jak twoje nazwisko?". [e-]„Gontarska Maria"[-e] – odpowiadam. „Kłamiesz! Ty piszesz się Krupińska[r] Maria" (to moje nazwisko w poprzednich dokumentach i teraźniejszych; ks. Hrab nie wiedział). „Popatrzcie w dokument. Tam jest moje nazwisko". „Ten fałszywy. Ten dokument z waszego banderowskiego paszportowego biura – Kiedy wy tak myślicie, to ja was [s-]nie zamierzam przekonywać[-s]". „Ty wszystko powiesz, [t-]banderowski ty także[-t]" – zagrzechotał zębami [e]nkawudyst[a].

---

[r] *Poprawiono maszynowo z:* Krzypińska.

[s-s] *Było:* nie zbieram się przechowywać.

[t-t] *Tak w tekście. W wersji ukraińskiej tego dokumentu:* banderowska ty swołocz. *Zob. AIPN Rz, 072/1, t. 33, k. 346.*

– «Коли ви так вважаєте, то я вас [н-]не збираюся переконувати[-н]». – «Ти все розповіси, [о-]бандерівко[-о]», – заскреготав зубами енкаведист.

Тим часом обшук закінчувався. Я прогнозувала, що після обшуку мене перевезуть до УГБ. Тому прискорила реалізацію свого плану. Востаннє беру синочка на руки, прощаюся з ним, цілую й благословляю його від себе та батька. Тяжко було розлучатися мені з ним, як і кожній матері зі своєю дитиною. Поклавши дитину до візка, забираю пелюшки і заявляю енкведистові, що мені необхідно сходити в туалет. Один іде вслід за мною і стає під дверима. Одне вікно туалету виходило на подвір'я. Тихо, але швидко видряпуюся на вікно. Бачу перед собою, з висоти, як виблискує каміння на забрукованому подвір'ї. Одна секунда, стрибок – і я вже на кам'яних плитах. Піднімаюся. Ноги, на щастя, цілі й неушкоджені, тільки шкіра на обох руках обдерлася. Тоді перебігаю подвір'я, дістаюся задвірку. За мною, з вікон парафії, чути крики: «Втекла! Втекла!...». У той момент перебігаю через вулицю, вбігаю в браму, з якої є вихід на попередню вулицю. Тут іду вже жвавим кроком, закриваючи скривавлені руки. Звернувши ще багатьма вулицями, заходжу до однієї знайомої. Купую плащ і хустину, щоб накрити голову (вискочила ж тільки у сукні), вирушаю в дорогу.

Маю намір обійти Краків і за Краковом сісти у потяг. З максимальною обережністю іду до станції, яка за Краковом друга, сідаю у потяг, що якраз відходить в бажаному для мене напрямі. Зважаю на те, що у вагоні мене будуть шукати. І не помиляюся. Через декілька хвилин їзди я побачила другого з тих агентів, що були в плебанії. Він мене не помітив. Я повернулася назад і ніби задрімала. Змінений одяг трохи маскував мене. Найбільш небажаною річчю була б для мене перевірка документів, бо я їхала з «порожніми руками». Мої документи забрав ще енкаведист. Поки їхала, мені вдалось уникнути перевірки документів. Однак я розуміла, що в Тарнові поїзд затримають на довший час і за допомогою місцевих агентів перетрусять усі вагони. Отже, потрібно обійти Тарнів пішки. Так і зробила. На щастя, в Тарнові поїзд тримали довго, бо шукали мене, так що на нього я встигла. Проїхавши кілька станцій, як з-під землі, виріс переді мною один із тих агентів, що був у Кракові. Ми упізнали одне одного. Агент, побачивши мене, кудись пішов і тоді з'явилося більше УГБістів, вони почали стягуватися до мого вагону. Постійно перешіптувалися, вказуючи на мене. Але про документи не питали і не [г-]заговорювали[-г]. Один сів навпроти мене. Подумалося, що можливість втекти вже цілком відсутня.

Отже, тепер лишалося тільки покінчити з собою. Я попросила свого сусіда, якогось старшого пана, щоб дав мені лезо, бо хочу почистити нігті. Насправді я думала підрізати вени на руках. Проте сусід подав мені ножиці

[н-н] *Так у тексті. Було:* не збираюся переховувати.

[о-о] *Так у тексті. В українськомовній версії документа:* «бандерівська ти наволоч». *Див. АІНП Ж, 072/1, т. 33, арк. 346.*

W tym czasie rewizja dobiegała końca. Po rewizji spodziewała się ja przewiezienia na UBP. W tym czasie przyspieszyła realizację swego planu. Ostatni [raz] biorę synka na ręce, żegnam się z nim, całuję i przekazuję mu błogosławieństwo od siebie i od ojca. Ciężko było rozstać się mnie z nim, jak każdej matce ze swym dzieckiem. Położywszy dziecko do wózka, zabieram pieluszki i melduję [e]nkawudyście, że potrzebuję pójść do ustępu. Jeden idzie w ślad za mną i staje pod drzwiami. Z klozetu wychodzi okno na podwórze. Cicho lecz prędko wdrapałam się na okno. Przede mną, z wysokości, [na] powierzchni świecą brukowe kamienie podwórza. Jedna sekunda, skok – i ja już na kamiennych płytach. Podnoszę się. Nogi na szczęście całe i zdrowe, tylko skóra na obydwóch rękach obdarta. Wtenczas przebiegam podwórze i wbiegam na tylną ulicę. Za mną, z okien probostwa, słyszę krzyki: „Uciekła! uciekła!". W tym momencie przebiegam przez ulicę, wbiegam w bramę, z której jest wyjście na poprzednią ulicę. Tutaj idę już żwawym krokiem, zakrywając okrwawione ręce. Skręciwszy jeszcze w wiele ulic, zachodzę do jednej znajomej, kupuję prochowiec i chustkę do nakrycia głowy (bo wyskoczyłam ja tylko w sukience), ruszam w drogę.

Mam na myśli obejść Kraków i za Krakowem wsiąść do pociągu. Zachowuję koniecznie ostrożność, idę aż do drugiej stacji za Krakowem, wsiadam do pociągu, który akurat odchodził w wymarzonym dla mnie kierunku. Liczyłam się z tym, że w wagonie będą za mną szukać. I nie pomyliłam się. Po kilku minutach jazdy zobaczyłam drugiego agenta z tych, co byli na plebanii. On mnie nie zauważył. Ja obróciłam się w tył i niby zdrzemnęłam się. Zmieniony ubiór trochę mnie maskował. Najbardziej niepotrzebną rzeczą była dla mnie kontrola dokumentów, bo ja jechałam z próżnymi rękami. Moje dokumenty zabrał jeszcze [e]nkawudyst[a]. W czasie jazdy udało się mi ominąć legitymowanie. Jednak rachowałam, że w Tarnowie pociąg zatrzyma się na długi czas i przy pomocy tamtejszych agentów przetrząsną wszystkie wagony. Otóż trzeba obejść Tarnów piechotą. Tak i zrobiłam. Szczęście, że w Tarnowie pociąg dłużej zatrzymali – bo szukali mnie, tak że ja zdążyłam jeszcze dobić się do tego samego pociągu. Przejechawszy parę stacji, jak spod ziemi wyrósł przede mną jeden z tych agentów, co był w Krakowie. My siebie nawzajem poznaliśmy. Ten, zobaczywszy mnie, odszedł i w tym czasie pojawiło się więcej ubepistów i poczęli ściągać do mego wagonu. Między sobą cały czas szeptali, wskazując na mnie. Ale dotąd nie pytali jeszcze o dokumenty ani się nie [c]odzywali[e]. Jeden siadł naprzeciw mnie. Ja uważałam, że możność ucieczki już całkiem przekreślona.

Otóż została teraz droga, żeby zakończyć ze sobą. Ja poprosiłam swego sąsiada, jakiegoś starszego pana, żeby pożyczył mi żyletkę, bo chcę oczyścić sobie paznokcie. Naprawdę myślałam poderżnąć żyły na rękach. Tymczasem sąsiad podał mi nożyczki do paznokci. Wtedy przychodziło wyskakiwać z pociągu. Pociąg w pełnym biegu. Siedzę akurat niedaleko drzwi. Wagony towarowe (w drzwiach siedzą ludzie). Przede mną siedzi ubepista. Podejść do drzwi nie dopuści. Wtedy pomyślałam zrobić z ławki wyskok, prosto w drzwi i upaść na kamienie, że akurat w tym miejscu są koło nasypu.

для нігтів. Тоді наважуюся вистрибнути з потягу. Поїзд на повному ходу. Сиджу якраз недалеко від дверей. Вагони товарні (коло дверей сидять люди). Переді мною сидить угебіст. Підійти до дверей не дозволить. Тоді вирішую вистрибнути з лавки прямо в двері і впасти на каміння, яке виднілося якраз у тому місці біля насипу.

Ще раз подумки прощаюся зі своїм синочком і з усіма близькими людьми. Хвилина, роблю стрибок і відчуваю, як [в]у тіло вдарило повітря, потім – удар об землю, лицем на каміння[-в]. З усіх вагонів понеслося: «Ах! Вбила себе!...». [в-]Та не так воно сталося. Чую, що я, на велике здивування, ще жива[-в]. Пробую чи не зламала ніг. Ні, відчувається лише дошкульний біль внаслідок сильного забиття. Ноги закривавлені, розбите обличчя, але втікати можу. Піднімаюсь і біжу, бо бо[юся] погоні. Неподалік помічаю житнє поле. У ньому вже можна сховатися. Пробігаю біля маленького пастушка. Той кричить до мене: «Не тікайте! Потяг поїхав!». Він знав, про що казав, бо перебував з іншого боку цвинтаря, що був поблизу, й бачив, як поїзд завертав. За декілька хвилин цей же пастушок кричить: «Утікайте, пані, бо потяг зупинився! Вже біжать!». Дійсно, поїзд від'їхав ще на якихось 300 метрів від місця, де я вискочила, і зупинився. Ціла зграя угебістів кинулася в погоню за мною. В першу чергу побігли на хуторець. Мене ще не помітили, заважав цвинтар і жито. На хуторі перетрусили все догори ногами. А я втікаю біля жита. Хоча сили мене залишали, я вирішила [...][н] сховатися в житі.

Пощастило, бо вони шукали мене в житі, але не знайшли. В житі я пролежала від 17-ої години до ранку. На світанку я підійшла до першої хати й дізналася про все, що стосувалося вчорашньої погоні та моїх розшуків. Господарі ставилися до мене дуже прихильно. Вони здогадувалися, що я та сама особа, котра вчора вискочила з потягу і яку шукали. Зрештою, зауважили мої рани на руках, ногах та обличчі. Звідти я пішла пішки через поля і ліси, до нашого повстанського королівства. Дороги і села обминала, бо розуміла, що ворог більш-менш знає про напрям мого пересування й напевно розставив своїх агентів. Подальша дорога хоч і була дуже важкою, бо переживання останніх днів, голод, безсонні ночі, забрали всі фізичні сили, але завдяки силі волі я втрималася на ногах і дісталася до мети без «бойових» пригод.

Дитину енкведисти забрали.

У Кракові в «котлі», який тривав довгий час, зловили бл[изько] 70 українців.

Травень 1947 р.

Слава Україні!
«Марічка»[5]

---

[5] Савчин Марія, в другому шлюбі Пискір (нар. 1 X 1925, с. Задвір'я Буського р-ну Львівської обл. – пом. 22 IV 2013, США), пс. «Зірка», «Марічка». З 1940 – в ОУН. У 1944 стала секретарем

Żegnam się w myśli jeszcze raz ze swym syneczkiem i ze wszystkimi najbliższymi. Chwila, robię wyskok i czuję [d-]na ciele lecz udar powietrza, a potem udar ziemi twarzą do kamienia[-d]. Ze wszystkich wagonów poniosło się: „Ach! Zabiła się!". [d-]Ta nie tak ono się stało[-d]. Czuję się, ku wielkiemu zdziwieniu, jeszcze żywa. Próbuję, czy nóg nie połamałam. Nie, czuję, lecz dotkliwy ból z silnym potłuczeniem. Nogi okrwawione i rozbita twarz, ale uciekać mogę. Podnoszę się i biegnę, bo bo[ję] się pogoni. Niedaleko na polu widzę kilka zagonów żyta. W nim już można się schować. Przebiegam koło maleńkiego pastuszka. Ten krzyczy do mnie: „Niech Pani nie ucieka. Pociąg pojechał!". On to widzi, bo on po drugiej stronie cmentarza, co był w pobliżu, a pociąg wjechał na zakręt. Po kilku minutach ten sam pastuszek krzyczy: „Uciekaj Pani, bo pociąg stanął! Już biegną!". Widocznie, pociąg odjechał jeszcze jakieś 300 metrów od miejsca, gdzie ja wyskoczyłam, stanął. Cała zgraja ubepistów rzuciła [się] w biegu w poszukiwaniu za mną. Wpierw pobiegli na chutor. Mnie w tej chwili nie zauważyli, bo zakrywał mnie cmentarz i żyto. Na chutorze przetrząsnęli wszystko do góry nogami. A ja uciekłam koło żyta. Siły mnie całkiem opuściły i postanowiłam [...] [u] wszystko jedno, schować się w życie.

Szczęście dopisało, szukali i nie znaleźli w życie. W życie ja leżałam od godziny 17 do rana. Nad świtaniem podeszłam do pierwszego domu, zapytałam o sytuację i dowiedziałam się o wszystkim z wczorajszego pościgu i poszukiwań za mną. Gospodarze odnosili się do mnie bardzo przychylnie. Oni domyślili się, że to ja wczoraj uciekłam z pociągu, której szukali. Widzieli wreszcie rany u mnie na rękach, nogach i twarzy. Stąd poszłam pieszo przez pola i lasy, do naszego powstańczego królestwa. Drogi i wioski mijałam, bo spodziewałam się, że wróg wie mniej więcej o kierunku mojej trasy i na pewno postawił swych agentów. Dalsza droga była chociaż i bardzo ciężka, bo przeżycia ostatnich dni, głód, niewyspanie, noce zabrały mi wszystkie fizyczne siły, ale siłą woli trzymałam się na nogach i dotarłam cała bez bojowej przygody.

Dziecko [e]nkawudyści zabrali.

W Krakowie w „kotle", który trwał dłuższy czas, złapali ok[oło] 70 Ukraińców.

Maj 1947 r.

Sława Ukrainie!
„Mariczka"[5]

---

[5] Maria Sawczyn, II voto Pyskir (ur. 1 X 1925, w Zadwórzu, pow. przemyślański, zm. 22 IV 2013 w USA), ps. „Zirka", „Mariczka". Od 1940 członek OUN, od 1944 sekretarka referenta OUN w Przemyskiem, od 1945 nadrejonowa, a następnie okręgowa referentka UCzCh w Przemyskiem; od wiosny 1946 prowadziła punkt kontaktowy w Jeleniej Górze; 12 V 1947 zatrzymana w Krakowie przez pracowników MBP, zostawiła syna i uciekła, wyskoczywszy przez okno. Jesienią 1947 przeszła do USRS; 19 I 1949 przyjechała na spotkanie z siostrą do Lwowa, gdzie została zatrzymana przez sowieckie organy bezpieczeństwa. Wysłano ją do męża z poleceniem skłonienia go do współpracy z władzą sowiecką; 11 VII 1953 wraz z Wasylem Hałasą została zatrzymana na skutek prowokacji sowieckich służb bezpieczeństwa w rej. białogórskim, obw. chmielnicki; więziona w Kijowie. Pod naciskiem służb przyjęła propozycję wyjazdu do USA dla rzekomego nawiązania kontaktu z ZP UHWR. Ale po przy-

Відповідає оригіналу:
Машиністка В. Ц.

АІНП Ж, 072/1, t. 25, k. 132–136.
Засвідчена копія, машинопис.
Документ польською мовою.

референта ОУН-Б на Перемищині. З 1945 – референт УЧХ Перемиського н-рну, потім – округи. З весни 1946 очолювала зв'язковий пункт у Єленій Гурі. 12 V 1947 була затримана у Кракові співробітниками МГБ. Залишила сина й утекла, вистрибнувши через вікно. Восени 1947 перейшла до УРСР. 19 I 1949 приїхала зустрітися з сестрою до Львова, але була затримана працівниками МДБ. Вони її відправили до чоловіка з вимогою схилити того до співпраці з радянською владою. 11 VII 1953 разом із В. Галасою була затримана провокаційною групою МДБ у Білогірському р-ні Хмельницької обл. Ув'язнена у Києві. Під тиском МДБ прийняла пропозицію вирушити до США нібито для встановлення зв'язку зі ЗП УГВР. Але після того, як у 1954 прибула на Захід, розповіла про справжню мету своєї подорожі. Проживала в США й брала активну участь у житті української діаспори. Делегат VIII конгресу Світової федерації українських жіночих організацій у Торонто (жовтень 2002). *(Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995; Марія Савчин. Тисяча доріг. – Київ, 2003; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 359; Savchyn Pyskir, Maria. Thousands of Roads: A Memoir of a Young Woman's Life in the Ukrainian Underground During and After World War II. Translated by Ania Savage, 2001).*

Za zgodność z oryginałem:
maszynistka W. C.

AIPN Rz, 072/1, t. 25, k. 132–136.
Odpis uwierzytelniony, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Zachowano częściowo oryginalny styl dokumentu, poprawionych błędów ortograficznych i gramatycznych, z powodu dużej ich liczby, nie odnotowano w przypisach.

---

jeździe na Zachód w 1954 wyjawiła prawdziwy cel swojej podróży. Mieszkała w USA i brała aktywny udział w życiu diaspory ukraińskiej. Była delegatką VIII Kongresu Światowej Federacji Ukraińskich Kobiecych Organizacji w Toronto (październik 2002). M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, M. Sawczyn, *Tysiacza dorih*, Kyjiw 2003; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 359; M. Savchyn Pyskir, *Thousands of Roads: A Memoir of a Young Woman's Life in the Ukrainian Underground During and After World War II*, 2001.

№ 17

18 травня 1947, Перемишль. Лист заступника начальника I відділу III департаменту МГБ Броніслава Врублевського начальнику слідчого відділу ВУГБ у Кракові Янушу Володку про надання протоколів допитів членів українського підпілля у Польщі

[а-]Цілком таємно[-а]

Начальнику слідчого відділу ВУГБ
[а-б-]Краків[-б], кап. Володку[-а1]

В додатку надсилаю протоколи допиту Подоляк Марії й Гози Андрія в справі Карванської Анни, пс. «Аська»[2], Боднаренко Марії, пс. «Оксана»[3], священика Граба Степана і інших.

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б--б] *Написано в розбивку.*

[1] Володко Януш (1918–1984), співробітник ГБ, пор. (1945), капітан (1946). У 1938 у КСПМ, в 1940 у ВЛКСМ, з 1944 у ПРП. З 1939 у СРСР. У 1941–1942 – в РСЧА. З жовтня 1943 у 1-ій дп ім. Т. Костюшка. У 1944 навчався в Куйбишівській міжкрайовій школі НКВС. З серпня 1944 – співробітник слідчої секції управління ГБ. З липня 1945 – керівник 8-ої секції I відділення ВУГБ у Білостоці. З лютого 1946 – в. о. керівника IV «А» відділення (слідчий відділ). З липня 1946 – начальник слідчого відділу ВУГБ у Кракові. З жовтня 1947 – начальник слідчого відділу ВУГБ в Любліні. З липня 1948 – старший офіцер слідства II відділення слідчого департаменту МГБ. З листопада 1948 – у розпорядженні начальника управління інформації КВБ. З травня 1949 – старший офіцер слідчого відділу управління інформації КВБ і ВОП. У січні 1950 звільнений з органів ГБ і перебував у розпорядженні Головного інспекторату прикордонної охорони. *(АІНП, 0902/932, Особова справа, Володко Януш; P. Łapiński, Twarze białostockiej bezpieki. – Białystok 2007. – S. 258).*

[2] Карванська Анна (Байляк Анна, Телятинська Анна) (нар. 1 I 1924, Буховичі), пс. «Аська», «Баталка», «Лісова», «Наталка», «Рома». Із 1943 – в ОУН-Б. До грудня 1944 працювала в УЧХ Мостиського повіту. До 1946 була референткою УЧХ у одному з р-нів н-рну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Від серпня 1945 – дружина Дмитра Карванського. Від вересня 1946 керувала кур'єрським пунктом у Кракові. 12 V 1947 заарештована майором В. Врублевським у Академічному робітничому кооперативі (м. Краків). 21 V 1948 засуджена ВРС у Ряшеві до 14 р. позбавлення волі. Перебувала в ув'язненні у Ґрудзьонзі та Фордоні. Постановою РВС у Ряшеві від 9 VI 1954 умовно звільнена 12 VI 1954. Оселилася у Вроцлаві, працювала в бухгалтерії. В 1958–1961 стосовно неї III відділ ВУ ГМ у Вроцлаві вів контрольно-наглядову справу за № 625. Згідно документів СБ, відносно неї велася «розробка» відділу ВУ ГМ у Вроцлаві як КТС (1964). Від планів її вербування відмовилися (листопад 1964). 5 II 1965 виїхала до Канади, потім – у США. *(АІНП Ж, 107/693, т. 1–4; АІНП Ж, 108/3546; АІНП Ж, 050/1081; АІНП Вр, 024/7853; АІНП Вр, 0014/2430; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 48–49; Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 308; Карванська-Байляк А. Во ім'я твоє. – Варшава, 2000).*

[3] Боднаренко Марія або Бондаренко Марія або Боднаренко-Ріпецька Марія або Ріпецька Марія (нар. у 1925, Печеніжин Коломийського пов.), пс. «Оксана». 1944 – осінь 1945 – референтка УЧХ II р-ну Перемиського н-рну «Холодний Яр» I-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. З весни 1946 проживала зі зв'язковою В. Галаси-«Орлана» біля Перемишля. 9 VIII 1946 була заарешто-

Nr 17

18 maja 1947, Przemyśl. Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego do naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Krakowie Janusza Wołodki dotyczące m.in. przesłania protokołów przesłuchań członków podziemia ukraińskiego w Polsce

[a-]Ściśle tajne[-a]

Do Naczelnika Wydziału Śledczego WUBP
[a-b-]Kraków[-b], kpt. Wołodko[-a1]

W załączeniu przesyłam protokoły przesłuchania Podolak Marii i Hozy Andrzeja w sprawie Karwańskiej Anny, ps. „Aśka”[2], Bodnarenko Marii, ps. „Oksana”[3], księdza Hraba Stefana i innych.

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Janusz Wołodko (1918–1984), funkcjonariusz BP, por. (1945), kpt. (1946). W 1938 w KZMP, w 1940 w WLKSM, od 1944 w PPR; od 1939 w ZSRS; w l. 1941–1942 w RKKA; od października 1943 w 1. DP im. T. Kościuszki; w 1944 słuchacz kursu NKWD w Kujbyszewie; od sierpnia 1944 funkcjonariusz Sekcji Śledczej RBP; od lipca 1945 kierownik Sekcji 8 Wydz. I WUBP w Białymstoku; od lutego 1946 p.o. kierownika Wydz. IV „A” (Wydz. Śledczy); od lipca 1946 naczelnik Wydz. Śledczego WUBP w Krakowie; od października 1947 naczelnik Wydz. Śledczego WUBP w Lublinie; od lipca 1948 st. oficer śledczy Wydz. II Dep. Śledczego MBP; od listopada 1948 w dyspozycji szefa Zarządu Informacji KBW; od maja 1949 st. oficer śledczy Oddz. Śledczego Zarządu Informacji KBW i WOP; w styczniu 1950 zwolniony z organów BP i skierowany do dyspozycji Głównego Inspektoratu Ochrony Pogranicza. AIPN, 0902/932, Akta osobowe funkcjonariusza; P. Łapiński, *Twarze białostockiej bezpieki*, Białystok 2007, s. 258.

[2] Anna Karwańska-Bajlak, z d. Telatyńska (ur. 1 I 1924 w Buchowicach, pow. mościski), ps. „Aśka”, „Batałka”, „Lisowa”, „Natałka”, „Roma”. Od 1943 w OUN; do grudnia 1944 kierowniczka siatki UCzCh w pow. mościskim, do 1946 referentka UCzCh w jednym z rejonów nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN, od sierpnia 1945 żona Dmytra Karwańskiego; od września 1946 prowadziła punkt kontaktowy OUN w Krakowie; aresztowana 12 V 1947 w Krakowie w miejscu zatrudnienia (Akademicka Spółdzielnia Pracy) przez mjr. Bronisława Wróblewskiego; wyrokiem WSR w Rzeszowie 21 V 1948 skazana na 14 lat więzienia; więziona m.in. w Grudziądzu i Fordonie, postanowieniem WSR w Rzeszowie z 9 VI 1954 zwolniona warunkowo 12 VI 1954; zamieszkała we Wrocławiu, pracowała w księgowości; Wydz. III KW MO we Wrocławiu prowadził SEO nr rej. 625 (1958–1961) dot. ww.; wg dokumentów SB miała pozostawać w zainteresowaniu (objęta „opracowaniem”) Wydz. KW MO we Wrocławiu jako KTW (1964), w listopadzie 1964 odstąpiono od planów werbunku; 5 II 1965 wyjechała do Kanady, następnie USA. AIPN Rz, 107/693, t. 1–4; AIPN Rz, 108/3546; AIPN Rz, 050/1081; AIPN Wr, 024/7853; AIPN Wr, 0014/2430; *Medyczna opika w UPA...*, s. 308; A. Karwańska-Bajlak, *Wo imja Twoje*, Warszawa 2000; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 48.

[3] Marija Bodnarenko, Bodnarenko-Ripećka, Ripećka (ur. w 1925 w Peczeniżynie, pow. kołomyjski), ps. „Oksana”. Członek OUN, od 1944 do jesieni 1945 referentka UCzCh II rejonu przemyskiego nadrejonu „Chołodnyj jar” I Okręgu OUN; od wiosny 1946 mieszkała z łączniczką Wasyla Hałasy, ps. „Orłan” w okolicach Przemyśla. 9 VIII 1946 aresztowana przez UB w Przemyślu, zwolniona; od grudnia 1946 kierowniczka kobiecej siatki i referentka UCzCH w I Okręgu OUN; kurierka z Przemyśla do Krakowa; następnie ukrywała się w Krakowie, później w pow. jeleniogórskim (od końca 1946);

Водночас повідомляю, що Карванська Анна, пс. «Аська», знає місце перебування Боднаренко Марії, пс. «Оксана», яка тепер переховується в Кракові з іншими документами.

Усі долучені до цих протоколів фотографії зберігалися у Карванської Анни. Карванська Анна виконувала дуже важливу функцію при крайовому провіднику «Орланові».

Прошу надіслати мені копії нових протоколів допиту Карванської Анни, пс. «Аська», Кіт Людмили, пс. «Бурлачка»[4], священика Граба

вана УБ (напевне в Перемишлі). Після звільнення в грудні виїхала до Кракова. Від грудня 1946 – завідуюча жіночої мережі й референтка УЧХ у І окрузі ОУН-Б, кур'єр з Перемишля до Кракова. Згодом ховалася у Кракові, пізніше у Єленьогурському повіті (з кінця 1946). Весною чи в серпні 1948 переїхала на Захід. Жила у таборі ДП у Регенсбурзі, пізніше у Міттенвалді, Ерлангені і Мюнхені. З 12 VI 1949 дружина Модеста Ріпецького. У 1957 виїхала до США. Мешкала у штаті Нью-Йорк, з 1961 – в Чикаго, а з 1965 – в Саус Холланд, штат Іллінойс. Наразі живе в О-Клер, штат Вісконсин *(Літопис УПА. Т. 16: Підпільні журнали закерзонської України, 1945 – 1947. – Торонто. – 1987. – С. 236; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 85; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 842; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 424; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 48; Fil J. Ohlianuwszyś u tynule. – Warszawa 2003. – S. 220; H. Dardick, Dr. Modest Ripeckyj, 82. Doctor chronicled Ukrainian insurgency, "Chicago Tribune", 30 VI 2004; http://maidanua.org/2011/12/modest-ripetskyj-likar-zi-zbrojeyu-v-rukah/ [28 IV 2014]).*

[4] Кіт Людмила, за другим чоловіком Суровецька, за третім чоловіком Павлище (нар. 31 III 1923, Перемишль, Польща – пом. 10 V 1976, Перемишль), пс. «Бурлачка», «Іна». З 1945 – у підпіллі ОУН-Б. Зв'язкова М. Гука («Григора») на Перемищині. Займалася заготівлями для оунівців. 12 V 1947 заарештована у Кракові. 21 V 1948 вироком РВС у Ряшеві засуджена до 15 р. позбавлення волі. 12 V 1956 постановою ВГС у Кракові вирок зменшено до 10 р. ув'язнення. 3 VIII 1956 НВС у Варшаві скасував цю постанову й зменшив вирок до 8 р. і 8 міс. 13 VIII 1956 звільнена. Працювала в МТД у Перемишлі. В 1959–1960 – фігурант ГКНС (стосувалася також Р. Павлище та Н. Мечинської), яку вів III відділ Ряшівського ВУГМ. 23 XI 1960 цю справу було перекваліфіковано у справу оперативного спостереження. 20 I 1964 зі СОС вилучена, але залишалася у сфері зацікавленості III відділу ВУ ГМ у Ряшеві як КТС (відносно неї велася «розробка»). Від планів вербування відмовилися (1966). *(АІНП Ж, 107/693, т. 1-4; АІНП Ж, 189/29; АІНП Ж, 108/3546; АІНП Ж, 043/449.; АІНП, Архівний журнал обліку оперативних справ колишнього ВУГБ у Ряшеві, архівний журнал обліку оперативних справ колишнього ВУВС у Ряшеві; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 4; http://meest-online.com/view/do-90-richchya-vid-dnya-narodzhennya-lyudmyly-kot-pavlysche/ [5 XII 2014]).*

Jednocześnie zawiadamiam, że Karwańska Anna, ps. „Aśka" zna miejsce pobytu Bodnarenko Marii, ps. „Oksana", która obecnie ukrywa się w Krakowie pod innymi dokumentami.

Wszystkie zdjęcia, załączone do tych protokołów, pochodzą z depozytu Karwańskiej Anny, także Karwańska Anna pełniła bardzo poważną funkcję przy krajowym prowidnyku „Orłanie".

Proszę o wysłanie do mnie odpisów nowych protokołów przesłuchania, Karwańskiej Anny, ps. „Aśka", Kot Ludmiły, ps. „Burłaczka"[4], księdza Hraba

przedostała się na Zachód wiosną lub w sierpniu 1948, mieszkała początkowo w obozie DP w Regensburgu, potem Mittenwaldzie, Erlangen i Monachium; od 12 VI 1949 żona Modesta Ripećkiego; w 1957 wyjechała do USA, zamieszkała w Yonkers w stanie Nowy Jork, od 1961 w Chicago, a od 1965 w South Holland w stanie Illinois; obecnie mieszka w Eau Claire w stanie Wisconsin. *Pidpilni żurnały zakerzońskoji Ukrajiny 1945–1947*, Toronto 1987 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 16), s. 236; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 85; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 842; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw"...*, s. 424; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 48. J. Fil, *op. cit.*, s. 220; H. Dardick, *Dr. Modest Ripeckyj, 82. Doctor chronicled Ukrainian insurgency*, „Chicago Tribune", 30 VI 2004; http://maidanua.org/2011/12/modest-ripetskyj-likar-zi-zbrojeyu-v-rukah/ [dostęp: 28 IV 2014].

[4] Ludmiła Kot, II voto Surowećka, III voto Pawłyszcze (ur. 31 III 1923 w Przemyślu, zm. 10 V 1976 w Przemyślu), ps. „Burłaczka", „Ina". Od 1945 członek OUN, łączniczka Myrosława Huka, ps. „Hryhor" w Przemyskiem. Zajmowała się zaopatrzeniem dla OUN, łączniczka I Okręgu OUN na terenie Przemyśla; aresztowana w Krakowie 12 V 1947; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 21 V 1948 skazana na 15 lat więzienia; postanowieniem WSG w Krakowie 12 V 1956 wyrok zmniejszono do 10 lat więzienia; 3 VIII 1956 NSW w Warszawie uchylił postanowienie WSG w Krakowie, zmniejszył wyrok WSR w Rzeszowie do 8 lat i 8 miesięcy więzienia; zwolniona 13 VIII 1956; zatrudniona w MHD w Przemyślu; Wydz. III KW MO w Rzeszowie prowadził SEO (1959–1960) dot. ww. (sprawa grupowa prowadzona była poza ww. na Romana Pawliszcze i Neonillę Męcińską), 23 XI 1960 sprawę przekwalifikowano na SOO; wg dokumentów SB 20 I 1964 miała zostać wyłączona z SOO, pozostając w zainteresowaniu (objęta „opracowaniem") Wydz. III KW MO w Rzeszowie jako KTW, w 1966 od planów werbunku odstąpiono. AIPN Rz, 107/693, t. 1–4; AIPN Rz, 189/29; AIPN Rz, 108/3546; AIPN Rz, 043/449; AIPN, Dziennik archiwalny spraw ewidencji operacyjnej b. WUdsBP w Rzeszowie, dziennik archiwalny spraw ewidencji operacyjnej b. WUSW w Rzeszowie; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 49; http://meest-online.com/view/do-90-richchya-vid-dnya-narodzhennya-lyudmyly-kot-pavlysche/ [dostęp: 5 XII 2014].

Стефана, Копко Марії, пс. «Малуша»[5], Малновича Михайла[6], Пайташа[в] Владислава[7].

[в] *Було:* Патяша.

[5] Мороз Ольга або Турик Ольга або Мороз-Турик Ольга або Зарицька Олена (нар. 7 VI 1925, с. Туринка на Львівщині), пс. «Люба», «Мавка 2», «Малуша». З 1940 – у Юнацтві ОУН. Навесні 1944 склала присягу як член ОУН. Працювала в мережі УЧХ ОУН-Б, була розвідницею при штабі УПА-Захід під кер. к-ра «Кулі» (загинув у грудні 1944). Від 1945 співпрацює з політреферентом Закерзонського краю ОУН-Б В. Галасою-«Орланом» (зв'язкова, поширює пропагандистські листівки). Восени 1945 у Глівицях й улітку 1947 в околицях Єленої Гури створювала зв'язкові пункти. 1946-го в Щецині передала англійському військовому аташе пропагандистські видання ОУН-Б для поширення серед іноземних військових моряків. Заарештована 6 X 1946. За 3 міс. звільнена. В 1947 організувала оунівський зв'язковий пункт у Глівицях та в Лодзі, звідти поширювала повстанську пропагандистську літературу серед поляків та іноземців. У серпні 1947 виїхала до Єленої Гури з підпільними виданнями. Проте вже 22 X 1947 була заарештована МГБ у Пташині. Відбула слідство в Польщі, потім у Львові. Засуджена в V 1948 до 25 р. таборів в Інті та Казахстані. Звільнилася в 1957. Одружилася з В. Туриком. Повернулися в Україну. Оселилися в Моршині на Львівщині. *(АІНП Вр, 038/102, т. 1–2; АІНП Вр , 049/34, т. 1; АІНП 01224/2023, м/ф.; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 152; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 49, 78, 95; Українська жінка у визвольній боротьбі (1940–1950 рр.): Бібліографічний довідник / Упоряд. Мудра Н.П. – Львів, 2004. – С. 93; Balbus T. «Okno na świat». Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954) // Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 80–84; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 48, 50).*

[6] Мальнович Михайло (нар. 13 X 1923, Великі Очі). Заарештований в Кракові 12 V 1947 за звинуваченням у наданні допомоги членам ОУН (мав бути зв'язковим, надав своє помешкання під контактний пункт). Вироком РВС у Варшаві 16 X 1948 засуджений до 15 р. ув'язнення. Ув'язнений у ЦТП в Явожно. На підставі амністії термін зменшено до 10 р. ув'язнення. Звільнений у грудні 1954. Перебував під спостереженням в межах контрольно-спостережної справи, що велася II відділом ВК ГМ у Кракові. Наявні документи свідчать, що спостереження носило формальний характер. *(АІНП, 0259/222; АІНП Кр, 07/359; АІНП Ж , 052/375; АІНП Ж, 04/294).*

[7] Пайташ Владислав (нар. 7 II 1927, Перекопань Перемиського повіту). Заарештований у Перемишлі 27 IX 1946. Звільнений у листопаді 1946. Заарештований у Кракові 12 V 1947. Звільнений 30 XII 1947. У 1949–1954 рр. – вихованець духовної семінарії в Гнєзно. Член УГКТ в Перемишлі. Організатор церковного хору, керівник драматичного колективу, ансамблю мандоліністів та бандуристів. Згідно з документами УБ/СБ, мав бути залученим до співпраці 10 IV 1956) як інф. пс. «W-15» ПУдсГБ в Ґожові-Великопольському з метою спостереження за вихованцями та викладацьким складом семінарії. У наявному мікрофільмі знаходиться: письмове зобов'язання від 2 I 1948, підписане пс. «W-15»; рапорт хор. Єжи Цегляцького про здійснення вербування від 13 IV 1956; донесення, підписане пс. «W-15» 10 IV 1956; характеристика інф. «W-13» (так у тексті); постанова про передання особової справи інф. «W-13» (так у тексті) до ПУдсГБ у Члухові. Інформація про подальший перебіг справи відсутня. В архівному журналі реєстрації особових і робочих справ вилученої агентури ВУГМ у Ряшеві. 3 XI 1964 під № 23208 зроблено запис про архівування документів (1 том особової справи) на Пайташа Владислава. 19 IV 1968 справу заархівовано під № 6112. Перебував під спостереженням III відділу ВУГМ у Ряшеві в межах КСС (1959–1960), яку згодом перекваліфіковано у справу оперативної розробки (1960). Її передано до ПУГМ у Перемишлі (1964–1970). Перебував під спостереженням у межах справи-формуляра під умовною назвою «Бандурист» ПУГМ у Перемишлі (1970–1974), III відділу ВУГМ у Ряшеві (1974–1975), III відділу ВУГМ у Перемишлі (1975–1981). *(АІНП Ж, 034/96, т. 1–2; АІНП Ж, 00138/1718, м/ф; АІНП Ж, 00260/3, т. 10, Архівний журнал реєстрації особових і робочих справ вилученої агентури ВУГМ у Ряшеві; АІНП Ж, 00179/3, Архівний журнал реєстрації особових і робочих справ вилученої агентури ВУГМ у Ряшеві; Syrnyk J. Ukraińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (1956–1990). – Wrocław, 2008. – S. 122–123).*

Stefana, Kopko Marii, ps. „Małusza”[5], Malnowicza Michała[6], Pajtasz[a][c] Władysława[7].

Również proszę o przysłanie mi dokumentów ze zdjęciami osób, które zatrzymano na zasadzkach po moim odjeździe z Krakowa.

---

[c] *Było*: Patjasz.

[5] Olga Moroz vel Turyk vel Ołena Zaryćka (ur. 7 VI 1925 w Turynce, pow. żółkiewski), ps. „Luba”, „Mawka 2”, „Małusza”. Od 1940 w junactwie OUN; od 1944 w OUN, łączniczka i referentka siatki UCzCh; zwiadowca przy sztabie UPA-Zachid dowódcy „Kuli” (zginął w grudniu 1944); od 1945 współpracuje z referentem politycznym OUN Wasylem Hałasą, ps. „Orłan” jako łączniczka i kolporterka ulotek propagandowych. Jesienią 1945 w Gliwicach i latem 1947 w okolicach Jeleniej Góry stworzyła punkty kontaktowe. W 1946 przekazała w Szczecinie brytyjskiemu attaché wojskowemu propagandowe publikacje OUN; 6 X 1946 aresztowana w Przemyślu pod zarzutem posiadania fałszywych dokumentów, zwolniona po 3 miesiącach; w 1947 organizowała punkt łączności OUN w Gliwicach i w Łodzi, stamtąd rozpowszechniała literaturę propagandową. W sierpniu 1947 pojechała do Jeleniej Góry z podziemnymi wydawnictwami, 22 X 1947 aresztowana w Ptaszynie; śledztwo toczyło się w Polsce, potem przekazana do ZSRS do Lwowa; skazana w maju 1948 na 25 lat łagrów (Inta i Kazachstan); zwolniona w 1957. Powróciła na Ukrainę, osiedliła się w Morszynie w Lwowskiem. AIPN Wr, 038/102, t. 1–2; AIPN Wr, 049/34, t. 1; AIPN, 01224/2023, mf.; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 152; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 49, 78, 95; *Ukrajińska żinka y wyzwolnij borot'bi (1940–1950): Bibliohraficznyj dowidnyk*, red. H. P. Mudra, Lwiw 2004, s. 93; T. Balbus, *„Okno na świat”. Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954)* [w:] *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 80–84; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 48, 50.

[6] Mychajło Malnowycz (ur. 13 X 1923 w Wielkich Oczach). Aresztowany 12 V 1947 w Krakowie; oskarżony o udzielanie pomocy członkom OUN (miał być łącznikiem, udostępniał swoje mieszkanie jako punkt kontaktowy); wyrokiem WSR w Warszawie 16 X 1948 skazany na 15 lat więzienia; osadzony w COP w Jaworznie; na mocy amnestii karę zmniejszono do 10 lat, zwolniony w grudniu 1954; inwigilowany w ramach SEO przez Wydz. II KW MO w Krakowie, ze zgromadzonych dokumentów wynika, że inwigilacja miała charakter formalny. AIPN, 0259/222; AIPN Kr, 07/359; AIPN Rz, 052/375; AIPN Rz, 04/294.

[7] Władysław Pajtasz (ur. 7 II 1927 w Przekopanej, pow. przemyski). Aresztowany 27 IX 1946 w Przemyślu, zwolniony w listopadzie 1946; aresztowany w Krakowie 12 V 1947, zwolniony 30 XII 1947; w l. 1949–1954 alumn w Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie; członek UTSK w Przemyślu, organizator chóru cerkiewnego „Hori serca”, kierownik zespołu dramatycznego, zespołu mandolinistów i bandurzystów; wg dokumentów UB/SB ww. miał zostać pozyskany do współpracy 10 IV 1956 jako inf. ps. „W-15” przez PUdsBP w Gorzowie Wielkopolskim w celu inwigilacji alumnów i kadry wykładowców w seminarium; w zachowanym mikrofilmie (1 jacket, tj. klisza) znajduje się pisemne zobowiązanie z 2 I 1948 podpisane ps. „W-15”, raport chor. Jerzego Ceglackiego o dokonanym werbunku z 13 IV 1956 r., doniesienie sygnowane ps. „W-15” z 10 IV 1956, charakterystyka inf. „W-13” (tak w tekście) oraz postanowienie o przekazaniu teczki personalnej informator „W-13” (tak w tekście) do PUdsBP w Człuchowie, brak informacji o dalszym przebiegu sprawy; wg zapisów dziennika archiwalnego teczek personalnych i pracy wyeliminowanej agentury KW MO w Rzeszowie 3 XI 1964 odnotowano zarchiwizowanie pod nr. 23208 akt (1 tom teczki personalnej) dot. Pajtasz Władysława, 19 IV 1968 akta zarchiwizowano pod nr. 6112; inwigilowany przez Wydz. III KW MO w Rzeszowie w ramach SEO (1959–1960), sprawę przekwalifikowano do kategorii SOO (1960), przekazano KP MO w Przemyślu (1964–1970), inwigilowany w ramach KE krypt. „Bandurzysta” przez KP MO w Przemyślu (1970–1974), Wydz. III KW MO w Rzeszowie (1974–1975), Wydz. III KW MO w Przemyślu (1975–1981). AIPN Rz, 034/96, t. 1–2; AIPN Rz, 00138/1718, mf; AIPN Rz, 00260/3, t. 10, Dziennik archiwalny teczek personalnych i pracy wyeliminowanej agentury KW MO w Rzeszowie; AIPN Rz, 00179/3, Dziennik archiwalny teczek personalnych i pracy wyeliminowanej agentury KW MO w Rzeszowie; J. Syrnyk, *op. cit.*, s. 122–123.

Також прошу прислати мені документи з фотографіями осіб, яких було затримано в засідках після мого від'їзду з Кракова.

Прошу також про допит Карванської Анни, пс. «Аська», на тему структури організації УПА на території Перемиського пов[іту], якщо можливо, то прошу зробити за її зізнаннями схему орг[анізації] УПА з зазначенням к[оманд]ирів.

Прошу повідомити мені, якщо де-небудь у засідках буде затриманий Паук Василь[8].

Перемишль, 18 V [19]47 р.

Майор (—) Врублевський[9]

АІНП Ж, 107/693, т. 2, арк. 51.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
Посередині нижньої частини документу міститься фотокартка жінки.

---

[8] Паук Василь (нар. 31 I 1904, Буців). Утримувався в ЦТП в Явожно. Фігурує у переліку військової районної прокуратури в Кракові, запис стосується припинення справи 17 VI 1948. *(АІНП Кр, 302/30; АІНП Ж, 04/294. АІНП, КЗІ колишнього Бюро «С», картка Е-14).*

[9] Врублевський Броніслав (Борис) (нар. 1922), підполковник УГБ, член ПРП, ПОРП. У 1941–1943 рр. у РСЧА. З 1943 у 1-ій дп ім. Т. Костюшка. З квітня до липня 1944 – навчався в Куйбишівській міжкрайовій школі НКВС. З серпня 1944 – керівник 2-ої секції ВУГБ у Любліні. З січня 1945 – заступник керівника ВУГБ в Любліні. З лютого 1945 – керівник МУГБ в Любліні. З березня 1945 – керівник I відділення, в. о. заступника керівника ВУГБ в Любліні. З квітня 1945 – керівник 1-ої секції VIII відділення I департаменту МГБ. З серпня 1945 – заступник керівника ВУГБ в Любліні. З вересня 1946 – заступник начальника I відділення III департаменту МГБ. З серпня 1948 – начальник I відділення III департаменту МГБ. З серпня 1949 – заступник начальника I відділення III департаменту МГБ. З червня 1950 – начальник II відділення III департаменту МГБ. У жовтні 1953 розжалуваний. З грудня 1953 – старший інспектор III відділення департаменту вишколу МГБ, потім звільнений. *(Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu Bezpieczeństwa Publicznego na Lubelszczyźnie (lipiec 1944 – czerwiec 1945). Zb. pr. – Warszawa, 2004. – S. 52–53).*

Proszę również o przesłuchanie Karwańskiej Anny, ps. „Aśka" na temat budowy organizacji UPA na terenie pow[iatu] Przemyśl; jeżeli możliwe, to proszę zrobić z jej zeznań schemat org[anizacji] UPA ze wskazaniem d[owód]ców.

Jeżeli gdziekolwiek zostanie zatrzymany na zasadzkach Pauk Bazyli[8], to proszę mnie zawiadomić.

Przemyśl, dnia 18 V [19]47 r.

(—) Mjr Wróblewski[9]

AIPN Rz, 107/693, t. 2, k. 51.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W dolnej części dokumentu na środku doklejone zdjęcie kobiety.

[8] Bazyli Pauk (ur. 31 I 1904 w Bucowie). Osadzony w COP w Jaworznie; figuruje w repertorium Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Krakowie, adnotacja dotyczy umorzenia sprawy 17 VI 1948. AIPN Kr, 302/30; AIPN Rz, 04/294; AIPN, KOI b. Biura „C", karta E-14.

[9] Bronisław (Borys) Wróblewski (ur. 1922), ppłk UBP; członek PPR/PZPR. W l. 1941–1943 w Armii Czerwonej; od 1943 w 1. DP im. T. Kościuszki; od kwietnia do lipca 1944 słuchacz szkoły NKWD w Kujbyszewie; od sierpnia 1944 kierownik Sekcji 2 WUBP w Lublinie; od stycznia 1945 zca kierownika WUBP w Lublinie; od lutego 1945 kierownik MUBP w Lublinie; od marca 1945 kierownik Wydz. I, p.o. zcy kierownika WUBP w Lublinie; od kwietnia 1945 kierownik Sekcji 1 Wydz. VIII Dep. I MBP; od sierpnia 1945 zca kierownika WUBP w Lublinie; od września 1946 zca naczelnika Wydz. I Dep. III MBP; od sierpnia 1948 naczelnik Wydz. I Dep. III MBP; od sierpnia 1949 zca naczelnika Wydz. I Dep. III MBP; od czerwca 1950 naczelnik Wydz. II Dep. III MBP. Zdegradowany w październiku 1953; od grudnia 1953 st. inspektor Wydz. III Dep. Szkolenia MBP, następnie zwolniony. *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu Bezpieczeństwa Publicznego na Lubelszczyźnie (lipiec 1944 – czerwiec 1945)*, pod red. L. Pietrzaka i in., Warszawa 2004, s. 52–53.

№ 18

23 травня 1947, Ряшів. Фрагмент звіту представництва МГБ при ОГ «Вісла» за період з 15 до 22 травня 1947 р. про діяльність українського підпілля у Польщі

Ряшів, 23 травня 1947 р.

[а-б-в-]Звіт[-в-б-а]
представництва МГБ при оперативній групі «Вісла»
за період з 15 травня по 22 травня 1947 р.

[б-]Діяльність українського підпілля[-б]

[б-]Територіальне розташування інструктора цивільної мережі:[-б]

Мережа української «цивільної адміністрації» в Польщі охоплює на п[ів]д[енному] сході всю прикордонну смугу завширшки 20–30 км, тобто ті терени, де замешкує переважно «змішане» населення. Гранична лінія наявності цієї мережі на заході – вздовж Дунайця з містечками Північним, Новим і Старим Санчем. На півночі ця лінія проходить біля Ясла і північніше Кросна, далі «прямує» на Переворськ, Сіняву і на захід від Любачева, й закінчується в околицях Томашева-Любельського, тобто там, де українці живуть менш компактно, а отже вплив українського пі[д]пі[ля] слабший.

На описаних вище теренах функціонує одна округа (її межі відповідають кордонам воєводства) з окружним провідником[г], тобто керівником округи «Григором», на чолі. Округа «Григора» називається Перемиською. В ній створені два надрайони. Один, Сяноцький під керівництвом «Мара», охоплює терени Новосанчівського повіту, Кросна, Сянока й Ліська. До другого, Перемиського надрайону на чолі з провідником «Корнійчуком»[г1], входять Перемиський, Ярославський і Любачівський повіти.

Кожен надрайон поділений на райони.

У надрайоні «Мара» є три райони. Їх очолюють, відповідно, провідники «Борис», «Давиденко» та «Чорнота». Район «Давиденка» у свою чергу

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

[г] *У документі використується назва:* проводнік.

[г] *Було:* «Корнєйчука».

[1] Винничук Микола, пс. «Вир», «Корнійчук». 1945–1947 – організаційний референт II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. З травня до вересня 1947 – провідник Перемиського н-рну. Імовірно загинув у бою з ВП VIII 1947. *(Літопис УПА. Т. 16: Підпільні журнали закерзонської України, 1945–1947. – Торонто, 1987. – С. 21, 266; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 12, 440, 493).*

Nr 18

23 maja 1947, Rzeszów. Fragment sprawozdania Delegatury MBP przy GO „Wisła" za okres od 15 do 22 maja 1947 r., dotyczący działalności podziemia ukraińskiego w Polsce

Rzeszów, dnia 23 maja 1947 r.

[a-b-c-]Sprawozdanie[-c-b-a]
Delegatury MBP przy Grupie Operacyjnej „Wisła"
za okres od dnia 15 maja do 22 maja 1947 r.

[b-]Działalność podziemia ukraińskiego[-b]

[b-]Układ terenowy instruktora sieci cywilnej:[-b]

Na terenach Polski ukraińska siatka „Administracji Cywilnej" obejmuje pas przygraniczny na p[o]ł[u]d[niowym] wschodzie na szerokości 20–30 km, wszędzie, gdzie jest osiedlona ludność ukraińska, ewentualnie mieszana. Granicą zachodnią wpływów siatki cywilnej jest linia wzdłuż Dunajca z miasteczkami: Piwniczna, Nowy i Stary Sącz. Na północy linia ta przebiega koło Jasła i na p[ó]ł-[noc] od Krosna, kierując się na Przeworsk, Sieniawę i na zachód od Lubaczowa, gdzie kończy się w okolicach Tomaszowa Lubelskiego, na których to terenach zagęszczenie ludności ukraińskiej jest mniejsze i wpływy po[d]ziemi[a] ukraińskiego proporcjonalnie do tego zagęszczenia maleją.

Teren ten obejmuje swą działalnością jedną *obłast'* (odpowiednik województwa) z „prowidnykiem[d] *obłastnym*", t[o] j[est] kierownikiem *obłasti* ps. „Grigor". Obłast' „Grigora" nosi nazwę *obłasti* przemyskiej. W ramach tej obłaści są utworzone dwa nadrejony. Jeden nadrejon na terenach powiatu Nowego Sącza, Krosna, Sanoka i Leska z prowidnykiem nadrejonowym ps. „Mar", noszący nazwę nadrejonu sanockiego i drugi nadrejon z prowidnykiem ps. „Kornijczuk"[e][1] obejmujący powiaty: przemyski, jarosławski i lubaczowski, pod nazwą nadrejonu przemyskiego.

Każdy nadrejon jest podzielony na rejony.

Nadrejon „Mara" dzieli się na trzy rejony. Poszczególnymi prowidnykami rejonowymi są: „Borys", „Dawidenko" i „Czarnota". Rejon „Dawidenki" jest

---

[a-a] *Zapisano wersalikami.*

[b-b] *Podkreślono maszynowo.*

[c-c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[d] *W dokumencie stosuje się nazwę:* prowodnik.

[e] *Było:* „Korniejczuka".

[1] Mykoła Wynnyczuk, ps. „Wyr", „Kornijczuk". W l. 1945–1947 referent ds. organizacji II Okręgu „Baturyn"; od maja do września 1947 prowidnyk nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu. Prawdopodobnie zginął w walce z WP w sierpniu 1947. *Pidpilni żurnały zakerzońskoji Ukrajiny...*, s. 21, 266; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 12, 440, 493.

поділяється на вісім кущів. Про трьох кущових відомо («Вігор-Лан», «Грошин» і «Ярема»), щодо інших очільників точних даних немає.

Надрайон «Корнійчука» ділиться на чотири райони з провідниками, псевдоніми яких – «Сльота»[2], «Зан», «Головий» і «Швець». Райони складаються з окремих кущів.

На кожному щаблі української підпільної адміністрації функціонують референтури: Служби безпеки, господарська, пропагандистська, у санітарних справах. При провідниках деяких районів діють капелани (надрай[он] «Мара» – священик «Яворенко»[3]).

Де перебувають крайовий провідник і окремі члени УГВР – невідомо. Слід припускати, що вони знаходяться за кордоном – в СРСР і країнах Заходу.

[6-]Методи діяльності та завдання цивільної мережі[-6]

Методи, що застосовуються цивільною мережею, залежать від оперативної ситуації в терені. В окрузі це особливо проявляється на тих рівнях, які нижчі за кущ. А от діяльність керівних чинників підпілля, з врахуванням існуючої в терені ситуації, є більш заполітизованою й пов'язана з політичними реаліями на міжнародній арені. Ідеологічно підпілля «підживлюється»

---

[2] Ймовірно Козенко Корнель (нар. 25 IX 1918, м. Подемщина Любачівського повіту – пом. 8 VII 1950, м. Варшава), пс. «Корнієнко», «Сльота». З 1941/1942 – член ОУН. Від 17 VII 1943 до липня 1944 – в дивізії СС «Галичина». До жовтня 1944 – ройовий сотні УПА М. Федака. Листопад 1944 – травень 1945 – господарський референт району, надрайону ОУН-Б (у Томашівському, Перемишлькому повітах). Далі, до жовтня 1946 – господарський референт II-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. Від жовтня до грудня 1946 – інспекційний V району ОУН-Б. Через підвищену активність ВП Козенко перебував у «Заруби», а потім – із боївкою СБ, якою командував Петро Горошко-«Грицько» (грудень 1946 – липень 1947). 28 VIII 1947, під час засідки, організованої відділом МО біля м. Лувчи в люблінських лісах, зазнав поранення в руку. Перебував в групі референта СБ «Летуна» і В. Щигельського-«Бурлаки». Жовтень 1947 – березень 1948 – у криївці з «Бурлакою», «Грицьком», «Чайкою» і «Котом» біля м. Домбровиця. Затим, із березня 1948 до 15 VI 1948, переховувався в синявських лісах і в районі м. Курилівка. 15 VI 1948 із «Бурлакою», «Грицьком», «Чайкою» і «Котом» подався до американської зони окупації Німеччини. Перейшли кордон із Чехословаччиною 17 VI 1948. 20 VI заарештований у Чехословаччині. 19 VII 1948 переданий полській владі, будучи важко хворим на сухоти. 14 III 1950 направлений до тюремної лікарні у Варшаві. Медкомісія лікарні дійшла висновку 25 V 1950, що якщо далі Козенко перебуватиме в тюремній лікарні, то може померти. 8 VII 1950 він помер. Із невідомих причин у надрах МГБ були вироблені рішення про зміну статусу Козенка (передання з-під тимчасового арешту під нагляд органів ВП) і скерування на лікування до цивільного медзакладу (13 VII 1950). Наказ заступника головного військового прокурора про звільнення з тюрми (13 VII 1950). Рішення про припинення слідства (28 IX 1951). *(АІНП 0192/336/4; АІНП Ка 03/1860 t. 1; АІНП Ка 03/1860 t. 2; АІНП 1820/2; АІНП 01224/1952/J; karta ewidencyjna dot. zgonu Kozenki w archiwum USC Warszawa-Mokotów, nr V/679/1950. Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 492–493. Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 73).*

[3] Радьо Андрій (нар. 1909, Коровники – пом. 1959), пс. «Яворенко». У 1936 висвячений на греко-католицького священика. З березня 1945 до 1946 – капелан Лемківського куреня УПА В. Мізерного («Рена») ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Заарештований на тер. Чехословаччини. Переданий радянським органам безпеки. Певно був засуджений до 10 р. позбавлення волі. В 1956 звільнений. *(Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 136, 138, 278; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 314).*

z kolei podzielony na osiem kuszczy. Kuszczowymi są: ps. „Wigor-Łan", „Groszyn" i „Jarema", reszta dokładnie nieustalona.

Nadrejon „Kornijczuka" dzieli się na cztery rejony z prowidnykami: pseudo-[nimy] – „Słota"[2], „Zan", „Hołowyj" i „Szwec", które z kolei dzielą się na poszczególne kuszcze.

Na każdym szczeblu administracji są potworzone referaty zajmujące się zagadnieniami służby bezpieczeństwa, gospodarczymi, propagandowymi i sanitarnymi. Z poszczególnymi prowidnykami są również połączeni w niektórych rejonach popi sprawujący funkcje duszpasterskie (nadrej[on] „Mara" – pop, ps. „Jaworenko"[3]).

Miejsca przebywania krajowego prowidnyka i poszczególnych członków UHWR nie zostały ustalone; należy przypuszczać, że znajdują się za granicą w ZSRR i państwach zachodnich.

[b-]Metody działania i zadania siatki cywilnej[-b]

Siatka cywilna stosuje swoje metody w zależności od powstałych w terenie warunków. Dotyczy to szczególnie jednostek niższych [od] obłaści do kuszcza.

---

[2] Prawdopodobnie Kornel Kozenko (ur. 25 IX 1918 w m. Podemszczyzna, pow. lubaczowski), ps. „Kornijenko", „Słota". Od 1941/1942 członek OUN, od 17 VII 1943 do lipca 1944 w Dywizji SS „Galizien"; do października 1944 rojowy sotni UPA Mychajły Fedaka; od 1 XI 1944 do lutego 1945 referent gospodarczy w pow. mościskim; od lutego do maja 1945 nadrejonowy referent gospodarczy OUN w pow. jarosławskim, lubaczowskim, płn. części pow. przemyskiego i płn-wsch. części pow. tomaszowskiego; od maja 1945 do października 1946 referent gospodarczy II Okręgu OUN; od października do grudnia 1946 inspekcyjny V rejonu OUN; z powodu wzmożonej działalności WP Kozenko przebywał u „Zaruby", a następnie z bojówką SB dowodzoną przez Petra Horoszkę, ps. „Hryćko" (grudzień 1946 – lipiec 1947); w drodze do miejsca postoju „Kryma" w Lasach Lublinieckich 28 VIII 1947 został ranny w rękę w zasadzce zorganizowanej przez oddział MO koło Łówczy; przebywał w grupie referenta SB, ps. „Łetun" i Wołodymyra Szczyhelśkiego, ps. „Burłaka"; od listopada 1947 do marca 1948 przebywał w bunkrze z „Burłaką", „Hryćkiem", „Czajką" i „Kitem" koło Dąbrowicy; po wyjściu z bunkra, od marca 1948 do 15 VI 1948 ukrywał się na terenie m. Kuryłówka, a także w Lasach Sieniawskich; 15 VI 1948 wyruszył razem z „Burłaką", „Hryćkiem" i „Kitem" do amerykańskiej strefy okupacyjnej w Niemczech; granicę Czechosłowacji przeszedł 17 VI 1948; aresztowany w Czechosłowacji 20 VI 1948; przekazany władzom polskim 19 VII 1948; ciężko chory na gruźlicę płuc, której nabawił się przebywając w areszcie tymczasowym MBP, został skierowany 14 III 1950 do szpitala więziennego na Mokotowie w Warszawie; na podstawie decyzji Komisji Lekarskiej szpitala na Mokotowie 25 V 1950 stwierdzono, że dalsze przebywanie Kozenki w szpitalu więziennym grozi jego śmiercią; zgodnie z informacją znajdującą się w archiwum USC Warszawa-Mokotów, Kornel Kozenko zmarł w więzieniu na Mokotowie 8 VII 1950; z nieznanych przyczyn wydawano w MBP kolejne dokumenty dot. Kozenki: postanowienie o zmianie statusu Kozenki z aresztu tymczasowego na dozór organów BP i skierowanie go do leczenia cywilnego (13 VII 1950); nakaz zcy Naczelnego Prokuratora Wojskowego zwolnienia z więzienia (13 VII 1950); postanowienie o umorzeniu śledztwa i pokwitowanie odbioru postanowienia umorzenia śledztwa (28 IX 1951). AIPN, 0192/336/4; AIPN Ka, 03/1860 t. 1; AIPN Ka, 03/1860 t. 2; AIPN, 1820/2; AIPN, 01224/1952/J; karta ewidencyjna dot. zgonu Kozenki w archiwum USC Warszawa-Mokotów, nr V/679/1950; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"*..., s. 492–493; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 73.

[3] Andrij Radio (ur. 1909 w Krównikach, zm. w 1959), ps. „Jaworenko". W 1936 wyświęcony na greckokatolickiego duchownego. Od marca 1945 do 1946 kapelan łemkowskiego kurenia UPA Wasyla Mizernego, ps. „Ren" TW 26 „Łemko" WO 6 „Sian" UPA-Zachid; aresztowany na terytorium Czechosłowacji, przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa. Prawdopodobnie skazany na 10 lat pozbawienia wolności; zwolniony w 1956. *Medyczna opika w UPA*..., s. 136, 138, 278; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"*..., s. 314.

з-за кордону, колами УГВР. Ця ідеологія містить фашистські та реакційні елементи.

Як випливає з листа, перехопленого 16 V, керівництво УГВР зв'язалося з англійською розвідкою і за її дорученням розпочало роботу в Польщі та СРСР. У літературі, яку вони поширюють, провідником українського руху називається Мельник[д][4], відомий український діяч з довоєнних часів. Здається, ця розвідувальна мережа ще не має безпосереднього впливу на УПА і лише намагається його здобути, шукаючи прихильників, які б могли б стати інформаторами. Цей факт може вказувати на наявність у надрах УГВР двох течій [...][е], що так чи інакше пов'язані з підпіллям в Україні. Попри те, що наразі ідеологічний вплив УГВР на український рух, поза сумнівом, здійснюється, на українські кола продовжують впливати здавна вкорінені погляди та ідеї, які закріпилися в період німецької окупації й не залежать від коливань світової політики.

Контактів між цивільною мережею й зарубіжжям досі не зафіксовано, тому важко встановити достеменно, яка саме з течій УГВР упливає на діяльність підпілля в терені.

Представники місцевих осередків руху, орієнтуючись на націоналістичну свідомість, сформовану в період співпраці з німцями, «прив'язують» свою пропаганду до існуючих реалій, про які дізнаються з газет чи організаційних брошур. Серед здобутих архівних документів міститься чимало таких, у яких є відомості про участь багатьох українців в різних спілках націоналістичного спрямування, створених у Польщі.

У терені пропагуються ідея самостійної України та безкомпромісна боротьба за її створення.

Завдання, які ставить перед собою український рух, викладені в низці листів різних провідників, що закликають до:

[д] *Було:* Міельніка.

[е] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[4] Мельник Андрій (нар. 12 XII 1890, с. Воля Якубова Дрогобицького р-ну Львівської обл. – пом. 1 I 1964, м. Клерво, Люксембург). Полковник армії УНР. У 1914–1916 – старшина УСС, к-р сотні. 4 IX 1916 потрапив у російський полон в боях під Лисонею. Від січня 1918 – нач. штабу куреня Січових Стрільців у Києві. З березня 1918 – нач. штабу полку Січових Стрільців. Березень–квітень 1919 – нач. штабу армії УНР. Згодом був помічником коменданта групи Січових Стрільців. 1920–1922 – інспектор військових місій УНР у Празі й Відні. Член начальної команди УВО (1921–1922). З 1922 – у Східній Галичині. Жовтень 1922 – квітень 1924 – крайовий комендант УВО. 10 IV 1924 за політичну діяльність заарештований польською владою на Рожнятинщині. 28 III 1925 засуджений до 4 р. ув'язнення. В 1933–1939 був головою Головної ради католицької акції української молоді «Орли». Член правління видавничої спілки «Діло» (1932–1938). Із 1938 – провідник (голова ПУН) ОУН. Від 1941 – провідник ОУН-М. Заарештований німцями і ув'язнений у Заксенхаузені (26 II 1944). Восени 1944 – звільнений. Брав участь у переговорах, що призвели до створення УНК. У 1947 на III ВЗ українських націоналістів обраний довічним головою ПУН. Післявоєнний період свого життя присвятив боротьбі за консолідацію емігрантських сил. У 1957 висунув ідею створення Світового конгресу українців і Союзу українців. Вона була реалізована в 1967, коли створено Світовий конгрес вільних українців. Після війни проживав у Люксембурзі, де й помер. *(Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки / Відп. ред. В. Мороз. – Київ, 2007. – С. 753; ОУН: минуле і майбуття. – Київ, 1993).*

Natomiast praca czynników kierowniczych podziemia, przy uwzgl[ędnie]niu istniejącej sytuacji w terenie, zależna jest od warunków czystko politycznych, a orientacja kierownictwa podziemia wiąże się ściśle z wydarzeniami politycznymi na arenie międzynarodowej. Stąd też nastawienie ideowe dla ruchu podziemnego pochodzi z zagranicy, z kół UHWR, i jest przesiąknięte ideologią faszystowską i reakcyjną.

Jak wynika z przechwyconego dnia 16 V listu, kierownictwo UHWR związało się z wywiadem angielskim, podejmując z polecenia tego wywiadu pracę na terenach Polski i ZSRR. Kolportowana przez te czynniki literatura wysuwa na przewodnika ruchu ukraińskiego Melnyka[f4], znanego wodza Ukraińców jeszcze z czasów przedwojennych. Ta siatka wywiadu wydaje się nie mieć bezpośredniego wpływu na UPA i stara się dopiero wpływ ten zdobyć, szukając sympatyków, którzy by posłużyli jej jako informatorzy. Fakt ten może wskazywać na dwutorowość prądów [...][g] nurtujących UHWR, związanych w mniejszym lub w większym stopniu bezpośrednio z ruchem podziemnym na Ukrainie. Pomimo, że wpływ ideologiczny UHWR na ruch ukraiński w dobie obecnej jest niewątpliwy, to jednak wydaje się, że w masie ukraińskiej trwają przekonania i idee zakorzenione od dawna i utrwalone głównie w okresie okupacji niemieckiej, niezależne od wahań polityki międzynarodowej.

Bezpośrednich kontaktów siatki cywilnej z zagranicą dotąd nie ustalono i trudno stwierdzić, który z odłamów UHWR posiada bezpośredni wpływ na ruch podziemny w terenie.

Świadomość nacjonalistyczna, utrwalona w okresie bezpośredniej współpracy z Niemcami, jest dzisiaj motorem działania terenowych reprezentantów ruchu, stosujących w swej propagandzie jedynie powiązania do obecnej sytuacji, znanej im ogólnie z gazet czy poszczególnych broszur organizacyjnych. W zdobytych materiałach archiwalnych znajdują się liczne dokumenty, świadczące

---

[f] *Było:* Mielnika.

[g] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[4] Andrij Melnyk (ur. 12 XII 1890 w Woli Jakubowej, pow. drohobycki, zm. 1 XI 1964 w Clervaux, Luxemburg), płk URL. W l. 1914–1916 oficer USS, dca sotni; 4 IX 1916 wzięty do niewoli rosyjskiej; od stycznia 1918 naczelnik sztabu kurenia Strzelców Siczowych w Kijowie; od marca 1918 szef sztabu pułku Strzelców Siczowych; w okresie marzec–kwiecień 1919 szef sztabu armii URL, następnie pomocnik dcy grupy Strzelców Siczowych. W l. 1920–1922 inspektor misji wojskowych URL w Pradze i Wiedniu; w l. 1921–1922 członek Komendy Głównej UWO; od 1922 we wschodnej Galicji, od października 1922 do kwietnia 1924 krajowy komendant UWO; 10 IV 1924 aresztowany przez polskie władze w okolicach Rożniatowa, 28 III 1925 skazany na 4 lata więzienia. W l. 1933–1938 na czele Głównej Rady Katolickiej Akcji Ukraińskiej Młodzieży „Orły"; w l. 1932–1938 członek zarządu spółki „Diło"; od 1938 prowidnyk OUN (szef PUN), następnie (1941) prowidnyk OUN-M; 26 II 1944 aresztowany przez Niemców i uwięziony w Sachsenhausen, jesienią 1944 zwolniony. Brał udział w rozmowach, które doprowadziły do powołania Ukraińskiego Komitetu Narodowego; w 1947 na Wielkim Zgromadzeniu ukraińskich nacjonalistów został wybrany dożywotnio na przewodniczącego PUN; po wojnie walczył o konsolidację sił emigracyjnych. W 1957 wysunął ideę utworzenia światowego kongresu Ukraińców i sojuszu Ukraińców, zrealizowaną w 1967 wraz z powstaniem Światowego Kongresu Wolnych Ukraińców. Mieszkał w Luksemburgu, gdzie zmarł. P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN...*, s. 753; *OUN: mynułe i majbuttia*, Kyjiw 1993.

1. Збереження цілісності організаційної мережі (незалежно від нових умов і методів боротьби з українським підпіллям), підпорядкування всіх організаційній дисципліні, з покаранням винних за будь-яке порушення.

В одному з листів, напр., пишеться:

«Ми мусимо зціпити зуби й кулаки та йти далі. В той час, коли одні жертвують власною кров'ю та життям, а інші не бажають виконувати навіть найпростіших обов'язків, у справу мусить втручатися Організація. У випадках зловживань та різних інших непорядків – мусить застосовувати той самий критерій. Не хочеться виносити передчасні вироки у справах, бо не хочу даремно когось скривдити. Але коли так і далі триватиме, то Організація змушена буде зробити «кесарів розтин». Адже за нинішніх реалій ми не можемо гратися в слідчих і суддів. Це було б марнуванням енергії. Певно, робитимемо цей «розтин» неодноразово. До Вас повинен прибути Виш. («Вищий»). Розкажіть йому про все це і передайте від мене, що він зобов'язаний дану справу [є-]розглянути[-є]. За потреби сформую на цьому терені (Бес[кид]) спеціальний революційний суд, який матиме повноваження вчинити («чистку») у короткий термін, а коли так – то все. Хай тоді не нарікають. Організація ніколи не пасувала і не пасуватиме перед людськими бестіями»[5].

2. Збереження організаційних зв'язків, що були розірвані внаслідок військових акцій. Про ситуацію, в якій опинилися Організація, свідчить такий фрагмент листа: «За нинішнього стану речей особливо важко підтримувати зв'язок із «I–II». Втім, найголовніше, що загальний звіт, який я мав надіслати Вам до 5.04, вже у Вас. Це ще не найгірше, адже неодноразово трапляється, що не маю зв'язку [є-]з округою (так званим «кущем»)[-є] протягом тижня, а то й довше. Як Ви бачите, коменданти округ і тут праві. Неодноразово справи бувають дуже заплутаними, особливо після [смерті] генерала [а-]Свєрчевського[-а][6]. Писати регулярно, але не давати достовірних відомостей про події немає сенсу, бо це не принесе жодної користі».

[є-є] *Так у тексті.*

[5] Див. докладніше: док. № 20.

[6] Свєрчевський Кароль (нар. 22 II 1897, м. Варшава – загинув 28 III 1947, р-н с. Яблінки коло Балигроду, Польща), пс. «Вальтер», генерал-полковник (1945). У 1944 – член ЦБПК, потім – у ЦК ПРП. З жовтня 1929 – начальник відділу в IV управлінні генерального штабу РСЧА. У 1936–1938 воював на боці республіканців в Іспанії. З травня 1938 – у розпорядженні головного управління кадрів ЛКО СРСР. З червня 1939 – викладач Військової академії РСЧА ім. Фрунзе в Москві. З червня 1941 – командир 248-ої стрілецької дивізії. З грудня 1941 – у розпорядженні головного управління кадрів РСЧА, потім командир 43-ої запасної ГБ. З лютого 1942 – керівник офіцерської школи у Сибірському ВО. З серпня 1943 – заступник командира 1-го польського армійського корпусу в СРСР. З березня 1944 – заступник командира Польської армії (ПА) в СРСР. З серпня 1944 – організатор і командир 2-ої армії ВП. З жовтня 1944 – командир 3-ої армії ВП, а з грудня – знову командир 2-ої армії ВП. З червня 1945 – головний інспектор військового заселення. З вересня 1945 – командир III ВО. З лютого 1946 – заступник міністра національної оборони Польщі. У 1944–1947 – депутат Законодавчого сейму. *(Szczurowski M. Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945. Słownik biograficzny. – Pruszków, 1996. – S. 144–147).*

o przynależności wielu Ukraińców do różnych związków własnych, organizowanych w duchu nacjonalistycznym na terenie Rzeszy.

W terenie propaguje się myśl niepodległej Ukrainy i bezkompromisowej walki o jej powstanie.

Zadania, jakie nakreśla sobie ruch ukraiński, są wyłuszczone w szeregu listów różnych prowidnyków nawołujących do:

1. Zachowania całości sieci organizacyjnej niezależnie od powstających warunków i metod walki z podziemiem ukraińskim oraz podporządkowania wszystkich w dyscyplinie organizacyjnej, posuwając się do karania winnych wszelkich niedociągnięć i uchyleń.

W jednym z listów np. jest powiedziane:

„Musimy zacisnąć zęby i pięści i iść dalej. Jednakże wtedy, kiedy jedni oddają krew i życie, a drudzy nie chcą wykonywać nawet prymitywnych swoich obowiązków, wówczas organizacja musi interweniować w tej sprawie. Odnośnie [do] nadużyć i wszelkich innych nieporządków – to samo kryterium. Ja nie chcę osądzać sprawy przedwcześnie, bo [h-]nie chcę popełnić ewentualnej krzywdy dla ludzi[-h]. Ale kiedy wszystko to tak się przedstawia, to organizacja będzie zmuszona zrobić »cesarskie cięcie«. My nie jesteśmy w stanie w dzisiejszych warunkach bawić się w śledczych i w sędziów. Byłoby to marnowaniem energii. Dlatego też musimy nieraz właśnie robić to »cięcie«. Tam powinien przybyć Wysz. (»Wyższy«) do Was. Zreferujcie jemu to wszystko i przekażcie ode mnie, że on obowiązany jest te sprawy [h-]rozglądnąć[-h]. Jeśli okaże się potrzebne, to ja powołam do życia na tym terenie (Bes[kyd]) specjalny rewolucyjny sąd i on utrzyma uprawnienia [h-]»przetrząść«[-h] krótko, lecz radykalnie – to wszystko. Niech wtedy nie narzekają. Organizacja nigdy nie była i nie będzie bezsilną w stosunku do ludzkich bestii”[5].

2. Utrzymania łączności organizacyjnej przerywanej akcjami wojska. O sytuacji powstałej w organizacji świadczy poniższa wypowiedź listowa: „Tym bardziej ciężko w takim stanie rzeczy utrzymać łączność z »I–II«. Ważniejsze jest to, że meldunek ogólny, który miałem Wam nad[e]słać do 5.04 jest już u Was. Tym razem jest jeszcze nie najgorzej, bo niejednokrotnie zdarza się, że nie mam łączności [h-]z obwodem (tak zwany »kuszcz«)[-h] przez tydzień, a nawet dłużej. Jak widzicie, komendanci obwodów i w tym wypadku mają rację. Nieraz jest bardzo zagmatwana sytuacja, a specjalnie teraz od czasu zabójstwa gen. [a-]Świerczewskiego[-a][6]. Pisać na czas, a nie dać wiernego obrazu sytuacji nie ma sensu, bo to nie przyniesie żadnej korzyści”.

[h-h] *Tak w tekście.*

[5] Zob. szerzej dok. nr. 20.

[6] Karol Świerczewski (ur. 22 II 1897 w Warszawie, zginął 28 III 1947 w okolicach wsi Jabłonki koło Baligrodu), ps. „Walter”, gen. broni (1945). W 1944 członek CBKP, następnie w KC PPR. Od października 1929 szef Oddziału IV Zarządu Szt. Gen. Armii Czerwonej; w l. 1936–1938 walczył w oddziałach republikańskich w Hiszpanii; od maja 1938 w dyspozycji Głównego Zarządu Kadr NKO ZSRS; od czerwca 1939 wykładowca w Akademii Wojskowej im. Frunzego w Moskwie; od czerwca 1941 dca 248. DP; od grudnia 1941 w dyspozycji Głównego Zarządu Kadr Armii Czerwonej, a następ-

3. Накопичення всіляких матеріальних ресурсів, починаючи від різних знарядь і предметів побутового вжитку, й завершуючи одягом та харчами.

4. Ведення сільського господарства скрізь, де це можна робити, з акцентом на вирощуванні картоплі й овочів.

Ці напрямні покликані зберегти цілісність підпільного руху. Їх реалізація дозволить йому протриматися у період нинішніх репресій, а тим більше якщо тиск у майбутньому зменшиться. Плануючи свою подальшу діяльність, підпільники сподіваються, що працювати стане легше й розраховують на втілення в життя всього запланованого.

Про такі напрямки вже знають як у терені, так і в підпіллі. Це підтверджується окремими висловлюваннями щодо організаційних планів, які містяться в листах низки підпільників. Такі судження притаманні перш за все «низам», тобто тим, хто найбільше відданий боротьбі й якими легко керувати та використовувати в руслі, вигідному Організації.

Загалом зазначені вище організаційні плани вже втілюються в життя: незважаючи на військові дії, проходять мітинги та пропагандистські рейди, під час яких спеціальні пропагандисти розповідають людям про необхідність боротьби за вільну Україну. Один із активістів у листі від 12.05 описав свою участь у мітингах:

«Вчора ми з пропагандистами заходили до села Монастиря, в якому перебувало кілька поляків [з-]за Сяну. Мітинг вдався, люди, яких зібралося півсотні, з радістю нас слухали, виступали й навіть висловлювалися проти більшовиків. Захід тривав близько години з половиною. Після мітингу нас запросили на вечерю й добре почастували».

Служба безпеки в терені займається слідством, видає карні вироки, здійснює контррозвідку. Так, напр., у перехопленому звіті СБ «Південь» (імов[ірно] осередок СБ надрай[ону]) підбито підсумки діяльності в лютому 1947 р., а саме: проведене 91 слідство, 24-м особам присуджені тілесні покарання, виявлено 5 аг[ентів] УБ.

Система організаційного зв'язку, хоча й недосконала, проте функціонує безперервно. Її складові такі: штафетні лінії (ними передаються звіти, неодноразово напівдорозі вони перехоплювалися), пункти зв'язку (головний із них був ліквідований під час акції поблизу Жогатина). Магазинування речей і харчів на складах теж систематичне. Варто зауважити, що у 50% зі знищених криївок було виявлено значний обсяг збіжжя, сушеної картоплі й інших харчів. А от одягу там значно менше.

Ставлення населення до акції виселення – пасивне. Чітких інструкцій, у яких би повстанцям наказувалося проникати у середовища тих, хто переселяється, не виявлено, однак випадки знімання бандитів з транспорту кілька разів фіксувалися.

Як випливає зі змісту кореспонденції, яка нами переглянута, члени підпільної оунівської мережі залишають своє постійне місце проживання, щоб не потрапити під акцію виселення, переселяються до лісових криївок і продовжують виконувати свої завдання. У перехопленій кореспонденції

3. Zmagazynowania wszelkich zasobów materiałowych, począwszy od różnych narzędzi i przyborów użytkowych, a kończąc na odzieży i pożywieniu.

4. Prowadzenia uprawy roli w każdym dostępnym miejscu, kładąc nacisk na uprawy ziemniaków i jarzyn.

Te dążenia mają na celu zachowanie całokształtu ruchu podziemnego i przetrzymania okresu obecnych represji, licząc się na przyszłość ze zmniejszeniem nacisku na zwalczanie ruchu. Obiecując sobie wówczas większą łatwość w prowadzeniu pracy, planuje się dalszą działalność, licząc na konkretne zrealizowanie swych dążeń.

To nastawienie na długofalową pracę jest przyjmowane w terenie i wśród członków bezkrytycznie. Znajduje to potwierdzenie w wypowiedziach listowych, z których przebija oddanie poszczególnych członków organizacji i jej celom. Takie wypowiedzi tworzą niewątpliwie opinie dołowych członków, oddanych walce, łatwych do pokierowania i wykorzystania w każdym kierunku według potrzeb organizacji.

Realizacja poszczególnych zamierzeń jest zasadniczo przeprowadzana dość konkretnie: mimo akcji wojska odbywają się mitingi i rajdy propagandowe, na których specjalni propagandziści rozszerzają tę ideę walki o wolną Ukrainę. O przeprowadzonych mitingach pisze w liście z dn. 12.05. jeden z uczestników:

„Wczoraj chodziłem sam z propagandzistami do wsi Monastyrza, gdzie było kilku Polaków [z]za Sanu. Miting dobrze udał się, publiczność z radością słuchała nas i sama zabierała głos, wypowiadała się przeciwko bolszewikom. Przeciętny miting trwał około półtorej godz[iny], przy obecności ponad 50 osób. Po mitingu zaprosili nas na kolację, gdzie dobrze gościli".

Służba Bezpieczeństwa przeprowadza w terenie śledztwa w poszczególnych sprawach, wydaje orzeczenia karne, prowadzi akcję kontrwywiadowczą. Tak np. w przechwyconym raporcie SB „Południe" (prawdop[odobnie] nadrej[onowa] komórka SB) podają liczbę śledztw przeprowadzonych w lutym 1947 r. na 91, ukaranie 24 ludzi karą chłosty i rozszyfrowanie 5 ag[entów] UB.

Łączność organizacyjna, chociaż nie jest doskonała, istnieje jednak bez przerwy w pewnym systemie, na który składają się sztafety przenoszące meldunki (niejednokrotnie aresztowane po drodze) i składnice meldunkowe (główna składnica meldunkowa zlikwidowana w akcji w rejonie Żohatyna). Magazynowanie zasobów jest prowadzone również konkretnie. Należy stwierdzić, że w 50% zniszczonych bunkrów znajdowano liczne zapasy zboża, suszonych ziemniaków czy innego pożywienia. Mniejsze zasoby posiadają w odzieży.

---

nie dcy 43. zapasowej BP; od lutego 1942 komendant Kijowskiej Oficerskiej Szkoły Piechoty w Syberyjskim OW, od sierpnia 1943 zca dcy 1. Korpusu PSZ w ZSRS; od marca 1944 zca dcy AP w ZSRS; od sierpnia 1944 organizator i dca 2. AWP; od października 1944 dca 3. AWP, a od grudnia ponownie dca 2 AWP; od czerwca 1945 główny inspektor osadnictwa wojskowego; od września 1945 dca OW III; od lutego 1946 II wiceminister obrony narodowej; w 1. 1944–1947 poseł do KRN i na Sejm Ustawodawczy. Zginął w zasadzce urządzonej przez UPA. M. Szczurowski, *Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945. Słownik biograficzny*, Pruszków 1996, s. 144–147.

ми, напр., читаємо: «...Кричали, що через запізнення бандерівців кущ (низова одиниця підпільної мережі) мусив відійти на другий бік Любачівки...». Наведене твердження доводить, що оунівські активісти, коли переходять до лісу, вступають до банд. Тобто, осередки цивільної мережі, яким щось загрожує, йдуть зі свого села і надалі «урядують» у визначеній ділянці лісу. А зверхники цих активістів рекомендують їм говорити й переконувати людей у тому, що під час переселенської акції українське населення потерпає від терору.

Українське підпілля мститься за проведення акції з виселення, підпалюючи виселені села. У кореспонденції якогось «Віра» про це говориться так: «Реагувати на переселення ми погодилися. За наказом «Крук» спершу спалив Косинецин[7] і Горайське в Ярославському пов[іті]. Після невеликої переписки з ним ми домовилися, що до відкликання він більше нічого не палитиме» (лист від 8.05).

Але після того на згаданих теренах сталися й інші пожежі, що може свідчити про перегляд цього рішення. Втім, вони відбуваються лише в Ярославському й Любачівському повітах, з чого можна зробити висновок, що підпали все-таки не масове явище.

Робота підпільної мережі глибоко законспірована. Кожна територія, місцевість чи будь-яка назва позначаються криптонімами. Так само кожна особа і кожний повстанський відділ мають псевдоніми, часто навіть два водночас: один – цифровий, другий – літерний. [В] організаційній переписці зазвичай скорочуються назви чи криптоніми, що, попри достатню кількість джерел, ускладнює нам процес відтворення цілісної структури [ОУН]. Часто матеріали про одне й те саме відрізняються тому, що існує велика кількість різних криптонімів. Потрібно дуже докладно аналізувати документи, аби повністю відтворити справжню структуру українського підпілля.

[б-]Території діяльності банд[-б].

Як крайовий провідник не перебуває на території Польщі, так і штаб УПА ймовірно розташований за її межами – в СРСР.

Банди, що діють на нашій території, належать до загону «Рена». Це курені «Прута»[8] і «Байди». Курінь «Залізняка», який діє на території Люба-

---

[7] Місцевість не встановлена.

[8] Вацик Павло або Вацько Павло (нар. 1917 – загинув 1 чи 3 III 1946), пс. «Пруг». В УПА – з осені 1943. Станом на листопад 1944 – к-р сотні «Змії» куреня «Скажені». Був поранений у бою на Богородчанщині (Івано-Франківська обл.). Напр. 1944 очолив курінь «Скажені» (згодом називатиметься «Підкарпатським» і діятиме у ТВ 22 «Чорний ліс» ВО 5 «Маківка» УПА-Захід). Вирушив із ним з «Чорного лісу» (Івано-Франківщина) в бік Карпат. У 1945 рейдував у Коломийщині, Дрогобиччині, Самбірщині. 22 VII 1945 із куренем перейшов з УРСР у Лемківщину (тепер – тер. Підкарпатського воєводства). Серпень–вересень 1945 – очолював рейд у Словаччину. 10 IX 1945 повернувся назад. Жовтень 1945 – перебуває в рейді Перемищиною, звідки готувався перейти знову в Словаччину. 22 X 1945 очолював акцію на казарми ВП і відділок ГМ у м. Бірчі (Перемиський пов. Підкарпатського воєводства). Загинув у сутичці з НКВС під час «зимової блокади». Відзначений Срібним Хрестом бойової заслуги I класу. *(Літопис УПА. Т. 3.*

Stanowisko odnośnie [do] akcji wysiedlania jest z konieczności bierne. Nie spotykano się z wyraźnymi instrukcjami nakazującymi przenikanie zorganizowanych ludzi do transportów, wypadki jednak wyławiania bandytów z transportów były kilkakrotnie notowane.

W związku z wysiedleniem zauważa się jedynie z obserwacji posiadanej korespondencji to, że członkowie sieci cywilnej opuszczają swoje stałe miejsca pobytu, aby nie być wysiedlonym, i obierają na miejsca postoju bunkry leśne, wykonując dalej swoje zadania. W przechwyconej korespondencji czytamy np. „...Krzyczeli, że nie będą mieć banderowcy wolnej chwili i z tej przyczyny kuszcz (dołowa jednostka siatki cywilnej) musiał się wycofać na drugą stronę Lubaczówki...". Powyższe stwierdzenie tłumaczy mniemanie, jakoby wszyscy zorganizowani wstępowali do band z tego powodu, że uchodzą do lasu. Świadczy to o tym, że zagrożone ogniwa siatki cywilnej wynoszą się ze swej wsi i „urzędują" dalej w lesie na wyznaczonym terenie. Odgórnie natomiast poleca się szerzenie przekonań i wypowiedzi o terrorze stosowanym w postaci akcji przesiedlenia na ludności ukraińskiej.

Rozważa się w podziemiu ukraińskim metody odwetu za wysiedlenie w postaci palenia wysiedlonych wsi. W korespondencji napotyka się wypowiedz[i] w formie raportu od niejakiego „Wira" następujące: „O przesiedleniu i naszej taktyce godzimy się. Z początku na rozkaz »Kruk« spalił Kosinecin[7], Horajskie (pow[iat] jarosławski). Po krótkiej korespondencji i porozumieniu z nami, że nie będzie palić aż do odwołania". Wypowiedź z dn. 8.05.

Po tym terminie notowano jednak szereg pożarów właśnie na tych terenach, co wskazywałoby właśnie na zmianę decyzji. Jednakże dotąd notuje się tylko pożary na terenach powiatu jarosławskiego i lubaczowskiego, stąd można twierdzić, że ogólnego charakteru akcja ta jeszcze nie nabrała.

Praca siatki cywilnej jest głęboko zakonspirowana. Każdy teren, miejscowość czy jakakolwiek nazwa w ogóle, posiadają kryptonimy. Tak samo każda osoba i każda jednostka organizacyjna posiadają pseuda, nieraz podwójne: jedno – cyfrowe, drugie – słowne. [W] korespondencji organizacyjnej posługują się prawie wyłącznie skrótami nazw czy kryptonimów, tak że odtworzenie całości struktury organizacyjnej natrafia na poważne przeszkody mimo posiadania szeregu materiałów. Materiały te często, chociaż dotyczą jednej rzeczy, różnią się od siebie, co pochodzi właśnie z powodu istnienia masy różnych kryptonimów. Potrzeba dokładnej analizy materiałów do odtworzenia całokształtu struktury organizacji podziemia ukraińskiego.

[b-]Tereny działania band[-b].

Tak samo jak krajowy prowidnyk nie przebywa na terenach Polski, sztab UPA posiada prawdopodobnie miejsce postoju w ZSRR.

---

[7] Miejscowość nieustalona.

човщини, найімовірніше теж належить до згаданого загону, проте конкретних підтверджень цього немає.

Банди куреня «Прута», тобто сотні «Хріна»[ж], «Біра», «Ст[а]ха»[9] та «Орленка», діють у Сяноцькому надрайоні.

Банди «Гриня»[з] і «Стаха» оперують на теренах Кроснянського й Сяноцького [повітів], уздовж кордону з Чехословаччиною, від Балигорода на захід і до південних околиць Дуклі. Сотні «Біра» й «Орленка» діють у Лісь-кому повіті поблизу кордону, на південний схід від Балигорода.

Курені «Залізняка» і «Байди» окремими сотнями діють на теренах Перемишлянщини, Любачовщини і Ярославщини. Сотні, які діють на південь від Перемишля, часто переходять радянський кордон.

Влітку вони не мають постійного місцеперебування, а рейдують із місця на місце у визначеному районі діяльності.

[б-]Методи діяльності банд і [їхні] завдання[-б].

Наприкінці 1945 р. структура банд зазнала змін: членів сотні «демобілізували» і розмістили по селах, де були створені відділи, готові по тривозі стати до зброї. Проте вже в 1946 році від цієї системи відмовилися й усіх знову пооб'єднували у постійні відділи.

Такі відділи – сотні – взимку спокійно відпочивають [у] заздалегідь підготовлених сховищах, які розташовані в глибоко законспірованих місцях.

Влітку сотні проводять рейди, тобто переходи до визначених пунктів чи теренів діяльності.

На банди покладаються бойові й пропагандистські завдання.

Чорний Ліс. Видання команди Станиславівського ТВ УПА, 1947–1950. Кн. 1: 1947–1948. – Торонто, 1987. – С. 37, 63, 76–79, 81–82, 93–94, 122, 151, 154, 168, 173–174, 176, 236; Літопис УПА. Т. 18: Карпатська група УПА «Говерля». – Торонто–Львів, 1990. – Кн. 1. – С. 11; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 90, 434; Літопис УПА. Нова серія. Т. 22: Станиславівська округа ОУН: документи і матеріали. 1945–1951. Київ–Торонто, 2013. – С. 136; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 81–82).

ж *Було:* «Гріна».

з *Було:* «Хриня».

9 Ймовірно Лонґін Колат, пс. «Стах». У І пол. 1946 – бунчужний у сотні «Ударники III» В. Шишканинця-«Бора» куреня В. Мізерного-«Рена» ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Станом на травень–червень 1946 – очолював одну з чот сотні «Ударники VIII» згаданого куреня. Улітку 1946 став к-ром цієї сотні. Жовтень 1946 – поранений у бою в с. Середнє Велике і Лукове. Березень 1947 – командує боєм сотні з підрозділами ВП у лісах масиву Хрещата. Брав участь у нападі на польського генерал-полковника К. Свєрчевського. 12 V 1947 зі своєю сотнею з втратами вийшов із польського оточення в р-ні масиву Хрещата. У 29 VI 1947 в р-ні польського с. Сянки перейшов на тер. УРСР. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 100, 106, 122. 310, 620, 736; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 51; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський), Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 20, 296–297, 301, 315, 331, 375, 399; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 345, 752; Літопис УПА. Т. 37: Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945–1955. – Торонто–Львів, 2002. – С. 237–238).*

Bandy działające na naszym terytorium należą do zagonu „Rena". Są to kurenie „Pruta"[8] i „Bajdy". Działający na terenach Lubaczowskiego kureń „Żeleźniaka" przynależy najprawdopodobniej to tego samego zagonu, jednakże brak konkretnego potwierdzenia tego przypuszczenia.

Bandy kurenia „Pruta", t[o] j[est] sotnia „Chrina"[i], „Bira", „St[a]cha"[9] i „Orłenki" działają na terenach nadrejonu sanockiego.

Bandy „Chrina"[j] i „Stacha" na terenach powiatów Krosno i Sanok, wzdłuż granicy czechosłowackiej od Baligrodu na zachód do południowych okolic Dukli. Sotnie „Bira" i „Orłenki" działają w powiecie Lesko na cyplu granicznym na południowy wschód od Baligrodu.

Kurenie „Żeleźniaka" i „Bajdy" działają poszczególnymi sotniami na terenach Przemyskiego, Lubaczowskiego i Jarosławskiego. Sotnie działające na południe od Przemyśla przechodzą częstokroć granicę sowiecką.

Latem siedzib stałych nie posiadają, przenoszą się z miejsca na miejsce w wyznaczonym rejonie działania.

[b-]Metody działania band i zdania[-b].

W końcu 1945 r. struktura band uległa zmianie polegającej na „zdemobilizowaniu" jak[o]by członków sotni i rozmieszczeniu ich po wsiach, w których potworzyli oddziały gotowe w razie alarmu stanąć pod bronią. Już jednak w roku 1946 system ten został zaniechany i skupiono ponownie wszystkich członków w zwartych oddziałach.

---

[i] *Było:* „Hrina"

[j] *Było:* „Hrynia".

[8] Pawło Wacyk lub Wacko (ur. w 1917, zginął 1 lub 3 III 1946), ps. „Prut". W UPA od jesieni 1943; od września 1944 dca sotni „Zmiji" kurenia „Skażeni"; ranny w potyczce w okolicach Bohorodczan; pod koniec 1944 na czele kurenia „Skażeni" (później zmiana nazwy na „Podkarpacki" i część TW 22 „Czornyj lis" WO 5 „Makiwka" UPA-Zachid). Wraz z nim wyruszył z Czarnego Lasu koło Stanisławowa w kierunku Karpat; 22 VII 1945 wraz z kureniem przeszedł z terenu USRS na Łemkowszczyznę; od sierpnia do września 1945 na czele rajdu po Słowacji, wrócił 10 IX 1945; w październiku 1945 odbył rajd w Przemyskie, skąd miał zamiar przejść ponownie na Słowację; 22 X 1945 dowodził akcją na koszary WP i stanicę MO w Birczy. Zginął w potyczce z NKWD podczas „zimowej blokady". *Czornyj Lis. Wydannia komandy Stanysławiwśkoho TW UPA, 1947–1950*, kn. 1: *1947–1948*, Toronto 1987 („Litopys Ukrajinśkoji Powstanśkoji Armiji", t. 3), s. 37, 63, 76–79, 81–82, 93–94, 122, 151, 154, 168, 173–174, 176, 236. *Karpatśka hrupa UPA „Howerla"*, kn. 1: *Zwity ta oficijni publikaciji*, Toronto–Lwiw 1990 („Litopys Ukrajinśkoji Powstanśkoji Armiji", t. 18), s. 11; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 90, 434; *Stanysławiwśka okruha OUN...*, s. 136; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 81–82.

[9] Prawdopodobnie Longin Kołat, ps. „Stach". W I poł. 1946 – buńczuczny w sotni „Udarnyky III" Wasyla Szyszkanynecia, ps. „Bir" kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren" TW 26 „Sian" UPA-Zachid; w maju i czerwcu 1946 dowodził jedną z czot sotni „Udarnyky VIII" wspomnianego kurenia, latem 1946 dca tej sotni. W październiku 1946 ranny w potyczce w okolicy wsi Średnie Wielkie i Łukowe; w marcu 1947 dowodził sotnią w walkach z oddziałami WP w lasach masywu Chryszczata. Brał udział w zasadzce na gen. Karola Świerczewskiego; 12 V 1947 wraz ze swą sotnią wyszedł z polskiego okrążenia, kierując się na masyw Chryszczata; 29 VI 1947 przeszedł na teren USRS w okolicach wsi Sianki. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 101, 107, 123, 309–311, 621, 737; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*. Kn. 2, *Dennyky...*, s. 51; S. Chrin (S. Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch"), *Kriź smich zaliza...*, s. 20, 296–297, 301, 315, 331, 375, 399; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 345, 752; I. Łyko, *op. cit.*, s. 237–238.

У перехопленому листі від 2 IV [19]47 р., який адресований до «477», сформульовані такі завдання для одного з відділів:

1. Уникати відкритих боїв. Вдаватися до них лише тоді, коли потрібно щось здобути чи підбадьорити стрільців. Потрібно заощаджувати амуніцію. В оборонних сутичках – не панікувати, а якщо ворог атакує, потрібно від нього відірватися й розосередитися.

2. Вести пропагандистську діяльність.

3. Здійснювати збір спорядження, вести збірки серед поляків і продавати щось із зібраного (напр., корів) для забезпечення потреб відділів. Уникати реквізицій.

Протягом останніх двох тижнів здавалося, що банди дотримуватимуться тактики дій малими групами. Однак у звітах за останні дні стверджується, що банди оперують великими групами. Ймовірна причина такого явища – необхідність забезпечення боєздатності групи у тому випадку, коли доведеться зустрітися з військом.

Якщо під час бою вороги сильніші за банду, вона розходиться групками по 3–5 людей і зникає з терену. Цей метод дієвий, а особливо тоді, якщо повстанці добре орієнтуються в терені, а також є хиби у зв'язку між відділами військ. Українським бандам притаманне спорудження сховищ і складів у вигляді криївок, де повстанці зимують. Такі споруди будують улітку в малодоступних місцях із матеріалів, які зібрані довкола. Влітку банди таборують у шалашах. Знайдено стоянки, де нараховувалося до 70 шалашів.

Щодо пропагандистської діяльності, то головний її напрямок – поширення відомостей про банди УПА за кордоном.

К[оманд]ири банд надають цьому великого значення (судячи зі слів у листі), бо хочуть завдяки таким пропагандистським акціям домогтися популярності, щоб УПА називали не бандами, а «армією».

З цією метою мають бути здійснені рейди Чехословаччиною і... Польщею!

Територія, на якій зазвичай діють банди, має стати базою, з якої вони поступово просунулися б углиб польських теренів, дотримуючись рекомендованої поведінки щодо польського населення, аби в такий спосіб його здивувати, а відтак заручитися схваленням. Втім, як зазначається в листі, тут про толерантність до поляків не йдеться, «бо вони цього не варті», радше це звичайний пропагандистський засіб. Рейди до Чехословаччини, які вже відбувалися в 1946 р., повстанці хочуть продовжувати, бо сподіваються на визнання та допомогу чеського населення, яке, до речі, за їхніми словами також «не варте толерування». Головний акцент робиться на необхідності належної поведінки членів банди, аби після їхнього перебування в певному терені зарубіжні кореспонденти, що туди прибудуть, могли б почути від місцевих хороші слова про повстанців. За кордоном, на підставі оцінок місцевих людей, має скластися якнайкраща думка про УПА. У листі підкреслюється, що така вказівка була надана повстанським керівництвом.

Oddziały takie – sotnie – spoczywają w zimie [w] przygotowanych uprzednio schronach, a głęboka konspiracja miejsc pobytu zapewnia im spokój w kryjówkach.

Latem sotnie prowadzą rajdy, t[o] j[est] przemarsze do wyznaczonych punktów czy w naznaczonych rejonach działania.

Bandy mają nałożone działania bojowe i propagandowe.

W przechwyconej korespondencji z dn. 2 IV [19]47 r. do przyjaciela „477" znajdujemy nakreślone zadania dla oddziału:

1. Unikanie akcji zaczepnych. Stosować je tylko wtedy, kiedy trzeba coś zdobyć, i wtedy, kiedy może to podnieść na duchu strzelców. Należy oszczędzać amunicję. W walkach obronnych unikać paniki i w razie przewagi atakujących odrywać się od wroga i znikać w rozsypce.

2. Prowadzenie akcji propagandowej.

3. Naprawienie oporządzenia, przeprowadzenie zbiórki wśród ludności polskiej i sprzedanie szeregu rzeczy z tej zbiórki (np. krów) na cele zaopatrzenia oddziałów. Rekwizycji należy unikać.

W przeciągu ostatnich dwóch tygodni wydawało się, że bandy przyjmą taktykę działania małymi grupami. Meldunki z ostatnich dni wykazują jednak, że bandy występują w dużych grupach. Ma to zapewne na celu utrzymanie dostatecznej siły bojowej grupy w wypadku spotkania się z wojskiem.

W boju z przeważającym przeciwnikiem banda rozprasza się grupkami po 3–5 ludzi i znika z terenu. Jest to metoda aktualna, a ułatwia jej stosowanie znajomość terenu i nie zawsze doskonała łączność między oddziałami wojsk. Właściwością band ukraińskich jest budowa schronów i magazynów w postaci bunkrów, wykorzystywanych w zimie na legowiska. Budowę przeprowadza się latem w terenie mało dostępnym z materiałów ściągniętych ze wsi. W porze letniej bandy obozują w szałasach. Znaleziono obozowiska liczące 70 szałasów.

Akcja propagandowa ma na celu szerzenie rozgłosu o bandach UPA za granicą.

D[owód]cy band przykładają do niej wielką wagę (wypowiedzi listowe), chcąc poprzez takie akcje propagandowe uzyskać rozgłos i wyrobić dla UPA miano „armii", a nie bandy.

Do tego celu mają służyć rajdy do Czechosłowacji i do... Polski!

Teren obecnej działalności band ma posłużyć za bazę, z której stopniowo wychodziłyby bandy w głąb terenów Polski, mając zalecone należyte zachowanie się wobec ludności polskiej, co miałoby wzbudzić dla nich podziw i uznanie. W liście zaznacza się np., że nie chodzi tutaj o tolerancję Polaków, „bo oni nie są tego warci", ale czysto o środek propagandowy. Rajdy do Czechosłowacji były już przeprowadzane w 1946 r. i obecnie mają zamiar je powtórzyć, licząc na uznanie i pomoc ludności czeskiej również „nie wartej tolerancji". Główny nacisk kładą na należyte zachowanie się członków bandy, aby w wypadku, gdy na teren, w którym gościli, przybędą korespondenci zagraniczni, ludność mogła wydać o nich dobrą opinię. Na podstawie tej opinii zagranica ma sobie wyrobić

Новим моментом, що характерний для УПА, є прагнення відправити деяких членів банди на схід. Із перехопленого листа, який датується 15.05. ц. р., випливає, що кожному членові, котрий буде туди спрямований, дадуть довідку, яка засвідчуватиме організований характер цієї акції. Слід припускати, що проведення таких акцій буде залежати від того, наскільки безпечною є та чи інша територія. У листі ставиться завдання, щоб кожен стрілець, який виходить із відділу, мав згадану довідку.

Члени банд мають псевдоніми. Назви підрозділів походять від псевдонімів командирів, а коли ті кудись відходять, то змінюються. Сотні ведуть зашифрований облік своїх членів.

Кожну партію пошти супроводжує група з трьох–чотирьох озброєних осіб, а інколи й цілий загін (рій), залежно від того, наскільки певна територія є безпечною.

Військові звання у відділах не використовуються. Кожен к[оманд]ир називається відповідно до величини підрозділу, яким командує: у сотні є сотенний[и], в рої – ройовий, у чоті – чотовий і т. п.

[б-]Настрої в бандах[-б].

Уявлення про це дають вислови окремих членів банд у листах. Ці висловлювання поділяються на: з територій, де ведуться військові дії; з територій, де вони не ведуться. Представники другої групи висловлюються вельми оптимістично, як-от: «...Ярославський повіт частково виселений, причому раптово, впродовж усього двох днів. Тепер це виселення призупинено. Біля нас спокійно – і в лісах, і по селах. У лісах рух, робота і т. п. Я вже другий день перебуваю з групою в лісі. Ми вилізли з криївки, бо вже не могли витримувати...».

А от там, де відбуваються активні військові дії, відділи перебувають у значно гіршому стані. Один із членів банди пише в своєму листі: «...Якось переживемо, аби здоров'я було. В нас лише тепер починається справжня партизанська війна, бо ця, дотеперішня, ще не була справжньою. Зрештою я тобі більше не писатиму, можеш[і] сам здогадуватися, як вона виглядає. До тебе і до решти колег є прохання. Був би вельми вдячний, якби ви допомогли мені в цей критичний момент. Останнім часом через облави я зовсім зносився. Якщо маєте якісь штани, білизну, моток ниток, а головне – якогось курива, то передайте мені...».

Останній вислів свідчить про відсутність у бандитських відділах низки основних речей. Таке свідчення – не єдине й добре передає той стан, у якому відділи знаходяться.

А ще цей вислів непоодинокий за своїм оптимізмом і сподіваннями на майбутнє. Нарікань на щось у листах не трапляється.

[и] *Було:* сетенний.

[і] *Було з орфографічною помилкою.*

jak najkorzystniejszy sąd o UPA. W liście podkreśla się, że jest to zadanie nałożone przez władze centralne.

Nowym momentem, charakterystycznym dla UPA, jest zamiar częściowego prz[e]syłania członków bandy na wschód. Według przechwyconego meldunku z dnia 15.05. br. widać, że każdy członek, który będzie przesyłany, otrzyma zaświadczenie, co wskazuje na zorganizowany charakter tej akcji. Należy przypuszczać, że akcja taka będzie podejmowana w zależności od bezpieczeństwa danego terenu. W liście tym stawia się również żądania, aby każdy wychodzący z oddziału strzelec posiadał zaświadczenie.

Członkowie band posiadają pseudonimy; nazwy jednostek pochodzą od pseudonimu dowodzącego i zmieniają się z jego odejściem. Sotnie prowadzą zaszyfrowaną ewidencję swych członków.

Z pocztą wysyła się uzbrojonych ludzi 3–4, ewentualnie całą drużynę – rój, w zależności od bezpieczeństwa terenu.

Stopni wojskowych w oddziałach się nie używa. Każdy d[owód]ca posiada nazwanie szczebla jednostki, którą dowodzi: w sotni jest sotenny[k], w roju – rojowy, w czocie – czotowy itp.

[b-]Nastawienie w bandach[-b].

Konkretny obraz dają wypowiedzi listowe poszczególnych członków band. Można podzielić je na wypowiedzi z terenów objętych akcją wojskową i z terenów nie objętych tą akcją. Ostatnie są bardzo optymistyczne, spotykamy np. podobne wypowiedzi: „...jarosławski powiat częściowo wysiedlony, i to tak nagle w przeciągu dwóch dni. Faktem jest, że wysiedlenie wstrzymano. Koło nas spokojnie i w lasach, i na wioskach. W lasach ruch, praca itp. Ja już drugi dzień na wierzchu przy grupie w lesie, wyleźliśmy, bo już nie mogliśmy wytrzymać w kryjówce...".

Na terenach aktywnej działalności wojska położenie oddziałów jest o wiele gorsze. Jeden z członków bandy pisze w swoim liście: „...Jakoś przeżyjemy, aby zdrowie było. U nas teraz dopiero zaczyna się prawdziwa partyzantka, bo ta dotychczasowa, to jeszcze nie była prawdziwa, zresztą nie będę tobie więcej pisać, możesz się[l] sam domyślić, jak ona wygląda. Mam do ciebie prośbę i do reszty kolegów, jak będziecie [mogli w] czym mi pomóc w tej krytycznej chwili, to byłbym wam bardzo wdzięczny. Ostatnio człowiek się w tych obławach obdarł, może macie jakie spodnie, bieliznę, szpulkę nici, a głównie coś zapalić, to mi przekażcie...".

Ostatnia wypowiedź świadczy o brakach szeregu podstawowych rzeczy w oddziałach bandyckich. Głos taki nie jest odosobniony i zgadza się z faktycznym położeniem band.

Jednakże nieodosobniona jest ta wypowiedź w s[w]ym optymizmie i nadziejach na przyszłość. Nigdzie nie spotyka się wypowiedzi niezadowolenia.

---

[k] *Było:* setenny.

[l] *Było:* pożesze się.

Такий оптимістичний настрій, поза сумнівом, пояснюється природньою витривалістю українського селянина, відродженням багатовікового фанатизму на фоні війни за «Вільну Україну» й, у певній мірі, його безвихідним становищем. З фанатизмом пов'язане зневажливе ставлення до смерті, що зустрічається у багатьох бандитів, проявом якого є часті випадки самогубств з огляду на перспективу потрапити у полон. Диверсійна діяльність бандитських відділів інколи буває, проте дуже рідко.

В поведінці, яку демонструють члени банд, відсутні будь-які ознаки прийдешнього морального занепаду, тож їх можна лише ліквідувати збройними методами.

[б-]Військова акція[-б]

[б-]Загальна ситуація[-б]

Окремі дивізії й полки, що діють у південній зоні району ОГ «Вісла», після 15 травня були переміщені на нові терени Ярославського й Любачівського повітів з метою посилення боротьби з бандами, а також забезпечення переселенської акції.

У Ліському й Сяноцькому пов[ітах] з тих дивізій, які там діють, залишилися I ДП (ВВБ) і VIII ДП. Переселенська акція в тому регіоні загалом закінчена, отож вказані формування тепер використовуються в боротьбі з бандитизмом.

Оскільки підрозділи опинилися в нових для себе місцях, вони скористалися ситуацією й здійснили прочісування теренів, якими проходили.

Кілька полків зробило перерву, під час якої зайнялися доукомплектуванням і чищенням одягу, черевиків або зброї, завдяки чому солдати трохи відпочили.

Настрій солдатів у бойових відділах задовільний. Забезпечення підрозділів покращується.

Акції проводяться дуже планово та майже завжди є якісь результати, хоча й не з надто великими кількісними показниками.

Штаб ОГ наказав командирам частин розширити методи боротьби з бандами (раніше вони полягали у прочісуванні певних лісових масивів, що давало незначні результати; ще один негатив таких дій – постійна перевтома солдатів).

У терені рекомендовано оперувати малими групами розвідників, для чого потрібно в частинах створити спеціальні відділи. Щодо більших операцій, то їх слід проводити на підставі конкретних, перевірених даних.

[б-]Операції, проведені з 15 по 28 травня ц. р.[-б]

15.05.[19]47 р.

4 пп, діючи в районі Воля Володська[ї] – Загутинь – Рибне, знайшов 8 криївок, у тому числі один шпиталь. У цих криївках знайдене хірургічне

[ї] *Було:* Воля Волоська.

Nastrój taki pochodzi niewątpliwie z przyrodzonej odporności chłopa ukraińskiego i rozbudzanego od wielu lat fanatyzmu na tle walki o „wolną Ukrainę", oraz w pewnej części z postawienia siebie w sytuacji bez wyjścia. Z fanatyzmem łączy się pogarda śmierci spotykana u wielu bandytów, czego przejawem są częste wypadki samobójstwa wobec perspektywy dostania się do niewoli. W oddziałach bandyckich wypadki dywersji są bardzo rzadkie, jednakowoż spotykane.

Nic nie wskazuje, według nastawienia członków band, na możliwość moralnego rozkładu band w bliskiej przyszłości i likwidacja ich może nastąpić jedynie na drodze stosowania akcji zbrojnej.

[b-]Akcja wojskowa[-b]

[b-]Sytuacja ogólna[-b]

Poszczególne dywizje i pułki działające w południowej strefie rejonu GO „Wisła" zostały przeniesione po 15 maja na nowe tereny powiatu jarosławskiego i lubaczowskiego z zadaniem wzmocnienia walki z bandami [i] przeprowadzenia akcji przesiedleńczej.

W pow[iatach] Lesko i Sanok pozostały z działających tam dywizji 1. DP (WBW) i 8. DP. Akcja przesiedleńcza została na tym terenie zasadniczo zakończona i siły tych dywizji są używane do walki z bandytyzmem.

Marsz jednostek na nowym miejscu postoju został wykorzystany do przeczesywania przechodzonych terenów.

W poszczególnych pułkach zarządzono w tym okresie sprawozdawczym pewne przerwy w akcji na uzupełnienie i czyszczenie odzieży, butów czy broni, dając tym samym pewien odpoczynek żołnierzom.

Nastroje żołnierzy w oddziałach bojowych dobre. Poprawia się zaopatrzenie jednostek.

Akcje są przeprowadzane bardzo planowo i zawsze prawie osiąga się jakieś wyniki, chociaż dotąd niezbyt poważne cyfrowo.

Sztab GO wydał polecenie dowódcom jednostek rozszerzenia wachlarza metod walki z bandami, polegających dotąd na przeczesywaniu pewnych kompleksów leśnych, co dawało zbyt nikłe wyniki. Akcja taka miała jeszcze tę ujemną stronę, że przemęczała zawsze żołnierzy.

Polecano operować w terenie małymi grupami zwiadowczymi i wydzielić do tego celu w jednostkach specjalne oddziały, przeprowadzając większe operacje na podstawie konkretnych, sprawdzonych danych.

[b-]Przeprowadzone operacje od 15 do 28 maja br.[-b]

Dnia 15.05.[19]47 r.

4. pp, działając w rejonie Wola Wołodzka[m] – Zahutyń – Rybne, znalazł 8 sch[ro]nów, w tym jeden szpitalny. W bunkrach znaleziono narzędzie chirurgiczne, 2 kb, „Mauzer", 1 lufa do ckm oraz różne dokumenty UPA.

---

[m] *Było:* Wola Wołoska.

знаряддя, 2 гвинтівки, «Маузер», 1 дуло до станкового кулемета і різні документи УПА.

14 пп під час ревізії, яку провів у Челятицях, виявив 1 ППШ, 7 мілкокаліберних гвинтівок, 2 револьвера «Наган», 2 гранати, 2 багнети і одну протипіхотну міну.

23 пп організував засідки біля сіл Горохівці, Вітошинці і Княжичі[й]. Вони закінчилися безрезультатно.

II. 28 пп здійснив прочісування лісу на північний зах[ід] від села Команці[10] – безрезультатно.

26 пп організував засідки в районі Кальників – Лази – безрезультатно.

[...]

АІНП Ж, 00377/4, т. 2, арк. 18–23.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[й] *Було:* Кніжичі.
[10] Мабуть Команча.

14. pp – w wyniku rewizji przeprowadzonej w grom[adzie] Czelatyce znaleziono 1 automat PPSz, 7 kbk, 2 rewolwery „Nagan", 2 granaty, 2 bagnety i 1 minę p[rzeciw]piechotną.

23. pp zorganizował zasadzki w rejonie wiosek: Grochowce, Witoszyńce, Kniażyce[n] – bez rezultatów.

II. 28. pp rozpoznał las na p[ó]łn[ocny] zach[ód] od wioski Komance[10] – bez wyników.

26. pp zorganizował zasadzki w rejonie Kalników – Łazy – bez wyniku.

[...]

AIPN Rz, 00377/4, t. 2, k. 18–23.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[n] *Było:* Kniżyce.
[10] Być może Komańcza.

№ 19

25 травня 1947, Ряшів. Оперативний звіт № 026 Кабінету міністра громадської безпеки з відомостями про Ярослава Гамівку-«Метеора»

Ряшів, 25.05.1947 р.

Кабінету міністра
гр[омадської] б[езпеки]

Оперативний звіт № 026 від 24 травня 1947 [р.]
Мапа 1: 100 000

Незважаючи на дії військових частин, у терені нічого особливого не зафіксовано. Зміна місць оперування деяких підрозділів позитивних результатів не принесла. Відділи здійснюють розвідку територій, засідки, [прочіс]ують [...][a] ліси, а також готують збірні та вантажні пункти для переселення.

Штаб 2 ДП зайняв нове м[ісце] п[остою] у Жмигороді (9638). Штаб 6 ДП зайняв нове м[ісце] п[остою] у Дуклі (9048).

У районі дій вищезгаданої ДП підготовка до переселенської акції закінчена.

25.05.[19]47 [р.] відправлено 2 транспорти, в яких умістилося 834 особ[и]. Кількість відправлених транспортів – 189. Ними перевезено переселених осіб – 61 887.

Сьогодні до слідчої секції передали Ярослава Гамівку[1], 1-ше пс. «Вишинський», 2-ге пс. «Метеор», фінансовий керівник воєводської округи,

---

[a] *Викреслено від руки:* чісування.

[1] Гамівка Ярослав (нар. 26 VII 1918, с. Воля Олешицька Любачівського повіту Підкарпатського воєводства – пом. 25 V 1998, Ряшів), пс. «Вишинський», «Метеор», «Діана», «УНРРА», «Камінський», «444x10». У 1941 заарештований органами НКВС, потім ґестапо, з 15 II 1943 до червня 1944 перебував під слідством ґестапо у Добромилі. Завдяки зусиллям греко-католицького єпископа Йосафата Коциловського звільнений. Від 14 VII 1944 – член ОУН-Б. Став фінансовим референтом окружного осередка «Вулкан». З березня 1945 – фінансовий референт в н-рні «Холодний Яр». З лютого 1946 до 21 V 1947 – фінансовий референт I округи ОУН. 21 V 1947 – прийшов до УБ. Охарактеризував структуру ОУН та УПА, псевдоніми керівних структур, розташування криївок зі зброєю, харчами й архівами. Згодом – агент у III департаменті МГБ («Ураґан»). Діяв в українському середовищі на заході Польщі, розшукуючи колишніх членів ОУН та УПА. У 1948–1949 – штатний працівник ВУГБ у Ряшеві. У 1949–1957 – співпрацівник МГБ у Варшаві (як «Камінський»), брав участь у розробці польського підпілля (операція МГБ «Цезари»). У грудні 1957 під зміненим іменем Іван Світальський мешкав у Ряшеві. Легендований як старший економіст транспортно-будівельного підприємства. За дорученням III департаменту МВС та відділу СБ ВКГМ у Ряшеві, як експерт в українських справах, опрацьовував картотеку на осіб із еміграційних українських середовищ. Згодом був таємним співробітником ВУВС у Перемишлі. В 1977–1979 рр. за дорученням СБ розробляв Рух захисту прав людини і громадянина у Перемишлі. Перекладав українську еміграційну пресу. *(АІНП Ж, 00138/190,*

Nr 19

25 maja 1947, Rzeszów. Meldunek sytuacyjny nr 026 dla Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, zawierający m.in. informację na temat Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor”

Rzeszów, dnia 25.05.1947 r.

Do Gabinetu Ministra
B[ezpieczeństwa] P[ublicznego]

Meldunek sytuacyjny nr 026 za dzień 24 maja 1947 [r.]
Mapa 1:100 000

Mimo działań jednostek wojskowych w terenie, nic szczególnego nie zanotowano. W związku ze zmianą terenów operacyjnych przez niektóre jednostki wyników pozytywnych nie uzyskano. Oddziały prowadzą rozpoznanie terenów, zasadzki, [przeczes]ywanie [...][a] lasów oraz przygotowują punkty zborne i załadowcze dla przesiedlenia.

Sztab 2. DP zajął nowe m[iejsce] p[ostoju] w Żmigrodzie (9638). Sztab 6. DP zajął nowe m[iejsce] p[ostoju] w Dukli (9048).

Przygotowania do akcji przesiedleńczej ukończone w rejonie działania w[yżej] w[ymienionej] DP.

W dniu 25.05.[19]47 odprawiono 2 transporty zawierające 834 osob[y].

Stan odprawionych transportów i osób przesiedlonych wynosi 189 transportów, w tym 61 887 osób.

W dniu dzisiejszym do dyspozycji sekcji śledczej został przekazany Hamiwka Jarosław[1], 1. ps. „Wyszyński”, 2. ps. „Meteor”, kierownik finansowy na okręg

---

[a] *Skreślono*: czesanie.

[1] Jarosław Hamiwka (ur. 26 VII 1918 w Woli Oleszyckiej, pow. lubaczowski, zm. 25 V 1998 w Rzeszowie), ps. „Wyszynśkyj”, „Meteor”, „Diana”, „UNRRA”, „Kaminśkyj”, „444x10”. W 1941 aresztowany przez NKWD, następnie przez gestapo, od 15 II 1943 do czerwca 1944 przebywał w areszcie śledczym w Dobromilu; zwolniony dzięki zabiegom m.in. greckokatolickiego biskupa Przemyśla Jozafata Kocyłowskiego; od 14 VII 1944 członek OUN; referent finansowy okręgowego ośrodka organizacji krypt. „Wulkan”; od marca 1945 referent finansowy w nadrejonie „Chołodnyj Jar”; od lutego 1946 do 21 V 1947 referent finansowy I Okręgu OUN; 21 V 1947 zgłosił się do UB; ujawnił strukturę OUN i UPA, pseudonimy kadry kierowniczej, szyfry, lokalizację bunkrów z zapasami uzbrojenia, żywności i archiwami; nie był sądzony za działalność w OUN; w okresie późniejszym agent w Dep. III MBP, ps. „Huragan”, działający w środowisku ukraińskim na ziemiach zachodnich w poszukiwaniu byłych członków UPA i OUN; w l. 1948–1949 „ukadrowiony” przez WUBP w Rzeszowie; w l. 1949–1957 współpracownik MBP w Warszawie, pod ps. „Kamiński” brał udział w rozpracowaniu polskiego podziemia niepodległościowego (operacja „Cezary”). W grudniu 1957 pod zmienionym nazwiskiem Jan Świtalski zamieszkał w Rzeszowie. Pod przykrywką starszego ekonomisty w Przedsiębiorstwie Transportowo-Budowlanym pracował na zlecenie Dep. III MSW oraz Wydz. SB KW MO w Rzeszowie jako ekspert ds. ukraińskich, opracowując m.in. kartotekę osób zaangażowanych w działalność emigracyjnych środowisk ukraińskich; później w WUSW w Przemyślu, jako TW i KO. Dokonywał przekładów

[б-]що видав архів УПА[-б], [...] [в-]який 21 ц. м. добровільно зголосився до ГМ. Вищезгадана особа видала архів УПА. Через те, що його надто довго утримували в терені, де подавав фальшиві свідчення, як сам тепер каже, наразі не становлять великої цінності, адже, за його словами, люди, що залишаються[-в] [...][г].

Підписав:
полк. Корчинський[2]

АІНП Ж, 072/1, т. 113, арк. 39.
Оригінал, рукопис. Текст повністю не зберігся.
Документ польською мовою.

Папка агента пс. «Ураган», 193/1–1, 2, 3, мф; АІНП Ж, 00140/301, Персональна папка таємного співробітника пс. «Ураган», 926/1–1, 2, 3, 4, 5, 6, мф; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 414, 578; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1166; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 59, 64; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 85, 151; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825; Літопис УПА. Т. 37: Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945–1955. – Торонто–Львів, 2002. – С. 526; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 173, 839, 841; Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 135–136; Witalec R. Sprawozdanie z akcji czoty «Czumaka» przeprowadzonej w powiecie przemyskim od 28 czerwca do 7 lipca 1947 r. // «Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989» 2004. – Nr 1. – S. 319–334).

[б-б] *Фрагмент написаний над рядком.*

[в-в] *Фрагмент закреслений.*

[г] *Бракує великого фрагменту документа (ймовірно – цілого аркуша).*

[2] Корчинський Ґжеґож або Кілянович Стефан (нар. 17 VI 1915, Бжезіни – пом. 22 X 1971, Алжир), пс. «Ґжеґож». Генерал бригади (генерал-майор, 1947), збройний генерал (генерал-полковник, 1968). З 1941 – член Французької комуністичної партії (ФКП) (польська секція). З 1942 – у ПРП. Учасник громадянської війни в Іспанії. З 1938 – член Комуністичної молодіжної організації Іспанії. З липня 1942 – у Польщі: командир відділу Народної гвардії (НГ) ім. Т. Костюшка у Люблінському воєводстві. З жовтня 1943 – начальник І оперативного відділу головного штабу НГ, потім – Народної армії (НА). З липня 1944 – командир ІІ округу Люблінської НА. Потім – комендант воєводської ГМ в Любліні, Білостоці та Варшаві. З квітня 1945 – начальник ВУГБ у Ґданську. У 1946–1948 – віце-міністр ГБ (у 1947 заступник командира ОГ «Вісла» у справах безпеки). З вересня 1948 – у ВП (МНО). У 1950 – обвинувачений і ув'язнений (до 1956). У 1958–1965 – начальник ІІ управління генерального штабу. У 1965–1971 – віце-міністр національної оборони. Звільнений у 1971. *(Królikowski J., Generałowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990, t. 2, Toruń, 2010, C. 793–797; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла», 1947. – Варшава–Київ, 2006. – S. 90).*

wojewódzki, [b-]który wydał archiwum UPA[-b], [...] [c-]który dnia 21 bm. dobrowolnie zgłosił się do MO. W[yżej] w[ymieniony] wydał archiwum UPA. Na skutek zbyt długiego przetrzymania go w terenie, gdzie zapodawał rzeczy fałszywe, jak sam oświadcza, w chwili obecnej przedstawia małą wartość, gdyż wedle jego zapodań ludzie pozostający[-c] [...][d].

Podpisał:
Korczyński[2], płk

AIPN Rz, 072/1, t. 113, k. 39.
Oryginał, rękopis, dokument niekompletny.
Dokument w języku polskim.

---

z emigracyjnej prasy ukraińskiej. W l. 1977–1979 na zlecenie SB rozpracowywał ROPCiO w Przemyślu. AIPN Rz, 00138/190, Teczka agenta ps. „Huragan", 193/1–1, 2, 3, mf; AIPN Rz, 00140/301, Teczka personalna tajnego współpracownika ps. „Huragan", 926/1–1, 2, 3, 4, 5, 6, mf; AIPN, 0330/229; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 415, 577–579; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1166. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA.* Kn. 2. *Dennyky...*, s. 59, 64; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 85, 151; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825; I. Łyko, *op. cit.*, s. 526; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 173, 839, 841; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 135–136; R. Witalec, *Sprawozdanie z akcji czoty „Czumaka" przeprowadzonej w powiecie przemyskim od 28 czerwca do 7 lipca 1947 r.*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2004, nr 1, s. 319–334.

[b-b] *Fragment nadpisany.*

[c-c] *Fragment odręcznie skreślony.*

[d] *Brak dużego fragmentu tekstu, prawdopodobnie całej strony.*

[2] Grzegorz Korczyński, właśc. Stefan Kilianowicz (ur. 17 VI 1915 w Brzezinach, zm. 22 X 1971 w Algierze), ps. „Grzegorz", gen. bryg. (1947), gen. broni (1968). Od 1941 członek KPF (sekcja polska); od 1942 w PPR; uczestnik wojny domowej w Hiszpanii; od 1938 członek Komunistycznej Organizacji Młodzieżowej Hiszpanii; od lipca 1942 w kraju – dca odziału GL im. T. Kościuszki na Lubelszczyźnie; od października 1943 szef I Oddz. Operacyjnego Szt. Gł. GL, potem AL; od lipca 1944 dca Obwodu II Lubelskiego AL, a następnie komendant wojewódzki MO kolejno w Lublinie, Białymstoku i w Warszawie; od kwietnia 1945 szef WUBP w Gdańsku; w l. 1946–1948 wiceminister bezpieczeństwa publicznego (w 1947 zca ds. bezpieczeństwa dcy GO „Wisła"); od września 1948 w WP (MON); w 1950 postawiony w stan oskarżenia i więziony do 1956; w l. 1958–1965 Szef Zarządu II Szt. Gen., w l. 1965–1971 wiceminister obrony narodowej; zwolniony w 1971. J. Królikowski, *Generałowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990, (A–M)*, Toruń 2010, s. 793–797; *Akcja „Wisła" 1947...*, s. 91.

№ 20

25 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» щодо діяльності керівництва та зв'язківців українського підпілля у Польщі

№ док.....

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного
Ряшів, 25.05.1947 р.

[б-]Зелінський[-б] Артур[1], пор., офіцер слідства Міністерства громадської безпеки у Варшаві, допитав підозрюваного:

Прізвище та ім'я	Гамівка Ярослав.
Імена батьків	Павло і Стефанія (у дів. – Іваницька).
Дата і місце народження	26 VII 1918 р., Воля Олешицька Любачівського пов[іту] Ряшівського воєв[одства].
Місце проживання	Лімна Бірчанської ґм[іни] Перемиського пов[іту].
Національність	українська.
Громадянство	польське.
Віросповідання	греко-кат[олицьке].
Рід занять	студент Академії міжнародної торгівлі.
Професія	студент.
Освіта	гімназія, 2 роки АЗТ.
Належність до РВК	Перемишль.
Військове звання	без звання.
Відношення до військової служби ..	не служив.
Сімейний стан	не одружений.
Майновий стан	жодного.

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Написано в розбивку.*

[1] Зелінський Артур (нар. 14 VII 1916 – пом. 24 III 2002, Варшава), поручник (1946), майор ГМ (1956). У червні 1945 – слухач Центральної школи МГБ. З вересня 1945 – молодший слідчий офіцер. З листопада 1945 – слідчий офіцер. З липня 1947 – референт слідчого департаменту в МГБ. З березня 1949 – викладач Навчального центру МГБ. З жовтня 1952 – старший викладач Навчального центру МГБ. З січня 1955 – у розпорядженні ГК ГМ, керівник секції Слідчого відділу. З червня 1956 – інспектор відділу кадрів і навчання. У листопаді 1956 заарештований і у січні 1957 засуджений до 8 р. ув'язнення. *(АІНП, 1977/511, Особова справа, Зелінський Артур).*

Nr 20

25 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", w sprawie kierownictwa i łączników podziemia ukraińskiego w Polsce

Nr akt.....

[a-b-]Protokół[-b-a]
przesłuchania podejrzanego
Rzeszów, dnia 25.05.1947 r.

[b-]Zieliński[-b] Artur[1], por., oficer śledczy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

Nazwisko i imię.....	Hamiwka Jarosław,
Imiona rodziców.....	Paweł i Stefania z Iwanickich,
Data i miejsce urodzenia.....	26 VII 1918 r., Wola Oleszycka, pow[iat] Lubaczów, woj[ewództwo] Rzeszów,
Miejsce zamieszkania.....	Łomna, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl,
Narodowość.....	ukraińska,
Obywatelstwo.....	polskie,
Wyznanie.....	gre[c]kokat[olickie],
Zajęcie.....	student AHZ,
Zawód.....	student,
Wykształcenie.....	gimnazjum, 2 lata AHZ,
Przynależność do RKU.....	Przemyśl,
Stopień wojskowy.....	bez stopnia,
Stosunek do służby wojskowej.....	nie służył,
Stan rodzinny.....	kawaler,
Stan majątkowy.....	żaden,
Odznaczenia i ordery.....	nie posiada,

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym*

[1] Artur Zieliński (ur. 14 VII 1916, zm. 24 III 2002 w Warszawie), por. (1946), mjr MO (1956). W czerwcu 1945 słuchacz centralnej szkoły MBP; od września 1945 mł. oficer śledczy; od listopada 1945 oficer śledczy; od lipca 1947 referent Dep. Śledczego w MBP; od marca 1949 wykładowca CW MBP; od października 1952 st. wykładowca ośrodka szkolenia MBP; od stycznia 1955 w dyspozycji KG MO, kierownik sekcji Oddz. Śledczego; od czerwca 1956 inspektor Oddz. Kadr i Szkolenia. Aresztowany w listopadzie 1956 i skazany w styczniu 1957 na 8 lat więzienia. AIPN, 1977/511, Akta personalne MON.

Відзнаки і нагороди	не має.
Покарання	каже, що перебував під слідством у Добромилі, заарештований гестапо (з 15 лютого 1943 р. до кінця червня 1944 р.).

Пит[ання]: В якій організації ви працювали після визволення Польщі?

Відп[овідь]: Я працював в нелегальній організації ОУН з 14 VII 1944 р. до 21 V 1947 р. У цій організації я виконував функції фінансового референта окружного осередку. Користувався такими псевдонімами: в період з 14 VII 1944 р. до осені 1944 р. – «Діана», з осені 1944 р. до літа 1946 р. – «Вишинський», в-444х10-в, останнім часом – «УНРРА».

Пит[ання]: Прошу назвати пункти та методи зв'язку із членами нелегальної організації.

Відп[овідь]: І) Через «Зозулю», зв'язкового «Тіса» (останнім часом він – «Бойчук», провідник II району надрайону «Холодний Яр»), пійманого Військом Польським близько 20 травня 1947 р., можна дійти до пункту зустрічі зі зв'язковими «Руслана»[2], – провідника надрайону «Холодний Яр».

Пункт зустрічі вищезгаданих зв'язкових знаходиться в лісі Турниця[3], ґм[іна] Риботичі, Перемиський пов[іт]. Це найновіший і останній пункт зустрічей. На цьому пункті «Зозуля» отримав від зв'язкових «Руслана», «Славка» й «Сірого», пр[иблизно] 20 травня 1947 р., штафету на мою адресу «УНРРА», а також багато штафет до інших місцевих осередків організації ОУН.

Зі змісту штафети, яку мені написав «Григор»[г], – окружний провідник округи № 1, – я дізнався, що «Григір» і «Орлан» – крайовий політичний референт, перейшли з Корманицького лісу Перемиського пов[іту] [до] лісового масиву Турниця, ґм[іна] Риботичі[г] Перемиського пов[іту], і знаходяться

в-–в *Підкреслено від руки.*

[г] У документах також подається як: «Грегор».

[г] *Було:* Реботичі.

[2] Кавула Петро або Кавуза Петро (нар. 30 XI 1918, с. Ульвівок Сокальського р-ну Львівської обл. – пом. 1 V 1948), пс. «Дерев'яний», «Крилач», «Урзус». «Ерзет», «М», «Р-зет», «Руслан», «Тарас», «Троян», пошт. код «100». Старшина дивізії СС «Галичина». 1945 – квітень 1948 – провідник н-рну «Холодний Яр» І-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. 28 IV 1948 був поранений у бою з радянським патрулем ПВ МВС, коли переходив із Добромильщини на Перемищину. Через 3 дні помер від отриманих ушкоджень. Дружина: «Святослава». *(АІНП Ж, 043/527; АІНП Ж, 00105/12; АІНП, 01224/2036, м/ф; Літопис УПА. Т. 13: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 1. Денник відділу «Бурлаки». – Торонто, 1986. – С. 19; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 841; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 56, 91, 204–205; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 8, 110; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1155–1156; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 48).*

[3] Йдеться про заліснені схили гори Турніца (598 м) у Перемиському Передгір'ї.

Karalność..... ze słów przebywał w areszcie śledczym w Dobromilu, aresztowany przez gestapo (od 15 lutego 1943 r. do końca czerwca 1944 r.)

Pyt[anie]: W jakiej organizacji pracowaliście po wyzwoleniu Polski?

Odp[owiedź]: Ja pracowałem w nielegalnej organizacji OUN od dnia 14 VII 1944 r. do dnia 21 V 1947 r. W organizacji tej pełniłem funkcję referenta finansowego okręgowego ośrodka organizacji. Pseudonimów używałem następujących: w okresie od 14 VII 1944 r. do jesieni 1944 r. – „Dijana", od jesieni 1944 r. do lata 1946 r. – ps. „Wyszyński", [c-]444x10[-c], ostatnio „UNRRA".

Pyt[anie]: Proszę podać punkty oraz dojścia do członków nielegalnej organizacji.

Odp[owiedź]: I) Przez „Zazulę", łącznika „Tisa" (ostatnio ps. „Bojczuk", prowidnyka II rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar"), schwytanego przez Wojsko Polskie około 20 maja 1947 r. można dojść do punktu spotkania z łącznikami „Rusłana"[2] – nadrejonowego prowidnyka nadrejonu „Chłodnyj Jar".

Punkt spotkania w[yżej] w[ymienionych] łączników znajduje się w lesie Turnica[3], gm[ina] Rybotycze, pow[iat] Przemyśl, jest to najbardziej aktualny i ostatni punkt spotkań. Na tym punkcie „Zazula" otrzymał od łączników „Rusłana", „Sławka" i „Siregó" ok[oło] 20 maja 1947 r. sztafetę na mój adres „UNRRA" oraz więcej sztafet do innych ośrodków terenowych organizacji OUN.

Z części sztafety pisanej do mnie przez „Hryhora"[d] – okręgowego prowidnyka Okręgu nr 1 dowiedziałem się, że „Hryhor" i „Orłan" – krajowy referent polityczny, przenieśli się z kormanickiego lasu, pow[iat] Przemyśl, [w] kompleks lasu Turnica, gm[ina] Rybotycze[e], pow[iat] Przemyśl i są razem z „Rusłanem", nadrejonowym prowidnykiem nadrejonu „Chołodnyj Jar" i są blisko „Potapa"[4] – nadrejonowego referenta SB.

[c-c] *Podkreślono odręcznie.*

[d] *W dokumentach występuje także zapis:* „Hrehor".

[e] *Było:* Rebotycze.

[2] Petro Kawuła lub Kawuza (ur. 30 XI 1918 w Ulwówku, zm. 1 V 1948), ps. „Derewjanyj", „Kryłacz", „Urzus", „Rusłan", „Taras", „Trojan", „100", „Er-Zet"; „Erzet", „M". Oficer w Dywizji SS „Galizien" od 1945 do kwietnia 1948 prowidnyk nadrejonu „Chołodnyj Jar" Okręgu I OUN; ranny 28 IV 1948 w walce z sowieckim patrolem Wojsk Pogranicznych MWD podczas przejścia z rejonu Dobromila do Przemyskiego; zmarł po trzech dniach w wyniku odniesionych ran; mąż „Światosławy". AIPN Rz, 043/527; AIPN Rz, 00105/12; AIPN, 01224/2036, mf; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk...*, s. 19; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 841; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 56, 91, 204–205; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 8, 110; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1155–1156; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 48.

[3] Mowa o zalesionych stokach góry Turnica (598 m n.p.m.) na Pogórzu Przemyskim.

[4] Wasyl Capiak (ur. 1913, Kniażpol, pow. dobromilski, zm. 16 IV 1952 w Słochyniach, rej. starosamborski), ps. „Woron", „Potap". Od 1945 do sierpnia 1947 referent SB Nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN; od jesieni 1947 do 1949 członek referentury SB Okręgu Drohobyckiego OUN; od 1949 do 16 IV 1952 referent SB Okręgu Drohobyckiego OUN. *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 841; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 683, 685.

разом з «Русланом», надрайонним провідником надрайону «Холодний Яр», недалеко від «Потапа»[4] – надрайонного референта СБ.

Зі змістом вищезгаданої штафети ознайомив мене майор Гриценко[д] з ВП.

У штафеті, яку мені написав «Григор» і яка знаходиться у майора Гриценка, міститься шифр для мене або йдеться про якийсь інший спосіб порозуміння, з чого можна було б довідатися про місце перебування «Григора», «Орлана», «Руслана» й «Потапа» чи де може бути вказане місце зустрічі зі мною.

II. В Томашівському пов[іті] Люблінського воєв[одства], скоріш за все, знаходиться крайове командування Закерзонського краю[е], яке має такий склад:

1) «Стяг»[є5] – крайовий провідник Закерзонського краю.

Прикмети: середнього зросту (до 172 см), волосся з сивиною, доволі густе, зачісане на бік, велика (овальна) голова, сива борідка, не вимовляє

[д] *Було:* Грицено.

[е] *У документі використовується назва* «Зацурзонський край».

[є] *У документі використовується також псевдонім* «Стях».

[4] Цап'як Василь (нар. 1913, с. Княжпіль Старосамбірського р-ну Львівської обл. – пом. 16 IV 1952, с. Слохині Старосамбірського р-ну Львівської обл.), пс. «Ворон», «Потап», «202-П», «677-П», «444/1». Член ОУН із 1932. Служив у польській армії та потрапив у німецький полон (1939). Станом на 1941 працював в УДК у Добромилі. З 1942 – в СБ ОУН-Б. 1945 – серпень 1947 – референт СБ н-рну «Холодний Яр» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Осінь 1947–1949 – член референтури СБ Дрогобицької округи ОУН-Б. 1949 – 16 IV 1952 – референт СБ Дрогобицької округи ОУН-Б, референт СБ І округи Закерзонського краю ОУН-Б. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 841; Акція «Вісла»... – Т. 5. – С. 684).*

[5] Старух Ярослав (нар. 17 XI 1910, с. Золота Слобода Козівського р-ну Тернопільської обл. – пом. 20 IX (17 X) 1947, біля с. Монастир Любачівського повіту Ряшівського воєводства), пс. «1001», «Вольт», «Гомін», «Лав», «Синій», «Стяг», «Стояр», «Ярлан». Із 1929 – член ОУН. У 1941 – серед ініціаторів створення УНК, держсекретар міністерства інформації й пропаганди УДП, входив до складу організаційної референтури проводу ОУН-Б. Влітку 1941 кілька днів перебував у німецькому таборі для військовополонених (м. Рівне) за ведення політичної та пропагандистської діяльності. Проводив курси-вишколи для керівників середньої ланки ОУН-Б на Тернопільщині. 4 XII 1942 заарештований гестапо в Львові як «керівник пропаганди» проводу ОУН-Б. Вересень 1943 – заходами бандерівської СБ звільнений. У 1943–1944 керував підпільною радіостанцією «Афродіта». Навесні 1945 ЦП ОУН-Б доручив йому формувати керівництво нового Закерзонського краю і уповноважив вести переговори з АК. Базувався на півночі Закерзоння, звідки керував справами І-ї та ІІ-ї округ. Публіцист, письменник, автор відозви «Наша відповідь», брошури «Боротьба з Москвою» та ін. Редагував газету «Нове село» (1930), журнал «Український перець» (1943–1944). Улітку 1947 уник пастки агентів УГБ (польської легендованої чоти УПА «Чумака»). Згодом криївку, в якій перебував, оточила опергрупа польського УБ. Про неї опергрупу повідомив оунівець «Вишенський». Я. Старух разом із чотирма соратниками покінчив життя самогубством. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 1. – Варшава–Київ, 2005. – С. 182, 190, 352; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 414; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 35, 103–104; Петро Содоль. Українська Повстанча Армія, 1943–1949. Довідник. – С. 122–123; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1153; Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 293).*

Z treścią powyższej sztafety zaznajomił mnie mjr Gricenko[f] z WP.

Przypuszczam, że w sztafecie pisanej do mnie przez „Hryhora", a która jest w posiadaniu mjr. Gricenki, jest szyfr dla mnie albo inny określony sposób porozumiewania się, z którego można by się zorientować o miejscu przebywania „Hryhora", „Orłana", „Rusłana" i „Potapa", względnie może ustalone miejsce spotkania ze mną.

II. Na terenie pow[iatu] Tomaszów, woj[ewództwa] lubelskiego do dziś, w[edłu]g wszelkiego prawdopodobieństwa, znajduje się krajowe d[owódz]two [tzw.] Kraju Zakerzońskiego[g] – w składzie następującym:

1) „Stiah"[h][5] – krajowy prowidnyk [tzw.] Kraju Zakerzońskiego.

Rysopis: wzrost średni do 172 cm, włosy siwe prawie, dość bujne, czesane na bok, głowa duża (owalna), siwa bródka, nie wymawia litery „r", oczy ciemnoniebieskie, ubrany po cywilnemu (koloru ciemnoniebieskiego w kratkę), buty z cholewami, lat około 40–45, inteligentny.

Z rozmowy można wywnioskować, że posiada wyższe studia lub kursy polityczne, lub polityczno-ekonomiczne; zna języki: polski, rosyjski, angielski, włoski, francuski, czeski i niemiecki.

---

[f] *Było:* Hryceno.

[g] *W dokumencie stosuje się nazwę:* Zacurzoński kraj.

[h] *W dokumencie stosuje się także zapis pseudonimu:* „Stiach".

[5] Jarosław Staruch (ur. 17 XI 1910 w Słobodzie Złotej, pow. brzeżański, zginął 17 lub 20 IX 1947 w rejonie wsi Monastyr, pow. lubaczowski), ps. „Stiah", „Volt", „Jarłan", „Stojar", „Homin", „Ław", „Synij" , „1001". Od 1929 członek OUN; od 1930 członek Krajowej Egzekutywy OUN; po zamachu na ministra spraw wewnętrznych RP Bronisława Pierackiego aresztowany i więziony w Berezie Kartuskiej (1934); od 1935 zca krajowego prowidnyka OUN na Wołyniu i Polesiu; w 1938 ponownie aresztowany i skazany w maju 1939 w procesie członków OUN w Równem na 13 lat więzienia, we wrześniu 1939 zwolniony; 22 VI 1941 był jednym z inicjatorów powołanego Ukraińskiego Komitetu Narodowego (UNK) i proklamowania niepodległości Ukrainy; latem 1941 krótko przebywał w obozie dla jeńców wojennych w Równem. Prowadził kursy dla kierownictwa średniego szczebla OUN w Tarnopolskiem; aresztowany 4 XII 1942 przez gestapo, we wrześniu 1943 zwolniony dzięki staraniom banderowskiej SB; w l. 1943–1944 kierował podziemną rozgłośną radiową „Afrodyta" w Karpatach, od wiosny 1945 krajowy prowidnyk OUN tzw. Kraju Zakerzońskiego; pisarz, publicysta, autor odezwy *Nasza widpowid'*, broszury *Borot'ba z Moskwoju* oraz in., redagował gazetę „Nowe seło" (1930) i satyryczne czasopismo „Ukrajinśkyj Pereć" (jesień 1943–1944) wydanych głównie przez działający przy krajowym prowidnyku Ośrodek Techniczny „Wulkan"; latem 1947 uniknął schwytania przez legendowaną czotę UPA „Czumaka"; następnie okrążony przez żołnierzy KBW w schronie w okolicach wsi Monastyr, pow. lubaczowski, popełnił samobójstwo, zaś wg informacji zawartych w „Litopysie Ukrajinśkoji Powstańkoji Armiji. Nowa Serija", t. 15, s. 271, zginął 20 IX 1947 we własnej kryjówce podczas obławy KBW; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 415; *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 191; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1153; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 35, 103–104; P. Sodol, *op. cit.*, s. 122–123; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 293.

літеру «р», темно-сині очі, одягнений у цивільне вбрання (темно-синього кольору в клітинку), чоботи, вік 40–45 років, на вигляд інтелігентний.

З розмови із ним можна зробити висновок, що має вищу освіту або закінчив політичні чи політекономічні курси, знає такі мови: польську, російську, англійську, італійську, французьку, чеську й німецьку.

Свої політичні й пропагандистські праці підписує псевдонімом «Ярлан».

Інструкції, накази та штафети підписує літерами[ж] «С. Ф.», «ґ». Почерк – широкий, нервовий.

Озброєний пістолетом П.38 і ППС з 5-ма магазинами.

2) «Білий» – головний к[оманд]ир групи УПА «Сян».

Прикмети: [з]низького зросту, брюнет, волосся гладко зачісане на бік, чорні очі, обличчя мале, кругле, одягнений у цивільну сорочку, військові штани, в чоботях, хворобливий, виглядає виснажено[з], бл[изько] 35 років.

Озброєний пістолетом «Вальтер» ПП калібру 7.65 мм та ППС з чотирма магазинами.

Його охорона складається з чотирьох людей. Це колишній (до 1939 р.) поручник резерву ВП. В УПА має ступінь полковника. Певно, походить із Волині.

3) Командир СБ Закерзонського краю – його прізвище і псевдонім мені невідомі, прикмет не знаю.

В перші дні листопада 1946 р. за наказом «Григора» й «Орлана» я вирушив із поштою до крайового провідника «Стяга». Йшов із корманицького лісу Перемиського пов[іту] до села Князі Томашівського пов[іту] Люблінського воєв[одства]. Там, у хаті дівчини Марійки, зустрівся з районним провідником «Зарубою»[6], якому вручив штафету для «Стяга», а він її йому переслав.

Прикмети Марійки: висока, круглолиця, шатенка, носить довгі коси (закріплені на голові), смаглява, на обличчі має трішки ластовиння, темні очі, має один чи два золотих зуби, вік – приблизно 24–25 років.

Живе сама з матір'ю в дерев'яній хаті (здається, вона під білим дахом, повернута «коником» до дороги). Якщо підніматися селом угору, то хата Марійки знаходиться праворуч – друга чи третя за обгорілою школою.

[ж] *Було:* літерою.

[з–з] *Фрагмент з лівого боку відмічений вертикальною лінією.*

[6] Рембіш Теодор (нар. 1918/1919, с. Брусно Старе Любачівського повіту Підкарпатського воєводства, Польща – загинув 14 IX 1947, біля с. Тенетиська Томашівського повіту Люблінського воєводства, Польща), пс. «Блуд», «Заруба». 1945 – І пол. вересня 1947 – провідник V р-ну II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Загинув під час операції, яку проводили солдати КВБ та співробітники УГБ у р-ні Любачева. ПУ ГМ в Любачеві вело справу оперативної перевірки, підозрюючи, що він жив під прізвищем Вінцентій Березовський (1961–1962). *(АІНП Ж, 043/409; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 949; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 279, 503).*

Swoje prace polityczne i ideologiczne podpisuje pseudonimem „Jarłan". Instrukcje i rozkazy, oraz sztafety podpisuje literami[i] S.F. „g", pismo szerokie, nerwowe.

Uzbrojony w pistolet P.38 i PPS z pięcioma magazynkami.

2) „Biłyj" – naczelny d[owód]ca UPA grupy „Sian".

Rysopis: [j-]niski, brunet, włosy czesane na bok, gładko, oczy czarne, twarz mała, okrągła, ubrany w cywilną bluzę, wojskowe spodnie, buty z cholewami, chorowity,[-j] zniszczony, lat ok[oło] 35.

Uzbrojony w pistolet Walt[h]er PP, kal[iber] 7.65 mm oraz PPS wraz z czterema magazynkami.

Ochrona jego składa się z czterech ludzi, jest to były porucznik WP rezerwy do 1939 r. W UPA ma stopień pułkownika, prawdopodobnie pochodzi z Wołynia.

3) Szef SB [tzw.] Kraju Zakerzońskiego – nazwisko i pseudonim nieznane mi, rysopisu nie znam.

W pierwszych dniach listopada 1946 r. z rozkazu „Hryhora" i „Orłana" udałem się do krajowego prowidnyka „Stiaha" z pocztą z kormanickiego lasu, pow[iat] Przemyśl, do wsi Kniazie, pow[iat] Tomaszów, woj[ewództwo] Lublin, gdzie w domu dziewczyny Maryjki spotkałem się z rejonowym prowidnykiem „Zarubą"[6], któremu wręczyłem sztafetę dla „Stiaha", którą przesłał jemu.

Rysopis Maryjki: wysoka, twarz okrągła, szatynka, nosi długie warkocze (spięte na głowie), cera śniada, na twarzy lekkie piegi, oczy ciemne, na przodzie jeden lub dwa złote zęby, lat około 24–25.

Mieszka sama z matką w domu drewnianym, krytym zdaje się dachówką białą, stojącym szczytem do drogi. Idąc w górę wsi, dom Maryjki znajduje się po prawej stronie – drugi lub trzeci za spaloną szkołą.

Rysopis „Zaruby": wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, twarz lekko owalna, cera czerwona, lat do 30. Ubrany był w niemiecki płaszcz. Uzbrojony w pistolet i PPS; energiczny, przebiegły.

[k-]Po dwóch dobach[-k] po odesłaniu sztafety do „Stiaha", „Zaruba" przeprowadził mnie z wioski Kniazie do bunkra w lesie pomiędzy wioskami Borysy[7] a Monasterz, gdzie czekał już na mnie „Stiah", którego wówczas pierwszy raz widziałem. Nadmieniam, że we wsi Rzeczyca, pow[iat] Tomaszów, miał spotkanie „Stary" – okręgowy referent SB Okręgu I z krajowym szefem SB, w styczniu 1947 r.

---

[i] *Było:* literą.

[j-j] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*

[k-k] *Było:* Za dwie doby.

[6] Teodor Rębisz (ur. 18 II 1911 w Bruśnie Starym, zginął 14 IX 1947 koło Teniatysk), ps. „Zaruba", „Błud"; od 1945 do 1 poł. września 1947 prowidnyk rejonu V Okręgu II „Baturyn"; zginął podczas operacji prowadzonej przez żołnierzy KBW i funkcjonariuszy UB w rejonie Lubaczowa; KP MO w Lubaczowie prowadził SOS (1961–1962) podejrzewając, że ukrywał się pod nazwiskiem Wincenty Brzozowski. AIPN Rz, 043/409; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 279, 503.

[7] Miejscowość nieustalona.

Прикмети «Заруби»: середнього зросту, шатен, волосся зачісує догори, обличчя дещо заокруглене, червонястий, вік до 30 років. Одягнений у німецький плащ. Озброєний пістолетом і ППС. Енергійний, хитрий.

и-За дві доби-и після відправлення штафети «Стягові», «Заруба» відвів мене з села Князі до криївки в лісі між селами Бориси[7] й Монастир, де вже на мене чекав «Стяг» (його я тоді вперше побачив). Також пригадую, що в селі Річиці Томашівського пов[іту] у січні 1947 р. зустрілися окружний референт СБ І-ї округи «Старий» із крайовим командиром СБ.

III. Пункти зв'язку й естафетні пункти у Польщі:

В зв'язкових у Польщі – потрійне завдання:

1) розповсюдження літератури, особливо в містах;

2) організація естафетних пунктів для зв'язкових із Заходу;

3) інформаційна служба (вивчення взаємин і настроїв у Польщі).

«Орлан» особисто керує всіма зв'язковими в Польщі («Орлан» – політичний референт краю, а також займається питаннями зовнішньої пропаганди). Згадані зв'язкові контактують тільки з ним, саме він їх спрямовує на завдання й тільки він знає, де вони перебувають. Я знаю до 10-и зв'язкових, що мають псевдоніми:

1) «Зоя»[8]. Прикмети: низенька, повна, русява, волосся коротке, локони, очі голубі, обличчя овальне, приблизний вік – 22–23 років.

До осені 1945 р. «Зоя» була машиністкою «Орлана». Потім «Орлан» її вислав на захід, ймовірно у Вроцлав.

2) «Малуша». Прикмети: середнього зросту, шатенка, обличчя кругле, коротке волосся, розділене посередині, худорлява, очі карі, приблизний вік – 22–24 років.

и-и *В оригіналі граматична помилка.*

[7] Місцевість не встановлена.

[8] Химко Зиновія (Химка Зена, Химка Зеня, Грушецька, Маєвська Єлизавета, Зеленська) (нар. 1920, м. Львів – пом. 1994), пс. «Зоя», «Віра». Восени 1944 очолювала один із місцевих осередків УЧХ ОУН-Б на Перемищині. В 1945 – секретарка та зв'язкова політреферента Закерзонського краю ОУН-Б В. Галаси-«Орлана». У Варшаві вдавала з себе місцеву спекулянтку й передавала працівникам тамтешнього посольства Великої Британії підпільну літературу ОУН-Б. Після відбуття В. Галаси на Волинь працювала кур'єркою при провіднику Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старухові-«Стягу». В червні та серпні 1946 возила до Варшави переклади підпільної літератури англійською й французькою. Англійський журналіст Дерек Сальбе використав одержані від неї документи для публікації в газеті «Санді Таймс» про український визвольний рух та політику польської влади щодо виселення українців. Заарештована в серпні 1947 МБП. Згодом відправлена в СРСР. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 744; Літопис УПА. Т. 16: Підпільні журнали закерзонської України, 1945–1947. – Торонто. – 1987. – С. 19, 36; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 169; «Літопис УПА», т. 28, Торонто–Львів, 1995, с. 53–55, 61–63, 65, 78–81, 154, 158, 258–261, 266; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 48, 50; Idem. Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa... – S. 204).*

III. Łącznicy i punkty etapowe w Polsce:

Łącznicy w Polsce mają potrójne zadanie:

1) kolportaż literatury, szczególnie w miastach;

2) organizowanie punktów etapowych przejściowych dla łączników emigracyjnych z zachodu;

3) służba informacyjno-wywiad[owcza] o stosunkach i nastrojach w Polsce.

„Orłan" osobiście kieruje wszystkimi łącznikami w Polsce („Orłan" – referent polityczny kraju prowadzi również referat zewnętrznej propagandy). Łącznicy, których wymieniłem, tylko z nim się kontaktują, on ich wysyła i tylko on zna ich adresy. Łączników znam około 10 z pseudonimów:

1) „Zoja"[8]. Rysopis: niska, korpulentna, ciemna blondynka, włosy krótkie, loki, oczy niebieskie, twarz owalna, lat około 22–23.

„Zoja" była maszynistką „Orłana" do jesieni 1945 r. Po tym czasie „Orłan" ją wysłał na tereny zachodnie, prawdopodobnie do Wrocławia.

2) „Małusza". Rysopis: wzrost średni, szatynka, twarz okrągła, włosy krótkie, czesane pośrodku, szczupła, oczy piwne, lat około 22–24.

Do jesieni 1945 r. była referentką opieki społecznej w nadrejonie „Chołodnyj Jar". W październiku 1946 r. „Małusza" przyjechała z zachodu do Przemyśla, spotkała się w sklepie czapek na ul. Franciszkańskiej[1] (sklep ten był punktem kontaktowym łączniczek „Orłana") z „Zoją", która przyjechała z zachodu z „Burłaczką" i „Olą", i w sklepie tym zostały zatrzymane przez PUBP Przemyśl. „Burłaczka" została zwolniona.

„Zoja" w gmachu PUBP zniszczyła sztafetę w klozecie i później zbiegła z gmachu PUBP. „Małusza" siedziała w więzieniu przy ul. Czarnieckiego do końca 1946 r. Co się z nią stało, nie wiem. „Ola" prawdopodobnie była chora na syfilis i przebywa jeszcze w areszcie w PUBP w Przemyślu. Na miejsce „Małuszy", „Zoja" pojechała do Wrocławia, na punkt (w listopadzie 1946 r.).

3) Rysopis „Burłaczki": brunetka, bujne włosy, twarz pełna, owalna, duży nos, wzrost średni, cera śniada, mówi grubym altem, lat 22.

---

[1] *Było:* Franciszkowskiej.

[8] Zenobia Chymko lub Chymka vel Gruszecka vel Elżbieta Majewska vel Zieleńska (ur. w 1920 we Lwowie, zm. w 1994), ps. „Zoja", „Wira". Jesienią 1944 objęła kierownictwo jednego z miejscowych ośrodków UCzCh OUN w Przemyskiem; w 1945 sekretarka i łączniczka referenta politycznego OUN Wasyla Hałasy, ps. „Orłan"; w Warszawie, udając miejscową spekulantkę, przekazywała pracownikom ambasady Wielkiej Brytanii podziemną literaturę ounowską; po wyjeździe Hałasy na Wołyń pracowała jako łączniczka prowidnyka OUN Jarosława Starucha, ps. „Stiah"; w czerwcu i w sierpniu 1946 przywoziła do Warszawy przekłady podziemnej literatur na jęz. angielski i francuski. Brytyjski dziennikarz Derek Selby („Sunday Times") wykorzystał otrzymane od niej dokumenty do swojej publikacji w gazecie „Sunday Times" na temat ukraińskiego ruchu wyzwoleńczego i polityki polskich władz wobec ludności ukraińskiej. Aresztowana w sierpniu 1947 przez MBP, następnie przekazana do ZSRS. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 745; *Pidpilni żurnały zakerzońskoji Ukrajiny...*, s. 19, 36; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 169; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 53–55, 61–63, 65, 78–81, 154, 158, 258–261, 266; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 48, 50; *idem*, *Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa...*, s. 204.

До осені 1945 р. вона була референткою суспільної опіки надрайону «Холодний Яр». У жовтні 1946 р. «Малуша» приїхала із заходу до Перемишля й зайшла до магазину капелюшків по вул. Францисканській[i] (там зустрічалися зв'язкові «Орлана»). В магазині перебувала «Зоя», яка приїхала з заходу, а також «Бурлачка» й «Оля». Всіх їх там затримало ПУГБ у Перемишлі. Однак «Бурлачку» було звільнено.

«Зоя» в будинку ПУГБ попросилася до туалету, знищила там свою штафетку, після чого втекла звідти. «Малуша» сиділа у в'язниці по вул. Чарнецького до кінця 1946 р. Що з нею сталося, я не знаю. «Оля», яка напевне хворіла сифілісом, досі перебуває під арештом в Перемиському ПУГБ. На пункт до Вроцлава замість «Малуші» поїхала «Зоя» (у листопаді 1946 р.).

3) Прикмети «Бурлачки»: брюнетка, густе волосся, повновида, обличчя овальне, великий ніс, середнього зросту, смаглява, має низький голос, 22 роки.

«Бурлачка» керувала пунктом у Перемишлі (там жили її батьки), а сама з підробленою кенкартою меш[кала] десь у районі вул. Міцкевича чи передмісті Блоня. Після інциденту в перемиському магазині виїхала до сім'ї у Краків.

4) Прикмети «Олі»: шатенка, середнього зросту, худорлява, кругле обличчя, повна, колір шкіри світлий, 22–23 роки.

«Оля» керувала естафетним пунктом у Перемишлі і мешкала в дитячому будинку на Засянні. Раніше була референткою суспільної опіки округи № 1 ОУН.

5) «Марічка», дружина «Орлана», навесні 1946 р. виїхала на захід. Перед виїздом була референткою УЧХ[ї] округи № 1 ОУН. У жовтні 1946 р. розповідав мені «Орлан», що вона в Ґданську знайшла знайомого інженера, якого знала зі Львова (українець), що працює в Ґданську інженером і користується фальшивими документами. Він одружений, бездітний.

Прикмети «Марічки»: високого зросту, брюнетка, худорлява, курноса, загоріла, привабливої зовнішності, бл[изько] 23–25 років.

6) «Рома», [в]-дружина вбитого сотенного «Орського»-[в][9], з[аступни]ка сотенного «Громенка». Перед виїздом, до літа 1946 р., очолювала референтуру УЧХ 5-го району надрайону «Холодний Яр». За завданням «Орлана»

---

[i] *Було:* Францішковській.

[ї] *Було з орфографічною помилкою. Так само дальше.*

[9] Карванський Дмитро (нар. 21 X 1913, Станіславчик Перемиського повіту Ряшівського воєводства, Польща – загинув у ніч із 6 на 7 I 1946, біля Бірчі, Ряшівське воєводство, Польща), пс. «Кер», «Орський». З 1940 – в ОУН-М у м. Перемишлі, окупованому німцями. Потім працював в УЦК. Із травня 1943 – в дивізії СС «Галичина». Травень 1944 – жовтень 1945 – к-р чоти в сотні УПА М. Дуди («Громенка»), яка діяла переважно на тер. надрайону «Бескид» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Листопад 1945 – січень 1946 – к-р сотні «Ударники II» Лемківського куреня ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Загинув під час атаки сотні, якою командував як заступник пораненого «Громенка», на Бірчу. *(Карванська-Байляк А. Во ім'я твоє. – Варшава, 2000. – С. 117–118. Motyka G. Tak było w Bieszczdach... – S. 255, 327; Стех Я. Наші герої – Дмитро Карванський «Орський» // Вісник Любачівщини. – 2008. – № 16. – С. 98).*

„Burłaczka" miała punkt w Przemyślu, gdzie mieszkali jej rodzice, ona miała fałszywą kennkartę, zam[ieszkała] w okolicach ul. Mickiewicza lub na Przedmieściu Błonie. Po incydencie w sklepie w Przemyślu wyjechała do Krakowa, do rodziny.

4) Rysopis „Oli": szatynka, wzrost średni, szczupła, twarz okrągła, pełna, cera jasna, lat 22–23.

„Ola" miała etapowy punkt w Przemyślu i mieszkała w sierocińcu na Zasaniu. Przedtem była referentką opieki społeczn[ej] Okręgu nr 1 organ[izacji] OUN.

5) „Mariczka", żona „Orłana" wyjechała na zachód wiosną 1946 r. Przed wyjazdem była referentką UCzCh[m] Okręgu nr 1 organ[izacji] OUN. W październiku 1946 r. opowiadał mi „Orłan", że znalazła w Gdańsku znajomego inżyniera, którego znała ze Lwowa (Ukrainiec), który pracuje w Gdańsku jako inżynier pod fałszywymi dokumentami, jest żonaty, bezdzietny.

Rysopis „Mariczki": wzrost wysoki, brunetka, szczupła, lekko zadarty nos, cera ciemna, przystojna, lat ok[oło] 23–25.

6) „Roma", [c]żona zabitego sotennego „Orskiego"[c][9], z[astęp]cy sotennego „Hromenki". Przed wyjazdem, do lata 1946 r. była rejonową referentką UCzCh, w V rejonie nadrejonu „Chołodnyj Jar". Wyjechała do Krakowa (gdzie w[edłu]g jej słów miała wujka) z zadaniem nadanym przez „Orłana" – prowadzenia funkcji łączniczki.

Rysopis: wzrost średni, korpulentna[n], ciemna blondynka, włosy krótkie i gładkie, oczy niebieskie, lat około 23–24.

7) „Oksana", rejonowa UCzCh II rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar", aresztowana jesienią 1946 r. w Przemyślu, przez kogo – nie wiem. Po zwolnieniu wyjechała do „Romy", do Krakowa, w grudniu 1946 r.

Rysopis: niska, brunetka, włosy bujne, twarz mała, owalna, oczy piwne, lat ok[oło] 22.

8) „Halina", żona „Hryhora", maszynistka okręgowego ośrodka nr 1 organ[izacji] OUN, wyjechała na zachód w listopadzie 1946 r. Została wysłana przez „Orłana" na funkcję łączniczki, dokąd – nie wiadomo.

Rysopis: wzrost średni, szatynka, warkocze krótkie, oczy ciemne, lat 25–26.

---

[m] *Było:* UCzH. *Podobnie dalej.*

[n] *Było:* korpulętna.

[9] Dmytro Karwańskyj (ur. 21 X 1913 w Stanisławczyku, pow. przemyski, zginął 6/7 I 1946 koło Birczy), ps. „Ker", „Orśkyj". Członek OUN, od 1940 w OUN-M na terenie Przemyśla okupowanego przez Niemców, następnie w UCzCh; od maja 1943 w dywizji SS „Galizien"; od maja 1944 do października 1945 dca czoty w sotni UPA Mychajła Dudy, ps. „Hromenko", działającej głównie w nadrejonie „Beskyd" I Okręgu OUN; od listopada 1945 do stycznia 1946 dca sotni „Udarnyky II" kurenia łemkowskiego TW 26 „Łemko" WO 6 „Sian" UPA-Zachid. Zginął w ataku dowodzonej przez siebie sotni (w zastępstwie rannego „Hromenki") na Birczę. A. Karwańska-Bajlak, *op. cit.*, s. 117–118; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach...*, s. 255, 327; J. Stech, *Naszi heroji – Dmytro Karwańskyj „Orśkyj"*, „Wisnyk Lubacziwszczyny" 2008, nr 16, s. 98.

поїхала до Кракова (де, за її словами, мала дядька), аби здійснювати функції зв'язкової.

Прикмети: середнього зросту, повна[й], русява, волосся коротке і пряме, очі голубі, вік – приблизно 23–24 років.

7) «Оксана», районова УЧХ II району надрайону «Холодний Яр». Восени 1946 р. заарештована в Перемишлі, ким – не знаю. Після звільнення, в грудні 1946 р., виїхала до «Роми» у Краків.

Прикмети: низька, брюнетка, густе волосся, обличчя маленьке, овальне, очі карі, бл[изько] 22 років.

8) «Галина», дружина «Григора», машиністка окружного осередку № 1 ОУН. Виїхала на Захід у листопаді 1946 р. Була відряджена «Орланом» як зв'язкова, куди саме – не відомо.

Прикмети: середнього зросту, шатенка, волосся коротке, темні очі, 25–26 років.

9) «Ярослава»[10], районова УЧХ I району надрайону «Холодний Яр». Виїхала у листопаді 1945 р. із чоловіком «Любком»[11] під виглядом молодо-

---

[й] *Було з орфографічною помилкою.*

[10] Вовк Ірина (Фальківська Христина) (нар. 25 VII 1925, м. Краків – ?), пс. «Іда», «Ярослава». Член ОУН-Б. Станом на 1945 – референтка УЧХ у одному з районів Перемиського надрайону I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Згодом – зв'язкова на тер. Західної Польщі. 16 VIII 1947 заарештована МГБ у Щецині. 21 V 1948 засуджена у Ряшеві до 15 р. ув'язнення. 12 V 1956 постановою ВГС у Кракові цей вирок зменшено до 10 р., але НВС у Варшаві 3 VIII 1956 відхилив постанову й зменшив вирок до 9 р. ув'язнення. 16 VIII 1956 – звільнена. *(АІНП Ж, 107/693, т. 1–4; АІНП Ж, 189/32; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 85; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 48–49).*

[11] Добровольський Володимир (Бобік Юрій, Сольський Станіслав) (нар. 24 IV 1923, Боневичі), пс. «Вишневський», «Любка». В ОУН – з 1944. Був у сотні «Чорного». Референт СКВ надрайону «Холодний Яр». Чотовий у сотні «Бурлаки» (1945). Організатор переправочно-контактного пункту в Олешниці Вроцлавського воєводства (1945). В сотні «Крилача». Організатор контактного пункту в Радомі. Таємно затриманий («таємно знятий») 5 XI 1952 в Радомі. Згідно з наявними в ІНП документами мав бути залученим до співпраці 7 XI 1952 підполк. Б. Врублевським та пор. Ю. Пенаром як інформатор пс. «Богуславський», згодом «Вишневський». Використаний у ОР під умовною назвою «Лемко». Заходами УП був переправлений на терени Ольштинського воєводства (1953). Головний бухгалтер ґмінного кооперативу селянської самодопомоги. Потім повернувся до Радома (1954). Працівник Воєводського союзу ґмінних кооперативів у Радомі. Виїздив до США (1963–1964, 1968). Оцінка, надана таємному співробітнику «Вишневському» 29 VII 1969: «До цього часу використовувався для орієнтування у середовищі українських націоналістів та колишніх членів ОУН-УПА в Польщі, Радянському Союзі та США. З 1963 р. ТС «Вишневський» виконує особливо важливі завдання, їздить до Перемишля та Жаганя, де мешкали колишні діячі УПА, а також до Радянського Союзу й США. У 1963 р. в США зустрічався з членом місцевого осередку ЗЧ ОУН (той хотів його схилити до роботи на користь осередку). Через «Вишневського» розпочалася оперативна гра з осередком. У рамках цієї гри «Вишневський» пізніше виїздив до УРСР та в порозумінні з місцевими органами безпеки виконував доручені завдання. З серпня поточного року «Вишневський» тимчасово виїхав у Сполучені Штати до родини, яка виїхала з Польщі разом з відступаючою гітлерівською армією. Швагро ТС «Вишневського» (колишній агент ґестапо) втік з Польщі і зараз працює у військовому атомному інституті біля Чикаго, а також в Детройтському університеті. Він – активний член проводу ЗЧ ОУН у США. Цього разу «Вишневський» виїхав із завданням глибше вивчити діяльність осередку на Польщу та УРСР, а зокрема – чи [дійсно] і якою мірою контактами діячів ОУН і «Вишневського» керувала референтура зв'язку з краєм проводу ЗЧ ОУН у Мюнхені. Вказаний вище захід був

9) „Jarosława”[10], rejonowa UCzCh rejonu I nadrejonu „Chołodnyj Jar”, wyjechała w listopadzie 1945 r. razem z mężczyzną „Lubka”[11], jako rzekomi małżonkowie. Wysłana przez „Orłana” na funkcję łączniczki, dokąd – nie wiem.

Rysopis: wysoka, twarz owalna, szatynka, krótkie warkocze, oczy ciemne, cera jasna, ładnie śpiewa altem, lat ok[oło] 25.

---

[10] Irena Wowk vel Krystyna Falkowska (ur. 25 VII 1925 w Krakowie), ps. „Jarosława”, „Ida”. Członek OUN, kierowniczka rejonowej siatki UCzCh w Przemyskiem, kurierka na ziemiach zachodnich Polski; aresztowana 16 VIII 1947 w Szczecinie; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 21 V 1948 skazana na 15 lat więzienia; postanowieniem WSG w Krakowie z 12 V 1956 wyrok zmniejszono do 10 lat więzienia; NSW w Warszawie 3 VIII 1956 uchylił postanowienie WSG w Krakowie, zmniejszył wyrok WSR w Rzeszowie do 9 lat więzienia, zwolniona 16 VIII 1956. AIPN Rz, 107/693, t. 1–4; AIPN Rz, 189/32; M. Sawczyn „Mariczka”, *op. cit.*, s. 85; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 48, 49.

[11] Wołodymyr Dobrowolśkyj vel Stanisław Solski vel Józef Bobik (ur. 24 IV 1923 w Boniowicach), ps. „Lubka”. Od 1944 w OUN w sotni „Czornego”; referent szkoleniowy SKW nadrejonu „Chołodnyj Jar”, w 1945 czotowy w sotni „Burłaki”, organizator punktu przerzutowo-kontaktowego w Oleśnicy, woj. wrocławskie, następnie w sotni „Kryłacza”, organizator punktu kontaktowego w Radomiu; 5 XI 1952 potajemnie aresztowany („tajnie zdjęty”) w Radomiu; według dokumentów zachowanych w IPN, miał jakoby zostać pozyskany do współpracy 7 XI 1952 przez ppłk. B. Wróblewskiego i por. J. Penara jako inf. ps. „Bogusławski”, następnie „Wiśniewski”, wykorzystywany do RO krypt. „Łemko”; w 1953 przerzucony przez UB na teren woj. olsztyńskiego; główny księgowy w GS ZSCh, w 1954 wrócił do Radomia, pracownik Wojewódzkiego Związku Gminnych Spółdzielni w Radomiu; w l. 1963–1964, 1968 przebywał w USA; według oceny tajnego współpracownika ps. „Wiśniewski” z dn. 29 VII 1969: „W dotychczasowej współpracy wykorzystywany był do rozeznania środowiska nacjonalistów ukraińskich i b. członków OUN-UPA na terenie Polski, Związku Radzieckiego i USA. Od 1963 TW »Wiśniewski« wykonuje po tym zagadnieniu szczególnie ważne zadania, co łączyło się z jego wyjazdami do Przemyśla i Żagania, gdzie zamieszkują byli działacze UPA oraz do Związku Radzieckiego i Filadelfii – USA. W 1963, podczas pobytu »Wiśniewskiego« w USA – nawiązał z nim kontakt członek terenowego prowidu ZCz OUN i przeprowadził z nim szereg rozmów mających na celu nakłonienie go do współpracy na rzecz ośrodka. Po powrocie »Wiśniewskiego« z USA nawiązano poprzez niego grę operacyjną z ośrodkiem. W ramach tej gry »Wiśniewski« wyjeżdżał później do USRR i w porozumieniu z tamtejszymi Organami Bezpieczeństwa wykonywał zlecone zadania. Od sierpnia ubiegłego roku »Wiśniewski« jest na czasowym wyjeździe w Stanach Zjednoczonych u rodziny, która wyjechała z Polski wraz z cofającą się armią hitlerowską. Szwagier TW »Wiśniewskiego« (b. agent gestapo) zbiegł z Polski i aktualnie pracuje w wojskowym instytucie atomowym koło Chicago oraz na Uniwersytecie w Detroit. Jest on aktywnym członkiem terenowego prowidu ZCz OUN w USA. Tym razem »Wiśniewski« wyjechał z zadaniem bliższego rozeznania działalności ośrodka na Polskę i USRR, a w szczególności – czy i na ile kontaktami działaczy OUN z »Wiśniewskim« kierowała referentura łączności z krajem centrali ZCz OUN w Monachium. Powyższe przedsięwzięcia realizowane są na zlecenie Departamentu III. Przez okres współpracy TW »Wiśniewski« zadania wykonywał chętnie i dokładnie, a przekazywane informacje były obiektywne, posiada dotarcie do osób z wrogich ośrodków ukraińskich, ma naturalne możliwości dotarcia do interesujących nas grup i osób. Jest spostrzegawczy, posiada inwencję operacyjną, nabył dużo doświadczenia. Informacje przekazuje na piśmie, jest zdyscyplinowany, na spotkania przychodzi punktualnie. Spotkania odbywają się z nim przeważnie dwa razy w miesiącu. Konspiracja spotkań jest zapewniona, a warunki w jakich się one odbywają są swobodne i niekrępujące. Wynagradzany jest przeważnie co dwa miesiące sumą 500 zł oraz otrzymuje zwrot kosztów związanych z wykonywanym zadaniem – pokwitowania pisze. Jest wyczulony na przejawy wrogiej działalności, jest poinstruowany o roli i zadaniach SB, zna problematykę naszych zainteresowań. Przed każdym wyjazdem za granicę przechodził specjalne przeszkolenie. W toku współpracy systematycznie był kontrolowany przez inne źródła agenturalne i technikę operacyjną. Kontrole te jak dotychczas są korzystne dla TW »Wiśniewskiego«. Oceniając całokształt pracy TW stwierdzić należy, że jest on jednostką cenną, z perspektywą, a dalsze jego wykorzystanie po dotychczasowym zagadnieniu uzależnione jest od wykonania zadania na terenie USA i powrót do kraju”; podczas ostatniego pobytu zagranicą odmówił powrotu do kraju. AIPN Ki, 00612/796, t. 1–9; AIPN Ki, KOI b. Wydziału „C” KW MO/WUSW w Kielcach.

го подружжя. Вислана «Орланом» для виконання функцій зв'язкової, куди саме – не знаю.

Прикмети: висока, овальне обличчя, шатенка, волосся коротке, темні очі, колір шкіри обличчя світлий, гарно співає альтом, бл[изько] 25 років.

10) «Любко», бунчужний сотні «Бурлаки», виїхав разом з «Ярославою» з метою організувати зв'язковий пункт на «землях одзисканих» (напевно).

Прикмети: середнього зросту, блондин, кругле обличчя, темні очі, колір шкіри обличчя світлий, близько 27 років.

11) «Височан»[12], районовий референт пропаганди І району надрайону «Холодний Яр». Улітку 1945 р. відряджений «Орланом» на Захід створювати пункт зв'язку. З розповіді «Орлана» я дізнався, що він є секретарем організації ППР або ППС – повітової чи міської. У жовтні 1946 р. я був присутній при розмові «Орлана» з «Височаном» у корманицькому лісі. Розмова стосувалася визначення можливих місць приземлення літаків з американської зони.

Прикмети «Височана»: низький, брюнет, волосся гладко зачесане, рідке, обличчя мале, кругле, смаглявий, вік – до 25 років.

реалізований за дорученням ІІІ департаменту. У період співпраці ТС «Вишневський» завдання виконував охоче та ретельно. Відомості, які він надавав, були об'єктивними. Має вихід на осіб з ворожих українських осередків. Має можливості встановлення зв'язку з групами та особами, які нас цікавлять. Спостережливий, має оперативну винахідливість, набув великого досвіду. Інформацію переказує письмово, дисциплінований, на зустрічі приходить пунктуально. Зустрічі з ним відбуваються переважно два рази на місяць. Конспірація зустрічей забезпечена, а умови у яких вони відбуваються вільні та розкуті. Винагороджується переважно раз на два місяці сумою у 500 злотих, а також йому повертаються кошти, витрачені під час виконання завдань. Пише розписки. Пильний до проявів ворожої діяльності, знає про роль та завдання СБ, володіє проблематикою, яка нас цікавить. Перед кожним виїздом за кордон проходить спеціальну підготовку. В ході співпраці систематично контролювався через інші аґентурні джерела та оперативну техніку. До цього часу результати цього контролю були на користь ТС «Вишневського». Оцінюючи роботу ТС у цілому, слід визнати, що він є цінною одиницею, з перспективами. Подальше його використання в напрямку того, що він виконував до цього часу, залежить від виконання ним завданнь на території США та повернення до країни». Роботу виконував ефективно. Повернутися назад відмовився. *(АІНП Ке, 00612/796, т. 1–9; АІНП Ке, КЗІ колишнього відділу «С» ВК ГМ/ВУВС у Кельце).*

[12] Ковалик Богдан або Зелинський (Зілинський) Янкель (Ян) (нар. 12 X 1926, Затварниця Ліського повіту чи Зоротовичі Старосамбірського р-ну Львівської обл.), пс. «Височан», «Вихор», «Юнак». Член юнацтва ОУН, потім ОУН. Став кур'єром на Захід. У II пол. 1945 перейшов до Польщі. За дорученням політреферента Закерзонського краю ОУН-Б В. Галаси вирушив у Західну Німеччину. 23 чи 24 I 1947 заарештований на чесько-німецькому кордоні із поштою. Судився Державним судом у Празі. 18 XII 1948 засуджений у Чехословаччині до довічного ув'язнення. Звільнений у 1964. Навесні 1968 виїхав із ЧСР до Відня. Емігрував до США (у Нью-Йорк). Із 1972 – секретар правління Головного товариства вояків УПА. З 2005 – секретар видавництва «Літопис УПА». Мешкає в Йонкерсі, штат Нью-Йорк, США. *(Літопис УПА. Т. 42. Петро Й. Потічний. Літопис УПА – Історія: Документи і матеріали. – Торонто–Львів, 2005. – С. 482; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 155–156; Koutek O. Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Ukraińców w Czechosłowacji w latach 1945–1989 // Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 302–304; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 47, 49, 86).*

10) „Lubka", buńczucznyj sotni „Burłaki", wyjechał razem z „Jarosławą" w celu zorganizowania punktu łącznikowego na „ziemiach odzyskanych" (prawdopodobnie).

Rysopis: średni wzrost, blondyn, twarz okrągła, oczy ciemne, cera jasna, lat około 27.

11) „Wysoczan"[12], rejonowy referent propagandy rejonu I nadrejonu „Chołodnyj Jar", wysłany przez „Orłana" latem 1945 r. na zachód dla zorganizowania punktu łącznościowego. Z opowiadania „Orłana" dowiedziałem się, że jest on sekretarzem PPR lub PPS powiatowego lub miejskiego. W październiku 1946 r. byłem obecny przy rozmowie „Orłana" z „Wysoczanem" w kormanickim lesie. Rozmowa dotyczyła ustalenia miejsc możliwych do lądowania samolotów z zony amerykańskiej.

Rysopis „Wysoczana": niski brunet, gładko czesane włosy, rzadkie, twarz mała, okrągła, cera ciemna, lat do 25.

°-Punkty etapowe-°:

1. Lubowicz, imienia nie znam, zam[ieszkały] na Kruhelu – przedmieście Przemyśla; punkt kontaktowy dla powracających od „Orłana" łączników. Wiem, że na punkt ten przyjeżdżali z Przemyśla: „Zoja", „Wysoczan" i „Oksana". Doprowadzili do tego punktu łącznicy I rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar" lub bojówka SB tego rejonu. Rysopisów nie znam.

j-c-2. Ksiądz Hrab-c, zam[ieszkały] w Krakowie koło księdza Hruszcza. U księdza Hruszcza odbywały się spotkania łączniczek poszczególnych placówek organizacyjnych. „Zoja", wyjeżdżając od „Orłana" w listopadzie 1946, miała się spotkać z drugą łączniczką „Romą" w Krakowie przy pomocy księdza Hraba.

Rysopis Hraba: wysoki, włosy blond, trochę łysawy, twarz owalna, lat około 35–38-j.

Hrab miał parafię w Hermanowicach koło Przemyśla. Podczas jego przeniesienia do Krakowa (w roku 1946, wiosną zdaje się) odbył z „Orłanem" rozmowę na temat napisania listu do papieża w Rzymie w sprawie aresztów księży, rzekomego prześladowania cerkwi i księży unickich w ZSRR.

°- -° *Podkreślono maszynowo.*

[12] Bogdan Kowałyk (Kowalik) vel Jankiel lub Jan Zieliński lub Zilinski (ur. 12 X 1926 w Zatwarnicy, pow. leski lub w Zrotowicach, pow. przemyski), ps. „Wysoczan", „Wyhor", „Iwan Żylińskyj", „Junak". Członek junactwa OUN, potem OUN, kurier na Zachód, w II poł. 1945 przeszedł do Polski, jesienią otrzymał od referenta politycznego Wasyla Hałasy rozkaz przejścia do Niemiec Zachodnich; aresztowany 23 lub 24 I 1947 podczas przekraczania granicy Czechosłowacji z amerykańską strefą okupacyjną Niemiec; sądzony przez Sąd Państwowy w Pradze, skazany 18 XII 1948 na dożywocie; zwolniony w 1964; wiosną 1968 r. wydostał się z Czechosłowacji do Wiednia; wyemigrował do USA (Nowy Jork); od 1972 sekretarz Zarządu Głównego Towarzystwa Żołnierzy UPA; od 2005 sekretarz wydawnictwa „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji"; mieszka w Yonkers (NY). P. J. Poticznyj, *Litopys UPA – Istorija, dokumenty i materiały*, Toronto–Lwiw 2005 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 42), s. 482; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 155–156; O. Koutek, *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Ukraińców w Czechosłowacji w latach 1945–1989* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 302–304; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 47, 49, 86.

[к-]Естафетні пункти[-к]:

1. Любович (імені я не знаю). Живе в Кругелі – передмісті Перемишля, де знаходиться пункт зустрічі зв'язкових, що повертаються від «Орлана». Я знаю, що на цей пункт приходили з Перемишля «Зоя», «Височан» і «Оксана». Туди їх привели зв'язкові I району надрайону «Холодний Яр» чи боївка СБ цього району. Їхніх прикмет я не знаю.

[з-в-]2. Священик Граб[-в], що проживає в Кракові біля священика Груща. У священика Груща відбувалися зустрічі зв'язкових окремих організаційних ланок. «Зоя», виїхавши від «Орлана» в листопаді 1946 [р.], хотіла зустрітися в Кракові, за сприяння священика Граба, з іншою зв'язковою «Ромою».

Прикмети Граба: високий, біляве волосся, має залисини, овальне обличчя, вік 35–38 років[-з].

У Граба була парафія в Германовичах біля Перемишля. Як переходив до Кракова (здається це було навесні 1946 року), то мав розмову з «Орланом» щодо написання листа Папі Римському про арешти духовенства, «переслідування» церкви й уніатських священиків в СРСР.

Збирати матеріали йому допомагали священики Гоза й Яворський з Блоні (передмістя Перемишля). Священик Гоза в листопаді 1946 р. проживав ще в К[л]оковичах Перемиського пов[іту]. Священик Яворський жив на Блоні біля Перемишля. За словами Гози, священик Яворський мав особисто надіслати листа Папі Римському.

[к-]IV. Закордонні зв'язкові[-к]:

У липні 1946 р. «Оксана» – зв'язкова «Орлана» – прибула до Перемишля і з естафетного пункту в Перемишлі від Любовича привела до мене у Княжичі[л] Перемиського пов[іту] двох зв'язкових з американської зони. Я негайно їх спрямував до «Орлана», який перебував у корманицькому лісі. З розмови, яку мав зі зв'язковими, дізнався, що вони проїздили через наступні пункти: Ґлівіце, Вроцлав, Краків, Перемишль (Любович).

Протокол з моїх слів записаний вірно, що засвідчую власноручним підписом.

Допитав:
пор. Зелінський

Свідчив:
[а-]Ярослав Гамівка[-а]

Відповідає оригіналу:

АІНП, 0330/229, арк. 3–6.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
Див. також копію цього документа: АІНП Ж, 072/1, т. 25, арк. 88–94.

[к-к] *Підкреслено машинописним способом.*
[л] *Було:* Князіц.

W zbieraniu materiałów pomagał mu ksiądz Hoza i ksiądz Jaworski z Błonia (przedmieście Przemyśla). Ksiądz Hoza w listopadzie 1946 r. zamieszkały jeszcze w Kłokowicach, pow[iat] Przemyśl. Ksiądz Jaworski zamieszkały w Błoniu koło Przemyśla. Według słów Hozy, ksiądz Jaworski podejmował się sam wysłać list do papieża w Rzymie.

[o-]IV. Łącznicy zagraniczni[-o]:

W lipcu 1946 r. „Oksana" – łączniczka „Orłana" przybyła do Przemyśla i z etapowego punktu w Przemyślu od Lubowicza przyprowadziła dwóch łączników z zony amerykańskiej do Kniażyc[p], pow[iat] Przemyśl, do mnie. Ja natychmiast przesłałem ich do „Orłana", przebywającego w kormanickim lesie. Z rozmowy, jaką prowadziłem z łącznikami, dowiedziałem się, że przejeżdżali przez następujące punkty etapowe: Gliwice, Wrocław, Kraków, Przemyśl (Lubowicz).

Protokół spisany prawdziwie z moich słów, za zgodność podpisuję własnoręcznie.

Przesłuchał:
Zieliński, por.

Zeznał:
[a-]Hamiwka Jarosław[-a]

Za zgodność z oryginałem:

AIPN, 0330/229, k. 3–6.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Zob. też odpis tego dokumentu: AIPN Rz, 072/1, t. 25, k. 88–94.

[p] *Było:* Kniazic.

№ 21

26 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту підозрюваного Ярослава Гамівки-«Метеора» про пункти перетину східного кордону Польщі, якими користувалися зв'язкові ОУН-Б

№ док.....

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного,
Ряшів, 26.05.1947 р.

[б-]Зелінський[-б] Артур, пор., слідчий офіцер Міністерства гром[адської] без[пеки] у Варшаві, допитав у якості підозрюваного:

Прізвище та ім'я: [а-]Гамівка[-а] Ярослав, пс[евдо] «Метеор» (анкетні дані у справі).

Пит[ання]: Які вам відомі місця та пункти на кордоні, що використовуються зв'язковими для проникнення до інших держав?

Від[повідь]: На східному кордоні Польщі знаю 6 місць, де зв'язкові орг[анізації] ОУН переходили на терени УРСР:

1) К[оман]дир групи УПА «Сян» (усіх збройних сил на території Польщі) «Олег» відправляв своїх зв'язкових з прикордонних сіл Люблінського воєводства (околиці Сокаля й Влодави) через річку Буг в УРСР до «Шелеста»[1] – командира ГВШ (головного військового штабу) УПА-«Захід». Про це я дізнався від «Олега», з яким зустрічався у Марійки в селі Княже Томашівського пов[іту] Люблінського воєв[одства] (дивись протокол від

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Написано в розбивку.*

[1] Сидор Василь (нар. 24 X 1910, с. Спасів Сокальського р-ну Львівської обл. – загинув 14 IV 1949, біля с. Осмолода Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл), пс. «200», «202», «624», «808», «В», «Верховинець», «Вишитий», «Зов», «Конрад», «Кравс», «Крегул», «Лісовик», «Ростислав Вишитий», «Ш», «Шелест». Один із організаторів і керівників УПА на Волині та в Галичині. Керував військовим осередком при ЦП ОУН-Б на УЗ (лютий–травень 1943). Сидів у німецькій тюрмі (1943). Заступник військового референта ЦП (1943). Шеф КВШ УПА на ПЗУЗ (травень–серпень 1943) у званні майора УПА (8 VII 1943). Від серпня 1943 – член Головної ради ОУН-Б. Член ГВШ УПА (до квітня 1949). К-р УПА-Захід, заступник ГК УПА (січень 1944 – квітень 1949). Член проводу ОУН-Б на ЗУЗ (поч. 1944–1949) та ЦП ОУН-Б (1947–1949). Провідник Карпатського краю ОУН-Б (від 1947). Літо 1948 – організував повстанський рейд до Румунії. В. о. генерального судді, генсуддя ОУН-Б. Іменований полковником УПА (1946). Загинув у бою зі спецгрупою МДБ, обороняючи свою криївку. Нагороджений Срібним хрестом бойової заслуги II класу (1945). *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 15: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами держбезпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Кн. 2. – Київ–Торонто, 2011. – С. 185–186, 405, 495, 497; Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва ОУН(Б) і УПА на українських землях // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2010. – № 1 (34). – С. 238–239).*

Nr 21

26 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat punktów przekraczania granicy z ZSRS przez łączników OUN

Nr akt.....

[a-b-]Protokół[b-a]
przesłuchania podejrzanego
Rzeszów, dnia 26.05.1947 r.

[b-]Zieliński[-b] Artur, por., oficer śledczy Ministerstwa Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Warszawie, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

Nazwisko i imię: [a-]Hamiwka[-a] Jarosław, ps. „Meteor" (personalia w aktach)

Pyt[anie]: Proszę podać miejsca i punkty graniczne, używane przez łączników w celu przedostawania się do innych państw.

Odp[owiedź]: Na wschodniej granicy Polski znam 6 miejsc, którymi łącznicy org[anizacji] OUN z terenu Polski przechodzili na tereny USRR:

1) „Ołeh" – d[owód]ca UPA grupy „Sian" wszystkich sił zbrojnych na terenie Polski wysyłał swoich łączników z przygranicznych wiosek województwa lubelskiego w okolicach: Sokal i Włodawa, poprzez rzekę Bug do „Szełesta"[1], naczelnego d[owód]cy HWSz (*Hołownyj Wijśkowyj Sztab*) UPA-„Zachid", znajdującego się na terenach USRR. Wiadome jest mi to od „Ołeha", z którym spotkałem się u Maryjki we wsi Kniazie, pow[iat] Tomaszów, woj[ewództwo] lubelskie (patrz

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Wasyl Sydor (ur. 24 X 1910 w Spasowie, pow. sokalski, zm. 14 IV 1949 we wsi Osmołoda, rej. rożniatowski), ps. „Szełest", „Werchowynec", „Wyszytyj", „Zow", „Konrad", „Kraus", „Krehuł", „Lisowyk", „Rostysław Wyszytyj". Mjr UPA (8 VII 1943), płk UPA (1946). Ukończył wydział prawa na Uniwersytecie Lwowskim; w 1936 referent wojskowy KE OUN na PZUZ; w 1937 organizator grupy dywersyjnej OUN „Wowky" na Polesiu; w l. 1935, 1937–1939 więziony; w 1940 referent wojskowy KE OUN na ZUZ; uczestnik II Wielkiego Zjazdu OUN-B w Krakowie (31 III – 3 IV 1941); od października 1941 do grudnia 1942 dca sotni w batalionie „Nachtigall" i 2. sotni 201. shutzmannshaftbatalion na Białorusi; jeden z organizatorów i kierowników UPA na Wołyniu i w Galicji; od lutego do maja 1943 dowodził ośrodkiem wojskowym przy Centralnym Prowidzie OUN; w 1943 w niemieckim więzieniu; następnie zca referenta wojskowego Centralnego Prowidu OUN; od maja do sierpnia szef sztabu UPA na PZUZ; od sierpnia 1943 członek Głównej Rady OUN; do kwietnia 1949 członek HWSz UPA; dca UPA-Zachid, od stycznia 1944 do kwietnia 1949 zca NK UPA; w l. 1944–1949 członek prowidu OUN na ZUZ oraz w l. 1947–1949 członek Centralnego Prowidu OUN; od 1947 prowidnyk Kraju Karpackiego OUN; organizator rajdu do Rumunii latem 1948; p.o. generalnego sędziego OUN. Zginął w walce z grupą specjalną MWD. *Borot'ba proty powstańskoho ruchu...*, s. 185–186, 405, 495, 497; W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łystuwannia keriwnyctwa...*, s. 238–239.

25.05.1947 р.)[2]. Коли ж я прийшов до «Стяга», він мені розповів, що радянські прикордонники влітку 1946 р. убили на Бузі його зв'язкового, котрий їхав із поштою до «Шелеста».

2) Крайовий провідник Закерзонського краю[в] «Стяг» відряджав своїх зв'язкових із поштою найчастіше з околиць військового полігону (колишнього німецького) б[увшої] (Рави Руської), через прикордонні терени північної частини Любачівського повіту й південної частини Томашівського повіту, в бік янівських лісів УРСР. Зв'язкові «Стяга» йшли до провідника округи «Нечая».

Я знаю це тому, що коли був у «Стяга» в листопаді 1946 р., то саме завернули назад[г] кур'єри, які їхали до УРСР. Як повідомив керівник зв'язкових «Бриль»[3], в околицях Верхрати біля кордону їх обстріляли радянські прикордонники. З цієї причини вони навіть покинули друкарню, яку везли на двох підводах, а також 2 друкарські машинки. При цьому прикордонники вбили 8-річну доньку «Нечая». Зв'язкові разом із «Брилем» все-таки змогли перенести до «Стяга» пошту та прострілену друкарську машинку „Lovestti" італійського виробництва з українським шрифтом. Зауважу, що «Стяг» підтримує дуже активний зв'язок із теренами УРСР.

3) Політичний референт Закерзонського краю «Орлан» відряджав зв'язкових із поштою до естафетного пункту у селі Передільниця біля Добромиля (УРСР) – з корманицького лісу Перемиського повіту, й далі через кордон в околицях Кальварії на відтинку Гуйська і Сопітника[г]. Зазначу, що у Передільниці знаходився постійний поштовий пункт для зв'язкових «Орлана». Референт окружної СБ «Старий» отримав у травні 1947 р. штафету від надрайонового СБ надрайону «Холодний Яр» «Потапа», в якій йшлося про

[в] *Було:* «Зацурзонського краю». *Так само далі.*

[г] *Було з орфографічною помилкою.*

[г] *Було:* Сопітнік.

[2] Див. док. № 20, с. 274.

[3] Гамела Ярослав (нар. 5 XI 1917, м. Яворів Львівської обл., Україна – загинув 28 V 1947, с. Цетуля Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща), пс. «Бриль». 1943 вступив до УПА. 1944 – у сотні УПА «Лева». Від літа 1944 – к-р чоти, яка взимку 1945-го розвинулася в сотню «Переяслави I» ТВ 13 «Розточчя» ВО 2 «Буг» УПА-Захід. Травень 1945 – сотня рейдує Яворівщиною. В 1946 брав участь у сутичках з НКВС і диверсійних акціях. Серпень 1946 – зі своїм підрозділом (до 150 чол.) перейшов із Львівщини на Закерзоння (в Любачівський повіт Підкарпатського воєводства). Там сотня діяла в скл. куреня «Месники» ТВ 27 «Бастіон» ВО 6 «Сян» УПА-Захід до 28 V 1947, забезпечувала зв'язок цього куреня з ГК УПА на тер. України. За іншими даними, керував зв'язком між сотнею «Ударники VIII» (к-р «Стах») ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» і осередкаками ОУН-Б на тер. СРСР. Вирушив із роєм своєї сотні на заготівлю харчів, а в результаті загинув під час бою з 7 пп ВП (дострелився з пістолета). Вістун, старший вістун, старший булавний (1 I 1946), хорунжий (22 I 1946). Відзначений Бронзовим Хрестом бойової заслуги (5 IX 1946). *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 370, 378, 734; Літопис УПА. Т. 31: УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ «Розточчя», 1943–1947. – Торонто–Львів, 2000. – С. 77, 79, 93, 95–96, 189–190, 205, 207–210, 220, 228–237; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 8, 10, 243, 456, 491).*

protokół z dnia 25.05.1947 r.)[2], kiedy przyszedłem do „Stiaha", mówił, że na Bugu w lecie 1946 r. został zabity jego łącznik przez ochronę pograniczną sowiecką, wysłany z pocztą do „Szełesta".

2) „Stiah" – krajowyj prowidnyk [tzw.] Kraju Zakerzońskiego[c], wysyłał łączników z pocztą najczęściej w okolicach poligonu wojskowego (byłego niemieckiego) b[lisko] Rawy Ruskiej w lasy janowskie do USRR, z terenów granicznych: północnej części pow[iatu] lubaczowskiego i południowej części pow[iatu] tomaszowskiego. Łącznicy „Stiaha" byli kierowani do okręgowego[d] prowidnyka „Neczaja".

Wiadome jest to mi stąd, że będąc u „Stiaha" w listopadzie 1946 r., kurierzy wysłani przez niego do USRR wrócili z powrotem[e] i d[owód]ca łączników „Bryl"[3] opowiadał mi, że w okolicach Werchraty na pograniczu zostali ostrzelani przez pograniczną ochronę sowiecką, wskutek czego zostawili drukarnię, którą transportowali na dwóch podwodach, i 2 maszyny do pisania; została zabita 8-letnia córka „Neczaja". Łącznicy z „Brylem" zdołali przenieść pocztę do „Stiaha" i przestrzeloną maszynę do pisania produkcji włoskiej „Lovestti" z czcionkami ukraińskimi. Zaznaczam, że „Stiah" utrzymuje najbardziej żywy kontakt z USRR.

3) „Orłan" – referent polityczny [tzw.] Kraju Zakerzońskiego wysyłał łączników z pocztą do etapowego punktu we wsi Przedzielnica koło Dobromila (USRR) z kormanickiego lasu, pow[iat] Przemyśl, poprzez granicę w okolicach Kalwarii [Pacławskiej] na odcinku Hujsko i Sopotnik[f]. Zaznaczam, że w Przedzielnicy był stały punkt etapowy dla łączników „Orłana", gdzie zanosili i odbierali pocztę. „Stary" – referent okręgowej SB, dostał w maju 1947 r. sztafetę od „Potapa", nadrejonowego SB nadrejonu „Chołodnyj Jar", który zawiadamia „Starego", że bojówka SB w[yżej] w[ymienionego] nadrejonu odeszła do USRR w dniu 4.05.1947 r. (najprawdopodobniej do punktów w Przedzielnicy).

---

[c] *W dokumencie stosuje się nazwę:* „Zacurzoński Kraj".

[d] *Było:* okružnoho. *Podobnie dalej.*

[e] *Było:* zpowrotem.

[f] *Było:* Sopitnik.

[2] Zob. dok. nr 20, s. 275.

[3] Jarosław Hameła (ur. 5 XI 1917 w Jaworowie koło Lwowa, zginął 28 V 1947 koło Cetuli, pow. jarosławski), ps. „Bryl". W 1943 wstąpił do UPA, od 1944 w sotni „Łewa", od lata 1944 dca czoty, która zimą 1945 zamieniła sie w sotnię „Perejasławy I" TW 13 „Roztoczcza" WO 2 „Buh" UPA-Zachid; od maja 1945 sotnia działała w rejonie jaworowskim, w 1946 dowodził kilka potyczkami z NKWD i kilkoma akcjami dywersyjnymi; w sierpniu 1946 wraz ze swym oddziałem (ok. 150 ludzi) przeszedł z okolic Lwowa do powiatu lubaczowskiego, gdzie sotnia działała w składzie kurenia „Mesnyky" TW 27 „Bastion" WO 6 „Sian" UPA-Zachid do 28 V 1947, zabezpieczała łączność kurenia z Komendą Główną UPA. Według innych danych odpowiadał za łączność między sotnią „Udarnyky VIII" (dca „Stach") TW 26 „Łemko" WO 6 „Sian" i ośrodkami OUN na terenie ZSRS. Zginął podczas walki z 7. pp WP (zastrzelił się). *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 369, 379, 735; *UPA na Lwiwszczyni i Jarosławszczyni. Spohady...*, s. 77, 79, 93, 95–96, 189–190, 205, 207–210, 220, 228–237; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 8, 10, 243, 456, 491.

те, що боївка СБ в[ище]з[гаданого] надрайону 4.05.1947 р. відійшла до УРСР (найвірогідніше – до пунктів у Передільниці).

4) У грудні 1946 р. «Орлан» отримав пошту від «Зеленого» – референта СБ надрайону Самбірської округи ОУН. Зв'язкові «Зеленого» переходили «лінію Керзона» з лісу Утрид[4] до села Творильне Волковийської гміни Ліського пов[іту]. В околицях села Творильне зустрілися з «Маром» («12») – провідником надрайону «Бескид» округи № 1. Криївку «Мара» у лісі біля Творильного виявило Військо Польське.

Протокол з моїх слів записаний вірно, що засвідчую власноручним підписом.

Допитав:
пор. Зелінський

Свідчив:
[a-]Ярослав Гамівка[-a]

Відповідає оригіналу:

АІНП, 0330/229, арк. 7.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
Див. також копію цього документа: АІНП Ж, 072, т. 25, арк. 95–96.

[4] Мабуть ідеться про Отритське гірське пасмо.

4) W grudniu 1946 r. „Orłan" otrzymał pocztę od „Zełenego"[g], referenta nadrejonu SB samborskiego Okręgu OUN. Łącznicy „Zełenego" przechodzili linię Curzona z lasu Utryd[4] do wioski Tworylne, gmina Wołkowyja, pow[iat] Lesko. W okolicy wioski Tworylne spotkali się z „Marem" – „12", nadrejonowym prowidnykiem nadrejonu „Beskyd" Okręgu nr 1. Bunkier „Mara" w lesie koło Tworylnego został odnaleziony przez Wojsko Polskie.

Protokół spisany prawdziwie z moich słów, za zgodność podpisuję własnoręcznie.

Przesłuchał:
Zieliński, por.

Zeznał:
[a-]Hamiwka Jarosław[-a]

Za zgodność z oryginałem:

AIPN, 0330/229, k. 7.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Zob. też odpis tego dokumentu: AIPN Rz, 072, t. 25, k. 95–96.

[g] *Było:* „Zełenoho".
[4] Być może chodzi o pasmo górskie Otryt.

№ 22
27 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» щодо структури ОУН-Б

№ док.....

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного,
Ряшів, 27.05.1947

[б-]Зелінський[-б] Артур, пор., слідчий офіцер Міністерства гр[омадської] безп[еки] у Варшаві, допитав у якості підозрюваного:

Прізвище та ім'я ..... [а-]Гамівка[-а] Ярослав, пс. «Метеор» (анкетні дані в справі)

Пит[ання]: Опишіть структуру нелег[альної] укр[аїнської] орг[анізації], з усіма персоналіями, які знаєте, та теренами, в яких є її осередки.

Відп[овідь]: Усією діяльністю підпільної орг[анізації] ОУН на теренах Польщі, СРСР, Чехословаччини, та на еміграції – в Західній Європі й Америці – керує [в-]УГВР[-в] (Українська Головна Визвольна Рада). УГВР була створена на так званому «Великому Зборі ОУН» у 1943 р., який напевно відбувався в лісах б[іля] Самбора (про це мені відомо зі слів «Горбового» – чотового сотні «Біра», що тоді перебував серед охоронців вищезгаданого з'їзду). Персонального складу УГВР я не знаю. Зі слів політичного референта Закерзонського краю[г] «Орлана» мені відомо, що УГВР – це «Рев[о]-люційний Уряд України», окремі члени якого перебувають на радянській території, [а] переважна більшість – в еміграції.

[в-]УГВР[-в] є безпосереднім керівником [в-]«Центр[ального] Комітету ОУН»[-в] та «Генерального штабу УПА». Проте ні того, хто входить до згаданих структур, ні того, де вони знаходяться, я не знаю.

Від «Орлана» мені відомо, що на території Польщі найвищою організаційно-територіальною одиницею [ОУН] є «Закерзонський край», а на теренах СРСР існують «Прикарпатсь[кий] край» і «Подільський край». Крім згаданих, є більше «Країв», але [про] їхню кількість та місцезнаходження я не знаю.

1 а) [в-г-] «Закерзонський Край»[-г -в] охоплює такі терени:

[а--а] *Написано великими літерами.*
[б--б] *Написано в розбивку.*
[в--в] *Підкреслено машинописним способом.*
[г] *Було:* «Зацурзонського краю».
[г--г] *Підкреслено від руки.*

Nr 22
27 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat struktury OUN

Nr akt.....

[a-b-]Protokół[-b-a]
przesłuchania podejrzanego
Rzeszów, dnia 27.05.1947

[b-]Zieliński[-b] Artur, por., oficer śledczy Ministerstwa Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Warszawie, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

Nazwisko i imię ..... [a-]Hamiwka[-a] Jarosław, ps. „Meteor"
(personalia w aktach)

Pyt[anie]: Proszę podać strukturę nieleg[alnej] org[anizacji] ukr[aińskiej] z obsadą personalną i rozmieszczeniem terenowym.

Odp[owiedź]: Całością pracy podziemnej org[anizacji] OUN na terenach Polski, ZSRR, Czechosłowacji i na emigracji w zachodniej Europie, oraz w Ameryce kieruje [c-]UHWR[-c] (*Ukrajińska Hołowna Wyzwolna Rada*). UHWR została stworzona na tzw. Wielkim Zjeździe OUN w 1943 r., który prawdopodobnie miał się odbyć w lasach k[oło] Sambora (o zjeździe, który tam się odbył, wiadomo jest mi ze słów „Horbowego" – czotowego sotni „Bira", który był wówczas na ochronie w[yżej] w[ymienionego] zjazdu). Składu personalnego UHWR nie znam. Ze słów „Orłana" – krajowego referenta politycznego [tzw.] Kraju Zakerzońskiego[d] wiem, że UHWR jest to *Rew[o]lucijnyj Uriad Ukrainy*, którego członkowie częściowo są na ziemiach radzieckich, [a] większa część na emigracji.

[c-]UHWR[-c] jest bezpośrednim zwierzchnikiem [c-]„Centr[alnego] Komitetu OUN"[-c] i „Generalnego Sztabu UPA". Składu personalnego wymienionych jednostek ani miejsca pobytu ich nie znam.

Wiadomo mi jest od „Orłana", że na terenie Polski najwyższą organizacyjno-terenową jednostką jest [tzw.] Kraj Zakerzoński, zaś na terenie ZSRR istnieją: „Podkarpac[ki] Kraj" i „Podolski Kraj". Oprócz wymienionych jest więcej „Krajów", lecz [o] ich ilości i o rozmieszczeniu nie wiem.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c--c] *Podkreślono maszynowo.*
[d] *Było:* zacurzońskiego kraju. *Podobnie dalej.*

а) Перемиський, Ліський, Сяноцький, Ярославський, Любачівський пов[іти], східну частину Березівського пов[іту], південно-східну частину Кросненського пов[іту] Ряшівського воєв[одства],

б) Томашівський і Грубешівський повіти Люблінського воєв[одства].

[г-]Кадровий склад «Проводу Закерзонського краю»[-г]:

1) [в-]«Стяг»[-в] – штафет[н]и[й] знак [в-]«1001»[-в] – «крайовий провідник».

2) [в-]«Білий»-«Олег»[д-в] – «крайовий військовий референт» і «командир групи УПА»-«Сян».

3) ? [г-]«крайовий командир СБ» – (Служба[-г] безпеки), псевдонім я не знаю.

4) [в-]«Орлан»-«Дніпровський»-«Чорноморський»-[г-]«Зенон»[-г]-«Назар»[-в]--«Бос», його штафетні знаки: «97», «1814», – «Б.О.С.» – «Крайовий політичний референт».

«Орлан» керує поширенням пропаганди орг[анізації] ОУН у світі. «Орлан» отримує накази та гроші від свого вищого керівництва в СРСР і американській окупаційній зоні. «Білий» організаційно підпорядковується «Стягові», а службово – командирові УПА-«Захід» «Шелесту», котрий перебуває на території УРСР (найімовірніше – на Волині).

«Орлан» мав зв'язки з Орг[анізацією] в СРСР і Чехословаччині.

Через «Орлана» проходили кур'єри з американської окупаційної зони, однак він не мав права вирішувати з ними якісь орг[анізаційно]-політ[ичні] справи, а лише скеровував їх до «Стяга».

Чи командир «Крайової СБ» мав свого службового зверхника і чи підтримував із ним контакти – я не знаю.

«Закерзонський край» територіально відповідає частині УПА – група «Сян».

[ев-]«Закерзонський край» поділяється на три «округи» – № 1, № 2, № 3[-в].

І. [в-]«Округа № 1»[-в] територіально охоплює південну частину Перемиського повіту, Ліський і Сяноцький пов[іти], східну частину Березівського пов[іту] і південно-східну частину Кросненського повіту.

Кадровий склад «Округи № 1»:

1. [в-]«Григір»[-в]-«Код», – знаки для зв'язку: «Гр-р», «11-44», «АБ» – «окружний провідник» – [в-]Гук Мирослав[-в], нар. у 1926 р. в Іскані[є] ґм[іни] Дубецько Перемиського пов[іту]. Його батько – священик Михайло Гук[1] – відбуває

[д] *У документах є різні варіанти запису псевдоніму.*

[е] *Зверху дописано від руки:* V.

[є] *Так у тексті. Рік і місце народження вказані невірно.*

[1] Гук Михайло (нар. 2 XI 1889, Поздяч – пом. 5 XII 1980, м. Вроцлав Нижньосілезького в-ва). Греко-католицький капелан (висвячений у 1916). У 1917–1921 – адміністратор в Павлокомі Березівського повіту. У 1921–1945 – парафіяльний священик в Іскані Перемиського повіту. У 1930 заарештований співробітниками ДП за звинуваченням у причетності до ОУН. 23 II 1945 заарештований співробітниками ПУГБ у Перемишлі. Звинувачений у тому, що мав нелегальний радіоприймач. Гарнізонним військовим судом у Перемишлі 4 VI 1945 засуджений до 10 р.

1 a) c-e-[tzw.] Kraj Zakerzoński-e-c obejmuje następujący teren:

a) pow[iaty]: Przemyśl, Lesko, Sanok, Jarosław, Lubaczów, wschodnią część pow[iatu] brzozowskiego, południowo-wschodnią część pow[iatu] Krosno – woj[ewództwa] rzeszowskiego,

b) powiaty: tomaszowski i hrubieszowski – wojew[ództwa] lubelskiego.

e-Personalny skład Prowidu [tzw.] Kraju Zakerzońskiego-e:

1) c-„Stiah"-c – sztafety znak c-„1001"-c – krajowy prowidnyk.

2) c-„Biłyj"-„Ołeh"-cf – krajowy wojskowy referent i *komandyr* grupy UPA--„Sian".

3) ? e-„krajowy szef SB" – (*Służba*-e *Bezpeky*), ps[eudonimu] nie znam.

4) c-„Orłan"-„Dniprowskij"-„Czornomorskij"-e-„Zenon"-e-„Nazar"-c-„Bos", sztafetne jego znaki: „97", „1814", – „B.O.S." – Krajowy po[li]tyczny referent.

„Orłan" jest kierownikiem zewnętrznej propagandy org[anizacji] OUN. „Orłan" otrzymuje dyrektywy od zwierzchnich swoich władz, z ZSRR i z okupacyjnej zony amerykańskiej, oraz pieniądze. „Biłyj" podlega organizacyjnie „Stiahowi", a służbowo „Szełestowi" – *komandyrowi* UPA-„Zachid", który znajduje się na terenach USRR, najprawdopodobniej na Wołyniu.

„Orłan" miał kontakty z org[anizacją] w ZSRR i w Czechosłowacji.

Przez „Orłana" przechodzili kurierzy z zony okupacyjnej amerykańskiej, jednak nie miał prawa on z nimi załatwiać spraw org[anizacyjno]-polit[ycznych], a kierował ich do „Stiaha".

Czy szef Krajowego SB miał swego służbowego zwierzchnika i czy miał z nim kontakty – nie wiem.

[tzw.] Kraj Zakerzoński terenowo odpowiada operującej jednostce UPA – grupa „Sian".

gc-[tzw.] Kraj Zakerzoński dzieli się na trzy okręgi – nr 1, nr 2, nr 3-c.

I. c-Okręg nr 1-c terenowo obejmuje południową część powiatu przemyskiego, pow[iaty] Lesko, Sanok, wschodnią część pow[iatu] brzozowskiego i południowo-wschodnią część powiatu krośnieńskiego.

Obsada personalna Okręgu nr 1:

1. c-„Hryhor"-c-„Kod" – sztafetne znaki korespondencyjne: „Hr-r", „11-44", „A.B." – okręgowy prowidnyk – c-Huk Mirosław-c, ur. w 1926 r. w Iskanih, gm[ina] Dubiecko, pow[iat] Przemyśl. Ojciec jego – ksiądz Michał Huk[l] odbywa karę

---

c--c *Podkreślono odręcznie.*

f *W dokumentach stosuje się różne warianty zapisu pseudonimu.*

g *Przy wierszu dopisano odręcznie literę:* V.

h *Tak w tekście. Rok i miejsce urodzenia podane błędnie.*

l Mychajło Huk (ur. 2 XI 1889 w Poździaczu, pow. przemyski, zm. 5 XII 1980 we Wrocławiu), kapłan greckokatolicki (wyświęcony w 1916). W l. 1917–1921 administrator w Pawłokomie, pow. brzozowski; w l. 1921–1945 proboszcz w Iskani, pow. przemyski; w 1930 aresztowany przez funkcjonariuszy PP pod zarzutem przynależności do OUN; 23 II 1945 aresztowany przez funkcjonariuszy PUBP

покарання у в'язниці в Вронках (напевно). Під час нім[ецької] окупації вивчав архітектуру в Львівській Політехніці. Одружений. Його дружина «Галина» виконує організаційну роботу на заході Польщі. Гук Мирослав з осені 1945 р. виконує функцію «окружного провідника».

Прикмети: середнього зросту, шатен, волосся гладенько зачесане на бік, карі й запалі очі, овальне, худе обличчя, маленька чорна борідка. Озброєний нім[ецьким] МП і пістолетом ТТ.

ж-2. в-г-«Старий», «Плугатар»-г-в – знак зв'язку «2-2», в-Гарабач Іван-в2, нар. 1917 р. у селі Негрибка Перемиського пов[іту]. До липня 1946 р. був районним провідником Бірчанського району «В-III» надрайону «Холодний Яр». г-З січня 1947 р. «Крайовим Командиром СБ» призначений «окружним референтом СБ округи № 1»-г-ж.

Прикмети: високий, волосся гладенько зачесане на бік, шатен, скроні сивіють, овальне обличчя, карі та запалі очі.

У 1939–[19]40 роках він студіював криміналістику, зокрема криміналістичну медицину. Закінчив гімназію у Перемишлі. Його попередником був г-«Летун», убитий-г у липні [19]46 р. ВП в селі Бахори Ярославського [повіту], коли повертався від г-крайового командира СБ-г.

3. в-«Метеор»-«Вишинський»-«Діана»-в, знак зв'язку: в-«444x10», «УНРРА», «М-ор»-в, тобто я, Гамівка Ярослав – «окружний фінансовий референт».

4. в-«Нехрист»-«Дар»-в, знак зв'язку: в-«М/13» – Совган[3] Ярослав-в3 (нар. близько 1915 р. у Перемишлі) – «окружний референт Служби здоров'я». Фар-

---

ув'язнення; звільнений 25 II 1953. *(АІНП Ж, 050/1483; АІНП, 0192/699, т. 1; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 368; Tytoczko I. Moja odyseja. – Warszawa, 2005. – S. 304–305, 312).*

ж-ж *Фрагмент виділений на лівому полі вертикальною лінією.*

[3] *У документах зустрічається також як:* Совган.

[2] Гарабач Іван (нар. 1917, с. Негрибка Перемиського повіту Ряшівського воєводства, Польща), пс. «Дуб», «Пастернак», «Плугатар», «Старий», «Явір». У 1941 – комендант української поліції у Бірчі. Був членом ОУН. Станом на V 1944 працював в СБ на Сокальщині. 1945 – VII 1946 – провідник III р-ну надр-ну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. VII 1946 – VIII 1947 – реф. СБ I округи Закерзонського крю ОУН-Б. Після поранення у сутичці з працівниками МДБ, восени 1947 виїхав на Волинь (разом із В. Галасою). За іншими даними, на Волині перебував від літа 1948. Загинув. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 473; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 2. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1386; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 223, Informator o nielegalnych i antypaństwowych organizacjach działających w Polsce w latach 1944–1956...; http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol02/dokumenty/dokumenty08.htm [15 I 2014]).*

[3] Солган Ярослав (? – загинув 21 чи 23 I 1947, р-н г. Хрещатої Сяноцького повіту Підкарпатського воєводства чи 11 IV 1947, під с. Конюши), пс. «Магістер», «Магістр», «Дар», «Нехрист». В II пол. 1945 працював фармацевтом на Перемищині: чистив і бандажував рани бійцям Лемківського куреня УПА В. Мізерного-«Рена», виробляв ліки з лікарських трав. 1946 – IV 1947 – референт Служби здоров'я I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Найвірогідніше загинув у шпиталику в р-ні г. Хрещатої, який оточили польські прикордонники. *(Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 235; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 171, 180–181; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825;*

więzienia we Wronkach (prawdopodobnie). W czasie okupacji niem[ieckiej] studiował architekturę na politechnice we Lwowie. Żonaty. Żona jego, ps. „Halina" obecnie pracuje organizacyjnie na zachodzie Polski. Huk Mirosław funkcję „okręgowego prowidnyka" pełni od jesieni 1945 r.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, włosy gładko czesane na bok, oczy piwne, osadzone głęboko, twarz owalna, chuda, ma bródkę, małą, czarną. Uzbrojony w M.P. niem[iecki] i pistolet TT.

[i-]2. [c-e-]„Staryj", „Płuhator"[-e-c] – sztafetny korespondencyjny znak: „2-2", – [c-]Harabacz Iwan[-c2], ur. w 1917 r. we wsi Nehrybka, pow[iat] Przemyśl. Do lipca 1946 r. był rejonowym prowidnykiem rejonu birczańskiego – „W-III" – nadrejonu „Chołodnyj Jar". [e-]Od stycznia 1947 r. mianowany przez Krajowego Szefa SB okręgowym referentem SB Okręgu nr 1[-e-i].

Rysopis: wysoki, włosy gładko czesane na bok, szatyn z lekka siwiejący na skroniach, twarz owalna, oczy piwne, głęboko osadzone.

Studiował w latach 1939–[19]40 kryminalistykę, a w szczególności medycynę sądową. Skończył gimnazjum w Przemyślu. Poprzednikiem jego był [e-]„Łetun", zabity[-e] przez WP, w Jarosławskiem, we wsi Bachory, w lipcu [19]46 r., gdy wracał od [e-]Krajowego Szefa SB[-e].

3. [c-]„Meteor"-„Wyszyński"-„Dijana"[-c], sztafetny znak: [c-]„444x10", „UNRRA", „M-or"[-c], t[o] j[est] ja, Hamiwka Jarosław – okręgowy referent finansowy.

4. [c-]„Nechryst"-„Dar"[-c], sztafetny znak: [c-]„M/13" – Sołhan[j] Jarosław[-c3] (ur. ok[oło] 1915 r. w Przemyślu) – okręgowy referent „Służby Zdrowia". Farmaceuta. Za niem[ieckiej] okup[acji] prowadził aptekę w Przemyślu, później w Birczy.

---

w Przemyślu, oskarżony o nielegalne posiadanie odbiornika radiowego; wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Przemyślu z 4 VI 1945 skazany na 10 lat więzienia; zwolniony 25 II 1953. AIPN Rz, 050/1483; AIPN, 0192/699, t. 1; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 368; I. Tymoczko, *op. cit.*, s. 304–305, 312.

[i-i] *Fragment zaznaczony na marginesie pionową linią.*

[j] *W dokumentach stosuje się także zapis:* Sowhan.

[2] Iwan Harabacz (ur. 1917 w Nehrybce, pow. przemyski, prawdopodobnie zginął w styczniu 1949 w rej. zdołbunowskim), ps. „Staryj", „Płuhator", „Dub", „Pasternak", „Jawir", od 1941 komendant policji ukraińskiej w Birczy; członek OUN, od maja 1944 pracował w SB na Sokalszczyźnie; od 1945 do lipca 1946 prowidnyk III rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar"; od lipca 1946 do sierpnia 1947 referent SB Okręgu I OUN; ranny w potyczce z funkcjonariuszami MBP, jesienią 1947 wyjechał na Wołyń (razem z Wasylem Hałasą). Według innych danych, na Wołyniu przebywał od lata 1948. *Wołyń i Polissia u newidomij epistoljarnij spadszczyni...*, s. 473; *Polacy i Ukraincy pomiędzy...*, s. 1387; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 223; *Informator o nielegalnych i antypaństwowych organizacjach...*; http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_pol02/dokumenty/dokumenty08.htm [dostęp: 15 I 2014].

[3] Jarosław Sołhan (zginął 21 lub 23 I 1947 w okolicach Chryszczatej lub 11 IV 1947 pod Koniuszą), ps. „Magister", „Dar", „Nechryst"; w II poł. 1945 pracował jako farmaceuta w Przemyskiem; udzielał medycznej pomocy w łemkowskim kureniu UPA Wasyla Mizernego, ps. „Ren", zajmował się ziołolecznictwem; od 1946 do kwietnia 1947 referent służby zdrowia I Okręgu OUN. Prawdopodobnie zginął w szpitalu na g. Chryszczata, którą otoczyły oddziały WOP. *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 235; S. Chrin (S. Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch", *Kriź smich zaliza...*, s. 171, 180–181; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 56; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 275, 300.

мацевт. За нім[ецької] окуп[ації] керував аптекою в Перемишлі, пізніше в Бірчі. Совгана на вищезгадану посаду призначив у грудні 1946 р. «Григор».

Прикмети: середнього зросту, кругле обличчя, шатен, голова посередині лиса, попереду волосся д[уже] рідке, великі карі очі.

Його брат (за часів нім[ецької] окуп[ації]) був з[аступ]ником коменданта пов[ітової] української поліції у Перемишлі.

Совган Ярослав перебував у Перемиському районі – «А-І», підтримував контакти з фармацевткою однієї з аптек у Перемишлі, в якої і за допомогою якої купував ліки для Організації. Точніших даних про неї не знаю.

5. «Рен» – знак зв'язку: «477» – Мізерний Іван – «окружний військовий референт» і водночас командир відтинка «Лемко» («відтинок Лемко» територіально охоплює «округу № 1»).

За нім[ецької] окуп[ації] був комендантом пов[ітової] укр[аїнської] поліції у Сяноці.

Прикмети: високого зросту, шатен, овальне обличчя, великий ніс, темні очі, бл[изько] 38–40 років.

«Рен» постійно перебуває на території надрайону «Бескид» і безпосередньо командує чотирма сотнями УПА: «Біра», «Хріна»[и], «Стаха», «Бродича». Вони оперують на півдні Сяноцького й Ліського пов[ітів], та у п[і]вден[но]-сх[ідній] частині Кросненського пов[іту] – до кордону з Чехословаччиною.

В «осередку Григора» (канцелярія) працюють:

1) [в-]«Щипавка» – машиніст – Гук Євген[-в], рідний брат «Григора», вік 21–22 роки.

2) [в-]«Зрив»[-в] – професор Академії наук у Києві, історик, займається виключно творчістю. Свої роботи видає й підписує псевдонімом «Лиман». В окрузі № 1 перебуває з осені 1944 р. Тісно пов'язаний із «Орланом».

Прикмети: низького зросту, брюнет, починає сивіти, заросле кругле обличчя, чорний, високе чоло, вік – близько 40–45 років. Особлива прикмета: на правій долоні біля мізинця шрам від ураження осколком гранати, мізинець паралізований.

3) [в-]«Заставний»[-в] – комендант зв'язкових «Григора», за походженням із села Красич[4] Перемиського пов[іту].

4) [в-]«Соловей»[5-в] – зв'язковий.

5) [в-]«Рись»[-в] – зв'язковий.

6) [в-]«Цяпка».

7) «Олень».

Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 56; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 275, 300).

[и] *У документах різні варіанти запису псевдоніма.*

[4] Ймовірно йдеться про село Красичин.

[5] Конколовський Андрій (1919–1948), пс. «Соловей». До 1947 – член групи СБ, підлягав Мирославові Гуку. Загинув у сутичках з УБ. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 26).*

Sołhan na w[yżej] w[ymienioną] funkcję [został] mianowany przez „Hryhora" w grudniu 1946 r.

Rysopis: wzrost średni, twarz okrągła, szatyn, pośrodku głowa łysa, na przodzie włosy b[ardzo] rzadkie, oczy piwne, duże.

Brat jego był (za czasów okup[acji] niem[ieckiej]) z[astęp]cą komendanta Pow[iatowej] Policji Ukraińskiej w Przemyślu.

Sołhan Jarosław przebywał w rejonie przemyskim – „A-I", utrzymywał kontakty z farmaceutką jednej z aptek z Przemyśla, od której i przez którą kupował lekarstwa dla organizacji. Bliższych danych o niej nie znam.

5. „Ren" – sztafetny znak: „477" – Mizernyj Iwan – „wojskowy referent okręgowy", zarazem dowódca odcinka „Łemko" (terenowo „odcinek Łemko" obejmuje Okręg nr 1).

Za niem[ieckiej] okup[acji] był komendantem Pow[iatowej] Policji Ukr[ańskiej] w Sanoku.

Rysopis: wzrost wysoki, szatyn, twarz owalna, nos duży, oczy ciemne, lat ok[oło] 38–40.

„Ren" przebywa stale na terenie nadrejonu „Beskyd" i bezpośrednio dowodzi czterema sotniami UPA: „Bira", „Chrina"[k], „Stacha", „Brodycza", które operują na terenie południowej części pow[iatów] sanockiego i leskiego oraz w p[o]ł[u]dn[iowo]-wsch[odniej] części pow[iatu] krośnieńskiego do granicy Czechosłowacji.

W „ośrodku Hryhora" (kancelaria) pracują:

1) c-„Szczypawka" – maszynista – Huk Eugen-c, brat rodzony „Hryhora", lat 21–22.

2) c-„Zryw"-c – profesor Akademii Nauk w Kijowie, historiolog, zajmuje się wyłącznie pracą literacką. Prace swoje wydaje i podpisuje pseudonimem „Łyman". Na terenie Okręgu nr 1 znajduje się już od jesieni 1944 r. Jest w ścisłym kontakcie z „Orłanem".

Rysopis: niski, brunet, częściowo siwy, silny zarost, czarny, twarz okrągła, wysokie czoło, lat około 40–45. Szczególny znak: prawa dłoń w okolicy małego palca ma bliznę i załamanie od odłamka z granatu, palec mały sztywny.

3) c-„Zastawnyj"-c – komendant łączników „Hryhora", pochodzi ze wsi Krasicz[4], pow[iat] Przemyśl.

4) c-„Sołowij"[5]-c – łącznik.

5) c-„Ryś"-c – łącznik,

6) c-„Ciapka",

7) „Ołeń",

8) „Stefan"-c.

---

[k] *W dokumencie występują różne warianty zapisu pseudonimu.*

[4] Prawdopodobnie Krasiczyn.

[5] Andrij Konkołowśkyj (1919–1948), ps. „Sołowij", do 1947 członek grupy SB podległej Myrosławowi Hukowi, zginął w potyczce z UB. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 26.

8) «Степан»-в.

в-«Округа № 1» ділиться на три надрайони-в:
I. в-«Холодний Яр»-в, II. в-«Бескид»-в, III. в-«Верховина»-в.

I. «Холодний Яр» охоплює терени: південну частину Перемиського пов[іту], східну частину Березівського пов[іту], північно-сх[ідні] частини Ліського й Сяноцького пов[ітів] до річки Сян.

в-Кадровий склад надрайону «Холодний Яр»-в:
1. в-«Руслан»-«Крилач»-«Деревлян»-«Тарас»-в, його коди для пошти: в-«100», «Р-Зет»-в, походить з Сокаля (УРСР). За нім[ецької] окуп[ації] був провідником округи «Вулкан».
Прикмети: середнього зросту, шатен, овальне обличчя, світла шкіра обличчя, волосся зачісує з проділом посередині, темні очі, вік – близько 25 років.
2. в-і-«Потап»-«Ворон»-і, поштовий код «7х7»,-в – надрайоновий референт СБ, походить з околиць Добромиля.
Прикмети: низького зросту, шатен, обличчя мале овальне, темні очі, вік – близько 30 років.
3. в-«Очерет»-«Чумак»-в, поштові коди: в-«444х10», «0»-в.
Ім'я в-Мельник Ярослав-в[6], нар. 1921 р. у Маляві ґм[іни] Бірча Перемиського пов[іту]. За нім[ецької] окуп[ації] працював продавцем [у] перемиському кооперативі «Надія». В Бірчі мав ресторан. Закінчив початкову школу. Наразі: надрайонний фінансовий референт.
Прикмети: низького зросту, товстий, обличчя повне, кругле, шатен, зачісується наверх, на голові великий продовгуватий шрам.
4. в-«Вир»-«Скала»-в, поштовий код: в-«Н.20» – Гук Богдан-в[7] (брат «Григора») – надрайонний референт Служби здоров'я. Освіта – 6 семестрів медицини.

і-і *Фрагмент відмічений від руки рамкою.*

[6] Не плутати з: Мельник Ярослав (нар. 7 I 1919, с. Бережниця Калуського р-ну Івано-Франківської обл. – загинув 26 IX чи 1 XI 1946, г. Яворина біля с. Липа Долинського р-ну Івано-Франківської обл.), пс. «Роберт». 1940–1941 – провідник Юнацтва ОУН, заступник провідника Калуського повіту, організаційний референт Калуської округи ОУН. 1941–1942 – провідник Коломийської округи ОУН-Б. 1942–1944 – провідник Станиславівського обласного проводу ОУН-Б. 1943–1944 – помічник референта КП ОУН-Б ЗУЗ. 1945–1946 – провідник Карпатського краю ОУН-Б. Убитий солдатами ВВ МВС. У 1945 відзначений Бронзовим Хрестом заслуги. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 769; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945 / под ред. А. Н. Артизова. – Москва, 2012. – С. 1054–1055).*

[7] Гук Богдан (нар. 1922, Іскань Перемиського повіту – пом. 12 VII 1981, США), пс. «Вир», «Скала», «Твердий». Навчався у Перемиській гімназії. 1941–1942 – студіював медицину в Відні, у 1944 у Львові. Працював шкільним учителем у с. Пйонткова. Від осені 1944 – в УНС. Організатор медичних курсів. Квітень 1945 – жовтень 1946 – референт Служби здоров'я (УЧХ) III р-ну н-рну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Жовтень 1946 – березень 1947 – референт Служби здоров'я н-рну «Холодний Яр». Квітень–серпень 1947 – референт Служби здоров'я I округи Закерзонського краю ОУН-Б. З червня 1947 як лікар відділу УПА під ком.

[c-]Okręg nr 1 dzieli się na trzy nadrejony[-c]:
I. [c-]„Chołodnyj Jar", II. „Beskyd", III. „Werchowyna".

I. „Chołodnyj Jar" obejmuje tereny: południową część pow[iatu] przemyskiego, wschodnią część pow[iatu] brzozowskiego, północno-wsch[odnie] tereny pow[iatów] leskiego i sanockiego po rzekę San.

[c-]Obsada personalna nadrejonu „Chołodnyj Jar"[-c]:
1. [c-]„Rusłan"-„Kryłacz"-„Derewlan"-„Taras", miał następujące sztafetne znaki: [c-]„100", „R-Zet"[-c], pochodzi z Sokala (USRR). Za okup[acji] niem[ieckiej] był okręgowym prowidnykiem Okręgu „Wulkan".
Rysopis: średni wzrost, szatyn, twarz owalna, cera biała, czesze włosy przez rozdział na środku głowy, oczy ciemne, lat około 25.
2. [c-l-]„Potap"-„Woron"[-l], sztafetny znak „7x7",[-c] – nadrejonowy referent SB, pochodzi z okolic Dobromila.
Rysopis: wzrost niski, szatyn, twarz owalna, mała, oczy ciemne, lat około 30.
3. [c-]„Oczeret"-„Czumak"[-c], sztafetne znaki: [c-]„444x10", „0"[-c].
Nazwisko [c-]Melnyk Jarosław[-c6], ur. w 1921 r. w Malawie, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl. Za okup[acji] niem[ieckiej] sprzedawał w Przemyślu w konsumie „Nadzieja", miał w Birczy restaurację. Skończył szkołę powszechną. Funkcja jego obecnie: nadrejonowy referent finansowy.
Rysopis: niski, gruby, twarz pełna, okrągła, szatyn, czesze się do góry, na przodzie czaszki duża blizna podłużna.
4. [c-]„Wyr"-„Skała"[-c], sztafetny znak: [c-]„N.20" – Huk Bohdan[-c7] (brat „Hryhora") – nadrejonowy referent „Służby Zdrowia". Wykształcenie: 6 semestrów medycyny.

[l-l] *Fragment ujęty w odręczną ramkę.*

[6] Nie należy mylić z: Jarosław Melnyk (ur. 7 I 1919, w Bereźnicy, pow. kałuski, zginął 26 IX lub 1 XI 1946 w Jaworynie koło wsi Lipa, rej. doliński), ps. „Robert". W l. 1940–1941 zca prowidnyka pow. kałuskiego i prowidnyk junactwa, referent ds. organizacyjnych okręgu kałuskiego OUN. W l. 1941–1942 prowidnyk okręgu kołomyjskiego OUN; w l. 1942–1944 prowidnyk stanisławowskiej OUN. W l. 1943–1944 pomocnik referenta Krajowego Prowidu OUN ZUZ; W l. 1945–1946 prowidnyk „Kraju Karpackiego" OUN. Zabity przez żołnierzy WW MWD. *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 769; *Ukrainskije nacjonalisticzeskije organizaciji w gody wtoroj wojny. Dokumienty: w 2 t.*, t. 1: *1939–1943*, pod. red. A. N. Artizowa, Moskwa 2012, s. 1054–1055.

[7] Bohdan Huk (ur. 1922 w Iskani, pow. przemyski, zm. 12 VII 1981 w USA), ps. „Skała"; „Wyr", „Twerdyj", dr n. med., syn ks. Mychajły Huka, brat Myrosława i Jewhena, uczeń gimnazjum w Przemyślu, w l. 1941–1942 studiował medycynę w Wiedniu, następnie do 1944 we Lwowie; w 1945 nauczyciel w szkole w Piątkowej; od jesieni 1944 w UNS; organizator kursów medycznych; od kwietnia 1945 do października 1946 referent służby zdrowia (UCzCh) III rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN; od października 1946 do marca 1947 referent służby zdrowia nadrejonu „Chołodnyj Jar"; od kwietnia do sierpnia 1947 referent służby zdrowia Okręgu I OUN; od czerwca 1947 lekarz kurenia przemyskiego UPA Wołodymyra Szczyhelśkiego, ps. „Burłaka"; przebił się razem z sotnią „Burłaki" do Czechosłowacji; 24 X 1947 przedostał się do Bawarii; w l. 1948–1950 kontynuował studia medyczne na uniwersytecie w Erlangen; od lutego 1952 w USA. Autor wspomnień *Sotennyj Lubko, UPA cenzurowała pocztę państwową* oraz *Likari i medycznyj personał taktycznoho widtynka UPA „Łemko"* [w:] *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*. Kn. 1. *Dennyk...*, s. VIII, XVI, 12, 101–102, 124, 162–163,

Прикмети: високого зросту, худорлявий, шатен, зачісується наверх, довгаста голова, голубі очі, бл[изько] 24–25 років, маленька борідка.

Останнім часом перебував при сотні «Бурлаки».

5. в-«Зенко»-в – військово-вишкільний референт. Походить з околиць Станіславова.

Прикмети: зріст 198 см, худорлявий, блондин, зачісується на бік, довгасте обличчя, голубі очі, бл[изько] 25–26 років.

За нім[ецької] окуп[ації] ї-навчався в Львівській Політехніці-ї.

6. в-«Байда»-в – військовий референт надрайону, поштовий код: в-«377»-в. Походить з-під Полтави (УРСР). Лейтенант Червоної армії. Згодом – лейтенант німецької армії. В 1944 р. на Прикарпатті організував із дезертирів Червоної армії сотню «Східняків». У ній нараховувалося 220 людей. Взимку 1945 р., під час рейду на схід (у «Чорний ліс» коло Станіславова), б[іля] Калуша її було розбито. Згодом «Байда» став ад'ютантом «Рена». Від осені 1946 р. командує чотирма сотнями УПА: «Бурлаки», «Ластівки», «Крилача», «Громенка». Сам постійно перебував при одній із цих сотень. При сотні «Бурлаки» знаходилося в-«технічне звено»-в – видавничий осередок надрайону. Воно використовувало копіювальний апарат, друкарську машинку «Корона» і українську «Еріка». Дане «технічне звено» очолює в-«Данило»-в, який походить із Жовкви, що біля Львова, лисий[й], носить окуляри, приблизний вік – від 32 до 35 років.

в-«Каменяр»-в – технік «технічного звена», справжнє прізвище в-Андрусечко-вк[8], [походить] зі села Володж[л] Бжозівського пов[іту].

В. Щигельського-«Бурлаки», перейшов на тер. ЧСР. 24 X 1947 дістався до Баварії. У 1948–1950 продовжив вивчення медицини в Ерлангені. Від лютого 1952 – у США. Автор спогадів «Сотенний Любко», «УПА цензурувала державну пошту», публікації «Лікарі та медичний персонал тактичного відтинка УПА «Лемко». Батько: Гук Микола. Брати: Мирослав, Євген. *(Літопис УПА. Т. 13: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 1. Денник відділу «Бурлаки». – Торонто, 1986. – С. VIII, XVI, 12, 101–102, 124, 162–163, 173, 185; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 77, 165; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 95; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 825, 828; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 153–158, 272–280).*

ї-ї *Було:* вивчав Політехнічний університет у Львові.

й *Було:* ласий.

к *Було:* Андруседзко.

л *Було:* Волоч.

8 Андрусечко Іван, пс. «Каменяр». До 1947 – керівник технічної ланки у 1-му р-ні н-рну «Верховина» I округи ОУН. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 25).*

Rysopis: wzrost wysoki, szczupły, szatyn, do góry się czesze, głowa podłużna, oczy niebieskie, lat ok[oło] 24–25, bródka mała.

Ostatnio przebywał przy sotni „Burłaki".

5. [c-]„Zenko"[-c] – wojskowy referent szkoleniowy. Pochodzi z okolic Stanisławowa.

Rysopis: wzrost 198 cm, szczupły, blondyn, czesany na bok, twarz podłużna, oczy niebieskie, lat ok[oło] 25–26.

Za okup[acji] niem[ieckiej] studiował [m-]na politechnice[-m] we Lwowie.

6. [c-]„Bajda"[-c] – nadrejonowy referent wojskowy, sztafetny znak: [c-]„377"[-c]. Pochodzi spod Połtawy (USRR). Lejtnant Armii Czerwonej. Później lejtnant armii niemieckiej. W r[oku] 1944 na Podkarpaciu organizował sotnię „Schidniakiw" z dezerterów Armii Czerwonej. Sotnia liczyła 220 ludzi. Zimą w 1945 r. w rajdzie na wschód do Czarnego Lasu k[oło] Stanisławowa została rozbita k[oło] Kałusza. Później „Bajda" był adiutantem „Rena". Od jesieni 1946 r. dowodzi czterema sotniami UPA: „Burłaki", „Łastiwki", „Kryłacza", „Hromenki". Stale przebywał przy jednej z sotni. Ostatnio w sotni „Burłaki" – [c-]*techniczne zweno*[-c] – ośrodek wydawniczy nadrejonu. Do dyspozycji *zweno* miało: powielacz, maszynę do pisania „Korona" i ukraińską „Erika". Naczelnikiem *technicznego zwena* jest [c-]„Danyło"[-c], pochodzi z okolic Żółkwi k[oło] Lwowa, łysy[n], w okularach, lat około 32–35.

[c-]„Kameniar"[-c] – technik *technicznego zwena*, nazwisko jego [c-]Andrusieczko[-co8] ze wsi Wołodź[p], pow[iat] Brzozów.

[c-]„Motria"[-c9] – maszynistka, pochodzi z Lacka[10] k[oło] Dobromila (USRR).

Łącznicy „Rusłana":

1. [c-]„Sławko"[-c] z Przemyśla. Do 1939 r. jako subiekt w księgarni przy ul. Kościuszki, grał w kapeli Maćkiwa[11] na harmonii i flecie oraz saksofonie.

173, 185; *ibidem*, kn. 2. *Dennyky...*, s. 77, 165; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 95; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 825, 828; *W riadach UPA...*, s. 153–158, 272–280.

[m-m] *Było:* politechnikę.

[n] *Było:* łasy.

[o] *Było:* Andrusiedzko.

[p] *Było:* Wołocz.

[8] Jan Andrusieczko, ps. „Kameniar", do 1947 kierownik komórki technicznej w I rejonie nadrejonu „Werchowyna" I Okręgu OUN. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 25.

[9] Maria Tesla (Tesla-Pawłyk) vel Franciszka Szymańska (ur. 11 XII 1927 w Lacku), ps. „Motria". Od 1944 maszynistka prowidnyka nadrejonu „Chołodnyj Jar" Petra Kawuły, ps. „Rusłan", łączniczka Krajowego Prowidu OUN tzw. Kraju Zakerzońskiego. Aresztowana 18 XI 1947 w Przemyślu w „kotle" założonym w mieszkaniu Hanny Kawuły, ps. „Światosława"; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 20 V 1948 skazana na 12 lat więzienia; prawdopodobnie w 1951 w przekazana sowieckim organom bezpieczeństwa. AIPN, 01224/2040, mf.; AIPN Rz, 046/337; AIPN Rz, 107/699; AIPN Rz, 108/3272; *Medyczna opika w UPA...*, s. 302; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 25.

[10] Obecnie Solanuwatka w rej. starosamborskim.

[11] Prawdopodobnie Stanisław Maćkow lub Maćkiw (ur. 1912), z zawodu muzyk, brat ks. Włodzimierza Maćkowa. Aresztowany w lipcu 1947 w czasie akcji „Wisła", osadzony w COP w Jaworznie, zwolniony w czerwcu 1948. *Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa...*, s. 219.

в-«Мотря»-в[9] – друкарка, походить з Ляцька[10], що б[іля] Добромиля (УРСР).

Зв'язкові «Руслана»:

1) в-«Славко»-в з Перемишля. До 1939 р. [працював] продавцем у книгарні по вул. Костюшка, грав у капелі Мацьківа[11] на гармонії, флейті та саксофоні.

2) в-«Сірий»-в – був ройовим сотні УПА «Бурлаки».

II. в-Надрайон «Бескид»-в.

в-Надрайон «Бескид» – «Округи № 1»-в – охоплює такі терени: п[і]вден-[но]-сх[ідні] частини Сяноцького й Ліського повітів, лівобережну частину Надсяння аж до Чехословаччини.

в-Кадровий склад надрайону «Бескид»-в:

1. в-«Мар»-в, поштовий код в-«12»-в – провідник надрайону. Походить з-під Тернополя, з того саме села, що й провідник району «Г-V» «Ігор».

Прикмети: високий, атлетичної будови, блондин, волосся зачісує на бік, голубі очі, кругле обличчя, шкіра обличчя біла, вік – від 28 до 30 років.

Під час нім[ецької] окуп[ації] ї-навчався в Львівській Політехніці-ї. За його словами, в роки нім[ецької] окупації у Львові був «обласним юнацтва» – орг[анізації] ОУН (ця орг[анізація] готувала молодь середніх шкіл до чл[енства] в [ОУН]).

2. в-«Горислав»-в, поштовий код в-«113»-в. Походить з Поділля – референт СБ надрайону. За часів нім[ецької] окуп[ації] вивчав у Львові медицину.

Прикмети: високого зросту, худорлявий, брюнет, зачісується на бік, довгасте худорляве обличчя, темні, запалі очі, вік – бл[изько] 30 років.

3. в-«Давиденко»м-в, поштовий код: «12» для «Да-ко», справжнє прізвище в-Мартин-в[12], нар. у Львові. Був ревізором «союзу українських ко[о]перативів»

м *У документах трапляється також:* Давіденко.

[9] Тесля Марія (Тесля-Павлик Марія, Шиманська Францішка) (нар. 11 XII 1927, с. Ляцко біля Добромиля – ?), пс. «Мотря». Від 1944 – секретарка УЧХ у надрайоні «Холодний Яр», активно співпрацювала з його очільником П. Кавулою («Русланом»). Далі – зв'язкова проводу Закерзонського краю ОУН-Б. 18 XI 1947 заарештована в «котлі», який влаштували працівники органів держбезпеки Польщі в перемиському помешканні Г. Кавули («Святослави»). 20 V 1948 вироком РВС у Ряшеві засуджена до 12 р. ув'язнення. Передана радянським органам безпеки (очевидно у 1951). *(АІНП, 01224/2040, м/ф.; АІНП Ж, 046/337; АІНП Ж, 107/699; АІНП Ж, 108/3272; Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 302; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 25).*

[10] Назва Ляцько була до 1939. Тепер – Солянуватка Старосамбірського р-ну Львівської області.

[11] Ймовірно Мацьків Станіслав (нар. 1912). За професією – музикант. Брат о. Володимира Мацькова. Заарештований в липні 1947 під час акції «Вісла». Звільнений у червні 1948. *(Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa... – S. 219).*

[12] Мартин Мар'ян, пс. «Давиденко», «Да-ко», «Лісовик», «12». Станом на червень 1946 – господарський референт III р-ну над-рну «Бескид» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. З вересня 1946 до серпня 1947 – господарський референт над-рну «Бескид». Далі перейшов у американ-

2. c-„Siryj”-c – przedtem rojowy sotni UPA „Burłaki”.

II. c-Nadrejon „Beskyd”-c.

c-Nadrejon „Beskyd” Okręgu nr 1-c obejmuje następujące tereny: p[o]ł[u]d-n[iowo]-wsch[odnie] części powiatów sanockiego i leskiego, lewobrzeżną część ziem położonych nad Sanem aż po Czechosłowację.

c-Obsada personalna nadrejonu „Beskyd”-c:

1. c-„Mar”-c, sztafetny znak c-„12”-c – nadrejonowy prowidnyk. Pochodzi z okolic Tarnopola, z tej samej wsi co „Ihor” – rejonowy prowidnyk „G-V”.

Rysopis: wysoki, atletycznej budowy, blondyn, czesze na bok włosy, oczy niebieskie, twarz okrągła, cera biała, lat około 28–30.

Za niem[ieckiej] okup[acji] studiował m-na politechnice-m we Lwowie. Z jego opowiadania wiem, że we Lwowie za czasów niem[ieckiej] okupacji był *obłastnym* junactwa org[anizacji] OUN (org[anizacja] ta organizowała młodzież szkół średnich i przygotowywała ich na czł[onków] organizacji).

2. c-„Horysław”-c, sztafetny znak c-„113”-c. Pochodzi z Podola, nadrejonowy referent SB. Za niem[ieckiej] okup[acji] studiował medycynę we Lwowie.

Rysopis: wzrost wysoki, szczupły, brunet, czesze się na bok, twarz podłużna, szczupła, oczy ciemne, głęboko osadzone, lat ok[oło] 30.

3. c-„Dawydenko”-cr, sztafetny znak „12” dla „Da-ko”, nazwisko c-Martyn-cl2, ur[odzony] we Lwowie. Był rewizorem „sojuszu ukraińskich ko[o]peratyw” we Lwowie do 1939 r. Za okup[acji] niem[ieckiej] był on takim samym rewizorem w Sanoku. Od r[oku] 1944 mieszkał z żoną i dzieckiem w Grąziowej, gm[ina] Wojtkowa, pow[iat] Przemyśl. Funkcję nadrejonowego finansowego referenta sprawuje od lipca 1946 r. Na tę funkcję został przeznaczony przeze mnie.

Rysopis: wzrost wysoki, korpulentny, brunet, czesze się do góry, twarz owalna, cera śniada, lat 38–40.

4. c-„Melodia”-cl3 – nadrejonowy referent „SZ” – „Służby Zdrowia”.

---

r *Było:* Dawidenko.

12 Marian Martyn, ps. „Dawydenko”, „Da-ko”, „Lisowyk”, „12”. Od czerwca 1946 referent gospodarczy III rejonu nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN; od września 1946 do sierpnia 1947 referent gospodarczy nadrejonu „Beskyd”; przeszedł do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec. *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 72, 554, 826.

13 Bogdan (Bogdan-Jano) Kruk (ur. w 1919 w Koniuszkach Królewskich, pow. rudecki), ps. „Melodia”. Studiował w lwowskim Instytucie Medycznym. Jeden z pierwszych twórców sieci UCzCh w Przemyskiem; od 1944 do wiosny 1945 referent farmacji UCzCh przemyskiego obwodu OUN; od czerwca 1945 do sierpnia 1947 referent służby zdrowia nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN. Wiosną 1947 wraz z grupą Petra Mykołenki, ps. „Bajda” przedostał się do Niemiec; od 1948 w Ratyzbonie; w 1949 zakończył studia farmakologiczne w Monachium i wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie studiował w Instytucie Technologii (Detroit). Członek kolegium redakcyjnego wydawnictwa „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji”. *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 10, 14, 555, 836, 846; *W riadach UPA...*, s. 158, 291, 293, 485.

у Львові до 1939 р. За часів нім[ецької] окуп[ації] працював на такій саме посаді в Сяноці. З 1944 р. з дружиною та дитиною мешкав у Грузовій Войтківської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Обов'язки фінансового референта надрайону виконує з липня 1946 р. На цю посаду його призначив я.

Прикмети: високого зросту, кремезний, брюнет, зачісується наверх, овальне обличчя, смаглявий, вік – десь 38–40 років.

4. в-«Мелодія»-в13 – надрайоновий референт «СЗ» – «Служби здоров'я».

Я знаю, що він за походженням зі Львова і має незакінчену фармацевтичну освіту. У 1944 р. був обласним референтом «СЗ», яка підпорядковувалася «Орланові».

Прикмети: високого зросту, худорлявий, шатен, зачісується наверх, кругле обличчя, темні очі, вік – бл[изько] 30–32 років.

Скільки і яких зв'язкових має «Мар», я не знаю. У надрайоні «Бескид» перебуває технік в-«Новий»-в, який мав намір створити «технічне звено». Чи воно вже створене – я не знаю.

Взимку [19]47 р. я повинен був вирушити до надрайону «Бескид», бо «Григор» наказав мені взятися там за створення вищезгаданого «звена». Але тоді я туди так і не вирушив.

в-III. Надрайон «Верховина»-в.

Надрайон «Верховина» охоплює захід Сяноцького пов[іту], від Риманова, півд[енно]-сх[ідну] частину Кросненського пов[іту], далі до Криниці й чехословацького кордону.

[Кадровий склад надрайону «Верховина»]:

1. в-«Христя»-в – поштовий код: «404» – фінансовий референт надрайону, нині виконує обов'язки його провідника.

Зауважу, що «Роберт»[14] – «надрайонний провідник» і «Степова»

ську зону окупації Німеччини. *(Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 72, 554, 826).*

[13] Крук Богдан (Крук Богдан-Яньо) (нар. 1919, с. Конюшки Королівські Рудецького повіту – ?), пс. «Мелодія», «Мельодія». Навчався в Львівському мединституті. Один із перших творців мережі УЧХ на Перемищині. 1944 – весна 1945 – референт фармації УЧХ Перемиського обласного проводу ОУН-Б. Червень 1945 – серпень 1947 – референт Служби здоров'я над-рну «Бескид» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Восени 1947 із групою П. Миколенка («Байди») перейшов у Західну Німеччину. Станом на 1948 перебував в Реґенсбурзі. У 1949 закінчив фармацевтичні студії в Мюнхені й переїхав у США. Там навчався в Детройтському технологічному інституті. Пізніше – член редколегії канадського видавництва «Літопис УПА». *(Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 10, 14, 555, 836, 846; В рядах УПА. 36. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 158, 291, 293, 485).*

[14] Ярошевич Степан (нар. 8 VIII 1922, м. Перекопань Перемиського повіту – загинув 20 II 1947, с. Святкова Ясельського пов. Підкарпатського воєводства), пс. «Роберт». Навесні 1946 скерований на Лемківщину згідно рішення проводу І округи ОУН про реорганізацію району VI надрайону «Бескид» у самостійний надрайон «Верховина». Станом на 1946 – організаційний референт н-рну «Холодний Яр» І-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. Від вересня 1946 до

Wiem, że pochodzi ze Lwowa i jest nieukończonym farmaceutą. W r[oku] 1944 był *obłastnym* referentem „SZ", prowidnykiem której był „Orłan".

Rysopis: wzrost wysoki, szczupły, szatyn, czesze się do góry, twarz okrągła, oczy ciemne, lat ok[oło] 30–32.

Ilu i jakich łączników ma „Mar", nie wiem. W nadrejonie „Beskyd" jest technik ps. c-„Nowyj"-c, który ma za zadanie zorganizować na tymże terenie *techniczne zweno*, czy ono [jest] zorganizowane – nie wiem.

W zimie [19]47 r. miałem odejść do nadrejonu „Beskyd". „Hryhor" polecił mi zająć się sprawą zorganizowania w[yżej] w[ymienionego] *zwena*. Wówczas tam nie odszedłem.

c-III. Nadrejon „Werchowyna"-c.

Nadrejon „Werchowyna" obejmuje zachodnie części pow[iatu] sanockiego, od Rymanowa, połudn[iowo]-wsch[odnią] część pow[iatu] krośnieńskiego, mniej więcej do Krynicy i do granicy czechosłowackiej.

[Obsada personalna nadrejonu „Werchowyna":]

1. c-„Chrystia"-c, sztafetny znak „404" – nadrejonowy finansowy referent, która pełni obecnie funkcję nadrejonowego prowidnyka tegoż nadrejonu.

Zaznaczam, że „Robert"[14] – nadrejonowy prowidnyk i „Stepowa" – z[astęp]ca „Roberta", zginęli we wsi Świątkowa[15], pow[iat] Krosno w lutym 1947 r. Nadrejonowy referent SB – „Hucuł"[16] zginął w dniu 21 stycznia 1947 r. w sanitarnym punkcie w lesie Chryszczata[s17] k[oło] Baligrodu, pow[iat] Lesko. „Hryhor" po ostatnich wypadkach nosił się z myślą nadrejon ten zlikwidować i wcielić go do nadrejonu „Beskyd".

Dalszego składu wymienionego nadrejonu nie znam.

I. c-Nadrejon „Chołodnyj Jar"-c dzieli się na cztery rejony: „A-I", „B-II", „W-III", „G-V".

---

[s] *Było:* Mryszczata.

[14] Prawdopodobnie Stepan Jaroszewycz (ur. 8 VIII 1922 w m. Przekopana, pow. przemyski, zginął 20 II 1947 we wsi Świątkowa, pow. jasielski), ps. „Robert"; członek OUN. Wiosną 1946 skierowany na Łemkowszczyznę w związku z decyzją prowidu Okręgu I OUN o przekształceniu rejonu VI nadrejonu „Beskyd" w samodzielny nadrejon o nazwie „Werchowyna"; od 1946 referent ds. organizacyjnych nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN; od września 1946 do stycznia lub lutego 1947 prowidnyk nadrejonu „Werchowyna" I Okręgu OUN. Ranny w potyczce z oddziałem KBW zastrzelił się. I. Harasymiw („Palij"), *Z junaćkych mrij – u riady UPA (Spohady rojowoho UPA)*, Toronto–Lwiw 1999 („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", t. 29), s. 77, 192; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 827. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 1156.

[15] Chodzi o wieś Świątkowa Mała.

[16] „Hucuł" (NN), członek UPA; dca bojówki SB; zginął 22 I 1947 w szpitalu polowym UPA w rejonie m. Kołonice po ataku Grupy Manewrowej nr 4 z 37. Komendy Odcinka WOP oraz grupy operacyjnej 34. pp. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 214, 216.

[17] Zapewne chodzi o zalesione tereny bieszczadzkiego szczytu Chryszczata. W l. 1945–1947 obszar stanowił bazę wypadową dla sotni UPA. Istniał tu również lazaret, zlikwidowany w 1947 przez oddziały WP. http://www.irekw.internetdsl.pl/chryszczata/ [dostęp: 20 XI 2012 r.].

– з[аступ]ник «Роберта» – загинули в селі Святкова[15] Кросненського пов[іту] в лютому 1947 р. Надрайонний референт СБ «Гуцул»[16] загинув 21 січня 1947 р. на санітарному пункті в лісі Хрещата[н17] б[іля] Балигорода Ліського пов[іту]. Під враженням від даних подій «Григір» хотів цей надрайон ліквідувати, а його терени приєднати до надрайону «Бескид».

Яким був кадровий склад згаданого надрайону далі, я не знаю.

I. [в-]Надрайон «Холодний Яр»[-в] поділяється на чотири райони: «А-I», «Б-II», «В-III», «Г-V».

1. а) «А-I» охоплює ґм[іни] Перемишль, Красичин, Фредропіль та східну частину ґміни Кривча Перемиського пов[іту].

Кадровий склад:

а) [в-]«Жасмин»-«Луговий»-«Олег»[-в18], поштовий код «А-I». Походить з Поділля. В 1944 р. був сотенни[м], «політвиховником» сотні «Чорного». Тепер виконує функцію провідника району.

Прикмети: низького зросту, кругле обличчя, червонястий, шатен, волосся зачісує наверх, голубі очі, вік – близько 23–24 років.

б) [в-]«Орач»-«Ґазда»-«Шпак» – Гарабач» Василь[-в19] (брат окружного референта СБ «Старого»), виконує обов'язки референта СБ району.

Прикмети: середнього зросту, шатен, овальне обличчя, смаглявий, темні очі, вік – бл[изько] 23–25 років.

січня чи лютого 1947 – провідник н-рну «Верховина» I-ї округи Закерзонського краю ОУН-Б. Поранений в перестрілці. Дострелився. *(Літопис УПА. Т. 29: Іван Гарасимів («Палій»). З юнацьких мрій – у ряди УПА. (Спогади ройового УПА) – Торонто–Львів, 1999. – С. 77, 192; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 827; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 1156).*

[н] *Було:* Мрищата.

[15] Схожі села Святкова Мала.

[16] «Гуцул», член УПА, командир боївки СБ. Загинув 22 I 1947 в польовому шпиталі УПА у районі м. Колониці. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 214, 216).*

[17] Ймовірно йдеться про лісисті терени Бещад. У 1945–1947 територія була місцем, звідки здійснювала напади сотня УПА. Там також існував лазарет, ліквідований у 1947 ЛПВ. *(http://www.irekw.internetdsl.pl/chryszczata [20 XI 2012]).*

[18] «Луговий», «Жасмин», «Олег». Провідник I над-рну ОУН «Холодний Яр». Перейшов до СССР. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 223).*

[19] Гарабач Василь, пс. «Ґазда», «Орач», «Шпак». Від 1944 – господарський референт у III р-ні н-рну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Літо 1945 – серпень 1947 – референт СБ у I р-ні Перемиського н-рну «Холодний Яр» I округи. Навесні 1947 очолював боївку СБ у вказаному терені. Командував нею під час супроводження політреферента Закерзонського краю ОУН-Б В. Галаси та його дружини М. Савчин до польського кордону з метою переправлення на радянський бік р. Сян (травень 1947). У вересні 1947 також перейшов на тер. УРСР. Захоплювався грою в шахи. *(Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 76, 118, 126; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 155, 159; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 186–187, 242–243; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 827; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 25).*

1. a) „A-I" obejmuje tereny gm[in] Przemyśl, Krasiczyn, Fredropol, wschodnią część gminy Krzywcza, pow[iatu] przemyskiego.

Skład personalny:

a) c-„Jasmin"-„Łuhowyj"-„Ołeh"-c[18], sztafetny znak „A-I". Pochodzi z Podola, był w 1944 r. sotenny[m] „polit[yczno]-wychow[awczym]" sotni „Czornego". Obecnie pełni funkcję rejonowego prowidnyka.

Rysopis: wzrost niski, twarz okrągła, cera czerwona, szatyn, włosy czesze do góry, oczy niebieskie, lat około 23–24.

b) c-„Oracz"-„Gazda"-„Szpak" – Harabacz Wasyl-c[19] (brat „Starego" – okręgowego referenta SB) pełni funkcję rejonowego referenta SB.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, twarz owalna, cera śniada, oczy ciemne, lat ok[oło] 23–25.

Bojówka SB rejonu „A-I" liczy 15–17 osób. Komendantem bojówki jest c-„Sokił"-c[20]. Uzbrojona w pistolety i automatyczną broń. Znam następujących członków bojówki: „Łys", „Czmil", „Łew", „Czudo", „Burłaka", „Ihor".

c) c-„Lutyj"-c – rejonowy referent gospodarczy. Pochodzi z Rokszyc, gm[ina] Krasiczyn, pow[iat] Przemyśl.

Rysopis: niski, brunet, twarz okrągła, cera śniada, oczy ciemne, lat około 25–26.

Ma do pomocy trzech pomocników: „Rudyj", „Dub", „Oreł".

„Rudyj" w lecie 1945 r. był aresztowany przez UB w Przemyślu we wsi Krówniki ze swoim pomocnikiem „Bystrym". Obaj zostali zwolnieni przez Wydz[iał] Śledczy WUBP w Rzeszowie. Wydział Śledczy nie wiedział o ich funkcji organ[izacyjnej].

d) c-„Sopran"-c – rejonowy referent „Służby Zdrowia", ukończył trzy semestry medycyny we Lwowie za czasów okupacji niemieckiej.

Rysopis: niski, szatyn, twarz mała (owalna), cera śniada, oczy piwne, lat liczy około 25–26.

Do pomocy ma sanitariusza [ps.] „Kola".

e) c-„Stepowyj"-c – komendant *kurjerśkiego zwena* (KZ) miał do dyspozycji 7–8 łączników.

---

[18] „Łuhowyj" (NN), także ps. „Jasmin" i „Ołeh"; prowidnyk rejonu I w nadrejonie „Chołodnyj Jar"; przeszedł do USRS. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 223.

[19] Wasyl Harabacz, ps. „Oracz", „Gazda", „Szpak". Od 1944 referent gospodarczy w rejonie III nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN, od lata 1945 do sierpnia 1947 referent SB w rejonie I tegoż nadrejonu, wiosną 1947 stanął na czele bojówki SB na tym terenie; w maju 1947 eskortował referenta politycznego tzw. Kraju Zakerzońskiego Wasyla Hałasę, ps. „Orłan" i jego żonę Mariję Sawczyn, ps. „Mariczka" do granicy z ZSRS. We wrześniu 1947 odszedł do USRS. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kurij UPA*. Kn. 2. *Dennyky...*, s. 76, 118, 126; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 155, 159; S. Chrin (S. Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch"), *Kriż smich zaliza...*, s. 186–187, 242–243; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 827; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 25.

[20] Prawdopodobnie Józef Wodonos, członek OUN, ps. „Sokił"; AIPN, 0182/151 t. 1, k. 138.

Боївка СБ району «А-І» нараховує 15–17 осіб. Комендант боївки – в-«Сокіл»-в[20]. На озброєнні – пістолети й автоматична зброя. Я знаю таких членів боївки: «Лис»-«Чміль»-«Лев», «Чудо», «Бурлака», «Ігор».

в) в-«Лютий»-в – господарський референт району. Походить із Рікщиці Красичинської ґм[іни] Перемиського пов[іту].

Прикмети: низького зросту, брюнет, круглолиций, смаглявий, темні очі, вік – близько 25–26 років.

Йому допомагають троє помічників: «Рудий», «Дуб», «Орел».

«Рудого» та його помічника «Бистрого» УБ заарештувало влітку 1945 р. у селі Коровники під Перемишлем. Але слідчий від[діл] ВУГБ у Ряшеві обох звільнив. Які обов'язки вони виконували в Організації, слідчий відділ не встановив.

г) в-«Сопран»-в – районний референт Служби Здоров'я, за часів німецької окупації закінчив три семестри медицини у Львові.

Прикмети: низького зросту, шатен, маленьке кругле обличчя, смаглявий, кароокий, орієнтовний вік – 25–26 років.

Йому допомагає санітар «Коля».

ґ) в-«Степовий»-в – комендант «кур'єрського звена» (КЗ) – мав у своєму розпорядженні 7–8 зв'язкових.

1. б) в-«Б-ІІ»-в. Цей район охоплює такі терени: Риботичі, Войткову, частину ґміни Бірча, село Тисову, ґм[іну] Красичин Перемиського пов[іту].

Кадровий склад:

а) в-«Бойчук»-«Білий»-в-«Тісо», поштовий код: «Б-ІІ» – провідник району. Походить з-під Добромиля (УРСР).

Прикмети: високого зросту, шатен, велике кругле обличчя, великі темні очі, смаглявий, має 38–40 років.

Член ОУН від 1928 р.

б) в-«Аркадій»-в[21] – районовий референт СБ. Походить з Аксманичів Фредропільської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Освіта середня (гімназія

---

[20] Ймовірно це Юрій Водоніс, член ОУН «Сокіл». *(АІНП 0182/151 т. 1, арк. 138).*

[21] Кривуцький Іван або Лавецький Іван або Криницький Іван (нар. 1921), пс. «Аркадій», «Борис». Станом на 1945 – літо 1946 був старшиною зі спеціальних доручень у н-рні «Холодний Яр». 29 IV в Селиськах Березівського повіту перебував у складі делегації українського підпілля, яка домовилася з представниками польського підпілля про перемир'я та співпрацю в боротьбі з НКВС. З вересня 1946 до серпня 1947 – референт СБ V р-ну в н-рні «Холодний Яр». 10 IX 1947 за дорученням провідника Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старуха й політреферента краю В. Галаси вирушив із А. Грицишиним-«Пімстою» до американської зони окупації Німеччини з метою інформування про події на Закерзонні, передання кореспонденції й отримання вказівок щодо подальшої діяльності. Але 21 IX, на ст. Закшін біля м. Дуба Чеська-Липського району Ліберецького краю, його з товаришем під час відпочинку випадково затримала чеська міліція. Вона виявила в їхніх наплечниках листа Я. Старуха до С. Бандери й інші документи. Деякі були зашифровані, тож міліція, сподіваючись знайти ключ до шифру, пошматувала одяг затриманих. До 27 X І. Кривуцького утримували в ув'язненні у м. Брезні. Потім перевели до Праги. Далі чеська влада передала його радянським спецслужбам у Ряшеві на тер. Польщі. Під час слідства

1. b) c-„B-II”-c. Rejon ten obejmuje następujące tereny: Rybotycze, Wojtkowa, część gminy Bircza, wieś Cisowa, gm[ina] Krasiczyn, pow[iatu] przemyskiego.

Skład personalny:

a) c-„Bojczuk”-„Biłyj”-c-„Tiso”, sztafetny znak: „B-II” – rejonowy prowidnyk. Pochodzi spod Dobromila (USRR).

Rysopis: wysoki, szatyn, twarz duża, owalna, oczy ciemne, duże, cera śniada, lat liczy 38–40.

Członek OUN od 1928 r.

b) c-„Arkadij”-c21 – rejonowy referent SB. Pochodzi z Aksmanic, gm[ina] Fredropol, pow[iat] Przemyśl. Wykształcenie średnie (gimnazjum w Przemyślu). Za czasów niemieckiej okupacji był w plutonie ukraiń[skiej] policji w Przemyślu.

Rysopis: wysoki, blondyn, czesze się do góry, twarz okrągła, oczy niebieskie, cera śniada, lat około 25–26.

Komendantem bojówki SB rejonu „B-II” jest c-„Neczaj”-c. Przedtem był rojowym w sotni „Burłaki”. Bojówka liczy do 15 osób.

Z pseudonimów znam następujących członków bojówki: „Czmil”, „Łys”, „Sływka”.

c) c-„Bystryj”-c22 – organizacyjny referent rejonu.

Rysopis: średni wzrost, szatyn, twarz okrągła, pełna, cera śniada, oczy piwne, lat liczy około 25–26.

d) c-„Sołowij”-c – komendant KZ (*Kurjerśkie Zweno*) – kurierskie ogniwo. Stanu jego łączników nie znam. c-„Zazula”-c, jeden z jego łączników, obecnie znajduje się w Przemyślu, w jednostce WP (27 V 1947 r.).

Rysopis: wysoki, brunet, cera śniada, twarz okrągła (duża), lat około 25–26.

[e)] c-„Ter”-c – rejonowy referent gospodarczy. Pochodzi z pow[iatu] Krosno. Mało inteligentny.

---

[21] Iwan Krywućkyj vel Krasucki vel Ławecki (ur. 21 X 1921 w Aksmanicach), ps. „Arkadij”, „Borys”. Od lipca 1941 w OUN; w l. 1944–1946 oficer ds. specjalnych poruczeń nadrejonu „Chołodnyj Jar”, 29 IV 1945 w składzie delegacji, która zawarła w Siedliskach porozumienie z przedstawicielami polskiego podziemia w sprawie współpracy w walce z NKWD; od września 1946 do sierpnia 1947 referent SB V rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar”; wysłany przez Jarosława Starucha i Wasyla Hałasę jako kurier na Zachód; zatrzymany na terytorium CSR (23 IX 1947) i przewieziony do Pragi, Bratysławy i Bańskiej Bystrzycy; przekazany władzom polskim ok. 14 X 1947; przekazany władzom CSR z WUBP w Rzeszowie 31 X 1947, więziony w Pradze, następnie przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa w Wiedniu; odtransportowany samolotem do Kijowa; następnie więziony na Łubiance w Moskwie; 20 I 1948 ponownie przetransportowany do Kijowa, skazany przez Trybunał Wojskowy Kijowskiego OW 11 VI 1948 na 25 lat ITŁ; po osądzeniu więziony w Krasnojarsku i Norylsku, po zwolnieniu z łagru od 1973 mieszkał w Czerkasach, a od 2000 w Sokolnikach k. Lwowa. AIPN Rz, 00141/1396; AIPN, 01224/2030; *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*. Kn. 2. *Dennyky...*, s. 61, 118; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 829; I. Łyko, *op. cit.*, s. 308, 502, 527, 553, 573; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 157, 175; *Polśko-ukrajiński stosunky...*, s. 813, I. Krywućkyj, *„De sribrnołentyj Sian pływe...”*, Lwiw 2000; *Akcja „Wisła”. 1947...*, s. 685.

[22] Roman Surowećkyj, ps. „Bystryj”, referent organizacyjny rejonu II nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN.

у Перемишлі). Під час німецької окупації був у чоті украї́н[ської] поліції в Перемишлі.

Прикмети: високого зросту, блондин, зачісується наверх, круглолиций, голубі очі, смаглявий, близько 25–26 років.

Комендантом боївки СБ району «Б-II» є ᵛ«Нечай»ᵛ. До того був ройовим у сотні «Бурлаки». У боївці налічується до 15-ти осіб.

Я знаю такі псевдоніми членів боївки: «Чміль», «Лис», «Сливка».

в) ᵛ«Бистрий»ᵛ[22] – організаційний референт району.

Прикмети: середнього зросту, шатен, круглолиций, смаглявий, карі очі, вік – від 25 до 26 років.

г) ᵛ«Соловей»ᵛ – комендант «КЗ» (кур'єрське звено) – «кур'єрська ланка». Про його зв'язкових я не знаю. ᵛ«Зозуля»ᵛ, один із них, тепер знаходиться в Перемишлі, в підрозділі ВП (27 V 1947 р.).

Прикмети: високий, брюнет, смаглявий, повновидий, вік – 25–26 років.

[ґ)] ᵛ«Тер»ᵛ – господарський референт району. Походить з Кросненського пов[іту]. Чоловік непевний.

Прикмети: середнього зросту, блондин, круглолиций, великі темні очі, шкіра обличчя світла, вік – 32–35 років.

У районі «Б-II» є двоє кущових:

1) ᵛ«Гострий»ᵛ – походить з Мєльнова° Красічинської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Раніше був у КЗ району «А-І». Його кущ охоплює села: Грузова, Войткова, Войтківка, Юречкова, ᵖ-Новосільці Козицькіᵖ, Тростянець – ґм[іна] Войткова, Перемиський пов[іт].

Його зв'язковим був «Сорока», який раніше входив до боївки «Б-II».

Прикмети «Гострого»: високий, шатен, круглолиций, смаглявий, вік – 24–25 років.

2) ᵛ«Вовезаренко» – Баран Степанᵛ із Гуйська, присілок Запороже[23], ґм[іна] Риботичі, Перемиський пов[іт]. Його кущ охоплює такі села

перебував у Ряшівській в'язниці. Станом на VII 1948 його справою вже займалися радянські органи держбезпеки. Вивезений до СРСР на суд. Покарання відбував у Норильську. Автор спогадів *Де срібнолентий Сян пливе... (АІНП Ж, 00141/1396; АІНП, 01224/2030; Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 61, 118; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 829; Літопис УПА. Т. 37: Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945–1955. – Торонто–Львів, 2002. – С. 308, 502, 527, 553, 573; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 157, 175; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 813, 816; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 684).*

° *Було:* з Мільнова.

ᵖ-ᵖ *Було:* Новосільці, Косицьке.

[22] Суровецький Роман, пс. «Бистрий». Організаційний референт району II надрайону «Холодний Яр» I округи ОУН-Б.

[23] Місцевість не встановлена.

Rysopis: średni wzrost, blondyn, twarz owalna, oczy duże, ciemne, cera jasna, lat 32–35.

W rejonie „B-II" jest dwóch kuszczowych:

1) c-„Ostryj"-c – pochodzi z Mielnowa[t], gm[ina] Krasiczyn, pow[iat] Przemyśl. Przedtem był w KZ rejonu „A-I". Kuszcz jego obejmuje wioski: Grąziowa, Wojtkowa, Wojtkówka, Jureczkowa, Nowosielce Kozickie[u], Trzcianiec – gm[ina] Wojtkowa, pow[iat] Przemyśl.

Łącznikiem jego był „Soroka", który przedtem był członkiem bojówki „B-II".

Rysopis: „Ostrego", wysoki, szatyn, twarz okrągła, cera śniada, lat 24–25.

2) c-„Wowezarenko" – Baran Stefan-c z Hujska, przysiółek Zaporoże[23], gm[ina] Rybotycze, pow[iat] Przemyśl. Kuszcz jego obejmuje wioski: Sólca, Koniusza[w], Hruszczowa[24], Berendowice, Aksmanice, Kłokowice, Młodowice, pow[iatu] przemyskiego.

Wiem, że jesienią 1946 r. miał 5 łączników, pseud[onimów] ich nie znam.

1. c) c-„W-III"-c. Rejon ten obejmuje tereny: gminy Bircza, Borownica, Kuźmina, część gminy Dubiecko (położona na wschód od Sanu) pow[iatu] przemyskiego, oraz wschodnią część gminy Nozdrzec pow[iatu] brzozowskiego (wioski tej gminy na prawym brzegu Sanu) i wioski leżące na prawym brzegu Sanu, gm[ina] Mrzygłód[x], pow[iatu] sanockiego.

c-Obsada personalna-c:

a) c-„Wernywola"-c[25], sztafetny znak „W-III". Pochodzi z terenów okolicy Komańczy, pow[iat] Sanok. Do grudnia 1946 r. był kuszczowym w rejonie nr 4 nadrejonu „Beskyd". W grudniu 1946 r. objął funkcję rejonowego prowidnyka rejonu „W-III".

Rysopis: wzrost średni, szatyn, twarz lekko owalna, mała, włosy bujne, czesane do góry, cera śniada, oczy ciemne, lat 25–26.

Uzbrojony w „Wisa" i PPS.

---

[t] *Było:* z Milnowa.

[u] *Było:* Nowosielce, Kosickie.

[w] *Było:* Kontusza.

[x] *Było:* Mrzygłów.

[23] Miejscowość nieustalona.

[24] Być może Gruszowa.

[25] Mykoła Polużyn, ps. „Wernywola", „K-42", „Czornota". Od stycznia 1946 do sierpnia 1947 prowidnyk IV rejonu „Howerla" łemkowskiego nadrejonu „Beskyd" I Okręgu OUN. Według innych danych, do grudnia 1946 kuszczowy we wspomnianym IV rejonie, następnie p.o. prowidnyka IV rejonu; na początku jesieni 1947, podczas próby przedostania się na terytorium późniejszych Niemiec Zachodnich, zginął w Czechosłowacji. *W riadach UPA...*, s. 243, 345, 528; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 831.

Перемиського пов[іту: Сільчу, Конюшу[р], Грущову[24], Берендовичі, Аксманичі, Клоковичі, Млодовичі[с].

Я знаю, що восени 1946 р. він мав 5-ох зв'язкових, але їхні псевд[оніми] мені не відомі.

1. в) [в-]«В-III»[-в]. Цей район охоплює терени: Бірчанської ґміни, Борівницю, Кузьмин, частину Дубецької ґміни (на схід від Сяну) – в Перемиському пов[іті], східну частину Ніздрецької ґміни – в Березівському пов[іті] (села на правобережжі Сяну), а також села, які розташовуються в Мриглодській[у] ґм[іні] Сяноцького пов[іту] (теж правий берег Сяну).

[в-]Кадровий склад[-в]:

а) [в-]«Верниволя»[-в25] – поштовий код «В-III». Походить з-під Команчі Сяноцького пов[іту]. До грудня 1946 р. був кущовим у районі № 4 надрайону «Бескид». У грудні 1946 р. взявся виконувати обов'язки провідника району «В-III».

Прикмети: середнього зросту, шатен, обличчя продовгувате, коротке густе волосся, зачесане наверх, смаглявий, темні очі, вік – 25–26 років.

Озброєний пістолетом «Віс» і ППС.

б) [в-]«Клим»-«Карло»-«Ілько» – Хома Володимир[-в26] із Жогатина, присілок Бринада[27]. В 1940–[19]41 рр. був заарештований [НК]ВС за діяльність в ОУН. [г-]Засуджений до смертної кари, але втік[-г] разом із [г-]«Летуном»[-г]. Під час нім[ецької] окуп[ації] працював рахівником в Жогатинському управлінні лісового господарства (Перемиський пов[іт]). Тепер виконує функції [г-]районного референта СБ[-г].

Прикмети: середнього зросту, брюнет, круглолиций, смаглявий, темні очі, вік приблизно 35 років.

Озброєний Р.38 (пістолетом) і нім[ецьким] МР.

[р] *Було:* Контуша.

[с] *Було:* Мриглув.

[24] Мабуть Грушова.

[25] Полюжин Микола, пс. «Верниволя», «К-42», «Чорнота». Січень 1946 – серпень 1947 – провідник IV району «Говерля» Лемківського надрайону «Бескид» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. За іншими даними, до грудня 1946 був кущовим у згаданому IV районі, а далі – в. о. провідника IV району. На поч. осені 1947, під час переходу в Західну Німеччину, загинув на тер. Чехословаччини. *(В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 243, 345, 528; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 831).*

[26] Хома Володимир, пс. «Ілько», «Карло», «Клим». У 1940 чи 1941 був заарештований НКВС. Засуджений до смертної кари, але з тюрми втік. У роки німецької окупації працював рахівником у Перемиському повіті. Станом на квітень–серпень 1947 – референт СБ III району надрайону «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. З рейдуючими відділами УПА перейшов до Західної Німеччини. *(Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 64).*

[27] Місцевість не встановлена.

b) c-„Kłym"-„Karło"-„Ilko" – Choma Włodzimierz-c[26], pochodzi z Żohatyna, przysiółek Brynada[27], w l. 1940–[19]41 był aresztowany przez [NK]WD za działalność w OUN. e-Skazany na karę śmierci-e wraz z e-„Łetunem" zbiegli-e. Za okup[acji] niem[ieckiej] pracował jako rachmistrz w nadleśnictwie Żohatyn, pow[iat] Przemyśl. Obecnie pełni funkcję e-rejonowego referenta SB-e.

Rysopis: wzrost średni, brunet, twarz okrągła, śniada, oczy ciemne, lat około 35.

Uzbrojony w P.38 (pistolet) i MP niem[iecki]

c-Komendantem bojówki SB rejonu „W-III" jest „Petia" – Jarisz Stefan-c ze wsi Jaksmanice, gm[iny] nie wiem, pow[iat] Przemyśl. Za niem[ieckiej] okupacji był policjantem ukr[aińskim] w Birczy. Dezerter z Armii Czerwonej, dwukrotnie ranny w walce z WP. Przez naczelne dowództwo UPA odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi I klasy.

Uzbrojony w pistolet belg[ijski] F.N (15) kal[iber] 9 mm i automat niem[iecki].

Stan bojówki do 15 osób. Znam pseudonimy: „Chołodnyj", „Kruk", „Medwid", „Bystryj", „Terka", „Arkaz", „Pezo", „Zorianyj", „Duda"[28], „Dowbusz".

c) c-„Mykołajewycz"-„Hora"-c, rejonowy referent gospodarczy. Pochodzi z Hłudna, gm[ina] Nozdrzec, pow[iat] brzozowski. Za czasów niem[ieckiej] okup[acji] pracował w pow[iatowym] sojuzie kooperatyw w Dynowie.

Rysopis: wzrost średni, korpulentny, twarz okrągła, szatyn, włosy czesane do góry, cera śniada, lat o[koło] 32.

Uzbrojony w PPSz i dwa granaty.

d) c-„Kum"-c – rejonowy referent kasowy. Pochodzi z Sufczyny, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl. Do 1939 r. był we Francji w pracy. Wykształcenie: szkoła powszechna.

Rysopis: wzrost średni, brunet, czesany do góry, twarz owalna, cera śniada, silny zarost czarny, lat ok[oło] 32.

Uzbrojony w PPSz i FN 7.65 (kal[iber]).

e) c-„Tereć" – komendant KZ-c – (*kurjerśkiego zwena*). Pochodzi z Sufczyny, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl.

---

[26] Wołodymyr Choma, ps „Ilko", „Karło", „Kłym". W 1940 lub w 1941 aresztowany przez NKWD; skazany na karę śmierci, uciekł z więzienia; podczas niemieckiej okupacji pracował jako księgowy w powiecie przemyskim; od kwietnia do sierpnia 1947 referent SB III rejonu nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN; z oddziałami UPA przeszedł na terytorium późniejszych Niemiec Zachodnich. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*; kn. 2. *Dennyky...*, s. 64.

[27] Miejscowość nieustalona.

[28] Jewhen Janczuk lub Jaszczuk (zm. 22 VIII lub 9 IX 1947), ps. „Duda". Starszy buławny UPA. Od stycznia 1946 dca czoty w sotni „Wowky II" TW 28 „Danyliw" WO 6 „Sian"; od lutego 1946 do sierpnia 1947 dca ww. sotni. W nocy z 27 na 28 V 1946 wraz z innymi oddziałami UPA i WiN jego sotnia wzięła udział w ataku na Hrubieszów. Zmarł na skutek ran otrzymanych podczas walki z żołnierzami 9. pp WP pod Wereszynem koło Hrubieszowa. *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 263, 623, 637; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 133, 210; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw"...*, s. 10; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 279.

[в-]Комендантом боївки СБ району «В-III» є «Петя» – Степан Яріш[-в] із села Яксманичів Перемиського пов[іту] (яка ґм[іна], не знаю). За часів нім[ецької] окупації був укр[аїнським] поліцейським в Бірчі. Дезертир Червоної армії, двічі поранений у бою з ВП. Головне командування УПА його нагородило Золотим хрестом заслуги I ступеня.

Озброєний бельг[ійським] пістолетом F.h (15 кал[ібр], 9 мм) і нім[ецьким] автоматом.

Склад боївки – до 15 осіб. Знаю такі їхні псевдоніми: «Холодний», «Крук», «Медвідь», «Бистрий», «Терка», «Аркас», «Пезо», «Зоряний», «Дуда»[28], «Довбуш».

в) [в-]«Миколаєвич»-«Гора»[-в], господарський референт району. Походить з Глідна[т] Ніздрецької ґм[іни] Березівського пов[іту]. У роки нім[ецької] окуп[ації] працював у представництві союзу кооперативів у Динівському повіті.

Прикмети: середнього зросту, кремезний, круглолиций, шатен, волосся зачесане наверх, смаглявий, вік – близько 32 років.

Озброєний ППШ і двома гранатами.

г) [в-]«Кум»[-в] – касовий референт району. Походить із Суфчини Бірчанської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. До 1939 р. працював у Франції. Освіта початкова.

Прикмети: середнього зросту, брюнет, зачісується наверх, обличчя продовгувате, смагляве, заросло чорною щетиною, вік – бл[изько] 32 років.

Озброєний ППШ і FN калібру 7,65.

ґ) [в-]«Терець» – комендант КЗ[-в] (кур'єрського звена). Походить зі Сівчини Бірчанської ґм[іни] Перемиського пов[іту].

Прикмети: високий, кремезний, повне продовгувате обличчя, шатен, зачісується наверх, озброєний ППШ.

Керував 4-ма зв'язковими, один із яких мав пс. «Мірко». Походить з Липи, присілок Підволоюцьке[т], Бірчанської ґміни Перемиського пов[іту].

У районі «В-III» є троє кущових:

[т] *Було:* Подволіцьке.

[28] Янчук Євген або Ящук Євген (? – пом. 22 VIII або 9 IX 1947), пс. «Дуда». Старший булавний УПА. Станом на січень 1946 – к-р чоти в сотні «Вовки II» ТВ 28 «Данилів» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Лютий 1946 – серпень 1947 – к-р згаданої сотні. У ніч із 27 на 28 V 1946 спільно з іншими підрозділами УПА та ВіН його сотня бере участь у збройному наступі на м. Грубешів. Помер після поранення, одержаного в бою (чи під час засідки) із солдатами 9-ї пп ВП біля с. Верешин коло Грубешова. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 262, 622, 638; Akcja «Wisła». Dokumenty.... – S. 133, 210; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 10; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 279).*

Rysopis: wysoki, korpulentny, twarz pełna, owalna, szatyn, czesze się do góry. Uzbrojony w PPSz.

Miał do dyspozycji 4 łączników, jeden z nich miał pseudo „Mirko". Pochodzi z Lipy, przysiółek Podwoluckie[y], gmina Bircza, pow[iat] Przemyśl.

W rejonie „W-III" jest trzech kuszczowych:

1) [c-]„Toczyło" – Kieryk[-c29], ze wsi Żohatyn, gm[ina] Borownica, pow[iat] Przemyśl. Kuszcz jego obejmuje wioski: Hruszówka, Jabłonica [Ruska], Wołodź, Wola Wołodzka – pow[iatu] brzozowskiego.

„Toczyło" ma pomocnika [c-]„Bodaka"[-c], który za niem[ieckich] czasów okup[acji] był sołtysem w Żohatynie. W lutym 1947 r. spotkałem się z nimi w rejonie „W-III" i opowiadali mi, że na lato mają szałas zrobiony na gęstej jodle koło Jabłonicy w jednym z potoków.

Rysopis „Toczyły": wysoki, całkiem łysy, twarz podłużna, duża, cera czerwona, oczy ciemne, l[at] 40. Uzbrojony w kbk.

Rysopis „Bodeka"[z]: wysoki, korpulentny, szatyn, twarz owalna, okrągła, czesany do góry, lat około 35.

Uzbrojony w kbk.

2) „Stricha" – pochodzi z Żohatyna, kuszczowy. Kuszcz jego obejmuje wioski: Poręby, Siedliska, Dąbrówka[30] gminy Nozdrzec, pow[iat] Brzozów, oraz Jawornik Ruski, Żohatyn, Piątkowa gminy Borownica, pow[iat] Przemyśl.

Rysopis: wzrost średni, łysy, cera biała, oczy ciemne, głęboko osadzone, wąsy krótkie, lat ok[oło] 45.

Uzbrojony w karabin systemu sowieckiego.

Do pomocy ma [c-]„Kosa"[-c], który pochodzi z Pawłokomy, gm[ina] Dynów, pow[iat] Brzozów.

Rysopis: wzrost średni, twarz okrągła, szatyn, czesze się do góry, cera śniada, lat około 45.

Ostatnio mieszkał we wsi Poręby, gm[ina] Nozdrzec, pow[iat] Brzozów, wraz z żoną i dzieckiem lat 5–6 (chłopiec).

3) [c-]„Dub" – Tyrawski Iwan[-c] ze wsi Brzeżawa, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl. Ostatnio pełnił funkcję „kuszczowego" na miejsce „Szrama" – Karawana Grzegorza (skazanego przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie na dożywotnie więzienie zimą [19]47 r.)

Kuszcz jego obejmuje wioski: Brzeżawa, Lipa, Malawa, Kotów, Rudawka, Leszczawa Dolna, Leszczawka, Bircza Stara, Bircza – gminy Bircza, pow[iat] Przemyśl.

---

[y] *Było:* Podwolickie.

[z] *Wyżej:* „Bodak".

[29] Jan Kieryk, ps. „Toczyło", w l. 1945–1947 prowidnyk kuszcza w III rejonie nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okregu OUN. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 26.

[30] Być może Dąbrówka Starzeńska.

1) [в-]«Точило» – Керик[-в][29] зі села Жогатина Борівницької ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Його кущ охоплює села Березівського пов[іту]: Грушівку, Яблоницю [Руську], Володж, Волю Володську.

«Точило» має помічника [в-]«Бодака»[-в], який під час нім[ецької] окуп[ації] був солтисом у Жогатині. В лютому 1947 р. я з ними зустрічався в районі «В-III» і вони мені повідомили, що на літо підготували шалаш, зроблений у густому ялинникові коло потічка неподалік Яблониці.

Прикмети «Точила»: високий, повністю лисий, велике продовгувате обличчя, червонястий, темні очі, 40 р[оків], озброєний карабіном.

Прикмети «Бодека»[у]: високий, кремезний, шатен, округле продовгувате обличчя, зачісується наверх, вік – приблизно 35 років. Озброєний мілкокаліберною гвинтівкою.

2) «Стріха» – походить із Жогатина. Кущовий. Його кущ охоплює села Поруби, Селиська, Дібровку[30] (Ніздрецька ґміна Березівського пов[іту]), Явірник Руський, Жогатин, П'яткову (Борівницька ґміна Перемиського пов[іту]).

Прикмети: середнього зросту, лисий, шкіра обличчя світла, темні, запалі очі, короткі вуса, вік – бл[изько] 45 років.

Озброєний радянською гвинтівкою.

Йому допомагає [в-]«Кос»[-в], уродженець Павлокоми Динівської ґм[іни] Березівського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, круглолиций, шатен, зачісується наверх, смаглявий, вік – приблизно 45.

Останнім часом мешкав разом із дружиною та дитиною (хлопчик віком від 5 до 6 років) у селі Порубах Ніздрецької ґм[іни] Березівського пов[іту].

3) [в-]«Дуб» – Тиравський Іван[-в] зі села Брижава Бірчанської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Останнім часом виконував обов'язки «кущового» «Шрама» – Каравана Григорія (взимку [19]47 р. засуджений Ряшівським районним судом до довічного ув'язнення).

Його кущ охоплює села Брижаву, Липу, Маляву, Котів, Рудавку, Ліщаву Долішню, Ліщавку, Бірчу Стару, Бірчу Бірчанської ґміни Перемиського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, брюнет, зачісується на бік, круглолиций, смаглявий, вік – 25–26 років.

[в-]1. г) «Г-V»[-в]:

Цей район охоплює ґміни Ропенка, Угерці, Ліська Ліського пов[іту], ґм[іни] Мриголод, Сянок Сяноцького пов[іту]. Території вищезгаданих ґмін знаходяться на правобережжі Сяну.

[у] *Вище:* «Бодак».

[29] Керик Іван, пс. «Точило». 1945–1947 – кущовий провідник III р-ну н-рну «Холодний Яр» I округи ОУН. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 26).*

[30] Мабуть Дібровка Старженська.

Rysopis: wzrost średni, brunet, czesze się na bok, twarz okrągła, cera śniada, lat 25–26.

[c-]1. d) „G-V”[-c]:

Rejon ten obejmuje gminy: Ropienka, Uherce, Lesko – pow[iatu] leskiego; gm[iny] Mrzygłód, Sanok – pow[iatu] sanockiego. Tereny w[yżej] w[ymienionych] gmin leżące ma prawym brzegu Sanu.

[c-]Obsada personalna rejonu „G-V”[-c]:

[c-]a) „Homin”-„Ihor”[-c] – rejonowy prowidnyk, sztafetny znak: „G-V”, pochodzi z okolicy Tarnopola.

Rysopis: wzrost niski, brunet, czesze się do góry, włosy długie, twarz podłużna, chuda, cera śniada, lat około 25–26.

Ubrany w skórzaną kurtkę, uzbrojony w FN (15) i PPS. Studiował i ukończył we Lwowie kurs chemiczny w okresie 1942/[19]43 r.

b) [c-]„Orłyk”[-c] – rejonowy referent SB. Pochodzi ze wsi Serednica, pow[iat] Lesko. Za niem[ieckiej] okup[acji] pracował w *Arbeitsamcie* w Ustrzykach Dolnych.

Rysopis: wzrost średni, blondyn, włosy kędzierzawe, czesane do góry, twarz okrągła, oczy niebieskie, lat ok[oło] 24–26.

Uzbrojony w TT i PPS.

c) [c-]„Nestor” – Soroczak Roman[-c], ur. w r[oku] 1921, w Jaworniku [...][aa] Ruskim, gm[ina] Żohatyn, pow[iat] Przemyśl – rejonowy referent gospodarczy.

Rysopis: wzrost średni, blondyn, włosy kędzierzawe, czesane do góry, [...][aa] oczy niebieskie, twarz lekko owalna, przód czaszki łysy, nos długi.

Uzbrojony w pistolet węgierski kal[iber] 9 mm i MP.

d) [c-]„Gonta”-„Maksym”[-c] – rejonowy referent kasowy. Pochodzi z Wańkowej, gm[ina] Ropienka, pow[iat] Lesko.

Rysopis: wzrost średni, ciemny szatyn, czesze się do góry, twarz okrągła, szeroka, cera śniada, oczy duże, ciemne, lat ok[oło] 28.

Uzbrojony w parabellum i MP.

[c-]Łącznicy „Ihora”[-c]:

1) „Kłen” – pochodzi z Wańkowej, pow[iat] Lesko.

2) „Biłyj” – pochodzi z Monasterca, pow[iat] Lesko, inwalida z 1945 r. Był w Armii Czerwonej. Przestrzelona lewa noga w okolicy kostki, kuleje.

[c-]Bojówka SB „Orłyka”[-c].

Bojówka ta liczy do 15 osób.

[c-]„Szumnyj” – komendant[-c]. Pochodzenia i bliższych danych nie znam.

Rysopis: niski, brunet, twarz owalna, włosy czesane do góry, oczy czarne, cera śniada, lat ok[oło] 28.

[aa] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[в-]Кадровий склад району «Г-V»[-в].

[в-]а) «Гомін»-«Ігор»[-в] – районний провідник, штафетний знак: «Г-V», походить з-під Тернополя.

Прикмети: низького зросту, брюнет, зачісується наверх, довге волосся, продовгувате худе обличчя, смаглявий, близько 25–26 років.

Одягнений у шкіряну куртку, озброєний пістолетом FN 15-го калібру і ППС. У період 1942–[19]43 рр. навчався і закінчив хімічні курси у Львові.

б) [в-]«Орлик»[-в] – референт СБ району. Походить з села Середниці Лісь-кого пов[іту]. У період нім[ецької] окуп[ації] працював у «Арбайтсамті» в Устриках Долішніх.

Прикмети: середнього зросту, блондин, кучеряве волосся, зачесане наверх, кругле обличчя, голубі очі, бл[изько] 24–26 років.

Озброєний ТТ і ППС.

в) [в-]«Нестор» – Сорочак Роман[-в], нар. 1921 р[оку] в Явірнику [...][ф] Руському Жогатинської ґм[іни] Перемиського пов[іту] – господарський референт району.

Прикмети: середнього зросту, блондин, кучеряве волосся, зачесане наверх, [...][ф] голубі очі, трохи видовжене обличчя, спереду на голові залисини, довгий ніс.

Озброєний угорським пістолетом кал[ібру] 9 мм і МР.

г) [в-]«Ґонта»-«Максим»[-в] – касовий референт району. Походить із Ванькової Ропенської ґм[іни] Ліського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, темний шатен, зачісується наверх, кругле широке обличчя, смаглявий, великі темні очі, бл[изько] 28 років.

Озброєний «Парабелумом» і МР.

[в-]Зв'язкові «Ігоря»[-в]:

1) «Клен» – походить з Ванькової Ліського пов[іту].

2) «Білий» – походить з Монастирця Ліського пов[іту], з 1945 р. інвалід. Був у Червоній армії. Ліва нога прострелена біля щиколотки, кульгає.

[в-]Боївка СБ – «Орлика»[-в].

Ця боївка налічує до 15 осіб.

[в-]«Шумний» – комендант[-в]. Про його походження та все інше не знаю.

Прикмети: низький, брюнет, продовгувате обличчя, волосся зачісує наверх, чорні очі, смаглявий, вік – бл[изько] 28 років.

Також знаю такі псевдоніми боївкарів: «Медвідь», «Білий», «Пімста», «Крук», «Грибовий», «Риболов».

[в-]Район «Г-V» поділяється на три кущі[-в]:

1) «Скакун» – «З-1» – зі Середниці Ліського пов[іту]. Його кущ охоплює села: Ванькова, Ропенка, Вільшаниця, Середниця, Романова Воля[х],

---

[ф] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[х] *Було:* Воля Риманова. *Так само далі.*

[ц] *Було:* Бриликів.

Bojówkarze znani mi z pseudonimów: „Medwid", „Biłyj", „Pimsta", „Kruk", „Hrybowyj", „Rybołow".

[c-]Rejon „G-V" dzieli się na trzy kuszcze[-c]:

1) „Skakun" – „Z-1" pochodzi z Serednicy, pow[iat] Lesko. Jego kuszcz obejmuje wioski: Wańkowa, Ropienka, Olszanica, Serednica, Wola Romanowa[ab], Stefkowa, Myczkowce, Orelec, Uherce, Jankowce, Rudenka, Dźwiniacz [Dolny], Wola Romanowa, Leszczowate, Brelikow[ac].

Do pomocy ma „Łewa", który jest jednocześnie kuszczowym informatorem SB, pochodzi z Woli Romanowej, gm[ina] Ropienka, pow[iat] Lesko.

Rysopis „Skakuna": wzrost wysoki, szczupły, szatyn, do góry się czesze, twarz owalna, cera śniada, oczy ciemne, lat około 25.

Uzbrojony w TT i PPSza.

Rysopis „Łewa": wzrost wysoki, korpulentny ciemny blondyn, czesze się na bok, twarz duża, owalna, cera jasna, lat ok[oło] 30.

Uzbrojony w TT i PPSz.

W kuszczu tym znajdowali się: [c-]„Ilkił"[-c] ze wsi Stefkowej, gm[ina] Uherce, pow[iat] Lesko, zwykły łącznik, „Szewczenko" – charczowy kuszcza, „Monach" – łącznik, „Słyłka", „Czubatyj", „Ola" i 4 strzelców, których ps[eudonimów] nie znam.

W połowie maja 1947 r. „Ihor" polecił wszystkim w[yżej] w[ymienionym] czł[onkom] kuszcza, oprócz „Skakuna" i „Łewa", udać się na teren USRR do swoich rodzin celem prowadzenia dalszej pracy organizacyjnej.

„Ilkił" i „Monach" mieli powrócić po jakimś czasie do „Ihora" celem zorientowania się o możliwościach przejścia granicy i o warunkach w ogóle w ZSRR.

2) [c-]Kuszcz – „Z-2"[-c].

„Sławko"-„Małyj"-„Kmet'", pochodzi z Leska.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, twarz owalna, cera śniada, oczy ciemne, lat około 28.

Do pomocy ma „Zenka" – *charczowego*, pochodzi z Hołuczkowa, gm[ina] Mrzygłód, pow[iat] Sanok.

Rysopis: wzrost średni, brunet, czesze się do góry, twarz okrągła, cera śniada, lat około 26.

„Sławko" ma dwóch łączników, „Wołk"[f] i „Łys", obaj pochodzą z Monasterca koło Leska.

W maju 1947 r. w bunkrze k[oło] Monasterca w potoku była ze „Sławkiem", „Zenkiem", „Wowkiem" i „Łysem" tzw. „Otolia", która latem 1946 r. była aresztowana przez PUBP w Sanoku, w okolicy Wołodzi[ad], pow[iat] Brzozów. W jaki sposób udało jej się wyjść na wolność, nie wiem. Bo w zimie 1947 r. ukrywała się we wsi Paszowa, pow[iat] Lesko. Kuszcz „Z-2" obejmuje wioski: Paszowa,

---

[ab] *Było:* Wola Rymanowa. *Podobnie dalej.*

[ac] *Było:* Brylików.

[ad] *Było:* Wołodzia.

Стефкова, Мичківці, Орелець, Угерці, Янківці, Руденка, Дзвиняч, Ліщовате, Бреликів[ц].

Йому допомагає «Лев», який водночас є кущовим інформатором СБ. Походить із Романової Волі, що в Ропенській ґм[іні] Ліського пов[іту].

Прикмети «Скакуна»: високого зросту, худорлявий, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, смаглявий, темні очі, вік – близько 25 років.

Озброєний ТТ і ППШ.

Прикмети «Лева»: високого зросту, кремезний, чорнявий блондин, зачісується на бік, продовгувате обличчя в формі овалу, шкіра на обличчі світла, вік бл[изько] 30 років.

Озброєний ТТ і ППШ.

У цьому кущі знаходилися: в-«Ілкіл»-в зі села Стефкова ґм[іни] Угерці Ліського пов[іту] – звичайний зв'язковий; «Шевченко» – господарчий куща; «Монах» – зв'язковий; «Сливка», «Чубатий», «Оля» і ще 4-х стрільців, пс[евдонімів] яких не знаю.

У середині травня 1947 р. «Ігор» усім вищезгаданим активістам куща, крім «Скакуна» й «Лева», наказав йти в УРСР до своїх сімей і продовження організаційної роботи.

«Ілкіл» і «Монах» згодом мали повернутися до «Ігоря», щоб дізнатися про можливості переходу кордону та загальні умови в СРСР.

2) в-Кущ – «З-2»-в.

«Славко»-«Малий»-«Кметь», походить з Ліська.

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується наверх, овальне обличчя, смаглявий, темні очі, вік – близько 28 років.

Йому допомагає «Зенко» – «харчовий» із Голучкова Мриглодської ґм[іни] Сяноцького пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, брюнет, зачісується наверх, кругле обличчя, смаглявий, вік – близько 26 років.

«Славко» має двох зв'язкових, «Вовка»[д] і «Лиса», обоє із Монастирця біля Ліська.

У травні 1947 р. в криївці б[іля] Монастирця разом зі «Славком», «Зенком», «Вовком» і «Лисом» була т[ак] зв[ана] «Отолія», яку Сяноцьке ПУГБ заарештувало влітку 1946 р. під Володжем[ч] Березівського пов[іту]. Як вдалося їй звільнитися, я не знаю, адже взимку 1947 р. вона переховувалася в селі Пашова Ліського пов[іту]. Кущ «З-2» охоплює села: Пашова, Станкова, Завадка, ґміни Ропенка, Ракова, Тирява Волоська, Безмігова Горішня й Долішня, Монастирець.

3) Кущ «З-3» охоплює села: Голучків, Семушова[ш], Тирява Сільна, Лішна – Мриглодської ґм[іни]; Залужжя, Військове, Биківці, Вільхівці – ґміни Сянок.

«Блиск»-«Олег» – кущовий. Це – коваль родом із Ванькової Ліського пов[іту].

[ч] *Було:* Володзя.

[ш] *Було:* Самушова.

Stańkowa, Zawadka – gminy Ropienka, Rakowa, Tyrawa Wołoska, Bezmiechowa Górna i [Bezmiechowa] Dolna, Monasterzec.

3) Kuszcz „Z-3" obejmuje wioski: Hołuczków, Siemuszowa[ae], Tyrawa Solna, Liszna – gm[iny] Mrzygłód, Załuż, Wujskie, Bykowce, Olchowce – gminy Sanok.

„Błysk"-„Ołeh" – kuszczowy. Z zawodu kowal, pochodzi z Wańkowej, pow[iat] Lesko.

Rysopis: wzrost wysoki, szczupły, szatyn, czesze się do góry, twarz podłużna, cera czerwona, oczy piwne, lat ok[oło] 30.

Uzbrojony w pistolet węgierski kal[iber] 7.65 mm i MP.

[c-]„Łys"[-c] – charczowyj, pochodzi z Olszanicy, pow[iat] Lesko.

W Poznański[e]m ma siostrę, która do niego przyjeżdżała.

[c-]Łącznicy[-c]: „Szmikla", „Wilcha", „Marczenko", „Maks".

[II)] [c-]Nadrejon „Beskyd" – „B-d"[-c].

Nadrejon „Beskyd" dzieli się na cztery rejony, których kryptonimów nie znam.

[c-]I rejon[-c] obejmuje następujący teren: gmina Ustrzyki Górne[31], Zatwarnica, wschodnią część gminy Wołkowyja i południ[iową] część gm[iny] Baligród, oraz wschodnią część gm[iny] Cisna.

Skład personalny rejonu:

a) „Borys" – mój kolega gimnazjalny w Przemyślu, nazwisko Seredocha[af] Włodzimierz. Ostatnio jego dwie siostry: Daria i Hala przebywały wraz z matką w Woli Matiaszowej, gm[ina] Baligród, pow[iat] Lesko; mieszkały w starej szkole (w górnym końcu wioski). Funkcja jego („Borysa") – rejonowy prowidnyk.

Rysopis: wzrost średni, ciemny blondyn, czesze się na bok, cera blada, oczy niebieskie, twarz lekko owalna, lat ok[oło] 30.

Uzbrojony w pistolet i PPS.

b) [c-]„Bukowyj" – Saba[-c], skąd pochodzi – nie wiem, za czasów niem[ieckiej] okup[acji] był ukr[aińskim] policjantem w Dobromilu – rejonowy referent SB.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, twarz okrągła, cera śniada, oczy w czarnej oprawie, lat ponad 30.

Uzbrojony w pistolet i PPS.

Składu jego bojówki nie znam.

c) „Skrytyj" – rejonowy referent gospodarczy, za czasów niem[ieckiej] okup[acji] był policjantem ukr[aińskim] w Komańczy, aresztowany przez gestapo, siedział w więzieniu na Montelupich w Krakowie.

Rysopis: wzrost średni, szczupły, brunet, czesze się na bok, twarz szczupła, podłużna, cera śniada, oczy ciemne.

[ae] *Było:* Samuszowa.

[af] *Było:* Seradocha. *Podobnie dalej.*

[31] Ustrzyki Górne nie były gminą.

Прикмети: високого зросту, худорлявий, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, червонястий, карі очі, вік – бл[изько] 30 років.

Озброєний угорським пістолетом кал[ібру] 7.65 мм і пістолетом-кулеметом.

в-«Лис»-в – «харчовий», походить із Вільшаниці Ліського пов[іту].

У Познанському [воєводстві] має сестру, яка приїжджала до нього.

в-Зв'язкові-в: «Шмікля», «Вільха», «Марченко», «Макс».

[II)] в-Надрайон «Бескид» – «Б-д»-в.

Надрайон «Бескид» поділяється на чотири райони, криптонімів яких я не знаю.

в-І район-в охоплює ґміну Устрики Горішні[31], Затварницю, східну частину ґміни Волковия, півд[енну] частину ґм[іни] Балигород та східну частину ґм[іни] Тісна.

Кадровий склад району:

а) «Борис» – мій товариш по Перемиській гімназії, його звуть Середоха[щ] Володимир. Останнім часом дві його сестри, Дарія й Галя, разом з матір'ю перебували у Волі Матяшовій Балигородської ґм[іни] Ліського пов[іту]. Замешкували в старій школі (верхній кінець села). Його («Бориса») функція – провідник району.

Прикмети: середнього зросту, чорнявий блондин, зачісується на бік, блідий, голубі очі, дещо видовжене обличчя, вік – бл[изько] 30 років.

Озброєний пістолетом і ППС.

б) в-«Буковий»-Саба-в, звідки походить – я не знаю, під час нім[ецької] окуп[ації] був укр[аїнським] поліцейським у Добромилі – референт СБ району.

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується наверх, круглолиций, смаглявий, кола під очима, вік – понад 30 років.

Озброєний пістолетом і ППС.

Хто входить до його боївки, я не знаю.

в) «Скритий» – господарський референт району, в роки нім[ецької] окуп[ації] був укр[аїнським] поліцейським в Команчі, заарештований гестапо, сидів у в'язниці на Монтелюпіх у Кракові.

Прикмети: середнього зросту, худорлявий, брюнет, зачісується на бік, продовгувате худорляве обличчя, смаглявий, темні очі.

Озброєний FN (7,65 мм) і мілкокаліберною гвинтівкою.

Йому допомагав «Муха», що походить з-під Станіславова.

Прикмети: високого зросту, шатен, зачісується на бік, велике кругле обличчя, смаглявий, темні очі, вік – понад 40 років.

Озброєний мілкокаліберною гвинтівкою.

[щ] *Було:* Серадоха. *Так само далі.*

[31] Устрики Горішні не були ґміною.

Uzbrojony w FN – 7.65 mm i kbk.

Do pomocy miał „Muchę", pochodzi z okolic Stanisławowa.

Rysopis: wzrost wysoki, szatyn, czesze się na bok, twarz okrągła, duża, cera śniada, oczy ciemne, lat ponad 40.

Uzbrojony w kbk.

d) c-Dr „Jakim"-c – porwany przez bojówkę „Hucuła" – lekarz WP z Zagórza. Przebyw[a]ł w lipcu 1946 r. w bunkrze w okolicach Wołkowyi. Jest obecnie rejonowym referentem „Służby Zdrowia".

Rysopis: wzrost niski, szatyn, czesze się na bok, twarz okrągła, cera jasna, lat ok[oło] 35.

Miał pistolet. Do mnie mówił, że jest Ukraińcem z Galicji. Ile kuszczów miał ten rejon, nie wiem. Wiadome jest mi o jednym kuszczu: c-„Chmary"-c. Kuszcz ten obejmował wioski: Wołkowyja, Bukowiec, Terka, Zawóz, Polanki, Stud[...][32], Tworylne i Rajskie. Na terenie w[yżej] w[ymienionego] rejonu znajdowały się trzy dziewczyny: „Marijka", „Iwanka", „Duma", które pomagały „Skrytemu" (robienie swetrów, szycie bielizny, pranie, których to czynności w[yżej] wymienione dopilnowywały w wykonaniu przez ludność cywilną w terenie).

Łączników „Borysa" nie znam.

c-II rejon-c obejmuje następujące tereny: zachodnią część gminy Wołkowyja, północną część gminy Baligród i południową część gminy Lesko.

Skład personalny rejonu:

a) „Puhacz" – rejonowy prowidnyk. Na tym terenie działa od jesieni 1946 r. Przed wym[ienionym] okresem był rejonowym w tzw. VI rejonie „Beskydu" w okolicy Jaślisk.

b) c-„Bukowyj" – Saba-c – rejonowy referent SB (ten sam, co w rejonie „Borysa").

c) „Chromowenko" – rejonowy referent gospodarczy. Przed objęciem tej funkcji (lat 46) był kuszczowym charczowym w rejonie „Czarnoty", w okolicach Komańczy.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, twarz podłużna, cera jasna, chodzi w okularach, lat ok[oło] 30.

d) „Myron" – Seredocha (brat „Borysa") z Woli Matiaszowej k[oło] Baligrodu, pow[iat] Lesko – referent „Służby Zdrowia".

Rysopis: wysoki, blondyn, czesze się do góry, twarz podłużna, oczy niebieskie, lat około 28.

W rejonie tym była „Tetiana" – referentka *suspilnej opiky* (opieki społecznej), która zimą 1947 r. została aresztowana przez PUBP Sanok lub Lesko. Miejsca jej pobytu w areszcie nie znam.

Rysopis „Tetiany": wzrost niski, szczupła, szatynka, nosi warkocze, twarz okrągła, oczy niebieskie, dość przystojna, lat ok[oło] 25.

---

[32] Słowo częściowo czytelne. Być może Studenne.

г) ᵛД-р «Яким»ᵛ – викрадений боївкою «Гуцула» – лікар ВП з Загір'я. В липні 1946 р. перебув[а]в у криївці під Волковиями. Тепер – районовий референт Служби Здоров'я.

Прикмети: низького зросту, шатен, зачісується на бік, круглолиций, шкіра обличчя світла, вік – бл[изько] 35 років.

Мав пістолет. Мені казав, що є галицьким українцем.

Скільки всього кущів було в цьому районі, я не знаю. Знаю про один кущ – ᵛ«Хмари»ᵛ. Цей кущ охоплював села: Волковия, Буковець, Терка, Завіз, Полянки, Студе[...][32], Творильне і Райське. В даному терені знаходилося троє дівчат: «Марійка», «Іванка», «Дума». Вони допомагали «Скритому» (пильнували за тим, як місцеве населення в'яже светри, пере, шиє білизну [для повстанців]).

Зв'язкових «Бориса» я не знаю.

ᵛII районᵛ охоплює такі терени: західну частину Вовковийської ґміни, північну частину Балигородської ґміни, південну частину Ліської ґміни.

Кадровий склад району:

а) «Пугач» – провідник району. На цій посаді з осені 1946 р. До того був районовим у т. зв. VI районі «Бескид» (неподалік Яслиськ).

б) ᵛ«Буковий»-Сабаᵛ – референт СБ району (той самий, що в районі «Бориса»).

в) «Громовенко» – господарський референт району. До того (46-річним) був харчовим куща в районі «Чорноти», що біля Команчі.

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, шкіра на обличчі світла, носить окуляри, вік – бл[изько] 30 років.

г) «Мирон»-Середоха (брат «Бориса») з Волі Матяшової б[іля] Балигорода Ліського пов[іту] – референт Служби Здоров'я.

Прикмети: високий, блондин, зачісується наверх, продовгувате обличчя, голубі очі, вік – близько 28 років.

У цьому районі була «Тетяна» – референтка «суспільної опіки» (соціального забезпечення), яку взимку 1947 р. заарештувало ПУГБ Сянока чи Ліська. Де саме вона знаходиться під арештом, я не знаю.

Прикмети «Тетяни»: низького зросту, худорлява, шатенка, носить косу, круглолиця, голубі очі, симпатична, вік – бл[изько] 25 років.

Наречена сотенного «Біра».

З цього району я знаю двох кущових харчових:

1) «Бігун» – його кущ охоплював села на північ від Балигорода Ліського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, смаглявий, на обличчі ластовиння, вік – бл[изько] 25 років.

---

[32] Слово частково нерозбірливе. Мабуть йдеться про Студене.

Narzeczona sotennego „Bira".

Z tego rejonu znam dwóch kuszczowych charczowych:

1) „Bihun" – kuszcz jego obejmował wioski na północ od Baligrodu, pow[iat] Lesko.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, twarz podłużna, cera śniada, piegi na twarzy, lat ok[oło] 25.

2) „Zena"-„Katria" – kuszcz jej obejmuje wsie położone na północny wschód od Baligrodu.

Rysopis: wzrost wysoki, tęga, ciemna blondynka, twarz okrągła, krótkie warkocze, cera jasna, lat ok[oło] 25.

[c-]III rejon zwany „piątym"[-c].

Rejon ten obejmuje: zachodnią część gminy Baligród, zachodnią część gminy Lesko, południową część pow[iatu] sanockiego. Do jesieni 1946 r. rejonowym prowidnykiem był „Łewko", aresztowany przez WP, gdzie przebywa, nie wiem.

Obsada personalna:

a) „Bizon"[33] – rejonowy prowidnyk. Funkcję prowidnyka na tym terenie sprawuje od zimy 1946 r. Wiem, że w lutym 1947 r. był ranny k[oło] wsi Łukowe, pow[iat] Sanok.

b) [c-]„Czajka"[-c] – rejonowy referent gospodarczy.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się na bok, twarz okrągła, cera śniada, lat ok[oło] 30.

Więcej osób z obsady personalnej nie znam. Jesienią 1946 r. zginęła (w bunkrze, w którym WP schwytało „Łewka") „Ksenia" – rejonowy referent kasowy.

23 I [19]47 r. w sanitarnym bunkrze w lesie k[oło] Chryszczatej, pow[iat] Lesko, zginął [c-]„Hucuł"[-c] – rejonowy referent SB tego rejonu.

[33] Iwan Klisz (ur. 5 III 1923 w Sanoku, stracony 1 VII 1949 w Bratysławie), ps. „Bizon". Od 1944 członek OUN, m.in. kuszczowy 2 kuszcza; od listopada 1946 do maja 1948 prowidnyk rejonu V nadrejonu „Beskyd" Okręgu I OUN; 18 IX 1948 aresztowany na terenie Czechosłowacji podczas próby przedostania się na Zachód, wyrokiem sądu w Bratysławie 18 XI 1948 skazany na karę śmierci, w marcu 1949 przekazany stronie polskiej na okres 3 miesięcy, 20 VI 1949 ponownie przekazany do Czechosłowacji i stracony. AIPN, 01224/2012, mf; *Łemkiwszczyna i Peremyszczyna: polityczni zwity...*, s. 767, 831; *Tresty smrti vykonané v Československu w letech 1918–1989*, oprac. O. Liška a kolektiv, z. 2, 2006, s. 88.

2) «Зена»-«Катря» – її кущ охоплює села, які розташовані на північний схід від Балигорода.

Прикмети: високого зросту, міцна, блондинка, але не дуже світла, круглолиця, з короткою зачіскою, шкіра на обличчі світла, вік – бл[изько] 25 років.

в-III район, ще відомий як «п'ятий»-в.

Цей район охоплює: західну частину Балигородської ґміни, західну частину Ліської ґміни, південну частину Сяноцького пов[іту]. До осені 1946 р. «районовим провідником» був «Левко», що заарештований ВП. Де він перебуває, я не знаю.

Кадровий склад:

а) «Бізон»[33] – провідник району. Обов'язки провідника того терену виконує від зими 1946 р. Я знаю, що в лютому 1947 р. був поранений б[іля] села Лукове Сяноцького пов[іту].

б) в-«Чайка»-в – господарський референт району.

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується на бік, круглолиций, смаглявий, вік – бл[изько] 30 років.

Більше нікого з кадрів я не знаю. Восени 1946 р. загинула (в криївці, де ВП піймало «Левка») «Ксеня» – касовий референт району.

23 I [19]47 р. у шпиталику в лісі б[іля] Хрещатої в Ліському пов[іті] загинув в-«Гуцул»-в – референт СБ цього району.

в-Район IV-в.

Цей район охоплює терени: села на південь від Балигорода, ґм[іну] Команча, п[і]вд[енно]-зах[ідну] частину ґм[іни] Тісна, до польсько-чехословацького кордону.

Кадровий склад:

а) в-«Чорнота»-в – провідник району. Освіта теологічна незакінчена, [походить] із околиць Риманова.

Прикмети: високого зросту, шатен, зачісується наверх, обличчя трохи видовжене, смаглявий, вік – бл[изько] 32 років.

Озброєний пістолетом і ППС.

б) «Вій» – господарський референт району.

Прикмети: середнього зросту, шатен, зачісується наверх, довге волосся, кругле широке обличчя, смаглявий, вік – понад 30 років.

Озброєний пістолетом і пістолетом-кулеметом.

---

[33] Кліш Іван пс. «Бізон» (нар. 5 III 1923 в Сяноці – пом. 1 VII 1949 у Братиславі). У 1944 – член ОУН, кущовий 2-го куреня. Потім – провідник V району надрайону «Бескид» I округи ОУН-Б (листопад 1946 – травень 1948). Заарештований 18 IX 1948 в Чехословаччині під час рейду на Захід. Вироком суду від 18 XI 1948 в Братиславі засуджений до смертної кари. На 3 місяці переданий польській стороні (березень 1949). 20 VI 1949 повернений до Чехословаччини. Страчений. *(АІПН, 01224/2012, м/ф; Літопис УПА. Т. 34: Лемківщина і Перемищина: Політичні звіти. – Торонто–Львів, 2001. – С. 767, 831; Tresty smrti vykonane v Ceskoslovensku w letech 1918–1989. – Oprac. Otokar Liska a kolektiv. – Z. 2. – 2006. – S. 88).*

[c]-Rejon IV-[c].

Rejon ten obejmuje tereny: wsie na południe od Baligrodu, oraz gm[inę] Komańcza i p[o]ł[u]d[niowo]-zach[odnią] część gm[iny] Cisna do granicy polsko-czechosłowackiej.

Obsada personalna:

a) [c]-„Czarnota"-[c] – rejonowy prowidnyk. Jest to nieukończony teolog z okolic Rymanowa.

Rysopis: wzrost wysoki, szatyn, czesze się do góry, twarz lekko owalna, cera śniada, lat ok[oło] 32.

Uzbrojony w pistolet i PPS.

b) „Wij" – rejonowy referent gospodarczy.

Rysopis: wzrost średni, szatyn, czesze się do góry, włosy długie, twarz okrągła, szeroka, cera śniada, lat ponad 30.

Uzbrojony w pistolet i MP.

c) „Ewa"-„Lida" – rejonowa referentka opieki społecznej.

Rysopis: wzrost niski, szatynka, twarz lekko owalna, włosy krótkie, oczy jasnoniebieskie, duże, cera czerwona, lat ok[oło] 25.

Więcej nie znam.

Nadmienię, że w lutym 1947 r. „C[...]ok"[ag] – rejonowy referent SB rozerwał się na minie w lesie Chryszczata, pow[iat] Lesko.

[III)] [c]-Nadrejon „Werchowyna"-[c].

W nadrejonie „Werchowyna" skład personalny jest mi nieznany. Nadmieniam, że wymieniony nadrejon był w stadium organizacji.

[II.] [c]-Okręg nr 2-[c].

Okręg nr 2 obejmuje następujące tereny: północną część pow[iatu] przemyskiego, powiaty: jarosławski i lubaczowski wojew[ództwa] rzeszowskiego oraz południowo-wsch[odnią] część pow[iatu] tomaszowskiego woj[ewództwa] lubelskiego.

Okręg nr 2 nie dzieli się na nadrejony, lecz na rejony, których jest 7.

[c]-Skład personalny Okręgu nr 2"-[c]:

1. „Krym"-„Zorycz"-„Chmel", sztafetny znak: „02". Pochodzi z okolic Jaworowa (USRR) – okręgowy prowidnyk.

Do lutego 1946 r. był nadrejonowym prowidnykiem nadrejonu „Beskyd" – Okręgu nr 1.

Rysopis: wysoki, szatyn, czesze się do góry, twarz owalna, cera jasna, oczy piwne, przystojny, lat ok[oło] 30.

[ag] *Słowo nieczytelne.*

в) «Єва»-«Ліда» – референтка суспільної опіки району.

Прикмети: низького зросту, шатенка, обличчя дещо видовжене, коротенька зачіска, великі світло-голубі очі, червоняста, вік – бл[изько] 25 років.

Більше нікого не знаю.

Хіба зазначу, що в лютому 1947 р. «Ц[...]ок»[10] – районний референт СБ – підірвався на міні в лісі Хрещата, що в Ліському пов[іті].

[III.] в-Надрайон «Верховина»-в.

Кадровий склад надрайону «Верховина» мені невідомий. Але зауважу, що згаданий надрайон був на стадії створення.

[II.] в-«Округа № 2»-в.

«Округа № 2» охоплює такі терени: північну частину Перемиського пов[іту], Ярославський і Любачівський повіти Ряшівського воєв[одства], південно-сх[ідну] частину Томашівського пов[іту] Люблінського воєв[одства].

«Округа № 2» поділяється не на надрайони, а на райони, яких є 7.

в-Кадровий склад «округи № 2»-в:

1. «Крим»-«Зорич»-«Хмель», поштовий код: «02». Він походить з околиць Яворова (УРСР), є провідником округи.

До лютого 1946 р. був провідником надрайону «Бескид» – округи № 1.

Прикмети: високий, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, шкіра на обличчі світла, карі очі, симпатичний, вік – бл[изько] 30 років.

Озброєний пістолетом ТТ і ППС. Обов'язки окружного провідника виконує з осені 1946 р. Його попередником був в-«Сталь»-в[34], який навесні [19]46 р. загинув у лісах б[іля] Білгорая, в сутичці з ВП. Разом з ним поліг в-«Волош Петро»-в[35] – поет з УРСР, який видав збірку віршів під назвою «Мої повстанські марші».

---

[10] *Слово нерозбірливе.*

[34] Ймовірно Дзьоба Дмитро чи Петро (? – загинув восени 1945 чи 21 V 1946, ліс у р-ні р. Танев біля м. Білгорай Люблінського воєводства), пс. «Богун», «Сталь», «Сурмач», «Хлоп». Від осені 1943 – керівник юнацтва ОУН-Б на Перемищині. Від осені 1944 – провідник ОУН-Б у Ярославському повіті, а після смерті «Гармаша» – й у Любачівському та Томашівському повітах (Люблінське та Підкарпатське воєводства). Після реорганізації ОУН-Б – провідник II округи «Батурин» Закерзонського краю. Загинув. *(Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 381, 440, 492; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 868, 1036; Кордан А. Один набій з набійниці. – Тороното-Львів, 2006. – С. 170; http://archive.wz.lviv.ua/articles/8437 [11.09.2014]; www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe? [11.09.2014]).*

[35] Василенко Петро (нар. 1921, с. Війтовці Яготинського р-ну Київщини – загинув 21 V 1946, ліс у р-ні р. Танев біля м. Білгорай Люблінського воєводства), пс. «Василенко-Волош», «Петро Гетьманець». Освіта педагогічна, працював учителем у Любачеві. Член ОУН. У 1945–1946 – політвиховник і працівник технічного звена в II окрузі «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Редактор підпільного журналу «Лісовик». Автор збірника віршів *Мої повстанські марші*, один

Uzbrojony w pistolet TT i PPS. Funkcję okręgowego prowidnyka pełni od jesieni 1946 r. Poprzednikiem jego był c-„Stal”-c34, który zginął wiosną [19]46 r. w lasach k[oło] Biłgoraja, w starciu z WP. Razem z nim zginął c-„Wołosz Petro”-c35 – poeta z USRR, który wydał zbiór wierszy pt. „Moji powstański marszi”.

2. c-h-„Szram”-c36 – okręgowy referent SB-h.

W r[oku] 1947 był *komandyrem* WO-6” (Wojenny Okręg nr 6).

Rysopis: wzrost średni, włosy ciemnoblond, czesze się do góry, twarz owalna, mała, oczy duże, głęboko osadzone, nos długi, lat ponad 30.

Uzbrojony w pistolet FN (15) i PPS.

3. c-„Kornijenko” – „Słota”-c – okręgowy referent finansowy.

Rysopis: wzrost wysoki, szatyn, czesze się na bok, twarz owalna, cera czerwona, zacina się przy rozmowie, lat ok[oło] 28.

Uzbrojony w pistolet TT i PPS.

4. c-„Bej”-„Stryłeć”-Czepil-c37, pochodzi z Niżankowic (obwód Drohobycz – USRR). Ukończył trzy semestry medycyny we Lwowie, za czasów niem[ieckiej] okup[acji]; okręgowy referent służby zdrowia obecnie. Przed 1946 r. był nadrejonowym farmaceutą w nadrejonie „Chołodnyj Jar” Okręgu nr 1.

Rysopis: wzrost średni, brunet, włosy czesze na bok, twarz lekko owalna, lat ok[oło] 26.

---

[34] Prawdopodobnie Petro lub Dmytro Dzioba (zginął jesienią 1945 lub 21 V 1946, w lesie w okolicach rz. Tanew koło Biłgoraja), ps. „Bohun”, „Stal”, „Surmacz”, „Chłop”. Od jesieni 1943 kierownik junactwa OUN w Przemyskiem; od jesieni 1944 prowidnyk OUN w pow. jarosławskim, a po śmierci „Harmasza” również w powiatach lubaczowskim i tomaszowskim. Po reorganizacji OUN prowidnyk II Okregu „Baturyn” OUN. *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 381, 440, 492; *Polśko-ukrajiński stosunky...*, s. 868, 1036; A. Kordan, *op. cit.*, s. 247; http://archive.wz.lviv.ua/articles/8437, [11.09.2014]; www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe? [dostęp: 11.09.2014].

[35] Petro Wasyłenko (ur. w 1921 w Wijtowcach, rej. jahotyński, obw. kijowski, zginął 21 V 1946 nad rz. Tanew), ps. „Wasyłenko”, „Wołosz”, „Petro Het'maneć”; wykształcenie pedagogiczne, nauczyciel w Lubaczowie; członek OUN, w l. 1945–1946 oficer polit.-wych. i pracownik komórki technicznej II Okręgu „Baturyn” OUN; redaktor podziemnego czasopisma „Lisowyk”, autor zbiorów wierszy *Moji powstański marszi*, jeden z redaktorów zbioru dokumentów *Pid bojowymy praporamy UPA u borot'bi za wolu. Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 522; http://uk.rodovid.org/wk [dostęp: 11 IX 2014]; http://archive.wz.lviv.ua/articles/8437 [dostęp: 11 IX 2014].

[36] Wasyl Fedyński vel Roman Zaremba, ps. „Szram”, „424”, „444”. Do 1945 referent wojskowy pow. przemyskiego; od II poł. 1945 do września 1947 referent SB II Okręgu „Baturyn” OUN; kontaktował się z polskim podziemiem; zajmował sie zakupami dla krajowego prowidnyka Jarosława Starucha, ps. „Stiah”, przechowywał archiwum kierownictwa OUN w lesie w Tomaszowskiem; od września 1947 komendant bojówki SB II Okręgu. Zginął we wrześniu 1947 w schronie prowidnyka rejonu V Okręgu II OUN Tadeusza Rębisza, ps. „Zaruba” w czasie akcji oddziału KBW. *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 279. 544.

[37] Bogdan Czupił lub Czepił (ur. w 1922 w Niżankowicach, zginął w 1947 [?] w okolicach Jarosławia), ps. „Bej”, „Stryłeć”. Od 1942 studiował w Instytucie Medycznym we Lwowie; wiosną 1944, po zakończeniu 5. semestru, wstąpił do OUN; w l. 1945–1947 referent służby zdrowia II Okręgu „Baturyn” OUN. *Medyczna opika w UPA...*, s. 448.

2. в-г-«Шрам»-в36 – окружний референт СБ-г.

У 1947 р[оці] він був «командиром» ВО-6» (воєнна округа № 6).

Прикмети: середнього зросту, волосся як у не дуже світлого блондина, зачісується наверх, продовгувате обличчя, великі, запалі очі, довгий ніс, вік – понад 30 років.

Озброєний пістолетом ФН (15) і ППС.

3. в-«Корнієнко»-«Сльота»-в – фінансовий референт округи.

Прикмети: високого зросту, шатен, зачісується на бік, продовгувате обличчя, червонястий, заїкається, вік – бл[изько] 28 років.

Озброєний пістолетом ТТ і ППС.

4. в-«Бей»-«Стрілець»-«Чепіль»-в37, походить з Нижанковичів (Дрогобицька область, УРСР). У роки нім[ецької] окуп[ації] закінчив три семестри медицини у Львові. Тепер – «окружний референт служби здоров'я». До 1946 р. був фармацевтом у надрайоні «Холодний Яр» округи № 1.

Прикмети: середнього зросту, брюнет, волосся зачісує на бік, обличчя дещо видовжене, вік – близько 26 років.

5. в-«Залізняк» – поштовий код «25»-в – «окружний військовий референт», заразом виконує обов'язки шефа КВШ (крайового військового штабу) і є командиром «відтинка № 2» УПА. За походженням із Підкарпатської Русі. В роки німецької окупації був комендантом української поліції Рава-Руського повіту.

Прикмети: високого зросту, кремезний, брюнет, волосся довге і зачесане наверх, дещо продовгувате обличчя, смаглявий, вік – бл[изько] 35 років.

Озброєний пістолетом FW (15) і ППС.

6. «Економ» – помічник господарського референта «Корнієнка»я.

із редакторів збірника документів *Під бойовими прапорами УПА у боротьбі за волю. (Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 522; http://uk.rodovid.org/wk [11 IX 2014]; http://archive.wz.lviv.ua/articles/8437 [11 IX 2014]).*

я *Було:* «Корніянка».

36 Фединський Василь або Заремба Роман, пс. «Шрам». До 1945-го був військовим референтом (?) Перемиського повіту. З II пол. 1945 до вересня 1947 – референт СБ II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Зв'язувався з польським підпіллям. Займався закупами для провідника Закерзонського краю Я. Старуха-«Стяга». Переховував архів керівництва ОУН-Б у лісі на Томашівщині. Станом на вересень 1947 – комендант боївки СБ II округи. Загинув у вересні 1947 в криївці провідника V району II округи ОУН Федора Рембіша («Заруба») під час акції відділу КБВ. *(Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 279. 544).*

37 Чупіль або Чепіль Богдан (нар. 1922, с. Нижанковичі біля Перемишля – загинув 1947?, околиці м. Ярослава, Ряшівське воєводство, Польща), пс. «Бей», «Стрілець». У 1942 вступив до Львівського медичного інституту. Навесні 1944, після закінчення п'ятого семестру, вступив до ОУН-Б. 1945–1947 – референт Служби здоров'я II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. *(Літопис УПА. Т. 32: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 2001. – Кн. 2. – С. 448).*

5. c-„Zalizniak", sztafetny znak „25"-c – okręgowy referent wojskowy, pełni zarazem funkcje szefa sztabu KWSz (Krajowego Sztabu Wojskowego) i jest *komandyrem* UPA Odcinka nr 2. Pochodzi z Rusi Podkarpackiej. Za czasów niemieckiej okupacji był powiatowym komendantem policji ukraińskiej w Rawie Ruskiej.

Rysopis: wzrost wysoki, korpulentny, brunet, włosy długie, czesane do góry, twarz lekko owalna, cera śniada, lat ok[oło] 35.

Uzbrojony w pistolet FW (15) i PPS.

6. „Ekonom" – pomocnik referenta gospodarczego „Kornijenki"[ah].

Rysopis: wzrost średni, [włosy] ciemny blond, twarz okrągła, pełna, piegowata, cera jasna, lat do 30.

Uzbrojony w pistolet i PPSz.

Z rejonowych prowidnyków Okręgu nr 2 znam czterech:

1) c-„Sosna"-c – rejonowy prowidnyk rejonu, który obejmuje: północną część powiatu przemyskiego i północno-wschodnią część pow[iatu] jarosławskiego.

Rysopis: wzrost średni, twarz podłużna, szczupła, szatyn, czesze się na bok, lat do 35.

Pochodzi ze Stanisławczyka k[oło] Przemyśla. Za okup[acji] niem[ieckiej] był ukr[ańskim] policjantem, gdzie – nie wiem.

1 a) c-„Kabłuk"-c – rejonowy referent gospodarczy, byłem w jego bunkrze w grudniu 1946 r., we wsi Grabowiec, gm[ina] Radymno, pow[iat] Jarosław. Bunkier ten znajdował się w domu niejakiej c-Oli-c, która mieszkała tylko ze starą matką. Wejście do bunkra [było] z piwnicy pod domem.

Rysopis „Kabłuka": niski, brunet, włosy długie, czesze się do góry, twarz owalna, szeroka, lat do 30.

Rysopis Oli: wzrost średni, szczupła, szatynka, twarz lekko owalna, oczy piwne, cera jasna, lat ok[oło] 20.

W bunkrze tym był także „Stary" – okręgowy referent SB w styczniu 1947 r.

2) c-„Zan"-c – rejonowy prowidnyk rejonu, który obejmuje: północno-wsch[odnią] część pow[iatu] jarosławskiego.

Rysopis: wzrost średni, korpulentny, twarz okrągła, szatyn, czesze się do góry, lat do 32, cera śniada.

Uzbrojony w pistolet i PPS.

2 a) „Czajka" – rejonowy referent gospodarczy.

Rysopis: wzrost wysoki, korpulentny, twarz okrągła, szatyn, czesze się na bok, cera jasna, lat do 25.

Uzbrojony w pistolet i karabin z przyrządem optycznym.

[ah] *Było:* „Kornijanki".

Прикмети: середнього зросту, волосся як у не дуже світлого блондина, круглолиций, повновидий, шкіра на обличчі світла з веснянками, вік до 30 років.

Озброєний пістолетом і ППШ.

З «районових провідників округи № 2» я знаю чотирьох:

1) ᵛ«Сосна»ᵛ – провідник району, який охоплює північну частину Перемиського повіту і північно-східну частину Ярославського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, продовгувате худорляве обличчя, шатен, зачісується на бік, вік – до 35 років.

Походить зі Станіславчика б[іля] Перемишля. За часів нім[ецької] окуп[ації] був укр[аїнським] поліцейським, де – я не знаю.

1 а) ᵛ«Каблук»ᵛ – господарський референт району, в грудні 1946 р. я був у його криївці в селі Грабовець Радимнівської ґм[іни] Ярославського пов[іту]. Ця криївка знаходилася в хаті якоїсь ᵛОлі ᵛ, яка мешкала сама зі старою матір'ю. Вхід до криївки починався з підвалу під домом.

Прикмети «Каблука»: низький, брюнет, довге волосся, зачісується наверх, продовгувате широке обличчя, вік – до 30 років.

Прикмети Олі: середнього зросту, худорлява, шатенка, дещо видовжене обличчя, карі очі, шкіра на обличчі світла, вік – бл[изько] 20 років.

У цій криївці також був «Старий» – референт СБ округи в січні 1947 р.

2) ᵛ«Зан»ᵛ – провідник району, що охоплює північно-сх[ідну] частину Ярославського пов[іту].

Прикмети: середнього зросту, кремезний, круглолиций, шатен, зачісується наверх, вік – до 32 років, смаглявий.

Озброєний пістолетом і ППС.

2 а) «Чайка» – господарський референт району.

Прикмети: високого зросту, кремезний, круглолиций, шатен, зачісується на бік, шкіра на обличчі світла, вік – до 25 років.

Озброєний пістолетом і гвинтівкою з оптичним прицілом.

3) ᵛ«Швець»ᵛ-«Луг»[38] – провідник району, що охоплює північно-зах[ідну] частину Любачівського пов[іту]. Походить з Люблинця Старого біля Любачева. Д[уже] часто ходив до дружини, яка ж[иве] в Люблинці Старому.

Прикмети: низького зросту, шатен, зачісується наверх, продовгувате худорляве обличчя, шкіра на обличчі світла, вік – бл[изько] 45 років.

4) ᵛ«Заруба»ᵛ – провідник району, що охоплює північно-східну частину Любачівського пов[іту] [і] півд[енно]-сх[ідну] частину Томашувського пов[іту] Люблінського воєв[одства].

Озброєний пістолетом і ППС.

Більше нікого з кадрів цього району я не знаю.

---

[38] Лашин Олесь, пс. «Луг». 1946 – провідник IV р-ну II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б. Загинув у 1947. *(Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 522).*

3) c-„Szweć”-c-„Łuh”[38] – rejonowy prowidnyk na rejon obejmujący: północno--zach[odnią] część pow[iatu] lubaczowskiego. Pochodzi z Lublińca Starego koło Lubaczowa. Chodził b[ardzo] często do żony zam[ieszkałej] w Lublińcu Starym.

Rysopis: niski, szatyn, czesze się do góry, twarz owalna, szczupła, cera jasna, lat ok[oło] 45.

4) c-„Zaruba”-c – rejonowy prowidnyk rejonu, który obejmuje: północno--wschodnią część pow[iatu] lubaczowskiego [i] połudn[iowo]-wsch[odnią] część pow[iatu] tomaszowskiego, woj[ewództwa] lubelskiego.

Uzbrojony w pistolet i PPS.

O dalszym składzie personalnym tego rejonu nie jest mi wiadomo.

[III.] c-Okręg nr 3-c.

gOkręg nr 3 obejmuje tereny: wschodnią część pow[iatu] tomaszowskiego i pow[iat] hrubieszowski wojew[ództwa] lubelskiego. Personalnej obsady i terytorialnego podziału te[go] okręgu nie znam.

c-„Podkarpacki Kraj” – (USRR)-c.

„Podkarpacki Kraj” obejmuje tereny na południe od Lwowa i pasmo karpackie. Konkretnych granic nie znam.

Z terenu „Podkarpacki Kraj” znam tzw. okręg samborski z okręgowym prowidnykiem: „Siryj”[39], który latem 1946 r. był u „Orłana”, u którego ja go poznałem.

Rysopis „Sirego”: wzrost wysoki, szatyn, czesze się do góry, twarz owalna, cera śniada, lat ok[oło] 32.

Wiem z opowiadania „Mara” – „12”, że na terenie „okręgu samborskiego” jest referent SB – c-„Zełenyj”-c, którego członkowie bojówki, przynosili pocztę do „Mara” poprzez granicę w okolicy wsi Tworylne, gm[ina] Wołkowyja, pow[iat] Lesko, w lecie 1946 r. Poczta była adresowana do „Orłana”.

Do „okręgu samborskiego” należy tzw. c-rejon dobromilski-c.

---

[38] Oleś Łaszyn, ps. „Łuh”. Od 1946 prowidnyk 4. rejonu II Okręgu „Baturyn” OUN. Zginął w 1947. *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion”...*, s. 522.

[39] Adam Kurowyćkyj (ur. w 1916 w Łanach, pow. stanisławowski, zm. 17 I 1950 w Zarudcach, obw. lwowski), ps. „Siryj”. Członek OUN od 1938; od lipca 1943 do początku 1944 prowidnyk okręgu stryjskiego OUN, następnie oficer polit.-wych. WO „Makiwka”; na początku 1945 na czele okręgu samborskiego OUN. Od wiosny 1945 do wiosny 1946 prowidnyk nadrejonu samborskiego; od wiosny 1946 do lipca 1947 referent ds. organizacyjnych okręgu drohobyckiego; następnie, do stycznia 1950, na czele okręgu sokalskiego OUN. W. Ilnyćkyj, *Drohobyćka okruha OUN: struktura i keriwnyj skład (1945–1952 rr.)*, Drohobycz 2009, s. 248–249.

[III.] Округа № 3.

Округа № 3 охоплює східну частину Томашівського пов[іту] і Грубешівський пов[іт] Люблінського воєв[одства]. Який кадровий склад і територіальний поділ цієї округи – я не знаю.

[в]-«Прикарпатський край» – (УРСР)-[в].

Прикарпатський край охоплює терени на південь від Львова і Карпатське гірське пасмо. Точних кордонів я не знаю.

Я знаю, що в Прикарпатському краї є Самбірська округа. Коли окружний провідник «Сірий»[39] улітку 1946 р. був у «Орлана», ми з ним познайомилися.

Прикмети «Сірого»: високого зросту, шатен, зачісується наверх, продовгувате обличчя, смаглявий, вік – бл[изько] 32 років.

З розповіді «Мара»-«12» я знаю, що в [щ]-Самбірській округі-[щ] є референт СБ [в]-«Зелений»-[в], члени боївки якого влітку 1946 р. переносили пошту до «Мара» через кордон біля села Творильна Волковийської ґм[іни] Ліського пов[іту] Ця кореспонденція була адресована «Орланові».

До «Самбірської округи» належить так званий [в]-Добромильський район-[в].

Референтом СБ у цьому районі є [в]-«Хмара» – Юрко Батіг-[в]. Часто він зі своєю боївкою, що складалася з 12–15 осіб, переходив на так званий відпочинок через кордон поблизу Кальварії, що в ґм[іні] Риботичі Перемиського пов[іту], до Польщі. У травні 1947 р. він також рейдув[а]в теренами Польщі з сотнею «Бурлаки».

«Стяг» – крайовий провідник Закерзонського краю – посилав своїх зв'язкових, м[іж] ін[шим] і «Бриля», через кордон у район Рави-Руської до окружного провідника – [в]-«Нечая»-[в]. Через нього «Стяг» отримував пошту.

Напевно округа, яку очолює «Нечай», належить до так званого [в]-Подільського краю-[в].

[в]-Українська повстанська армія – УПА-[в].

УПА – це збройна сила орг[анізації] ОУН. Командує всією УПА Генеральний військовий штаб УПА, головним командиром якого є «Чупринка»[40]. Хто входить до Генерального штабу УПА і хто в ньому перебуває, я не знаю.

---

[39] Куровицький Адам (нар. 1916, с. Лани Стрийського р-ну Львівської обл. – пом. 17 I 1950, с. Зарудці Жовківського р-ну Львівської обл.), пс. «Сірий». Член ОУН із 1938. Лмпень 1943 – поч. 1944 – провідник Стрийської округи ОУН-Б. Далі – політвиховник ВО «Маківка». На поч. 1945 очолив Самбірську округу ОУН-Б. Весна 1945 – весна 1946 – провідник Самбірського над-рну. Весна 1946 – липень 1947 – організаційний референт Дрогобицької округи. Далі, до січня 1950, очолював Сокальську округу ОУН-Б. *(Ільницький В. Дрогобицька округа ОУН: структура і керівний склад (1945–1952 рр.). – Дрогобич, 2009. – С. 248–249).*

[40] Шухевич Роман (нар. 30 VI 1907, м. Львів – загинув 5 III 1950, с. Білогорща [тепер – тер. м. Львова]), пс. «Білий», «Дзвін», «Р. Лозовський», «Старий», «Степан», «Тарас Чуприн-

Referentem SB w tym rejonie jest c-„Chmara" – Jurko Batih-c, często on przechodził ze swoją bojó[w]ką, składającą się z 12–15 osób, na tzw. odpoczynek, poprzez granicę w okolicy miejscowości Kalwaria [Pacławska], gm[ina] Rybotycze, pow[iat] Przemyśl, do Polski. W maju 1947 r. był on też na terenie Polski i rajdow[a]ł z sotnią „Burłaki".

„Stiah" – krajowyj prowidnyk [tzw.] Kraju Zakerzońskiego wysyłał swoich łączników, m[iędzy] inn[ymi] i „Bryla" poprzez granicę w okolicy Rawy Ruskiej do okręgowego prowidnyka – c-„Neczaja"-c. Przez niego „Stiah" otrzymywał pocztę.

Prawdopodobnie okręg, w któr[ym] „Neczaj" jest prowidnykiem, należy do tzw. c-Podolskiego Kraju-c.

c-Ukraińska Powstańcza Armia – UPA-c.

UPA jest zbrojną siłą org[anizacji] OUN. Naczelne dowództwo nad UPA sprawuje: Generalny Wojskowy Sztab – UPA, którego *hołownym komandyrem* jest „Czuprynka"[40]. Składu Generalnego Sztabu UPA i miejsca jego pobytu nie znam.

Z rozmowy z „Ołehem" wiem, że Generalny Sztab UPA dzieli się na trzy jednostki:

1) UPA-Piwnicz,
2) UPA-Piwdeń,
3) UPA-Zachid.

c-UPA-Piwnicz-c obejmuje następujące tereny: wschodnie tereny Wołynia, północno-wschodnie tereny od Lwowa, jak daleko na wschód – nie wiem. Kto jest d[owód]cą UPA-Piwnicz – nie wiem.

c-UPA-Piwdeń-c działalnością swoją obejmuje tereny: na południe od Lwowa i podkarpacki pas, począwszy od linii Curzona na wschód. Kto jest d[owód]cą jednostki – nie wiem.

c-UPA-Zachid-c działalnością swoją obejmuje południowo-wschodnie tereny Wołynia, tereny na północny wschód od Lwowa i [tzw.] Kraj Zakerzoński na

---

[40] Roman Szuchewycz (ur. 30 VI 1907 we Lwowie – zginął 5 III 1950 we wsi Biłohorszcze k. Lwowa), ps. „Taras Czuprynka", „R. Łozowyj", „Tur". Gen. UPA. Student Politechniki w Gdańsku i we Lwowie; członek Płastu; od 1923 członek UWO; od 1929 w OUN kierownik referatu bojowego KE; w l. 1931–1932 organizator akcji ekspropriacyjnych; od 1931 organizator zamachów (m.in. na Tadeusza Hołówkę i Bronisława Pierackiego); w l. 1934–1937 więziony przez władze polskie za działalność terrorystyczną; od 1940 prowidnyk KE OUN na GG; oficer w batalionie „Nachtigall", później zca dcy 201. Schutzmannschaftsbataillon; od sierpnia 1943 główny prowidnyk OUN i dca UPA; od lipca 1944 przewodniczący Sekretariatu Generalnego UHWR. Zginął podczas walki z funkcjonariuszami sowieckich sił bezpieczeństwa. W. Kuk, *Generał Roman Szuchewycz*, Kyjiw 1997; P. Dużyj, *Roman Szuchewycz – polityk, wojin, hromadianyn*, Lwiw 1998; *Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 280–281; J. Szapował. *Roman Szuchewycz i polityka pamjati w suczasnij Ukrajini* [w:] *Hileja. Naukowyj wisnyk. Zbirnyk naukowych prać*, vyp. 9, Kyjiw 2007, s. 218–223; *Roman Szuchewycz u dokumentach radiańskych orhaniw derżawnoji bezpeky (1940–1950)*, t. 1–2, Kyjiw 2007; *Ukrajinskije nacjonalisticzeskije organizaciji...*, t. 2, s. 1091; E. Siemaszko, W. Siemaszko, *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia: 1939–1945*, t. 1–2, Warszawa 2000.

Із розмови з «Олегом» мені відомо, що Генеральний штаб УПА поділяється на три частини:

1) УПА-Північ,

2) УПА-Південь,

3) УПА-Захід.

[в]-УПА-Північ-[в] охоплює такі території: східні терени Волині, північно-східні терени від Львова й далі на схід (як далеко – не знаю). Хто є командиром УПА-Північ – не знаю.

Діяльністю [в]-УПА-Південь-[в] охоплені території на південь від Львова і прикарпатське гірське пасмо, починаючи від «лінії Керзона» й далі на схід. Хто є к[оманд]иром цієї частини УПА – я не знаю.

[в]-УПА-Захід-[в] діє в південно-східних теренах Волині, теренах на північний схід від Львова і Закерзонському краї Польщі.

Кожною з цих операційних частин на вищезгаданих теренах командує [в]-так званий ГВШ (Головний військовий штаб)-[в].

Командиром ГВШ групи «Захід» є [в]-«Шелест»-[в]. Кожна частина поділяється на групи.

[в]-До УПА-Захід належить група «Сян»-[в], яка територіально відповідає межам Закерзонського краю.

Командує групою «Сян» так званий КВШ (Крайовий військовий штаб). [в]-Головним командиром КВШ є «Олег»-«Білий»-[в].

[в]-Штаб очолює «Дубровник»-«Залізняк»-[в].

[в]-Група «Сян»-[в] поділяється на три «відтинки»:

1) Відтинок «Лемко».

2) Відтинок № 2.

3) Відтинок № 3.

1) [в]-Відтинок «Лемко»-[в] територіально відповідає межам округи № 1. Його очолює [в]-«Рен»-«477»-[в].

У канцелярії «Рена» працюють:

ка», «Тур», «Туча», «Чернець», «171», «307», «315». Член УВО з 1923. Член ОУН із 1929. Від 1940 – провідник КЕ ОУН-Б у ГГ. Один із організаторів Легіону, його політичний провідник і к-р «Нахтіґалю» (1941). Станом на 1943 – військовий референт ЦП ОУН-Б, голова Бюро ЦП ОУН-Б. У 1943–1950 – головний командир УПА. 1944–1950 – голова Генерального секретаріату і генсекретар військових справ УГВР. Загинув, оточений силами радянської держбезпеки. Генерал-хорунжий УПА (1946). Нагороджений Золотим хрестом бойової заслуги 1 кл. і Золотим хрестом заслуги (1950). *(Służby bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 280–281; Siemaszko W., Siemaszko E. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945. – T. 2. – Warszawa 2000. – S. 1031; Шаповал Ю. Роман Шухевич і політика пам'яті в сучасній Україні // Гілея. Науковий вісник. Збірник наукових праць. – Київ, 2007. – Вип. 9. – С. 218–223; Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). – Київ: ПП Сергійчук М.І., 2007; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 768; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945 / под ред. А. Н. Артизова. – Москва, 2012. – С. 1091).*

terenie Polski. Każdą z tych jednostek operacyjnych na w[yżej] w[ymienionych] terenach dowodzi c-tzw. HWSz – (*Hołownyj Wijśkowyj Sztab*)-c.

Komandyrem HWSz grupy „Zachid" jest c-„Szełest"-c. Każda jednostka dzieli się na grupy.

c-Do UPA-Zachid należy grupa „Sian"-c, która terenowo odpowiada obszarowi [tzw.] Kraju Zakerzońskiego.

Naczelne dowództwo nad grupą „Sian" sprawuje tzw. KWSz (*Krajowyj Wijśkowyj Sztab*). c-Naczelnym *komandyrem* KWSz jest „Ołeh"-„Biłyj"-c.

c-Szefem Sztabu jest „Dubrownyk"-„Zalizniak"-c.

c-Grupa „Sian"-c dzieli się na trzy *widtynki*:

1) *widtynok* „Łemko",

2) *widtynok* nr 2,

3) *widtynok* nr 3.

1) c-*Widtynok* „Łemko"-c odpowiada terenowo obszarowi Okręgu nr 1. Dowódcą jego jest c-„Ren" – „477"-c.

W kancelarii „Rena" pracują:

a) sotnik c-„Wola"-c, b) sotnik c-„Kejdaneć"-c, c) inż[ynier], pseuda nie pamiętam. Wymienieni opracowują operatywne sprawozdania, szkice bojów i obsługują prywatną kancelarię, tzw. sztabu *widtynka.*

Widtynok „Łemko" dzieli się na dwa *pidwidtynki. Pidwidtynok* nr 1 obejmuje terenowy obszar nadrejonu „Chołodnyj Jar". Dowodzi nim c-„Bajda"-c. Na tym terenie znajdują się cztery sotnie: c-„Burłaki", „Łastiwki", „Kryłacza", „Hromenki". *Pidwidtynok* nr 2-c obejmuje teren obszaru nadrejon[ów] „Werchowyna" i „Beskyd". Dowodzi nim osobiście c-„Ren"-c. Na tym terenie operują sotnie: c-„Bira", „Chrina", „Stacha", „Brodycza"-c. Kapelanami *pidwidtynków* są: c-„Kadyło"[41] i „Jaworenko"-c.

c-*Widtynok* nr 2-c terenowo odpowiada obszarowi Okręgu nr 2[ai].

Dowodzi nim c-„Zalizniak"-„Dubrownyk"-c, sztafetny znak c-„25"-c.

Do sztabu *widtynka* należy: c-„Sokił"-c – polit[yczny] wych[owawca] i „Kropyło" – kapelan. Na tym odcinku operują cztery sotnie: c-„Kałynowycz"[aj], „Kruk", „Tucza", „Szum"-c.

[ai] *Poprawiono odręcznie z:* l.

[aj] *W dokumentach także zapis:* „Kalinowicz".

[41] Wasyl Szewczuk (ur. 12 VIII 1903 w Piątkowej Ruskiej, pow. przemyski, stracony 13 IX 1948 w Rzeszowie), ps. „Kadyło", „Oteć Kadyło", „Płastun", duchowny greckokatolicki, kapelan UPA; wyświęcony w 1930; w l. 1930–1933 wikariusz w Dorożowie, pow. samborski; w l. 1933–1934 administrator w Smerekowcu, pow. gorlicki; w l. 1934–1938 administrator w Pawłokomie, pow. brzozowski; w l. 1938–1945 administrator w Piątkowej, pow. dobromilski; od sierpnia 1944 greckokatolicki kapelan UPA, od 1945 do czerwca 1947 kapelan w przemyskim kureniu TW 26 „Łemko" WO 6 „Sian" UPA Zachid. Aresztowany 15 VI 1948 w na Słowacji, gdy wraz z sotnią Mychajły Dudy, ps. „Hromenko" próbował przedostać się amerykańskiej strefy okupacyjnej i przekazany władzom polskim; skazany 8 VI 1948 przez WSR w Rzeszowie na karę śmierci. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 1, *Dennyk...*, s. VII, 14, 19, 29, 75, 163; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 145, 649, 672–673; I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"...*, s. 366.

а) сотник в-«Воля»-в, б) сотник в-«Кайданець»-в, в) інж[енер] – псевдонім не пам'ятаю. Вони складають оперативні звіти, описи боїв і обслуговують внутрішню канцелярію так званого штабу відтинка.

Відтинок «Лемко» ділиться на два «підвідтинки». Підвідтинок № 1 охоплює площу надрайону «Холодний Яр». Ним командує в-«Байда»-в. На цьому терені знаходяться чотири сотні: в-«Бурлаки», «Ластівки», «Крилача», «Громенка». «Підвідтинок № 2»-в – це надрайони «Верховина» і «Бескид». Командує ним особисто в-«Рен»-в. На цій території оперують сотні: в-«Біра», «Хріна», «Стаха», «Бродича»-в. Капелани підвідтинків – в-«Кадило»[41] і «Яворенко»-в.

в-Відтинок № 2-в за площею відповідає окрузі № 2[аа].

Командує ним в-«Залізняк»-«Дубровник»-в, поштовий код в-«25»-в.

До штабу відтинка належать: в-«Сокіл»-в – політвих[овник] і «Кропило» – капелан. На цьому відтинку оперують чотири сотні: в-«Калиновича[аб]», «Крука», «Тучі», «Шума»-в.

в-єВідтинок № 3-в територіально охоплює район округи № 3. На цьому відтинку оперують дві сотні. Однією командує в-«Яр»-в, а псевдоніму другого сотенного я не знаю. Цим відтинком особисто командує в-«Олег»г-в.

Протокол записаний з моїх слів вірно, мною прочитаний, що й підтверджую власноручним підписом.

а-Гамівка-а

Допитав: пор. А. Зелінський

Оригіналу відповідає

АІНП, 0330/229, арк. 10–23.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
В оригінальному тексті дуже багато українізмів, яких ми не брали до уваги з огляду на їхню кількість.

[аа] *Виправлено від руки з:* 1.

[аб] *У інших документах зустрічається також* «Каліновіч».

[41] Шевчук Василь (нар. 12 VIII 1903, м. Пьонткова Руська Перемиського повіту Підкарпатського воєводства – страчений 13 IX 1948, Ряшів?), пс. «Кадило», «Отець Кадило», «Пластун». Греко-католицький священик, капелан УПА. Висвячений у 1930. У 1930–1933 – вікарій у Дорожові Самбірського пов. У 1933–1934 – адміністратор в Смерековці Горлицького пов. У 1934–1938 – адміністратор с. Павлокома Березівського пов. У 1938–1945 – адміністратор с. П'яткова Добромильского пов. Від серпня 1944 – греко-католицький капелан в УПА. 1945 – червень 1947 – капелан у Перемиському курені ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. 15 VI 1948, коли зі сотнею М. Громенка («Дуди») переходив у американську зону окупації Німеччини, був заарештований на тер. Словаччини й переданий польській владі. 8 VI 1948 вироком РВС у Ряшеві засуджений до смертної кари. Страчений. *(Літопис УПА. Т. 13: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 1. Денник відділу «Бурлаки». – Торонто, 1986. – С. VII, 14, 19, 29; 75, 163; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 145, 649, 672–673; Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 366).*

[c-g]*Widtynok* nr 3[-c] terenowo obejmuje obszar Okręgu nr 3. Na tym odcinku operują dwie sotnie: [c-]„Jara”[-c], pseuda drugiego sotennego nie znam. Tym *widtynkiem* dowodzi osobiście [c-]„Ołeh”[-c].

Protokół spisany prawdziwie z moich słów odczytałem, za zgodność z powyższym podpisuję własnoręcznym podpisem.

[a-]Hamiwka[-a]

Przesłuchał: Zieliński A., por.

Za zgodność:

AIPN, 0330/229, k. 10–23.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Tekst oryginalny zawiera ukrainizmy nieuwzględnione w przypisach z powodu ich dużej liczby.

№ 23
29 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» у справі членів ОУН Людмили Кіт-«Бурлачки» і Марії Боднаренко-«Оксани»

[а-б-]Протокол[а-б]
допиту підозрюваного

Ряшів, 29 травня 1947 р.

[б-]Зелінський[-б] Артур, пор., слідчий офіцер Міністерства гр[омадської] безп[еки] у Варшаві, допитав у якості підозрюваного:

[а-]Гамівка[-а] Ярослав, пс. «Метеор»

(анкетні дані в справах)

Пит[ання]: Скажіть, будь ласка, що Вам відомо про дівчину на пс[евдо] «Бурлачка»?

Відп[овідь]: «Бурлачка» – другий псевдонім «Інна», справжнього прізвища не знаю, сама з Перемишля. В роки нім[ецької] окупації вона навчалася в Перемиській гімн[азії].

Вперше я натрапив на її псевдонім у рахунках на купівлю ліків, які доставив мені «Нехрист»[в] – окружний референт Служби здоров'я.

Перший раз я побачив «Бурлачку» влітку 1946 р. у корманицькому лісі. Там вона зустрічалася з «Григором» у справі грошей, які їй були видані на купівлю різних [...][г] товарів. «Бурлачка» тоді також передала «Григорові» власноруч написаний звіт про переселення українського єпископа Йосафата Коциловського[1] з Перемишля до УРСР. Були видруковані переклади цього звіту польською та українською мовами задля поширення у терені з пропагандистською метою.

«Бурлачка» займалася закупами різної всячини для Орган[ізації]. У моєму архіві є б[агато] квитанцій, підписаних «Бурлачкою» або «Інною».

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в] *Було:* Кехрист.

[г] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[1] Коциловський Йосафат (1876–1947), греко-католицький священик, василіанин, єпископ. Навчався у Римі, де отримав вчений ступінь доктора з філософії і теології. У 1907 був висвячений. Викладач догматики у Станіславівській греко-католицькій духовній семінарії. У 1911 вступив до чернечого ордену. В 1916 призначений Перемиським єпископом. Після радянсько-німецької війни – у Перемишлі. У 1945 заарештований і після кількох місяців утримування у Рящівській в'язниці переданий радянській стороні. Потім був звільнений, повернувся до Перемишля. У червні знову заарештований і депортований до СРСР. Спочатку утримувався у в'язниці у Львові, а потім у Чапаївці під Києвом, де й помер. *(Hałagida I. «Szpieg Watykanu»... – S. 34–35, 294).*

Nr 23

29 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", i Marii Bodnarenko, ps. „Oksana"

[a-b-]Protokół[b-a]
przesłuchania podejrzanego
Rzeszów, dnia 29 maja 1947 r.

[b-]Zieliński[-b] Artur, por., oficer śledczy Ministerstwa Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Warszawie, przesłuchał w charakterze podejrzanego:
[a-]Hamiwka[-a] Jarosław, ps. „Meteor"
(personalia w aktach)

Pyt[anie]: Proszę opowiedzieć, co jest Wam wiadomo o dziewczynie ps. „Burłaczka"?

Odp[owiedź]: „Burłaczka" – drugi pseudonim „Ina", nazwiska nie znam, pochodzi z Przemyśla. Za czasów okupacji niem[ieckiej] chodziła do gimn[azjum] w Przemyślu.

Pierwszy raz spotkałem się z jej pseudonimem w rachunkach kupna lekarstw, które dostarczył mi „Nechryst"[c] – okręgowy referent *Służby Zdorowja*.

„Burłaczkę" pierwszy raz widziałem w kormanickim lesie, w lecie 1946 r. Tam ona spotkała się z „Hryhorem", z nim rozliczała się z wydanych przez nią pieniędzy na kupno różnych [...][d] towarów. „Burłaczka" wówczas doręczyła „Hryhorowi" sprawozdanie pisane własnoręcznie o przesiedleniu biskupa ukraińskiego, Kocyłowskiego Jozafata[1] z Przemyśla do USRR. To samo sprawozdanie pojawiło się w tłumaczeniu na język polski w druku, oraz w języku ukraińskim, przeznaczone dla terenu, w celach propagandowych.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c] *Było:* Kechryst.
[d] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*
[1] Jozafat Kocyłowski OSBM (1876–1947), duchowny greckokatolicki, bazylianin, biskup; studiował w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat z filozofii i teologii; w 1907 otrzymał święcenia; wykładowca dogmatyki w Greckokatolickim Seminarium Duchownym w Stanisławowie; od 1911 w zakonie, od 1916 ordynariusz przemyski; po 1918 nieprzychylny, później taktycznie lojalny wobec państwa polskiego; w lipcu 1941 witał wojska niemieckie, które zdobyły Przemyśl. Po wojnie w Przemyślu; aresztowany w 1945 i po kilku miesiącach przetrzymywania w rzeszowskim więzieniu przekazany stronie sowieckiej. Zwolniony wrócił do Przemyśla; w czerwcu 1946 powtórnie aresztowany i deportowany do ZSRS, początkowo przetrzymywany w więzieniu we Lwowie, następnie w podkijowskim obozie w Czapajewce, gdzie zmarł. W 2001 ogłoszony błogosławionym. I. Hałagida, *„Szpieg Watykanu"*..., s. 34–35, 294.

Вдруге я бачив «Бурлачку» восени 1946 р. у селі Корманичах Фредропільської ґм[іни] Перемиського пов[іту]. Вона приїхала туди теж для того, аби розрахуватися з «Нехристом».

У жовтні 1946 р. Перемиське ПУГБ затримало її (разом із «Зоєю», «Малушею» й «Олею») на пункті, де зустрічалися зв'язкові – в магазині по [вул.] Францисканській у Перемишлі. Як довго вона перебувала під арештом – не знаю. Мала фальшиве посвідчення з польським прізвищем. Після звільнення виїхала з Перемишля до Кракова, де начебто мала сім'ю. Де саме проживала в Кракові, не знаю, як і того, чи підтримувала зв'язок з «Григором».

«Бурлачка» знала мій псевдонім, зверталася до мене «провіднику Вишинський».

Влітку 1946 р. до хати «Бурлачки» приїхали кур'єри ОУН з американської окупаційної зони. «Оксана» привела їх до мене. Я тоді перебував з «Жасмином», «Лютим», «Рудим» і «Чумаком» в хаті (під лісом) [у так] званої Брусихи, в селі Княжичах Перемиського пов[іту]. Це було увечері. «Оксана» прийшла до помешкання Брусихи з двома кур'єрами Орган[і-зації], одягненими по-цивільному, в гумових плащах захисного кольору й світло-коричневих головних уборах. «Оксана» пояснила мені, що цих панів привела з Перемишля від «Бурлачки».

Поговоривши з ними, я дізнався, що вони прямують із американської окупаційної зони, щоб побачитися з «Орланом». Один із кур'єрів розповів, що був заарештований ГМ у Бірчі й звільнився з-під арешту лише нещодавно. Вони також сказали, що у каблуках черевиків мають д[уже] важливі грипси. Отож, я написав про це штафету для «Орлана» й попросив його зв'язкових – «Пімсту» та «Птаха»[2] – негайно її для нього віднести. Водночас я з ними (зв'язковими «Орлана») домовився [про] місце зустрічі в лісі. Зв'язкові «Орлана» прийшли до корманицького лісу й забрали вищезгаданих кур'єрів до його криївки.

---

[2] Сорока Мирослав Олексійович або Сорока Славко або Сорока Ярослав Олексійович (нар. 1921 чи 1922, с. Селиська Перемиського повіту Підкарпатського воєводства – загинув 24 III 1949, с. Матіївка Гощанського р-ну Рівненської обл.), пс. «Птах», «Богдан», «Боєвир», «Мороз». 15-річним вступив у Юнацтво ОУН. Після виклику в 1940 до НКВС перейшов радянсько-польський кордон і став працювати в ОУН на Люблінщині. Серпень 1941 – повернувся до рідного села. Восени 1944 у складі сотні В. Щигельського-«Бурлаки» куреня В. Мізерного-«Рена» брав участь у карпатському рейді. Став ад'ютантом В. Галаси. Керував його охороною. Організатор переправлення кур'єрських груп через Закерзоння у Бізонію (англо-американська зона окупації Німеччини). 1947 – перейшов в УРСР. 1948-го прибув на Волинь, де забезпечував зв'язок між провідником ОУН-Б на ПЗУЗ В. Галасою та Проводом ОУН-Б на УЗ. У криївці, яку за наводкою агентів (чи жінки, що постачала харчі) оточили оперпрацівники УМДБ Рівненської обл. і Тучинського РВ МДБ, підірвав себе гранатою. Фігурант АС «Конспіратори». Дружина: чл. ОУН-Б «Перелка» (з 1946). Сестра: Павлина. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 578; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 80, 159, 203, 288–289; Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 195, 787, 799).*

„Burłaczka" załat[w]iała wszelkiego rodzaju sprawunki dla organ[izacji]. W moim archiwum jest b[ardzo] wiele kwitów podpisanych: „Burłaczka" lub „Ina".

„Burłaczkę" drugi raz widziałem jesienią 1946 r. w wiosce Kormanice, gm[ina] Fredropol, pow[iat] Przemyśl, gdzie przyszła tak samo rozliczyć się z „Nechrystem".

W październiku 1946 r. została zatrzymana wraz z „Zoją", „Małuszą" i „Olą" w sklepie na [ul.] Franciszkańskiej w Przemyślu, który był punktem kontaktowym łączniczek, przez PUBP w Przemyślu. Jak długo była zatrzymana – nie wiem. Posługi[wa]ła się fałszywą kennkartą na nazwisko polskie. Po zwolnieniu wyjechała z Przemyśla do Krakowa, gdzie rzekomo miała mieć rodzinę. Gdzie zamieszkiwała w Krakowie, tego nie wiem i czy utrzymywała kontakt z „Hryhorem" – też nie wiem.

„Burłaczka" znała mój pseudonim, nazywała mnie „prowidnyku Wyszenskij".

Latem 1946 r. do domu „Burłaczki" przyjechali kurierzy organ[izacji] OUN z okupacyjnej zony amerykańskiej. „Oksana" ich doprowadziła do mnie. Ja przebywałem wówczas z „Jasminem", „Lutym", „Rudym" i „Czumakiem" w domu (pod lasem) zwanej przez wszystkich Brusychy, zam[ieszkałej] we wsi Kniażyce, pow[iat] Przemyśl. Było to wieczorem. „Oksana" do domu Brusychy przyszła z dwoma kurierami organ[izacji]; ubrani [byli] po cywilnemu, w płaszczach gumowych popielatych i kapeluszach jasnobrązowych. „Oksana" zwróciła się do mnie, mówiąc, że tych panów przyprowadziła z Przemyśla od „Burłaczki".

W rozmowie z nimi dowiedziałem się, że jadą z okupacyjnej zony amerykańskiej i chcą widzieć się z „Orłanem". Jeden z kurierów wspomniał, że był aresztowany przez MO w Birczy, lecz zaraz zwolniony. Powiedzieli, że mają b[ardzo] ważne grypsy w obcasach, w butach. Wtedy napisałem do „Orłana" sztafetę i przekazałem ją łącznikom „Orłana" – „Pimście" i „Ptachowi"[2], celem natychmiastowego doręczenia jej „Orłanowi". Równocześnie umówiłem z nimi (łącznikami „Orłana") miejsce spotkania w lesie; wyszedłszy do lasu kormanickiego przyszli łącznicy „Orłana" i zabrali w[yżej] w[ymienionych] kurierów do kryjówki „Orłana".

---

[2] Myrosław (Sławko, Jarosław) Soroka (ur. w 1921 lub w 1922 w Siedliskach, zm. 24 III 1949 w Maciejówce, pow. rówieński), ps. „Ptach", „Bohdan", „Bojewyr", „Moroz". W wieku 15 lat wstąpił do junactwa OUN; po otrzymaniu wezwania w 1940 do NKWD przeszedł granicę polsko-sowiecką, członek OUN na Lubelszczyźnie. W sierpniu 1941 powrócił do rodzinnej wsi; wiosną 1944 w składzie sotni Wołodymyra Szczyhelśkiego, ps. „Burłaka" kurenia Wasyla Mizernego, ps. „Ren", brał udział w rajdzie karpackim. Adiutant Wasyla Hałasy, ps „Orłan", odpowiedzialny za jego ochronę; organizował przeprawę grup kurierskich przez tereny polskie do anglo-amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; w 1947 przeszedł do USRS. W 1948 na Wołyniu zabezpieczał łączność między prowidnykiem OUN na PZUZ Wasylem Hałasą i Prowidem OUN na UZ. W kryjówce, którą dzięki informacji agentów (lub żony dostarczającej żywność) otoczyli pracownicy operacyjni UMGB obw. rówieńskiego i tuczyńskiego RO MWD, wysadził się granatem. Figurant AS „Konspiratory". Żona: członek OUN „Perełka" (od 1946). *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 577; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 80, 159, 203, 288–289; *Wołyń i Polissia u newidomij epistoljarnij spadszczyni...*, s. 195, 787, 799.

Знаю, що «Орлан» спрямував їх до «Стяга». Пригадую, що кур'єри ще казали мені, що везуть «трохи» доларів для контрабандистів на кордоні.

Прикмети 1-го кур'єра: високий, блондин, продовгувате обличчя, смаглявий, зачісувався наверх, вік – до 30 років.

Прикмети 2-го кур'єра: середнього зросту, шатен, продовгувате обличчя, смаглявий, зачісувався наверх, вік – до 35 років.

Пит[ання]: Що Ви знаєте про «Оксану»?

Відп[овідь]: [г-]«Оксана» в 1944 і 1945 роках була референткою УЧХ[-гд] II надрайону «Холодний Яр». Після розпуску УЧХ восени 1945 р. вона для Організації не зробила нічого конкретного. Від весни 1946 р. проживала в селі Веландовичах[3] біля Перемишля [г-]разом із «Ромою»[-г] – зв'язковою «Орлана».

Влітку 1946 р. я дав «Оксані» 7 тисяч злотих, щоб купила шкіри собі на черевики.

«Оксана», перебуваючи в Молодовичах[е], часто приходила до Перемишля, де купувала ліки для [г-]«Нехриста»[-г] та польську пресу для [г-]«Рудого»[-г].

Взимку з 1946 р. на [19]47 р. написав мені «Жасмин» (районний провідник) м[іж] ін[шим] про те, що [г-]«Оксана» виїхала до «Роми» у Краків. «Рому» відправив до Кракова «Орлан» для виконання функцій організаційної зв'язкової[-г]. Додам, що «Оксані» я симпатизував. Чи виконувала вона яку[сь] роботу в Кракові – цього не знаю.

Протокол записаний з моїх слів вірно, що і засвідчую власноручним підписом.

(—) [а-]Гамівка[-а] Ярослав

Допитав:
слідчий офіцер МГБ
пор. (—) Зелінський

АІНП, 0330/229, арк. 26–27.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[г-г] *Підкреслено.*
[л] *Було:* УЧХ. *Так само далі.*
[е] *Було:* Младовичах.
[3] Місцевість не встановлена.

Wiadomo mi, że „Orłan" skierował ich do „Stiaha". Nadmieniam, że kurierzy ci mówili do mnie, że wiozą „trochę" dolarów przemytnikom na granicy.

Rysopis 1 kuriera: wysoki, blondyn, twarz owalna, cera śniada, czesał się do góry, lat do 30.

Rysopis 2 kuriera: średni wzrost, szatyn, twarz owalna, cera śniada, czesał się do góry, lat do 35.

Pyt[anie]: Co Wam wiadomo o „Oksanie"?

Odp[owiedź]: [e-]„Oksana" w 1944 r. i 1945 r. była referentką UCzCh[f-e] II nadrejonu „Chołodnyj Jar". Po rozwiązaniu UCzCh jesienią 1945 r. nie pełniła konkretnej pracy po linii organizacji. Od wiosny 1946 r. przebywała we wsi Wełandowice[3] koło Przemyśla, gdzie [e-]mieszkała razem z „Romą"[-e] – łączniczką „Orłana".

W lecie 1946 r. dałem „Oksanie" 7 tysięcy zł na kupno skóry na buty dla niej.

„Oksana" przebywając w Młodowicach[g], często przychodziła do Przemyśla i kupowała lekarstwa dla [e-]„Nechrysta"[-e] i prasę polską dla [e-]„Rudego"[-e].

Zimą 1946 r./[19]47 r. pisał mi „Jasmin" (rejonowy prowidnyk) m[iędzy] inn[ymi], że [e-]„Oksana" została zwolniona i wyjechała do Krakowa, do „Romy". „Roma" była wysłana przez „Orłana" do Krakowa w celach organizacyjnych jako łączniczka[-e]. Nadmieniam, że „Oksana" była moją sympatią. Czy pełniła jaką[ś] funkcję w Krakowie – tego nie wiem.

Protokół spisany prawdziwie z moich słów, za zgodność z powyższym podpisuję własnoręcznie.

(—) [a-]Hamiwka[-a] Jarosław

Przesłuchał:
Oficer śledczy MBP
(—) Zieliński, por.

AIPN, 0330/229, k. 26–27.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[c-e] *Podkreślono odręcznie.*
[f] *Było:* UCzH. *Podobnie dalej.*
[g] *Było:* Mładowicach.
[3] Miejscowowść nieustalona.

№ 24
29 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» у справі священика Андрія Гози

№ док.....

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного

Ряшів, 29 травня 1947 р.

[б-]Зелінський[-б] Артур, пор., слідчий офіцер Міністерства громадської безпеки у Варшаві, допитував у якості підозрюваного:

[а-]Гамівка[-ав] Ярослав, пс. «Метеор»

(анкетні дані в справах)

Пит[ання]: Розкажіть, будь ласка, що Вам відомо про священика Гозу?

Відп[овідь]: Укр[аїнський] священик Андрій Гоза служив у парафії села Клоковичі Фредропільської[г] ґм[іни] Перемиського пов[іту].

Він тісно контактував із членами [г-]ОУН, особливо з «Орланом»[-г]. Часто надавав прихисток чл[енам] Орган[ізації], таким к[оманди]рам сотень як «Бурлака», «Крилач», зв'язковим із районів «А-І» і «Б-ІІ» («Жасмин» – районний провідник, «Крилач» – політвиховник сотні «Крилача»). Я ж особисто був у нього лише один раз – 3 грудня 1946 р.

Він чув про мене як про сина священика Гамівки[1] з Лімни і як «Вишинського». Чи орієнтувався, які маю обов'язки, не знаю. 3 грудня 1946 р. я був у священика Гози разом із «Бурлакою». Священик Гоза сказав мені тоді, що влітку 1946 р. їздив до американського посольства у Варшаві.

Розповів він і те, що від переселення до УРСР його врятували сфальшовані документи, за якими вважався американським громадянином. Ці документи йому виробила служниця, яка йому подобалася (мала родичів у Америці).

Влітку 1946 р. із цими документами він їздив до американського посольства у Варшаві, щоб уточнити, коли зможе виїхати до Америки.

Перед виїздом до Варшави він зустрівся з «Орланом» і той передав йому якусь англомовну [г-]літературу для американського посольства[-г].

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в] *Було:* Гамівко. *Так само далі.*

[г] *Було:* Фридропільської.

[г-г] *Підкреслено від руки.*

[1] Гамівка Павло (1890–1968), греко-католицький священик. У 1924–1946 – парох у с. Лімна. Арештований органами безпеки. Ув'язнений у м. Перемишль. Звільнений після викупу родиною. Переселений упродовж акції «Вісла» до Плотів у Ґрифіцькому повіті. *(Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa... – S. 167).*

Nr 24

29 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", w sprawie ks. Andrzeja Hozy

Nr akt.....

[a-b-]Protokół[-b-a]
przesłuchania podejrzanego

Rzeszów, dnia 29 maja 1947 r.

[b-]Zieliński[-b] Artur, por., oficer śledczy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, przesłuchiwał w charakterze podejrzanego:

[a-]Hamiwka[-ac] Jarosław, ps. „Meteor"

(personalia w aktach)

Pyt[anie]: Proszę powiedzieć, co Wam wiadomo o księdzu Hozie?

Odp[owiedź]: Ksiądz ukr[aiński] Hoza Andrzej był w parafii we wsi Kłokowice, gm[ina] Fredropol[d], pow[iat] Przemyśl.

Był on w ścisłym kontakcie z organizacją [e-]OUN, szczególnie z „Orłanem"[-e]. Przebywali często u niego czł[onkowie] organ[izacji], d[owód]cy sotni, jak: „Burłaka", „Kryłacz", oraz łącznicy z rejonu „A-I" i „B-II", „Jasmin" – rejonowy prowidnyk, „Kryłacz" – sotenny polit[yczno]-wych[owawczy] sotni „Kryłacza". Byłem i ja u niego w dniu 3 grudnia 1946 r. jeden raz tylko.

Wiedział o mnie, że ja jestem synem księdza [a-]Hamiwki[-a][1] z Łomnej i znał mnie jako „Wyszyńskiego", czy znał moją funkcję, nie wiem. W dniu 3 grudnia 1946 r. byłem u księdza Hozy wraz z „Burłaką". Ksiądz Hoza wówczas mi powiedział, że w lecie 1946 r. jeździł do ambasady amerykańskiej w Warszawie.

Opowiadał mi, że przed przesiedleniem do USRR uratowały go sfałszowane dokumenty, świadczące, że jest obywatelem amerykańskim. O te dokumenty wystarała mu się jego służąca, z którą się kochał, która ma rodzinę w Ameryce.

W lecie 1946 r. jeździł on z tymi dokumentami do Warszawy do ambasady amerykańskiej celem zorientowania się, kiedy może wyjechać do Ameryki.

Przed wyjazdem do Warszawy był on z „Orłanem", który przekazał mu jakąś [c-]literaturę w języku angielskim w celu doręczenia w ambasadzie amerykańskiej[-c].

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c] *Było:* Hamiwko. *Podobnie dalej.*

[d] *Było:* Frydropol.

[c--c] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Paweł Hamiwka (1890–1968), duchowny greckokatolicki; w l. 1924–1946 proboszcz w Łomnej. Aresztowany przez organy bezpieczeństwa, więziony w Przemyślu, zwolniony po wykupieniu przez rodzinę. Przesiedlony w ramach akcji „Wisła" do miejscowości Płoty, pow. gryficki. *Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa...*, s. 167.

д-Він казав, що до поїздки не готувався, тож «Бурлачка» чи «Оля» доставили йому цю літературу в останню хвилину, на залізничну станцію Перемишль.

Яку літературу взяв із собою священик Гоза, я не знаю. Із послом він не розмовляв, тому що той кудись поїхав. Кому передав літературу – я не знаю. Він згадував, що «літературу» заніс до посольства, а також дізнався в ньому, що процес виїзду за кордон тимчасово призупинений, отож швидко вирушити туди не зможе.

Священик Гоза разом із Грабом г-25 травня 1945 р. вінчали-г «Орлана» та «Руслана» [з дружинами] у церкві села Брилинців Красичинської ґм[іни] Перемиського пов[іту].

На гре[ко]-катол[ицький] Великдень у 1945 р. він проводив Службу Божу для членів ОУН у корманицькому лісі. А 1 вересня 1945 р. здійснював богослужіння в корманицькому лісі з нагоди так званого «свята зброї»-д. Тоді ж присягали вишкільна сотня та сотня «Бурлаки». Присягу приймав «Орлан».

Священик Гоза, особливо в 1945 р., видавав витяги з метрик для членів ОУН, які разом із цивільним населенням виїжджали до УРСР. Ці витяги він фальсифікував, вказуючи зовсім інші відомості. Знаю, що підроблену метрику від Гози отримала санітарка надрайону «Холодний Яр» «Ярка»[2]. Священик Гоза знав її особисто, як і те, що вона працює в ОУН. У його плебанії була криївка – на горищі в димарі. Вхід до криївки вів із заглибини біля димаря на горищі. У цій криївці багато хто переховувався, як-от «Бурлака», коли лікувався взимку 1946 р.

г-У грудні 1946 р. о. Гоза провів два вінчання: «Бистрого»-г – організаційного референта району «Б-ІІ» надрайону «Холодний Яр». г-«Лісовика» з сотні «Бурлаки»-г. Це відбулося уночі в церкві у Клоковичах. Більше нічого не знаю.

д-л *Фрагмент відмічений на лівому полі вертикальною лінією.*

[2] Крижанівська Ярослава або Крижанівська-Гасюк Ярослава (нар. 28 XII 1925 у м. Перемишль Підкарпатського воєводства), пс. «Ярка». Була активісткою «Сокола», «Просвіти». Зі 1943 – член юнацтва ОУН-Б. 1944–1945 – опікувалася хворими та пораненими бійцями УПА на тер. Перемищини, влаштовувала їх у лікарні, доставляла ліки повстанському фармацевтові Я. Солгану. В 1946-му була зв'язковою референта Служби здоров'я І округи Закерзонського краю ОУН-Б Я. Солгана в І р-ні н-рну «Холодний Яр» І округи. У 1946 внаслідок переселень (угода про евакуацію українського населення з Польщі та польських громадян з території УРСР укладена 9 IX 1944 між урядом УРСР і ПКНВ) виїхала з родиною до Львова. 1947-го вступила до Львівського медичного інституту. 28 II 1948 заарештована, 6 VI 1948 засуджена до 25 р. таборів в Інті (Комі АРСР). Відсиділа 10 р. Повністю звільнилася в 1956. Повернулася у Львів і одружилася з бандуристом О. Гасюком. Закінчила Львівський фінансовий технікум. Працювала на «Хімфармзаводі», а також бухгалтером на Львівському телевізорному заводі. Була активісткою товариства «Меморіал». *(Літопис УПА. Т. 32: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 2001. – Кн. 2. – С. 453; Українська жінка у визвольній боротьбі... – С. 70–71; http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/3406?locale=pl_PL [11 IX 2014]; http://www.pametnaroda.cz/story/gasyuk-krizhan-vs-ka-yaroslava-1925-2132 [11 IX 2014]).*

[f-]Mówił, że nagle wyjechał, i w ostatniej chwili na stacji kolejowej w Przemyślu dostarczyła mu literaturę „Burłaczka" lub „Ola" od „Orłana".

Jaką literaturę zabrał ze sobą ksiądz Hoza – nie wiem. Ksiądz Hoza z ambasadorem nie rozmawiał, gdyż gdzieś wyjechał. Komu przekazał literaturę – nie wiem. Wspominał, że „literaturę" oddał w ambasadzie i dowiedział się, że emigracja jest wstrzymana i nie będzie mógł prędko jechać.

Ksiądz Hoza [e-]w dniu 25 maja 1945 r., razem z Hrabem dawał[-e] ślub „Orłanowi" i „Rusłanowi" we wsi Brylińce, gm[ina] Krasiczyn, pow[iat] Przemyśl, w cerkwi.

Na grec[ko]katol[ickie] Święta Wielkanocne w 1945 r. odprawiał mszę w kormanickim lesie dla członków organizacji OUN. 1 września 1945 r. odprawiał nabożeństwo w kormanickim lesie, na tak zwane „święta *zbroji*" – (święto broni)[-f]. Wtedy odbyła się przysięga *Wyszkilnej sotni* i sotni „Burłaki". Przysięgę odbierał „Orłan".

Ksiądz Hoza, szczególnie w 1945 r., wydawał wyciągi metrykalne dla członków OUN, którzy z ludnością wyjeżdżali do USRR. Wyciągi metrykalne fałszował, podając inne personalia. Pamiętam, że sfałszowaną metrykę od Hozy otrzymała „Jarka"[2], nadrejonowa sanitarka nadrejonu „Chołodnyj Jar". Ksiądz Hoza znał ją osobiście i wiedział, że ona pracuje w organ[izacji] OUN. Na plebanii u niego była kryjówka – na strychu, w kominie. Wejście do tej kryjówki było ze strychu z zagłębienia koło komina. W kryjówce tej przechowywało się wiele osób, m[iędzy] inn[ymi] „Burłaka", podczas leczenia się w zimie 1946 r.

[e-]W grudniu 1946 r. ks. Hoza dał dwa śluby: „Bystremu"[-e] – organizacyjny referent rejonu „B-II" nadrejonu „Chołodnyj Jar" i [e-]„Lisowykowi" – z sotni „Burłaki"[-e] – w nocy w cerkwi w Kłokowicach. Więcej o nim nie wiem.

Protokół spisany prawdziwie z moich słów, za zgodność po przeczytaniu podpisuję własnoręcznie.

[a-]Hamiwka[-a] Jarosław

[f-f] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*

[2] Jarosława Kryżaniwska-Hasiuk (ur. 28 XII 1925 w Przemyślu), ps. „Jarka"; działaczka „Sokiła" i „Proswity", od 1943 w junactwie OUN; w latach 1944–1945 opiekowała się chorymi i rannymi UPA w Przemyskiem, dostarczała leki Jarosławowi Sołhanowi; w 1946 łączniczka referenta Służby Zdrowia I Okręgu tzw. Kraju Zakerzońskiego OUN Sołhana w I rejonie nadrejonu „Chołodnyj Jar" I Okręgu. W wyniku przesiedleń (Układ o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS z 9 IX 1944 zawarty między rządem USRS i PKWN) wyjechała do Lwowa, gdzie rozpoczęła studia w Instytucie Medycznym; 28 II 1948 aresztowana i 6 VI 1948 skazana na 25 lat obozu pracy; wyrok odbywała w m. Inta (Komi ASRS), zwolniona w czerwcu 1956 powróciła do Lwowa i wyszła za mąż za O. Hasiuka. Ukończyła lwowskie technikum finansowe. Pracowała w *Chimfarmzawod* i również jako księgowa w lwowskiej fabryce telewizorów. Działaczka towarzystwa „Memoriał". *Medyczna opika w UPA...*, s. 453; *Ukrajińska żinka...*, s. 70–71; http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/3406?locale=pl_PL [dostęp: 11 IX 2014]; http://www.pametnaroda.cz/story/gasyuk-krizhan-vs-ka-yaroslava-1925-2132 [dostęp: 11 IX 2014].

Протокол записаний з моїх слів вірно, мною прочитаний, що і засвідчую власноручним підписом.

[a-]Гамівка[-a] Ярослав

Допитав:
(—) сл[ідчий] оф[іцер] МГБ пор. Зелінський

Правильно:
сл[ідчий] оф[іцер] МГБ З. А.

АІНП, 0330/229, арк. 24–25.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

Przesłuchał:
(—) Of[icer] Śl[edczy] MBP Zieliński, por.

Za zgodność:
Of[icer] Śl[edczy] MBP Z.A.

AIPN, 0330/229, k. 24–25.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

№ 25

30 травня 1947, Ряшів. Протокол допиту Ярослава Гамівки-«Метеора» про внутрішній і зовнішній зв'язок ОУН-Б

№ док.....

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного

Ряшів, 30 травня 1947 р.

Піхета Станіслав[1], сл[ідчий] оф[іцер] воєв[одського] управління громадської безп[еки] у Ґданську, допитав у якості підозрюваного:

[а-]Гамівка[-а] Ярослав, пс. «Метеор»

(анкетні дані в справах)

Питання: Розкажіть, будь ласка, як була організована система зв'язку в Вашій нелегальній організації?

Відповідь: Зв'язок в ОУН забезпечували зв'язкові. Між деякими районами підтримувався постійний зв'язок. Цим займалося т. зв. КЗ (кур'єрське звено) – у кожному з районів округи № 1 діяв комендант кур'єрського звена, якому підпорядковувалося від 4 [до] 10 кур'єрів, що переносили пошту.

Зв'язкові суміжних районів користувалися т. зв. мертвими пунктами – скриньками для складання пошти, закопаними в спеціально обумовлених місцях. Там зв'язкові зустрічалися в заздалегідь узгоджені дні. Якщо ж зустріч не відбувалася, то свою кореспонденцію вони вкладали до скриньок, а звідти забирали адресоване в свій район, а також [те,] що мало бути

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Написано в розбивку.*

[1] Піхета Станіслав-Анджей (нар. 26 XI 1925, Старий Мишків Заверцанського пов.). Хорунжий (1947), підпоручник (1948), поручик (1950), капітан (1951). З 1945 – член ПРП. З 1948 – у ПОРП. В 1941–1945 працював у фірмі «Бауерерта», на ливарному заводі в Мишкові. З 26 III 1945 – служить у Катовицях (4 моторизований батальйон ВП). З 20 VII 1946 прийнятий до ВВБ, став командиром підрозділу з охорони інформації у ранзі сержанта. З 7 XI 1946 офіцер інформації відділення у Ґданську. З 4 XII 1947 старший слідчий ВВБ у Ґданську. З лютого до грудня 1947 – слухач слідчих курсів при МГБ. З 9 IX 1949 – старший слідчий офіцер відділу інформації 13-го полку КВБ. З 13 X 1950 – старший слідчий офіцер відділу інформації 8-го полку КВБ. З 1 X 1951 до 1 VII 1952 навчався в партійній школі при 3155-ій військовій частині. У 1952–1953 рр. був слухачем курсів із вивчення історії КПРС, але з причини слабкого засвоєння матеріалу не був допущений до іспитів. З 8 I 1952 – слідчий офіцер відділу інформації ВВ. З 6 VI 1952 – старший слідчий офіцер відділу інформації бригади у ТНК КВБ. З 12 XI 1953 – старший слідчий офіцер відділу управління інформації ВВ. З жовтня 1954 – керівник слідчого відділення відділу інформації військ Гірничого корпусу у Катовицях. З 4 VI 1956 розжалуваний до солдата (рядового) і дисциплінарно звільнений з військових органів безпеки. За наказом МНО № 321 від 7 VIII 1956 знятий з обліку офіцерів. *(АІНП 0902/638).*

Nr 25

30 maja 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", na temat wewnętrznej i zagranicznej łączności w OUN

Nr akt.....

[a-b-]Protokół[b-a]
przesłuchania podejrzanego

Rzeszów, dnia 30 maja 1947 r.

Picheta Stanisław[1], of[icer] śledczy Woj[ewódzkiego] Urzędu Bezp[ieczeństwa] Publicznego w Gdańsku, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

[a-]Hamiwka[-a] Jarosław, ps. „Meteor"

(personalia w aktach)

Pytanie: Proszę wyjaśnić, jak zorganizowana była łączność w Waszej nielegalnej organizacji?

Odpowiedź: Łączność w organizacji OUN sprawowali łącznicy. Stała łączność była między poszczególnymi rejonami. Funkcję tę pełniło tzw. KZ (*Kurjerśkie Zweno*) – w każdym rejonie Okręgu[c] nr 1 był komendant *Kurjerśkiego [Z]wena*, który miał do dyspozycji od 4 [do] 10 kurierów, którzy przenosili pocztę.

Łącznicy sąsiednich rejonów mieli między sobą umówione tzw. martwe punkty, na których były pozakopywane skrzynki do składania poczty. Na tych punktach spotkań mieli się spotykać łącznicy w umówione między sobą dni. W wypadku, gdy się nie spotkali, składali pocztę do skrzyni i wybierali pocztę

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c] *W dokumencie stosuje się nazwę:* okruh.

[1] Stanisław Andrzej Picheta (ur. 26 XI 1925 w Myszkowie Starym, pow. zawierciański), chor. (1947), ppor. (1948), por. (1950), kpt. (1953). Od 1945 członek PPR/PZPR; w l. 1941–1945 pracownik firmy „Baurerta" w odlewni stali w Myszkowie; od 26 III 1945 w WBW w 4. Batalionie Zmotoryzowanym w Katowicach; od 20 VII 1946 w WBW w Gdańsku, dca drużyny Ochrony Informacji ze stopniem sierżanta; od 7 XI 1946 oficer Informacji KBW w Oddziale Gdańsk; od 4 XII 1947 st. oficer śledczy WBW w Gdańsku; od lutego do grudnia 1947 na kursie śledczym w CW MBP; od 9 IX 1949 st. oficer śledczy w Wydziale Informacji 13. pułku KBW; od 13 X 1950 st. oficer śledczy Wydz. Informacji 8. pułku KBW; od 1 X 1951 do 1 VII 1952 uczęszczał na drugi rok Pułkowej Szkoły Partyjnej przy Jednostce Wojskowej 3155; w l. 1952–1953 uczestnik Kursu Studiowania Historii KPZR (1 rok), ale z powodu słabego opanowania materiału niedopuszczony do egzaminów; od 8 I 1952 oficer śledczy Wydz. Śledczego w Informacji WW; od 6 VI 1952 st. oficer śledczy Wydz. Informacji Brygady TKN KBW; od 12 XI 1953 st. oficer śledczy Oddz. Śledczego Zarządu Informacji WW; od października 1954 kierownik Sekcji Śledczej Oddz. Informacji ds. ZSW (Oddz. Informacji Wojsk Korpusu Górniczego) w Katowicach (Stalinogrodzie); 4 VI 1956 zdegradowany do stopnia szeregowego i zwolniony dyscyplinarnie z wojskowych organów bezp.; zgodnie z rozkazem personalnym MON nr 321 z dn. 7 VIII 1956 skreślony z ewidencji oficerów. AIPN, 0902/638.

доставлене через нього у сусідні райони. Для забезпечення зв'язку між надрайонами спеціальних зв'язкових не існувало.

Незалежно від зв'язкових, які працювали по районах, референти СБ і сотенні УПА підтримували службові контакти зі своїми зверхниками за допомогою зв'язкових іншого ґатунку. [в-]Такі осередки як надрайоновий, окружний чи окремі референти з Крайового проводу мали своїх спеціальних зв'язкових, які ще й їх охороняли. Напр., надрайонний провідник «Руслан» користувався послугами двох таких зв'язкових, окружний провідник округи № 1 «Григор» – 6-х, політичний референт краю «Орлан» – 4-х. Крім доставки пошти від зв'язкових тих районів, у яких знаходилися їхні осередки, ці зв'язкові повинні були [г-]доставляти до осередків харчі, а також виконувати обов'язки з особистої охорони вищезгаданих людей, якщо ті вирушали кудись у терен.

Від зв'язкових перш за все вимагалося знання терену. Між округами № 1 і № 2 функціонував спеціальний зв'язок[г-в]. З території округи № 1, зазвичай із корманицького лісу, пошта від «Григора» й «Орлана» доставлялася на так звану «Північ», тобто в округу № 2. Чл[ени] боївки району «А-І», зазвичай «Джміль» і «Бурлака», використовують послуги ще 2–3 зв'язкових КЗ (кур'єрського звена) району «А-І». Зв'язок між округою № 2 та округою № 1 забезпечували зв'язкові «Коник», «Скірка» і «Романюк» – вони носили кореспонденцію з Ярославського повіту до корманицького лісу в Перемиському пов[іті]. Тут зустрічалися зі зв'язковими району «А-І» і передавали їм пошту.

У листопаді 1946 р., коли за дорученням «Григора» й «Орлана» я ніс кореспонденцію «Стягові», то йшов у супроводі зв'язкових округи № 2, які тоді перебували в корманицькому лісі.

Близько 21-ї години вечора ми вийшли з корманицького лісу, далі попростували через село Горохівці біля Пикуличів, дійшли до села Лучичів й там закватирували в хаті господаря [г-]Павука[-г].

Наступного дня на смерканні ми вирушили з села Лучиці далі. Проминули великі пасовища біля села Коровники, пройшли ш[...]ку[д] і шосе Перемишль–Львів біля села Гуречко. Далі перейшли Сян біля села Болестрашичі, а відтак лівим його берегом, через пасовища, дісталися села Болестрашичі. Через село Вишатичі добралися до порома на Сяні. Оскільки він не працював, на правий бік річки переїхали човном.

Просуваючись правим берегом Сяну, ми добралися до невеличкого села Грабовець, що коло Радимна Ярославського пов[іту], й там, на горищі якоїсь хати, влаштували собі одноденний відпочинок.

[в-в] *Фрагмент позначений на лівому полі вертикальною лінією.*

[г-г] *Фрагмент позначений на лівому полі додатковою вертикальною лінією.*

[г-г] *Підкреслено.*

[д] *Нерозбірливе слово.*

dla swego rejonu, względnie [tę,] która przechodziła przez ich rejon w dalsze rejony. Specjalnych łączników między poszczególnymi nadrejonami nie było.

Niezależnie od rejonowych łączników referenci SB i so[t]ni UPA mieli swój służbowy kontakt ze zwierzchnimi czynnikami przez łączników wydzielonych z poszczególnych grup. [d-]Takie ośrodki jak: nadrejonowy okręgowy[e] czy poszczególni referenci z Krajowego Prowidu mieli swoich specjalnych łączników, którzy równocześnie byli ich osobistą ochroną, np. nadrejonowy prowidnyk „Rusłan" miał dwóch łączników, „Hryhor" – okręgowy prowidnyk Okręgu nr 1 – miał 6 łączników, „Orłan" – „krajowy polityczny referent" – miał 4 łączników. Oprócz przenoszenia poczty od łączników z tego rejonu, na którym znajdowały się ich ośrodki, mieli za zadanie [f-]dostarczać do ośrodka prowianty i byli osobistą ochroną w[yżej] w[ymienionych] ludzi, kiedy oni udawali się w teren.

Od łączników wymagało się przede wszystkim znajomości terenu. Między Okręgiem nr 1 a Okręgiem nr 2 była nawiązana specjalna łączność[-f-d]. Z Okręgu nr 1, zazwyczaj z kormanickiego lasu odnosili pocztę od „Hryhora" i „Orłana" na tak zwaną „Piwnicz", tzn. na teren Okręgu nr 2, czł[onkowie] bojówki z rejonu „A-I", zazwyczaj „Czmil" i „Burłaka", dobierają sobie jeszcze 2–3 łączników KZ (*Kurjerśkie Zwena*) rejonu „A-I". Łączność z Okręgu nr 2 do Okręgu nr 1 sprawowali łącznicy „Konyk", „Skirka" i „Romaniuk"; przynosili oni pocztę z terenu jarosławskiego powiatu do kormanickiego lasu, pow[iat] Przemyśl. Tu kontaktowali się z łącznikami rejonu „A-I" i przekazywali im pocztę.

W listopadzie 1946 r., gdy z polecenia „Hryhora" i „Orłana" odchodziłem do „Stiaha" z pocztą, szedłem z łącznikami Okręgu nr 2, którzy wtedy byli w kormanickim lesie. Wyszliśmy wieczorem z kormanickiego lasu, koło godz. 21, i przechodziliśmy przez wioski: Grochowce koło Pikulic i doszliśmy do wioski Łuczyce, tu zakwaterowaliśmy w domu gospodarza [g-]Pawuka[-g].

Na drugi dzień o zmroku wyszliśmy ze wsi Łuczyce, i przeszedłszy przez duże pastwiska koło wioski Krówniki, przecięliśmy sz[...]kę[h] i szosę Przemyśl – Lwów, obok wioski Hureczko, przeszliśmy San koło wioski Bolestraszyce, lewym brzegiem Sanu szliśmy przez pastwiska obok wioski Bolestraszyce, przez wioskę Wyszatyce do promu na Sanie; prom na Sanie był zamknięty, [więc] przejechaliśmy łódką na prawy brzeg Sanu.

Idąc prawym brzegiem Sanu, doszliśmy do małej wioski Grabowiec koło Radymna, pow[iat] Jarosław, w której zakwaterowaliśmy na dzień na strychu w jednym domu.

Wieczorem następnego dnia doszliśmy przez wioski Michałówka[i], obok Radymna, obok [wsi] Łazy i Wietlin do wsi Makowisko. Tu zakwaterowaliśmy na dzień w domu u jednego polskiego gospodarza, w stodole. Stamtąd następnego

---

[d--d] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*

[e] *W dokumencie stosuje się nazwę:*okružnyj.

[f--f] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie dwiema pionowymi liniami.*

[g--g] *Podkreślono odręcznie.*

[h] *Słowo nieczytelne.*

Увечері наступного дня ми пройшли через село Михайлівку, поблизу Радимна, минули околиці Лази й Вєтлин й дісталися села Маковиська. Там ми день відпочивали в стодолі якогось польського господаря. Наступного дня ввечері ми виїхали підводою до села Цетуля, а звідти попрямували через сел[а] Ігнаші, Тонке й Гойсакі у так звані ᵣ-сінявські ліси-ᵣ (біля села Пискір)[2]. Там вищезгадані зв'язкові передали мене провідникові району «Занові», «Зан» сконтактував мене зі сотнею «Калиновича», що стояла в цьому лісі, сотенний дав своїх 5-х стрільців і вони відвели мене через села Цівків, Улазівₑ, Люблинець, лісом біля Плазова, [через села] Андріївка, Яцків Огруд[3], Велика Воля, Манастир, Мриглоди [Любицькі] до села Князі Томашівського пов[іту], а там сконтактували зі сотенним «Шумом» і ₑ-районним провідником «Зарубою»-ₑ.

«Стяг» і «Орлан» підтримували зв'язок із зарубіжжям, тобто з УРСР, американською окупаційною зоною та Чехословаччиною. Зв'язок з вищезгаданими теренами здійснювався за допомогою зв'язкових. Контакти з УРСР «Стягові» забезпечували зв'язкові, які на шляху до окружного провідника «Нечая» в УРСР переходили кордон під Рава-Руською. Зв'язкові «Орлана» (з боївки СБ району «А-1») переходили кордон із УРСР біля Кальварії [Пацлавської] Перемиського пов[іту]. За даними тих, що переходили кордон, вони на території УРСР діставалися до села Передільниця.

Подібним чином із УРСР боївка СБ «Хмари» з поштою для «Орлана» переходила на територію Польщі. Влітку 1946 р. зв'язкові з території УРСР проходили через кордон біля села Творильна Волковиївської ґм[іни] Лісько-го пов[іту] на шляху до «Мара-12», від якого район[ові] зв'язкові доправляли кореспонденцію «Орланові». Також через кордон підтримувався зв'язок із Чехословаччиною. Неподалік [сіл] Воля-Мігова – Команча Сяноцького пов[іту] зв'язкові приходили до «Мара», а той їм віддавав пошту для «Орлана». Одного з таких зв'язкових, у церкві села Кам'янки, вбило ВП. Його псевдоніму, а також псевд інших зв'язкових я не знаю.

Стосовно зв'язку з американською окупаційною зоною, то мені відомо, що до «Стяга» з американської окупаційної зони влітку 1946 р. посланці приходили двічі. Вони розповіли, що переходили кордон під Ґлівицями. Також проїздили через Краків, але до кого в Кракові заходили, цього я не знаю. Зв'язкові, які приїхали в липні 1946 р., прибули у Перемишль до «Бурлачки». Звідти «Оксана» привела їх до села Княжичіж, а я якраз там знаходився, тож сконтактував їх із «Орланом». Відомо, що через два чи три дні вони відійшли до «Стяга». Повернувшись від нього до «Григора» восени 1946 р., я в криївці «Григора» застав ᵣ-незнайому мені людину, яка, за словами «Григора», була зв'язковим із Заходу-ᵣ. Чоловік чекав у «Григора» на те, щоб вирушити до «Стяга».

ᵣ-ᵣ *Підкреслено двома лініями.*

ж *Було з орфографічною помилкою.*

[2] Ймовірно Пискоровичі.

dnia wieczorem pojechaliśmy podwodą do wsi Cetula, skąd pieszo udaliśmy się przez wiosk[i] Ignasze, Cienkie, Hojsaki, a tam w tak zwane [g]Sieniawskie Lasy[g] koło wioski Piskorze[2]. Wyżej wspomniani łącznicy tutaj przekazali mnie rejonowemu prowidnykowi „Zanowi", „Zan" skontaktował mnie ze stacjonującą w tym lesie sotnią „Kałynowycza", który dał swoich 5 strzelców, i ci odprowadzili mnie przez wioski Cewków, Ułazów[j], Lubliniec, lasem koło Płazowa, [przez wsie:] Jędrzejówka, Jacków Ogród, Wola Wielka, Monasterz, Mrzygłody do wsi Kniazie, pow[iat] Tomaszów [Lubelski], gdzie skontaktował mnie z sotennym „Szumem" [k]i rejonowym prowidnykiem „Zarubą"[-k].

„Stiah" i „Orłan" mieli kontakty z zagranicą, t[o] j[est] z USRR, okupacyjną zoną amerykańską i Czechosłowacją. Łączność z w[yżej] w[ymienionymi] krajami mieli przy pomocy łączników. Łączność z USRR miał „Stiah" przez łączników, którzy przechodzili poprzez granicę w okolicach Rawy Ruskiej, do okręgowego prowidnyka „Neczaja" na terenie USRR. „Orłan" wysyłał łączników z bojówki SB rejonu „A-I" na teren USRR poprzez granicę w okolicach Kalwarii [Pacławskiej], pow[iat] Przemyśl. Z powiadomienia tych, co przechodzili granicę, wiem, że dochodzili do wioski Przedzielnica na terenie USRR.

Tak samo z terenu USRR przechodziła na teren Polski bojówka SB „Chmary", która przenosiła pocztę dla „Orłana". Latem 1946 r. przechodzili łącznicy z terenu USRR poprzez granicę w okolicy wsi Tworylne, gm[ina] Wołkowyja, pow[iat] Lesko, do „Mara-12", który pocztę do „Orłana" podzielił [na] rejon[ow]ych łączników. Łączność z Czechosłowacją była poprzez granicę. W okolicach [wsi:] Wola Michowa – Komańcza, pow[iat] Sanok, łącznicy przychodzili do „Mara", a ten odsyłał pocztę do „Orłana". Jednego z takich łączników zabiło WP w cerkwi, we wsi Kamionki, pow[iat] Lesko. Pseuda tego, jak i innych łączników, nie znam.

Łączność z okupacyjną zoną amerykańską – jest mi wiadomo, że do „Stiaha" przychodzili z okupacyjnej zony amerykańskiej latem 1946 r. dwa razy. Z rozmowy z nimi dowiedziałem się, że przechodzili oni granicę w okolicy Gliwic. Przejeżdżali przez Kraków, ale do kogo w Krakowie wstępowali, tego nie wiem. Łącznicy, którzy przyjechali w lipcu 1946 r., przyjechali do Przemyśla, do „Burłaczki", a stąd „Oksana" przyprowadziła ich do wsi Kniażyce[l], gdzie ja, będąc wówczas w tej wiosce, skontaktowałem ich z „Orłanem". Wiem, że po dwóch lub trzech dniach odeszli oni do „Stiaha". Wróciwszy jesienią 1946 r. od „Stiaha" do „Hryhora", zastałem w kryjówce „Hryhora" [g]nieznajomego mi człowieka, który – jak powiedział mi „Hryhor" – jest łącznikiem z Zachodu[-g]. Czekał on u „Hryhora" na odejście do „Stiaha".

[d-g-]„Staryj", odchodząc w pierwszej połowie grudnia do krajowego szefa SB, zabrał go ze sobą na północ[-g-d]. O tym opowiadał mi w marcu 1947 r., gdy

---

[i] *Było:* Michajłowka.
[j] *Było:* Ołazów.
[k-k] *Podkreślono odręcznie dwiem liniami.*
[l] *Było:* Kniarzyce.
[2] Prawdopodobnie Piskorowice.

в-г-«Старий», коли йшов у першій половині грудня до крайового командира СБ, забрав його з собою на північ-г-в. Про це він розповів мені у березні 1947 р., коли ми зустрілися в районі «Г-V» на західних теренах Польщі. «Орлан» відряджав людей, переважно дівчат, на «давні» пункти зв'язку, й ті забезпечували «проміжний» зв»язок для зв'язківців із окупаційної зони.

Наскільки мені відомо, між осередками ОУН на теренах Польщі зв'язок за допомогою технічних засобів (телефонів чи радіо) не здійснювався. Втім, відповідне устаткування в Організації таки було, й восени 1946[3] р. від «Стяга» навіть приходив якийсь технік-ж-, переглядав радіопередавачі й мав намір змонтувати з них лінію зв'язку. Однак, через неможливість використання даних приладів (відсутність радіоламп, прихід зими), таку лінію зв'язку не було змонтовано.

Аж до часу мого відходу з Організації, тобто до 21 V 1947 р., у ній діяв кур'єрський зв'язок. На мою думку, діяв не тільки він, але й «кореспондентський» зв'язок (передавання кодованих листів, які «Орлан» чи «Стяг» могли писати або отримувати від зв'язкових у Польщі).

Питання: Прошу розповісти про приземлення-ж- літака.

Відповідь: Коли я перебував у корманицькому лісі в листопаді 194[6][и] р., мене викликав «Орлан» на пункт зв'язку. Окрім «Орлана», там також був присутній «Височан» (за вказівкою «Орлана» восени 1945 р. виїжджав на західні терени Польщі). «Орлан» у мене поцікавився, яке місце району «Холодний Яр» найкраще придатне для преземлення-ж- літака. На його мапі я показав три таких місця:

1) так звана Кічера – безлюдні поля між турницьким лісом і селом Ямною Долішньою Перемиського повіту;

2) поля в селі Лімна Бірчанської ґм[іни] Перемиського пов[іту] (приблизно між координатами 00 і 06-10);

3) поля, розташовані між селом Явірник Руський Жогатинської ґм[іни] Перемиського повіту та селами Ясені, Поруби Ніздрецької ґм[іни] Березівського пов[іту] (координати 10-12-943).

Звідки мав цей літак прилетіти і коли, цього я не знаю. До часу мого перебування в Організації, тобто до 21 V 1947 р., жоден літак на території округи № 1 не приземлявся-ж-.

На цьому протокол закінчено, змістові моїх слів він відповідає, що й засвідчую своїм підписом.

а-Гамівка-а Ярослав

---

[3] *Виправлено. Було:* 1947 р.

[и] *Останню цифру важко розібрати.*

spotkałem się z nim w rejonie „G-V" na terenach zachodnich Polski. Byli przez „Orłana" wysyłani ludzie, przeważnie dziewczęta, które – ulokowane na dawnych punktach – służyły pośrednim kontaktom dla łączników z okupacyjnej zony.

Jak mi wiadomo, organizacja OUN na terenie Polski nie miała między sobą żadnej łączności przy pomocy technicznych aparatów, t[o] j[est] telefonów czy stacji odbiorczo-nadawczych. Taki sprzęt był w posiadaniu organizacji i w jesieni 1946[m] r. był od „Stiaha" jakiś technik[n], który przeglądał aparaty radionadawcze i miał zmontować linię porozumiewania się przy pomocy tychże aparatów. Dlatego, że wyżej wspomniane aparaty nie były zdolne do użytku (brak lamp i z powodu nadciągającej zimy), nie zmontowano takiej łączności.

Wszak do czasu mego odejścia z organizacji, t[o] j[est] 21 V 1947 r., istniała w organizacji łączność przy pomocy kurierów; sądzę, że istniała też łączność korespondencyjna (kodowane listy), które mógł „Orłan" czy „Stiah" pisać lub otrzymywać od łączników w Polsce.

Pytanie: Proszę wyjaśnić sprawę lądowania[o] samolotu.

Odpowiedź: Będąc w listopadzie 194[6][p] r. w kormanickim lesie, byłem zawołany przez „Orłana" na punkt spotkania. Prócz „Orłana" był na tym punkcie jeszcze „Wysoczan", który jesienią 1945 r. wyjechał na zachodnie tereny (Polski), wysłany przez „Orłana". Wtedy „Orłan" zapytał się mnie, gdzie na terenie rejonu „Chołodnyj Jar" mógłby lądować[r] samolot. Wtedy ja na jego mapie zaznaczyłem trzy miejsca:

1) tzw. Kieczera – puste pola pomiędzy lasem Turnica a wsią Jamna Dolna, powiat Przemyśl;

2) dworskie pola we wsi Łomna, gm[ina] Bircza, pow[iat] Przemyśl, między koordynatą ok[oło] 00 a 06-10;

3) pola położone między wsią Jawornik Ruski, gm[ina] Żohatyn, powiat Przemyśl, a wioskami Jasionów, Poręby, gm[ina] Nozdrzec, pow[iat] Brzozów, koordynaty: 10-12-943.

Skąd miał ten samolot przylecieć i kiedy, tego nie wiem. Do czasu mego pobytu w organizacji, t[o] j[est] 21 V 1947 r., żaden samolot na terenie Okręgu nr 1 nie wylądował[s].

Na tym protokół zakończono i zgadza się z treścią mych słów, co stwierdzam własnoręcznym podpisem.

[a-]Hamiwka[-a] Jarosław

Przesłuchał:
(—) Of[icer] Śled[czy] Picheta S.

---

[m] *Poprawiono z:* 1947 r.
[n] *Było:* tehnik.
[o] *Było:* londowania.
[p] *Ostatnia cyfra słabo czytelna.*
[r] *Było:* londować.
[s] *Było:* wylondował.

Допитав:
(—) Слід[чий] оф[іцер] С. Піхета

Вірно:
(—) П. С.

АІНП, 0330/229, арк. 31–33.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

Za zgodność:
(—) P. S.

AIPN, 0330/229, k. 31–33.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

№ 26

Після 30 травня 1947, [Ліська]. Звіт представника слідчого відділу ПУГМ у Ліську Яна Пашкевича про обставини затримання Ярослава Гамівки-«Метеора»

[а-б-]Звіт[-б-а]

про розслідування, проведене у справі захоплення чи явки з повинною члена банди УПА Ярослава Гамівки, псевдо[нім] «Метеор»

Попереднє розслідування у вищезгаданій справі провів слід[чий] капрал Ян Пашкевич[1], а відтак встановив наступне:

21 травня 1947 р. близько 13-ї міліціонер відділку ГМ у Безміговій Горішній Семпйол Адам[2] видавав [...][в] солому з хати, яка раніше належала українцям, невідомій мені жінці з Безмігової Долішньої, й помітив, як із околиці цього села, тобто зі сходу, в його бік крокує якийсь чоловік (на вигляд – демобілізований солдат ВП). Згаданий міліціонер цим чоловіком не зацікавився, бо тією дорогою часто проходили [г-]чоловіки, одягнені подібним чином[-г], що були демобілізовані з ВП і проживали в сусідньому селі Безміговій Долішній.

Цей чоловік підійшов до міліціонера, відхилив свій довгий військовий плащ (з АДВОН), і поклав праву руку на розстебнуту кобуру з пістолетом. Міл[іціонер] Семпйол Адам не зміг одразу застосувати свою зброю, бо автомат тримав за плечима. У цей момент він зрозумів, що має справу з членом якоїсь банди. Тим часом чоловік поцікавився в міліціонера, чи є десь у цій місцевості «Безпека», а коли міліціонер відповів йому, що нема, запитав, наскільки далеко звідси вона розташовується. Міліціонер Семпйол Адам кивнув у бік Ліська, а також відповів, що туди 7 км. Із рукою на пістолеті чоловік відійшов від міліціонера і, озираючись у різні боки, попрямував у напрямку Ліська.

Насправді ж від міліціонера Семпйола Адама до відділку ГМ у Безміговій Горішній, у якому працював, було десь 30 м, тому він негайно побіг

[а-а] *Написано в розбивку*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[г-г] *Так у тексті.*

[1] Пашкевич Ян (нар. 12 V 1907, с. Тісна), кап. (1947). Прийнятий на службу до ГМ 30 IX 1944. До березня 1945 служив у відділку ГМ Балигородського повіту. З березня до жовтня 1945 – у відділку у Вільшаниці. До квітня 1947 – керівник слідчого сектору відділку ГМ у Ліському повіті, фотодактилоскопіст слідчого сектору цього відділку. Звільнений зі служби 15 I 1950. *(АІНП Ж, 0122/846, Особова справа співробітника).*

[2] Семпйол Адам (нар. 6 XII 1925 у м. Ілжа), ст. стр. (1947), капр. (1949), взводн. (1950). З жовтня 1946 – в ГМ. З листопада 1946 до травня 1947 – слухач ЦШ ГМ у Слупську. З травня до серпня 1947 – працівник відділку ГМ в Безміговій Горішній. З вересня 1947 – міліціонер у Варшаві. Звільнений 15 IV 1951. *(АІНП, 0988/1367, Особова справа співробітника).*

Nr 26

Po 30 maja 1947, [Lesko]. Sprawozdanie funkcjonariusza Referatu Śledczego KP MO w Lesku Jana Paszkiewicza dotyczące ujawnienia się Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor”

[a-b-]Sprawozdanie[-b-a]
z przeprowadzonych dochodzeń w sprawie ujęcia, względnie zgłoszenia się członka bandy UPA o nazwisku Jarosław Hamiwka, pseudo[nim] „Meteor”

Wstępne dochodzenia w powyższej sprawie przeprowadził wyw[iadowca] kpr. Paszkiewicz Jan[1], przy czym ustalił, co następuje:

W dniu 21 maja 1947 r., około godz. 13, milicjant Posterunku MO Bezmiechowa Górna, ob[ywatel] Sępioł Adam[2], będąc zajęty przy wydawaniu [...][c] słomy z domu poukraińskiego nieznanej mu kobiecie z Bezmiechowej Dolnej zauważył, jak od strony wylotu tej wsi, t[o] j[est] od strony wschodniej, w jego kierunku zdąża jakiś mężczyzna o wyglądzie zdemobilizowanego żołnierza WP. Wymieniony milicjant nie zainteresował się nadchodzącym mężczyzną, ponieważ o tej porze [d-]podobni w ubiór mężczyźni[-d] często przechodzili w tym kierunku, a którzy mieszkają w sąsiedniej wiosce Bezmiechowej Dolnej, jako zdemobilizowani z WP.

Wymieniony osobnik przystąpił do w[yżej] w[ymienionego] milicjanta, odchylił zarzucony na siebie płaszcz, długi, wojskowy z UNRRA, i położył prawą rękę na odpiętej kaburze z pistoletem. Mil[icjant] Sępioł Adam natychmiast broni użyć nie mógł, ponieważ automat swój miał zarzucony na plecach. W tej chwili milicjant wymieniony zorientował się, że ma do czynienia z członkiem jakiejś bandy. Wymieniony osobnik zapytał milicjanta, czy jest w tej miejscowości Bezpieczeństwo, a gdy mu ów milicjant odpowiedział, że nie ma, zapytał, gdzie jest Bezpieczeństwo i jak daleko. Więc milicjant Sępioł Adam wskazał mu kierunek Leska, oświadczając mu, że do Leska jest 7 km drogi. Odchodząc od milicjanta, w dalszym ciągu trzymał rękę na pistolecie i oglądając się na wszystkie strony, zdążał w kierunku Leska.

[a--a] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[d--d] *Tak w tekście.*

[1] Jan Paszkiewicz (ur. 12 V 1907 w Cisnej), kpr. (1947). Przyjęty do służby w MO 30 IX 1944; do marca 1945 służba na Posterunku MO w Baligrodzie, następnie, od marca do października 1945 na Posterunku MO w Olszanicy; do kwietnia 1947 kierownik Referatu Śledczego KP MO w Lesku, fotodaktyloskop Referatu Śledczego KP MO w Lesku; zwolniony ze służby 15 I 1950. AIPN Rz, 0122/846, Akta osobowe funkcjonariusza.

[2] Adam Sępioł (ur. 6 XII 1925 w Iłży), st. strz. (1947), kpr. (1949), plut. (1950). Od października 1946 w MO; od listopada 1946 do maja 1947 słuchacz CW MO w Słupsku; od maja do sierpnia 1947 milicjant Posterunku MO w Bezmiechowej Górnej; od września 1947 milicjant m.st. Warszawy; zwolniony 15 IV 1951. AIPN, 0988/1367, Akta osobowe funkcjonariusza.

туди й сповістив колег, тобто міл[іціонерів] Казмерчака Юзефа і Майхшака Ришарда, про пригоду. Ті схопили зброю і побігли за чоловіком (він уже відійшов десь приблизно на 60 метрів). Наблизившись до підозрюваного, зупинилися, зайняли захисні позиції, а міл[іціонер] Семпйол Адам, десь із 10-метрової відстані, крикнув чоловікові, щоб зупинився. Той підняв руки вгору, а відтак вищезгаданий міліціонер став його роззброювати.

В підозрюваного виявлена така зброя: автомат ППС № 17698, чотири продовгуваті диски (один пустий, а в трьох інших знаходилося 72 набої), чеський пістолет № 35515 калібру 7.65 у шкіряній кобурі, два магазини до нього (в одному – 6 шт[ук] набоїв), фотоапарат «Кодак» у футлярі, пояс із портупеєю. Чоловік при собі не мав жодних документів.

Згадані вище троє міліціонерів негайно відвели його до міс[цевого] керівництва.

Впродовж попереднього розслідування встановлено, що це член банди УПА, звати його Ярослав Гамівка, син українського священика Павла і Стефанії Іваницької, нар. 26 VII 1918 р. у Волі Олешицькій Любачівського пов[іту]. Осв[іта] – 2 роки здобування фаху з міжнародної торгівлі у Львові. Гр[еко]-кат[олицького] віросп[овідання]. Даний чоловік був завербований до банди УПА 14 VII 1944 р., у ній працював фінансовим інспектором округи й останнім часом [...]в мав псевд[оніми] «Вишинський» і «Метеор». г-Під час подальшого поверхового допиту розповів про переміщення банди УПА-г в Ряшівському та Люблінському воєводствах, а також частково описав і охарактеризував головних командирів та їхніх підлеглих, що діють на вищезгаданій території.

Опис протоколу допиту названої особи, який був складений 30 V 1947 р., було надіслано міс[цевому] в[оєводському] у[правлінню] ГМ, крим[інальному] від[ділові] слідчої сл[ужби], під ч. ж. 992/47/8.

Наступного дня, тобто 22 V 1947 р., г-до міс[цевого] [слід]чого відділу [з']явилися офіцери ВП на чолі з полковником Бєлецьким Н.-г, к[омандир] ом 8-ї див[ізії] піхоти й, за присутності коменданта ГМ у Ліському повіті пор. Цвинара Ф.[3], згаданого члена банди УПА детально допитали. Згодом, о 15-ій год., його забрали з міс[цевого] управління, після чого провели разом із ним у Ліському повіті низку різних оперативних мероприємств, упродовж яких було знайдено велику кількість архівів банди УПА.

---

[3] Цвинар Францішек (нар. 1921). Поручник ГМ (1946). З 1944 – член ПРП. З вересня 1944 – у командуванні ГМ Ряшівського воєводства. З грудня 1944 – в офіцерській школі ГМ у Любліні. З лютого 1945 – керівник комісаріату ГМ у Ряшеві. З жовтня 1945 – на курсах перепідготовки керівників підрозділів ГМ в Лодзі. З грудня 1945 – у командуванні ГМ Ряшівського воєводства. З липня 1947 – повітовий комендант ГМ в Ліську. 15 XII 1948 звільнений з ГМ за «невиконання службових обов'язків та аморальну поведінку». *(АІНП, 658/505, т. 1, Особова справа, Цвинар Францішек).*

Milicjant Sępioł Adam z posterunku MO Bezmiechowa Górna, zajęty był przy pracy w odległości około 30 m od siedziby Posterunku MO i natychmiast pobiegł do lokalu posterunku, gdzie zawiadomił kolegów, t[o] j[est] mil[icjantów] Kaźmierczaka Józefa i Majchrzaka Ryszarda, którzy chwycili za broń i wybiegli za oddalającym się osobnikiem, który odszedł już około 60 metrów. Gdy wymienieni milicjanci podbiegli od tyłu za podejrzanym, przybierając stanowiska ochronne i mil[icjant] Sępioł Adam z odległości około 10 metrów zatrzymał owego osobnika, który na wezwanie milicjanta zatrzymał się i podniósł ręce do góry. Więc w[yżej] w[ymieniony] milicjant przystąpił do podejrzanego, którego rozbroił.

Uzbrojenie podejrzanego składało się: automat PPS nr 17698, cztery dyski podłużne, z czego jeden pusty, a w pozostałych trzech dyskach znajdowało się razem 72 sztuk[i] amunicji, pistolet kal[iber] 7.65, czeski, nr 35515 w kaburze skórzanej, dwa magazynki do tego pistoletu i w jednym z magazynków znajdowało się 6 szt[uk] naboi, aparat fotograficzny w futerale marki Kodak oraz pas główny z koalicyjką. Dokumentów wymieniony przy sobie żadnych nie posiadał.

Wymienionego w[yżej] wym[ienionych] trzech milicjantów natychmiast doprowadziło do tut[ejszej] komendy.

W toku wstępnych dochodzeń ustalono, że jest to członek bandy UPA, o nazwisku Jarosław Hamiwka, syn księdza ukraińskiego Pawła i Stefanii Iwanick[iej], ur. 26 VII 1918 r. w Woli Oleszyckiej, pow[iat] Lubaczów, stanu wolnego, wykszt[ałcenie] – 2 lata Handlu Zagr[anicznego] we Lwowie, wyzn[anie] gr[ecko]kat[olickie]. Wymieniony został zwerbowany do bandy UPA 14 VII 1944 r., w której pracował w charakterze okręgowego inspektora finansowego i ostatnio [...][c] miał pseudo[nimy] „Wyszyński"-„Meteor". [d-]Tok dalszego przesłuchania opiewa o ruchach bandy UPA[-d] na terenie województw rzeszowskiego i lubelskiego, oraz częściowy opis i charakterystykę głównodowodzących i ich podwładnych, działających na powyższym terenie.

Opis sporządzonego częściowego protokołu przesłuchania wymienionego, w dniu 30 V 1947 r. został przesłany tamt[ejszej] W[ojewódzkiej] K[omendzie] MO, Wydz[iałowi] Krym[inalnemu] Sł[użby] Śledczej, pod L.dz. 992/47/8.

Następnego dnia, t[o] j[est] w dniu 22 V 1947 r., do tut[ejszego] Referatu [Śled]czego [z]jawili się oficerowie WP na czele z pułkownikiem ob[ywatelem] Bieleckim N., d[owód]cą 8. Dyw[izji] Piechoty i w obecności Komendanta Powiatowego MO Leska, ob[ywatela] por. Cwynara F.[3], przesłuchali wymienionego członka bandy UPA na swój sposób i następnie o godz. 15 zabrali go z tut[ejszej] komendy, przeprowadzili z nim w powiecie leskim szereg różnych operacji terenowych, w toku których odnaleziono większą ilość archiwum bandy UPA.

---

[3] Franciszek Cwynar (ur. 1921), por. MO (1946). Od 1944 członek PPR; od września 1944 w komendzie MO woj. rzeszowskiego; od grudnia 1944 w szkole oficerskiej MO w Lublinie; od lutego 1945 kierownik komisariatu MO w Rzeszowie; od października 1945 na kursie przeszkolenia kierowników jednostek MO w Łodzi; od grudnia 1945 w komendzie MO woj. rzeszowskiego; od lipca 1947 komendant powiatowy MO w Lesku; 15 XII 1948 zwolniony z MO za „zaniedbywanie obowiązków służbowych i niemoralne prowadzenie się". AIPN, 698/505, t. 1, Akta osobowe funkcjonariusza.

Що потім сталося із згаданим членом банди УПА [...][г], управлінню ГМ невідомо.

Звіт склав:
(—) Пашкевич Я. зі сл[ідчого] від[ділу] ПУГМ

АІНП Ж, 0057/87, арк. 9–10.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.

[г] *Фрагмент нерозбірливий.*

Co następnie stało się z wymienionym członkiem bandy UPA [...][e] Komendzie MO jest nie wiadomo.

Sprawozdanie sporządził:
(—) Paszkiewicz J. z Ref[eratu] Śl[edczego] KP MO

AIPN Rz, 0057/87, k. 9–10.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[e] *Fragment nieczytelny.*

№ 27
1 червня 1947, б. м. Заява Людмили Кіт-«Бурлачки» про службові зустрічі з членами УПА

а-б-в-Заява-в-б-а

1. а) Провідниця – в-г-Дануся Сандович, пс. «Рома»-в, восени 1945 р. виїхала до Самбора (територія УРСР). Пізньої осені вирушала за кордон лісовий інспектор «Ярина»-г1 й повідомила мені, що гг-Дануся Сандович заарештована і вислана до Сибіру-г.

б) «Богдана» – г-Олександра Гайдукевич-г2, оселилася в Риботичахд, шкільна подруга, разом [із] моєю колегою перебувала в банді УПА.

У 1945 р. «Рома» познайомила мене з «Богданою» в г-Марії Станкевич-г – мешканки села Корманичів Фредропільської ґм[іни]. г-«Богдана»-г була головною санітаркою і г-підпорядковувалася «Магістрові»-г. Домовилися, що купуватиму для неї рецептурні ліки, ін'єкційні препарати, записники, папір, кальку, олівці та різн[і] речі для гігієни. Але подругу г-«Богдану» незабаром перевели до району Бірча-г, а виконувати її обов'язки став місцевий

а-а *Написано великими літерами.*

б-б *Написано в розбивку.*

в-в *Підкреслено машинописним способом.*

г-г *Підкреслено від руки.*

г *Біля рядка поставлено від руки знак:* V.

д *Було:* Рибатичах.

1 Голояд Галина, дівоче прізвище Савицька (нар. 30 VI 1922, м. Львів – пом. 2 I 2003, м. Київ), пс. «Марта», «Марта Гай», «Оксана», «Ярина». Від 1939 – член ОУН. Очолювала мережу жіноцтва в Львівській окрузі. Організатор УЧХ на Закерзонні. Була референткою УЧХ у Перемиській окрузі. Від 1949 – секретар Петра Федуна («Полтава»). 6 V 1950 заарештована радянськими спецслужбами. Засуджена до 25 р. позбавлення волі. Покарання відбувала у Владимирській тюрмі, таборах Мордовської АРСР та Кемеровської області. 1964 повернулася в УРСР. Мешкала в м. Бурштин на Івано-Франківщині. *(Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 84–85, 92, 94; Українська жінка у визвольній боротьбі... – С. 120; Іщук О. Іванченко В. Життєвий шлях Галини Голояд-«Марти Гай». – Торонто–Львів, 2010). http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/s.html [10 IX 2014]; https://sites.google.com/site/xatachytalnya1/pismenniki-prikarpatta/goload-galina [10 IX 2014].*

2 Гайдукевич Олександра або Гайдукевич Леся (нар. 1923, біля м. Перемишля у Підкарпатському воєводстві – загинула 11 IV 1947, корманицький ліс у Перемиському повіті Підкарпатського воєводства), пс. «Богдана», «Богданка», «Зена». У 1944 вступила на фармацевтичний факультет Львівського університету. Не довчившись, того саме року перейшла в підпілля ОУН-Б. У 1945 працювала фармацевтом у н-рні «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Також викладала на санітарних вишколах у цьому н-рні. Навесні 1946 – санітарка на санітарному пункті УПА неподалік Перемишля (у I р-ні н-рну «Холодний Яр»). Загинула з колегами та пораненими, підірвавши себе гранатою на санітарному пункті. *(Українська жінка у визвольній боротьбі... – С. 28; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 124; Літопис УПА. Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза: спогади. – Торонто–Львів, 2000. – С. 17–18, 86–87, 142, 180, 184, 188, 192, 199, 250, 404; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 1106; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 95).*

Nr 27

1 czerwca 1947, b.m.w. Oświadczenie Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", na temat jej kontaktów z członkami podziemia ukraińskiego

[a-b-c-]Oświadczenie[-c-b-a]

1. a) Prowidnyca – [c-d-]Danusia Sandowicz, ps. „Roma"[-c] wyjechała w 1945 r. jesienią na tereny USRR, do Sambora. Późną jesienią wyjeżdżała za granicę kontrolerka lasu, ps. „Jaryna"[-d1], która opowiadała mi, że [ed-]Danusia Sandowicz została aresztowana i wysłana na Sybir[-d].

b) „Bohdanna" – [d-]Aleksandra Hajdukiewicz[-d2] zamieszkała w Rybotyczach[f], koleżanka ze szkolnej ławy, była razem [z] moją współpracowniczką w bandzie UPA.

W 1945 r. „Roma" skontaktowała mnie z „Bohdanną" we wsi Kormanice, gm[ina] Fredropol u [d-]Marii Stankiewicz. „Bohdanna"[-d] była sanitariuszką główną i [d-]podlegała „Magistrowi"[-d]. Umówiłyśmy się, że będę załatwiać jej sprawy, a mianowicie: zakupywanie lekarstw na receptę czy zastrzyki, notesy, papier, kalkę, ołówki, oraz różn[e] przybory toal[etowe]. [d-]„Bohdannę" w krótkim czasie przenieśli w rejon Birczy[-d], a sprawy jej załatwiał „Hacko" – miejscowy chłopak, sanitariusz. Praca szła bardzo powoli i uciążliwie, bo tereny były zablokowane [przez] wojsko sow[ieckie], ciągłe akcje; w końcu przesiedlanie ludności, przerwało kontakt z „Bohdanną".

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c--c] *Podkreślono maszynowo.*

[d--d] *Podkreślono odręcznie.*

[e] *Przy wierszu postawiono odręczny znak:* V.

[f] *Było:* Rybatyczach.

[1] Hałyna Hołojad z d. Sawyćka (ur. 30 VI 1922 we Lwowie, zm. 2 I 2003 w Kijowie), ps. „Oksana", „Marta", „Marta Haj", „Jaryna". Od 1939 członek OUN; stała na czele kobiecej siatki przy Krajowym Prowidzie OUN na obw. lwowski; od wczesnej wiosny 1945 organizatorka oddziałów sanitarnych dla UPA; przewodnicząca UCzCh w okręgu przemyskim; od 1949 sekretarka Petra Feduna, ps. „Połtawa"; aresztowana we Lwowie 6 V 1950, skazana na 25 lat pozbawienia wolności; wyrok odbywała w więzieniu włodzimierskim oraz obozach Mordwińskiej ASRS i obwodzie kemerowskim. W 1964 powróciła do USRS. Mieszkała w Bursztynie. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 84–85, 92, 94; O. Iszczuk, W. Iwanczenko, *Żyttiewyj szlach Hałyny Hołojad – „Marty Haj"*, Toronto–Lwiw 2010; *Ukrajińska żinka...*, s. 120; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/s.html [dostęp: 10 IX 2014]; https://sites.google.com/site/xatachytalnya1/pismenniki-prikarpatta/goload-galina [dostęp: 10 IX 2014].

[2] Ołeksandra (Łesia) Hajdukewycz (ur. 1923 koło Przemyśla, zginęła 11 IV 1947 w lesie kormanickim, pow. przemyski), ps. „Bohdanna", „Bohdanka", „Zena". W 1944 na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Lwowskiego; nie zakończywszy studiów, tego samego roku wstąpiła do OUN; w 1945 pracowała jako farmaceutka w nadrejonie „Chołodnyj Jar" I Okręgu OUN i prowadziła wykłady na tamtejszych szkoleniach sanitarnych. Wiosną 1946 sanitariuszka w punkcie sanitarnym UPA nieopodal Przemyśla (w 1 rejonie nadrejonu „Chołodnyj Jar"). Zginęła z kolegami i rannymi w punkcie sanitarnym, wysadziwszy się granatem. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 124; S. Chrin (S. Stebelśkyj), O. Konopadśkyj („Ostrowerch"), *Kriź smich zaliza...*, s. 17–18, 86–87, 142, 180, 184, 188, 192, 199, 250, 404; *Polśko-ukrajiński stosunky...*, s. 1106; *Ukrajińska żinka...*, s. 28; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 95.

санітар «Гацько». Оскільки терени заблокували рад[янські] війська, тривали безперервні військові акції, а також відбувалося переселення цивільних, праця йшла дуже повільно та важко, тож наші контакти з «Богданою» припинилися.

[г-]Та навесні 1946 р. «Богдана» прийшла до мого дому в Перемишлі[-г] (була сама) і знову заангажувала до праці. Вона переважно перебувала у лісі, а в день зустрічі приходила на умовне місце за селом або до мого дому (Корманичі – Даровського), й ми вирішували поточні справи. Я співпрацювала з нею, допоки не захворіла, тобто до серпня 1946 р. Останнім часом вона перебувала в одній криївці з «Магістром» і до села не заходила (вісті від «Оксани»).

[в-]в) Карванська Анна, пс. «Рома».[-в]

Познайомилася з нею завдяки «Оксані» на Рибній площі в Перемишлі у 1946 році. «Рома» попросила, щоб я продала її ковдру та хустину, бо потребує грошей. За тиждень чи трохи більше прийшла до мене додому, я віддала їй гроші за ковдру і хустину, і вона мені сказала, що виїжджає на Захід, здається до Кракова, де попервах житиме в свого дядька.

На це я їй відповіла, що може колись у житті ще побачимося. Побажала всього найкращого і на тому ми розпрощалися.

[г-]Взимку 1946 р., у грудні, ми випадково зустрілися з «Ромою»[-г] в краківському костелі св. Норберта. Я її зовсім не впізнала, і дуже здивувалася, що до мене посміхається незнайомка й киває, щоб підійшла. Вона була в капелюшкові, хоча раніше виглядала простіше. Тоді я дуже зраділа, почала її розпитувати, що робить, чи працює, як справи. У відповідь чула загальні слова. Таких подробиць, як адреса, мені не сказала. Зрештою, я не наполягала, бо розуміла необхідність конспірації. Ми домовилися, що зустрінемося в костелі [св.] Норберта і там поговоримо. [г-]1 V 1947 р. (це було на гр[еко-]кат[олицьке] свято), ми, заливаючись слізьми[-г], вислухали Службу Божу, а затим піднялися до священика Граба привітати його зі святом й іменинами. Там «Рома» сіла біля печі й [г-]розповіла мені про свої нещастя (зауважу[-г], що це відбувалося в канцелярії, де були самі). Вона сказала про те, [г-]що боїться, [г-]аби «Оксана», яка потрапила в полон і знаходиться у Перемишлі[-г], не видала її [місця] перебування, а також поскаржилася на свою рідну тітку, що її ненавидить і погрожує повідомити керівникові, якої вона національності.

«Рома» вирішила їхати до знайомого в Ґлівіці й шукати там роботу. Також попросила мене про всяк випадок дати свою адресу, аби, якщо не матиме куди подітися, могла нею скористатися.

У Ґлівіцах вона перебувала недовго (тиждень чи більше) «1-[...]»[е] на початку лютого приїхала до мене зі всіма речами хворою, з температурою, й стала просити, благати про допомогу та дах над головою. Вже як оселилася у мене, почала відверто розповідати про своє життя, долі й недолі,

---

[е] *Слово розібрати не вдалося.*

[d-]Dopiero w 1946 r. na wiosnę przyszła „Bohdanna" do Przemyśla, do mnie[-d] do domu (byłam sama) i wciągnęła mnie znowu do dalszej pracy. Ona przebywała przeważnie w lesie, a w oznaczonym dniu spotkania przychodziła na umówione miejsce za wsią, albo do mojej kwatery (Darowskiego – Kormanice), gdzie załatwiał[y]śmy bieżące sprawy. Współpracowałam z nią do czasu mojej choroby, t[o] j[est] do sierpnia 1946 r. Ostatnio przebywała ona razem z „Magistrem" w kryjówce i nigdy nie przychodziła do wsi (wiadomości od „Oksany").

[c-]c) Karwańska Anna, ps. „Roma".[-c]

Zapoznałam ją w roku 1946 w Przemyślu na Rybim Placu, przez „Oksanę". „Roma" prosiła mnie, abym jej sprzedała koc i chustkę, bo potrzebne są jej pieniądze. Za tydzień czy może dłużej przyszła do mnie do domu „Roma", wręczyłam jej pieniądze za koc i chustkę, i mówiła mi, że wyjeżdża na zachód, zdaje się do Krakowa, bo ma tam stryjka, u którego początkowo zamieszkała.

Powiedziałam jej, że się może jeszcze kiedyś w życiu zobaczymy. Życzyłam jej wszystkiego najlepszego i na tym rozstałyśmy się.

[d-]W zimie 1946 r., w grudniu, spotkałam „Romę"[-d] całkiem przypadkowo w Krakowie, w kościele św. Norberta. Nie poznałam jej w ogóle, bardzo się zdziwiłam, że nieznana osoba śmieje się do mnie i kiwa głową, abym się zbliżyła do niej. Ubrana była w kapelusz, a przecież znałam ją jak[o] prostą dziewczynkę. Jednak ucieszyłam się nią bardzo, pytałam się ją, co robi, czy pracuje, jak sobie daje radę. Opowiadała ogólnie; większych szczegółów, jak adres swój, nie podała mi. Zresztą nie nalegałam, bo wiedziałam, że każda osoba konspiruje siebie. Umówiłyśmy się, że znowu spotkamy się w kościele [św.] Norberta i pogadamy sobie.

[d-]Spotkałam ją dopiero 1 V 1947 r., bo było to w święta gr[e]c[ko]kat[olickie], więc razem we łzach tonąc[-d] wysłuchałyśmy mszy św[iętej], a potem poszłyśmy na górę, do księdza Hraba – powinszować mu świąt oraz złożyć życzenia imieninowe. U księdza Hraba, przy piecu siedząc, [d-]opowiedziała mi „Roma" o swoim nieszczęściu (zaznaczam[-d], że było to w kancelarii, byłyśmy same), a mianowicie [d-]o tym, że „Oksana" została złapana i siedzi w Przemyślu[-d], boi się, aby nie zdradziła jej pobytu, a druga sprawa to jej rodzona stryjenka, która strasznie jej nienawidzi i grozi, że powie dyrektorowi o jej narodowości.

„Roma" postanowiła wyjechać do Gliwic, do jakiegoś znajomego gościa i tam szukać pracy. Prosiła mnie przy tym o adres mój i na wszelki wypadek, gdyby nie miała się gdzie podziać, skorzysta z niego.

W Gliwicach nie bawiła długo (tydzień albo i więcej) „[...]"[g] no i z początkiem lutego przyjechał[a] do mnie chora, w gorączce, ze wszystkimi rzeczami, prosząc, błagając o pomoc, o dach nad głową. Dopiero u mnie mieszkając, opowiadała mi o swoim życiu i o swoich dolach i niedolach, [d-]o mężu, którego szalenie kochała, który zginął w zimie 1945 r., w Birczy[-d]. Opowiadała mi, że z początku pracowała w rodzinnej wsi, koło Mościsk, później przeszła granicę polską i pełniła funkcję [d-]„rejonowej" w rejonie Birczy"[-d]. Dlaczego ją zdegradowali i przenieśli w okolice Przemyśla, nie jest mi wiadomo. Opowiadała mi o początkowej nienawiści

[g] *Słowo nieczytelne.*

[г-]чоловіка, якого пристрасно кохала і який загинув узимку 1945 р. у Бірчі[-г]. За її словами, попервах вона працювала в рідному селі біля Мостиськ, потім перейшла польський кордон і почала виконувати обов'язки [г-]«районової» в Бірчанському районі[-г]. Навіщо її «понизили» і перевели до району Перемишля, не знаю. Розповіла, як її ненависть до свого чоловіка перетворилася на велике кохання, що закінчилося шлюбом. Про весілля не говорила нічого, лише дуже ображалася на «провідників», котрі після одруження намагаються тримати своїх дружин при собі, а от її із чоловіком «розділили» в організаційних справах одразу після вінчання. Оповідала й про акції по селах, як часто утікала від польського війська, що доводилося переживати, скільки разів бачилася з коханим, на які перешкоди натрапляла в житті, ведучи боротьбу за існування.

В середині лютого «Рома» повернулася на попередню роботу, тобто продавця кооперативу «Нове життя» в Кракові. Вона мешкала в мене до кінця лютого, а згодом переїхала до п[ані] Ґловчинської, на вул. Алея Ґлавацького, 54. Я дуже часто до неї заходила і ми разом прошкували в кіно, до театру чи цукерні на морозиво.

[г-]У середині лютого 1947 р. до Карванської приїхала «Оксана»[-г] і, не маючи де жити, попросилася до мене на кілька днів переночувати, на що я погодилася, бо хіба могла вигнати знайому на сніг, мороз, завірюху? [г-]«Оксана» втекла з Перемиської[-г] в'язниці, й, дуже побоюючись Війська Польського, яке якраз здійснювало акцію по селах, не могла зв'язатися[є] з провідниками «Орланом» чи «Ґригором» (узимку вони не виходили з укриття або криївок, бо знали, наскільки погано щодо неї налаштовані люди).

Тоді вона подалася до найкращої й найсердечнішої своєї подруги – «Роми». Вони, [тобто] «Оксана» й «Рома», мені розповідали, що одна з них мала ще восени 1946 р. розповсюдити літературу УПА – нелеґальні польськомовні брошури – в Кр[акові]. Але завдання не [ви]конала, бо не мала часу, тому що пр[ацювала] з ранку до 8-ї вечора. Вона запитувала, що їй робити, і я порадила все знищити, бо таке розповсюдження ні до чого доброго не приведе, а тільки погіршить становище тих людей, які спокійно живуть і ні у що не втручаються.

«Оксана» вирішила розповісти «Орланові» правду про все це, бо через брак житла більше перебувати в Кракові не могла, а також тому, що була зобов'язана з'явитися до організаційних зверхників.

На провідну неділю «Оксана» знову приїхала до Кракова. Оскільки з самим «Орланом» не змогла побачитися, а лише з його хлопцями – «Птахом» чи «Пімстою» – нічого не владнала. Дуже довго чекала на зустріч із «Орланом», тинялася по селах, криївках, а відтак, через безвихідь, подалася назад до Карванської у Краків (із листом до «провідника» «Орлана» про те, куди

[є] *Було з орфографічною помилкою.*

[ж] *Було:* Кормaнської.

[з] *Було:* Підлібська. *Так само далі.*

do swego męża, która później przekształciła się w wielką miłość, zakończoną ślubem. O weselu nie opowiadała mi, tylko o tym, że natychmiast po ślubie rozdzielili ich, czując wielką urazę do „prowidnyków", którzy żeniąc się, żony zatrzymywali przy sobie. Opowiadała mi o akcjach po wsiach, o tym, jak często uciekała przed wojskiem polskim, ile przeszła zmartwień, ile razy miała możność zobaczenia się z mężem i z jakimi przeszkodami szła przez życie, walcząc o byt.

W połowie lutego dostała „Roma" z powrotem tę pracę, co miała, to znaczy [pracę] ekspedientki Spółdzielni „Nowe Życie" w Krakowie. Mieszkała u mnie do końca lutego, a później przeprowadziła się do p. Głowczyńskiej, na ul. Aleje Głowackiego 54. Przychodziłam do niej bardzo często i razem chodziłyśmy do kina, teatru czy do cukierni na lody.

[d-]W połowie lutego 1947 r. przyjechała „Oksana" do Karwańskiej[-d], a nie mając gdzie mieszkać, prosiła mnie o przenocowanie przez kilka dni, na co zgodziłam się, bo czyż można wygnać znaną osobę na śnieg, mróz, wichurę? [d-]„Oksana" uciekła z więzienia z Przemyśla[-d], bała się bardzo Wojska Polskiego, które w tym czasie robiło akcję po wsiach, nie mogła się skontaktować[h] z prowidnykiem „Orłanem" czy „Hryhorem", którzy w zimie z nor, kryjówek nie wychodzili, a ludność bardzo źle ją traktowała.

Przyjechała do najlepszej i najserdeczniejszej koleżanki, jaką była „Roma" dla niej. W tym to czasie opowiadały mi one, [tj.] „Oksana" i „Roma", że ta druga miała jeszcze jesienią 1946 r. porozrzucać literaturę – nielegalne broszury w języku polskim – UPA na terenie Kr[akowa]. Ale zadania nie [wy]pełniła, bo nie miała na to czasu, gdyż pracowała od rana do 8.00 wieczór. Pytała się, co robić, więc powiedziałam [jej, żeby] to wszystko zniszczyła, bo takie rozrzucanie do niczego dobrego nie doprowadzi, a tylko pogorszy byt tych ludzi, którzy spokojnie żyją i do niczego się nie wtrącają.

„Oksana" postanowiła powiedzieć prawdę „Orłanowi" o tym wszystkim, a nie mogąc dłużej być w Krakowie ze względu na brak mieszkania, a po drugie obowiązek nakazywał zgłosić się do osób, którym podlegała, więc wyjechała.

Na przewodnią niedzielę przyjechała „Oksana" do Krakowa znowu, ale z tym, że nie widziała się z samym „Orłanem", tylko z jego chłopcami, „Ptachem" czy „Pimstą", i nic nie załatwiła. Czekała bardzo długi czas na spotkanie, tułała się po wsiach, po kryjówkach, a w końcu nie mając wyjścia, wyjechała z powrotem do Krakowa, do Karwańskiej, pisząc meldunek do prowidnyka „Orłana", zawiadamiając, gdzie wyjeżd[ż]a i dlaczego. Była u Karwańskiej[i] kilka dni, gdzie zniszczyła literaturę.

W kilka [d-]dni po tym, ok[oło] 20 IV przyjechała do Karwańskiej Podbilska[j] Katarzyna, ps. „Hałka"[3] i kazała „Oksanie"[-d] natychmiast wracać na wieś, bo

---

[h] *Było:* z komunikować.

[i] *Było:* Kormańskiej.

[j] *Było:* Pidlibska. *Podobnie dalej.*

[3] Kazimiera Nakoneczna vel Katarzyna Podbilska (ur. 19 IX 1919 w Młodowicach), ps. „Hałka". Członek OUN, organizatorka siatki kobiecej OUN, łączniczka UPA, kolporterka wydawnictw ukraińskich, kelnerka w restauracji „Bajka" w Legnicy, która była punktem kontaktowym OUN; aresztowana

й чому їде). Поки була в Карванської[ж], знищила літературу. Кілька [г-]днів після того, десь 20 IV, до Карванської приїхала Підбільська[3] Катерина, пс. «Галка»[3], й наказала «Оксані»[-г] негайно повертатися в село, бо там дуже потрібна. «Галка» пробула в «Роми» недовго, тому що поспішала на потяг. Коли «Рома» запитала, куди вона їде, відповіла, що на захід, але куди точно – не сказала.

Я «Галки» не бачила, хоча цього прагнула, тим більше, що чула про її одруження. «Галка» сказала «Оксані», що якщо за два дні повернеться, то могли б вирушити разом, але, хтозна, може вже не вдасться побачитися.

«Оксана» зразу не поїхала, бо дуже чогось побоювалася, лише через два чи три дні наважилася виїхати. При цьому забрала з собою 2–3 примірники нелегальної літератури (це мені відомо від «Оксани»).

З того часу я не мала жодного повідомлення від «Оксани». Аж коли зустрілася з дружиною «Орлана», то дізналася, що «Оксана» щасливо доїхала.

[в-г]) «Оксана»[-в].

[гг-]Боднаренко Марію, пс. «Оксана»[-г], знаю з 1942 року, бо разом працювали на пошті в Кракові. Ближче я її в Кракові не знала, бо це дуже юна дівчинка, тож, ясна річ, старша жінка, в якої свої подруги, до молодших приставати не буде. Отже, я особисто ніколи не звертала на неї уваги. У Кракові перебувала дуже недовго (3–4 міс[яці]) і була переведена до Любліна (чи Радома).

Влітку 1945 року я її випадково зустріла на ринку в Перемишлі й тоді вона мене дуже здивувала. На питання: «Як справи?» відповіла дуже зневажливо, похапцем, тому я попрощалася з нею і пішла. [г-]І лише недавно «Богданна» мені сказала, що така «чорненька», «маленька», тобто «Оксана»[-г], працює в лісі на Бірчанщині. Чим вона займалася в 1945 р. – не знаю. Лише в 1946 р. я зустріла її в селі Корманичі[и], після чого ми знали одна про одну лише те, що обоє працюємо в УПА.

Згодом, коли я зустрічалася з «Ромою», поговорила з «Оксаною» трохи більше. Вона тоді перебувала у селі Молодовичі Фредропільської ґм[іни], що неподалік Перемишля, [г-]й була зв'язковою «Григора»[-г]. Восени 1946 р. її призначили зв'язковою «Орлана». Я зрозуміла, що вона підтримувала регулярний організаційний зв'язок із хлопцями «Орлана» – «Пімстою» чи «Птахом».

Знаю й те, що часто купувала папір, олівці та кальку в Перемишлі. А от чи виїжджала вона деінде, що там узагалі робила, цього не скажу, адже

[и] *Було:* Комарниця.

[3] Наконечна Казимира або Підбільська Катерина (нар. 19 IX 1919, Молодовичі), пс. «Галка». Член ОУН-Б, організатор жіночої мережі ОУН-Б, зв'язкова УПА. Займалася тиражуванням українських видань. Працювала офіціанткою у ресторані «Байка» в Лігниці, де був пункт збору членів ОУН-Б. Заарештована в Єленій Гурі 22 VIII 1947. Передана до ВУГБ у Вроцлаві. Згодом звільнена. *(АІНП, 0192/330, т. 30; АІНП Вр, 038/102, т. 1; Balbus T. «Okno na świat». Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954) // Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji... – S. 82–84; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 50).*

bardzo jej potrzebują. „Hałka" nie zabawiła długo u „Romy", gdyż spieszyła się do pociągu. Zapytana przez „Romę" dokąd jedzie, odpowiedziała, że na zachód, lecz dokąd – tego nie powiedziała.

Ja „Hałki" nie widziałam, chociaż miałam pragnienie zobaczyć ją, tym bardziej, że słyszałam o jej wyjściu za mąż. „Hałka" powiedziała do „Oksany", że może za dwa dni wróci, to pojechałyby razem, ale i to kto wie, bo może już się nie zobaczą.

„Oksana" zaraz nie wyjechała, bo bardzo się czegoś obawiała, dopiero za dwa czy trzy dni zdobyła się na wyjazd, zabierając z sobą 2–3 egz[emplarze] nielegalnej literatury (tak mi wiadomo od „Oksany").

Od tego czasu nie miałyśmy najmniejszej wiadomości od „Oksany", lecz przy spotkaniu się z żoną „Orłana" dowiedziałyśmy się, że „Oksana" zajechała szczęśliwie.

[c-]d) „Oksana"[-c].

[ed-]Bodnarenko Maria, ps. „Oksana"[-d] znana mi jest od roku 1942, gdyż wspólnie pracowałyśmy na poczcie w Krakowie. Bliżej jej w Krakowie nie znałam, bo jest to dziewczynka bardzo młoda, a wiadomo, że osoba stara, która miała swoje koleżanki, z młodszymi przystawać nie będzie. Więc ja osobiście nigdy na nią nie zwracałam uwagi. W Krakowie bawiła bardzo krótko (3–4 mies[iące]) i została przeniesiona do Lublina czy Radomia.

W roku 1945, w lecie, będąc na Rynku w Przemyślu, spotkałam ją przypadkowo, co wywołało u mnie bardzo wielkie zdziwienie. Na pytanie: „Co pani robi?", odpowiedziała bardzo lekceważąco, wymijająco, więc pożegnałam ją i odeszłam. [d-]Dopiero „Bohdanna" powiedziała mi, że taka czarniutka, malutka, to jest „Oksana"[-d], która pracuje w lesie w okolicach Birczy. Jaką spełniała funkcję w 1945 r. – nie wiem. Dopiero w 1946 r. spotkałam ją we wsi Kormanice[k] i od tego czasu wiedziałyśmy o sobie tyle, że jedna pracuje w UPA i druga.

Później przy spotkaniu z „Romą" mówiłam trochę więcej z „Oksaną", która w tym okresie przebywała w okolicach Przemyśla, we wsi Młodowice, gm[ina] Fredropol. [d-]W tym okresie podlegała ona „Hryhorowi", była jego łączniczką[-d]. Ostatnio, na jesieni 1946 r. została przydzielona jako łączniczka „Orłana". Wnioskuję z tego, bo ciągle spotykała się z chłopcami od „Orłana" – „Pimstą" czy „Ptachem".

Jest mi wiadomo, że często robiła zakupy: papieru, ołówków, kalki... w Przemyślu; czy wyjeżdżała gdzieś w jakieś okolice – co w ogóle robiła – nie wiem, gdyż cały sierpień, wrzesień i połowę października 1946 r. przeleżałam w łóżku, w ogóle nie wstając na nogi, a z końcem października 1946 r. wyjechałam do Krakowa. Z jakich powodów przyjechała do Krakowa, podałam poprzednio, ale

---

22 VIII 1947 w Jeleniej Górze, przekazana do WUBP we Wrocławiu, zwolniona. AIPN, 0192/330, t. 30; AIPN Wr, 038/102, t. 1; T. Balbus, *„Okno na świat". Formy antykomunistycznej działalności Ukraińców w Polsce południowo-zachodniej na tle kontrakcji Urzędu Bezpieczeństwa (1945–1954)* [w:] *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji...*, s. 82–84; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 50.

[k] *Było:* Komarnica. *Podobnie dalej.*

увесь серпень, вересень і впродовж половини жовтня 1946 р. я хворіла (лежала в ліжку і не могла ходити), а в кінці жовтня поїхала до Кракова. Чому вона приїжджала до Кракова, я розповіла вище, а кудись далі вона не їздила. Разом із нею я один раз побувала в Бохні, де ще з часів німецької окупації замешкувала її подруга з пошти, якась Балійчик Анна, яка мала вийти заміж і жити десь на заході.

«Оксана» хотіла лег[а]лізуватися, знайти якусь роботу, помешкання й розпочати чесне, спокійне життя. На Заході мала на прикметі тільки «Рому», але в неї оселитися не могла, бо її квартира для 5 осіб була замалою, тож шукала подругу з пошти. Вранішнім потягом ми вирушили до Бохні. Відшукали сім'ю Балійчук[i], але застали саму матір, яка дала «Оксані» адресу своєї доньки Нусі у Катовицях (Соболі Анна, [вул.] Міцкевича, 1, пекарня). Через два дні «Оксана» поїхала до Катовиць, але виявилося, що на вул. Міцкевича немає жодної пекарні, а в будинкові за № 1 подружжя Содолів[ї] ніколи не мешкало. Отже, вона повернулася назад; [г-]а через кілька днів приїхала «Галка» й сповістила її, щоб негайно вирушала в село, бо там дуже потрібна[-г].

ґ) [г-]Підбільська Катерина, пс. «Галка»[-г] – я її знаю, починаючи з весни 1945 року, як просту сільську дівчину, яка носила молоко для моєї сестри-вчительки в селі Молодовичі. Ніколи не підозрювала, що вона може працювати в УПА. Лише восени 1945 р. зустрілася з нею в селі Корманичі і дізналася, чим вона займається.

«Галка» від часу, про який мені сказали, тобто з [г-]ранньої осені [19]45 [р.] дотепер, була зв'язковою провідника «Орлана»[-г]. Із нею мене ніщо ніколи не зв'язувало, а останній раз я її бачила ще влітку 1946 р. у Перемишлі.

[в-]д) [г-]«Роксолана»[-в] ..... Ірка[4], зв'язкова «Орлана»[-гґ].

Ми з нею познайомилися в 1946 р. на зелені свята. Знаю, що вона зі сходу, дуже багато виходила, знає практично все «Закерзоння» (території з польського боку кордону). В 1946 р. вона вже нікуди не ходила, а тільки лікувалася, бо хворіла, її турбували опухлі ноги. Останнім часом, тобто восени 1946 р., вона перебувала в Молодовичах, а де тепер знаходиться – гадки не маю. [г-]Знаю лише від «Оксани» (після другого перебування в Кракові), що «Роксолана» вийшла[-г] заміж, [і] що в 1947 р. виїхала на Захід до знайомих свого чоловіка, які разом з ним, під час німецької окупації, перебували в Освєнцимі. Де їздила «Роксолана», куди, для чого, з чим – не знаю, бо востаннє її бачила ще влітку 1946 р.

[ґ]е) [в-г-]«Малуша»[-г-в] ..... дівчина зі Сходу, з півн[ічної] частини Поділля.

---

[i] *Вище:* Балійчик.

[ї] *Вище див.:* Соболь.

[4] Козакевич-Суровіцька Ірина або Приставська Елжбєта (нар. 1 VIII 1926, Бібрка), пс. «Роксолана». Зв'язкова референта СБ Перемиської округи Миколи Дуди («Соловей») та Василя Галаси («Орлан»). Дружина Романа Суровецького («Бистрий»). Заарештована 22 VIII 1947 МГБ в Єленій Горі. Звільнена 30 VIII 1947. *(АІНП 01224/2025, mf; АІНП 0192/337, t. 17; Sawczyn M. op. cit. – S. 50, 61, 81; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 50).*

poza Kraków sama nie wyjeżdżała. Byłyśmy obydwie raz jeden w Bochni, gdzie mieszkała, jeszcze z czasów okupacji niemieckiej, jej koleżanka z poczty, niejaka Balijczyk Anna, która miała wyjść za mąż i gdzieś zamieszkała na zachodzie.

„Oksana" chciała się z[a]legalizować i odnaleźć jakąś pracę, mieszkanie i rozpocząć uczciwe, spokojne życie. Na zachodzie miała tylko „Romę", ale u niej mieszkać nie mogła, gdyż za małe mieszkanie było tam – na 5 osób, więc szukała koleżanki z poczty. Rannym pociągiem wyjechałyśmy do Bochni. Odnalazłyśmy rodzinę Balijczuk[l], ale samą matkę, która podała „Oksanie" adres swej córki Nusi do Katowic (Soboli Anna, [ul.] Mickiewicza nr 1, piekarnia). Po dwóch dniach wyjechała „Oksana" do Katowic, ale okazało się, że na ul. Mickiewicza nie ma żadnej piekarni, a pod nr 1 nigdy podobni państwo Sodolowie[m] nie mieszkali. Więc zrezygnowała, wróciła z powrotem; [d-]po kilku dniach przyjechała „Hałka" i zawiadomiła ją, żeby się natychmiast udała na wieś, bo bardzo im jest potrzebna[-d].

e) [d-]Podbilska Katarzyna, ps. „Hałka"[-d] – znam ją od roku 1945, od wiosny, jako prostą, wiejską dziewczynę, co nosiła mleko do mojej siostry – nauczycielki, we wsi Młodowice. Nigdy nie podejrzewałam jej, że ona może pracować w UPA. Dopiero w 1945 r. jesienią spotkałam się z nią we wsi Kormanice, gdzie dowiedziałam się o jej pracy.

„Hałka" od czasu, gdy mi powiedzieli, to jest [d-]wczesną jesienią [19]45, do teraz była łączniczką prowidnyka „Orłana"[-d], z nią nigdy mnie nic nie łączyło, a ostatni raz widziałam ją jeszcze latem 1946 r. w Przemyślu.

[c-]f) [d-]„Roksolana"[-c] ..... Irka[4], łączniczka „Orłana"[-df].

Poznałam ją w 1946 r. na Zielone Święta, wiem, że jest ze wschodu; strasznie dużo chodziła, zna prawie całą [tzw.] Zakerzońszczyznę (tereny po stronie polskiej). W 1946 r. nigdzie już nie chodziła, a tylko leczyła się, bo była chora, a przy tym miała nogi cał[kowicie] opuchnięte. Ostatnio przebywała w Młodowicach, t[o] j[est] w 1946 r., na jesieni, a gdzie się obecnie znajduje – nie mam pojęcia. [d-]Wiadomo mi tylko od „Oksany" (po drugim pobycie w Krakowie), że „Roksolana" wyszła[-d] za mąż, [i] że w 1947 r. wyjeżdżała na zachód do znajomych swego męża, którzy razem z nim siedzieli w Oświęcimiu za czasów okupacji niemieckiej. Gdzie wyjeżdżała „Roksolana", dokąd, [dla]czego, z czym – nie mam pojęcia, bo [o]statni raz widziałam ją jeszcze w lecie 1946 r.

[f]g) [c-d-]„Małusza"[-d-c] ..... ze wschodu dziewczynka, z półn[ocnego] Podola.

Była w 1945 r. jakąś gospodarczą. Poznałam ją w lecie 1945 r., gdyż miałam dla niej meldunek z Przemyśla, który wręczyła mi moja „prowidnycia" – „Roma", który miałam osobiście doręczyć.

---

[l] *Wyżej:* Balijczyk

[m] *Wyżej:* Soboli.

[4] Irena Kozakewycz-Surowecka vel Elżbieta Prystawska (ur. 1 VIII 1926 w Bóbrce), ps. „Roksolana", łączniczka referenta SB na okręg przemyski Mykoły Dudki lub Dutki, ps. „Sołowij" oraz Wasyla Hałasy, ps. „Orłan". Żona Romana Surowećkiego, ps. „Bystryj". Aresztowana 22 VIII 1947 przez funkcjonariuszy PUBP w Jeleniej Górze, zwolniona 30 VIII 1947. AIPN, 01224/2025, mf; AIPN, 0192/337, t. 17; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 50, 61, 81; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 50.

Вона в 1945 р. була якоюсь «господарчою». З нею познайомилася влітку 1945 р., бо мала їй особисто вручити листа з Перемишля, якого мені передала моя «провідниця» «Рома».

Це було влітку 1945 р., коли я відводила лісового інспектора «Ярину» до села Корманичіл.

є) в-г-«Ярина»-г-в ..... ні її прізвища, ні місцевості, звідки вона родом, не знаю.

Вона мені розповідала лише те, що вже вдова (хоча їй усього 25 чи 26 років). г-Чоловіка втратила в партизанці УПА-г на Сході, й, щоб забутиий про втрату, перейшла на польську територію, де далі виконувала свої обов'язки.

Пізньої осені вона виїхала в схід[ну] частину УРСР.

ж) в-г-«Магістр»-в – Ярослав Солган-г, уперше його побачила у період окупації, бо працював в аптеці на вул. Міцкевича в Перемишлі. Був головним лікарем Перемиської округи. Йому підпорядковувалася «Богдана».

Ми з ним познайомилися в 1946 р. на Великодні св[ята] у Корманичах. Коли не було «Богдани», «Магістр» зі мною залагоджував справи закупівель або вів розрахунки чи видавав гроші.

з) «Луговий» – провідник.

«Орач» – провідник СБ.

«Вишинський» – головний господарчий – Гамівкак Ярослав.

2. Які члени Ор[ганізації] діяли в Кракові?

а) Карванська Анна, пс. «Рома».

3. Які зв'язкові Орг[анізації] діяли в-на території Польщі-в та за кордоном?

а) «Галка», «Оксана», «Роксолана».

За кордоном: високий, блондин, у світлому плащі, з поясом із великою пряжкою.

4. З якими членами Орган[ізації] зустрічалися у Кракові?

«Рома» – Карванська Анна, «Оксана» – Боднаренко Марія, «Марічка» – Крупинська Марія (дружина «Орлана»).

5. Хто виїжджав за межі Кракова?

Карванська Анна в січні 1947 р. виїжджала до Ґлівіц, де перебувала 1–3 тижні.

Я з Марією Боднаренко-«Оксаною» виїжджала в квітні 1947 р., приблизно 17, 18 чи 19 [числа], до Бохні.

Підбільська, перебуваючи в Кракові, виїжджала далі на захід, але куди – я не знаю.

6. Хто приїжджав до Кракова?

Марія Боднаренко-«Оксана», дружина «Орлана», Підбільська Катерина-«Галка».

й *Було з граматичною помилкою.*

к *Було:* Гамілка.

Było to wtedy, kiedy odprowadzałam kontrolerkę z lasu, ps. „Jaryna" w lecie 1945 r., do wsi Kormanice.

h) [c-d-]„Jaryna"[-d-c] ..... nazwiska ani miejscowości skąd jest, nie znam.

Opowiadała mi po drodze tylko, że jest już wdową, chociaż liczy 25–26 lat. [d-]Męża straciła w partyzantce UPA[-d] na wschodzie i aby zapomnieć[n] o stracie, przeniosła się na tereny polskie, gdzie spełniała dalej swe zadania.

Późną jesienią wyjechała na wschod[nie] tereny USRR.

i) [c-d-]„Magister"[-c] – Jarosław Sołhan[-d], znam go z widzenia z czasów okupacji, bo pracował w aptece na ul. Mickiewicza w Przemyślu. Był głównym lekarzem na okręg Przemyśla. Jemu podlegała „Bohdanna".

Poznałam go w 1946 r. na Wielkanocne Św[ięta] w Kormanicach. Gdy nie było „Bohdanny", „Magister" ze mną załatwiał sprawy zakupów lub prowadził rozliczenia, czy wydawał pieniądze.

j) „Łuhowyj" – prowidnyk.

„Oracz" – prowidnyk SB

„Wyszyński" – główny gospodarczy – Hamiwka[o] Jarosław.

2. Osoby or[ganizacji] na terenie Krakowa.

a) Karwańska Anna, ps. „Roma".

3. Łącznicy org[anizacji] [c-]na terenie Polski[-c] i za granicą.

a) „Hałka", „Oksana", „Roksolana".

Za granicą: wysoki, blondyn, w jasnym prochowniku, z paskiem z dużą klamrą.

4. Spotkania w Krakowie z osobami organ[izacji].

„Roma" – Karwańska Anna, „Oksana" – Bodnarenko Maria, „Mariczka" – Krupińska Maria (żona „Orłana").

5. Kto wyjeżdżał poza Kraków?

Karwańska Anna wyjeżdżała w styczniu 1947 r. do Gliwic, gdzie bawiła 1–3 tygodnie.

Ja z Marią Bodnarenko „Oksaną" wyjeżdżałam w kwietniu 1947 r. ok[oło] 17, 18 [lub] 19 do Bochni.

Podbilska, przebywając w Krakowie, wyjeżdżała dalej na zachód, ale gdzie – nie jest mi wiadomo.

6. Kto przyjeżdżał do Krakowa?

Maria Bodnarenko – „Oksana", żona „Orłana, Podbilska Katarzyna – „Hałka".

7. „Junka" – nie znam i nigdy nie słyszałam o takim pseudonimie.

8. Znajomość i spotkania z żoną „Orłana" i „Romą"?

Żonę „Orłana" znam z czasów szkolnych, z roku 1944, chodziła ze mną na kursy maturalne w Przemyślu. Znałam ją dobrze z widzenia, lecz bliżej nigdy z nią nie rozmawiałam, dlatego nie znałam jej nazwiska dokładnie (Sidorska lub Sawczak).

---

[n] *Było*: zapomnąć.

[o] *Było*: Hamiłka.

7. Хто така «Юнка» – я не знаю, ніколи не чула про такий псевдонім.

8. Чи знайомі або зустрічалися з дружиною «Орлана» та «Ромою»?

Дружину «Орлана» я знаю зі шкільних часів. З 1944 року вона ходила зі мною на випускні курси в Перемишлі. Знаю, як вона виглядає, але з нею ніколи не розмовляла, тому навіть не знаю, яке вірне її прізвище – Сідорська чи Савчак.

Восени [19]45 року, коли тривала переселенська акція, я бачила дружину «Орлана» в місті, недалеко від станції. Тоді мені здалося, що вона кудись збирається їхати. Я привітала її із нещодавнім заміжжям, про що раніше дізналася від своєї провідниці «Роми» (вона казала, що «провідник одружується з тією чорною Марійкою, з випускного курсу»). Того разу я її побачила вперше, а другий раз – у Перемишлі, коли перед візитом до лікаря вона заходила до мене додому (адресу дізналася в «Богдани») помитися. Це було весною 1946 р. Згодом я її зустріла ще раз, коли фірою їхала через вул. Словацького в бік Пікулиць, але вона мене не помітила.

Більше я з нею в Перемишлі не перетиналася, а от у Кракові в неділю, 4 V 1947 р., побачила її на сходах коло брами костелу св. Норберта, чому дуже здивувалася. Перш за все я привітала її з народженням сина, про що знала від «Оксани». Далі запитала, коли вона приїхала, звідки, чи виселяють вже людей із Перемишля, де знаходиться її син. Вона відповіла, що поки що не виселяють, лише села, та й то тільки ті, що найближчі до лісів. Щодо сина, то не хотіла мені казати, де він, але підійшла якась жінка і сказала їй, що син прокинувся й плаче. Тож хоч-не-хоч, а пообіцяла мені свого сина показати. Ми піднялися з нею нагору, до будинку священика костелу св. Норберта, і там, у кімнаті пані Негребецької, побули якусь хвилинку, милуючись сином.

Вона нарікала, що нікому дитині навіть молока принести, тому я вирішила їй допомогти. Раз на два дні вранці приходила до неї нагору, брала пляшку й носила молоко з найближчої молочарні для її сина.

11 V 1947 р. ми з «Ромою» прийшли під костел св. Норберта. Я піднялася нагору, допомогла знести візок із сином «Орлана» вниз, і далі, через Домбницький міст, пішли гуляти на інший бік Вісли. Там просиділи до 6-ї год[ини] вечора. Перед кінотеатром «Сюіт» я покинула «Ромy», допомогла внести візок наверх, під двері. Далі ми з «Ромою» поїхали на трамваї до неї. Я їй надрукувала договір на машинці і о пів на другу ночі повернулася додому.

12 V 1947 р. увечері, як заходила в кімнату дружини «Орлана», мене затримало УГБ.

9. Скільки разів і хто приїжджав з-за кордону?

У мене був один раз гість із американської окупаційної зони. Високий такий чоловік, блондин, у світлому плащі. Його я познайомила з «Оксаною» і з нею відіслала у село, де вона мала його познайомити з «Орланом» або «Григором». Як звати гостя – я не знаю, його не запитувала.

W roku [19]45 jesienią, gdy było przesiedlanie ludności, spotkałam żonę „Orłana" w mieście, niedaleko stacji; miałam wrażenie, że ona gdzieś wyjeżdża. Pogratulowałam jej zamążpójścia, o czym wiedziałam od swojej prowidnyci „Romy", która wiedziała tylko tyle, że prowidnyk żeni się z tą Maryjką czarną, z kursu maturalnego. To był pierwszy raz, a drugi raz widziałam ją w Przemyślu; gdy szła do lekarza, wstąpiła do mnie do domu (od „Bohdanny" znała adres), chcąc się obmyć. To było wiosną 1946 r. Później spotkałam ją raz [jak jechała] na furze przejeżdżając przez ul. Słowackiego w stronę Pikulic, ale ona mnie nie zauważyła.

Więcej jej w Przemyślu nie widziałam, aż dopiero w Krakowie 4 V 1947 r., w niedzielę. Wchodząc w bramę kościoła św. Norberta, spotkałam się z żoną „Orłana" na schodach, co mnie bardzo, a bardzo zdziwiło. Przede wszystkim pogratulowałam jej syna, o czym wiedziałam od „Oksany". Pytałam się, kiedy przyjechała, skąd, czy wysiedlają już ludzi z Przemyśla, jak chowa się jej syn? Opowiadała mi, że na razie nie wysiedlają, tylko wsie, i to te, które znajdowały się najbliżej lasów. Co do syna, to nie chciała mi powiedzieć, gdzie jest, dopiero nadeszła jakaś pani i powiedziała jej, że syn jej zbudził się i płacze. Więc rad[a] nie rad[a], obiecała mi swego syna pokazać. Poszłam z nią na górę, na plebanię kościoła św. Norberta i tam spędziłam z nią, w pokoju pani Nehrebeckiej chwilę czasu, rozkoszując się ładnym wyglądem syna.

Narzekała, że nie ma jej kto nawet mleka przynieść dla dziecka, [więc] postanowiłam jej pomóc. Co drugi dzień przychodziłam do niej rano na górę, brałam flaszkę, przynosiłam jej mleko dla dziecka z pobliskiej mleczarni.

11 V 1947 r. przyszłam z „Romą" pod kościół św. Norberta, sama weszłam na górę, pomogłam znieść wózek z synem „Orłana" na dół, tam złączyłyśmy się z „Romą" i poszły[śmy] na spacer nad Wisłę przez most Dębnicki na drugą stronę, i tam siedziałyśmy do godz. 6 wieczorem. Przed kinem „Suit" roz-[s]tałyśmy się z „Romą", ja pomogłam wnieść wózek na górę, pod drzwi, pożegnałam ją i razem z „Romą" odjechałam tramwajem do niej; napisałam jej umowę na maszynie i o godz. 1.30 wróciłam do domu.

12 V 1947 r., wchodząc do pokoju żony „Orłana" wieczorem, zostałam zatrzymana przez UBP.

9. Ile razy i kto przyjeżdżał z zagranicy?

Raz jeden był gość u mnie z amerykańskiej strefy okupacyjnej; wysoki, blondyn, w prochowniku jasnym, którego zapoznałam z „Oksaną" i z nią odesłałam go na wieś, gdzie skomunikować go miała z „Orłanem" lub „Hryhorem". Jak się nazywał – nie wiem, nie pytałam się go.

10. Z kim zamieszkiwała w Krakowie [19]46/[19]47, zimą, i z kim z osób organ[izacji] się spotykała?

Zimą 1946 r. zam[ieszkiwałam] sama jedna, dopiero w lutym 1947 r. przyjechała do mnie „Roma" – Karwańska, i mieszkała prawie cały miesiąc. Do niej przyjechała po 15 II 1947 r. „Oksana" i wszystkie trzy zamieszkiwały[śmy] razem przez kilka dni.

10. З ким у зиму (з [19]46 на [19]47) проживала в Кракові, з якими особами з Орган[ізації] зустрічалася?

Взимку 1946 р. я мешкала одна, лише в лютому 1947 р. приїхала до мене «Рома»-Карванська, й пробула в мене майже цілий місяць. До неї десь після 15 II 1947 р. прибула «Оксана» і ми втрьох упродовж кількох днів жили в одному домі.

Більше ніхто в мене не жив і [и]з членами Організації я не зустрічалася[и].

11. Хто виїхав до Вроцлава?

«Галка», яку застала у Карванської, говорила, що поспішає на потяг, але чи він був у бік Вроцлава, цього я не знаю. За її словами, він прямував кудись на захід.

12. Які пункти зв'язку знаєте у Польщі та за кордоном?

Одного разу прибув до мене гість, здається, десь із Мюнхену[л] (звідки він саме – не знаю, але те, що з американської [окупаційної] зони, то це точно). Про інші закордонні пункти мені нічого не відомо. Також переконана, що в Польщі пунктом у Кракові керувала Карванська, бо її адресу знав «Орлан», коли туди відряджав «Галку», тим паче, що восени вона вже працювала (розповсюджувала літературу). Більше пунктів зв'язку я не знаю. На захід, за межі Кракова, не виїжджала.

(—) Кіт Людмила
1 VI 1947 р.

АІНП, 0330/229, арк. 34–38.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[л] *Було:* Мюнхеж.

Więcej z nikim nie mieszkałam i [z nikim] z osób organizacyjnych nie spotykałam się.

11. Kto wyjechał do Wrocławia?

„Hałka", będąc u Karwańskiej, wspominała, że się spieszy do pociągu, ale czy w stronę Wrocławia, tego nie wiem; ogólnie mówiła, [że] na zachód.

12. Jakie punkty kontaktowania zna w Polsce i za granicą?

Raz przybył do mnie gość, zdaje się, z München[p], dokładnie nie wiem, w każdym bądź razie, ze strefy amerykańskiej. Więcej punktów zagranicznych nie znam. W Polsce wiem tylko, że Karwańska miała w Krakowie punkt, bo jej adres był wiadomy „Orłanowi", kiedy wysyłał „Hałkę", no i przecież na jesieni miała już pracę (rozrzucanie literatury). Więcej punktów nie znam, na zachód, poza Krakowem, nie wyjeżdżałam.

(—) Kot Ludmiła
1 VI 1947 r.

AIPN, 0330/229, k. 34–38.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[p] *Było:* Muncherz.

№ 28

4 червня 1947, Ряшів. Оперативне зведення № 034 для міністра МГБ про невдалу спробу захоплення Ярослава Старуха-«Стяга»

Ряшів, 4 VI [19]47 р.

Кабінету міністра
г[ромадської] б[езпеки]

Оперативне зведення № 034 від 3 VI [19]47 р.
Мапа 1: 100000

Діяльність війська:

Захоплено бандитів	
Убито бандитів	5
Захоплено підозрюваних	14

Здобуто зброї:

РКМ	1
Гвинтівок	1
Автоматів	1
Пістолетів	1
Гранат	1
Боєприпасів	450
Знищено криївок	1
Знищено шалашів	6

2 стрілецька рот[а] 5 пп 3.06.[19]47 р. під час операції, проведеної в лісі Сувтиського рай[ону] (координати 6968, 6969, 6970), вбила 1 бандита й здобула 1 ППШ і 1 пістолет.

Маневрена група 11 пп, що оперувала в лісі ([координата] 4644), 2.06. [19]47 р. убила офіц[ера] та санітара банди УПА, а також здобула зброю: 1 ручний кулемет, 8 дисків для ручного кулемета, 450 боєприпасів, 10 ракетниць, 1 гранату, 2 бруски тротилу, 1 польову аптечку.

3 VI [19]47 р. прийшов до командира 7 пп зі зброєю (мілкокаліберна гвинтівка № 559) член банди «Калиновича» Міхалувка Михайло, пс. «Ліно».

Рот[а] батальйону «Познань» ВВБ у ко[о]рд[инатах] 4115 [...][a] 6 шалашів банди, вздовж річки Солінки у напряму Осади[1]–Ветлина.

---

[a] *Фрагмент тексту нерозбірливий.*

[1] Місцевість не встановлена.

Nr 28

4 czerwca 1947, Rzeszów. Meldunek sytuacyjny nr 034 dla Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, zawierający m.in. opis nieudanej próby ujęcia Jarosława Starucha, ps. „Stiah"

Rzeszów, dnia 4 VI [19]47 r.

Do Gabinetu Ministra
B[ezpieczeństwa] P[ublicznego]

Meldunek sytuacyjny nr 034 za dzień 3 VI [19]47 r.
Mapa 1:100000

Akcja wojska:

ujęto bandytów	
zabito bandytów	5
ujęto podejrzanych	14

Zdobyto broni:

rkm	1
karabinów	1
automatów	1
pistoletów	1
granatów	1
amunicji	450
zniszczono bunkrów	1
zniszczono szałasów	6

2. komp[ania] strzelecka 5. pp w dniu 3.06.[19]47 r. w czasie przeprowadzanej operacji w lesie rej[on] Suwtysy [w] ko[o]rd[ynatach] 6968, 6969, 6970, [w] wyniku operacji zabito 1 bandytę, zdobyto broni: 1 PPSza, 1 pistolet.

Grupa manewrowa 11. pp, operując w lesie [koordynata] 4644 dnia 2.06. [19]47 r. i 3.06.[19]47 r., zabiła 1 ofic[era] i felczera bandy UPA oraz zdobyła broni: 1 rkm, 8 dysków do rkm, 450 szt[uk] amunicji, 10 rakietnic, 1 granat, 2 kostki trotylu, 1 apteczkę polową.

Dnia 3 VI [19]47 r. zgłosił się z bronią kbk nr 559 członek bandy „Kałynowycza" Michałuwka Michał, ps. „Lino" do dowódcy 7. pp.

WBW komp[ania] ba[tali]onu „Poznań" zniszczyła w ko[o]rd[ynatach] 4115 [...][a] 6 szałasów bandy, wzdłuż rzeki Solinki w kierunku Osady[l]–Wetlina.

---

[a] *Fragment nieczytelny.*

[l] Miejscowość nieustalona.

2 VI [19]47 р. рот[а] розвідки виявила в районі координат 5407, 5507, 5607, 5477 і знищила діжки з житом, вівсом і ячменем загальною вагою 1700 кг.

2 VI [19]47 р. солдати КВБ і резерву штабу дивізії виявили в селі Жерденка[б] ([координата] 7395) криївку, в якій лежала одна мілкокаліберна гвинтівка. Криївку знищили. Функ[ціонер]и УБ при 9 дп заарештували 5 осіб, [запідозрених] у співпраці з бандою УПА.

У зв'язку з тим, що до крайового провідника «Стяга» мав прибути заарештований фінансовий реф[ерент] округи № 1 Ярослав Гамівка, пс. «Метеор», групу з 22 осіб було вислано 31.05.[19]47 р. до села Князі[в] Томашівського пов[іту] Люблінського воєв[одства] на підмогу для 100 солд[атів] ВП.

Група під командуванням пор. Хлоня вирушила туди, маючи на меті знайти та захопити «Стяга». Під час цієї планової акції, яка відбулася в ніч із 2 на 3 VI [19]47 р. у селі Деби Томашівського пов[іту], група виявила «Стяга», але з ним перебували окружний шеф СБ «Шрам», районовий «Заруба», кілька невідомих людей і близько десяти охоронців. Отож, умов для захоплення «Стяга» живим не було, а от з відстані 100–150 м[етрів] можна було його з товаришами перебити. Нагоду з ліквідації «Стяга» було втрачено через пор. Хлоня, який, вочевидь, проявив себе неналежним чином, а відтак сполохав охорону «Стяга», внаслідок чого той зі своєю групою втік. Піднята за тривогою наша охорона прибула майже за 12 хвилин.

У селі Деби знайдено криївку, в якій знаходилися зв'язковий і зв'язкова «Стяга». Впродовж операції зі захоплення криївки зв'язковий убив капрала ВП, після чого застрелив свою подругу й себе. В криївці знайдено: 3 радіоприймачі, 1 друкарську машинку, одяг, плащ і окуляри «Стяга», найновішу літературу УПА. В селі Деби за співпрацю з бандами заарештовано 9 осіб. Група повернулася до Ряшева 3 VI [19]47 р. Сьогодні було відправлено 4 транспорти з 966 людьми.

[г-]3 і 4 числа ц. м. засуджено до смертної кари 10 бандитів УПА. Одного з них – до 15 років ув'язнення, іншого – до 12 років, ще одного – до 10-ти. Всі вироки виконано[-г].

Відправив:
(—)
Підписав
полк. (—) Корчинський
Дн., год.
Отримав: (—) Барчак[2]

[б] *Було:* Зорденка.

[в] *Було:* Князя.

[г-г] *Фрагмент, напевно, дописаний іншою особою. Під текстом інформація повторюється.*

[2] Барчак Ян (нар. 25 IV 1916, Грабовці Люблінського воєводства), хор. (1945), підпор. Член ПРП. З грудня 1944 – слухач ЦШ МГБ у Любліні. З січня 1945 – молодший референт, а з жовтня – референт 2-ої секції кадрового відділу МГБ. З березня 1946 – черговий офіцер Кабінету міністра МГБ. Звільнений 1 XII 1948. *(АІНП, 0193/221, Особова справа співробітника).*

Dnia 2 VI [19]47 r. komp[ania] zwiadu wykryła w rejonie ko[o]rd[ynat] 5407, 5507, 5607, 5477, beczki z żytem, owsem, jęczmieniem ogólnej wagi 1700 kg.

Dnia 2 VI [19]47 r. żołnierze KBW i rezerwy Sztabu Dywizji wykryli we wsi Żerdenka[b] 7395 bunkier, w którym znajdował się 1 kbk. Bunkier został zniszczony. Funkc[jonariusze] UB przy 9. DP aresztowali 5 osób [podejrzanych] o współpracę z bandą UPA.

W związku z możliwościami dotarcia do krajowego prowidnyka „Stiaha" przez aresztowanego re[ferenta] finansowego Okręgu nr 1 Hamiwkę Jarosława, ps. „Meteor", wysłano grupę 22 osób w dniu 31.05.[19]47 br. do wsi Kniazie[c], pow[iat] Tomaszów, woj[ewództwo] Lublin, dodając do ubezpieczenia 100 żoł[nierzy] WP.

Grupa wyruszyła pod d[owódz]twem por. Chłonia z zadaniem skontaktowania się ze „Stiahem" i ujęcia go żywcem. Akcja przeszła w[edłu]g planu w nocy z 2 [na] 3 VI [19]47 r. we wsi Dęby, pow[iat] Tomaszów; grupa skontaktowała się ze „Stiahem", z którym byli okręgowy szef SB ps. „Szram", rejonowy „Zaruba", kilku nieznanych i około 10 ludzi ochrony. Warunków do ujęcia „Stiaha" żywcem nie było, natomiast można było z odległości 100–150 m[etrów] wybić ich. Na skutek [d-]niedociągnięcia się por. Chłonia do wysokości zadania[-d] wypływającego prawdopodobnie z tchórzostwa, por. Chłoń zaalarmował ochronę, w wyniku czego „Stiah" ze swą grupą uciekł; okazję na zlikwidowanie go stracono. Zaalarmowana nasza ochrona przybyła za niespełna 12 minut.

We wsi Dęby znaleziono bunkier, w którym znajdowali się łącznik i łączniczka „Stiaha". Przy zdobywaniu bunkra został przez łącznika zabity kapr[al] WP, następnie łącznik zastrzelił towarzyszkę i siebie; w bunkrze znaleziono 3 radioodbiorniki, 1 maszynę do pisania, odzież, płaszcz i okulary „Stiaha", i najnowszą literaturę UPA. Aresztowano we wsi Dęby 9 osób za współpracę z bandami. Grupa powróciła do Rzeszowa w dniu 3 VI [19]47 r. W dniu dzisiejszym odprawiono transportów 4, w tym ludzi 966.

[e-]W dniu 3–4 bm. skazano na karę śmierci 10 bandytów UPA, 1 na 15 lat, 1 na 12, 1 na 10 lat, wyrok wykonano[-e].

Nadał:
(—)
Podpisał
(—) Korczyński, płk
Dn. godz.
Odebrał: (—) Barczak[2]

---

[b] *Było:* Zordenka

[c] *Było:* Kniazia.

[d-d] *Tak w tekście.*

[e-e] *Fragment prawdopodobnie dopisany przez inną osobą. Pod tekstem powtórzono ww. informację.*

[2] Jan Barczak (ur. 25 IV 1916 w Grabówce, woj. lubelskie), chor. (1945), ppor., członek PPR. Od grudnia 1944 słuchacz CS MBP w Lublinie; od stycznia 1945 mł. referent, od października 1945

АІНП Ж, 072/1, т. 113, арк. 51–52.
Оригінал, рукопис.
Документ польською мовою.

AIPN Rz, 072/1, t. 113, k. 51–52.
Oryginał, rękopis.
Dokument w języku polskim.

referent Sekcji 2. Wydz. Personalnego MBP; od marca 1946 oficer dyżurny w Gabinecie Ministra MBP; zwolniony 1 XII 1948. AIPN, 0193/221, Akta osobowe funkcjonariusza.

№ 29

4 червня 1947, Ряшів. Звіт підхорунжого ВУГМ у Ряшеві Здислава Шалінського для начальника ВУГБ у Ряшеві про невдалу спробу захоплення Ярослава Старуха-«Стяга»

Шалінський Здислав[1], ст[арший] серж[ант] підх[орунжий]
Воєв[одського] упр[авління] ГМ у Ряшеві

Ряшів, 4.06.1947 р.

Начальникові Воєводського
управління громадської безпеки
[а-б-]в Ряшеві[-б-а]

[а-б-]Звіт[-б-а]

Доповідаю, що 31.05.1947 р. о 16-ій год[ині] разом із групою з 20-и людей під командуванням пор. Лойка я виїхав з Ряшівського ВУГБ у місцевість «Любича» для того, щоб захопити керівника банди УПА в краї «Стяга». Десь між 23 і 24 год[инами] ми дісталися села Любича Князі, за наказом к[оманди]ра нашої групи пор. Лойка вийшли з автомашин і вирушили в бік лісу Князі–Верещиця[в], який був визначений полк. Чапліцьким як місце нашого постою.

З того місця, тобто місцевості поблизу Любича Князі, майор Сайко[2] нас провів біля передових позицій ВП, а відтак, через борисівський ліс[3] і село

[а-а] *Написано в розбивку.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в] *Було:* Вересиця. *Так само далі.*

[1] Шалінський Здислав (нар. 14 I 1926, Яворів), ст. серж. (1946), хор. (1949). З лютого 1945 – в оперативній роті при ВК ГМ у Ряшеві. З вересня 1945 до травня 1946 – слухач офіцерської школи у ЦВ ГМ в Слупську. З травня 1946 практикувався в секторі слідчої служби ПУГМ в Любачеві. З липня 1946 – референт 1-ої секції кримінального відділу слідчої служби ВК ГМ у Ряшеві. З липня 1947 – молодший референт-криміналіст 3-ої секції слідчого відділу ВК ГМ у Ряшеві. З лютого 1948 – старший референт з розслідування вбивств 1-ої секції слідчого відділу ВК ГМ у Ряшеві. Звільнений 15 III 1950. *(АІНП Ж, 00153/1229, Особова справа співробітника).*

[2] Сайко Микола (нар. 1913), майор (1946), підполковник (1948), член ПРП. У 1935–1936 навчався в школі підхорунжих піхоти резерву у Гродні. Потім – у 81-му пп у Гродні. З 1938 – у Стрілецькому союзі. У 1941 – в поліції у Гродні. З серпня 1944 – командир роти жандармерії 3-го запасного батальйону 3-ої ДП. З грудня 1944 – командир навчальної роти 8-го запасного моторизованого навчального полку. З травня 1945 – командир батальйону 8-го запасного моторизованого навчального полку. З червня 1945 – слухач Вищої офіцерської школи в Рембертові. З листопада 1945 – офіцер інформації на різних посадах у ВП. Березень–липень 1947 – начальник відділу інформації ОГ «Вісла». З вересня 1947 – заступник начальника департаменту ВОП у справах розвідки. Арештований у жовтні 1948. В грудні 1949 засуджений до 10 р. ув'язнення. У жовтні 1953 звільнений. *(АІНП, 1842/563, Особова справа, Сайко Микола; АІНП, 0804/890, Документи військового прокурора Ряшівського гарнізону в справі Сайко Миколи).*

[3] Не встановлено.

Nr 29

4 czerwca 1947, Rzeszów. Raport przedstawiciela KW MO w Rzeszowie Zdzisława Szalińskiego dla WUBP w Rzeszowie z nieudanej próby ujęcia Jarosława Starucha, ps. „Stiah"

Szaliński Zdzisław[1], st. sierż. pdch.
z Wojew[ódzkiej] Kom[endy] MO w Rzeszowie

Rzeszów, dnia 4.06.1947 r.

[a-]Do[-a] Szefa Wojewódzkiego
Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego
[a-b-]w Rzeszowie[-b-a]

[a-b-]Raport[-b-a]

Melduję, że dnia 31.05.1947 r. o godz. 16 wyjechałem wraz z grupą w sile 20 ludzi pod d[owódz]twem por. Łojka z WUBP w Rzeszowie do miejscowości Lubycza, w celu ujęcia d[owód]cy krajowego bandy UPA, pseudo „Stiah". Ok[oło] godz. 23 [lub] 24 przyjechaliśmy pod wioskę Lubycza Kniazie, gdzie na rozkaz d[owód]cy naszej grupy por. Łojko wysiedliśmy z aut udając się w kierunku lasu Kniazie – Wereszczyca[c] oznaczonego dla miejsca naszego postoju przez płk. Czaplickiego.

Na miejscu przybycia, t[o] j[est] Lubycza Kniaz[ie], zostaliśmy przeprowadzeni przez mjr. Sajko[2], około placówek WP, które przeszliśmy udając się przez las Borysy[3], wieś Dęby[d] aż do wsi Kniazie, gdzie miało nastąpić nawiązanie kontaktu przez naszego przewodnika gr[upy] ps. „Wyszyński" z N.N. Marijką, której po

---

[a-a] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[b-b] *Podkreślono maszynowo.*

[c] *Było:* Weresica. *Podobnie dalej.*

[d] *Było:* Dyby. *Podobnie dalej.*

[1] Zdzisław Szaliński (ur. 14 I 1926 w Jaworowie), st. sierż. (1946), chor. (1949). Od lutego 1945 milicjant Kompanii Operacyjnej przy KW MO w Rzeszowie; od września 1945 do maja 1946 słuchacz szkoły oficerskiej CW MO w Słupsku; od maja 1946 na praktyce w Referacie Służby Śledczej KP MO w Lubaczowie; od lipca 1946 referent Sekcji 1 Wydz. Kryminalnego Służby Śledczej KW MO w Rzeszowie, od lipca 1947 mł. referent śladów Sekcji 3 Wydz. Śledczego KW MO w Rzeszowie, od lutego 1948 st. referent ds. zabójstw Sekcji 1 Wydz. Śledczego KW MO w Rzeszowie; zwolniony 15 III 1950. AIPN Rz, 00153/1229, Akta osobowe funkcjonariusza.

[2] Mikołaj Sajko (ur. 1913), mjr (1946), ppłk (1948), członek PPR; w l. 1935–1936 w Szkole Podchorążych Piechoty Rezerwy w Grodnie, następnie w 81. pp w Grodnie; od 1938 w Związku Strzeleckim; w 1941 krótko w policji w Grodnie; od sierpnia 1944 dca kompanii Żandarmerii 3. Zapasowego Batalionu 3. DP; od grudnia 1944 dca Kompanii Szkolnej 8. Zap. Samochodowego Pułku Szkolnego; od maja 1945 dca batalionu 8. Zap. Samochodowego Pułku Szkolnego; od czerwca 1945 słuchacz Wyższej Szkoły Oficerskiej w Rembertowie; od listopada 1945 oficer informacji na różnych stanowiskach w organach Informacji WP (marzec – lipiec 1947 szef Oddz. Informacji GO „Wisła"); od września 1947 zca szefa Dep. WOP ds. wywiadu. Aresztowany w październiku 1948 i skazany w grudniu 1949 na 10 lat więzienia za: „działanie na szkodę ludności polskiej [...], podanie fałszywych danych [...], działanie na szkodę Skarbu Państwa". W październiku 1953 zwolniony. AIPN, 1842/563, Akta personalne MON; AIPN, 0804/890, Akta Prokuratora Wojskowego Garnizonu Rzeszowskiego w sprawie Sajko Mikołaja.

[3] Nie ustalono.

Деби[г], далі аж до села Князі. Там провідник нашої гр[упи] «Вишенський» мав зустрітися з Марійкою (її прізвище невідоме). Але коли ми прибули до умовленої хати, то на тому місці її не застали, бо жінка змінила місце свого перебування й виїхала з села Князі у невідомому напрямку. Принаймні, саме так нас поінформувала жінка, яка мешкає у хаті вищезгаданої Марійки.

Після того, як ми про це дізналися, вирушили до князівського лісу й, у визначеному к[оман]дуванням місці, зупинилися на одноденний відпочинок. Удень наші розвідники намагалися відшукати звязок із бандерівцями чи вищезгаданою Марійкою, а відтак 2 V [19]47 р. ми дізналися, що Марійка мешкає в селі Деби. Відтак, того ж дня, орієнтовно о 22.30 год., пішли в бік села Деби з метою налагодження зв'язку з вищезгаданою Марійкою. На дорозі неподалік села Деби нас зупинило п'ятеро бандерівців [...][г], з якими «Вишинському» вдалося налагодити контакт і за допомогою яких, після нетривалої розмови, навіть передати листа до крайового командира банди УПА і районного провідника «Заруби». Наші розвідники, тобто «Вишинський» і кур'єри «Петро» та «Чорний», здобули певні відомості про банду УПА, завдяки чому швидше налагодився зв'язок із бандерівцями та їхнім керівництвом. Оскільки нашою метою було встановлення більш тісного зв'язку з ними, то, порадившись, ми завернули до вересицького лісу й там зупинилися на постій. Почали шукати зв'язок із Дасею (прізвище невідоме), яка жила біля лісу, де ми зупинилися, й повідомляла про ситуацію навколо та забезпечувала нас харчами.

В ніч із 2 на 3 VI [19]47 р., приблизно о 23-ій, ми сконтактувалися з іншими бандерівцями, що прибули до вищезгаданої Дасі, а саме «Громом» та його людьми, котрі, після розмови «Грома» з «Вишинським», відвели одного бандерівця до села Деби, аби встановив зв'язок із «Зарубою», що той і зробив. Приблизно за 30 хв. на подвір'я Дасі (прізвище невідоме) зайшло ще троє бандерівців з автоматами, з котрими «Вишинський» також порозумівся і від яких дізнався, що в селі Деби перебувають сам к[оманд]ир крайової банди УПА «Стяг», а також «Заруба», який хоче з ним побачитися й чекає на нас. Почувши це, «Вишинський» одразу дав знати пор. Лойкові й ми вирушили в село Деби, аби з ними зустрітися й виконати наданий нам наказ.

Коли ми виходили з вересицького ліска, четверо упівців залишалося в Дасі, прізвище якої невідоме, а троє показувало нам дорогу.

Після того, як ми дійшли до села Деби, наша група зупинилася й зайняла свої позиції, а «Вишинський», я, «Петро» й ще один праців[ник] ВУГБ «Чорний» під виглядом кур'єрів і провідника, які нібито прибули з-за кордону з дуже важливою поштою (тобто я та «Чорний»), вирушили на зустріч із бандерівською групою. «Вишинський» з одним бандерівцем подалися до

[г] *Було:* Диби. *Так само далі.*

[г] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

przybyciu pod dom nie zastaliśmy na wskazanym miejscu, ponieważ ta zmieniła mieszkanie [i wyjechała] ze wsi Kniazie, a przeniosła się w nieznanym kierunku, tak nas poinformowano, przez kobietę, która mieszka w domu w[yżej] w[ymienionej] Marijki.

Po otrzymaniu powyższej wiadomości, udaliśmy się do lasu Kniazie, gdzie zakwaterowaliśmy się na cały dzień według wytyczonego miejsca przez d[owódz]two. W porze dziennej prowadziliśmy wywiad w celu nawiązania kontaktu z banderowcami względnie z w[yżej] w[ymienioną] Marijką i w dniu 2 V [19]47 r. otrzymaliśmy wiadomość, że Marijka mieszka we wsi Dęby i dnia tegoż ok[oło] godz. 22.30 udaliśmy się do wsi Dęby w celu nawiązania kontaktu z w[yżej] w[ymienioną] Marijką. W drodze wejściowej do wsi Dęby zostaliśmy zatrzymani przez grupę banderowców [...][e] [w] sile 5 ludzi, z którymi „Wyszyński" nawiązał kontakt, którym po krótkiej rozmowie przekazał sztafetę do krajowego d[owód]cy bandy UPA i do rejonowego d[owód]cy o ps. „Zaruba". Po niedługiej rozmowie prowadzonej przez nasz zwiad, t[o] j[est] „Wyszyńskiego", kuriera ps. „Petro" i kuriera o ps. „Czornyj", od których uzyskaliśmy pewne dane o bandzie UPA, co przyczyniło się do szybkiego skontaktowania z banderowcami i d[owód]cą tychże (zarazem było naszym głównym zadaniem nawiązać ścisły kontakt), jak również po wymianie kilku słów, powróciliśmy do lasu Wereszczyca, gdzie kwaterowaliśmy cały czas, nawiązując kontakt z N.N. Dasią, która mieszka obok lasu, w którym kwaterowaliśmy, [i] która nam donosiła wszelkie informacje o sytuacji, jaka panuje w pobliżu nas, oraz gotowała nam posiłki (jedzenie).

W nocy z 2 [na] 3 VI [19]47 r. ok[oło] godz. 23 nawiązaliśmy ponownie kontakt z nowymi banderowcami, którzy przybyli do w[yżej] w[ymienionej] Dasi, t[o] j[est] ps. „Hrim" i inni, z którymi po rozmowie prowadzonej przez „Wyszyńskiego", wysłał jednego banderowca do wsi Dęby celem szybszego skontaktowania się z „Zarubą", co też ten uczynił. Po upływie około 30 min[ut] czasu na podwórze N.N. Dasi przyszło jeszcze trzech banderowców uzbrojonych w automaty, z którymi również „Wyszyński" porozumiał się i otrzymał od nich [informację], że we wsi Dęby jest sam d[owód]ca krajowej bandy UPA, ps. „Stiah" i „Zaruba", który chce się z nim widzieć, i oczekuje nas. „Wyszyński" po otrzymaniu tej wiadomości porozumiał się zaraz z por. Łojką i udaliśmy się do wsi Dęby w celu spotkania się z nimi i wykonania rozkazu nam powierzonego.

Przy odejściu z lasku Wereszczyca czterech upowców pozostało u N.N. Dasi, a trzech, za którymi szliśmy, wskazywało nam kierunek drogi.

Po dojściu do wsi Dęby nasza grupa rozkwaterowała się i zajęła stanowiska, a „Wyszyński", ja ps. „Petro", i jeden prac[ownik] WUBP o ps[eudonimie] „Czornyj" udaliśmy się do grupy banderowców jako kurierzy i przewodnik, którzy mieliśmy przybyć z zagranicy z bardzo ważną pocztą, to jest ja i „Czornyj", a „Wyszyński" poszedł z jednym banderowcem do samego „Stiaha" w celu zbadania sytuacji i nawiązania bliższego kontaktu, który to po niedługiej chwili czasu powrócił do mnie i zawołał mnie na bok oznajmiając mi, że jest sam „Stiah",

---

[e] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

«Стяга», аби вивчити ситуацію й налагодити більш тісний зв'язок. Незабаром він повернувся до мене, покликав у сторону й сповістив, що дізнався про «Стяга», а також про якогось провідника округи СБ, лікаря та ще двох людей, котрі прибули до «Стяга» з Баварії.

Тоді ми пішли до пор. Лойка, який перебував десь за 150 м[е]тр[ів] від нас, щоб повідомити йому про те, що «Стяг» наказав «Вишинському» принести пошту, яку ми мали б йому доставити. У відповідь одержали від пор. Лойка вказівку відійти у бік війська. В той момент пор. Влодика[4] з нашої групи запустив кілька ракет, просигналізувавши таким чином військовій частині, яка стояла за 2 км від нас.

Ці ракети як нашу групу, так і бандерівців дуже налякали, тож «Вишинському» спало на думку «під шумок» завдати удару по штабові «Стяга» та бандерівцях, що їх разом налічувалося десь 18 осіб. Утім, ідея про такий відхід назустріч польському військові не сподобалася пор. Лойкові, а тим часом бандерівці, скориставшись безладом і панікою у нашій групі, зникли у невідомому напрямку. Певно, хтось із них відійшов до борисівських лісів, а інші поховалася по криївках у селі. Згодом, приблизно через 20 хв., підійшло військо майора Сайка. Воно швидко просунулося селом, але бандерівців уже не застало. За 400–500 м[е]тр[ів] від села Деби, коло покинутої криївки, виявило 2 радіопристрої, 1-у друкарську машинку, одяг, плащі, а також кілька пакунків листівок, які бандерівці поспіхом покинули. Про все це [б-]офіцер інформації й офіц[ер] ВУГБ написали в протоколі[-б].

Додам, що розвідкою, налагодженням зв'язків і контактів із бандою займалися виключно «Вишинський», я, «Петро», працівник ВУГБ «Чорний» і чотовий (командир) Лещинський[5]. Відтак, ми знали про кожний її рух, використовували це для реалізації нашої [б-]мети, а також звітували про все пор. Лойкові[-б].

До речі, одразу після того, як ми вдень зупинилися в лісі, пор. Лойко, як командир нашої групи, мав би організувати інструктаж, проте його не провів. Так само він повинен був скласти план наших дій і коротенько про

---

[4] Ймовірно Влодика Юзеф (1926–1947), солдат ВП. У 1942–1944 – у БХ. З серпня 1944 – курсант школи підхорунжих ЦВ ВВ у штурмовому батальйоні в Ясткові, а потім – політичного курсу. З січня 1945 – командир самостійного взводу зв'язку при штабі ВВ у Варшаві. З березня 1945 – командир роти стрільців 11-го спеціального полку КВБ у Білостоці. З жовтня 1945 – командир взводу стрільців 2-ої самостійної конвойної роти ВВБ у Бидґощі. З січня 1946 – курсант вишколу офіцерів КВБ у Лігниці. З вересня 1946 – командир самостійної роти розвідки ВВБ Ряшів. З березня 1947 – заступник командира оперативного батальйону по стройовій частині ВВБ Ряшів. З травня 1947 – помічник начальника штабу ВВБ Ряшів у справах розвідки. 6 XI 1947 загинув у засідці біля м. Шидловця. *(АІНП, 644/657, Влодика Юзеф).*

[5] Лещинський Фелікс Василь (нар. 14 I 1924, Городенка), командир взводу (1946), серж. (1947). З 1942 – на роботах у Німеччині, втік. З 1944 – серед югославських партизанів. З липня 1945 – міліціонер ПК ГМ у Перемишлі. З червня 1947 – міліціонер відділку ГМ в Риботичах. Звільнений 31 V 1949. Діяв у Люблінському воєводстві під пс. «Остап» і в Ряшівському воєводстві під пс. «Чумак» на чолі спеціальної групи (легендованої боївки), що складалася зі співробітників УБ, ГМ та КВБ та удавала загін УПА (т. зв. чоту «Чумака»). *(АІНП Ж, 00100/811, Особова справа співробітника; Witalec R. Sprawozdanie z akcji czoty «Czumaka»...).*

jeden jakiś d[owód]ca okręgu SB, jeden doktor oraz jakichś dwóch przedstawicieli, którzy przybyli z Bawarii do „Stiaha".

Z otrzymaną wiadomością udaliśmy się do por. Łojki, ażeby oznajmić mu całokształt wywiadu, który przebywał w odległości ok[oło] 150 m[e]tr[ów] od nas oraz „Stiah" polecił „Wyszyńskiemu" przynieść pocztę, którą mieliśmy mu doręczyć, na co por. Łojko odpowiedział, żeby się wycofać w stronę wojska. W tymże momencie ukazało się kilka rakiet, które zostały oddane przez por. Włodykę[4] z naszej grupy, w celu nawiązania łączności z jednostką wojskową, która była zakwaterowana w odległości od 2 km od nas.

Po tych rakietach powstał w naszej grupie popłoch, jak i u banderowców, wówczas „Wyszyński" rzucił projekt, ażeby uderzyć na sztab „Stiaha" i banderowców, których było razem około 18 ludzi, na co por. Łojko odpowiedział, że nie trzeba, żeby się wycofać w przeciwnym kierunku, w stronę nadchodzącego wojska; wówczas banderowcy, korzystając z zamętu i popłochu w naszej grupie zniknęli w nieznanym kierunku, przypuszczalnie część odeszła w lasy Borysy, a część została ukryta gdzieś [w] bunkrach, we wsi. Po chwili około 20 min[ut] nadeszło wojsko mjr. Sajki, które przeszło w szybkim tempie całą wieś, ale banderowców nie było już. W odległości około 400–500 m[e]tr[ów] od wsi Dęby, koło bunkra zostały znalezione 2 radia, 1 maszyna do pisania, równi[eż] ubrania i płaszcze, i kilka paczek ulotek, które banderowcy pozostawili w pośpiechu, na które to rzeczy został [b]-spisany protokół przez oficera Informacji i jednego ofic[era] WUBP-[b].

Dodaję, że wywiad i prowadzenie łączności, nawiązanie kontaktu, było prowadzone tylko przez „Wyszyńskiego", mnie – ps. „Petro" i prac[ownika] WUBP o ps[eudonimie] „Czornyj" oraz czotowego (drużynowego) Leszczyńskiego[5] i każdy ruch bandy był nam wiadomy i wykorzystany w naszym potrzebnym [b]-celu, a meldowano wszystko por. Łojce-[b].

Nadmieniam, że w czasie naszego kwaterowania w lesie w porze dziennej por. Łojko jako d[owód]ca naszej grupy, którego było powinnością zrobić jakąś odprawę i pouczyć ludzi, takiej nie zrobił ani nie przeprowadził; powinien był

---

[4] Prawdopodobnie Józef Włodyka (1926–1947), żołnierz WP. W l. 1942–1944 w BCh; od sierpnia 1944 kursant Szkoły Podchorążych CW WW w Batalionie Szturmowym w Jastkowie, następnie kursu politycznego; od stycznia 1945 dca Samodzielnego Plutonu Łączności przy Sztabie WW w Warszawie; od marca 1945 dca kompanii strzelców w 11. Specjalnym Pułku KBW w Białymstoku; od października 1945 dca plutonu strzelców w 2. Samodzielnej Kompanii Konwojowej WBW w Bydgoszczy; od stycznia 1946 kursant przeszkolenia oficerów KBW w Legnicy; od września 1946 dca Samodzielnej Kompanii Zwiadu WBW Rzeszów; od marca 1947 zca dcy Batalionu Operacyjnego ds. liniowych WBW Rzeszów; od maja 1947 pomocnik Szefa Sztabu ds. Wywiadu WBW Rzeszów. Zginął 6 XI 1947 w zasadzce w okolicy Szydłowca. AIPN, 644/657, Włodyka Józef.

[5] Feliks Bazyli Leszczyński (ur. 14 I 1924 w Horodence), plut. (1946), sierż. (1947). Od 1942 na robotach w Niemczech, zbiegł; od 1944 w partyzantce jugosłowiańskiej; od lipca 1945 milicjant KP MO w Przemyślu; od czerwca 1947 milicjant Posterunku MO w Rybotyczach; zwolniony 31 V 1949; działając w woj. lubelskim pod ps. „Ostap" i w woj. rzeszowskim pod ps. „Czumak" na czele grupy specjalnej (bandy pozorowanej) złożonej z funkcjonariuszy UB, MO oraz KBW podszywał się pod oddziały UPA (tzw. czota „Czumaka"). AIPN Rz, 00100/811, Akta osobowe funkcjonariusza; R. Witalec, *Sprawozdanie z akcji czoty „Czumaka"...*

нього нам розповісти, але цього теж не зробив. Ми лише знали, що якби не виявили «Стяга», а лише «Зарубу» та його зв'язкових, то мусили б із ними організувати розмову й під час неї їх раптово захопити. «Зарубу» ми повинні були захопити живцем, а інших – знешкодити. Але тільки дехто з людей нашої групи знав, що саме так потрібно робити.

Вказівок щодо ставлення до семи бандерівців ми не мали, хоча тих членів банди, що прибули, нараховувалося саме стільки, й були це зв'язкові «Заруби» і «Стяга», яким «Стяг» власне і доручив справу зв'язку з нами. В записці, яку йому передали, запропонували місце зустрічі, проте він на цю пропозицію не пристав, а подав свій варіант, що нам ускладнило виконання завдання[-б].

Нагадаю, що самого «Стяга» я повинен був захопити, а його друзів – знешкодити, причому знешкоджувати мусив усіх присутніх на той момент [...][г] тов[аришів] за вказівкою, переданою через полк[овника] Чапліцького. Але я цього не робив, бо командир пор. Лойко, якому наша група підпорядковувалася, змінив наказ.

З розмов із провідником нашої групи «Вишинським» ставало зрозуміло, наскільки великих зусиль він докладав, аби досягнути стовідсоткових результатів у роботі.

(—) Шалінський Здислав,
ст[арший] серж[ант], підх[орунжий]

АІНП Ж, 072/1, т. 6, арк. 45–46.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
Текст під документом у лівому куті розібрати не вдалося.

ustalić plan zaskoczenia i podać nam wszelkie wytyczne. Uzgodniono jedynie, że w razie nieobecności „Stiaha", a tylko „Zaruby" i jego łączników, mieliśmy ich zaskoczyć podczas rozmowy z nimi, „Zarubę" mieliśmy żywcem uchwycić a pozostałych unieszkodliwić – obezwładnić; część ludzi z naszej grupy wspólnie uzgodniła, jak się ma zachować w razie akcji.

Wytycznych wskazówek na 7 będących banderowców nie rzucono, ponieważ, według uzyskanych informacji od przybyłych członków bandy, których było 7, a byli to łącznicy „Zaruby" i „Stiaha", którym to właśnie „Stiah" polecił nas przyprowadzić do siebie w celu skontaktowania się z nim. W podanej sztafecie było oznaczone miejsce spotkania się z nami, na które to on się nie zgodził i nie przyjął, lecz sam [b]podał, gdzie mamy się spotkać, co utrudniło nam już wykonanie zadania[b].

Zaznaczam, że zadaniem moim było uchwycić [...][e] samego „Stiaha", jak i unieszkodliwić będących w tym czasie [u niego] tow[owarzyszy], według pouczenia wskazanego przez ob[ywatela] płk. Czaplickiego, czego jednak nie uczyniliśmy, ponieważ d[owód]ca naszej grupy por. Łojko zmienił rozkaz, a my byliśmy jemu podlegli.

Ponadto przewodnik naszej grupy o ps[eudonimie] „Wyszyński" przez cały czas dokładał wszelkich starań, ażeby osiągnąć wynik stuprocentowy, co można było zauważyć w czasie jego rozmów.

(—) Szaliński Zdzisław
St. sierż., podch.

AIPN Rz, 072/1, t. 6, k. 45–46.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
U dołu dokumentu, w lewym rogu nieczytelna adnotacja.

№ 30
13 червня 1947, Ряшів. Протокол допиту священика Степана Граба про Анну Карванську-«Рому», Катерину Підбільську-«Галку» й Людмилу Кіт-«Бурлачку»

[а-б-]Протокол[-б-а]
допиту підозрюваного

Ряшів, 13.06.1947 р.

[б-]Пемпера Францішек[-б1], сл[ідчий] оф[іцер] СВ МГБ у Лодзі, допитав у якості підозрюваного:

[а-]Граба[-а] Степана, с[ина] Пантабана
(анкетні дані у справі)

Пит[ання]: Показую вам фотокартку Карванської[в] Анни. Скажіть, будь ласка, чи знаєте цю жінку?

Від[повідь]: Так, Карванську Анну, яка на цьому знімкові, я знаю.

Пит[ання]: Коли і за яких обставин ви познайомились із Карванською Анною?

Від[повідь]: Коли я вперше познайомився з [г-]Карванською Анною[-г], не пригадую. Вдруге бачив Карванську в червні 1945 р. у плебанії священика Гози в селі Клоковичі Перемиського пов[іту].

Пит[ання]: Про що ви розмовляли із Анною Карванською в червні 1945 р. у плебанії священика села Клоковичі?

Від[повідь]: У плебанії клоковицького священика я розмовляв із Анною Карванською про її затримання радянськими прикордонниками та звільнення. Після розмови з Карванською (про що ми ще говорили, не пригадую) й кількох випитих чарок горілки, сіли ми вчотирьох, а візник п'ятий, на воза, тобто я, св[ященик] Гоза, Карванська і один із членів УПА в цивільному, який мав при собі ручні гранати та карабін. Звідки та фірманка взялася,

---

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Надруковано в розбивку.*

[в] *Тут і далі в документі:* Корванської.

[г-г] *Підкреслено від руки.*

[1] Пемпера Францішек (нар. 28 XI 1921, Томіце – 7 IV 2017, Познань), серж. (1946), хор. (1947), підпор. (1950), пор. (1952), кап. (1955). Член ПОРП. З липня 1945 – караульний. З серпня 1945 – молодший слідчий офіцер ПУГБ в Чарнкові. З квітня 1946 – слідчий офіцер ПУГБ у м. Тщянка. З лютого 1947 – курсант ЦШ МГБ у Лодзі. З жовтня 1947 – слідчий офіцер. З листопада 1951 – старший слідчий офіцер ПУГБ в Пілі. З грудня 1952 – старший слідчий офіцер 2-ої секції. З липня 1954 – керівник 3-ої секції слідчого відділу ВУГБ в Познані. З квітня 1955 – керівник 2-ої секції VII відділу. З березня 1956 – заступник начальника VII відділу ВУГБ в Познані. Звільнений 31 I 1957. *(AIHП По, 084/2605, Особова справа співробітника).*

Nr 30

13 czerwca 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania ks. Stefana Hraba na temat Anny Karwańskiej, ps. „Roma", Katarzyny Podbilskiej, ps. „Hałka", i Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka

[a-b-]Protokół[-b-a]
przesłuchania podejrzanego

Rzeszów, dn. 13.06.1947 r.

[b-]Pempera[-b] Franciszek[1], of[icer] śl[edczy] CS MBP w Łodzi, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

[a-]Hraba[-a] Stefana, s. Pantabana
(personalia w aktach)

Pyt[anie]: Pokazuję Wam fotografię Karwańskiej[c] Anny. Powiedzcie czy kobietę tę znacie?

Odp[owiedź]: Tak, pokazaną mi na fotografii Karwańską Annę znam.

Pyt[anie]: Powiedzcie, kiedy i w jakich okolicznościach poznaliście Karwańską Annę?

Odp[owiedź]: Kiedy [d-]Karwańską Annę[-d] poznałem pierwszy raz, to nie przypominam sobie. Następny raz Karwańską widziałem w czerwcu 1945 r. na plebanii u ks. Hozy, we wsi Kłokowice, pow[iat] Przemyśl.

Pyt[anie]: Na jaki temat przeprowadzaliście rozmowę z Anną Karwańską w czerwcu 1945 r. na plebanii we wsi Kłokowice?

Odp[owiedź]: Na plebanii w Kłokowicach rozmawiałem z Karwańską Anną na temat jej zatrzymania przez sowiecką straż pogranicza i wypuszczenia na wolność. Po rozmowie z Karwańską (na jakie dalsze tematy, już sobie nie przypominam) oraz po wypiciu kilku kieliszków wódki, wsiedliśmy we czwórkę, i woźnica piąty, na wóz, tzn. ja, ks. Hoza, Karwańska i jeden z członków organizacji UPA, który miał ze sobą granaty ręczne i karabin, ubrany był w cywilne rzeczy. Skąd furmanka ta była, tego nie wiem. Tak w pięciu jechaliśmy od popołudnia do późnego wieczora, gdy dojechaliśmy do wioski Brylińce.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c] *Było:* Korwańskiej. *Podobnie w całym dokumencie.*

[d--d] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Franciszek Pempera (ur. 28 XI 1921 w Tomicach, zm. 7 IV 2017 w Poznaniu), sierż. (1946), chor. (1947), ppor. (1950), por. (1952), kpt. (1955); od 1948 członek PZPR. Od lipca 1945 wartownik; od sierpnia 1945 mł. oficer śledczy PUBP w Czarnkowie; od kwietnia 1946 oficer śledczy PUBP w Trzciance; od lutego 1947 kursant CS MBP w Łodzi; od października 1947 oficer śledczy, od listopada 1951 st. oficer śledczy PUBP w Pile; od grudnia 1952 st. oficer śledczy Sekcji 2, od lipca 1954 kierownik Sekcji 3 Wydz. Śledczego WUBP w Poznaniu, od kwietnia 1955 kierownik Sekcji 2 Wydz. VII, od marca 1956 zca naczelnika Wydz. VII WUdsBP w Poznaniu; zwolniony 31 I 1957. AIPN Po, 084/2605, Akta osobowe funkcjonariusza.

не знаю. Так, уп'ятьох, ми їхали з пообіднього часу до пізнього вечора, доки нарешті добралися до села Брилинці.

Про що розмовляли дорогою, я вже не пригадую, знаю тільки, що їхали ми для того, аби повінчати «у лісі» двох членів нелегальної УПА, про що розповів мені священик Гоза у себе вдома. По дорозі до Брилинців ми досить часто натрапляли на вартових УПА, але вони, напевно, знали хто і навіщо їде, бо не затримували, а лише привітно кивали й пропускали.

Після прибуття на місце (до весільного дому) я зауважив двох чоловіків у чорних костюмах, привітався з ними, а відтак поцікавився, чи вже всі шлюбні формальності вирішені. На це моє запитання св[ященик] [г]-Гоза-[г] відповів, що формальності, пов'язані зі шлюбом, уже залагоджені, тож я можу вже вінчати пари. Після того, як священик Гоза повідомив, що все до вінчання вже готове, ми пішли до церкви. Перед входом до неї один із членів організації виголосив урочисту промову від імені батьків і поблагословив обидві молоді пари.

Після того, як зайшли до церкви, ми почали відправляти шлюбні церемонії. Як гість св[ященика] Гози, я вінчав першим вищого за організаційним становищем «Орлана». Коли обидві пари були повінчані, виголосив на честь молодят коротеньку промову релігійного змісту, бо почувався незручно через одяг і настрій присутніх у церкві людей. Коли церемонія закінчилася (після повернення з церкви) кілька озброєних членів УПА запросило нас на прийом, тобто весільний бенкет, що мав відбуватися у іншому будинку (здається, в школі). Якийсь час я сидів навпроти молодих пар, потім запросив мене тодішній наречений Карванської – [г]-Карванський[г] Дмитро – до столу-[г], за яким сиділа Карванська, що з нами приїхала. Перекинувся з ними кількома словами. Скрипаль, який грав на тому весіллі, підійшов до мене, відрекомендувався, й [розповів], що коли я був професором у Перемишлі, то він там був семінаристом і вивчав теологію. На те все я відповів, що його не пригадую. Прізвище його, здається, [б]-Щеснюк-[б2], звідки за походженням – не знаю.

Той скрипаль був у мене колись на Різдво, й ще один раз пізніше. На моє запитання, чим займається в Кракові, відповів, що втік із банди й шукає роботу.

[г] *Було:* Корванський.

[2] Щеснюк Андрій або Петрушевський Едуард (6 XI 1923, Сосниця – страчений 28 XI 1947, Ряшів), пс. «Залізний». Після 1943 – у СС «Галичина», в дивізійному оркестрі. Від 1945 – в ОУН. Спершу – організаційно-мобілізаційний референт 1-го району надрайону «Холодний Яр», потім – командир чоти в сотні УПА «Бурлаки», військовий інструктор навчальних курсів у Кормаництькому лісі. У січні 1947 – виїхав разом з Владиславом Фортуною («Корч») у північно-західну Польщу для виконання наказу В. Галаси («Орлана») стосовно організації контактних пунктів для кур'єрів. Виїхав до Перемишля, потім – до Кракова та Вроцлава. Згодом – у Щецині, бухгалтер в аптеці при міській інфекційній лікарні. Заарештований 21 VII 1947 співробітниками ВУГБ в Щецині. 19 XI 1947 засуджений до смертної кари. *(АІНП Ж, 107/591; АІНП Ж, 108/2991).*

O czym rozmawialiśmy po drodze, już sobie nie przypominam, w każdym razie wiedziałem, że jedziemy dawać ślub „do lasu" dwóm członkom nielegalnej organizacji UPA, o czym mówił mi ks. Hoza w jego mieszkaniu. Po drodze do Bryliniec spotykaliśmy dość często patrole org[anizacji] UPA, które na pewno wiedziały, kto jedzie i w jakim celu, ponieważ mało nas zatrzymywały, a tylko ukłoniły się i przepuszczały nas.

Po przybyciu na miejsce do domu weselnego, zauważyłem dwóch mężczyzn w czarnych garniturach, z którymi przywitaliśmy się, następnie zapytałem się, czy wszystkie formalności ślubne są załatwione, na co ks. [d-]Hoza[-d] odpowiedział mi, że formalności związane ze ślubem są już załatwione, ja mam tylko udzielić jednego ślubu. Na twierdzenie ks. Hozy, że wszystko już załatwione, udaliśmy się do kościoła. Przed wyjściem do kościoła jeden z członków organizacji w imieniu rodziców przemówił i pobłogosławił obydwie „młode pary".

Po przybyciu do kościoła przystąpiliśmy do ceremonii ślubnych. Jako gość u ks. Hozy dawałem ślub pierwszy i jako starszy mu stanowiskiem – „Orłanowi". Po złożeniu ślubowań przez obydwie pary, ja wygłosiłem krótkie przemówienie na cześć nowożeńców, na tle religijnym, ponieważ krępowało mnie ubranie i nastrój kościelny. Po ukończeniu ceremonii zaprosiło nas (po przyjściu z kościoła) kilku uzbrojonych członków UPA na przyjęcie, czyli ucztę weselną, lecz uczta ta odbywała się w innym budynku, prawdopodobnie w szkole. Ja siedziałem naprzeciw „młodych par" przez pewien czas, później poprosił mnie ówczesny narzeczony Karwańskiej – [d-]Karwański[c] Dymitr – do stołu[-d], przy którym siedziała Karwańska, która z nami jechała. Rozmowa toczyła się na tematy osobiste. Na weselu tym grał skrzypek jeden, który przyszedł do mnie i przedstawił się mi, że był on klerykiem i uczył się teologii, gdzie ja byłem profesorem w Przemyślu. Ja odpowiedziałem, że nie przypominam go sobie. Nazwisko jego prawdopodobnie brzmi [d-]Szcześniuk[-d2], lecz pochodzenia jego nie znam.

Skrzypek ten był raz u mnie około świąt Bożego Narodzenia i później był jeszcze jeden raz. Na zapytanie moje, co on robi w Krakowie, odpowiedział mi, że uciekł z bandy i szuka pracy.

Gdzie on się obecnie znajduje, nie jest mi wiadomo, ponieważ bardzo krótko z nim rozmawiałem. Z wesela rano zostaliśmy odwiezieni z powrotem do Kłokowic. Zaznaczam, że na weselu tym było około 100 osób, w tym prawie wszyscy

---

[c] *Było:* Korwański.

[2] Adrian Szcześniuk vel Edward Pietruszewski (ur. 6 XI 1923 w Sośnicy, stracony 28 XI 1947 w Rzeszowie), ps. „Zaliznyj"; po 1943 w SS „Galizien" (przydzielony do dywizyjnej orkiestry); zdezerterował; od 1945 w OUN; rejonowy organizacyjno-mobilizacyjny rejonu I nadrejonu „Chołodnyj Jar"; dca czoty w sotni UPA „Burłaki"; następnie instruktor wojskowy kursu szkoleniowego w lesie kormanickim; w styczniu 1947 wyjechał razem z Władysławem Fortuną, ps. „Korcz" na ziemie zachodnie i północne z poleceniem Wasyla Hałasy, ps. „Orłan", by organizować punkty kontaktowe dla kurierów; wyjechał do Przemyśla, następnie do Krakowa i Wrocławia, tam rozdzielił się z „Korczem"; następnie w Szczecinie pracował jako buchalter w aptece przy miejskim szpitalu zakaźnym; aresztowany 21 VII 1947 przez funkcjonariuszy WUBP w Szczecinie; wyrokiem WSR w Rzeszowie 19 XI 1947 skazany na karę śmierci; AIPN Rz, 107/591; AIPN Rz, 108/2991.

Де він тепер перебуває, не знаю, бо та наша розмова тривала недовго. Вранці після весілля нас відвезли назад до Клоковичів. Зауважу, що на тому весіллі було десь 100 людей, і майже всі – зі зброєю. Вищі за становищем розважалися та їли, а інші охороняли будинок.

Пит[ання]: Коли ще та за яких обставин ви зустрічалися з Карванською Анною?

Від[повідь]: Карванська Анна кількаразово бувала в моєму помешканні, як жив у Кракові, також кілька разів заходила просити мене про відправу за упокій душі свого чоловіка – члена УПА, який загинув у бою (яку посаду займав у організації, я не пригадую). Я кількаразово відправляв Службу Божу за її вбитим чоловіком та родичами, вона навіть приносила якусь суму грошей за це (скільки точно – не пам'ятаю). Також Карванська якось просила мене дати виписку з метрики, де б вказувалося її римо-католицьке віросповідання, на що я погодився і видав їй такий витяг. Розмовляв із Карванською про різні побутові теми.

Пит[ання]: Хто у вашому домі проживав у вересні 1946 р.?

Від[повідь]: У вересні місяці 1946 р. були в мене зареєстровані св[ященик] Качмарек (Гоза) [г-]і якась Крупінська[-г]. Св[ященика] Качмарека[д] я реєстрував тому, що під час своїх приїздів з Варшави для оформлення паспорту на від'їзд до США, він обіцяв, що затримається у мене всього на кілька днів.

Щодо реєстрації Крупінської, то я це зробив тому, що після прибуття до мене вона сказала, що добре мене знає як священика з Германовичів, перерахувала низку моїх знайомих, а відтак попросилася переночувати, бо хоче залагодити певні справи у Кракові. Я побачив, що жінка вагітна, тому заночувати їй дозволив. Коли через три дні я побачив, що ця жінка не збирається виїжджати, то попросив у неї кенкарту, звідти переписав дані й зареєстрував за прізвищем Крупінська (імені та інших персональних даних не пам'ятаю).

Вона прожила в мене десь три тижні у вересні 1946 р. Зауваживши, що [г-]Крупінська[-г] знаходиться у поважному стані й побоюючись можливих пересудів у плебанії, сказав їй, аби підшукала якесь інше місце проживання. Після цього Крупінська виїхала, навіть не попрощавшись зі мною, хоча кілька днів харчувалася з мого столу. Що то була дружина «Орлана», якого я вінчав – не знав, бо якщо під час шлюбної церемонії вона була інакше вдягненою, ніж тепер, а ще дуже втомленою та вагітною. Крім того, про своє одруження при мені не згадувала. Я не помітив чи приходив хтось до неї, тому що вона мала окрему кімнатку, до якої я не заходив.

У перші дні травня 1947 р. вона знову приїхала до мене і попросилася трохи пожити. Оскільки приїхала зі своєю хворою дитиною, я погодився

[д] *Було:* Качмарик. *Так само далі.*

byli z bronią. Wyżsi stanowiskiem bawili się i jedli, a reszta trzymała ochronę wokół budynku.

Pyt[anie]: Ile razy i w jakich okolicznościach spotykaliście się jeszcze z Karwańską Anną?

Odp[owiedź]: Karwańska Anna była u mnie w mieszkaniu kilkakrotnie, ale już gdy mieszkałem w Krakowie, kilka razy była prosić mnie, ażebym odprawił mszę św[iętą] za duszę jej męża, który zginął w walce jako członek UPA – jakie stanowisko w organizacji miał, nie przypominam sobie. Mszę odprawiłem kilka razy za zabitego jej męża i za rodzinę, za co w pewnej kwocie pieniężnej płaciła, ile – nie przypominam sobie. W jednym wypadku, gdy przyszła do mnie Karwańska, prosiła mnie o wystawienie wyciągu metrykalnego z zaznaczeniem wyznania rzym[sko]-kat[olickiego], na co ja się zgodziłem i wyciąg takowy jej wydałem. Rozmowy z Karwańską prowadziłem na temat bieżących jej spraw osobistych.

Pyt[anie]: Kto mieszkał u Was przez miesiąc wrzesień 1946 r.?

Odp[owiedź]: W miesiącu wrześniu 1946 r. byli u mnie zameldowani ks. Kaczmarek[f] (Hoza) [d-]i niejaka Krupińska[-d]. Ks. Kaczmarka zameldowałem dlatego, że gdy jeździł z Warszawy w celu załatwiania [spraw związanych] z paszportem na wyjazd do USA, to mówił mi, że się u mnie [na] parę dni zatrzyma.

Co do zameldowania Krupińskiej, to zameldowałem ją na tej podstawie, że przyjechała ona do mnie i powiedziała, że mnie zna, iż jestem ksiądz z Hermanowic, powołując się na szereg moich znajomych, następnie prosiła o nocleg, gdyż chce załatwić pewne sprawy w Krakowie. Ja widząc kobietę w ciąży, zezwoliłem jej na zanocowanie. Po trzech dniach, widząc, że kobieta ta nie ma zamiaru na razie wyjeżdżać, poprosiłem ją o kennkartę, z której spisałem [dane] personalne i zameldowałem na nazwisko Krupińska, imienia i dalszych [danych] personalnych nie pamiętam.

Krupińska u mnie mieszkała we wrześniu 1946 r. około trzech tygodni. Ja widząc, że [d-]Krupińska[-d] jest w stanie poważnym i obawiając się następstw na plebanii, zwróciłem jej uwagę, ażeby postarała się o inne miejsce zamieszkania, na co Krupińska wyjechała, nawet się ze mną nie pożegnawszy, pomimo, że przez parę dni żywiłem ją z mojej kuchni. Że to była żona „Orłana", któremu ja dawałem ślub – nie wiedziałem, ponieważ przy ślubie widziałem ją przy świetle inaczej ubraną, a teraz była całkiem zmieniona i w ciąży. Poza tym o ślubie przede mną nie wspominała. Czy kto do niej przychodził – tego nie zauważyłem, ponieważ ona miała osobny pokoik, do którego nie zachodziłem.

W pierwszych dniach maja 1947 r. przyjechała do mnie powtórnie i prosiła o gościnność, gdyż miała ze sobą swoje chore dziecko, na co ja zgodziłem się i przyjąłem ją. Podczas przeglądania w swej torebce, wypadła jej kennkarta, którą ja podniosłem i przeczytałem. Nazwisko na kennkarcie brzmiało: [d-]Maria Gontarska[-dg].

---

[f] *Było:* Kaczmaryk. *Podobnie dalej.*

[g] *Było:* Gantarska. *Podobnie dalej.*

і прийняв її. Коли вона щось передивлялася у своїй сумці, випала її кенкарта, яку я підняв і прочитав. Там було зазначено: [r-]Марія Ґонтарська[-re].

На моє запитання, чи вона часом не родичка професора Ґонтарського, відповіла, що такого не знає. Яке було її справжнє прізвище – не знаю. Після того, як Ґонтарська[e] кілька днів пробула в моєму домі, разом із нею мене затримало УБ у Кракові.

Пит[ання]: Хто був у вас 7.01.1947 р.?

Від[повідь]: 7.01.1947 р. в моєму домі проживало десь 10 осіб – домашні та двох членів УПА. Одним із них був той, що грав на весіллі «Орлана» (здається, зветься Щеснюком). Він сказав мені, що вже втік із банди. Ще [був] його знайомий, який хотів купити протез, тому що не мав руки. Вони повечеряли, переночували, а відтак поїхали далі (в якому напрямку – не знаю). Чи вони мали виконати якесь завдання – цього мені не розповідали.

Пит[ання]: З якою метою приходила до вас [r-]Підбільська Катерина, пс. «Галка»[-r]?

Від[повідь]: Такої жінки я взагалі не знаю. Пригадую таке прізвище з парафії в Германовичах, але щоб особа з таким прізвищем перебувала у мене в Кракові – ні, не знаю.

Пит[ання]: З якого часу знаєте [r-]Кіт Людмилу, пс. «Бурлачка»[-r]?

Від[повідь]: Людмилу Кіт я знаю ще з дитинства в Перемишлі, тільки от не підозрював, що вона має такий псевдонім. У Кракові вона в мене бувала дуже часто, бо ходила до церкви й після Служби Божої заходила поговорити. Її переважно цікавила ситуація в Перемишлі. В моєму домі вона частенько зустрічалася з Анною Карванською, але навіщо – мені не відомо.

На цьому протокол перервано, після прочитання мені власноруч його підписую.

Св[ященик] [a-]Граб Степан[-a]

Допитав:
слідчий офіцер
(—) [б-]Пемпера[-б]

АІНП, 01224/2029, м/ф.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У верхньому правому куті документа дописано від руки: Стосується «Орлана», Карванської Анни, Карванського Дмитра, Щеснюка, Кіт Людмили, Крупінської (або Ґонтарської).

[e] *Було:* Гантарська. *Так само далі.*

Na zapytanie moje, czy ona nie jest przypadkiem krewną profesora Gontarskiego, odpowiedziała, że takiego nie zna. Jakie było jej prawdziwe nazwisko, tego nie wiem. Po paru dniach pobytu Gontarskiej w moim domu, zostałem razem z nią zatrzymany przez UB w Krakowie.

Pyt[anie]: Kto był u Was w dniu 7.01.1947 r.?

Odp[owiedź]: W dniu 7.01.1947 r. było u mnie w domu około 10 osób, tzn. byli domowi i dwóch członków organizacji UPA. Jeden z nich był ten, który grał na weselu „Orłana" i który prawdopodobnie nazywa się Szcześniuk (on to mi mówił, że już z bandy uciekł) oraz jego znajomy, który miał zamiar kupić protezę, ponieważ nie miał ręki. Po zjedzeniu kolacji i przenocowaniu, pojechali dalej, lecz w jakim kierunku, tego nie wiem. Czy w[yżej] w[ymienieni] mieli jakie zadanie do spełnienia, tego mi nie mówili.

Pyt[anie]: W jakim celu przychodziła do Was [d-]Podbilska Katarzyna, ps. „Hałka"[-d]?

Odp[owiedź]: Kobiety takiej w ogóle nie znam. Przypominam sobie takie nazwisko z parafii w Hermanowicach, lecz u mnie w Krakowie nie przypominam sobie, ażeby osoba o takim nazwisku przebywała.

Pyt[anie]: Od kiedy znacie [d-]Kot Ludmiłę, ps. „Burłaczka"[-d]?

Odp[owiedź]: Kot Ludmiłę znam od lat dziecinnych z Przemyśla, lecz że takie pseudo posiada, nie wiedziałem. W Krakowie Kot Ludmiła przychodziła do mnie bardzo często, ponieważ chodziła do kościoła i po nabożeństwie przychodziła do mnie na pogawędkę. Najwięcej interesowała się sytuacją w Przemyślu. W domu mym spotykała się ona dość często z Karwańską Anną, w jakim celu, nie jest mi wiadomo.

Na tym protokół przerwano i po odczytaniu mi własnoręcznie podpisuję.

Ks. [a-]Hrab Stefan[-a]

Przesłuchał:
Oficer śledczy
(—) [b-]Pempera[-b]

AIPN, 01224/2029, mf.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dopisano odręcznie: Dotyczy „Orłana", Karwańskiej Anny, Karwańskiego Dymitra, Szcześniuka, Kot Ludmiła, Krupińska vel Gontarska.

№ 31
18 червня 1947, Ряшів. Протокол допиту Андрія Гози щодо його зв'язків із членами ОУН-Б

[а-]Перевод с польского[-а]

[а-б-]Протокол допроса задержанного[-б-а]

[а-]Ряшев, 18 июня 1947 года[-а]

Я, [в-]офицер следствия, Общественной Безопасности в Лодзи[-в] – ПЕМПЕРА[г] Францишек, допросил в качестве задержанного –

ГОЗА Андрея (он же КАЧМАРИК)

(анкетные данные в деле).

[а-б-]Вопрос:[-б-а] Охарактеризуйте Ваши связи с членами нелегальной организации УПА, названных Вами 31 мая 1947 года, согласно протокола.

[а-б-]Ответ:[-б-а] ГАЛАСА Василий – псевдоним «ОРЛАН» познакомился впервые в июне 1945 года, когда он пришел ко мне по поводу оформления своего брака. Другой раз встретился с «ОРЛАНОМ» в конце июня 1945 года, когда забрали меня у Карманицкого леса, где проводили торжественный [в-]выпуск школы младшего командного[-в] состава и на даче ими присяги, которую провозглашал сам «ОРЛАН». Потом был специальный военный парад и художественное оформление. С «ОРЛАНОМ» после приветствия не разговаривал.

Третий раз встретился с «ОРЛАНОМ» на свадьбе его секретаря – «РОКСОЛЯНЫ» в Клоковицах, где «ОРЛАН» был крестным отцом. В беседе с «ОРЛАНОМ» я говорил на тему моего выезда в Америку примерно в декабре 1946 года, когда еще не имел паспорта. Четвертый раз в начале февраля 1947 года пришел ко мне «ОРЛАН» для встречи с женой «МАРИЧКОЙ», которую организовала ПОДБИЛЬСКАЯ Екатерина, псевдоним «ГАЛКА». После приветствия он спросил, как я тут живу, и когда поеду в Америку, я ему ответил, что разрешение уже получил и паспорт. В момент этого начатого разговора вошел охранник и сказал, что в Молодовицах польские войска, тогда «ОРЛАН», «МАРИЧКА» и «ПТАХ» – его адъютант, оставили ужин и выбежали, даже не прощаясь, больше не возвратились. Больше с «ОРЛАНОМ» я не встречался.

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[в--в] *Підкреслено.*

[г] *Було:* Пімпера.

Nr 31

18 czerwca 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania ks. Andrzeja Hozy na temat jego kontaktów z członkami podziemia ukraińskiego

[a-]Przekład z [języka] polskiego[-a]

[a-b-]Protokół przesłuchania zatrzymanego[-b-a]

[a-]Rzeszów, 18 czerwca 1947 roku[-a]

Ja, [c-]oficer śledczy Bezpieczeństwa Publicznego w Łodzi[-c] – PEMPERA[d] Franciszek, przesłuchałem w charakterze zatrzymanego:

HOZĘ Andrzeja vel KACZMARKA,

(personalia w aktach)

[a-b-]Pytanie:[-b-a] Scharakteryzujcie Wasze kontakty z członkami nielegalnej organizacji UPA, wymienionymi przez Was 31 maja 1947 roku, zgodnie z protokołem.

[a-b-]Odpowiedź:[-b-a] HAŁASĘ Wasyla, pseudonim „ORŁAN", poznałem po raz pierwszy w czerwcu 1945 roku, kiedy przyszedł on do mnie załatwiać sprawy związane ze ślubem. Drugi raz spotkałem się z „ORŁANEM" w końcu czerwca 1945 roku, kiedy zabrali mnie przy kormanickim lesie, gdzie prowadzili uroczystość [c-]zakończenia szkoły młodszego dowódczego[-c] składu, i na złożenie przez nich przysięgi, którą odczytywał sam „ORŁAN". Potem była specjalna parada wojskowa i występy artystyczne. Z „ORŁANEM", po przywitaniu się, nie rozmawiałem.

Trzeci raz spotkałem się z „ORŁANEM" na ślubie jego sekretarza [i] „ROKSOLANY" w Kłokowicach, gdzie „ORŁAN" był ojcem chrzestnym. W rozmowie z „ORŁANEM" mówiłem na temat mojego wyjazdu do Ameryki, gdzieś w grudniu 1946 roku, kiedy jeszcze nie miałem paszportu. Czwarty raz, na początku lutego 1947 roku, przyszedł do mnie „ORŁAN" na spotkanie z żoną „MARICZKĄ", które zorganizowała PODBILSKA Katarzyna, pseudonim „HAŁKA". Po przywitaniu zapytał, jak ja tu żyję i kiedy pojadę do Ameryki. Ja mu odpowiedziałem, że zezwolenie już otrzymałem i paszport. W czasie tej rozpoczętej rozmowy wszedł ochroniarz i powiedział, że w Młodowicach [są] polskie wojska, wtedy „ORŁAN", „MARICZKA" i „PTACH" – jego adiutant, zostawili kolację i uciekli, nawet się nie żegnając, więcej nie wrócili. Więcej z „ORŁANEM" się nie spotykałem.

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b--b] *Zapisano wersalikami.*

[c--c] *Podkreślono odręcznie.*

[d] *Było*: Pimpera.

ГУК, псевдоним «ГРИГОР», познакомился на свадьбе «ОРЛАНА» – он сын ксендза. На свадьбе сидел рядом со мной и говорил о преследовании людей и об аресте его отца. Другой раз встретился с «ГРИГОРОМ» на собрании, посвященном выпуску школы мл[адшего] ком[анднога] состава, в это время он мне говорил, что он ужасно взволнован и не видит необходимости в переселении украинцев в СССР. Третий раз пришел ко мне в Клоковицы «ГРИГОР» на свидание с ВОЙЦЕХОВСКИМ Андреем – это было осенью 1946 года. При их беседе я не присутствовал. Разговор вели между собой инженер ВОЙЦЕХОВСКИЙ, «ГРИГОР» и «ПРОФЕССОР» и двое пришедших с Великой Украины. На какую тему они говорили, мне неизвестно.

Четвертый раз я его сам встретил в бюро в феврале 1947 года, эта встреча описана в протоколе от 11 июня 1947 года – это была последняя встреча.

КУНСА Андрей – псевдоним «ТАРАС», встретился на свадьбе у «ОРЛАНА», больше его не встречал.

«ПРОФЕССОР» – фамилии не знаю, встретил на свадьбе у «ОРЛАНА». Другой раз встретился на собрании по поводу выпуска школы младшего команд[ного] состава, говорили тут же о прошлом, украинской церкви. Я поддерживал римско-католическую веру. «ПРОФЕССОР» непосредственно ставил на первое место православную церковь, но не такого обряда, какие существуют в церкви в СССР. Потом говорили о впечатлениях самого празднества, на котором присутствовали в это время.

Третий раз «ПРОФЕССОР» был у меня на встрече с инженером ВОЙЦЕХОВСКИМ и «ГРИГОРОМ». Я же с ним во время этой встречи не разговаривал. Четвертый раз встретился «ПРОФЕССОРОМ» в блиндаже «ГРИГОРА» в феврале 1947 года, где возвратились к прежнему разговору о церкви. «ПРОФЕССОР» отметил, когда буду в Америке, чтобы представил право об единстве и объединении греческо-католической церкви и православной, чтобы ликвидировать рознь между ними. Об этом я должен был говорить при встрече с ксендзами, в единую веру. Для доказательств существования единой веры в Америке, он мне показал вырезку из газеты, присланную из Америки, где писалось о достигнутом соглашении между ксендзами этих двух вер. Я обещал, что буду стараться добиться взаимоотношений между этими верами, чтобы их объединить. Это была последняя моя встреча с «ПРОФЕССОРОМ».

«ИНГУЛ»[1] – фамилии не знаю. Никакой связи с ним не поддерживал. Он брал у меня продукты. Никаких бесед с ним не было. В апреле 1947 года

---

[1] Стисло Дмитро (нар. 1920 чи 1921, с. Селиська неподалік Перемишля – ?), пс. «Інгул». Напр. 1930-х вступив в ОУН. У 1938 сидів у польській тюрмі. Після встановлення радянської влади у 1939 в Галичині емігрував. У 1941 із похідними групами ОУН-Б пішов на Наддніпрянщину. 1945 – весна 1947 – провідник ОУН-Б у Добромильському р-ні (нині Добромиль – у Старосамбірському р-ні Львівської обл.). *(Літопис УПА. Т. 14: Перемищина: Перемиський курінь УПА. Кн. 2. Денники сотні «Крилача». – Торонто, 1987. – С. 91; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 357).*

HUK, pseudonim „HRYHOR" – poznałem się [z nim] na ślubie „ORŁANA". On jest synem księdza. Na ślubie siedział obok mnie i mówił o prześladowaniu ludzi i o aresztowaniu jego ojca. Drugi raz spotkałem się z „HRYHOREM" na zebraniu, które było poświęcone absolwentom szkoły mł[odszego] składu dow[ódczego], w tym czasie on mi mówił, że jest strasznie wzburzony i nie widzi konieczności przesiedlenia Ukraińców do ZSRS. Trzeci raz przyszedł do mnie w Kłokowicach „HRYHOR" na spotkanie z WOJCIECHOWSKIM Andriejem – to było jesienią 1946 roku. Przy ich rozmowie nie byłem obecny. Rozmawiali ze sobą WOJCIECHOWSKI, „HRYHOR" i „PROFESOR" oraz dwóch, którzy przyszli z Wielkiej Ukrainy. Na jaki temat oni rozmawiali, tego nie wiem.

Czwarty raz sam go spotkałem w biurze, w lutym 1947 roku. Spotkanie to jest opisane w protokole z 11 czerwca 1946 roku – to było ostatnie spotkanie.

KUNSA Andriej – pseudonim „TARAS". Spotkałem się [z nim] na ślubie u „ORŁANA", więcej go nie spotkałem.

„PROFESOR" – jego nazwiska nie znam. Spotkałem [go] na ślubie u „ORŁANA". Drugi raz spotkałem się [z nim] na zebraniu, które było z okazji wypuszczenia absolwentów szkoły młodszego składu dow[ódczego], mówili tam o przeszłości, o ukraińskiej cerkwi. Ja obstawałem przy wierze rzymskokatolickiej. „PROFESOR" bezpośrednio postawił na miejsce pierwsze cerkiew prawosławną, ale nie tego obrządku, który istnieje w cerkwi w ZSRS. Potem mówili o wrażeniach, [jakie mieli z okazji] samego święta, na którym w tym czasie byli obecni.

Trzeci raz „PROFESOR" był u mnie na spotkaniu z inżynierem WOJCIECHOWSKIM i „HRYHOREM". Ja jednak w czasie tego spotkania z nim nie rozmawiałem. Czwarty raz spotkałem [się z] „PROFESOREM" w podziemnym schronie „HRYHORA" w lutym 1947 roku, gdzie wróciliśmy do poprzedniej rozmowy o cerkwi. „PROFESOR" zauważył, abym, kiedy będę w Ameryce, przedstawiał prawo do jedności i zjednoczenia cerkwi greckokatolickiej i prawosławnej, żeby zlikwidować niezgodę między nimi. O tym powinienem rozmawiać podczas spotkań z księżmi, [orędując] za jedną wiarą. Dla udokumentowania istnienia jednej wiary w Ameryce, on pokazał mi wycinek z gazety przysłany z Ameryki, gdzie było napisane o osiągniętej zgodzie pomiędzy księżmi tych dwóch wiar. Obiecałem, że będę się starał osiągnąć [takie postawy] we wzajemnych stosunkach między tymi wiarami, żeby je zjednoczyć. To było moje ostatnie spotkanie z „PROFESOREM".

„INHUŁ"[1] – nazwiska nie znam. Żadnego kontaktu z nim nie utrzymywałem. Brał ode mnie artykuły spożywcze. Żadnych rozmów z nim nie było. W kwietniu 1947 roku „INHUŁ" przysłał mi kartkę z inż[ynierem] WOJCIECHOWSKIM, w której prosił, żebym ja pomógł mu w uzyskaniu wyjazdu do Ameryki.

Skąd on dowiedział się o tym, że ja otrzymałem zgodę i zawiadomienie z ambasady amerykańskiej, że mam prawo wziąć ze sobą do Ameryki rodzinę – tego

[1] Dmytro Stysło (ur. 1920 lub 1921 w Siedliskach koło Przemyśla), ps. „Inhuł". Pod koniec lat trzydziestych wstąpił do OUN; od 1945 do wiosny 1947 prowidnyk OUN w rej. dobromilskim. *Peremyszczyna: Peremyśkyj kuriń UPA*, kn. 2. *Dennyky...*, s. 91; *W riadach UPA...*, s. 357.

прислал мне «ИНГУЛ» открытку с инж[енером] ВОЙЦЕХОВСКИМ, в которой просил, чтобы ему я помог в оформлении выезда в Америку.

Откуда он узнал о том, что я получил разрешение и извещение из Американского посольства, что я имею право взять с собой семью в Америку – этого я сказать не могу. Каждый раз «ИНГУЛ» хотел разрешить этот вопрос, но я ничего ему не ответил даже на его открытку.

«ТИСО» – фамилии не знаю, я его узнал в селе Маково[2], и во время праздника «Великой ночи», ради праздника был приглашен в один дом, где жила его жена с сыном, куда пришел «ТИСО» и за столом во время ужина познакомился с ним. Позднее я узнал, что он районный проводник. Больше я с ним никогда не встречался.

«ОВЧАРЕНКО» – фамилии не знаю. Специального контакта с ним не держал. Приходил несколько раз ко мне за продовольствием. Бесед с ним не имел. Осенью 1946 года видел его жену в Клоковицах. Раньше его вообще не знал.

«ПТАХ» – адъютант «ОРЛАНА», знаю о его звании «адъютант», потому что видел его всегда с «ОРЛАНОМ». Бесед и контакта с ним не имел никаких.

КРУПА Павел – «ПИМСТА» – охранник «ОРЛАНА» за продуктами ко мне не приходил, видел при тех же обстоятельствах, когда встречался с «ОРЛАНОМ». Приезжал за мной, когда был выпуск школы мл[адшего] командного состава. Бесед и контакта с ним никаких не имел.

«ЛИПА» – фамилии не знаю. Первый раз видел «ЛИПУ» на свадьбе у «ОРЛАНА», говорил с ним, меня заинтересовало, откуда ему известны церковные обряды, он на это ответил, что он был год в костеле у к[сенд]з[а] БАЗИЛИЯНОВА (ВАСИЛЬЕВА), где я не спросил у него. Другой раз видел его на торжестве в честь окончания школы, но с ним не говорил. Третий раз пришел ко мне в Клоковицы на праздник «Рождество Христово» в 1946 году вместе с ЛЕВИЦКИМ Евгением из села Суха[3] – сын старосты. О чем разговаривали, не помню, дал ему книг для чтения, которых он мне по сей день не возвратил. После этого я больше с ним не встречался, «ЛИПА» выдавал нелегальную литературу в организации УПА членам организации. Об этом мне известно от самой матери ЛЕВИЦКОГО Евгения.

«КОРЧ»[4] – фамилии не знаю, работал вместе с «ЛИПОЙ», был у меня несколько раз, приходил ко мне за продуктами. Бесед и другого контакта с «КОРЧ» не имел.

---

[2] Мабуть Макова із Фредропільщини.

[3] Місцевість не встановлена.

[4] Фортуна Владислав (Іванюк Василь), пс. «Корч» (нар. 1 I 1919, Варшава). В ОУН – із 1945. Політвиховник у сотні УПА «Крилача». Висланий «Орланом» у Західну Польщу з метою створення пунктів зв'язку для кур'єрів ОУН (I 1947). Виїхав разом із «Залізним». У Вроцлаві зв'язкові розділилися. Отримав посаду військового референта в управлінні Костельницькою ґміною. Заарештований в Костельнику 24 VII 1947. Вироком РВС у Ряшеві 19 XI 1947 засуджений до 15 р. ув'язнення. Постановою РВС у Ряшеві 1 IV 1954 термін покарання зменшено до 10 р. ув'язнення.

powiedzieć nie mogę. Za każdym razem „INHUŁ" chciał tę sprawę załatwić, ale ja nic mu nie odpowiedziałem, nawet na jego kartkę.

„TISO" – nazwiska nie znam, poznałem go w wiosce Makowo[2], i podczas święta Wielkiej Nocy, z okazji święta, byłem zaproszony do jednego domu, gdzie mieszkała jego żona z synem, dokąd przyszedł „TISO" i przy stole podczas kolacji zapoznałem się z nim. Później dowiedziałem się, że on jest rejonowym prowidnykiem. Nigdy więcej się z nim spotykałem.

„OWCZARENKO" – nazwiska nie znam. Specjalnego kontaktu z nim nie utrzymywałem. Przychodził do mnie wiele razy po zaopatrzenie. Rozmów z nim nie miałem. Jesienią 1946 roku widziałem jego żonę w Kłokowicach. Wcześniej nie znałem go w ogóle.

„PTACH" – adiutant „ORŁANA", wiem o jego randze adiutanta, ponieważ widziałem go zawsze z „ORŁANEM". Żadnych rozmów i kontaktu z nim nie miałem.

KRUPA Paweł – „PIMSTA" – ochroniarz „ORŁANA", po żywność do mnie nie przychodził, widziałem go w tych samych okolicznościach, kiedy spotykałem się z „ORŁANEM". Przyjeżdżał po mnie, kiedy było zakończenie [zajęć] szkoły mł[odszego] składu dowódczego. Żadnych rozmów i kontaktu z nim nie miałem.

„LIPA" – nazwiska nie znam. Pierwszy raz widziałem „LIPĘ" na ślubie u „ORŁANA", rozmawiałem z nim, zainteresowało mnie, skąd zna obrzędy liturgiczne. On odpowiedział na to, że był rok w kościele u k[sięd]z[a] BAZYLIANOWA (WASILJEWA). Gdzie, nie pytałem go. Drugi raz widziałem go na uroczystości na cześć zakończenia szkoły, ale z nim nie rozmawiałem. Trzeci raz przyszedł do mnie do Kłokowic na święto Bożego Narodzenia w 1946 roku razem z LEWICKIM Eugeniuszem ze wsi Sucha[3] – syn starosty. O czym żeśmy rozmawiali, nie pamiętam, dałem mu książki do czytania, których po dzień dzisiejszy mi nie zwrócił. Po tym więcej się z nim nie spotykałem. „LIPA" wydawał nielegalną literaturę w organizacji UPA członkom organizacji. Wiem to od samej matki LEWICKIEGO Eugeniusza.

„KORCZ"[4] – nazwiska nie znam, pracował razem z „LIPĄ", był u mnie wiele razy, przychodził do mnie po żywność. Żadnych rozmów i innego kontaktu z „KORCZEM" nie miałem.

---

[2] Być może Makowa w gm. Fredropol.

[3] Miejscowość nieustalona.

[4] Władysław Fortuna vel Wasyl Iwanek (ur. 1 I 1919 w Warszawie), ps. „Korcz". Od 1945 w OUN, polityczny wychowawca w sotni „Kryłacza", w styczniu 1947 wysłany przez „Orłana" na ziemie zachodnie celem zorganizowania punktów kontaktowych dla kurierów OUN, wyjechał razem z „Zaliznym", we Wrocławiu łącznicy rozdzielili się; otrzymał posadę referenta wojskowego w Zarządzie Gminnym w Kościelniku; aresztowany 24 VII 1947 w Kościelniku; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 19 XI 1947 skazany na 15 lat więzienia; postanowieniem WSR w Rzeszowie z 1 IV 1954 karę zmniejszono do 10 lat więzienia; postanowieniem WSR w Krakowie z 3 VIII 1954 zwolniony warunkowo 9 VIII 1954. AIPN Rz, 108/2991; AIPN Rz, 107/591.

ФЕНИК Николай – псевдоним «ВИСТУН»[5] – познакомился с ним в Клековицах в 1943 году, когда приносил заявление о сочетании брака, тогда он еще в банде не был. Вообще я его в банде не видел, только о нем говорил мне тесть – ХНАПС из Ховника[6], что он занимается заготовлением продуктов для банды и все[го] что бандеровцам нужно.

КИСА Юзеф из Млодовиц, официально в банде не видел, но в январе 1947 года был сожжен в одном доме в Млодовицах польскими властями за то, что он сидел с одним бандеровцем «ГАКОМ»[7], который отстреливался из его дома. КИСА Юзеф дал мне справку на имя КАЧМАРЕК Михаил, за что я ему заплатил 200 злот. Кроме того, я слышал КИСА Юзеф подбирал и подделывал печати для УПА.

СОЛХАН[г] Ярослав – псевд[оним] «МАГИСТР» – был доктором в УПА. Первый раз встретился с ним на свадьбе у «ОРЛАНА», но беседы с ним не имел. Другой раз встретился с «МАГИСТРОМ» на празднестве по поводу окончания школы. Кроме того, был у меня несколько раз на ужине, говорили о положении раненых бандеровцев от ПВ и о трудностях докторской работы и трудностях, которые возникают в приобретении лекарств. Зимой 1946–47 гг. «МАГИСТР» переправил ко мне раненого «БУРЛАКА» и доктора «ШУВАРА», а также одного банедровца, псевд[оним] «МИХАИЛ»[8] для лечения. «БУРЛАК[А]» с доктором «ШУВАРА» находились у меня в доме. Из-за боязни я их вывез через две недели. В феврале 1947 года «МАГИСТР» сопровождал меня в блиндаж к «ГРИГОРУ» за нелегальной литературой, последний раз встречался с «МАГИСТРОМ» в марте 1947 года, он пришел ко мне и сказал, что он едет в Краков, что он имеет письмо к к[сенд]з[у] ГРАБУ, содержание этого письма по делу [д-]греческо-римского костела[-д]. Но письмо это повезла до Кракова к ксендзу ГРАБУ моя служанка ЧУЙКО Анна, кроме того, она должна была привезти ответ, однако ответа она не привезла, по какой причине, я до сих пор не знаю.

Постановою РВС у Кракові 3 VIII 1954 умовно звільнений (9 VIII 1954). *(АІНП Ж, 108/2991; АІНП Ж, 107/591).*

[г] *Було:* Столхан.

[д-д] *Так у тексті.*

[5] Феник Микола, пс. «Вістун», заготівельний референт І р-ну н-рну «Верховина» І округи ОУН. Загинув у квітні 1948 під час засідки, яку організувала 1-а рота 4-ї бригади КВБ. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 25, 27).*

[6] Ймовірно йдеться про село Гувніки.

[7] Ймовірно Венгжин Олександр, пс. «Гак». Член ОУН. У 1947 – командир боївки СБ. *(АІНП 0182/151 т. 1, к. 7).*

[8] Ймовірно Горечко Михайло (нар. 30 XI 1923, Торки Перемиського пов. – розстріляний 24 VI 1947, Ряшів). Від березня 1946 – член УПА «Михайло». Перебував у криївці, спорудженій на березі р. Сян. 2 VI 1947 захоплений відділом ВП. Засуджений у Ряшеві до смертної кари (17 VI 1947). *(Літопис УПА, Торонто, 1992, Т. 22, С. 138, 139).*

FENYK Mykoła, pseudonim „WISTUN”[5] – zapoznałem się z nim w Kłokowicach w 1943 roku, kiedy przynosił zaświadczenie o zawarciu małżeństwa, wtedy on jeszcze w bandzie nie był. W ogóle ja go w bandzie nie widziałem, tylko mówił mi o nim teść – CHNAPS z Chownika[6], że on zajmuje się gromadzeniem żywności dla bandy i wszystkie[go], co jest banderowcom potrzebne.

KISA Józef z Młodowic, oficjalnie w bandzie go nie widziałem, ale w styczniu 1947 roku został spalony w jednym z domów w Młodowicach przez polskie władze przez to, że on siedział z jednym banderowcem „HAKIEM”[7], który ostrzeliwał się z jego domu. KISA Józef dał mi poświadczenie na nazwisko KACZMAREK Michał, za co zapłaciłem mu 200 złot[ych]. Oprócz tego słyszałem, że KISA Józef podkradał i podrabiał pieczęcie dla UPA.

SOŁHAN[e] Jarosław – pseud[onim] „MAGISTER” – był doktorem w UPA. Pierwszy raz spotkałem się z nim na ślubie u „ORŁANA”, ale rozmowy z nim nie prowadziłem. Drugi raz spotkałem się z „MAGISTREM” na uroczystości z okazji zakończenia szkoły. Oprócz tego był u mnie wiele razy na kolacji, rozmawialiśmy o sytuacji rannych banderowców [po walkach] z WP i o trudnościach pracy lekarza i trudnościach, które wynikają przy zdobywaniu lekarstw. Zimą 1946/[19]47 roku „MAGISTER” przeprawił do mnie ranionego „BURŁAKĘ” i doktora „SZUWARA”, a także jednego banderowca o pseud[onimie] „MICHAŁ”[8] w celu leczenia. „BURŁAKA” z doktorem „SZUWAREM” przebywali u mnie w domu. Po dwóch tygodniach wywiozłem ich z powodu obaw. W lutym 1947 roku „MAGISTER” zaprowadził mnie do podziemnego schronu do „HRYHORA” po nielegalną literaturę. Ostatni raz spotkałem się z „MAGISTREM” w marcu 1947 roku; przyszedł do mnie i powiedział, że jedzie do Krakowa, że ma list do k[sięd]z[a] HRABA, treść tego listu dotyczy sprawy kościoła [f-]grecko-rzymskiego[-f]. Ale jego list zawiozła do Krakowa, do księdza HRABA, moja służąca CZUJKO Anna. Oprócz tego powinna ona była przywieźć odpowiedź, jednakże odpowiedzi nie przywiozła, z jakiego powodu – [tego] ja do tej pory nie wiem.

„ZUBCZENKO”[9] – dentysta w UPA, był u mnie kilka razy na kolacji. W rozmowach z nim wyjaśniło się, że jest on jeden na całą organizację; rozmawialiśmy o życiu, organizacji i o terrorze. Żadnego kontaktu z nim nie utrzymywałem.

---

[e] *Było:* STOŁCHAN.

[f-f] *Tak w tekście.*

[5] Mykoła Fenyk, ps. „Wistun”, referent ośrodka przemysłowego w I rejonie nadrejonu „Werchowyna” I Okręgu OUN. Zginął kwietniu 1948 w zasadzce zorganizowanej przez 1. kompanię 4. Brygady KBW. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona”...*, s. 25, 27.

[6] Prawdopodobnie chodzi o Huwniki.

[7] Prawdopodobnie Aleksander Węgrzyn, członek OUN, ps. „Hak”; w 1947 dca bojówki SB. AIPN, 0182/151, t. 1, k. 7.

[8] Prawdopodobnie Michał Horeczko (ur. 30 XI 1923 w Torkach, pow. przemyski, stracony 24 VI 1947 w Rzeszowie), ps. „Michał”; od marca 1946 członek UPA, członek SKW – pomocnik kuszczowego w sotni „Kruka”; ukrywał się w schronie wybudowanym nad Sanem; aresztowany 2 VI 1947 przez oddział WP; skazany przez WS GO „Wisła” na rozprawie w Rzeszowie 17 VI 1947 na karę śmierci; *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 138, 139.

[9] Wasyl Huzar (ur. w Przemyskiem, zm. w 1981 w USA), ps. „Zubczenko”. Do 1945 dentysta w Dynowie. Od wiosny 1945 dentysta I Okręgu OUN; jesienią 1947 przedostał się do amerykań-

«ЗУБЧЕНКО»[9] – зубной врач в УПА, был у меня несколько раз на ужинах. В разговорах с ним выяснилось, что он один на всю организацию, говорил о жизни организации и о терроре. Никакого контакта я с ним не поддерживал.

ГУК – псевд[оним] «ВЫР», брат «ГРИГОРА» – доктор орг[анизации] УПА, был несколько раз у меня на ужине, приходил всегда с «БУРЛАКОМ». Беседы вели на различные темы, а особенно много он говорил о «самостоятельной Украине», о борьбе за нее. Последний раз виделся с ним на празднике «Рождество Христово» в 1946 году.

«ВУЙКО» – доктор в УПА – первый раз встретился с ним на празднике по поводу окончания школы – мл[адшего] командного состава. Беседы вели о костелах, среди беседы он сказал, что он тайно высвячен Львовским митрополитом. Позднее бандеровцы узнали, что он не доктор и не ксендз, и взяли его за это повесили в 1946 году.

«ШУВАР» – доктор в УПА, который лечил у меня «БУРЛАК», больше я его не видел.

«СОТНИК» – подготавливал младший командный состав в школе бандеровцев. Первый раз с ним беседовал с «ПРОФЕССОРОМ» на празднике по поводу выпуска школы. Беседа велась на тему прошлой украинской православной греческо-католической церкви. Позднее был у меня в Клоковицах на ужине. Больше я с ним не встречался.

«МИРОН» – воспитывал сотню «БУРЛАКА» политически. Первый раз видел его на свадьбе у «ОРЛАНА», но с ним не беседовал. Видел на торжестве по поводу выпуска школы, но беседы с ним личной не имел ни разу.

«ЕВГЕН» – другой политический воспитатель, на свадьбе у «ОРЛАНА» его не видел. Потом встретился с ним как с «МИРОНОМ». Личной беседы вообще с ним не имел.

ШЕВЧУК – псевд[оним] «КАДЫЛО»[e] – к[сенд]з банды УПА. Первый раз пришел ко мне вместе с сотней «БУРЛАКА» в начале 1946 года. Всего у меня «КАДИЛО» был пять–шесть раз, приходил за продовольствием. В разговоре с ним я поинтересовался, как он себя чувствует в этой организации, он мне ответил, очень хорошо, что проводит святую службу, ходит с автоматом и мне сказал, что вступил в организацию добровольно и мне говорил, чтобы я тоже вступил. Последнее время был у него в апреле 1947 года, когда вручил ему 20 долларов, которые получил от ксендза КРУПА из Перемышля, для того, чтобы вручить их «КАДИЛЕ». «КАДИЛО» говорил, что он на эти доллары купит себе офицерский мундир.

---

[e] *Тут і далі:* «КАДИЛО».

[9] Гузар Василь (?, Перемищина – пом. 1981, США), пс. «Зубченко». До 1945 працював зубним лікарем у м. Динові на Перемищині. З весни 1945 – дантист І округи Закерзонського краю ОУН-Б. Восени 1947 перебрався в Західну Німеччину, згодом – до США. *(Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 157).*

HUK – pseud[onim] „WYR", brat „HRYHORA" – lekarz org[anizacji] UPA, był u mnie na kolacji wiele razy, przychodził zawsze z „BURŁAKĄ". Rozmowy prowadziliśmy na różne tematy, a szczególnie dużo mówił on o „niezależnej Ukrainie", o walce za nią. Ostatni raz widziałem się z nim na uroczystości Bożego Narodzenia w 1946 roku.

„WUJKO" – lekarz w UPA – pierwszy raz spotkałem się z nim na uroczystości z okazji zakończenia szkoły mł[odszego] składu dowódczego. Rozmowy prowadziliśmy o kościołach, w czasie rozmowy powiedział, że potajemnie wywiózł go metropolita lwowski. Później banderowcy dowiedzieli się, że nie jest lekarzem i nie jest księdzem i wzięli go za to [i] powiesili w 1946 roku.

„SZUWAR" – lekarz w UPA, który leczył u mnie „BURŁAKĘ", więcej go nie widziałem.

„SOTNIK" – przygotowywał młodszy skład dowódczy w szkole banderowców. Pierwszy raz rozmawiałem z nim [razem] z „PROFESOREM" na uroczystości z okazji zakończenia szkoły. Rozmowa była prowadzona na temat byłej ukraińskiej prawosławnej greckokatolickiej cerkwi. Później był u mnie Kłokowicach na kolacji. Więcej się z nim nie spotykałem.

„MIRON" – wychowywał politycznie sotnię „BURŁAKI". Pierwszy raz widziałem go na ślubie u „ORŁANA", ale z nim nie rozmawiałem. Widziałem [go] na uroczystości z okazji zakończenia szkoły, ale ani razu nie rozmawiałem z nim osobiście.

„JEWHEN" – drugi polityczny wychowawca, na ślubie u „ORŁANA" nie widziałem go. Potem spotkałem się z nim, jak i z „MIRONEM". Osobiście w ogóle z nim nie rozmawiałem.

SZEWCZUK – pseud[onim] „KADYŁO"[g] – k[siąd]z z bandy UPA. Pierwszy raz przyszedł do mnie razem z sotnią „BURŁAKI" z początku 1946 roku. Ogółem, „KADYŁO" był u mnie pięć – sześć razy, przychodził po żywność. W rozmowie z nim zainteresowałem się, jak się czuje w tej organizacji. On mi odpowiedział, [że] bardzo dobrze, że odprawia mszę świętą, chodzi z automatem i powiedział mi, że wstąpił do organizacji dobrowolnie i mówił mi, żebym ja też wstąpił. W ostatnim czasie byłem u niego w kwietniu 1947 roku, kiedy wręczyłem mu 20 dolarów, które otrzymałem od księdza KRUPY z Przemyśla, po to, aby wręczyć je „KADYLE". „KADYŁO" mówił, że za te dolary kupi sobie oficerski mundur.

„HAK" – członek żandarmerii UPA podczas okupacji USRS. Po raz pierwszy poznałem go w 1946 roku, w zimie, kiedy on przyprowadził do mnie rannego „BURŁAKĘ"; później bywał u mnie wiele razy, przychodził do mnie po żywność z innymi członkami bandy. Osobiście się z nim nie spotykałem. W 1947 roku „HAK" u mnie nie był.

---

skiej strefy okupacyjnej Niemiec, następnie do Stanów Zjednoczonych. *Medyczna opika w UPA...*, s. 157.

[g] *Było:* „KADIŁO". *Podobnie dalej.*

«ГАК» – член жандармерии УПА, во время оккупации УССР. Впервые узнал его в 1946 года, зимой, когда он приводил ко мне раненого «БУРЛАКА», позднее бывал у меня несколько раз, приходил ко мне за продовольствием с другими членами банды. Личной встречи с ним не имел. В 1947 году «ГАК» у меня не был.

«БУРЛАК[А]» – командир сотни УПА в районе Перемышля. Первый раз увидел на торжестве по поводу выпуска школы, где он проводил всю свою сотню. Позднее приходил ко мне на ужин около 10 раз. В беседе со мной он говорил, что он полностью себя отдает делу борьбы «За самостоятельную Украину». Говорил мне, что оружие они достали за мыло, коней и другие вещи в Чехословакии. Когда я напомнил ему об амнистии Польского правительства, он сказал, что для таких как мы, она не существует, что они будут бороться до последнего, потому что начинаются действия УПА.

«БУРЛАК[А]» был у меня на протяжении двух недель, когда был раненый зимой 1946 года. Последний раз «БУРЛАК[А]» был у меня вместе с «КАДИЛОМ» в апреле 1947 года.

«ОРСКИЙ» – КАРВАНСКИЙ Дмитрий, зам[ститель] «БУРЛАКИ», был убит в декабре 1945 года. «ОРСКОГО» видел только на свадьбе у «ОРЛАНА», больше его не видел.

«СУХОЙ» – ком[андир] сотни УПА. Во время оккупации был полицейским в Нижанковичах. Впервые встретился с ним на торжестве по поводу выпуска школы. Подошел ко мне и сказал, что он меня знает со времен оккупации. Долго с ним не говорил. Больше его нигде не встречал.

«ЛАСТИВКА» – ком[андир] сотни УПА. Встретился на свадьбе у «ОРЛАНА». Другой раз видел на торжестве по поводу выпуска школы. Больше с ним не виделся и бесед не вел.

КЛИШ Юлиан – знаю его со свадьбы «ОРЛАНА», псевдоним и должность в этой организации я не знаю, знаю его, потому что он поздравлял «молодые пары» от имени родителей. Ближе его должен знать к[сенд]з «ГРАБ».

«ЖЕЛЕЗНЫЙ» – зам[ститель] «БУРЛАКА» (временно), во время оккупации УССР в 1941–44 гг. был в Перемышле. Познакомился с ним на свадьбе у «ОРЛАНА», он был дирижером хора и оркестра. «ЖЕЛЕЗНЫЙ» был несколько раз в Клоковицах, приходил за продовольствием. Разговаривали с ним на различные темы, которых сейчас уже не помню. В 1947 году я не видел его, очевидно уехал на запад.

«ЧАПКА» – слышал, что был в «СС» во время оккупации. «ЧАПКА» приезжал ко мне, чтобы забрать меня в лес на торжество по поводу окончания школы. Ближе его не знаю.

На этом протокол прерван и перед подписанием прочитан, с содержанием согласен.

ГОЗА Андрей

„BURŁAK[A]" – przywódca sotni UPA w rejonie Przemyśla. Pierwszy raz zobaczyłem go na uroczystości z okazji zakończenia szkoły, gdzie przyprowadził on całą swoją sotnię. Później przychodził do mnie na kolację około 10 razy. W rozmowie ze mną mówił, że on w pełni oddaje siebie sprawie walki „za niezależną Ukrainę". Mówił mi, że broń otrzymali za mydło, konie i inne rzeczy w Czechosłowacji. Kiedy wspomniałem mu o amnestii rządu polskiego powiedział, że dla takich jak my ona nie istnieje, że oni będą bić się do ostatniego [żołnierza], że działania UPA [dopiero] się rozpoczynają.

„BURŁAK[A]" był u mnie przez okres dwóch tygodni, kiedy został ranny w zimie 1946 roku. Ostatni raz „BURŁAK[A]" był u mnie razem z „KADYŁĄ" w kwietniu 1947 roku.

„ORSKI" – KARWAŃSKI Dymitr, zast[ępca] „BURŁAKI", został zabity w grudniu 1945 roku. „ORSKIEGO" widziałem tylko na ślubie u „ORŁANA", więcej go nie widziałem.

„SUCHY" – przy[wódca] sotni UPA. Podczas okupacji był policjantem w Niżankowicach. Po raz pierwszy spotkałem się z nim na uroczystości z okazji zakończenia szkoły. Podszedł do mnie i powiedział, że zna mnie z czasów okupacji. Długo z nim nie mówiłem. Więcej nigdzie go [już] nie spotykałem.

„ŁASTIWKA" – przy[wódca] sotni UPA. Spotkałem [go] na ślubie u „ORŁANA". Drugi raz widziałem go na uroczystości z okazji zakończenia szkoły. Więcej się z nim nie widziałem i rozmów nie prowadziłem.

KLISZ Julian – znam go ze ślubu „ORŁANA", [jego] pseudonimu i stopnia w tej organizacji nie znam; znam go, ponieważ on winszował „młodym parom" w imieniu rodziców. Bliżej powinien go znać k[siąd]z HRAB.

„ŻELEZNYJ" – zast[ępca] „BURŁAKI" (czasowo), podczas okupacji USRS w latach 1941–1944 był w Przemyślu. Poznałem się z nim na ślubie u „ORŁANA", on był dyrygentem chóru i orkiestry. „ŻELEZNYJ" był wiele razy w Kłokowicach, przychodził po żywność. Rozmawiałem z nim na różne tematy, których obecnie nie pamiętam. W 1947 roku nie widziałem go, widocznie wyjechał na zachód.

„CZAPKA" – słyszałem, ze był w SS podczas okupacji. „CZAPKA" przyjeżdżał do mnie, żeby zabrać mnie do lasu na uroczystości z okazji zakończenia szkoły. Bliżej go nie znam.

Na tym protokół został przerwany i przed podpisaniem przeczytany, [jego] treść jest zgodna z [zeznaniami].

HOZA Andriej

[b-]Przesłuchał[-b]:
St[arszy] śled[czy] PEMPERA

Tłumaczenie zgodne z oryginałem: [h-]tłumaczka[-h]

[h--h] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[б-]Допросил[-б]:
Ст[арший] след[ователь] ПЕМПЕРА

Перевод верен: [є-]переводчица[-є]
мл[адший] лейтенант ФРОЛОВА

Подлинник протокола находится в Министерстве общественной безопасности, в Варшаве.

Ст[арший] следователь отдела контрразведки МГБ 4 ШАК
гвардии майор ЖУРАВЛЕВ

[б-]Верно:[-б]
[б-]Начальник отделения следотдела 4 управления МВД УССР
[є-]майор[-є-б] (—) ПТИЧКИН[ж]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 74914-фп, т. 4, арк. 1–7.
Завірена копія, машинопис.
Копія документа російською мовою.
Документ завірений круглою печаткою: «Комитет государственной безопасности при Совете Министров Украинской ССР. № 15».

[с-с] *Написано в розбивку.*
[ж] *Документ підписав не Птічкін, а інша особа, чий підпис нерозбірливий.*

mł[odszy] lejtnant FROŁOWA

Oryginał protokołu znajduje się w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie.

St[arszy] Śledczy Oddziału Kontrwywiadu MGB 4 SZAK
major gwardii ŻURAWLOW

[b-]Zgodne z oryginałem:[-b]
[b-]Naczelnik Wydziału Oddziału Śled[czego] 4 Zarządu MWD USRS
[h-]major[h-b](—)[i] PTICZKIN

HDA SBU, f. 6, spr. 74914-fp, t. 4, k. 1–7.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.
U góry okrągła pieczęć: Komitet Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów Ukraińskiej SRS. Nr 15.

[i] *Za Pticzkina dokument podpisała inna osoba (podpis nieczytelny).*

№ 32

21 червня 1947, Перемишль. Звіт пор. Артура Зелінського начальникові ВУГБ у Ряшеві Теодору Дуді про співпрацю деяких представників державної адміністрації з українським підпіллям

Перемишль, 21.06.1947 р.

Начальнику воєв[одського] упр[авління]
гром[адської] безп[еки]
[а-б-]у Ряшеві[-б-а]
полк. [а-]Дуді[-а1]

[а-б-]Звіт[-б-а]

1. 14 червня 1947 р. Гамівка із трьома особами виїхав до Фредрополя Перемиського пов[іту] з метою пошуку членів ОУН.

2. 16 червня 1947 р. за наказом кап. Дзядоша[2] організовано засідку у Табовича. Смерть Петра Борка її розконспірувала. В цю засідку потрапило семеро осіб, з яких шістьох звільнено, а одного затримано.

3. 18 червня 1947 р. за наказом кап. Дзядоша організовано засідку по вул. Окшеї, 23, [в-]у домі Гули Анни[3], яка співпрацювала[-в] з ОУН. Працівники

[а-а] *Написано в розбивку.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в-в] *Підкреслено.*

[1] Дуда Теодор (1914–1986), капітан ВП, полковник УГБ, член КСПМ, КПП, ПРП, ПОРП. У перші роки війни – співробітник НКВС. З липня 1944 – керівник ВУГБ у Любліні. З серпня до жовтня 1944 – начальник ВУГБ у Любліні. З листопада 1944 до вересня 1945 – керівник відділення в'язниць і таборів ВГБ і МГБ. З жовтня 1945 – заступник директора III департаменту (забезпечення МГБ). З лютого 1947 – начальник ВУГБ у Ряшеві. З жовтня 1948 до лютого 1950 – начальник ВУГБ у Кракові. З березня 1950 до листопада 1951 – начальник ВУГБ у Лодзі. З грудня 1951 до травня 1953 – начальник МУГБ у Лодзі. З червня 1953 – заступник головного коменданта ГМ. З жовтня 1957 – заступник начальника II управління ВОП. 8 X 1960 звільнений. *(Szwagrzyk K. Aparat bezpieczeństwa w Polsce... – T. 1. – S. 81, 89, 236, 266, 288, 304, 381; Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu Bezpieczeństwa Publicznego na Lubelszczyźnie... – S. 57).*

[2] Дзядош Владислав (нар. 1918). Згідно публікації, у 1942 був агентом НКВС в Уфі, мав пс. «Макар». Від травня 1943 – солдат РСЧА і 1-ї ДП. З 1945 – член ПРП. Квітень–липень 1944 – навчався в Куйбишівській міжкрайовій школі НКВС. З 22 VIII 1944 – заступник керівника 2-ої секції ВУГБ у Любліні. З 1 II 1945 – керівник оперативної групи МГБ у Ченстохові. З жовтня 1945 – керівник 2-ої секції I відділу ВУГБ в Кельце. З лютого 1946 – керівник 4-ої секції I відділу ВУГБ у Кельце, керівник 3-ої секції III відділу ВУГБ у Кельце. З серпня 1947 – у розпорядженні начальника ВУГБ у Ряшеві, заступник начальника та в. о. начальника ПУГБ у Перемишлі. З червня 1948 – заступник начальника та в. о. начальника ПУГБ в Сяноці. У липні 1949 скоїв самогубство. *(Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej 1944–1990. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny. – Red. Izdebski J., Kaczmarski K., Krzysztofiński M. – Rzeszów, 2007. – S. 148).*

[3] Гула Анна (нар. 8 XII 1913, Халупки Медицькі – 11 X 1947, м. Валбжих Нижньосілезького в-ва), пс.«Ганя». Надавала допомогу членам ОУН. Доставляла в конспіративну друкарню

Nr 32

21 czerwca 1947, Przemyśl. Raport por. Artura Zielińskiego dla szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy, dotyczący m.in. współpracy niektórych przedstawicieli administracji państwowej z podziemiem ukraińskim

Przemyśl, 21.06.1947 r.

Do Szefa Woj[ewódzkiego] Urz[ędu]
Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]
[a-b-]w Rzeszowie[-b-a]
płk. [a-]Dudy[-a1]

[a-b-]Raport[-b-a]

1. W dniu 14 czerwca 1947 r. Hamiwka wraz z trzema osobami wyjechał do Fredropola, pow[iat] Przemyśl celem odnalezienia osób z organizacji OUN.

2. W dniu 16 czerwca 1947 r. z rozkazu kpt. Dziadosza[2] została rozwiązana zasadzka u Tabowicza. Z powodu wypadku śmierci Borka Piotra zasadzka została zdekonspirowana. Zatrzymanych na zasadzce siedem osób, z czego sześć osób zwolniono, jedną osobę zatrzymano.

3. W dniu 18 czerwca 1947 r. z rozkazu kpt. Dziadosza została rozwiązana zasadzka przy ul. Okrzei nr 23, [c-]w mieszkaniu u Guły Anny[3] współpracującej-

---

[a-a] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[b-b] *Podkreślono maszynowo.*

[c-c] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Teodor Duda (1914–1986), kpt. WP, płk UBP, członek KZMP, KPP, PPR, PZPR. W czasie wojny współpracownik NKWD; od lipca 1944 kierownik WUBP w Lublinie; od sierpnia do października 1944 szef WUBP w Lublinie; od listopada 1944 do września 1945 kierownik Wydz. Więzień i Obozów RBP i MBP; od października 1945 zca dyrektora Dep. III (Zaopatrzenia MBP); od lutego 1947 szef WUBP w Rzeszowie; od października 1948 do lutego 1950 szef WUBP w Krakowie; od marca 1950 do listopada 1951 szef WUBP w Łodzi; od grudnia 1951 do maja 1953 szef MUBP w Łodzi; od czerwca 1953 zca komendanta głównego MO; od października 1957 zca szefa Zarządu II WOP; 8 X 1960 zwolniony. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 81, 89, 236, 266, 288, 304, 381; *Rok pierwszy. Powstanie i działalność aparatu Bezpieczeństwa Publicznego na Lubelszczyźnie...*, s. 57.

[2] Władysław Dziadosz (ur. 1918), agent NKWD w Ufie w 1942, ps. „Makar", od 1945 w PPR. Od maja 1943 żołnierz Armii Czerwonej i 1. DP; od kwietnia do lipca 1944 uczestnik kursu NKWD w Kujbyszewie; od 22 VIII 1944 zca kierownika Sekcji 2 WUBP w Lublinie; od 1 II 1945 kierownik grupy operacyjnej MBP w Częstochowie; od października 1945 kierownik Sekcji 2 Wydz. I WUBP w Kielcach; od lutego 1946 kierownik Sekcji 4 Wydz. I WUBP w Kielcach, kierownik Sekcji 3 Wydz. III WUBP w Kielcach; od sierpnia 1947 do dyspozycji szefa WUBP w Rzeszowie, zca szefa oraz p.o. szefa PUBP w Przemyślu; od czerwca 1948 zca szefa i p.o. szefa PUBP w Sanoku; w lipcu 1949 popełnił samobójstwo. *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej 1944–1990. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2007, s. 148.

[3] Anna Guła (ur. 8 XII 1913 w Chałupkach Medyckich, zm. 11 X 1947 w Wałbrzychu), ps. „Hania". Udzielała pomocy członkom OUN, dostarczała papier i farbę do konspiracyjnych drukarni i leki dla szpitali podziemnych, rozwoziła podziemną prasę oraz fałszywe dokumenty; aresztowana 5 X 1947

III від[ділу] Ряшівського ВУГБ, що здійснювали засідку, 20.06.1947 р. повернулися до воєвод[ського] управління гром[адської] безп[еки] у Ряшеві.

4. 19.06.1947 р. я поїхав до Фредропільської ґм[іни] Перемиського пов[іту], щоб знайти в тамтешньому реєстраційному відділі докази причетності підозрюваних осіб до ОУН. [...][г] ми з Гамівкою встановили, що [...][г] цей реєстраційний відділ негласно й безпідставно видавав документи про прописку осіб [із] ОУН, легалізувавши таким чином їхнє перебування на території вищезгаданої ґміни.

Я підкреслюю, що у Фредропільській ґм[іні] Перемиського пов[іту] були легалізовані такі представники ОУН:

а) «Малуша» – Мороз Ольга, зв'язкова крайового політичного референта Закерзонського краю «Орлана». Згідно відомостей про скасування прописки, 30.04.[19]47 р. вона виїхала до Єленої Гури.

б) «Роксолана» – Приставська Єлизавета, зв'язкова «Орлана» в УРСР і, останнім часом, – на польських теренах. Її прописка скасована 10.04.[19]47 р. [у зв'язку з від'їздом] до Кам'яної Гури.

в) «Віра» – Савчишак Ольга[4], зв'язкова ОУН.

папір та фарбу, а до підпільних шпиталів – ліки. Розвозила підпільну пресу та підробні документи. Заарештована 5 X 1947 у Валбжиху. За даними документів УБ, мала вчинити самогубство. *(АІНП, 01224/2052, м/ф; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 50).*

[г] *Фрагмент тексту нерозбірливий.*

[4] Гуменяк Людмила або Гуменюк Людвіка або Іваницька Степанида або Процак (Прошак) Ірина або Савчишак Ольга, за другим чоловіком Половняк (нар. 6 VIII 1924, Зажече), пс. «Віра». З 1945 – в ОУН. Санітарка, провідник УЧХ II р-ну надрайону «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Працювала зв'язковою. Влітку 1947 виїхала до Кракова, згодом – у Вроцлавське воєводство. 3 X 1950 таємно затримана вдома співробітниками II відділу III департаменту МГБ кап. Я. Мазуреком і кап. С. Ястшембським. Перевезена до ПУГБ в Єленій Гурі, віддана під слідство. За даними документів УБ, мала бути залучена до співпраці як інф. пс. «Христина» (6 X 1950). Брала участь в агентурній розробці під умовною назвою «Б-II», що проводилася стосовно членів надрайону «Холодний Яр», була на контакті у кап. Мазурека, згодом (з липня 1951) – пор. Ю. Пенара. XI 1952 передана на зв'язок ПУГБ в Єленій Гурі. В звіті пор. Ю. Пенара про передачу інф. «Христина» від 17 XI 1952 зазначалося: «Інформатор пс. «Христина» була завербована 6 X 1950 II відділом III департаменту МГБ (кап. Мазуреком) на підставі компрометуючих матеріалів для розробки членів ОУН та УПА з району «Б-II» надрайону «Холодний Яр», що переховуються на терені Польщі [...] При вербуванні вищезгадана розповіла про провід району «Б-II» надрайону «Холодний Яр», а також інші підрозділи Організації. Після вербування інф. «Христина» свою роботу виконувала добре, охоче, була дисциплінованою й надавала цінні матеріали. На підставі отриманих від інф. «Христини» матеріалів було заарештовано 5 членів ОУН та УПА, а саме: 1. Телеш Марію-«Любку» – засуджена до 10 р. ув'яз[нення]; 2. Серванську Ірину-«Олю» – засуджена до 10 р. ув'яз[нення]; 3. Лиско Катерину-«Білку» – засуджена до 10 р. ув'яз[нення]; 4. Бухарського Володимира-«Хмеля» – вирок не відомий; 5. Семенова Михайла – вирок не відомий. Матеріали, отримані від інф. «Христини», були підтверджені інф. «Олею» [...] В січні 1951, коли перебувала в Перемиському повіті, у прикордонній смузі була затримана підрозділом ВПО. Потім [...] була звільнена. Арешт та звільнення інф. «Христини» викликало в українському середовищі підозру, внаслідок чого воно почало остерігатися інф. «Христини», а відтак наразі вона не може здійснювати розробку осіб, які нас цікавлять». 22 XII 1954 із агентурної мережі вилучена. *(АІНП Вр, 0014/1366; Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 287).*

[c] z organizacją OUN. Trzymający zasadzkę pracownicy III Wydz[iału] WUBP Rzeszów, dnia 20.06.1947 r. odjechali do Wojewódz[kiego] Urzędu Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] Rzeszowie.

4. W dniu 19.06.1947 r. wyjechałem do gm[iny] Fredropol, pow[iat] Przemyśl celem przyspieszenia w wyszukaniu w referacie ewidencyjnym gminnym i [stwierdz]enia tożsamości podejrzanych osób w organizacji OUN. [...][d] gminnym Fredropol ustaliłem wraz z Hamiwką, że [...][d] referat ewidencyjny nieformalnie i bezpodstawnie wydawał dokumenty zameldowania osobom organizacji OUN, legalizując ich pobyt na terenie w[yżej] w[ymienionej] gminy.

Podkreślam, że na terenie gm[iny] Fredropol, pow[iat] Przemyśl były za[legalizowane] następujące osoby organizacji OUN:

a) „Małusza" – Moroz Olga, łączniczka „Orłana", krajowego referenta politycznego [tzw.] Kraju Zakerzońskiego, według danych wymeldowania wyjechała 30.04.[19]47 r. do Jeleniej Góry.

b) „Roksolana" – Prystawska Elżbieta, łączniczka „Orłana" na tereny USRS i ostatnio na tereny polskie, wymeldowana w dniu 10.04.[19]47 r. do Kamiennej Góry.

c) „Wira" – Sawczyszak Olga[4], łączniczka organizacji OUN.

---

w Wałbrzychu, wg dokumentów w celi aresztu miała popełnić samobójstwo. AIPN, 01224/2052, mf; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 50.

[d] *Fragment nieczytelny.*

[4] Ludwika Humeniak lub Humeniuk vel Irena Procak lub Proszak vel Stefania Iwanicka vel Olga Sawczyszak II voto Połowniak (ur. 6 VIII 1924 w Zarzeczu), ps. „Wira". Od 1945 w OUN, sanitariuszka rejonu II nadrejonu „Chołodnyj Jar" Okręgu I OUN, rejonowa prowidnyczka UCzCh rejonu II nadrejonu „Chołodnyj Jar", łączniczka; latem 1947 wyjechała do Krakowa, następnie do woj. wrocławskiego; 3 X 1950 „tajnie zdjęta" (tj. potajemnie zatrzymana) w swoim mieszkaniu przez funkcjonariuszy Wydz. II Dep. III MBP kpt. J. Mazurka i kpt. S. Jastrzębskiego, przewieziona do PUBP w Jeleniej Górze, poddana śledztwu; wg dokumentów UB miała jakoby zostać pozyskana do współpracy jako informator ps. „Krystyna" 6 X 1950 przez kpt. J. Mazurka i kpt. S. Jastrzębskiego, wykorzystywana w agenturalnym rozpracowaniu krypt. „B-II" prowadzonym na członków nadrejonu „Chołodnyj Jar", pozostawała na kontakcie kpt. Mazurka, następnie (od lipca 1951) por. J. Penara; w listopadzie 1952 przekazana na łączność PUBP w Jeleniej Górze; wg raportu por. J. Penara dot. przekazania informatora „Krystyna" z dn. 17 XI 1952: „Informator ps. »Krystyna« została zawerbowana dnia 6 X 1950 r. przez Wydz. II Dep. III MBP (przez kpt. Mazurka) na podstawie materiałów kompromitujących do rozpracowania ukrywających się na terenie Polski członków org[anizacji] OUN-UPA z rejonu »B-II« nadrejonu »Chołodnyj Jar« [...] W procesie werbunku ww. zapodała cały skład personalny »B-II« na[d]rejon »Chołodnyj Jar« oraz innych jednostek organizacyjnych. Po dokonanym werbunku inf[ormatora] »Krystyna« z pracy swej wywiązywała się dobrze, była chętną i zdyscyplinowaną i dawała cenne materiały. Na podstawie uzyskanych materiałów od inf[ormatora] »Krystyna« zostało aresztowanych 5 członków org[anizacji] OUN-UPA, a to: 1. Telesz Maria ps. »Lubka« – zasądzona na 10 lat więz[ienia]; 2. Serwańska Irena ps. »Ola« – zasądzona na 10 lat więz[ienia]; 3. Łysko Katarzyna ps. »Białka« – zasądzona na 10 lat wię[zienia]; 4. Bucharski Włodzimierz ps. »Chmiel« – wyrok nie znany; 5. Semianów Michał – wyrok nie znany. Uzyskane materiały od inf[ormatora] »Krystyna« zostały potwierdzone przez inf[ormatora] »Olę«, także należy uważać, że dwulicowo nie pracuje. W styczniu 1951 r. w czasie pobytu na terenie pow. przemyskiego w pasie przygranicznym inf[ormator] »Krystyna« została zatrzymana przez placówkę WOP, a następnie na skutek naszej interwencji zwolniona. Aresztowanie i zwolnienie inf[ormatora] »Krystyna« w środowisku ukraińskim wzbudziło podejrzenie, na skutek czego środowisko to odizolowało się od inf[ormatora] »Krystyna« i tym samym nie ma ona w obecnej chwili możliwości

г) [...][г] «Крилача» – командира сотні УПА – Вишневська Анна (за фальшивими документами), справжнє прізвище Коцьолок Ірина[5], виписана 30.04.[19]47 р. [у зв'язку з від'їздом] до Кракова.

ґ) [...][г] «Крилача», разом зі зв'язковою «Святославою» [...][г], виписана [у зв'язку з від'їздом] до Кракова.

д) «Галка» – Підбільська Катерина, зв'язкова «Орлана». 10[г].05.[19]47 р. виписана [у зв'язку з від'їздом] до Кам'яної Гури.

е) [...][г] зв'язкова «Орлана». 6.05.[19]47 р. виписана з Фредропільської ґм[іни], нібито виїхала до Кракова.

У зв'язку зі встановленням прізвищ осіб ОУН, переважно з оточення «Орлана», пропоную, на підставі отриманих знімків і відомостей про орієнтовні місця перебування [згаданих людей], якнайшвидше спрямувати Гамівку туди, де вищезгадані[...][д] вірогідно перебувають, а не так, як дотепер.

[г] *Другу цифру важко розібрати. Певно це:* «14».

[д] *Нерозбірливе слово закреслене від руки.*

[5] Коцьолок Ірина або Хробак Ірина або Вишневська Ганна (нар. 16 VI 1924, с. Пикуличі Перемиського пов. Підкарпатського в-ва). Перебувала під спостереженням у межах справи агентурної розробки під шифром «U», що велася III відділом ВУГБ у Вроцлаві (1947–1948). Заарештована 28 II 1949 у Кожухові. Обвинувачена у наданні допомоги членам ОУН (виготовленні Ользі Мороз довідки для бухгалтерських курсів). Вироком РВС у Вроцлаві 10 VIII 1949 засуджена до 10 р. ув'язнення. Постановою НВС 27 I 1950 вирок РВС у Вроцлаві залишено в силі. Згідно з документами УБ мала бути залучена до співпраці 8 XII 1949 співробітником спеціальної частини в'язниці № 2 Вроцлава у якості тюремного інформатора (внутрішньокамерний агент) «Ані». З характеристики роботи інформатора від 2 X 1950: «Інф. „W" „Аня" – ув'язнена Коцьолок Ірина, зараз на вільному контакті. Під час перебування в тюрмі активною не була. За період від дня вербування до теперішнього часу подала 6 донесень про характери ув'язнених, які після перевірки виявилися неправдивими і не склали жодної оперативної цінності. Політично мало свідома. Останнім часом перебувала у слідчому відділі ВУГБ, знаходилася з ними на зв'язку. Подальша співпраця з нею є недоцільною і не принесе користі. За рішенням комісії була вилучена з агентурної мережі через непридатність до співпраці, як і[нф.] «W», з яким слід підтримувати вільний контакт». Вилучена з агентурної мережі (VIII 1950). Перевезена до центральної в'язниці у Фордоні (3 VIII 1950). Згідно постанови про закінчення та передання справи інф. від 9 XII 1950: «І[нф.] «W» «Аня» була завербована спеціальною частиною слідчої в'язниці у Вроцлаві. Після встановлення контакту у в'язниці в Фордоні категорично відмовилася співпрацювати, не дивлячись на те, що має високий інтелектуальний рівень, уміння підходу до в'язнів не має та доручені їй справи розробити не змогла. Враховуючи викладене вище, [слід визнати, що] вона не має якостей, які необхідні для неофіційних співробітників. [...] від інформатора «W» «Аня» необхідно взяти підписку щодо нерозголошення відомостей про співпрацю з органами громадської безпеки та вилучити її з агентурної мережі. Одночасно її треба взяти під спостереження і, якщо з'ясується, що не дотримується таємниці – суворо покарати, ізолювати від інших в'язнів. У разі її звільнення або перевезення справу необхідно переслати до тюремного відділу для прийняття подальшого рішення». 5 XI 1953 перевезена до в'язниці у Ґрудзьондзу. Постановою РВС у Вроцлаві 4 VI 1954 покарання зменшено до 6 років та 8 місяців ув'язнення. Постановою РВС у Вроцлаві 8 VII 1954 умовно звільнена 12 VII 1954. У 1956–1957 рр. перебувала під спостереженням у межах групової агентурної справи під умовною назвою «Зоря», у 1958–1961 рр. у межах групової контрольно-спостережної справи під умовною назвою «Зоря» ПУдсГБ/ПУ ГМ у Новій Солі. *(АІНП По, 024/77, т. 1–3; АІНП Вр, 155/531; АІНП Вр, 038/102, т. 2; АІНП Вр, 21/3588; АІНП Ж, 00141/1227, м/ф).*

d) [...][d] „Kryłacza" – dowódcy sotni UPA – Wiśniewska Anna (wg fałszywych dokumentów) prawdziwe nazwisko Kociołek Irena[5], wymeldowana 30.04. [19]47 r. do Krakowa.

e) [...][d] „Kryłacza", wraz z łączniczką „Światosławą" [...][d] wymeldowana do Krakowa.

f) „Hałka" – Podbilska Katarzyna, łączniczka „Orłana". W dniu 10[e].05. [19]47 r. wymeldowana do Kamiennej Góry.

g) [...][d] łączniczka „Orłana" w dniu 6.05.[19]47 r. wymeldowana z gm[iny] Fredropol, rzekomo wyjechała do Krakowa.

W związku z ustaleniem nazwisk osób organizacji OUN, przeważnie z otoczenia „Orłana", proponuję na podstawie uzyskanych zdjęć i miejsc pobytu (w przybliżeniu) wysłać Hamiwkę jak najspieszniej na miejsce ewentualnego pobytu w[yżej] w[ymienionych] [...][f], lecz nie to, co dotychczas.

---

rozpracowania interesujących nas osób"; 22 XII 1954 miała zostać wyeliminowana z sieci agenturalnej. AIPN Wr, 0014/1366; *Medyczna opika w UPA...*, s. 287.

[e] *Druga cyfra słabo czytelna. Może też być:* 14.

[f] *Nieczytelne słowo skreślone odręcznie.*

[5] Irena Kociołek vel Chrobak vel Anna Wiśniewska (ur. 16 VI 1924 w Pikulicach). Inwigilowana w ramach sprawy agenturalnego opracowania krypt. „U" prowadzonej przez Wydz. III WUBP we Wrocławiu (1947–1948); aresztowana 28 II 1949 w Kożuchowie; oskarżona o udzielanie pomocy członkom OUN (wyrobienie zaświadczenia na kurs księgowych Oldze Moroz); wyrokiem WSR we Wrocławiu 10 VIII 1949 skazana na 10 lat więzienia; postanowieniem NSW 27 I 1950 wyrok WSR we Wrocławiu utrzymano w mocy; wg dokumentów UB miała jakoby zostać pozyskana do współpracy 8 XII 1949 przez funkcjonariusza Działu Specjalnego w Więzieniu nr 2 we Wrocławiu jako informator więzienny (agent celny) ps. „Ania", wg charakterystyki z pracy informatora z 2 X 1950: „Inf[ormator] »W« ps. »Ania« przebywający obecnie na luźnym kontakcie, więźniarka Kociołek Irena, podczas pobytu w tut[ejszym] więzieniu nie była aktywna. Za okres od dnia zawerbowania do obecnego czasu podała 6 doniesień o charakterach więźniarek, które po sprawdzeniu okazały się nieprawdziwe i nie przedstawiały żadnej wartości operatywnej. Politycznie mało uświadomiona. Ostatnio przebywała w WUBP – Wydz[iale] Śledczym, będąc z nimi na kontakcie. Dalsza współpraca z wymienioną jest niecelowa i nie da korzyści. Orzeczeniem komisji została wyeliminowana z sieci agenturalnej jako nienadająca się do współpracy, jako i[nformator] »W«, którą należy wykorzystywać jako luźny kontakt", w sierpniu 1950 wyeliminowana z sieci agenturalnej; 3 VIII 1950 przetransportowana do Więzienia Centralnego w Fordonie; wg postanowienia o zakończeniu i przekazaniu teczki informatora z 9 XII 1950: „I[nformator] »W« ps. »Ania« była zawerbowana przez Dział Specjalny w więzieniu śledczym we Wrocławiu. Po nawiązaniu kontaktu w więzieniu w Fordonie kategorycznie odmówiła współpracy, pomimo że jest na wysokim poziomie intelektualnym, nie ma podejścia do współwięźniów oraz nie potrafi rozpracowywać powierzonych jej spraw. Wobec powyższego nie odpowiada ona cechom na nieoficjalnego współpracownika Służby Bezpieczeństwa. [...] od informatora »W« ps. »Ania« pobrać zobowiązanie o zachowaniu ścisłej tajemnicy, że kiedykolwiek współpracowała z organami bezpieczeństwa publicznego i wyeliminować z sieci agenturalnej. Jednocześnie wziąć pod obserwację i z chwilą stwierdzenia, że nie dotrzymuje tajemnicy surowo ukarać, odizolować od pozostałych więźniów. Z chwilą zwolnienia lub przetransportowania teczkę przesłać do Wydz[iału] Więziennictwa do dalszego urzędowania"; 5 XI 1953 przetransportowana do więzienia w Grudziądzu; postanowieniem WSR we Wrocławiu z 4 VI 1954 karę zmniejszono do 6 lat i 8 miesięcy więzienia; postanowieniem WSR we Wrocławiu z 8 VII 1954 zwolniona warunkowo 12 VII 1954; w l. 1956–1957 inwigilowana w ramach sprawy agenturalnej grupowej krypt. „Zorza", w l. 1958–1961 w ramach grupowej sprawy ewidencyjno-obserwacyjnej krypt. „Zorza" przez PUdsBP/KP MO w Nowej Soli. AIPN Po, 024/77, t. 1–3; AIPN Wr, 155/531; AIPN Wr, 038/102, t. 2; AIPN Wr, 21/3588; AIPN Rz, 00141/1227, mf.

5. Семіанова[e] Михайла[6] нам заарештувати не вдалося, бо після затримання війта Фредропільської ґм[іни] – Майхра Петра[7] – той утік. Пошуки поки що безрезультатні.

6. Встановлено, що ком[ендант] діл[ьниці] ГМ у Даровичах Фредропільської ґм[іни] Перемиського пов[іту] допомагав дружині «Крилача» при її виїзді до місця, яке нами наразі ще не ідентифіковане, знаючи про те, ким вона є насправді.

7. З Фредропільської ґм[іни] до Перемиського ПУГБ привезено сім осіб, підозрюваних у співпраці з підпільними укр[аїнськими] орг[анізаціями].

8. В зв'язку з труднощами, які виникли під час пошуків осіб, що ведуть підпільну діяльність, варто було б уплинути на органи влади, аби ті, хто змінює місце проживання, а відтак виписується й оформлює прописку на новому місці, інформували, де були прописані й планують прописатися, а також терміново надсилали копії відповідних документів.

9. 21.06.1947 р. працівник воєв[одського] упр[авління] гр[омадської] безп[еки] у Ряшеві підпор. Байовський[8] виїхав до [...][ϵ] з наміром заарештувати

---

[e] *Було:* Семіонова.

[ϵ] *Слово розібрати не вдалося.*

[6] Семенов Михайло (нар. 26 IV 1897, смт. Богородчани Івано-Франківської обл.). Секретар управління Фредропільською гміною (1945–1947). Виїхав до Ельблонзького повіту (червень 1947). Працівник управління в Ленчинській гміні (з 1947). Заарештований (22 I 1951). Обвинувачений у виготовленні фальшивих документів для членів ОУН. На суді відмовився від наданих під час слідства свідчень, пояснивши, що в камері попереднього затримання ПУГБ у Ельблонзі, а потім ПУГБ у Перемишлі до нього застосовувалися недозволені методи слідства для примушення, аби визнав висунуті звинувачення. Вироком РВС у Ряшеві засуджений до 10 років ув'язнення (16 II 1953). Постановою НВС (13 III 1953) справу направлено на повторне розслідування. Вироком РВС у Ряшеві засуджений до 10 р. ув'язнення (5 VI 1953). Постановою НВС (30 VI 1953) справу направлено на повторне розслідування. У листопаді 1953 слідство припинено. Звільнений (16 XI 1953). *(АІНП Ж, 107/1439, т. 1–2; АІНП Ж, 050/1; АІНП Ж, 108/6237).*

[7] Майхер Петро (нар. 14 V 1886, Конюшки). Заарештований 15 VI 1947 за звинуваченням у співпраці з УПА. Слідство припинене 7 VIII 1947. *(АІНП Ж, 50/44, Графік справ ведених ВУГБ у Перемишлі за роки 1946–1950; АІНП Ж, 65/4, т. 2, Опис справ, що провадилися районною військовою прокуратурою в Ряшеві; АІНП Ж, 190/47, Книга обліку в'язнів, засуджених військовими судами у 1946–1947 рр., що перебували у Ряшівській тюрмі).*

[8] Байовський Міхал (нар. 1922), співробітник ГБ; поручник (1950), капітан (1954), капітан ГМ (1957), майор (1971), підполковник (1975). Член ПРП, згодом ПОРП. З 1942 – у радянському партизанському русі. З 1944 – в НА, згодом – у ВП (охор[она] ген[ерального] шт[абу]). З квітня 1945 – розвідник охорони керівництва МГБ. З липня 1945 – співробітник особистої охорони відділу охорони керівництва МГБ. З березня 1946 – у розпорядженні відділу в справах співробітників для проведення слідства. З липня 1946 – розвідник 2-ої секції V відділу I департаменту МГБ. З грудня 1946 – референт 1-ої секції II відділу III департаменту МГБ. З березня 1947 – у розпорядженні начальника Ряшівського ВУГБ. З травня 1947 – референт 1-ої секції III відділу ВУГБ. З серпня 1950 у розпорядженні начальника Кошалінського ВУГБ. З листопада 1950 – старший референт 2-ої секції III відділу Кошалінського ВУГБ. З червня 1951 – керівник 2-ої секції III відділу Кошалінського ВУГБ. З вересня 1954 – керівник X секції I відділу Кошалінського ВУГБ. З квітня 1955 – керівник 5-ої секції II відділу Кошалінського ВУГБ. З травня 1956 – старший оперативний старшина 5-ої секції II відділу Кошалінського ВУГБ. З березня 1957 – старший оперативний старшина II відділу ВКГМ. З вересня 1957 – слухач 2-річної школи старших оперативних старшин СБ у Леґіонові. З липня 1959 – випускник 2-річної школи старших оперативних старшин СБ, у розпорядженні коменданта ВКГМ. З серпня 1959 – старший оперативний

5. Semianowa[g] Michała[6] nie udało nam się aresztować; po zatrzymaniu wójta gm[iny] Fredropol – Majchra Piotra[7] w[yżej] w[ymieniony] zbiegł. Poszukiwania bez rezultatu (do tej pory).

6. Ustalono, że kom[endant] Post[erunku] MO w Darowicach, gm[ina] Fredropol, pow[iat] Przemyśl pomagał żonie „Kryłacza" przy jej wyjeździe do nieustalonego na razie miejsca pobytu, wiedząc kim ona jest rzeczywiście.

7. Z gm[iny] Fredropol przywieziono do PUBP Przemyśl siedem osób, podejrzanych o współpracę z konspiracyjnymi org[anizacjami] ukr[aińskimi].

8. W związku z trudnościami, jakie wynikły w poszukiwaniu osób pracujących konspiracyjnie, należałoby wpłynąć na urzędy administracyjne, aby osoby zmieniające miejsce zamieszkania, przy wymeldowaniu i wmeldowaniu, podawały ściśle miejsce przyszłego i uprzedniego pobytu oraz przesyłały terminowo odpisy zameldowań.

9. W dniu 21.06.1947 r. pracownik Woj[ewódzkiego] Urz[ędu] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Rzeszowie, ppor. Bajowski[8] wyjechał do [...][h] w celu aresztowania sołtysa tejże gromady, który przekazywał listy od żony „Kryłacza" do

---

[g] *Było:* Siemionowa.

[h] *Słowo nieczytelne.*

[6] Michał Semianów (ur. 26 IV 1897 w Bohorodczanach). W l. 1945–1947 sekretarz Zarządu Gminy Fredropol; w czerwcu 1947 wyjechał na teren pow. elbląskiego; od 1947 pracownik Urzędu Gminy w Łęczu; aresztowany 22 I 1951; oskarżony o wyrabianie fałszywych dokumentów członkom OUN; podczas rozprawy sądowej odwołał zeznania złożone w toku śledztwa wyjaśniając, że w celi aresztu PUBP w Elblągu, następnie PUBP w Przemyślu stosowano wobec niego niedozwolone metody śledcze w celu wymuszenia przyznania się do zarzucanych czynów; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 16 II 1953 skazany na 10 lat więzienia; postanowieniem NSW z 13 III 1953 sprawę skierowano do ponownego rozpatrzenia; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 5 VI 1953 skazany na 10 lat więzienia; postanowieniem NSW z 30 VI 1953 sprawę skierowano do ponownego rozpatrzenia; śledztwo umorzono w listopadzie 1953; zwolniony 16 XI 1953. AIPN Rz, 107/1439, t. 1–2; AIPN Rz, 050/122; AIPN Rz, 108/6237.

[7] Piotr Majcher (ur. 14 V 1886 w Koniuszkach). Aresztowany 15 VI 1947, oskarżony o współpracę z UPA, śledztwo umorzono 7 VIII 1947. AIPN Rz, 50/44, Terminarz spraw prowadzonych przez PUBP w Przemyślu za lata 1946–1950; AIPN Rz, 65/4, t. 2, Repertorium Pr Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie; AIPN Rz, 190/47, Księga ewidencyjna Więzienia w Rzeszowie więźniów skazanych przez sądy wojskowe z lat 1946–1947.

[8] Michał Bajowski (ur. 1922), por. (1950), kpt. (1954), kpt. MO (1957), mjr (1971), ppłk (1975); członek PPR/PZPR. Od 1942 w partyzantce sowieckiej; od 1944 w AL, następnie w WP (Ochrona Szt. Gen.); od kwietnia 1945 wywiadowca Ochrony Rządu MBP; od lipca 1945 funkcjonariusz Ochrony Osobistej Wydz. Ochrony Rządu MBP; od marca 1946 w dyspozycji Wydz. ds. Funkcjonariuszy celem prowadzenia śledztwa; od lipca 1946 wywiadowca Sekcji 2. Wydz. V Dep. I MBP; od grudnia 1946 referent Sekcji 1. Wydz. II Dep. III MBP; od marca 1947 w dyspozycji szefa WUBP w Rzeszowie; od maja 1947 referent Sekcji 1 Wydz. III WUBP w Rzeszowie; od sierpnia 1950 w dyspozycji szefa WUBP w Koszalinie; od listopada 1950 st. referent, a od czerwca 1951 kierownik Sekcji 2. Wydz. III WUBP w Koszalinie; od września 1954 kierownik Sekcji 10. Wydz. I WUBP w Koszalinie; od kwietnia 1955 kierownik, a od od maja 1956 st. oficer operacyjny Sekcji 5. Wydz. II WUds.BP Koszalin; od marca 1957 st. oficer operacyjny Wydz. II KW MO Koszalin; od września 1957 słuchacz dwuletniej szkoły starszych oficerów operacyjnych SB w Legionowie; od lipca 1959 w dyspozycji komendanta KW MO Koszalin; od sierpnia 1959 st. oficer operacyjny Wydz. II KW MO Koszalin; od marca 1960 kierownik Sekcji do specjalnych zadań Wydz. „B" KW MO Koszalin; od maja 1962 st. oficer Wydz. III KW MO Koszalin; od grudnia 1966 kierownik grupy Wydz. III KW MO Koszalin; od maja 1971 I zca komendanta MO ds. SB w Koszalinie; od czerwca 1975 w dyspozycji komendanta woj. MO w Koszalinie; 8 VII 1975 zwolniony ze służby. AIPN Sz, 0116/1478, Karta ewidencyjna funkcjonariusza BP.

тамтешнього солтиса, який передавав листи від дружини «Крилача» командирові сотні УПА (за даними «Клима»[9] – політ[ичного] виховника сотні «Крилача»).

10. Пропоную забрати з ПУГБ у Перемишлі наступних осіб:

а) Тубович Ольгу – зв'язковий пункт ОУН,

б) Тубович Іванну [– зв'язковий пункт ОУН],

в) Романа Василя[10] [– зв'язковий пункт ОУН],

г) Шагаля Петра[11], с. Стефана, який (за даними Гамівки) мав викрасти з єпископської курії, що знаходиться в Перемишлі, єпископську корону історичної цінності, подаровану гр[еко]-кат[олицькому] духовенству князем Данилом у XIII ст. Ця корона мала бути символом боротьби й витримки, об'єднання рішучих українських кіл у сучасних реаліях.

Оскільки [до] Ряшева приїздять особи з ОУН, справи яких тісно не пов'язані з вищезгаданими людьми, варто було б спрямовувати їх до слідчої групи ОГ «Вісла» кап[ітана] Михальчишина[12].

старшина II відділу Кошалінського ВКГМ. З березня 1960 – керівник секції спецзавдань відділу «Б» ВКГМ. З травня 1962 – старший старшина III відділу Кошалінського ВКГМ. З грудня 1966 – керівник групи III відділу ВКГМ. З травня 1971 – I заступник коменданта ГМ у справах СБ у Кошаліні. З червня 1975 – у розпорядженні воєводського коменданта ГМ в Кошаліні. 8 VII 1975 звільнений зі служби. *(АІНП Ш 0116/1478, Облікова картка співробітника ГБ).*

[9] Бревко Остап (нар. 29 VII 1923, Володж – страчений 28 VIII 1948), пс. «Клим». Член УПА – з 1944. Перебував у чоті М. Дуди («Громенка»). Був референтом пропаганди району, згодом – у IV районі I округи ОУН-Б. Заступник командира з політично-виховних питань сотні Г. Янковського («Ластівки») (з грудня 1945). З листопада 1946 – у сотні Я. Коцьолка («Крилача»). Заарештований солдатами 8-ї ДП в Невістці Березівського повіту (16 VI 1947). Обвинувачений у тому, що брав участь у замаху на ген. К. Свєрчевського. Вироком РВС у Варшаві засуджений до смертної кари (28 V 1948). НВС залишив вирок в силі (23 VII 1948). Розстріляний. *(АІНП ГК, 919/2610; АІНП, 01224/2100, м/ф; АІПН, 1022/22, т. 2, 5, 6; АІПН, 0259, т. 1–2).*

[10] Роман Василь (нар. 1 XII 1911, Ганковичі). Заарештований в Перемишлі у червні 1947 за звинуваченням у наданні допомоги членам ОУН (його магазин у Перемишлі мав слугувати контактним пунктом для зв'язкових ОУН, також мав шити обмундирування для ОУН на своєму підприємстві з виготовлення шапок). Ув'язнений в ЦТП у Явожно. Постановою військової районної прокуратури у Кракові 19 IX 1947 слідство припинено. В 1956–1959 знаходився під спостереженням у межах контрольно-спостережної справи ВУдсГБ/ВУ ГМ у Ряшеві. *(АІНП Ж, 043/317; АІНП Ж, 04/294).*

[11] Шагала Петро (нар. 3 VI 1906, Нью-Йорк). Заарештований 21 VI 1947. У липні 1947 ув'язнений в ЦТП в Явожно. Перебував під спостереженням VI відділу ВУГБ у Ряшеві в межах контрольно-спостережної справи (1955) через зв'язок із католицьким духовенством у Німеччині. У 1970–1973 перебував під спостереженням в межах справи-формуляра у зв'язку з підозрою у проведенні діяльності в українському середовищі. *(АІНП Ж, 043/528; АІНП Ж, 04/294; АІНП Ж, 50/44, Опис справ, що велися ПУГБ в Перемишлі в 1946–1950 роках; АІНП Ж, 50/45, Контрольна книга бюро обліку ПУГБ в Перемишлі за 1946–1950 рр.; АІНП Ж, 190/47, Книга обліку в'язнів, засуджених військовими судами у 1946–1947 рр., що перебували у Ряшівській тюрмі).*

[12] Михальчишин Ян (нар. 23 VI 1918, Буцнево), підпор. (1944), пор. (1945), майор (1948). З червня 1941 солдат ЧА. З 1943 – у 1-ій дп ім. Т. Костюшка. У 1944 – випускник спеціальної школи НКВС в Куйбишеві. З вересня 1944 – у розпорядженні керівника контррозвідки ВГБ. З липня 1945 – керівник 2-ої секції VIII відділу I департаменту МГБ. З жовтня 1945 – викладач у ЦШ МГБ в Лодзі. З серпня 1947 – старший викладач ЦВ МГБ в Легіонові. У березні 1949 за наказом міністра ГБ переведений до слідчого департаменту МГБ на посаду керівника 1-ої секції II відділу, відмовився виконувати наказ. З червня 1949 – у розпорядженні керівника ВУГБ в Щецині.

dowódcy sotni UPA (w[edłu]g zeznań „Kłyma”[9] polit[ycznego] wychowawcy[i] sotni „Kryłacza”).

10. Proponuję zabrać z PUBP Przemyśl następujące osoby:

a) Tubowicz Olgę – punkt kontaktowy organizacji OUN,

b) Tubowicz Janinę – punkt kontaktowy organizacji OUN,

c) Romana Bazylego[10] – punkt kontaktowy organizacji OUN,

d) Szagałę Piotra[11], s. Stefana, który (w[edłu]g danych Hamiwki) miał wykraść z kurii biskupiej, znajdującej się na terenie Przemyśla, koronę biskupią o historycznej wartości, ofiarowaną klerowi gr[ecko]kat[olickiemu] przez księcia Daniela w XIII w. Korona ta miała być symbolem walki i wytrwania, symbolem zjednoczenia w tej walce fanatycznego tłumu ukraińskiego w obecnym czasie.

W związku z [tym, że w] WUBP Rzeszów przebywają osoby z organizacji OUN, których sprawy wiążą się ściśle z w[yżej] w[ymienionymi] osobami, należałoby przesłać je do Grupy Śledczej GO „Wisła” kpt. Michalczyszyna[12].

---

[i] *Było:* wychownyka.

[9] Eustachy Brewka (ur. 29 VII 1923 w Wołodżu, stracony 28 VIII 1948), ps. „Kłym”. Od 1944 członek OUN i UPA, w czocie Mychajły Dudy, ps. „Hromenko”, rejonowy referent propagandy, następnie w biurze rachunkowym w rejonie IV Okręgu I OUN, od grudnia 1945 zca dcy ds. polit.-wych. sotni Hryhorija Jankiwśkiego, ps. „Łastiwka”, od listopada 1946 w sotni Jarosława Kociołka, ps. „Kryłacz”; aresztowany 16 VI 1947 przez żołnierzy 8. DP w Niewistce, pow. brzozowski, oskarżony o udział w zasadzce na gen. Karola Świerczewskiego; wyrokiem WSR w Warszawie z 28 V 1948 skazany na karę śmierci; NSW 23 VII 1948 utrzymał wyrok w mocy; rozstrzelany w więzieniu mokotowskim. AIPN GK, 919/2610; AIPN, 01224/2100, mf; AIPN, 1022/22, t. 2, 5, 6; AIPN, 0259, t. 1–2.

[10] Bazyli Roman (ur. 1 XII 1911 w Hańkowicach, pow. mościski). Aresztowany w Przemyślu w czerwcu 1947, oskarżony o udzielanie pomocy członkom OUN (jego sklep w Przemyślu miał być punktem kontaktowym dla łączników OUN, miał również w swym zakładzie wyrobu czapek szyć mundury dla OUN); osadzony w COP w Jaworznie; postanowieniem Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Krakowie 19 IX 1947 śledztwo umorzono; w l. 1956–1959 inwigilowany w ramach SEO przez WUdsBP/KW MO w Rzeszowie. AIPN Rz, 043/317; AIPN Rz, 04/294.

[11] Piotr Szagała (ur. 3 VI 1906 w Nowym Jorku). Aresztowany 21 VI 1947, w lipcu 1947 osadzony w COP w Jaworznie; w 1955 inwigilowany w ramach SEO przez Wydz. VI WUdsBP w Rzeszowie w związku z utrzymywaniem kontaktu z Duszpasterstwem Katolickim w Niemczech; w l. 1970–1973 inwigilowany w ramach KE w związku z podejrzeniem prowadzenia działalności w środowisku ukraińskim. AIPN Rz, 043/528; AIPN Rz, 04/294; AIPN Rz, 50/44, Terminarz spraw prowadzonych przez PUBP w Przemyślu za lata 1946–1950; AIPN Rz, 50/45, Księga kontrolna Biura Ewidencji PUBP w Przemyślu za lata 1946–1950; AIPN Rz, 190/47, Księga ewidencyjna Więzienia w Rzeszowie więźniów skazanych przez sądy wojskowe z lat 1946–1947.

[12] Jan Michalczyszyn (ur. 23 VI 1918 w Bucniowie, pow. tarnopolski), ppor. (1944), por. (1945) mjr (1948). Od czerwca 1941 żołnierz Armii Czerwonej, od 1943 w 1. DP im. T. Kościuszki; absolwent Szkoły Specjalnej NKWD w Kujbyszewie (1944); od września 1944 w dyspozycji kierownika Kontrwywiadu RBP; od lipca 1945 kierownik Sekcji 2 Wydz. VIII Dep. I MBP; od października 1945 wykładowca w CS MBP w Łodzi; od sierpnia 1947 st. wykładowca w CW MBP w Legionowie; rozkazem ministra bezp. państw. w marcu 1949 przeniesiony do Dep. Śledczego MBP na stanowisko kierownika Sekcji 1 Wydz. II, odmówił wykonania rozkazu; od czerwca 1949 w dyspozycji szefa WUBP w Szczecinie; zwolniony na własną prośbę 1 VII 1949. AIPN, 0193/3305, Akta osobowe funkcjonariusza; *Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa...*, s. 136.

В додатку надсилаю: а) останні накази та розпорядження керівних органів ОУН і УПА, б) огляд подій у терені, в) доповіді працівників ВУГБ у Ряшеві.

Пор[учник] Зелінський Артур

АІНП, 01224/2052, арк. 6–7.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті вписано: Гула Анна.
Додатку до документа не виявлено.

Звільнений за власним бажанням 1 VII 1949. *(АІНП, 0193/3305, Особова справа співробітника; Działania komunistycznych organów bezpieczeństwa... – S. 136).*

Przesyłam w załączeniu a) ostatnie dyrektywy i zarządzenia kierowniczych organów OUN i UPA, b) szkic sytuacyjny, c) raporty pracowników WUBP w Rzeszowie.

Zieliński Artur, por.

AIPN, 01224/2052, k. 6–7.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu wpisano odręcznie: Guła Anna.
Załączników brak.

№ 33
22 червня 1947, Ряшів. Звіт Фелікса Лещинського з Ряшівського ВУГМ для Ряшівського ВУГБ у справі контактів зв'язкових Василя Галаси-«Орлана»

Ряшів, 22 VI 1947 р.

Лещинський Фелікс
з воєв[одського] ком[андування] ГМ
у Ряшеві

[а-]Воєв[одському] управлінню
громадської безп[еки][-а]
[а-б-в-]у Ряшеві[-в-б-в]

[а-б-]Звіт[-б-а]

11 червня з групою із 4-х людей я вирушив потягом з Ряшева до Перемишля, щоб відстежити контактні пункти зв'язкових «Орлана», особливо за участю представників родини Любовичів, а також для того, аби знайти в місті знайомих «Вишинського», котрі причетні до діяльності ОУН.

Операція почалася 12 VI [19]47 р. У обідню пору в Перемишлі ми перевірили найбільш неспокійні та людні місця, як-от ринок, вулицю Францисканську, [вул.] Міцкевича, пункт переїзду на Сяні й станцію. На перемиському ринку біля магазину Бориса ми вистежили українку Мирославу Крупу[1] зі старшою сестрою. Встановлено, що Крупа Мирослава проживає на вулиці Словацького, 67, а її старша сестра – на вулиці Матейка, 3. Надвечір ми пішли до Любовичів, аби дізнатися, яким чином вони контактують зі зв'язковими «Орлана»[г], «Оксаною» чи «Зоєю». Довго розмовляли зі старшою донькою Любовичів, але ні про що не дізналися, тож пішли геть із наміром знову повернутися ввечері. Роботу впродовж 12 VI [19]47 р. я описав у звіті для пор. Зелінського.

Цілий день ми шукали підозрюваних осіб і обходили майже все місто, особливу увагу звертаючи на станцію та ринок. Надвечір, як передбачалося

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Записано в розбивку.*

[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*

[г] *Було:* «Орлена».

[1] Крупа Мирослава, за другим чоловіком Клюфас (нар. 28 I 1919, м. Самбір Львівської обл.). Працівниця сільськогосподарського банку в Перемишлі. За документами СБ, у 1958–1959 перебувала в сфері зацікавленості (відносно неї велася «розробка») II відділу ВУ ГМ у Ряшеві як КТС. Від планів її вербування відмовилися. У 1970–1974 перебувала під спостереженням у межах справи-формуляра ПУ ГМ у Перемишлі, а потім – у межах справи-формуляра, яку вів III відділ ВУ ГМ у Ряшеві та II відділом ВУ ГМ у Перемишлі на Владислава Пайташа. *(АІНП Ж, 043/581; АІНП Ж, 034/96, т. 2).*

Nr 33

22 czerwca 1947, Rzeszów. Raport przedstawiciela KW MO w Rzeszowie Feliksa Leszczyńskiego dla rzeszowskiego WUBP z pracy nad ustalaniem kontaktów łączniczek Wasyla Hałasy, ps. „Orłan”

Rzeszów, dn. 22 VI 1947 r.

Leszczyński Feliks
z Woj[ewódzkiej] Kom[endy] MO
w Rzeszowie

[a-]Do Woj[ewódzkiego] Urzędu
Bezp[ieczeństwa] Publicznego[-a]
[a-b-c]w Rzeszowie[c-b-a]

[a-b-]Raport[b-a]

Dnia 11 czerwca udałem się z grupą 4 ludzi pociągiem z Rzeszowa do Przemyśla, celem wyjazdu na teren miasta Przemyśla było ustalenie punktów kontaktowych łączniczek „Orłana” na terenie miasta Przemyśla, szczególnie u rodziny Lubowiczów, oraz zapoznanie na terenie miasta osób znanych osobiście przez „Wyszyńskiego” związanych pracą z organizacją OUN.

Operacja zaczęła się 12 VI [19]47 r. na terenie Przemyśla; penetrowano najbardziej ruchliwe i ludne miejsca w mieście, jak rynek, ulica Franciszkańska, [ul.] Mickiewicza i punkt przejazdowy na Sanie, oraz stacje w godzinach południowych. Rozpoznano obok sklepu Borysa w rynku Przemyśla Ukrainkę Krupę Mirosławę[1] i jej starszą rodzoną siostrę. Ustalono, że Krupa Mirosława mieszka przy ulicy Słowackiego nr 67, a jej starsza siostra przy ulicy Matejki nr 3. Pod wieczór udaliśmy się do Lubowiczów celem pewnego zdobycia kontaktów przez rodzinę Lubowiczów [z] łączniczkami „Orłana”[d] – „Oksaną” lub „Zoją”. Pomimo dłuższej rozmowy ze starszą córką Lubowiczów nie można było niczego się dowiedzieć, wobec tego odeszliśmy zostawiając w domu wrażenie, że jeszcze w tym domu będziemy wieczorem. Napisałem raport por. Zielińskiemu z roboty 12 VI [19]47 r.

[a-a] *Zapisano wersalikami.*

[b-b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c-c] *Podkreślono maszynowo.*

[d] *Było:* „Orłena”.

[1] Mirosława Krupa II voto Klufas (ur. 28 I 1919 w Samborze). Pracownica Banku Rolnego w Przemyślu; wg dokumentów SB w l. 1958–1959 była w zainteresowaniu (objęta „opracowaniem”) Wydz. II KW MO w Rzeszowie jako KTW, od planów werbunku odstąpiono; w l. 1970–1974 inwigilowana w ramach KE przez KP MO w Przemyślu, następnie w ramach KE prowadzonego przez Wydz. III KW MO w Rzeszowie i Wydz. III KW MO w Przemyślu na Władysława Pajtasza. AIPN Rz, 043/581; AIPN Rz, 034/96, t. 2.

планом, знову подалися в передмістя Зеленка до Любовичів, аби одержати відомості про перебування зв'язкових «Орлана», «Оксани» чи «Зої» й нав'язати з ними контакт.

[г-]«Вишинський»[-г] із двома людьми нашої групи, тобто [г-]Лещинським та Шалінським[-г], подалися до помешкання Любовичів під приводом «захоплення бандерівців». Прикриваючись даною акцією, заарештували доньок Любовичів. 13 VI [19]47 р. у центрі та [...][д] передмісті Перемишля було виявлено підозрюваних осіб, а саме «Вишинський» упізнав українця Туровича, який за німецької окупації працював у Бірчі, а зараз трудиться в Красичинському ґмінному управлінні Перемиського пов[іту].

14 VI [19]47 р. у центрі та передмісті Перемишля шукати підозрюваних продовжили, але за день нікого не знайшли.

В неділю 15 VI [19]47 р. їх шукали знову, особливо з-поміж людей, які виходили з костелів, і на матчі ЯСК «Блискавка», проте безрезультатно.

16 VI [19]47 р. за наказом пор. [г-]Зелінського[-г] заарештовано Крупу Мирославу, але кілька бірчанців упізнало «Вишинського», зчинився галас, тому ми в Перемишлі більше знаходитися не могли й виїхали до Фредропільської[е] ґміни. Впродовж нашого перебування в Перемишлі замешкували на вулиці Ягеллонській, 9, у власника магазину Корнецького.

У Фредропільську ґміну ми приїхали, щоб здобути матеріали для подальшої роботи, але тим часом було заарештовано війта ґміни Майхера, так що наш приїзд «створив спеціальний настрій» у ґмінному управлінні та Даровицькому відділку ГМ. Знайшовши ком[енданта] від[ділку] ГМ Людовика Міровського[2], на перших порах ми перебули в нього, а вже після того, як розшукали секретаря ґміни Скальського, «Вишинський» почав переглядати особисті документи, які видавала ґміна, й виявив 21 дублікат тимчасових посвідчень, вручених членам ОУН, обов'язки яких знав ще з часів свого перебування в підпіллі.

Переглянувши реєстраційні книги, а також книги обліку руху населення, було встановлено, що ці тимчасові посвідчення оформлялися без вникнення в суть справ, тобто на підставі лише потрібних додатків й [відомостей про] скасування прописки. Де живуть деякі з тих, на кого оформлялися ці посвідчення, нам удалося з'ясувати. Втім, для з'ясування деяких справ виникла потреба допитати тих, хто допомагав чи сприяв у отриманні

[г-г] *Слово підкреслене.*

[д] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[е] *Було:* Фридропільської. *Так само далі.*

[2] Міровський Людвіг (нар. 16 VII 1921, Княжичі). Із серпня 1944 – працівник відділку ГМ у Даровичах. З травня 1946 – слухач VI курсу перепідготовки рядових при ВУ ГМ у Ряшеві. Після закінчення курсу – заступник коменданта. Згодом, з червня 1947, – комендант відділку ГМ в Даровичах. Заарештований 14 II 1948 за звинуваченням у переховуванні у відділку ГМ Ірини Коцьолок, а також сприянні Ірині Коцьолок та Юлії Свиті у від'їзді до західної Польщі. Звільнений 10 III 1948. Вироком РВС у Ряшеві 14 VI 1948 засуджений до 6 р. ув'язнення. *(АІНП Ж, 0122/295, особова справа співробітника).*

Przez cały dzień rozpoznaliśmy podejrzanych ludzi, chodząc prawie po całym mieście; szczególnie zwrócono uwagę na stację oraz rynek. Pod wieczór, według z góry ułożonego planu, poszliśmy znowu do rodziny Lubowiczów, na przedmieście Zielonka, celem zdobycia informacji o pobycie łączniczek „Orłana", „Oksany" lub „Zoi" i ustalenie kontaktu z nimi.

[e-]„Wyszyński"[-e] wraz z dwoma ludźmi z naszej grupy, t[o] j[est] [e-]Leszczyńskim i Szalińskim[-e], udali się do domu Lubowiczów celem schwytania rzekomych banderowców. Akcja ta była podstawą aresztowania córek Lubowiczów. 13 VI [19]47 r. rozpoznano w centrum i na [...][f] przedmieściu miasta Przemyśla osoby podejrzane, „Wyszyński" rozpoznał Ukraińca Turowicza, który pracował za czasów okupacji niemieckiej w Birczy, a obecnie pracuje w Zarządzie Gminnym w Krasiczynie, pow[iat] Przemyśl.

14 VI [19]47 r. w centrum i na przedmieściu Przemyśla rozpozna[wa]no osoby podejrzane; w tym dniu nie rozpoznano nikogo.

15 VI [19]47 r. w niedzielę rozpozn[wa]ano osoby podejrzane, szczególnie w czasie wychodzenia z kościołów i na meczu JKS „Błyskawica", wynik negatywny.

Dnia 16 VI [19]47 r. na rozkaz por. [e-]Zielińskiego[-e] aresztowano Krupę Mirosławę, a później wyjechaliśmy na teren gminy Fredropol[g], gdyż pobyt nasz na terenie Przemyśla nie mógł być dłuższy z powodu rozpoznania „Wyszyńskiego" przez szereg osób z Birczy, co sprawiło zrozumiały szum. W mieście podczas swego pobytu w Przemyślu mieszkaliśmy u właściciela sklepu Korneckiego przy ulicy Jagiellońskiej nr 9.

Do gminy Fredropol wyjechaliśmy w celu zdobycia materiałów do dalszej pracy; w międzyczasie został aresztowany wójt gminy Majcher, tak że nasz przyjazd zrobił specjalny nastrój na terenie Zarządu Gminnego i posterunku MO w Darowicach. Skontaktowaliśmy się z kom[endantem] Post[erunku] MO Mirowskim Ludwikiem[2] i tam zamieszkaliśmy; po odszukaniu sekretarza gminy Skalskiego, „Wyszyński" przystąpił do przeglądania wydanych dokumentów osobistych w gminie, w których wyszukał 21 wtóropisów, tymczaso[wy]ch dowodów tożsamości wydanych dla członków OUN, których fun[k]cję znał, będąc w podziemiu.

Przy pomocy rejestracyjnych ksiąg i ksiąg ruchu ludności ustalono, że dokumenty zostały wydane formalnie, t[o] j[est] na zasadzie potrzebnych alegatów oraz

---

[e-e] *Podkreślono odręcznie.*

[f] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[g] *Było:* Frydropol. *Podobnie dalej.*

[2] Ludwik Mirowski (ur. 16 VII 1921 w Kniażycach). Od sierpnia 1944 milicjant Posterunku MO w Darowicach; od maja 1946 słuchacz VI Kursu Przeszkolenia Szeregowych przy KW MO w Rzeszowie; po ukończeniu kursu zca komendanta, następnie, od czerwca 1947 komendant Posterunku MO w Darowicach; aresztowany 14 II 1948, oskarżony o udzielenie schronienia na Posterunku MO w Darowicach Irenie Kociołek oraz pomoc Irenie Kociołek i Julii Świcie w wyjeździe na zachód Polski; zwolniony 10 III 1948; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 14 VI 1948 skazany na 6 lat więzienia. AIPN Rz, 0122/295, Akta osobowe funkcjonariusza.

документів і виїздові на Захід. Окремі протоколи ми додали до матеріалів, що привезли з собою, решта залишилася в пор. Зелінського.

За домовленістю з пор. Зелінським за час його перебування в Фредропільській ґміні заарештовано 9 осіб, у тому числі такого собі Шагалу[є] Петра з Перемишля, з яким «Вишинський» зустрічався особисто, коли ще сам був підпільником.

20 VI [19]47 р. із Фредропільської ґміни ми повернулися до Перемишля. За час перебування в Перемишлі (з 20 по 21 VI [19]47 р.) «Вишинський» і пор. Зелінський упорядковували документацію, а Лещинський із Шалінським знайшли, де раніше перебувала «Малуша», встановили [адресу] М[о]роз Ольги (ця інформація виявилася помилковою), а також вияснили, де зберігала речі дружина Семенова[ж] (він, дізнавшись про наше прибуття в Фредропільську ґміну, втік у невідомому напрямку). Далі, за наказом пор. Зелінського, ми вирушили в Ряшів.

(—) Лещинський Фелікс

АІНП Ж, 0057/94, арк. 65–65 зв.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті дописано від руки: «Внести до наших актів». *У верхній частині документа – відбиток прямокутної печатки з нерозбірливим написом. У центрі відбитку вписана дата:* «19 I [19]48», *зазначений номер:* «002648-0,47». *Нижче – цифра:* «1» *та нерозбірливий підпис.*

[є] *Було:* Шегала.
[ж] *Було:* Сємянова.

na podstawie wymeldowania. U niektórych osób ustalono miejsca ich obecnego pobytu; dla konkretnego wyjaśnienia niektórych spraw zaszła potrzeba przesłuchania niektórych osób, które pomagały, względnie ułatwiały zdobywanie dokumentów i wyjazd na zachód. Niektóre protokoły załączono do materiałów, które przywieźliśmy ze sobą, a niektóre zostały do dyspozycji por. Zielińskiego.

W porozumieniu z por. Zielińskim, z chwilą wyjazdu jego na teren gminy Fredropol, aresztowano 9 osób; między nimi został aresztowany jeden osobnik nazwiskiem Szagała[h] Piotr z Przemyśla, z którym „Wyszyński" spotykał się osobiście w czasie pobytu swego w podziemiu.

Dnia 20 VI [19]47 r. z gminy Fredropol wróciliśmy z powrotem do Przemyśla. Za czas pobytu od 20 do 21 VI [19]47 r. w Przemyślu „Wyszyński" z por. Zielińskim uporządkował materiały, Leszczyński wraz z Szalińskim ustalili poprzednie miejsce ps. „Małuszy", rzekomy [adres] M[o]roz Olgi, który okazał się błędny, oraz ustalili miejsce zdeponowania rzeczy przez żonę Semianowa[i], który dowiedziawszy się o naszym przyjeździe na teren gminy Fredropol, zbiegł w nieznanym kierunku. Po otrzymaniu rozkazu od por. Zielińskiego wyjechaliśmy do Rzeszowa.

(—) Leszczyński Feliks

AIPN Rz, 0057/94, k. 65–65v.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu dopisano odręcznie: Złożyć do naszych akt*; w górnej części dokumentu prostokątna pieczęć, z częściowo nieczytelnym napisem; wewnątrz pieczęci odręczna data:* 19 I [19]48 *oraz numer:* 002648-0,47*; poniżej cyfra:* 1 *oraz nieczytelny podpis.*

[h] *Było:* Szegała.
[i] *Było:* Siemianowa.

№ 34

Після червня 1947, [Варшава]. Службова записка начальника І відділу ІІІ департаменту МГБ Броніслава Врублевського стосовно кур'єра ОУН-Б Петра Вірстюка

[а-а]Цілком таємно[-а]

[а-а]Службова записка[-а]

Вірстюк Петро, він же Качоровський Юзеф[1], с[ин] Стефана й Анни, нар. 7.10.1922 р. у Колодрібці Заліщицького пов[іту], українець, рільник, 3 класи початкової школи.

У 1942 році вивезений на примусові роботи до Німеччини. Там працював до літа 1944 р. Потім добровольцем вступив до вермахту і був направлений до дивізії СС «Галичина»[б]. В СС навчається на шофера й у 1945 р., під час переходу зі своїм відділом на фронт, дезертирує й до капітуляції Німеччини переховується в Західній Австрії.

Після капітуляції перебуває в українському таборі у [в-]Бішофшофі[-в], а затим – у [в-]Аугсбурзькому[-в] українському таборі Зомер Казерне.

У 1946 році в таборі залучений до ОУН. У квітні 1947 р. отримує організаційне завдання від якогось «Ведки» – перевезти організаційну пошту в Польщу особисто Зіновії Ґонтарській[2] (заарешт.), яка проживає у Катовицях по вул. Войцеховського, 12а. Це завдання виконав, приїхавши до Польщі як репатріант 13 травня [19]47 р.

У Катовицях зв'язується з Ґонтарською та Євгенією Скаб-«Феською»[3] (заарешт.) і за її вказівкою очікує на подальші організаційні доручення,

---

[а-а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б] *В оригіналі – з орфографічною помилкою.*

[в-в] *Підкреслено.*

[1] Вірстюк Петро (Качоровський Юрій) (нар. 7 X 1922, Колодрібка – пом. 15 III 1949, Вроцлав), пс. «Орлик». Член ОУН, кур'єр ЗЧ ОУН. Під іменем Качоровського Юрія прибув до Польщі репатріаційним транспортом (13 V 1947). Заарештований у Чехословаччині 28 VIII 1948. Був переданий до Польщі. Судячи з наявних документів, планував вчинити самогубство в камері попереднього затримання ВУГБ у Вроцлаві. *(AIHП Bp, 155/547, т. 1–2; AIHП Bp, 038/1060).*

[2] Зіновія Ксеня Ґонтарська (нар. 21 чи 27 I 1920, с. Олешиці), пс. «Франя». Зв'язкова ОУН. Схоплена 4 VII 1948. Вироком ВРС у Вроцлаві 13 IV 1949 засуджена до 13 р. ув'язнення. Звільнена 27 IV 1955. У 1961 емігрувала до Канади. *(AIPN 2449/1, kartoteka skazanych).*

[3] Скаб Євгенія (нар. 13 II 1922, Улазів Любачівського пов.), пс. «Феська», «Бася». Член ОУН (з 1940). Далі – господарський референт, керівниця пунктів організаційного зв'язку у Катовицях, Лодзі, Вроцлаві. Заарештована у Вроцлаві 26 VII 1948. Під час арешту була вагітна (у в'язниці народила дитину). Вироком РВС у Вроцлаві 13 IV 1949 засуджена до 13 р. ув'язнення. Постановою РВС у Варшаві 29 IV 1955 умовно звільнена (3 V 1955). Працювала в бухгалтерії Медичної академії у Вроцлаві. Судячи з наявних документів СБ, перебувала у сфері зацікавленості (відносно неї велася «розробка») II відділу ВУГМ у Вроцлаві як КТС (1962–1964). Від

Nr 34

Po czerwcu 1947, [Warszawa]. Notatka służbowa naczelnika Wydziału I Departamentu III MBP Bronisława Wróblewskiego, dotycząca kuriera OUN Piotra Wirstiuka

[a-]Ściśle tajne[-a]

[a-]Notatka służbowa[-a]

Wirstiuk Piotr vel Kaczorowski Józef[1], s. Stefana i Anny, ur. 7.10.1922 r. w Kołodróbce, pow[iat] Zaleszczyki, Ukrainiec, robotnik rolny, 3 oddziały szkoły powszechnej.

W roku 1942 zostaje wywieziony do Niemiec na roboty, gdzie pracuje do lata 1944 r. Następnie wstępuje ochotniczo do Wermachtu i otrzymuje przydział do Dywizji SS Galizien[b]. W SS przechodzi przeszkolenie szoferskie i w 1945 r. z momentem wyruszenia oddziału na front dezerteruje i ukrywa się na terenie zachodniej Austrii do [czasu] kapitulacji Niemiec.

Po kapitulacji przebywa w obozie ukraińskim w [c-]Bischofshofen[-c], a następnie w obozie ukraińskim w [c-]Augsburgu[-c] – Sommer Kaserne.

W roku 1946 został wciągnięty do OUN na terenie obozu. W kwietniu 1947 r. otrzymuje zadanie organizacyjne od niej[akiego] „Wiedki", polegające na przewiezieniu poczty organizacyjnej do Polski na ręce Zenobii Gontarskiej[2] (areszt), zam[ieszkałej] w Katowicach przy ul. Wojciechowskiego 12a. Zadanie to wykonuje, przyjeżdżając do Polski transportem repatriacyjnym 13 maja [19]47 r.

W Katowicach kontaktuje się z Gontarską oraz ze Skab Eugenią, ps. „Feśka"[3] (areszt), z polecenia której czeka na dalsze rozkazy organizacyjne, zamieszkując

---

[a-a] *Podkreślono maszynowo.*

[b] *Było:* Galizjen.

[c-c] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Piotr Wirstiuk vel Józef Kaczorowski (ur. 7 X 1922 w Kołodróbce, pow. zaleszczycki, zm. 15 III 1949 we Wrocławiu), ps. „Orłyk". Członek OUN, kurier ZCz OUN; jako Józef Kaczorowski przybył 13 V 1947 do Polski transportem repatriacyjnym; aresztowany 28 VIII 1948 w Czechosłowacji, przekazany do Polski; wg zachowanych dokumentów miał popełnić samobójstwo w celi aresztu WUBP we Wrocławiu. AIPN Wr, 155/547, t. 1–2; AIPN Wr, 038/1060.

[2] Zenobia Ksenia Gontarska (ur. 21 lub 27 I 1920 w Oleszycach), ps. „Frania", łączniczka OUN, zatrzymana 4 VII 1948, wyrokiem WSR we Wrocławiu skazana 13 IV 1949 na 13 lat więzienia; zwolniona 27 IV 1955; w 1961 wyemigrowała do Kanady. AIPN 2449/1, kartoteka skazanych.

[3] Eugenia Skab (ur. 13 II 1922 w Ułazowie, pow. lubaczowski), ps. „Feśka", „Basia". Od 1940 członek OUN, referentka gospodarcza, kierowniczka punktów korespondencyjno-kontaktowych w Katowicach, Łodzi, Wrocławiu; aresztowana 26 VII 1948 we Wrocławiu, w chwili aresztowania była w ciąży (urodziła dziecko w więzieniu w listopadzie 1948); wyrokiem WSR we Wrocławiu z 13 IV 1949 skazana na 13 lat więzienia; postanowieniem WSR w Warszawie z 29 IV 1955 zwolniona warunkowo 3 V 1955; pracownica księgowości Akademii Medycznej we Wrocławiu; wg zachowanych dokumentów SB, w l. 1962–1964 była w zainteresowaniu (objęta „opracowaniem") Wydz. II KW MO we Wrocławiu

проживаючи у ᵛ-Щуки Людовика-ᵛ у Водзиславі по вул. Словацького, 2 кв. 10. (з ним познайомився під час попередньої поїздки до Польщі).

Згодом переселяється до ᵛ-м. Тшебовіца (Чехословаччина)-ᵛ й працює там робітником.

Вірстюк Петро категорично заперечує, що отримував будь-які інші організаційні завдання. Як випливає зі свідчень посланця референтури зв'язку з Краєм Закордонного Проводу ОУН Василя Дишканта[4] (заарешт.), до Польщі були спрямовані два кур'єри ОУН, які, між іншим, мали «змонтувати» шлях для переходу через Чехію. Поза сумнівом, Дишканта цікавила особа Вірстюка (його знав як Качоровського), тож доручив Євгенії Скаб його знайти задля можливого залучення до подальшої роботи.

Характеристика Вірстюка: д[уже] холоднокровний, спокійний, старається створити враження повністю зламаного й пригніченого і, тим самим, щирого. Незважаючи на все це, інтелігентний.

Начальник І від[ділу] ІІІ деп[артаменту]
майор (—) ᵍ-Врублевський-ᵍ

Керівник І в[ідділення] І в[ідділу] ІІІ д[епартаменту]
кап. (—) ᵍ-Шпан-ᵍ

АІНП Вр, 038/1060, арк. 29.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.

планів на вербування відмовилися. *(АІНП Вр, 21/3377; АІНП Вр, 038/956; АІНП Вр, 155/534; АІНП, 01224/1964/J).*

ᵍ-ᵍ *Написано в розбивку.*

[4] Дишкант Василь або Озорек Владислав (нар. 21 IV 1911, с. Гута Сокальського р-ну Львівської обл. – пом. 7 чи 8 IV 1981, м. Сокаль Львівської обл.), пс.«Деркач», «Савчинський». В 1940 закінчив старшинську школу ім. Є. Коновальця в Кракові. Після червня 1941 – заступник керівника й керівник міського управління Сокаля. Заарештований німцями у січні 1944. До жовтня 1944 був в'язнем концтабору Аушвіц. Після війни – в американській окупаційній зоні Німеччини. Був провідником ОУН-Б Північної Баварії й Гессену. Працював у референтурі пропаґанди та зв'язку ЗЧ ОУН. Кур'єр ЗЧ ОУН. 15 XII 1947 під прізвищем Озорек прибув до Польщі репатріаційним транспортом. 2 VIII 1948 заарештований у Любліні. Переданий радянським органам безпеки. Засуджений до 25 р. ВТТ. Звільнений на початку 1960-х років. Із 1966 працював у школі садівництва в Сокалі. *(АІНП, 0259/239, т. 1–2; АІНП, 01224/1950, м/ф; Halagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 72. Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 років. – Київ, 2007. – С. 318, 347–348, 674–675).*

u poznanego podczas podróży do Polski – [c-]Szczuki Ludwika[-c] w Wodzisławiu przy ul. Słowackiego 2 m. 10.

Po pewnym czasie przenosi się do [c-]m. Trzebowice (CSR)[-c], gdzie pracuje jako robotnik.

Wirstiuk Piotr zaprzecza kategorycznie, by otrzymał jeszcze inne zadania organizacyjne. Jak wynika z zeznań wysłannika Referentury Łączności z Krajem przy prowidzie zagranicznym OUN, Dyszkanta Wasyla[4] (areszt), było wysłanych dwóch kurierów OUN do Polski, celem których między innymi było montowanie drogi przerzutowej przez Czechy. Jest faktem, że osobą Wirstiuka Dyszkant, który znał go jako Kaczorowskiego, interesował się i dał polecenie Skab Eugenii odszukania go, celem ewentualnego podjęcia do dalszej pracy.

Charakterystyka Wirstiuka: b[ardzo] opanowany, spokojny, usiłuje wytworzyć wrażenie całkowicie załamanego i przygnębionego, a tym samym szczerego. Mimo pozorów inteligentny.

Naczelnik Wydz[iału] I Dep[artamentu] III
(—) [d-]Wróblewski[-d], mjr

Kierownik S[ekcji] I W[ydziału] I D[epartamentu] III
(—) [d-]Szpan[-d], kpt.

AIPN Wr, 038/1060, k. 29.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

---

jako KTW, od planów werbunku odstąpiono. AIPN Wr, 21/3377; AIPN Wr, 038/956; AIPN Wr, 155/534; AIPN, 01224/1964/J.

[d--d] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[4] Wasyl Dyszkant vel Władysław Ozorek (ur. 21 IV 1911 w Moszkowie koło Sokala, zm. 7 lub 8 IV 1981 w Sokalu), ps. „Derkacz", „Sawczyńskyj". Członek OUN; w 1940 ukończył szkołę oficerską im. Konowalca w Krakowie; po czerwcu 1941 zca przewodniczącego i przewodniczący Zarządu Miejskiego Sokala; w styczniu 1944 aresztowany przez Niemców, do października 1944 więzień KL Auschwitz; po wojnie w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec; kierownik prowidu OUN-B na Północną Bawarię i Hesję, następnie pracował w referacie propagandy i łączności ZCz OUN; kurier ZCz OUN, pod nazwiskiem Władysław Ozorek przybył 15 XII 1947 do Polski transportem repatriacyjnym; aresztowany w Lublinie 2 VIII 1948; przekazany sowieckim organom bezpieczeństwa; skazany na 25 lat ITŁ; zwolniony na początku lat sześćdziesiątych, pracował od 1966 jako kierownik gospodarstwa szkoły ogrodniczej w Sokalu. AIPN, 0259/239, t. 1–2; AIPN, 01224/1950, mf; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 72, P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN*..., s. 318, 347–348, 674–675.

№ 35

8 липня 1947, Ряшів. Звіт Ярослава Гамівки-«Метеора» про спробу зустрітися з референтом СБ надрайону Василем Гарабачем-«Орачем»

[а-б-]Звіт[-б-а]

про акцію, проведену в районі «А-І» на теренах Перемиського повіту з 28 VI до 7 VII 1947 р.

Метою акції було за допомогою зв'язків, які давав «Цяпка», встановити зв'язок із референтом СБ району «А-І» «Орачем», а через нього – з референтом СБ надрайону «Потапом»[в].

28 червня 1947 р. під виглядом групи [г-]бандерівців[-г] ми виїхали до села Даровичі Фредропільської ґміни Перемиського повіту. Перше місце постою було заплановане в тамтешньому державному маєтку. Та останньої миті його змінили, бо встановили, що там розташовується від[ділок] ГМ, тож розмістилися в чагарниках у яру біля маєтку. Вночі 28 VI [1947 р.] п'ятеро вартових на чолі з «Цяпкою» пішли[г] в село Молодовичі, щоб зв'язатися там із «Зенком» – членом боївки «Орача».

Зв'язок, чи, інакше кажучи, зустріч із «Зенком» мала відбутися в домі сестер «Зенка», яких особисто знав «Цяпка». При мені та Лещинському «Цяпка» порозмовляв із однією зі сестер «Зенка», з чого ми дізналися, що «Зенко» останній раз був у хаті місяць тому й відтоді невідомо де знаходиться. Також ми почули, що тепер у Молодовичах немає жодного бандерівця. Нам дали півбуханки хліба і ми повернулися на наше місце постою. Про результат зустрічі з сестрою «Зенка» негайно проінформували командира групи.

29 червня 1947 р. кватирували у яру біля маєтку, часто змінюючи місце свого постою. За цей час ми змогли налагодити зв'язок із пастухом-українцем з маєтку Даровичі. Він проінформував, що у Фредрополі стоїть Військо Польське, охарактеризував його стан, а ще – розповів про від[ділок] у Даровичах, мовляв, «ком[ендант] ГМ є доброю людиною», а троє міліціонерів, які віднедавна у від[ділку] перебувають, такі заядлі комуністи, [що] навіть українською розмовляти не дозволяють. Також цей пастух нам порадив забрати в одного поляка бичка на м'ясо, приніс нам хліб і нитки й погодився інформувати про рухи Війська [Польського] та ГМ.

Увечері п'ятеро вартових знову вирушило до Молодовичів, щоб зв'язатися зі «Зенком». І знову безрезультатно. Вартові побували в сестри «Зенка» та навідалися до ще однієї дівчини, Бобач Рози (з радощів, що «наші

[а-а] *Написано в розбивку.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в] *Було:* «Потопом».

[г-г] *Підкреслено.*

[г] *Було з граматичною помилкою.*

Nr 35

8 lipca 1947, Rzeszów. Sprawozdanie Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", z nieudanej próby dotarcia do rejonowego referenta SB Wasyla Harabacza, ps. „Oracz"

[a-b-]Sprawozdanie[-b-a]
z akcji przeprowadzonej na terenie powiatu przemyskiego w rejonie „A-I"
w dniach od 28 VI do 7 VII 1947 r.

Celem akcji było dojście przy pomocy kontaktów, które podawał „Ciapka", do rejonowego referenta SB rejonu „A-I" „Oracz[a]", a przez niego do „Potapa"[c] – nadrejonowego referenta SB.

Dnia 28 czerwca 1947 r. wyjechaliśmy grupą rzekomych [d-]banderowców na[-d] teren gminy Fredropol powiatu przemyskiego, do wsi Darowice. Pierwsze miejsce postoju było planowane z góry w majątku państwowym w Darowicach. W ostatniej chwili zmieniliśmy miejsca, skoro zorientowaliśmy się, że w majątku jest post[e]r[unek] MO. Zakwaterowaliśmy w zaroślach wąwozu niedaleko majątku. W nocy 28 VI [1947 r.] przeszedł[e] patrol w składzie 5 ludzi do wsi Młodowice z „Ciapką" na czele, celem skontaktowania się z „Zenkiem" – członkiem bojówki „Oracza".

Skontaktowanie się względnie spotkanie z „Zenkiem" miało nastąpić w domu sióstr „Zenka", które osobiście znał „Ciapka". Z rozmowy z jedną siostrą „Zenka", którą przeprowadził „Ciapka" w obecności Leszczyńskiego i mojej, dowiedzieliśmy się, że „Zenko" był w domu przed miesiącem i od tego czasu nie wiadomo, gdzie on jest. Również w Młodowicach obecnie nie ma [ni]kogo z banderowców. Po otrzymaniu połowy bochenka chleba odeszliśmy na nasze miejsce postoju. O wyniku naszego spotkania z siostrą „Zenka" natychmiast zakomunikowaliśmy d[owód]cy grupy.

Dnia 29 czerwca 1947 r. kwaterowaliśmy w wąwozie koło majątku, zmieniając często miejsce postoju. W międzyczasie nawiązaliśmy kontakt z pastuchem bydła, Ukraińcem, w majątku Darowice. Ten udzielił nam informacji, że we Fredropolu jest Wojsko Polskie i podał stan, bo na post[e]r[unku] w Darowicach, w[edłu]g słów pastucha, „to kom[endant] MO jest dobrym człowiekiem", a 3 milicjantów, którzy ostatnio przyszli na posterunek, to są komuniści, którzy nawet nie pozwolą po ukraińsku rozmawiać. Radził nam zabrać u jednego Polaka byczka na mięso, przyniósł nam chleb i nici oraz zgodził się nas informować o ruchach wojska i MO.

[a--a] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c] *Było:* „Potopa".
[d--d] *Podkreślono odręcznie.*
[e] *Było:* przeszła. *W całym dokumencie słowo* patrol *występuje w rodz. żeńskim.*

живуть», вона стала обніматися з кількома повстанцями), яка також не дала ніякої інформації. Тож мені стало зрозуміло, що, окрім[д] різних відомостей і хліба, в Даровичах дізнатися [...][е] про зв'язки не зможемо.

Я вирішив перейняти[г] ініціативу в свої руки й шукати зв'язків із рай[оновим] господарчим [референтом] «Лютим» і провідником району «А-І» «Жасмином», а вже через них зв'язуватися з «Орачем». З цією метою я написав дві записки «Лютому» й «Жасминові», які мав передати Стефанії Захарецькій[1] або Софії Бобач у Брилинцях Красичинської ґміни (копії записок є в групі). У цих записках зі застережливим змістом я подав пункт зв'язку зі мною в корманицькому лісі та кличку для зв'язку.

У ніч із 29 на 30 VI [19]47 р. ми прийшли в корманицький ліс з метою огляду місця зв'язку «Орача» (шлаґбаум на лісовій дорозі між Княжичами та Брилинцями).

Увечері 1.07.[1947 р.] наша група зайшла до села Брилинці, щоб передати записки Стефанії Захарецькій, коханці «Лютого», чи Софії Бобач. Поки якась дівчина шукала Софію Захарецьку, якій я хотів передати записки,

---

[д] *В оригіналі з орфографічною помилкою.*

[е] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[1] Захарецька Стефанія, за другим чоловіком Гурна (нар. 14 I 1924, Брилинці). Заарештована 13 VII 1947. У липні 1947 ув'язнена в ЦТП у Явожно. За документами УБ, у 1948 в ЦТП у Явожно, мала бути залучена до співпраці (письмове зобов'язання підписала 5 I 1948) працівником ВУГБ у Ряшеві як інф. «Ванда». Рішенням комісії ПУГБ у Перемишлі від 21 VIII 1948 вилучена з агентурної мережі через відсутність контакту (робочу справу не заведено). Судячи з документів УБ, мала бути залучена до співпраці 12 III 1949 р. (в документах збереглося письмове зобов'язання) працівником ПУГБ у Перемишлі як інф. «Сікорка». В характеристиці від 22 II 1951 вказувалося: «Згадана була завербована 12 III 1949 р. ре[ферентом] Колч Болеславом у відділенні ГМ в Брилинцях. Після попереднього таємного «зняття», на підставі компрометуючих матеріалів – як підозрювана у співпраці з бандами УПА та наречена к[оманди]ра банди Корецького Михайла («Лютого»), – була націлена на розробку чл. банди УПА «Бурлаки», а також групи «Лютого», що утворилася після ліквідації групи «Бурлаки». Під час вербування вищезгадана визнала свою співпрацю з бандами УПА, а також те, що є нареченою к[оманди]ра банди – «Лютого». Проте, [зауважила, що] останній вже давно до неї не заходив і їй про нього нічого не відомо. Вона надала інформацію про 6 чл. банди УПА, які переховувалися. Вони походили з цього самого села та належали до групи «Бурлаки». Це: Крижанівський Петро, Ольшанський Степан, Мошчішко Григорій, Осечко Михайло, Бабечко Микола та Осечко Яків. Вона була зорієнтована на здійснення їхньої розробки, з чим добре справилася і завдання виконала належним чином. Була пунктуальною. Під час роботи з нею було проведено 4 контрольні зустрічі: 2 – кер[івником] III реф[ерату], ще 2 – з[аступни]ком начальника Яницьким Юзефом. Під час роботи вона підготувала 8 цінних повідомлень, унаслідок чого було заарештовано всіх згаданих вище осіб. Вони були засуджені та отримали по 15 років ув'язнення. Наразі продовжує використовуватися по лінії українського підпілля, працює по об'єктовим розробкам по лінії села. До цього часу перебуває на контакті у Колч Болеслава». В 1951 передана ПУ ГМ у Перемишлі. Вилучена з агентурної мережі в 1953 через відсутність можливості оперативного використання. В архівному журналі реєстрації особових і робочих справ вилученої агентури ВУВС у Ряшеві в 1952 під № 3939 зроблено запис про архівування справи (1 том особової справи) на Захарецьку-Гурну Стефанію, яку згодом перереєстровано під № 545/I. *(АІНП Ж, 0077/96; АІНП Ж, 150/3; АІНП Ж, 04/294; АІНП Ж, 50/44, Опис справ, що велися ПУГБ у Перемишлі в 1946–1950 рр.; АІНП Ж, 50/45, Контрольна книга бюро обліку ПУГБ у Перемишлі за 1946–1950 рр.; АІНП Ж, 049/339, Книга реєстрації агентурно-інформаційної мережі за 1949–1952 рр. ВУГБ у Ряшеві; АІНП Ж, 00179/1, Архівний журнал реєстрації особових і робочих справ вилученої агентури).*

Wieczorem odszedł patrol w składzie 5 ludzi ponownie do Młodowic celem skontaktowania się z „Zenkiem". Wynik patrolu negatywny. Patrol był u siostry „Zenka" oraz jeszcze u drugiej dziewczyny, Bobaczowej Rózi, która bardzo ucieszyła się, że jeszcze „nasi żyją", rzucając się w ramiona poszczególnym powstańcom. Ta też nie dała żadnej informacji. Zorientowałem się wówczas, że prócz[f] informacji i chleba w Darowicach nie można będzie osiągnąć żadnego [...][g] kontaktu.

Zdecydowałem się przejąć[h] inicjatywę akcji w swoje ręce i szukać kontaktu z „Lutym" – rej[onowym] gospodarczym i „Jasminem" – rejonowym prowidnykiem rejonu „A-I", a przez nich skontaktować się z „Oraczem". W tym celu napisałem dwie sztafety do „Lutego" i do „Jasmina", które miałem przekazać Stefanii Zachareckiej[l] lub Zofii Bobacz w Brylińcach, gmina Krasiczyn (odpisy sztafet są w posiadaniu grupy). W sztafetach o alarmującej treści podałem punkt spotkania ze mną w kormanickim lesie oraz hasło skontaktowania się.

---

[f] *Było:* prosz.

[g] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[h] *Było:* przebrać.

[l] Stefania Zacharecka II voto Górna (ur. 14 I 1924 w Brylińcach, pow. przemyski). Aresztowana 13 VII 1947, w lipcu 1947 osadzona w COP w Jaworznie, wg dokumentów UB miała zostać pozyskana do współpracy w 1948 w COP w Jaworznie (pisemne zobowiązanie jakoby miała podpisać 5 I 1948) przez pracownika WUBP w Rzeszowie jako informator ps. „Wanda", decyzją komisji PUBP w Przemyślu z 21 VIII 1948 wyeliminowana z sieci agenturalnej z powodu braku kontaktu (teczki pracy nie założono); wg dokumentów UB miała jakoby zostać pozyskana do współpracy 12 III 1949 (w aktach zachowało się pisemne zobowiązanie) przez pracownika PUBP w Przemyślu jako informator ps. „Sikorka", wg charakterystyki z 22 II 1951: „Wymieniona została zawerbowana w dniu 12 III 1949 r. przez re[ferenta] Kołcz Bolesława po uprzednim tajnym zdjęciu na placówce MO w Brylińcach na podstawie materiałów kompromitujących jako podejrzana o współpracę z bandami UPA i jako narzeczona d[owód] cy bandy »Lutego« Koreckiego Michała i nastawiona na rozpracowanie czł[onków] bandy UPA grupy »Burłaki« i grupy »Lutego«, która została po zlikwidowaniu grupy »Burłaki«. W czasie werbunku w[yżej] w[ymieniona] przyznała się do współpracy z bandami UPA i że jest narzeczoną d[owód]cy bandy »Lutego«, lecz że ten już dawniej nie zachodzi i nic o nim nie wie. Natomiast zapodała 6 czł[onków] bandy UPA ukrywających się, pochodzących z tej samej wioski, którzy należeli do grupy »Burłaki«, a to: Krzyżanowski Piotr, Olszański Stefan, Mościszko Grzegorz, Osieczko Michał, Babieczko Mikołaj i Osieczko Jakub i nastawiona została na ich rozpracowanie, z czego wywiązała się należycie i zadania jej powierzane wykonywała należycie i była punktualna, z którą to odbyto przez czas jej pracy 4 spotkania kontrolne, a to 2 z kier[ownikiem] Ref[eratu] III i 2 z z[astęp]cą szefa Janickiem Józefem, która to podczas pracy dała 8 doniesień, lecz cennych, w rezultacie czego zostali aresztowani wszyscy w[yżej] w[ymienieni] i oddani pod sąd, otrzymując wyroki po 15 lat więzienia. Obecnie ta jest w dalszym ciągu wykorzystywana po linii podziemia ukraińskiego, po linii wsi pracując po obiektowym rozpracowaniu, jest do tej pory na kontakcie Kołcz Bolesława"; w 1951 przekazana KP MO w Przemyślu; wyeliminowana z sieci agenturalnej w 1953 z powodu braku możliwości wykorzystania operacyjnego; wg zapisów dziennika archiwalnego teczek personalnych i pracy wyeliminowanej agentury WUSW w Rzeszowie pod nr. 3939 w 1952 odnotowano zarchiwizowanie akt (1 tom teczki personalnej) dot. Zachareckiej-Górnej Stefanii, następnie przerejestrowano do nr. 545/I. AIPN Rz, 0077/96; AIPN Rz, 150/3; AIPN Rz, 04/294; AIPN Rz 50/44, Terminarz spraw prowadzonych przez PUBP w Przemyślu za lata 1946–1950; AIPN Rz 50/45, Księga kontrolna Biura Ewidencji PUBP w Przemyślu za lata 1946–1950; AIPN Rz, 049/339, Księga rejestracji sieci agenturalno-informacyjnej za lata 1949–1952 WUBP w Rzeszowie; AIPN Rz, 00179/1, Dziennik archiwalny teczek personalnych i pracy wyeliminowanej agentury.

міліціонер з від[ділку] ГМ у Брилинцях наштовхнувся на нашу групу, яка розтягнулася на горбках уздовж села. Оскільки відділок ГМ підняв тривогу, ми знову пішли з села до лісу. Коли вже були біля нього, в Брилинцях почувся якийсь рух, пролунало дві черги з ручного кулемета. Тож тієї ночі я зі Стефанією Захарецькою не зустрівся і записок їй не передав.

У ніч із 1 на 2 VII [1947 р.] та вранці 2 VII [1947 р.] ми стояли в корманицькому лісі біля тієї галявини з поблизьким шлагбаумом, яку я подав у записках як місце зустрічі зі мною, й стежили за нею.

2 VII 1947 р. увечері ми всією групою відійшли під село Брилинці. Варта (7 осіб) зайшла до села, щоб зв'язатися із Зосею Бобач. Почувши голос «Цяпки», вона підійшла до вікна і я почав з нею розмовляти. Говорили з нею «Цяпка», командир групи і я. Невдовзі прибули інші вартові. Я попросив Зосю, щоб допомогла зв'язатися з «Лютим» чи кимось іншим, мовляв, вони мені дуже потрібні. Запропонував їй, щоб разом зі Стефанією Захарецькою віднесла записки «Лютому» й «Жасмину». Але Зося зауважила, що зі Стефанією балакати на цю тему – марна справа, бо її переслідує ГМ, співробітники постійно перебувають в її хаті, до того ж Стефанія публічно зреклася «Лютого». Вона запропонувала піти краще до дівчини з Рікшиць, ⌜яка⌝ живе біля її хати, ходить до лісу збирати гриби й зустрічається зі Степаном і «Лютим» (⌜Степан⌝ – це рідний брат «Лютого», зв'язковий «Григора»).

Оскільки ні я, ні «Цяпка» з тією дівчиною не були знайомі, не змогли б із нею на цю тему розмовляти. Після довгих умовлянь Зося таки взяла записки й обіцяла їх віднести куди треба. Коли я передавав їй записки, Зося попередила, щоб не було так, як у Лучичах коло Перемишля, де один бандерівець спочатку доручив дівчині доставити записку, а потім її виказав. Я обурився і відповів, що таке можна було б говорити про «Цяпку», але не про мене, тим більше що вона знає, ким я є. Після того, як ми передали записки й дізналися, де [стоїть] Військо Польське та що нового в Перемишлі, повернулися до лісу. (Зося переховується, але часто буває в Перемишлі. Якийсь перемиський с[у]ддя їй сказав, що до тамтешнього УБ приїхало багато комуністів і збираються заарештовувати населення та висилати до трудових таборів).

3 VII 1947 р. ми стояли в корманицькому лісі на узліссі. В ніч із 3 на 4 VII [1947 р.] варта навідалася в село Брилинці, аби переконатися, що записки доставлені. Зося сказала, що хвилину тому до неї заходили «Лютий», Степан і «Малко» (всі троє з Рікшиць, «Малко» є зв'язковим «Григора»). Ці чоловіки забрали записки, дуже зраділи, що «небіжчики» (тобто «Вишинський»[є]) ще живі, а відтак пішли по селу шукати для нас харчі. Варта тим часом повернулася до лісу й відзвітувала, що записки доставлені куди слід. Від Зосі вартові дізналися, що ГМ з Брилинців утікає до Красичина, тому що боїться бандерівців.

[є] *Було:* «Виженський».

W nocy z 29 na 30 VI [19]47 r. weszliśmy w kormanicki las celem obserwowania punktu spotkań „Oracza" (szlaban na leśnej drodze pomiędzy Kniażycami a Brylińcami).

Wieczorem 1.07. weszliśmy całą grupą do wsi Brylińce celem przekazania sztafet Stefanii Zachareckiej, [narzeczonej] „Lutego", lub Zofii Bobacz. W chwili, kiedy jedna dziewczyna szukała Stefanii Zachareckiej, której chciałem przekazać sztafety, jeden milicjant z Post[e]r[unku] MO Brylińce naszedł na naszą grupę, która rozciągnęła się po wałach w wiosce. Wypadek ten zmusił nas do wycofania się ze wsi znowu do lasu, gdyż post[e]r[unek] MO zrobił alarm. Gdy byliśmy koło lasu, w Brylińcach było słychać ruch i dwie serie z rkm Tej nocy nie spotkałem się ze Stefanią Zacharecką i nie przekazałem sztafet.

Przez noc z 1 na 2 VII i przed dniem 2 VII kwaterowaliśmy w lesie kormanickim koło polany na której podałem w sztafetach spotkanie ze mną w pobliżu szlabanu, mając cały czas pod obserwacją szlaban.

Dnia 2 VII 1947 r. wieczorem odeszliśmy ponownie grupą nad wioskę Brylińce. Patrol, w składzie 7 ludzi zszedł do wioski celem skontaktowania się z Zosią Bobacz. Zosia poznawszy po głosie „Ciapkę" podeszła do okna i ja zacząłem z nią rozmowę. Podczas rozmowy z Zosią był „Ciapka", d[owód]ca grupy i ja. Niedługo byli inni członkowie patrolu. Prosiłem wówczas Zosię, ażeby ona pomogła mi skontaktować się z „Lutym" lub z kimś innym, gdyż ci są mi koniecznie potrzebni. Proponowałem jej, żeby wspólnie ze Stefanią Zacharecką doręczyła sztafety dla „Lutego" i „Jasmina". Zosia wspomniała, że ze Stefanią szkoda na ten temat rozmawiać, gdyż ona jest prześladowana przez MO, której funkcjonariusze ciągle przebywają w domu Stefanii i że Stefania publicznie wyrzekła się „Lutego". Powiedziała, żeby pójść do jednej dziewczyny z Rokszyc, [d-]która[-d] mieszka koło jej domu, i chodzi na grzyby do lasu, i spotyka się ze Stefanem i „Lutym" ([d-]Stefan[-d] to rodzony brat „Lutego" – łącznik „Hryhora").

Dlatego, że ani ja, ani „Ciapka" tej dziewczyny [nie] znaliśmy osobiście, nie mogliśmy z nią na ten temat rozmawiać. Po dłuższych pertraktacjach Zosia wzięła sztafety i przyobiecała je doręczyć. W chwili, kiedy przekazywałem jej sztafety, Zosia powiedziała żeby to nie było tak, jak w Łuczycach (koło Przemyśla), gdzie jeden banderowiec przekazał dziewczynie sztafetę, a później zdradził. Zastrzeżenie to oburzyło mnie i odpowiedziałem, że o ile zrobiłby to „Ciapka", to może tak mówić ale nigdy w stosunku do mnie – przecież wie, kto ja jestem. Po przekazaniu sztafet i po osiągnięciu informacji, gdzie Wojsko Polskie i co nowego w Przemyślu, odeszliśmy do lasu (Zosia kryje się, często przebywa w Przemyślu. Jeden sędzia z Przemyśla opowiadał jej, że na UB [w] Przemyślu przyjechało dużo komunistów, którzy mają aresztować ludność i wysyłać do obozów pracy).

Dnia 3 VII 1947 r. kwaterowaliśmy w kormanickim lesie koło polany. W nocy z 3 [na] 4 VII poszedł partol do wsi Brylińce celem upewnienia się, czy sztafety zostały doręczone. Zosia powiedziała, że przed chwilą byli u niej „Luty" i Stefan, i „Małko" (wszyscy trzej z Rokszyc, „Małko" – łącznik „Hryhora"). Odebrali

Упродовж ночі з 3 на 4.07.[1947 р.], дня 4.07.[1947 р.], ночі з 4 [на] 5.07.[1947 р.] ми йшли на узгоджений пункт зв'язку. Добравшись до узлісся в корманицькому лісі, стали чекати на зустріч, яка мала настати з хвилини на хвилину.

Вранці 5.07.[1947 р.] варта знову зайшла до Зосі у Брилинцях, щоб запитати, чи хтось за час їхньої відсутності був у неї. Але Зосю вдома не застали, а її мати перелякалася [й] не захотіла [нічого] говорити. Казала лише, що Зося в Перемишлі.

5.07.[1947 р.] ми змінили місце постою – відійшли з нашої галявини в бік села Корманичів, на край лісу. Там зупинилися біля потічка в чагарниках.

О 20 год[ині] ми з командиром групи пішли на зустріч з полк. Й. у село Фредропіль, щоб обговорити подальший план дій. Про цю зустріч попросив полк. Й., він же призначив час зустрічі. Не заставши полк. Й., ми зустрілися з майором Д. і обмінялися думками про хід бою між військовою частиною та бандою УПА вранці 6.07.1947 р.

Приблизно о 21-ій наша варта доповіла, що бачила трьох у польських однострояx. У групі зчинився галас і всі побігли[д] до лісової дороги, якою йшли невідомі в польській уніформі. Ті нас почули [й] почали втікати до найближчого яру. В їх бік побіг «Цяпка» та ще двох бандерівців. «Цяпка» засвистів по-совиному, на що невідомі з яру так само відгукнулися. Тоді «Цяпка» до них заговорив, мовляв, він із чотою «Чумака» сотні «Шума» йде з півночі, з провідником «Вишинським». Зав'язалася розмова, під час якої він упізнав голос «Сокола», коменданта БСБ «Орача». «Сокіл» попросив «Цяпку», аби підійшов ближче й щоб приходив «Вишинський». «Цяпка» сказав, що не може відходити від групи, бо вона не знає терену, а «Вишинський» зараз прийде, тому що з одним роєм вирушив у ліс на зустріч.

Після цього «Сокіл» із двома людьми зникли в лісовій гущавині. За ними до Фредрополя побіг гонець, а ми з командиром вирушили лісом (відстань 3 к[і]л[о]м[етри]). Приблизно через 7–10 хвилин після того, як «Сокіл» пішов, із лісу (за 300 м[етрів] від [місця] постою групи) знову пролунав совиний крик. «Цяпка» теж відгукнувся як сова й далі вп'ятьох підійшли[г] ближче до місця, звідки пролунав голос. Коли п'ятірка пройшла в той бік 200 метрів, знову почувся голос «Сокола», який попросив «Цяпку» підійти ближче й запитав, де «Вишинський». Тим часом подав голос «Орач» – запитав «Цяпку», чи той його впізнає. «Цяпка» сказав, що так. Тоді «Орач» став говорити «Цяпці», щоб підходив до нього ближче, але сам, бо якщо хтось ще йтиме, то стрілятиме. «Цяпка» постійно виправдовувався, що не може відійти від групи, тому що вона не знає терену. [г-]Тоді «Орач» став кричати «Цяпці», що він – провокатор, зрадник і хоче їх обдурити[-г]. У відповідь «Цяпка» закричав, що за такі слова «Орач» відповідатиме, що не має права таке говорити. Зчинилася сварка. «Орач» почав обзивати «Цяпку» всілякими нецензурними словами, а відтак почув такі ж слова на свою адресу. Затим група «Орача» заглибилася в ліс. У міжчассі «Орач» згадав, що з ним

sztafety i bardzo ucieszyli się, że nieboszczyki (to jest „Wyszyński”[i]) jeszcze żyją, i odeszli do wioski zbierać prowianty dla nas. Patrol natychmiast wrócił do lasu i powiedział, że sztafety są doręczone. Od Zosi patrol dowiedział się, że MO z Bryliniec ucieka do Krasiczyna, gdyż boi się banderowców.

Przez noc 4.07, dzień 4.07 i noc[e] [z] 3 [na] 4 [i z 4 na] 5.07 kwaterowaliśmy na omówionym punkcie spotkania, t[o] j[est] na skraju polany w kormanickim lesie, spodziewając się, że [w] każdej chwili może nastąpić spotkanie.

Nad ranem 5.07 poszedł ponownie patrol do Bryliniec do domu Zosi, ażeby zorientować się, czy był ktoś w międzyczasie u niej. Zosi patrol w domu nie zastał, a matka przestraszyła się [i] nie chciała [nic] mówić. Wspominała, że Zosia jest w Przemyślu.

W dzień 5.07 zamieniliśmy miejsce postoju, odchodząc z polany na skraj lasu w kierunku wsi Kormanice. Zakwaterowaliśmy nad strumieniem w zaroślach.

O godz. 20 odeszliśmy z d[owód]cą grupy na spotkanie z płk. J. do wsi Fredropol celem omówienia planów dalszej akcji. Spotkanie z płk. J. było podane przez niego, jak też on ustalił czas spotkania. Nie zastawszy płk. J., rozmawialiśmy z mjr. D. o stanie przeprowadzenia boju rano 6.07.1947 r., pomiędzy jednostką wojskową a bandą UPA.

Koło godziny 21 czujka naszej grupy podała, że obok przeszło 3 osobników w polskich mundurach. W grupie stał się szum i wszyscy zaczęli biec[j] w kierunku leśnej drogi, gdzie udali się osobnicy w polskich mundurach. Osobnicy usłyszeli nas [i] zbiegli do pobliskiego jaru. Za nimi wbiegł „Ciapka” i jeszcze parę banderowców. „Ciapka” zagwizdał głosem sowy, na co osobnicy z jaru odezwali się takim samym głosem. „Ciapka” zaczął ich uspokajać, że to jest on z czotą „Czumaka” z sotni „Szuma”, który idzie z północy, z prowidnykiem „Wyszyńskim”. Podczas rozmowy rozpoznał po głosie „Sokiła” [i] komendanta BSB – „Oracza”. „Sokił” proponował „Ciapce”, ażeby ten podszedł bliżej i żeby natychmiast przyszedł „Wyszyński”. „Ciapka” powiedział, że on nie może odchodzić od grupy, która nie zna terenu, a „Wyszyński” zaraz przyjdzie, gdyż odszedł z jednym rojem na spotkanie w las.

Po tym „Sokił” i jeszcze dwóch innych odeszli w głąb lasu. W międzyczasie pobiegł za nimi do Fredropola goniec, po czym my natychmiast z d[owód]cą udali[śmy] się do lasu (odległość 3 k[i]l[o]m[etry]). Po odejściu „Sokiła” za jakieś 7–10 minut dał się słyszeć znowu głos sowy w lesie, w odległości do 300 m[etrów] od [miejsca] postoju grupy. „Ciapka” odezwał się tak samo, w piątkę podeszli[k] bliżej miejsca, skąd dał się słyszeć głos sowy. Gdy piątka podeszła na odległość do 200 m, znów dał się słyszeć głos „Sokiła”, który wzywał, ażeby „Ciapka” podszedł bliżej i [spytał,] gdzie jest „Wyszyński”. W międzyczasie odezwał się „Oracz” i zapytał „Ciapkę”, czy go poznaje, „Ciapka” powiedział, że tak. Wtedy „Oracz” dłuższy czas wzywał „Ciapkę”, ażeby ten podszedł bliżej

---

[i] *Było:* Wyrzeński.
[j] *Było:* biedz.
[k] *Było:* podszedł.

є «Луговий»[ж], «Жасмин» і «Лютий». Коли ми з командиром повернулися до групи, то вже була ніч, тому не встигли почути, про що [г]говорили «Орач»[-г] із «Цяпкою». Після моєї появи «Цяпка» ще раз прогукав по-совиному, але вже ніхто йому не відповів.

6.07.1947 р. група кватирувала в посадці біля села Корманичів. Увечері ми обговорили[г] з полк. Й. план уранішнього бою 7.07.1947 р. між військовим підрозділом і бандою УПА в корманицькому лісі.

Цей бій мав показати місцевому населенню, що наша група – справжня банда, а відтак переконати «Орача», що «Цяпка» та «Вишинський» опинилися в корманицькому лісі не з метою провокації.

7.07.[1947 р.] о 4 год[ині] 30 хв[илин] варта нашої групи біля галявини в корманицькому лісі вистрілом із ППШ дала знати, що з боку [села] Корманичів на нас суне військо. Почався бій, який тривав близько 10 хв[илин]. Ураганним вогнем, який відкрила наша чота, обстріли ворогами наших позицій вдалося призупинити, а відтак ми пішли на спланований відступ, щоб відірватися від війська. Пішли в напрямку села Брилинців, аби перейти до іншої частини лісу. В цьому бою один [стрілець] був поранений (по дорозі йому надали медичну допомогу), ще троє потрапило у полон. Військо виявило наші сліди й почало переслідувати. Тож певний час позаду себе ми чули ручні кулемети. Вийшовши з лісу, ми зайняли місце на пагорбі під селом Брилинцями, тому що далі вже не можна було тікати, так за нами гналося військо.

Коли військо підійшло до нас на 150–200 метрів, наша група знову відкрила в його бік шалений вогонь, аби стримати його гонитву за нами. Через цю стрілянину загорілася порожня стодола й одного з наших поранили. Тим часом наші розвідники на лівому фланзі виявили, що військо своїм правим крилом намагається відрізати нам вихід у село. Через це ми стали відступати до верхнього краю села Брилинців, аби потім ярами перейти у ліси Кописно–Тисова. На своєму шляху ми зустріли людей, які з худобою втікали з поля у село, запитали в них, чи не бачили в районі Кописна війська, і попередили, щоб нікому не казали куди ми втікаємо. Наш відступ був позначений кров'ю наших стрільців.

Безпечною територією дісталися Княжичів, де, на узліссі, нас підібрала машина. Приблизно о 10-ій ми від'їхали до Перемишля.

Військові повезли затриманих бандерівців у село Брилинці на впізнання їх населенням. Бандерівці продемонстрували хати, де їм давали сир та хліб, якась жінка навіть впізнала одного бандерівця, що вбив її сина й просила військо, щоб той показав, де закопав її сина. Солдати, які охороняли зв'язаних бандерівців, мусили стримувати населення від самосуду[з] над ними. Зв'язаних бандерівців військо відправило до від[ділку] ГМ в Красичині, де

[ж] *Було:* «Луковий».

[з] *Було:* саможонду.

niego, ale sam, gdyż jak pójdzie więcej, będzie strzelał. „Ciapka" tłumaczył się cały czas, że nie może odejść od grupy, gdyż grupa nie zna terenu. [d-]Wówczas „Oracz" zaczął krzyczeć do „Ciapki", że jest on prowokatorem, zdrajcą i że chce ich wywieść w pole[-d]. „Ciapka", reagując na te słowa powiedział „Oraczowi", że za te słowa będzie odpowiadał, gdyż nie ma prawa go tak nazywać za jego pracę. Wywiązała się kłótnia, która doprowadziła do wulgarnych terminów w stronę „Ciapki" ze strony „Oracza". Na to „Ciapka" podobnie zareagował. Potem grupa „Oracza" odeszła dalej w las. W międzyczasie „Oracz" wspominał, że jest z nim „Łuhowyj"[l]-„Jasmin" i „Lutyj". Kiedy ja z d[owód]cą przyszedłem do grupy była już noc i nie zastałem [d-]„Oracza" w rozmowie[-d] z „Ciapką". „Ciapka" po moim przybyciu wołał jeszcze raz głosem sowy, ale nikt nie odzywał się.

Przez dzień 6.07.1947 r. grupa kwaterowała na skraju wsi Kormanice, w sadzie. Wieczorem omówiliśmy[m] z płk. J. plan zaaranżowania boju o świcie. 7.07.1947 r., pomiędzy jednostką wojskową a bandą UPA w kormanickim lesie.

Bój miał na celu potwierdzić charakter grupy (prawdziwa banda) w oczach ludności, oraz pomieszać „Oraczowi" jego przypuszczenia o prowokacyjnym zaistnieniu „Ciapki" i „Wyszyńskiego" na terenie kormanickiego lasu.

Dnia 7.07 o godz. 4 min. 30 czujka naszej grupy koło polany w kormanickim lesie dała znać strzałem z PPSz, że wojsko podchodzi w kierunku naszym od strony [wsi] Kormanice. Zaczął się bój, trwał około 10 min[ut]. Na skutek huraganowego ognia naszej „czoty" udało się nam wstrzymać ogień wojska. Planowym odwiązywaniem się od wojska, zaczęliśmy uciekać w stronę wioski Brylińce celem przejścia w inny kompleks lasu. W wyniku boju był jeden ranny, który po drodze dostał opiekę sanitarną, trzech strzelców dostał[o] się do niewoli. Wojsko, natrafiwszy na nasze ślady, zaczęło nas tropić. Co pewien czas odzywał [się] z tyłu rkm. Wyszedłszy z lasu zajęliśmy stanowiska na wzgórzu tuż koło wioski Brylińce, gdyż dalej nie można było uciekać, ponieważ wojsko pędziło za nami.

Kiedy wojsko zbliżyło się do naszych stanowisk na odległość 150–200 metrów, grupa nasza dała znowu silny ogień w stronę wojska, ażeby powstrzymać pogoń wojska za nami. Wskutek strzelaniny zapaliła się jedna pusta stodoła i mieliśmy jednego rannego. W międzyczasie obserwacja na lewym skrzydle doniosła, że wojsko prawym skrzydłem stara się nam odciąć drogę do wioski. Zaczęliśmy wtedy wycofywać się w kierunku górnego końca wsi Brylińce celem przejścia wąwozem w lasy Kopyśno – Cisowa; wycofując się spotkaliśmy ludzi, którzy uciekali z pola z bydłem do wioski, pytaliśmy się czy nie widzieli po stronie Kopyśna wojska i żeby nie mówili, w którą stronę my uciekamy. Nasza ucieczka była znaczona krwią naszych strzelców.

Krytym terenem przeszliśmy do wsi Kniażyce, gdzie na skraju lasu czekaliśmy na auto. Koło godz. 10 odjechaliśmy do Przemyśla.

Jednostka wojskowa udała się ze schwytanymi banderowcami do wsi Brylińce celem rozpoznania ich przez ludność. Banderowcy pokazali domy, w których

---

[l] *Było:* „Łukowyj".

[m] *Było:* omówiliśmy się.

ком[ендант] ГМ виявив, що один із бандитів походить з його району. Звідти автомашиною бандерівців відвезли до ПУГБ у Перемишлі.

[а-б-]Характеристика групи:[-б-а]

Бойова група хороша, але для виступу під виглядом бандерівців підходить не зовсім. Співроб[ітники] УБ та співроб[ітники] ГМ у ролі партизанів виглядають добре. Підстаршини та солдати – матеріал для акторської гри важкий, не вельми придатний, їм важко виконувати роль бандерівців.

Командир групи для ведення оперативної роботи не дуже придатний. До членів групи ставиться брутально та вульгарно. Своєю наскрізь нетактовною поведінкою налаштував проти себе більшість членів групи, внаслідок чого всередині групи виникла недобра[д] атмосфера та є безперервні нарікання.

Ряшів, 8 VII 1947 р.

[а-](—) Гамівка[-а]

АІНП Ж, 072/1, т. 37, арк. 35–38.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

dostali ser i chleb, pewna kobieta nawet rozpoznała tego samego banderowca, który zabił jej syna i apelowała do wojska, ażeby on pokazał, gdzie zakopał jej syna. Żołnierze, którzy pilnowali związanych banderowców, musieli [pow]-strzymać ludność od samosądu[n] nad banderowcami. Związanych banderowców wojsko odstawiło na post[e]r[unek] MO w Krasiczynie, gdzie kom[endant] MO stwierdził, że jeden bandyta pochodzi z jego rejonu. Stamtąd autem odtransportowano banderowców na PUBP w Przemyślu.

[a-b-]Charakterystyka grupy:[-b-a]

Grupa bojowa dobra, ale za mało elastyczna do udawania banderowców. Funkcj[onariusze] UB oraz funkcj[onariusze] MO jak[o] partyzanci dobrze. Podoficerowie i żołnierze – to element do gry scenicznej ciężki, sztywny, któremu ciężko wdać się w rolę banderowców.

D[owód]ca grupy – operacyjnie nie bardzo mocny w stylu partyzanckim. W odnoszeniu się do członków grupy brutalny i wulgarny. Swoim zachowaniem na wskroś nietaktownym zraził sobie większość członków grupy, co w następstwie wywołało wewnątrz grupy atmosferę niepożądaną[o] i ciągłe narzekania.

Rzeszów, dnia 8 VII 1947 r.

[a-](—) Hamiwka[-a]

AIPN Rz, 072/1, t. 37, k. 35–38.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[n] *Było:* samorządu.
[o] *Było:* nieporządaną.

№ 36

9 липня 1947, Ряшів. Звіт Ярослава Гамівки-«Метеора» начальникові ВУГБ у Ряшеві з пропозиціями способів виявлення місць, де перебувають члени та зв'язкові ОУН-Б

Начальнику воєв[одського] управління
громадської безпеки
[а-б]у Ряшеві[б-а]

[а-б]Звіт[б-а]

Пропоную побувати в керівних осередках тих ґмін, що подані н[ижче], аби виявити у їхніх відділах обліку руху населення копії тих документів, що видавалися членам УПА й зв'язковим ОУН, аби за реєстраційними книгами визначити, де вони тепер знаходяться, тобто так, як це було зроблено у Фредропільській ґміні Перемиського пов[іту].

Потрібно поїхати в такі ґмінні управління:

Перемиський пов[іт], ґміни: Перемишль – село Риботичі

Магістрат – Перемишль.

У Перемишлі, Сяноку, Ліську слід перевірити всі фотосалони.

Ліський пов[іт], ґміни: Ропенка, Лісько – село Загір'я.

Сяноцький пов[іт], [ґміни:] Сянок – село Мриглод

Березівський пов[іт], [ґміни:] Ніздрець.

За допомогою виявлених копій можна буде встановити, в яких парафіях було видано метрики.

Ряшів, 9.07.[19]47 р.

(—) [а-]Гамівка[-а]

АІНП Ж, 072/1, т. 37, арк. 57/82.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[а--а] *Написано в розбивку.*
[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*

Nr 36

9 lipca 1947, Rzeszów. Propozycje Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor", przekazane szefowi WUBP w Rzeszowie, dotyczące sposobu poszukiwania członków podziemia ukraińskiego

Do Szefa Woj[ewódzkiego] Urzędu
Bezpieczeństwa Publicznego
[a-b-]w Rzeszowie[-b-a]

[a-b-]Raport[b-a]

Proponuję wyjazd do n[iżej] wspomnianych zarządów gminnych celem wynalezienia w referatach ewidencji ruchu ludności wtóropisów wydanych dokumentów dla poszczególnych członków UPA i łączników org[anizacji] OUN i ustalenia – na podstawie ksiąg meldunkowych – obecnego ich pobytu, analogicznie jak było to zrobione w gminie Fredropol, pow[iat] Przemyśl.

Należy pojechać do następujących zarządów gminnych:

Pow[iat] Przemyśl, gminy: Przemyśl – wieś Rybotycze

Magistrat – Przemyśl

Na terenie Przemyśla, Sanoka, Leska – należy przeglądnąć wszystkie zakłady fotograficzne.

Pow[iat] Lesko, gminy: Ropienka, Lesko – wieś, Zagórz

Pow[iat] Sanok, [gminy:] Sanok – wieś, Mrzygłód

Pow[iat] Brzozów, [gminy:] Nozdrzec

Na podstawie uzyskanych wtóropisów można będzie ustalić, jakie obrządki parafialne wydały metryki.

Rzeszów, 9.07.[19]47 r.

(—) [a-]Hamiwka[-a]

AIPN Rz, 072/l, t. 37, k. 57/82.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[a--a] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

№ 37
Після 9 липня 1947, б. м. Заява Остапа Бревки-«Клима» в справі Ярослава Гамівки-«Метеора»

[а-б-в-]Заява[-в-б-а]

9 VII 1947 р. мене, затриманого за приналежність до УПА, допитав у воєв[одському] управлінні гром[адської] безп[еки] Гамівка Ярослав[г], пс. «Вишинський», «Метеор». Гамівка Ярослав, наскільки мені відомо, [це] старий член ОУН, останнім часом виконував функцію фінансово-господарського референта проводу Перемисько-Сяноцької округи.

Я його знаю, бо він також був досить упливовим у «Краї», часто спілкувався й таємно радився з «Орланом». Як відданий працівник ОУН, [г-]був відзначений наказом Крайового проводу ОУН від 15 липня 1945 р.[-г] У надрах Організації його вважали тим, хто перевищує багатьох інших членів за рівнем інтелектуального розвитку й ідеологічно-політичним виробленням. Займаючи місце референта округи, він добре орієнтувався в її справах, тож, якщо провідник округи був десь відсутній, вирішував організаційні справи. Тобто, справи округи він докладно знав.

Минулого року, восени 1946 р., його послали в Ярославсько-Любачівську округу, де знаходився Крайовий провід ОУН. Звідти він повернувся наприкінці листопада 1946 р. і відразу, на 4 грудня 1946 р., була призначена відправа всіх сотенних[д], політвих[овників], провідників районів і надрайонів.

На відправі головував «Орлан». Він постійно відходив у бік, до вищезгаданого «Вишинського», й переглядав інструкції. Той повертався до «Орлана» та про щось його запитував. Коли поцікавився в провідника, чи він уже говорив, що слід робити за нестачі зв'язкових, у випадку тривалої перерви в організаційних діях і, навпаки, активізації «ворога», або яким чином поводитися, якщо почнеться війна, то «Орлан» відповів, що ще ні, та що про таке говоритиме [іншим] разом [і] у вужчому колі. Отже, як бачимо, згадані інструкції на той момент вже вийшли й «Вишинський» був із ними ознайомлений.

Отже, якщо «Вишинський» ходив як уповноважений зв'язковий від [г-]«Орлана» до керівників ОУН[-г] та, як він сам казав, із ними спілкувався, то мав би побачити їхнє місце постою, осередок, у якому працюють, ну й, зрештою, встановити з ними професійні контакти. Наскільки мені

[а-а] *Написано великими літерами.*
[б-б] *Написано в розбивку.*
[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*
[г] *Було:* «Мирослав».
[г-г] *Підкреслено.*
[д] *Було:* «петенних».

Nr 37

Po 9 lipca 1947, b.m.w. Oświadczenie Eustachego Brewki, ps. „Kłym", w sprawie Jarosława Hamiwki, ps. „Meteor"

[a-b-c-]Oświadczenie[-c-b-a]

Dnia 9 VII 1947 r. ja, jako aresztowany za przynależność do UPA, byłem przesłuchiwany w Wojew[ódzkim] Urzędzie Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] przez Hamiwkę Jarosława[d], ps. „Wyszyński", „Meteor". Hamiwka Jarosław, o ile mi znany, [to] stary członek OUN, ostatnio pełniący funkcję finansowo-gospodarczego referenta przy okręgowym prowidzie na okręg[i] Przemyśl [i] Sanok.

Znam go, że miał wpływy nawet w „Kraju", gdyż często kontaktował się z „Orłanem" i miał z nim tajne odprawy. Był on też gorliwym pracownikiem organizacji OUN, gdyż dnia [e-]15 lipca 1945 r. dostał on pochwały w rozkazie wydanym[-e] przez Krajowy Prowid OUN. Z nim liczono się wewnątrz organizacji, jak[o] z człowiekiem wyżej intelektualnie rozwiniętym i ideologiczno-politycznie wyrobionym. Zajmując stanowisko referenta przy Okręgu, kontaktował on cały okręg i, jak była zasada, w razie nieobecności samego prowidnyka okręgu, mógł załatwić wszystkie sprawy wchodzące w zakres organizacji. Wedle tego sprawy okręgu organizacji winne być mu najdokładniej znane.

Zeszłego roku jesienią 1946 r. był on wysłany do okręg[ów] Jarosławia [i] Lubaczowa, gdzie mieścił się Krajowy Prowid organizacji OUN. Stamtąd powrócił z końcem listopada 1946 r. i zaraz na dzień 4 grudnia 1946 r. została naznaczona odprawa wszystkich sotennych[f] pol[itycznych] wych[owawców], prowidnyków rejonów i nadrejonów.

Odprawą tą przewodził „Orłan", konferując na boku przed każdą godziną ze wspomnianym „Wyszyńskim", przeglądając instrukcje. Jak wyraził się on, powracając z boku do „Orłana". Czy prowidnyk mówił już o tym, co należy robić w czasie nie dostania łączności, na wypadek trwałego spokoju i wznieсenia akcji „wroga" lub co należy zrobić w czasie wybuchu wojny? „Orłan" odpowiedział, że jeszcze nie, i że na ten temat mówił będzie w [innym] czasie [i] m[n]iejszym kręgu. Jak widać instrukcje takie były już wtedy wydane i „Wyszyński" był w nie wtajemniczony.

Co więcej o tym można powiedzieć, że gdy „Wyszyński" chodził jak pełnomocny łącznik [c-]od „Orłana" do wyższych władz[-e] OUN i jak sam wyraził się, kontaktował się osobiście z nimi, musiał znać ich miejsce postoju, ośrodek pracy, no i zapoznać się organizacyjnie z nimi. Jak mi wiadomo, sprawy ściśle tajne

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c--c] *Podkreślono maszynowo.*
[d] *Było:* Mirosława.
[e--e] *Podkreślono odręcznie.*
[f] *Było:* petennych.

відомо, відомості про цілком таємні справи дуже часто передавалися усно, як і зміст інструкцій чи розпоряджень, що також доводилися до відома зв'язкових усно, тому «Вишинський» мав би бути докладно поінформований про всі накази й інструкції, що виходили впродовж зими 1946/1947 років, й, можливо, є найсвіжішими.

Він знав про мережу зв'язку зі закордоном і сам фінансував її. Знаю таке, бо про це казав сам «Вишинський». Котрогось дня взимку 1947 р. «Вишинський» був у сотні «Громенка». «Громенко» одержав доручення владнати деякі справи надрайону, на що треба було знайти досить велику суму грошей. «Громенко» сказав[е] «Вишинському», що ні сам він, ні всі сотні надрайону дане доручення виконати не зможуть. На таке «Вишинський» відповів: «[є-]Інші сотні навіть більші суми знаходять на закордонний зв'язок. Одного разу, коли я перебував у сотні «Бурлаки», для закордонних зв'язкових треба було знайти кількадесят тисяч. «Бурлака» швидко знайшов мені майже 10 тисяч[-є]. Їх я віддав людям, які[е] збиралися з певними дорученнями ОУН за кордон. Іншого разу інша сотня мусила фінансувати людей, що виїжджали в Центральну чи [...][ж] Західну Польщу – вони все частіше їдуть за різними напрямками, й усюди потрібні гроші. Якби я мав доступ до відповідних фінансових документів, то ти побачив би, які колосальні видатки зараз має Організація. А скільки коштує тепер папір та супутнє приладдя? Адже ти знаєш, як багато літератури ми використовуємо тут, а також надсилаємо за кордон. І взагалі, зв'язок і його утримання коштує нині грубі гроші, а де їх брати?». І т. д.

Коли ця розмова закінчилася й «Громенко» погодився взятися за виконання вказівки, вони в більш м'якшому тоні почали говорити про зв'язок із закордоном. «Вишинський» розповів, як нещодавно поляки впіймали одну з ключових фігур зв'язку ОУН між краєм і закордоном у той момент, коли той повертався з американської зони окупації Німеччини в Польщу – якраз на самісінькому польсько-німецькому кордоні. Також він розповів (радше – переповів про) враження й труднощі зв'язківця, який повернувся. Сказав, що особисто чув усе це від нього.

Він оповів і про те, що робилося в американській зоні окупації Німеччини, про діяльність там УГВР та її успіхи, про військові школи, в яких навчається багато української молоді, про умови життя взагалі, про ставлення американської влади до українців і до інших національностей загалом. Він також зауважив, що щораз важче стає переходити туди через польські терени, розповів, який чіткий і суворий контроль є на кордоні, адже нещодавно через незначну необережність на ньому затримали одного з наших ключових зв'язківців.

[с] *Було з граматичною помилкою.*

[є-є] *Так у тексті.*

[ж] *Нерозбірливе слово, закреслене машинописним способом.*

bardzo często podawane były ustnie, jak również treść przesyłanych instrukcji czy zarządzeń był[y] też podawane ustnie do wiadomości łączników, a więc „Wyszyński" musiał być dokładnie poinformowany o wszystkich rozkazach i instrukcjach wydawanych na okres zimowy 1946/1947, które liczono może jak[o] ostatnie instrukcje czy rozkazy.

Wiedział on o łączności z zagranicą, którą sam finansował. Wiem o tym z pewnego wyrażenia się samego „Wyszyńskiego". Pewnego dnia zimą 1947 r. „Wyszyński" przebywał z sotnią „Hromenki". „Hromenko" dostał zlecenie załatwić pewne sprawy nadrejonu, które miały kosztować dość dużo pieniędzy. Z tym „Hromenko" zwrócił się[g] do „Wyszyńskiego", iż on sam nie jest w stanie, że mogą to zrobić wszystkie sotnie nadrejonu. Na to odpowiedział mu „Wyszyński": „Inne sotnie dają poważniejsze sumy na takie rzeczy jak łączność zagraniczna, t[o] j[est] raz będąc z sotnią »Burłaki« potrzebowałem kilkudziesięciu tysięcy, [h]-gdyż wtedy ludzi za granicą. »Burłaka« rzecz jasna musiał robić czym prędzej sztork i dla mnie około 10 tysięcy-[h]. Suma ta została przeze mnie oddana ludziom, którzy[i] z pewnymi doręczeniami OUN odeszli za granicę. Innym razem inna sotnia znów musiała finansować ludzi wyjeżdżających w głąb czy na [...][j] zachód Polski – ludzi wysyłają coraz więcej i w różne strony, a wszędzie potrzebna jest forsa. O ile miałbym zestawienie kasowe, to zobaczyłbyś jakie kolosalne wydatki ma teraz organizacja. Ile też kosztuje teraz papier i inne przybory, a wiesz przecież, czy dużo literatury zużytkujemy tutaj, jak i też wysyłamy zagranicę. I w ogóle łączność i utrzymanie jej kosztują dziś grube pieniądze, a skąd je brać?", itd.

Gdy już zakończono rozmowę na te tematy i „Hromenko" zgodził się zrealizować podane mu sprawy, wtedy wywiązała się pogawędka prywatnego charakteru na temat łączności pracy z zagranicą. „Wyszyński" opowiadał, jak niedawno Polakom udało się złapać jednego z głównych łączników OUN między krajem a zagranicą, w drodze, gdy ten już wracał ze strony amerykańskiej w Niemczech do Polski, właśnie na granicy polsko-niemieckiej. Opowiadał też, [a] raczej przepowiadał wrażenia i trudności pewnego łącznika, który wrócił. Wyraził się, że opowiadanie to [od] wspomnianego łącznika miał możność sam słyszeć.

Opowiadał o rzeczach, które miały miejsce na terytorium Niemiec pod władzą amerykańską, o pracy UHWR i jej sukcesach, o wojskowych szkołach, w których szkoli się dużo ukraińskiej młodzieży, o warunkach życia w ogóle, o odnoszeniu się władz amerykańskich do Ukraińców i w ogóle do innych narodowości. Mówił też, jak coraz ciężej jest się przedostać przez polskie tereny, a specjalnie, jak dokładna i ścisła jest kontrola na granicy, gdzie właśnie przez odrobinę nieostrożności padł niedawno złapany jeden z naszych głównych łączników.

---

[g] *Było:* zwrócili się.

[h-h] *Tak w tekście.*

[i] *Było:* które.

[j] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

Він назвав кілька газет, які видавали наші люди, а також озвучив кілька заголовків англійських чи американських газет, що найбільше цікавилися нашою справою. Коли розповідав про ці та набагато менш важливіші речі, то говорив настільки докладно, немов усе те пережив особисто. Одного разу я став свідком того, як «Вишинський» просив провідника ОУН четвертого району зібрати якнайбільше листів селян до їхніх знайомих в Америці і передати йому, бо, як він казав, теренами «Бескиду» (II надрайону Перемиської округи ОУН), а звідти стандартним шляхом через Чехословаччину скоро проходитимуть кур'єри, тому ці листи зможуть забрати із собою за кордон. Той спробував уточнити, кудою саме йтимуть кур'єри-зв'язкові, однак «Вишинський» не деталізував. Проте зрозуміло, що якщо він знав, що незабаром відходять кур'єри через Чехословаччину, то мусив би знати деталі й про самих зв'язкових і напрямок їхнього руху. Сказав лише, що «Рен» або інші передаватимуть зв'язковим лише звіти, на листи (оскільки це – менш цінні документи) вони не чекатимуть, мовляв, «ви, як відповідальний за справу, маєте подбати, щоб були використані будь-які можливості, бо я та інші часу на це не маємо».

Таким чином, ця розмова є доведенням того, що він знає, де проходить наш зв'язок через Чехословаччину. Докладно йому відомо й те, як зв'язкові передають інформацію, а також про що кореспонденція – ось такий висновок можна зробити після розмов із ним. Я згадав тут тільки про речі, які знаю точно, але ще є багато речей, про які я докладно не знаю, а тільки пунктирно. Він говорив про фінансування зв'язку в Краї. З цього випливає, що знав кількість зв'язкових (чоловіків і жінок), де вони живуть, у яких теренах працюють, бо ж гроші виплачував тільки за поквитуваннями.

Він знав також людей, що обіймали вищі організаційні посади, й разом із тим перебували на легальному становищі. Н[а]п[риклад], у кінці січня 1946 р. ВП заарештувало в селі Грузова Перемиського пов[іту] якогось чоловіка, який там мешкав упродовж війни. Через кілька днів я там кватирував із сотнею «Ластівки». На наше місце постою прийшов згаданий «Вишинський» і розпорядився, щоб я вжив заходів, аби цього заарештованого звільнили. За його словами, потрібно було вислати кількох представників польського народу до командира ВП у Бірчі[3], але тих, хто піде, треба було застерегти, щоб виступали не від нашого імені. На завершення [«Вишинський»] зазначив, що його доручення слід [виконати] якомога ретельніше, бо [заарештований] є членом Крайового проводу, і ми мусимо зробити все, щоб він вийшов на волю. На завершення додам, що «Марійка», про яку під час допиту в мене випитував «Вишинський», була його нареченою, працювала секретаркою провідника IV району.

[а-б-](—) Бревко[-б-а] Остап

---

[3] *Було:* Борчу.

Dokładnie nazwał [tytuły] kilku gazet wydawanych przez ludzi naszych, jak również nazwał kilka tytułów gazet angielskich czy amerykańskich, najwięcej naszą sprawą interesujących się. Mówiąc o tym wszystkim i o wielu jeszcze innych mniej ważnych rzeczach, mówił z taką dokładnością, jak gdyby sam to przeżywał. Tej rozmowy byłem sam świadkiem. Innym razem byłem też świadkiem, gdy „Wyszyński" upomniał rejonowego prowidnyka OUN czwartego rejonu, ażeby on nazbierał jak najwięcej listów pisanych przez wieśniaków do znajomych w Ameryce i oddał jemu, gdyż jak on mówił, „ja idę w »Beskyd« (II nadr[ej]onu przemyskiego Okręgu OUN), a stamtąd trasą przez Czechosłowację wkrótce odejdą kurierzy zagranicę i te listy będą mogli zabrać". Gdy ten bliżej chciał się zaciekawić drogą kurierów-łączników, „Wyszyński" jednak tym razem bliższych wyjaśnień nie dał. Wiadomo jednak, że gdy wiedział on, iż wkrótce odchodzą kurierzy i to przez Czechosłowację, musiał on już dokładniej wiedzieć o samych łącznikach i o ich drodze. Wyraził się w ten sposób, iż „wysyła[ć] będzie »Ren« czy też inni raporty, i na listy jak rzeczy mniejszego charakteru, łącznicy czekać nie będą, ale wy, jako za to odpowiedzialni, powinni[ście] zadbać o to, ażeby wykorzystać wszelkie możliwości, bo ja czy inni na to czasu nie mają".

Z tej to rozmowy znów można dokładnie wnioskować, że sprawa łączności i druga prasa przez Czechosłowację jest mu znana. Znana mu też dokładnie sprawa informowania przez łączników i w ogóle treści korespondencji, o czym można wnioskować z rozmów z nim prowadzonych. Wspomniałem tutaj tylko o rzeczach dokładnie mi znanych, jest jednak wiele jeszcze rzeczy, o których ja dokładnie nie wiem, ale domyślam się. Mówił on o finansowaniu łączności w Kraju. Z tego wynika, że znał liczbę łączników czy łączniczek, miejsce ich zamieszkania, czy też teren obsługi, gdyż wypłacał tylko za pokwitowaniem pieniądze.

Znał on też ludzi pracujących na wyższych stanowiskach organizacyjnych, żyjących legalnie. Np. z końcem stycznia 1946 r. WP aresztowało we wsi Grąziowa, pow[iat] Przemyśl niejakiego inteligenta, który tam podczas wojny zamieszkiwał. Po kilku dniach ja tam zakwaterowałem wraz z sotnią „Łastiwki". Na naszą kwaterę przyszedł wspomniany „Wyszyński" i dał mi rozporządzenie, iż ja mam się zająć tą sprawą, ażeby aresztowany człowiek został zwolniony. „Należy – powiedział – wysłać kilku delegatów polskiej narodowości, lecz nie z naszego ramienia zaznaczyć ludziom, którzy pójdą do Birczy[k] do dowódcy WP". Na koniec zaznaczył mi, żeby to [zrobić] jak najdokładniej, gdyż jest ważna osoba u nas, członek Krajowego Prowidu, i my musimy zrobić wszystko, ażeby go zwolnić. Pod koniec [...][j] mogę zaznaczyć, iż „Maryjka", o którą podczas przesłuchania mnie wypytywał „Wyszyński", była jego narzeczoną, pełniła ona funkcję sekretarki przy rejonowym prowidnyku IV rejonu.

[a-b-](—) Brewka[-b-a] Eustachy

Za zgodność:
M. D.

---

[k] *Było:* do Borczy.

Вірно:
М. Д.

АІНП Ж, 072/1, т. 56, арк. 32–34.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

AIPN Rz, 072/1, t. 56, k. 32–34.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

№ 38
27 липня 1947, Ряшів. Протокол допиту затриманої Людмили Кіт-«Бурлачки» з приводу о. Степана Граба

[а-б-]Копія[-б-а]

Варшава, 10 червня 1951 р.

[а-]Цілком таємно[-а]

[а-б-в-]Протокол[-в-б-а]
[г-]допиту підозрюваного[-г]

Ряшів, 27 липня 1947 р.

Гебаль Юзеф[1], слідчий старшина СУ Міністерства громадської безпеки в Лодзі, допитав підозрюваного:

Кіт Людмила (персональні дані у справі).

[а-]Питання:[-а] Що Вам відомо про діяльність священика Граба (нагадую, що маєте говорити тільки те, чого не повідомляли в своїх зізнаннях раніше)?

[а-]Відповідь:[-а] Я вже говорила слідству, що о. Граб у своєму домі зберігав нелегальну літературу. Про зберігання вищезгаданої літератури священиком «Грабом» я дізналася від [г-]Карванської[-г] в лютому 1947 р. під час розмови, що відбулася між мною, Карванською і «Оксаною» у Кракові по вулиці

[а-а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в-в] *Написано великими літерами.*

[г-г] *Підкреслено машинописним способом двома лініями.*

[г-г] *Підкреслено.*

[1] Гебаль Юзеф (нар. 6 IV 1926 – пом. 13 VI 2006), капітан (1954), майор ГМ (1958), полковник ГМ (1984). У березні 1940 депортований до Комі АРСР. У березні 1946 – репатрійований у Яшкову Долішню. З жовтня 1946 до 1947 – референт ГМ. З 1947 працює в НЦ МГБ у Лодзі, згодом – у Легіонові. З вересня 1947 – референт спеціального відділу ВК ГМ у Вроцлаві. З грудня 1947 – референт спеціального відділу ВК ГМ в Ольштині. З квітня до серпня 1947 – у штабі ОГ «Вісла» у Ряшеві. У 1947 – слідчий старшина при штабі ОГ «Вісла». У 1948–1950 – працівник ВК ГМ в Ольштині. З січня 1950 – керівник 3-ої секції спецвідділу ВК ГМ в Ольштині. З 1952 – у ГК ГМ. З лютого 1952 – старший слідчий старшина II відділу VI відділення ГК ГМ. З квітня до липня 1954 – керівник 2-ої секції II відділу VI відділення ГК ГМ. З травня 1955 – керівник слідчої секції слідчого відділу V залізничного відділення. З листопада 1955 – керівник слідчої секції IV відділу залізничного відділення. З травня 1956 – інспектор залізничного комплексу в IV відділенні. З 1954 до травня 1961 заочно навчався на юридичному факультеті Варшавського університету. З серпня 1961 – старший інспектор II відділу столичного кримінального відділення ГК ГМ. З грудня 1965 – співробітник III відділу, функціонер у ГК ГМ. З липня 1966 – старший інспектор IV відділу столичного кримінального відділення ГК ГМ. З липня 1967 – старший інспектор V відділу кримінального бюро ГК ГМ. З квітня 1980 до березня 1982 – дипломатичний кур'єр МЗС. З грудня 1983 до вересня 1984 – старший інспектор V Відділу ГК ГМ. *(АІНП 1161/28/К (5/88).*

Nr 38

27 lipca 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", na temat ks. Stefana Hraba

[a-b-]Odpis[-b-a]

Warszawa, dnia 10 czerwca 1951 r.

[a-]Ściśle tajne[-a]

[a-b-c-]Protokół[-c-b-a]
[d-]przesłuchania podejrzanego[-d]
Rzeszów, dnia 27 lipca 1947 r.

Hebal Józef[1], oficer śledczy CS Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Łodzi, przesłuchał w charakterze podejrzanego:
Kot Ludmiła (personalia w aktach)

[a-]Pytanie:[-a] Co Wam wiadomo o działalności ks. Hraba (zaznaczam, że macie zeznawać tylko o tym, czego dotychczas nie podawaliście w zeznaniach).

[a-]Odpowiedź:[-a] Spisałam w śledztwie, że ks. Hrab przechowywał w swoim domu nielegalną literaturę, o przechowywaniu w[yżej] w[ymienionej] literatury przez ks. Hraba dowiedziałam się od [e-]Karwańskiej[-e] w lutym 1947 r. w czasie rozmowy prowadzonej pomiędzy mną a Karwańską i „Oksaną" w Krakowie przy ulicy Banderowskiego[2] nr 32 m. 6. Z polecenia Karwańskiej „Oksana" otrzymała

---

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c--c] *Zapisano wersalikami.*
[d--d] *Podkreślono maszynowo dwiema liniami.*
[e--e] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Józef Hebal (ur. 16 IV 1926, zm. 13 VI 2006), kpt. (1954), mjr MO (1958), płk MO (1984). W marcu 1940 deportowany do Komi ASRS; w marcu 1946 repatriowany do m. Jaszkowa Dolna koło Kłodzka; od października 1946 do 1947 referent MO; od 1947 w Szkole CW MBP w Łodzi, później w Legionowie; od września 1947 referent Wydz. Specjalnego KW MO we Wrocławiu; od grudnia 1947 referent Wydz. Specjalnego KW MO w Olsztynie; od kwietnia do sierpnia 1947 w Sztabie GO „Wisła" w Rzeszowie, m.in. jako oficer śledczy przy Sztabie GO „Wisła"; w l. 1948–1950 pracownik KW MO w Olsztynie; od stycznia 1950 kierownik Sekcji 3 Wydz. Specjalnego KW MO w Olsztynie; od 1952 w KG MO: od lutego 1952 st. oficer śledczy Wydz. II w Oddz. VI KG MO; od kwietnia do lipca 1954 kierownik Sekcji 2 Wydz. II Oddz. VI KG MO; od maja 1955 kierownik Sekcji Dochodzeń Wydz. Dochodzeń w Oddz. V Kolejowym; od listopada 1955 kierownik Sekcji Dochodzeń Wydz. IV w Oddz. Kolejowym; od maja 1956 inspektor Zespołu Kolejowego w Oddz. IV; od 1954 do maja 1961 studiował zaocznie na Wydziale Prawa UW; od sierpnia 1961 st. inspektor Wydz. II Oddz. Stołecznego Kryminalnego KG MO; od grudnia 1965 st. inspektor Wydz. III w KG MO; od lipca 1966 st. inspektor Wydz. IV w Oddziale Stołecznym Kryminalnym KG MO; od lipca 1967 st. inspektor Wydz. V w Biurze Kryminalnym KG MO; od kwietnia 1980 do marca 1982 kurier dyplomatyczny MSZ; od grudnia 1983 do września 1984 st. inspektor w Wydz. V w KG MO. AIPN, 1161/28/K (5/88).

[2] Prawdopodobnie ul. Juliusza Kaden-Bandrowskiego.

Бандеровського[2], 32, кв. 6. «Оксана», за дорученням Карванської, отримала літературу від о. Граба в Кракові. У квітні 1947 р. цю літературу передала мені.

Водночас мені невідомо, як довго вищезгаданий о. Граб мав [і] переховував у себе нелегальну літературу.

[a-]Питання:[-a] Чим в УПА займався о. Граб?

[a-]Відповідь:[-a] В УПА Граб відігравав дуже важливу роль: його дім у Кракові був пунктом зв'язку.

[a-]Питання:[-a] Звідки Ви знали, що дім о. Граба є пунктом зв'язку?

[a-]Відповідь:[-a] Дізналася про це в розмові з Карванською, яка відбулася в канцелярії о. Граба у Кракові (сам о. Граб тоді був відсутній). Карванська мені сказала, що в грудні 1946 р. дім о. Граба був пунктом зв'язку.

[a-]Питання:[-a] Чи[м] ще ви можете підтвердити, що будинок о. Граба був пунктом зв'язку?

[a-]Відповідь:[-a] Я пересвідчилася в тому, що дім о. Граба є зв'язковим пунктом, 5 січня 1947 р., коли в будинку о. Граба перебували «Залізняк» і «Зораз» (про те, що «Залізняк» і «Зораз» там були, я вже свідчила в попередніх протоколах). Ще більше переконалася у цьому в травні 1947 р., коли у священика Граба перебувала «Марічка»[д].

[a-]Питання:[-a] Як організація УПА ставилася до перебування Граба на нелегальному становищі?

[a-]Відповідь:[-a] Усі члени УПА, щоб не бути заарештованими, намагалися дотримуватися правил конспірації. А о. Граб, як духовна особа, – тим більше, бо підтримував контакти з іншими членами УПА, а відтак його розконспірування могло спричинити викриття всієї мережі УПА.

На цьому протокол перервано, він записаний з моїх слів, що після його перегляду я засвідчую власноручним підписом.

Свідчила:
(—) Кіт Людмила

Допитав:
Оф[іцер], кап[ітан] Гебаль Й.

[a-]Над[руковано] 2 прим[ірники] Т. З.[-a]

АІНП, 01224/2029, м/ф.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[д] *Було:* «Варічка».

[2] Ймовірно мається на увазі вул. Юліюша Каден-Бандровського.

literaturę od ks. Hraba w Krakowie w miesiącu kwietniu 1947 r. i przekazała tę literaturę mnie.

Natomiast nie jest mi wiadomo, jak długo w[yżej] w[ymieniony] miał nielegalną literaturę [i czy] przechowywał [ją] u siebie ks. Hrab.

[a-]Pytanie:[-a] Jaką rolę odgrywał w łonie org[anizacji] UPA ks. Hrab?

[a-]Odpowiedź:[-a] Hrab odgrywał bardzo poważną rolę w organizacji UPA, gdyż dom jego w Krakowie był punktem kontaktowym.

[a-]Pytanie:[-a] Skąd Wam wiadomo było, że dom ks. Hraba jest punktem kontaktowym?

[a-]Odpowiedź:[-a] Karwańska oświadczyła mi, że w grudniu 1946 r. dom ks. Hraba jest punktem kontaktowym, w czasie rozmowy między mną a Karwańską w kancelarii ks. Hraba w Krakowie, podczas nieobecności ks. Hraba.

[a-]Pytanie:[-a] Czy[m] jeszcze pani może potwierdzić, że dom ks. Hraba był punktem kontaktowym?

[a-]Odpowiedź:[-a] Utwierdziłam się w tym, że dom ks. Hraba jest punktem kontaktowym w dniu 5 stycznia 1947 r., kiedy do domu ks. Hraba przybył „Żeleźniak" i „Zoraz" (o pobycie „Żeleźniaka" i „Zoraza" zeznawałam już w poprzednich protokołach). Następnie już bardziej utwierdziłam się w tym w maju 1947 r., kiedy u księdza Hraba przebywała „Mariczka"[f].

[a-]Pytanie:[-a] Jakie nastawienie było w organizacji UPA w sprawie zakonspirowania się Hraba?

[a-]Odpowiedź:[-a] Celem każdego członka UPA było zakonspirowanie się, aby nie spowodować aresztowania. Tym bardziej ks. Hrab jako osoba duchowna, mająca kontakty z innymi członkami UPA, a rozkonspirowanie jego mogło spowodować nakrycie całej sieci UPA.

Na tym protokół przerwano, jest spisany z moich słów, co po odczytaniu stwierdzam własnoręcznym podpisem.

Zeznała:
(—) Kot Ludmiła

Przesłuchał:
Of[icer] kpt. Hebal J.

[a-]Db. 2 egz. T. Z.[-a]

AIPN, 01224/2029, mf.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

[f] *Było:* „Wariczka".

№ 39

1 серпня 1947, Ряшів. Оперативний наказ № 001 оперативного штабу оперативної групи ВО V про заходи із ліквідації оунівців на Ряшівщині

[а-]Оперативна група ВО V[-а]
Вих[ідний] № [б-]014/груп.[-б]
[б-]1.08.[-б]1947 [р.]

[а-в-г-]Цілком таємно[-г-в-а]
Прим[ірник] № [б-]6[-б]

[а-в-]Оперативний наказ № 001.Оп.[-в]
Штаб оперативної групи ВО V – Ряшів[-а], 27.07.1947 р. – мапи 100 000

Чергова акція з ліквідації бандитизму на території ВО № V від 1.08.1947 р. буде проводитися оперативною групою округи, підсиленою відділами ВВБ, під моїм командуванням.

Унаслідок діяльності оперативної групи «Вісла» бойові відділи банд УПА вже ліквідовані на 78%. 137 тисяч українців було переселено, тому банди УПА втратили свою матеріальну базу, а ще, в значній мірі, підтримку цивільної мережі, яка тісно співпрацювала з бандами. Натомість керівництво цивільної мережі ОУН (Організація українських націоналістів) і СБ (Служба безпеки) і надалі існує, як і раніше.

Загальна кількість активних бандитів на території Ряшівського воєв[одства] і південно-східної частини Новосанчівського пов[іту] Краківського воєв[одства] така.

У північній частині Ряшівського воєв[одства] (Любачівський пов[іт] і сх[ідна] частина Ярославського пов[іту]) діє кілька неповних сотень УПА загальною чисельністю бл[изько] 200 людей.

У південно-східній частині Ряшівського воєв[одства] (Перемиський, Сяноцький, Ліський пов[іти]) оперує бл[изько] 100 членів банди УПА.

У південній частині Горлицького пов[іту] і в південно-східній частині Новосанчівського пов[іту] діє близько 40 людей із банди «[а-]Романа[-а]».

Ці банди діють дрібними, розпорошеними групками по 3–25 людей, чудово озброєні (гвинтівки, пістолети-кулемети, гранати) і забезпечені боєприпасами.

Також треба враховувати можливість появи в цьому терені банд із півночі та півдня, адже ОУН, за підтримки і сприяння сил міжнародної реакції, маючи свої осередки у великих містах Польщі й за кордоном, не зважаючи на теперішні втрати та їх можливість у майбутньому, намагатиметься продовжувати свою злочинну діяльність у південно-східній частині Польщі,

---

[а-а] *Написано великими літерами.*
[б-б] *Вписано.*
[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*
[г-г] *Написано в розбивку.*

Nr 39

1 sierpnia 1947, Rzeszów. Rozkaz operacyjny nr 001/Op. Sztabu Grupy Operacyjnej OW V, zawierający m.in. opis działalności podziemia ukraińskiego w terenie i wytyczne dotyczące jego zwalczania

[a-]Grupa Operacyjna OW V[-a]
Nr wych[odzący] [b-]014/grup.[-b]
Dnia [b-]1.08.[-b]1947

[a-c-d-]Ściśle tajne[-d-c-a]
Egz[emplarz] nr [b-]6[-b]

[a-c-]Rozkaz Operacyjny nr 001.Op.[-c]
Sztab Grupy Operacyjnej OW V – Rzeszów[-a], 27.07.1947 r. – mapy 100 000

Z dniem 1.08.1947 r. dalsza akcja zwalczania bandytyzmu na terenie OW nr V będzie prowadzona pod moim dowództwem przez Grupę Operacyjną Okręgu wzmocnioną oddziałami WBW.

Do obecnej chwili skutkiem działalności Grupy Operacyjnej „Wisła" oddziały bojowe band UPA zostały zlikwidowane w 78%. Przez wysiedlenie przeszło 137 tys[ięcy] ludności ukraińskiej, bandy UPA straciły swoją bazę materialną i w większej części bezpośrednio współpracującą z bandami siatkę cywilną. Natomiast kierownictwo siatki cywilnej OUN (Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów) i SB (Służba Bezpieczeństwa) pozostały nadal prawie nienaruszone.

Ogólna liczba czynnych bandytów na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego i p[o]ł[u]d[niowo]-wschodniej części pow[iatu] Nowy Sącz, woj[ewództwa] krakowskiego przedstawia się następująco:

W północnej części woj[ewództwa] rzeszowskiego (pow[iat] Lubaczów i wsch[odnia] część pow[iatu] Jarosław) działa jeszcze kilka niepełnych sotni UPA w sile ok[oło] 200 ludzi.

W południowo-wschodniej części woj[ewództwa] rzeszowskiego (pow[iaty] Przemyśl, Sanok, Lesko) działa ok[oło] 100 członków bandy UPA.

W południowej części pow[iatu] Gorlice i w p[o]ł[u]d[niowo]-wschodniej części pow[iatu] Nowy Sącz działa około 40 ludzi bandy „[a-]Romana[-a]".

Bandy te działają drobnymi, rozproszonymi grupkami w sile 3–25 ludzi, są dobrze uzbrojone (kb, pistolety maszynowe, granaty) i zaopatrzone w amunicję.

Należy się również liczyć z możliwością napływania na ten teren band, tak z północy, jak i z południa, gdyż OUN popierana i podsycana przez międzynarodową reakcję, mająca swoje centrale w większych miastach Polski i zagranicą, mimo poniesionej klęski, nie szczędząc dalszych ofiar, będzie starała się kontynuować swoją zbrodniczą działalność na p[o]ł[u]d[niowo]-wschodnich terenach

---

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Wpisano odręcznie.*
[c--c] *Podkreślono maszynowo.*
[d--d] *Zapisano pismem spacjowanym.*

яка, на її примарну думку, повинна бути складовою частиною т. зв. Самостійної України.

Завданням війська, КВБ, УБ і ГМ є:

1. Остаточно ліквідувати банди й нелегальні організації на території ВО V, не допустити їхнього відновлення.

Для цього потрібно:

а) довести до максимуму мобільність оперативних і оперативно-розвідчих груп й остаточно знищити залишки банд УПА;

б) головні зусилля зосередити на розвитку агентурної розвідки для ліквідації ОУН.

2. Додатково доповнити списки українського населення, яке ще залишається на території Любачівського, Ярославського, Перемиського повітів, і його виселити.

3. Здійснювати найбільше сприяння місцевій адміністрації в проведенні поселенської акції та жнив.

Усіх рядових і старшин згаданих формувань закликаю до нещадної боротьби задля викорінення бандитизму із теренів ВО V.

Ця боротьба має бути безкомпромісною й безперервною, тривати аж до остаточного встановлення цілковитого порядку, спокою і безпеки на цих територіях.

Досягнення оперативної групи «Вісла» не можуть бути змарнованими. Слід підтримувати й надавати допомогу людям, які прибувають і заселяють «післяукраїнські» території, солдатам треба співпрацювати з воєводською й повітовою адміністраціями з метою гармонізації їхніх дій.

[...]

[в-в]Комендантy громадянської міліції Ряшівського воєв[одства]:[в-в]

– провести навчання повітових комендантів і охарактеризувати для них нинішню ситуацію в терені;

– організувати агентурну розробку залишків рейдуючих банд і терено-вого підпілля (цивільна мережа);

– організувати додаткові пости ДРГМ у Ряшівському воєводстві, звернувши особливу увагу на їхнє вишколення;

– забезпечити охорону виселення з українських господарств та їхнього заселення [іншими людьми].

Звіти надсилати згідно наказу № 01 від 28.07.1947 р.

[а-а]З[аступ]ник к[оманди]ра
опер[ативної] групи ВО V[а-а]
у пол[ітично]-вих[овних] справах
(№) майор [а-г-а]Житинський[г-а]

[а-а]Командир опер[ативної] групи ВО V[а-а]
ген[ерал] див[ізії]
(—) [а-г-а]Вєнцковський[г-а1]

---

[1] Прус-Вєнцковський Микола-Казимир (1890–1961), полковник (1932), генерал бригади (генерал-майор, 1945), генерал дивізії (генерал-лейтенант, 1946). З 1946 – член ПРП. 1918 –

Polski, które jej złudnym zdaniem, winny być częścią składową tzw. „Samostijnej Ukrainy".

Zadaniem wojska, KBW, UB i MO jest:

1. Ostatecznie zlikwidować bandy i nielegalne organizacje na terenie OW V i nie dopuścić do ich odnowienia się.

W tym celu należy:

a) postawić na jak najwyższym poziomie ruchliwość grup operacyjnych, operacyjno-zwiadowczych i zniszczyć ostatecznie resztki band UPA;

b) główny wysiłek położyć na rozwinięcie wywiadu agencyjnego dla likwidacji OUN.

2. Uzupełnić dodatkowo spisy ludności ukraińskiej, pozostałej na terenie powiatów Lubaczów, Jarosław, Przemyśl i przeprowadzić jej wysiedlenie.

3. Okazać czynnikom administracyjnym jak największą pomoc w przeprowadzeniu akcji zasiedleńczej i żniwnej.

Wzywam wszystkich szeregowych i oficerów wymienionych formacji do bezwzględnej walki, mającej na celu wytępienie bandytyzmu na terenie OW V.

Walka ta musi być prowadzona nieustępliwie i nieprzerwanie dalej i tak długo, jak będzie to potrzebne do zupełnego zaprowadzenia ładu, spokoju i bezpieczeństwa na tych terenach.

Nie wolno zmarnować osiągnięć Grupy Operacyjnej „Wisła". Należy dać oparcie oraz okazać pomoc nowoprzybyłej i zasiedlonej ludności na terenach poukraińskich, należy współpracować z administracją wojewódzką i powiatową, celem zharmonizowania jej działań i poczynań wysiłkiem żołnierza.

[...]

[c-]Komendant Milicji Obywatelskiej woj[ewództwo] Rzeszów:[-c]

– przeprowadzić odprawę z komendantami powiatowymi i wyjaśnić im obecną sytuację w terenie;

– zorganizować wywiad agencyjny przeciwko resztkom błąkających się band i obsadzie terenowej (siatce cywilnej);

– zorganizować dodatkowo placówki ORMO na terenie województwa rzeszowskiego i zwrócić szczególną uwagę na ich wyszkolenie;

– zabezpieczyć wysiedlenie i zasiedlone gospodarstwa poukraińskie.

Meldunki przysyłać w myśl zarządzenia nr 01 z dnia 28.07.1947 r.

[a-]Z[astęp]ca D[owód]cy Grupy Oper[acyjnej] OW V[-a]
do spraw pol[ityczno]-wych[owawczych]
(—) [a-d-]Żytyński[-d-a], mjr

[a-]Dowódca Grupy Oper[acyjnej] OW V[-a]
(—) [a-d-]Więckowski[-d-a][1]
gen. dyw.

[1] Mikołaj Kazimierz Prus-Więckowski (1890–1961), płk (1932), gen. bryg. (1945), gen. dyw. (1946); od 1946 członek PPR. W 1918 ochotnik w 3. puł; w l. 1919–1920 dca baterii w 1. dak; w 1920 dca

[а-]Начальник штабу опер[ативної] групи ВО V[-а]
[а-г-](—) Хілінський[-г-а2]
Дипломований полковник

Вірно:
Начальник опер[ативного] від[ділу] ГБ ОП ВО V
майор
(—) [а-г-]Орлик[-г-а]

[в-]Надруковано у 8 прим[ірниках][-в].
Прим. № 1. Начальник Ген[ерального] штабу, дов[ести] до від[ома].
Прим. № 2. Командир бригади «Любачів».
Прим. № 3. Командир 9 дивізії піх[оти].
Прим. № 4. Командир бригади Сянок.
Прим. № 5. Командир 6 дивізії піх[оти].
Прим. № 6. Воєв[одське] ком[андування] УБ.
Прим. № 7. Воєв[одське] ком[андування] ГМ.
Прим. № 8. а/а.

доброволець у 3-му уланському полку. У 1919–1920 – командир батареї в 1-му ДКА (дивізіони кінної артилерії). У 1920 – командир ескадрону 221-го уланського полку. У 1921–1922 – заступник зі стройової підготовки при командирі 22-го полку уланів. У 1923–1924 – інструктор бойового вишколу в Центральній школі кавалерії в Ґрудзьондзу. У 1924–1927 та 1928–1929 – знову заступник командира 22-го уланського полку. З жовтня 1929 – командир 4-го полку кінних стрільців. З лютого 1939 – заступник командира Мазовецької бригади кавалерії. З розбитих у вересні відділів створив самостійну групу «Прус», що діяла до кінця 1939. У період окупації – сільськогосподарський робітник. З серпня 1944 – заступник командира 7-ої ДП, командир 7-ої ДП. З травня 1945 – командир 1-ої дивізії кавалерії. З вересня 1945 – командир ВО № 5 з центром у Кракові. З квітня 1948 – військовий аташе в Москві. З березня 1951 – директор військового бюро в Міністерстві землеробства та аграрних реформ. З липня 1957 – секретар Головної ради у справах старшин резерву в МНО. 5 II 1959 звільнений з військової служби. *(Szczurowski M. Dowódcy Wojska Polskiego... – S. 106–107).*

[2] Хілінський Михайло (нар. 7 I 1911, Фастів на Київщині), полк. (1946), бриг. ген. (1954). З 1933 – солдат РСЧА. Випускник піхотного училища при 100-й дивізії піхоти в Бердичеві. Випускник Київського піхотного училища. З 1937 – командир навчального взводу ЦКМ. З 1938 – командир навчальної роти, потім – в. о. командира навчального батальйону Київського піхотного училища. 1941 – випускник Військової академії РСЧА ім. Фрунзе в Москві. У 1941 – заступник керівника Ризького піхотного училища. З липня 1941 – начальник оперативного відділу 67-ої бригади піхоти. З 1942 – директор з наукової роботи Уфимського піхотного училища. З травня 1943 – начальник оперативного відділу 65-го корпусу піхоти. З лютого 1944 – старший помічник начальника оперативного відділу 3-го Білоруського фронту. У липні 1944 направлений до ПА в СРСР. Старший помічник начальника оперативного відділу ГШ командира ВП. З жовтня 1945 – начальник оперативного відділу командування ВО № V. У 1947 – начальник штабу ОГ «Вісла». З листопада 1947 – командир 9-ої ДП. У березні 1948 – у розпорядженні МНО. З травня 1948 – начальник штабу командування ВО № VII. З квітня 1949 – начальник IX топографічного відділу ГШ ВП. З грудня 1950 – у розпорядженні начальника департаменту кадрів МНО. З лютого 1951 – заступник головного інспектора з бойової підготовки. З листопада 1952 до грудня 1953 вчився на академічних курсах Військової академії ім. К. Ворошилова у Москві. До 1958 – начальник Головного управління бойової підготовки. Виїхав до СРСР. *(Królikowski J. Generałowie i admirałowie... – S. 239–241).*

[a-]Szef Sztabu Grupy Oper[acyjnej] OW V[-a]
[a-d-](—) Chiliński[-d-a2]
Płk dypl[omowany]

Za zgodność:
Szef Wydz[iału] Oper[acyjnego] GB OP OW V
(—) [a-d-]Orlik[d-a]
major

[c-]Odbito w 8 egz[emplarzach][-c]
Egz. nr 1 Szef Sztabu Gen[eralnego], do wiad[omości] przedst[awić]
Egz. nr 2 Dowódca Brygady „Lubaczów"
Egz. nr 3 Dowódca 9. Dywizji Piech[oty]
Egz. nr 4 Dowódca Brygady Sanok
Egz. nr 5 Dowódca 6. Dywizji Piech[oty]
Egz. nr 6 Kom[enda] Woj[ewódzka] UB
Egz. nr 7 Kom[enda] Woj[ewódzka] MO
Egz. nr 8 a/a

Wyk. O. M. mjr
Druk R. N. nr 1
Dnia 27.07.1947 r.

---

szwadronu 221. puł; w l. 1921–1922 zca ds. liniowych dcy 22. puł; w l. 1923–1924 instruktor wyszkolenia bojowego w Centralnej Szkole Kawalerii w Grudziądzu; w l. 1924–1927 i 1928–1929 ponownie zca dcy 22. puł; od października 1929 dca 4. psk; od lutego 1939 zca dcy Mazowieckiej BK. Z rozbitych we wrześniu oddziałów stworzył samodzielną grupę „Prus" działającą do końca 1939. W okresie okupacji robotnik rolny. Od sierpnia 1944 zca ds. liniowych dcy 7. DP, dca 7. DP; od maja 1945 dca 1. DK; od września 1945 dca OW V z siedzibą w Krakowie; od kwietnia 1948 attaché wojskowy w Moskwie; od marca 1951 dyrektor Biura Wojskowego w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych; od lipca 1957 sekretarz Rady Głównej ds. Oficerów Rezerwy w MON; 5 II 1959 zwolniony z zawodowej służby wojskowej. M. Szczurowski, *op. cit.*, s. 106–107.

[2] Michaił Chiliński (ur. 7 I 1911 w Fastowie, gub. kijowska), płk (1946), gen. bryg. (1954). Od 1933 żołnierz Armii Czerwonej; absolwent szkoły młodszych dowódców piechoty przy 100. DP w Berdyczowie; absolwent Szkoły Piechoty w Kijowie; od 1937 dca szkolnego plutonu ckm, od 1938 dca kompanii szkolnej, następnie p.o. dcy batalionu szkolnego Szkoły Piechoty w Kijowie; w 1941 absolwent Akademii Wojskowej im. M. W. Frunze w Moskwie; w 1941 zca dyrektora nauk Oficerskiej Szkoły Piechoty w Rydze; od lipca 1941 szef Wydz. Operacyjnego 67. Brygady Piechoty; od 1942 dyrektor nauk w Oficerskiej Szkole Piechoty w Ufie; od maja 1943 szef Wydz. Operacyjnego 65. Korpusu Piechoty; od lutego 1944 st. pomocnik szefa Wydz. Operacyjnego 3. Frontu Białoruskiego; w lipcu 1944 skierowany do AP w ZSRS, st. pomocnik szefa Wydz. Sztabu Operacyjnego Naczelnego Dowódcy WP; od października 1945 szef Wydz. Operacyjnego Dowództwa OW V; w 1947 szef sztabu GO „Wisła"; od listopada 1947 dca 9. DP; w marcu 1948 w dyspozycji MON; od maja 1948 szef sztabu Dowództwa OW VII; od kwietnia 1949 szef Oddz. IX Topograficznego Szt. Gen. WP; od grudnia 1950 w dyspozycji szefa Dep. Personalnego MON; od lutego 1951 zca Głównego Inspektora Wyszkolenia Bojowego; od listopada 1952 do grudnia 1953 na szkoleniu na Wyższym Kursie Akademickim w Wyższej Szkole Akademii Wojskowej im. K. Woroszyłowa w Moskwie; do 1958 szef Głównego Zarządu Wyszkolenia Bojowego/Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego; wyjechał do ZSRS. J. Królikowski, *Generalowie i admiralowie...*, s. 239–241.

Вик. майор О. М.
Друк Р. Н. № 1
27.07.1947 р.

АІНП Ж, 072/1, т. 115, арк. 44.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У верхній частині документа – відбиток прямокутної печатки з написом: «Воєводське управління безпеки у Ряшеві, Надійшло дня..., м....», *вписано від руки датою* «5.08.[19]47», *номером* «Д:6108/47» *та нерозбірливим підписом.*

AIPN Rz, 072/1, t. 115, k. 44.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
U góry na środku dokumentu prostokątna pieczęć z napisem: Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie. Wpłynęło dnia..., m... *wraz z odręcznie wpisaną datą:* 5.08.[19]47 *i numerem:* d: 6108/47 *oraz nieczytelny podpis.*

№ 40

5 серпня 1947, Ряшів. Лист начальника слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві Фелікса Завадського начальникові ВУГБ у Лодзі Мечиславу Мочару у справі пошуку адреси проживання Ольги Мороз-«Малуші»

Ряшів, 5 VIII 1947 р.

Начальнику воєводського управління
гром[адської] безп[еки]
[а-]у Лодзі[-а]
ген[ералу] [а-б-]Мочару[-б-а-1]

Під час слідства встановлено, що у м. Лодзь, точніша адреса нам не відома, проживає зв'язкова української організації ОУН Зажицька[в] Олена, псевдонім «Малуша», яка є пунктовою зв'язку в м. Лодзь.

Вищезазначена підтримувала зв'язок із «Орланом» через Стець Ольгу, псевдонім «Луна»[2], яка заарештована і перебуває у Ряшівському воєв[одському] упр[авлінні] гром[адської] безп[еки].

Якщо місце проживання Зарицької Олени, пс. «Малуша», буде з'ясоване, прошу спрямувати її до Ряшівського воєводського управління громадської безпеки (слідчий відділ).

[а--а] *Написано в розбивку.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[в] *Було:* Зарицька. *Так само далі.*

[1] Мочар Мечислав, він же Демко або Дьомко Микола (1913–1986), пс. «Мєтек», генерал бригади (генерал-майор, 1947), генерал дивізії ВП (генерал-лейтенант, 1963). З 1937 – у МОДР і КПП. Пізніше – в ПРП і ПОРП. У 1939–1941 ймовірно пройшов курси агентів НКВС у Смоленську, опанував диверсійну й розвідувальну справи в Горькому. У 1942 – співорганізатор ПРП і Національної гвардії. У 1942–1943 – командир V (потім VI) Лодзької округи НГ. У 1943–1944 – командир II округи Люблінської НГ, потім – Народної армії. У 1944–1945 – командир III округи Радомсько-Келецької НА. З січня 1945 – начальник ВУГБ в Лодзі. З травня 1948 – заступник міністра МГБ. 6 IX 1948 відкликаний. З листопада 1956 – заступник міністра МВС. З 12 XII 1964 – міністр ВС. 14 VII 1968 – відкликаний. *(Moldawa T. Ludzie władzy 1944–1991, – Warszawa, 1991, – S. 398; Szwagrzyk K. Aparat bezpieczeństwa w Polsce... – T. I. – S. 77, 288; Piotrowski P. Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza. – T. II 1956–1975. – Warszawa 2006, – S. 35; Królikowski J. Generałowie i admirałowie... – T. 2... – S. 1069–1073).*

[2] Стець Ольга, за другим чоловіком Будревич (нар. 2 V 1925, Негрибка), пс. «Луна». Заарештована 1 VIII 1947 у Перемишлі. Під час арешту була вагітною. Під арештом у ВУГБ в Ряшеві народила. Звинувачувалася в налагодженні контактів між ОУН та німецьким полоненим Гельмутом Краузе, а також наданні йому допомоги під час втечі з табору. Вироком РВС у Ряшеві виправдана (21 V 1948). Звільнена. Дружина майора Яна Будревича зі штабу 9-ої ДП (з VII 1948). Знову заарештована (4 VIII 1948). Вироком РВС у Ряшеві засуджена до 4 р. ув'язнення (22 X 1948). Постановою НВС вирок РВС у Ряшеві залишено в силі (21 XII 1948). Постановою НВС (3 XII 1950, потім 15 V 1951) надано перерву у відбуванні покарання (з 12 XII 1950). Постановою РВС у Ряшеві (28 VI 1951) була звільнена умовно. *(АІНП Ж, 25/1584; АІНП Ж, 107/693, т. 1–4; АІНП Ж, 108/3868; АІНП Ж, 108/3869).*

Nr 40

5 sierpnia 1947, Rzeszów. Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie Feliksa Zawadzkiego do szefa WUBP w Łodzi Mieczysława Moczara w sprawie ustalania adresu Olgi Moroz, ps. „Małusza"

Rzeszów, dnia 5 VIII 1947 r.

[a-]Do[-a] Szefa Wojewódzkiego Urzędu
Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]
w [b-]Łodzi[-b]
Gen. [a-b-]Moczara[-b-a]

W toku śledztwa ustalono, że na terenie m. Łodzi, pod adresem bliżej nam nieznanym zamieszkuje łącznik organizacji ukraińskiej OUN Zarzycka[c] Helena, pseudo „Małusza", która jest punktem kontaktowym na m. Łódź.

Wyżej wymieniona utrzymuje łączność z „Orłanem" przez Stec Olgę, pseudonim „Łuna"[2], która została aresztowana i przebywa w Woj[ewódzkim] Urz[ędzie] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] Rzeszów.

W wypadku ustalenia miejsca zamieszkania Zarzyckiej Heleny, ps. „Małusza" proszę o przesłanie jej do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego Rzeszów (Wydział Śledczy).

[a-a] *Zapisano wersalikami.*

[b-b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c] *Było:* Zarycka. *Podobnie dalej.*

[1] Mieczysław Moczar vel Mikołaj Demko lub Diomko (1913–1986), ps. „Mietek", gen. bryg. (1947), gen. dyw. WP (1963); od 1937 w MOPR i KPP, później w PPR/PZPR. W l. 1939–1941 prawdopodobnie odbył kurs agentów NKWD w Smoleńsku oraz dywersji i wywiadu w Gorki; w 1942 współorganizator PPR i GL; w l. 1942–1943 dca V (potemVI) Łódzkiego Obwodu GL; w l. 1943–1944 dca Obwodu II Lubelskiego GL, a następnie AL; w l. 1944–1945 dca Obwodu III Radomsko-Kieleckiego AL; od stycznia 1945 szef WUBP w Łodzi; od maja 1948 podsekretarz stanu (w randze wiceministra) w MBP, odwołany 6 IX 1948; od listopada 1956 podsekretarz stanu w MSW; od 12 XII 1964 minister spraw wewnętrznych, odwołany 14 VII 1968. T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991*, Warszawa 1991, s. 398; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce...*, s. 77, 288; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 2: *1956–1975*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2006, s. 35; J. Królikowski, *Generałowie i admirałowie...*, s. 1069–1073.

[2] Olga Stec II voto Budrewicz (ur. 2 V 1925 w Nehrybce), ps. „Łuna". Aresztowana 1 VIII 1947 w Przemyślu, w chwili aresztowania była w ciąży, urodziła dziecko w areszcie WUBP w Rzeszowie, oskarżona o skontaktowanie z OUN jeńca niemieckiego Helmuta Krause (który następnie pełnił w oddziale UPA funkcję lekarza) oraz udzielenie mu pomocy w ucieczce z obozu; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 21 V 1948 uniewinniona i zwolniona; od lipca 1948 żona mjr. Jana Budrewicza ze sztabu 9. DP; ponownie aresztowana 4 VIII 1948; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 22 X 1948 skazana na 4 lata więzienia; postanowieniem NSW wyrok WSR w Rzeszowie z 21 XII 1948 utrzymano w mocy; postanowieniem NPW z 3 XII 1950 udzielono przerwy w odbywaniu kary od 12 XII 1950; postanowieniem WSR w Rzeszowie z 28 VI 1951 zwolniona warunkowo. AIPN Rz, 25/1584; AIPN Rz, 107/693, t. 1–4; AIPN Rz, 108/3868; AIPN Rz, 108/3869.

Начальник слідчого відділу ВУГБ
у [б]Ряшеві[-б]
пор. (—) [б]Завадський[-б3]

АІНП Ж, 072/1, т. 151, арк. 63.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті документа – відбиток печатки: «Воєводське управління громадської безпеки у Ряшеві. Слідчий відділ № ... дня ... 194... р..». *Також є вписані від руки числа* «1372/9/47», *дата* «5 серпня [194]7». *Документ завірений нерозбірливим підписом.*

---

[3] Завадський Фелікс (нар. 1907), пс. «Зємба». До 1939 був членом СПМ «Віці». У 1941–1943 – в БХ. У 1943–1944 – в НГ/НА, у партизанському відділі, яким командував Едвард Ґрончевський, пс. «Пшеп'юрка». До травня 1945 – у ПРП/ПОРП. З 15 XII 1944 – слідчий старшина ВУГБ в Любліні. З 24 IV 1945 – старший слідчий старшина ПУГБ у Замості. З 28 IV 1945 – старший слідчий старшина повітової секції КВ ПУГБ у Замості. З 10 V 1945 – старший слідчий старшина ПУГБ в Замості. З лютого 1946 – керівник ПУГБ в Лукові. З серпня 1946 – старший слідчий старшина 2-ої секції слідчого відділу ВУГБ в Любліні. З грудня 1946 – начальник слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві. Липень 1949 – відкликаний у розпорядження директора слідчого департаменту МГБ. З серпня 1949 – старший слідчий-інструктор III відділу слідчого департаменту МГБ. З березня 1950 – керівник I секції II відділу спеціального бюро МГБ. З лютого 1952 – начальник X відділу ВУГБ у Кельце. З листопада 1953 до червня 1954 – вчиться на курсах у підготовчому осередку МГБ. З червня 1954 – у розпорядженні директора медичного департаменту МГБ. З червня 1954 – заступник директора з адміністративно-господарських справ у санаторії МГБ у Цехоцінку. З грудня 1954 – у розпорядженні МВС. З 1 IX 1955 – заступник директора з адміністративно-господарських справ у санаторії МВС у Цехоцінку. 15 X 1955 звільнений зі служби. *(Twarze bezpieki... – S. 426–427).*

Naczelnik Wydziału Śledczego WUBP
w [a-]Rzeszowie[-a]
(—) [a-]Zawadzki[-a3], por.

AIPN Rz, 072/1, t. 151, k. 63.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu pieczęć: Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie. Wydział Śledczy Nr... Dnia... 194... r. *z wpisanymi odręcznie numerem:* 1372/9/47 *oraz datą:* 5 sierpnia [194]7*; u dołu dokumentu nieczytelna parafa.*

[3] Feliks Zawadzki (ur. 1907), ps. „Ziemba", do 1939 członek ZWM „Wici". W l. 1941–1943 w BCh; w l. 1943–1944 w GL/AL, w oddziale partyzanckim dowodzonym przez Edwarda Gronczewskiego „Przepiórkę"; od maja 1945 w PPR/PZPR; od 15 XII 1944 oficer śledczy WUBP w Lublinie; od 24 IV 1945 st. oficer śledczy PUBP w Zamościu; od 28 IV 1945 st. oficer śledczy Sekcji Powiatowej KW PUBP w Zamościu; od 10 V 1945 st. oficer śledczy w PUBP w Zamościu; od lutego 1946 kierownik PUBP w Łukowie; od sierpnia 1946 st. oficer śledczy Sekcji 2 Wydz. Śledczego WUBP w Lublinie; od grudnia 1946 naczelnik Wydz. Śledczego WUBP w Rzeszowie; w lipcu 1949 oddany do dyspozycji dyrektora Dep. Śledczego MBP; od sierpnia 1949 st. śledczy – instruktor Wydz. III Dep. Śledczego MBP; od marca 1950 kierownik Sekcji 1 Wydz. II Biura Specjalnego MBP; od lutego 1952 naczelnik Wydz. X WUBP w Kielcach; od listopada 1953 do czerwca 1954 uczestnik Kursu Aktywu Kierowniczego w Ośrodku Szkoleniowym MBP; od czerwca 1954 w dyspozycji dyrektora Dep. Służby Zdrowia MBP; od czerwca 1954 zca dyrektora ds. administracyjno-gospodarczych sanatorium MBP w Ciechocinku; od grudnia 1954 w dyspozycji MSW; od 1 IX 1955 zca dyrektora ds. administracyjno-gospodarczych sanatorium MSW w Ciechocinku; zwolniony ze służby 15 X 1955. *Twarze bezpieki...*, s. 426–427.

№ 41

13 серпня 1947, Ряшів. Лист начальника слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві Фелікса Завадського до ПУГБ у Єленій Гурі щодо проведення розшуку Олени Зарицької-«Малуші»

Ряшів, 13 VIII 1947 р.

[а-]До[-а] повітового управління
гром[адської] безпеки
[б-в-]у Єленій Гурі[-в-б]

У додатку ми надсилаємо світлину зв'язкової ОУН, яка розшукується нашим управлінням. Вона користується тимчасовим посвідченням, що видане на фальшиве ім'я Мороз Ольги, яка нар[одилася] 7 VI 1925 р. у селі Туринка, з 1947 р. мешкала у селі Даровичі Фредропільської гм[іни] Перемиського пов[іту] Ряшівського воє[водства], займається рільництвом.

Це тимчасове посвідчення № 302 видало управління Фредропільської гміни Перемиського пов[іту] Ряшівського воє[водства] 30 квітня 1947 р. [Його власницю] варто розшукувати в Єленій Гурі, по вул. Набережна, № не відомий, у такого собі Крупи[1] ([деталі] слід з'ясувати у реєстраційному бюро).

Після того, як адреса в[ище]з[гаданого] Крупи буде з'ясована, треба ретельно обшукати його помешкання. Особливу увагу слід звертати на кореспонденцію, склад родини, дізнатися, хто в домі гостював (бо є припущення, що за в[ище]з[гаданою] адресою знаходиться пункт для зв'язкових ОУН із Баварії).

Мороз Ольга користувалася й іншим фальшивим ім'ям – Зарицька Олена. Крім неї, там також проживає зв'язкова ОУН на пс[евдо] «Зоя», яку також називають Зютою, справжнє прізвище невідоме.

Прикмети дівчини «Зої» чи Зюти: 21–23 роки, нижче середнього зросту, волосся біляве, очі блакитні, ніс прямий, обличчя овальне, зуби широкі,

---

[а-а] *Написано великими літерами.*

[б-б] *Написано в розбивку.*

[в-в] *Підкреслено машинописним способом.*

[1] Крупа Микола або Станіслав (нар. 13 X 1911, Яксманичі). Надавав допомогу членам ОУН. Його помешкання у Єленій Гурі слугувало контактним пунктом. Заарештований у Єленій Гурі 21 VIII 1947. Згідно документів УБ/СБ, у жовтні 1947, в тюремній камері, мав бути залученим до співпраці (зобов'язання підписав 3 X 1947) заступником начальника I відділу III департаменту МГБ майором Б. Врублевським як агент «Земста». Використовувався до 1952. Контакт відновлено у грудні 1961 III відділом ВУГМ у Вроцлаві. Згідно записів реєстраційного журналу ВУВС у Вроцлаві ТС, «Земста» був зареєстрований III відділом ВУГМ у Вроцлаві 22 IX 1962 під № 688. ТС знятий з обліку 10 IX 1964. *(AIHП Bp, 0014/389; AIHП Bp, 038/102, т. 1; AIHП Bp, 049/34, т. 1; AIHП Bp, 00149/1, Реєстраційний журнал ВУВС у Вроцлаві; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – S. 50).*

Nr 41

13 sierpnia 1947, Rzeszów. Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie Feliksa Zawadzkiego skierowane do PUBP w Jeleniej Górze w sprawie poszukiwania Olgi Moroz, ps. „Małusza"

Rzeszów, dnia 13 VIII 1947 r.

[a-]Do[-a] Powiatowego Urzędu
Bezpieczeństwa Publ[icznego]
[b-c-]w Jeleniej Górze[-c-b]

W załączeniu przesyłamy fotografię łączniczki OUN, poszukiwanej przez nasz Urząd, która posługuje się tymczasowym zaświadczeniem tożsamości na fałszywe nazwisko: Moroz Olga, ur. 7 VI 1925 r. we wsi Turynka, zamieszkała od 1947 r. we wsi Darowice, gm[ina] Fredropol, pow[iat] Przemyśl, woj[ewództwo] Rzeszów, rolniczka w[edłu]g dokumentu.

Tymczasowe zaświadczenie tożsamości zostało wydane przez Zarząd Gminny Fredropol, powiat Przemyśl, woj[ewództwo] Rzeszów w dniu 30 kwietnia 1947 r., nr 302. Szczególnie poszukiwać należy w Jeleniej Górze, ul. Nadbrzeżna, n[ume]r nieznany, u niejakiego Krupy[1], co należy sprawdzić w biurze meldunkowym.

Po ustaleniu adresu w[yżej] w[ymienionego] Krupy należy przeprowadzić szczegółową rewizję w jego mieszkaniu i szczególnie poszukiwać korespondencji, zwrócić baczną uwagę na skład rodziny, względnie osób przyjezdnych, ponieważ istnieje przypuszczenie, że pod w[yżej] w[ymienionym] adresem jest punkt kontaktowy dla łączników OUN z Bawarii.

Moroz Olga posługiwała się, względnie posługuje, drugim fałszywym nazwiskiem Zarzycka Helena. Prócz w[yżej] w[ymienionej] zamieszkuje tam także łączniczka OUN, nazwisko nieznane, ps. „Zoja", wołana Ziuta.

[a-a] *Zapisano wersalikami.*

[b-b] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[c-c] *Podkreślono maszynowo.*

[1] Mikołaj lub Stanisław Krupa (ur. 13 X 1911 w Jaksmanicach). Udzielał pomocy członkom OUN, jego mieszkanie w Jeleniej Górze służyło jako punkt kontaktowy, kuzyn Zenobii Chymko, ps. „Zoja"; aresztowany 21 VIII 1947 w Jeleniej Górze; wg dokumentów UB/SB ww. w celi aresztu miał zostać pozyskany do współpracy w październiku 1947 (pisemne zobowiązanie miał podpisać 3 X 1947) przez zcę naczelnika Wydz. I Dep. III MBP mjr. Bronisława Wróblewskiego jako agent ps. „Zemsta", wg zachowanych dokumentów wykorzystywany do 1952; kontakt odnowiono w grudniu 1961 przez Wydz. III KW MO we Wrocławiu; wg zapisów dziennika rejestracyjnego WUSW we Wrocławiu pod nr. 688 w dn. 22 IX 1962 Wydz. III KW MO we Wrocławiu zarejestrował TW ps. „Zemsta", TW zdjęty z ewidencji 10 IX 1964. AIPN Wr, 0014/389; AIPN Wr, 038/102, t. 1; AIPN Wr, 049/34, t. 1; AIPN Wr, 00149/1, Dziennik rejestracyjny WUSW we Wrocławiu; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 50.

повнувата, коли посміхається, то біля вуст з'являються дві ямки, шкіра бліда.

Прикмети Мороз Ольги, вона ж Зарицька Олена: 22–24 роки, середнього зросту, обличчя трохи заокруглене, очі блакитні, волосся біляве, шкіра бліда, навколо носа веснянки, худорлява.

Матеріали обшуку та можливих заарештованих слід відразу направляти до слідчого відділу ВУГБ у Ряшеві.

Підкреслюю, що квартиру на вул. Набережній, де мешкає згадуваний Крупа, треба обережно оперативно розробити під час проведення домашнього обшуку.

Зазначу, що особливу увагу слід звернути на осіб молодого віку, особливо жіночої[г] статі, які перебувають у Вашому терені, та мають особисті документи, які видані реєстраційними установами Ліського, Сяноцького, Перемиського й Ярославського повітів Ряшівського воєв[одства].

Начальник слід[чого] відділу ВУГБ
[б-]у Ряшеві[-б]
п[ід]пор[учик] (—)[г] [а-]Завадський[-а]

АІНП Ж, 072/1, т. 151, арк. 81.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті документа – відбиток печатки: «Воєводське управління Громадської безпеки у Ряшеві. Слідчий відділ №.... дня 194...». *Також на ньому видно номер, що був вписаний:* «1463/9/47».

[г] *Слово з орфографічною помилкою.*
[г] *Замість Завадського розписалася інша особа, підпис якої нерозбірливий.*

Rysopis dziewczyny ps. „Zoja", wołana Ziuta: lat 21–23, wzrost średni, [włosy] ciemnoblond, oczy niebieskie, nos prosty, twarz owalna, zęby szerokie, dosyć korpulentna, przy uśmiechu ma dwie jamki w okolicy ust, cera jasna.

Rysopis Moroz Olgi vel Zarzyckiej Heleny: lat 22–24, wzrost średni, twarz lekko owalna, oczy niebieskie, włosy ciemnoblond, cera jasna, lekkie piegi w okolicy nosa, na ogół szczupła.

Materiały rewizji względnie aresztowanych należy natychmiast kierować do dyspozycji Wydziału Śledczego WUBP Rzeszów.

Zaznaczam, że mieszkanie przy ul. Nadbrzeżnej, gdzie zamieszkuje wspomniany Krupa, należy ostrożnie rozpracować operatywnie przez przeprowadzenie rewizji domowej.

Nadmieniamy, że[by] szczególną uwagę zwrócić na osoby w młodym wieku, szczególnie płci żeńskiej[d], przebywające na Waszym terenie, a posiadające dokumenty osobiste wydane przez urzędy meldunkowe w powiatach: leskim, sanockim, przemyskim i jarosławskim woj[ewództwa] rzeszowskiego.

Naczel[nik] Wydziału Śled[czego] WUBP
[b-]w Rzeszowie[-b]
(—) [a-]Zawadzki[-ae], ppor.

AIPN Rz, 072/1, t. 151, k. 81.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu pieczęć: Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie. Wydział Śledczy Nr... dnia... 194... *wraz z odręcznie wpisanym numerem:* 1463/9/47.

[d] *Było:* rzeńskiej.
[e] *Za Zawadzkiego podpisała inna osoba, podpis nieczytelny.*

№ 42
18 серпня 1947, Ряшів. Протокол допиту затриманої Людмили Кіт-«Бурлачки» про відомих їй членів ОУН-Б

[а-]Перевод с польского[-а]

[а-б-]Протокол допроса задержанного[-б-а]

Ряшев, 18 VIII 1947 года

Я, офицер следствия Министерства общественной безопасности в Лодзи – Колль Генрик[1], допросил в качестве задержанной ниже указанную гражданку –

КОТ Людмила Васильевна, псевдоним «БУРЛАЧКА», 31 III 1923 г. рождения, уроженка Перемышля, по национальности украинка, гражданство польское, вероисповедание римо-кат[олическое], по роду занятий служащая, по профессии служащая, образование среднее, в армии не служила, незамужняя, наград не имеет, со слов не судима. Проживает: Краков, ул. Бондарского[2], дом 32.

[а-б-]Вопрос[-б-а]: Прошу назвать знакомых лиц членов ОУН, которые находятся на свободе в Польше и за границей.

[а-б-]Вопрос[-б-а]: Лица, которые находятся на свободе и являются членами ОУН, лично мне знакомые и известна их деятельность в ОУН, а также известно место их пребывания:

[а--а] *Підкреслено машинописним способом.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[1] Коль Генрик (нар. 1924), майор ГМ (1957). З квітня 1945 – співробітник МК ГМ у Томашеві Мазовецькому. З грудня 1945 – слідчий старшина ПУГБ у Злоторії. З лютого 1947 – на курсах з ведення слідства в НЦ МГБ. З жовтня 1947 – старшина слідчого відділу ПУГБ у Злоторії. З березня 1950 – старшина слідчої секції ПУГБ в Єленій Гурі. З квітня 1951 – начальник ПУГБ у Болеславці. З липня 1952 – начальник ПУГБ у Стшеліні. У травні 1953 закінчив курси керівників ПУГБ у НЦ МГБ. З січня 1955 – керівник ПУГБ в Новій Руді. З січня 1957 – заступник повітового коменданта ГМ у справах ГБ в Новій Руді. З квітня 1963 – старший оперативний старшина відділу з питань безпеки міського та повітового командування ГМ у Валбжиху. З листопада 1965 – старший оперативний старшина II відділу ВКГМ у Вроцлаві. З квітня 1967 – інспектор II відділу ВКГМ у Вроцлаві. З червня 1967 – заступник начальника відділу «Ц», керівник 1-ї секції відділу «В» ВКГМ у Вроцлаві. З квітня 1971 – заступник начальника відділу «В» ВКГМ у Вроцлаві. З червня 1975 – у розпорядженні воєводського коменданта ГМ у Вроцлаві. 31 VII 1975 звільнений зі служби. *(Piotrowski P., Szwagrzyk K., Trębacz W. Twarze dolnośląskiej bezpieki, – Wrocław 2010. – S. 184).*

[2] Мабуть йдеться про вул. ксь. Владислава Бандурського.

Nr 42

18 sierpnia 1947, Rzeszów. Protokół przesłuchania Ludmiły Kot, ps. „Burłaczka", na temat znanych jej członków podziemia ukraińskiego

[a-]Tłumaczenie z [języka] polskiego[-a]

[a-b-]Protokół przesłuchania zatrzymanego[-b-a]

Rzeszów, 18 VIII 1947 roku

Ja, oficer śledczy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Łodzi – Koll Henryk[1], przesłuchałem w charakterze zatrzymanej niżej wymienioną obywatelkę –

KOT Ludmiła Wasiljewna, pseudonim „BURŁACZKA", urodzona 31 III 1923 r. w Przemyślu, narodowości ukraińskiej, obywatelstwo polskie, wyznanie rzymskokat[olickie], charakter pracy wykonywanej – służąca, z zawodu – służąca, wykształcenie średnie, w wojsku nie służyła, niezamężna, nagród nie posiada, ze słów niekarana. Mieszka: Kraków, ul. Bondarskiego[2], dom 32.

[a-b-]Pytanie[-b-a]: Proszę wymienić znajome osoby, członków OUN, które znajdują się na wolności w Polsce i zagranicą.

[a-b-]Odpowiedź[-b-a]: Osoby, które znajdują się na wolności i są członkami OUN, które znam osobiście i znam ich działalność w OUN, a także znam miejsce ich przebywania:

Danuta SANDAMICZ[c], pseudonim „ROMA", pracuje w OUN [d-]w charakterze prowidnyka (łączniczki)[-d] w mieś[cie] Przemyślu, w sieci podziemnej od 1936 roku, podporządkowana bezpośrednio rozkazom rezydentki OUN o pseudonimie „ZOJA".

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*

[b--b] *Zapisano wersalikami.*

[c] *W dokumencie nr 27:* Danuta Sandowicz.

[d--d] *Tak w tekście.*

[1] Henryk Koll lub Kol (ur. 1924), mjr MO (1957). Od kwietnia 1945 funkcjonariusz KM MO w Tomaszowie Mazowieckim; od grudnia 1945 oficer śledczy PUBP w Złotoryi; od lutego 1947 słuchacz kursu śledczego w CW MBP; od października 1947 oficer śledczy Referatu Śledczego PUBP w Złotoryi; od marca 1950 oficer śledczy Sekcji Śledczej PUBP w Jeleniej Górze; od kwietnia 1951 szef PUBP w Bolesławcu; od lipca 1952 szef PUBP w Strzelinie; w maju 1953 ukończył kurs szefów PUBP w CW MBP; od stycznia 1955 kierownik PUdsBP w Nowej Rudzie; od stycznia 1957 zca komendanta powiatowego MO ds. BP w Nowej Rudzie; od kwietnia 1963 st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KMiP MO w Wałbrzychu; od listopada 1965 st. oficer operacyjny Wydz. II KW MO we Wrocławiu; od kwietnia 1967 inspektor Wydz. II KW MO we Wrocławiu; od czerwca 1967 zca naczelnika Wydz. „C", kierownik Sekcji Wydz. I „C" KW MO we Wrocławiu; od kwietnia 1971 zca naczelnika Wydz. „W" KW MO we Wrocławiu; od czerwca 1975 w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO we Wrocławiu; zwolniony ze służby 31 VII 1975. P. Piotrowski, K. Szwagrzyk, W. Trębacz, *Twarze dolnośląskiej bezpieki*, Wrocław 2010, s. 184.

[2] Być może ul. ks. Władysława Bandurskiego.

Данута САНДАМИЧ[в], псевдоним «РОМА», работает в ОУН [г-]в качестве проводницы (связной)[-г] в гор. Перемышле, в подпольной сети с 1936 года, подчиняется непосредственно указаниям резидентки ОУН, псевдоним «ЗОЯ».

Во время ее работы на территории гор. Перемышля занималась воспитанием украинской молодежи в националистическом духе. Кроме того, занималась вербовкой в члены ОУН. Сама была завербована «РОМОЙ» и до момента отъезда ее в СССР находилась в подчинении у «РОМЫ», т. е. до 1945 года. От нее получала наставления, отдавала отчеты и различные справки, которые передавала выше по инстанции ОУН.

Мне известно, что «Рома» проживает в Самборе, Львовская область[г]. О ее месте пребывания мне известно от подруги из ОУН, есть ли она там на этой территории, мне не известно, ибо не получала от нее никаких вестей и к моменту ареста с ней контакт не поддерживала.

[а-]Приметы[-а]: рост 153, волосы – темная блондинка, голубые глаза, губы широкие, лицо продолговатое, особых знаков не имеет, 24 года.

Следующий известный мне член ОУН проживает во Львове, по фамилии Любомира ПРОКОП, в[ыше]/ук[азанная] является членом ОУН еще с довоенного времени, во время пребывания в Перемышле была зам[естителем] «РОМЫ», потом вмесе с «РОМОЙ» в одно и то же время выехала в СССР, т. е. осенью 1945 года. О месте ее пребывания узнала от члена ОУН, псевд[оним] «ЗОЯ», которая побывала во Львове в 1946 году и у ПРОКОП Любомиры ради организационных целей и привезла от нее донесения с результатами выборов, которые проходили в это время в Советском Союзе.

Эта особа знает дальше членов ОУН, как-то: МОРОЗ Мария, проживает во Львовской области, Перемышльский район, с. Силет[3], а также весной 1945 г. была связной в подчинении проводнички «ЗОИ».

[а-]Приметы ПРОКОП[-а]: рост 153, волосы – темная блондинка, голубые глаза, губы широкие, лицо овальное, особых знаков не имеет, 25 лет. Проживает: Марийская площадь.

КРЫЖАНОВСКАЯ Ярослава – член ОУН псевдоним «ЯРКА» – связная проводника У.Ч.Х., псевд[оним] «МАГИСТР», проживает во Львове. На территории польской была осенью 1945 г. в действующих членах ОУН в положении связной в 1-м районе, в Перемышльских лесах.

О ее деятельности во Львове, в ОУН, точно ничего не известно. Впоследствии был слух, что она была арестована НКВД во Львове, но вина ее не была доказана, была освобождена.

Об аресте ее мне стало известно от «ЗОИ», которая в это время была во Львове и по приезде на польскую территорию поставила в известность

[в] *У документі № 27:* Сандович Дануся.

[г-г] *Так у тексті.*

[г] *Було:* Львовское воеводство.

[3] Місцевість не встановлена.

[Wyżej wymieniona] podczas swojej działalności na terytorium mias[ta] Przemyśla zajmowała się wychowaniem młodzieży ukraińskiej w duchu nacjonalistycznym. Oprócz tego zajmowała się werbunkiem członków OUN. Sama została zwerbowana przez „ROMĘ" i do momentu jej wyjazdu do ZSRS była podporządkowana „ROMIE", t[o] j[est] do 1945 roku. Od niej otrzymywała wskazówki, zwracała raporty i różne informacje, które przekazywała wyżej w hierarchii OUN.

Wiem, że „ROMA" mieszka w Samborze, obwód[e] lwowski. O miejscu jej pobytu wiem od przyjaciółki z OUN, ale czy ona przebywa na tym terytorium, tego nie wiem, ponieważ nie dostałam od niej żadnych wiadomości, a do momentu aresztowania kontaktu z nią nie utrzymywałam.

[a-]Rysopis[-a]: wzrost 153 [cm], włosy – ciemna blondynka, oczy niebieskie, wargi szerokie, twarz podłużna, znaków szczególnych nie posiada, lat 24.

Następny znany mi członek OUN mieszka we Lwowie, nazywa się Lubomira PROKOP. W[yżej] wym[ieniona] jest członkiem OUN jeszcze z czasów przedwojennych. Podczas pobytu w Przemyślu była zast[ępcą] „ROMY", następnie razem z „ROMĄ" drogą wodną wyjechała w tym samym czasie do ZSRS, t[o] j[est] jesienią 1945 roku. O miejscu jej pobytu dowiedziałam się od członka OUN, pseud[onim] „ZOJA", która w 1946 roku także przebywała we Lwowie u Lubomiry PROKOP w celach organizacyjnych i przywiozła od niej informacje o rezultatach wyborów, które w tym czasie odbywały się w Związku Sowieckim.

Osoba ta zna innych członków OUN, jak: MOROZ Maria, mieszka w obwodzie lwowskim, rejon przemyski, w[ioska] Silet[3]; [ona] także wiosną 1945 r. była łączniczką pod komendą prowidnyka „ZOI".

[a-]Rysopis PROKOP[-a]: wzrost 153 [cm], włosy – ciemna blondynka, oczy niebieskie, wargi szerokie, twarz owalna, znaków szczególnych brak, lat 25. Mieszka: Plac Marijski.

KRYŻANOWSKA Jarosława – członek OUN, pseudonim „JARKA" – łączniczka prowidnyka UCzCh, pseud[onim] „MAGISTER", mieszka we Lwowie. Na polskim terytorium na jesieni 1945 r. była [jednym] z czynnych członków OUN w charakterze łączniczki w 1 rejonie, w lasach przemyskich.

O jej działalności we Lwowie w OUN dokładnie niczego nie wiadomo. W konsekwencji powstały słuchy, że została aresztowana przez NKWD we Lwowie, ale winy jej nie udowodniono, więc zwolniono.

O jej aresztowaniu dowiedziałam się od „ZOI", która w tym czasie była we Lwowie i po przyjeździe na terytorium polskie powiadomiła o tym sztab OUN. Z obawy, że wyda ona znane jej punkty kontaktowe, punkty te zostały zniszczone.

[a-]Rysopis[-a]: średniego wzrostu, szczupła, włosy czarne, oczy czarne, twarz lekko przekrzywiona, lat 24.

KARPOWICZ Jarosława, pseudonimu nie pamiętam, wiem tylko, że takowy posiadała. Wyjechała w 1945 roku na wschód, adresu nie znam, a także o jej

---

[e] *Było:* województwo.

[3] Miejscowość nieustalona.

штаб ОУН об этом. Из-за боязни, что она выдаст известные ей пункты, эти пункты были уничтожены.

[a]-Приметы-[a]: среднего роста, щуплая, волосы черные, глаза черные, лицо слегка перекошено, 24 лет.

КАРПОВИЧ Ярослава, псевдоним не помню, лишь знаю, что она имела таковой, выехала в 1945 году на восток, адреса не знаю, а также о ее деятельности после выезда с польской территории ничего не слышала. Во время ее работы в ОУН подчинена была «РОМЕ», но какую работу выполняла неизвестно, возможно, что «ЯРКА» или «РОМА» знает ее место пребывания.

СТАНКОВА Мария, прож[ивает] во Львове. Во время работы в ОУН все время проживала во Львове, покупала на территории Львова медикаменты, потом переправляла их с советскими железнодорожниками, которые приезжали в Перемышль, доставляли их семье СТАНКОВОЙ, проживающей в Перемышле, после чего семья ее доставляла медикаменты У[краинскому] Кр[асному] Кресту в руки связного У.К.К. псевд[оним] «ВУЙКО», который в настоящее время не живет, был убит в 1946 году. Семья СТАНКОВОЙ находится в настоящее время во Львове, вместе с Марией СТАНКОВОЙ. В беседе с «ЗОЕЙ» узнала, что СТАНКОВА Мария арестована во Львове. Вышеназванные члены ОУН могут сообщить о других членах ОУН и когда «ЗОЯ» была во Львове.

Перечисленные были связаны с другими членами ОУН через «ЗОЮ», которая получала ценные сведения о закордонной деятельности, которые нужны были непосредственно для ОУН (Организация украинских националистов).

На этом протокол закончен, перед подписанием прочитан.

Протокол со слов записан правильно, что подтверждаю собственноручной подписью.

Задерж[анная] КОТ Л.

Допросил: оф[ицер] след[ствия] КОЛЛЬ Г.

Перевел: переводчик –
мл[адший] лейтенант (—) ФРОЛОВА

ГДА СБУ, ф. 65, спр. С-9108, т. 1, арк. 137–139.
Копія (переклад з польської на російську мову), машинопис.
Документ російською мовою.

działalności po wyjeździe z polskiego terytorium nic nie słyszałam. Podczas jej pracy w OUN była pod komendą „ROMY", ale jaką pracę wykonywała, tego nie wiem. Możliwe, że „JARKA" lub „ROMA" znają jej miejsce pobytu.

STANKOWA Marija, miesz[ka] we Lwowie. Podczas pracy w OUN cały czas mieszkała we Lwowie, kupowała na terytorium Lwowa lekarstwa, potem przekazywała je sowieckim kolejarzom, którzy przyjeżdżali do Przemyśla, a ci dostarczali je do rodziny STANKOWEJ, mieszkającej w Przemyślu, po czym jej rodzina dostarczała lekarstwa U[kraińskiemu] Cz[erwonemu] Krzyżowi na ręce łącznika UCzCh, pseud[onim] „WUJKO", który obecnie nie żyje; został zabity w 1946 roku. Rodzina STANKOWEJ znajduje się obecnie we Lwowie, razem z Mariją STANKOWĄ. Z rozmowy z „ZOJĄ" dowiedziałam się, że STANKOWA Marija została aresztowana we Lwowie. Wymienieni wyżej członkowie OUN mogą udzielić informacji o innych członkach OUN, oraz kiedy „ZOJA" była we Lwowie.

Wymienieni związani byli z innymi członkami OUN przez „ZOJĘ", która otrzymywała cenne informacje o działalności zagranicą, które bezpośrednio były potrzebne OUN (Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów).

Na tym protokół został zakończony, przed podpisaniem przeczytany.

Protokół spisany z [moich] zeznań prawidłowo, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

Zatrzym[ana] KOT L.

Przesłuchał: of[icer] śled[czy] KOLL H.

Tłumaczenie: tłumacz –
mł[odszy] lejtnant (—) FROŁOWA

HDA SBU, f. 65, spr. C-9108, t. 1, k. 137–139.
Kopia (tłumaczenie z języka polskiego), maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

№ 43
27 серпня 1947, Ряшів. Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди Кабінету міністра громадської безпеки щодо оперативної діяльності, направленої на українське підпілля

Ряшів, 27 серпня 1947 р.

Кабінету міністра
г[ромадської] б[езпеки]

[а-а]Телефонограма[а-а] № 18

1) 24 серпня [19]47 р. близько 20-ї год. у Ропиці Руській Сєнковської[б] ґм[іни] Горлицького пов[іту] з'явилися 4 бандити УПА, забрали дві голови ВРХ та втекли до Брунарського лісу в Снітницькій[в] ґм[іні].

24 серпня [19]47 р. о 24-ій год. у селі Вапенному (Ліпінківська ґм[іна] Горлицького пов[іту]) четверо невідомих забрали деякі продукти з дому Мишковського й утекли в невідомому напрямку.

2) На кордоні з СРСР під час розмови з представниками [радянської?] влади отримано листа [повстанців? про те], що Гамівка «Вишинський» і «Цяпка» є зрадниками та співпрацюють з УБ. Утім, ця зрада не завдасть великої шкоди, оскільки тактику було остаточно змінено. Змінену тактику вони досі не розгадали.

3) Також отримали лист[и] від «Нечая», провідника округи з радянського боку кордону, та «Птаха», ад'ютанта «Орлана», в яких вони докладно описали акцію проти «Стяга» і, зокрема, зазначили, що «Стяг» і товариші залишилися живими через боягузство УБ. [Із] листів випливає, що «Орлан» знаходиться на території Польщі.

4) «Вишинського»-Гамівку та «Клима», [г-г]полвих[г-г] у «Ластівки», СРСР упродовж кількох днів має намір оперативно використати. Що нам у такому випадку робити?

5) Просимо дозволу прокурора Гольдера[l] на оперативне використання засудженого до смертної кари Тхора Юрія, пс. «Аркос», який має показати, де знаходиться архів СБ.

[а-а] *Написано в розбивку.*

[б] *Слово з орфографічною помилкою.*

[в] *Було:* Смітниця.

[г-г] *Підкреслено. Так автор документа скоротив слово «політвиховник».*

[г] *Виправлено.*

[l] Гольдер Генрик (нар. 6 VII 1914, Щирець – пом. 26 VII 1980), підпор. (1942), пор. (1944), кап. (1944), майор (1944), підполк. (1945), полк. (1946). Член ПРП, ПОРП. Випускник юридичного факультету Львівського університету (1936). У 1936–1939 – адвокат-стажер у канцелярії

Nr 43

27 sierpnia 1947, Rzeszów. Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego opisujący m.in. działalność operacyjną wymierzoną w podziemie ukraińskie

Rzeszów, dnia 27 sierpnia 1947 r.

Do Gabinetu Ministra
B[ezpieczeństwa] P[ublicznego]

[a-]Telefonogram[-a] Nr 18

1) Dnia 24 sierpnia [19]47 r. ok[oło] godz. 20 czterech bandytów UPA ukazało się w grom[adzie] Ropica Ruska, gm[ina] Sękowa[b], pow[iat] Gorlice, zabrało dwie sztuki bydła i zbiegło do lasu Brunary, gm[ina] Śnietnica[c].

Dnia 24 sierpnia [19]47 r. o godz. 24 w mieszkaniu Myszkowskiego w grom[adzie] Wapienne, gm[ina] Lipinki, pow[iat] Gorlice zjawiło się 4 osobników; zabrało nieznaczną część żywności i zbiegło w niewiadomym kierunku.

2) Otrzymano list przy rozmowie na granicy z władzami ZSRR, [w którym opisano,] że Hamiwka – „Wyszyński" i „Ciapka" są zdrajcami i wiadomo jest, że współpracują z UB. Zdrada ta nie przyniesie im większych szkód, ponieważ definitywnie została zmieniona taktyka. Dotychczas nie udało się wpaść na nowo zmienioną taktykę.

3) Otrzymano również list od „Neczaja", prowidnyka na okręg po stronie sowieckiej, oraz „Ptacha", adiutanta „Orłana", w których obszernie opisywana jest akcja na „Stiaha" i [w którym] zaznaczają, że tylko dzięki tchórzostwu UB „Stiah" i towarzysze wyszli z życiem. [Z] listów można wnioskować, że „Orłan" znajduje się na terenach Polski.

4) „Wyszyńskiego" – Hamiwkę oraz „Kłyma" – [d-]pol[ityczno]-wych[owawczego][-d] u „Łastiwki" chce operatywnie wykorzystać ZSRR w przeciągu kilku dni. Jak mamy postąpić?

5) Dla operatywnego wykorzystania Thira Józefa, ps. „Arkos", który ma wskazać archiwum SB, a jest skazany na karę śmierci, prosimy o zezwolenie od prokuratora Holdera[e][l]

[a--a] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[b] *Było:* Senkowa.

[c] *Było:* Smietnica.

[d--d] *Podkreślono odręcznie.*

[e] *Nazwisko poprawione odręcznie.*

[l] Henryk Holder (ur. 6 VII 1914 w Szczerzcu, zm. 26 VII 1980), ppor. (1942), por. (1944), kpt. (1944), mjr (1944), ppłk (1945), płk (1946). Członek PPR/PZPR. Absolwent prawa UJK (1936); w l. 1936–1939 aplikant adwokacki w kancelarii Schulbauma w Kołomyi; od 1939 sędzia śledczy

Зауважуємо, що в зв'язку з виїздом [...][д] на акції не було відправлено телефонограму за 26 серпня ц. р., тому додаємо її до сьогоднішньої.

[a-]Підписав[-a]:
начальник воєв[одського] упр[авління]
гром[адської] безп[еки] у Ряшеві
полк. (—) [a-]Дуда[-a] Т.

Відправив: В. Р[...][е]
Отримав: Стемпоровський[2]

АІНП Ж, 072/1, т. 113, арк. 138.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.

Шульбаума в Коломиї. З 1939 – слідчий та районний прокурор радянської прокуратури в Яблуневі. З 1942 – голова колегії адвокатів в Байрам Алі. 1942 – випускник Орловської офіцерської школи піхоти в Чарджоу. Був командиром 7-ої роти самостійного навчального стрілецького полку в Ашхабаді. З серпня до грудня 1943 – слідчий офіцер військової прокуратури 2-ої дп ім. Генрика Домбровського. З грудня 1943 до липня 1944 – прокурор військової прокуратури 1-ої дп ім. Тадеуша Костюшка. З липня до вересня 1944 – прокурор військової прокуратури 1-го танкового корпусу. З вересня 1944 до вересня 1945 – прокурор військової прокуратури 1-ої армії ВП. З вересня 1945 до січня 1946 – прокурор ВОП № IV у Вроцлаві. З січня 1946 до жовтня 1948 – головний військовий прокурор. У січні 1947 представляв державне обвинувачення на процесі І ГУ ВіН. З травня 1946 до вересня 1950 – начальник департаменту служби юстиції МНО. 15 IX 1950 переведений у запас. Був директором юридичного бюро Державної ради. Перекладач творів К. Маркса. *(АІНП, 2174/4639, Особові справи МНО; АІНП, 01224/878; АІНП, 230/1137; Szwagrzyk K. Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956. – Kraków–Wrocław, 2005. – S. 315).*

[д] *Викреслено:* «III від[діл]».

[е] *Прізвище нерозбірливе.*

[2] Стенпоровський Ян (нар. 6 VI 1900, Варшава – 9 XI 1975, Варшава), хор. (1947), підпор. (1948). У 1917–1920 – працівник на Віденському вокзалі у Варшаві. У 1920 – сапер 2-го полку залізничних військ в Яблонній, також служив у 42-му пп. До 1922 – співробітник інтендантства округу корпусу № 1. У 1922–1945 – працівник залізниці. З березня 1945 – караульний ВУГБ у Лодзі. З квітня 1945 – референт, а з травня 1945 – старший референт 6-ої секції І відділу ВУГБ у Лодзі. З квітня 1946 – розвідник 3-ої секції відділу охорони керівництва МГБ. З січня 1947 – черговий в Кабінеті міністра ГБ. З лютого 1953 – молодший референт з особливих доручень Кабінету МГБ. З жовтня 1953 – черговий кабінету директора II департаменту за рахунок посади молодшого референта 2-ої секції VI відділу II департаменту МГБ. З лютого 1954 – молодший референт 1-ої секції I відділу. З травня 1954 – молодший референт негласного штату 062/7 II департаменту МГБ. З квітня 1955 – молодший референт 3-ої секції. З січня 1956 – у 2-ій секції II відділу бюро «W» при IX департаменті КусГБ. З квітня 1956 – референт 2-ої секції II відділу бюро «W» КусГБ. Звільнений 31 грудня 1956. У 1956–1958 – працівник ПКП у Прушкові. *(АІНП, 0193/6762, особова справа співробітника; АІНП, 2103/90, особові справи МНО).*

Wyjaśniam, że w związku z wyjazdem [...][f] na akcje, telefonogram za dzień 26 sierpnia br. nie był nadany, co jest uzupełnione w dzisiejszym.

[a-]Podpisał[-a]:
Szef Woj[ewódzkiego] Urz[ędu]
Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Rzeszowie
(—) [a-]Duda[-a] T., płk

Nadał: W. R[...][g]
Przyjął: Stęporowski[2]

AIPN Rz, 072/1, t. 113, k. 138.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

---

i prokurator rejonowy sowieckiej prokuratury w Jabłonowie; od 1942 przewodniczący kolegium adwokatów w Bajram Ali; w 1942 absolwent Orłowskiej Oficerskiej Szkoły Piechoty w Czardżou; dca kompanii 7. Samochodowej Szkolnego Pułku Strzeleckiego w Aszchabadzie; od sierpnia do grudnia 1943 oficer śledczy Wojskowej Prokuratury 2. DP im. Henryka Dąbrowskiego; od grudnia 1943 do lipca 1944 prokurator Wojskowej Prokuratury 1. DP im. Tadeusza Kościuszki; od lipca do września 1944 prokurator Wojskowej Prokuratury 1. KPanc.; od września 1944 do września 1945 prokurator Wojskowej Prokuratury 1. Armii WP; od września 1945 do stycznia 1946 prokurator WPO nr IV we Wrocławiu; od stycznia 1946 do października 1948 naczelny prokurator wojskowy; w styczniu 1947 oskarżyciel m.in. w procesie I ZG WiN; od maja 1946 do września 1950 szef Dep. Służby Sprawiedliwości MON; 15 IX 1950 przeniesiony do rezerwy; dyrektor Biura Prawnego Rady Państwa; tłumacz „Dzieł" K. Marksa. AIPN, 2174/4639, Akta personalne MON; AIPN 01224/878; AIPN, 230/1137; K. Szwagrzyk, *Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956*, Kraków-Wrocław 2005, s. 315.

[f] *Skreślono odręcznie:* III Wydz.

[g] *Nazwisko nieczytelne.*

[2] Jan Stęporowski (ur. 6 VI 1900 w Warszawie, zm. 9 XI 1975 w Warszawie), chor. (1947), ppor. (1948). W l. 1917–1920 pracownik kolei na Dworcu Wiedeńskim w Warszawie; w 1920 saper w 2. pułku wojsk kolejowych w Jabłonnie; w tym samym roku służba w 42. pp; do 1922 pracownik Intendentury Okręgu Korpusu Nr 1; w l. 1922–1945 pracownik Kolei Żelaznych; od marca 1945 wartownik WUBP w Łodzi; od kwietnia 1945 referent, od maja 1945 st. referent Sekcji 6. Wydz. I WUBP w Łodzi; od lipca 1945 funkcjonariusz trasy, od kwietnia 1946 wywiadowca Sekcji 3. Wydz. Ochrony Rządu MBP; od stycznia 1947 oficer dyżurny w Gabinecie Ministra BP, od lutego 1953 mł. referent Referatu do Zleceń Szczególnych Gabinetu Ministra; od października 1953 dyżurny gabinetu dyrektora Dep. II na etacie mł. referenta Sekcji 2. Wydz. VI Dep. II MBP, od lutego 1954 mł. referent Sekcji 1. Wydz. I, od maja 1954 mł. referent na etacie niejawnym 062/7 Dep. II MBP; od kwietnia 1955 mł. referent Sekcji 3., od stycznia 1956 Sekcji 2. Wydz. II Biura „W" przy Dep. IX KdsBP, od kwietnia 1956 referent Sekcji 2. Wydz. II Biura „W" KdsBP; zwolniony 31 XII 1956; pracownik PKP w Pruszkowie (1956–1958). AIPN, 0193/6762, Akta osobowe funkcjonariusza; AIPN, 2103/90, Akta personalne MON.

№ 44
10 вересня 1947, б. м. Лист Василя Галаси-«Орлана» до Степана Бандери, перехоплений у Чехословаччині, про діяльність ОУН-Б і УПА на польських теренах

(Копія)

[a-]Переклад з української мови[-a]

10.09.1947 р.

Друже провідник!

1. Я Вам посилаю двох кур'єрів – «Аркада» і «Пімсту»[1]. Вони везуть дуже об'ємну пошту. До пошти я долучив перелік того, що знаходиться в пакеті.

Зовнішній вигляд кур'єрів:

[a-]«Аркад»[-a]: зріст 178 см, середньої статури, обличчя овальне, голова видовжена, зачісується наверх, чоло середніх розмірів, волосся біляве, очі голубі, ніс кирпатий, уста звичайні, на лівій щоці бородавка, капловухий, величина вух – середня.

Особливі прикмети: невеликий слід від поранення[6] з лівого боку чола, хриплий голос, швидко говорить.

[a-a] *Підкреслено машинописним способом.*

[б] *Було:* «плеча».

[1] Грицишин Антон чи Конопальський Казимир (нар. 19 I 1919 у Перемиському повіті), пс. «Пімста». В 1938 – у ВП. Від січня 1945–1946 – зв'язковий провідника району V ОУН-Б «Буйтура», потім – його наступника «Ігоря». Входив до так званого кур'єрського звена, яке функціонувало на кордоні між Польщею та Чехословаччиною. Його послугами, зокрема, користувалися: шеф ГВШ УПА Д. Грицай («Перебийніс»), провідник Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старух, політичний реф. цього краю В. Галаса. Влітку 1946 перебував на Лемківщині. У вересні поїхав на Перемищину інформувати В. Галасу про зникнення організаційного зв'язку на тер. Чехословаччини. Влітку 1947 повернувся на Лемківщину. У вересні 1947 за дорученням В. Галаси вирушив із І. Кривуцьким («Аркадієм») до американської зони окупації Німеччини. 21 або 23 IX – на ст. Закшин біля м. Дуба його з товаришем під час відпочинку затримала чеська міліція. 30 X 1947 переданий тимчасово польській владі для дальшого слідства. Після проведення слідства МВС у Варшаві, в січні 1948 був переданий на підставі умови до Чехословаччини. *(АІНП, 01224/2030/D; АІНП Ж, 042/1405; АІНП Ж, 00141/1396/J; KOI WUSW Ряшів, sygn. 4378/II; АІНП Ж, 042/1405; мікрофільм; АІНП Ж, 65/4, т. 2; АІНП Ж, 65/53, АІНП Ж, 65/68; АІНП Ж, 072/1, т. 28–30; АІНП Ж, 072/2, т. 31–32; ксерокопія карти Е 14 з KOI WUSW Ряшів (1 k.), АІНП Ж, 00112/1; ксерокопії запису 30767 z księgi wpływu i ruchu akt w archiwum operacyjnym WUds.BP Ряшів, АІНП Ж, 00260/7, АІНП Ж, 00260/8, АІНП, 00260/16; запис 4378 z dz. Arch. spraw ewidencji operacyjnej КВМО Ряшів (2 k.), АІНП Ж, 0182/2. Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. – Київ–Торонто, 2012. – С. 157; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). Т. 2. – Нью-Йорк, 1999. – С. 66–67, 252, 403, 407, 436).*

Nr 44

10 września 1947, b.m.w. List Wasyla Hałasy, ps. „Orłan", do Stepana Bandery, przechwycony w Czechosłowacji, dotyczący spraw organizacyjnych podziemia ukraińskiego na terenie Polski

(Odpis)

[a-]Tłumaczenie z języka ukraińskiego[-a]

10.09.1947 r.

Do Przyjaciela Przewodniczącego!

1. Przesyłam Wam dwóch kurierów: „Arkadij" i „Pimsta"[1]. Oni wiozą bardzo dużą pocztę. Do poczty załączam zestawienie, co znajduje się w pakiecie. Wygląd zewnętrzny kurierów:

[a-]„Arkadij"[-a]: wysokość 178 cm, tusza średnia, twarz owalna, głowa podłużna, uczesanie do góry, czoło średniowysokie, włosy blond, oczy niebieskie, nos pyrkaty, usta normalne, brodawka na lewym policzku, uszy średnie, stojące do przodu.

Szczególne znaki: mały ślad zranienia[b] na czole po lewej stronie, ochrypły, szybko mówi.

[a-]„Pimsta"[-a]: wysokość – wysoki, tęgi, twarz pełna, broda spiczasta, głowa okrągła, włosy – szatyn, uczesanie na bok, czoło średniowysokie, oczy niebieskie, nos prosty, usta małe, małe wąsiki (w razie potrzeby może wąsy zgolić).

Szczególne znaki: ślad zranienia[b] na lewym policzku i drugi ślad na prawej ręce w pobliżu łokcia.

Pogadajcie o wszystkim tylko z „Arkadijem", ponieważ „Pimsta" jest tylko do pomocy. Przekazuję przez „Arkadija" pewne sprawy od „Stiaha" i od siebie, a najważniejsza jest sprawa łączności między nami. Dalej to nie może tak być, ponieważ jest bardzo dużo spraw krytycznych przeciwko nam, gdzie ja bez Was

---

[a-a] *Podkreślono maszynowo.*

[b] *Było:* ramienia.

[1] Antoni Hrycyszyn vel Kazimierz Konopalski (ur. 19 I 1919 w Trzciańcu, pow. przemyski), ps. „Pimsta". W 1938 w WP; od stycznia 1945 do 1946 łącznik prowidnyka rejonu V OUN „Bujtura", następnie łącznik jego następcy „Ihora"; wstąpił do komórki kurierskiej, działającej na granicy polsko-czechosłowackiej; latem 1947 otrzymał polecenie od Wasyla Hałasy wyjazdu z pocztą organizacyjną do amerykańskiej strefy okupowanych Niemiec; zatrzymany 21 lub 23 IX 1947 na stacji kolejowej Zaksin k. Duby w Czechosłowacji i 30 X 1947 przekazany tymczasowo w celach śledczych władzom polskim; po przeprowadzeniu śledztwa MBP, w styczniu 1948 został przekazany do Czechosłowacji. AIPN, 00260/16; AIPN, 01224/2030/D; AIPN Rz, 042/1405; AIPN Rz, 00141/1396/J; KOI WUSW Rzeszów, sygn. 4378/II; AIPN Rz, 042/1405; mf.; AIPN Rz, 65/4, t. 2; AIPN Rz, 65/53, AIPN Rz, 65/68; AIPN Rz, 072/1, t. 28–30; AIPN Rz, 072/2, t. 31–32; kseropkopia karty E 14 z KOI WUSW Rzeszów (1 k.), AIPN Rz, 00112/1; kserokopie zapisu 30767 z księgi wpływu i ruchu akt w archiwum operacyjnym WUdsBP Rzeszów, AIPN Rz, 00260/7, AIPN Rz, 00260/8, zapis 4378 z dz. Arch. spraw ewidencji operacyjnej KWMO Rzeszów (2 k.), AIPN Rz, 0182/2; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 157; *W riadach UPA...*, s. 66–67, 252, 403, 407, 436.

[а-]«Пімста»[-а]: високий на зріст, кремезний, повновидий, гостра борідка, круглолиций, шатен, волосся зачісує на бік, чоло середніх розмірів, очі голубі, прямий ніс, маленькі вуста, малі вусики (в разі потреби їх виголює).

Особливі прикмети: слід від поранення[б] на лівій щоці, також є слід від поранення біля ліктя правої руки.

Говоріть про все тільки з «Аркадом», оскільки «Пімста» – це лише його помічник. Передаю через «Аркада» деякі справи від «Стяга» та себе, з яких найважливіша – справа зв'язку між нами. Далі так не буде, бо надто багато накопичилося критичних справ, які без Вас я не можу вирішити. В майбутньому матиму до Вас й інші питання. В будь-якому випадку прошу ще цього року відіслати кур'єрів назад, аби був між нами наладнаний зв'язок ще до настання зими. Взимку зв'язок перерветься. Якщо ми не налагодимо зв'язку до зими, то це слід зробити якомога раніше навесні. На дорогу дайте кур'єрам щось конкретне.

2. До Вас спрямували відділи під командуванням [в-г-]«Бурлаки», «Громенка» і «Бродича»[-г-в]. Цим сотням (відділам) дозволено йти до Вас для відновлення боротьби проти більшовиків на теренах Центральної Європи, аби пропагувати нашу ідею, а по-друге, для ведення пропаганди під гаслом: «Прийшли солдати УПА, щоб на більшовицьку тиранію скаржитися». Всіх українських революціонерів, які фізично та морально здібні, слід повернути назад в Україну для подальшої боротьби. Всіх інших, які прийдуть до Вас на Захід, треба рахувати за дезертирів. А тих, які прибули з Радянської України, вважати більшовицькими шпигунами.

Надрайоновий «Мар» тут залишив усіх людей напризволяще, а сам самовільно відійшов із усім своїм штабом. Прошу їх притягнути до суду і повернути назад до країни, щоб відповіли за свої вчинки. Якщо не повернуться, то залишаться в історії як дезертири. Це наше беззастережне право. Край сьогодні виснажений, наші ряди поріділи, а ці «пацюки» йдуть рятувати свою шкіру. За такої нагоди НКВС пропхає до Вас багато агентів.

[а-]Прошу пильнувати[-а].

3. Нещодавно побував у провідника «Стяга». Ми все разом обговорили. Тепер іду до провідника «Тура»: по-перше, тому що буду переведений з Польщі до Краю, по-друге, бо з'явилося багато справ, які треба обговорити, тим більше, що з Вами не маю зв'язку. Провідник «Т.» писав, аби цей терен підлягав Вам.

4. Після відходу від провідника «Стяга», я отримав дуже багато матеріалів ЗУЗ і СУЗ, а також указівок від Т. Мах і Корн, з центру СП і ЗР (останні додаю для інформації) – пише мені товариш. Оскільки маю лише один примірник, я не можу його розповсюдити, треба якнайшвидше його розтиражувати. Всі к[оманди]ри ЗУЗ живі. Загинули: к[оманд]ир [г-]Михайло[-г2]

---

[2] Арсенич-Березовський Микола Васильович (нар. 27 IX 1910, Нижній Березів Косівського р-ну Івано-Франківської обл. – загинув 23 I 1947, біля с. Жуків Бережанського р-ну

nie mogę sam decydować. W przyszłości będę do Was miał dalsze pytania. Za wszelką cenę proszę jeszcze tego roku odesłać kurierów z powrotem, aby była łączność nawiązana jeszcze do zimy między nami. Przez zimę łączność się przerwie. Jeżeli nie nawiążemy łączności do zimy, to jak najwcześniej na wiosnę. Na drogę kurierom dajcie coś konkretnego.

2. Do Was przesłaliśmy oddziały pod dowództwem [c-d-]„ Burłaki", „Hromenki" i „Brodycza"[-d-c]. To sotnie (oddziały) otrzymały pozwolenie iść do Was w celu odnowienia walki przeciwko bolszewikom na terenie Europy Środkowej i tym samym sposobem propagować naszą ideę, a po drugie użyć ich na propagandowe cele hasłem: „Przyszli żołnierze UPA, aby uskarżyć się na bolszewicką tyranię". Wszystkich rewolucjonistów ukraińskich zdolnych fizycznie i moralnie ściągnąć z powrotem na Ukrainę do dalszej walki. Wszystkich ostatnich, którzy przyjdą do Was na Zachód, uważać za dezerterów. Wszystkich przybyłych z sowieckiej Ukrainy uważać za bolszewickich szpiegów.

Na własną rękę odszedł nadrejonowy „Mar" ze swoim całym sztabem, a tu pozostawił wszystkich ludzi na pastwę losu. Wszystkich tych proszę postawić przed sąd i wrócić ich do kraju z powrotem, aby odpokutowali za swoje winy. Jeżeli nie powrócą, zostaną zapisani do historii jako dezerterzy. To jest nasze bezapelacyjne prawo. Kraj jest dzisiaj wyczerpany, szeregi zrzedły, a te „szczury" idą ratować swoją skórę. Przy tej okazji NKWD przepcha do Was dużo agentów.

[a-]Proszę o dużą uwagę[-a]

3. Byłem niedawno u prowidnyka „Stiaha". Wszystko myśmy wspólnie omówili. Teraz idę do prowidnyka „Tura"; po pierwsze dlatego, że ja będę z Polski wysiedlony do Kraju, a po drugie dlatego, że wyszło na jaw dużo spraw, które koniecznie muszę omówić, tym bardziej, że z Wami nie mam łączności. Prowidnyk „T" pisał, aby ten teren podlegał Wam.

4. Po odejściu od prowidnyka „Stiaha" otrzymałem bardzo dużo materiału ZUZ i SUZ, a też otrzymałem wskazówki od T. Max i Korn., z centra SP i ZR (te ostatnie załączam dla informacji) – pisze mi towarzysz. Ponieważ posiadam tylko jeden egzemplarz, nie mogę rozdać; muszą w jak najkrótszym czasie odbić dużo egzemplarzy. Wszyscy d[owód]cy ZUZ żyją. Zginęli: d[owód]ca „[d-]Mychajło[-d2]" i prowidnyk „Korp", „Kroso" – „Robert". To są dla nas bolesne straty. Na SUZ głód w dużych rozmiarach. Ludzie, którzy to na własne oczy widzieli, twierdzą,

---

[c--c] *Podkreślono odręcznie.*

[d--d] *Zapisano wersalikami.*

[2] Mykoła Arsenycz-Berezowśkyj (ur. 27 IX 1910 w Berezowie Niżnym, pow. kołomyjski, zginął 23 I 1947 koło Żukowa, rej. brzeżański), ps. „Berezowśkyj", „Hryhir", „Demjan", „Karpo", „Maksym", „Mychajło", „432". Członek UWO i OUN. Aresztowany przez polskie władze; w lutym 1940 kierownik wywiadu wojskowego Rewolucyjnego Prowidu OUN; od marca 1941 do stycznia 1947 referent SB OUN; otoczony wraz z małżonką przez grupę operacyjną MWD, zastrzelił się. W. Kowalczuk, W. Ohorodnik, *Łystuwannia keriwnyctwa...*, s. 161; *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni...*, s. 126; *Ukrainskije nacijonalisticzeskije organizacii w gody Wtoroj mirowoj wojny. Dokumienty: w 2 t.*, t. 2: *1944–1945*, pod red. A. N. Artizowa, Moskwa 2012, s. 1011.

і провідник Корп, Кросо – Роберт. Це для нас болючі втрати. На СУЗ – великий голод. Люди, які були його свідком, стверджують, що він більший, ніж у 1933 р. К[оманд]ир Т. домагається, щоб Край, насамперед Закерзоння, наповнювали керівними кадрами. Зв'язок із Краєм дуже добрий, незважаючи на дротяні перешкоди на кордоні й інші «вигадки» НКВС. Організаційно, морально й військово ми стоїмо дуже високо, тому НКВС нас не знищить. Героїчна боротьба зробила з людей висококваліфікованих революціонерів, не відомо навіть, чи були раніше в історії України такі герої. І це не просто слова.[3]

До Вас може надсилати пошту ᵍ-Троянᵍ (Перемишль), який для цього був спеціально вишколений (обраний). Через нього Ви до нас можете скеровувати людей з письмовими матеріалами й усними повідомленнями.

Передаю вітання з нашого місця боротьби.

СУ (Слава Україні)
ᵍ-Назарᵍ

Вищезгадані кур'єри спіймані 23.09.1947 р.
на станції Закшин пов[іту] Дуба ЧСР

Перекладав: підполковник ᵍ-Заврейᵍ та майор ᵍ-Сухийᵍ
Друк: С. Ф.
Надруковано 3 прим.
30.09.1947 р.

Оригіналу відповідає:
В. Ц.

АІНП, 1554/42, арк. 38–39.
Копія, машинопис.
Інша копія документа українською: ГДА СБУ, ф. 13, спр. 398, т. 7, арк. 109–110.
Документ польською мовою.

Тернопільської обл.), пс. «Березовський», «Григір», «Дем'ян», «Карпо», «Максим», «Михайло». Член УВО, ОУН. Заарештовувався польською владою. Станом на II 1940 – керівник військової розвідки РП ОУН. III 1941 – I 1947 – реф. СБ ОУН-Б на УЗ. Застрелився разом із дружиною в оточенні спецгрупи МДБ. Нагороджений Золотим хрестом заслуги (1946). *(Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва ОУН(Б) і УПА на українських землях // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2010. – № 1(34). – С. 161; Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 126; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945 / под ред. А.Н. Артизова. – Москва, 2012. – С. 1011).*

ᵛ-ᵛ *Підкреслено від руки.*

ᵍ-ᵍ *Написано великими літерами.*

że większy, jak w r[oku] 1933. D[owód]ca T. domaga się, żeby zasilali d[owód]-cami kadrowymi Kraj, a w pierwszym rzędzie [tzw.] Kraj Zakerzoński. Łączność z Krajem bardzo ożyła, mimo drucianych zasiek[ów] na granicy i innych „wymysłów" NKWD. Organizacyjnie, moralnie, bojowo stoimy bardzo wysoko i nawet NKWD nas nie zniszczy. Przede wszystkim dlatego, że bohaterska walka wychowała ludzi – tak wysoko [wy]kwalifikowanych – rewolucjonistów, a nie wiadomo czy Ukraina miała w historii takich bohaterów. To nie jest żaden frazes.

Do Was może posyłać pocztę d-Trojan-d (Przemyśl), który jest specjalnie wyszkolony (wybrany) do tego celu. Do nas możecie przez niego przesyłać ludzi. Ostatni macie materiał pisemny i ustny.

Proszę przyjąć pozdrowienia z naszego pola walki.

SU (Sława Ukrainie)
d-Nazar-d

Dnia 23.09.1947 r. złapani na stacji Zaksin, pow[iat] Duba
CSR w[yżej] w[ymienieni] kurierzy

Tłumaczył: ppłk d-Zawrei-d i mjr d-Suchy-d
Druk: S. F.
Odbito 3 egz.
Dnia 30.09.1947 r.

Za zgodność z oryginałem:
W. C.

AIPN, 1554/42, k. 38–39.
Kopia, maszynopis.
Inna kopia dokumentu ukraińskiego: HDA SBU, f. 13, spr. 398, t. 7, s. 109–110.
Dokument w języku polskim.

№ 45

20 вересня 1947, Ряшів. Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди для III департаменту МГБ щодо ідентифікації вбитого Ярослава Старуха-«Стяга»

[а-а]Телефонограма №[а-а] 03234

20.09.[19]47 [р.] 8.30 год.
[а-а]З[а-а] Ряшева
[а-а]до[а-а] III деп[артаменту]

[а-а]Відправив[а-а] Саламон[1]
[а-а]Отримав[а-а] Мамот[2]

Убитого «Стяга» ідентифікували з[аступ]ник «Заруби» [і] 2 чл[енів] банди. Разом зі «Стягом» убиті: «Ігор», «Чорноморець»[б], «Донський»[в], «Змієнко»[г].

Всі знаходилися у криївці в місцевості Дагани–Корвина[3] 74/70 мапа [...][г].

Згідно свідчень упійманих бандитів УПА, десь має ще бути криївка, у якій повинен перебувати якийсь «Дальнич»[4], що прибув із СРСР до

[а-а] *Друк.*

[б] *Було:* «Чарноморий».

[в] *Було:* «Данською».

[г] *Було:* «Смієнко».

[г] *Слово нерозбірливе.*

[1] Можливо йдеться про Вацлава Саламона. Саламон Вацлав (нар. 27 XI 1912, Сулеюв – пом. 31 I 1996, Ряшів), серж. (1947), хор. (1947), підпор. (1950), пор. (1955), кап. (1967). З вересня 1945 – молодший референт 2-ої секції I відділу ВУГБ у Ряшеві. З березня 1946 – молодший референт 3-ої секції III відділу ВУГБ у Ряшеві. З листопада 1946 – слухач курсів при ВУГБ у Ряшеві. З березня 1947 – референт 3-ої секції III відділу ВУГБ у Ряшеві. З серпня 1947 – референт кадрового відділу ВУГБ у Ряшеві. З березня 1948 – в. о. старшого референта. З січня 1949 – старший референт V сектору ПУГБ у Ряшеві. З квітня 1949 – слухач курсів для референтів в НЦ МГБ. З травня 1952 – старший референт при керівництві ПУГБ у Ряшеві. З травня 1953 – старший референт 1-ої секції V відділу ВУГБ у Ряшеві. З липня 1954 – старший референт 1-ої секції III відділу ВУГБ у Ряшеві. З квітня 1955 – старший референт, з квітня 1956 – оперативний офіцер 2-ої секції III відділу ВУГБ у Ряшеві. З січня 1957 – оперативний офіцер III відділу ВКГМ у Ряшеві. З листопада 1960 – офіцер оперативного обліку. З жовтня 1966 – старший офіцер оперативного обліку 1-ої секції відділу «С» ВКГМ у Ряшеві. З травня 1967 – старший оперативний офіцер III відділу ВКГМ у Ряшеві. З травня 1967 – інспектор III відділу ВК ГМ у Ряшеві. Звільнений 30 IX 1967. *(АІНП Ж, 0056/3883, Особова справа співробітника).*

[2] Момот Владислав (нар. 15 VI 1922, Фридриховиці Вадовицького пов. – 6 X 1997, Варшава), підпор. З квітня 1945 – референт ґміни Вадовицького ПУГБ. З листопада 1945 – слухач ЦШ МГБ у Лодзі. З лютого 1946 – молодший референт III відділу III департаменту МГБ. З жовтня 1946 – молодший референт 1-ої секції III відділу III департаменту МГБ. З лютого 1948 – молодший референт 3-ої секції III відділу III департаменту МГБ. З квітня 1949 – молодший референт 2-ої секції VII відділу I департаменту МГБ. Звільнений 31 I 1951. *(АІНП, 0193/3391, Особова справа співробітника).*

[3] Місцевість не встановлена.

[4] Федорів Петро або Лісецький Роман (нар. 21 XI 1910, с. Криве Козівського р-ну Тернопільської обл. – розстріляний 11 IV 1950, м. Варшава). пс. «Дальнич», «Косич», «Лісота», «П'єр», «Сівач», «Сівко». 1929 вступив до ОУН. У 1931–1933 навчався на юридичному факультеті Львів-

Nr 45

20 września 1947, Rzeszów. Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Departamentu III MBP na temat identyfikacji zwłok Jarosława Starucha, ps. „Stiah"

[a-]Telefonogram Nr[a] 03234

[a-]Dnia[-a] 20.09.[19]47 [a-]godz.[-a] 8.30
[a-]z[-a] Rzeszowa
[a-]do[-a] Dep[artamentu] III

[a-]Nadał[-a] Salamon[1]
[a-]Przyjął[a] Momot[2]

Zabitego „Stiaha" rozpoznają z[astęp]ca „Zaruby" [i] drugi czł[onek] bandy. Przez „Stiaha" zabity jest „Ihor", „Czornomorec"[b], „Doński"[c], „Zmijenko"[d].

Wszyscy znajdowali się w bunkrze w miejscowości Dahany – Korwina[3] 74/70 mapa [...][e].

Według zeznań schwytanych bandytów UPA, ma się jeszcze znajdować bunkier „Belweder", w którym ma przebywać niejaki „Dalnycz"[4] przybyły z ZSRR

[a-a] *Druk formularza.*

[b] *Było:* Czarnomory.

[c] *Było:* Danskoj.

[d] *Było:* Smijenko.

[e] *Słowo nieczytelne.*

[1] Być może Wacław Salamon (ur. 27 XI 1912 w Sulejowie, zm. 31 I 1996 w Rzeszowie), sierż. (1947), chor. (1947), ppor. (1950), por. (1955), kpt. (1967). Od września 1945 mł. referent Sekcji 2. Wydz. I WUBP w Rzeszowie; od marca 1946 mł. referent Sekcji 3. Wydz. III WUBP w Rzeszowie; od listopada 1946 słuchacz kursu przy WUBP w Rzeszowie; od marca 1947 referent Sekcji 3. Wydz. III WUBP w Rzeszowie; od sierpnia 1947 referent Wydz. ds. Funkcjonariuszy WUBP w Rzeszowie; od marca 1948 p.o. st. referenta, od stycznia 1949 st. referent Referatu V PUBP w Rzeszowie; od kwietnia 1949 słuchacz Kursu Referentów w CW MBP; od maja 1952 st. referent przy kierownictwie PUBP w Rzeszowie; od maja 1953 st. referent Sekcji 1. Wydz. V WUBP w Rzeszowie, od lipca 1954 st. referent Sekcji 1. Wydz. III WUBP w Rzeszowie, od kwietnia 1955 st. referent, od kwietnia 1956 oficer operacyjny Sekcji 2. Wydz. III WUBP w Rzeszowie, od stycznia 1957 oficer operacyjny Wydz. III KW MO w Rzeszowie; od listopada 1960 oficer ewidencji operacyjnej, od października 1966 st. oficer ewidencji operacyjnej Sekcji 1 Wydz. „C" KW MO w Rzeszowie; od maja 1967 st. oficer operacyjny Wydz. III KW MO w Rzeszowie; od maja 1967 inspektor Wydz. III KW MO w Rzeszowie; zwolniony 30 IX 1967; AIPN Rz, 0056/3883, Akta osobowe funkcjonariusza.

[2] Władysław Momot (ur. 15 VI 1922 w Frydrychowicach, pow. wadowicki, zm. 6 X 1997 w Warszawie), ppor. Od kwietnia 1945 referent gminny PUBP w Wadowicach; od listopada 1945 słuchacz CS MBP w Łodzi; od lutego 1946 mł. referent Wydz. III Dep. III MBP, od października 1946 mł. referent Sekcji 1 Wydz. III Dep. III MBP; od lutego 1948 mł. referent Sekcji 3 Wydz. III Dep. III MBP, od kwietnia 1949 mł. referent Sekcji 2 Wydz. VII Dep. I MBP; zwolniony 31 I 1951. AIPN 0193/3391, Akta osobowe funkcjonariusza.

[3] Miejscowość nieustalona.

[4] Petro Fedoriw vel Roman Lisiecki (ur. 21 XI 1910 w m. Krywe, pow. brzeżański, stracony 11 IV 1950 w Warszawie), ps. „Dalnycz", „Kosycz", „Lisota", „Pijer", „Siwacz", „Siwko". Od 1929 w OUN; w l. 1931–1933 student Wydz. Prawa UJK; członek powiatowego i okręgowego prowidu OUN

«Стяга» і був його керівником. Фотографію «Стяга» я сьогодні висилаю до Лігниці для ідентифікації [й] під[т]вердження тотожності з [...][д].

В архіві, між іншим, знайдені докази контактів УПА з ВіН-ом.

Підп[исав] шеф ВУГБ
полк. (—) Дуда

АІНП, 01224/1981, мф.
Оригінал, рукопис.
Документ польською мовою.
У верхньому правому куті документа вписано номер листа «ДА-4567/47» *і дату* «22 IX [19]47». *В нижньому лівому куті дописано та підкреслено:* «пор. Дзялошинський[5]». *Також міститься нерозбірливий підпис. Нижче – дата* «23/9 [19]47 р.».

ського університету, Член Бережанського повітового та Бережанського окружного проводів ОУН. В'язень польських тюрем у 1930–1931, 1934–1936, 1938–1939. У 1939 – окружний провідник в Бжежанах. Улітку 1941 брав участь у похідних групах ОУН-Б. Сидів у німецьких тюрмах в 1941–1942. Працював у референтурі СБ Проводу ОУН-Б на УЗ (1942–1944). Заступник референта СБ проводу ОУН-Б на ЗУЗ (1944–1945). Референт СБ проводу ОУН-Б на ЗУЗ (1945), референт СБ проводу ОУН-Б Закерзонського краю (1945–1947). Був захоплений солдатами ОП КВБ «Любачів» біля с. Річиця Томашів-Любельського повіту (16 IX 1947) під вигаданим ім'ям Роман Лісецький, пс. «Лісота». Його впізнали під час слідства. РВС у Варшаві засуджений до смертної кари (20 I 1950). Постановою НВС вирок залишено без змін (15 III 1950). Б. Берут не скористався правом на помилування (1 IV 1950). Розстріляний у Мокотівській в'язниці. *(АІНП, 944/456; АІНП, 944/457; АІНП, 944/458; АІНП, 944/459; АІНП, 944/460; АІНП, 944/461; АІНП, 0259/64, т. 1–2; АІНП, 01224/1982; АІНП, 01224/1978; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 796. Akcja «Wisła». Dokumenty i materiały. Oprac. dok. Misiło E. – Warszawa, 2013. – S. 215, 1154; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 70; Szcześniak A., Szota W. Droga do nikąd... – S. 239, 262).*

[д] *Прізвище складно розібрати. Ймовірно:* «Гамівкою».

[5] Ймовірно це Дзялошинський Анастази, він же Дзялошинський Нахман (нар. 15 IX 1912 в Рогові). В 1939 – у 31-му полку канівських стрільців. Поранений, потрапив у радянський полон. Був вивезений в Оршу, а потім на Камчатку. 1941–1943 – в Архангельську. З 15 IX 1943 до 14 IV 1944 – у ВП. Закінчив Сумське воєнне училище. З 14 IV 1944 до 1 II 1945 навчався в 1-ій Рязанській офіцерській школі. З 1 II до 1 VII 1945 – курсант старшинської школи № 1 у Кракові, служив у ній командиром взводу. З 1 VII 1945 до 1 I 1946 – командир роти старшинської школи № 3 в Іновроцлаві. З 1 I 1946 до січня 1947 – командир 5-ої стрілецької роти 65-го пп в Старгарді. 10 I 1947 направлений до НЦ піхоти в Рембертові на курси начальників штабу. 17 II 1947 – референт II відділу III департаменту МГБ. З 3 I 1948 – у ВУГБ у Любліні, в розпорядженні начальника управління у Володаві. Заступник к-ра групи «Володава» (до 31 I 1948). Вироком ВРС у Варшаві від 20 V 1948 засуджений до 2 р. ув'язнення. *(АІНП 0193/438, Особова справа співробітника; АІНП 999/183).*

do „Stiaha" i był jego przełożonym. Fotografię „Stiaha" wysyłam dzisiaj do Legnicy celem rozpoznania s[t]wierdzenia tożsamości przez [...][f].

W archiwum między innymi znajdowały się dowody kontaktów UPA z WIN-em.

Podp[isał] Szef WUBP
(—) Duda, płk

AIPN, 01224/1981, mf.
Oryginał, rękopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dokumentu dopisano odręcznie nr pisma: DA-4567/47 *oraz datę:* 22 IX [19]47*; w lewym dolnym rogu dopisano odręcznie i podkreślono:* por. Działoszyński[5] *oraz nieczytelny podpis; poniżej data:* 23/9 [19]47 r.

---

w Brzeżanach; w l. 1930–1931, 1934–1936 i 1938–1939 więziony przez władze polskie za działalność w OUN; w 1939 okręgowy prowidnyk OUN w Brzeżanach; latem 1941 w grupach marszowych OUN; w l. 1941–1942 więziony przez Niemców, w l. 1942–1944 w referenturze SB Prowidu OUN, w l. 1944–1945 zca szefa SB Prowidu OUN; w 1945 referent SB Prowidu OUN na ZUZ, w l. 1945–1947 referent SB OUN tzw. Kraju Zakerzońskiego; ujęty przez żołnierzy Podgrupy Operacyjnej KBW „Lubaczów" 16 IX 1947 koło wsi Rzeczyca, pow. tomaszowski pod fałszywym nazwiskiem Roman Lisiecki, ps. „Lisota", rozpoznany w trakcie śledztwa; skazany przez WSR w Warszawie 20 I 1950 na karę śmierci; postanowieniem NSW z 15 III 1950 wyrok utrzymano w mocy; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (1 IV 1950); rozstrzelany w więzieniu mokotowskim. AIPN, 944/456; AIPN, 944/457; AIPN, 944/458; AIPN, 944/459; AIPN, 944/460; AIPN, 944/461; AIPN, 0259/64, t. 1–2; AIPN, 01224/1982; AIPN, 01224/1978; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 796; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 215, 1154; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 70; A. B. Szcześniak, W. Z. Szota, *Droga do nikąd...*, s. 239, 262.

[f] *Nazwisko trudne do odczytania. Prawdopodobnie:* Hamiwkę.

[5] Prawdopodobnie Anastazy vel Nachman Działoszyński (ur. 15 IX 1912 w Rogowie), w kampanii polskiej 1939 w 31. pułku strzelców kaniowskich, ranny, wzięty do niewoli sowieckiej, wywieziony do Orszy i na Kamczatkę; w l. 1941–1943 w Archangielsku; od 15 IX 1943 do 14 IV 1944 w WP; ukończył szkołę podchorążych w Sumach; od 14 IV 1944 do 1 II 1945 w 1. szkole oficerskiej w Riazaniu; od 1 II do 1 VII 1945 kursant w szkole oficerskiej nr 1 w Krakowie, gdzie służył jako dca plutonu; od 1 VII 1945 do 1 I 1946 dca kompanii w szkole oficerskiej nr 3 w Inowrocławiu; od 1 I 1946 do stycznia 1947 w 65. pp w Stargardzie jako dca 5. kompanii strzeleckiej; 10 I 1947 skierowany do CW Piechoty w Rembertowie na kurs szefów sztabu; 17 II 1947 skierowany do pracy w MBP na stanowisko referenta w Wydz. II Dep. III; od 3 I 1948 w WUBP w Lublinie, do dyspozycji Szefa Urzędu we Włodawie, do 31 I 1948 zca dcy Grupy „Włodawa". Skazany wyrokiem WSR w Warszawie z dn. 20 V 1948 na 2 lata więzienia. AIPN, 0193/438, Akta osobowe funkcjonariusza; AIPN, 999/183.

№ 46

22 вересня 1947, Варшава. Телефонограма начальника ВУГБ у Ряшеві Теодора Дуди для III департаменту МГБ з додатковою інформацією щодо смерті Ярослава Старуха-«Стяга»

Варшава, 22 вересня [19]47 р.

[а-б-]Телефонограма[-б] № 2039
з Ряшівського ВУГБ від 20.09.[19]47[-а]

Телеф[онограма] № 42

У додатку до телеф[онограми] № 40 зазначено, що бандитами, які скоїли самогубство разом зі «Стягом», є: «Ігор», «Чорноморець»[в], «Донський», «Змієнко». Здобуто: 1 ручний кулемет, 3 гвинтівки, 1 автомат, 4 пістолети, 80 штук набоїв, 5 гранат, 4 друкарські машинки, 1 радіоприймач.

У результаті діяльності від[ділу] бриг[ади] ВВБ Любачів, у районі (8446) вбито 2 бандита, здобуто 3 карабіни. У районі (8448) знайдено гвинтівку і 5 штук набоїв. При взаємодії ГМ [і] 36 пп, у районі Залісся (1820) вбито двоє бандитів і здобуто 2 автомати, 2 пістолети, 5 дисків і 12 набоїв.

Начальник Ряшівського ВУГБ Ряшів
полковник (—) Дуда

Відправив: Качор.
Отримав: Барчак.
Виконано у 6 прим.

[а-]Отримують[-а]:
Міністр.
Віце-міністр.
Ген. Ромковський.
Ген. Корчинський.
III деп[артамент] (2 прим.).

АІНП, 01224/1981, арк. 33.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У верхній частині документу дописано: «ДА-4590/48, 24 IX [19]48». *З лівого боку документа дописано* «пор. Дзялошинський», *стоїть дата:* «21 X [19]49 р.» *і підпис (нерозбірливий).*

[а-а] *Підкреслено машинописним способом.*
[б-б] *Написано в розбивку.*
[в] *Було:* «Чарноморий».

Nr 46

22 września 1947, Warszawa. Telefonogram szefa WUBP w Rzeszowie Teodora Dudy do Departamentu III MBP zawierający m.in. informacje związane ze śmiercią Jarosława Starucha, ps. „Stiah”

Warszawa, dnia 22 września [19]47 r.

[a-b-]Telefonogram[-b] Nr 2039
z WUBP Rzeszów z dn. 20.09.[19]47[-a]

Telef[onogram] Nr 42

W uzupełnieniu telef[onogramu] nr 40 stwierdzono, że bandytami, którzy popełnili samobójstwo razem ze „Stiahem”, są: „Ihor”, „Czornomorec[c]”, „Dońśki”, „Zmijenko”. Zdobyto: 1 rkm, 3 kb, 1 automat, 4 pistolety, 80 sztuk naboi, 5 granatów, 4 maszyny do pisania, 1 radioodbiornik.

W wyniku działania oddz[iału] bryg[ady] WBW Lubaczów, w rejonie (8446) zabito 2 bandytów, zdobyto 3 kb. W rejonie (8448) znaleziono 1 kb i 5 sztuk naboi. Przy współdziałaniu MO [i] 36. pp. W rejonie Zalesia (1820) zabito dwóch bandytów i zdobyto 2 automaty, 2 pistolety, 5 dysków i 12 naboi.

Szef WUBP Rzeszów
(—) Duda, płk

Nadał: Kaczor
Przyjął: Barczak
Wykonano w 6 egz[emplarzach]

[a-]Otrzymują[-a]:
Minister
[W]iceminister
Gen. Romkowski
Gen. Korczyński
III Dep[artament] (2 egz[emplarze])

AIPN, 01224/1981, mf., k. 33.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Na górze dokumentu dopisano odręcznie numer: DA-4590/48 *oraz datę:* 24 IX [19]48*; z lewej strony dokumentu odręczna adnotacja:* por. Działoszyński *wraz z datą:* 21 X [19]49 r. *i nieczytelna parafa.*

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*
[b--b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c] *Było:* „Czarnomorny”.

№ 47
24 вересня 1947, Лігниця. Протокол допиту Павлини Сороки-«Галі» про її діяльність в ОУН-Б

[a-]№ док.....[-a]

[a-]Протокол
допиту підозрюваного[-a]

Лігниця, 24 вересня [a-]194[-a]7 [a-]р.[-a]

[a-](Прізвище, ім'я та місце роботи сл[ідчого] оф[іцера])[-a] Мажец Єжи[1], [a-]слідчий старшина[-a] воєв[одського] управління [a-]громадської безпеки у[a] Вроцлаві, [a-]допитав підозрюваного[-a]:

[a-]Ім'я та прізвище[-a]: [б-]Сорока[-б] Павлина, вона ж Чайковська, пс. «Галя»[2].
[a-]Імена батьків[-a]: Олександр [і] Анна з д[ому] Семік.
[a-]Дата і місце народження[-a]: 9 IV 1927 р. Селиська[в] Перемиського пов[іту] (УРСР).

[a--a] *Бланк.*
[б--б] *Написано великими літерами.*
[в] *Було:* Селисько.

[1] Мажец Єжи (нар. 26 X 1925 – пом. 30 XII 1995, Варшава), хорунжий (1947), майор ГМ. З лютого до квітня 1945 – працівник мобілізаційної референтури РКД. З 10 IV до 29 IX 1945 навчався на курсах підхорунжих у Кракові. Потім служив у 7-му запасному пп. З жовтня 1945 – молодший слідчий старшина 1-ї секції ПУГБ у Вроцлаві. З 9 I до 1 VII 1946 – слідчий старшина ПУГБ в Олаві. З 1 VIII 1946 до 1 V 1950 – старший слідчий старшина 2-ї секції ВУГБ у Вроцлаві. З 18 VI 1950 – заст. начальника відділу ВУГБ у Катовицях. З 13 XII 1951 – закінчив річний курс школи керівного активу МГБ. З 12 VIII 1952 – керівник 1-ї секції IV відділу департаменту МГБ. З 5 IV 1955 до 29 XII 1956 – керівник слідчої групи III відділу VII департаменту МГБ. 31 XII 1956 звільнений зі служби. 10 VII 1957 – знову слідчий старшина у слідчому бюро. З 1 IX 1958 до 21 VII 1960 – слухач 2-річної школи підвищення кваліфікації співробітників служби НЦ МВС у Легіонові. З 30 IX 1960 – слідчий старшина II відділу МВС. З 19 XI 1960 до 19 V 1966 – старшина оперативного обліку 2-ї секції II відділу бюро «Ц» МВС. З 1 VI 1966 – старшина оперативного обліку V відділу в бюро «Ц» МВС. З 1 IV 1968 – старшина IV відділу в бюро «Ц» МВС. З 1 IV 1972 до 30 I 1973 – інспектор групи аналізу та інформації бюро «Ц» МВС. Згодом звільнений. *(АІНП 0218/315).*

[2] Сорока Павлина або Чайковська Павлина (нар. 9 IV 1927, с. Селиська Перемиського повіту Підкарпатського воєводства – ?), пс. «Галя». Освіта: 6 кл. початкової школи, 2 р. торговельної школи (1942–1944). Працювала хатньою робітницею в одному з сіл Перемиського повіту. Лютий 1946 – роздобула фальшиві документи на ім'я Чайковської Павлини. Влітку 1946 почала співпрацювати з підпіллям ОУН-Б у Перемиському повіті. У Перемишлі робила закупи для підпілля, розповсюджувала його листівки, перевозила документи та пропагандистську літературу. Наприкінці серпня 1947 затримана і допитана працівниками УГБ Польщі в м. Вроцлаві. Передана НКВС. Засуджена в м. Києві до 25 р. ув'язнення. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 195).*

Nr 47

24 września 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Pauliny Soroki, ps. „Hala", na temat jej działalności w OUN

[a-]Nr akt.....[-a]

[a-]Protokół
przesłuchania podejrzanego[-a]

Legnica, [a-]dnia[-a] 24 września [a-]194[-a]7 [a-]r.[-a]

[a-](Nazwisko, imię oraz stopień służbowy of[icera] śl[edczego])[-a] Marzec Jerzy[1], [a-]oficer śledczy[-a] Woj[ewódzkiego] Urzędu [a-]Bezpieczeństwa Publicznego w[-a]e Wrocławiu, [a-]przesłuchał w charakterze podejrzanego[-a]:

[a-]Nazwisko i imię[-a]: [b-]Soroka[-b] Paulina vel Czajkowska, ps. „Hala"[2]
[a-]Imiona rodziców[-a]: Aleksander, Anna z d. Semik
[a-]Data i miejsce urodzenia[-a]: 9 IV 1927 r., Siedliska[c], pow[iat] Przemyśl (USRS)
[a-]Miejsce zamieszkania[-a]: Jelenia Góra, ul. Nadbrzeżna nr 61
[a-]Narodowość[-a]: Ukrainka
[a-]Wyznanie[-a]: greckokat[olickie]
[a-]Obywatelstwo[-a]: polskie
[a-]Zawód[-a]: rolniczka
[a-]Zajęcie[-a]: bez zajęcia

[a-a] *Druk formularza.*
[b-b] *Zapisano wersalikami.*
[c] *Było: Siedlisko.*

[1] Jerzy Marzec (ur. 26 X 1925, zm. 30 XII 1995 w Warszawie), chor. (1947), mjr MO (22 VII 1972); od lutego do kwietnia 1945 urzędnik w Referacie Mobilizacyjnym w RKU; od 10 IV do 29 IX 1945 uczestnik kursu podchorążych w OSPiech. nr 1 w Krakowie, następnie służył w 7. zapasowym pp; od października 1945 mł. oficer śledczy w Sekcji 1 PUBP we Wrocławiu; od 9 I do 1 VII 1946 oficer śledczy w PUBP w Oławie; od 1 VIII 1946 do 1 V 1950 st. oficer śledczy w Sekcji 2 WUBP we Wrocławiu; od 18 VI 1951 zca naczelnika wydz. WUBP w Katowicach; od 13 XII 1951 uczestnik kursu w Szkole Aktywu Kierowniczego MBP; od 12 VIII 1952 kierownik Sekcji 1 Wydz. IV Dep. MBP; od 5 IV 1955 do 29 XII 1956 kierownik grupy śledczej Wydz. III Dep. VII MBP; 31 XII 1956 zwolniony ze służby; 10 VII 1957 powtórnie przyjęty jako oficer śledczy Biura Śledczego; od 1 IX 1958 do 21 VII 1960 słuchacz dwuletniej Szkoły Podwyższania Kwalifikacji Funkcjonariuszy Służby CW MSW w Legionowie; od 30 IX 1960 oficer śledczy Wydz. II MSW; od 19 XI 1960 do 19 V 1966 oficer ewidencji operacyjnej Sekcji 2 Wydz. II Biura „C" MSW; od 1 VI 1966 oficer ewidencji operacyjnej Wydz. V w Biurze „C" MSW; od 1 IV 1968 oficer Wydz. IV w Biurze „C" MSW; od 1 IV 1972 do 30 I 1973 inspektor Grupy Analiz i Informacji Biura „C" MSW, następnie zwolniony. AIPN, 0218/315.

[2] Paulina Soroka vel Czajkowska (ur. 9 IV 1927 w Siedliskach, pow. przemyski), ps. „Hala". W l. 1942–1944 uczyła się w szkole handlowej; pracowała jako pomoc domowa w pow. przemyskim; od lutego 1946 posługiwała się fałszywymi dokumentami na nazwisko Pauliny Czajkowskiej; od lata 1946 współpracowała z OUN w pow. przemyskim – robiła zakupy dla podziemia w Przemyślu, roznosiła ulotki, przewoziła dokumenty i literaturę propagandową. Pod koniec sierpnia 1947 zatrzymana i przesłuchiwana przez funkcjonariuszy UBP we Wrocławiu; przekazana Sowietom i skazana w Kijowie na 25 lat więzienia. *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni...*, s. 195.

[a-]Місце проживання[-a]: Єлена Гура, вул. Набережна, № 61.
[a-]Національність[-a]: українка.
[a-]Громадянство[-a]: польське.
[a-]Віросповідання[-a]: греко-кат[олицьке].
[a-]Рід занять[-a]: безробітна.
[a-]Фах[-a]: сільське господарство.
[a-]Освіта[-a]: 6 кл[асів] початкової шк[оли], 2 роки торговель[ної школи].
[a-]Приналежність до РВК[-a]: –
[a-]Військове звання[-a]: –
[a-]Відношення до військової служби[-a]: –
[a-]Сімейний стан[-a]: не одружена.
[a-]Майно:[-a] відсутнє.
[a-]Відзнаки й нагороди[-a]: не має.
[a-]Судимість[-a]: зі слів – не судима.

Пит[ання]: Розкажіть свою біографію.

Відп[овідь]: Я народилася у родині селянина, який мав 5 моргів землі. До початкової школи ходила в Аксманичах[г]. У 1941 р. закінчила 6-кл[асну] початкову школу. Мій старший брат Федір удома займався сільським господарством, а Славка[г] в 1942 [р.] німці забрали у «Буденгаузен»[3]. У 1942 р. я почала ходити до Перемиської торговельної школи на Словацького, 20 (я тоді мешкала у Перемишлі по вул. Потоцького, в уродженки Селиська Марії Горечко).

Влітку 1943 р. брат Славко[г] втік з «Боденгаузена»[4], куди точно – не знаю. У червні 1944 р. я закінчила 2-й клас торговельної школи (навчання відбувалося українською). Далі повернулася додому й залишалася в батьків аж до приходу радянської армії. В липні 1944 [р.] брат Федір був призваний у Червону армію й загинув на фронті. Про брата Славка[г] теж запитували, бажаючи його мобілізувати до війська, але ми не знали, де він перебуває, й не мали від нього жодної звістки. Через відсутність брата ми боялися, щоб нас не переселили вглиб СРСР, тож я в жовтні 1944 р. пішла з дому і перейшла кордон у бік Коровників Перемиського пов[іту]. Там я найнялася на роботу до якогось хазяїна на прізвище Аксоманицький і пропрацювала в нього хатньою робітницею до лютого 1946 р.

У серпні 1945 р. я вперше зустрілася з братом Славком, який (через кого саме – я точно не знаю), дізнався, що я там працюю. Я розповіла йому, чому пішла з дому, на що він відповів, що працює в Перемишлі столяром. За увесь час, поки працювала в Коровниках (до лютого місяця 1946 р.) він відвідував мене кілька разів. На останній зустрічі в Коровниках дав мені

[г] *Було:* Яксмаміницах.
[г] *Було:* Стефко.
[3] Мабуть Баденхаузен.
[4] Див. примітку 3.

[a-]Przynależność do RKU[-a]: —

[a-]Wykształcenie[-a]: 6 kl[as] szk[oły] powszechnej, 2 lata handl[owej]

[a-]Stosunek do służby wojskowej[-a]: —

[a-]Stopień wojskowy[-a]: —

[a-]Stan rodzinny[-a]: wolna

[a-]Stan majątkowy:[-a] nie posiada

[a-]Odznaczenia i ordery[-a]: nie posiada

[a-]Karalność[-a]: ze słów niekarana

Pyt[anie]: Opowiedzcie swój życiorys.

Odp[owiedź]: Urodziłam się jako córka rolnika na 5 morgach ziemi. Do szkoły powszechnej chodziłam w Jaksmanicach[d] i w 1941 r. ukończyłam 6-cio kl[asową] szkołę powszechną; starszy mój brat Teodor pracował w domu na roli, a Sławko został w 1942 zabrany przez Niemców do „Budenhausen"[3]. Ja w 1942 r. zaczęłam uczęszczać do szkoły handlowej w Przemyślu przy [ul.] Słowackiego nr 20; mieszkałam wtedy u Horeczko Marii w Przemyślu, ul. Potockiego, pochodziła ona z Siedlisk.

W lecie 1943 r. brat Sławko[e] uciekł z „Bodenhausen[4]", gdzie udał się – nie wiem. W czerwcu 1944 r. ukończyłam 2 klasę szkoły handlowej, gdzie nauczano w języku ukraińskim, i udałam się do domu, gdzie pozostałam u rodziców, aż do przyjścia armii radzieckiej. W lipcu 1944 brat Teodor został powołany do Armii Czerwonej i zginął na froncie; o brata Sławkę[e] rozpytywano, chcąc go zabrać do wojska, ale my nie znaleźliśmy jego miejsca pobytu ani nie mieliśmy żadnego znaku życia od niego. Z powodu nieobecności brata obawialiśmy się, aby nas nie przesiedlono w głąb ZSRR i ja w miesiącu październiku 1944 r. poszłam z domu, i przeszłam granicę, udając się do Krównik, pow[iat] Przemyśl, gdzie przyjęła[m] pracę u niejakiego gospodarza nazwiskiem Aksomanicki; u niego pracowałam jako pomoc domowa, aż do miesiąca lutego 1946 r.

W sierpniu 1945 r. spotkałam się po raz pierwszy z bratem Sławkiem, który nie wiem dokładnie przez kogo dowiedział się, że ja tam pracuję; w rozmowie z nim opowiedziałam mu o powodach mojego odejścia z domu, na co on powiedział, że pracuje w Przemyślu jako stolarz. Podczas mej pracy w Krównikach do miesiąca lutego 1946 r. odwiedził mnie kilka razy; przy ostatnim widzeniu się z nim w Krównikach dał mi [f-]fałszywy dokument (kennkartę) na nazwisko Czajkowska Paulina. Wtedy jeszcze nie wiedziałam, że brat jest w lesie[-f]. W m[iesią]cu lutym 1946 r. Aksomanicki został repatriowany do ZSRR, a ja udałam się w poszukiwaniu pracy do Łyżyc, tam pytałam się kobiet o pracę. Jedna z nich

---

[d] *Było:* Jaksaminicach.

[e] *Było:* Stefko.

[f-f] *Podkreślono odręcznie.*

[3] Być może Badenhausen.

[4] Zob. przypis 3.

л-підроблений документ (кенкарту) на ім'я Чайковської Павлини. Тоді я ще не знала, що брат перебуває в лісі-д. В лютому 1946 р. Аксманицького репатріювали до СРСР, а я в пошуках роботи подалася в Лижичі. Там стала допитуватися про неї у жіночок. Одна з них сказала, що можу отримати роботу л-в Стеця Антона-л5 у Негрибках[е] Перемиського пов[іту]. Я вирушила до Стеця в Негрибки[с] й там погодилися взяти мене на роботу хатньою робітницею. У квітні 1946 р. прийшла до мене д-незнайома жінка, вручила листа від брата, в якому він мені писав, щоб я з цією жінкою приїхала до нього у Корманичі[ж]-л. Як тільки ми з супутницею туди дісталися, вона попросила почекати її на лавочці біля однієї з хат, а сама кудись пішла. За хвилину прийшов брат, одягнений у німецьку військову уніформу, з автоматом і пістолетом. Він повідомив, що перебуває у лісі з повстанцями, а також поцікавився, як мені д-працюється в Стеця-д і т. п. Домовилися з ним зустрітися знову через два тижні. Він дав 500 злотих і попросив купити пачку канцелярського паперу, олівці, кальку й стрічку для друкарської машинки, а також дещо з дрібниць повсякденного вжитку, як-от мило.

Впродовж тижня я купила все, що треба. У неділю пішла до Корманичів, зустрілася з братом і передала йому. Колеги, які були з ним, називали його «Птахом». На моє питання, що це слово означає, брат пояснив, що це такий його псевдонім. Під час моєї роботи в Стеця Антона, з березня 1946 р. по жовтень 1946 р., я нікуди не виїжджала. З братом зустрічалася досить часто, близько 10-и разів. д-Улітку 1946 р. під час розмови з Ольгою Стець я їй сказала, що в мене в лісі брат і що я з ним зустрічаюся у Корманичах. На це вона мені [відповіла], що також має в лісі знайомого, псевдонім якого «Нестор»[6]. Одного разу, десь у травні (коли точно – не пам'ятаю), як ми разом із нею були у корманицькій церкві, побачили «Нестора». Супутниця розмовляла з «Нестором», а я з братом. Була вона зі мною й ще раз у Корманичах (коли точно – теж не пам'ятаю), але про те, що між нами спільного, нічого не говорила-д.

Пит[ання]: Скільки разів Ви в Перемишлі ходили за покупками для Організації й які ще її завдання виконували?

Відп[овідь]: У Перемишлі я робила закупи для Організації десь 5 разів. Придбані речі завжди передавала братові на зустрічах у Корманичах. На його прохання кілька разів носила заряджати акумулятор до електротехнічної

д-д *Підкреслено від руки.*

е *Було:* Нехипші.

с *Було:* Нехипскі.

ж *Було:* Кармаництъ. *Так у всьому документі.*

5 Стець Антон (нар. 30 V 1900, Негрибка – пом. 12 I 1948). Голова СЛ в Негрибці. Заарештований 30 VII 1947. Обвинувачений у співпраці з УПА. Слідство припинене 18 IX 1947. *(АІНП Ж, 107/693, т. 3; АІНП Ж, 65/4, т. 2, Реперторіум Рг Військової районної прокуратури у Ряшеві; АІНП Ж, 50/3, Контрольна книга облікового бюро ВУГБ у Ряшеві за 1946–1947 рр.; АІНП Ж, 50/4, Опис справ, що велися ВУГБ у Ряшеві у 1946–1947 рр.).*

6 Ймовірно Лазур чи Лазор Владислав, член УПА «Нестор». В ніч із 6 на 7 I 1946 брав участь в нападі на відділи ВП у Бірчі Перемиського пов. *(АІНП 0182/151 т. 1, л. 89).*

powiedziała mi, że pracę mogę otrzymać [f-]u Steca Antoniego[-f5] w Nehrybce[g], pow[iat] Przemyśl.

Ja udałam się do Nehrybki[h] do Steca, zgodzili się przyjąć mnie do pracy w charakterze pomocy domowej. W kwietniu 1946 r. przyszła do mnie [f-]nieznana mi kobieta, wręczając mi list od brata, w którym pisał mi, bym z tą kobietą przyszła do niego do Kormanic[i-f]. Przychodząc do Kormanic zostaliśmy przed jednym domem; kobieta odeszła polecając mi usiąść na ławce przed domem i czekać na brata. Za chwilę przyszedł brat ubrany w niemiecki mundur wojskowy z bronią – automatem i pistoletem; powiedział mi, że wte[d]y, że jest w lesie w partyzantce, pytał się mnie jak mi się [f-]pracuje u Steca[-f] itp. W czasie tego spotkania umówiłam się z nim spotkać za dwa tygodnie. Na następnym spotkaniu dał mi 500 zł, polecając mu kupić paczkę papieru kancelaryjnego, ołówki, kalkę maszynową i taśmę do maszyn i inne drobiazgi codziennego użytku, jak mydło.

Ja, przyniósłszy w tygodniu zakupy, poszłam w niedzielę do Kormanic, spotkałam się z bratem i oddałam mu zakupione artykuły; byli z nim wtedy koledzy, którzy wołali na brata „Ptach", ja się go zapytałam co to znaczy, on na to, że to jest jego pseudonim. Przez czas mej pracy u Steca Antoniego od marca 1946 r. do października 1946 r. nigdzie nie wyjeżdżałam. Z bratem spotykałam się dość często, około 10 razy. [f-]W lecie 1946 r. w czasie rozmowy z Olgą Stec powiedziałam jej, że mam w lesie brata i że spotykam się z nim w Kormanicach, ona na to, że też ma w lesie znajomego, ps. „Nestor"[6]. Raz w maju poszła razem ze mną do Kormanic na majówkę do cerkwi i spotkałyśmy „Nestora", ona rozmawiała z „Nestorem", a ja z bratem; była ona ze mną jeszcze raz w Kormanicach, nie pamiętam dokładnie kiedy to było, spotkała się wtedy, nie mówiła mi ona nic o tym, co ją z nimi łączy[-f].

Pyt[anie]: Ile razy robiliście zakupy dla organizacji w Przemyślu i jakie jeszcze zadania wykonywaliście?

Odp[owiedź]: Zakupy dla organizacji robiłam w Przemyślu około 5 razy. Zawsze rzeczy zakupione oddawałam bratu na spotkaniach w Kormanicach, kilka razy otrzymałam od brata akumulator, który nosiłam do naładowania do Przemyśla do warsztatu elektrotechnicznego obok stacji. Odbywało to się w ten sposób, że akumulator odwożono do Przemyśla furmanką z mlekiem, a ja odbierałam go na postoju przed mleczarnią w Przemyślu przy [f-]ul. Słowackiego i nosiłam do

---

[g] *Było:* Nechypsze.

[h] *Było:* Nechypski.

[i] *Było:* Karmanic. *Tak w całym dokumencie.*

[5] Antoni Stec (ur. 30 V 1900 w Nehrybce, zm. 12 I 1948). Prezes SL w Nehrybce; aresztowany 30 VII 1947; oskarżony o współpracę z UPA; 18 IX 1947 śledztwo umorzono. AIPN Rz, 107/693, t. 3; AIPN Rz, 65/4, t. 2, Repertorium Pr. Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie; AIPN Rz, 50/3, Księga kontrolna Biura Ewidencji WUBP w Rzeszowie za lata 1946–1947; AIPN Rz, 50/4, Terminarz spraw prowadzonych przez WUBP w Rzeszowie w latach 1946–1947.

[6] Prawdopodobnie Władysław Łazur lub Łazor, członek UPA, ps. „Nestor"; w nocy z 6 na 7 I 1946 brał udział w ataku na oddziały WP stacjonujące w Birczy, pow. przemyski. AIPN, 0182/151 t. 1, k. 89.

майстерні, що біля станції в Перемишлі. Це відбувалося так. Акумулятор на підводі з молоком везли в Перемишль, на стоянці перед молочарнею, що по д-вул. Словацького, я його забирала й несла на підзарядку. Заряджений акумулятор забирала цією саме підводою, яка поверталася, й потім передавала братові у Корманичах. Кілька разів у даній справі мені допомагала Ольга Стець, пс. «Луна»-д.

Пит[ання]: Що Вам відомо про «Бурлачку» та її співпрацю з Ольгою Стець, пс. «Луна»?

Відп[овідь]: д-Ольга Стець, пс. «Луна», говорила мені, що приходить до неї дівчина, пс. «Бурлачка», але про її діяльність я не маю уявлення. Одного разу я її бачила в Перемишлі, але з нею не розмовляла-д.

Пит[ання]: Які листи Ви отримували від Ольги Стець, до кого та які їй передавали?

Відп[овідь]: Здається, десь у д-липні 1946 р. я отримала від Ольги Стець у Перемишлі дві штафети (один лист – до «Лугового», інший – до «Орлана»). Обидва листа я передала моєму братові «Птахові» в Корманичах. Коли точно – не пам'ятаю. Влітку 1946 р. отримала від брата штафету до «Бурлачки», яку передала Ользі Стець, а вона повинна була її доставити «Бурлачці»-д.

Пит[ання]: Хто й скільки разів приходив до Вас і до Ольги Стець, пс. «Луна», у Негрибки[з]?

Відп[овідь]: До нас у Негрибки[и] не приходив ніхто з тих, хто пов'язаний з нами організаційно, чи про кого я б знала, що він є членом Організації.

Пит[ання]: Коли саме Ви познайомилися з Ольгою Стець?

Від[повідь]: Узимку 1946 р., коли я перебувала в Козьоринської Анни у Станіславчику[і] (там також була дружина в домі Андрушко Ольга), я застала д-Ольгу Стець-д, поговорила з нею і дізналася, що вона з д-Негрибок[и-д].

Пит[ання]: Під час роботи в Стеця кому Ви носили штафети брата?[ї]

Відп[овідь]: Улітку 1946 р. я носила (певно десь два рази) штафети від «Птаха» Козьорин[сь]кій Анні до Станіславчика Перемиського пов[іту].

Пит[ання]: Як довго Ви працювали в Стеця Антона, чому від нього пішли і куди?

Відп[овідь]: У Антона Стеця я працювала до кінця жовтня 1946 р. Пішла через те, що робота в полі закінчилася, а в домі не було що робити. Повністю від Стеця я не виселилася, залишила там свої речі, тож часто туди заходила. А перебувала то в Козьоринської Анни в Станіславчику, то в солтиса Буховського в Корманичах (за допомогою брата «Птаха»). А ще я хотіла трохи пожити в Катерини Гатас у Сельці, але вона не погодилася мене прийняти.

[з] *Було:* Негрипки.

[и] *Було:* Негрипської.

[і] *Було:* Станіславчиків.

[ї] *Було:* до брата.

naładowania, a naładowany zabierałam wracającą furmanką i oddawałam bratu do Kormanic. Kilka razy pomagała mi w tym Olga Stec, ps. „Łuna”-f.

Pyt[anie]: Co Wam wiadomo o „Burłaczce” i jej współpracy z Olgą Stec, ps. „Łuna”?

Odp[owiedź]: f-Olga Stec, ps. „Łuna” mówiła mi, że przychodzi do niej dziewczyna, ps. „Burłaczka”, ale ja jej działalności nie znam; raz widziałam ją obok w Przemyślu, ale z „Burłaczką” nie rozmawiałam-f.

Pyt[anie]: Jakie listy otrzymywaliście od Olgi Stec, do kogo, jakie jej przekazywaliście?

Odp[owiedź]: Zdaje mi się, że było to w miesiącu f-lipcu 1946 r. Otrzymałam od Olgi Stec w Przemyślu dwie sztafety (listy jeden do „Łuhowego”, drugi do „Orłana”), obydwie przekazałam mojemu bratu „Ptachowi” w Kormanicach, dokładnie nie pamiętam kiedy. W lecie 1946 r. otrzymałam od brata sztafetę do „Burłaczki”, którą przekazałam Oldze Stec, a ta miała ją doręczyć „Burłaczce”-f.

Pyt[anie]: Kto [i] ile razy przychodził do Nehrybki[j] do Was i do Olgi Stec, ps. „Łuna”?

Odp[owiedź]: Do nas do Nehrybki[k] nie przychodził nikt związany z nami pracą organizacyjną lub o którym bym wiedziała, że jest członkiem organizacji.

Pyt[anie]: Kiedy właściwie poznali[ś]cie się z Olga Stec?

Odp[owiedź]: Zimą 1946 r., będąc u Kozioryńskiej Anny [w] Stanisławczyku[l], była również żona w domu Andruszko Olga, zastałam tam f-Olgę Stec-f, brałam udział w rozmowie i dowiedziałam się, że ona jest z f-Nehrybki[k]-f.

Pyt[anie]: W czasie, [w] którym pracowaliście u Steca, do kogo nosiliście sztafety od[m] brata?

Odp[owiedź]: W lecie 1946 r. nosiłam, zdaje mi się, dwa razy sztafetę od „Ptacha” do Kozioryń[s]kiej Anny do Stanisławczyka, pow[iat] Przemyśl.

Pyt[anie]: Jak długo pracowaliście u Steca Antoniego, dlaczego od niego odeszliście i gdzie się udaliście?

Odp[owiedź]: U Steca Antoniego pracowałam do końca października 1946 r., odeszłam z powodu, że praca w polu się skończyła, a w domu nie było co robić. Zasadniczo od Steca nie wyprowadziłam się, zostawiłam u niego swoje rzeczy, ale często do niego przychodziłam, przebywałam u Kozioryńskiej Anny w Stanisławczyku, u Buchowskiego, sołtysa w Kormanicach, u którego ulokował mnie brat „Ptach”. Chciałam mieszkać również u Hatas Katarzyny w Sielcu, ale ona nie zgodziła się na przyjęcie mnie.

Tak przebyłam do miesiąca lutego 1947 r., kiedy to spotkałam się w Kormanicach z bratem i Tymocz[k]o Ireną, ps. „Chrystia”, która pojechała do brata widocznie w sprawach organizacyjnych, dokładnie nie jestem tego pewna. Brat mój, „Ptach”, polecił mi z „Chrystią” pojechać do Krynicy celem poszukania

---

[j] *Było:* Nehrypski.
[k] *Było:* Nehrypskiej.
[l] *Było:* Stanisławczyków.
[m] *Było:* do.

Так тривало до лютого місяця 1947 р., коли я зустрілася в Корманичах з братом і Тимоч[к]о Іриною-«Христею» (вона поїхала до брата напевно з приводу якихось організаційних справ, але точно в цьому я не впевнена). Мій брат «Птах» сказав їхати з «Христею» до Криниці на пошуки роботи. Ми поїхали через Т[а]рнів, Сторожі, Новий Санч, Мушину, дісталися до Криниці, а там «Христя» завела мене до якихось Смішкевичів – мешканців вілли «Марія-Анна». При цьому «Христя» не використовувала пароль, бо знала їх особисто, я теж ніякого паролю, узгодженого зі Смішкевичами, не знаю, як і не знаю, чи був він узагалі. Там ми обидві переночували. Наступного дня пішли у місто. «Христя» перебувала в якомусь санаторії й сказала, що не можна знайти роботу. Я їй повідомила, що знаю адресу батькового брата в Теплицях і поїду до нього, на що «Христя» погодилася. Я поїхала до Теплиць, а «Христя» лишилася в Криниці. Проте вона зауважила, що в Криниці довго не буде, як тільки трапиться нагода, то виїде, але куди – не говорила.

Зайшовши в Теплицях до будинку на вул. М'ярки, 10, дядька я не застала (його звати Степан Ходновський), а його господиня повідомила, що він виїхав рік тому, тож не знає, де він тепер. Із Теплиців я повернулася в Перемишль, далі зустрілася з братом у Керманичах і сказала йому, що в Криниці роботи не знайшла, як також не знайшла дядька в Теплицях. Кілька днів я жила в Стеця в Негрибці[й], після чого два тижні мешкала в солтиса Бахівського[к] у Корманичах.

У березні 1947 р. (наприкінці місяця) до брата знову приїхала «Христя». Вона бувала в Корманичах, а ночувала в Княжичах[л], у кого саме – не знаю.

Вона мені тоді сказала, що підшукала для мене роботу в однієї вчительки у Фльоринці біля Грибова Новосанчівського пов[іту]. Тоді ми поїхали до Грибова. Там ненадовго зупинилися у знайомого «Христі», який є адвокатом, і пішли до села Фльоринка.

Пит[ання]: Назвіть прізвище цього адвоката, прикмети й опишіть місце його проживання.

Відп[овідь]: Прізвища цього адвоката я не знаю. Він середнього зросту, блондин, має прямий ніс, продовгувате обличчя. Від вокзалу в Грибові ми йшли якоюсь площею і потім вулицями, назв яких я не пам'ятаю. Адвокат мешкає в чотириповерховій кам'яниці, на третьому чи четвертому поверсі, в лівому крилі, двері засклені непрозорим склом. «Христя» говорила, що він поляк.

Пит[ання]: В кого Ви бували у Фльоринці?

Відп[овідь]: У Фльоринці ми були в учительки, яка мешкає у будинку біля школи. Вона середнього зросту, шатенка, має сірі очі, овальне обличчя, волосся зачісує у валик. У цієї вчительки я перебувала три дні, а «Христя»

[й] *Було:* Негрипці.

[к] *Вище:* Буховського.

[л] *Було з орфографічною помилкою.*

pracy; wyjechałyśmy obie, jadąc przez T[a]rnów, Stróże, Nowy Sącz, Muszynę do Krynicy, gdzie „Chrystia" zaprowadziła mnie do niejakich Smiszkiewiczów, mieszkających w Krynicy [w] willi „Maria Anna"; „Chrystia" żadnego hasła nie używała, gdyż znała ich osobiście. Ja hasła umówionego ze Smiszkiewiczami nie znam, nie wiem, czy takowe mieli umówione i z kim. Tam przenocowałyśmy obydwie. Na drugi dzień poszłyśmy na miasto, „Chrystia" była w jakimś sanatorium i powiedziała, że nie można dostać pracy, ja jej wtedy powiedziałam, że mam adres do brata ojca w Cieplicach i pojadę do niego, na co „Chrystia" się zgodziła. Ja pojechałam do Cieplic, a „Chrystia" została w Krynicy. Powiedziała mi jednak, że w Krynicy długo nie będzie, tylko też wyjedzie, gdzie – nie mówiła.

Będąc w Cieplicach przy ul. Miarki nr 10, wujka nie zastałam, nazwisko jego jest Chodnowski Stefan. Gospodyni domu jego powiedziała, że wyjechał rok temu i nie wie, gdzie przebywa. Z Cieplic pojechałam z powrotem do Przemyśla, spotkałam się z bratem w Kormanicach, powiedziałam mu, że w Krynicy pracy nie znalazłam, jak również nie znalazłam wujka w Cieplicach. Przez parę dni mieszkałam u Steca w Nehrybce[n], potem przeniosłam się do Kormanic, gdzie przez dwa tygodnie mieszkałam u sołtysa Bachowskiego[o]. W marcu 1947 r. (przy końcu) przyjechała znowu „Chrystia" do brata; była w Kormanicach, a nocowała w Kniażycach[p], u kogo – nie wiem.

Powiedziała mi ona wtedy, że postarała się dla mnie o pracę u jednej nauczycielki we Florynce k[oło] Grybowa, pow[iat] Nowy Sącz. Wtedy pojechałyśmy obie do Grybowa. Tam zatrzymałyśmy się na krótko u znajomego „Chrystii", który jest adwokatem, i poszłyśmy do wsi Florynka.

Pyt[anie]: Podajcie nazwisko owego adwokata, rysopis i opiszcie miejsce jego zamieszkania.

Odp[owiedź]: Nazwiska tego adwokata nie znam. Jest on średniego wzrostu, blondyn, nos prosty, twarz pociągła. Od dworca w Grybowie przechodziłyśmy przez jakiś plac i następnie ulicami, których nazw nie pamiętam. Mieszka on w kamienicy trzypiętrowej, na drugim lub trzecim piętrze, po lewej stronie, drzwi oszklone mlecznym szkłem. „Chrystia" mówiła, że jest on Polakiem.

Pyt[anie]: U kogo byłyście we Florynce?

Odp[owiedź]: We Florynce byłyśmy u nauczycielki, która mieszka w domu obok szkoły. Jest ona średniego wzrostu, szatynka, oczy szare, twarz owalna, włosy czesze w wałek. U tej nauczycielki byłam trzy dni; „Chrystia" odeszła, mówiąc, że ma się z kimś spotkać, wróciła za dwa dni.

Ja jej powiedziałam, że namyślę się, może będę pracować u tej nauczycielki albo pojadę na zachód, nauczycielce zaś powiedziałam, że muszę jechać do Kormanic po wymeldowanie. „Chrystia" napisała sztafetę do „Ptacha" i ja odjechałam, a „Chrystia" została we Florynce.

---

[n] *Było:* Nehrypce.
[o] *Wyżej:* Buchowskiego.
[p] *Było:* Kniarzycach.

кудись ходила, сказавши, що повинна з кимось зустрітися. Повернулася вона через два дні.

Я їй сказала, що мушу вирішити, чи працюватиму в цієї вчительки чи поїду на захід, а вчительці повідомила, що мушу їхати до Корманичів, щоб виписатися. «Христя» написала штафету «Птахові» і я зітхнула з полегшенням, що «Христя» залишається у Фльоринці.

Приїхавши до Корманичів, я на зустрічі у солтиса Бахівського з братом віддала йому штафету, а сама зам[ешкала] в Бахівського аж до часу свого виїзду на захід, тобто до квітня 1947 р.

У квітні 1947 р. я отримала від брата пакет, адресований «Христі». Його я занесла до Пацули, що проживав у Перемишлі по вул. Лукасінського (другий дім праворуч, якщо йти з вул. Словацького, Іп.). З Пацулою я познайомилася взимку минулого року, як переходила з його братом із Корманичів до Перемишля та зайшла до його дому зігрітися. Пацулі я сказала, що за цим папером прийде моя подруга, тож щоб він їй його віддав.

Оскільки будинок Пацули я «Христі» вже колись показувала, вона чи «Мирочка» мали б там забрати пакет. Але чи забрали вони цей пакет, я не знаю, бо в той час уже виїхала до Єленої Гури. З «Мирочкою» особисто я не знайома і ніколи її не бачила, лише брат розповідав, що вона блондинка.

Пит[ання]: Як дійшло до Вашого виїзду в Єлену Гуру, з яким завданням [і] до кого Ви їздили?

Відп[овідь]: Я особисто запропонувала братові, що поїду на захід шукати собі роботу. Брат порадив мені їхати до Єленої Гури, бо має адресу якогось Крупи Станіслава, де я зможу зупинитися. Ще він сказав, що в нього перебуває «Зоя», з якою я познайомилася в Ольги Стець у Перемишлі. Затим він мені вручив пакет із листівками невідомого змісту, й доручив їх розповсюдити (в яких саме місцевостях я мала це зробити, не сказав). Брат дав мені на дорогу 3000 злотих і я виїхала. Прибувши до Єленої Гури у квітні м[іся]ці 1947 р., я пішла шукати вул. Набережну, 61. Там застала дружину Крупи та «Зою» (першу знаю ще з Аксманичів[м]). Я попросила дружину Крупи, щоб дозволила в неї залишитися, поки не знайду собі роботу. Дружина Крупи погодилася, до того ж, зауважила, що їй теж треба хтось для допомоги в домашніх справах, так що я в неї залишилася. За тиждень після [мого] приїзду з нею стався нещасний випадок – вона зламала праву руку.

Листівки, які я привезла, в мене забрала «Зоя» й завезла у Пташин[7] до «Малуші». В Єленій Гурі я мешкала й працювала в Крупи аж до дня арешту, тобто до 21 VIII 1947 р.

Пит[ання]: Від кого Ви очікували листа в Єленій Гурі?

Відп[овідь]: Я чекала на лист від Марисі. Це «Марічка», з якою я бачилася під час зустрічі з братом. [Але, хоча вона] говорила, що постарається

[м] *Було:* Яксаманіц.

[7] Від 1946 – Войцешице.

Przyjechawszy do Kormanic, spotkałam się z bratem u sołtysa Bachowskiego, oddałam bratu sztafetę, a sama zam[ieszkałam] u Bachowskiego aż do czasu swojego wyjazdu na zachód, t[o] j[est] do miesiąca kwietnia 1947 r.

W kwietniu 1947 r. otrzymałam od brata pakiet z adresem: „Chrystia", który to pakiet zaniosłam do Pacuły, zam[ieszkałego] w Przemyślu, ul. Łukasińskiego (drugi dom na prawo, idąc z ul. Słowackiego, I p[iętro]). Pacułę poznałam zimą ubiegłego roku, kiedy jadąc z jego bratem z Kormanic do Przemyśla, wstąpiliśmy do jego domu ogrzać się. Pacule powiedziałam, że po ten papier przyjdzie moja koleżanka, żeby jej wydał.

Ja „Chrystii" pokazałam raz dom Pacuły i ona sama albo ps. „Myroczka" miały odebrać pakiet. Czy pakiet ten odebrały, nie wiem, gdyż w międzyczasie wyjechałam do Jeleniej Góry. „Myroczki" osobiście nie znam i nie widziałam jej nigdy, brat opowiadał mi o niej, że jest blondynką.

Pyt[anie]: Jak doszło do Waszego wyjazdu do Jeleniej Góry i z jakim zadaniem, do kogo wyjechaliście?

Odp[owiedź]: Ja sama zaproponowałam bratu, że pojadę na zachód, celem poszukania sobie pracy. Brat poradził mi jechać do Jeleniej Góry, gdyż ma adres do niejakiego Krupy Stanisława i tam będę mogła się zatrzymać. Powiedział mi również, że jest tam „Zoja", którą ja poznałam w Przemyślu u Olgi Stec. Dalej dał mi pakiet z ulotkami (treści ich nie znam), które polecił mi rozrzucić nie wymieniając miejscowości, w których mam je rozrzucić. Brat dał mi na drogę 3000 zł i wyjechałam. Przyjechawszy do Jeleniej Góry w m[iesią]cu kwietniu 1947 r. poszłam pod wskazany adres, ul. Nadbrzeżna nr 61. W mieszkaniu była żona Krupy i „Zoja"; pierwszą znam jeszcze z Jaksmanic[r]; prosiłam Krupową, by mi pozwoliła zatrzymać się pewien czas u niej, dopóki nie znajdę sobie pracy. Krupowa się zgodziła mówiąc, że sama potrzebuje kogoś do pomocy w domu, wobec czego zostałam u niej, zwłaszcza, że za tydzień po przyjeździe uległa wypadkowi, łamiąc prawą rękę.

Ulotki, które przywiozłam, zabrała ode mnie „Zoja" i zawiozła do Ptaszyna[7] do „Małuszy". W Jeleniej Górze u Krupy mieszkałam i pracowałam aż do dnia zatrzymania, t[o] j[est] 21 VIII 1947 r.

Pyt[anie]: Od kogo oczekiwaliście listu w Jeleniej Górze?

Odp[owiedź]: Ja oczekiwałam listu od Marysi. „Mariczka", z którą widziałam się w czasie spotkania z bratem, mówiła mi, że postara się dla mnie o pracę, to wtedy napisze do mnie na adres Krupy, ale listu od niej do czasu zatrzymania nie dostałam.

Pyt[anie]: Będąc u Krupy w Jeleniej Górze, z kim utrzymywaliście korespondencję?

Odp[owiedź]: Będąc u Krupy w Jeleniej Górze, korespondowałam z Koziorýńską Anną, zam[ieszkałą] w Zęgorzycach, poczta Łoberz[8], woj[ewództwo]

---

[r] *Było:* Jaksamanic.

[7] Od 1946 Wojcieszyce.

[8] Prawdopodobnie Zagórzyce, gm. Łobez.

підшукати для мене роботу, а потім напише мені на адресу Крупи, листа від неї до часу затримання я не одержала.

Пит[ання]: Від кого Ви отримували листи під час перебування у Крупи в Єленій Гурі?

Відп[овідь]: Коли я перебувала у Крупи в Єленій Гурі, то листувалася з Козьоринською Анною, жителькою Зенґожиців[8] (пошта Лобез, Щецинське воєв[одство]). Загалом одержала від неї кілька листів (близько 5-ти) з проханнями її відвідати. Кілька разів я відписала, що приїду. Також на адресу Крупи для мене надійшло три листи та грошовий переказ у сумі 5000 злотих від брата. Адресат переказу: Кріль Пелагея, Перемишль, вул. Дворського, К. Ком. ГМ.

В одному з листів брат мені написав, що Стець Антон і син Мар'ян[9] були заарештовані за співробітництво з бандерівцями, а також зазначив, що я можу йому писати на адресу сестри Казі (Підгірській у Сельці). Я написала одного листа до брата «Птаха» у липні ц. р. і цей лист «Зоя», коли йшла в Перемиський пов[іт], забрала з собою.

Додам, що я не знаю, чи є Хотаз[и] Катерина сестрою Казі. Я подала її прізвище, коли мене запитували, кого я знаю в Сельці, але на її адресу не написала жодного листа.

Пит[ання]: З ким Ви зустрічалися під час перебування в жителя Єленої Гури Станіслава Крупи?

Відп[овідь]: Удома в Станіслава Крупи я мала зустріч із Григорієм Волошиним[10], який мені сказав, що знає мого брата Сороку з Селець[11]. Проте я йому не зізналася, що це мій брат. Адже Волошина Григорія я добре не знаю, так само мені не відомо, звідки він за походженням. А ще я зустрічалася з «Малушею», яка приходила до «Зої», проте в неї у Пташині я не бувала. Бачила також Мадай Богдана[12], з яким ми познайомилися у Крупи в Єленій Гурі. Докладніше про нього та його діяльність не знаю.

Пит[ання]: Чому Ви вирішили розповсюдити листівки саме у Валбжиху?

[и] *Вище:* Гатас.

[8] Ймовірно Заґужиці, ком. Лобез.

[9] Стець Мар'ян (нар. 4 III 1927, Негрибка). Член ССМ. Брат Ольги Стець. Заарештований 30 VII 1947. Обвинувачений у налагодженні контактів між своїм батьком Антоном Стецем та членами ОУН. Слідство припинено 17 IX 1947. *(АІНП Ж, 108/6682; АІНП Ж, 107/693, т. 3).*

[10] Волошин Григорій (нар. 1 VI 1917, Стороневичі). Перебував під спостереженням у межах справи аґентурної розробки під шифром «U» III відділу ВУГБ у Вроцлаві (1947–1948). Підозрювався у тому, що допомагав членам ОУН у леґалізації, організації контактного пункту для зв'язкових ОУН та пункту переправлення для кур'єрів ОУН. *(АІНП Вр, 038/102, т. 1; АІНП Вр, 049/34, т. 2).*

[11] Ймовірно йдеться про Селиська.

[12] Мадай Богдан (нар. 1926, с. Торки Перемиського пов. – пом. 23 VIII 1947 у Єленій Горі), пс. «Ігор». Член ОУН із 1945. Працював у редакції журналу «Лісовик». Кур'єр В. Галаси-«Орлана». Заарештований у 1946 ПУГБ в Перемишлі. Помер унаслідок пострілу, здійсненого працівником УБ. *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 50).*

Szczecin, otrzymałam od niej kilka listów (około 5). Pisała ona, żebym do niej przyjechała ją odwiedzić. Ja odpisałam kilka razy, obiecując jej przyjechać do niej. Również otrzymałam od brata mojego trzy listy na adres Krupy oraz przekaz pieniężny na 5000 zł, adresat[em] na przekazie był[a] Krol Pelagia, Przemyśl, ul. Dworskiego, k[oło] Kom[endy] MO.

W jednym z listów pisał mi brat, że Stec Antoni i syn Marian[9] zostali aresztowani za współpracę z banderowcami; pisał mi również, że pisać do niego mogę na adres siostry Kazi Podgórskiej w Sielcu. Ja do brata mojego, ps. „Ptach", napisałam jeden list w lipcu br. i list ten „Zoja" zabrała z sobą, jadąc na teren pow[iatu] przemyskiego.

Nadmieniam, że nie wiem, czy Chotaz[s] Katarzyna jest siostrą Kazi; podałam jej nazwisko, gdy byłam pytana, kogo znam w Sielcu. Na jej adres żadnego listu nie pisałam.

Pyt[anie]: Z kim spotykaliście się, będąc w Jeleniej Górze u Krupy Stanisława?

Odp[owiedź]: Będąc u Krupy Stanisława, spotkałam się z Wołoszynem Grzegorzem[10], który mówił mi, że zna mojego brata [b-]Sorokę[-b] z Siedlec[11], ale ja mu się nie przyznałam, że jest to mój brat. Ja Wołoszyna Grzegorza dokładnie nie znam i nie wiem, skąd pochodzi. Spotykałam się również z „Małuszą", która przychodziła do „Zoi"; w Ptaszynie u niej nie byłam. Widziałam też Madaja Bohdana[12], którego zapoznałam u Krupy w Jeleniej Górze. Bliżej o nim i o jego działalności nic nie wiedziałam.

Pyt[anie]: Dlaczego jako obiekt rozrzucania ulotek obraliście Wałbrzych?

Odp[owiedź]: Zamiar[ł] rozrzucania ulotek w Wałbrzychu podjęłam z własnej inicjatywy, nie chcąc ich rozrzucić w Jeleniej Górze. Instrukcji, w jaki sposób mam rozrzucać ulotki, od „Ptacha" nie otrzymałam.

Pyt[anie]: W jaki sposób koresponduje „Ptach" z Kozioryńską Anną?

Odp[owiedź]: Nie jest mi wiadomo, w jaki sposób „Ptach" koresponduje z Kozioryńską Anną.

Na tym protokół zakończono i po odczytaniu jako zgodnie z prawdą podpisała:
Soroka Paulina

---

[s] *Wyżej:* Hatas.

[ł] *Było:* Zamiast.

[9] Marian Stec (ur. 4 III 1927 w Nehrybce). Członek ZMW „Wici"; brat Olgi Stec; aresztowany 30 VII 1947, oskarżony o skontaktowanie członków OUN ze swym ojcem Antonim Stecem; śledztwo umorzono 17 IX 1947. AIPN Rz, 108/6682; AIPN Rz, 107/693, t. 3.

[10] Grzegorz Wołoszyn (ur. 1 VI 1917 w Stroniowicach). W l. 1947–1948 inwigilowany w ramach sprawy agenturalnego opracowania krypt. „U" przez Wydz. III WUBP we Wrocławiu, podejrzewany o udzielanie pomocy członkom OUN w legalizacji, zorganizowanie punktu kontaktowego dla łączników OUN i punktu przerzutowego dla kurierów OUN. AIPN Wr, 038/102, t. 1; AIPN Wr, 049/34, t. 2.

[11] Prawdopodobnie chodzi o Siedliska.

[12] Bohdan Madaj (ur. w 1926 w Torkach, pow. przemyski, zm. 23 VIII 1947 w Jeleniej Górze), ps. „Ihor". Od 1945 członek OUN; był m.in. członkiem redakcji pisma „Lisowyk"; kurier Wasyla Hałasy ps. „Orłan"; aresztowany przez PUBP w Przemyślu i w 1946 wykupiony za łapówkę; zmarł w wyniku postrzelenia przez UB. I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 50.

Відп[овідь]: Рішення° про поширення листівок у Валбжиху я прийняла самостійно, бо не хотіла їх розкидати в Єленій Гурі. Вказівок щодо того, як саме я повинна розповсюджувати листівки, «Птах» мені не надавав.

Пит[ання]: Яким чином листуються «Птах» і Козьоринська Анна?

Відп[овідь]: Про спосіб листування «Птаха» з Козьоринською Анною я нічого не знаю.

На цьому протокол закінчено, після прочитання його правильність підтверджую власноручним підписом:

Сорока Павлина

Допитав:
сл[ідчий] оф[іцер] ВУГБ у Вроцлаві
Мажец Єжи.

АІНП Ж, 25/1584, арк. 40–43.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті написано: «Стець Антон». *На звороті документа: маргіналія* «Згідно з оригіналом», *відбиток печатки* «Воєв[одське] управління гром[адської] безп[еки]. Слідчий відділ у Рящеві», *нерозбірливий підпис.*

° *Було:* замість.

Przesłuchał:
Of[icer] Śl[edczy] WUBP we Wrocławiu
Marzec Jerzy

AIPN Rz, 25/1584, k. 40–43.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu odręczna adnotacja: Stec Antoni*; u dołu dokumentu dopisano odręcznie:* Za zgodność z oryginałem: *i nieczytelny podpis wraz z pieczęcią:* Woj[ewódzki] Urząd Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] Wydział Śledczy w Rzeszowie.

№ 48
25 вересня 1947, Лігниця. Протокол допиту Ірини Козакевич-«Роксолани» щодо її діяльності в ОУН-Б

[а-]№ док.....[-а]

[а-]Протокол
допиту підозрюваного[-а]

Лігниця, 25 вересня [а-]194[-а]7 [а-]р.[-а]

[а-](Прізвище, ім'я та місце роботи сл[ідчого] оф[іцера])[-а] [б-в-]Мажец[-в-б] Єжи, [а-]слідчий старшина[-а] воєв[одського] управління [а-]громадської безпеки у[а] Вроцлаві, [а-]допитував підозрюваного[-а]:

[а-]Прізвище й ім'я[-а]: [в-г-]Козакевич[-в] Ірина, вона ж Суровецька Ірина, вона ж Приставська Єлизавета, пс. «Роксолана»[-г].
[а-]Імена батьків[-а]: Йосиф і Франциска з д[ому] Лукасевич.
[а-]Дата та місце народження[-а]: 8 I 1926 р. у Бібрці[г] біля Львова.
[а-]Місце проживання[-а]: Пташин, [буд.] № 50, Єленогурський пов[іт], Вроцлавське воєв[одство].
[а-]Національність[-а]: українка.
[а-]Віросповідання[-а]: греко-кат[олицьке].
[а-]Громадянство[-а]: польське.
[а-]Фах[-а]: друкарка.
[а-]Рід занять[-а]: безробітна.
[а-]Приналежність до РВК[-а]: —
[а-]Освіта[-а]: 7 кл[асів] поч[аткової] шк[оли], 3 кл[аси] господ[арської школи].
[а-]Відношення до військової служби[-а]: —
[а-]Військове звання[-а]: —
[а-]Сімейний стан[-а]: заміжня.
[а-]Майно[-а]: відсутнє.
[а-]Відзнаки та нагороди[-а]: не має.
[а-]Судимість[-а]: зі слів – не судима.

Пит[ання]: Розкажіть докладно, що Ви робили в ОУН у УРСР і Польщі.

[а-а] *Друк формуляра.*
[б-б] *Написано в розбивку.*
[в-в] *Написано великими літерами.*
[г-г] *Підкреслено.*
[г] *Було:* у Бубці.

Nr 48

25 września 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Ireny Kozakewycz, ps. „Roksolana", na temat jej działalności w OUN

[a-]Nr akt.....[-a]

[a-]Protokół
przesłuchania podejrzanego[-a]

Legnica, [a-]dnia[-a] 25 września [a-]194[-a]7 [a-]r.[-a]

[a-](Nazwisko, imię, oraz stopień służbowy of[icera] śl[edczego])[-a] [b-c-]Marzec[-c-b] Jerzy [a-]oficer śledczy[-a] Woj[ewódzkiego] Urzędu [a-]Bezpieczeństwa Publicznego w[-a]e Wrocławiu, [a-]przesłuchał w charakterze podejrzanego[-a]:

[a-]Nazwisko i imię[-a]: [c-d-]Kozakiewicz[-c] Irena vel Surowiecka Irena vel Prystawska Elżbieta, ps. „Roksolana"[-d]
[a-]Imiona rodziców[-a]: Józef i Franciszka z d. Łukasiewicz
[a-]Data i miejsce urodzenia[-a]: 8 I 1926 r. w Bóbrce[e] k[oło] Lwowa
[a-]Miejsce zamieszkania[-a]: Ptaszyn nr 50, pow[iat] Jelenia Góra, woj[ewództwo] Wrocław
[a-]Narodowość[-a]: Ukrainka
[a-]Wyznanie[-a]: greckokat[olickie]
[a-]Obywatelstwo[-a]: polskie
[a-]Zawód[-a]: maszynistka
[a-]Zajęcie[-a]: bez zajęcia
[a-]Przynależność do RKU[-a]: —
[a-]Wykształcenie[-a]: 7 kl[as] szk[oły] pow[szechnej], 3 kl[asy] gospod[arskiej]
[a-]Stosunek do służby wojskowej[-a]: —
[a-]Stopień wojskowy[-a]: —
[a-]Stan rodzinny[-a]: mężatka
[a-]Stan majątkowy[-a]: nie posiada
[a-]Odznaczenia i ordery[-a]: nie posiada
[a-]Karalność[-a]: ze słów niekarana

Pyt[anie]: Opowiedzcie dokładnie przebieg Waszej działalności w OUN na terenach USRR i Polski.

Odp[owiedź]: Do nielegalnej organizacji OUN zostałam zawerbowana w kwietniu 1944 r. w Stanisławowie przez ucznia gimnazjum imieniem Roman

---

[a-a] *Druk formularza.*
[b-b] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[c-c] *Zapisano wersalikami.*
[d-d] *Podkreślono odręcznie.*
[e] *Było:* w Bubce.

Відп[овідь]: До нелегальної організації ОУН я була завербована в квітні 1944 р. у Станіславові учнем гімназії на ім'я Роман, прізвище невідоме, пс. г-«Борис». Від «Бориса»-г мені надходила організаційна література. В травні 1944 р. «Борис» доручив мені їхати до Перемишля й зв'язатися зі г-«Солов'єм», він же Осип-г[1]. При цьому [«Борис»] порадив мені зв'язатися з г-Осипом-г через мою сестру Козакевич Наталію, пс. «Сіра»[2], яка прож[ивала] в Перемишлі по вул. Ягеллонській, 21.

Сестра допомагала мені налагодити зв'язок з «Солов'єм», він же Осип, який тоді перебував у Перемишлі (був провідником[д] СБ Перемиської області). Наприкінці травня 1944 р. за його дорученням я поїхала до Львова, щоб доставити пошту. Її відвезла «Летунові», прізвище невідоме, ім'я Іван, студент Львівської політехніки. Від нього теж отримала пошту, яку доставила г-«Солов'ю»-г (з ним зустрічалася в Корманичах[д]). У червні 1944 р. я з поштою знову виїхала до Львова і «Летун» сконтактував мене [з] г-«Мікушкою»-г[3], крайовим шефом СБ у Львові, зверхником г-«Солов'я». «Мікушці»-г я передала пошту від г-«Солов'я»-г і забрала пошту для г-«Солов'я»-г (йому її віддала в Корманичах Перемиського пов[іту]). Цього ж місяця я була ще раз з поштою в г-«Мікушки»-г і, повернувшись з поштою до г-«Солов'я»-гє, зустрілася з ним у Корманичах. Там передала йому пошту і, оскільки наближалася лінія фронту, ми з г-«Солов'єм»-г подалися до Ямни Горішньої Перемиського пов[іту]. У Ямні Горішній зустрілися з г-«Орланом»-г – провідником округи ОУН на території Перемиського пов[іту]. г-«Орлан»-г на час переходу фронту призначив мене до сотні «Чорноока», з яким ми відійшли в Карпати. З цієї сотні я перейшла до «Хмеля» – провідника ОУН округи

[д] *Було:* проводником. *Так само далі.*

[с] *Було:* Карманиці. *Так само далі.*

[ґ] *Було:* Соломия.

[1] Дудко або Дутко Микола, пс. «Соловей», «Осип». Референт СБ у Перемиській окрузі. Потім – командир сотні у складі ВО «Сян». Загинув в Карпатах під час рейду Василя Мізерного («Рена») у 1944. *(Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 50, 53, 56, 60, 77).*

[2] Козакевич Наталія (Козакевич-Флуд Наталія) (нар. 1923, м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл. – ?, м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл.), пс. «Сіра». В середині 1940-х – провідниця Юнацтва в ОУН-Б Перемиської обл. Станом на весну 1945 – референт Служби здоров'я надрайону «Холодний Яр» І округи Закерзонського краю ОУН-Б. У 1946 захоплена НКВС у с. Конюші. Засуджена в Львові до 10 р. таборів, які відбувала в Мордовії, у м. Дудинці та Потьмі. Звільнилася в 1956. *(Українська жінка у визвольній боротьбі..., – С. 63).*

[3] Пришляк Григорій (нар. 20 IV 1913 в Новоселках Ліських Кам'янецького повіту – пом. 20 чи 22 IX 2002, Львів), пс. «Мікушка», «Сірник», «Вайс», «Мар'ян», «Вільховий». У 1940–1941 рр. – референт СБ ОУН у Кракові. З 1941 – на чолі референтури СБ ОУН-Б у Німеччині, потім – у Східній Галичині. Начальник спеціальної групи ОУН у Львові. До лютого 1945 був заарештований НКВС. 7 II 1947 засуджений до смертної кари, яку замінено на 25 р. ув'язнення та табору (в Тайшеті Іркутської області). 20 VII 1971 звільнений після відбування терміну покарання. *(Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 44–50, 53, 59; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 1. – Варшава–Київ, 2005. – С. 673–681; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 67).*

N.N., ps. [d-]„Borys". Od „Borysa"[-d] otrzymałam literaturę organizacyjną. W maju 1944 r. otrzymałam od „Borysa" polecenie udać się do Przemyśla i skontaktować się z ps. [d-]„Sołowij" vel „Osyp"[-d1]; powiedział mi przy tym, że najlepiej skontaktuję się z [d-]„Osypem"[-d] przez moją siostrę Kozakiewicz Natalię, ps. „Sira"[2], zam[ieszkałą] w Przemyślu przy ul. Jagiellońskiej nr 21.

Siostra pomagała mi nawiązać kontakt z „Sołowijem", obecnie „Osyp", który przebywał wówczas w Przemyślu; był on obłastnym prowidnykiem[f] SB okręgu przemyskiego. Z końcem m[iesią]ca maja 1944 r. wyjechałam z zadaniem z jego polecenia do Lwowa z pocztą, którą doręczyłam ps. „Łetunowi", nazwisko N.N., imię Iwan, studentowi Politechniki Lwowskiej. Od niego otrzymałam pocztę, którą zawiozłam do [d-]„Sołowija"[-d], z którym spotkałam się w Kormanicach[g]. W czerwcu 1944 r. znów wyjechałam z pocztą do Lwowa i „Łetun" skontaktował mnie [z] ps. [d-]„Mikuszką"[-d3], krajowym szefem SB we Lwowie, zwierzchnikiem [d-]„Sołowija". „Mikuszce"[-d] przekazałam pocztę od [d-]„Sołowija"[-d] i z powrotem zabrałam pocztę do [d-]„Sołowija"[-dh], którą oddałam mu w Kormanicach, pow[iat] Przemyśl; w tymże miesiącu byłam jeszcze raz z pocztą u [d-]„Mikuszki"[-d] i wróciwszy z pocztą do [d-]„Sołowija"[-d], spotkałam się z nim w Kormanicach, przekazałam mu pocztę i z powodu, że zbliżała się linia frontu, odeszliśmy z [d-]„Sołowijem"[-d] do Jamnej Górnej, pow[iat] Przemyśl. W Jamnej Górnej spotkaliśmy się z ps. [d-]„Orłan[em]"[-d], który był *obłastnym* prowidnykiem OUN na terenie pow[iatu] przemyskiego. [d-]„Orłan"[-d] na czas przejścia frontu przydzielił mnie do sotni „Czornooka", z którym odeszłam w Karpaty. Z sotni tej odeszłam do okręgowego prowidnyka OUN okręgu kryptonim „Łemkowszczyzna", ps. „Chmiel". U niego pracowałam w technicznym ośrodku wraz z maszynistką ps. „Dora"[4] (nie żyje),

---

[f] *Było:* prowodnikiem. *Podobnie w całym dokumencie.*

[g] *Było:* Karmanice. *Podobnie w całym dokumencie.*

[h] *Było:* „Sołomija".

[1] Mykoła Dudko lub Dutko, ps. „Sołowij", „Osyp"; referent SB na okręg przemyski, następnie dca sotni w składzie WO „Sian"; zginął w Karpatach podczas rajdu Wasyla Mizernego, ps. „Ren" w 1944. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 50, 53, 56, 60, 77.

[2] Natalia Kozakewycz-Flud (ur. w 1923 w Bóbrce, zm. w Bóbrce), ps. „Sira". W połowie lat czterdziestych prowidnyk junactwa w OUN w Przemyskiem; od wiosny 1945 referent służby zdrowia nadrejonu „Chołodnyj Jar"; w 1946 aresztowana przez NKWD w Koniuszach; skazana we Lwowie na 10 lat łagrów, które spędziła w Mordwińskiej ASRS (Potma) i w Dudince. Zwolniona w 1956. *Ukrajińska żinka...*, s. 63.

[3] Hryhorij Pryszlak (ur. 20 IV 1913 w Nowosiółkach Liskich, pow. kamionecki, zm. 20 lub 22 IX 2002 we Lwowie), ps. „Mikuszka", „Sirnyk", „Wajs", „Marian", „Wilchowyj". W l. 1940–1941 referent SB OUN w Krakowie, od 1941 na czele Krajowej Referentury SB OUN w Niemczech, potem w Galicji Wschodniej, m.in. szef grupy specjalnej OUN we Lwowie; aresztowany przed lutym 1945 przez NKWD, skazany 7 II 1947 na karę śmierci, którą zamieniono na 25 lat więzienia i łagru (m.in. w Tajszecie, obw. irkucki); zwolniony po odbyciu kary 20 VII 1971. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 44–50, 53, 59; *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 673–681; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 67.

[4] Anna Skirka (ur. 24 XII 1919 w Krównikach, pow. przemyski, zginęła 21 lub 23 I 1947 w okolicach Chryszczatej), ps. „Dora". Od 1941 w OUN, w 1943 pracowała w drukarni dla prowidnyka obwodowego prowidu przemyskiego OUN; następnie pracowała w UCzCh; była maszynistką nadrejonu „Chołodnyj Jar"; 23 XI 1946 wyszła za mąż za naczelnego lekarza kurenia łemkowskiego Wiktora Dobrowolskiego, ps. „Ratt"; 6 I 1947 przybyła do męża służącego w szpitalu UPA koło wsi Kołonice

з криптонімом «Лемківщина». Я працювала в його технічному осередкові з друкаркою «Дорою»[4] (тепер – покійна, з нею ми розмножували літературу та листівки, в яких містилися заклики до солдатів Червоної армії дезертирувати).

Після того, як пройшов фронт, я повернулася до Ямни Горішньої. Пригадую, що це було 20 X 1944 р., коли бачилася з «Орланом» і він доручив мені бути зв'язковою між ним і ОУН у СРСР. За два тижні я понесла пошту від ᵏ«Орлана»ᵏ до його зверхника ᵏ«Дороша»ᵏ[5]». Останнього зустріла в селі Юшкове[6] Стрілищанського рай[ону] біля Львова. Прямуючи до Львова, нелеґально перейшла кордон під Яксманичами* біля Перемишля. Повернувшись назад, вручила ᵏ«Орланові»ᵏ пошту від «Дороша». ᵏ«Орлан»ᵏ тоді перебував у селі Коровниках Перемиського пов[іту]. Додам, що на зворотньому шляху переходила кордон так само, як і раніше.

В січні 1945 р. я носила пошту до «Дороша» вдруге. Цього разу застала його в дерватинських лісах біля Стрілищ, що неподалік Львова. В «Дороша»

---

* *Було:* Яксамовіц.

[4] Скірка Анна (нар. 24 XII 1919, с. Корівники біля Перемишля, Підкарпатське воєводство – загинула 21 чи 23 I 1947, р-н г. Хрещатої Сяноцького повіту Підкарпатського воєводства), пс. «Дора». Від 1941 – в ОУН-Б. У 1943 працювала друкаркою провідника Перемиського обласного проводу ОУН-Б. Перейшла працювати до УЧХ. Була машиністкою н-рну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. 23 XI 1946 одружилася з головним лікарем Лемківського куреня Віктора Добровольського, пс. «Рат». 6 I 1947 прибула з візитом до свого чоловіка, який служив у шпиталі УПА біля села Колоніца в районі гори Хрещатої, щоб провести з ним свята. Загинула 22 I 1947 під час атаки на шпиталь, яку здійснив відділ ВОП. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 214, 215. Літопис УПА. Т. 32: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 2001. – Кн. 2. – С. 453; В рядах УПА. Зб. споминів колишніх вояків УПА з терену Лемківщини й Перемищини / Дупляк М. (ред.). – Нью-Йорк, 1999. – С. 472–473).*

[5] Дужий Петро (нар. 7 VI 1916, с. Карів Сокальського р-ну Львівської обл. – пом. 24 X 1997, м. Львів), пс. «Аркадій», «Арсен», «Віталій», «В'ячеслав Романовський», «Десятник», «Дорош», «Орест», «Панасенко». Із 1932 – в ОУН. 1939–1941 – член Томашівського повітового проводу ОУН. У 1939–1941 учителював на Холмщині. Учасник південної похідної групи ОУН-Б. Заарештований німцями у м. Василькові 31 VIII 1941. Згодом – працівник організаційної референтури Проводу ОУН-Б. У 1942–1943 – оргреферент проводу ОУН-Б на ПСУЗ (у м. Дніпропетровську), заступник провідника ОУН-Б ПСУЗ В. Кука. Брав участь у створенні бандерівської УПА. З лютого до листопада 1944 – референт пропаганди проводу ОУН-Б на ЗУЗ. З листопада 1944 до червня 1945 організаційний референт цього проводу. 1945-го, як член ЦП ОУН-Б, разом із групою з 9-ти осіб розпочав видавати оунівську пропагандистську літературу. У 1944 – травні 1945 редагував журнал «Ідея і чин». 4 VI 1945 у непритомному стані потрапив до рук НКВС. 22 III 1947 ВТ військ МВС Київської обл. засудив його до смертної кари. 23 VI 1947 військова колегія Верховного Суду СРСР замінила цей вирок на 25 р. позбавлення волі. Покарання відбував у Воркутлазі. Після дострокового звільнення 30 VIII 1960 спершу жив у Запоріжжі, потім – у Львові. В останні роки існування СРСР активно публікувався в газ. «Шлях перемоги». Очолював ідеологічну референтуру Всеукраїнського братства ОУН-УПА Автор кількатомних спогадів «Українська справа». *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 754–755, 842–848; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945 / под ред. А. Н. Артизова. – М., 2012. – С. 728, 1029; Літопис УПА. Т. 28: Марія Савчин. Тисяча доріг. – Торонто–Львів, 1995. – С. 71; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 63; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/lit.html#251 [5 IX 2014]).*

[6] Очевидно йдеться про с. Юшківці.

z którą powielałam literaturę, ulotki o treści nawołujące[j] do dezercji żołnierzy z Armii Czerwonej.

Po przesunięciu się frontu wróciłam do Jamnej Górnej, pamiętam, było 20 X 1944 r., gdzie spotkałam się z „Orłanem" i tenże powierzył mi funkcję łączniczki między nim a organizacją OUN na terenach ZSRR. Po dwóch tygodniach odeszłam od d-„Orłana"-d z pocztą do ps. d-„Dorosza"-d[5], zwierzchnika „Orłana", którego spotkałam w wiosce Juszkowie[6], rej[on] Strzeliska k[oło] Lwowa; idąc do Lwowa przeszłam nielegalnie granicę w okolicy Jaksmanic[i] koło Przemyśla. Wracając z powrotem, wręczyłam d-„Orłanowi"-d pocztę od „Dorosza". d-„Orłan"-d przebywał wtedy we wsi Krówniki, pow[iat] Przemyśl. Nadmieniam, że wracając przeszłam granicę jak poprzednio.

W styczniu 1945 r. poszłam z pocztą drugi raz do „Dorosza", którego zastałam tym razem w derwatyńskich lasach koło Strzelisk, w okolicach Lwowa; u „Dorosza" czekałam dłużej, gdyż ten posyłał dalej z pocztą i czekał na ich powrót; powróciłam do „Orłana" dopiero w lutym 1945 r., przynosząc pocztę od d-„Dorosza"-d; „Orłan" przebywał wtedy też w Krównikach koło Przemyśla wraz ze swoim adiutantem d-„Ptachem"-d. Po raz trzeci poszłam z pocztą w m[iesią]cu marcu 1945 r. od d-„Orłana"-d, z którym spotkałam się w Koniuszy[j], pow[iat] Przemyśl; ze mną szli ps. d-„Pimsta", „Kruk"[7], „Czdo"-d i jeszcze jeden łącznik. Ze względu na to, iż nie szliśmy linią organizacyjną i było dużo poczty, szliśmy

---

w rejonie g. Chryszczatej w wigilię ukraińskiego Bożego Narodzenia, aby spędzić z nim święta; zginęła 22 I 1947 w trakcie ataku na szpital oddziału WOP. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 214, 215; *Medyczna opika w UPA*, s. 453; *W riadach UPA...*, s. 472–473.

[i] *Było:* Jaksamowic.

[j] *Było:* Konieszy.

[5] Petro Dużyj (ur. 7 VI 1916 w Karowie koło Rawy Ruskiej, zm. 24 X 1997 we Lwowie), ps. „Dorosz", „Arkadij", „Arsen", „Witalij", „Wijaczesław Romanowśkyj", „Orest", „Desatnyk", „Panasenko". Od 1932 w OUN, w l. 1939–1941 członek powiatowego prowidu OUN w Tomaszowie, nauczyciel na Chełmszczyźnie; uczestnik południowej grupy marszowej OUN; aresztowany przez Niemców w Wasylkowie 31 VIII 1941; następnie pracownik referentury ds. organizacyjnych Centralnego Prowidu OUN; w l. 1942–1943 referent ds. organizacyjnych prowidu OUN na Południowo-Wschodnie Ziemie Ukraińskie (PSUZ) w Dniepropietrowsku i zca prowidnyka OUN PSUZ Wasyla Kuka; brał udział w organizowaniu UPA; od lutego do listopada 1944 referent propagandy ZUZ; od listopada 1944 do czerwca 1945 referent ds. organizacyjnych tego prowidu. Od 1944 do maja 1945 redagował czasopismo „Idea i czyn". Na początku 1945, jako członek Centralnego Prowidu OUN, stanął na czele dziewięcioosobowej grupy zajmującej się wydawaniem propagandowej literatury ounowskiej; 4 VI 1945 dostał się w ręce NKWD, 22 III 1947 skazany przez Trybunał Wojskowy wojsk MWD obw. kijowskiego na karę śmierci, którą 23 VI 1947 Kolegium Wojskowe Najwyższego Sądu ZSRS zamieniło na 25 lat pozbawienia wolności; wyrok odbywał m.in. w obozach Workuty; po zwolnieniu 30 VIII 1960 przebywał w Zaporożu, następnie we Lwowie. W ostatnich latach istnienia ZSRS publikował w gazecie „Szlach peremohy"; stał na czele referentury ds. ideologii Wszechukraińskiego Bractwa OUN-UPA. Autor kilkutomowych wspomnień *Ukrajińska Sprawa. Ukrajinskije nacjonalisticzeskije organizaciji...*, t. 1, s. 728, 1029; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 754–755, 842–848; M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 71; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 63; http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/lit.html#251 [dostęp: 5 IX 2014].

[6] Prawdopodobnie Juszkowce.

[7] Prawdopodobnie Stefan Soroczak (ur. w Jaworniku Ruskim, pow. sanocki), ps. „Kruk". Członek OUN, do 1947 członek bojówki SB w nadrejonie I Okręgu OUN „Werchowyna"; członek sześcioosoo-

затрималася, бо його [зв'язкові] ходили з поштою далі, а він чекав, доки повернуться. Тож я принесла пошту «Орланові» від ⁻«Дороша»⁻ лише в лютому 1946 р. На той момент «Орлан» із ад'ютантом ⁻«Птахом»⁻ перебували в Коровниках біля Перемишля. Втретє бачилися з «Орланом» у Конюші[3] Перемиського пов[іту]. В березні 1945 р. ми з «Пімстою», «Круком»[7], «Чдо» й ще одним зв'язковим понесли пошту від «Орлана». Оскільки організаційною лінією зв'язку не йшли, а пошти було багато, то мусили рухатися через ліси (якою саме дорогою, не знаю). В Стрийському повіті нас затримала СБ, після чого ми йшли до «Дороша» (який переб[у]вав у дев'ятинському лісі) вже організаційною лінією. Зв'язкові, які були зі мною, повернулися до ⁻«Орлана»⁻, а я пробула в «Дороша» близько двох тижнів.

Під час перебування в «Дороша» я познайомилася з Левицьким[8] і Юрком Сухевичем-«Колиною»[9] – членами УГВР (Української головної ви-

---

[3] *Було:* Коніеши.

[7] Ймовірно Сорочак Степан (нар. в Явірнику Руському Сяноцького пов.). Член ОУН «Крук». До 1947 – член боївки СБ в надрайоні І округи ОУН «Верховина». Член групи зв'язкових на чолі з Іваном Кериком («Точило»). Потім, до 1956, переховувався з Омеляном Плеченем «Чабаном». *(Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 26).*

[8] Левицький Микола, пс. «Селек» На поч. 1945 закинутий парашутом у Західну Україну з документами для активістів УГВР і Бюро проводу ОУН-Б як посланець від М. Лебедя до Р. Шухевича. У грудні 1945 повернувся в Західну Німеччину й долучився до роботи ЗЧ ОУН-Б і ЗП УГВР. Брат: Б. Левицький, член УНДП (із 1942). *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 1. – Варшава–Київ, 2005. – С. 196, 200; Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). – Київ, 2007. – Т. 2. – С. 141).*

[9] Лопатинський Юрій або Лопатюк Юрій або Сухевич Юрій (нар. 12 IV 1906, м. Львів – пом. 16 XI 1982, Гантер, штат Нью-Йорк, США), пс. «Єжи», «Калина», «Шейк». Син священика УГКЦ. Служив у ВП. 1929–1931 студіював на юридичному факультеті Львівського університету. Згодом – вивчав медицину в Франції та Австрії. Активіст УВО й ОУН. На поч. 1939 перейшов на Закарпаття. Долучився до складу ГВШ Карпатської Січі, виконував функцію к-ра 1-ї сотні Хустського коша. 11 I – 24 II 1939 – керує підстаршинською школою Карпатської Січі. Згодом відступив на тер. Словаччини. Влітку 1939 брав участь у вишколі й організації українського легіону полк. Р. Сушка на тер. Австрії. Восени 1939 переїхав у ГГ, де очолював українські воєнізовані підрозділи з охорони фабрик і заводів («веркшуци»). Весна 1940 – в ОУН-Б. Навесні 1941 узяв участь у II ВЗ ОУН в Кракові. З квітня до жовтня 1941 – поручник і к-р 1 сотні батальйону «Нахтігаль». З жовтня 1941 до квітня 1943 – виконавець спеціальних доручень Проводу ОУН-Б. Квітень 1943 заарештований гестапо й ув'язений у концтаборі Заксенхаузен. Листопад 1944 – звільнений із концтабору. На поч. 1945 закинутий парашутом у Західну Україну з документами для активістів УГВР і Бюро проводу ОУН-Б як посланець від М. Лебедя до Р. Шухевича. Введений до складу ГВШ УПА. 21 V 1945 у Томашівському повіті Люблінського воєводства обговорював українсько-польські відносини з комендантом Замойського інспекторату ВіН М. Голембйовським. У грудні 1945 повернувся в Західну Німеччину й долучився до роботи ЗЧ ОУН-Б (до 1948) і ЗП УГВР. 1947 призначений заступником керівника Місії УПА за кордоном. З вересня 1947 учасник Міттенвальдської конференції (в американській зоні окупації Німеччини). В 1949-му очолив військовий центр при ЗП УГВР. 1949–1952 – керував підготовкою кур'єрів УГВР для закидання на тер. УРСР із метою зв'язку з ОУН-Б. Станом на 1951 мешкав у м. Мюнхен. Із 1952 проживав у США. Входив до дирекції корпорації «Пролог». Очолював Об'єднання колишніх вояків УПА. Співзасновник і член видавничого комітету «Літопис УПА». Підполковник УПА. *(Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 1. – Варшава–Київ, 2005. – С. 196, 200, 354;*

lasami, dokładnie nie wiem, którędy. W powiecie stryjskim byliśmy zatrzymani przez SB i dalej poszliśmy linią organizacyjną do „Dorosza", który przeb[y]wał w dewiatyńskim lesie; łącznicy, którzy byli ze mną wrócili do d-„Orłana"-d, a ja pobyłam u „Dorosza" około dwóch tygodni.

Będąc d-u „Dorosza"-d poznałam d-Lewickiego[8] i Suchewicza Jurka, ps. „Kałyna"-d[9], członków UHWR (*Ukrajińska Hołowna Wyzwolna Rada*) i d-„Dorosz"-d polecił mi iść razem z nimi po linii organizacyjnej do Polski, do d-„Stiaha"-d lub d-„Orłana"-d. Jako ochronę dał d-„Dorosz"-d około 7 ludzi i wszyscy poszliśmy drogą organizacyjną koło Lwowa przez Rawę Ruską, tak doszliśmy do sotni d-„Peremohy"-d[10], która przebywała w okolicy Mostów Wielkich. Pod ochroną sotni

---

bowej grupy łączników dowodzonej przez Jana Kieryka, ps. „Toczyło"; do 1956 ukrywał się razem z Emilianem Płeczeniem, ps. „Czaban". I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 26.

[8] Mykoła Łewyćkyj, ps. „Sełek". Na początku 1945 zrzucony na spadochronie na Ukranie Zachodniej z dokumentami dla działaczy UHWR i Biura Prowidu OUN jako wysłannik Mykoły Łebedia do Romana Szuchewycza. W grudniu 1945 wrócił do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; członek ZCz OUN-B i ZP UHWR. Brat Borysa Łewyćkiego, członka UNDP od 1942. *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 197, 201; *Roman Szuchewycz u dokumentach...*, t. 2, s. 141.

[9] Jurij Łopatyńśkyj lub Łopatiuk vel Jurij Suchewycz (ur. 12 IV 1906 we Lwowie, zm. 16 XI 1982 w Hunter, stan Nowy Jork, USA), ps. „Jerzy", „Kałyna", „Szejk", ppłk UPA. Syn duchownego greckokatolickiego; służył w WP; w l. 1929–1931 studiował na wydziale prawa Uniwersytetu Lwowskiego; następnie na studiach medycznych we Francji i w Austrii. Działacz UWO i OUN; na początku 1939 na Zakarpaciu w Głównym Sztabie Wojskowym Siczy Karpackiej, dca 1. sotni kosza w Chust; od 11 I do 24 II 1939 dca szkoły podoficerskiej Siczy Karpackiej. Następnie przeszedł na teren Słowacji; latem 1939 wziął udział w szkoleniu i organizacji ukraińskiego legionu płk. R. Suszki na terytorium Austrii; od jesieni 1939 w GG, gdzie stanął na czele ukraińskich oddziałów ochrony fabryk i zakładów („Werkschutz"); od wiosny 1940 w OUN; wiosną 1941 brał udział w II Wielkim Zjeździe OUN w Krakowie; od maja do października 1941 dca 1. sotni batalionu „Nachtigall"; od października 1941 do kwietnia 1943 wykonawca specjalnych poleceń Prowidu OUN; w kwietniu 1943 aresztowany przez gestapo, i do listopada 1944 w KL Sachsenhausen. Na początku 1945 zrzucony ze spadochronem z dokumentami dla działaczy UHWR i Biura Prowidu OUN jako wysłannik Mykoły Łebedia do Romana Szuchewycza i wprowadzony do składu Głównego Sztabu Wojskowego UPA; 21 V 1945 w powiecie tomaszowskim prowadził rozmowy na temat stosunków polsko-ukraińskich z komendantem Inspektoratu Zamojskiego WiN M. Gołębiewskim. W grudniu 1945 powrócił do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec; członek ZCz OUN (do 1948) i ZP UHWR. W 1947 mianowany zastępcą kierownika Misji UPA zagranicą; we wrześniu 1947 uczestnik konferencji w Mittenwaldzie; w 1949 na czele Centrum Wojskowego przy ZP UHWR; w l. 1949–1952 odpowiadał za przygotowywanie kurierów UHWR do zrzutów na terytorium USRS; po 1951 w Monachium, od 1952 w USA, w dyrekcji organizacji „Prolog"; stał na czele Związku Byłych Żołnierzy UPA; współzałożyciel i członek komitetu wydawniczego „Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji". *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 197, 201, 354; *Stepan Bandera u dokumentach radiańskych orhaniw derżawnoji bezpeky (1939–1959)*, Kyjiw 2009, t. 2, s. 68, 384; *Ukrajinskije nacjonalisticzeskije organizaciji w gody Wtoroj wojny. Dokumienty: w 2 t.* t.2..., s. 1050; O. Pahiria, *Miż wijnoju ta myrom: widnosyny miż OUN i UPA ta zbrojnymy syłamy Uhorszczyny (1939–1945)*, Toronto–Lwiw 2014, s. 438–439; W. Hałasa, *op. cit.*, s. 70.

[10] Wasyl Wasylaszko (ur. w 1918 w Zawiszni, pow. sokalski, zm. 15, 16 lub 18 II 1946 między Bojańcem i Kupiczwolą, rej. żółkiewski), ps. „Peremoha", „Wirnyj", „Pantera"; st. buławny, chorąży (15 IV 1945), sotnyk (22 I 1946). Od marca do maja 1944 rojowy w sotni UNS „Hałajda"; od maja do sierpnia 1944 dca czoty D. Pyłypa, ps. „Jewszan"; od sierpnia 1944 na czele sotni „Hałajda I", która wiosną 1945 działała w Lwowskiem, po dwukrotnych próbach okrążenia przez wojska NKWD (21–23 III 1945 w rejonie radziechowskim i w maju 1945 w okolicach Rawy Ruskiej) przeniosła się do pow. lubaczowskiego. Ranny podczas jednej z potyczek. Sotnią dowodził do października 1945. Od czerwca 1945 do połowy lutego 1946 dca TW „Kłymiw" WO „Buh" UPA Zachid. *UPA w switli polśkych doku-*

звольної ради). «Дорош» наказав мені йти разом із ними організаційною лінією до г-«Стяга»-г чи г-«Орлана»-г в Польщу. Зі сімома охоронцями, які надав «Дорош», ми рушили далі організаційною дорогою – проходили біля Львова, через Раву-Руську, й зрештою добралися до сотні г-«Перемока»-г[10] неподалік Великих Мостів. Під захистом сотні ми біля Угнова[и] перейшли через кордон у Любачівський повіт, і там «Перемока» з 20-ма людьми доставив нас до г-«Стяга»-г, в якого був г-«Орлан».

Із «Орланом»-г я пішла на терен Перемиського пов[іту]. Коли саме Левицький і Сухевич[і] відійшли від «Орлана», того не знаю, бо з ними вже не бачилася. Згодом дізналася (не пам'ятаю від кого), що вони пішли за кордон.

Прикмети члена УГВР Сухевича-«Калини»: високий, тіло фізично розвинене, голова середнього розміру, брюнет, кучерявий, очі блакитні, ніс грецький, палить цигарки, вік – до 40 років[і].

Прикмети члена УГВР Левицького (Олялого): ріст середній, шатен, очі темні, обличчя овальне, ніс прямий, зачісується наверх.

Прикмети к[оманд]ира сотні УПА «Перемоки»: зріст вище середнього, тіло фізично розвинене, очі блакитні, овальне обличчя з опуклими вилицями, волосся світло-біляве.

Крім пошти до «Дороша», я мала пошту для «Золотара»[11] і штафети до

Степан Бандера у документах радянських органів державної безпеки (1939–1959). – Київ, 2009. – Т. 2. – С. 68, 384; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945. – Москва, 2012. – С. 1050; Пагіря О. Між війною та миром: відносини між ОУН і УПА та збройними силами Угорщини (1939–1945). – Торонто–Львів, 2014. – С. 438–439; Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади. – Львів, 2005. – С. 70).

[и] *Було:* Ухнова.

[і] *Було:* Суховича.

[10] Василяшко Василь (нар. 1918, с. Завишень Сокальського р-ну Львівської обл. – загинув 15 (16, 18) II 1946, між с. Боянець і с. Купичволя Жовківського р-ну Львівської обл.), пс. «Вірний», «Пантера», «Перемога». Старший булавний, хорунжий. Весна 1944 – ройовий у сотні УНС «Галайда». Травень–серпень 1944 – к-р І чоти цієї сотні під ком. Д. Пилипа «Євшана». Від серпня 1944 очолював сотню «Галайда І». Навесні 1945 під його командуванням вона оперувала на Львівщині (21–23 III потрапила в оточення військ НКВС у Радехівському р-ні. Травень 1945 потрапила в оточення біля м. Рави-Руської), після чого перейшла до Любачівського повіту Рящівського воєводства Польщі. Під час однієї із сутичок з ворогами був поранений. Командував своєю сотнею до жовтня 1945. Із червня 1945 до 15 (16, 18) II 1946 – к-р ТВ «Климів» ВО «Буг» УПА-Захід. (15 IV 1945), сотник (22 I 1946). *(Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992. – Кн. 1. – С. 63; Літопис УПА. Т. 32: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 2001. – Кн. 2. – С. 300; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 79–80, 82; Літопис УПА. Т. 40: ТВ УПА 27-й «Бастіон». Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. – Торонто–Львів, 2004. – С. 9, 245; Літопис УПА. Нова серія. Т. 12: Воєнна округа УПА «Буг». – Київ–Торонто, 2009. – Кн. 1. – С. 597, 613).*

[11] Певно «Золотар», тобто Слюзар Дмитро Йосипович (нар. 10 X 1919, Бортники Жидачівського р-ну Львівської обл. – загинув 19 XII 1945, прис. Бесіди с. Любеля Жовківського р-ну Львівської обл.), пс. «Арпад», «Залатор», «Золотар», «Кметь», «Юліан». Із 1930-х – в ОУН. Станом на 5 XII 1940 – член Львівської КЕ ОУН. 18 I 1941 засуджений радянським судом до розстрілу. 1942–1944 – пров. ОУН-Б у м. Львові. Пізніше – пров. Львівського обл. проводу ОУН-Б. Загинув під час сутички з радянськими прикордонниками. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 324).*

przeszliśmy granicę koło Uhnowa[k] do powiatu Lubaczów, gdzie „Peremoha" z 20 ludźmi odstawił nas do [d-]„Stiaha"[-d], u którego był [d-]„Orłan".

Z „Orłanem"[-d] poszłam na teren pow[iatu] przemyskiego; dokładnie nie wiem, po jakim czasie Lewicki i Suchewicz[l] poszli od „Orłana", ja się z nimi już nie widziałam, dowiedziałam się potem, nie pamiętam od kogo, że poszli oni za granicę.

Rysopis Suchewicza, ps. „Kałyna", członka UHWR: wzrost wysoki, dobrze zbudowany, ze średnio kształtną głową, brunet, włosy kręcone, oczy niebieskie, nos grecki, pali papierosy, ma około lat 40.

Rysopis Lewickiego wołany „Olały", członka UHWR: wzrostu średniego, szatyn, oczy ciemne, twarz owalna, nos prosty, czesze się do góry.

Rysopis „Peremohy", d[owód]cy sotni UPA: wzrost więcej jak średni, dobrze zbudowany, oczy niebieskie, twarz owalna, wystające kości policzkowe, włosy jasnoblond.

Oprócz poczty do „Dorosza", miałam pocztę dla „Zołotara"[11] i sztafetę od „kurennego" „Konyka"[12] do „Szełesta", d[owód]cy UPA-„Zachód". Zołotarowi pocztę doręczyłam, byłam wtedy u „Dorosza" i z „Szełestem"[m] się nie spotkałam, gdyż minęliśmy się w drodze.

W październiku 1945 r. wyjechałam pierwszy raz do Lwowa, wiozłam pocztę dla z[astęp]cy „Dorosza" – „Demyda"[n13]. Wyjechałam wtedy legalnie jako rzeko-

---

mentiw..., s. 63; *Medyczna opika w UPA...*, s. 300; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 79–80, 82; *Taktycznyj widtynok UPA 27-j „Bastion"...*, s. 9, 245; *Wojenna okruha UPA „Buh"...*, s. 597, 613.

[k] *Było:* Uchnowa.

[l] *Było:* Suchowicza.

[m] *Było:* Szełestą.

[n] *Było:* Demcyda.

[11] Prawdopodobnie Dmytro Sluzar (ur. 10 X 1919 w Bortnikach, pow. tłumacki, zginął 19 XII 1945 w przys. Besiady k. wsi Lubella, rej. żółkiewski), ps. „Zołotar", „Arpad, „Kmet'", „Julijan". Od lat trzydziestych w OUN, od 5 XII 1940 członek lwowskiej KE OUN; 18 I 1941 skazany przez sąd sowiecki na karę śmierci przez rozstrzelanie; w l. 1942–1944 prowidnyk OUN na m. Lwów, następnie prowidnyk obwodowego prowidu lwowskiego OUN. Zginął w potyczce z sowieckimi oddziałami pogranicznymi. *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni...*, s. 324.

[12] Mychajło Halo lub Galo (ur. 1914 w Chyrowie, zginął 7 I 1946 koło Birczy), ps. „Konyk". Członek OUN od 1935; w l. 1938–1939 w WP, uczestnik kampanii polskiej 1939, dostał się do niemieckiej niewoli; z dużym prawdopodobieństwem służył w l. 1943–1944 w dywizji SS „Galizien"; następnie przeszedł do UPA, m.in. dca czoty w kureniu UPA „Hajdamaky" oraz instruktor w szkole oficerskiej UPA „Ołeni"; od maja 1945 dca przemyskiego kurenia UPA (por.), następnie referent ds. organizacyjnych i mobilizacji nadrejonu „Chołodnyj Jar"; od listopada 1945 zca dcy 26. TW „Łemko" WO 6 „Sian"; pod koniec 1945 organizował napady na polską samoobronę i WP w Birczy i okolicznych wsiach. Zginął w ataku na garnizon WP w Birczy; pośmiertnie awansowany do stopnia ppłk. *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 164; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j „Łemko"...*, s. 128, 171, 216, 437, 548, 703. 706; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 220, 1160.

[13] Wasyl Czyżewśkyj lub Diaczuk-Czyżewśkyj (ur. w 1911 lub 1912 w Babinie Górnym, pow. kałuski, zginął w 1948 w Niemczech), ps. „Demyd", „Artem". Od marca 1940 w OUN, członek stanisławskiego prowidu obwodowego OUN; od grudnia 1940 w Krakowie, gdzie kształcił sie w szkole oficerskiej OUN oraz w pracował referenturze łączności OUN. Uczestnik II Wielkiego Zjazdu OUN (wiosna 1941); od czerwca 1941 członek Sztabu Wojskowego OUN we Lwowie; od marca 1942 wojskowy referent prowidu drohobyckiego OUN; od sierpnia 1942 członek Krajowego Prowidu OUN na ZUZ; od

к[оманд]ира УПА-Захід «Шелеста» від курінного «Коника»[12]. «Золотареві» я пошту доправила, як була в «Дороша», а от із «Шелестом»[і] зустрітися не вдалося, бо ми розминулися.

У жовтні 1945 р. я вперше поїхала до Львова з поштою до «Демида»[й13] – з[аступни]ка «Дароша». Виїхала туди легально під виглядом репатріантки, з довідкою, виданою евакуаційною комісією Перемишля на підставі наявної в мене кенкарти на ім'я Павлиш Люби, яку надав «Орлан».

Зі Львова я проїхала 30 км потягом в бік Жовкви й зустрілася зі станичним УПА «Тимісом» у Полянах. Туди мене довезла зв'язкова зі Львова. Цю зв'язкову надала мені Борен Монійка, яка проживала у монастирі св. Івана.

За допомогою «Тиміса» я добралася до «Демида», який перебував у лісі біля Перемишля. Там я зустрілася з «Варнаком», колишнім окружним провідником у Перемиському повіті. В СРСР він виконував функції окружного референта пропаганди. Зустрілася також із «Григором», від якого отримала

[і] *Було:* Шелестою.

[й] *Було:* «Демцида».

[12] Гальо Михайло (нар. 1914, с. Хирів Старосамбірського р-ну Львівської обл. – загинув 7 I 1946, Бірча Перемиського пов. Підкарпатського воєводства), пс. «Коник». Підполковник УПА (посмертно). Із 1935 – член ОУН. 1938–1939 – у ВП. Учасник кампанії 1939, потрапив у німецький полон. Ймовірно, в 1943–1944 служив у дивізії СС «Галичина», після чого вступив до УПА. В курені «Гайдамаки» очолював чоту. Був інструктором в старшинській школі «Олені». Станом на V 1945 і далі – к-р Перемиського куреня УПА (пор.). Потім – організаційно-мобілізаційний референт надрайону «Холодний Яр» I округи Закерзонського Краю ОУН-Б. Станом на листопад 1945 – заст. к-ра 26 ТВ «Лемко» ВО 6 «Сян». Кінець 1945 – спланувував напади на польську самооборону та ВП у Бірчі, його передмісті, навколишніх селах. 7 I 1946 разом із сотнею «Яра» особисто атакував гарнізон ВП у Бірчі. Був убитий. *(Літопис УПА. Т. 22: УПА в світлі польських документів.– Торонто–Львів, 1992–1993. – Кн. 1. – С. 164; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 128, 171, 216, 437, 548, 703, 706; Akcja «Wisła». Dokumenty ... – S. 220, 1160).*

[13] Чижевський Василь або Дячук-Чижевський Василь (нар. 1911 чи 1912, с. Бабин Горішній Калуського р-ну Івано-Франківської обл. – загинув 1948, Німеччина), пс. «Артем», «Демид». Із III 1940 – у підпіллі ОУН. Був членом Станіславського обласного проводу ОУН. У грудні 1940 – в Кракові. Там навчався в старшинській школі ОУН-Б, працював у референтурі зв'язку ОУН-Б. Учасник II ВЗ ОУН (весна 1941). Від червня 1941 – член ВШ ОУН-Б у м. Львові. Від березня 1942 – військовий референт Дрогобицького обласного проводу ОУН-Б. Із серпня 1942 – член КВШ ОУН-Б на ЗУЗ. Від липня 1943 – ад'ютант к-ра УНС О. Луцького. Від травня 1944 – військовий інспектор КВШ УПА-Захід. Після того, як у грудні 1944 в Кракові зустрівся з С. Бандерою, став зв'язковим між ним, іншими активістами ОУН-Б за кордоном і Р. Шухевичем та Проводом ОУН-Б на УЗ. Товаришував із Р. Шухевичем. Улітку 1945 з поштою прибув у Німеччину, де в м. Мюнхен зустрівся з С. Бандерою. Заарештований 4 XII 1945 на кордоні між ЧСР і Німеччиною. Переданий МДБ. У травні 1946 був допитаний у Києві. Можливо пішов на співпрацю, яка тривала до літа 1947. Заходами МДБ висланий на Захід з метою діяльності, спрямованої проти ЗП УГВР і ЗЧ ОУН-Б. Викритий і ліквідований у Німеччині працівниками СБ ЗЧ ОУН-Б. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 15: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами держбезпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Кн. 2. – Київ–Торонто, 2011. – С. 194; Літопис УПА. Нова серія. Т. 16: Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині 1944–1954 рр. – Київ–Торонто, 2011. – С. 315, 325; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»... – S. 45–46; Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Документы: в 2 т. Т. 2: 1944–1945 / под ред. А. Н. Артизова. – М., 2012. – С. 700, 839, 854–855, 858, 1086).*

ma repatriantka na podstawie zaświadczenia z Komisji Ewakuacyjnej w Przemyślu, otrzymanego na podstawie posiadanej kennkarty na nazwisko Pawlisz Luba, którą otrzymałam od „Orłana".

Ze Lwowa pojechałam pociągiem 30 km w stronę Żółkwi, w miejscowości Polany spotkałam się z „Tymisem", stanicznym UPA. Do niego dowiozła mnie łączniczka ze Lwowa; łączniczkę tę dała mi Boren Monijka, zam[ieszkała] w Monastyrze św. Jana.

Przy pomocy „Tymisa" doszłam do „Demyda", który był w lesie koło Przemyśla. Tam spotkałam się z „Warnakiem", byłym okręgowym prowidnykiem w powiecie Przemyśl; na terenach ZSRR sprawował on funkcje okręgowego referenta propagandy. Spotkałam się również z „Hryhorem", od niego otrzymałam pieniądze na podróż, od „Warnaka[o] otrzymałam sztafetę od „Orłana", jak również od „Demyda". Ze S[...]tenem[p] spotkałam się za pomocą „Zona" główne[go] punktowego; przy jego pomocy odjechałam do Lwowa.

Będąc we Lwowie, spotkałam się przypadkowo z „Zoją" w cerkwi. Na podstawie otrzymanej od „Demyda" karty ewakuacyjnej na nazwisko Prystawska Elżbieta zamierzał[am] wyjechać legalnie do Polski. Wobec tego, że karty nie zarejestrowałam, zdecydowałam się jechać nielegalnie. Jadąc nielegalnie z transportem do Polski, ukryta w tendrze lokomotywy, zostałam zatrzymana przez sowiecką straż graniczną i zostałam odstawiona do Komendy Wojsk Granicznych w Mościskach. Tam przebywałam w areszcie około trzech tygodni, w śledztwie do niczego się nie przyznałam, sztafety uprzednio zniszczyłam, w śledztwie twierdziłam, że jestem Polką, że opóźniłam swój powrót i że chciałam w ten sposób powrócić. Po trzech tygodniach zostałam przez pograniczną straż przeprowadzona przez granicę do Polski. Nadmieniam, że w czasie śledztwa zostałam zgwałcona przez prowadzącego dochodzenie lejtnanta Szmirnowa i następnie pobita przez niego. Po czterech dniach zostałam odtransportowana do granicy i przepuszczona przez granicę.

W pierwszych dniach czerwca 1946 r. skontaktowałam się z „Orłanem", zdałam mu sprawozdanie z pobytu [w] ZSRR, powiedziałam mu o aresztowaniu i o tym, że zniszczyłam sztafety. Z powodu choroby zostałam odseparowana od

---

lipca 1943 adiutant dcy UNS Ołeksandra Łućkiego; od maja 1944 instruktor wojskowy sztabu UPA-Zachid. Po spotkaniu w grudniu 1944 w Krakowie ze Stepanem Banderą, stał sie łącznikiem między nim a działaczami OUN zagranicą oraz Romanem Szuchewyczem i Centralnym Prowidem OUN na Ukrainie. Latem 1945 przybył z pocztą do Niemiec i spotkał się w Monachium ze Stepanem Banderą. Aresztowany 4 XII 1945 przy granicy czechosłowacko-niemieckiej; przekazany MGB, w maju 1946 przesłuchiwany w Kijowie. Z dużym prawdopodobieństwem zgodził się na współpracę, która trwała do lata 1947, i został wysłany na Zachód w celu infiltracji struktur emigracyjnych. Zlikwidowany po śledztwie prowadzonym przez SB ZCz OUN. *Borot'ba proty powstańskoho ruchu...*, s. 194; *Wołyń i Polissia u newidomij epistolarnij spadszczyni...*, s. 315, 325; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 45, 46; *Ukrainskije nacjonalisticzeskije organizacii...*, t. 2, s. 700, 839, 854–855, 858, 1086).

[o] *Było:* Wernoka.

[p] *Słowo częściowo nieczytelne.*

гроші на подорож далі. «Варнак»[к] передав мені штафети від «Орлана» та «Демида». За сприяння головного пунктового [зв'язку] «Зона» мала зустріч зі С[...]теном[л], а також вирушила до Львова.

Перебуваючи у Львові, я випадково зустрілася в церкві зі «Зоєю». За евакуаційною карткою на ім'я Приставської Єлизавети, яку одержала від «Демида», я збиралася легально відбути до Польщі. Але через те, що картку не зареєструвала, вирушила туди нелегально. До Польщі їхала поїздом, заховавшись в тендері локомотиву, але мене затримали радянські прикордонники й відправили в управління прикордонних військ у Мостиськах. Там приблизно три тижні сиділа під арештом, під час слідства ні в чому не зізналася, штафети заздалегідь знищила, називала себе полькою, яка не встигла вчасно повернутися [до Польщі] й тому спробувала зробити це таким чином. За три тижні прикордонники перевели мене через кордон у Польщу. Додам, що під час слідства мене зґвалтував керівник слідства лейтенант Шмирнов, після чого побив. Через чотири дні мене відвезли до кордону та пропустили через нього.

В перші дні червня 1946 р. я сконтактувалася з «Орланом», відзвітувала про перебування [в] СРСР, сказала про арешт і те, що знищила штафети. Через свою хворобу з червня по вересень 1946 р. я не працювала, а перебувала в Корманичах Перемиського пов[іту] у Варобеї, а потім – в Корманичах у солтиса Баховського.

1 грудня 1946 р. я вийшла заміж за [г-м]Романа Суровецького-«Бистрого». З ним узяла шлюб в священика Андрія Гози, у Клоковичах. Від дня одруження до травня 1946 р. мешкала в Мосур Марії у Молодовичах[н] Перемиського пов[іту]. В березні 1947 р. я одержала листа від [свого] чоловіка до Григорія Волошина, його колеги, де говорилося про те, аби той підшукав мені помешкання на заході. Коли я була в Пташині у Волошина, то він пообіцяв, що як тільки знайде житло, то відразу напише Мосур Марії в Молодовичах. При цьому він зауважив, що в Єленій Гурі у Крупи мешкає одна дівчина, яка мене знає. З опису я здогадалася, що говориться про «Зою», й поїхала з Волошиним до неї. Пробула приблизно 3–4 дні, після чого повернулася[г] у Перемиський повіт.

Вдруге я їздила на захід у квітні 1947 р., щоб знайти свою тітку Жегак[о] Михайлину, яка нібито меш[кала][-м] в Люблинецькому пов[іті], однак її там не відшукала. Тітку не виявила, а відтак вирушила до Крупи. «Зої» [в нього] не застала, тож зателефонувала Григорію Волошину. Він приїхав до Крупи, я знову попросила підшукати мені квартиру, після чого повернулася в Перемиський пов[іт]. Там уже відбувалася переселенська акція, тому

[к] *Було:* «Вернок».

[л] *Нерозбірливе слово.*

[м--м] *Фрагмент відмічений на лівому полі двома вертикальними лініями.*

[н] *Було:* Млодавіцах. *Так само далі.*

[о] *Було:* Зехот. *Слово виправлене.*

pracy. Od czerwca do września 1946 r. przebywałam w Kormanicach, pow[iat] Przemyśl u Warobeja, a następnie w Kormanicach u sołtysa Bachowskiego.

W dniu 1 grudnia 1946 r. wyszłam za mąż za [d-r]Surowieckiego Romana, ps. „Bystryj", z którym wzięłam ślub w Kłokowicach, u księdza Hozy Andrzeja. Od dnia ślubu do miesiąca maja 1946 r. mieszkałam u Mosur Marii w Młodowicach[s], pow[iat] Przemyśl. W marcu 1947 r. otrzymałam od męża list do Wołoszyna Grzegorza, kolegi męża, by ten na zachodzie poszukał dla mnie mieszkania. Będąc w Ptaszynie u Wołoszyna, otrzymałam od niego obietnicę, że poszuka mi mieszkania i o załatwieniu sprawy napisze do Mosur Marii w Młodowicach. Powiedział mi on przy tym, że w Jeleniej Górze u Krupy mieszka jedna panna, która mnie zna, ja domyślając się z opisu, że to jest „Zoja", pojechałam z Wołoszynem do niej. Byłam u niej około 3–4 dni i wróciłam[-d] na teren powiatu przemyskiego.

Drugi raz pojechałam na zachód celem odnalezienia mej ciotki, Żehak[t] Michaliny, prawdopodobnie zam[ieszkałej][-r] w pow[iecie] Lubliniec, ciotki jednak nie odnalazłam, było to w miesiącu kwietniu 1947 r. Nie odszukawszy ciotki, pojechałam do Krupy; „Zoi" wówczas nie zastałam, zatelefonowałam do Wołoszyna Grzegorza i ten przyjechał do Krupy, prosiłam go ponownie o wyszukanie dla mnie mieszkania i wróciłam z powrotem na teren pow[iatu] przemyskiego; tam trwała już akcja przesiedleńcza, wobec czego, po spotkaniu się z mężem w jego kryjówce, w lesie turnickim, napisałam do „Orłana" sztafetę, w której zakomunikował[am] mu, że wyjeżdżam na zachód i że komunikować się ze mną można przez Wołoszyna Grzegorza, zam[ieszkałego] w Starej Kamienicy w młynie, pow[iat] Jelenia Góra.

W Młodowicach spotkałam Podbilską Katarzynę, ps. „Hałka" i razem z nią pojechałam do Jeleniej Góry. W Jeleniej Górze spotkałam się z Moroz[u] Olgą, ps. „Małusza", z którą zamieszkałam w Hotelu Warszawski[m] przez dwa do trzech tygodni. W dniu 22 maja 1947 r. zameldowałyśmy się[w] obie w Ptaszynie nr 50 w domu, który otrzymałyśmy[x] przy pomocy Wołoszyna Grzegorza. Tam mieszkałyśmy do dnia aresztowania, t[o] j[est] 22 VIII 1947 r.

Nadmieniam, że tymczasowe zaświadczenie tożsamości na nazwisko Prystawska Elżbieta otrzymałam w Zarządzie Gminnym we Fredropolu, pow[iat] Przemyśl, na podstawie karty repatriacyjnej otrzymanej od „Demyda" z ZSRR. Konkretnych zadań po linii organizacyjnej nie miałam. Moroz Olga wspomniała mi, że „Orłan" dał jej jakieś polecenie dla mnie, ale ja tego nie słuchałam, będąc przejęta wiadomością o śmierci męża.

[r-r] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie dwiema pionowymi liniami.*

[s] *Było:* Młodawicach. *Podobnie dalej.*

[t] *Poprawiono odręcznie z:* Zechot.

[u] *Było:* Mors. *Podobnie dalej.*

[w] *Było:* zameldowaliśmy się.

[x] *Było:* otrzymaliśmy.

після зустрічі з чоловіком в його криївці у турницькому лісі я написала «Орланові» листа, в якому повідомила, що виїжджаю на захід і що зв'язатися зі мною можна буде через Волошина Григорія, жителя Старої Кам'яниці в млині Єленогурського пов[іту].

У Молодовичах я зустріла Катерину Підбільську-«Галку» й разом із нею поїхала до Єленої Гури. В Єленій Гурі зустрілася з Ольгою Мороз[п] «Малушею» й два–три тижні прожила з нею у варшавському готелі. 22 травня 1947 р. ми обидві прописалися[р] в Пташині, у домі № 50, який нам дістався[р] за сприяння Григорія Волошина. Там ми проживали до дня арешту, тобто 22 VIII 1947 р.

Зазначу, що тимчасову ідентифікаційну довідку на ім'я Приставської Єлизавети мені видали в ґмінному управлінні у Фредрополі Перемиського пов[іту], на підставі репатріаційної картки, яку одержала від «Демида» з СРСР. Якихось конкретних організаційних завдань я не мала. Хоча Ольга Мороз й казала, що «Орлан» дав їй якесь доручення для мене, я того не слухала, бо була вражена звісткою про смерть свого чоловіка.

Пит[ання]: Чи у березні 1947 р. Ви привозили листа від «Зої» до Гані Ґули?

Відп[овідь]: Так, у місяці березні 1947 р., коли я їхала до Перемишл[я], то «Зоя» передала мною листа до Гані Ґули. Його я їй занесла додому, на вул. Казимирівську (номер помешкання забула). Ще мала листа від «Зої» до «Орлана», якого передала в Корманичах «Птахові».

Пит[ання]: Що знаєте про крайового провідника ОУН «Стяга»?

Відп[овідь]: Про «Стяга» я знаю те, що його звати Ярославом Старухом, він є начальником «Орлана», к[олишній] професор Львівського університету. Чула про це все, коли перебувала в «Орлана». Докладніше про «Стяга» не знаю.

На цьому протокол закінчено, після прочитання його правильність підтверджую власноручним підписом:

[с-]Суровецька Ірина[-с]

Допитав: Мажец Є.,
сл[ідчий] оф[іцер] ВУГБ у Вроцлаві.

АІНП Вр, 038/102, т. 1, арк. 27–29.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті документа дописано від руки і підкреслено: «Волошин Григорій».
Інша копія: АІНП, 01224/2031/І, арк. 8–10.

[п] *Було:* Морс.
[р] *Було з граматичною помилкою.*
[с--с] *Підкреслено машинописним способом.*

Pyt[anie]: Czy w miesiącu marcu 1947 r. przywieźliście list od „Zoi" do Hani Guły?

Odp[owiedź]: Tak jest, w miesiącu marcu 1947 r., gdy jechałam do Przemyśl[a], „Zoja" dała mi list do Hani Guły, który zaniosłam jej do domu przy ul. Kazimierzowskiej, numer jaki – nie pamiętam; miałam także od „Zoi" list do „Orłana", który dałam w Kormanicach „Ptachowi".

Pyt[anie]: Co Wam wiadomo o Krajowym Prowidnyku OUN, ps. „Stiah"?

Odp[owiedź]: O ps. „Stiahu" wiem, że nazywa się Staruch Jarosław, jest zwierzchnikiem „Orłana", jest on b[yłym] profesorem Uniwersytetu Lwowskiego; słyszałam o tym wszystkim będąc u „Orłana". Bliższych szczegółów o „Stiahu" nie znam.

Na tym przesłuchanie zakończono i po odczytaniu jako zgodne z prawdą i moim zeznaniem podpisała:

y-Surowiecka Irena-y

Przesłuchał: Marzec J.
Of[icer] Śl[edczy] WUBP we Wrocławiu

AIPN Wr, 038/102, t. 1, k. 27–29.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dokumentu dopisano odręcznie i podkreślono: Wołoszyn Grzegorz.
Ten sam dokument zob. też: AIPN, 01224/2031/I, k. 8–10.

---

y--y *Podkreślono maszynowo.*

№ 49
26 вересня 1947, Лігниця. Протокол допиту підозрюваної Катерини Підбільської-«Галки» щодо її діяльності в ОУН-Б

[а-]№ док.....[-а]

[а-]Протокол
допиту підозрюваного[-а]

Лігниця, 26 вересня [а-]194[-а]7 [а-]р.[-а]

Мажец Єжи, [а-]слідчий старшина[-а] воєводського управління [а-]громадської безпеки у Вроцлаві, [а-]допитав підозрюваного[-а]

[а-]Прізвище та ім'я:[-а] [б-]Підбільська Катерина[-б] або Казимира, пс. «Галка»
[...][в]

Пит[ання]: Розкажіть про всі Ваші виїзди на західні терени Польщі, які здійснили за дорученням орг[анізаційних] чинників ОУН Перемиського повіту.

Від[повідь]: Перший раз я їздила на захід за вказівкою «Григора» восени 1945 р. – разом із «Оксаною», Олександром [б-]Ганкевич[-б]-«Урханом» і ще з одним чоловіком старшого віку, з яким особисто не знайома. Тоді мені ще не було відомо, куди і з якою метою ми їдемо, про це більше знала «Оксана», тільки мені нічого не казала. З Молодовичів ми прибули на перемиський вокзал. «Оксана», «Урхан» і чоловік старшого віку, про якого я згадувала, пішли[г] купувати квитки, а я вирушила до «Зої», яка в той час мешкала у Перемишлі. Коли я повернулася на станцію, то там нікого не застала (згодом довідалася, що «Урхана» з чоловіком старшого віку заарештувала ГМ, а «Оксана» втекла). Відтак, я повернулася додому.

Другий раз, навесні 1946 р., я за дорученням «Птаха» возила в Краків листи до св. [б-]Граба[-б]. Одного листа у Кракові я віддала св. [б-]Грабові[-б][г] на вул. Вісл[я]ній, 11, а іншого привезла назад й вручила Павлові [б-]Круп'є[-б]-«Пімсті» (зв'язковий «Орлана» в Молодовичах).

Третій раз я їздила до Кракова влітку 1946 р., також із листами до св. [б-]Граба[-б] (їх мені приніс «Пімста»). Листи віддала особисто св. [б-]Грабові[-б]

[а--а] *Бланк.*
[б--б] *Написано великими літерами.*
[п] *Незаповнені рубрики формуляра не подаються.*
[г] *Було:* пошлісьми.
[г] *Було з граматичною помилкою.*

Nr 49

26 września 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Katarzyny Podbilskiej, ps. „Hałka", na temat jej działalności w OUN

[a-]Nr akt.....[-a]

[a-]Protokół
przesłuchania podejrzanego[-a]

Legnica, [a-]dnia[-a] 26 września [a-]194[-a]7 [a-]r.[-a]

Marzec Jerzy, [a-]oficer śledczy[-a] Woj[ewódzkiego] Urzędu [a-]Bezpieczeństwa Publicznego w[-a][e] Wrocławiu, [a-]przesłuchał w charakterze podejrzanego[-a]:

[a-]Nazwisko i imię[-a]: [b-]Podbilska[-b] Katarzyna vel Kazimiera, ps. „Hałka"
[...][c]

Pyt[anie]: Proszę wyszczególnić wszystkie swoje wyjazdy na zachodnie tereny Polski z polecenia organizacyjnych czynników org[anizacji] OUN na terenie powiatu przemyskiego.

Odp[owiedź]: Pierwszy raz dostałam polecenie od „Hryhora", by wyjechać na zachód jesienią 1945 r. wraz z „Oksaną", z [b-]Hankiewicz[em][-b] Aleksandrem, ps. „Urchan" i jeszcze jednym starszym człowiekiem, którego osobiście nie znałam. Jednak nie wiedziałam wówczas, gdzie mamy jechać i w jakim celu; o tym więcej wiedziała „Oksana" lecz nic mi nie mówiła. Przyjechaliśmy na stację w Przemyślu z Młodowic; „Oksana", „Urchan" i wspomniany starszy pan poszli[d] kupować bilety, a ja poszłam do „Zoi", która wówczas mieszkała w Przemyślu. Kiedy przyszłam na stację, nie zastałam już nikogo, gdyż jak później się dowiedziałam, to „Urchana" i tego starszego pana MO aresztowało, a „Oksana" uciekła. Wtedy też odeszłam do domu.

Drugi raz jeździłam na wiosnę 1946 r. z polecenia „Ptacha" do Krakowa, do ks. [b-]Hraba[-b] z listami. List oddałam ks. [b-]Hrabowi[e-b] w Krakowie na ul. Wiślnej 11 i przywiozłam z powrotem list, który oddałam [b-]Krupie[-b] Pawłowi, ps. „Pimsta" – łącznikowi „Orłana" w Młodowicach.

Trzeci raz jeździłam do ks. [b-]Hraba[-b] w Krakowie w lecie 1946 r., też z listami, które mi przyniósł „Pimsta". List oddałam do rąk własnych ks. [b-]Hraba[-b],

---

[a-a] *Druk formularza.*
[b-b] *Zapisano wersalikami.*
[c] *Pominięto niewypełnione rubryki formularza.*
[d] *Było:* poszliśmy.
[e] *Było:* Hrabie.

на вул. Вісл[я]ній, 11. Там застала дружину «Орлана» «Марічку»[д] з дитиною. Звідти[е] я не привезла ніякої пошти.

Наприкінці літа чи восени 1946 р. я знову поїхала до св. [б-]Граба[-б] у Краків із пакетом (напевно в ньому була література), який отримала від «Птаха». «Птах» зазначив, що цей пакет треба віддати «Марічці», якщо вона буде у св. [б-]Граба[-б]. Коли я приїхала до Кракова, то в св[ященика]. [б-]Граба[-б] «Марічки» не застала. Тоді св. [б-]Граб[-б] мене зорієнтував, як у Вроцлаві відшукати якогось св. Чуринського чи [б-]Щуринського[-б] Едуарда (точного імені не пам'ятаю). Тож я з пакетом вирушила за вказаною адресою до Вроцлава. Згадуваного вище священика шукала досить довго. Зайшла до однієї плебанії, потім – до іншої, але сестри відповідали, що такого священика там немає. Нарешті, я зайшла до якогось монастиря по вул. Шкільній, де якась сестра, що розуміла польську та німецьку мови, взяла у мене той пакет і запевнила, що вручить священику. Священика, якому я мала віддати пакет, я особисто не бачила. Зазначаю, що номеру будинку монастиря не пригадую, здається у ньому тепер школа. Віддавши пакет і не отримавши жодної відповіді, я, не заїжджаючи до св. [б-]Граба[-б], повернулася в Перемишль. Там прийшов до мене «Птах» і поцікавився, чи є якась відповідь. Я відповіла, що немає, та що «Марічки» в Кракові не застала. А ще – що я особисто їздила за адресою св. [б-]Граба[-б] у Вроцлаві й віддала пакет якійсь черниці. Він сказав, що не треба було залишати пакет незнайомій черниці, [хоча й припустив], що пакунок таки зможе дійти за призначенням.

Потім, десь у грудні 1946 р., прийшов до мене «Пімста» з кількома листами у жовтих офіційних конвертах, на яких було написано, напр[иклад], таке: «Гр[омадянинові] лікарю у Вроцлаві» (без прізвища). Сказав мені, щоб їхала з ними до Вроцлава і там вручила чи підкинула адресатові без імені. Деякі листи я спалила, а чотири взяла з собою і поїхала до Вроцлава. У Вроцлаві вкинула по одному листові в поштові скриньки біля дверей лікаря, адвоката та двох дантистів (їхніх прізвищ не пам'ятаю).

В ОУН знали, що я виїхала на захід і проживаю в Лігниці. Коли у серпні 1945 р. ми з «Марічкою» перебували в корманицькому лісі, що у Перемиському повіті, то «Марічка» просила, щоб я, якщо матиму можливість, відшукала у Польщі її дитину. Однак я не погодилася, тим більше що й «Марічка» сама зауважила, що не хоче відчувати себе винною, коли під час пошуків дитини зі мною щось трапиться. Втім, якщо випаде така нагода і мені все-таки вдасться відшукати її дитину, я мала б їй дати про це знати через умовний пункт, а саме закопати [записку] під кам'яним стовпчиком б[іля] будиночку лісничого над Кругелем, у т. зв. корманицькому лісі Перемиського повіту.

[в] *У всьому документі псевдонім подається як* «Маричка».

[е] *Було з орфографічною помилкою.*

na ul. Wiślnej 11. Była tam wówczas „Mariczka”[f] – żona „Orłana” z dzieckiem. Stamtąd[g] nie przywiozłam żadnej poczty.

Późnym latem lub jesienią 1946 r. pojechałam znowu do ks. [b-]Hraba[-b] w Krakowie z jednym pakietem, prawdopodobnie literatury, który otrzymałam od „Ptacha”. „Ptach” zaznaczył, ażeby ten pakiet oddać „Mariczce”, jak ona będzie u ks. [b-]Hraba[-b]. Kiedy przyjechałam do Krakowa, „Mariczki” u ks. [b-]Hraba[-b] nie było. Wtedy ks. [b-]Hrab[-b] dał mi niedokładny adres do Wrocławia, do jakiegoś ks. Czuryńskiego Edwarda względnie [b-]Szczuryńskiego[-b] – dokładnie nie pamiętam. Pojechałam więc z tym pakietem i otrzymałam adres do Wrocławia. Tu szukałam dość długo wspomnianego księdza; byłam na jednej, drugiej plebanii, lecz siostry mówiły, że takiego księdza nie ma. Aż przy ul. Szkolnej zaszłam do jakiegoś klasztoru, gdzie jakaś siostra, która rozumiała po polsku i po niemiecku, odebrała ode mnie ten pakiet i powiedziała, że doręczy księdzu. Księdza, któremu miałam oddać pakiet, nie widziałam na oczy. Nadmieniam, że numeru klasztoru nie przypominam sobie, obecnie prawdopodobnie jest tam szkoła. Oddawszy pakiet, nie otrzymałam żadnej odpowiedzi i wróciłam prosto do Przemyśla i po drodze nie wstępując do ks. [b-]Hraba[-b]. Wówczas przyszedł do mnie „Ptach” i pytał się, czy jest jakaś odpowiedź. Powiedziałam mu, że nie ma i że „Mariczki” w Krakowie nie zastałam, jak też to, że jeździłam sama z adresem ks. [b-]Hraba do Wrocławia i doręczyłam pakiet jakiejś zakonnicy. Powiedział, że nie trzeba było zostawiać pakietu nieznajomej zakonnicy, ale może pakunek dojdzie do rąk własnych.

Następnie, prawd[opodobnie] w grudniu 1946 r., przyszedł do mnie „Pimsta” i przyniósł mi parę listów w kopertach urzędowych, żółtych, na których było napisane np. „Ob[ywatel] Doktor we Wrocławiu”, bez nazwiska. Powiedział mi, ażeby z tym jechać do Wrocławia i tam wrzucić, względnie podrzucić bezimiennemu adresatowi. Częściowo listy spaliłam, a cztery listy zabrałam ze sobą i pojechałam do Wrocławia. We Wrocławiu wrzuciłam do skrzynek pocztowych przy drzwiach po jednym liście, jednemu lekarzowi, jednemu adwokatowi i dwóm dentystom – nazwisk nie pamiętam.

Ostatnio org[anizacja] OUN wiedziała, że ja wyjechałam na zachód i zamieszkałam w Legnicy. Będąc w sierpniu 1947 r. z „Mariczką” w lesie kormanickim, pow[iat] Przemyśl, prosiła mnie „Mariczka”, ażeby w miarę możności odnaleźć jej dziecko w Polsce. Jednak na to się nie zgodziłam, tym bardziej, że „Mariczka” sama zaznaczyła, że nie chce [mnie] mieć na sumieniu, skoro w związku z poszukiwaniem dziecka coś by mi się przytrafiło, [ale] o ile byłoby możliwe i udało się mi odszukać jej dziecko, mam dać znać przez umówiony punkt, t[o] j[est] z[a]kopać wiadomość koło kamiennego słupka k[oło] leśniczówki nad Kruhelem w tzw. kormanickim lesie, pow[iat] Przemyśl.

---

[f] *W całym dokumencie zapis pseudonimu:* „Maryczka”.

[g] *Było:* Z tamtąd.

Мої свідчення у протоколі записані вірно, що підтверджую власноручним підписом:

Допитав: Мажец Є. Свідчила: Підбільська Катерина

АІНП Вр, 038/102, т. 1, арк. 1–2.
Копія, машинопис на бланку.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті документа дописано та підкреслено: «Чуринський Едуард».
Інша копія: АІНП, 0/224/2029/І, арк. 78–79.

Protokół spisano zgodnie z moimi zapodaniami, co stwierdzam własnoręcznym podpisem.

Przesłuchał: Marzec J. Zeznała: Podbilska Katarzyna

AIPN Wr, 038/102, t. 1, k. 1–2.
Kopia, maszynopis na formularzu.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dopisano i podkreślono odręcznie: Czuryński Edward.
Ten sam protokół zob. też: AIPN, 0/224/2029/I, k. 78–79.

№ 50

27 вересня 1947, Варшава. Телефонограма начальника І відділу ІІІ департаменту Ґжеґожа Ланіна начальнику ІІІ відділу ВУГБ в Ольштині з вказівкою про затримання Ірини Мороз

[а-]Республіка Польща
Міністерство гр[омадської] б[езпеки]
ІІІ департамент,[-а] І від[діл]

Варшава, 27.09.1947 р.

[а-б-]Цілком таємно[-б-а]

[а-б-в-]Телефонограма[-в-а] № [г-]00757[-г-б]

Начальникові воєв[одського] управління
гром[адської] безп[еки]
Начальникові ІІІ від[ділу]
[б-в-]в Ольштині[-в-б]

В рамках нашого провадження справи ліквідації осередків ОУН, слід заарештувати таких людей:

[а-]Мороз[-а] Ірину[1], яка меш[кає в] працівника управління лісового господарства в Яблонці[2], що біля Острудy Ольштинського воєв[одства]. В його помешканні треба провести ретельну перевірку, влаштувати засідку й перехоплювати різні листи, адресовані на ім'я вищезгаданої.

[а--а] *Написано великими літерами.*

[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

[г--г] *Вписано від руки.*

[1] Бзова Теофілія або Стахів Теофілія або Федорів Теофілія або Мороз Ірина (нар. 1 IX 1911, за документами УБ – 24 VIII 1910, с. Носів Підгаєцького р-ну Тернопільської обл., Україна – пом. 23 VI 2003, м. Торонто, Канада), пс. «Ґава», «Марта», «Марія», «Маруся», «Ірина». Член «Пласту», УВО. Провідник ОУН у Підгаєцькому повіті (1937–1939). Заарештована працівниками ПП після 1 IX 1939. Була ув'язненою в Березі Картузькій. Восени 1939 звільнилася, переїхала до Кракова. Працювала в реф. пропаганди Проводу ОУН у Кракові. Згодом – у реф. жіноцтва Львівського КП ОУН-Б. Була зв'язковою головного командира УПА Р. Шухевича. Навесні 1945 за його вказівкою переїхала з Тернопільщини на тер. Польщі. Там виконувала різні доручення проводу Закерзонського краю ОУН-Б. Тричі робила спроби створювати в околицях м. Вроцлава пункти зв'язку для нелеґального перетину польсько-чехословацького кордону, але невдало. 14 VI 1947 затримана працівниками УГБ Томашів-Любельського повіту (Люблінське воєводство Польщі). Передана у розпорядження представника МГБ при ОГ «Вісла», звільнена. 29 IX 1947 заарештована в Єзьоранах Острудського повіту. Вироком РВС у Варшаві 14 XI 1949 засуджена до 10 р. ув'язнення. Покарання відбувала в Фордоні. 3 III 1955 умовно звільнена. У 1960-му виїхала до Канади, проживала в Етобікоке, Онтаріо. *(АІНП, 1023/416; АІНП, 0259/393; Літопис УПА. Т. 45: Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 135, 140, 151-152, 890; Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950). – К.: ПП Сергійчук М.І., 2007. – Т. 1. – С. 174).*

[2] Мабуть ідеться про Старі Яблінки.

Nr 50

27 września 1947, Warszawa. Telefonogram naczelnika Wydziału I Departamentu III Grzegorza Łanina do naczelnika Wydziału III WUBP w Olsztynie z poleceniem aresztowania Teofili Fedoriw vel Ireny Moroz

[a-]Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo B[ezpieczeństwa]
P[ublicznego]
Departament[-a] III Wydz[iał] I

Warszawa, dnia 27.09.1947 r.

[a-b-]Ściśle tajne[-b-a]

[a-b-c-]Telefonogram[-c-a] Nr [d-]00757[-d-b]

Do Szefa Woj[ewódzkiego] Urzędu
Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]
Naczelnika Wydz[iału] III
[b-c-]w Olsztynie[-c-b]

W związku z prowadzoną przez nas sprawą likwidacji ośrodków OUN należy aresztować:

[a-]Moroz[-a] Irenę[1], zam[ieszkałą] Jabłonka[2] koło Ostródy, woj[ewództwo] olsztyńskie, u pracownika nadleśnictwa. W mieszkaniu tym przeprowadzić szczegółową rewizję, postawić zasadzkę oraz przejmować wszelkie pisma kierowane na imię w[yżej] w[ymienionej].

[a-]Moroz[-a] Irenę wraz ze znalezionymi materiałami kompromitującymi przesłać do Wydz[iału] I Dep[artamentu] III MBP.

[a--a] *Zapisano wersalikami.*

[b--b] *Podkreślono maszynowo.*

[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[d--d] *Wpisano odręcznie.*

[1] Teofila Fedoriw z d. Bzowa II voto Stachiw vel Irena Moroz (ur. 1 IX 1911/wg akt UB 24 VIII 1910 w Nosowie, pow. podhajecki, zm. 23 VI 2003 w Toronto), ps. „Gawa", „Marta", „Maria", „Marusia", „Iryna". Członkini Płastu, UWO; w l. 1937–1939 powiatowy prowidnyk OUN w Podhajcach, aresztowana przez PP po 1 IX 1939; osadzona w MO Bereza Kartuska; jesienią 1939 przedostała się do Krakowa; pracownik referentury propagandy prowidu OUN w Krakowie; żona Petra Fedoriwa od jesieni 1941/1942; łączniczka Romana Szuchewycza; wiosną 1945 z jego polecenia przedostała się z Tarnopolskiego na terytorium Polski. Trzykrotnie próbowała (bez sukcesu) utworzyć punkty łączności w okolicach Wrocławia dla umożliwienia nielegalnego przechodzenia granicy polsko-czechosłowackiej. Zatrzymana 14 VI 1947 przez funkcjonariuszy PUBP w Tomaszowie Lubelskim, przekazana do dyspozycji przedstawiciela MBP przy GO „Wisła", zwolniona; aresztowana 29 IX 1947; wyrokiem WSR w Warszawie z 14 XI 1949 skazana na 10 lat więzienia; karę odbywała w Fordonie; 3 III 1955 zwolniona warunkowo. W 1960 wyjechała do Kanady; mieszkała w Etobicoke, Ontario. AIPN, 1023/416; AIPN, 0259/393; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 135, 140, 151–152, 890; *Roman Szuchewycz u dokumentach...*, t. 1, s. 174.

[2] Być może chodzi o Stare Jabłonki.

[a-]Мороз-[a] Ірину разом зі знайденими компрометуючими матеріалами направити до І від[ділу] ІІІ деп[артаменту] МГБ.

Начальник І від[ділу] ІІІ деп[артаменту] МГБ
майор (—) [в-]Ланін-[в]

Відправив [г-]Ерде-[г3].
Отримав [г-]Райтар-[г4].
[г-]27.09.[19]47 р.-[г] [г-]17.30-[г] год.

АІНП, 0296/12 т. 4, арк. 88.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті дописано: «а/а».

---

[3] Ерде Алісія (Саля), дівоче прізвище Біттерман (нар. 27 XII 1919, Підгайці), ст. серж. (1951), хор. (1952), підпор. (1954), пор. (1966). З квітня 1947 – молодший референт 2-ої секції ІІІ відділу ІІІ департаменту МГБ. З лютого 1948 – молодший референт, з липня 1950 референт 1-ої секції VI відділу І департаменту МГБ. З серпня 1952 – перекладач секції перекладів. З червня 1953 – перекладач 2-ої секції загального відділу І-го департаменту МГБ. З квітня 1955 – референт 1-ої секції X відділу ІІ департаменту КусГБ. З квітня 1956 – оперативний офіцер 1-ої секції. З листопада 1956 – оперативний офіцер X відділу. Від липня 1965 – оперативний офіцер IX відділу ІІ департаменту МВС. Звільнена 31 X 1966. Інформація про роботу у І відділі ІІІ департаменту МГБ відсутня. *(АІНП, 0194/2077, особова справа співробітника).*

[4] Райтар Христина (нар. 6 IV 1924, Краків). Із червня 1947 – друкарка слідчого відділу. Від VII 1947 – друкарка загального секретаріату Ольштинського ВУГБ. 31 X 1947 – звільнена. *(АІНП Бі 052/1472, особова справа № П-12 співробітника ГБ).*

Naczelnik Wydz[iału] I Dep[artamentu] III MBP
(—) [c-]Łanin[-c], mjr

nadał [d-]Erde[-d3]
przyjął [d-]Rajtar[d4]
dnia [d-]27.9. [19]47 r.[-d] godz. [d-]17.30[-d]

AIPN, 0296/12, t. 4, k. 88.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dopisano odręcznie: a/a.

[3] Alicja Erde (właśc. Sala) z d. Bitterman (ur. 27 XII 1919 w Podhajcach), st. sierż. (1951), chor. (1952), ppor. (1954), por. (1966). Od kwietnia 1947 mł. referent Sekcji 2. Wydz. III Dep. III MBP; od lutego 1948 mł. referent, od lipca 1950 referent Sekcji 1. Wydz. VI Dep. I MBP, od sierpnia 1952 tłumacz Sekcji Tłumaczeń, od czerwca 1953 tłumacz Sekcji 2 Wydz. Ogólnego Dep. I MBP; od kwietnia 1955 referent Sekcji 1 Wydz. X Dep. II KdsBP, od kwietnia 1956 oficer operacyjny Sekcji 1, od listopada 1956 oficer operacyjny Wydz. X, od lipca 1965 oficer operacyjny Wydz. IX Dep. II MSW; zwolniona 31 X 1966; brak informacji o pracy w Wydziale I Dep. III MBP. AIPN, 0194/2077, Akta osobowe funkcjonariusza.

[4] Krystyna Rajtar (ur. 6 IV 1924 w Krakowie), od czerwca 1947 maszynistka Wydz. Śledczego, od lipca 1947 maszynistka Sekretariatu Ogólnego WUBP w Olsztynie; zwolniona 31 X 1947. AIPN Bi, 052/1472, Akta osobowe funkcjonariusza.

№ 51
29 вересня 1947, Ряшів. Звіт І секції ІІІ відділу ВУГБ для директора ІІІ департаменту МГБ про агентурно-оперативну роботу у Ряшеві протягом 10–20 вересня 1947 р.

Ряшів, 29 IX 1947 р.

Директорові ІІІ департаменту МГБ
Начальникові І від[ділу]
[а-б-]у Варшаві[-б-а]

[а-б-]Звіт[-б-а]
про виконану агентур[но]-оперативну роботу І с[екції] ІІІ від[ділу] за період із 10 IX до 20 IX (згідно з даними ПУГБ Ряшівського воєв[одства])

В порівнянні з попередніми місяцями, стан безпеки на території Ряшівського воєв[одства] поліпшився в тому сенсі, що тут уже немає багаточисельних банд – ні українських, ні польських.

Після розгрому військовими частинами ОГ «Вісла» головних сил УПА, наразі на території нашого воєводства залишилися їхні залишки.

В районі Молодича Ярославського пов[іту] перебувають к[оманд]ир куреня «Залізняк» зі своїм штабом, а також к[оманд]ир сотні «Крук». Там само є чотири групки УПА, що складаються з членів розбитих банд (у кожній – по 15–20 людей). Поранений к[оманд]ир сотні «Калинович» лежить у чехословацькій лікарні. У Перемиському пов[іті], неподалік н[аселених пунктів] Корманичі, Брилинці, Ямна Горішня і [Ямна] Долішня, перебувають «Григір» і «Орлан» зі своїми боївками.

«Мар» і надрай[оновий] пров[ідник] СБ «Горислав», котрі до серпня перебували на території Сяноцького пов[іту], утекли до Чехії. Банда УПА під к[оманд]уванням «Романа» та «Смирного», яка нараховує до 70 осіб, діє в Горлицькому та Новосанчівському пов[ітах].

Крім цього, на території нашого воєводства діють різні групки УПА чисельністю [від] 2 [до] 5 осіб, які великої діяльності не проявляють. Усі вищезгадані банди переслідуються частинами ВП [і] ГМ, за участю наших органів, і регулярно зазнають втрат у людях й оснащенні.

Діяльність розпорошених груп УПА зводиться до здобуття продовольства та одягу.

[а-а] *Написано в розбивку.*

[б-б] *Підкреслено машинописним способом двома лініями.*

Nr 51

29 września 1947, Rzeszów. Sprawozdanie Sekcji I Wydziału III WUBP w Rzeszowie dla dyrektora Departamentu III MBP, dotyczące pracy agenturalno-operacyjnej w okresie od 10 do 20 września 1947 r.

Rzeszów, dnia 29 IX 1947 r.

Do Dyrektora Departamentu III MBP
Naczelnika Wydz[iału] I
[a-b-]w Warszawie[-b-a]

[a-b-]Sprawozdanie[-b-a]
o dokonanej pracy agentur[al]no-operatywnej S[ekcji] I Wydz[iału] III za okres od 10 IX do 20 IX w[edłu]g danych PUBP woj[ewództwa] rzeszowskiego

W stosunku do miesięcy poprzednich stan bezpieczeństwa w terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego uległ poprawie w tym sensie, że na tere[nie] województwa nie posiadamy liczebnie dużych band tak ukraińskich, jak polskich.

Po rozbiciu głównego trzonu UPA przez jednostki wojskowe GO „Wisła" w chwili obecnej w terenie naszego województwa pozostały jeszcze następujące ośrodki UPA:

W rejonie m[iejscowości] Mołodycz, pow[iat] Jarosław, przebywa d[owód]ca kurenia „Żeleźniak" ze swoim sztabem oraz d[owód]ca sotni „Kruk". W tymże rejonie przebywają cztery grupy UPA, każda w sile 15–20 osób, rekrutujących się z członków rozbitych band. D[owód]ca sotni „Kałynowycz" przebywa ranny w szpitalu w Czechosłowacji. W pow[iecie] Przemyśl, w rej[onie] m[iejscowości] Kormanice, Brylińce, Jamna Górna i [Jamna] Dolna przebywają ze swymi bojówkami „Hryhor" i „Orłan".

Przebywający do sierpnia w terenie pow[iatu] Sanok „Mar" i nadrej[onowy] prow[idnyk] SB „Horysław" zbiegli do Czech. Na terenie pow[iatów] Gorlice i Nowy Sącz działa banda UPA w sile do 70 osób pod d[owódz]twem „Romana" i „Smyrnego".

Poza tym na terenie naszego województwa działają różne grupki rozbitków UPA w sile 2–5 osób, które większej działalności nie przejawiają. Wszystkie w[yżej] w[ymienione] bandy są ścigane przez jednostki WP [i] MO przy [w]spółudziale naszych organów, ponosząc stale straty w ludziach i sprzęcie.

Działalność rozproszonych rozbitków UPA ogranicza się do zdobywania żywności i odzieży.

[a--a] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo dwiema liniami.*

Із[в] банд польського походження варто виокремити банду Лиса Войцеха[1], що діє на території Мелецького пов[іту]. Наразі, після ліквідації банди «Меви», організовано військову групу зі солдатів ВВБ чисельністю 20 осіб (до якої долучено 1 референта І с[екції] ІІІ від[ділу]), яка має завдання знищити згадану банду. Поки що [наша група] її не зустрічала. [Проте] матеріали, якими володіємо, дозволяють стверджувати, що якщо Лис Войцех не залишить наші терени, то в найближчі кілька тижнів буде захоплений.

У його групі наразі нараховується 10–13 осіб.

Грабіжницькими нападами в нашому воєводстві займаються дрібні бандитські групи з числа місцевого населення, які не мають виразного політичного забарвлення. Виглядає на те, що грабежами у тих повітах, що охоплені акцією переселення, займаються польські бандитські елементи під виглядом бандерівців. Утім, цей факт ще треба додатково перевіряти.

З-поміж операцій, які здійснені за звітний період, на увагу заслуговує ліквідація крайового пров[ідника] «Стяга», про що я доповідав у спец[іальному] звіті.

Секр[етареві] «Стяга» Кудлинському[2], який намагався скоїти самогубство, завдяки негайній лікарській допомозі було врятовано життя, а відтак, після проведення хірургічної операції, його можна буде допитувати. Наразі ж стан його здоров'я ще не дозволяє вести слідство.

Прояви бандитських виступів і операції проти банд на території Ряшівського воєв[одства]:

[в] *Було з орфографічною помилкою. Так і далі.*

[1] Лис Войцех (1913–1948), пс. «Месник». Вояк НСЗ, АК та організації ВіН, командир партизанських відділів, що боролися з німцями та сталінським режимом у 1942–1948 в лісах Сандомирської пущі. В серпні 1944 – у лавах відділу АК брав участь у операції «Буря» в Мелецькій окрузі. У жовтні 1944 – заарештований НКВС. Зумів утекти з в'язниці у Мельці. Навесні 1945 підпорядковувався структурам НСЗ у Мельці. В середині 1946 його відділ був включений до організації ВіН, яким керував майор Ієронім Декутовський «Запора». Вбитий у січні 1948 агентом УГБ під час спеціальної операції органів безпеки. *(Surdej M. Oddział partyzancki Wojciecha Lisa 1941–1948. – Rzeszów–Mielec, 2009).*

[2] Кудлайчук Ірон або Кудлинський Степан (нар. 16 V 1924, Городловичі, Польща – страчений 6 X 1948, Ряшів, Польща), пс. «Довгий». Із 1943 – працівник технічного осередку Крайового проводу ОУН. До квітня 1945 – в охороні Р. Шухевича. Далі – охоронець провідника Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старуха. 1946 – працівник підпільної друкарні «Вулкан». 19 IX 1947 під час операції, яку проводили солдати КВБ та співробітники ПУГБ у Любачеві, потрапив в оточення в районі Монастиря–Даган І Любачівського пов. Був поранений під час утечі з криївки технічного осередку. Затриманий, намагався вчинити самогубство. Відвезений до гарнізонного шпиталю у Ряшеві. 6 VIII 1948 вироком РВС у Ряшеві засуджений до смертної кари. НВС у Варшаві 14 IX 1948 залишив у силі вирок РВС у Ряшеві. Розстріляний. *(АІНП, 0330/229; АІНП Ж, 107/727; АІНП Ж, 046/556; АІНП Ж, 108/3659; Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 160, 177).*

Spośród[c] band polskiego pochodzenia wyróżnić należy działającą na terenie pow[iatu] Mielec bandę Lisa Wojciecha[1]. Obecnie, po zlikwidowaniu bandy „Mewy", zorganizowano grupę wojskową z żołnierzy WBW w sile 20 osób, do której przydzielono 1 referenta z S[ekcji] I Wydz[iału] III z zadaniem zlikwidowania tej bandy. Do tej pory z bandą nie spotkano się. Uzyskane materiały pozwalają na wysunięcie twierdzenia, że o ile Lis Wojciech nie opuści naszych terenów, to w ciągu najbliższych tygodni zostanie ujęty.

Grupa jego w chwili obecnej liczy 10–13 osób.

Napady rabunkowe dokonywane w terenie naszego województwa są dziełem drobnych grup bandyckich spośród ludności miejscowej, nie posiadają jednak wyraźnego oblicza politycznego. Istnieją przesłanki, że na terenach powiatów objętych akcją przesiedleńczą bandycki element polski, podszywając się pod banderowców, dokonuje rabunków. Tezy tej jednak nie sprawdzono do tej pory.

Spośród operacji przedsiębranych w okresie sprawozdawczym na wyróżnienie zasługuje likwidacja krajowego prow[idnyka] „Stiaha", o czym meldowałem w meldunku specj[alnym].

Usiłujący popełnić samobójstwo sekr[etarz] „Stiaha" Kudliński[2] na skutek natychmiastowej pomocy lekarskiej został utrzymany przy życiu i po przeprowadzeniu operacji chirurgicznej będzie mógł zeznawać. W chwili obecnej stan jego zdrowia nie pozwala na prowadzenie śledztwa.

Przejawy bandyckich wystąpień i operacje p[rzeciw]ko bandom na terenie woj[ewództwa] rzeszowskiego:

---

[c] *Było:* z pośród. *Podobnie dalej.*

[1] Wojciech Lis (1913–1948), ps. „Mściciel". Żołnierz NSZ, AK i Zrzeszenia „WiN", dca oddziałów partyzanckich walczących z Niemcami i Sowietami w l. 1942–1948 w lasach Puszczy Sandomierskiej. W sierpniu 1944 w ramach oddziału AK krypt. „Hejnał" wziął udział w akcji „Burza" na terenie Obwodu AK Mielec. W październiku 1944 aresztowany przez NKWD, zdołał zbiec z więzienia w Mielcu. Wiosną 1945 podporządkował się strukturom NSZ w Mielcu. W połowie 1946 jego oddział został włączony do zgrupowania Zrzeszenia „WiN", dowodzonego przez mjr. Hieronima Dekutowskiego, ps. „Zapora". Zamordowany w styczniu 1948 przez agenta UB w ramach specjalnej operacji sił bezpieczeństwa. M. Surdej, *Oddział partyzancki Wojciecha Lisa 1941–1948*, Rzeszów–Mielec 2009.

[2] Iron Kudłajczuk vel Stefan Kudliński (ur. 16 V 1924 w Horodłowicach, stracony 6 X 1948 w Rzeszowie), ps. „Dowhyj". Od 1943 członek OUN, pracownik Ośrodka Technicznego Krajowego Prowidu OUN; do kwietnia 1945 w ochronie Romana Szuchewycza, potem ochroniarz prowidnyka tzw. Kraju Zakerzońskiego OUN Jarosława Starucha, ps. „Stiah"; w 1946 pracownik drukarni konspiracyjnej „Wulkan". Otoczony 19 IX 1947 podczas operacji przeprowadzonej przez żołnierzy KBW i funkcjonariuszy PUBP z Lubaczowa w rejonie miejscowości Monastyr–Dahany I, pow. lubaczowski, ranny podczas ucieczki z bunkra Ośrodka Technicznego, zatrzymany próbował popełnić samobójstwo, odwieziony do Szpitala Garnizonowego w Rzeszowie; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 6 VIII 1948 skazany na karę śmierci; NSW w Warszawie 14 IX 1948 utrzymał wyrok WSR w Rzeszowie w mocy; stracony. AIPN, 0330/229; AIPN Rz, 107/727; AIPN Rz, 046/556; AIPN Rz, 108/3659; *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 160, 177.

г-ПУГБ в Ниську-г

г-17.09.[19]47 р.-г невідомі особи пограбували Мар'яна Ропу, який меш[кає] в Сталевій Волі по вул. Ванди Василевської, б. [№] 11 – поцупили гармонь марки «Шнейдер» (світло-зелена, 12 тонів і 24 баси) разом із футляром. Футляр – світло-зеленого кольору. Гармонь вартує 26 тис[яч].

За звітний період не проведено жодної операції, тому що референти з III реф[ерентури] переведені в інші повіти, а нові ще не ознай[о]млені з тереном.

На зв'язку з I секцією III реф[ерентури] перебуває 6 інформаторів.

г-ПУГБ у Кольбушеві-г

г-За звітний період-г зареєстровано один бандитський виступ – на дорозі Кольбушів–Ряшів троє озброєних осіб забирало гроші. Це сталося 12.09.[19]47 р.

г-У ніч із 15 на 16.09.[19]47 р.-г в Гадиківцях Кольбушевського пов[іту] до помешкання Марії Дзіби увірвалося 3 невідомих осіб, у цивільному одязі та зимових шапках ВП, із гвинтівками, автоматами та іншою неідентифікованою зброєю. Застосувавши до мешканців будинку методи терору, вони забрали у них 16 000 злотих готівкою, різні тканини та одяг. Пограбувавши їх, утекли в напрямку комаровського[3] лісу. За звітний час ніяких операцій [щодо них] не проведено.

г-ПУГБ у Березові-г

7.09.[19]47 р. у Дубрівці[4] Динівської ґм[іни] (за Сяном) з'явилася невідома банда, в якій налічувалося десь 15 людей із автоматами. Після короткочасного обстрілу банди, здійсненого Дубрівським відділк[ом] ГМ, вона зникла у залісненому терені між Дубрівкою і Селиськами.

г-15.09.[19]47 р.-г із кооперації, яку було [по]грабовано в Присельниці, викрадено товарів на суму 90 тис[яч] зл[отих]. Винуват[ц]і грабежу не знайдені. За звітний час ніяких операцій [щодо них] не проведено.

23.09.[19]47 р. було заарештовано Якуба Яроніка[5], який прож[ивав] [...]д у Березівському пов[іті]. Він підозрювався у причетності до нелег[альної] орг[анізації] НСЗ, а також, за протоколами допиту підозрюваних, брав участь у нападах.

г--г *Підкреслено машинописним способом.*

г--г *Підкреслено від руки.*

д *Нерозбірливе слово. Закреслене машинописним способом.*

[3] Територія не встановлена.

[4] Ймовірно Дібровка Старженська.

[5] Яронік Якуб (нар. 11 II 1902 – пом. 31 V 1954), пс. «Бернацький», «Богонь». Солдат у часи польсько-радянської війни 1920 р. До 1939 служив у 38-му пп. Згодом був авктивістом ВіН. Заарештований співробітниками ПУГБ в Березові 23 IX 1947. Вироком РВС у Ряшеві 15 III 1948 засуджений до 8 р. ув'язнення. Помер у в'язниці. *(АІНП Ж, 107/611, т. 1–7; Ostasz G. Okręg Rzeszowski Zrzeszenia «Wolność i Niezawisłość». Model konspiracji, struktura, dzieje. – Rzeszów, 2006. – S. 464, 585).*

[d-]PUBP w Nisku[-d]

[e-]Dnia 17.09.[19]47 r.[-e] został dokonany rabunek przez nieznanych sprawców u ob[ywatela] Ropy Mariana, zam[ieszkałego] w Stalowej Woli przy ul. Wandy Wasilewskiej, bl[ok nr] 11; została skradziona harmonia marki „Schneider" koloru jasnozielonego, 12 tonów i 24 basy, wraz z futerałem. Futerał jest koloru jasnozielonego. Wartość harmonii wynosi 26 tys[ięcy].

W okresie sprawozdawczym nie przeprowadzano żadnej operacji, gdyż referenci z Ref[eratu] III zostali przeniesieni na inne powiaty, a nowi nie są jeszcze obznajmieni z terenem.

Sekcja I Ref[eratu] III posiada na łączności 6 informatorów.

[d-]PUBP w Kolbuszowej[-d]

[e-]W okresie sprawozdawczym[-e] zanotowano jedno wystąpienie bandyckie na drodze Kolbuszowa – Rzeszów, gdzie trzej osobnicy uzbrojeni w broń odbierali pieniądze; było to dnia 12.09.[19]47 r.

[e-][W] dnia[ch] 15–16.09.[19]47 r.[-e] w nocy, w grom[adzie] Hadykówka, pow[iat] Kolbuszowa, do mieszkania ob[ywatelki] Dziba Marii wtargnęło 3 N.N. osobników uzbrojonych w karabiny, automaty i nierozpoznaną inną broń; ubrani po cywilnemu, w zimowych czapkach WP, gdzie po sterroryzowaniu domowników zrabowali 16 000 zł gotówką oraz różne materiały tekstylne i garderobę. Sprawcy po dokonanym rabunku zbiegli w stronę lasu Komarowskich[3]. W okresie sprawozdawczym nie przeprowadzono żadnych operacji.

[d-]PUBP w Brzozowie[-d]

Dnia 7.09.[19]47 r. ukazała się banda nierozpoznana, w liczbie około 15 ludzi uzbrojonych w automaty, za Sanem w grom[adzie] Dąbrówka[4], gm[ina] Dynów. Po paru strzałach oddanych przez Post[e]r[unek] MO Dąbrówka, banda udała się na teren zalesiony między Dąbrówką a Siedliskami.

[e-]Dnia 15.09.[19]47 r.[-e] została [ob]rabowana spółdzielnia w Przysietnicy, gdzie zrabowali towar na sumę 90 tys[ięcy] zł. Spraw[c]y rabunku nie [zostali] wykryci. W okresie sprawozdawczym operacji nie przeprowadzono.

W dniu 23.09.[19]47 r. został aresztowany Jaronik Jakub[5], zam[ieszkały] [...][f] w pow[iecie] Brzozów, podejrzany o przynależność do nieleg[alnej] org[anizacji]

[d-d] *Podkreślono maszynowo.*

[e-e] *Podkreślono odręcznie.*

[f] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[3] Teren nieustalony.

[4] Prawdopodobnie Dąbrówka Starzeńska.

[5] Jakub Jaronik (11 II 1902 – 31 V 1954), ps. „Biernacki", „Bogoń". Żołnierz w wojnie polsko-bolszewickiej; do 1939 służył w 38. pp; członek WiN, kierownik Koła WiN Haczów; aresztowany 23 IX 1947 przez funkcjonariuszy PUBP w Brzozowie; wyrokiem WSR w Rzeszowie z 15 III 1948 skazany na 8 lat pozbawienia wolności; zmarł w więzieniu. AIPN Rz, 107/611, t. 1–7; G. Ostasz, *Okręg Rzeszowski Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość". Model konspiracji, struktura, dzieje*, Rzeszów 2006, s. 464, 585.

На зв'язку з III референтурою перебуває 10 інформаторів.

[г-]ПУГБ у Горлицях[-г]

[г-]16.09.[19]47 р.[-г] о 15 год[ині] 30 хв[илин] троє членів банди УПА напали на Юзефа Котовича, який прибув молотити зерно в Чорну Гладишівської ґм[іни]. Забравши у вищезгаданого гроші в сумі 1000 злотих, бандити пішли в бік чехословацького кордону.

[г-]У ніч з 15[-г] на 16 IX [19]47 р. четверо членів грабіжницької банди ВіН пограбували заст[упника] солтиса гром[ади] Вільшини ґм[іни] Репінник Стрижевський – забрали в нього близько півмільйона злотих готівкою, зібраних для сплати податків.

У ніч із 15 на 16.09.[19]47 р. ця саме банда спробувала пограбувати солтиса гром[ади] Репінник Сухий, але солтис учинив опір – став із сокирою у вікні – тож напад не вдався. [е-]Банду було ліквідовано, 20 осіб заарештовано, частина з них мала зброю, конфісковано вкрадені гроші – 350 000 злотих.[-е]

[г-]У ніч із 17 на[-г] 18.09.[19]47 р. польська банда грабіжників чисельністю до 10 осіб вчинила розбійний напад на гром[аду] Репінник Стрижевський і пограбувала місцеве населення. [Далі] ця банда відійшла в бік Тарнівського пов[іту].

По лінії I с[екції] III реф[ерентури] на контакті є 6 інформаторів та 1 агент. Якихось важливіших операцій у Горлицькому пов[іті] не проводилося.

[г-]ПУГБ у Кросні[-г]

17.09.[19]47 р. у Гловенці ґм[іни] Мєйсце П'ястове Кроснянського пов[іту] в Станіслава Ґудзика (с[ин] Шимона і Юзефи з Ґудзиків, 10.08.1923 р. н.), [жителя] Гловенки Кроснянського пов[іту], вилучено один пістолет калібру 7,35 № 11164 (американський револьвер). На підставі цих компр[ометуючих] матеріалів [чоловік] був завербований і знаходиться на зв'язку з III реф[ерентурою].

На зв'язку з III референтурою I секції перебуває 22 інформатора. За звітну декаду ніяких операцій не проводилося.

[г-]ПУГБ у Тарнобжезі[-г]

5.09.[19]47 р. в ядовському лісі Тарнобжезького пов[іту] з'явилася група бандитів у військових однострояхзі зброєю. Як випливає з донесень цивільного населення того повіту, ким є ці особи вони не знають.

[г-]14.09.[19]47 р. о 23.30 год.[-г] на помешкання Яна Ґортиха, жителя Кендіжа Ґрембівської ґм[іни], напало троє невідомих осіб, озброєних пістолетами, гранатами й гвинтівкою, яку використовували для биття. Напавши на

[е-е] *Дописано.*

NSZ, jak również stwierdzono w protokołach przesłuchań podejrzanych, że brał udział w napadach.

Referat III posiada na łączności 10 informatorów.

[d-]PUBP w Gorlicach[-d]

[e-]Dnia 16.09.[19]47 r.[-e] o godz. 15 min. 30 trzech członków bandy UPA napadło na ob[ywatela] Kotowicza Józefa, przybyłego na teren grom[ady] Czarne, gm[ina] Gładyszów do pracy żniwno-omłotowej. Bandyci zabrali w[yżej] w[ymienionemu] pieniądze na sumę 1000 zł i odeszli w stronę granicy czechosłowackiej.

[e-]W nocy z dnia 15[-e] na 16 IX [19]47 r. czterech członków bandy rabunkowej o zabarwieniu WiN dokonała napadu rabunkowego na zast[ępcę] sołtysa grom[ady] Olszyny, gm[ina] Rzepiennik Strzyżewski, zabierając mu gotówki około pół miliona złotych, zebranych na podatki.

W nocy z dnia 15 na 16.09.[19]47 r. ta sama banda usiłowała dokonać napadu rabunkowego na sołtysa grom[ady] Rzepiennik Suchy, lecz z powodu stawianego oporu przez sołtysa, który stał z siekierą w oknie, napad nie doszedł do skutku. [g-]Banda ta została zlikwidowana, areszt[owano] 20 ludzi częściowo z bronią, odebrano zrabowane pieniądze 350 000 zł[-g].

[e-]W nocy z dnia 17 na[-e] 18.09.[19]47 r. banda rabunkowa polska w sile około 10 ludzi dokonała napadu rabunkowego na grom[adę] Rzepiennik Strzyżewski, rabując miejscową ludność. Banda ta odeszła w kierunku pow[iatu] tarnowskiego.

Po linii S[ekcji] I Ref[eratu] III jest na kontakcie 6 informatorów i 1 agent. Ważniejszych operacji na terenie pow[iatu] gorlickiego nie przeprowadzano.

[d-]PUBP w Krośnie[-d]

Dnia 17.09.[19]47 r. został odebrany jeden pistolet typu 7.35 nr 11164 bębenkowiec amerykański, z grom[ady] Głowienka, gm[ina] Miejsce Piastowe, pow[iat] Krosno, od ob[ywatela] Guzik Stanisława s. Szymona i Józefy z Guzików, ur. dnia 10.08.1923 r., Głowienka, pow[iat] Krosno i tam zamieszkały, i na tej podstawie został zawerbowany na materiałach kompr[omitujących] i pozostaje na łączności w Ref[eracie] III.

Ref[erat] III S[ekcja] I posiada na łączności 22 informatorów. W dekadzie sprawozdawczej nie przeprowadzano żadnych operacji.

[d-]PUBP w Tarnobrzegu[-d]

Dnia 5.09.[19]47 r. w lesie jadowskim, pow[iat] Tarnobrzeg, ukazała się grupa bandytów uzbrojona w broń palną oraz [ubrana] w mundury wojskowe. Jak wynika z doniesień ludności cywilnej tut[ejszego] powiatu, są to osobnicy nieznani.

[e-]Dnia 14.09.[19]47 r. o godz.[-e] 23.30 w nocy mieszkanie Gortycha Jana, zam[ieszkałego]: Kędzie, gm[ina] Grębów, napadło trzech nieznanych osobników uzbrojonych w broń palną – w pistolety, granaty i karabin, którego używali do bicia. Po sterroryzowaniu domowników w[yżej] w[ymienieni] bandyci zabrali

---

[g-g] *Dopisano odręcznie.*

жителів дому, вищезгадані бандити забрали їхній одяг вартістю близько 52 000 зл[отих]. Справу розслідує відділок ГМ у Ґрембові.

9.09.[19]47 р. за вказівкою упр[авління] ГМ у Тарнобжезькому повіті було проведено операцію в ґм[іні] Дембі Тарнобжезького пов[іту], де мали перебувати озброєні люди. Втім, результати операції, в якій узяло участь 7 працівн[иків] ПУГБ і 7 з [відділку] ГМ у Тарнобжезі, негативні.

[б]-ПУГБ у Ліську-[б]

8.09.[19]47 р. патруль із[є] 4 членів СОЗ, повертаючись[є] від залізничного мосту в Монастирці[ж], наштовхнувся на групу УПА, яка складалася з 7 людей. [Почувши] вигук «Стій!», бандерівці зайняли оборонні позиції. Після короткої перестрілки група УПА відійшла до найближчого лісу, так званого Слонського[6].

За звітну декаду ПУГБ у Ліську ніяких операцій не проводило.

[...]

[б]-ПУГБ у Сяноці-[б]

[г]-В ніч із 11 [на] 12.09.[19]47 р.-[г] у рай[оні] Посади Заршинської Сяноцького пов[іту] невідомі в одностроях ВП учинили розбійний напад на мешканця даного села Венґжина. [Невідомі], озброєні ППШ, забрали в нього двох коней, одяг і продовольство. Після грабежу втекли у невідомому напрямку.

В звітний період операції не проводилися.

[б]-ПУГБ у Перемишлі-[б]

12.09.[19]47 р. група бандерівців, що нишпорила в рай[оні] Брилинець, Залісся, Ґелихи[7], напала на Людвига Ризнера, меш[канця] Брилинець, і поцупила в нього таке: 3 пари чоловічих черевиків, 2 чоловічі костюми, 15 м[етрів] полотна на білизну й білизни, одну копу яєць, 10 кг меду. [Напад здійснило] 7-ро осіб із вогнепальною зброєю. Після пограбування вони відійшли у бік корманицького лісу, що пов'язаний із брилинським лісом. Під час нападу розмовляли українською. Жодного бандита не ідентифіковано.

17.09.[19]47 р. о 22 год[ині] командування ГМ Залісся і Рікшиць Перемиського пов[іту] влаштувало засідку в лісі біля Залісся. Як наслідок, було застрелено двоє бандерівців (чл[ени] СБ Павло Мисливець і Марко Микита-«Береза»). В убитих виявлено два ППШ, пістолет «Парабелум» і пістолет «Маузер», гранати та інші речі.

По лінії I секції III реф[ерентури] працює 7 інформаторів.

[с] *Було з граматичною помилкою.*

[ж] *Було:* в Монастирі.

[6] Ймовірно залісені терени Слонського гірського пасма.

[7] Місцевість не встановлена.

im garderobę o wartości około 52 000 zł. Dochodzenie w tej sprawie prowadzi Post[e]r[unek] MO w Grębowie.

W dniu 9.09.[19]47 r. została przeprowadzona operacja na gm[inie] Dęba, pow[iat] Tarnobrzeg, w myśl wskazań Pow[iatowej] Kom[endy] MO Tarnobrzeg, gdzie mieli znajdować się osobnicy z bronią. W operacji brało udział 7 pracow[ników] PUBP i 7 z MO Tarnobrzeg; operacja dała wynik negatywny.

[b-]PUBP w Lesku[-b]

Dnia 8.09.[19]47 r. patrol składający[h] się z 4 ludzi SOK, strzegący[i] most kolejowy w Monastercu[j] w powrotnej drodze natknął się na grupę UPA składającą się z 7 ludzi. Na wezwanie „Stój!" banderowcy zajęli stanowiska obronne; po krótkim wzajemnym ostrzeliwaniu się grupa UPA wycofała się do pobliskiego lasu, zwanego Słonne[6].

W dekadzie sprawozdawczej PUBP Lesko nie przeprowadził żadnej operacji.

[...]

[b-]PUBP w Sanoku[-b]

[e-]Z dnia 11 [na] 12.09.[19]47 r.[-e] w nocy, w rej[onie] grom[ady] Posada Zarszyńska, pow[iat] Sanok, został dokonany napad rabunkowy przez nieznanych osobników w mundurach WP, na zamieszkałego w tejże grom[adzie] ob[ywatela] Węgrzyna, któremu zabrano dwa konie, odzież i żywność; byli uzbrojeni w automaty PPSz. Po dokonaniu rabunku uszli w nieznanym kierunku.

W okresie sprawozdawczym nie przeprowadzano żadnych operacji.

[b-]PUBPw Przemyślu[-b]

Dnia 12.09.[19]47 r. w rej[onie] Bryliniec, Zalesia, Gelichy[7] grupa rozbitków banderowskich, grasujących w wymienionych wioskach, napadła na ob[ywatela] Ryznera Ludwika zam[ieszkałego] w Brylińcach i na szkodę wymienionego zrabowali: 3 pary butów męskich, 2 ubrania męskie, 15 m płótna bieliźnianego oraz bieliznę, jedną kopę jaj, 10 kg miodu; osobników było 7, uzbrojonych w broń palną. Po dokonanym rabunku odeszli w kierunku lasu kormanickiego, łączącego [się] z brylińskim lasem; w czasie napadu rozmawiali po ukraińsku. Żaden z bandytów nie został rozpoznany.

Dnia 17.09.[19]47 r. o godz. 22 placówka MO Zalesie i Rokszyce, pow[iat] Przemyśl, zarządziła zasadzkę w lesie przyległym do grom[ady] Zalesie, w wyniku czego zostali zastrzeleni dwaj banderowcy, czł[onkowie] SB, a to: Myśliwiec Paweł i Nikita Marko, ps. „Bereza". Przy zabitych znaleziono dwa automaty PPSz, pistolet „Parabellum" i pistolet „Mauzer", granaty i inne rzeczy.

Po linii Sekcji I Ref[eratu] III pracuje 7 informatorów.

---

[h] *Było:* składająca.

[i] *Było:* strzegąca.

[j] *Było:* w Monasterzu.

[6] Zapewne zalesione tereny pasma górskiego Słonne.

[7] Miejscowość nieustalona.

[б]ПУГБ у Яслі[-б]

[г]15–16.09.[19]47[-г] р. банда УПА, чисельність якої досі не встановлена, вторглася до Клопітниці Осек Ясельської ґм[іни] пов[іту] Ясло, й поцупила дещо з одягу у Юзефа Скиби, мешканця цього села. Вчинивши грабіж, ця банда вирушила у [іншу] місцину Осек Ясельської ґм[іни] пов[іту] Ясло.

На зв'язку з I секцією III реф[ерентури] перебуває 15 інформ[аторів]. За звітну декаду I с[екція] III реф[ерентури] в Ясельському пов[іті] ніяких операцій не проводила.

[...]

[б]ПУГБ в Ярославі[-б]

[г]16.09[19]47 р.[-г] близько 22 год[ини] банда з 5 людей (один із них – в уніформі ВП, решта – в цивільному, [всі] босі, з гвинтівками), поцупила в меш[канця] Добковичів Стефана Ягеловича, [що] на шляху між Сколошівом і Замойсцями Ярославського пов[іту], 80 кг борошна. Банда прийшла з боку Хлопичів і туди ж повернулася.

[г]17.09.[19]47 р.[-г] о 20 год. невідома банда з 8 озброєних осіб, одягнених у цивільне, пограбувала Матея Францішека з Вельгосів Ярославського пов[іту], поцупив[ши] у нього одяг, черевики та продукти. Після пограбування банда подалася у бік річки Сян, звідки і прийшла.

[г]11.09.[19]47 р.[-г] о 21.15 четверо нападників зі зброєю в руках – пістолетами, а один [ще й і]з автоматом – пограбували священика Станіслава Леховича в Рудославі[8]. Під час нападу викрали одяг і коштовності, теперішня вартість яких складає 1 580 000 зл[отих]. Після нападу [бандити] відійшли у бік Янковичів.

[...]

[б]ПУГБ у Любачеві[-б]

8.09.[19]47 р. [...][3] банда УПА з 4 осіб пограбувала Антона Жуковича, меш[канця] Фільварку Чесанівської ґм[іни]. Поцупила дещо з одягу, після чого відійшла в бік лісу.

10.09.[19]47 р. банда УПА з 5 осіб пограбувала Едуарда Балицького, жителя Чесанова. Було викрадено такі речі: 194 тис[ячі] злотих готівкою, одяг, продовольчі товари. [Воїнам] ВВБ вдалося розпочати переслідування, але воно закінчилося нічим.

11.09.[19]47 р. пограбували Людвіка Щебилу, Андрія Фелікса, Яна Кшачковського – жителів присілка Флиси, [що в] ґм[іні] Лисі Ями. У них поцупили продукти, а також свиню (у Кшачковського Яна). Після цього [грабіжники] пішли в бік Діброви.

15.09.[19]47 р. банда УПА, чисельність якої невідома, пограбувала гр[омадянина] Сікор[ii], що меш[кає] в Долинах Плазівської ґм[іни], а саме поцупила в нього двоє корів. Після пограбування [вона] подалася до лісу. [Воїни]

---

[3] *Викреслено декілька нерозбірливих слів машинописним способом.*

[ii] *Так у тексті. Слово напевно скорочене.*

[8] Ймовірно ідеться про Рудоловичі.

[b-]PUBP w Jaśle[-b]

[e-][W] dnia[ch] 15–16.09.[19]47[-e] r. banda UPA dotychczas w nieustalonej sile wtargnęła do grom[ady] Kłopotnica, gm[ina] Osiek [Jasielski], pow[iat] Jasło, gdzie zrabowała część garderoby na szkodę Skiby Józefa zam[ieszkałego] w tejże grom[adzie]. Banda ta po dokonanym rabunku udała się do miejscowości gm[ina] Osiek, pow[iat] Jasło.

Sekcja I Ref[erat] III ma na łączności 15 infor[matorów]. W dekadzie sprawozdaniowej S[ekcja] I Ref[eratu] III nie przeprowadzała żadnych operacji na terenie pow[iatu] Jasło.

[...]

[b-]PUBP w Jarosławiu[-b]

[e-]Dnia 16.9[19]47 r.[-e] około godz. 22 banda składająca się z 5 ludzi, z których jeden ubrany był w mundur WP, reszta zaś po cywilne[mu], boso, uzbrojona była w karabiny, na drodze między Skołoszowem a Zamojscami, pow[iat] Jarosław, na szkodę Stefana Jagiełowicza zam[ieszkałego] w Dobkowicach, zrabowała 80 kg mąki. Banda przyszła ze strony Chłopic i tam odeszła.

[e-]Dnia 17.09.[19]47 r.[-e] o godz. 20 N.N. banda w liczbie 8 ludzi, uzbrojona w broń palną, ubrana po cywilnemu, dokonała napadu rabunkowego na Mateja Franciszka z grom[ady] Wielgosy, pow[iat] Jarosław, zabieraj[ąc] mu garderobę, buty oraz żywność. Banda po rabunku udała się w kierunku rzeki San, skąd przyszła.

[e-]Dnia 11.09.[19]47 r.[-e] o godz. 21.15 czterech sprawców z bronią w ręku – pistoletami i jeden z automatem – dokonali napadu rabunkowego na księdza Lechowicza Stanisława w Rudosławie[8]. W czasie napadu zabrano garderobę i biżuterię wartości ceny obecnej 1 580 000 zł. Po napadzie odeszli w stronę Jankowic.

[...]

[b-]PUBP w Lubaczowie[-b]

Dnia 8.09.[19]47 r. [...][k] został dokonany napad rabunkowy przez bandę UPA w sile 4 ludzi na ob[ywatela] Żukowicza Antoniego zam[ieszkałego] Folwarki, gm[ina] Cieszanów, któremu zrabowali część garderoby, po czym odeszli w kierunku lasu.

Dnia 10.09.[19]47 r. banda UPA w sile 5 ludzi dokonała napadu rabunkowego na ob[ywatela] Bałyckiego Edwarda zam[ieszkałego] w Cieszanowie, gdzie zrabowano następujące rzeczy, t[o] j[est] 194 tys[iące] złotych gotówki i garderobę, jak również artykuły spożywcze. Wojsko WBW udało się w pościg, lecz rezultatów żadnych nie było.

Dnia 11.09.[19]47 r. został dokonany napad na ob[ywateli] Szczebyłę Ludwika, Feliksa Andrzeja, Krzaczkowskiego Jana, zam[ieszkałych] w przysiółku Flisy, gm[ina] Lisie Jamy, gdzie zrabowano im artykuły spożywcze i jedną świnię na szkodę Krzaczkowskiego Jana. Po czym odeszli w kierunku Dąbrowy.

---

[k] *Kilka nieczytelnych słów skreślonych maszynowo.*

[8] Być może Rudołowice.

ВВБ разом зі співроб[ітниками] ГМ влаштували лісову погоню за бандитами, але результати переслідування поки що не відомі.

[r-]12.09.[19]47 р.[-r] банда УПА, в якій нараховувалося до 10 людей, у селі Молодові ґм[іни] Лисі Ями поцупила одяг та продукти харчування в гр[омадянина] Дукача. Після пограбування бандити вирушили в бік Борової Гори. Результати погоні, яка була організована за бандитами, поки що не відомі.

[r-]15.09.[19]47 р.[-r] о 22 год[ині] 9 бандерівців, озброєних малокаліберними гвинтівками, пістолетами та 1 ручним кулеметом, вчинили крадіжку з розбоєм, забравши у Людвіка Скиби корову, а у Мазуркевича – одяг. Обоє – жителі прис[ілку] Долина гром[ади] Ковалівка повіту Любачів.

16.09.[19]47 р. о 12 год[ині] 45 хв[илин] патруль від[ділку] ГМ у Старому Дикові зустрівся з бандерівцями в прис[ілку] Козіївка ґм[іни] Старий Диків Любачівського пов[іту]. Сталася сутичка, в якій було вбито 1 бандерівця і 1 поранено. Забравши свого пораненого, бандерівці в[т]екли в напрямку добоцківського лісу[9]. Також під час бою легко поранило представника ДРГМ.

13.09.[19]47 р. оперативна група Ряшів провела операцію в рай[оні] н[аселеного пункту] Шаласи[10] (7472) Любачівського пов[іту], впродовж якої було виявлено 1 криївку, в якій знайдено 100 кг крупи, 70 кг борошна, 50 кг сухарів і бл[изько] 50 кг меду. Криївку знищено.

15.09.[19]47 р. оперативна група ВВБ Ряшів провела операцію в рай[оні] (7460) Любачівського пов[іту], впродовж якої зустрілася з бандою УПА. Під час сутички було вбито 1 бандерівця й 1 поранено (його група взяла в полон). Здобуто 1 ППШ, 1 гвинтівку, 1 магазин з патронами, 1 польову сумку і 4 мапи.

Завдяки документам, які воїни ВВБ і функц[іонери] тут[ешнього] управління виявили в пошті української банди УПА (сотні «Шума»), було захоплено [в полон] 7 чл[енів] банди УПА й 8 чл[енів] убито. Вищезгаданих ліквідувала 3 ДП, оскільки війська ВВБ, які тимчасово перебувають в Любачеві, були виснажені іншими акціями.

[i-]Убиті:
1) пс. «444», «Шрам», провідник окр[ужної] боївки СБ;
2) пс. «333», «Чубчик»[11], ком[ендант] надр[айонової] боївки СБ;

[i--i] *Зліва від цього фрагменту дописано:* «Результат роботи прац[івників] УБ і ГМ, які під виглядом чоти «Чумака» розмістили їх у цьому районі».

[9] Місцевість встановити не вдалося.

[10] Місцевість встановити не вдалося.

[11] Яків Галва, пс. «Чубчик». Від кінця жовтня 1945 до вересня 1947 – референт СБ 2-го надрайону (Любачів) II округи ОУН. Загинув або вчинив самогубство (ймовірно застрелений колегою) у криївці під час облави в районі Любичі Королівської. *(M. Zajączkowski. Pod znakiem Króla Daniela. OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie 1944–1950. – Lublin–Warszawa, 2016).*

Dnia 15.09.[19]47 r. został dokonany napad rabunkowy na ob[ywatela] Sikor[1] zam[ieszkałego] w Dolinach, gm[ina] Płazów przez bandę UPA w sile nieustalonej, któremu zrabowano dwie krowy. Po dokonanym rabunku udali się do lasu. Wojsko WBW wraz z funkcj[onariuszami] MO udali się [do lasu] w pościg za bandytami, o rezultatach na razie nie wiadomo.

[e-]Dnia 12.09.[19]47 r.[-e] został dokonany napad rabunkowy przez bandę UPA w sile około 10 ludzi w wiosce Młodowie, gm[ina] Lisie Jamy, na ob[ywatela] Dukacza, któremu zrabowali garderobę i artykuły żywnościowe. Po zrabowaniu bandyci udali się w kierunku Borowej Góry. Urządzony pościg za bandytami rezultatów na razie nie dał.

[e-]Dnia 15.09.[19]47 r.[-e] o godz. 22, 9 banderowców, uzbrojonych w broń kbk, pistolety oraz 1 rkm, dokonali kradzieży rozbójniczej na szkodę Skiby Ludwika, zabierając mu krowę, oraz na szkodę Mazurkiewicza – ubranie. Obaj zam[ieszkali] w przys[iółku] Doliny, grom[ada] Kowalówka, pow[iat] Lubaczów.

Dnia 16.09.[19]47 r. o godz. 12 min. 45 patrol Post[e]r[unku] MO Dzików Stary spotkał się z banderowcami w przys[iółku] Koziejówka, gm[ina] Dzików Stary, pow[iat] Lubaczów, gdzie w czasie potyczki został zabity 1 banderowiec i 1 ranny. Rannego banderowcy zabrali ze sobą i z[b]iegli w kierunku lasu Dobodki[9]. W czasie walki został również ranny lekko członek ORMO.

Dnia 13.09.[19]47 r. Grupa Operacyjna Rzeszów przeprowadziła operację w rej[onie] m[iejscowości] Szałasy[10] (7472), pow[iat] Lubaczów, w wyniku czego wykryła 1 bunkier, w którym znaleziono 100 kg kaszy, 70 kg mąki, 50 kg sucharów, i ok[oło] 50 kg miodu. Bunkier zniszczono.

Dnia 15.09.[19]47 r. grupa operacyjna WBW Rzeszów przeprowadziła operację w rej[onie] (7460) pow[iat] Lubaczów, w wyniku czego spotkała się z bandą UPA. Podczas walki został zabity 1 banderowiec oraz 1 ranny, którego grupa ujęła. Zdobyto 1 PPSza, 1 kb, 1 magazynek z nabojami, 1 torbę polową i 4 mapy.

Na podstawie materiałów zdobytych z poczty ukraińskiej bandy UPA – sotni „Szuma" przez wojska WBW i funkcj[onariuszy] tut[ejszego] Urzędu zostało ujętych 7 czł[onków] bandy UPA, zaś zabitych 8 czł[onków]. W[yżej] w[ymienieni] [zostali] zlikwidowani przez 3. DP z powodu, że wojska WBW, stacjonujące w Lubaczowie, były wyczerpane w innych akcjach.

---

[1] *Tak w tekście. Słowo prawdopodobnie ucięte.*

[9] Teren nieustalony.

[10] Miejscowość nieustalona.

3) пс. «Заруба», староста цивіль[ної] мережі повіту;
4) пс. «Сірко»[12], ком[ендант] бойової групи СБ;
5) пс. «Лис»[13], голова рай[онової] СБ;
6) пс. «Муха»[14], стріл[ець] боївки СБ;
7) пс. «Гультяй»[15], [стрілець боївки] СБ;
8) жінка, псевдонім якої не встановлений.

Захоплені в полон:
1) Ковальський Владислав, пс. «Чорнота», ком[ендант] куща;
2) Твердохліб Михайло, пс. «Ведмідь»[16], стр[ілець] боїв[ки] СБ;
3) Філь Федір, пс. «Байда»[17], [стрілець боївки] СБ;
4) Гарасимчук Василь, пс. «Бігун»[18], стр[ілець] боїв[ки] СБ;
5) Просинський Дмитро, пс. «Шран»[19], стр[ілець] куща СБ;
6) Іваницький Йосип, пс. «Зірка»[20], [стрілець куща] СБ;
7) Бірковий Іван, пс. «Ведмідь», кухар куща Верх[и-і].

---

[12] «Сірко» (нар. в 1926, Стрий). В УПА був чотовим у сотні «Месники-4» Василя Ярмоли, а після її розпуску – в сотні «Ударники-6» Ярослава Коцьолка (1946). Загинув 14 IX 1947 у бою з відділом ВП в районі м. Любича Королівська і Тенетиськ Томашівського пов. *(Szcześniak A. B., Szota W. Z. Droga do nikąd... – S. 392, 393; Літопис УПА. – Торонто, 1992. – Т. 22. – С. 316, 318; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 949).*

[13] Костишин Микола, пс. «Лис». Командир боївки СБ ОУН. Загинув 14 IX 1947 внаслідок акції відділів ВП у районі м. Любича Королівська і Тенетиськ Томашівського пов. *(УПА в світлі польських документів...* – С. 316, 318; *Akcja „Wisła". Dokumenty...* – S. 949; A. B. Szcześniak, W. Z. Szota. *Droga do nikąd...* – S. 392, 393*).*

[14] «Муха». Член боївки СБ ОУН. Весною 1947 – референт СБ 5. району II округи ОУН та командир кущової боївки (СКВ № 2) в районі Любичі Королівської. Загинув 14 IX 1947 внаслідок акції відділів ВП у районі м. Любича Королівська і Тенетиськ Томашівського пов. *(Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949*).*

[15] «Гультяй». Член боївки СБ ОУН. Загинув 14 IX 1947 внаслідок акції відділів ВП у районі м. Любича Королівська і Тенетиськ Томашівського пов. *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 949).*

[16] Твердохліб Михайло (27 VIII 1922, Нове Село Любачівського пов. – розстріляний 29 X 1947 в тюрмі у Замості), пс. «Ведмідь». Від листопада 1944 – член УПА. Від 1945 до 14 IX 1947 був членом боївок СБ, якими керував «Максим», а потім «Грицько» і «Чубчик». Захоплений 14 IX 1947 відділом ВП в криївці УПА в лісі біля села Тенетиська Томашівського пов. Засуджений 9 X 1947 до смертної кари. Болеслав Берут право на помилування не використав (15 X 1947). *(АІНП Лю, 015/40; АІНП Лю, 17/1024; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 950).*

[17] Філь Федір (нар. 9 III 1922, Верхрата Любачівськго пов. – розстріляний 29 X 1947 в тюрмі у Замості), пс. «Байда». Від квітня 1946 – член УПА. Від травня 1947 – член куща «Чорноти». Потім перебував у СБ. Захоплений 14 IX 1947 відділом ВП у криївці між м. Руда і Любича Королівська. Засуджений 8 X 1947 вироком Люблінського РВС. Болеслав Берут право на помилування не використав (15 X 1947). *(АІНП Лю, 5/51; АІНП Лю, 5/55; АІНП Лю, 17/1022; АІНП Лю, 021/1190; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 950).*

[18] Гарасимчук Василь (нар. 13 VIII 1921, Новосілки Передні Томашівського пов. – розстріляний 29 X 1947 в тюрмі у Замості), пс. «Калий», «Богун». Від травня 1946 – член УПА. Член боївки СБ (від серпня 1946). 14 IX 1947 захоплений відділом ВП в криївці між м. Руда й Любича Королівська. Засуджений до смертної кари вироком РВС у Любліні (8 X 1947). Болеслав Берут права на помилування не використав (15 X 1947). *(АІНП Лю, 5/51; АІНП Лю, 5/55; АІНП Лю, 17/1022; АІНП Лю, 021/1190; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 950).*

[19] Просінський Дмитро (нар. 1910, с. Верхрата Любачівського пов. – розстріляний 29 X 1947 у тюрмі в Замості), пс. «Шрам». У 1932–1933 – у ВП. Учасник оборони Варшави 1939. Від осені

[m]-Zabito:
1) ps. „444", „Szram", przewodniczący okr[ęgowej] bojówki SB;
2) ps. „333", „Czubczyk"[11] kom[endant] nadr[ejonowej] bojówki SB;
3) ps. „Zaruba", starosta pow[iatowej] siatki cywil[nej];
4) ps. „Sirko"[12], kom[endant] grupy bojowej SB;
5) ps. „Łys"[13], przewodniczący rej[onowej] SB;
6) ps. „Mucha"[14], strzel[ec] bojówki SB;
7) ps. „Hultaj"[15], [strzelec bojówki] SB;
8) kobieta, której pseudonim nie [został] ustalony.

Ujęto:
1) Kowalski Władysław, ps. „Czarnota", kom[endant] kuszcza;
2) Twerdochlib Michał, ps. „Niedźwiedź"[16], strz[elec] bojów[ki] SB;
3) Fil Teodor, ps. „Bajda"[17], [strzelec bojówki] SB;
4) Harasymczuk Wasyl, ps. „Bohun"[18], [strzelec bojówki] SB;
5) Prosiński Dymitr, ps. „Szram"[19], [strzelec] kuszcza SB;
6) Iwanicki Józef, ps. „Zirka"[20], [strzelec kuszcza] SB;
7) Birkowyj Jan, ps. „Niedźwiedź", kucharz kuszcza Werch[l-m].

W[yżej] w[ymienieni] ujęci na razie są w posiadaniu PUBP Tomaszów Lubelski do natychmiastowego operatywnego wykorzystania.

[m-m] *Obok fragmentu, z lewej strony, dopisano odręcznie:* Wynik pracy prac[owników] UB i MO, którzy pod przykryciem czoty „Czumaka" ich umiejscowiła w tym rejonie.

[11] Jakub Hałwa, ps. „Czubczyk", od końca X 1945 do IX 1947 referent SB nadrejonu 2 (Lubaczów) Okręgu II OUN; zginął lub popełnił samobójstwo (być może zastrzelony przez kolegę) w schronie w rej. Lubyczy Królewskiej podczas obławy. M. Zajączkowski, *Pod znakiem Króla Daniela. OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie 1944–1950*, Lublin-Warszawa 2016.

[12] „Sirko" (NN) (ur. w 1926 w Stryju); członek UPA; czotowy w sotni „Mesnyky-4" Wasyla Jarmoły, ps. „Jar", a po jej rozwiązaniu w sotni „Udarnyky-6" Jarosława Kociołka, ps. „Kryłacz" (1946); zginął 14 IX 1947 w walce z oddziałem WP w rejonie m. Lubycza Królewska i Teniatyska, pow. tomaszowski. *UPA w switli polśkych dokumentiw...*, s. 316, 318; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949; A. B. Szcześniak, W. Z. Szota, *Droga do nikąd...*, s. 392, 393.

[13] Mykoła Kostyszyn, ps. „Łys", wiosną 1947 referent SB 5. rejonu Okręgu II OUN i dca kuszczowej bojówki (SKW nr 2) w okolicach Lubyczy Królewskiej; zginął w wyniku akcji oddziału WP 14 IX 1947 w okolicach Rudy Żurawieckiej. *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949; M. Zajączkowski, *Pod znakiem Króla Daniela. OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie 1944–1950*, Lublin–Warszawa 2016.

[14] „Mucha" (NN); członek UPA; strzelec bojówki SB; zginął 14 IX 1947 w wyniku akcji oddziału WP w rejonie m. Lubycza Królewska i Teniatyska, pow. tomaszowski; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949.

[15] „Hultaj" (NN); członek UPA; strzelec bojówki SB; zginął 14 IX 1947 w wyniku akcji oddziału WP w rejonie m. Lubycza Królewska i Teniatyska, pow. tomaszowski; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 949.

[16] Michał Twerdochlib (ur. 27 VIII 1922 w Nowym Siole, pow. lubaczowski, stracony 29 X 1947 w więzieniu w Zamościu), ps. „Niedźwiedź"; od listopada 1944 członek UPA; od 1945 do 14 IX 1947 członek trzech bojówek SB dowodzonych przez „Maksyma", a później „Hryćkę" i „Czubczyka"; schwytany 14 IX 1947 przez oddział WP w bunkrze UPA w lesie obok wsi Teniatyska, pow. tomaszowski; skazany 9 X 1947 na karę śmierci przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie

Вищезгадані полонені перебувають у розпорядженні ПУГБ Томашів-Люблінський з метою термінового оперативного використання.

15.09.[19]47 р. було взято у полон 2 чл[енів] с[отні] «Калиновича» – стан[ичного] у банді «Гая»[21] [та] к[оманд]ира 1 чоти. Неподалік Чесанова вбито «Ґураля», а інших ВВБ узяли в полон.

[г-г]18.09.[19]47 р., після 8 днів облоги, ми знайшли криївку крайового провідника УПА «Стяга». «Стяг» себе отруїв, а 4 інших, які перебували разом із ним, пострілялися.

Разом з[і] «Стягом» у криївці були:

1) пс. «Ігор», секретар, друкар;

2) пс. «Змієнко», стр[ілець], охорона;

3) пс. «Чорноморець», ординарець[ї];

4) пс. «Донський»[й].

У криївці «Стяга» здобуто: 1 ручний кулемет, 2 СВТ, 1 ППШ, 1 «Мазузер», 3 пістолети Р38, пістолет «Вальтер», 5 гранат, 50 шт[ук] набоїв для гвинтівки, 4 друкарські машинки, 1 радіоприймач, 2 динамомашини для заряджання акумуляторів, 4 годинники, 2 каблучки, 4 акумулятори, цивільний одяг, 5 метр[ів] тканини для чоловіків, валюту різних країн.

Під час дій біля криївки «Стяга» виявлено ще одну. У момент її відкривання звідти вискочило 2 бандитів зі зброєю. Вони, побачивши війська, що наближалися, спробували втекти. Як наслідок, одного з них було вбито (тобто священика «Стяга») і одного поранено («Довгий» із групи «Цигана»)[22]. В бандитів у криївці виявлені: 1 пістолет-кулемет, 1 дрібнокаліберна

1946 – член УПА. Збирав харчі для УПА. Захоплений 15 IX 1947 відділом ВП у криївці в лісі між селами Гораї та Селиська Томашівського пов. Засуджений 8 X 1947 до смертної кари вироком РВС у Любліні. Болеслав Берут права на помилування не використав (15 X 1947). *(АІНП Лю, 5/87; АІНП Лю, 17/1026; Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 950).*

[ї] *З правого боку дописано нерозбірливе слово. Можливо це підпис.*

[й] *Рукописна записка, що додана до документа, має подібний зміст:* «18 IX 1947 р., після 8 днів облоги, були виявлені трупи крайового провідника ОУН-УПА «Стяга», його секретаря «Ігоря», ад'ютанта «Чорноморця», стрільця охорони «Змієнка» й «Донського». Ідентифіковані». *(Див. АІНП Ж, 04/57, арк. 161).*

[20] Лесь Василь чи Іваницький Юрій (нар. 20 III 1924, Верхрата – розстріляний 29 X 1947 у тюрмі в Замості), пс. «Зірка». Від осені 1946 – член УПА. Збирав харчі для відділів УПА. Від весни до 15 IX 1947 – у відділі УПА «Чорноти». Захоплений 15 IX 1947 відділом ВП у криївці в лісі між селами Гораї та Селиська Томашівського пов. Засуджений 8 X 1947 до смертної кари вироком РВС у Любліні. Болеслав Берут права на помилування не використав (15 X 1947). *(АІНП Лю, 5/87; АІНП Лю, 17/1026).*

[21] Галабуда Микола (1919–1947), пс. «Гай». Член УПА. Був командиром чоти в сотні УПА «Шума», заступником Григорія Мазура («Калиновича»). Після розпуску сотні Мазуром, Галабуда в серпні 1947 очолив її. Восени 1947 заарештований ПУГБ в Любартові. Потім арештований 28 X 1947 функціонерами УБ у Любачеві. Вироком РВС у Ряшеві засуджений 3 XII 1947 до смертної кари. Страчений 16 XII 1947. *(АІНП 0182/151 t. 1, k. 14; АІНП, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Rzeszowie; http://ipn.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0007/99007/Halabuda_Mikolaj.pdf [10 VI 2016].)*

[22] Кононович Федір (нар. 10 VI 1916, Нивиці Радехівського р-ну Львівської обл. – пом. 10 III 1953, Нивиці Радехівського р-ну Львівської обл.), пс. «Циган», «Дунай», «Павло», «Скала». Із

Dnia 15.09.[19]47 r. zostało ujętych 2 czł[onków] s[otni] „Kałynowycza", ps. „Haj"[21] stan[iczny] w bandzie [i] d[owód]ca 1 czoty. Zabity ps. „Góral" w m[iejscowości] obok Cieszanowa; ci zostali ujęci przez WBW.

[e-]Dnia 18.09.[19]47 r. po 8 dniach[-e] okrążania znaleźliśmy bunkier krajowego prowidnyka UPA „Stiaha". Sam „Stiah" otruł się trucizną, natomiast 4 inni, którzy byli razem z nim w bunkrze, sami się po[wy]strzelali.

Razem ze „Stiahem" w bunkrze byli:

1) ps. „Ihor", sekretarz, maszynista;
2) ps. „Zmijenko", strz[elec], ochrona;
3) ps. „Czornomorec", ordynans[n];
4) ps. „Doński"[o].

Lubelskim; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947). AIPN Lu, 015/40; AIPN Lu, 17/1024; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 950.

[n] *Z prawej strony dopisano odręcznie nieczytelne słowo i parafę.*

[o] *Do dokumentu dołączono odręczną notatkę o podobnej treści:* Dnia 18 IX 1947 r. po 8 dniach okrężenia zlikwidowany został prowidnyk na kraj OUN-UPA „Stiah", jego sekretarz ps. „Ihor", ordynans ps. „Czarnomorec", strzelec ochrony ps. „Zmjenko" i ps. „Doński". Rozpoznanie. Zob. AIPN Rz, 04/57, k. 161.

[17] Teodor Fil (ur. 9 III 1922 w Werchracie pow. lubaczowski, stracony 29 X 1947 w więzieniu w Zamościu), ps. „Bajda"; od kwietnia 1946 członek UPA, od maja 1947 członek kuszcza „Czarnoty"; członek SB; schwytany 14 IX 1947 przez oddział WP w bunkrze pomiędzy m. Ruda a Lubycza Królewska; skazany 8 X 1947 na karę śmierci przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947); AIPN Lu, 5/51; AIPN Lu, 5/55; AIPN Lu, 17/1022; AIPN Lu, 021/1190; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 950.

[18] Wasyl Harasymczuk (ur. 13 VIII 1921 w Nowosiółkach Przednich, pow. tomaszowski, stracony 29 X 1947 w więzieniu w Zamościu), ps. „Kałyj", „Bohun". Od maja 1946 członek UPA; od sierpnia 1946 członek bojówki SB; 14 IX 1947 schwytany przez oddział WP w bunkrze pomiędzy m. Ruda a Lubycza Królewska; skazany 8 X 1947 na karę śmierci przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947); AIPN Lu, 5/51; AIPN Lu, 5/55; AIPN Lu, 17/1022; AIPN Lu, 021/1190; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 950.

[19] Dymitr Prosiński (ur. w 1910 w Werchracie, pow. lubaczowski, stracony 29 X 1947 w więzieniu w Zamościu), ps. „Szram". W l. 1932–1933 w WP; brał udział w kampanii polskiej 1939, walcząc w obronie Warszawy; od jesieni 1946 członek UPA; członek kuszcza dowodzonego przez „Czarnotę". Zajmował się gromadzeniem żywności; schwytany 15 IX 1947 przez oddział WP w bunkrze w lesie pomiędzy wsiami Horaje i Siedliska, pow. tomaszowski; skazany 8 X 1947 na karę śmierci przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947). AIPN Lu, 5/87; AIPN Lu, 17/1026; *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 950.

[20] Właśc. Wasyl Łeś vel Józef Iwanicki (ur. 20 III 1924 w Werchracie, pow. lubaczowski, stracony 29 X 1947 w więzieniu w Zamościu), ps. „Zirka". Od jesieni 1946 członek UPA; członek kuszcza dowodzonego przez „Czarnotę"; zajmował się gromadzeniem żywności dla oddziałów UPA; od wiosny do 15 IX 1947 w oddziale UPA „Czarnoty"; schwytany 15 IX 1947 przez oddział WP w bunkrze w lesie pomiędzy wsiami Horaje i Siedliska, pow. tomaszowski; skazany 8 X 1947 na karę śmierci przez WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (15 X 1947); AIPN Lu, 5/87; AIPN Lu, 17/1026.

[21] Mykoła Hałabuda (1919–1947), ps. „Haj". Dca czoty w sotni UPA „Szuma", zca Hryhorija Mazura, ps. „Kałynowycz"; po rozwiązaniu sotni, od sierpnia 1947 na czele pozostałych w lesie ludzi Mazura; aresztowany przez PUBP w Lubartowie, następnie aresztowany 28 X 1947 przez funkcjonariuszy UB w Lubaczowie; wyrokiem WSR w Rzeszowie skazany 3 XII 1947 na karę śmierci, stracony 16 XII 1947. AIPN, 0182/151 t. 1, k. 14; AIPN, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Rzeszowie; http://ipn.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0007/99007/Halabuda_Mikolaj.pdf [dostęp: 10 VI 2016].

гвинтівка, 3 магазини для пістолета-кулемета, 1 граната, піст[олет] «Віс», 1 швейна машинка, 4 друкарські машинки, 2 радіоприймачі, 4 [одиниці] одягу, 5 плащів, вбрання священика, церковна чаша, диск для ППШ, 600 шт[ук] патронів для гвинтівки, великий архів і багато літератури.

Користуючись даними агент[урних] донесень, 18.09.[19]47 р. у засідці, влаштованій біля Люблинця, вбито 2 бандитів (їхні псевдоніми не встановлені). При них виявлено фальшиві паспорти на імена Колодія Івана й Качмара Івана. В бандитів, що вбиті, вилучено 2 «мілкашки» і одну гвинтівку.

[...]

Кер[івник] І с[екції] ІІІ від[ділу] ВУГБ
[а-]у Ряшеві[-а]
підпор. [а-](—) Стопка Й.[23-а]

Нач[альник] ІІІ від[ділу] ВУГБ
[а-]у Ряшеві[-а]
пор. [а-](—) Бєляк[24-а]

[б-]Вигот[овлено] в 4 пр[имірниках][-б]:
прим. № 1, 2 – МГБ;
прим. № 3 – тк;
[а-]прим. № 4 – аа[-а].
Вик[онав] Д. С.

1937 – член ОУН. 1944 – квітень 1945, вересень 1947–1948 – охоронець і зв'язковий головного командира УПА Р. Шухевича. З квітня 1945 до вересня 1947 – охоронець і зв'язковий Я. Старуха. У 1946–1947 керував підпільною друкарнею «Вулкан». У 1948–1953 – пров. Бібрського р-ну ОУН-Б. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 744).*

[23] Стопка Юзеф (нар. 1914), підпоручник. У 1936–1939 – член СПУ. З 1944 – у ПРП, згодом у ПОРП. З 27 XI 1944 – секретар ПУГБ у Ряшеві. З 1 VIII 1945 – керівник секції по боротьбі з бандитизмом ПУГБ у Ряшеві. З 21 II 1946 – старший референт ПУГБ у Ряшеві. З 1 III 1946 – старший референт VII (III) відділу ВУГБ у Ряшеві. З 1 І 1947 – керівник І секції III відділу ВУГБ в Ряшеві. З 1 III 1948 – начальник ПУГБ в Ярославі. 7 X 1949 заарештований. 19 VI 1950 вироком ВРС у Ряшеві засуджений до 5 р. ув'язнення «за зловживання владою, брак класової згуртованості та зневажання». *(АІНП Ж, 0048/2484, Особова справа Юзефа Стопки).*

[24] Бєляк Мечислав (нар. 1921), поручник. З січня 1945 – у ПРП, згодом – у ПОРП. З 22 III 1945 – в. о. старшого слідчого старшини (керівник 8-ої секції) ПУГБ у Цеханові. 10 VII 1945 – у розпорядженні ВУГБ у Катовицях. З 13 VII 1945 – слідчий старшина 8-ої секції ВУГБ у Катовицях. З 8 VIII 1945 – старший слідчий старшина 8-ої секції ВУГБ в Катовицях. З 1 І 1946 – старший слідчий старшина 2-ої секції III «А» відділу ВУГБ у Катовицях. З 10 І 1946 – слухач НЦ МГБ. З 17 IV 1946 – молодший референт III відділу департаменту МГБ. З 11 V 1946 – молодший референт 2-ої секції III відділу III департаменту МГБ. З 1 X 1946 – референт 2-ої секції III відділу III департаменту МГБ. З 1 III 1947 – начальник III відділу ВУГБ у Ряшеві. З 14 IV 1950 – слухач шестимісячного курсу політичної підготовки. З 1 XII 1950 – інспектор та в. о. начальника III відділу ВУГБ у Ряшеві. З 1 X 1951 – інспектор при керівництві III департаменту МГБ. З 1 XII 1951 – інспектор керівництва III департаменту МГБ. З 1 VI 1953 – заступник начальника III відділу III департаменту МГБ. 1 II 1954 – у розпорядженні департаменту кадрів МГБ. 15 V 1954 – у розпорядженні командира ВОП. Щонайменше до 30 IX 1954 – керівник 4-ої секції VII управління ВОП. Дата звільнення зі служби не відома. *(АІНП, 0193/5457, Особова справа Мечислава Бєляка).*

W bunkrze „Stiaha" zdobyto: 1 rkm, 2 STW, 1 PPSz, 1 kb „Mauzer", 3 pistolety P38 i pistolet „Walter", 5 granatów, 50 szt[uk] amunicji do kb, 4 maszyny do pisania, 1 radioodbiornik, 2 dynamo do ładowania akumulatorów, 4 zegarki, 2 pierścionki, 4 akumulatory, ubranie cywilne, 5 metr[ów] materiału męskiego, różne zagraniczne pieniądze i archiwum.

W czasie działań w rejonie bunkra „Stiaha" wykryto jeszcze jeden bunkier. W czasie odkrywania bunkra wyskoczyło z bronią 2 bandytów, którzy, widząc zbliżające się wojsko, ratowali się ucieczką. W rezultacie został jeden zabity, t[o] j[est] pop „Stiaha" i jeden ranny ps. „Dowhyj" z grupy „Cyhana"[22]. W bunkrze i przy bandytach zdobyto 1 MPi, 1 kbk, 3 magazynki do MPi, 1 granat, pist[olet] „Vis", 1 maszynę do szycia, 4 maszyny do pisania, 2 radioodbiorniki, 4 ubrania, 5 płaszczy, ubiór popa, kielich popa, dysk do PPSz, 600 szt[uk] amunicji do kbk i większą ilość archiwum oraz literatury.

Na podstawie doniesień agent[uralnych], w dn[iu] 18.09.[19]47 r. na urządzonej zasadzce w okolicach m[iejscowości] Lubliniec zostało zabitych 2 bandytów, których ps[eudonimów] nie ustalono, znaleziono przy nich fałszywe dowody osobiste na nazwiska Kołodziej Jan i Kaczmar Jan. Na zabitych bandytach zdobyto 2 kbk i 1 kb.

[...]

Kier[ownik] S[ekcji] I Wydz[iału] III WUBP
[a-]w Rzeszowie[-a]
(—) [a-]Stopka J.[-a23] ppor.

Nacz[elnik] Wydz[iału] III WUBP
[a-]w Rzeszowie[-a]
(—) [a-]Bielak[-a24] por.

---

[22] Fedir Kononowycz (ur. 10 VI 1916 w Niwicach, pow. radziechowski; zm. tamże 10 III 1953), ps. „Cyhan", „Dunaj", „Pawło", „Skała". Od 1937 członek OUN; od 1944 do kwietnia 1945 i od września 1947 do 1948 ochroniarz i łącznik dcy głównego UPA Romana. Szuchewycza; od kwietnia 1945 do września 1947 ochroniarz i łącznik Jarosława Starucha; w l. 1946–1947 kierował podziemną drukarnią „Wulkan". W l. 1948–1953 prowidnyk rejonu bóbreckiego OUN w Lwowskiem. *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 744.

[23] Józef Stopka (ur. 1914), ppor., w l. 1936–1939 w ZNP; od 1944 w PPR/PZPR; od 27 XI 1944 sekretarz PUBP w Rzeszowie; od 1 VIII 1945 kierownik Sekcji do Walki z Bandytyzmem PUBP w Rzeszowie; od 21 II 1946 st. referent PUBP w Rzeszowie; od 1 III 1946 st. referent Wydz. VII (III) WUBP w Rzeszowie; od 1 I 1947 kierownik Sekcji 1 Wydz. III WUBP w Rzeszowie; od 1 III 1948 szef PUBP w Jarosławiu. Aresztowany 7 X 1949, skazany 19 VI 1950 wyrokiem WSR w Rzeszowie na 5 lat więzienia „za nadużycie władzy, brak czujności klasowej oraz zaniedbania". AIPN Rz, 0048/2484, Akta osobowe funkcjonariusza.

[24] Mieczysław Bielak (ur. 1921), por., od stycznia 1945 w PPR/PZPR; od 22 III 1945 p.o. st. oficer śledczy (kierownik Sekcji 8) PUBP w Ciechanowie; 10 VII 1945 przeniesiony do dyspozycji WUBP w Katowicach; od 13 VII 1945 oficer śledczy Sekcji 8 WUBP w Katowicach; od 8 VIII 1945 st. oficer śledczy Sekcji 8 WUBP w Katowicach; od 1 I 1946 st. oficer śledczy Sekcji 2 Wydz. III „A" WUBP w Katowicach; od 10 I 1946 słuchacz CW MBP; od 17 IV 1946 mł. referent Wydz. III Dep. MBP; od 11 V 1946 mł. referent Sekcji 2 Wydz. III Dep. III MBP; od 1 X 1946 referent Sekcji 2 Wydz. III Dep. III MBP; od 1 III 1947 naczelnik Wydz. III WUBP w Rzeszowie; od 14 IV 1950 słuchacz sześciomiesięcznego kursu przeszkolenia politycznego; od 1 XII 1950 inspektor oraz p.o. naczelnik Wydz. III

[a-]Читав:[-a]
Начальник воєв[одського] упр[авління] гром[адської] безп[еки]
[a-]у Ряшеві[-a]
полк. (—) [a-]Дуда Т.[-a]

АІНП Ж, 04/57, арк. 155–160.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті – гербова печатка прямокутної форми: «[Воєв]одське управління громадської безпеки в Ряшеві III [департамен]т №... 194... р.». *Також є вписані від руки номер* «2155/III/47» *і дата* «7 X [194]7».

[b-]Sporządz[ono] w 4 egz[emplarzach][-b]
egz. nr 1, 2 – MBP
egz. nr 3 – tk
[a-]egz. nr 4 – aa[-a]
Wyk[onał] D. S.

[a-]Czytałem:[-a]
Szef Woj[ewódzkiego] Urz[ędu] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego]
[a-]w Rzeszowie[-a]
(—) [a-]Duda T.,[-a] płk

AIPN Rz, 04/57, k. 155–160.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu prostokątna pieczęć z orłem: [Wojewó]dzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Rzeszowie [Departamen]t III Nr... 194... r. *z wpisanym odręcznie numerem:* 2155/III/47 *i datą:* 7 X [194]7.

WUBP w Rzeszowie; od 1 X 1951 inspektor przy kierownictwie Dep. III MBP; od 1 XII 1951 inspektor kierownictwa Dep. III MBP; od 1 VI 1953 zca naczelnika Wydz. III Dep. III MBP; 1 II 1954 przekazany do dyspozycji Dep. Kadr MBP; 15 V 1954 przekazany do dyspozycji dcy WOP; co najmniej do 30 IX 1954 kierownik Sekcji 4 Zarządu VII WOP; brak daty zwolnienia ze służby. AIPN, 0193/5457, Akta osobowe funkcjonariusza.

№ 52

30 вересня 1947, Лігниця. Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» у справі провідника надрайону «Верховина» Ірини Тимочко-«Христі»

[а-]№ док.....[-а]

[а-]Протокол
допиту свідка[-а]

Лігниця, 30 вересня [а-]194[-а]7 [а-]р.[-а]

Майор Врублевський, [а-]слідчий старшина[-а] Міністерства [а-]управління громадської безпеки у[-а] Варшаві, [а-]допитав свідка, про якого йдеться нижче, попередивши його (згідно зі ст. 64 КВПК) про кримінальну відповідальність у разі надання неправдивих свідчень (ст. 140 КК[-а]).

[а-]1. Прізвище та ім'я[-а]: [б-]Химко[-б] Зіновія, вона ж Маєвська, вона ж Грушецька Єлизавета, пс. «Зоя».
[а-]2. Імена батьків[-а]: Микола і Марія з д[ому] Панкевич.
[а-]3. Дата та місце народження[-а]: 13 I 1926 р. у Львові.
[а-]4. Місце проживання[-а]: Єленя Гура, вул. Набережна, 61, в Крупи Миколи.
[а-]5. Національність[-а]: українка.
[а-]6. Віросповідання[-а]: рим[о]-кат[олицьке].
[а-]7. Рід занять[-а]: безробітна.
[а-]8. Освіта[-а]: середня.
[а-]9. Сімейний стан[-а]: незаміжня.
[а-]10. Майновий стан[-а]: не має.
[а-]11. Зв'язок з обвинувачуваним[-а]: двоюрідна сестра по материнській лінії.
[а-]12. Судимість[-а]: не судима.

[а-]Усвідомлюючи відповідальність за приховування правди чи неправдиві свідчення, я урочисто обіцяю, що говоритиму щиру правду й нічого не приховуватиму з того, що знаю[-а].

Химко Зіновія
[а-](підпис свідка)[-а]

Пит[ання]: [в-]Які завдання Ірина Тимочко-«Христя» отримала від «Орлана»[-в] в серпні 1947 р.?

[а--а] *Бланк.*
[б--б] *Написано великими літерами.*
[в--в] *Підкреслено.*

Nr 52

30 września 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja", na temat prowidnyka nadrejonu „Werchowyna" Ireny Tymoczko, ps. „Chrystia"

[a-]Nr akt.....[-a]

[a-]Protokół
przesłuchania świadka[-a]

Legnica, [a-]dnia[-a] 30 września [a-]194[-a]7 [a-]r.[-a]

Mjr Wróblewski, [a-]oficer śledczy[-a] z Ministerstwa [a-]Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w[-a] Warszawie, [a-]przesłuchał w charakterze świadka niżej wymienionego, uprzedziwszy go w myśl art. 64 KWPK o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania z art. 140 kk[-a]

[a-]1. Nazwisko i imię[-a]: [b-]Chymko[-b] Zenobia vel Majewska vel Gruszecka Elżbieta, ps. „Zoja"
[a-]2. Imiona rodziców[-a]: Mikołaj i Maria z d. Pankiewicz
[a-]3. Data i miejsce urodzenia[-a]: 13 I 1926 r. we Lwowie
[a-]4. Miejsce zamieszkania[-a]: Jelenia Góra, ul. Nadbrzeżna nr 61 u Krupy Mikołaja
[a-]5. Narodowość[-a]: Ukrainka
[a-]6. Wyznanie[-a]: rzym[sko]-kat[olickie]
[a-]7. Zajęcie[-a]: bez zajęcia
[a-]8. Wykształcenie[-a]: średnie
[a-]9. Stan rodzinny[-a]: panna
[a-]10. Stan majątkowy[-a]: nie posiada
[a-]11. Stosunek do oskarżonego[-a]: cioteczna siostra po linii matki
[a-]12. Karalność[-a]: niekarana

[a-]Świadom odpowiedzialności za utajenie prawdy lub złożenie fałszywego zeznania, przyrzekam uroczyście, że będę mówić szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome.[-a]

Chymko Zenobia
[a-](podpis świadka)[-a]

Pyt[anie]: [c-]Co Wam wiadomo o ostatnich zadaniach Tymoczko Ireny, ps. „Chrystia", które otrzymała ona od „Orłana" w sierpniu 1947 r.[-c]?

[a--a] *Druk formularza.*
[b--b] *Zapisano wersalikami.*
[c--c] *Podkreślono odręcznie.*

Відп[овідь]: Моя двоюрідна сестра Ірина Тимочко-«Христя» [в-]виконувала й далі виконує обов'язки провідника надрай[ону] ОУН «Верховина». Востаннє ми бачилися з нею у корманицькому[г] лісі б[іля] Перемишля в першій половині серпня 1947 р.[-в]

Вона тоді їхала зі свого терену, певно з Криниці, до Перемишля. У корманицький ліс прибула з Перемишля сама, бо вже знала наперед, де там розквартирувалися «Птах» із «Марічкою»[г]. «Орлана» тоді ще не було. Я виїхала швидше, тому коли «Христя» приїхала до лісу, я вже там знаходилася кілька днів. Ми перебували в густих кущах коло сасовецької[1] дороги, [...][д] нижче від спаленої лісничівки, що в районі лісу між Крубалем[2] і Горохівцями.

[Оскільки] «Христя» приїхала на зустріч з «Орланом», але він ще не повернувся від «Стяга», то «Христя» того саме дня ввечері пішла до «Григора», який також перебував у корманицькому лісі. «Орлан» повернувся через два дні, а відтак «Христя» прийшла від «Григора» на зустріч із ним. Справи «Орлан» полагоджував передусім із «Христею», а вже потім зі мною. «Христя» від «Орлана» отримала такі завдання: [в-]негайно вирушити до надрай[ону] «Бескид», відшукати «Мара» й повідомити йому останні інструкції у справі організації терену та перегруповування організаційних кадрів. Про виконання свого завдання вона мала відзвітувати «Стягові»[-в].

Напевно саме з цією метою для неї визначили мертвий пункт зв'язку й час зустрічі зі «Стягом», узгодивши їх через «Корнійчука» – надрай[онового] провідника з II округи. Однак, де і коли саме мала відбутися зустріч «Христі» зі «Стягом» – цього я не знаю.

Пит[ання]: [в-]Чи «Зоя» підтримує зв'язок із «Христею»?

Відп[овідь]: За дорученням «Орлана» ми з «Христею» домовилися про місце зустрічі на центральному вокзалі Єленьої Гури в кінці вересня – середині жовтня 1947 р. «Христя» мала приїхати у Єлену Гуру, на вокзалі написати мені поштову картку й надіслати її поштою чи спеціальним посланцем на адресу Миколи Крупи.

Адресу Миколи Крупи «Христя» мені надала особисто. Я порадила «Христі» не йти самій до Крупи, тому що це може викликати підозру. Зрештою, вона й сама не хотіла бачитися з «Крупою», якого знає ще з Аксманичів[д] Перемиського пов[іту]. Про жодний пароль ми не домовлялися, бо добре між собою знайомі – як особисто, так і організаційно.

Пит[ання]: Навіщо «Зоя» мала зустрітися з «Христею»?

Відп[овідь]: «Христя» має побачитися зі мною після того, як зустрінеться зі «Стягом». Таким чином, можна зробити висновок, що ми побачимося

[г] *Було:* Карманицькому. *Так само – у інших місцях документа.*

[г] *Було:* Маричка.

[д] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

[е] *Було:* Яксаміц.

[1] Місцевість не встановлена.

[2] Ймовірно: Кругель (Великий, Малий).

Odp[owiedź]: Tymoczko Irena, ps. „Chrystia", jest moją cioteczną siostrą i ostatnio [c]pełniła i pełni nadal funkcję nadrej[onowego] prowidnyka organizacji OUN w nadrej[onie] „Werchowyna", ostatni raz byłam z nią w kormanickim[d] lesie k[oło] Przemyśla w pierwszej połowie sierpnia 1947 r.[-c]

Wówczas pojechała ona ze swego terenu, jadąc prawdopodobnie z Krynicy do Przemyśla. Do lasu kormanickiego przeszła z Przemyśla sama, gdyż wiedziała już, gdzie kwaterują „Ptach" z „Mariczką"[e]. „Orłana" wtedy jeszcze nie było. Ja wyjechałam prędzej w momencie, jak przyszła „Chrystia" do lasu, mój pobyt w lesie trwał już parę dni; kwaterowaliśmy wtedy w gęstych krzakach, niedaleko drogi Sasowki[1], [...][f] poniżej spalonej leśniczówki, w rewirze lasu Krubal[2] – Grochowce.

„Chrystia" przyjechała na spotkanie z „Orłanem", „Orłana" wtedy jeszcze nie było od „Stiaha" i „Chrystia" wieczorem tego samego dnia odeszła do „Hryhora", który też kwaterował w kormanickim lesie. Za dwa dni przyszedł „Orłan" i „Chrystia" przyszła od „Hryhora" na spotkanie z nim. Sprawy załatwiał „Orłan", najpierw z „Chrystią", a potem ze mną. „Chrystia" otrzymała od „Orłana" następujące zadania: [c]natychmiast odjechać w teren nadrej[onu] „Beskyd", ods[zu]kać „Mara", nawiązać z nim łączność oraz podać mu ostatnie instrukcje w sprawie organizacji terenu i przegrupowania kadr organizacyjnych. O wykonaniu swego zadania miała złożyć sprawozdanie „Stiahowi"[-c].

Prawdopodobnie w tym celu został jej naznaczony punkt martwy i termin spotkania się ze „Stiahem", w umówiony[m] z nią przez „Kornijczuka" – nadrej[onowego] prowidnyka z Okręgu II. Jednak gdzie i kiedy ma mieć spotkanie „Chrystia" ze „Stiahem" – nie jest mi wiadomo.

Pyt[anie]: [c]Czy „Zoja" jest w posiadaniu kontaktu z „Chrystią"?

Odp[owiedź]: Zgodnie z poleceniem „Orłana" umówiłam z „Chrystią" punkt spotkania na Dworcu Głównym w Jeleniej Górze; w czasie od końca września do połowy października 1947 r. „Chrystia" ma przyjechać do Jeleniej Góry i ze stacji ma napisać do mnie na adres Krupy Mikołaja kartkę pocztową, którą wyśle pocztą względnie specjalnym posłańcem.

Adres Krupy Mikołaja dała mi „Chrystia" osobiście, względnie [według] moich wskazówek, „Chrystia" nie miała przychodzić osobiście do Krupy, gdyż to mogłoby zwrócić uwagę, i „Chrystia" sama nie chciała się spotykać z Krupą, którego zna osobiście z Jaksmanic[g], pow[iat] Przemyśl. Żadnego hasła nie omawiałyśmy, gdyż osobiście i organizacyjnie[-c] znamy się.

Pyt[anie]: [c]W jakim celu miała się „Zoja" spotkać z „Chrystią"?

Odp[owiedź]: „Chrystia" ma spotkać się ze mną po spotkaniu ze „Stiahem", z tego należy wnioskować, że nastąpi ono przy końcu września lub w pierwszej

---

[d] *Było:* Karmanickim. *Podobnie w całym dokumencie.*

[e] *Było:* Maryczką.

[f] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[g] *Było:* Jaksamic.

[1] Nie ustalono.

[2] Być może: Kruhel.

десь наприкінці вересня – в першій половині жовтня 1947 р. На цій зустрічі з «Христею» вона має мені розповісти про те, як можна зв'язатися зі «Стягом» іще, крім узгоджених із «Корнійчуком» мертвих пунктів, про які я докладно розповіла у попередніх протоколах. Напевно вона [також] привезе мені адресу «Стяга» якісь інструкції та відомості.

Пит[ання]: Чи має «Зоя» якийсь узгоджений пункт для обміну кореспонденцією з «Христею» чи іншу можливість зустрічі з вищезгаданою-в?

Відп[овідь]: Жодного пункта для обміну кореспонденцією в нас із «Христею» немає, тим більше, що «Орлан» заборонив нам листуватися. Інших способів, як зв'язатися з «Христею», я не знаю.

Пит[ання]: в-А може «Зоя» зустрічалася з «Христею» в Мірка Смішкевича чи його дружини Софії?

Відп[овідь]: У Смішкевичів я була лише один раз, наприкінці серпня-в 1946 р. Смішкевичі знають мене як Іринку – подругу дружини Мірка Смішкевича «Зонки», а він сам знайомий зі мною, бо теж працював в Організації.

Мені відомо, що «Христя» також навіть у 1947 р. перебувала у Смішкевичів і вони знають, що вона моя двоюрідна сестра. А ще я впевнена, що Мірко Смішкевич організаційно пов'язаний із «Христею».

Софія Смішкевич практично не писала. [Хіба] в жовтні 1946 р. надіслала вітальну листівку з днем народження, а в листопаді 1946 р. я отримала від «Зонки» листа, якого доставив мені «Височан» – Іван Зелінський, він же Богдан Ковалик, який був у них.

З приводу чого й скільки разів «Височан» їздив до Смішкевичів, цього я не знаю. Я б могла написати листа до Софії Смішкевич, в якому обережно запитати [про] «Христю», але побоююся, що Мірко Смішкевич, а також «Христя» щось запідозрять, тим більше що з нею ми про таке не домовлялися. «Христю» могло б це здивувати ще й тому, що в нас із нею є узгоджений пункт зустрічі.

Пит[ання]: в-Опишіть, будь ласка, як виглядає Ірина Тимочко-«Христя»-в.

Відп[овідь]: Вона середнього зросту, міцної статури, волосся темно-біляве, коротке, скручене у валик, ліве око блакитне, праве – каре з блакитною плямкою на третину зіниці, обличчя дещо видовжене, шкіра на обличчі світла, ніс нормальний, гострий, вік – 24 роки. Може бути одягнена в просторий плащ темно-синього кольору, сіру спідницю, спортивну кофту, такі ж туфлі чи черевики. На голові може мати косинку або [бути] без головного убору.

На цьому протокол закінчено, у ньому все викладено вірно, що й засвідчую власноручним підписом:

Химко Зіновія

Протокол вів:
сл[ідчий] оф[іцер] МГБ
майор Врублевський

połowie października 1947 r. Na spotkaniu „Chrystia" ma mi jeszcze podać inną możliwość kontaktu ze „Stiahem", nie patrzeć na umówione inne z „Kornijczukiem" punkty martwe, które dokładnie omówiłam w poprzednich protokołach. Być może, że przywiezie mi kontakt korespondencyjny ze „Stiahem" lub jakieś inne instrukcje i wiadomości.

Pyt[anie]: Czy ma „Zoja" umówiony punkt korespondencyjny z „Chrystią" lub jakąś inną możliwość spotkania się z w[yżej] w[ymienionym]-c?

Odp[owiedź]: Żadnego punktu korespondencyjnego z „Chrystią" nie mam umówionego, tym bardziej, że „Orłan" wyraźnie zabronił nam korespondować, również nie jestem w posiadaniu innych możliwości, przy pomocy których mogłabym się spotkać z „Chrystią".

Pyt[anie]: c-Czy za pośrednictwem Smiszkiewicza Mirka lub jego żony Zofii nie mogłaby się „Zoja" spotkać z „Chrystią"?

Odp[owiedź]: U Smiszkiewiczów byłam tylko jeden raz, a to przy końcu sierpnia-c 1946 r., więc Smiszkiewiczowie znają mnie osobiście jako pannę Irenkę, koleżankę „Zonki", żony Smiszkiewicza Mirka, a ten zna mnie też organizacyjnie.

Jest mi wiadomo, że „Chrystia" też nawet w 1947 r. bywała u Smiszkiewiczów i o ile jest mi wiadomo, Smiszkiewiczowie wiedzą o tym, że jest moją siostrą cioteczną i jestem pewna, że Smiszkiewicz Mirek jest organizacyjnie związany z „Chrystią".

Korespondencję Smiszkiewicz Zofia prowadziła bardzo ograniczoną. Napisałam w październiku 1946 r. kartkę imieninową, a w listopadzie 1946 r. otrzymałam od „Zonki" list, który doręczył mi „Wysoczan" – Zieliński Jan vel Kowalik Bogdan, będąc u nich.

W jakich sprawach i ile razy jeździł „Wysoczan" do Smiszkiewiczów, tego nie wiem. Mogłabym napisać list do Smiszkiewiczowej Zofii, w którym w bardzo oględny sposób zapytałabym się [o] „Chrysti[ę]", lecz obawiam się, że może to wzbudzić podejrzenie u Smiszkiewicza Mirka, jak również u „Chrystii", z którą nie omawiałyśmy takiej możliwości. „Chrystię" mógłby taki fakt uderzyć jeszcze dlatego, gdyż my mamy umówiony punkt spotkania.

Pyt[anie]: c-Proszę podać dokładny rysopis Tymoczko Ireny, ps. „Chrystia"-c.

Odp[owiedź]: Wzrost średni, dość tęgiej tuszy, włosy ciemnoblond, krótkie (wałek), lewe oko niebieskie, prawe piwne z dość dużą plamką niebieską, jedna trzecia źrenicy, twarz lekko podłużna, cera jasna, nos normalny, ostry, lat 24. Może być ubrana w granatowy luźny płaszcz, spódniczka popielata, bluzka sportowa, pantofle sportowe lub buty. Na głowie może mieć apaszkę lub bez nakrycia.

Na tym protokół zakończono i jak zgodnie z podaniami własnoręcznie podpisała:

Chymko Zenobia

Protokołował:
of[icer] śl[edczy] MBP
mjr Wróblewski

АІНП Ж, 072/1, т. 36, арк. 3–4.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У лівому верхньому куті дописано: «До справ Тимочко Ірини, пс. «Христя», майор Врублевський, 1 X [19]47 р.».

AIPN Rz, 072/1, t. 36, k. 3–4.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W lewym górnym rogu odręcznie dopisano: Do Akt Spraw Tymoczko Ireny, ps. „Chrystia", major Wróblewski, 1 X [19]47 r.

№ 53

30 вересня 1947, Львів. Контррозвідувальне зведення начальника Прикордонних військ МВС УО Никифорова та заступника начальника 5-го відділу УПВ МВС УО Кадмова начальникові УМДБ Львівської області Олександрові Вороніну про діяльність осередків ОУН-Б у Польщі

[а-б-]Управление пограничных войск МВД Украинского округа[-б-а]

«[в-]30[-в]» сентября 1947 года № 5/00[в-]2278[-в] г. Львов

Дело 18

Сов[ершенно] секретно
Серия «К»
Экз. № [в-]5[-в]

[а-]Начальнику УМГБ по Львовской области
генерал-лейтенанту[-а]
[б-]товарищу [г-]ВОРОНИНУ[-г-б][1]

[а-б-]Контрразведывательная сводка[-а] № 74
По состоянию на 23.09.[19]47 года[-б]

А. [а-б-г-]Закордон[-г].
II. К[онтр]/р[еволюционные] националистические организации[-б-а].

§ 1.
О краевом проводе ОУН на территории Польши. 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОРА». 25.08.[19]47 года.

В пограничных районах Польши действует краевой провод ОУН, так называемый «Закерзонский край». С 1946 года краевым проводником

[а--а] *Написано великими літерами.*
[б--б] *Підкреслено машинописним способом.*
[в--в] *Вписано.*
[г--г] *Написано в розбивку.*
[1] Воронін Олександр (1908–1990), генерал-лейтенант (1945). З вересня до 1 X 1938 – пом. начальника 5-го відділення 1-го відділу ГТУ НКВС СРСР. З 1 X 1938 – референт секретаріату НКВС СРСР. З 29 XII 1938 до 7 V 1943 – начальник УНКВС Сталінградської обл. У 1944–1948 – начальник УНКДБ-УМДБ Львівської обл., потім – заступник міністра геології СРСР. *(Operacja «Sejm» 1944–1946. – Oprac. zbior. – Warszawa–Kijów, 2007. – S. 290; «Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych». – T. 6; Петров Н., Скоркин К. Кто руководил НКВД. 1934–1941... – С. 135–136).*

Nr 53

30 września 1947, Lwów. Meldunek dowódcy wojsk pogranicznych MGB UO Nikiforowa oraz zastępcy dowódcy 5 Oddziału UPW MGB UO Kadmowa dla naczelnika UMGB obwodu lwowskiego Aleksandra Woronina na temat działalności podziemia ukraińskiego na terytorium Polski

[a-b-]Zarząd Wojsk Pogranicznych MWD Okręgu Ukraińskiego[-b-a]

„[c-]30[-c]" września 1947 roku nr 5/00[c-]2278[-c] m. Lwów

Sprawa 18

Ści[śle] tajne
Seria „K"
Egz. nr [c-]5[-c]

[a-]Do Naczelnika UMGB obwodu lwowskiego
generała-lejtnanta[-a]
[b-]Towarzysza [d-]WORONINA[-d-b1]

[a-b-]Komunikat kontrwywiadowczy[-a] nr 74
Stan na 23.09.[19]47 roku[-b]

A. [a-b-d-]Zagranica[-d]
II. K[ontr]r[rewolucyjne] organizacje nacjonalistyczne[-b-a]

§ 1
O Krajowym Prowidzie OUN na terytorium Polski. 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEORA". 25.08.[19]47 roku

W granicznych rejonach Polski funkcjonuje Krajowy Prowid OUN na tak zwany Kraj Zakerzoński. Od 1946 roku krajowym prowidnykiem jest „STIAH"

[a--a] *Zapisano wersalikami.*
[b--b] *Podkreślono maszynowo.*
[c--c] *Wpisano odręcznie.*
[d--d] *Zapisano pismem spacjowanym.*

[1] Aleksander Woronin (1908–1990), generał-mjr (1945). Od września do 1 XI 1938 pomocnik naczelnika 5 pododdziału 1 oddziału Głównego Zarządu Transportu NKWD; od 1 X 1938 referent sekretariatu NKWD; od 29 XII 1938 do 7 V 1943 naczelnik UNKWD obw. stalingradzkiego; w l. 1944–1948 naczelnik UNKGB-UMGB obw. lwowskiego, następnie wiceminister geologii ZSRS. *Operacja „Sejm" 1944–1946*, oprac. zbior., Warszawa–Kijów 2007, s. 290 („Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych", t. 6); N. Pietrow, K. Skorkin, *op. cit.*, s. 135–136.

является «СТЯГ», он же № 1001, 32 лет, со своей референтурой находится в районе сел Верхрата (7274), Монастырь (7474) и Зломы (7466) Томашувского уезда.

Референт пропаганды краевого провода «ОРЛАН», он же «БАТЫЙ», «ЧЕРНОМОРСКИЙ», «ДНЕПРОВСКИЙ», «НАЗАР», «ЗЕНОН», цифровой № 97, – бывший проводник Перемышльского областного провода ОУН. Постоянное местонахождение «ОРЛАНА» – в Корманическом лесу (0822–1022) южнее г. Перемышля.

Военный референт краевого провода «ОЛЕГ», он же «БЕЛЫЙ», 32 лет, который одновременно является командующим группы УПА «САН», объединяющей все действующие на территории Польши курени УПА: «ПРИРВА», «ГРОМОВЫЙ»[2], «ЖЕЛЕЗНЯК», «БАЙДА» и «РЕН».

При референте пропаганды «ОРЛАНЕ» имеется издательское бюро, руководителем которого является «ЗРЫВ», 45 лет, бывший профессор из г. Киева.

Краевой референт СБ не установлен. Краевой провод ОУН «Закерзонский край» подразделяется на три ОУН'овских округа: № 1 – Перемышльский; № 2 – занимает территорию вдоль чехословацкой границы от города Санок (9086) и м. Каманча (6676) и округа № 3 – занимает территорию Грубешувского, Томашувского, Любачевского и Ярославского уездов.

---

[2] Лагода Петро або Янечка Василь або Возняк Казимир (нар. 25 V 1912, с. Шмітків Грубешівського пов. або с. Гута Сокальського р-ну Львівської обл. – пом. 1992/1993, с. Забужжя Сокальського р-ну Львівської обл.), пс. «Громовий», «Вуйко». Старший булавний (15 IV 1945), хорунжий (22 I 1945). Напр. 1943 – 2 VI 1944 – організаційно-мобілізаційний референт Сокальської округи ОУН-Б. У квітні–травні 1944 командував однією з сотень. У квітні 1944 вона діяла на Жовківщині (Рава-Руська округа). Станом на травень–липень 1944 – к-р сотні «Ведмідь». Листопад 1944 – весна 1945 – очолює сотню «Жубри II» куреня «Жубри» Львівського ТВ 5 ВО «Буг». Був переведений до ВО «Сян». За однією з версій, його туди перевели через поганий стан здоров'я. Із травня 1946 – к-р сотні «Вовки I» куреня В. Сорочака-«Беркута» ТВ 28 «Данилів» ВО 6 «Сян» УПА-Захід. Учасник операції ВіН-УПА 28 V 1946 у м. Грубешові Люблінського воєводства. Згодом очолював штаб ТВ 28 «Данилів». Висланий у Щецинське в-во, а потім до Варшави (1947). В травні 1948 був на Любельщині. 20 VII 1948 зробив невдалу спробу перейти до американської зони в Німеччині. Захоплений 18 IX 1948 під час перестрілки з відділом СНБ на тер. Чехословаччини. 7 III 1949 переданий польській владі – до МГБ у Варшаві. 26 IV 1949 переданий до ВУГБ у Любліні. Вироком РВС у Любліні засуджений 16 I 1950 до смертної кари. Постановою НВС у Варшаві 22 III 1950 частково скасовано вирок РВС у Любліні, та направлено справу на новий розгляд. РВС у Любліні 2 V 1950 виправдав частково. Постановою НВС у Варшаві 6 II 1951 відхилено вирок РВС у Любліні й справу спрямовано на новий розгляд. Постановою Колегії суддів НВС у Варшаві відхилено постанову НВС у Варшаві від 22 III 1950 і направлено справу на новий розгляд (7 III 1951). Засуджений Спеціальною колегією МВС до 25 років трудових таборів. Постановою Державної ради 24 III 1956 вирок замінено на 12 років в'язниці. Постановою воєводського суду у Любліні за амністією від 27 IV 1956 вирок замінено 8 VI 1956 на 8 р. ув'язнення. Звільнений із в'язниці 10 V 1956. *(АІНП 0182/151 т. 1, k. 3; АІНП 0192/337, т. 3; АІНП Лю 26/80, т. 1; АІНП Лю 26/80, т. 2; АІНП Лю 012/159; Літопис УПА. Нова серія. Т. 12: Воєнна округа УПА «Буг». – Київ–Торонто, 2009. – Кн. 1. – С. 595, 630; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 1. Війна під час війни. 1942–1945. – Львів, 2011. – С. 498; Літопис УПА. Т. 39: ТВ УПА 28-й «Данилів». Холмщина і Підляшшя. – Торонто–Львів, 2003. – С. 10, 459, 957).*

vel „1001", lat 32, ze swoim referatem znajduje się w rejonie wsi Werchrata (7274), Monastyr (7474) i Złomy (7466), powiat tomaszowski.

Referent propagandy Krajowego Prowidu „ORŁAN" vel „BATIJ", „CZORNOMORSKIJ", „DNIPROWSKIJ", „NAZAR", „ZENON", sztafetny znak „97" – były prowidnyk przemyskiego obwodowego prowidu OUN. Miejsce stałego pobytu „ORŁANA" – w kormanickim lesie (0822–1022) na południe od m. Przemyśla.

Referent wojskowy Krajowego Prowidu „OŁEH" vel „BIŁYJ", lat 32, który jednocześnie jest dowodzącym grupy UPA „Sian", obejmującej wszystkie działające na terytorium Polski kurenie UPA: „PRIRWA", „HROMOWYJ[2]", „ŻELEŹNIAK", „BAJDA" i „REN".

Przy referencie propagandy „ORŁANIE" funkcjonuje Biuro Wydawnicze, którego kierownikiem jest „ZRYW", lat 45, były profesor z m. Kijowa.

Krajowego referenta SB nie ustalono. Krajowy Prowid OUN na „Kraj Zakerzoński" dzieli się na trzy okręgi ounowskie: nr 1 – przemyski; nr 2 – zajmuje terytorium w dół do granicy czechosłowackiej od miasta Sanok (9086) i m[iejscowość] Komańcza (6676) oraz Okręg nr 3 – zajmuje terytorium powiatów hrubieszowskiego, tomaszowskiego, lubaczowskiego i jarosławskiego.

[a-b-]Wnioski[-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

---

[2] Petro Łahoda vel Wasyl Janeczka vel Kazimierz Woźniak, (ur. 25 V 1912 w Szmitkowie, pow. hrubieszowski lub we wsi Huta, pow. sokalski – zm. 1992 lub 1993, we wsi Zabuże, rej. sokalski); ps. „Hromowyj", „Wujek". St. buławny (15 IV 1945), chor. (22 I 1945). Od 1943 do czerwca 1944 referent ds. organizacyjno-mobilizacyjnych w okręgu sokalskim OUN, w kwietniu i maju 1944 dca sotni UPA, działającej w okolicach Żółkwi (okręg rawski); od maja do lipca 1944 dca sotni „Wedmid'"; od listopada 1944 do wiosny 1945 dca sotni „Żubry II" kurenia „Żubry" lwowskiego TW 5 WO „Buh". Przeniesiony do WO „Sian" ze względu na zły stan zdrowia (wg jednej z wersji); od maja 1946 dca sotni „Wowky I" kurenia Wołodymyra Soroczaka, ps. „Berkut" z TW 28 „Danyliw" (WO 6 „Sian"). Uczestnik akcji WiN-UPA 28 V 1946 w Hrubieszowie; następnie szef sztabu TW 28 „Danyłiw". Wysłany do Szczecina, potem do Warszawy (1947); w maju 1948 znalazł się na Lubelszczyźnie; 20 VII 1948 podjął nieudaną próbę przedostania się do amerykańskiej strefy okupacyjnej w Niemczech; ujęty 18 IX 1948 w potyczce z oddziałem SNB na terenie Czechosłowacji; 7 III 1949 przekazany do MBP w Warszawie; 26 IV 1949 przekazany do WUBP w Lublinie; wyrokiem WSR w Lublinie skazany 16 I 1950 na karę śmierci; decyzją NSW w Warszawie z 22 III 1950 uchylono częściowo wyrok WSR w Lublinie, kierując do ponownego rozpatrzenia; 2 V 1950 częściowo uniewinniony przez WSR w Lublinie; postanowieniem NSW w Warszawie 6 II 1951 wyrok WSR w Lublinie został uchylony i skierowany do ponownego rozpatrzenia; postanowieniem Zgromadzenia Sędziów NSW w Warszawie uchylono postanowienie NSW w Warszawie z dn. 22 III 1950 i skierowano do ponownego rozpatrzenia (7 III 1951); przekazany przez NPW do ZSRS prawdopodobnie 13 III 1951 lub w 1954; skazany przez Kolegium Specjalne MWD na 25 lat obozu pracy; repatriowany do Polski 15 XII 1955; decyzją Rady Państwa z 24 III 1956 karę zamieniono na dwanaście lat więzienia; decyzją Sądu Wojewódzkiego w Lublinie na mocy amnestii z dn. 27 IV 1956 karę zamieniono 8 VI 1956 na 8 lat więzienia; zwolniony z więzienia 10 V 1956. AIPN, 0182/151 t. 1, k. 3; AIPN, 0192/337, t. 3; AIPN Lu, 26/80, t. 1; AIPN Lu, 26/80, t. 2; AIPN Lu, 012/159; *Wojenna okruha UPA „Buh"...*, s. 595, 630; *Polśko-ukrajiński stosunky w 1942–1947 rokach u dokumentach OUN ta UPA: u 2 t.*, t. 1: *Wijna pid czas wijny. 1942–1945*, Lwiw 2011, s. 498; *Taktycznyj widtynok UPA 28-j „Danyliw"...*, s. 10, 459, 957.

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.

2. По информации командира бригады польских оперативных войск – майора ПУТЕЧНЫЙ[3] от 20.09.[19]47 года в районе (7472), западнее с. Монастырь, в результате несколько суточной блокировки схрона, ликвидирована бандгруппа в количестве 5 человек. В том числе убиты: краевой проводник ОУН «СТЯГ», он же представитель УГВР («Украинского Главного Освободительного Совета»), секретарь-машинист «ИГОРЬ» и личная охрана «СТЯГА» – бандиты: «ЗМИЕНКО», «ЧЕРНОМОРЕЦ» и «ДОНСКОЙ». Взяты трофеи: радиоприемник – 1, РП – 1, автомат – 1, винтовок – 2, пистолетов – 3, гранат – 5, пишущих машинок – 4. Документы ОУН уничтожены бандгруппой.

3. «СТЯГ», «ОРЛАН», «ОЛЕГ», «ЗРЫВ» – являются фигурантами агентурного дела «[а-]Конспираторы[-а]».

4. Через закордонную агентуру устанавливается деятельность и местонахождение руководства краевого провода и его каналы связи через границу.

5. Округ ОУН № 1 (Перемышльский) разрабатывается 6 и 7 ПО по агделу «[а-]Конспираторы[-а]». По разработке округов № 2 и 3 заведена агентурная переписка.

§ 2

О Перемышльском окружном проводе ОУН. 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОРА». 25.08.[19]47 года.

---

[3] Путечний Мечислав (нар. 7 IV 1913 – пом. 8 X 1990). Під час Польської кампанії 1939 – у складі 74-го пп. З жовтня до грудня 1939 – комендант Червоної гвардії у Камінь-Каширському. Евакуйований вглиб СРСР. З 1 IX 1943 – у ВП. З січня 1944 до січня 1945 – заст. з політичних питань командира батареї 1-ої бригади артилерії ім. Юзефа Бема. З 2 XII 1944 до 15 I 1945 – керівник відділу кадрів політичного управління 4-ої дп. З 16 I до 28 VI 1945 – заст. з політичних питань командира залізничного полку. З 28 VI до 1 IX 1945 – заст. з політичних питань командира 7-го спеціального полку КВБ. З 2 IX 1945 – заст. начальника ВВБ у Катовицях. З 25 VIII 1946 – начальник ВВБ у Катовицях. З 10 X 1947 до 14 VII 1948 – командир 6-го полку КВБ. З 6 XI 1947 – командир ОГ «Любачів». З 15 VII 1948 до 19 VII 1949 – командир 1-ої бригади КВБ. З 20 VII 1949 до 17 IV 1950 – командир 1-го спеціального полку КВБ. З 18 IV до 9 IX 1950 – командир 1-ої спеціальної бригади КВБ. З 10 IX 1950 до 7 XII 1952 – слухач партійної школи при ЦК ПОРП. З 8 XII 1952 до 26 XI 1956 – заст. з політичних питань командира КВБ, одночасно керівник політичного управління КВБ. З 27 XI до 26 XII 1956 – у розпорядженні департаменту кадрів МНО. З 27 XII 1956 – уповноважений МНО у справах працевлаштування. З 28 IV 1961 до 15 VII 1963 – у розпорядженні департаменту кадрів МНО. У квітні 1962 – в МКНіК у В'єтнамі. З 16 VII 1963 – заст. з політичних питань начальника Авіаційної інспекції. З 15 VII 1965 до 20 II 1966 – у розпорядженні начальника Генерального штабу. З 21 II 1966 до 15 IV 1969 – в. о. військового аташе з питань авіації та морського флоту в Туреччині. З 16 IV до 17 X 1969 – у розпорядженні Генерального штабу. З 18 X 1969 до 29 II 1972 – у розпорядженні департаменту кадрів МНО. З 1 III 1972 до 3 IV 1975 – заст. інспектора з нагляду за технічними та господарськими резервами. *(АІНП 2174/5259, АІНП 0193/7796/CD/1).*

2. Według informacji dowódcy brygady polskich wojsk operacyjnych – majora PUTECZNEGO[3] z 20.09.[19]47 roku, w rejonie (7472), na zachód od w[si] Monastyr, w rezultacie wielodobowej blokady schronu, zlikwidowano grupę band[ycką] w liczbie 5 ludzi. W liczbie tej zostali zabici: krajowy prowidnyk OUN „STIAH", przedstawiciel UHWR („Ukraińska Główna Rada Wyzwoleńcza"), sekretarz-maszynista „IHOR" i osobista ochrona „STIAHA" – bandyci: „ZMIJENKO", „CZORNOMOREC" i „DOŃSKI". Zdobyto trofea: radioodbiornik – 1, radiostacja – 1, automat – 1, karabiny – 2, pistolety – 3, granatów – 5, maszyny do pisania – 4. Dokumenty OUN zostały zniszczone przez grupę band[ycką].

3. „STIAH", „ORŁAN", „OŁEH", „ZRYW" – są figurantami sprawy agenturalnej „[a]Konspiratory[a]".

4. Poprzez zagraniczną agenturę ustalana jest działalność i miejsce pobytu kierownictwa Krajowego Prowidu i jego kanały łączności poprzez granicę.

5. Okręg OUN nr 1 (przemyski) jest rozpracowywany przez 6. i 7. PO w sprawie ag[enturalnej] „[a]Konspiratory[a]". W celu rozpracowania Okręgów nr 2 i 3 [uaktywniono] agenturalną wymianę doniesień.

§ 2

O przemyskim okręgowym prowidzie OUN. 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEORA". 25.08. [19]47 roku

Przemyski okręgowy prowid OUN nr 1 w swojej działalności obejmuje terytorium od m. Przemyśla (1628) na południe do m. Sanok (9086) i Lesko (8296 – Polska).

Prowidnykiem przemyskiego okręgowego prowidu jest „HRYHOR" vel „KOD", nazwisko HUK Mirosław, urodzony w roku 1921, zamieszkały w m[iejscowości] Iskań (1802), powiat przemyski.

---

[3] Mieczysław Puteczny (ur. 7 IV 1913, zm. 8 X 1990), w kampanii polskiej 1939 w 74. pp.; od października do grudnia 1939 komendant Czerwonej Gwardii w Kamieniu Koszyrskim; ewakuowany w głąb ZSRS; od 1 IX 1943 w WP; od stycznia 1944 do stycznia 1945 w 1. BAC jako zca dcy baterii ds. politycznych; od 2 XII 1944 do 15 I 1945 szef Oddz. Personalnego Zarządu Politycznego 4. DP; od 16 I do 28 VI 1945 zca dcy Samodzielnego Pułku Kolejowego ds. politycznych; od 28 VI do 1 IX 1945 zca dcy 7. Specjalnego Pułku KBW ds. politycznych; od 2 IX 1945 zca dcy WBW w Katowicach; od 25 VIII 1946 dca WBW w Katowicach; od 10 XI 1947 do 14 VII 1948 dca 6. pułku KBW; od 6 XI 1947 dca GO KBW „Lubaczów"; od 15 VII 1948 do 19 VII 1949 dca 1. Brygady KBW; od 20 VII 1949 do 17 IV 1950 dca 1. Specjalnego Pułku KBW; od 18 IV do 9 IX 1950 dca 1. Specjalnej Brygady KBW; od 10 IX 1950 do 7 XII 1952 słuchacz w Szkole Partyjnej przy KC PZPR; od 8 XII 1952 do 26 XI 1956 zca dcy KBW ds. politycznych, jednocześnie szef Zarządu Politycznego KBW; od 27 XI do 26 XII 1956 w dyspozycji Dep. Kadr MON; od 27 XII 1956 pełnomocnik MON ds. Zatrudnienia; od 28 IV 1961 do 15 VII 1963 w dyspozycji Dep. Kadr MON; w kwietniu 1962 w MKNiK w Wietnamie; od 16 VII 1963 zca szefa Inspektoratu Lotnictwa ds. Politycznych; od 15 VII 1965 do 20 II 1966 w dyspozycji szefa Szt. Gen.; od 21 II 1966 do 15 IV 1969 p.o. attaché wojskowego ds. morskich i lotniczych w Turcji; od 16 IV do 17 X 1969 w dyspozycji Szt. Gen.; od 18 X 1969 do 29 II 1972 w dyspozycji Dep. Kadr MON; od 1 III 1972 do 3 IV 1975 zca inspektora ds. Nadzoru Zaplecza Technicznego i Gospodarczego. AIPN, 2174/5259, Akta personalne MON; AIPN, 0193/7796, Akta osobowe funkcjonariusza.

Перемышльский окружной провод ОУН № 1 по своей деятельности охватывает территорию от г. Перемышль (1628) на юг до г. Санок (9086) и Лиско (8296 – Польша).

Проводником Перемышльского окружного провода является «ГРИГОР», он же «КОД», по фамилии ГУК Мирослав, 1921 года рождения, уроженец с. Искань (1802) Перемышльского уезда.

Окружной референт СБ «ПАСТЕРНАК», он же «ПЛУГАТАРЬ», «СТАРЫЙ» – ГАРАБАЧ[г] Иван, уроженец села Негрибка Перемышльского уезда, его родственники по переселению проживают в г. Самбор, УССР.

Окружной военный референт «РЕН» – МИЗЕРНЫЙ Василий, он же куренный УПА.

Окружной референт медицины «НЕХРЫСТ» – СОВГАН Ярослав, по специальности фармацевт, в феврале месяце с[его] года убит поляками.

Секретарь провода «ПТАХ» – СОРОКА Ярослав, 1927 года рождения, уроженец с. Седлиска, Медыкского района, Дрогобычской области, где имеет сестру по имени Ирина.

Руководство Перемышльского окружного провода постоянного места дислокации не имеет, часто находится в лесных массивах Брылинце (0820), Конюша (0620).

В состав окружного провода № 1 входят три надрайонных провода: «Холодный Яр», «Бескид» и «Верховина».

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.
2. Через закордонную агентуру устанавливается точное место нахождения руководства провода, его деятельность и связи.
3. Изучаются возможности подбора объектов из числа родственных связей на нашей территории для агентурного использования по разработке провода.
4. Перемышльский окружной провод ОУН разрабатывается 7 и 6 ПО по агентурному делу «[а-]Конспираторы[-а]».

§ 3

О надрайонном проводе ОУН «Холодный Яр» 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляками окружного референта «МЕТЕОР». 25.08.[19]47 года.

Надрайонный провод ОУН, именуемый «Холодный Яр» действует на территории Перемышльского уезда (Польша). Из лиц руководящего состава провода известны: 1) надрайонный проводник «РУСЛАН», он же «ТАРАС» – КАВУЗА Петр, уроженец г. Сокаль Львовской области. 2) референт СБ «ВОРОН», он же «ПОТАП», уроженец села Княжполь Добромильского района. 3) референт медицины «ВЫР» – ГУК Богдан, 1923 года рождения

[г] *Було:* ГАРБАР. *Так само далі.*

Okręgowy referent SB „PASTERNAK" vel „PŁUHATOR"', „STARYJ" – HARABACZ[e] Iwan, urodzony w wiosce Nehrybka, powiat przemyski, jego krewni mieszkają po przesiedleniu w m. Sambor, USRS.

Okręgowy wojskowy referent „REN" – MIZERNYJ Wasyl, pełniący funkcję kurennego UPA.

Okręgowy referent medyczny „NECHRYST" – SOŁHAN Jarosław, z zawodu farmaceuta, w miesiącu lutym t[ego] roku został zabity przez Polaków.

Sekretarz prowidu „PTACH" – SOROKA Jarosław, urodzony w 1927 roku, w m[iejscowości] Siedliska, rejon medycki, obwód drohobycki, gdzie ma siostrę o imieniu Irina.

Kierownictwo przemyskiego okręgowego prowidu nie ma stałego miejsca dowodzenia, często znajduje się w masywach leśnych – Brylińce (0820), Koniusza (0620).

W skład okręgowego prowidu nr 1 wchodzą trzy nadrejony: „Chołodnyj Jar", „Beskyd" i „Werchowyna".

[a-b-]Wnioski[-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

2. Przez agenturę zagraniczną ustala się dokładne miejsce pobytu kierownictwa prowidu, jego działalność i kontakty.

3. Rozważa się możliwości pozyskania obiektów z kręgu rodzinnych kontaktów na naszym terytorium, w celu agenturalnego wykorzystania przy rozpracowywaniu prowidu.

4. Przemyski okręgowy prowid OUN rozpracowywany jest przez 7. i 6. PO w ramach sprawy agenturalnej „[a-]Konspiratory[-a]".

§ 3

O nadrejonowym prowidzie OUN „Chołodnyj Jar" 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta „METEOR". 25.08.[19]47 roku

Nadrejonowy prowid OUN, o nazwie „Chołodnyj Jar" działa na terytorium powiatu przemyskiego (Polska). Spośród osób składu kierowniczego prowidu znani są: 1) nadrejonowy prowidnyk „RUSŁAN" vel „TARAS" – KAWUZA Petro, urodzony w m. Sokal, obwód lwowski. 2) referent SB „WORON" vel „POTAP", urodzony w wiosce Kniażpol, rejon dobromilski. 3) referent medyczny „WYR" – HUK Bohdan, urodzony w 1923 roku (brat okręgowego prowidnyka „HRYHORA"), były student lwowskiego instytutu medycznego 4) wojskowy referent prowidu, [pełniący funkcję] kurennego UPA, jako „BAJDA". 5) kierownik zespołu technicznego „ŁYPA" vel „DANYŁO". 6) technik zespołu „KAMENIAR" o nazwisku ANDRUSIECZKO[f], urodzony w wiosce Wołodź, gmina Bircza (Polska). 7) maszynistka zespołu technicznego „MOTRIA", urodzona

[e] *Było:* GARBAR. *Podobnie dalej.*

[f] *Było:* Andrusienko.

(брат окружного проводника «ГРИГОРА»), бывший студент Львовского медицинского института. 4) военный референт провода, он же куренный УПА «БАЙДА». 5) руководитель технического звена «ЛИПА», он же «ДАНИЛО»; 6) Техник звена «КАМЕНЯР» по фамилии АНДРУСЕЧКО[д], уроженец села Володзь Бирчанской волости (Польша), 7) машинистка технического звена «МОТРЯ», уроженка села Ляцко (9628), Добромильского района. На советской территории имеет сестру, которая также находится в подполье ОУН под псевдонимом «РУЧЕЙ». 8) референт провода «ЗЕНКО».

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.

2. Через закордонную агентуру и следственным путем по задерживаемым бандитам устанавливается деятельность провода, его местонахождения и связи через границу.

3. Через з[акордонного]/а[гента] «ПАРАБЕЛЛУМ» продолжается осуществление мероприятий по выводу и вербовке участника провода «К». Изучаются возможности оперативного использования объектов из числа родственных связей участников провода на нашей территории.

4. Перемышльский надрайонный провод ОУН разрабатывается 7 и 6 ПО по агентурному делу «[а-]Пороги[-а]» (бандрасписание, банда № 3).

§ 4

О надрайонном проводе ОУН «[а-]Бескид[-а]» 6 ПО МВД УО. Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОР». 25.08.[19]47 года.

Деятельность надрайонного провода ОУН, именуемого «БЕСКИД», распространяется на территорию Санокского и Лисковского уездов (Польша). Из руководящего состава провода известны:

1. Надрайонный проводник «МАР», 30 лет, бывший студент Львовского политехникума. Во время немецкой оккупации занимал пост областного референта по молодежи при Львовском областном проводе ОУН.

2. Референт СБ «ГОРЕСЛАВ», цифровой знак 13, бывший студент Львовского мединститута.

3. Хозреферент «ДАВИДЕНКО», он же «ЛЕСОВИК» по фамилии МАРТЫН Марьян, уроженец г. Львов.

4. Референт медицины «МЕЛОДИЯ», бывший студент Львовского мединститута.

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.

2. Через закордонную агентуру 6 и 5 ПО устанавливается точное местонахождение руководства провода и его связи на нашей территории.

[д] *Було:* Андрусенко.

w wiosce Lacko (9628), rejon dobromilski. Po stronie sowieckiej ma siostrę, która także należy do podziemia OUN pod pseudonimem „RUCZEJ". 8) referent prowidu „ZENKO".

[a-b-a]Wnioski[a-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

2. Przez agenturę zagraniczną i drogą śledztwa [prowadzonego wobec] zatrzymanych bandytów ustala się działalność prowidu, miejsce jego pobytu i kanały łączności przez granicę.

3. Poprzez a[genta] z[agranicznego] „PARABELLUM" kontynuuje się realizację działań mających na celu znalezienie i zwerbowanie członka prowidu „K". Rozważa się możliwości operacyjnego wykorzystania obiektów ze sfery kontaktów rodzinnych członków prowidu na naszym terytorium.

4. Przemyski nadrejonowy prowid OUN rozpracowywany jest przez 7. i 6. PO w sprawie agenturalnej „[a-]Porogi[-a]" (w wykazie band, banda nr 3).

§ 4

O nadrejonowym prowidzie OUN „[a-]Beskyd[-a]" 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEOR". 25.08. [19]47 roku

Działalność nadrejonowego prowidu OUN o nazwie „[a-]Beskyd[-a]", rozciąga się na terytorium powiatów sanockiego i leskiego (Polska). Z kierowniczego składu prowidu znani są:

1. Nadrejonowy prowidnyk „MAR", lat 30, były student Politechniki Lwowskiej. Podczas niemieckiej okupacji zajmował stanowisko obwodowego referenta ds. młodzieży przy lwowskim obwodowym prowidzie OUN.

2. Referent SB „HORESŁAW", sztafetny znak „13", były student lwowskiego instytutu med[ycznego].

3. Referent gosp[odarczy] „DAWYDENKO" vel „LISOWYK", nazwisko MARTYN Marian, urodzony w m. Lwów.

4. Referent medyczny „MEŁODIJA", były student lwowskiego instytutu med[ycznego].

[a-b-a]Wnioski[a-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

2. Poprzez agenturę zagraniczną 6. i 5. PO ustala dokładne miejsce pobytu kierownictwa prowidu i jego kontakty na naszym terytorium.

3. Nadrejonowy prowid OUN „[a-]Beskid[-a]" rozpracowywany jest przez 6. PO w agenturalnej sprawie „[a-]Sarancza[-a]" (w wykazie band, banda nr 4).

§ 5

O nadrejonowym prowidzie OUN „[a-]Werchowyna[-a]" 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polak[ów okręgowego referenta OUN „METEOR". 25.08.1947 roku]

3. Надрайонный провод ОУН «[а-]Бескид[-а]» разрабатывается 6 ПО по агентурному делу «[а-]Саранча[-а]» (бандрасписание, банда № 4).

§ 5.

О надрайонном проводе ОУН «[а-]Верховина[-а]» 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляка[ми окружного референта ОУН «МЕТЕОР». 25.08.1947 года].

Надрайонный провод ОУН «[а-]Верховина[-а]» действует на территории Ново-Санчевского уезда, западнее г. Санок (Польша).

Надрайонным проводником является «ХРЫСТЯ» – ХЫМКО Ирина[4], 1923 года рождения, уроженка с. Седлиска[е] Медыкского района Дрогобычской области.

Другие участники провода не установлены.

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.

2. Через агентуру прикордона 7 ПО производится выявление родственных и деловых связей надрайонного проводника «ВЕРХОВИНА» – «ХРЫСТЯ» по ее месту рождения с. Седлиска Медыкского района.

§ 6.

О районных проводах ОУН Перемышльского надрайонного провода. 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОР». 25.08.[19]47 года.

В составе Перемышльского надрайонного провода ОУН действуют 4 районных провода:

1. Райпровод ОУН № 1 (шифр А-1), район деятельности – Перемышльский уезд (Польша). Состав участников: а) райпроводник «ЛУГОВОЙ», он же «ЯСЬМИН», уроженец г. Станислав; б) референт СБ «ОРАЧ» – ГАРАБАЧ Василий (родной брат окружного референта СБ «ПАСТЕРНАКА»; в) хозяйственный референт «ЛЮТЫЙ» – ПОРИЦКИЙ Михаил, уроженец с. Рокшица[є] Перемышльского уезда; г) комендант пункта связи (курьерского звена) «СТЕПОВОЙ», цифровой псевдоним «1-5».

2. Райпровод ОУН № 2 (шифр Б-2), район деятельности села Рыботыче (0218), Ямна-Дольна (9814), Бирчанской волости Перемышльского уезда. Участники: а) райпроводник «БОЙЧУК», он же «ТИСО», «БЕЛЫЙ» – ХОДАЙ Дмитрий, уроженец с. Княжполь Добромильского р[айо]на;

[е] *Було:* Седлиски.

[є] *Було:* Рукшица.

[4] Інформація незрозуміла. Провідником надрайону «Верховина» була Ірина Тимочко, псевдо «Христя». Народилася у 1923 в Аксманичах Перемиського пов.

[5] Мабуть Бонарівка Стшижовського повіту.

Nadrejonowy prowid OUN „[a-]Werchowyna[-a]" działa na terytorium powiatu nowosądeckiego, w kierunku zachodnim od m. Sanok (Polska).

Nadrejonowym prowidnykiem jest „CHRYSTIA" – CHYMKO Irina[4], urodzona w 1923 roku, w m[iejscowości] Siedliska[g], rejon medycki, obwód drohobycki.

Inni członkowie prowidu nie zostali ustaleni.

[a-b] Wnioski[-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

2. Poprzez agenturę graniczną 7. PO prowadzi [działania] w celu ujawnienia powiązań rodzinnych i kontaktów służbowych prowidnyka nadrejonu „[a-]Werchowyna[-a]" – „CHRYSTIA" w miejscu jej urodzenia, w[ioska] Siedliska, rejon medycki.

§ 6

O rejonowych prowidach OUN przemyskiego nadrejonowego prowidu 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEOR". 25.08.[19]47 roku

W składzie przemyskiego nadrejonowego prowidu OUN działają 4 rejonowe prowidy:

1. Rej[onowy] prowid OUN nr 1 (kryptonim „A-I"), rejon działalności – powiat przemyski (Polska). Skład członków: a) rej[onowy] prowidnyk „ŁUHOWYJ" vel „JASMIN", urodzony w m. Stanisławów; b) referent SB „ORACZ" – HARABACZ Wasyl (rodzony brat okręgowego referenta SB „PASTERNAKA"; c) referent gospodarczy „LUTYJ" – PORICKIJ Michaił, urodzony w w[iosce] Rokszyce[h], powiat przemyski; d) komendant punktu łączności (ogniwo kurierskie) „STEPOWYJ", sztafetny znak „1-5".

2. Rej[onowy] prowid OUN nr 2 (kryptonim „B-II"), rejon działalności wiosek: Rybotycze (0218), Jamna Dolna (9814), gmina Bircza, powiat przemyski. Członkowie: a) rej[onowy] prowidnyk „BOJCZUK" vel „TISO", „BIŁYJ" – CHADAJ Dmitrij, urodzony w w[iosce] Kniażpol, r[ejo]n dobromilski; b) referent SB „ARKADIJ" – nazwisko nieustalone, urodzony we w[si] Aksmanice (0424); c) referent gosp[odarczy] „TER", urodzony w w[iosce] Bonariewka[5], powiat gorlicki; d) komendant punktu łączności (ogniwo kurierskie) „SOŁOWIJ"[i], urodzony w wiosce Hubice[j], rejon dobromilski.

3. Rej[onowy] prowid OUN nr 3 (kryptonim „W-III") znajduje się w gminie Bircza, powiat przemyski. Jego członkowie: a) rej[onowy] prowidnyk

---

[g] *Było*: Siedliski.

[h] *Było:* Rukszyca.

[i] *Było*: „Sokoł".

[j] *Było*: Gubide.

[4] Informacja błędna. Prowidnykiem nadrejonu „Werchowyna" była Irena Tymoczko, ps. „Chrystia", ur. w 1923 r. w Jaksmanicach, pow. przemyski.

[5] Być może Bonarówka, pow. strzyżowski.

б) референт СБ «АРКАДИЙ» – фамилия не установлена, уроженец с. Аксманице (0424); в) хозреферент «ТЕР», уроженец с. Бонаревка[5] Горлицкого уезда; г) комендант пункта связи (курьерского звена) «СОЛОВИЙ»[ж], уроженец села Губице[з] Добромильского района.

3. Райпровод ОУН № 3 (шифр ВУ-3) находится в Бирчанской волости Перемышльского уезда. Его участники: а) райпроводник «ВЕРНЫВОЛЯ» с июля месяца с/г находится в сотне УПА «ГРОМЕНКО» в Карпатах; б) референт СБ «КАРЛО», он же «КЛИМ» и «ИЛЬКО» – ХОМА Владимир, 1912 года рождения, также ушел в сотню «ГРОМЕНКО»; в) хозреферент «НИКОЛЕВИЧ», он же «ГОРА», уроженец с. Глудно Перемышльского уезда; г) санитарный референт «ЯРОМЫР», уроженец с. Корманице (0824); д) финансовый референт «КУМ», уроженец села Суфчина (0612) Перемышльского уезда; е) комендант пункта связи «ПЕРЕЦ», уроженец села Суфчина (0612).

4. Райпровод ОУН № 4 (шифр Г-5), район деятельности – севернее г. Лиско (8296). Участники: а) райпроводник «ИГОРЬ», он же «ГОМИН», уроженец гор. Тарнополь, его жена по фамилии МАЗЯР Мария в настоящее время учится в г. Львове. Между собой поддерживали письменную связь по почте по адресам: с. Ракова[и] Перемышльского уезда – ЛУШКО Александру («ИГОРЮ»); село Бисковичи (не точно) Самборского района, УССР – МАЗЯР Марии (сестре); б) референт СБ «ОРЛИК», убит в мае месяце 1947 года; в) хозреферент «НЕСТЕР» – СОРОЧАК Роман, уроженец села Яворник-Русский (9032) Перемышльского уезда; г) референт медицины «ТАРАС», он же «ГЕРМАН» – ЛЕНЬКО Иван Васильевич[6], уроженец села Русская Бась[7] Перемышльского уезда.

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия.

2. Через з[акордонных]/а[гентов] 6 ПО «ОРЕХ», «ПАРАБЕЛЛУМ» и 7 ПО з[акордонного]/а[гента] «НАДЯ» устанавливаются места нахождения руководства районных проводов, их деятельность и связи.

3. Выявляются родственные связи участников проводов на нашей территории.

Районные провода Перемышльского надрайонного провода ОУН разрабатываются 7 и 6 ПО по агделу «[а-]Пороги[-а]» (бандрасписание, банда № 3).

ж *Було:* «Сокол».

з *Було:* Губиде.

6 Вочевидь тут ідеться про Пельо Івана-«Тараса», уродженця с. Дубецьке на Перемищині.

7 Місцевість не встановлена.

„WERNYWOLA" od miesiąca lipca br. znajduje się w sotni UPA „HROMENKO" w Karpatach; b) referent SB „KARŁO" vel „KŁYM" i „ILKO"– CHOMA Władimir, urodzony w 1912 roku, także odszedł do sotni „HROMENKI"; c) referent gosp[odarczy] „NIKOLEWICZ" vel „HORA", urodzony w m[iejscowości] Hłudno, powiat przemyski; d) referent sanitarny „JAROMYR", urodzony w w[iosce] Kormanice (0824); e) referent finansowy „KUM", urodzony w wiosce Sufczyna (0612) powiat przemyski; f) komendant punktu łączności „PIERIEC", urodzony w wiosce Sufczyna (0612).

4. Rej[onowy] prowid OUN nr 4 (kryptonim „G-V"), rejon działalności – od Leska w kierunku północnym (8296). Członkowie: a) rej[onowy] prowidnyk „IHOR" vel „HOMIN", urodzony w mieś[cie] Tarnopol, jego żona o nazwisku MAZIAR Maria uczy się obecnie w m. Lwowie. Podtrzymywali między sobą łączność pisemną na adres: w[ioska] Rakowa[k], powiat przemyski – do ŁUSZKO Aleksandra („IGORA"); wieś Biskowice (niedokładnie), rejon samborski, USRS – MAZIAR Marii (siostrze); b) referent SB „ORŁYK", zabity w miesiącu maju 1947 roku; c) referent gosp[odarczy] „NESTOR" – SOROCZAK Roman, urodzony w wiosce Jawornik Ruski (9032), powiat przemyski; d) referent medyczny „TARAS" vel „GERMAN" – LEŃKO Iwan Wasiljewicz[6], urodzony we wsi Russkaja Baś[7], powiat przemyski.

[a-b-]Wnioski[-b-a]:

1. Dane wiarygodne.

2. Poprzez a[gentów] z[agranicznych] 6. PO „ORIECHA", „PARABELLUM" i 7. PO a[genta] z[agranicznego] „NADIA" ustalane są miejsca pobytu kierownictwa rejonowych prowidów, ich działalność i powiązania.

3. Wyjaśnia się powiązania rodzinne członków prowidów na naszym terytorium.

Rejonowe prowidy przemyskiego nadrejonowego prowidu OUN rozpracowuje 7. i 6. PO w sprawie ag[enturalnej] „[a-]Porogi[-a]" (w wykazie band, banda nr 3).

§ 7

O kontaktach poprzez granicę „SZEŁESTA" z „OŁEHEM" 6. PO MWD UO. Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEOR". 25.08.[19]47 roku

Dowodzący grupą UPA „[a-]Sian[-a]" – „OŁEH", pełniący funkcję referenta wojskowego okręgowego prowidu, podtrzymuje okresowo łączność z komendantem grupy UPA „[a-]Zachód[-a]" – „SZEŁESTEM", który znajduje się, w przybliżeniu, w północnych rejonach obwodu lwowskiego. Łączność jest utrzymywana drogą przesyłania kurierskich bojówek raz na dwa – trzy miesiące. Bojówki te naruszają granicę, przypuszczalnie w rejonie m. Sokal i m. Włodawa.

---

[k] *Było:* Rakowo.

[6] Prawdopodobnie chodzi o Iwana Pelo, ps. „Taras", urodzonego we wsi Dubecko, pow. przemyski.

[7] Miejscowość nieustalona.

§ 7

О связях через границу «ШЕЛЕСТА» с «ОЛЕГОМ». 6 ПО МВД УО Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОР». 25.08.[19]47 года.

Командующий группой УПА «САН» – «ОЛЕГ», он же военный референт окружного провода, поддерживает периодическую связь с командиром группы УПА «ЗАПАД» – «ШЕЛЕСТОМ», находящимся, ориентировочно, в северных районах Львовской области. Связь осуществляется путем посылки курьерских боевок один раз в два–три месяца. Эти боевки границу нарушают, предположительно, в районе г. Сокаль и г. Влодава.

[аб-]Справка[-б-а]:

1. Данные требуют проверки и уточнения.

2. До 1946 года на участке 12–13 ПЗ 2 ПО проходила переправа Холмского окружного провода ОУН из Польши в СССР в направлении Ровно к «ШЕЛЕСТУ».

В результате ликвидации нами основного состава Холмского окрпровода эти связи прекратились.

3. Через закордонную и прикордонную агентуру нами активизированы разработки банд ОУН–УПА и их переправы в целях вскрытия каналов связей через границу.

§ 8.

О связях через границу референта ОУН «ОРЛАНА» с проводником Самборского окрпровода «СЕРЫМ». Показания задержанного поляками окружного референта ОУН «МЕТЕОРА». 25.08.[19]47 года.

Референт по пропаганде краевого провода ОУН «ОРЛАН» поддерживает связь через границу с проводником Самборского окружного провода ОУН «СЕРЫМ». Связь осуществляется путем посылки через границу боевки «СОКОЛА».

Известно, что комендант «СОКОЛ» и участник его боевки [в-]«Лыс»[-в] уроженцы Советской территории.

Как правило, указанная боевка по переходе границы заходила в село Передельница (0228), оставляла там почту специальным связным и в эту же ночь возвращалась обратно в Польшу.

[а-б-]Справка[-б-а]:

1. Данные заслуживают доверия, подтверждаются данными з[акордонного]/а[гента] 6 ПО «ПАРАБЕЛЛУМ».

2. 11.09.[19]47 года на участке 14 ПЗ 7 ПО боевка «СОКОЛА» в составе 4 бандитов прорвалась на нашу территорию, ее возвращение обратно в Польшу не фиксировано.

3. Через з[акордонного]/а[гента] 6 ПО «ПАРАБЕЛЛУМ», з/а «ЗИРКА», «БЫСТРЫЙ» и прикордонных агентов «КУКУРУЗА», «МИНА»,

[a-b-]Wnioski[-b-a]:

1. Dane wymagają sprawdzenia i uściślenia.

2. Do 1946 roku przez odcinek 12–13 PZ 2 PO przechodziła [trasa] przeprawy chełmskiego okręgowego prowidu OUN z Polski do ZSRS na kierunku Równe, do „SZEŁESTA".

W rezultacie zlikwidowania przez nas głównego składu chełmskiego okr[ęgowego] prowidu kontakty te zostały przerwane.

3. Wykorzystując zagraniczną i przygraniczną agenturę zaktywizowaliśmy rozpracowanie band OUN-UPA i ich przeprawy w celu wykrycia kanałów łączności przez granicę.

§ 8

O kontaktach poprzez granicę referenta OUN „ORŁANA" z prowidnykiem samborskiego okr[ęgowego] prowidu „SIRYM". Zeznania zatrzymanego przez Polaków okręgowego referenta OUN „METEORA". 25.08.[19]47 roku

Referent ds. propagandy Krajowego Prowidu OUN „ORŁAN" utrzymuje kontakt przez granicę z prowidnykiem samborskiego okręgowego prowidu OUN „SIERYM". Kontakt jest utrzymywany dzięki przechodzeniu przez granicę bojówki „SOKOŁA".

Wiadomo, że komendant „SOKOŁ" i członek jego bojówki [c-]„ŁYS"[-c], urodzili się na terytorium sowieckim.

Z reguły, wskazana bojówka po przekroczeniu granicy kierowała się do wsi Przedzielnica (0228), zostawiała tam pocztę przez specjalnego łącznika i tej samej nocy wracała z powrotem do Polski.

[a-b-]Wnioski[-b-a]:

1. Materiały są wiarygodne, potwierdzone informacjami a[genta] z[agranicznego] 6. PO „PARABELLUM".

2. 11.09.[19]47 roku na odcinku 14 PZ 7. PO bojówka „SOKOŁA" w składzie 4 bandytów wtargnęło na nasze terytorium, ich powrotu do Polski nie zauważono.

3. Poprzez a[genta] z[agranicznego] 6. PO „PARABELLUM", a[genta] z[agranicznego] „ZIRKA", „BYSTRYJ" i przygranicznych agentów „KUKURUZA", „MINA", „MICHAJŁOW" i „LIDA" ustala się kontakty bojówki „SOKOŁA" na naszym terytorium i prowadzi się jej poszukiwania.

4. Bojówka „SOKOŁA" jest rozpracowywana przez 6. i 7. PO w sprawie agenturalnej „[a-]Porogi[-a]" (w wykazie band, banda nr 60).

5. Informacje zostały uwzględnione w organizowaniu ochrony granicy.

«МИХАЙЛОВ» и «ЛИДА» устанавливаются связи боевки «СОКОЛА» на нашей территории и производится ее поиск.

4. Боевка «СОКОЛА» разрабатывается 6 и 7 ПО по агентурному делу «[а-]Пороги[-а]» (бандрасписание, банда № 60).

5. Данные учтены в организации охраны границы.

[а-]Начальник погранвойск МВД УО
генерал-майор[-а] НИКИФОРОВ

[а-]За нач[альника] 5 отдела УПВ МВД УО
[г-]майор[-г-а] КАДМОВ

[в-]Верно:
мл. ПНО 4/5 отдела УПВ
лейтенант[-в] (—) Тарасенко

Отп[ечатано] 9 экз[емпляров]
1 – ГУПВ СССР
2 – МВД УССР
3 – МГБ УССР
4 – дело 18
5–7 – обл[астные] УМГБ
8 – РО ПРИКВО
9 – разрезка

ГДА СБУ, ф. 65, спр. С-9108, т. 14, арк. 1–7.
Завірена копія, машинопис.
Документ російською мовою.

[a-]Naczelnik Pogr[anicznych] Wojsk MWD UO
generał-major[a] NIKIFOROW

Z[astęp]ca Nacz[elnika] 5 Oddziału UPW MWD UO
[d-]major[d-a] KADMOW

[c-]Za zgodność:
mł. p[omocnik] N[aczelnika] O[ddziału] 4/5 oddziału UPW
lejtnant[c] (—) Tarasienko

Sporz[ądzono] 9 egz[emplarzy]
1. GUPW ZSRS
2. MWD USRS
3. MGB USRS
4. sprawa 18
5.–7. ob[wodowe] UMGB
8. RO PRIKWO
9. *razriezka*[8]

HDA SBU, f. 65, spr. C-9108, t. 14, k. 1–7.
Kopia uwierzytelniona, maszynopis.
Dokument w języku rosyjskim.

[8] Dodatkowa kopia będąca podstawą do tworzenia wyciągów dla innych spraw.

№ 54

1 жовтня 1947, Лігниця. Протокол допиту Ольги Мороз-«Малуші» про українське підпілля та його зв'язок зі Західною Європою

Лігниця, 1 жовтня [194]7 [р.]

Майор Врублевський, [слідчий старшина] Міністерства [громадської безпеки у] Варшаві, [допитав свідка]:

[Прізвище, ім'я:] [а-]Мороз[-а] Ольга, вона ж Зарицька Олена, пс. «Малуша».
[Батьки:] Іван і Марія з д[ому] Стаціцьких[-а].
[Дата народження:] 7 червня 1925 р.
[Адреса:] Пташин № 50, пов[іт] Єлена Гура.
[Національність:] українська.
[Громадянство:] польське.
[Віросповідання:] греко-католицьке.
[Рід занять:] безробітна.
[Освіта:] середня.
[Сімейний стан:] незаміжня.
[Майно:] відсутнє.
[Судимість]: була засуджена окр[ужним] судом у Перемишлі за ст. 187 КК до 7-місячного арешту.

Мороз Ольга

Пит[ання]: Які завдання ви отримували останнім часом від організаційних чинників ОУН і коли?

Відп[овідь]: Востаннє я зустрічалася з орг[анізаційними] чинниками ОУН, а саме «Григором» та «Орланом», у корманицькому лісі біля Перемишля в серпні 1947 р. Я тоді сказала «Григорові», що поселилася в [будинку] № 50 у Пташині Єленогурського пов[іту], маю в розпорядженні цілий дім, помешкання зручне, воно може слугувати місцем зустрічі зі зв'язковими ОУН, тим паче що Пташин знаходиться біля кордону. Я також дала йому карту прикордонних теренів, аби він міг зорієнтуватися. «Григір» наказав мені повертатися до Пташина, там оселитися, знайти роботу і по можливості ближче познайомитися з прикордонною територією, особливо зі санаторними закладами[б], гірськими селами, представництвами ВОП, аби створити пункт переправлення оунівських кур'єрів до американської окупаційної зони.

Під час мого перебування там я мусила шукати контрабандистів, які займаються перевезенням різних товарів через кордон, аби за їхньою

[а-а] *Написано великими літерами.*
[б] *Слово неправильно записано.*

Nr 54

1 października 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Olgi Moroz, ps. „Małusza", na temat podziemia ukraińskiego i jego łączności z Europą Zachodnią

Legnica, 1 października [194]7 [r.]

Wróblewski, mjr, [oficer śledczy] Ministerstwa [Bezpieczeństwa Publicznego w] Warszawie, [przesłuchał niżej wymienionego w charakterze świadka]:

[Nazwisko, imię:] [a-]Moroz[-a] Olga vel Zarzycka Helena, ps. „Małusza"
[Rodzice:] Jan i Maria z d. Stacicka
[Rok urodzenia:] 7 czerwca 1925 r.
[Adres:] Ptaszyn nr 50, pow[iat] Jelenia Góra
[Narodowość:] ukraińska
[Obywatelstwo:] polskie
[Wyznanie:] greckokatolickie
[Zawód:] bez zajęcia
[Wykształcenie:] średnie
[Stan cywilny:] panna
[Stan majątkowy:] nie posiada
[Karalność:] z art. 187 kk 7 miesięcy kary aresztu przez Sąd Okr[ęgowy] w Przemyślu

Moroz Olga

Pyt[anie]: Jakie zadanie otrzymaliście ostatnio od czynników organizacyjnych OUN i kiedy?

Odp[owiedź]: W sierpniu 1947 r. miałam ostatnie spotkanie z czynnikami org[anizacyjnymi] OUN w lesie kormanickim k[oło] Przemyśla, konkretnie z „Hryhorem" i „Orłanem". „Hryhorowi" powiedziałam, że znalazłam mieszkanie w Ptaszynie nr 50, pow[iat] Jelenia Góra, dostałam przydział na cały dom, z tego powodu mam mieszkanie nie krępujące, dlatego mieszkanie moje może służyć [jako] dom kontaktowy dla łączników org[anizacji] OUN, tym bardziej, że Ptaszyn jest położony blisko granicy. Dałam też mapkę przygranicznych terenów, by zorientować go. „Hryhor" polecił mi wracać z powrotem do Ptaszyna, zam[ieszkać] tam na stałe, znaleźć pracę i w miarę możliwości poznać teren przygraniczny, zwłaszcza uzdrowiska[b], wioski położone w górskich terenach, placówki WOP celem utworzenia przerzutowego punktu poprzez granicę dla kurierów orga[nizacji] OUN do okupacyjnej strefy amerykańskiej.

[a-a] *Zapisano wersalikami.*
[b] *Było:* uzdrojowiska.

допомогою можна було переводити людей через кордон у ЧСР, а звідти до Баварії. Зокрема, мала побувати на Сніжці біля Карпача й довідатися в чехів, за яких умов і як саме варто [переходити] через територію ЧСР. Подібним чином я мала роздобути адреси пунктів зв'язку й місць ночівлі для зв'язкових у ЧСР.

«Григір» сказав, що вишле до мене людей ще цього року, але клички не подавав, бо я нібито з ними знайома особисто. Якщо хтось [із них] прибуде до мене, то мала візитера зорієнтувати в ситуації, що склалася в терені, й надати йому тимчасовий прихисток у своїй хаті. Йшла мова про людей з ОУН, які приїдуть на західні терени Польщі для легалізування. Коли ми розмовляли на цю тему з «Орланом», то він додав, що крім тих людей, про яких мені казав «Григір», через мій пункт проїжджатимуть і кур'єри до американської окупаційної зони. Більш конкретно на цю тему зі мною розмовлятиме «Стяг», із яким я зустрінуся в квітні 1948 [р.].

«Орлан» скерував у американську окупаційну зону Богдана Мадая--«Ігоря» (докладніше про це я свідчила в попередніх протоколах). Мені ж повідомив адресу, за якою [Мадай мав зголоситися]: Мюнхен – редактор «Української трибуни» Зенон Пеленський[1]. Я мала сприяти Богданові Мадаю в його подорожі, а Юзеф Антман із Перемишля – безпосередньо йому допомагати. До Мюнхена він повинен був нести документи та матеріали (ступінь їхньої важливості залежала від того, наскільки маршрут безпечний).

Із Мюнхена Богдан Мадай мав проінформувати мене листовно про хід подорожі й те, як улаштувався на новому місці. Цей лист став би мені у нагоді, якби довелося відправляти інших людей із Польщі до американської окупаційної зони. Щодо повернення Богдана Мадая назад, то це залежало від його особистого бажання та волі, а ще – рішення організаційних чинників ОУН у американській окупаційній зоні. «Орлан» сказав, що Богданові Мадаю не варто повертатися з американської окупаційної зони до Польщі, адже його можна замінити іншим зв'язковим. Відтак я домовилася з «Корнійчуком» про мертвий пункт зустрічі зі «Стягом», а це означало, що якби Мадай чи якийсь інший кур'єр із Баварії прийшли до мене, я їх скеровувала б на в[ище]згаданий мертвий пункт.

Богдан Мадай повинен був узяти з собою до Мюнхена план цього мертвого пункту. А от щодо плану повернення назад, то він не реалізувався, бо Богдан Мадай помер.

Пит[ання]: Чи міг би хтось інший прибути до міста Мюнхена, що в американській зоні окупації, й замінити Богдана Мадая?

---

[1] Пеленський Зенон (нар. 20 VII 1902, Тулиголови – пом. 30 X 1979, Мюнхен), пс. «Зеленко». Журналіст, кореспондент, у т.ч. газ. «Діло». З 1929 по 1930 – крайовий провідник ОУН. Заарештований ПП. Засуджений у 1931 та 1932. Звільнений у 1933. У 1935–1939 входив до УНДО. У 1944 – член президії УГВР. Потім – у ЗП УГВР. Після війни емігрував до Західної Німеччини. *(Мірчук П. Нарис історії ОУН. – С. 783).*

W czasie swego pobytu [miałam] starać się zapoznać ludzi, którzy przemycają towary przez granicę w celach spekulacyjnych, aby przy ich pomocy można było przeprowadzić ludzi poprzez granicę na tereny CSR, a stamtąd do Bawarii. Powinnam również bywać na Śnieżce k[oło] Karpacza, gdyż tam można spotkać się z Czechami, którzy mogliby mnie zorientować w sytuacji i warunkach pobytu, oraz przejścia przez tereny CSR. Tą drogą mogłabym zdobyć adresy na terenie CSR, które mogłyby posłużyć jako punkty informacyjne i noclegowe dla łączników.

„Hryhor" powiedział, że nawet tego roku wyśle do mnie ludzi, lecz hasła nie podawał, gdyż mają to być ludzie osobiście mnie znajomi. O ile ktoś przyjedzie do mnie, powinnam mu udzielić informacji i zorientować się w sytuacji w terenie lub też chwilowo przetrzymać w mym domu. Była mowa o ludziach z organizacji OUN, którzy przyjadą na zachodnie tereny Polski celem zalegalizowania się. Na powyższy temat rozmawiał ze mną „Orłan", dodając, że prócz wspomnianej kategorii ludzi, o których mówił mi „Hryhor", będą przez mój punkt przejeżdżać kurierzy do okupacyjnej strefy amerykańskiej. Konkretniej na ten temat będzie ze mną rozmawiał „Stiah", z którym spotkam się w kwietniu 1948.

„Orłan" zaaprobował wyjazd Madaja Bohdana, ps. „Ihor" do okupacyjnej strefy amerykańskiej (dokładniej o tym w poprzednich protokołach zeznałam) i w tym celu podał mi „Orłan" adres: Monachium – Zenon Pełeńskyj[1], redaktor „Trybuny Ukraińskiej". Madaj Bohdan miał odejść za moim pośrednictwem, lecz przy pomocy Antmana Józefa z Przemyśla. Zależnie od pewności drogi miał zabrać ważne lub mniej ważne dokumenty i materiały do Monachium.

Z Monachium miał Madaj Bohdan napisać do mnie orientacyjny list, informując mnie o swojej drodze i pobycie w Monachium. List jego miał być dla mnie pomocnym w wysyłaniu ludzi na przyszłość z Polski do okupacyjnej strefy amerykańskiej. Powrót Madaja Bohdana był uzależniony od je[go] chęci i woli, oraz od decyzji czynników organizacyjnych OUN w okupacyjnej strefie amerykańskiej. „Orłan" wysunął przypuszczenie, że Madaj Bohdan nie musi wrócić z okupacyjnej strefy amerykańskiej z powrotem d[o Po]lski, a na jego miejsce może przyjść inny łącznik. W tym celu umówiłam z „Kornijczukiem" martwy punkt spotkania ze „Stiahem"; praktycznie wyglądałoby to tak, że Madaj względnie inny kurier z Bawarii przyszedłby do mnie, skąd dostałby skierowanie na w[yżej] wspomniany martwy punkt.

Chociaż plan tego martwego punktu miał też zabrać Madaj Bohdan do Monachium, plany odejścia Madaja Bohdana przekreśliła jego śmierć.

Pyt[anie]: Czy na miejsce Madaja Bohdana mogłaby inna osoba odejść do okupacyjnej strefy amerykańskiej, do Monachium?

---

[1] Zenon Pełeńskyj (ur. 20 VII 1902 w Tuligłowach, zm. 30 X 1979 w Monachium), ps. „Zełenko". Dziennikarz, korespondent m.in. „Diła"; od 1929 do 1930 krajowy prowidnyk OUN, aresztowany przez PP; sądzony w 1931 i 1932; zwolniony w 1933; w latach 1935–1939 w UNDO; w 1944 członek prezydium UHWR, następnie w ZP UHWR; po wojnie na emigracji w Niemczech Zachodnich. P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN*, s. 783.

Відп[овідь]: Вважаю, що на місце Богдана Мадая дійсно когось можна було б відрядити. У Мюнхені він би зв'язався зі Зеноном Пеленським. Утім, напевне Організація й надалі надсилатиме зв'язкових за кордон, і в цьому сенсі місія Богдана Мадая особливої ролі не відіграє. А відтак, наскільки мені відомо, єдиним «пунктом» для них буде я і мій будинок у Пташині.

А ще я думаю, що якщо до Мюнхена прибуде кур'єр із досвідом, то організаційні чинники у Баварії цим скористаються і скерують його із важливими документами назад до Польщі.

Пит[ання]: Чи організаційним чинникам в американській зоні окупації відомо, за якою адресою проживає «Малуша»? Якщо так, то яким чином про неї вони дізналися?

Відп[овідь]: Про те, що я оселилася в Пташині, сама повідомила організаційні чинники на початку серпня 1947 р. Адресу, за якою проживаю, переказала «Григорові» й «Орланові». А от чи вони проінформували представників Організації у Баварії, цього я не знаю. Не відомі мені й можливості Організації у Польщі щодо зв'язку із закордоном, хоча зі своєї практики знаю, що адреси передавалися у досить швидкому темпі.

Наприклад, у грудні 1945 р. я у Лодзі передала свою адресу «Орланові», а вже на початку червня 1946 р. у мене був кур'єр із Баварії [...][в] на останній зустрічі з «Орланом» я дізналася, що двоє кур'єрів мають йти на Захід у вересні без моєї допомоги. «Орлан» цікавився, чи я [вже] настільки знаю кордон, аби їх провести, але я відповіла, що за цю справу не братимуся. Тоді він відповів, що кур'єри цього разу йтимуть без моєї допомоги й, напевне, іншим шляхом. А відтак напрошується висновок: навіть якщо організація в американській окупаційній зоні ще не знає моєї адреси, то незабаром може про неї дізнатися.

Пит[ання]: Скажіть, «Малуша», в яких місцях кордону його найлегше переходити?

Відп[овідь]: Приблизно в червні 1947 р. я їздила до Вєнця-Здрою[г] – міста біля кордону Польщі з Чехословаччиною. Хотіла ознайомитися з місцевістю, щоб підшукати підходяще місце для переходу кордону. Вдалося дізнатися, що у прикордонну зону можна потрапити за перепусткою, яку видає представництво ВОП у Вєнцю-Здрої для подорожніх, що прагнуть відвідати прикордонні терени. Одержавши таку перепустку, з нею можна пройти до самої лінії розмежування, а оскільки вона тягнеться кілька к[ілo]м[етрів] через ліс, то й перетнути кордон неважко. Ось так я і дізналася про найбільш придатне місце переходу через кордон. (Їздила туди не одна, а з «Роксоланою»).

Згодом, у липні 1947 р., я побувала на Сніжці біля Карпача. Ті місця привабливі для туризму й оздоровлення. На Сніжці, а це майже

[в] *Нерозбірливе слово.*

[г] *Так у тексті. Вєнєц-Здруй знаходиться в Куявсько-Поморському воєводстві.*

Odp[owiedź]: Uważam, że na miejsce Madaja Bohdana można by wysłać innego człowieka, który skontaktowałby się z Zenonem Pełeńskym w Monachium. Należy przypuszczać, że organizacja, niezależnie od tego, czy Madaj Bohdan odszedłby czy nie, będzie wysyłała innych łączników za granicę, w tym wypadku, jak mi wiadomo, jedynym punktem jestem ja i mój dom w Ptaszynie.

Uważam również, że kuriera, który przyjedzie do Monachium jako człowiek z praktyką, zechcą czynniki organizacyjne w Bawarii wykorzystać na powrót do Polski, wysyłając go z ważnymi dokumentami.

Pyt[anie]: Czy w[edłu]g „Małuszy" organizacyjne czynniki w okupacyjnej strefie amerykańskiej są w posiadaniu adresu „Małuszy", o ile tak, to w jaki sposób?

Odp[owiedź]: O swoim zamieszkaniu w Ptaszynie doniosłam organizacyjnym czynnikom z początkiem sierpnia 1947 r.; adres swojego mieszkania przekazałam „Hryhorowi" i „Orłanowi"; czy ci zdołali przekazać już adres mego zamieszkania przedstawicielom organizacji w Bawarii, tego nie wiem. Jakimi możliwościami dysponuje organizacja na terenie Polski w przekazywaniu kontaktu zagranicy, tego też nie wiem, ale jest mi wiadomo z praktyki, że adresy przekazywano w dość szybkim tempie.

Na przykład, [kiedy] w grudniu 1945 r. podałam swój adres w Łodzi „Orłanowi", to już z początkiem czerwca 1946 r. był u mnie kurier z Bawarii [...][c] podczas naszej ostatniej rozmowy z „Orłanem" dowiedziałam się, że we wrześniu powinno było odejść dwóch kurierów na Zachód, lecz bez mojej pomocy. Pytał się mnie „Orłan" czy poznałam na tyle granicę, że mogłabym ich przeprowadzić, lecz odpowiedziałam, że nie podejmę się jeszcze tego zadania. Ten odpowiedział, że kurierzy tym razem odejdą bez mojej pomocy, prawdopodobnie inną drogą. Z tego należy wnioskować, że organizacja w okupacyjnej strefie amerykańskiej, o ile jeszcze nie zna mego adresu, to może go wkrótce znać.

Pyt[anie]: W jakich punktach granicznych w[edłu]g „Małuszy" można najłatwiej przejść granicę?

Odp[owiedź]: Prawdopodobnie w czerwcu 1947 r. jeździłam do Wieńca-Zdroju[d] – miasta położonego tuż k[oło] granicy polsko-czechosłowackiej, celem zapoznania się z terenem przygranicznym, ażeby upatrzyć przerzutowy punkt. Jak się zorientowałam na miejscu w strefie przygranicznej można zejść za pomocą przepustki, które wydaje placówka WOP w Wieńcu-Zdroju dla turystów pragnących zwiedzić tereny przygraniczne. Z otrzymaną przepustką można przejść do samej linii granicznej, a ponieważ linia ciągnie się na przestrzeni paru k[ilo]m[etrów] lasem, nietrudno ją więc przekroczyć. Uznałam, że jest to bardzo dogodny punkt przerzutowy przez granicę, jeździła wówczas też ze mną „Roksolana".

Następnie byłam w lipcu 1947 r. na Śnieżce k[oło] Karpacza, jest to miejscowość turystyczno-uzdrowiskowa. Na Śnieżce położonej na samej linii granicznej

---

[c] *Nieczytelne słowo.*

[d] *Tak w tekście. Wieniec-Zdrój znajduje się w woj. kujawsko-pomorskim.*

на самому кордоні, я бачила багато чехів, і наскільки [...][г] зрозуміла, там можна змішатися з натовпом і легко перейти на бік ЧСР. Адже ні ВОП із польського боку, ні чеські прикордонники людей, які переходять кордон, не контролюють. Звісно, що йти з великими пакетами не можна, бо ж це привертатиме увагу.

На Сніжку я подорожувала з «Роксоланою» та «Зоєю». На мою думку, це придатне й зручне місце для переходу [кордону], але для тих кур'єрів, хто не обтяжений поштою великого обсягу. Приблизно в ту саме пору, й також із «Роксоланою» та «Зоєю», ми їздили до Шклярської Поремби, щоправда побували тільки в місті. Зі Шклярської Поремби вирушили до Юзвіна[д2] (місцевість поблизу кордону). Я переконалася, що в тому місці кордон проходить залісненими теренами, тож там його перетнути буде неважко.

Пит[ання]: З ким ви познайомилися чи спілкувалися під час перебування біля кордону?

Відп[овідь]: Упродовж подорожі прикордонними теренами та місцинами я ні з ким не спілкувалася і ні з ким не знайомилася. Хіба що на Сніжці «Зоя» (при нас із «Роксоланою») говорила з якимось незнайомим чехом. Певно він перебував на Сніжці як турист. Тема розмови була цілковито нейтральною.

На цьому протокол закінчено і після його прочитання підтверджую свої свідчення власноручним підписом:

Мороз Ольга

Протокол вів:
майор Врублевський

АІНП, 01224/1981, м/ф.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.
У правому верхньому куті документа дописано від руки: «Гамівка Ярослав». *Ще нижче:* «Стяг».

[г] *Слово закреслене машинописним способом.*

[д] *Було з орфографічною помилкою.*

[2] Попередня назва: Йозефіненгуте. Наразі це частина Шклярської Поремби (залізнична станція Шклярська Поремба Гута).

spotkałam dużo Czechów, i o ile się [...][e] zorientowałam, że można wmieszać się w tłum i łatwo przejść na stronę CSR, gdyż WOP ze strony polskiej, jak i straż graniczna czeska nie kontrolują przechodzących turystów. Oczywiście, że nie można by wtedy przenosić większych pakietów, gdyż to wzbudzałoby podejrzenie.

Na Śnieżkę jeździłam z „Roksolaną" i „Zoją". W[edłu]g mnie jest to punkt dobry i dogodny dla przejścia, lecz dla kurierów nie obarczonych większą pocztą; jeździłam też w tym czasie do Szklarskiej Poręby – też z „Roksolaną" i „Zoją", lecz byłyśmy tylko w mieście. Ze Szklarskiej Poręby pojechałyśmy do Jóźwina[f2], miejscowości położonej niedaleko granicy. Jak przekonałam się – granica obok tej miejscowości przebiega terenem lesistym, nietrudno więc i tam przekroczyć granicę.

Pyt[anie]: Kogo zapoznaliście lub z kim kontaktowaliście się podczas swego pobytu w granicznych miejscowościach?

Odp[owiedź]: Podczas mojej podróży po przygranicznych terenach i miejscowościach z nikim nie kontaktowałam się oraz nikogo nie zapoznałam. Jedynie na Śnieżce „Zoja" rozmawiała w obecności „Roksolany" i mojej z jednym nieznajomym Czechem, który był wówczas też na Śnieżce, prawdopodobnie jako turysta. Tematem rozmowy były całkiem obojętne tematy.

Na tym protokół zakończono i po odczytaniu zgodnie z moimi zapodaniami własnoręcznie podpisałam:

Moroz Olga

Protokołował:
mjr Wróblewski

AIPN, 01224/1981, mf.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
W prawym górnym rogu dopisano odręcznie: Hamiwka Jarosław *i poniżej:* „Stiah".

---

[e] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[f] *Było:* Juźwin.

[2] Poprzednia nazwa: Josephinenhütte, obecnie wchodzi w skład Szklarskiej Poręby (stacja kolejowa Szklarska Poręba Huta).

№ 55

3 жовтня 1947, Лігниця. Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» щодо діяльності Миколи Крупи й Івана Зелінського-«Височана»

[а-а]№ док.....[-а]

[б-в-]Протокол[-в-б]
допиту свідка

Лігниця, 3 X 1947 р.

Слідчий старшина Міністерства громадської безпеки у Варшаві, майор Врублевський допитав свідка, про якого говориться нижче.

Свідок, попереджений про кримінальну відповідальність за ст. 140 КК, а саме Химко Зіновія, розповіла:

1. Прізвище, ім'я та по батькові: [б-]Химко[-б] Зіновія, вона ж Маєвська, вона ж Грушецька[г] Єлизавета.
2. Дата народження: 13 I 1926 р.
3. Місце народження: Львів.
4. Рід занять: безробітна.
5. Військове звання і спеціальність: немає.
6. Освіта: середня.
7. Національність: українська.
8. Сімейний стан: незаміжня.
9. Служба у війську: не була.
10. Судимість: зі слів – не судима.
11. Адреса: Єлена Гура, вул. Набережна № 61, у Крупи Миколи.
12. Зв'язок між сторонами: двоюрідний брат по лінії батька.

Пит[ання]: Чи[м] займався і де перебував [г-]Крупа Микола[-г] під час німецької окупації?

Відп[овідь]: Мені відомо, що під час німецької окупації Микола Крупа працював у Перемиському повітовому старостві, певно в господарському відділі. Більше нічого про його роботу я не знаю. У той час він мешкав в Аксманичах[д] Перемиського пов[іту], де займався рільництвом і на своєму коні їздив на роботу до Перемишля. А загалом у роки німецької окупації я ніколи з Миколою Крупою не зустрічалася і з ним не листувалася.

[а-а] *Підкреслено машинописним способом.*
[б-б] *Написано великими літерами.*
[в-в] *Написано в розбивку.*
[г] *Було:* Грушевська.
[г-г] *Підкреслено.*
[д] *Було:* Яксаманіцах.

Nr 55

3 października 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja", na temat Mikołaja Krupy i Jana Zielińskiego, ps. „Wysoczan"

[a-]Nr akt.....[-a]

[b-c-]Protokół[c-b]
przesłuchania świadka

Legnica, dnia 3 X 1947 r.

Oficer śledczy z Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie mjr Wróblewski, przesłuchał niżej wymienionego w charakterze świadka.

Świadek uprzedzony o odpowiedzialności karnej z art. 140 kk, zeznanie Chymko Zenobii, zeznał:

1. Nazwisko i imię, imię ojca: [b-]Chymko[-b] Zenobia vel Majewska vel Gruszecka[d] Elżbieta
2. Rok urodzenia: 13 I 1926 r.
3. Miejsce urodzenia: Lwów
4. Zawód: bez zajęcia
5. Stopień wojskowy i funkcja: nie posiada
6. Wykształcenie: średnie
7. Narodowość: ukraińska
8. Stan cywilny: panna
9. Służba w wojsku: nie była
10. Karalność: ze słów niekarana
11. Adres: Jelenia Góra, ul. Nadbrzeżna nr 61, u Krupy Mikołaja
12. Stosunek do stron: cioteczny brat po linii ojca.

Pyt[anie]: Czy[m] się zajmował [c-]Krupa Mikołaj[-c] w czasie okupacji niemieckiej i gdzie przebywał?

Odp[owiedź]: Jest mi wiadomo, że Krupa Mikołaj w czasie okupacji niemieckiej pracował w Starostwie Powiatowym w Przemyślu, prawdopodobnie w Wydziale Gospodarczym. Bliżej o jego pracy nie mogę powiedzieć. Mieszkał w tym czasie w Jaksmanicach[f], pow[iat] Przemyśl, gdzie miał gospodarstwo rolne i stale odjeżdżał własnym koniem do pracy w Przemyślu. W czasie okupacji niemieckiej

---

[a--a] *Podkreślono maszynowo.*
[b--b] *Zapisano wersalikami.*
[c--c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[d] *Było:* Gruszewska.
[e--e] *Podkreślono odręcznie.*
[f] *Było:* Jaksamanicach.

В 1943 році я приїхала до Перемишля навчатися на випускному курсі, але Крупу не бачила, хоча з розповідей дружини дядька [б]-Химко-[б] Анни, де я проживала, знала, що Микола Крупа працює в перемиському старостві. А зустрілася з Миколою Крупою аж улітку 1945 р. у своєї тітки в Перемишлі, де тоді мешкала його дружина Розалія з донькою Христиною.

На одній із зустрічей з Миколою Крупою ми обговорювали минуле ОУН, а саме як вона розділилася на два табори – «Бандери» і «Мельника»[1]. У цьому сенсі Крупа критикував Організацію як [...][в] цілісність, наголошуючи на тому, що розподіл на дві частини зменшить популярність Організації серед українців, наслідком чого стане її самознищення. Він нагадував, що саме через це було вбито Сеника[2] та Сціборського[г3] – видатних ідеологів організації ОУН, прихильників «Табору Мельника». Він критикував методи боротьби Організації. На доказ того, що вона часом «збивається з дороги», навів такий приклад: коли Організація наказала не йти до Червоної армії, це спричинило репресії з боку німецьких властей, після чого мобілізація відбулася майже на 100%. Навіть члени Організації пішли до війська, хоча й застерігали раніше, що гарматним м'ясом для Москви не будуть.

Я ще здивувалася, чому це Микола Крупа так орієнтується в організаційних справах, адже в 1939 і 1941 роках він перебував у ГГ, на так званій

[в] *Нерозбірливе слово, перекреслене машинописним способом.*

[г] *Було помилково:* Сцібровського.

[1] Поділ ОУН на дві фракції стався у лютому 1940. Від ОУН відійшла група націоналістів молодшого покоління на чолі з С. Бандерою, яка утворила так званий революційний провід ОУН і називала себе ОУН-Р. На II ВЗ ОУН, який відбувся в Кракові у квітні 1941, були підтверджені повноваження С. Бандери як провідника ОУН. Організацію було скеровано на боротьбу за УССД, незалежно від впливу міжнародних чинників. Стару ж генерацію в ОУН на чолі з А. Мельником почали називати ОУН-М.

[2] Сеник Омелян (нар. 19 I 1891, м. Яворів Львівської обл. – загинув 30 VIII 1941, м. Житомир), пс. «Біляк», «Брощак», «Гриб», «Грибівський», «Канцлер», «Кащук», «Урбан», «Урбанський». Воїн австрійської армії, сотник УГА. Від 1921 – в УВО (член командування, бойовий референт крайового командування, член «летючої бригади»). Станом на 1927 – член ПУН, технічний редактор журналу «Сурма». В лютому 1929 став крайовим комендантом УВО. VIII 1938 – голова II ВЗУН у Римі. Один із керівників похідних груп ОУН-М (1941). Разом із М. Сціборським став жертвою теракту, з приводу причин і виконавців якого досі триває полеміка. *(Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки / Відп. ред. В. Мороз. – Київ: Українська видавнича спілка, 2007. – С. 808).*

[3] Сціборський Микола (нар. 28 IV 1897, Житомир – загинув 30 VIII 1941, Житомир), пс. «Органський», «Житомирський», «Місько», «Богдан», «Рокош», «Юрій». У 1920-му – підполковник армії УНР. Був інтернований на тер. Польщі. Від 1922 перебував на еміграції в Чехословаччині. Один із засновників і керівників Легії українських націоналістів (1925). Член першого Проводу ОУН (1927), учасник Першого конгресу ОУН (1929), член і заступник Голови Проводу ОУН. У 1930 переїхав до Франції, де в Парижі редагував часопис «Український голос». В кінці 1930-х переїхав до Відня, а звідти до Кракова. Після розколу в ОУН (1940) перейшов на бік А. Мельника, був одним із керівників «похідних» груп ОУН (1941). 30 VIII 1941, разом із О. Сеником-Грибівським, став жертвою терористичного акту, причини і виконавці якого до цього часу точно не встановлені. *(Літопис УПА. Нова серія – Т. 15. Кн. 2 / Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. – Київ–Торонто, 2011. – С. 214).*

nie bywałam z Krupą Mikołajem w ogóle, jak też nie pozostawałam z nim w kontakcie korespondencyjnym.

Przyjechałam do Przemyśla w roku 1943 na kurs maturalny, lecz z Krupą nie widywałam się, chociaż wiedziałam z opowiadań stryjenki [b-]Chymko[-b] Anny, u której mieszkałam, że Krupa Mikołaj pracuje w Starostwie w Przemyślu. Spotkałam się dopiero z Krupą Mikołajem w lecie 1945 r. u swej stryjenki w Przemyślu, gdzie wówczas mieszkała jego żona Rozalia z córką Krystyną.

Podczas jednego z naszych spotkań dyskutowałam z Krupą Mikołajem na temat przeszłości organizacji OUN, konkretnie o rozbiciu organizacji na dwa tabory: „Bandery" i „Melnyka"[1]. Pod tym względem krytykował Krupa organizację jak[o] [...][g] całość, podkreślając, że rozbicie się organizacji na dwa tabory zmniejsza popularność organizacji wśród Ukraińców i doprowadza do samozwalczania się; nadmieniał, że wynikiem tego było zabójstwo Senyka[2] i Ściborskiego[h3], wybitnych ideologów organizacji OUN, zwolenników „Taboru Melnyka". Krytykował metody walki organizacji. Mówił, że organizacja nie stoi na wysokości swego zadania, a w dowód swego stwierdzenia przytoczył przykład, że organizacja dała rozkaz nie iść do Czerwonej Armii, co spowodowało represje ze strony władz niemieckich i w wyniku tego mobilizacja przeszła [s]prawnie w 100%. Nawet członkowie organizacji poszli do wojska, chociaż twierdzili, że nie będą „mięsem armatnim" dla celów Moskwy.

Zdziwiło mnie, że Krupa Mikołaj był zorientowany w sprawach organizacyjnych, gdyż w czasie 1939 r. i 1941 r. był na terenach GG na tzw. emigracji, gdzie

---

[g] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[h] *Było:* Scibrowskiego.

[1] Rozłam w OUN został zapoczątkowany w lutym 1940. Grupa nacjonalistów młodszego pokolenia na czele ze Stepanem Banderą 10 II 1940 utworzyła frakcję rewolucyjną OUN, następnie przyjęła nazwę OUN-R. Na zwołanym przez nich w Krakowie w kwietniu 1941 II Wielkim Zjeździe OUN powołano Stepana Banderę na prowidnyka OUN i skierowano działania organizacji na walkę o niepodległe, samodzielne państwo ukraińskie, niezależnie od wpływów czynników międzynarodowych. Stara generacja skupiła się wokół Andrija Melnyka (OUN-M).

[2] Omelan Senyk (ur. 19 I 1891 w Jaworowie, zm. 30 VIII 1941 w Żytomierzu), ps. „Bilak", „Broszczak", „Hryb", „Hrybiwśkyj", „Kancłer", „Kaszczuk", „Urban", „Urbańskyj". Żołnierz armii austriackiej, sotenny UHA. Od 1921 w UWO (członek dowództwa, referent wojskowy Komendy Krajowej, członek „lotnej brygady"); od 1927 członek PUN, red. techniczny czasopisma „Surma"; od lutego 1929 komendant krajowy UWO. W sierpniu 1938 na czele II Wielkiego Zjazdu OUN w Rzymie, w 1941 jeden z organizatorów grup marszowych OUN-M. Wraz z Mykołą Ściborskim padł ofiarą zamachu, którego przyczyny i wykonawcy są nadal przedmiotem polemiki. P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN...*, s. 808.

[3] Mykoła Ściborski (ur. 28 IV 1897 w Żytomierzu, zm. 30 VIII 1941 w Żytomierzu), ps. „Orhańskyj", „Żytomyrśkyj", „Miśko", „Bohdan", ppłk armii URL; działacz polityczny, publicysta, z zawodu inżynier-ekonomista, jeden z ideologów ukraińskiego nacjonalizmu. Uczestnik walk o niepodległość w l. 1917–1921; od 1920 na emigracji, początkowo w Polsce, następnie w Czechosłowacji. W 1925 jeden z założycieli i dców Legii Ukraińskich Nacjonalistów; przewodniczący Związku Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (SOUN), w 1927 członek pierwszego Prowidu OUN, w 1929 uczestnik pierwszego Kongresu OUN, członek i zca przewodniczącego Prowidu OUN. W 1930 przedostał się do Francji, gdzie był redaktorem pisma „Ukrajińskyj Hołos" w Paryżu. Pod koniec lat trzydziestych wyjechał do Wiednia, a stamtąd do Krakowa. Po rozłamie w OUN opowiedział się po stronie Melnyka; 30 VIII 1941 wraz z Omelanem Senykiem – „Hrybiwśkym" padł ofiarą zamachu. *Borot'ba proty powstańskoho ruchu...*, s. 214.

Еміграції, де стався розкол Організації, добре відомий українській громаді ГГ. Поділ Організації та суперечку, яка виникла з цього приводу, Микола Крупа сприймав як роботу фронди, яка прагне захопити керівництво й [потім] ним називатися.

Пит[ання]: [...][е] Хто Микола Крупа за національністю й віросповіданням?

Відп[овідь]: Крупа Микола – українець, походить з української сім'ї, ходив до української гімназії в Перемишлі, деякий час працював у господарських установах. Він греко-катол[ицької] віри, хоча ще з молодих років мав атеїстичні погляди. Отже, до питання віросповідання він ставиться нейтрально, «релігійний чинник» для нього не відігравав і не відіграє великого значення.

Чому він почуває себе поляком, я не знаю, як і те, щоб коли-небудь змінював віру. Після того, як попрощався зі шкільними стінами, він спілкувався переважно з поляками, [...][е] ставився до поляків із більшою симпатією. Це доводить робота Миколи Крупи у пов[ітовому] старостві в Перемишлі, про що я не можу говорити докладніше, бо не знаю подробиць. До часу німецької окупації він переважно розмовляв польською, навіть із моєю тіткою Химко Анною. В своїй сім'ї культивував польські цінності, у відповідному дусі виховував доньку Христину. Дружина Розалія походить зі змішаної польсько-української родини. Якщо ж казати про його політичні переконання, т[о] він із юних років є народником, має демократичні погляди, засуджує расизм. У спілкуванні цінує не те, якої люди національності, а цінність і погляди певної людини.

Що стосується [національності] Миколи Крупи, т[о] він є власне українцем. Такий вибір у більшості випадків формується під упливом особистих уподобань, які виробляються в людини впродовж її дорослішання. Ще до 1939 року мешканці рідного села Миколи Крупи добре відгукувалися про нього. Через близькі стосунки, спілкування з поляками, а також те, що ставився до цього народу зі симпатією, в нього сформувалася польська самосвідомість. Таке – справа особистих та невід'ємних поглядів кожної людини. Тож якщо в даному випадку і можна Миколі Крупі дорікати, то лише за те, що юридично не оформив свою національну приналежність.

Пит[ання]: Чому Крупа Микола виїхав з Перемиського пов[іту] до Єленої Гури?

Відп[овідь]: На Перемищині Миколу Крупу подекуди знали як українця, тому він захотів змінити місце проживання, а саме переїхати у західні терени Польщі. Для цього, за допомогою Броніслава Ткача[ж4], нелегально виробив польські документи (хто був посередником у цій справі, не знаю).

[ж] *Було:* Ткаха.

[4] Ткач Броніслав (нар. 4 I 1921, м. Замостя). Хімік. Заарештований співробітниками ВГМ у Перемишлі (1945). Вироком повітового суду в Перемишлі засуджений до 1 р. ув'язнення. Перебував під спостереженням у межах справи агентурної розробки під шифром «U», що велася III відділом ВУГБ у Вроцлаві (1947–1948). Підозрювався у виготовленні фальшивих документів для членів ОУН. *(АІНП Вр, 038/102, т. 1; АІНП Вр, 049/34, т. 2).*

właśnie rozłam organizacji nastąpił i był szeroko znany społeczeństwu ukraińskiemu, które wówczas znajdowało się w GG. Rozłam organizacji i wynikły z tego powodu spór naświetlał Krupa Mikołaj jak[o] robotę kliki, która dąży do uchwycenia w swoje ręce kierownictwa i z tego tytułu [i-]nazywać się[-i].

Pyt[anie]: [...][g] Jakiej narodowości i wyznania jest Mikołaj Krupa?

Odp[owiedź]: Krupa Mikołaj jest właściwie Ukraińcem, pochodzi z rodziny ukraińskiej, chodził do gimnazjum ukraińskiego w Przemyślu, pracował jakiś czas w instytucjach gospodarczych. Wyznanie jego – greckokatol[ickie], chociaż jeszcze z młodszych lat jest zasad ateistycznych, więc wyznania nigdy nie brał pod uwagę i z tego powodu kwestia religijna nie o[d]grywała i nie odgrywa żadnej roli.

Na jakiej podstawie czuje się Polakiem – nie wiem, jak też nie jest mi wiadomo, żeby on kiedykolwiek przyniósł metrykę tzn. zmieniał obrzędy. Od czasu porzucenia murów szkolnych obcował stale przeważnie z Polakami, [...][g] darzył Polaków większą sympatią, na co Krupa Mikołaj może przytoczyć dowody z terenu swej pracy w Starostwie Pow[iatowym] w Przemyślu, o których bliżej nie mogę mówić, gdyż nie są dokładnie wiadome dla mnie. Do czasu okupacji niemieckiej rozmawiał przeważnie po polsku, nawet z moją stryjenką Chymko Anną. Dom prowadził w duchu polskim i w tym wychowywał córkę Krystynę. Żona Rozalia pochodzi z rodziny mieszanej polsko-ukraińskiej. O ile chodzi o jego przekonania polityczne, t[o] j[est] ludowcem z młodych lat, zapatrywań demokratycznych, zdeklarowanym wrogiem rasizmu. W obcowaniu z ludźmi odgrywa u niego rolę nie przynależność narodowa, lecz wartość i poglądy danego człowieka.

Rozlicza[jąc] przynależność Krupy Mikołaja w dziedzinie [narodowości] t[o] j[est] on właściwie Ukraińcem. [J]est [to] w większości wypadków kwestia osobistych zapatrywań, które kształtują się w człowieku na przestrzeni lat dojrzewania. Jeszcze do roku 1939 [i-]mówiono w rodzinnej wiosce Krupy Mikołaja, że jest współczesnym:[-i] być może, że właśnie obcowanie, zażyłe stosunki z Polakami oraz sympatia do społeczeństwa polskiego, uksz[tał]towały samopoczucie Polaka, a to już sprawa osobistych poglądów człowieka, których mu nie można odebrać; można jedynie w tym wypadku zarzucić Krupie Mikołajowi, że nie poczynił formalności prawnej, co do zdeklarowania swej przynależności narodowej.

Pyt[anie]: Dlaczego Krupa Mikołaj wyjechał z terenu pow[iatu] przemyskiego do Jeleniej Góry?

Odp[owiedź]: Na terenie miasta przemyskiego Krupa Mikołaj był znany poniekąd jako Ukrainiec, więc uważał za odpowiednie zmienić miejsce zamieszkania, konkretnie chciał, aby jechać na zachodnie tereny Polski. W tym celu wyrobił sobie dokumenty polskie w nielegalny sposób, przy pomocy Tkacza[j] Bronisława[4]

[i-i] *Tak w tekście.*

[j] *Było:* Tkacha.

[4] Bronisław Tkacz (ur. 4 I 1921 w Zamościu). Chemik; w 1945 aresztowany przez funkcjonariuszy Posterunku MO w Przemyślu, wyrokiem Sądu Powiatowego w Przemyślu skazany na 1 rok więzienia; w l. 1947–1948 inwigilowany w ramach sprawy agenturalnego opracowania krypt. „U" prowadzo-

В документах замінив ім'я «Микола» на «Станіслав», інші особові дані подав правдиві. Про те, що Крупа Микола мав вказівку «згори» щодо виїзду до Єленьої Гури, я не знаю. Мені лише відомо, що він спершу поїхав на захід сам і як тільки знайшов квартиру та господарство в Єленій Гурі (як саме – не знаю), то забрав дружину й назавжди там оселився.

Пит[ання]: За чиєю ініціативою в квартирі Миколи Крупи був організований кореспондентсько-зв'язковий пункт і чи знали про це Крупа Микола з дружиною?

Відп[овідь]: ³-У той час, тобто влітку 1945 р., коли Микола Крупа переїхав на постійне місце проживання до Єленьої Гури, я замешкувала в тітки Химко Анни (Перемишль, вул. Смольки, 7, кв. 11). Дружина Крупи Миколи перед тим, як вирушити до нього, сказала, що їде в Єлену Гуру. Докладної адреси вона мені не дала-³.

ᵀ-Восени 1945 р. «Марічка», дружина «Орлана», повідомила мені, що ³-має намір виїхати на захід, там оселитися й жити. Питала-ᵀ мене, чи не маю якогось знайомого на заході, аби допоміг підшукати помешкання. Я відповіла, ᵀ-що на заході-³, в Єленій Гурі, маю брата Миколу Крупу-ᵀ (його докладної адреси тоді ще не знала). [Відтак,] вона попросила написати йому листа, у якому представити своєю подругою й попросити про допомогу в пошукові квартири та роботи у Єленій Гурі. ᵀ-Микола Крупа мабуть уже колись бачив «Марічку» (кілька разів бувала в моєї перемиської тітки-ᵀ, до якої він заходив аби побачитися зі своєю дружиною), але знайомий із нею не був. Такого листа до Миколи Крупи я написала, зазначивши про «Марічку» лише те, що до нього їде моя добра подруга Марися, яка хотіла б оселитися й працювати в Єленій Гурі. В листі я попросила допомогти їй. ᵀ-«Марічка» з цим листом поїхала до Єленьої Гури в жовтні 1945 р.-ᵀ Де саме там живе Микола Крупа, я не знала, тож вона його там відшукала за допомогою ДРУ.

Як мені переказували слова «Марічки» та Миколи Крупи, шукати роботу й житло «Марічці» Крупа не допомагав. За сприяння ДРУ «Марічка» самотужки знайшла житло, а управління з працевлаштування направило її на роботу в єленогурський соцстрах. ᵀ-Завдяки тому, що «Марічка» доставила листа Крупові, вона з ним познайомилася. Кілька разів у нього бувала, ходили разом до кінотеатру, носила від нього молоко. [Перебуваючи в] Єленій Гурі, «Марічка» листувалася з «Орланом», мені він теж написав одного листа-ᵀ. При цьому була настільки обережною, що не подала ні мені, ні «Орланові» своєї адреси в Єленій Гурі, а лише вказала, як зворотню, адресу Миколи Крупи із приміткою: «для Марисі». Знаю, що цього з Крупою вона не погодила, а поставила його перед фактом. Коли прийшов до неї перший лист від «Орлана», [його] в Крупи забрала й вибачилася, що [...]ᴵᴵ без його відома та згоди подавала його адресу як власну, мовляв, бо тоді ще не мала постійного житла. При тому вона зауважила, що якщо прийде ще якийсь

---

³-³ *Виділений фрагмент позначений на правому полі двома вертикальними лініями.*

ᴵᴵ *Нерозбірливе слово.*

w Przemyślu, lecz za czyim pośrednictwem, tego nie wiem. W dokumentach zamienił imię Mikołaj na Stanisław, ale wszystkie inne osobowe dane podał prawdziwe. O tym, że Krupa Mikołaj miał z góry plan wyjechać do Jeleniej Góry, tego nie wiem. Jest mi wiadomo, że na zachód wyjechał wpierw sam i kiedy znalazł mieszkanie i gospodarstwo w Jeleniej Górze, jak bliżej, nie wiem, wówczas ściągnął żonę i na stałe zamieszkał w Jeleniej Górze.

Pyt[anie]: Z czyjej inicjatywy został w mieszkaniu Krupy Mikołaja zorganizowany punkt korespondencyjno-kontaktowy i czy wiedzieli o tym Krupa Mikołaj i jego żona?

Odp[owiedź]: [k-]W tym czasie, t[o] j[est] w lecie 1945 r., kiedy Krupa Mikołaj na stałe wyjechał do Jeleniej Góry, mieszkałam w Przemyślu u stryjenki Chymko Anny, ul. Smołki 7/11. Żona Krupy Mikołaja wyjeżdżając do niego powiedziała, że jedzie do Jeleniej Góry. Dokładnego adresu nie podała mi[-k].

[e-]Na jesieni 1945 r. zwróciła się do mnie „Mariczka", „Orłana" żona, że [k-]ma zamiar wyjechać na zachód, tam ulokować się i żyć. Prosiła[-e] mnie, czy nie mam kogoś znajomego na zachodzie, kto mógłby pomóc jej w poszukiwaniu mieszkania. Powiedziałem jej, [e-]że brat mój Krupa Mikołaj jest[-e] na zachodzie[-k] w Jeleniej Górze, dokładniejszego adresu wówczas nie znałam. Prosiła mnie, żebym napisała do niego list polecający ją, jako moją koleżankę, prosząc go o pomoc w znalezieniu mieszkania i pracy w Jeleniej Górze. [e-]Nadmieniam, że Krupa Mikołaj może widział kiedykolwiek „Mariczkę", która była parę razy u mnie w Przemyślu u stryjenki[-c], gdzie on też przychodził do swojej żony, lecz osobiście jej nie znał. List taki napisałam, oddając Krupie Mikołajowi, że jedzie do niego moja dobra koleżanka Marysia, która chciałaby ulokować się i pracować w Jeleniej Górze, nie podając bliższych danych o „Mariczce". W liście prosiłam go, aby pomógł jej. [e-]„Mariczka" odjechała z tym listem do Jeleniej Góry w październiku 1945 r.[-e], a że nie miałam dokładnego adresu, odnalazła Krupę Mikołaja przy pomocy PUR.

Jak mi mówiono, z opowiadania „Mariczki" i Krupy Mikołaja, w znalezieniu pracy i mieszkania, Krupa „Mariczce" nie pomagał, [gdy]ż „Mariczka" sama przy pomocy PUR znalazła mieszkanie, a w urzędzie zatrudnienia otrzymała przydział pracy w Ubezpieczalni Społecznej w Jeleniej Górze. [c-]Już przez samo doręczenie listu Krupie, „Mariczka" z nim się zapoznała i bywała u niego parę razy, chodzili do kina i brała u niego mleko. Z Jeleniej Góry korespondowała „Mariczka" z „Orłanem" [i] napisała jeden list do mnie[-e]. Była przy tym tak ostrożna, że nie podała [mn]ie ani „Orłanowi" właściwego adresu zamieszkania w Jeleniej Górze, tylko podała adres Krupy Mikołaja, jako zwrotny adres, z zaznaczeniem „dla Marysi". Jest mi wiadomo, że tej sprawy nie uzgodniła z Krupą, tylko postawiła go przed faktem dokonanym. Kiedy przyszedł do niej pierwszy list [od] „Orłana", odebrała [go] od Krupy i przeprosiła, że [...][g] bez jego wiedzy i zgody

---

nej przez Wydz. III WUBP we Wrocławiu, podejrzewany o wyrabianie fałszywych dokumentów dla członków OUN. AIPN Wr, 038/102, t. 1; AIPN Wr, 049/34, t. 2.

[k-k] *Fragment zaznaczony na prawym marginesie dwiema pionowymi liniami.*

[лист] до неї, то його забере. Наскільки мені відомо, крім згаданого листа на адресу Крупи прийшли ще два, а саме від мене й «Орлана». З того моменту як у Єленю Гуру приїхала «Марічка» й почала користуватися адресою Миколи Крупи в своєму листуванні, дім Крупи автоматично став, без його відома та згоди, кореспондентсько-зв'язковим пунктом ОУН. Мушу зазначити, що й я сама значною мірою цьому посприяла, тому що надала їй адресу Крупи та листа до [нього], й у такий спосіб познайомила її з Крупою.

Також я знала, що «Марічка» використовуватиме його будинок у якості кореспондентського пункта, бо в листі, який я отримала від неї, було зазначено, що мені треба надсилати відповідь на адресу Крупи Миколи, тобто «для Марисі». Я здивувалася та також постала перед доконаним фактом, тим паче, що вона [мог]ла листи від чоловіка відсилати на цю саме адресу. А ще я зрозуміла, що будинок Крупи Миколи вона фактично перетворила на власний зв'язковий і кореспонденційний пункт задля втаємничення свого місця проживання.

Пит[ання]: [Хто] дав «Марічці» адресу Крупи Миколи? Чи знав Крупа Микола, [що] «Марічка» є дружиною крайового провідника ОУН та як Кру[па] ставився до «Марічки» під час її перебування в Єленій Гурі?

Відп[овідь]: Повторюся, що це я сказала «Марічці» про те, що Крупа Микола [прожив]ає в Єленій Гурі. За допомогою ДРУ «Марічка» зна[йшла] Миколу Крупу там на вул. г-На[б]ережній, № 61-г. Про те, що «Марічка» є [дружиною] «Орлана», я Крупі не писала і ніколи не говорила, [«Мар]ічка» теж напевно йому про це не говорила. [Я] сказала йому лише, [що] вона заміжня, а ще Крупа Микола бачив у неї шлюбну обручку. Зі слів [«Мар]ічки» і Крупи Миколи я знаю, що Крупа ставився до неї погано, між іншим, казав про неї як про не дуже освічену жінку, [як]а навіть думку не вміє добре висловити. Пригадую, що «Марічка» дуже [слабк]о володіє польською мовою. «Марічка» мені говорила, що Микола Крупа дуже негативно ставиться до нашого [...]и, це не той тип людини, який можна назвати «нашим». Крупа лише міг здогадуватися, що «Марічка» – українка.

[Питання]: [...]и керівництво ОУН знало про те, що помешкання Миколи Крупи [вико]ристовується з організа[ційн]ою метою, тобто як кореспондентсько-зв'язковий пункт?

[Відповідь]: [...]и, керівництво ОУН знало про те, що дім Крупи [Мико]ли використовується за кореспондентсько-зв'язковий пункт. Точно знали – крайовий провідник ОУН «Орлан» [і йо]го ад'ютант «Птах». Адже «Орлан» листувався з «Марічкою» за [пос]ередництвом дому Крупи. Додам, що помешкання Крупи Миколи стало радше пунктом приватного зв[']язку], бо ж [«Ор]лан» писав «Марічці» як своїй дружині. Й тут певну роль відігравала і я, як двоюрідна [се]стра Миколи Крупи.

«Орлан» [теж] не вважав помешкання [Кру]пи організаційно-зв'язковим пунктом, а радше приватним [пунктом], який використовували [чл]ени Організації. Треба додати, що дім Миколи Крупи тричі [вико]ристовувався в організаційних справах, а саме:

podała jego adres dla swej korespondencji, tłumacząc się, że wówczas [nie] miała stałego mieszkania. Zaznaczyła przy tym, że w wypadku jakby przyszedł jeszcze jakiś [list] do niej, to ona odbierze. Wiem, że prócz wspomnianego listu na adres Krupy przyszły jeszcze dwa listy, a to ode mnie i od „Orłana". Od momentu przyjazdu „Mariczki" do Jeleniej Góry i wykorzystaniu adresu Krupy Mikołaja dla jej korespondencji, dom Krupy stał się [aut]omatycznie, bez jego wiedzy i zgody, punktem korespondencyjno-kontaktowym organizacji OUN. Muszę zaznaczyć, że w poważnej mierze i ja do tego się przyczyniłam, gdyż podałam jej adres i list do Krupy i w ten sposób zapoznałam ją z Krupą.

Dodaję, że wiedziałam, iż „Mariczka" będzie wy[ko]rzystywać jego dom dla celów korespondencyjnych; także otrzyma[łam] od niej list z zaznaczeniem, żeby odpisać na adres Krupy Mikołaja „dla Marysi". [Zdz]iwiło mnie to i też postawiło przed faktem dokonanym; tym bardziej, [że mog]ła listy od męża odsyłać na ten sam adres. Zrozumiałam, że konspirując [swó]j dom, wykorzystuje inny dom, Krupy Mikołaja, [czyniąc go] przy tym punktem kontaktowym i korespondencyjnym dla siebie.

Pyt[anie]: [Kto] dał adres „Mariczce" do Krupy Mikołaja i czy wiedział Krupa Mikołaj [że] „Mariczka" jest żoną krajowego prowidnyka org[anizacji] OUN oraz jak Kru[pa] był ustosunkowany do „Mariczki" w czasie jej pobytu w Jeleniej Górze?

Odp[owiedź]: [Ja] wyżej wspomniałam, że powiedziałam „Mariczce" o tym, że Krupa Mikołaj [miesz]ka w Jelenie Górze. Na miejscu „Mariczka" przy pomocy PUR odna[lazł]a Krupę Mikołaja na ul. [e-]Nadbrzeżnej nr 61[-e]. O tym, że „Mariczka" jest [żoną] „Orłana" ani ja Krupie nie pisałam i nigdy nie mówiłam, ani też [„Mar]iczka" osobiście na pewno mu o tym nie mówiła, powiedziała mu tylko, [że] jest zamężna i Krupa Mikołaj widział u niej obrączkę ślubną. Ze słów [„Mar]iczki" i Krupy Mikołaja wiem, że Krupa był do niej ustosunkowany [nega]tywnie, wyrażał się m.in. o niej jako o kobiecie mało inteligentnej, [któr]a nawet zdania nie umie dobrze skreślić. Wspomnę, że „Mariczka" bardzo [słab]o włada językiem polskim. „Mariczka" w rozmowie ze mną mówiła, że wnio[skuj]e, iż Krupa Mikołaj jest wybitnie negatywnie ustosunkowany do naszego [...][1], jest nie naszym typem. Krupa jedynie mógł się domyślać, że „Mariczka" [to] Ukrainka.

[Pytanie]: [...][1] kierownictwo org[anizacji] OUN wiedziało o tym, że mieszkanie Krupy Mikołaja [wyko]rzystuje się jako punkt korespondencyjno-kontaktowy, w celach organiza[cyjn]ych?

[Odpowiedź]: [...][1], że kierownictwo org[anizacji] OUN wiedziało o tym, że mieszkanie Krupy [Miko]łaja wykorzystuje się jako punkt korespondencyjno-kontaktowy. [Kon]kretnie wiedział o tym „Orłan", krajowy prowidnyk organizacji OUN [i je]go adiutant „Ptach". „Orłan" przecież korespondował z „Mariczką" za [poś]rednictwem domu Krupy. Dodaję, że dom Krupy Mikołaja stał się domem konta[kto]w[ym] raczej na płaszczyźnie prywatnej, biorąc pod uwagę

[1] *Słowo nieczytelne.*

ʳ-1. Взимку 1945–[19]46 рр. Ванда Стахів [отр]имала від «Орлана» адресу Крупи-ˡ, щоб зустрітися [з] «Марічкою» (тоді – Крупінська Марія зі Львова). Посередником у цій зустрічі став Микола Крупа, бо «Орлан» знав, що «Ма[річ]ка» купує в Крупи молоко і тому до нього заходить. Оскільки Ванда Стахів при[їх]ала до Крупи без попередження, він не знав, навіщо Стахів має зустрічати[ся] з «Марічкою».

ʳ-[2.] Влітку 1947 р. «Орлан» надав адресу Миколи Крупи для «Малуші»-ʳ, аби ʳ-у нього зустрітися із Зелінським Іваном, або ж Коваликом Мар'яном[5], пс. «Ви[сочан]»-ʳ. Звідки «Орлан» знав, що Зелінський буває в Крупи, я не знаю, [може] бути, що сам Зелінський, коли зустрічався з «Орланом», повідомив йому про можливість організувати зв'язок за допомогою Миколи Крупи. Про те, що Крупа Микола жи[ве] в Єленій Гурі, ʳ-Ковалик Богдан знав ще в Перемишлі, бо там проживав, у Химко Анни-ʳ.

[3.] Наприкінці квітня 1947 р. у Миколи Крупи певний час гостювала ʳ-Сорока Павлина-«Галя»-ʳ, очікуючи на лист від «Марічки». Сподівалася, що та забере її до себе, як тільки облаштується десь на заході. ʳ-[«Га]-ля» одержала листа від «Птаха»-ʳ (знав, що Станіслав Крупа її пам'ятає, [пр]инаймні на вигляд). Крупа Микола притримав «Галю» на моє [...]ᵘ [проха]ння, бо я йому пояснила, що скоро «Галі» надійде лист від її знайомої і вона виїде.

Пит[ання]: [...]ᵘ з людей Орг[анізації] писав листи на адресу Крупи Миколи для «Зої», «Малуші», «[Мар]ічки», «Галі», «Галки» та «Роксолани»?

[Відповідь]: [...]ᵘ адресу Крупи Миколи [...]ᵘ «Марічці» писав два листи «Орлан» [...]ᵘ, один «Зоя». [...]ᵘ позначка: «Крупа Микола – для Марисі».

До «Зої» одного листа [писав] ʳ-Ковалик Богдан, він же Зелінський Іван, пс. «Височан»-ʳ. [...]ᵘ ʳ-Кукова-ʳ без позначки, лист був адресований Крупі Миколі, а написан[ий] до «Зої»: «Панна Зена». Цього листа приніс листоноша. Його я в нього взяла особисто й, упізнавши почерк «Височана», відкрила. Потім писала до [...]ᵘ «Марічки» один лист у травні 1947 р., без примітки, на адресу [К]рупи Миколи. [Іншим разом] я особисто від листоноші отримала листа, який адресувався «Коханій Зютці», із припискою до «Галі» під заголовком «Дорога Зіночко». В липні 1947 р. [на] адресу Крупи Миколи, без примітки, мені надійшов лист від «Галки» з Кракова щодо виїзду до Перемишля. [Ли]ста [цього] я також особисто забрала в листоноші.

Скільки листів ʳ-до «Галі» писала Козьоринська Анна, дружина «Птаха»-ʳ, цього я не [зн]аю. Листи надходили на адресу Крупи без жодних приміток, під заголовками «[Ко]хана» або «Дорога» Линцю. Адресу Миколи Крупи Анні ʳ-Козьоринській-«Перелці» передав її чоловік «Птах»-ʳ. Наприкінці липня 1947 р. на [ад]ресу Крупи Миколи надійшло для «Галі» 5000 злотих від «Птаха», які надіслала ʳ-Павлич Пелагея-ʳ [з] Перемишля. Певно «Галя» також отримала від «Птаха» на адресу Крупи й одного листа. Для «Малуші», «Роксолани» та «Галки» жодних листів [на] адресу Миколи

---

[5] Йдеться про Богдана Ковалика. Пор. документ № 52.

korespondencję [„Or]łana" z „Mariczką" jako żoną. Przy tym w grę wchodzi też moja osoba, jako [sio]stry ciotecznej Mikołaja Krupy.

„Orłan" osobiście nie traktował domu Krupy jako punktu kontaktowo-organizacyjnego, a raczej był wykorzystywany w celach prywatnych przez członków organizacji. Należy dodać, że dom Krupy Mikołaja był trzy razy [wyko]rzystany do celów organizacyjnych, a mianowicie:

[e-]1. Wanda Stachow [otrz]ymała w zimie 1945–[19]46 r. od „Orłana" adres Krupy[-e] w celu spotkania się [z] „Mariczką", wówczas Krupińską Marią ze Lwowa. W tym wypadku Krupa Mikołaj [był] tylko pośrednikiem skontaktowania się, gdyż „Orłan" wiedział, że „Ma[ricz]ka" kupuje u Krupy mleko i przez to bywa u niego. Stachow Wanda przy[jech]ała bez wiedzy do Krupy; i nie był wtajemniczony w jakiej sprawie ma [się] spotkać Stachowna z „Mariczką".

[e-][2.] Latem 1947 r. „Orłan" podał „Małuszy"[-e] adres Krupy Mikołaja, w celu spot[ka]nia się [e-]u niego z Zielińskim Janem vel Kowalikiem Marianem[5], ps. „Wy-[soczan]"[-e]. Skąd wiedział „Orłan", że Zieliński bywa u Krupy, tego nie wiem, być [może], że sam Zieliński na spotkaniu z „Orłanem" powiedział mu, że można się [z n]im skontaktować przy pomocy Krupy Mikołaja. O tym, że Krupa Mikołaj mie[szka] w Jeleniej Górze, [e-]Kowalik Bogdan wiedział jeszcze w Przemyślu, gdyż [mie]szkał u Chymko Anny[-e].

[3.] Przy końcu kwietnia 1947 r. przyjechała do Krupy Mikołaja [e-]Soroka Paulina, [ps.] „Hala"[-e], na krótki pobyt w oczekiwaniu na list od „Mariczki", która [mia]ła „Halę" ściągnąć do siebie, po ulokowaniu się gdzieś na zachodzie. [e-][„Ha]-la" otrzymała list od „Ptacha"[-e], który wiedział, że Krupa Stanisław zna [prz]ynajmniej z widzenia „Halę". Krupa Mikołaj przytrzymał „Halę" na moją [...][l] [proś]bę, gdyż tłumaczyłam mu, że „Hala" w krótkim czasie otrzyma list od [swo]jej znajomej i wyjedzie.

[Pytanie]: [...][l] pisał listy z org[anizowania] ludzi na adres Krupy Mikołaja do „Zoi", „Małuszy", „[Mar]iczki", „Hali", „Hałki" i „Roksolany"?

[Odpowiedź]: [Na] adres Krupy Mikołaja pisali [...][l] do „Mariczki" dwa listy „Orłan" [...][l] jeden „Zoja". [...][l] adnotacją: „Krupa Mikołaj dla Marysi".

Do „Zoi" – jeden list [c-]Kowalik Bogdan vel Zieliński Jan, ps. „Wysoczan"[-c]. [...][l] [c-]Kukowa[-c] bez adnotacji, list był adresowany do Krupy Mikołaja, a napisan[ny] do „Zoi": „Panna Zena"; list ten przyniósł listonosz, który odebrałam osobiście, i poznając pismo „Wysoczana" – otworzyłam. Następnie pisała do [...][l] „Mariczka", jeden list w maju 1947 r., bez adnotacji, adresując na adres [K]rupy Mikołaja; list odebrałam osobiście od listonosza, był adresowany: „Kochana Ziutko", w liście tym też była dopiska do „Hali" pod tytułem: „Droga Zineczko"; w lipcu 1947 r. napisała do mnie list „Hałka" z Krakowa [na] adres Krupy Mikołaja bez adnotacji, w sprawie wyjazdu do Przemyśla. [Li]st odebrałam też osobiście od listonosza.

[e-]Do „Hali" pisywała Kozioryńska Anna, żona „Ptacha"[-e], ile listów, tego nie [wi]em, listy przychodziły na adres Krupy bez adnotacji, tytułowano w środku

[5] Chodzi o Kowałyka Bohdana. Por. dokument nr 52.

Крупи не надходило. Додам, що адресою Крупи Миколи користується ґ-також Ганя Ґула-ґ. Їй я її надала восени 1946 р., коли їхала з Перемишля, але назвала неправильний номер будинку по вул. Набережній – «69» замість «61». Жодних листів від Гані Ґули на адресу Крупи мені не надходило.

ґ-Ганя Ґула мала мені подати в листі якусь адресу в Перемишлі, куди я мо[гла] б писати «Орланові»-ґ. Прикметно, що «Галя» постійно пильнувала листоношу, забирала у нього листи, так що Крупа [навіть і] не знав, які листи та скільки їх надходить «Галі» на його адресу.

Пит[ання]: Чи усвідомлював Микола Крупа, що Ваше несправжнє прізвище, яке зазначене у фальшивих документах, підроблене?

[Відповідь]: Оскільки я є двоюрідною сестрою Крупи Миколи, він знав, що від грудня 1946 р. я насправді звалася ґ-Химко Зіновією. Також знав мене як Грушецьку-ґ [Єлиза]вету, бо я йому сказала, що на таке ім'я в мене вироблені документи. Він [запи]тав мене, хто робив ці документи, а я відповіла, що Ткач Броніслав [із] Перемишля. Крупа не здивувався, адже йому було відомо, що я є українкою й тому [н]е зможу жити в Польщі за справжніми документами. Крупа Микола знав також, що ґ-Ков[али]к Богдан за фальшивим документом проходить як Зелінський-ґ Іван.

Пит[ання]: Знаєте щось про виготовлення «лівих» документів для членів ОУН дружиною Ми[ко]ли Крупи?

[Відповідь]: [Дружи]на Крупи, Розалія Крупа, ніколи не виготовляла жодних документів чл[енам] ОУН чи іншим особам, а всього лише познайомила мене з ґ-Ткачем Броніс[ла]вом, жителем вул. Дворського в Перемишлі, який і виготовив мені ці документи-ґ. [З] Ткачем Броніславом познайомила мене на моє прохання, бо я [їй] сказала по секрету, що хочу для себе особисто виробити фальшиві документи. Як Розалія [Кру]па познайомилася з Броніславом Ткачем, того я не знаю, але припускаю, що зробила це за [посе]редництвом свого чоловіка Миколи.

[Питання: Як] ладнали між собою Микола Крупа та його дружина? Чи коли-небудь бували між ними суперечки з приводу сімейних чи якихось інших справ?

[Відповідь: Коли] я перебувала в Крупи Миколи, тобто з 6 грудня 1946 р. до [кін]ця липня 1947 р., між ними до якихось серйозних сварок не доходило. Але щоб у них панувала сімейна ідилія, того теж не можу сказати. Характер у Миколи [Кру]пи досить важкий для спільного життя, людина ця зарозуміла та впе[рта], інколи й із егоїстичними «замашками», отож між ними траплялися дріб'язкові [супереч]ки, зазвичай із приводу побутових справ. Його дружина Розалія – жінка доволі проста, не надто освічена, тож через такі тертя зі своїм чоловіком інколи переживала.

[Питання]: Скажіть, будь ласка, чи велика сім'я в Миколи Крупи?

[Відповідь: Род]ина Крупи складається з трьох членів: 1. Крупа Микола-Станіслав (35–36 [років]); 2. Крупа Розалія з д[ому] Паленяк, дружина Миколи (30 років); [3.] Крупа Христина-Марія, донька Миколи та Розалії (7 років).

„[Ko]chana" lub „Droga" Linciu. Adres Krupy Mikołaja przekazał e-Kozioryńskiej Annie, ps. „Perełce" jej mąż „Ptach"-e; przy końcu lipca 1947 r. dostała „Hala" na [ad]res Krupy Mikołaja 5000 zł od „Ptacha", wysłane przez e-Pawlicz Pelagię-e [z] Przemyśla. Prawdopodobnie otrzymała „Hala" jeden list od „Ptacha", też na adres Krupy. „Małusza", „Roksolana", „Hałka" nie otrzymywały żadnych listów [na] adres Krupy Mikołaja. Nadmieniam, że w posiadaniu adresu Krupy Mikołaja [je]st e-też Hania Guła-e, której jesienią 1946 r., wyjeżdżając z Przemyśla po[da]łam, lecz z fałszywym numerem domu, zamiast ul. Nadbrzeżna 61, podałam 69, [ta]kże żadnych listów od Hani Guły na adres Krupy nie otrzymałam.

e-Hania Guła miała mi podać listownie jakiś adres w Przemyślu, na który mo[gła]bym pisywać do „Orłana"-e. Szczególnie „Hala" pilnowała zawsze listonosza, odbierała od niego listy, tak że Krupa nie wiedział, jakie i ile listów otrzymywała „Hala" na jego adres.

[Pytanie: Czy] Krupa Mikołaj znał Was z fałszywego nazwiska, w[edłu]g fałszywych dokumentów, czy znał osobiście na fałszywe nazwisko?

[Odpowiedź]: Krupa Mikołaj znał mnie jako swoją siostrę cioteczną na e-prawdziwe nazwi[sko] Chymko Zenobia, od grudnia 1946 r. zna mnie też na nazwisko Gruszecka-e [Elż]bieta, gdyż powiedziałam, że na takie nazwisko mam wyrobione dokumenty. [Py]tał mnie, kto robił mi takie dokumenty, odpowiedziałam, że Tkacz Bronisław [z] Przemyśla. Nie zdziwiło Krupy to, gdyż wiedział, że jestem Ukrainką i [ni]e mogę w Polsce żyć na własne dokumenty. Wiedział też Krupa Mikołaj, że e-Kow[ali]k Bogdan posługuje się dokumentem na fałszywe nazwisko Zieliński-e Jan.

[Pytanie: Czy] Wam jest wiadomo o wyrabianiu lewych dokumentów przez żonę Krupy Mi[ko]łaja dla członków org[anizacji] OUN?

[Odpowiedź: Żo]na Krupy, Rozalia Krupa, nigdy nie wyrabiała żadnych dokumentów dla czł[onków] [or]g[anizacji] OUN czy też innych osób, jedynie zapoznała mnie z e-Tkaczem Bronis[ła]wem z Przemyśla, ul. Dworskiego, u którego ja wyrabiałam dokumenty-e. [Z] Tkaczem Bronisławem zapoznała mnie na moją prośbę, gdyż zwierzyłam się [jej], że chcę wyrobić dla siebie osobiście dokumenty fałszywe. Skąd Rozalia [Kru]pa znała Tkacza Bronisława, tego nie wiem, przypuszczam, że znała go za [poś]rednictwem swego męża Mikołaja.

[Pytanie: Jak] żyli między sobą Krupa Mikołaj i jego żona, czy były kiedykolwiek między nimi kłótnie na tle rodzinnym lub innym?

[Odpowiedź: Pod]czas mego pobytu u Krupy Mikołaja w okresie od 6 grudnia 1946 r. do [koń]ca lipca 1947 r. do jakichś kłótni poważniejszych nie dochodziło; żeby [ż]ycie pomiędzy nimi było przykładne, tego nie mogę powiedzieć. Charakter [Kru]py Mikołaja jest dość ciężki do współżycia, gdyż jest zarozumiały i upa[rty], poniekąd egoista, więc dochodziło między nimi do małych banalnych [ta]rć, zwykle na tle gospodarki. Żona Rozalia jest kobietą dość prymitywną, [o ni]ższym wykształceniu, więc takie tarcia z mężem poniekąd przeżywała.

[Pytanie: Pro]szę podać z ilu członków rodziny składa się rodzina Krupy Mikołaja?

[Питання: Хто,] кому, з якого приводу і коли телефонував [від] Крупи Миколи до Варшави?

[Відповідь:] Десь у лютому 1947 р. я дзвонила з пошти в Єленій [Гур]і до Калиняка Ми[хайл]а[6] в Міністерство продовольства та торгівлі у Варшаві. З міністерством я [зв'я]залась, але з Калиняком не поговори[ла], тому що його тоді не було на місці. Я хотіла йому повідомити, що буду у [Вар]шаві. Проте справа в тому, що я дзвонила не від Миколи Крупи, адже в його домі немає [телефонного ап]арату, а перед розмовою із Варшавою сказала Розалії Крупі, що йду дзвонити Михайлові на [по]шту.

[Питання:] Розкажіть, будь ласка, про Зелінського Івана, він же Ковалик [Бо]гдан. Які обов'язки в ОУН він виконував і що його зближувало з [Ми]колою Крупою?

[Відповідь: ʳ-Ко]валик Богдан, с[ин] рільника Степана та Марії, народився в Золотовичах-ʳ Перем[иського] пов[іту]. Ми з ним познайомилися, [коли навчалися] на випускному курсі в Перемишлі. Він тоді, у 1943 р., жив у моєї тіт[ки] Химко Анни й ходив до [то]рговельної школи на вул. Словацького. Моя ʳ-тітка-ʳ Химко Анна [є] його тіткою по лінії батька. В організаційних справах у Перемишлі ми з ним не співпрацювали. Після визволення в 1944 році він продовжував ходити до торго[вельно]ї школи з українською мовою викладання, що в Перемишлі по вул. Смолки. ʳ-[В]літку 1945 р. я познайомилася з Богданом Коваликом у надрайоні «Холодний [Яр»] [...]ᵘ він тоді був з «Вадимом»[7] – надрайоновим реф[ерентом] пропаганди-ʳ. [Від] «Вадима» я дізналася, що Ковалик Богдан працює ʳ-реф[ерентом] пропаганди

---

[6] Калиняк Михайло або Тубелевич Вітольд (нар. 5 XII 1910 в Корничу – пом. 13 XII 1974, похоронений у с. Кліщелі на Підляшші). З квітня 1946 – інспектор у Міністерстві продовольства та торгівлі. Заарештований в Картузах 7 I 1948. Був переданий до МГБ. Звинувачувався у передачі посольствам Великої Британії та Сполучених Штатів Америки у Варшаві відомостей, отриманих від членів ОУН, стосовно переселень українського населення, діяльності УГБ, арештів, розміщення та озброєння військових підрозділів. Вироком РВС у Варшаві 31 VII 1951 засуджений до 14 р. ув'язнення. Постановою НВС змінено правову кваліфікацію дій, вирок РВС у Варшаві 28 IX 1951 залишено в силі. Постановою РВС у Варшаві 2 XI 1954 покарання зменшено до 9 р. та 4 місяців ув'язнення. Постановою РВС у Варшаві 17 XII 1954 умовно звільнений 20 XII 1954. Постановою НС 10 I 1957 вирок РВС у Варшаві від 31 VII 1951 скасовано, справу направлено до воєводського суду Варшави з метою нового розгляду (на підставі колишніх зізнань М. Калиняка про застосування під час слідства недозволених методів). Постановою повітового суду Варшави слідство припинено 27 IX 1957. Після апеляції М. Калиняка справу повторно направлено до прокуратури Варшави. Постановою прокуратури Варшави слідство припинено 17 IV 1958. *(АІНП, 507/592, т. 1–3; АІНП, 0259/279).*

[7] Пеців Ярослав (нар. 1910, Івано-Франківщина – загинув 1946), пс. «Вадим», «Мирон». Станом на 1945 був референтом пропаганди н-рну «Холодний Яр» I округи Закерзонського краю ОУН-Б. Улітку 1946 – політичний інструктор Лемківського (чи Перемиського?) куреня УПА ТВ 26 «Лемко» ВО 6 «Сян» УПА-Захід, викладав у підстаршинській школі УПА ім. «Коника». У квітні 1946 в складі сотні «Кармелюка» брав участь у рейді УПА до Словаччини. За одними даними, загинув під час цього рейду. За іншими даними, загинув наприкінці 1946 під час бою з ВП. *(Літопис... – Т. 28. – С. 85, 87, 106, 118. В'ятрович В. Рейд УПА теренами Чехословаччини // Літопис Української Повстанської Армії (Бібліотека, т. 2). – Торонто–Львів, 2001. – С. 47, 80, 83, 88).*

[Odpowiedź: Rod]zina Krupy składa się z trzech członków: 1. Krupa Mikołaj Stanisław [lat] 35–36; 2. Krupa Rozalia z d. Paleniak, żona Mikołaja – lat 30; [3.] Krupa Krystyna Maria, córka Mikołaja i Rozalii, lat 7.

[Pytanie: Kto] [i-]dzwonił telefonicznie[-i] do Warszawy do Krupy Mikołaja, do kogo, w jakiej [spra]wie i kiedy?

[Odpowiedź: Praw]dopodobnie w lutym 1947 r. dzwoniłam z pocztowego Urzędu w Jeleniej [Górz]e do Ministerstwa Handlu i Aprowizacji w Warszawie do Kałyniaka Mi[chał]a[6]. [Połą]czenie z Ministerstwem otrzymałam, lecz z Kałyniakiem nie rozmawia[łam], gdyż go wówczas nie było; chciałam mu zakomunikować, że przyjadę do [War]szawy – nieprawdą jest, że dzwoniłam od Krupy Mikołaja, gdyż w jego domu nie ma [ap]aratu; przed rozmową z Warszawą powiedziałam Krupie Rozalii, że idę na [po]cztę telefonować do Michała.

[Pytanie: Pro]szę powiedzieć, co jest Wam wiadomo o Zielińskim Janie vel Kowaliku [Bo]gdanie, jaka była jego funkcja w org[anizacji] OUN i co go łączyło z Krupą [Mi]kołajem?

[Odpowiedź: [e-]Ko]walik Bogdan, s. Stefana i Marii, urodził się w Złotowicach[-e], pow[iat] przemy[ski], [sy]n rolnika. Poznałam go będąc na kursie maturalnym w Przemyślu u stryjen[ki] mojej Chymko Anny, w 1943 r., gdzie mieszkał wówczas i chodził do szkoły [ha]ndlowej w Przemyślu, przy ul. Słowackiego. [e-]Stryjenka[-e] moja Chymko Anna [je]st jego ciotką po linii ojca. Na terenie Przemyśla nie znałam go orga[ni]zacyjnie. Po wyzwoleniu w roku 1944 uczęszczał nadal do szkoły handlo[we]j z ukraińskim językiem wykładowym w Przemyślu, przy ul. Smolki. [e-][W] lecie 1945 r. poznałam Kowalika Bogdana w terenie nadrejonu „Chołodnyj [Jar"] [...][l] był wówczas z „Wadymem"[7], ówczesnym nadrejonowym ref[erentem] propagandy[-e]. [Od] „Wadyma" dowiedziałam się, że Kowalik Bogdan pełni [e-][fu]nkcję ref[erenta] propagandy w II rej[onie][-e] nadrejonu „Chłodnyj Jar" i ma ps[eudonim] [e-]„Junak"[-e]; na tej funkcji pozostał w terenie do

---

[6] Michał Kałyniak vel Witold Tubielewicz (ur. 5 XII 1910 w Korniczu, zm. 13 XII 1974, pochowany w Kleszczelach na Podlasiu). Od kwietnia 1946 inspektor w Ministerstwie Aprowizacji i Handlu; aresztowany w Kartuzach 7 I 1948, przekazany do MBP, oskarżony o przekazywanie do Ambasady Wielkiej Brytanii i Ambasady Stanów Zjednoczonych Ameryki w Warszawie informacji otrzymanych od członków OUN dot. m.in. przesiedleń ludności ukraińskiej, działalności UBP, aresztowaniach, rozmieszczeniu i uzbrojeniu jednostek wojskowych; wyrokiem WSR w Warszawie z 31 VII 1951 skazany na 14 lat więzienia; postanowieniem NSW poprawiono kwalifikację prawną czynu, wyrok WSR w Warszawie 28 IX 1951 utrzymano w mocy; postanowieniem WSR w Warszawie 2 XI 1954 karę zmniejszono do 9 lat i 4 miesięcy więzienia; postanowieniem WSR w Warszawie z 17 XII 1954 zwolniony warunkowo 20 XII 1954; postanowieniem SN z 10 I 1957 wyrok WSR w Warszawie z dn. 31 VII 1951 uchylono, sprawę skierowano do Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy celem ponownego rozpatrzenia (podstawą były zeznania Kałyniaka o stosowaniu wobec niego w trakcie śledztwa niedozwolonych metod), postanowieniem Sądu Powiatowego dla m.st. Warszawy śledztwo umorzono 27 IX 1957, po odwołaniu się Kałyniaka sprawę ponownie skierowano do Prokuratury m.st. Warszawy, postanowieniem Prokuratury m.st. Warszawy śledztwo umorzono 17 IV 1958. AIPN, 507/592, t. 1–3; AIPN, 0259/279.

[7] Jarosław Peciw, pochodził ze Stanisławowszczyzny, ps. „Myron", „Wadym", referent propagandy nadrejonu przemyskiego, w kwietniu 1946 brał udział w rajdzie UPA na teren Słowacji, w składzie sotni „Karmeluka"; zginął w okolicach m. Cisowa. M. Sawczyn „Mariczka", *op. cit.*, s. 85, 87, 106, 118, W. Wjatrowycz, *Rejdy UPA terenamy Czechosłowaczczyny* („Litopys Ukrajińskoji Powstańskoji Armiji", Biblioteka, t. 2), Toronto–Lwiw, 2001, s. 47, 80, 83, 88.

в II рай[они]-ᵣ надрайону «Холодний Яр» і має псевдо ᵣ-«Юнак»-ᵣ. У терені він пробув [таким референтом] до осені 1945 р., лише в якийсь момент [з]мінив ᵣ-своє псевдо «Юнак» на «Височан».

Восени 1945 р. за дорученням «Орлана» він вирушив на за[х]ід як зв'язковий зі спеціальних завдань-ᵣ. [Д]е саме перебував на заході, не знаю. В листопаді 1946 р. ми з [«В]исочаном» бачилися в корманицькому лісі біля Перемишля – він приїхав тоді з Криниці [від] Смішкевича Мірка і привіз мені листа Софії Смішкевич. ᵣ-Зустрівшись із «Орланом»-ᵣ, він повернувся на захід, куди саме, я [н]е знаю. В грудні 1946 р., коли я перебувала у Миколи Крупи, до нього прийї[х]ав «Височан» і я дізналася від «Височана», ᵣ-що за [на]казом «Орлана»-ᵣ він їде в американську окупаційну зону.

Я допомогла [«Височанові»] організаційними матеріалами (якими [са]-ме – не знаю), ᵣ-а він залишив листа до «Орлана»-ᵣ й попросив тому передати. Також він мені повідомив, що їхатиме з єврейським транспортом, який рушатиме з Клодзька (хто йому посприяв у цьому – не сказав). З Єленої Гури він виїхав до Клодзька. [Через] кілька днів від нього надійшов лист із Кракова, де він написав, що [тр]анспорт запізнюється, а також ᵣ-попросив, щоб я листа «Орланові» не надсилала-ᵣ, а спалила, що я і [зр]обила. З тих пір про долю Богдана Ковалика я нічого не знаю. Мені тільки відомо, що Богдан Ковалик мав документ на ім'я Зелінського Івана. [...]ᵢ кого також я не знаю. ᵣ-Як він перебував на території Польщі, то листувався зі своєю тіткою [І]ванною Берґер із д[ому] Коваликів, що в 1945 р. вийшла заміж за перемиського лікаря Івана [Бе]рґера (в роки німецької окупації його переховувала в себе).

[Бе]рґер Іван одружився з нею проти власної волі, [із] вдячності за врятова[н]е йому життя. Восени 1945 р. зі своєю дружиною Іван Берґер поїхав з Перемишля [в] Чехословаччину, до поселення Немоцне Лецніце. Про те, що [Ко]валик Богдан листується зі своєю тіткою Іванною Берґер, він розповідав мені особисто. Прямуючи до американської окуп[аційної] зони, мав до неї заїхати (з якою метою – [мені] невідомо)-ᵣ. Крупа знав Богдана Ковалика з часів проживання в Перемишлі (останній жив у будинку його тітки ᵣ-Химко Анни по вул. Смолки, № 7/II-ᵣ). Отже, [вони] були знайомі. На правах ось такого знайомого [Бо]гдан Ковалик бував у Миколи Крупи в Єленій Гурі. Скільки разів бував там і з якого приводу приїжджав, цього я не знаю. Крупі було відомо, що Богдан Ковалик має підроблені [до]кументи на ім'я Зелінського Івана.

[Питання:] Назвіть, будь ласка, всіх тих людей, які перебували у Крупи Миколи тоді, коли ви в нього проживали.

[Відповідь:] Коли я жила в Крупи Миколи, тобто від 30 грудня 1946 до липня 1947 рр. [із] перервами, окрім мене та членів сім'ї Крупи, [там] перебували:

[1)] ᵣ-Жабінський Фра[нц]ішек, різнороб[очий] Крупи, за походженням із Бережанського пов[іту] Тернопільського воєв[одства], поляк-репатріант із Німеччини-ᵣ. На роботу до Крупи Миколи влаштувався за допомогою

jesieni 1945 r.; w międzyczasie [z]mienił [e-] ps[eudonim] „Junak" na ps[eudonim] „Wysoczan".

W jesieni 1945 r. wyjechał na za[ch]ód, z polecenia „Orłana" – w charakterze łącznika do specjalnych zadań[-e], [gd]zie przebywał na zachodzie, tego nie wiem. W listopadzie 1946 r. spotkałam [„W]ysoczana" w kormanickim lesie koło Przemyśla, przyjechał wówczas z Krynicy [od] Smiszkiewicza Mirka i przywiózł mi od Smiszkiewicz Zofii list. [e-]Miał [sp]otkanie z „Orłanem"[-e] i wyjechał z powrotem na zachód, dokąd dokładnie, [ni]e wiem. W grudniu 1946 r. podczas mego pobytu u Krupy Mikołaja przyje[ch]ał „Wysoczan" do Krupy i wtedy dowiedziałam się od „Wysoczana", [e-]że z [po]lecenia „Orłana"[-e] jedzie w okupacyjną strefę amerykańską.

Pomogłam mu wówczas materiały organizacyjne, jakie [bl]iżej, nie wiem i [e-]on zostawił list do „Orłana"[-e], który prosił mnie wysłać do niego. Powiedział mi, że jedzie z transportem żydowskim z Kłodzka, przy [po]mocy czyjej, tego nie mówił. Z Jeleniej Góry wyjechał do Kłodzka. [Za] parę dni otrzymałam od niego list z Krakowa, w którym pisał, że spóźnił [się na tra]nsport, [e-]prosił, żebym listu do „Orłana" nie wysyłała[-e], tylko spaliła, co [uc]zyniłam. Od tej pory o losie Kowalika Bogdana nic nie wiem. Prócz tego [je]st wiadome, że Bogdan Kowalik miał dokument na nazwisko Zieliński Jan. [...][l] kogo też nie wiem. [e-]Będąc na terenie Polski korespondował ze swoją ciotką, [Ja]niną Berger z d. Kowalik, która w 1945 r. wyszła za lekarza z Przemyśla, [Be]rgera Jana, którego podczas okupacji niemieckiej ukrywała u siebie.

[Be]rger Jan ożenił się z nią wbrew własnej woli, [z] wdzięczności za uratowa[ni]e mu życia. Berger Jan wraz z żoną w jesieni 1945 r. wyjechał z Przemyśla [do] Czechosłowacji, do miejscowości Nemocne Lecnice. O tym, że koresponduje [Ko]walik Bogdan ze swoją ciotką Janiną Berger, opowiadał mi osobiście. [Ja]dąc do okup[acyjnej] strefy amerykańskiej miał do niej wstąpić; w jakim celu nie [je]st [mi] wiadomo[-e]. Krupa znał Kowalika Bogdana z Przemyśla, gdyż tam mieszkał [u] wujenki Krupy Mikołaja, [e-]Chymko Anny, przy ul. Smolki, nr 7/II[-e]. Łączyła [ich] zatem znajomość prywatna. Na podstawie znajomości prywatnej, Kowalik [Bo]gdan bywał u Krupy Mikołaja w Jeleniej Górze. Ile razy był i w jakich [sp]rawach przyjeżdżał, tego nie wiem. Krupa wiedział, że Kowalik Bogdan ma [do]kumenty na fałszywe nazwisko Zieliński Jan.

[Pytanie: Pro]szę podać wszystkie osoby, które przebywały u Krupy Mikołaja w tym [ok]resie, jak wy u niego mieszkaliście.

[Odpowiedź: W o]kresie mego pobytu u Krupy Mikołaja, od 30 grudnia 1946 r. do lipca 1947 r. [z] przerwami, prócz mnie i członków rodziny Krupy, przebywali:

[1)] [e-]Żabiński Fra[nc]iszek, prac[ownik] fizyczny Krupy, pochodził z pow[iatu] brzeżańskiego, woj[ewództwo] tarnopolskie, był repatriantem Polakiem z Niemiec[-e]. Do pracy u Krupy Mikołaja zo[st]ał zatrudniony przy pomocy Urzędu Zatrudnienia. Od jakiej pory pracował [u] Krupy Mikołaja, nie wiem; gdy przyjechałam w grudniu 1946 r. do Krupy, to [Żab]inski już pracował. Zatrudniony był u Krupy do czerwca 1947 r.

управління праці. З якого часу він працював [у] Крупи Миколи, я не знаю. Коли в грудні 1946 р. я приїхала до Крупи, то [Жаб]інський уже в нього працював [і це тривало] до червня 1947 р.

[Зв]ідти він виїхав до своїх батьків, переселенців із УРСР, яких зна[йш]ов у Познан[ськ]ому воєводстві за допомогою варшавського [відділення] Червоного Хреста. Після того, як батьки Францішека Жабінського знайшлися, до нього приїхав батько і він із ним повернувся до свого дому.

[2)] [a-]Шименяк Станіслав[-a], працівник трамвайного господарства Єленої Гури, до того працював у Миколи Крупи. На роботу до Миколи Крупи влаштувався за допомогою управління праці. Згодом знайшов роботу в трамвайному господарстві Єленої Гури, але продовжував проживати в Крупи. Напевно [він за по]ходженням із Варшавського воєв[одства].

[3)] [a-]Сорока Павлина, вона ж Чайковська Павлина, пс. «Галя»[-a], приїхала до [Кр]упи наприкінці 1947 р., а відтак, за мого сприяння, в нього поселилася. Незабаром, після того як отримає листа від «Марічки», мала до неї від'їхати, але цього не сталося, оскільки «Марічку» на той момент уже [заар]ештували в Кракові й вона не була розміщена на заході, як це планувалося. [...][и] через це вона «Галю» до себе не забрала й та, чекаючи на [рі]шення в своїй справі, залишилася в Крупи надовше. Мешкала в [нь]ого до 21 серпня 1947 р., допомагаючи по господарству, тобто до того моменту, коли була заарештована.

[4)] [a-]Мадай Богдан, пс. «Ігор»[-a], із середини червня 1947 до 21 серпня 1947 р. [пер]ебував у Крупи як син його знайомого Мадая Івана. До Крупи привіз Мада[я] Богдана Мадай Іван і просив про те, щоб поклопотався для [Бо]гдана про роботу. Богдан зупинився в Крупи і за його сприяння влаштувався на роботу бухгалтером у складі «Селянської самодопомоги».

[Питання:] Назвіть, будь ласка, людей, які належали до ОУН або УПА, [й] тимчасово проживали в Миколи Крупи.

[Відповідь: З] членів ОУН у Миколи Крупи пр[оживали]:

[1] Химко Зіновія, вона ж Маєвська, вона ж Грушецька Єлизавета, пс. «Зоя», [д]воюрідна сестра Крупи Миколи, жила в нього з 6 XII 1946 р. [до] липня 1947 р. із перервами.

[2] Сорока Павлина, вона ж Чайковська Павлина, пс. «Галя», мешкала в Кру[п]и Миколи з кінця квітня 1947 р. до 21 серпня 1947 р., тобто до [м]оменту арешту.

[3] Мадай Богдан, пс. «Ігор», у Крупи Миколи жив із середини червня [1]947 р. до 21 серпня 1947 р., тобто до моменту загибелі.

В будинку Крупи Микол[и] бували: [1)] «Марічка» – в жовтні 1945 р.; 2) Ірина, вона ж Ванда [г-][С]тахів – у зиму 1945–[19]46 рр.[-г]; 3) «Малуша» – влітку 1946 р.; 4) «Роксолана» – [у] березні 1947 р.; 5) Ковалик Богдан, він же Зелінський Іван, пс. «Височан» – [у] період зими 1945–1946 рр.

На цьому протокол закінчено і після його прочитання підтверджую свої свідчення власноручним підписом:

[St]ąd wyjechał do swoich rodziców, repatriantów z USRR, których odna-[la]zł przy pomocy Czerwonego Krzyża w Warszawie, do województwa poznań-[sk]iego. [i-]Po odnalezieniu rodziców Franciszka Żabińskiego, który przyjechał [je]-go ojciec, z którym odjechał do swego domu[-i].

[2)] [a-]Szymeniak Stanisław[-a], pracownik fizyczny kolei elektrycznej w Jeleniej Górze, który poprzednio pracował u Krupy Mikołaja. Był u Krupy Mikołaja [za]-trudniony przez Urząd Zatrudnienia, a po jakimś czasie znalazł pracę [na] kolei elektrycznej w Jeleniej Górze i nadal mieszkał u Krupy. [Po]chodzi prawdopo-dobnie z woj[ewództwa] warszawskiego.

[3)] [a-]Soroka Paulina vel Czajkowska Paulina, ps. „Hala"[-a], przyjechała do [Kr]upy przy końcu 1947 r. i chwilowo za moim wstawiennictwem u niego za-mieszkała. Miała wkrótce odjechać do „Mariczki", po poprzednim otrzymaniu od [ni]ej listu, czego nie uczyniła, ponieważ „Mariczka" w międzyczasie była [ar]esztowana w Krakowie, więc w[edłu]g planu nie ulokowała się na zachodzie. [...][l] tym samym nie ściągnęła do siebie „Hali"; także „Hala" w oczekiwaniu [de]-cyzji co do swojej osoby pozostawała na dłużej u Krupy i mieszkała u [ni]ego do 21 sierpnia 1947 r., t[o] j[est] do chwili aresztowania; w tym czasie po[ma]gała w pracy na gospodarstwie.

[4)] [a-]Madaj Bohdan, ps. „Ihor"[-a], od połowy czerwca 1947 r. do 21 sierpnia 1947 r. [pr]zebywał u Krupy, jako syn znajomego Krupy, Madaja Jana. Bohdana Mada[ja] przywiózł Madaj Jan do Krupy i prosił go, żeby ten wystarał się dla [Bo]hdana o pracę. Bohdan zamieszkał u Krupy i za jego pośrednictwem prace-wał jako buchalter w Samopomocy Chłopskiej w magazynach.

[Pytanie: Pr]oszę podać wszystkich ludzi, którzy należeli do org[anizacji] OUN lub UPA [i] czasowo zamieszkiwali u Krupy Mikołaja.

[Odpowiedź: Z] członków org[anizacji] OUN zam[ieszkiwali] u Krupy Mi-kołaja:

[1.] Chymko Zenobia vel Majewska vel Gruszecka Elżbieta, ps. „Zoja", [c]io-teczna siostra Krupy Mikołaja, mieszkała u niego od 6 XII 1946 r. [do] lipca 1947 r. z przerwami.

[2.] Soroka Paulina vel Czajkowska Paulina, ps. „Hala", mieszkała u Kru[p]y Mikołaja od końca kwietnia 1947 r. do 21 sierpnia 1947 r., t[o] j[est] do [m]omentu aresztowania.

[3.] Madaj Bohdan, ps. „Ihor" mieszkał u Krupy Mikołaja od połowy czerwca [1]947 r. do 21 sierpnia 1947 r., t[o] j[est] do momentu zgonu.

Do domu Krupy Mikoła[ja] przyjeżdżali: [1)] „Mariczka" w październiku 1945 r.; 2) Irena vel Wanda [c-][S]tachow – w zimie 1945–[19]46 r.;[-c] 3) „Małusza" w lecie 1946 r.; 4) „Roksolana" [w] marcu 1947 r.; 5) Kowalik Bogdan vel Zieliń-ski Jan, ps. „Wysoczan" [w] okresie zima 1945 – zima 1946 r.

Na tym protokół zakończono i po odczytaniu zgodnie z moim zapodaniem podpisałam:

Chymko Zenobia

Химко Зіновія

[Запро]токолював: майор Врублевський

АІНП, 0192/699, т. 2, арк. 14–19.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

[Pro]tokołował: mjr Wróblewski

AIPN, 0192/699, t. 2, k. 14–19.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

№ 56

4 жовтня 1947, Лігниця. Протокол допиту Зіновії Химко-«Зої» стосовно розвідувальної діяльності ОУН-Б та її провідних діячів на теренах Польщі

[a-]№ док.....[-a]

[a-]Протокол
допиту підозрюваного[-a]

Лігниця, 4 X [a-]194[-a] 7 [a-]р.[-a]

[a-](Прізвище, ім'я та службовий ступінь сл[ідчого] оф[іцера])[-a]: Мажец Єжи, [a]слідчий старшина[-a] воєв[одського] управління громадської [a-]безпеки у[a] Вроцлаві, [a-]допитав підозрюваного[-a]:

[a-]Прізвище та ім'я[-a]: [б-]Химко[-б] Зіновія, пс. «Зоя».
[a-]Імена батьків[-a]: Микола.
[a-]Дата та місце народження[-a]: 7 VI 1926 р., Львів.
[a-]Місце проживання[-a]: Єлена Гура, вул. Набережна, 61.
[a-]Національність[-a]: українська.
[a-]Віросповідання[-a]: —
[a-]Громадянство[-a]: польське.
[a-]Фах[-a]: відсутній.
[a-]Рід занять[-a]: —
[a-]Належність до РВК[-a]: —
[a-]Освіта[-a]: середня.
[a-]Відношення до військової служби[-a]: —
[a-]Військове звання[-a]: —
[a-]Сімейний стан[-a]: незаміжня.
[a-]Майновий стан[-a]: —
[a-]Відзнаки та нагороди[-a]: —
[a-]Судимість[-a]: зі слів – не судима.

Пит[ання]: Окресліть, будь ласка, коло Ваших обов'язків у ОУН. Коли виїхали на західні терени Польщі?

Відп[овідь]: На західні терени Польщі я поїхала постійно жити в грудні 1946 р. До того їздила зі спеціальними завданнями, як-от установлювати контакти з усілякими представниками іноземних держав у Польщі, підтримувати функціонування зв'язку, який був мною налагоджений, а також (одного разу) – з метою поширення організаційних листівок у Кракові. Перед виїздом у західні терени Польщі я одержала вказівку про те, що там слід продовжувати контактувати з англійським посольством, із яким я налагодила

[a--a] *Бланк.*
[б--б] *Написано великими літерами.*

Nr 56

4 października 1947, Legnica. Protokół przesłuchania Zenobii Chymko, ps. „Zoja", na temat wywiadu OUN oraz jej czołowych działaczy na terytorium Polski

[a-]Nr akt.....[-a]

[a-]Protokół
przesłuchania podejrzanego[-a]

Legnica, [a-]dnia[-a] 4 X [a-]194[-a]7 [a-]r.[-a]

[a-](Nazwisko, imię, oraz stopień służbowy of[icera] śl[edczego])[-a] Marzec Jerzy [a-]oficer śledczy[-a] Woj[ewódzkiego] Urzędu [a-]Bezpieczeństwa Publicznego w[-a][e] Wrocławiu, [a-]przesłuchał w charakterze podejrzanego[-a]:

[a-]Nazwisko i imię[-a]: [b-]Chymko[-b] Zenobia, ps. „Zoja",
[a-]Imiona rodziców[-a]: Mikołaj
[a-]Data i miejsce urodzenia[-a]: 7 VI 1926 r., Lwów
[a-]Miejsce zamieszkania[-a]: Jelenia Góra, ul. Nadbrzeżna nr 61
[a-]Narodowość[-a]: ukraińska
[a-]Wyznanie[-a]: —
[a-]Obywatelstwo[-a]: polskie
[a-]Zawód[-a]: bez zawodu
[a-]Zajęcie[-a]: —
[a-]Przynależność do RKU[-a]: —
[a-]Wykształcenie[-a]: średnie
[a-]Stosunek do służby wojskowej[-a]: —
[a-]Stopień wojskowy[-a]: —
[a-]Stan rodzinny[-a]: panna
[a-]Stan majątkowy[-a]: —
[a-]Odznaczenia i ordery[-a]: —
[a-]Karalność[-a]: ze słów niekarana

Pyt[anie]: Proszę powiedzieć, jak można określić Waszą funkcję w org[anizacji] OUN? Kiedy wyjechaliście na zachodnie tereny Polski?

Odp[owiedź]: Na zachodnie tereny Polski na stałe wyjechałam w grudniu 1946 r. Do tej pory jeździłam ze specjalnymi zadaniami, a mianowicie: ustanowienie kontaktu z jakimikolwiek przedstawicielami obcych państw w Polsce, utrzymanie nawiązanego przeze mnie kontaktu, jak również jednorazowe zadanie kolportażu ulotek organizacyjnych w Krakowie. Wyjeżdżając w zachodnie tereny Polski, otrzymałam zadanie: utrzymać kontakt z ambasadą angielską, z którą

[a--a] *Druk formularza.*
[b--b] *Zapisano wersalikami.*

зв'язок у квітні 1946 р., а також здійснювати спроби встановлення зв'язку з посольствами інших держав. Отже, до кола моїх обов'язків входило виконання функцій вигідного для ОУН зв'язку між крайовим політичним реф[ерентом] «Орланом» і представниками іноземних держав у Польщі.

Пит[ання]: Розкажіть, будь ласка, що знаєте про плани ОУН на майбутнє та ставлення ОУН до польських українців, які залишилися в півд[енно]-сх[ідних] теренах Польщі й називають себе поляками.

Відп[овідь]: Наскільки мені відомо, ОУН планувала на майбутнє: обмежити діяльність підрозділів УПА, тому що це провокує акції польських властей, перейти в глибоке підпілля й за допомогою організаційної мережі УГВР [налагодити зв'язок] з «краєм», тобто теренами СРСР. А також – здійснювати пропагандистську роботу за кордоном, інформувати представників іноземних держав у Польщі про боротьбу, яку веде ОУН, постачати для них матеріали розвідувального характеру, що стосуються СРСР (із застереженням, що сторона, зацікавлена у набутті розвідувальних матеріалів, повинна звернутися до закордонного представника УГВР). У випадку, коли дійде до порозуміння між представниками держави [й] УГВР, і коли [ця] остання накаже організаційним чинникам ОУН, які перебувають у краї, тобто в СРСР і Польщі, надавати розвідувальні матеріали, що стосуються СРСР, послам зацікавлених держав, то такі матеріали будуть передаватися. Матеріали, що стосуються СРСР, мали передаватися організаційною дорогою з теренів СРСР до певних організаційних чинників у Польщі, а ті їх доставили б за допомогою зв'язкових, через осіб, визначених з цією метою зацікавленими державами, до відповідних посольств (дійшла цього висновку на підставі розмови з крайовим політичним реф[ерентом] ОУН «Орланом», й того завдання, яке одержала від нього).

До українців, що видають себе за поляків і залишилися в півд[енно]-сх[ідних] теренах Польщі, ОУН ставиться із принциповим застереженням, бо [особи], що залишилися на цих теренах, підозрюються у співпраці з польською владою. А навіть якби ОУН довіряла українцям, які перебувають у півд[енно]-сх[ідних] теренах, або, переконавшись у тому, що вони не співпрацюють з польськими властями, стала б їм довіряти, то використовувала б українців, які залишилися на вищезгаданих територіях, у власних інтересах, в-залежно від того, ким у певному конкретному випадку є певний українець-в.

Пит[ання]: Яку саме розвідувальну діяльність ОУН здійснювала на територіях Польщі? Навіщо й кому ця розвідувальна робота була потрібною?

Відп[овідь]: Я знаю, що ОУН вела в Польщі політичну розвідку, тобто вивчала, які партії діють на польських теренах, як вони впливають на польський народ, а також настрої серед поляків. Така робота їй була потрібна для визначення політичної ситуації в Польщі, аби це Організація змогла використати з пропагандистською метою, а саме для написання відповідних

в-–в *Так у тексті.*

nawiązałam kontakt w kwietniu 1946 r., jak również poczynić zabiegi nawiązania kontaktu z ambasadami innych państw. A zatem funkcję moją można określić, jako funkcję łączniczki ps. „Orłana", krajowego ref[erenta] politycznego OUN, z przedstawicielami obcych państw w Polsce dla celów organizacyjnych OUN.

Pyt[anie]: Proszę opowiedzieć, co jest Wam wiadomo o planach organizacji OUN na przyszłość oraz jakie jest ustosunkowanie organizacji OUN do pozostałych na terenie połud[niowo]-wsch[odniej] Polski Ukraińców, podających się za Polaków?

Odp[owiedź]: O ile jest mi wiadomo, org[anizacja] OUN planowała na przyszłość ograniczyć działalność jednostek UPA, gdyż taka pociąga za sobą akcje władz polskich, wejść w głębokie podziemie i przy pomocy sieci organizacyjnej UHWR [nawiązać kontakt] z krajem, tzn. terenami ZSRR, a także prowadzić robotę propagandową na odcinku zewnętrznym, informować przedstawicieli obcych państw w Polsce o walce organizacji OUN, dostarczać im materiały charakteru wywiadowczego, dotyczące ZSRR z zastrzeżeniem, że strona zainteresowana w sprawie tej (uzyskiwania materiałów wywiadowczych) zwróci się do przedstawiciela zagranicznego UHWR. W wypadku, gdy dojdzie do porozumienia między przedstawicielami państwa [a] UHWR i gdy [ta] ostatnia poleci czynnikom organizacyjnym OUN znajdującym się w kraju, t[o] j[est] w ZSRR i [w] Polsce, dostarczać materiały wywiadowcze dotyczące ZSRR – ambasadorom zainteresowanych państw materiały takie będą przekazywane. Materiały dotyczące ZSRR miałyby być przekazywane drogą organizacyjną z terenów ZSRR do odpowiednich czynników organizacyjnych w Polsce, a te dostarczyłyby je przy pomocy łączników do odnośnych ambasad, względnie osób wyznaczonych w tym celu przez państwa zainteresowane (wnioskuje to na podstawie rozmowy z krajowym ref[erentem] politycznym OUN „Orłanem", jak również z otrzymanego od niego zadania).

Do Ukraińców podających się za Polaków, którzy pozostali na terenach poł[u]d[niowo]-wsch[odniej] Polski, organizacja OUN zasadniczo ustosunkowuje się z zastrzeżeniem, że ci, którzy zostali na terenach poł[u]d[niowo]-wsch[odniej] Polski, są podejrzani o współpracę z władzami polskimi. W wypadku specjalnego zaufania do znajdujących się na terenach połud[niowo]-wsch[odnich] Ukraińców czy po upewnieniu się, że nie współpracują oni z władzami polskimi, org[anizacja] OUN wykorzystywałaby Ukraińców pozostałych na w[yżej] w[ymienionych] terenach dla swoich celów, c-zależnie od tego, kto w tym wypadku byłby ten Ukrainiec-c.

Pyt[anie]: Jakiego charakteru wywiad robiła organizacja OUN na terytoriach Polski i po co ten wywiad był potrzebny, i komu?

Odp[owiedź]: Wiadomo mi jest, że org[anizacja] OUN prowadziła w Polsce wywiad charakteru politycznego, tzn. jakie są partie działające na terenach Polski, jakie są ich wpływy w narodzie polskim, nastroje wśród mas polskich. Wywiad ten był potrzebny do odtworzenia sytuacji politycznej w Polsce, co potrzebne

---

c--c *Tak w tekście.*

листівок і брошур антидержавного змісту. Метою ведення пропаганди в Польщі було спровокувати антирадянські настрої шляхом розповсюдження організаційних листівок і брошур антисемістського змісту, в яких містилися б заклики до розірвання союзу між Польщею та СРСР.

Пит[ання]: Як саме члени ОУН збирали розвідувальні матеріали?

Відп[овідь]: Розвідувальні відомості про політику ОУН збирала таким чином: чл[ени] Організації з належним рівнем освіти та політичної підготовки готували письмові звіти чи звітували усно про настрої польських мас. У письмових звітах вони викладали свої спостереження за настроями польського населення, діяльністю демократичних партій, ставленням до підпільних польських і українських організацій. Особливо докладно вони повинні були описувати ставлення польського населення до ОУН (це робили дуже ретельно, напр., цитували розмови пасажирів у потягах, на залізничних станціях, фіксували те, про що говорилося в ресторанах й інших публічних місцях, які мали пряме чи опосередковане відношення до Організації). Про політичну ситуацію в Польщі провідні діячі Організації також дізнавалися з газет, брошур, які видавали демократичні чинники й підпільні організації.

Пит[ання]: Що Ви знаєте про діяльність ОУН на західних територіях Польщі після того, як туди переселилися українці з півд[енно]-сх[ідних] польських теренів?

Відп[овідь]: Про діяльність ОУН на західних територіях Польщі, після переселення [туди] українського населення, мені не відомо нічого, оскільки я тоді не мала організаційного зв'язку. Коли ж на нього розжилася в середині серпня 1947 р., то отримала завдання, яке стосувалося виключно мене особисто й ніяк не пов'язувало мене з українським населенням чи особами, які мали б до нього якесь відношення.

Пит[ання]: Як ОУН ставилася до населення, переселеного на західні території? Чи були між нею та ними зв'язки? Які інструкції керівництво ОУН видавало останнім часом щодо ставлення до [...][г] переселенців?

Відп[овідь]: Про причетність і ставлення ОУН до населення, що було переселене на західні території Польщі, я нічого не можу сказати, тому що не мала організаційного зв'язку під час переселенської акції. Коли востаннє, у серпні 1947 р., я перебувала з «Орланом», на цю тему ми не розмовляли, тож не знаю, як ОУН останнім часом ставиться до переселенців.

Пит[ання]: Що Вам відомо про провідних діячів ОУН, які знаходяться на території Польщі?

Відп[овідь]: Про провідних діячів ОУН, які перебувають на території Польщі, я можу сказати [таке]:

1) «Стяг», крайовий провідник ОУН, був убитий (особисто бачила посмертне фото). Також знаю, що його справжнє ім'я Ярослав Старух.

[г] *Нерозбірливе слово, закреслене машинописним способом.*

było organizacji do celów propagandowych, a mianowicie do pisania odpowiednich ulotek i broszur przeciw obecnemu ustrojowi. Celem akcji propagandowej w Polsce było mobilizowanie nastrojów antyradzieckich drogą kolportażu ulotek i broszur organizacyjnych treści antysemickiej, nawołujących do zerwania sojuszu Polski z ZSRR.

Pyt[anie]: W jaki sposób org[anizacja] OUN przez swoich ludzi zbierała materiały wywiadowcze?

Odp[owiedź]: Wywiad charakteru politycznego zbierała org[anizacja] OUN w ten sposób: czł[onkowie] organizacji, którzy mogli ze względu na wykształcenie i wyrobienie polityczne, podać dane o nastrojach mas polskich, pisali lub podawali ustnie sprawozdania, w których opisywali swoje spostrzeżenia dotyczące nastrojów polskiej ludności, wpływy partii demokratycznych, nastawienie do organizacji podziemnych polskich i ukraińskich. Szczególnie dokładnie powinni byli opisywać nastawienie narodu polskiego do org[anizacji] OUN, co czynili w sposób bardzo dokładny, np. opisywali szczegółowo rozmowy prowadzone między pasażerami w pociągach, na stacjach kolejowych, w restauracjach i innych miejscach publicznych, które dotyczyły organizacji bezpośrednio lub pośrednio. W sytuacji politycznej w Polsce orientowali się czołowi działacze organizacji też z gazet, broszur wydawanych przez czynniki demokratyczne, jak i organizacje podziemne.

Pyt[anie]: Co Wam jest wiadomo o działalności organizacji OUN na terenach zachodnich Polski po wysiedleniu ludności ukraińskiej z poł[u]d[niowo]--wsch[odniej] części Polski na uprzednio wymienione tereny?

Odp[owiedź]: O działalności organizacji OUN na terenach zachodnich Polski, po przesiedleniu ludności ukraińskiej, nie jest mi nic wiadomo, ponieważ nie miałam wówczas kontaktu organizacyjnego, a uzyskawszy go w połowie sierpnia 1947 r., otrzymałam zadanie, które dotyczyło mnie wyłącznie osobiście i nie wiązało mnie z ludnością ukraińską czy też z osobami, które miałyby z tym coś wspólnego.

Pyt[anie]: Jaki był stosunek i nastawienie organizacji OUN w stosunku do ludności przesiedlonej na tereny zachodnie, jakie ostatnio instrukc[je] były wydane przez kierownictwo org[anizacji] OUN, odnośnie ustosunkowania [się] organizacji do [...][d] osób przesiedlonych?

Odp[owiedź]: O stosunku organizacji OUN i nastawieniu jej do ludności przesiedlonej na tereny zachodnie Polski, nie mogę nic powiedzieć, gdyż nie posiadałam kontaktu organizacyjnego w czasie akcji przesiedleńczej. Będąc ostatni raz w sierpniu 1947 r. z „Orłanem", na ten temat nie rozmawialiśmy, więc nie znam ostatniego ustosunkowania się org[anizacji] OUN do ludności przesiedlonej.

Pyt[anie]: Co Wam wiadomo o czołowych działaczach org[anizacji] OUN, którzy znajdują się na terenach Polski?

Odp[owiedź]: O czołowych działaczach org[anizacji] OUN, którzy znajdują się na terenach Polski, mogę powiedzieć:

---

[d] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

2) «Орлан», разом із ад'ютантом «Птахом», дружиною «Марічкою», окружним провідником ОУН першої округи «Григором» напевно відійш[ли] організаційним шляхом до СРСР.

3) «Руслан», надрай[оновий] провідник «Холодного Яру», залишився в цьому терені пунктовим організаційного [зв'язку].

4) «Старий», надрай[оновий] провідник СБ, імовірно повинен був відійти на територію СРСР.

5) «Орач»[г], районовий провідник СБ, напевно залишився в Польщі (докладніше, [а саме] де й у якому терені – я не знаю).

6) «Крим», окружний провідник ОУН II-ї округи, перебував там у липні та серпні 1947 р., зустрічався з «Орланом», де зараз – я не знаю.

7) «Корнійчук», надрай[оновий] провідник II округи ОУН, в середині серпня 1947 р. перебував у корманицькому лісі, після чого мав би податися на північ, тобто на терени II-ї округи.

8) «Христя», надрай[оновий] провідник надрайону ОУН «Верховина». В першій половині серпня 1947 р. поїхала до надрайону «Бескид», аби передати від «Орлана» для надрай[онового] провідника «Мара» нові організаційні інструкції. Далі мала вирушити у II-гу округу, а відтак, скориставшись узгодженим із «Корнійчуком» мертвим пунктом, зв'язатися зі «Стягом», прозвітувати йому про те, як виконала попереднє завдання, а також отримати якісь нові організаційні обов'язки. В кінці вересня – середині жовтня «Христя» мала б приїхати до Єленої Гури, зустрітися зі мною та повідомити про можливості зв'язку зі «Стягом» без використання мертвих пунктів, які узгоджені між мною та «Корнійчуком» (про це я докладно повідомляю в окремому протоколі). Про долю інших провідних діячів Організації та те, чим вони в ній займаються, мені нічого не відомо.

Пит[ання]: Як ОУН ставиться до польських підпільних організацій, якот ВіН та НЗС?

Відп[овідь]: ОУН, наскільки мені відомо зі слів «Орлана», до польських підпільних організацій ставиться залежно від того, як[им] є відношення тієї чи іншої польської підпільної організації до питання незалежності України, а отже до ОУН, яка бореться за створення такої держави.

Оскільки польська організація НЗС ніколи не декларувала свого позитивного ставлення до питання незалежності України та до ОУН, то й відношення ОУН до НЗС можна назвати негативним. ОУН ніколи не прагнула налагодити ближчі контакти з цією польською організацією, бо НЗС негативно ставилися до «української справи», а ще, допоки ОУН намагалася залагодити спірні питання у відносинах із польським населенням, вони організовували на півд[енно]-сх[ідних] теренах Польщі, де проживало українське населення, бойові загони, які під виглядом [в]-грабіжницьких-[в] банд убивали та грабували українське населення.

[г] *Було:* «Орах».

1) „Stiah", krajowy prowidnyk OUN, został zabity (oglądałam jego zdjęcie po śmierci), wiadomo mi jeszcze o nim, że nazywa się Staruch Jarosław.

2) „Orłan", wraz z adiutantem „Ptachem", żoną „Mariczką", „Hryhorem", okręgowym[e] prowidnykiem OUN pierwszego okręgu, prawdopodobnie odesz[li] drogą organizacyjną na treny ZSRR.

3) „Rusłan", nadrej[onowy] prowidnyk „Chołodnego Jaru" został na tym terenie jako organizacyjny punktowy.

4) „Staryj", nadrej[onowy] prowidnyk SB, prawdopodobnie miał odejść na tereny ZSRR.

5) „Oracz"[e], rejonowy prowidnyk SB, prawdopodobnie zostaje na terenach Polski, dokładniej – gdzie i w jakim terenie – nie wiem.

6) „Krym", okręgowy prowidnyk OUN Okręgu II, znajdował się na terenie tegoż okręgu w lipcu i sierpniu 1947 r., spotykał się z „Orłanem", gdzie jest obecnie, nie wiem.

7) „Kornijczuk", nadrej[onowy] prowidnyk OUN II Okręgu, był w połowie sierpnia 1947 r. w lesie kormanickim, po czym miał udać się na północ, tzn. na tereny Okręgu II.

8) „Chrystia", nadrej[onowy] prowidnyk OUN nadrejonu „Wer[c]howyna", pojechała w pierwszej połowie sierpnia 1947 r. do nadrejonu „Beskyd" celem przekazania ostatnich instrukcji organizacyjnych od „Orłana" – „Marowi", nadrej[onowemu] prowidnykowi „Beskydu", po czym miała pojechać w teren Okręgu, gdzie przy pomocy umówionego z „Kornijczukiem" martwego punktu miała się skontaktować ze „Stiahem", celem złożenia mu sprawozdania z poruczonego jej zadania, jak również podjęcia osobiście jakiejś funkcji organizacyjnej na przyszłość. Przy końcu września, do połowy października, miałaby „Chrystia" przyjechać do Jeleniej Góry, żeby spotkać się ze mną, celem przekazania mi możliwości kontaktu ze „Stiahem", nie patrząc na umówione między mną a „Kornijczukiem" punkty martwe (o tym dokładnie podaję w odnośnym protokole); o losie i przeznaczenia[ch] organizacyjnych innych czołowych działaczy organizacji nie jest mi nic wiadomo.

Pyt[anie]: Jakie jest ustosunkowanie się organizacji OUN do polskich podziemnych organizacji, jak WiN i NSZ?

Odp[owiedź]: Organizacja OUN, jak mi wiadomo ze słów „Orłana", do polskich organizacji podziemnych ustosunkowuje się zależnie od tego, jak[ie] jest nastawienie danej polskiej organizacji podziemnej do kwestii niepodległości Ukrainy, a zatem do org[anizacji] OUN, która walczy o ustanowienie takiego państwa.

Ponieważ polska organizacja NSZ nie zdeklarowała nigdy swego pozytywnego nastawienia do kwestii niepodległości Ukrainy ani też do organizacji OUN, ustosunkowanie się org[anizacji] OUN do NSZ można nazwać negatywnym. Organizacja OUN nie dążyła nigdy do nawiązania bliższego kontaktu z tą organizacją polską, opierając się na negatywnej postawie NSZ do kwestii Ukrainy, jak

---

[e] *Było:* „Orach".

До організації ВіН Організація українських націоналістів поставилася позитивно тому, що ті чинники, які головували в організації ВіН, визнали право українського народу на життя у своїй незалежній державі на етнографічних українських землях, а також визнали ОУН як єдин[у] організацію, що прагне до утворення такої держави.

Організація ВіН не надавала своїм прихильникам наказів діяти на шкоду українському народу чи ОУН.

До інших польських підпільних організацій, що діють у Польщі, ОУН, як уже мною і згадувалося, ставиться залежно від того, як та чи інша організація відноситься до питання політичної незалежності України й ОУН [загалом].

На цьому протокол закінчено і після його прочитання підтверджую свої свідчення власноручним підписом:

Химко Зіновія

Допитав:
(—) Мажец Єжи

АІНП Вр, 038/102, т. 1, арк. 48–50.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.

również brała pod uwagę to, że wtedy, gdy organizacja OUN starała się kwestie sporne z polskim narodem załatwić polubownie, NSZ organizowała na terenach poł[u]d[niowo]-wsch[odniej] Polski, zamieszkałych przez ludność ukraińską, bojówki, które pod pozorem band ᶜ-rabunkowych-pospolitychᶜ-, niszczyły fizycznie i materialnie ludność ukraińską.

Do organizacji WiN Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów ustosunkowała się pozytywnie dlatego, że czynniki przewodniczące organizacji WiN przyznały prawo ukraińskiego narodu do życia w swoim niepodległym państwie na etnograficznie ukraińskich ziemiach, jak również uznały OUN za jedyn[ą] organizację, która dąży do utworzenia takiego państwa.

Organizacja WiN nie wydawała rozkazów swoim czynnikom wykonawczym działać na szkodę narodu ukraińskiego czy też org[anizacji] OUN.

Do innych polskich organizacji podziemnych działających w Polsce, org[anizacja] OUN, jak poprzednio wspomniałam, ustosunkowuje się zależnie od tego, jakie stanowisko zajmuje dana organizacja odnośnie [do] kwestii politycznej niepodległości Ukrainy i organizacji OUN.

Na tym protokół przesłuchania zakończono i po odczytaniu, jako zgodny ze swoim zeznaniem podpisała:

Chymko Zenobia

Przesłuchał:
(—) Marzec Jerzy

AIPN Wr, 038/102, t. 1, k. 48–50.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

№ 57

22 жовтня 1947, Любачів. Документ про виявлення криївки Ярослава Старуха-«Стяга» та його ліквідацію

[а-]Цілком таємно
Прим[ірник] № 2[-а]

[б-]Штаб операт[ивної] підгр[упи][-б] КВБ
[б-в-]«Любачів»[-в-б]
М.п. 22 X [19]47 р.
[а-]Вих[ідний] н[оме]р – 00862[-а]

[б-]Ліквідація «Стяга»[-б]

Методика рейдової роботи, практикована в терені у серпні 1947 р., унеможливила процеси скупчення банд, посіяла серед їхніх учасників страх і паніку, тобто повністю дезорієнтувала бандитів. [...][г]

Через те, що війська постійно пересувалися тереном, бандитам почало здаватися, що наші сили у десятки разів потужніші (це підтверджують документи, знайдені 17 X 1947 р. у вбитого надрайонового СБ-іста «Ялівця», він же «Семен»[1]).

Крім того, завдяки методиці рейдування рейдові групи навчилися постійно переслідувати бандитів і захоплювати зв'язкових окремих банд.

Територія відповідальності оперативної підгрупи КВБ «Л» була поділена між оперативними підрозділами підгрупи, які рейдували в межах координат, зазначених у бойовому наказі штабу підгрупи «Л».

Координати для рейдування були встановлені за даними представника МГБ пор.[2] Цесельського Романа[3] і власної розвідки.

[а--а] *Вписано.*

[б--б] *Написано великими літерами.*

[в--в] *Написано в розбивку.*

[г] *Нерозбірливий фрагмент.*

[г] *Слово виправлене.*

[1] Ялоха Іван (нар. 1918 – загинув 17 X 1947, с. Радруж), пс. «Семен», «Ялівець». Надрайонний референт СБ у II окрузі «Батурин». Загинув у бою з ВП. *(Кордан А. Один набій з набійниці. – Торонто–Львів, 2006. – С. 231).*

[2] Так у тексті. Фактично ж був прапорщиком. *(«Bijące serce partii». Dzienniki Personalne Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. – T. 1. – 1945–1947. – Red. A. K. Kunert, R. E. Stolarski. – Warszawa 2001. – S. 114).*

[3] Цесельський Роман (нар. 13 I 1925 в Беджині), хор. (1946), підпор. (1951). З лютого 1945 – водій ПУГБ в Беджіні. З березня 1946 – молодший референт 3-ої секції I відділу ВУГБ в Катовицях. З серпня 1946 – працівник транспортної секції господарського відділу ВУГБ в Катовицях. З березня 1947 – старший референт 2-ої секції I відділу ВУГБ в Катовицях. З квітня 1947 – представник МГБ в оперативній підгрупі КВБ у Любачеві. З січня 1948 – старший референт 1-ої секції III відділу ВУГБ в Катовицях. З листопада 1950 – начальник транспортної служби

Nr 57

22 października 1947, Lubaczów. Sprawozdanie z akcji odnalezienia kryjówki Jarosława Starucha, ps. „Stiah", i jego likwidacji

[a-]Ściśle tajne
Egz. nr 2[-a]

[b-]Sztab Podgr[upy] Operac[yjnej][-b] KBW
[b-c-]„Lubaczów"[-c-b]
M[iejsce] p[ostoju] dn. 22 X [19]47 r.
[a-]Nr wych[odzący] – 00862[-a]

[b-]Likwidacja „Stiaha"[d-b]

Metoda stosowania rajdów w terenie w m[iesią]cu sierpniu 1947 r. uniemożliwiła koncentrację band w terenie i jednocześnie wprowadziła postrach i panikę w ich szeregi, całkowicie dezorientując bandytów. [...][e]

Na skutek stałego ruchu wojsk w terenie bandyci w pojęciu własnym udziesięciokrotnili nasze siły, co potwierdzają dokumenty znalezione w dniu 17.10.1947 r. przy zabitym nadrejonowym [e]sb[ek]iście ps. „Jałowiec" vel „Semen"[f][1].

Poza tym metoda rajdów wyszkoliła grupy rajdowe, które stale będąc na tropach bandytów chwytały łączników poszczególnych band.

Teren odpowiedzialności Podgrupy Operacyjnej KBW „L" podzielony został między jednostki operacyjne Podgrupy, które rajdowały w koordynatach oznaczonych w rozkazie bojowym sztabu podgrupy „L".

Koordynaty do rajdowania wyznaczane były na podstawie danych przedstawiciela MBP por.[2] Ciesielskiego Romana[3] i zwiadu własnego.

[a-a] *Dopisano odręcznie.*
[b-b] *Zapisano wersalikami.*
[c-c] *Zapisano pismem spacjowanym.*
[d] *W całym dokumencie stosuje się zapis pseudonimu:* „Stiag".
[e] *Fragment nieczytelny.*
[f] *Słowo odręcznie poprawione.*

[1] Iwan Jałocha (ur. w 1918, zm. 17 X 1947 w Radrużu), ps. „Semen", „Jaliweć". Nadrejonowy referent SB w II Okręgu „Baturyn", zginął w walce z WP. A. Kordan, *op. cit.*, s. 330.

[2] Faktycznie w stopniu chorążego. Dziennik Personalny Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z 15 listopada 1946 r., w: *„Bijące serce partii". Dzienniki Personalne Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego*, t. 1, 1945–1947, red. A. K. Kunert, R. E. Stolarski, Warszawa 2001, s. 114.

[3] Roman Ciesielski (ur. 13 I 1925 w Będzinie), chor. (1946), ppor. (1951). Od lutego 1945 szofer PUBP w Będzinie; od marca 1946 mł. referent Sekcji 3. Wydz. I WUBP w Katowicach; od sierpnia 1946 kierownik garażu Sekcji Transportowej Wydz. Gospodarczego WUBP w Katowicach; od marca 1947 st. referent Sekcji 2. Wydz. I WUBP w Katowicach; od kwietnia 1947 przedstawiciel MBP w Podgrupie Operacyjnej KBW w Lubaczowie; od stycznia 1948 st. referent Sekcji 1. Wydz. III WUBP w Katowicach; od listopada 1950 naczelnik Służby Transportowej Kwatermistrzostwa WUBP w Katowicach; zwolniony 31 V 1953. AIPN Ka, 0190/24, Akta osobowe funkcjonariusza.

Внаслідок вищезгаданого, 4 VIII 1947 р. у районі Сераєць (7256) вершниками з ескадрону кавалерії Книзом Мечиславом і Мєрнецьким Яном було схоплено двох зв'язкових банди УПА «Шума» – «Левка» та «Запорожця».

Штаб підгрупи негайно взявся за розробку схоплених бандитів, тобто розпочав оперативне слідство, що було необхідно для продовження й розвитку бойових дій у подальшому. Ним отримано наступні дані:

В районі Дагани[л] Другі (7472) знаходиться криївка крайового провідника УПА «Стяга» з 4-ма охоронцями.

У лісі неподалік, координата (7272), знаходиться друга криївка, в якій переховується штаб «Стяга» під керівництвом «Цигана» з групою із 3–4 людей.

Вищезгадані дані також підтвердили бандити, схоплені під час ліквідації «Шума».

Про те, де «Стяг» і його криївка, знала невеличка групка людей – найбільш довірені співробітники.

Якщо хтось випадково виявляв криївку «Стяга», його негайно ліквідовували (трупи знаходили як біля криївки «Стяга», так і в підземних коридорах каменоломень).

Підходи до криївки та вхід туди мали бути замінованими. Попри свідчення допитаних, повної гарантії того, що «Стяг» саме там знаходиться, не існувало. Втім, з огляду на роль і значення «Стяга» обмежуватися виключно організаційно-розвідувальними методами, які застосовувалися раніше, вже не можна.

Командир оперативної підгрупи «Л» майор Путечний наказав негайно розпочати військові дії малим підрозділам, що оперують в районі Верхрата (7076) і [є-]Селиська[-є] (7282), [а також] 25 і 16-ому спец[іальним] батальйонам.

Перший бойовий наказ, що стосується ліквідації «Стяга», вийшов 7 IX [19]47 р. о 15.40 год[ині]:

«Бойовий наказ № 0011, штаб оперативної підгрупи КВБ, м[ісце] п[остою] Верхрата, 7 IX [19]47 р., 15.40 год., мапа 1:100000.

1. За даними допитів «Левка» та «Запорожця» (захоплені бандерівці з банди «Шум[а]»), в лісовій криївці (на північний схід від Даганів Других (7472) перебувають крайовий провідник УПА «Стяг» із чотирма охоронцями.

У лісі на південний захід від Даганів Других, у координаті (7272), знаходиться друга криївка, в якій переховується штаб «Стяга» (3–4 особи) під керівництвом [є-]пс.[-є] «Циган».

квартирмейстерства ВУГБ в Катовицях. Звільнений 31 V 1953. *(АІНП Ка, 0190/24. Особова справа співробітника).*

[л] *У документі також запис як:* Дахани.

[є--є] *Фрагмент закреслений від руки.*

W wyniku powyższego w dniu 4.08.1947 r. w rejonie m[iejscowości] Gorajec (7256) przez ułanów Knyza Mieczysława i Mierneckiego Jana ze Szwadronu Kawalerii zostali schwytani dwaj łącznicy bandy UPA „Szuma" ps. „Łewko" i „Zaporożec".

Sztab podgrupy przystąpił natychmiast do rozpracowania schwytanych bandytów, przeprowadzając śledztwo operacyjne, celem dalszego kontynuowania i rozwinięcia działań bojowych. Otrzymano następujące dane:

W rejonie Dahany[g] II (7472) znajduje się bunkier krajowego prowidnyka UPA, ps. „Stiah" wraz z ochroną 4 ludzi.

W pobliskim lesie, w koordynacie (7272) znajduje się drugi bunkier, w którym ukrywa się sztab „Stiaha" pod kierownictwem „Cyhana" z grupą 3–4 ludzi.

Powyższe dane potwierdzili również bandyci schwytani przy likwidacji „Szuma".

Sam „Stiah" i jego bunkier byli znani tylko nielicznej grupce, najbardziej zaufanych współpracowników.

Jeśli ktoś przypadkowo natknął się na bunkier „Stiaha", był natychmiast likwidowany (fakt znalezienia trupów w pobliżu bunkra „Stiaha", w korytarzach podziemnych kamieniołomów).

Podejście do bunkra i wejście do niego miały być zaminowane. Otrzymane zeznania nie dawały pewnej gwarancji, że rzeczywiście „Stiah" tam się znajduje. Tym niemniej ze względu na rolę i znaczenie „Stiaha", nie można było ograniczyć się wyłącznie do dotychczasowych metod organizacyjno-zwiadowczych.

Dowódca podgrupy operacyjnej „L" mjr Puteczny zadecydował rozpocząć natychmiast działania nawet małymi siłami, operującymi w rejonie m[iejscowości] Werchrata (7076) i [h-]Siedliska[-h] (7282), siłami 25. i 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego].

Pierwszy rozkaz bojowy dotyczący likwidacji „Stiaha" wydany został w dniu 7.09.[19]47 r. o godz. 15.40.

„Rozkaz bojowy nr 0011, sztab podgrupy operacyjnej KBW, m[iejsce] p[ostoju] Werchrata, dnia 7.09.[19]47 r., godz. 15.40, mapa 1:100000.

1. Na podstawie danych uzyskanych [z] zeznań schwytanych banderowców z bandy »Szum[a]«, ps. »Łewko« i »Zaporożec«, w rejonie lasu na północny wschód od m[iejscowości] Dahany drugie (7472) przebywa w bunkrze krajowy prowidnyk UPA „Stiah" wraz z ochroną 4 ludzi.

W lesie, na południowy zachód od m[iasta] Dahany drugie, w koordynacie (7272) znajduje się drugi bunkier, w którym ukrywa się sztab »Stiaha« w sile 3–4 ludzi pod kierownictwem [i-]ps.[-i] »Cyhana«.

---

[g] *W dokumencie stosuje się zapis:* Dachany.

[h-h] *Fragment odręcznie zakreślony.*

2. Оперативній підгрупі КВБ «Любачів» потрібно захопити та ліквідувати крайового провідника «Стяга» разом із його охороною, захопити та ліквідувати штаб «Стяга» – банду «Цигана»[ж].

3. У районі проведення [операції] діють групи [е-]16-го і 25-го[-е] спец[іальних] батальйонів підгрупи «Любачів».

4. Я теж [долучаюся до справи] силами однієї [з-]роти з 16-го спец[іального] батальйону й однієї[-з] роти [з-]з 25-го спец[іального] батальйону[-з]. Ці дії потрібно провести водночас проти «Стяга» та групи «Цигана»[ж], знайти криївки в районі Даганів, захопити чи ліквідувати «Стяга» разом із його охороною, а також бан[ду] «Цигана».

5. Під моїм командуванням одна стріл[ецька] рота 16-го спец[іального] батальйону спільно з однією стріл[ецькою] ротою 25-го спец[іального] батальйону о [з-]6.00 год. 8 IX [19]47 р.[-з] вирушають із м[ісця] п[остою] Верхрата й о 8.00 год. 8 IX [19]47 р. розпочинають дії проти «Стяга» і банди «Цигана»[ж].

Після виявлення криївок (де вони приблизно знаходяться, вкаже «Левко»), їх слід оточити, заблокувати, змусити бандитів здатися, а якщо їх живцем захопити не вдасться – то ліквідувати.

Для того, щоб знайти криївки, [слід] ретельно обстежити територію. Землю потрібно «прощупувати» залізними прутами, [бо так легше] виявити тверді дахи чи вхід у криївку.

Звернути увагу на те, що криївка та дороги, які до неї ведуть, можуть бути замінованими.

Поблизу криївки «Цигана»[ж] та стежок, що ведуть до криївки «Стяга», влаштувати засідки, аби схоплювати зв'язкових, які прямують туди й назад.

Під час таких дій суворо дотримуватися тиші та нічим себе не видавати.

На північ від даганського лісу (7672) [з-]виставити кілька постів для спостереження й недопущення прориву[-з] банди у [з-]північному[-з] напрямку.

[з-]На південь і схід від даганського лісу – зробити[-з] те саме.

Початок дій – 8.00, 8 IX [19]47 р., закінчення дій – після виконання завдання.

Своїм заступником призначаю к[омандува]ча 25-им спец[іальним] батальйоном капітана Ігнатюка[4].

6. Підвідділи, що беруть участь в операції, забезпечити:

[с-с] *Дописано від руки.*

[ж] *Було:* «Циганів».

[з-з] *Підкреслено від руки.*

[4] Ігнатюк Тадеуш (нар. 31 VIII 1922, Ковель), пор. (1945), кап. (1947), майор (1951), підполк. (1969), полк. (1978). З лютого до травня 1944 служив у 1-му корпусі ПЗС в СРСР. З травня 1944 до вересня 1945 – командир стрілецької роти батальйону 1-ої армії ВП. З вересня 1945 до червня 1946 – командир стрілецької роти 11-го пп. З червня 1946 до квітня 1948 – у 9-му СОБ КВБ. З липня 1947 – командир 25-го спеціального батальйону КВБ. З квітня 1948 до січня 1949 – слухач курсу для командирів батальйонів ВШПіх. З лютого 1949 до січня 1953 – командир батальйону 55-го механізованого полку та в 34-му механізованому полку. *(АІНП Гд, 662/79, Облікова картка; Rodziewicz A. Utracona ziemia. – Gdańsk, 2000. – S. 107–110).*

2. Podgrupa operacyjna KBW »Lubaczów« ma za zadanie ująć względnie zlikwidować krajowego prowidnyka »Stiaha« wraz z jego ochroną oraz ująć względnie zlikwidować sztab »Stiaha« – bandę »Cyhana«[j].

3. W rejonie operacji działają grupy [h-]16. i 25.[-h] Ba[tali]onu Spec[jalnego] Podgrupy »Lubaczów«.

4. Zdecydowałem działania przeprowadzić osobiście siłami jednej [k-]kompanii z 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego] i jednej[-k] kompanii [k-]z 25. Ba[tali]onu[-k] Spec[jalnego]. Działania przeprowadzić jednocześnie przeciwko »Stiahowi« i grupie »Cyhana«[j], znaleźć bunkry w rejonie m[iejscowości] Dahany, ująć względnie zlikwidować »Stiaha« wraz z jego ochroną oraz ban[dę] »Cyhana«.

5. Pod moim osobistym dowództwem, jednej kompanii strzel[eckiej] z 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego] plus jedna kompania strzel[ecka] z 25. Ba[tali]onu Spec[jalnego] o godz. [k-]6.00 dnia 8.09.[19]47 r.[-k] wyruszyć z m[iejsca] p[ostoju] Werchrata i o godz. 8.00 dnia 8.09.[19]47 r., rozpocząć działania przeciwko »Stiahowi« i bandzie »Cyhana«[j].

Po odnalezieniu bunkrów (przypuszczalny rejon znajdowania się wskaże »Łewko«), okrążyć je, zablokować, zmusić bandytów do poddania się, a w wypadku niemożności ujęcia żywcem – zlikwidować.

Celem odnalezienia bunkrów spenetrować dokładnie teren, używając prętów żelaznych do kłucia ziemi celem wykrycia twardych sklepień względnie wejść do bunkra.

Zwrócić uwagę na prawdopodobieństwo zaminowania bunkra i dróg wiodących do niego.

W pobliżu bunkra »Cyhana«[j] i [na] ścieżkach wiodących do bunkra »Stiaha« wystawić zasadzki, celem schwytania łączników udających się do nich i od nich wychodzących.

W działaniach zachowywać jak najdalej idącą ciszę i nie demaskować się.

Na północ od lasu dahańskiego (7672) [k-]wystawić kilka placówek z zadaniem obserwacji i niedopuszczenia do przedarcia się[-k] bandy w kierunku [k-]północnym[-k].

[k-]Na południe i na wschód od lasu dahańskiego – uczynić[-k] to samo.

Początek działań godz. 8.00, dnia 8.09.[19]47 r., zakończenie działań – po wykonaniu zadania.

Zastępcą moim wyznaczam d[owód]cę 25. Ba[tali]onu Spec[jalnego] kpt. Ignaciuka[4].

[i-ı] *Nadpisano odręcznie.*

[j] *Było:* „Cyganów".

[k-k] *Podkreślono odręcznie.*

[4] Tadeusz Ignaciuk (ur. 31 VIII 1922 w Kowlu), por. (1945), kpt. (1947), mjr (1951), ppłk (1969), płk (1978). Od lutego do maja 1944 w 1. Korpusie PSZ w ZSRS; od maja 1944 do września 1945 dca kompanii strzeleckiej Samodzielnego Batalionu Wyzdrowieńców 1. Armii WP; od września 1945 do czerwca 1946 dca kompanii strzeleckiej 11. pp; od czerwca 1946 do kwietnia 1948 w 9. SBO KBW, od lipca 1947 dca 25. batalionu specjalnego KBW; od kwietnia 1948 do stycznia 1949 słuchacz kursu dla dowódców batalionów WSPiech; od lutego 1949 do stycznia 1953 dca batalionu w 55. pułku zmechanizowanym i 34. pułku zmechanizowanym; AIPN Gd, 662/79, Karta ewidencyjna; A. Rodziewicz, *Utracona ziemia*, Gdańsk 2000, s. 107–110.

а) квартирмейстеру підгрупи – сухий провіант на 3 дні (більше, якщо буде треба, довозити підводами);

б) начальнику озброєння – боєприпаси для во[гнепальної] зброї;

в) начальнику служби здоров'я – матеріали для перев'язок.

7. Підтримувати радіозв'язок зі штабом підгрупи раз на дві години. Р[а-діо]станціям підгрупи слухати ефір цілодобово.

8. Надіслати повідомлення:

а) про готовність до початку дій;

б) про початок дій;

в) у випадку бою чи виявлення банди – впродовж бою підтримувати безперервний зв'язок.

б-Начальник штабу
операт[ивної] підгр[упи] КВБ
в-«Любачів»-в-б
капітан (—) б-в-Орвіч-в-б[5]

б-Командир
операт[ивної] підгр[упи] КВБ
в-«Любачів»-в-б
майор (—) б-в-Путечний-в-б»

З огляду на можливе замінування території, к[оманд]ир підгрупи «Л» зажадав від ОГ V ОВ взвод саперів для розмінування підступів і входу до криївки.

Далі к[оманд]ир підгрупи вирішив підсилити свої оперативні сили з-одним взводом кавалерії-з, однією ротою з 16-го батальйону та однією стріл[ецькою] ротою з 18-го спец[іального] батальйону.

За наказом, ліси, в яких знаходилися криївки «Стяга» та «Цигана»ж, були оточені постами вартових (по 5–7 солдатів на кожному), відстань між якими складала 40–50 м.

Назовні та всередині кільця [оточення], з-через кожні 80–100 м, було розкладено сухе гілля-з, що давало змогу виявляти бандитів, які, можливо, проходитимуть вночі.

З-В найбільш підозрілих місцях, на висоті 50 см від землі, протягнуто колючі дроти, на яких розвішано банки з-під консервів із камінчиками всередині.-з Якщо бандит у темноті наштовхнеться на дріт, почнеться торохтіння і вартові на постах дізнаються про наближення бандитів.

Упродовж дня ударні групи перевіряли ліси довкола оточених криївок.

---

[5] Орвіч Северин, він же Гурвіц, у Польщі також – Ротштайн (нар. 1918), капітан ВП (1945), майор ізраїльської поліції (1954). У 1936–1938 – студент хімічного факультету у Безансоні. З 1939 у Варшаві, згодом у Львові. З серпня 1940 – у РСЧА. З листопада 1941 – у Середній Азії. З травня 1943 – навчається в старшинському училищі у Сельцях. З серпня 1943 – командир взводу та заступник командира роти 2-го пп 1-ої ДП. У жовтні 1943 – поранений. З січня 1944 – перекладач II відділу 3-ої ДП. Згодом – ад'ютант командира 3-ої ДП. З грудня 1944 – заступник начальника оперативного відділу 3-ої ДП. Опісля – в. о. начальника I відділу. З липня 1946 – начальник штабу 9-ої ДП. 6 IX 1946 демобілізований. З 25 XI 1946 – у ВВБ. З 14 XII 1946 – начальник штабу ВВБ Білостоцького воєводства. У 1947 – начальник штабу оперативної підгрупи КВБ Любачів. На початку 1948 виїхав до Ізраїлю. У 1948–1952 – в ізраїльській армії. З 1953 – в ізраїльській поліції. *(АІНП, 01237/436).*

6. Pododdziały biorące udział w operacji zaopatrzyć:

a) kwatermistrzowi podgrupy – w suchy prowiant na 3 dni, po czym w miarę potrzeby dosyłać furmankami;

b) szefowi uzbrojenia – w dwie j[ednostki] o[gniowe] amunicji;

c) szefowi »Służby Zdrowia« – w opatrunki osobiste.

7. Łączność utrzymywać ze sztabem podgrupy drogą radiową co dwie godziny. R[adio]stacji podgrupy: pracować na podsłuch całą dobę.

8. Meldunki nadsyłać:

a) o gotowości do rozpoczęcia działań;

b) o rozpoczęciu działań;

c) w wypadku walki lub spotkania z bandą – natychmiast, w czasie walki utrzymywać łączność bez przerwy.

[b-]Szef sztabu
podgr[upy] operac[yjnej] KBW
[c-]»Lubaczów«[c-b]
(—) [b-c-]Orwicz[c-b5], kpt.

[b-]Dowódca
podgr[upy] operac[yjnej] KBW
[c-]»Lubaczów«[c-b]
(—) [b-c-]Puteczny[c-b], mjr"

Ze względu na możliwość podminowania terenu d[owód]ca podgrupy „L" zażądał w GO OW V pluton saperów, celem rozminowania podejść i wejścia do bunkra.

W trakcie działań d[owód]ca podgrupy postanowił wzmocnić operujące siły własne [k-]jednym plutonem kawalerii[-k], jedną kompanią c[iężkiej] br[o]n[i] z 16. Ba[tali]onu oraz jedną kompanią strzel[ecką] z 18. Ba[tali]onu Spec[jalnego].

Zgodnie z rozkazem, lasy w których znajdowały się bunkry „Stiaha" i „Cyhana"[j], zostały okrążone placówkami w sile 5–7 żołnierzy każda, w odległości 40–50 m jedna od drugiej.

Na zewnątrz i wewnątrz pierścienia [k-]rozłożono suche gałęzie na odległość od 80–100 m[-k], które powinny zdradzić przechodzących nocą bandytów.

[k-]W miejscach bardziej podejrzanych na wysokości 50 cm od ziemi przeciągnięto druty kolczaste, na których umieszczono puszki po konserwach z nałożonymi do środka kamykami.[-k] Natknięcie się bandyty po ciemku na drut powodowało odgłos, który ostrzegał nasze placówki o zbliżaniu się bandytów.

W ciągu dnia grupy uderzeniowe penetrowały las wewnątrz pierścienia okrążającego bunkry.

---

[5] Seweryn Orwicz vel Hurwitz, w Polsce także Rotsztajn (ur. w 1918), kpt. WP (1945), mjr policji izraelskiej (1954). W l. 1936–1938 student chemii w Besançon; od 1939 w Warszawie, następnie we Lwowie; od sierpnia 1940 w Armii Czerwonej; od listopada 1941 w Uzbekistanie, m.in. w Samarkandzie; od maja 1943 słuchacz Szkoły Podchorążych w Sielcach; od sierpnia 1943 dca plutonu i zca dcy kompanii 2. pp 1. DP; od października 1943 ranny w szpitalu; od stycznia 1944 tłumacz II Oddz. 3. DP, następnie adiutant dcy 3. DP; od grudnia 1944 zca szefa Wydz. Operacyjnego 3. DP, potem p.o. szefa I Wydz.; od lipca 1946 szef sztabu 9. DP; 6 IX 1946 zdemobilizowany; od 25 XI 1946 w WBW; od 14 XII 1946 szef sztabu WBW woj. białostockiego; w 1947 szef sztabu Podgrupy Operacyjnej KBW Lubaczów. Na początku 1948 wyjechał do Izraela; w l. 1948–1952 w armii izraelskiej, od 1953 w izraelskiej policji. AIPN, 01237/436.

Кожен к[оманд]ир взводу в своєму визначеному секторі, поділеному на райони відповідальності окремих відділень, виконував доручене йому завдання. Кожна п'ядь лісової землі «прощупувалася» залізними прутами.

Наніч ударні групи підсилювати вартових на постах оточення.

Пости, виставлені за межами оточення (взвод кавалерії), удень на конях патрулювали його зовнішній периметр, а наніч зупинялися в поселеннях Гірники[6] (7670), Дагани 1-ші (7272) і Дагани 2-гі (7470).

Штаб діючих підвідділів перенесли до н[аселеного пункту] Монастир (7474). Там він розмістився в церкві на узгір'ї, що дозволяло спостерігати за всім районом дій.

Із н[аселеного пункту] Монастир, [e]через Верхрату [i]Горинець, до міста Любачева прокладено лінії телефонного зв'язку. Крім того, польовий апарат встановлено на одному з передових постів, між південною та східною частинами оточення[e].

За допомогою р[адіо]станції в Монастирі підтримувався зв'язок (через Верхрату) з місцем перебування штабу підгрупи «Л».

Ніч із 8 на 9 IX [19]47 [р.] пройшла спокійно.

На те, що «Стяг» уже оточений, нічого не вказувало.

9 IX [19]49 р. приблизно о 22.00 год. кілька бандитів обстріляло наші передові пости варти з автоматичної зброї. Вони намагалися вийти з оточення й заодно дізнатися про розташування наших осередків вогню.

Втім, бандитам не вдалося вирватися з нашого оточення. За годину перестрілка припинилася та знову настала тиша.

10 IX [19]47 р. ударні взводи продовжували перевіряти ліс. До справи також підключили саперів і службових собак.

Унаслідок пошуків знайдено 20 порожніх криївок, одну французьку гвинтівку, боєприпаси до неї, пропагандистські брошури польською й українською мовами.

Того саме дня оперативну групу підсилили одним взводом кавалерії та взводом розвідки зі 16-го спец[іального] батальйону.

В ніч із 10 на 11 IX [19]47 р., між 22.00 і 1.00, бандити три рази намагалися вийти з оточення.

Згадані вище моменти все дужче переконували к[оманди]ра підгрупи «Л» у тому, що в [оточенні] перебуває якась висока особа з УПА. В зв'язку з цим командир підгрупи «Л» передав наступну шифротелеграму:

---

[6] Місцевість не встановлена.

Każdy d[owód]ca plutonu na swoim wyznaczonym odcinku, podzielonym na rejony odpowiedzialności poszczególnych drużyn, wypełniał powierzone mu zadanie. Przeszukiwano dokładnie każdą piędź ziemi, kłując prętami żelaznymi grunt leśny.

Na noc grupy uderzeniowe wzmacniały placówki okrążenia.

Placówki wystawione poza obrębem pierścienia (pluton kawalerii) w czasie dnia patrolowały konno rejon okrążenia z zewnątrz, w nocy zaś zajmowały m[iejsce] p[ostoju] w m[iejscowościach] Górniki[6] (7670), Dahany I (7272) i Dahany II (7470).

Sztab operujących pododdziałów przedyslokowano do m[iejscowości] Monasterz (7474), z rozmieszczeniem w cerkwi, której położenie (na wzgórzu) pozwalało na obserwację całego rejonu działania.

Przeprowadzono linie łączności telefonicznej z m[iejscowości] Monasterz $^{h-}$przez Werchratę i Horyniec do m[iejscowości] Lubaczów. Poza tym jeden aparat polowy zainstalowano na placówce, na styku południowej i wschodniej części okrążenia^{-h}.

R[adio]stacja z m[iejsca] p[ostoju] Monasterz utrzymywała łączność przez Werchratę z m[iejscem] p[ostoju] sztabu podgrupy „L".

Noc z dnia 8 [na] 9 IX [19]47 r. przeszła spokojnie.

Nic nie wskazywało na to, że „Stiah" rzeczywiście znajduje się w okrążeniu.

Dnia 9.09.[19]49 r. około godz. 22.00 kilku bandytów ostrzelało ogniem z broni automatycznej nasze placówki, usiłując wydostać się na zewnątrz i równocześnie rozpoznać rozłożenie naszych środków ogniowych.

Bandytom jednak nie udało się przerwać pierścienia naszych wojsk. Po upływie godziny strzelanina ustała – znów zaległa cisza.

10.09.[19]47 r. plutony uderzeniowe nadal penetrują las – włączono do akcji saperów i psy służbowe.

W wyniku poszukiwań znaleziono 20 pustych bunkrów, jeden kb francuski, amunicję do niego, broszury propagandowe w językach polskim i ukraińskim.

Tegoż dnia [w]zmocniono grupę operacyjną jednym plutonem kawalerii i plutonem zwiadu z 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego].

W nocy z 10 [na] 11.09.[19]47 r. między godz. 22.00 a 1.00 bandyci trzykrotnie próbowali wydostać się z pierścienia okrążającego.

Momenty powyższe jeszcze bardziej utwierdziły d[owód]cę podgrupy „L" w przypuszczeniu, że wewnątrz przebywa jedna z wyższych „osobistości" UPA. W związku z tym dowódca podgrupy „L" nadał następujący kodogram:

---

[6] Miejscowość nieustalona.

«б-в-Шифротелеграма-в-б № 085
Надійшло для зашифрування о 8.00 год. 12 IX 1947 р.
Командир 3-ї д[ивізії] п[іхоти], Замостя.

Оскільки «Стяг» оточений у районі Дагани (7472), банди УПА, які оперують у районі Угнів[и] (8494), можуть намагатися прийти [йому] на допомогу. Прошу виставити заслін на відрізку Гребенне (7484), Любича Королівська (8078) із завданням не допустити прориву банд у район Дагани.

Командир операт[ивної] підгр[упи] «Л»
майор (—) б-в-Путечний-в-б»

Відділи продовжували пошукові заходи у внутрішньому периметрі оточення. І тільки 13 IX [19]47 р., приблизно о 1.00, бандити знову дали про себе знати.

Попри сильний вогонь, який вівся ззовні та зсередини кільця оточення, один бандит таки прорвався в оточений район.

Той факт, що до району, який оточений нашими відділами, прорвався один бандит, маючи для цього, напевно, дуже важливі причини, змусив серйозно замислитися, а відтак к[оманди]р підгрупи «Л» майор Путечний прийняв нове рішення.

Того саме дня ударні групи продовжили пошуки і виявили сховище з харчами, яке містилося у великому дерев'яному ящику, оббитому цинком.

У ящику знаходилося: близько 70 кг борошна, 100 кг сухарів, 160 кг гречаних круп, 60 кг пшоняних круп, 20 кг кави і 20 кг макаронів. Коло нього знайдено жерстяний бідон із 50 кг меду.

Припаси у виявленому сховку були старанно поскладені, що доводило: вони призначалися для «високопосадовця» УПА.

Того ж дня, [в період] між 22.00 і 23.00 год[инами], попри обстріл, який вівся з наших пунктів ззовні та всередині кільця оточення, в середину кільця намагалися пробратися 4-ро бандитів.

З огляду на всі вищезгадані [події], які трапилися в період із 8 до 13 IX [19]47 р., майор Путечний оцінив ситуацію наступним чином:

1. Під час операцій, проведених 3 і 7-ою ДП у районах Верхрата (7076) та Монастир (7474), «Стяг» переходив зі своєї криївки в криївку «Шума» (підстава для такого твердження – свідчення затриманих бандитів «Левка» та «Запорожця»). Але в цій ситуації «Стяг» уже не зміг цього зробити, тому що криївки «Шума» та «Заруби» вже були ліквідовані нашими військами.

2. «Стяг» не орієнтувався на місцевості та не міг нею вільно пересуватися:

а) щоб не бути розконспірованим;

[и] *Було:* Ухнув.

„[b-c-]Kodogram[-c-b] nr 085
Wpłynęło o godz. 8.00 do zakodowania, dnia 12.09.1947 r.
Dowódca 3. DP Zamość.

W związku z okrążeniem »Stiaha« w rejonie „Dahany" (7472), istnieje możliwość, że bandy UPA operujące w rejonie Uhnów[1] (8494) będą się starały przedostać z pomocą okrążonemu »Stiahowi«. Proszę o wystawienie zasłony na odcinku Hrebenne (7484) – Lubycza Królewska (8078) z zadaniem niedopuszczenia do przerwania się band w rejon Dahany.

Dowódca podgr[upy] Operac[yjnej] »L«
(—) [b-c-]Puteczny[-c-b], mjr"

Oddziały kontynuowały poszukiwania wewnątrz pierścienia okrążającego. Dopiero dnia 13.09.[19]47 r. około godz. 1.00 bandyci znów dali znać o sobie.

Przy równoczesnym ogniu z zewnątrz i wewnątrz pierścienia udało się przedostać jednemu bandycie do środka rejonu okrążonego.

Fakt, że do rejonu okrążonego przerwał się przez nasze oddziały jeden bandyta, mając widocznie ku temu bardzo ważne przyczyny, był mocno zastanawiający i przyczynił się do powzięcia nowej decyzji przez d[owód]cę podgupy „L", mjr. Putecznego.

Tegoż dnia, w toku dalszych poszukiwań przez grupy uderzeniowe, znaleziono magazyn żywnościowy, który mieścił się w ogromnej skrzyni drewnianej obitej blachą cynkową.

W skrzyni znajdowało się: około 70 kg mąki, 100 kg sucharów, 160 kg kaszy gryczanej, 60 kg kaszy jaglanej, 20 kg kawy i 20 kg makaronu. Obok znaleziono bańkę blaszaną z zawartością 50 kg miodu.

Znaleziony magazyn potwierdzał również, że zapasy starannie przygotowane przeznaczone były dla „wyższego dostojnika" UPA.

Tegoż dnia między godz. 22.00 a 23.00 podczas ostrzeliwania naszych placówek z zewnątrz i z wewnątrz próbowało przedostać się do wnętrza 4 bandytów.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe momenty, które zaszły w okresie od 8 [do] 13.09.[19]47 r., mjr Puteczny ocenił sytuację następująco:

1. W okresie operacji przeprowadzanych przez 3. i 7. DP w rejonie Werchrata (7076) i Monasterz (7474), „Stiah" przechodził ze swojego bunkra do bunkra „Szuma" (podstawa: zeznania ujętych bandytów „Łewki" i „Zaporożca"). W obecnej sytuacji „Stiah" uczynić tego nie mógł, gdyż bunkier „Szuma" i bunkier „Zaruby" były już zlikwidowane przez nasze wojska.

2. „Stiah" nie był zorientowany w terenie i nie mógł w nim swobodnie poruszać się:

a) aby nie być rozkonspirowanym;

[1] *Było:* Uchnów.

б) не мав для цього достатньої кількості охоронців, а з 4-ма людьми це було дуже ризиковано.

3. [i-]За свідченнями захоплених бандитів, криївка «Стяга» споруджувалася в обстановці суворої секретності впродовж 8-ми місяців. Тільки деякі з тих, хто її будував, вижили і тепер стали особистими охоронцями [«Стяга»]. Інших було вбито, [отож] звідси висновок: така криївка повинна бути тільки 1-на[-i].

4. Зустріч «Стяга» та «Вишинського» відбулася в Гуті Любицькій (7672), що за 4 км від н[аселеного пункту] Дагани. Вибір цього місця був зумовлений тим, що в разі небезпеки «Стяг» міг швидко сховатися у своїй криївці.

5. [Типова] методика бандитів – пошук слабких місць у кільці оточення. Втім, вони ні разу не наважилися нанести удар у якесь одне місце й там прорватися, навіть попри те, що на першій фазі [нашої] операції були задіяні лише малі сили. Це свідчить, що бандити не хотіли допустити навіть можливості власних утрат, адже перебували з настільки «видатною особистістю».

6. Вперше у практиці боротьби з УПА, не зважаючи на сильні обстріли військовими оточення, стався факт проникнення зв'язкового всередину кільця. Таке свідчить про те, що бандит прорвався або для надання допомоги бандитам, які оточені, або щоб повідомити їм важливі відомості.

7. Поблизу кільця оточення проходить залізниця, якою курсують потяги з Німеччини до СРСР («Гребенне» (7484), а це створює комфортні можливості для контактів із закордоном.

8. Оточене місце знаходиться в прикордонній зоні. З одного боку від нього – Люблінське воєв[одство] й СРСР, із іншого – масиви сінявських лісів. Тож у вищезгаданому місці було зручно підтримувати тісний і оперативний зв'язок із бандами, що оперували на північ і захід від м[ісця] п[остою] «Стяга», а близькість кордону з СРСР дозволяла швидко переправляти [туди] зв'язкових.

На основі вищезгаданих висновків й оцінок ситуації було розроблено такий бойовий наказ:

«Бойовий наказ № 0014. Штаб операт[ивної] підгр[упи] КВБ «Л».
М[ісце] д[ислокації] Любачів, 14 IX [19]47 р., 20.00. Мапа 1: 100 000

1. За даними, отриманими від захоплених членів банди «Шум[а]», власних спостережень і висновків, зроблених за свідченнями затриманих бандитів, у лісі в районі Дагани, в майстерно замаскованій криївці переховується крайовий провідник «Стяг» разом із особистою охороною. Неподалік знаходиться криївка членів штабу «Цигана»[ж].

2. Оперативній підгрупі «Л» до 18 IX [19]47 р. захопити або ліквідувати крайового провідника «Стяга» разом із його охоронцями.

[i-i] *Фрагмент тексту на лівому полі виділений фігурною дужкою.*

b) nie miał do tego celu większej ochrony, a z siłami 4 ludzi było to bardzo ryzykowne.

3. m-W[edłu]g zeznań ujętych bandytów, bunkier „Stiaha" był budowany w największej tajemnicy w przeciągu 8 miesięcy i tylko nieliczni z tych, którzy go budowali, pozostali przy życiu i obecnie stanowili jego osobistą ochronę. Pozostali byli zgładzeni, stąd wniosek: bunkier taki musiał być tylko jeden-m.

4. Spotkanie między „Stiahiem" a „Wyszyńskim" odbyło się w m[iejscowości] Huta Lubycka (7672) w odległości 4 km od m[iejscowości] Dahany. Wybór powyższego miejsca był umotywowany tym, że w razie niebezpieczeństwa „Stiah" mógł szybko skryć się w swoim własnym bunkrze.

5. Metoda bandytów: wyszukiwania słabszych miejsc w pierścieniu okrążającym i niezdecydowanie się na uderzenie i przedarcie się w jednym punkcie, pomimo tego, że w pierwszej fazie operacji użyto tylko małych sił, świadczy o tym, że bandyci nie chcieli narażać się na ewentualne straty własne – mając wśród siebie tak „wybitną osobistość".

6. Po raz pierwszy w praktyce walk z UPA zaszedł fakt przedarcia się łącznika do wnętrza pierścienia pomimo silnego ognia wojsk okrążających. Powyższe świadczy o tym, że bandyta przedarł się albo w celu wzmocnienia otoczonej grupy bandytów, albo też celem przekazania cennych wiadomości.

7. W pobliżu rejonu okrążenia przechodzi linia kolejowa, gdzie kursują pociągi z Niemiec do ZSRR „Hrebenne (7484)" – co stwarza doskonałe możliwości do kontaktów z zagranicą.

8. Rejon okrążenia znajdował się w pobliżu pogranicza: z woj[ewództwem] lubelskim i z ZSRR z jednej strony oraz masywów Lasów Sieniawskich z drugiej strony. Powyższe połączenie pozwalało na utrzymanie ścisłej i szybkiej łączności z bandami grasującymi na północ i na zachód od m[iejsca] p[ostoju] „Stiaha", a bliska granica z ZSRR pozwalała na szybkie przerzucanie łączników.

Na zasadzie powyższych wniosków i oceny sytuacji opracowany został następujący rozkaz bojowy:

„Rozkaz bojowy nr 0014, sztab podgr[upy] operac[yjnej] KBW „L", m[iejsce] p[ostoju] Lubaczów, dnia 14.09.[19]47 r., godz. 20.00, mapa 1:100 000

1. Na podstawie danych otrzymanych z zeznań ujętych członków bandy »Szum[a]« i własnych obserwacji oraz wyników z zeznań schwytanych bandytów, w lesie w rejonie Dahany, ukrywa się krajowy prowidnyk »Stiah« wraz z osobistą ochroną w doskonale zamaskowanym bunkrze. W pobliżu znajduje się bunkier członków jego sztabu – »Cyhana«j.

2. Podgrupa operacyjna »L« ma za zadanie do dnia 18.09.[19]47 r. ująć względnie zlikwidować krajowego prowidnyka »Stiaha« wraz z jego ochroną.

---

m-m *Fragment zaznaczony na lewym marginesie klamrą.*

3. Північніше району відповідальності підгрупи діють війська 3-ої ДП, на південний захід – війська 9-ої ДП. Їхнє завдання – ліквідація банд у своєму районі відповідальності.

4. Відтепер беремо на себе максимум відповідальності в справах щодо «Стяга».

Діяти таким чином:

а) продовжувати оточувати місце, в якому може знаходитися криївка «Стяга»;

б) впродовж світлої частини доби ретельно обшукувати й оглядати район, який оточений;

в) у темну частину доби виставляти на оточеній території секрети, які повинні виявляти місця, в яких розташовуються криївки, захоплювати «язиків», аж до знищення бандитів, що поодинці ходять біля криївки;

г) за периметром оточення виставити низку засідок, за допомогою яких була б змога захоплювати зв'язкових бандитів, що вчинятимуть спроби проникнути всередину [кільця оточення], та, напевне, знатимуть і вкажуть місце, де знаходиться криївка;

ґ) створити 3–4 резервн[і] груп[и] (в кожній із яких по 10–15 осіб) і розставити їх у найвигідніших місцях за межами кола оточення, аби була можливість [нанесення] зовнішнього удару.

5. 25 спец[іальний] батальйон, плюс 16 спец[іальний] батальйон (без однієї рот[и]), плюс 18 спец[іальний] батальйон, плюс 2 взводи ескадрону кавалерії, плюс взвод саперів 9 ДП.

У посиленому складі продовжувати дії проти крайового провідника «Стяга» та його охорони.

ї-Завдання-ї:

а) Так зміцнити кільце оточення, щоб виключити можливість прориву його бандитами.

б) Обшукати оточені терени впродовж дня, для чого використати 50–60% особового складу підвідділів, що беруть участь у діях.

Кожному взводові визначити район, який він повинен за день найретельніше обстежити. До складу кожної групи ввести саперів. При обшуку території використовувати залізні прути, кілки та лопати. Ретельно обстежити кожен клаптик землі.

в) Уночі 20–25% особового складу підвідділів, що беруть участь у діях, повинні влаштувати на теренах району, який оточений, засідки, секрети, аби виявити місце, в якому знаходиться криївка. Бандитів, що наближаються, захоплювати у полон, а якщо втікають – ліквідовувати.

г) За кільцем оточення влаштувати кілька засідок з метою захоплення чи ліквідації бандитів, що наближаються, прагнучи пробратися всередину.

ї–ї *Підкреслено машинописним способом.*

3. Na północ od rejonu odpowiedzialności podgrupy działają wojska 3. DP, na południowy zachód – wojska 9. DP, mając za zadanie likwidację band działających w ich rejonie odpowiedzialności.

4. Zdecydowałem przeprowadzić działania osobiście, rzucając maksimum swych sił do działań przeciwko »Stiahowi«.

Działania przeprowadzić następująco:

a) nadal utrzymać pierścień okrążający przypuszczalne miejsce znajdowania się bunkra »Stiaha«;

b) w ciągu dnia przeprowadzać dokładne przeszukiwania i penetracje rejonu okrążonego;

c) w nocy wystawiać wewnątrz terenu okrążonego szereg zasadzek-podsłuchów, których zadaniem będzie zaobserwowanie miejsca znajdowania się bunkrów, ujęcie »języka« względnie likwidacja nawet pojedynczych bandytów ukazujących się w pobliżu bunkra;

d) poza pierścieniem okrążającym wystawić szereg zasadzek celem schwytania próbujących przedostać się do wewnątrz łączników – bandytów, którzy prawdopodobnie będą znać i wskażą miejsce znajdowania się bunkra;

e) utworzyć 3–4 grup[y] odwodow[e] w składzie 10–15 ludzi każda i rozstawić je w najdogodniejszych miejscach wokół pierścienia okrążającego, mając na uwadze możliwość uderzenia z zewnątrz.

5. 25. Ba[tali]on Spec[jalny] plus 16. Ba[tali]on Spec[jalny] (bez jednej komp[anii]) plus 18. Ba[tali]on Spec[jalny] plus 2 plutony szwadronu kawalerii plus pluton saperów 9. DP.

Kontynuować we wzmocnionym składzie działanie przeciwko krajowemu prowidnykowi »Stiahowi« i jego ochronie.

[n-]Zadania[-n]:

a) Wzmocnić pierścień okrążający w ten sposób, aby nie mogła zaistnieć możliwość przedarcia się bandytów na zewnątrz.

b) Do przeszukiwania terenu okrążonego w ciągu dnia użyć 50–60% stanu osobowego pododdziałów biorących udział w działaniach.

Wyznaczyć na każdy pluton rejon, który ma być w ciągu dnia jak najdokładniej spenetrowany. Do każdej grupy dodać saperów, posługiwać się przy przeszukiwaniu terenu żelaznymi prętami, szczapami, drągami i łopatami. Każdy skrawek terenu winien być dokładnie przeszukany.

c) W ciągu nocy z 20–25% stanu osobowego z pododdziałów biorących udział w działaniach urządzać wewnątrz rejonu okrążonego zasadzki, podsłuchy, których zadaniem będzie zaobserwowanie, w którym miejscu znajduje się bunkier. Zbliżających się bandytów chwytać żywcem względnie w razie ucieczki – likwidować.

d) Na zewnątrz pierścienia okrążającego wystawić szereg zasadzek, celem schwytania lub zlikwidowania zbliżających się i usiłujących przedostać się do [wewn]ątrz bandytów.

[n--n] *Podkreślono maszynowo.*

ґ) Між постами варти [по периметру кільця] протягнути дріт, що полегшить справу спостереження за бандитами та дозволить їх виявити, якщо захочуть проникнути через кільце оточення.

д) Створити [таку] систему ведення вогню, яка охоплюватиме все кільце оточення, особливо прогалини між постами вартових.

е) Створити 3–4 резервні групи по 10–15 людей у кожній і розставити їх навкруги кільця оточення так, щоб вони могли зручно маневрувати та надавати допомогу там, де в ній буде потреба. Дії розпочати 15 IX [19]47 р., [о] 14.00 год., а закінчити 18 IX [19]47 р.

6. На час проведення операції п[ункт] к[омандування] – Монастир (7474). Ім своїм з[аступ]ником призначаю кап. Ігнатюка, к[оманди]ра 25-го батальйону, II-им з[аступ]ником – кап. Каспшака, к[оманди]ра 18-го батальйону.

7. К[оманди]рові 16 спец[іального] батальйону з однієї роти виокремити гарнізони:

– в Чесанові (6852) – 20 осіб;

– в Луковці (5050) – 20 [осіб];

– в Селиську (7262) – 1 взв[од];

– в Любачеві (6050) – 1 [взвод].

8. К[оманди]рові 18 спец[іального] батальйону одну стріл[ецьку] роту залишити для діяльності в районі п[оселення] Цедили (6020).

9. К[оманди]рові ескадрону кавалерії один взвод сконцентрувати в районі Олешичі (6044).

10. ї-Забезпечення-ї:

а) Квартирмейстеру підгрупи «Л» організувати для особового складу відділів, що беруть участь в операціях, гаряче харчування. Відділи, які влаштовують засідки, забезпечити сухим провіантом.

б) Відповідальному за зброю видати по дві одиниці вогнепальної зброї для всього особового складу підвідділів.

в) Начальникові медичної частини видати всьому особовому складу матеріали для перев'язок.

11. ї-Евакуація поранених-ї:

До п[оселення] Монастир – на руках або підводами, від п[оселення] Монастир – санітарним автомобілем до Любачева.

12. ї-Зв'язок-ї:

По радіо в діапазоні: підгрупа – батальйон – оперативні підвідділи.

Телефонний в діапазоні: підгрупи – батальйон – операт[ивний] підвідділ – рота – взвод.

Світловими сигналами, гінцями й пішими кур'єрами [за схемою]: операт[ивний] підвідділ – рота – взвод – відділення – стрілець.

Начальникові зв'язку підгрупи «Л» організувати зв'язок між штабом підгрупи «Л» і ротами, що діють у терені.

13. ї-Повідомлення надсилати-ї:

e) Między placówkami okrążającymi przeciągnąć drut, celem łatwiejszego obserwowania i zauważenia bandytów chcących przejść przez pierścień okrążający.

f) Utworzyć system ogniowy pokrywający cały pierścień okrążający, a szczególnie luki między placówkami.

g) Stworzyć 3–4 grup[y] odwodow[e] po 10–15 ludzi każda i rozstawić je wokół pierścienia okrążającego tak, by mogły wygodnie manewrować i przyjść z pomocą tam, gdzie zajdzie potrzeba. Działania rozpocząć dnia 15.09.[19]47 r., godz. 14.00 a zakończyć dnia 18.09.[19]47 r.

6. Na czas trwania operacji p[unkt] d[owodzenia] – m[iejscowość] Monasterz (7474). Pierwszym moim z[astęp]cą wyznaczam kpt. Ignaciuka, d[owód]cę 25. Ba[tali]onu; drugim moim z[astęp]cą wyznaczam kpt. Kasprzaka, d[owód]cę 18. Ba[tali]onu.

7. D[owód]cy 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego] ze składu jednej kompanii wystawić garnizony:

– w m[iejscowości] Cieszanów (6852) – 20 ludzi
– w m[iejscowości] Łukawiec (5050) – 20 [ludzi]
– w m[iejscowości] Siedliska (7262) – 1 plut[on]
– w m[iejscowości] Lubaczów (6050) – 1 [pluton]

8. D[owód]cy 18. Ba[tali]onu Spec[jalnego]: jedną kompanię strzel[ecką] pozostawić do działań w rejonie m[iejscowości] Cedyły (6020).

9. D[owód]cy szwadronu kawalerii: jeden pluton skoncentrować w rejonie m[iejscowości] Oleszyce (6044).

10. [n]Zaopatrzenie[n]:

a) Kwatermistrzowi podgrupy »L«: zorganizować dla składu osobowego oddziałów biorących udział w operacjach wyżywienie – gorącą strawą. Oddziały, które wystawiają zasadzki zaopatrzyć w prowiant suchy.

b) Szefowi uzbrojenia: wydać po dwie jednostki ogniowe amun[icji] na cały skład osobowy pododdziałów.

c) Szefowi »Służby Zdrowia«: wydać opatrunki osobiste na cały skład osobowy.

11. [n]Ewakuacja rannych[n]:

Do m[iejscowości] Monasterz na rękach lub furmankami, od m[iejscowości] Monasterz samochodem sanitarnym do m[iejscowości] Lubaczów.

12. [n]Łączność[n]:

Radiowa w skali: podgrupa – ba[tali]on – pododdziały walczące.

Telefoniczna w skali: podgrupy – ba[tali]on – pododdział operac[yjny] – kompania – pluton.

Sygnałami świetlnymi, wzrokowymi i gońcami pieszymi w skali: pododdział operac[yjny] – kompania – pluton – drużyna – strzelec.

Szefowi łączności podgrupy »L«: zorganizować łączność między sztabem podgrupy »L« a kompaniami działającymi w terenie.

13. [n]Meldunki nadsyłać[n]:

a) o przybyciu pododdziałów;

а) про прибуття підвідділів;

б) про початок дій;

в) у випадку бою чи зустрічі з бандою доповідати негайно, а якщо відбувається бій – підтримувати безперервний зв'язок;

г) періодичність повідомлень – за графіком.

Начальник штабу
операт[ивної] підгр[упи] КВБ
в-«Любачів»-в
кап. (—) б-Орвіч-б

Командир
операт[ивної] підгр[упи] КВБ
в-«Любачів»-в
майор (—) б-в-Путечний-в-б

Відповідно до вищезазначеного наказу, впродовж дня 14.09.[19]47 р. у підвідділах, які брали участь в операціях, спрямованих проти «Стяга», нараховувалося й-987 людей-й.

Така кількість гарантувала, що а-наказ-а к[оманди]ра буде повністю виконаний. Також це дозволило посилити пости [по периметру кільця] оточення, а ще – виставити більшу кількість ударних груп, організувати секрети і убезпечити кільце від можливих спроб бандитів прийти на допомогу тим, хто оточений.

Під час подальшого обшуку оточеного району там виявлено цинкові ящики із 200 кг гороху, 200 кг сухарів, 200 кг квасолі. Водночас знайшли криївку, де лежали риза священика, підсвічники та хрест.

Того саме дня 3-я ДП, яка на підставі шифротелеграми, висланої к[оманди]ром підгрупи «Л», виставила заслін у районі Тенетиськ (7880) – ліквідувала 15-х бандитів УПА. Серед них: «444»-«Шрам» – керівник окружн[ої] боївки СБ, «333»-«Чубчик»к – комендант боївки СБ надрайону, «Заруба» – повітовий староста.

Очікування к[оманди]ра підгрупи майора Путечного справджувалися: така концентрація бандитів УПА в одному місці, починаючи від надрайонового [е]сбіста й закінчуючи звичайними членами банд, говорила про те, що бандити намагаються оточеному «Стягові» допомогти.

16.09.[19]47 р. о 2.00 год. банда з 3–4 осіб знову вчинила спробу вийти з району оточення. Але з-героїчний-з опір наших сил усі спроби бандитів прорватися звів нанівець.

Того саме дня у районі оточення виявлено криївку, в якій знайдено 15 арт[илерійських] снарядів (120 мм), 8 арт[илерійських] снарядів (76 мм), 2 міном[етні] снаряди і ящик детонаторів до цих снарядів.

Отож л-припущення про те, що криївка замінована, майже підтвердилося-л.

й-–й *Підкреслено двома лініями.*

к *Тут і далі було:* «Чупчик».

л–л *Фрагмент тексту відділений на лівому полі.*

b) o rozpoczęciu działań;

c) na wypadek walki lub spotkania się z bandą meldować natychmiast, a w czasie trwania walki utrzymywać łączność bez przerwy;

d) zgodnie z tabelą meldunków.

Szef Sztabu
Podgr[upy] Operac[yjnej] KBW
[c-]»Lubaczów«[c]
(—) [b-]Orwicz[-b], kpt.

Dowódca
Podgr[upy] Operac[yjnej] KBW
[c-]»Lubaczów«[c]
(—) [b-c-]Puteczny[-c-b], mjr

Zgodnie z powyższym rozkazem w ciągu dnia 14.09.[19]47 r. siły pododdziałów operujących przeciwko „Stiahowi" wynosiły [o-]987 ludzi[-o].

Ten stan ilościowy gwarantował całkowite wykonanie [a-]rozkazu[-a] d[owód]cy, umożliwił zagęszczenie placówek okrążenia, wystawienie większej ilości grup uderzeniowych, zorganizowanie zasadzek podsłuchowych i ubezpieczenie z zewnątrz pierścienia przed ewentualnymi próbami przyjścia z pomocą oblężonym bandytom.

Podczas dalszego przeszukiwania okrążonego rejonu znaleziono w ocynkowanych skrzyniach 200 kg grochu, 200 kg sucharów, 200 kg fasoli. Jednocześnie znaleziono bunkier, w którym znajdował się ornat popa, lichtarze i krzyż.

Tegoż samego dnia 3. DP, która na podstawie kodogramu wysłanego przez d[owód]cę Podgrupy „L", wystawiła zasłonę w rejonie Teniatyska (7880) – zlikwidowała 15 bandytów UPA. W tym: „444" – „Szram" – przewodniczący okręg[owej] bojówki SB, „333" – „Czubczyk"[p] – komendant nadrejonu bojówki SB, „Zaruba" – starosta powiatowy.

Przewidywania d[owód]cy podgrupy mjr. Putecznego sprawdziły się, gdyż sam fakt koncentracji bandytów UPA, zaczynając od nadrejonowego [e]sb[e-k]isty, a kończąc na zwykłych członkach band dowodzi, że bandyci mieli zamiar udzielenia pomocy okrążonemu „Stiahowi".

Dnia 16.09.[19]47 r. o godz. 2.00 banda w sile 3–4 ludzi ponownie usiłowała wyjść z rejonu okrążenia. Próby przebicia się bandytów zostały udaremnione przez [k-]bohaterską[-k] postawę sił własnych.

W tymże dniu w rejonie okrążenia wykryto bunkier, w którym znaleziono 15 pocisków art[yleryjskich] 120 mm, 8 pocisków art[yleryjskich] 76 mm, 2 pociski moździ[erzowe] i skrzynkę zapalników do tych pocisków.

[r-]Przypuszczenie, że bunkier jest podminowany stało się niemal pewnością[-r].

W okresie wytężonych poszukiwań d[owód]ca podgrupy „L" mjr Puteczny, będąc niemal stale w rejonie operacji, osobiście kierował akcją.

17 września 1947 r. w godzinach przedpołudniowych, na krótkiej odprawie z oficerami, d[owód]ca podgrupy mjr Puteczny dobitnie w krótkich słowach

---

[o-o] *Podkreślono odręcznie dwiema liniami.*

[p] *Było:* „Czupczyk". *Podobnie dalej.*

[r-r] *Fragment odręcznie zaznaczony na lewym marginesie.*

Поки йшли всі ці напружені пошуки, к[оманди]р підгрупи «Л» майор Путечний перебував у місці проведення операції практично постійно й особисто керував нею.

17 вересня 1947 р., за кілька годин до полудня, к[оманди]р підгрупи майор Путечний зустрівся зі старшинами й коротко та чітко охарактеризував серйозність [поточної] ситуації, наголосивши на тому, що впродовж 24-х годин криївка «Стяга» мусить бути виявлена, а бандити разом зі своїм провідником «Стягом» ліквідовані.

Під час зустрічі майорові Путечному вдалося підбадьорити старшин і переконати в тому, що криївку «Стяга» знайдуть, а його самого – ліквідують.

17.09.[19]47 р., 16.00. Перше повідомлення з району дій: «Група солдатів зі 16 спец[іального] батальйону під к[оманд]уванням підпоручника Стопінського[7] і підпоручника Пенкалі[8] відшукала вхід до криївки «Стяга». Криївка замінована».

---

[7] Стопінський Чеслав (нар. 11 XII 1921), підпоручник (1947), поручник (1950), капітан (1952), майор (1962), підполковник (1970), полковник (1989). З 15 IV до 1 X 1945 – у 5-му спеціальному полку Лодзького КВБ (стрілець, к-р роти). З 17 X 1945 до 18 I 1946 – заст. к-ра взводу Ряшівського ВВБ. Від січня до листопада – курсант ОШ КВБ. Від листопада 1946 до січня 1947 – практикувався в 13-му полку КВБ (к-р взводу). Від січня до березня 1947 – курсант стрілецької роти ОШ КВБ в Лігниці. Від 21 IV – к-р взводу 5-ого оперативного батальйону. Від 15 XI 1947 до 21 XII 1948 – к-р компанії комбінованої зброї. Від грудня 1948 – к-р взводу 3-ої роти IV батальйону 4-ої бригади КВБ. Від липня 1949 – к-р взводу 3-ої роти II батальйону. Від лютого 1950 – к-р 3-ої роти I батальйону у 4-му полку КВБ. Від травня 1950 до вересня 1951 – к-р 3-ої роти II батальйону у 8-му полку КВБ. Від листопада 1951 до серпня 1952 – слухач Вищої офіцерської школи в Рембертові. Від вересня 1952 до вересня 1956 – помічник начальника оперативної секції 4-го полку КВБ. Від травня 1956 до листопада 1956 – к-р осередка w Гірничому корпусі. Від жовтня 1956 до жовтня 1960 – помічник начальника штабу у справах вишколу 4-го окремого батальйону КВБ Ряшівської землі. Від листопала 1960 до вересня 1961 – в.о. начальника штабу. Від жовтня 1961 до грудня 1963 – старший помічник начальника штабу 4-го окремого інженерного батальйону КВБ. Від січня 1964 – на вишколі офіцерів піхоти в офіцерській школі і осередку вишколу в Лігниці. Від серпня до грудня 1964 і від листопада 1965 – старший помічник. Від січня до жовтня 1965 – помічник начальника оперативно-підготовчого відділу 2-ої Підляської бригади КВБ. Від січня 1967 – начальник оперативно-підготовчого відділу і Оборони перед зброєю масового раження Повітового військового штабу у м. Мєлець Воєводського військового штабу Ряшів. Від грудня 1971 до серпня 1975 – начальник оперативно-підготовчого відділу і самооборони ПВШ Мєлець ВВШ Ряшів. Звільнений 7 VIII 1975. Від липня 1975 – інспектор цивільної оборони міського управління в Мєльці. *(AIHП, 2174/7950, Akta personalne MON).*

[8] Пекала Мацей (нар. 30 VIII 1917 в Марцівці), підпор. (1946). пор. (1948). У 1938–1939 – к-р у 5-му самостійному батальйоні зв'язку. Солдат під час Польської кампанії 1939. З березня до жовтня 1944 – командир телеграфістів самостійної роти зв'язку 4-ої ДП. З жовтня 1944 до січня 1945 – курсант ОШЗ. З січня 1945 до лютого 1946 – начальник зв'язку батальйону 1-ої бригади моторизованої піхоти. З лютого до березня 1946 – на курсах начальників зв'язку в ОШЗ в Серадзі. З квітня до жовтня 1946 – офіцер розвідки Ряшівського ВВБ. З жовтня 1946 до листопада 1947 – командир взводу 5-го СОБ ВВБ Ряшів. З листопада 1947 до липня 1949 – командир взводу I батальйону IV бригади КВБ. До жовтня 1949 – командир взводу 1-ої роти 1-го батальйону. Потім – командир 3-ої роти 3-го батальйону 12-го полку КВБ. З жовтня 1949 до листопада 1951 – командир роти 6-го полку КВБ. З листопада 1951 до лютого 1952 – командир роти 7-го полку КВБ. З 1 II 1952 – у запасі. *(AIHП Кр, 401/76, Особова справа MHO).*

przedstawił powagę sytuacji, podkreślając, że w ciągu 24 godzin musi być bunkier „Stiaha" wykryty i zlikwidowani bandyci ze swym prowidnykiem „Stiahem".

Nowy duch i pewna ufność, że bunkier zostanie odnaleziony i „Stiah" zlikwidowany – oto rezultat odprawy mjr. Putecznego.

Godzina 16.00 dnia 17.09.[19]47 r. Pierwszy meldunek z rejonu działania: „Grupa żołnierzy z 16. Ba[tali]onu Spec[jalnego] pod d[owódz]twem ppor. Stopińskiego[7] i ppor. Pękali[8] odnalazła wejście do bunkra »Stiaha«. Bunkier zaminowany".

[r-]W gęsto zarośniętym klinie leśnym, między dwoma polanami, znajdował się otwór 45 cm x 45 cm, doskonale zamaskowany, nakryty skrzyneczką, na której rósł krzak jałowca[-r].

Jedynie bardzo bystre i doświadczone oko mogło odróżnić, że niektóre krzewy gęsto tutaj rosnącego jałowca [są] jakby odarte z igliwia. Tędy przechodzili bandyci i przez tarcie ubraniem otrzęśli nieco szpilek z krzewów.

---

[7] Czesław Stopiński (ur. 11 XII 1921), ppor. (1947), por. (1950), kpt. (1952), mjr (1962), ppłk (1970), płk (1989). Od kwietnia do września 1945 służba w 5. Pułku Specjalnym WBW w Łodzi (strzelec, dca drużyny); od października 1945 do stycznia 1946 zca dcy plutonu WBW w Rzeszowie; od stycznia do listopada 1946 kursant SO KBW; od listopada 1946 do stycznia 1947, na praktyce w 13. Pułku KBW (dca plutonu); od stycznia do marca 1947 kursant kompanii strzeleckiej SO KBW w Legnicy; od kwietnia do listopada 1947 dca plutonu 5. batalionu operacyjnego, od listopada 1947 do grudnia 1948 dca plutonu rkm kompanii broni kombinowanej, od grudnia 1948 do lipca 1949 dca plutonu 3. kompanii IV batalionu 4. Brygady KBW; od lipca 1949 do lutego 1959 dca plutonu 3. kompanii II batalionu, od lutego 1950 do maja 1950 dca 3. kompanii I batalionu 4. Pułku KBW; od maja 1950 do września 1951 dca 3. kompanii II batalionu 8. Pułku KBW; od listopada 1951 do sierpnia 1952 słuchacz WSPiech w Rembertowie; od września 1952 do września 1956 pomocnik kierownika Sekcji Operacyjnej 4. Pułku KBW; od maja 1956 do listopada 1956 dca ośrodka w Korpusie Górniczym; od października 1956 do października 1960 pomocnik szefa sztabu ds. wyszkolenia 4. Samodzielnego Batalionu KBW Ziemi Rzeszowskiej; od listopada 1960 do września 1961 p.o. szefa sztabu, od października 1961 do grudnia 1963 st. pomocnik szefa sztabu 4. Samodzielny Batalion Inżynieryjny KBW; od stycznia do sierpnia 1964 na kursie KDOPiech. w Szkole Oficerskiej i Ośrodku Szkolenia w Legnicy; do sierpnia do grudnia 1964 oraz od listopada 1965 do stycznia 1967 st. pomocnik, a od stycznia do października 1965 pomocnik kierownika sekcji opercyjno-szkoleniowej 2. Podlaskiej Brygady KBW; od stycznia 1967 do grudnia 1971 szef Wydz. operacyjno-szkoleniowego i OPBMR PSzW Mielec WSzW Rzeszów; od grudnia 1971 do sierpnia 1975 szef Wydz. operacyjno-szkoleniowego i powszechnej samoobrony PSzW Mielec WSzW Rzeszów; zwolniony 7 VIII 1975; od lipca 1975 inspektor w Inspektoracie Obrony Cywilnej w Mielcu. AIPN 2174/7950, Akta personalne MON.

[8] Maciej Pękala (ur. 30 VIII 1917 w Marcówce), ppor. (1946). por. (1948). W l. 1938–1939 dca patrolu sygnalizacji świetlnych 5. Samodzielnego Batalionu Łączności; uczestnik kampanii polskiej 1939; od marca do października 1944 dca telegrafistów samodzielnej kompanii łączności 4. DP; od października 1944 do stycznia 1945 kursant w OSŁ; od stycznia 1945 do lutego 1946 szef łączności batalionu 1. Brygady Piechoty Zmotoryzowanej; w lutym i marcu 1946 na kursie szefów łączności w OSŁ w Sieradzu; od kwietnia do października 1946 oficer zwiadu WBW Rzeszów; od października 1946 do listopada 1947 dca plutonu 5. SBO WBW Rzeszów; od listopada 1947 do lipca 1949 dca plutonu I Batalionu IV Brygady KBW; do października 1949 dca plutonu 1. kompanii 1. batalionu, następnie dca 3. kompanii 3. batalionu 12. pułku KBW; od października 1949 do listopada 1951 dca kompanii 6. pułku KBW; od listopada 1951 do lutego 1952 dca kompanii 7. pułku KBW; od 1 II 1952 w rezerwie. AIPN Kr, 401/76, Akta personalne MON.

л-На ділянці між двома лісовими галявинами, яка густо поросла лісом, знаходився ретельно замаскований душник площею 45 см х 45 см, накритий ящиком із кущем ялівцю-л.

Гостре та досвідчене око могло зауважити, що на кущах ялівцю, які в тому місці ростуть дуже густо, хвоя подекуди нещільна. Голочки в кількох місцях пообпадали, бо бандити «прошурували» кущі своїм одягом.

Цих, здавалося б, несуттєвих доказів вистачило, щоб солдати, які здійснювали пошук криївок, вийшли на потрібне місце. Вхід до криївки був виявлений.

Ліс і галявину навколо криївки негайно оточили. Старшини та солдати залягли в лісовій траві навпроти входу до криївки й коло нього збоку.

Кришка над входом до криївки піднялася й звідти вигулькнула голова бандита. Стрілець Юда, пор. Світа[9] і пор. Біґай[10] схопили бандита за чуприну, щоб витягнути його [нагору]. Дивляться, а за спиною цього бандерівця

---

[9] Світа Ян (нар. 1922), хорунжий (1945), поручник, полковник (1982). З 20 X 1943 до 20 VII 1944 – у партизанському відділі 1-ої бригади Люблінської землі (НА). З 10 VIII до 3 X 1944 – заступник командира роти у штурмовому батальйоні ВП. З 4 X 1944 до 14 I 1945 – курсант. З 15 I до 24 IV 1945 – командир роти у 3-му батальйоні 1-ої бригади ВВ. З 25 IV 1945 до 17 XII 1947 – командир розвідки і командир роти ВВБ Кельце. У поданні до відзначення «Хрестом хоробрих» від 21 IX 1947 читаємо: «[...] Ян Світа брав активну участь в акції проти провідника «Стяга» – як на стадії пошуку його криївок, так і тоді, коли їх ліквідовували. Завдяки своїй енергійності знайшов цілу низку криївок і продовольчих складів «Стяга». Одразу після виявлення криївки «Стяга» взявся її знищувати, хоча місце було заміноване. Чимало зробив і для того, щоб із цієї криївки не втекли бандити. Так, нейтралізував бандитів тим, що вкинув кілька ракетниць у вентиляційні душники. Подібними вчинками надихає солдатів на боротьбу, подає їм приклад. [...]». З 18 XII 1947 – референт підготовчої секції у 3-ій бригаді КВБ. З 20 XII 1948 до 10 IX 1949 – командир роти у 3-ій бригаді КВБ. З 2 XI 1949 до 16 IX 1950 – слухач курсу командирів батальйонів у Вищій школі піхоти. З 17 IX 1950 до 10 III 1953 – командир батальйону 2-ої бригади КВБ. З 11 III 1953 до 8 II 1954 – слухач загальноосвітнього курсу для співробітників старшинської школи КВБ. З 9 II до 1 X 1954 – командир 16-го самостійного батальйону КВБ. З 1 XI 1954 до 31 VII 1955 – слухач у Вищій школі піхоти. З 1 VIII 1955 до 30 IX 1956 – командир батальйону 4-го полку КВБ. З 1 X 1956 до 30 V 1957 – командир 14-го самостійного батальйону КВБ. З 1 VI до 9 X 1957 – заступник командира зі стройової підготовки 14-го танкового полку КВБ. З 10 X 1957 до 3 II 1960 – командир батальйону піхоти 1-ої надвіслянської бригади КВБ. З 4 II до 16 VIII 1960 – слухач загальноосвітнього курсу в осередку МНО у м. Зеґже. З 17 VIII до 30 X 1960 – помічник начальника II відділу I відділення штабу КВБ. З 1 XI 1960 до 30 IX 1961 – помічник начальника II відділу відділення розробки у командуванні КВБ. З 1 X 1961 до 30 VI 1964 – помічник начальника розвідувального відділу I оперативно-розвідувального відділення Штабу КВБ. З 1 VII до 30 IX 1964 – старший помічник начальника II розвідувального відділу I відділення Штабу КВБ. З 1 X 1964 до 31 VIII 1965 навчався на курсах підготовки старшин при АГШ. З 1 IX 1965 до 25 II 1966 – старший помічник начальника розвідувального відділу в оперативно-розвідувальному відділенні штабу КВБ. З 26 II до 28 IX 1966 – старший помічник начальника II відділу командування й оперативної служби I відділу оперативного управління I оперативно-розвідувального при Інспекторату територіальної оборони. З 27 XI 1967 до 16 III 1971 – старшина для доручень Команди старшин для доручень в ГІТО. З 17 III 1971 – в МКНіК у В'єтнамі. З 7 VII 1972 до 14 VIII 1972 – старшина з доручень Команди старшин із доручень у ГІТО. З 15 VIII 1972 до 12 VII 1976 – у розпорядженні ГІТО. З 25 VI 1974 до 10 IV 1975 – командирований до МКНіК у В'єтнамі як помічник старшого військового радника. З 12 VII 1976 – на пенсії. *(АІНП 2174/5762)/*

[10] Біґай Єжи (нар. 9 I 1925 у Волі Духацькій), хор. (1945), підпор. (1946), пор. (1947), кап. (1970), майор (1978). З квітня до травня 1945 – курсант школи молодших офіцерів зв'язку КВБ. З травня до вересня 1945 – ЦВ КВБ в Анджейові. З вересня до грудня 1945 – ЦШ МГБ в Лодзі.

Nieuchwytny ten ślad wystarczył, żeby doprowadzić poszukujących bunkrów żołnierzy do właściwego miejsca. Wejście do bunkra zostało wykryte.

Las i polana dookoła bunkra zostały natychmiast otoczone. Na wprost i z boku wejścia do bunkra murawę leśną zalegli oficerowie i żołnierze.

Lekko podnosi się pokrywa wejścia do bunkra i ukazuje się w otworze głowa bandyty. Strzelec Juda, por. Świta[9] i por. Bigaj[10] chwytają bandytę za włosy chcąc go wyciągnąć żywcem z bunkra. Za plecami banderowca ukazuje się lufa MPi i seria za serią trafia pierwszego bandytę. To drugi banderowiec strzela do żołnierzy, chcąc ich odstraszyć, zabijając pierwszego bandytę na miejscu.

Żołnierze zalegli.

W gorączce walki zupełnie zapomniano o tym, że bunkier jest podminowany.

---

[9] Jan Świta (ur. 1922), chor. (1945), por., płk (1982); od 20 X 1943 do 20 VII 1944 w oddziale partyzanckim 1 Brygady Ziemi Lubelskiej (AL); od 10 VIII do 3 X 1944 zca dcy drużyny w Batalionie Szturmowym WP; od 4 X 1944 do 14 I 1945 kursant OSPiech; od 15 I do 24 IV 1945 dca kompanii w 3. Batalionie 1. Brygady WW; od 25 IV 1945 do 17 XII 1947 dca zwiadu i dca kompanii WBW Kielce. We wniosku odznaczeniowym na KW z 21 IX 1947, czytamy m.in. „[...] por. Świta Jan zarówno w okresie poszukiwań, jak i podczas likwidacji bunkrów bierze czynny udział w akcji przeciwko prowidnyka »Stiaha«. Niezmordowany w poszukiwaniu znajduje cały szereg bunkrów i magazynów żywnościowych »Stiaha«. W chwili odnalezienia bunkra »Stiaha« natychmiast przystępuje do jego likwidacji, nie bacząc na teren podminowany. Przyjmuje wszelkie środki do uniemożliwienia bandytom ucieczki. Przez otwory wdechowe wpuszcza rakiety, które zmuszają bandytów do zaprzestania oporu. Czynnie zagrzewa żołnierzy do walki, świecąc sam przykładem [...]"; od 18 XII 1947 referent sekcji szkoleniowej w 3. Brygadzie KBW; od 20 XII 1948 do 10 IX 1949 dca kompanii w 3. Brygadzie KBW; od 2 XI 1949 do 16 IX 1950 słuchacz kursu dców batalionów w WSPiech; od 17 IX 1950 do 10 III 1953 dca batalionu 2. Brygady KBW; od 11 III 1953 do 8 II 1954 słuchacz kursu ogólnokształcącego dla pracowników w Szkole Oficerskiej KBW; od 9 II do 1 X 1954 dca 16. Samodzielnego Batalionu KBW; od 1 XI 1954 do 31 VII 1955 słuchacz w WSPiech; od 1 VIII 1955 do 30 IX 1956 dca batalionu 4. Pułku KBW; od 1 X 1956 do 30 V 1957 dca 14. Samodzielnego Batalionu KBW; od 1 VI do 9 X 1957 zca dcy 14. p.panc. KBW ds. liniowych; od 10 X 1957 do 3 II 1960 dca batalionu piechoty 1. Nadwiślańskiej Brygady KBW; od 4 II do 16 VIII 1960 słuchacz kursu ogólnokształcącego w Wojskowym Ośrodku Szkół Ogólnokształcących MON w Zegrzu; od 17 VIII do 30 X 1960 pomocnik szefa Wydz. II Oddz. I Sztabu KBW; od 1 XI 1960 do 30 IX 1961 pomocnik szefa Wydz. II Oddz. Opracowań w Dowództwie KBW; od 1 X 1961 do 30 VI 1964 pomocnik szefa Wydz. Rozpoznawczego Oddz. I Operacyjno-Rozpoznawczego Sztabu KBW; od 1 VII do 30 IX 1964 st. pomocnik szefa Wydz. II Rozpoznawczego Oddz. I Sztabu KBW; od 1 X 1964 do 31 VIII 1965 uczestniczył w WKDO przy ASG; od 1 IX 1965 do 25 II 1966 st. pomocnik szefa Wydz. Rozpoznawczego w Oddziale Operacyjno-Rozpoznawczym Sztabu KBW; od 26 II do 28 IX 1966 st. pomocnik szefa Wydz. II Dowodzenia i Służby Operacyjnej Oddz. I Operacyjnego Zarząd I Operacyjno-Rozpoznawczy przy GIOT; od 29 IX 1966 do 27 XI 1967 st. oficer ds. służbowo-operacyjnych szefa Wydz. II Dowództwa i Służby Operacyjnej Oddz. I Operacyjnego – Zarząd I Operacyjno-Rozpoznawczy przy GIOT; od 27 XI 1967 do 16 III 1971 oficer do zleceń Zespołu Oficerów do Zleceń w GIOT; od 17 III 1971 w MKNiK w Wietnamie w ramach JW 2000; od 7 VII 1972 do 14 VIII 1972 oficer do zleceń w Inspektoracie Obrony Terytorialnej; od 15 VIII 1972 do 12 VII 1976 w dyspozycji GIOT; od 25 VI 1974 do 10 IV 1975 oddelegowany do MKKiN w Wietnamie jako pomocnik st. doradcy wojskowego w JW 2000; od 12 VII 1976 na emeryturze. AIPN, 2174/5762.

[10] Jerzy Bigaj (ur. 9 I 1925 w Woli Duchackiej), chor. (1945), ppor. (1946), por. (1947), kpt. (1970), mjr (1978). Od kwietnia do maja 1945 kursant Podoficerskiej Szkoły Łączności KBW; od maja do września 1945 CW KBW w Andrzejowie, od września do grudnia 1945 CS MBP w Łodzi; od stycznia 1946 do lipca 1947 oficer informacji KBW we Wrocławiu; od lipca do grudnia 1947 st. oficer informacji Podgrupy Operacyjnej „Lubaczów"; od stycznia 1948 do lutego 1949 st. oficer informacji 4. Brygady KBW w Rzeszowie; 1 II 1949 przeniesiony do rezerwy; pracownik Krakowskiej Fabryki Kabli w Krakowie; od 1960 członek ORMO. AIPN Kr, 419/86, Akta personalne MON; AIPN Kr, 393/3888.

дуло МП видніється. Кілька черг – і чоловіка було прошито наскрізь. Його порішив інший бандерівець. У такий спосіб намагався залякати солдатів.

Солдати залягли.

В запалі сутички зовсім забуто про те, що криївка замінована.

Після першої ракетниці, яку пор. Світа запускає в криївку, в ній стається потужний вибух. Від того, що розривається міна, високо над лісом піднімається хмара з піску, гілляччя та трави.

Але ніхто з учасників облоги навіть не ворухнувся. Ще до того, як розсіюється дим після вибуху, гостре око стр[ільця] Сковрона запримічує в отворі криївки силует бандерівця, котрий намагається тікати, скориставшись вибухом міни.

Влучний постріл – і мертве тіло з отвору сповзло назад.

На щастя, міна, що розірвалася біля групи оточення криївки, нікому не зашкоджує.

Запанувала тиша, яку зрідка переривають черги пострілів із РКМ і МП. Це крізь душники криївки та вхід [до неї] відстрілюються бандити.

«Киньте зброю та виходьте по одному! – кричить пор. Блахштайн. – Опір даремний, ви оточені».

«Хто ви?» – лунає голос із криївки.

«Військо Польське! – відповідає [й веде далі:] – Ваша справа безнадійна, бо вже немає «Шума», немає «Заруби», «444» і «Чубчика» теж нема!».

«Кінець УПА, – констатував голос із глибини. – Ми будемо останні».

Солдати та старшини, котрі тримали криївку в облозі, почули як у ній затягнули пісню – це бандити прощалися з життям.

Ще два постріли з ракетниць усередину криївки – і звідти почулися постріли й глухий вибух. Наступає тиша. Над входом до криївки закуріло.

К[оманди]р взводу саперів підпоручник Зєталь доповідає, що виявлено дві міни: одну – за 3 метр[и] від входу праворуч, а другу – навпроти входу на відстані приблизно 20 метр[ів].

Війська відходять на 200 метрів. Від підкладеного тротилу вибухають міни. Територія чиста.

[Ці] міни були виготовлені з арт[илерійських] 120-міліметрових снарядів. Дроти, за допомогою яких підриваються детонатори, починалися всередині криївки.

Швидко настає ніч.

Перший етап бою закінчений. Над входом до криївки ставиться запалена гасова лампа. Солдати, які залягли в лісовій траві за кілька метрів від входу до криївки, пильно за ним спостерігають.

З січня 1946 до липня 1947 – офіцер інформації КВБ у Вроцлаві. З липня до грудня 1947 – старший офіцер інформації оперативної підгрупи «Любачів». З січня 1948 до лютого 1949 – старший офіцер інформації 4-ої Бригади КВБ у Ряшеві. 1 II 1949 переведений у запас. Працював на Краківській фабриці. З 1960 – член ДРГМ. *(АІНП Кр, 419/86, особові справи МНО; АІНП Кр, 393/3888).*

Po pierwszej rakiecie strzelonej przez por. Świtę do bunkra – daje się słyszeć potężny zryw. Chmura piasku, drzew i murawy unosi się wysoko ponad lasem – to rozerwała się mina.

Nikt spośród oblegających nawet nie drgnął. We mgle wybuchu bystre oko strz[elca] Skowrona rozróżniło w otworze bunkra sylwetkę banderowca, który chcąc wykorzystać wybuch miny, próbował ucieczki.

Celny strzał i martwe ciało zsunęło się w głąb otworu.

Szczęściem mina, która rozerwała się w obrębie oblegającej bunkier grupy, nie przyczyniła nikomu nic złego.

I znów zaległa cisza przerywana seriami strzałów z rkm-ów i MPi. To bandyci ostrzeliwują się jeszcze przez otwory oddechowe i wejście do bunkra.

„Rzućcie broń i pojedynczo wychodzić!" – nawołuje por. Blachsztein – „Opór na nic się nie zda, jesteście otoczeni!".

„Kto wy?" – odzywa się głos z wnętrza bunkra.

„Wojsko Polskie!" – pada odpowiedź – „Wasza sprawa jest beznadziejna, nie ma »Szuma«, nie ma »Zaruby«, nie ma »444«, nie ma »Czubczyka«!".

„Koniec UPA" – odpowiedział z głębi głos – „My będziemy ostatni".

Otaczający bunkier żołnierze i oficerowie usłyszeli śpiew w głębi bunkra, to bandyci żegnają się z życiem.

Jeszcze dwie rakiety i ze środka bunkra słychać strzały i głuchy wybuch. Następuje cisza. Z wejścia do bunkra unosi się lekki dym.

D[owód]ca plutonu saperów ppor. Zietal melduje, że zostały wykryte dwie miny – jedna w odległości 3 m[e]tr[ów] od wejścia po prawej stronie, a druga w odległości około 20 metr[ów] od wejścia na wprost.

Wojsko odchodzi na odległość 200 metrów, podłożony trotyl i wstrząs niszczą miny – teren jest czysty.

Miny były sporządzone z pocisków art[yleryjskich] 120 mm – przy czym druty służące do zerwania zapalników przeprowadzone zostały do wnętrza bunkra.

Zapada szybko noc.

Pierwsza faza boju zakończona. Nad wejściem do bunkra postawiono zapaloną lampę naftową. W promieniu kilku metrów od wejścia do bunkra murawę leśną zalegli żołnierze, nie spuszczając oka z wejścia do bunkra.

Nikt się nie wymknie. Bunkier stanie się grobem „Stiaha" i jego ochrony. Żołnierze odpoczywają, tylko warty i placówki czuwają wokół.

Wiadomo jest, że krajowy prowidnyk „Stiah" to „głowa" UPA w Polsce. Banderowcy zechcą odbić go.

Gdzieś w dali zagrał rkm – przyłączyły się PPSzki i kbk. Nad lasem krzyżują się świetlne pociski z charakterystycznym świstem. To nowa próba bandytów przedarcia się do środka, celem udzielenia pomocy „Stiahowi".

Huraganowy ogień naszych placówek stanowi nieprzebytą zaporę. To młody rocznik 18. Ba[tali]onu, doświadczony i zahartowany w ogniu walk, czuwa na swoich stanowiskach.

Ніхто не вислизне. Криївка стане могилою «Стяга» та його охорони. Солдати відпочивають, а вартові пильнують навколо.

Відомо, що крайовий провідник «Стяг» – це «голова» УПА в Польщі. Бандерівці захочуть його «відбити».

До ручного кулемету, який починає стрекотіти десь удалині, приєднуються «пепеески» й малокаліберні гвинтівки. Над лісом літають туди й сюди світлі кулі, чується характерний свист. Це бандити намагаються знову прорватися в кільце оточення, щоб допомогти «Стягові».

Ураганним вогнем наших передових постів створюється непрохідний заслін. За цим спостерігає молодий військовий, який служить у 18-му батальйоні, досвідчений і загартований у вирі боротьби.

18.09.[19]47 р. удосвіта ми почали розкопувати криївку. Працюють лопати, кирки та ломи, тож робота просувається швидко. Докопуємося до дощок (верху криївки). Ще кілька рухів лопатами і ударів кайлами – й отвір у криївку прорубаний.

Солдати один поперед одним прагнуть пробратися всередину. Ось уже звідти стрілець Свьонтек подає ручний кулемет, за ним – кара[біни], друкарську машинку...

Але виникає нова перешкода. Через те, що крізь отвори всередину потрапило повітря, звідти шугонув вогонь. Виникає небезпека повного згоряння криївки з усім її цінним умістом. [...][м] Починають вибухати боєприпаси. Вода дале[ко]. Треба знову засипати отвори. Кілька хвилин – і шаром землі подальше поширення вогню зупинено.

Солдати копають другий отвір. Дістаються до помешкання «Стяга». Хоча солдатам заважає дим, вони, змінюючись щохвилини, виносять із криївки: 4 друкарські машинки, багатий архів штабу, радіоприймач, акумулятори, мішки з продовольством (є навіть шоколад), фотоапарат, ліки, чимало інших речей. Цей список знайдених предметів приблизний.

Далі солдати витягують наверх трупи бандитів – «Донського», «Ігоря», «Змієнка», «Чорноморця» і, нарешті, «Стяга».

Солдати попрацювали недаремно. Крайовий провідник УПА «Стяг», його охорона та криївка «під буком» перестали існувати.

Впродовж «стягівської» операції не припинялася пол[ітично]-вих[овна] робота. Старшини з політично-виховної роботи постійно обходили свої роти та взводи, бесідували з солдатами, постачали їм свіжу пресу з «далеких тилів».

Солдат усвідомлював і знав, проти кого та за які ідеали воює.

Глибина їхньої ненависті до банд УПА проявлялася в затятому стеженні за бандитами, а також бажанні якнайшвидше ліквідувати оточену банду.

Молодого військового, який служить у 18-му батальйоні, загартував вир боротьби, він уперше опинився віч-на-віч із ворогом. Там, на полях і в лісах Монастиря, дістав перше бойове хрещення.

[м] *Декілька слів закреслено машинописним способом.*

Dnia 18.09.[19]47 r. skoro świt przystąpiono do rozkopywania bunkra: idą w ruch łopaty, kilofy i łomy – praca posuwa się szybko naprzód. Już dokopano się do desek – to sklepienie bunkra. Jeszcze kilka ruchów łopat, jeszcze kilka uderzeń kilofów i otwór do bunkra gotów.

Żołnierze jeden przez drugiego pragną wejść do środka. Oto z wnętrza podaje już strzelec Świątek rkm, za nim idą kara[biny], maszyna do pisania...

Nowa przeszkoda. Z tego powodu, że przez otwory dostało się powietrze do wnętrza, ogień buchnął z całą siłą. Grozi spalenie się bunkra wraz z całą jego cenną zawartością. [...][s] Zaczyna się rwać amunicja. Woda dale[ko]. Należało otwory zasypać z powrotem. I w kilka minut warstwa ziemi uniemożliwia rozszerzanie się ognia.

Żołnierze kopią drugi otwór. To mieszkanie „Stiaha". Mimo dymu żołnierze, zmieniając się co chwila, wydobywają zawartość bunkra: 4 maszyny do pisania, bogate archiwum sztabowe, aparat radiowy, akumulatory, worki z żywnością (nawet czekoladę), aparat fotograficzny, lekarstwa i wiele innych rzeczy. Oto z grubsza spis znalezionych przedmiotów.

Z kolei żołnierze wydobywają na zewnątrz zwłoki bandytów: „Doński", „Ihor", „Zmijenko", „Czornomorec", a wreszcie i „Stiah".

Trudy żołnierzy nie poszły na marne. Krajowy prowidnyk UPA „Stiah", jego ochrona i bunkier „pod bukiem" przestały istnieć.

Nie ustawała w okresie operacji „Stiahowskiej" praca pol[ityczno]-wych[owawcza]. Stale na linii oficerowie pol[ityczno]-wych[owawczy] obchodzili swoje kompanie i plutony, przeprowadzając z żołnierzami pogadanki i gawędy oraz dostarczając świeżą prasę z „Dalekich Tyłów".

Żołnierz był uświadomiony i wiedział przeciw komu i o jakie ideały walczy.

Głęboka nienawiść do band UPA wykazała się w zaciętości tropienia bandytów i w chęci jak najszybszego zlikwidowania okrążonej bandy.

Młody rocznik 18. Ba[tali]onu hartował się w ogniu walki, stykając się po raz pierwszy twarzą w twarz z wrogiem. Tam na polach i w lasach Monasterza otrzymał chrzest bojowy.

Oficerowie z wydziału pol[ityczno]-wych[owawczego] podgrupy „L" na czele z z[astęp]cą d[owód]cy kpt. Diakonow[em][11] na miejscu kontrolowali wypełnianie rozkazów d[owód]cy podgrupy mjr. Putecznego, usuwając braki, udzielając

---

[s] *Kilka skreślonych maszynowo nieczytelnych słów.*

[11] Mikołaj Diakonow (ur. 7 XI 1918, zm. 1 V 2000), por. (1946), kpt. (1947), płk (1984). Od 5 VIII 1942 do 1 X 1943 w sowieckiej brygadzie partyzanckiej im. S. Łazo; od 10 XI 1943 w sowieckim 202. pp; od 14 IV 1944 do 1 III 1945 w samodzielnej kolumnie samochodowej 1 BK (WP); od 30 VII 1945 zca dcy kompanii konwojowej WBW Katowice ds. politycznych; od 10 X 1945 instruktor polit.-wych. w WBW Katowice; od 1 XI 1945 instruktor polit.-wych. w WBW Olsztyn; od 13 XI 1947 zca dcy 14. pułku KBW ds. politycznych; 23 IX 1948 przeniesiony do rezerwy oficerskiej; od 22 XI 1948 st. instruktor Oddziału Wychowania Kadr w 1. Brygadzie KBW; od 20 XII 1948 instruktor ds. pracy wśród młodzieży w Zarządzie Politycznym KBW; od 10 VII do 30 XII 1949 Inspektor Wydz. Polit.-Wych. GO „C" ds. ZMP w Zarządzie Politycznym KBW; we wniosku odznaczeniowym (na KW) z 21 IX 1947 czytamy m.in. „[...] kpt. Diakonow,

Старшини з пол[ітично]-вих[овного] відділу підгрупи «Л» на чолі зі з[аступн]иком к[оманди]ра кап. Дяконов[им][11] здійснювали контроль над виконанням наказів к[оманди]ра підгрупи майора Путечного, усували недоліки, давали вказівки та допомагали у виконанні бойових завдань. Завдяки їхньому оперативному втручанню усувалися складнощі в системі забезпечення військ.

Старшина це, підстаршина чи рядовий – кожен із них міг показати, на що вартий. З'явилася нагода докладно ознайомитися з їхніми особистими якостями. Внаслідок цих спостережень спрямовано біля 60 пропозицій щодо заохочення солдатів, які відзначилися.

Завдяки «стягівській» операції пол[ітично]-вих[овний] апарат зміг провести пол[ітично]-вих[овну] роботу в оперативних умовах і скористатися цим досвідом у наступних операціях.

Штаб групи «Л» приділив максимум уваги «стягівській» операції. К[оманди]р підгрупи майор Путечний у боротьбі з бандами УПА застосував цілу низку нових оперативних методів (описані вище). Як к[оманди]р, він умів підбадьорити навіть у ті моменти, коли деякі старшини сумнівалися [в] результативності [своїх зусиль]. Багато уваги він звертав на піклування про побут солдата, його харчування й обмундирування в терені, а також політичну роботу в оперативній групі.

Вміле виконання бойових наказів і цілковите розуміння вказівки к[оманди]ра начальником штабу кап. Орвічем спростило для старшин справу виконання бойових завдань.

У разі, якщо ситуація в районі оперативної діяльності змінювалася, вони поводилися правильно та грамотно. Для виконання бойового завдання не марнували ні сил, ні часу.

---

[11] Дяконов Микола (нар. 7 XI 1918 – пом. 1 V 2000), поручник (1946), капітан (1947), полковник (1984). З 5 VIII 1942 до 1 X 1943 – у радянській партизанській бригаді ім. С. Лазо. З 10 XI 1943 – у радянському 202-му пп. З 14 IV 1944 до 1 III 1945 – у самостійній автомобільній колоні 1-ої бк (ВП). З 30 VII 1945 – заступник командира в політичних справах конвойної роти ВВБ Катовиці. З 10 X 1945 – політично-виховний інструктор у ВВБ Катовиці. З 1 XI 1945 – політично-виховний інструктор у ВВБ Ольштин. З 13 XI 1947 – заст. командира з політ. питань 14-го полку КВБ. З 23 IX 1948 переведений до старшинського резерву. З 22 XI 1948 – старший інструктор відділу виховання кадрів у 1-ій бригаді КВБ. З 20 XII 1948 – інструктор у справах роботи серед молоді в політичному управлінні КВБ. З 10 VII до 30 XII 1949 – інспектор політично-виховного відділу ОГ «Ц» у справах СПМ у політичному управлінні КВБ. У поданні на відзначення «Хрестом хоробрих» від 21 IX 1947 читаємо: «[...] заступник командира оперативної підгрупи «Л» капітан Дяконов, як представник підгрупи, брав активну участь в операції проти «Стяга». 17.09.[19]47 р. капітан Дяконов, будучи свідком ліквідації криївки «Стяга», під час бандитського обстрілу на замінованій території проявив особисту відвагу, чим підбадьорив старшин і солдатів, жоден із яких не покинув свого місця [...]». З 30 XII 1949 до 10 I 1950 – начальник секції інспекції охорони в 7-му полку КВБ. З 13 I 1950 до 7 V 1951 – у військовому інспектораті охорони 1-ї бригади КВБ. З 1 XI 1954 – інспектор у 1-ій бригаді КВБ. З 1 XI 1953 – в інспектораті охорони КВБ. З 1 XI 1956 – в комітеті в справах «Польського радіо». З 1 II 1959 до 5 VII 1961 – в. о. начальника військового інспектора охорони промисловості МВС. Потім – у резерві. *(AIHП, 2174/5992).*

wskazówek i pomagając przy wypełnianiu zadań bojowych. Natychmiastowa interwencja z ich strony usuwała trudności w zaopatrzeniu wojska.

Na miejscu poznawano oficera, podoficera i szeregowca w jego pracy, umożliwiając dokładne zapoznanie się z jego walorami osobistymi. Wynikiem tych obserwacji jest przesłanie około 60 wniosków odznaczeniowych dla wyróżniających się żołnierzy.

Operacja „Stiahowska" dała możliwość aparatowi pol[ityczno]-wych[owawczemu] zastosować pracę pol[ityczno]-wych[owawczą] w warunkach operacyjnych i wykorzystać doświadczenie w następnych operacjach.

Sztab grupy „L" udzielił maksimum uwagi operacji „Stiahowskiej". D[owód]-ca Podgrupy, mjr Puteczny, zastosował cały szereg nowych metod operacyjnych (opisanych powyżej) w walkach z bandami UPA. Jako d[owód]ca potrafił tchnąć ducha w chwilach, kiedy niektórzy oficerowie zwątpili [w] pomyślne rezultaty. Wiele uwagi zwracał na troskę o byt żołnierza, jego wyżywienie i umundurowanie w terenie oraz pracę polityczną w grupie operacyjnej.

Umiejętne opracowanie rozkazów bojowych i całkowite zrozumienie decyzji d[owód]cy ze strony szefa sztabu, kpt. Orwicza, ułatwiło oficerom wykonanie zadań bojowych.

Odpowiednie i słuszne pociągnięcia przy zmianie sytuacji w rejonie zasięgu operacyjnego, nie marnotrawiły sił i czasu dla wykonania zadania bojowego.

[Z] punktów zaopatrzenia do kuchni polowych w terenie przybywały maszyny z prowiantem, skąd gorąca kawa i obiady roznoszone były w termosach na placówki.

Należy przyznać, że praca Kwatermistrzostwa, a w pierwszym rzędzie kwatermistrzów ba[tali]onów (specjalnie kwatermistrza 25. Ba[tali]onu Spec[jalnego]), kulała. Było to wynikiem braku zrozumienia i niepoważnego ustosunkowania do nałożonych na nich obowiązków.

W innych wypadkach (opieszałość p.o. oficera żywnościowego ppor. Oleksiaka) tłumaczyć można brakiem doświadczenia (ppor. Oleksiak został ukarany pięciodniowym aresztem domowym przez d[owód]cę Podgrupy). Brak sprawnego transportu samochodowego, jak również nieregularne i nieterminowe przesyłanie produktów przez bazę zaopatrzenia WBW Rzeszów, Kwatermistrzostwo Korpusu, niejednokrotnie hamowały normalny tok pracy k[watermistrzos]twa i regularne dostarczanie produktów do rejonu działań. Tym niemniej d[owódz]-two podgrupy dołożyło maksimum starań, aby przerwy te były jak najkrótsze.

---

zca dcy Podgrupy Operac[yjnej] „L" jako przedstawiciel Podgrupy brał przez cały czas [udział w] operacji przeciwko »Stiahowi«. Dnia 17.09.[19]47 kpt. Diakonow, będąc przy burzeniu i likwidacji bunkra »Stiaha« osobistą odwagą wykazaną podczas obstrzału bandyckiego na terenie podminowanym przykładem swoim podciągnął oficerów i żołnierzy, z których żaden nie opuścił stanowiska [...]"; od 30 XII 1949 do 10 I 1950 szef Sekcji Insp. Szkoln. Insp. Ochrony w 7. pułku KBW; od 13 I 1950 do 7 V 1951 Woj. Inspektor Ochrony w 1. Brygadzie KBW; od 1 XI 1954 Inspektor Ochrony WIO w 1. Brygadzie KBW; od 1 XI 1953 szef M i WIO w Inspektoracie Ochrony KBW; od 1 XI 1956 do 31 I 1959 w Komitecie ds. Radiofonii „Polskie Radio"; od 1 II 1959 do 5 VII 1961 po. szefa Wojskowego Inspektoratu Ochrpny Przemysłu MSW; przeniesiony do rezerwy. AIPN 2174/5992.

[3] пунктів забезпечення до польових кухонь у терені машинами підвозився провіант, а звідти гарячу каву та обіди в термосах розносили по постах.

Слід визнати, що робота квартирмейстерства, насамперед квартирмейстерів батальйонів (особливо квартирмейстера 25 спец[іального] батальйону), кульгала. Це відбувалося внаслідок недостатнього розуміння ними та несерйозного ставлення до своїх обов'язків.

У інших випадках (повільність в. о. старшини зі забезпечення продовольством підпоручника Олексяка) можна пояснювати браком досвіду (к[омандир] підгрупи покарав підпоручника Олексяка 5-денним домашнім арештом). Відсутність справного автотранспорту, а також нерегулярне та неспішне пересилання продуктів базою забезпечення Ряшівського ВВБ до квартирмейстерства корпусу неодноразово гальмували нормальний перебіг роботи к[вартирмейстерства] та затримували надходження продуктів до району дій. Проте к[омандув]ання підгрупи доклало максимуму зусиль, аби ці затримки були якомога коротшими.

У кожного солдата був індивідуальний пакет для перев'язки. За станом здоров'я солдатів на місці стежили лікарі.

Допомога лікарів дуже знадобилася солдатові, який після ліквідації «Стяга» витягував із його задимленої криївки цінні документи та матеріали.

Загалом під час операції солдати на стан свого здоров'я не скаржилися.

Впродовж згаданої операції працювало 3 радіостанції: 2 РБМ, одна 13-Р (в терені), одна радіостанція РСБ (там, де розташовувалася підгрупа «Любачів»).

Р[адіо]станції працювали задовільно, зв'язок не переривався.

Закладено три телефонні лінії на відрізках: Горинець – Верхрата, Верхрата – Монастир, Монастир – передові пости за кільцем оточення. Загальна довжина прокладеного кабелю: 21 км. Також зв'язок забезпечували гінці-вершники та піші кур'єри. Він діяв на рівнях: рота – взвод – відділення – стріл[ець].

Треба згадати й про ту неоціненну допомогу, яку надали такі учасники операції як резервісти командира оперативної підгрупи «Л». Вирізняючись неабиякою мобільністю, ці два взводи кавалерії забезпечили швидкий зв'язок зі всіма підвідділами, що брали участь у операції.

За тих реалій, які згадані вище, програму з бойової підготовки штабу КВБ виконати було нереально. Також її не можна було реалізувати протягом операцій підгрупи «Л», тісно пов'язаних із веденням бойових дій.

Насамперед кожен солдат вивчає, як правильно здійснювати заготовельні операції, стріляти, прочісувати ліс і терени в місцях перебування від[ділення] й взводів. А ще поглиблює свої знання з топографії, дізнається, коли облаштовуються засідки, як організовується розвідка місцевостей, що заселені та незаселені. Він вчиться ходити по слідах, ознайомлюється з методами дій банд УПА і тим, як потрібно з ним[и] боротися. Знає, як шукати

Każdy z żołnierzy posiadał opatrunek osobisty, lekarze na miejscu czuwali nad stanem zdrowia żołnierzy.

Szczególnie pomoc lekarska okazała się potrzebna dla żołnierza podczas wyciągania z zadymionego bunkra cennych dokumentów i materiałów po likwidacji „Stiaha".

Na ogół w czasie operacji stan zdrowia żołnierzy nie szwankował.

W okresie wymienionej operacji pracowały 3 radiostacje: 2 RBM i jedna R-13 w terenie, a 1 radiostacja RSB w miejscu postoju podgrupy „Lubaczów".

R[adio]stacje pracowały zadowalająco, przerw w łączności nie było.

Założono trzy linie telefoniczne: na trasach Horyniec – Werchrata, Werchrata – Monasterz oraz Monasterz – placówki okrążenia, o ogólnej długości 21 km instalacji przewodowej. Wykorzystano również łączność za pomocą gońców konnych i pieszych na szczeblach: kompania – pluton – drużyna – strzel[ec].

Podkreślić należy, że użyte w działaniach dwa plutony kawalerii oddały nieocenione usługi jako odwody dowódcy podgrupy operacyjnej „L", przez swą lotność i możliwość utrzymania szybkiej łączności ze wszystkimi pododdziałami, biorącymi udział w tej akcji.

Program Wyszkolenia Bojowego Sztabu KBW nie mógł być zrealizowany w warunkach powyższych, jak również nie daje się zrealizować w toku operacji przeprowadzanych przez podgrupę „L" i ściśle jest związany z działaniami bojowymi.

Przede wszystkim żołnierz szkoli się w marszach ubezpieczony[ch], ostrym strzelaniu, penetrowaniu lasów i terenów w linii dru[żyn] i plutonów. Pogłębia wiadomości z topografii, w wystawianiu zasadzek oraz w działalności zwiadowczo-operacyjnej w miejscowościach zamieszkałych i niezamieszkałych. Uczy się chodzić po śladach, poznaje metody działań band UPA i sposoby walki z nim[i]. Nauczył się szukać i odnajdywać bunkry i meliny bandytów oraz przyjmować własn[e] decyzje w koniecznych momentach.

Oficerowie na niższych szczeblach dowodzenia potrafili wywiązać się ze swych odpowiedzialnych obowiązków d[owód]cy.

Warunki całkowicie frontowe umożliwiały młodszym oficerom i podoficerom zapoznanie się ze służbą polową i nabycie doświadczenia w walkach z bandami UPA oraz praktyczne stosowanie znajomości sztuki wojennej.

Przejrzyjmy teraz sylwetki żołnierzy podgrupy „Lubaczów", którzy szczególnie wyróżnili się w walce z bandami ukraińskimi.

Wszyscy bohaterzy to synowie chłopów i robotników. Niejeden z nich bił faszystów niemieckich, teraz wszyscy walczą od wielu miesięcy z faszystami ukraińskimi. Walka, jaką toczą z podziemiem, jest walką o ziemię rodzinną, warsztaty pracy dla żołnierza, jego rodziny i wszystkich Polaków. Bandy faszystowskie, czy to NSZ, WiN czy też UPA, wszystkie one czują nienawiść do chłopów i robotników – do ludzi pracy, którzy wyrwali władzę ich poplecznikom: kapitalistom i obszarnikom. Faszyści mordują działaczy demokratycznych, palą ich domostwa i rabują.

та знаходити бандитські криївки й гнізда, вміє приймати рішення тоді, коли це потрібно.

Старшини нижчих керівних щаблів зі своїми відповідальними обов'язками к[омандир]ів справилися.

Завдяки фронтовій обстановці молодші старшини та підстаршини побачили на власні очі, як йде польова служба, набули досвіду в боротьбі з бандами УПА та застосовували знання з військового мистецтва на практиці.

Тепер згадаємо тих солдатів підгрупи «Любачів», які особливо відзначилися в знищенні українських банд.

Всі герої – це сини селян і робітників. Чимало їх раніше били німецьких фашистів, а тепер усі багато місяців поспіль воюють з українськими фашистами. Боротьба, яку ведуть з підпіллям, є боротьбою за рідну землю, робочі місця для солдата, його сім'ї й усіх поляків. Фашистські банди, чи це НЗС, чи ВіН, чи УПА, всі вони ставляться з ненавистю до селян і робітників – тих людей праці, які вирвали владу у їхніх поплічників: капіталістів і поміщиків. Фашисти мучать демократів, палять їхні домівки та грабують.

Солдат КВБ захищає народ як хороший син селянина та робітника, він воює з бандами й воюватиме з ними далі, допоки вони не будуть повністю ліквідовані.

Одним із перших солдатів спричинився до ліквідації «Стяга» Мечислав Книз. Він разом із Мєрнецьким Яном спіймав двох бандитів у горасцькому лісі.

Книз – син залізничника. Народився у Варшаві 18 VIII 1925 р. Під час Варшавського повстання брав участь у боротьбі проти фашистських окупантів. Воював відважно, навіть знищив три німецькі автомашини. Після повстання був схоплений німцями і вивезений на примусові роботи. Працював робітником на залізниці. Після визволення опинився в англійській окупаційній зоні. Звідти повернувся на Батьківщину в 1945 р. До призову в армію працював сторожем у міністерстві торгівлі. Книз, як учасник ВВБ Бидґощ, приймав участь у ліквідації банди НЗС «Лупашки». Потім в Прикарпатті знову боровся з бандами українських фашистів. Наразі Книз воює в лавах підгрупи «Любачів» й своєю мужністю та героїзмом подає своїм колегам приклад того, як можна стати ідеальним солдатом.

Далі давайте приглянемося до постаті Яна Мєрнецького, який спільно з Книзем спіймав двох фашистських бандитів зі зброєю.

Мєрнецький – син шевця. Нар[одив]ся 18 VI 1935 [!] р. в Ястшембі Радомського пов[іту]. До 1939 р[оку] навчався в школі. Вивезений німецькими окупантами на сільськогосподарські роботи. Після визволення повернувся на Батьківщину. Трудиться робітником залізничних майстерень.

З серпня 1946 р. служить в ВВБ Ольштин. Він брав активну участь і відзначився під час ліквідації банд у Сяноцькому пов[іті] Прикарпаття. Впродовж операції перебував у о[перативній] г[рупі] «Л». Своєю поведінкою він подав приклад того, як потрібно воювати з бандами.

Żołnierz KBW, który stoi na straży ludu, jako dobry syn chłopa i robotnika, walczy z bandami i walczyć będzie, aż do ich zupełnej likwidacji.

Jednym z pierwszych żołnierzy, którzy przyczynili się do likwidacji „Stiaha" jest ułan Knyz Mieczysław, który wspólnie z ułanem Mierneckim Janem schwytali dwóch bandytów w lesie gorajeckim.

Knyz, syn pracownika kolejowego, urodził się w Warszawie 18.08.1925 r. W czasie powstania warszawskiego brał udział w walce przeciw faszystowskiemu okupantowi i wyróżnił się osobistą odwagą w tej walce, niszcząc trzy auta niemieckie. Po powstaniu został schwytany przez Niemców i wywieziony na roboty, gdzie zatrudniono go jako robotnika kolejowego. Po wyzwoleniu znalazł się w angielskiej strefie okupacyjnej, skąd w 1945 r. wraca do kraju i pracuje do chwili powołania do wojska jako strażnik Centrali Handlowej. Ułan Knyz na terenie WBW Bydgoszcz brał czynny udział w likwidacji bandy NSZ „Łupaszki", następnie na Podkarpaciu bił się znów z bandami faszystów ukraińskich, a obecnie ułan Knyz, walcząc w szeregach podgrupy „Lubaczów", swoim męstwem i bohaterstwem wskazuje swym kolegom drogę do ideałów żołnierza.

Z kolei przyjrzyjmy się sylwetce ułana Mierneckiego Jana, który wspólnie z uł[anem] Knyzem schwytał dwóch faszystowskich bandytów z bronią.

Uł[an] Miernecki, syn szewca, ur[odził] się 18.06.1935 [!] r. w Jastrzębiu, pow[iat] Radom. Do r[oku] 1939 uczęszczał do szkoły. Wywieziony przez okupanta niemieckiego na roboty rolne, zaraz po wyzwoleniu wraca do kraju i jako robotnik pracuje w warsztatach kolejowych.

Od sierpnia 1946 r. pełni służbę w WBW Olsztyn. Brał czynny udział i wyróżnił się przy likwidacji band na Podkarpaciu w pow[iecie] sanockim. Będąc na operacji w g[rupie] o[peracyjnej] „L" swym postępowaniem daje przykład, jak należy walczyć z bandami.

W akcji „Stiahowskiej" wyróżnili się poza tym:

Strz[elec] Gorecki Stanisław, ur. we wsi Miejsce, woj[ewództwo] krakowskie. W czasie okupacji został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec, po wyzwoleniu wraca do kraju, gdzie pracuje na roli aż do czasu powołania go do KBW.

Pełniąc służbę w KBW Szczecin kilkakrotnie otrzymuje pochwały za sumienne wypełnianie swych obowiązków żołnierskich. W dniu 6.01.1947 r. strz[elec] Gorecki napadnięty został przez bandytów w czasie, gdy pełnił służbę przy ochronie więzienia.

Pomimo odniesionej rany strz[elec] Gorecki wytrwał na posterunku, udaremniając bandytom wypuszczenie więźniów.

Obecnie, przebywając na operacji p[rzeciw]ko bandytom UPA, daje dobry przykład kolegom przez osobistą odwagę w likwidacji band.

Strz[elec] Juda Stanisław, ur. 11.02.1927 r. w m[iejscowości] Sośniczany, pow[iat] Sandomierz, jako syn drobnego rolnika.

Po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej strz[elec] Juda pierwsze swe kroki stawia w PUBP Sandomierz, szkoli się w akcjach bojowych przeciw bandytom faszystowskim NSZ, WiN i w 1946 r. wstępuje ochotniczo do KBW.

Крім цього, в «стягівській» акції відзначилися такі люди.

Стр[ілець] Ґорецький Станіслав. Нар[одився] у селі Мєйсце Краківського воєв[одства]. Під час окупації був вивезений на примусові роботи до Німеччини. Після визволення повернувся на Батьківщину й до моменту призову в КВБ працював у селі.

Під час служби в КВБ Щецин кілька разів отримував подяку за сумлінне виконання своїх солдатських обов'язків. 6.01.1947 р., коли стр[ілець] Ґорецький служив охоронцем в'язниці, на [нього] напали бандити.

Хоча бандити стр[ільця] Горецького поранили, він свій пост не покинув і таким чином зірвав їхню спробу випустити в'язнів.

Тепер він бере участь в операції пр[оти] бандитів УПА й своєю відвагою подає колегам хороший приклад того, як потрібно знищувати банди.

Стр[ілець] Юда Станіслав. Нар[одився] 11.02.1927 р. у селі Сосничани Сандомирського пов[іту], син незаможного селянина.

Після визволення від німецької окупації стр[ілець] Юда розпочинає працювати в Сандомирському ПУГБ, набуває досвіду в бойових акціях проти фашистських бандитів НЗС, ВіН, а відтак у 1946 р. добровільно вступає до КВБ.

Після мобілізації пройшов перепідготовку і знову був залучений до участі в операціях. Під час жнив відзначився відважним вчинком: не дав бандерівцям підпалити скирти збіжжя у Вилеві, що б[іля] Сіняви.

Стр[ілець] Сковрон Мечислав. Помічник слюсаря. Впродовж усього періоду окупації зазнавав німецьких переслідувань. Фашистські окупанти вбили його батька. Стр[ілець] Сковрон був серед перших солдатів, ко-

трі підповзли до криївки «Стяга». Попри те, що вибухнула міна й бандити стріляли, він встояв на своєму посту аж до того моменту, поки «Стяга» не ліквідували.

Стр[ілець] Сковрон – енергійний і товариський солдат, користується авторитетом серед к[оманди]рів і колег по службі.

Стр[ілець] Шатковський Євген. Нар[одив]ся в селі Малому Шульську[13] Лодзького воєв[одства]. В роки окупації був вивезений до Німеччини на примусові роботи. У [19]45 р. повернувся на Батьківщину. Вступив до ПРП, де вирізнявся активністю й енергійною участю в громадській діяльності. В 1946 р. призваний до КВБ у Щецині. Боровся проти фашистських банд у період референдуму, під час виборів. Тепер бере участь у ліквідації банд УПА.

Стр[ілець] Ґапінський Владислав. Нар[одився] 7.02.1925 р. у Добєславицях Іновроцлавського пов[іту]. Під час окупації – сільський робітник. Мобілізований до ВВБ Ряшів у 1946 р. Як тільки відбув мобілізаційну перепідготовку, почав боротьбу з фашистськими бандитами НЗС і ВіН. Після вбивства генерала Свєрчевського брав участь у ліквідації банд УПА в Ліському та Сяноцькому пов[ітах]. Він – один із тих, кому належить ключова роль у наведенні порядку в Любачівському пов[іті].

---

[12] Ймовірно: Шубськ Малий.

Po ukończeniu przeszkolenia rekruckiego znów bierze udział w operacjach. W czasie akcji żniwno-omłotowej wyróżnił się osobistą odwagą, udaremniając banderowcom spalenie stert zboża w okolicy Wylewa k[oło] Sieniawy.

Strz[elec] Skowron Mieczysław jako pomocnik ślusarski przez cały okres okupacji był prześladowany przez Niemców. Ojciec jego nie żyje, zamordowany przez faszystowskich okupantów. Strz[elec] Skowron jako jeden z pierwszych żołnierzy podczołgał się do bunkra „Stiaha" i, mimo wybuchu miny i obstrzału ze strony bandytów, wytrwał na swoim posterunku aż do zupełnej likwidacji „Stiaha".

Strz[elec] Skowron jest żołnierzem energicznym i koleżeńskim, bardzo lubianym przez swych d[owód]ców i kolegów.

Strz[elec] Szatkowski Eugeniusz, ur[odził] się we wsi Szulsk Mały[12], woj[ewództwo] łódzkie. W czasie okupacji zostaje wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec. W [19]45 r. powraca do kraju, wstępuje do PPR, wyróżniając się aktywnością i zamiłowaniem do pracy społecznej. W 1946 r. powołany zostaje do WBW Szczecin. Bierze udział w walkach z bandami faszystowskimi w okresie referendum, w czasie wyborów, obecnie bierze udział w likwidacji band UPA.

Strz[elec] Gapiński Władysław, ur. dnia 7.02.1925 r. w Dobiesławicach, pow[iat] Inowrocław. W czasie okupacji pracował na roli jako robotnik. Zmobilizowany do WBW Rzeszów w 1946 r., zaraz po przeszkoleniu rekruckim, bierze udział w walkach z faszystowskimi bandytami NSZ i WiN. Po zabójstwie gen. broni śp. Świerczewskiego brał udział w likwidacji band UPA w pow[iecie] Lesko i Sanok, obecnie jako jeden z pierwszych przyczynił się w dużym stopniu do zaprowadzenia ładu w pow[iecie] Lubaczów.

Strz[elec] Żak Karol, syn małorolnego chłopa, ur[odził] się 8.11.1924 r. Zaraz po wyzwoleniu kraju zmobilizowany do KBW.

Cały okres pobytu jego w szeregach WBW Rzeszów to jeden szlak uciążliwych walk z podziemiem polskiego i ukraińskiego pochodzenia. W czasie przeszło dwuletniego okresu pobytu w terenie strz[elec] Żak nabrał dużo doświadczenia zwiadowczo-operacyjnego i bardzo chętnie udziela rad i wskazówek młodym szeregowcom, sam świecąc przykładem całkowitego oddania i poświęcenia się w służbie dla Nowej Demokratycznej Polski Ludowej.

Strz[elec] Wójcikowski Zygmunt to syn robotnika z Radomia, sam również robotnik, świadomy obywatel, członek PPR, na pierwszy zew odrodzonego Wojska Polskiego wstępuje do KBW. Bierze udział w walkach z reakcyjnym podziemiem w woj[ewództwie] warszawskim i w woj[ewództwie] rzeszowskim. Jeden z najlepszych erkaemistów – opanowany i spokojny, potrafił kilkakrotnie przyczynić się do likwidacji band. Ostatnio w rej[onie] Gorajec ze swojego erkaemu zabija banderowca ps. „Hora" i zdobywa 1 kbk.

Strz[elec] Matuszczak Jan, ur. 8.05.1924 r. w m[iejscowości] Stary Gołębin[1], pow[iat] Kościan. Syn robotnika, od najmłodszych lat musiał pracować, żeby

---

[1] *Było:* Głebien Stary.

[12] Właśc.: Szubsk Mały.

Стр[ілець] Жак Кароль. Син малоземельного селянина. Нар[одив]ся 8.11.1924 р. Одразу після визволення країни був мобілізований до КВБ.

Увесь час його перебування в лавах ВВБ Ряшів позначився виснажливою боротьбою з польським та українським підпіллям. За більш ніж дворічний період перебування в терені стр[ілець] Жак набув значного досвіду у веденні розвідки й оперативної роботи. Тож нині він із задоволенням ділиться ним з молодими рядовими. До того ж, він подає особистий приклад повної віддачі й жертовності в справі служіння Новій Демократичній Народній Польщі.

Стр[ілець] Вуйціковський Зиґмунд. Син робітника з Радома, робітник, свідомий громадянин, член ПРП. [Відгукнувшись] на перший заклик відродженого Війська Польського, вступає до КВБ. Бере участь у боротьбі з реакційним підпіллям у Варшавському та Ряшівському воєв[одствах]. Один з найкращих стрільців – холоднокровний і спокійний. Кілька разів допомагав у ліквідації банд. Нещодавно в рай[оні] Горайця зі свого ручного кулемета вбив бандерівця «Гору» й здобув 1 малокаліберну гвинтівку.

Стр[ілець] Матущак Ян. Нар[одився] 8.05.1924 р. у селі Старий Голубин[н] Косцянського пов[іту]. Син робітника. Змалку мусив працювати, щоб допомагати батькові утримувати велику сім'ю. За першим закликом з'явився у Косцянський РВК і мобілізувався до КВБ. Його мрії реалізувалися: отримав у руки гвинтівку й став до справи відбудови Нової Справедливої Польщі, такої Польщі, яка була б країною людей праці – селян і робітників. Стр[ілець] Матущак за власним бажанням брав участь у численних операціях 1946–1947 років.

А тепер стисло охарактеризуємо постаті підстаршин, які під час проведення операції проти «Стяга» пильнували разом із рядовими, щоб наказ командування був чітко виконаний.

Капрал Свйонтковський Станіслав. Живе у Варшаві. Походить із робітничої сім'ї, сам також робітник, член ПРП. У грудні 1945 р. був призваний до Ряшівського ВВБ. Під час служби навчався у підстаршинській школі, що в Щитні. Після її закінчення очолив відділення. Впродовж операції зарекомендував себе як хоробрий і дисциплінований підстаршина. Часто проявляє ініціативу: одного разу погнався за бандитом, самотужки захопив його і доставив у місце розташування свого підвідділу. Наразі він воює з фашистськими бандами УПА, усвідомлюючи, що таким чином забезпечує спокій і безпеку в країні.

Кап[рал] Одм'ян. Син малоземельного селянина. Тепер, завдяки аграрній реформі, його батько володіє 7-ма гектарами землі. В роки окупації був змушений працювати на німців у полі. Після визволення країни вступає до ПРП. У 1946 р. призваний на почесну службу в КВБ. Під час перебування в ВВБ Щецин вирішив вступити до підстаршинської школи у Щитні. Звідти, [у] зван[-ні] капрала, повертається до своєї частини на посаду к[омандир]а відділення.

[н] *Було:* Ґлебєн Старий.

pomóc ojcu w utrzymaniu licznej rodziny. Po pierwszym wezwaniu zgłasza się do RKU Kościan i zmobilizowany zostaje do KBW. Marzenia jego spełniły się: dostanie karabin do rąk i stanie do dzieła odbudowy Nowej Sprawiedliwej Polski, Polski dla ludzi pracy – dla chłopów i robotników. Strz[elec] Matuszczak zgłasza się ochotniczo i bierze udział w licznych operacjach w latach 1946–1947.

Przejrzyjmy teraz pokrótce sylwetki podoficerów, którzy w okresie operacji na „Stiaha" razem z szeregowcami czuwali, aby rozkaz d[owód]cy był po żołniersku wypełniony.

Kpr. Świątkowski Stanisław, zam[ieszkały] w Warszawie, pochodzi z rodziny robotniczej, sam również robotnik, jest członkiem PPR. W grudniu 1945 r. powołany został do WBW Rzeszów. Podczas służby ukończył Szkołę Podoficerską w Szczytnie i po powrocie ze szkoły objął funkcję drużynowego. W czasie operacji okazał się podoficerem odważnym i zdyscyplinowanym. Posiada dużo własnej inicjatywy: w przedsięwziętym pościgu za bandytą potrafił ująć go i doprowadzić do m[iejsca] p[ostoju] swego pododdziału. Obecnie walczy z faszystowskimi bandami UPA, wiedząc, że w ten sposób zapewni spokój i bezpieczeństwo w kraju.

Kpr. Odmian jest synem małorolnego chłopa. Obecnie dzięki reformie rolnej ojciec jego posiada siedmiohektarowe gospodarstwo rolne. W czasie okupacji był zmuszony pracować u Niemców na roli. Po wyzwoleniu kraju wstępuje do PPR. W 1946 r. zostaje powołany do zaszczytnej służby w KBW. Pełniąc służbę w WBW Szczecin, zgłasza się ochotniczo na szkołę podoficerską do Szczytna, skąd powraca do swojej jednostki [w] stop[niu] kaprala na stanowisko d[owód]cy drużyny. Wykazał dużo chęci i zdolności w pracy, za co otrzymał trzy pochwały od d[owód]cy WBW. Obecnie na operacjach wyróżnił się umiejętnością dowodzenia i odwagą jako jeden z najlepszych i najdzielniejszych podoficerów.

Kpr. Majda Jan, poznaniak, pochodzi z rodziny robotniczej i jako robotnik pracował w czasie okupacji niemieckiej i po wyzwoleniu, do czasu powołania go do służby w KBW. Po ukończeniu szkoły podoficerskiej w Szczytnie przydzielony został do WBW Rzeszów. W czasie operacji wykazał, że jest podoficerem zdyscyplinowanym, śmiałym i odważnym. W czasie walki osobistym poświęceniem się dawał dobry przykład i umiał zorganizować drużynę i poprowadzić naprzód, pomimo silnego ognia ze strony broniących się bandytów. Kpr. Majda to wzór prawdziwego żołnierza obrońcy Demokracji Ludowej.

Kpr. Kszeszowiak Stanisław, ur. 13.12.1925 r. we wsi Jordano, pow[iat] Myślnica[13]. Po ukończeniu szkoły powszechnej rozpoczął naukę w gimnazjum. Wybuch wojny w 1939 r. zmusił go do przerwania nauki. Jako syn robotnika kolejowego w okresie okupacji pracował na kolei. W 1946 r. zmobilizowany został do służby wojskowej. Ukończył szkołę podoficerską, skąd przydzielony został w stopniu kaprala jako drużynowy do WBW Rzeszów. Brał udział w walkach z bandami NSZ, WiN i UPA.

Oto sylwetki kilku oficerów biorących bezpośredni udział i organizujących operację „Stiahowską".

[13] Prawdopodobnie Jordanów w pow. myślenickim.

В роботі проявив себе енергійним і здібним, за що отримав три подяки від к[омандува]ча ВВБ. У операціях зазвичай проявляв себе вмілим та відважним командиром, один із найкращих й найвідважніших серед підстаршин.

Кап[рал] Майда Ян, із Познані. Народився в сім'ї робітників. Під час німецької окупації, після визволення й аж до моменту призову на службу в КВБ працював робітником. Після закінчення підстаршинської школи в Щитні був направлений до Ряшівського ВВБ. У операціях, які проводилися, зарекомендував себе дисциплінованим, сміливим і хоробрим підстаршиною. Під час війни подавав добрий приклад своєю жертовністю. Вмів організувати відділення й повести його вперед навіть під кулями бандитів. Капрал Майда – це зразок справжнього солдата та захисника народної демократії.

Капрал Кшешов'як Станіслав. Нар[одився] 13.12.1925 р. у селі Йордано Мисльницького пов[іту][13]. Після закінчення початкової школи вступив до гімназії. Через те, що в 1939 р. почалася війна, мусив припинити навчання. Оскільки був сином залізничника, в період окупації працював на залізниці. 1946-го мобілізований на військову службу. Після закінчення підстаршинської школи в званні капрала призначений командиром відділення ВВБ у Ряшеві. Брав участь у боротьбі з бандами НЗС, ВіН і УПА.

Далі – відомості про кількох старшин, які організували «стягівську» операцію й брали в ній безпосередню участь.

Пор[учник] Світа Ян. Нар[одився] 27.12.1922 в Кам'янці Білгорайського пов[іту]. Син селянина, котрий володів 3-ма гектарами землі. Закінчив початкову школу та 1 клас гімн[азії] (1939 р.). У роки німецької окупації перебував у підпіллі. Згодом, із 1941 р., був у партизанах: від 1943 – в Народній гвардії, потім – у Народній армії. Приймав участь у ліквідації повітового гестапо в Янові Любл[інському], знищенні чотирьох автомашин німецької жандармерії на шосе Янів Люблінський–Улянів.

Після того, як німці відступали з Люблінського [повіту], займається диверсійною діяльністю в їхньому тилу – мінує залізничні колії неподалік Красника.

Коли Польщу було визволено від німецького ярма, вступив на військову службу. Служить у штурмовому батальйоні Свидника б[іля] Любліна. Потім закінчує старшинську школу в Ясткові, а в січні 1945 р., уже як хорунжий, повертається до операт[ивного] батальйону в Замості. Далі переведений до Кракова, а потім у Кельце, де виконує обов'язки розвідувально-слідчого старшини.

Нагороджений багатьма бойовими відзнаками за мужність та відвагу, проявлені в боротьбі з бандами НЗС і ВіН, особливо під час проведення референдуму й виборів у Келецькому воєв[одстві].

Ліквідував банду в околицях Радома (знищив 4-х бандитів і стільки ж взяв у полон). Хоробрий і енергійний старшина, який може слугувати гарним прикладом для інших старшин.

---

[13] Ймовірно Йорданів у Мисленицькому пов.

Por. Świta Jan, ur. 27.12.1922 w Kamionce, pow[iat] Biłgoraj. Jest synem chłopa, właściciela trzyhektarowego gospodarstwa roln[ego]. Po ukończeniu szkoły powszechnej i pierwszej klasy gimn[azjum] w roku 1939 podczas okupacji niemieckiej należał do konspiracyjnego związku, a następnie od 1941 r. do partyzantki; od 1943 jest w GL, a następnie w AL. Bierze udział w likwidacji powiatowego gestapo w Janowie Lub[elskim] oraz w zniszczeniu czterech aut żandarmerii niemieckiej na szosie Janów Lubelski – Ulanów.

W czasie wycofywania się Niemców z terenów Lubelszczyzny bierze udział w robocie dywersyjnej na tyłach Niemców przy minowaniu torów kolejowych w rej[onie] Kraśnika.

Po oswobodzeniu Polski spod jarzma niemieckiego natychmiast wstępuje do wojska i pełni służbę w Ba[tali]onie Szturmowym w Świdniku k[oło] Lublina. Kończy następnie szkołę ofic[erską] w Jastkowie i w styczniu 1945 r. jako chorąży wraca do Ba[tali]onu Operac[yjnego] w Zamościu; przeniesiony do Krakowa, a następnie do Kielc, pełni obowiązki oficera wywiadowczo-śledczego.

Liczne odznaczenia bojowe otrzymał za męstwo i odwagę okazaną w walce z bandami NSZ i WiN, szczególnie w okresie referendum i wyborów w woj[ewództwie] Kielce.

Likwiduje bandę w okolicy Radomia, zabijając 4 i biorąc żywcem 4 bandytów do niewoli. Odważny i energiczny oficer, może służyć jako przykład dla innych oficerów.

Por. Bigaj Jerzy, urodz[ony] dnia 9.01.1925 r. w m[iejscowości] Kraków, Wola Duchacka. Stan cywilny – kawaler, bez zawodu, wykształ[cenie] ogólne – 2 kl[asy] gim[nazjum] mech[anicznego] w m[ieście] Kraków do 1940 r. Jeden rok Akademii Sztuk Pięknych [w] 1945 r., Kraków. Wykształ[cenie] wojskowe – Centrum Wyszk[olenia] KBW, CS MBP do 1945 r. w m[ieście] Łódź. Narodowość – Polak. Zmobilizowany przez RKU Kraków 20.04.194[...][u]. Udziału w wojnie z Niemcami nie brał. Odznaczenia posiada: dwa srebrne medale „Na Polu Chwały". Adres rodziny: Kraków, Wola Duchacka, [...].

Społeczne pochodzenie: ojciec – woźny woj[ewódzkiego] urzędu w Krakowie od 1925 r. do obecnej chwili.

Otoczenie rodzinne: posiada jednego brata i dwie siostry, brat, lat 16, uczęszcza do gimnazjum ogólnokształcącego; siostra, lat 23, pracuje w fabryce kabli, druga siostra, lat 17, uczęszcza do szkoły zawodowej; wszyscy zamieszkali przy rodzicach, Kraków – Wola Duchacka.

Krótkie wiadomości o przeszłości i krótki przebieg służby wojskowej: w roku 1938 kończy szkołę powszechną, następnie uczęszcza do gimnazjum mechanicznego do roku 194[...][u], z powodu działań wojennych i ciężkich warunków materialnych naukę przerywa, następnie pracuje w firmie „Auto-Motor" do 1942 r., dalej pracuje razem z ojcem jako malarz pokojowy. W roku 1944 wstępuje na Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie uczęszcza do 1945 r. W kwietniu 1945 r. ochotniczo wstępuje do W[ojsk] W[ewnętrznych], następnie zostaje

[u] *Ostatnia cyfra daty nieczytelna.*

Пор[учник] Біґай Єжи. Народ[ився] 9.01.1925 р. у Волі Духацькій (район Кракова). Сімейний стан: не одружений. Професії не має. Осв[іта]: 2 кл[аси] гімн[азії] у Кракові (до 1940 р.), один рік навчання в Академії образотворчого мистецтва (Краків, 1945 р.). Військова осв[іта]: навчальний центр КВБ, НЦ МГБ (Лодзь, до 1945 р.). Національність: поляк. Мобілізований Краківським РКУ 20 IV 194[...][o]. У війні з німцями участі не брав. Нагороджений двома срібними медалями «На полі Слави». Сім'я проживає за адерсою: Краків, район Воля Духацька, [...].

Батьки: батько (з 1925 р. дотепер працює кур'єром Краківського воєв[одського] управління).

Інші близькі родичі: один брат і дві сестри. 16-річний брат навчається в загальноосвітній гімназії. Одна з сестер, якій 23 роки, працює на фабриці з виробництва кабельної продукції. Друга, 17-річна сестра навчається в професійно-технічному училищі.

Всі троє проживають у батьківському домі в одному з районів Кракова – Волі Духацькій.

Стислі біографічні дані й відомості про проходження військової служби. В 1938 році закінчує початкову школу. Далі, до 194[...][o] року, відвідує гімназію. Воєнне лихоліття й важкі матеріальні умови змушують припинити навчання. Згодом, до 1942 р., трудиться в фірмі «Авто-двигун». Далі разом із батьком малярують. У 1944 році вступає до Академії образотворчого мистецтва в Кракові й там навчається до 1945 р. У квітні 1945-го вступає у В[нутрішні] в[ійська]. Потім був направлений до НЦ КВБ і НЦ МГБ в Лодзі. Школу закінчує 22.11.1945 р. у званні хорунжого.

В січні 1946 р. призначений старшиною інформації ВВБ у Вроцлаві. 24 травня 1947 р. підвищений у званні до поручника. За участь у ліквідації банди «Отто» в Нижній Сілезії 1946-го був нагороджений срібною медаллю «За заслуги на полі Слави», яку вручив ген[ерал] К[є]нєвич. У 1947 р. нагороджений срібною медаллю «За заслуги на полі Слави» повторно (за участь в ліквідації банд на території Нижньої Сілезії та виборах к[оманди]ра 4-го в[ійськового] о[кругу] генерал-полковника Поплавського[14]). З 24.07.1947 р. – на оперативній роботі в Ряшівському воєв[одстві]. 17.09.1947 р. бере участь у ліквідації «Стяга», відзначившись доблестю та жертовністю. Поданий до нагородження Хрестом хоробрих.

---

[o] *Остання цифра дати нерозбірлива.*

[14] Поплавський Станіслав (нар. 22 IV 1902, м. Вендичани б. Могилева Подільського – пом. 10 VIII 1973, Москва), збройний генерал, генерал-полковник (1955). З 1920 – у РСЧА; начальником роти 297-го пп 99-ої дп. 1930–1931 – к-р взводу 137-го пп 46-ої дп. 1933–1935 – к-р взводу, а згодом роти в офіцерському піхотному училищі в Харкові. Після закінчення Академії ім. Фрунзе: у 1938–1940 – викладач тактики в Академії, у 1940–1941 – начальник оперативного відділу штабу 162-ої дп, з липня до вересня 1941 – к-р 720-го пп 162-ої дп, з жовтня 1941 до січня 1942 – начальник штабу 363-ої дп, з 1942 до травня 1943 – начальник штабу 184-ої, 256-ої, 220-ої дп. З червня 1943 до вересня 1944 – командир 45-го кп (5-ої армії). У вересні 1944 направлений до ВП – командир 2-ої АВТ, згодом, з 19 XII 1944 до 10 IX 1945 – командир 1-ої АВТ. З 17 IX 1945 до 12 XI 1947 – командир Сілезького ВО. З 22 XI 1947 до 1 III 1950 – командир сухопутних

skierowany do CW KBW i do CS MBP w Łodzi. Szkołę kończy w stopniu chorążego dnia 22.11.1945 r.

W styczniu 1946 r. zostaje skierowany na stanowisko oficera informacji do WBW Wrocław. W roku 1947, 24 maja, awansuje do stopnia porucznika. W roku 1946 odznaczony „Srebrnym Medalem Zasłużonych Na Polu Chwały" przez gen. Ki[e]niewicza za udział w likwidacji bandy „Otto" na Dolnym Śląsku. W 1947 r. odznaczony ponownie „Srebrnym Medalem Zasłużonych Na Polu Chwały" za udział w likwidacji band na terenie Dolnego Śląska i wybory przez d[owód]cę O[kregu] W[ojskowego] – 4 gen. broni Popławskiego[14]. Od 24.07.1947 r. przebywa na operacji w woj[ewództwie] rzeszowskim. Dnia 17.09.1947 r. bierze udział w likwidacji „Stiaha", gdzie odznaczył się bohaterstwem i poświęceniem. Został podany do odznaczenia „Krzyżem Walecznych".

Jest to oficer energiczny, opanowany, zrozumiały, o stanowczym charakterze, koleżeński, jest pracownikiem wartościowym, o poglądach demokratycznych, w dyskusjach na tematy polityczne bierze aktywny udział, dając dowód dobrego wyrobienia politycznego. Dba o podniesienie poziomu Jedn[ostki], pomagając D[owódz]twu przy uzyskiwaniu wiadomości.

Por. Blachsztein Adam, ur. 11.12.1915 r. w Łodzi, kawaler, technik włókienniczy, 3 kl[asy] gim[nazjum] humanistycznego w r[oku] 1929 i Państwowa Szkoła Techniczno-Przemysłowa w 1933 r. w Łodzi. Narodowość – polska. Zmobilizowany przez RKU Gorki. Udziału w wojnie z Niemcami nie brał, posiada odznaczenia „Srebrny Krzyż i Brązowy[w] Krzyż Zasługi". Adres – WBW Lublin. Ojciec buchalter[x], pracował w firmach łódzkich. Rodzice zginęli w 1942 r.

Otoczenie rodzinne: posiada jednego brata – lekarz w arm[ii] sowieckiej w stopniu k[a]p[i]t[ana].

Krótkie wiadomości o przeszłości: [...][e] uzyskując w roku 1933 dyplom technika włókienniczego, pracuje w Łodzi. Między rokiem 1936 a 1938 bezrobotny. Od roku 1939 do końca roku 1944 na terenie Związku Radzieckiego pracuje w fabryce metalurgicznej. Członek Związku Patr[iotów] Polskich. W czerwcu 1943 r. zmobilizowany do p[ułku] saperów w Gorki. Od 1.01.1945 r. w Wojskach Wewn[ętrznych] w Lublinie. W KBW przechodzi kolejno szczeble pracy

---

[w] *Było:* bronzowy.

[x] *Było:* buhalter.

[14] Stanisław Popławski (ur. 22 IV 1902 w Wendyczanach k. Mohylowa Podolskiego, zm. 10 VIII 1973 w Moskwie), gen. broni, gen. armii (1955); od 1920 w Armii Czerwonej, m.in. jako szef kompanii w 297. pp 99. DP; w l. 1930–1931 dca plutonu 137. pp 46. DP; w l. 1933–1935 dca plutonu, następnie dca kompanii w Szkole Oficerów Piechoty w Charkowie; po ukończeniu Akademii im. Frunzego zajmował kolejno stanowiska: w l. 1938–1940 wykładowca taktyki w akademii; w l. 1940–1941 szef oddziału operacyjnego sztabu 162. DP; od lipca do września 1941 dca 720. pp 162. DP; od października 1941 do stycznia 1942 szef sztabu 363. DP; od 1942 do maja 1943 szef sztabu 184. DP, 256. DP, 220. DP; od czerwca 1943 do września 1944 dca 45. Korpusu Piechoty (5. Armii); we wrześniu 1944 skierowany do WP – dca 2. AWP, a następnie od 19 XII 1944 do 10 IX 1945 dca 1 AWP; od 17 IX 1945 do 12 XI 1947 dca Śląskiego OW; od 22 XI 1947 do 1 III 1950 dca wojsk lądowych WP; od 2 IV 1949 wiceminister obrony narodowej; od 1 III 1950 do listopada 1956 główny inspektor Wyszkolenia Bojowego; 20 XI 1956 powrócił do ZSRS, służył w Inspektoracie Wyszkolenia Bojowego armii sowieckiej; od 1963 w stanie spoczynku. M. Szczurowski, *op. cit.*, s. 102–103

Цей старшина – енергійний, холоднокровний, простий у поводженні, з рішучим характером, товариський. Цінний працівник, який має демократичні погляди, бере активну участь у дискусіях на політичні теми (це доводить, що добре орієнтується в політиці). Дбає про підвищення [загального] рівня свого підр[озділу]. Також допомагає к[оманд]уванню шукати ті чи інші відомості.

Пор[учник] Бляхштейн Адам. Нар[одився] 11.12.1915 р. у Лодзі. Не одружений. Технік текстильного виробництва. В 1929 р. закінчив 3 кл[аси] гуманітарної гімн[азії]. 1933 р. – випускник Державної технічно-промислової школи у Лодзі. Національність: поляк. Мобілізований Горьківським РКД. У війні з Німеччиною участі не брав. Нагороджений Срібним хрестом і Бронзовим[п] хрестом заслуги. Адреса: ВВБ Люблін. Батько: бухгалтер[п], працював у лодзьких фірмах. Батьки загинули в 1942 р.

Члени родини: має одного брата (лікар, капітан радянської армії).

Стислі відомості про минуле [Бляхштейна Адама]. [...][г] В 1933 році отримав диплом техніка текстильного виробництва, працював у Лодзі. У 1936 і 1938 роках – безробітний. Із 1939 до кінця 1944 – працівник одного з металургійних заводів Радянського Союзу. Член Спілки польських патр[іотів]. У червні 1943 р. мобілізований до саперного п[олку] в Горькому. З 1.01.1945 р. – у Вн[утрішніх] військах в Любліні. Далі успішно рухається кар'єрними сходинками в КВБ: з[аступн]ик к[омандир]а роти, п[олітично]-в[иховний] інстр[уктор] батальйону, п[олітично]-в[иховний] інстр[уктор] ВВБ, з[аступ]ник начальника від[ділу] з пол[ітично]-вих[овних] питань. У період служби в Люблінському воєв[одстві] бере участь в операціях проти банд НЗС і ВіН. Організатор заходів, пов'язаних із проведенням референдуму, виборчої й амністійної кампаній. Із 1.08.1947 перебуває в о[перативній] г[рупі] «Л» на посаді пол[ітично]-вих[овного] інстр[уктора]. Бере участь в операціях проти банд УПА. Організовує пол[ітично]-вих[овну] роботу в підвідділах. Багато уваги приділяє роботі з цивільним населенням.

Представлений до нагородження Хрестом хоробрих і срібною медаллю «На полі Слави».

Кап[ітан] Жак Фридерик[15], син Людвіги, народ[ився] 1.02.1917 р. у Кракові. Національність: поляк. Осв[іта]: 7 кл[асів] початк[ової] шк[оли], 3 кл[аси]

військ ВП. З 2 IV 1949 – заступник міністра національної оборони. З 1 III 1950 до листопада 1956 – головний інспектор із військового навчання. 20 XI 1956 повернувся до СРСР. З 1963 – на пенсії. *(Szczurowski M., Dowódcy Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943–1945. – Pruszków 1996. – S. 102–103).*

[п] *Було з орфографічною помилкою.*

[15] Жак Фридерик (нар. 1917), поручник (1946), капітан (1947). З 1947 – член ПРП. З 1 VII 1942, після того, як став добровольцем, навчався у поліцейській школі шуцманшафт батальйону № 202 (Коханівка біля Дембиці). З 16 II 1943 – співпрацював зі шуцманшафт батальйоном № 202, що знаходився в Крупках, Рожищі, Бистриці на Волині. З 22 VII 1943, після втечі з поліцейської частини, командував бригадою (6-им відділом) у районі Стара Гута на Волині. З 8 IV до 10 V 1944 – у 4-ій дп ВП. З 1 V 1944 – курсант і командир бригади у самостійному штурмовому батальйоні ВП. Від 1 X 1944 – слухач

pol[ityczno]-wych[owawczej] jako z[astęp]ca d[owód]cy kompanii, istr[uktor] p[olityczno]-w[ychowawczy] ba[tali]onu, istr[uktor] p[olityczno]-w[ychowawczy] WBW, wreszcie z[astęp]ca szefa Wydz[iału] ds. Pol[ityczno]-Wych[owawczych]. W okresie służby w woj[ewództwie] lubelskim bierze udział w operacjach przeciwko bandom NSZ i WiN. Organizuje prace związane z akcjami: referendum, wyborczą i amnestyjną; od 1.08.1947 w GO „L" na stanowisku instr[uktora] pol[ityczno]-wych[owawczego] bierze udział w operacjach przeciwko bandom UPA. W pododdziałach organizuje pracę pol[ityczno]-wych[owawczą]. Poświęcił wiele uwagi pracy z ludnością cywilną.

Przedstawiony do odznaczenia „Krzyżem Walecznych" i „Srebrnym Medalem Na Polu Chwały".

Kpt. Żak Fryderyk[15], syn Ludwiki, urodz[ony] dnia 1.02.1917 r. w Krakowie. Narodowość – polska. Wykształ[cenie] cywilne – 7 kl[as] szk[oły] powsz[echnej], 3 kl[asy] szk[oły] zaw[odowej]. Zawód – robotnik. Stan cywilny – kawaler. Wykształ[cenie] wojskowe – Podchorążówka W[ojsk] W[ewnętrznych] Jastków[f] (obok Lublina), 1945 r. Zamieszkały – Wrocław, [...]. Do WP wstąpił dnia 8.04.1944 r., Wojen[ny] [Komitet] Ludwipolski (USRR).

Krótkie wiadomości o przeszłości i szczególny przebieg służby wojskowej: do 1932 r. kończy szk[ołę] powszechną; do 1935 r. wieczorową dokształcającą; od 12 roku życia do 1939 r. pracuje w zawodzie szewsk[im] i stolarskim w charakterze niewykwalifikowanego robotnika w Kalwarii Zebrzydowskiej, woj[ewództwo] krakowskie. Od 15.02.1943 r. pełni służbę obok Borysowa, ochrona przy wycinaniu lasu obok torów kolejowych w batalionie 202. Od 5.05.[19]47[16] w składzie Ba[tali]onu walczy przeciwko banderowcom. Obok Łucka, Rożyszcz, Kostopo[la], Bereznego i Bystrzycy. Dnia 22.08.1943 r. ucieka do oddziału partyzanckiego imienia kpt. Łojka w las obok Starej Huty (USRR), bierze udział w walkach przeciwko Niemcom pod Bereznem, przeciwko banderowcom pod

---

[15] Fryderyk Żak (ur. 1 II 1917), por. (1946), kpt. (1947); od 1947 członek PPR; od 1 VII 1942 do 15 II 1943 kursant w szkole policyjnej przy Schutzmannschaft Batalion nr 202 w m. Kochanówka koło Dębicy; od 16 II 1943 w Schutzmannschaft Batalion nr 202 w m. Krupki, Rożyszcze i Bystrzyca na Wołyniu; od 22 VII 1943, po dezercji dowodził w stopniu kaprala drużyną (6. oddziałem) w rejonie Starej Huty na Wołyniu; od 8 IV do 10 V 1944 w WP w 4. DP w m. Sumy; od 1 V 1944 kursant i dca drużyny w Samodzielnym Batalionie Szturmowym WP na Szkole Oficerskiej; od 1 X 1944 słuchacz w Szkole Podchorążych CW WW w m. Jastków koło Lublina; od 1 II 1945 zca dcy kompanii ds. polit.-wych. w 1. Samodzielnym Batalionie Ochrony w Lublinie; od 1 IV 1946 p.o. zcy dcy Batalionu ds. polit.-wych. w 10. Samodzielnym Batalionie Operacyjnym WBW w Lublinie; od 13 VIII 1946 zca dcy komp. ds. polit.-wych. w kompanii zwiadowczej w 10. Samodzielnym Batalionie Operacyjnym WBW we Wrocławiu; od 2 X 1946 lektor Batalionu w 7. Samodzielnym Batalionie Ochrony WBW we Wrocławiu; od 10 XI 1947 zca dcy 1. Batalionu strzeleckiego ds. polit.- wych. w 11. Pułku KBW we Wrocławiu; 22 XII 1948 zwolniony i przeniesiony do rezerwy oficerskiej w Oddziale Personalnym KBW. Skazany 30 VIII 1949 wyrokiem WSR we Wrocławiu za służbę w policji niemieckiej i za niedbalstwo w wykonywaniu obowiązków podczas służby w 11. Pułku KBW na 8 lat więzienia i utratę praw publicznych na 5 lat oraz całkowity przepadek mienia; 11 IX 1950 Najwyższy Sąd Wojskowy złagodził karę zmniejszając ją do 5 lat więzienia i 3 lat utraty praw publicznych. AIPN1851/5.

[16] Prawdopodobnie chodzi o rok 1943.

професійно-технічної шк[оли]. Професія: робітник. Сімейний стан: не одружений. Військова осв[іта]: школа підхорунжих В[нутрішніх] в[ійськ] у Ястковіᶜ (біля Любліна), 1945 р. Місце проживання: Вроцлав, [...]. До ВП вступив 8.04.1944 р., Людвипільський воєн[ний] [комітет] (УРСР).

Стислі відомості про минуле й докладні дані про перебіг військової служби. У 1932 р. закінчив початкову шк[олу], 1935-го – вечірню. З 12-річного віку до 1939 р. – трудився низькокваліфікованим робітником у шевській та столярній галузях в Кальварії Зебжидовській Краківського воєв[одства]. З 15.02.1943 р. служить біля Борисова у 202-му батальйоні (охорона лісозаготівель коло залізниць). Від 5.05.[19]47[16] – у складі батальйону воює проти бандерівців біля Луцька, Рожища, Костопо[ля], Березного й Бистриці. 22.08.1943 р. втікає до партизанського відділу імені кап. Лойка в ліс біля Старої Гути (УРСР). Бере участь у боротьбі проти німців під Березним, [воює] проти бандерівців під Антоліном, Новинами і Левомᵀ. 16 XI 1943 р. зазнав важкого поранення в битві з бандерівцями під Мочулянкою. 22.01.1944 р. виходить з лікарні. Захворів на плямистий тиф. Лікується і одужує від нього у Старій Гуті. 8.04.1944 р. вступає добровольцем у ВП, яке формується на тер. СРСР (4-та див[ізія] піх[оти], м. Суми). У 12.05.1944 р. пішов добровольцем у 1-у навчальну старшинську рот[у] ударного батальйону п[о]л-к[овника] Торуньчика[17]. К[а]пр[ал] партизанського загону. 1.09.1947[18] р.

підстаршинської школи НЦ ВВ у Ястковіе біля Любліна. З 1 II 1945 – заступник командира роти з політично-виховних питань 1-го самостійного батальйону охорони в Любліні. З 1 IV 1946 – в. о. заступника командира з політично-військових питань 10-го самостійного оперативного батальйону ВВБ у Любліні. З 13 VIII 1946 – заступник командира роти з політично-військових питань у роті розвідників 10-го самостійного оперативного батальйону ВВБ у Вроцлаві. З 2 X 1946 – лектор батальйону в 7-му самостійному батальйоні охорони ВВБ у Вроцлаві. З 10 XI 1947 – заступник командира 1-го стрілецького батальйону з політично-виховних питань 11-го полку КВБ у Вроцлаві. 22 XII 1948 звільнений і переведений у резерв персонального відділу КВБ. 30 VIII 1949 вироком районного суду у Вроцлаві засуджений до 8 р. ув'язнення, позбавлення громадянських прав на 5 р. і повну конфіскацію майна за службу в німецькій поліції та недбале виконання обов'язків під час служби в 11-му полку КВБ. 11 IX 1950 військовий суд пом'якшив покарання, зменшивши його до 5 р. ув'язнення та 3 р. позбавлення громадянських прав. *(AIHП 1851/5).*

ᵖ *Так у тексті.*

ᶜ *Було:* Яздків.

[16] Ймовірно йдеться про 1943 р.

[17] Торуньчик Генрик (нар. 8 II 1909, м. Влоцлавек – пом. 18 I 1966, Варшава), полк. (1944). У 1929–1933 навчався у Вищій текстильній школі в Бельгії. Водночас був членом МОПР та студентської соціалістичної бригади у Бельгії. В 1933–1934 – у ВП. В 1935–1937 працював інженером на приватному заводі в Лодзі. У 1937–1939 – в лавах республіканської армії в Іспанії – командир 13-ої міжнародної бригади ім. Ярослава Домбровського. Член комуністичної партії Іспанії. У Франції знову діяв у МОПР та польській ініціативній групі (1939). В 1939–1943 – інтернований у таборах на території Франції та у Джельфі в Північній Африці. В 1943 у Радянському Союзі вступив до КПРС. З 18 X 1943 до 11 XI 1944 – командир Польського самостійного спеціального батальйону (ПССБ) (в СРСР). З 11 XI 1944 до 19 IV 1945 – командир I бригади Внутрішніх військ. З 19 III до V 1945 – в. о. командира КВБ. У 1945–1949 – директор департаменту з перевірки Міністерства повернених земель. У 1949 працював у II відділі Генерального штабу ВП. У 1949–1950 – генеральний директор Центрального управління державних

Antolinem, Nowinami i Lwem[y]. Dnia 16.11.1943 r. ciężko ranny w bitwie z banderowcami pod Moczulanką. Dnia 22.01.1944 r. wychodzi ze szpitala, w międzyczasie choruje na tyfus plamisty, po czym przebywa jako rekonwalescent w Starej Hucie. Dnia 8.04.1944 r. wstępuje ochotniczo do WP w ZSRR, do 4. Dyw[izji] Piech[oty] w Sumach; dnia 12.05.1944 r., zostaje skierowany jako ochotnik do szturmowego batalionu (płk. Toruńczyka[17]) do 1 komp[anii] szk[olnej] ofic[erów]. K[a]pr[al] z oddziału partyzanckiego. Dnia 1.09.1947[18] r. skierowany na szkołę podchorążych w m[iejscowości] Jastków[z]. Dnia 5.02.1945 r., po ukończeniu szkoły, w stopniu ppor. skierowany do 1 Sam[odzielnego] Ba[tali]onu Ochr[ony] W[ojsk] W[ewnętrznych] Lublin, do obozu w Krzesimowie dla internowanych, na stanowisko z[astęp]cy d[owód]cy 1. komp[anii] ds. pol[ityczno]-wych[owawczych]. Od dnia 15.04.1945 r. pełni służbę wraz komp[anią] w więzieniu na Zamku w Lublinie (ochr[ona] więzienia). Od lutego 1946 r. bierze udział w operacjach w pow[iecie] lubartowskim przeciwko bandom NSZ „Uskoka", „Orlika", „Zapory" i innych. Od kwietnia p.o. z[astęp]ca d[owód]cy 10. Ba[tali]onu Operac[yjnego].

Podczas referendum w pow[iecie] lubartowskim bierze aktywny udział. Od dnia 10.08.1946 r. przeniesiony do WBW Wrocław na stanowisko lektora 7. Ba[tali]onu Ochr[ony]; od listopada na operacji wraz z 5. Ba[tali]onem jako z[astęp]ca d[owód]cy Ba[tali]onu ds. pol[ityczno]-wych[owawczych] w Kolbuszowej, woj[ewództwo] rzeszowskie, przeciwko bandom „Lisa" i „Olka", i w tymże powiecie bierze udział w akcji wyborczej. Awansowany do stopnia por[ucznika] w dniu 15.12.[19]45 r., awansowany do stopnia k[a]p[i]t[ana] dnia 30.05.1947 r.

Odznaczenia posiada: „Srebrny Krzyż Zasługi", „Rosyjski Medal za Zwycięstwo", „Odznaka Grunwaldu", wszystkie z maja 1945 r. W akcji UPA od dnia 24.07.1947 r.

---

[y] *Tak w tekście.*

[z] *Było:* Jazdkow.

[17] Henryk Toruńczyk (ur. 8 II 1909 we Włocławku, zm. 18 I 1966 w Warszawie); płk (1944); w l. 1929–1933 studiował w Wyższej Szkole Tekstylnej w Belgii; w tym samym czasie członek MOPR, a także członek Studenckiej Brygady Socjalistycznej w Belgii; w l. 1933–1934 w WP; w l. 1935–1937 pracował jako inżynier w prywatnej fabryce w Łodzi; w l. 1937–1939 w armii republikańskiej w Hiszpanii – dca 13. Brygady Międzynarodowej im. Jarosława Dąbrowskiego; członek Komunistycznej Partii Hiszpanii; we Francji działał ponownie w MOPR i polskiej Grupie Inicjatywnej (1939); w l. 1939–1943 internowany w obozach we Francji i obozie w Djelfie w Afryce Północnej; w 1943 wstąpił do 1. KPSZ w Związku Sowieckim; od 18 X 1943 do 11 XI 1944 dca zaprojektowanego przez siebie Polskiego Samodzielnego Batalionu Specjalnego (PSBS) w Sielcach nad Oką w Rosji sowieckiej; od 11 XI 1944 do 19 IV 1945 dca I Brygady WW; do 19 III do V 1945 p.o. dcy KBW; w l. 1945–1949 dyrektor Dep. Inspekcji w Ministerstwie Ziem Odzyskanych; w 1949 pracował w Oddziale II Sztabu Generalnego WP; w l. 1949–1950 dyr. gen. w Centralnym Zarządzie Państwowych Gospodarstw Rolnych; w l. 1950–1966 dyr. gen. w Ministerstwie Przemysłu Lekkiego; M. Jaworski, *Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego 1945–1965*, Warszawa, 1984, s. 12, 23, 26, 27, 32, 37, 299; A. G. Kister, *Pretorianie Polski Samodzielny Batalion Specjalny i Wojska wewnętrzne 18 X 1943 – 26 III 1945,* IPN, Warszawa, 2010, s. 11, 12, 19–21, 130–133, 140–143, 173–175, 211, 212; *Księga Bezprawia. Akta normatywne kierownictwa resortu bezpieczeństwa publicznego (1944–1956)*, oprac. B. Kopka, Warszawa, 2011, s. 65, 66.

[18] Prawdopodobnie chodzi o rok 1944.

розпочав навчання у школі підхорунжих в Ясткові[т]. 5.02.1945 р., після закінчення школи, у званні п[ід]пор[учника] спрямований до 1-го сам[остійного] батальйону охор[они] В[нутрішніх] в[ійськ] (Люблін) й став з[аступни]ком к[омандир]а 1-ої рот[и] з пол[ітично]-вих[овних] питань у таборі для інтернованих в Кшесимові. З 15.04.1945 р. разом із рот[ою] охороняє в'язницю в Люблінському замку. Від лютого 1946 р. – учасник операцій у Любартівському пов[іті] проти банд НЗС «Ускока», «Орлика», «Запори» й інших. Від квітня – в. о. з[аступни]ка к[омандир]а 10-го операт[ивного] батальйону.

Приймає активну участь у подіях референдуму в Любартівському пов[іті]. 10.08.1946 р. призначений лектором 7-го батальйону охор[они] ВВБ Вроцлав. З листопада, вже як з[аступн]ик к[омандир]а 5-го батальйону з пол[ітично]-вих[овних] питань, зі своїм батальйоном бере участь у операції проти банд «Лиса» й «Олька» в Кольбушеві Ряшівського воєв[одства]. Учасник виборчої кампанії в тому саме повіті. Підвищений у званні до пор[учника] 15.12.[19]45 р., к[а]п[і]т[ана] 30.05.1947 р.

Нагороди: Срібний хрест заслуги, російська медаль «За Перемогу», «Відзнака Грюнвальду» (всі одержав у травні 1945 р.). Веде боротьбу [проти] УПА з 24.07.1947 р.

Підпоручник Стопінський Чеслав, син Томаша. Нар[одився] 11.12.1921 р. у с[елі] Суковах Іноврoцлавського пов[іту]. Освіта: 7 кл[асів] початкової школи. Військова освіта: с[таршинська] ш[кола] КВБ у Лігниці. Робітник, походить із робітничої сім'ї. Член ПРП. Батько: робітник, трудиться каменярем-бруківником у дорожньому управлінні Гнєзна. Має брата-рільника сільськогосподарської школи, що в с[елі] Славсько Мале. До 1939 р., упродовж окупації й аж до вступу в Червону армію [Стопінський Чеслав] теж займався рільництвом. 14.04.1945 р. мобілізований у ВП. 30.07.[19]45 р. направлений до підстаршинської школи в Ряшеві. Після закінчення цієї школи хотів вступати до старшинської школи в Лігниці. Нагород не має. Брав участь у боротьбі проти банд УПА та НЗС у Ряшівському воєв[одстві]. Посприяв ліквідації банди «Стяга», знайшовши криївку «Стяга» в районі Монастиря. Упродовж виборчої кампанії активно боровся проти підпілля, яке займалося поширенням пропаганди.

Підпоручник Пенкаля Мацей, син Віктора. Нар[одився] 30.08.1917 р. у с[елі] Марцівка Вадовицького пов[іту]. Освіта: 7 кл[асів] початкової школи, 2 кл[аси] гімназії. Військова освіта: старшинська школа зв'язку в Мелґєві. Рід занять: хлібороб. Походить зі селянської сім'ї.

сільгосппідприємств. У 1950–1966 – керівник Міністерства легкої промисловості. *(Jaworski M. Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego 1945–1965. – Warszawa, 1984. – S. 12, 23, 26, 27, 32, 37, 299; Kister A. G. Pretorianie Polski Samodzielny Batalion Specjalny i Wojska wewnętrzne 18 X 1943 – 26 III 1945. – IPN, Warszawa, 2010. – S. 11, 12, 19–21, 130–133, 140–143, 173–175, 211, 212; Księga Bezprawia. Akta normatywne kierownictwa resortu bezpieczeństwa publicznego (1944–1956). – Oprac. Bogusław Kopka. – Warszawa, 2011. – S. 65, 66).*

[18] Так у тексті. Ймовірно йдеться про 1944 р.

Ppor. Stopiński Czesław, syn Tomasza, ur. dn. 11.12.1921 r. w m[iejscowości] Sukowy, pow[iat] Inowrocław, wykształcenie 7 kl[as] szkoły powszechnej. Wykształcenie wojskowe: S[zkoła] O[ficerska] KBW w Legnicy. Zawód robotnik. Pochodzi z rodziny robotniczej, członek PPR. Ojciec robotnik, kamieniarz-brukarz, pracuje w Zarządzie drogowym Gniezno. Posiada brata, który pracuje jako robotnik rolny w szkole rolniczej w m[iejscowości] Sławsko Małe. Do 1939 r. pracował jako robotnik rolny, w czasie okupacji pracował nadal w tym samym zawodzie, aż do wkroczenia Armii Czerwonej. 14.04.1945 r. wstąpił [jako] poborowy do WP. 30.07.[19]45 r. skierowany do szkoły podoficerskiej w Rzeszowie. Po ukończeniu tejże szkoły zgłosił się ochotniczo do szkoły oficerskiej w Legnicy. Odznaczeń nie posiada. Brał udział w walkach z bandami UPA i NSZ w woj[ewództwie] rzeszowskim. Przyczynił się [do] zlikwidowania bandy „Stiaha", znajdując bunkier „Stiaha" w m[iejscowości] Monasterz. W akcji wyborczej brał czynny udział, zwalczając propagandę podziemia.

Ppor. Pękala Maciej, syn Wiktora, ur. 30.08.1917 r. w m[iejscowości] Marcówka, pow[iat] Wadowice, wykształcenie 7 kl[as] szkoły powszechnej, 2 kl[asy] gimnazjum, wykształcenie wojskowe – szkoła oficerska łączności w m[iejscowości] Mełgiew, z zawodu rolnik, pochodzi z rodziny chłopskiej.

Ojciec rolnik posiadał 1 ha w m[iejscowości] Marcówka, pow[iat] Wadowice, z Reformy Rolnej nie korzystał, gospodarstwo zostało sprzedane. Matka z bratem przebywa obecnie w m[iejscowości] Stryszów[aa], pow[iat] Wadowice. Brat pracuje na kolei w charakterze robotnika. Do 1930 r. był w domu, w roku 1938 został powołany do WP i służy aż do rozbicia armii w 1939 r. [...][s] W czasie okupacji ukrywał się przed Niemcami, w r[oku] 1942 wyjechał do m. Równe, gdzie pracował u gospodarza. Po przyjściu Armii Czerwonej wstąpił ochotniczo do WP. W 1944 r. został skierowany do szkoły oficerskiej w m[iejscowości] Mełgiew. Po ukończeniu szkoły zostaje skierowany do Korpusu Pancernego, tam służy aż do rozwiązania Korpusu, po rozwiązaniu zostaje skierowany do KBW. W walkach z Niemcami brał udział w m[ieście] Warszawa-Praga, Nysa – Odra, aż do Budziszyna, tam został ranny. Odznaczony „Krzyżem Walecznych", „Medalem Za Warszawę", [medalem za] Odra, Nysa i Bałtyk, „Srebrny[m] Medal[em] Na Polu Chwały". Za walkę z bandami NSZ, w walkach z bandami UPA wyróżnił się w m[iejscowości] Kobylnica Ruska, zabijając dwóch bandytów i zdobywając 5 szt[uk] broni.

W m[iejscowości] Monasterz odnalazł bunkier „Stiaha", przyczynił się do zlikwidowania bandy „Stiaha". W czasie akcji wyborczej pracował w grupie propagandowej, obalając propagandę podziemia.

Chor. Abramczyk H[i]eronim[20], syn Pawła, ur. dn. 6.02.1923 r. w m[iejscowości] Karolinów, pow[iat] Łęczyca, woj[ewództwo] Łódź, wykształcenie 6 kl[as]

[aa] *Było:* Strzyszów.

[20] Hieronim Abramczyk (ur. 6 II 1923 w Karolinowie), chor. (1947), ppor. (1948), por. (1950). Od kwietnia do czerwca 1945 służba w 1. pp WW, od czerwca 1945 do sierpnia 1946 w 6. batalionie 12. pp; od sierpnia 1946 do lutego 1947 zca dcy plutonu 5. Samodzielnego Batalionu WBW Rzeszów; w czerw-

Батько: хлібороб, господарював на 1 га землі в Марцівці Вадовицького пов[іту]. З вигод аграрної реформи не скористався, тож його господарство було продане. Мати з братом тепер перебувають в с[елі] Стришів[у] Вадовицького пов[іту]. Брат працює робітником на залізниці. До 1930 р. [Пенкаля Мацей] перебував удома. 1938-го призваний у ВП. Служив там до розгрому армії в 1939 р. [...][п] Під час німецької окупації переховувався. В 1942 р[оці] виїхав до Рівного й працював там у хазяїна. Після приходу Червоної армії пішов добровольцем у ВП. 1944-го направлений до старшинської школи в Мелґєві. Після закінчення цього навчального закладу подався служити у танковий корпус. Служив у ньому до розпуску корпуса, після чого спрямований до КВБ. Активно боровся проти німців у р[айонах] Варшава–Прага, Нисса–Одра. Поранений у боротьбі з ними в Будзишині. Нагороджений Хрестом хоробрих, медаллю «За Варшаву», медаллю «Одра, Нисса й Балтика», срібною медаллю «На Полі Слави». Відзначився у боротьбі з бандами НЗС й бандами УПА: вбив двох бандитів і здобув 5 одиниць зброї в Кобильниці Руській.

У с[елі] Монастирі відшукав криївку «Стяга», чим посприяв справі ліквідації банди «Стяга». Під час виборчої кампанії працював у пропагандистській групі, спростовуючи пропаганду підпілля.

Хор[унжий] Абрамчик Ієронім[19], син Павла. Нар[одився] 6.02.1923 р. у с[елі] Каролінові Ленчицького пов[іту] Лодзького воєв[одства]. Освіта: 6 кл[асів] початкової шк[оли], сільськогосподарські курси. Військова освіта: старшинськ[а] школа [...][ф].

АІНП, 578/526, арк. 1–25.
Оригінал, машинопис.
Документ польською мовою.
Над верхньою частиною документа посередині стоїть прямокутна печатка: «Тасмна канцелярія І відділу штабу КВБ Надійшло дня ...». з вписаними датою «5 І 1948», числом «0014129» і нерозбірливим підписом. У верхній частині документа стоїть примітка: «майор Луць[...]». У верхньому лівому куті документа стоїть відбиток печатки, а нижче написано від руки: «пр вих. 00862». У верхній частині документа ліворуч містяться також примітка, написана нерозбірливим почерком, підпис і дата: «7 І [19]48 р.».

[у] *Було:* Стшишів.

[ф] *Так у тексті. Документ не має закінчення.*

[19] Абрамчик Ієронім (нар. 6 ІІ 1923 в Каролінові), хор. (1947), підпор. (1948), пор. (1950). З квітня до червня 1945 служив у 1-му пп ВВ. З червня 1945 до серпня 1946 – в 6-му батальйоні 12-ої пп. З червня до листопада 1947 – заступник командира взводу 5-го самостійного оперативного батальйону Ряшевського ВВБ. Червень 1947 – випускник курсів для командирів взводів офіцерської школи КВБ. З червня до листопада 1947 – заступник командира взводу 4-ої стрілецької роти 5-го самостійного оперативного батальйону ВВБ Ряшева. З листопада 1947 до грудня 1948 – командир взводу 2-го стрілецького батальйону IV бригади КВБ. З грудня 1948 до липня 1949 – командир 11-ої роти 4-го батальйону IV бригади КВБ. З липня до жовтня 1949 – командир 2-ої роти 1-го батальйону 4-го полку КВБ. З жовтня 1949 до вересня 1950 – командир спеціальної роти 9-го полку КВБ. З вересня 1950 – у запасі. *(АІНП Би, 766/46, Особова справа солдата).*

szk[oły] powszechnej, kurs rolniczy. Wykształcenie wojskowe szkoła oficersk[a] [...][ab]

AIPN, 578/526, k. 1–25.
Oryginał, maszynopis.
Dokument w języku polskim.
Na środku u góry dokumentu prostokątna pieczęć: Kancelaria tajna I-go Oddziału Sztabu KBW Wpłynęło dnia *z odręcznie wpisaną datą:* 5 I 1948 *i numerem:* 0014129 *oraz nieczytelnym podpisem; powyżej odręczna adnotacja:* mjr Luc[...]*; z lewej strony, w górnej części dokumentu nieczytelna pieczęć; poniżej wpisano odręcznie:* Nr wych[odzący] 00862*; poniżej z lewej nieczytelna krótka adnotacja wraz z podpisem oraz data:* 7 I [19]48 r.

---

cu 1947 absolwent kursu dowódców plutonu Szkoły Oficerskiej KBW; od czerwca do listopada 1947 zca dcy plutonu 4. Kompanii Strzeleckiej 5. Samodzielnego Batalionu Operacyjnego WBW Rzeszów; od listopada 1947 do grudnia 1948 dca plutonu RKM 2. batalionu strzeleckiego IV Brygady KBW; od grudnia 1948 do lipca 1949 dca 11. kompanii 4. batalionu IV Brygady KBW; od lipca do października 1949 dca 2. kompanii 1. batalionu 4. pułku KBW; od października 1949 do września 1950 dca kompanii specjalnej 9. pułku KBW; od września 1950 w rezerwie. AIPN By, 766/46, Akta personalne żołnierza.

[ab] *Tak w tekście. Dokument niekompletny.*

№ 58
25 жовтня 1947, Томашів-Любельський. Протокол допиту Андрія Фаріона стосовно Романа Лисецького

Протокол
допиту підозрюваного

Томашів-Люб[ельський], 25.10.[19]47 [р.]

Льокайчик Вацлав[1], делегат Міністерства гром[адської] безп[еки] у Варшаві:

Фаріон Андрій[2], с. Францішка, народ[ився] 7.06.1929 р. в Угнові, ґміна Угнів, пов[іт] Томашів-Люб[ельський], українець, слюсар, освіта 7 класів, не одружений, зі слів – не судимий.

25 вересня до повіт[ового] управлінн[я] гром[адської] безп[еки] у Томашеві-Люб[ельському] прийшов добровільно зі зброєю.

[a-]Питання[-a]: Скажіть, будь ласка, де і коли вперше Ви побачили Лисецького Романа?

[a-]Відповідь[-a]: Уперше Роман [a-]Лисецький з'явився у нашій криївці біля села Річиці[б] 25 червня 1947 р. У перший день[-a] свого візиту він ні з ким із нас не розмовляв і намагався нікому не потрапляти на очі. Тоді я навіть не підозрював, хто це і навіщо до нас прийшов.

[a-]Питання[-a]: Хто і звідки доправив Лисецького до Вашої криївки?

[a-a] *Підкреслено.*

[б] *Було:* Жичицею.

[1] Льокайчик Вацлав (нар. 1924, м. Любомль), поручник (1948), капітан (1950). У 1943–1944 – у радянському партизанському русі. За 1944–1947 – у ПА, командир чоти, командир компанії 43-го пп 12-ї ДП. Від березня 1947 – молодший референт. Від листопада 1947 – референт секції І відділу І департаменту III МГБ. Від червня 1950 – старший референт 2-ої секції II відділу III департаменту МГБ. Від лютого 1951, потім від травня 1953 – керівник 3-ої секції. Від листопада 1951 – керівник 2-ої секції II відділу III департаменту МГБ. Від вересня 1954 – заступник начальника X відділу I департаменту МГБ. Звільнений 31 травня 1955. З серпня 1970 – старший інспектор III відділу ВУ ГМ у Щеціні. Звільнений 31 VIII 1970. *(АІНП Ще, 0019/4502, Особова справа співробітника).*

[2] Фаріон Орест (нар. 7 VI 1929, Угнів Томашівського пов.), член УПА. Від 11 VI до 14 IX 1947 – член боївки СБ під кер. Івана Гоневича, пс. «Кармелюк». Добровільно здався зі зброєю до ПУГБ в Томашеві-Любельському (25 IX 1947). Засуджений 10 X 1947 до 10 р. ув'язнення. 2 VI 1953 термін ув'язнення скорочено до 6 р. і 8 місяців. 6 VI 1953 звільнений з тюрми умовно. *(АІНП, Лю 17/1032).*

Nr 58

25 października 1947, Tomaszów Lubelski. Protokół przesłuchania Andrzeja Fariona na temat Petra Fedoriwa vel Romana Lisieckiego

Protokół
przesłuchania podejrzanego

Tomaszów Lub[elski], dnia 25.10.[19]47 [r.]

Lokajczyk Wacław[1] Delegat Ministerstwa Bezp[ieczeństwa] Pub[licznego] w Warszawie:

Farion Andrzej[2], s. Franciszka urodz[ony] 7.06.1929 r. w Uhnowie, gmina Uhnów, pow[iat] Tomaszów Lub[elski], Ukrainiec, ślusarz, 7 oddz[iałów] szkoły powszechnej, kawaler, ze słów niekarany.

Dnia 25 września zgłosił się dobrowolnie z bronią do Powiat[owego] Urzęd[u] Bezp[ieczeństwa] Publ[icznego] w Tomaszowie Lub[elskim].

[a-]Pytanie[-a]: Powiedzcie, kiedy i gdzie widzieliście pierwszy raz Lisieckiego Romana?

[a-]Odpowiedź[-a]: Pierwszy raz przyszedł do naszej kryjówki [a-]Lisiecki Roman dnia 25 czerwca 1947 r.; kryjówka nasza była pod wsią Rzeczycą[b]. W pierwszym dniu[a] swego pobytu w kryjówce z nikim z nas nie rozmawiał i w ogóle nikomu się nie pokazywał. Ja wtedy nie wiedziałem w ogóle, kim on jest i po co do nas przyszedł.

[a-]Pytanie[-a]: Kto i skąd przyprowadził Lisieckiego do Waszej kryjówki?

[a-]Odpowiedź[-a]: [c-]Do naszej kryjówki przyprowadził Lisieckiego ps. „Marko" ze wsi Rzeczycy[-c].

[a-a] *Podkreślono odręcznie.*

[b] *Było:* Rzyczycą.

[c-c] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie dwiema pionowymi liniami.*

[1] Wacław Lokajczyk (ur. 15 V 1924 w Lubomlu), por. (1948), kpt. (1950). W l. 1943–1944 w partyzantce sowieckiej; w l. 1944–1947 w WP, dca plutonu, dca kompanii 43. pp 12. DP; od marca 1947 młodszy referent, od listopada 1947 referent Sekcji 1 Wydz. I Dep. III MBP; od czerwca 1950 st. referent Sekcji 2 Wydz. II Dep. III MBP, od lutego 1951, następnie od maja 1953 kierownik Sekcji 3, od listopada 1951 Sekcji 2 Wydz. II Dep. III MBP; od września 1954 zca naczelnika Wydz. X Dep. I MBP; zwolniony 31 V 1955; w sierpniu 1970 st. inspektor Wydz. III KW MO w Szczecinie; zwolniony 31 VIII 1970. AIPN Sz, 0019/4502, Akta osobowe funkcjonariusza.

[2] Andrzej Orest Farion (ur. 7 VI 1929 w Uhnowie, pow. tomaszowski). Członek UPA; od 11 VI do 14 IX 1947 członek bojówki SB dowodzonej przez Iwana Honiewicza, ps. „Karmeluk" w okolicach wsi Rzeczyca; 25 IX 1947 zgłosił się dobrowolnie z bronią do PUBP w Tomaszowie Lubelskim; skazany 10 X 1947 wyrokiem WSR w Lublinie na sesji wyjazdowej w Tomaszowie Lubelskim na 10 lat więzienia; na mocy amnestii decyzją WSR w Lublinie 2 VI 1953 wyrok zmniejszono do 6 lat i 8 miesięcy więzienia; 6 VI 1953 zwolniony warunkowo z więzienia; AIPN Lu, 17/1032.

[a-a]Відповідь[a-a]: [в-]У нашу криївку Лисецького привів «Марко», житель села Річиці.

[a-a]Питання[a-a]: Ким цей «Марко» був в УПА і де він перебуває тепер?

[a-a]Відповідь[a-a]: «Марко» був довіреним зв'язковим Романа Лисецького (тепер – покійний, убитий на торфовищі біля Річиці 28 червня). Справжнє ім'я «Марка» – Полюга Борис.

[a-a]Питання[a-a]: Як довго сидів і що робив у Вашій криївці Лисецький Роман?

[a-a]Відповідь[a-a]: Роман Лисецький у нашій криївці перебував три дні. Потім він дізнався, що про неї знає одинадцятеро людей, тому перейшов до іншої криївки, яка краще законспірована.

[a-a]Питання[a-a]: Назвіть прізвища та псевдоніми осіб, які були разом з Вами і Лисецьким Романом у цій криївці.

[a-a]Відповідь[a-a]: Разом зі мною та Лисецьким в криївці перебували: [a-]«Явір» (його прізвища не знаю, в липні перейшов на територію СРСР), «Дуб» (Ляцький Василь із Новосілок, вирушив у СРСР разом із «Явором»)[-a], «Щиголь» (прізвище мені не відоме, вбитий 16 вересня під час захоплення Лисецького Романа), «Кріт» (Кметь Іван[3], наразі вже захоплений), «Смолій» (прізвища не знаю, вбитий разом із «Щиглем») [...][г].

[a-a]Питання[a-a]: Розкажіть, будь ласка, як себе поводив і з ким найчастіше розм[овляв] Роман Лисецький у Вашій криївці?

[a-a]Відповідь[a-a]: Коли Роман Лисецький перебував у нашій криївці, він практично ні з ким не розмовляв і намагався нікому не потрапляти на очі. Лише постійно розмовляв зі своїм товаришем й особистим зв'язковим «Щиглем».

[a-a]Питання[a-a]: Що робив Лисецький у Вашій криївці? Може чекав на когось?

[a-a]Відповідь[a-a]: Протягом усіх трьох днів Лисецький нічого не робив, а лише спав і чекав на свого зв'язкового «Марка». Той повинен був налагодити зв'язок із «Зарубою», «Орестом»[4] і якимись тереновими провідниками.

[а-а, в-] *Фрагмент тексту позначений на лівому полі подвійною вертикальною лінією.*

[г] *Нерозбірливе слово.*

[3] Кмець Іван (нар. 25 I 1923, Ніновичі), пс. «Кріт». З 1946 – в сотні УПА «Кармелюка». Заарештований 16 IX 1947 разом із П. Федорівим («Дальнич») після викриття оперативною групою солдатів ВП та співробітників УГБ криївки в районі села Річиця. За вироком РВС у Варшаві від 5 IV 1948 засуджений до смертної кари. Постановою НВС від 17 V 1948 вирок залишено в силі. 21 V 1948 Б. Берут замінив смертну кару на довічне ув'язнення. Постановою РВС у Варшаві від 7 IV 1955 покарання зменшено до 12 р. ув'язнення. Постановою воєводського суду Варшави від 4 V 1956 термін покарання зменшено до 8 р. ув'язнення. Звільнений 5 V 1956. *(АІНП, 1022/33; АІНП, 0259/153; АІНП, 01236/557, м/ф).*

[4] Онишкевич Мирослав або Зварич Іван (нар. 26 I 1911, м. Угнів Сокальського р-ну Львівської обл. – страчений 6 VII 1950, м. Варшава), пс. «Білий», «Богдан», «Лір», «Лютий», «Олег», «Орест», «Чорнява», «Я». Член УВО, ОУН. Керував юнацтвом ОУН у Ковелі. В ніч із 22 на 23 IX 1931 заарештований ДП. У листопаді 1932 за приналежність до УВО засуджений Луцьким окружним судом до 1 року позбавлення волі (4–5 XI 1932). Цей вирок був оскаржений прокурором. 24 IV 1933 апеляційним судом у Любліні засуджений до 3 років ув'язнення. Покарання відбував

[a-]Pytanie[-a]: Jakie stanowisko w UPA zajmował ps. „Marko" i gdzie on obecnie się znajduje?

[a-]Odpowiedź[-a]: Ps. „Marko" był zaufanym łącznikiem Lisieckiego Romana i obecnie nie żyje, został zabity 28 czerwca koło Rzeczycy na torfowisku. Prawdziwe nazwisko ps. „Marka" brzmi Poluha Borys.

[a-]Pytanie[-a]: Co robił i jak długo siedział w Waszej kryjówce Lisiecki Roman?

[a-]Odpowiedź[-a]: W kryjówce naszej Lisiecki Roman siedział przez trzy dni; po trzech dniach, z tych względów, iż o naszej kryjówce wiedziało jedenaście osób, Lisiecki Roman przeniósł się do następnej kryjówki lepiej zakonspirowanej.

[a-]Pytanie[-a]: Wymieńcie nazwiska i pseudonimy osób, które były razem z Wami i Lisieckim Romanem w Waszej kryjówce.

[a-]Odpowiedź[-a]: Razem ze mną i Lisieckim w kryjówce byli: [a-]ps. „Jawir" – nazwiska nie znam, poszedł w miesiącu lipcu do ZSRR; „Dub" – Lacki Wasyl z Nowosiółek, poszedł z „Jawirem" do ZSRR[-a]; ps. „Szczygieł" – nazwiska nie znam, został zabity 16 września podczas aresztowania Lisieckiego Romana; ps. „Kret" – Kmieć Jan[3], został złapany; ps. „Smolij" – nazwiska nie znam, został zabity razem ze „Szczygłem", [...][d].

[a-]Pytanie[-a]: Powiedzcie jak się zachowywał i z kim najwięcej roz[maw]iał Lisiecki Roman w Waszej kryjówce?

[a-]Odpowiedź[-a]: Lisiecki Roman podczas pobytu w naszej kryjówce z nikim prawie nie rozmawiał i nikomu się nie pokazywał. Jedynym jego towarzyszem, z którym stale rozmawiał, był ps. „Szczygieł", który był jego osobistym łącznikiem.

[a-]Pytanie[-a]: Powiedzcie co robił i na co czekał Lisiecki w Waszej kryjówce?

[a-]Odpowiedź[-a]: Przez całe trzy dni Lisiecki nic nie robił tylko spał, a czekał na swego łącznika ps. „Marka", który miał nawiązać kontakt z ps. „Zarubą", ps. „Orestem"[4] i z jakimiś prowidnykami na tych terenach.

---

[d] *Słowo nieczytelne.*

[3] Jan Kmieć (ur. 25 I 1923 w Nienowicach), ps. „Kret". Od 1946 w sotni UPA „Karmeluka"; ujęty 16 IX 1947 wraz z Petrem Fedoriwem, ps. „Dalnycz" po wykryciu przez grupę operacyjną WP i UBP schronu w rejonie wsi Rzeczyca; wyrokiem WSR w Warszawie z 5 IV 1948 skazany na karę śmierci; postanowieniem NSW z 17 V 1948 wyrok utrzymano w mocy; Bolesław Bierut zamienił karę śmierci na dożywotnie więzienie (21 V 1948); postanowieniem WSR w Warszawie z 7 IV 1955 karę zmniejszono do 12 lat więzienia; postanowieniem Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy z 4 V 1956 karę zmniejszono do 8 lat więzienia, zwolniony 5 V 1956. AIPN, 1022/33; AIPN, 0259/153; AIPN, 01236/557, mf.

[4] Myrosław Onyszkewycz vel Jan Zwarycz (ur. 26 I 1911 w Uhnowie, stracony 6 VII 1950 w Warszawie), ps. „Orest", „Ołeh", „Biłyj", „Bohdan", „Lir", „Lutyj", „Czorniawa". Członek UWO, OUN, kierownik junactwa OUN w Kowlu; aresztowany w nocy z 22 na 23 IX 1931 przez PP, w dn. 4–5 XI 1932 sądzony przez Sąd Okręgowy w Łucku i skazany na rok pozbawienia wolności za przynależność do UWO; wyrok został zaskarżony przez prokuratora; 24 IV 1933 skazany przez Sąd Apelacyjny w Lublinie na trzy lata więzienia, karę odbywał w Łomży (do sierpnia 1935); latem 1941 członek grup marszowych OUN; w l. 1941–1942 łącznik krajowego prowidnyka OUN w Kijowie; w l. 1942–1943 referent wojskowy OUN okręgu lwowskiego; w 1943 zca dcy UNS obwodu lwowskiego; organizator oddziałów UPA, m.in. w pow. rawskim; w l. 1943–1945 szef sztabu i zca dcy OW UPA „Buh"; w l. 1945–1947 dca VI OW UPA „Sian"; we wrześniu 1947 ogłosił demobilizację UPA na terenach Polski; aresztowany 2 III 1948 we wsi Karczowiska, pow. lubiński, przez funkcjonariuszy Wydz. I Dep. III MBP; 21 i 26 IV 1948 pracownicy UB we wsi Dyniska, pow. tomaszowski, przechwycili jego archiwum. Wyrokiem WSR

[a-a]Питання[a-a]: Коли і з ким пішов із Вашої криївки Лисецький Роман?

[a-a]Відповідь[a-a]: Роман Лисецький пішов від нас 28 чи 29 червня зі «Щиглем». Вони перейшли в кращу криївку, яка розташовувалася приблизно за 1½ км від нашої.

[a-a]Питання[a-a]: Коли та за яких обставин Ви зустрілися з Романом Лисецьким вдруге?

[a-a]Відповідь[a-a]: Через два тижні після того, як пішов Лисецький, прийшли «Щиголь», «Гамолія», «Кармелюк», «Чуйко» і привели з собою Лисецького. На той момент у нашій криївці перебували «Смолій», «Кріт», «Явір», «Дуб» і я. Як тільки з'явився Лисецький, одразу наказав «Кармелюкові», аби той із «Гамолією», «Смолієм» й «Щиглем» звільнили криївку. А поки Лисецький це робитиме, відвів людей у інше місце. Я пішов[r] із криївки, в якій знаходився Лисецький, разом із «Кармелюком». Півтора тижня ми переховувалися у полях. Коли ж повернулися назад, то Лисецького в криївці ще застали, а от «Явір» і «Дуб» уже подалися до СРСР.

[a-a]Питання[a-a]: Чому і навіщо Лисецький повернувся до криївки, в якій Ви перебували?

[a-a]Відповідь[a-a]: Лисецький повернувся до нашої криївки тому, що ту криївку, в якій сидів зі «Щиглем», «Кармелюком», «Чуйком» і «Гамолією», виявило двоє селян із Підльодовської колонії. За словами «Чуйка», сталося це так. Всі сиділи в криївці, аж раптом хтось наступив на ящик, під яким знаходився душник, і вигукнув: «Боже мій!». «Гомолія» вискочив наверх із пістолетом і побачив двох селян. Перевірив їхні документи, після чого попросив їх присягнути, що про виявлену криївку владі нічого не скажуть. Під час перевірки документів селяни показали посвідчення особи АК із печаткою з дубовим листком. Опісля «Кармелюк» приходив до цих селян ще кілька разів за донесеннями. Але Лисецький сумнівався, що селяни [свого слова дотримають] і криївку не видадуть, тож перевів нас у іншу.

у Ломжі (до серпня 1935). Літо 1941 – учасник похідних груп ОУН-Б. 1941–1942 – зв'язковий крайового провідника ОУН-Б у м. Києві. 1942–1943 – член Проводу ОУН-Б на Львівщині. 1943 – заступник к-ра УНС Львівської обл. Організатор відділів УПА, м. ін. у Рава-Руському повіті. 1945–1947 – к-р ВО 6 «Сян». Вересень 1947 – проголосив демобілізацію УПА на Закерзонні. 2 III 1948 заарештований співробітниками I відділу III департаменту УБ у с. Карчовиська Любінського повіту. 21 і 26 IV 1948 працівники УБ у с. Диниськах на Томашівщині (Люблінське воєводство) заволоділи його архівом. Вироком РВС у Варшаві (3 VI 1950) засуджений до смертної кари. 16 VI постановою НВС вирок залишено без змін. Б. Берут не скористався правом на помилування (1 VII 1950). Розстріляний у Мокотівській в'язниці. *(АІНП, 1063/85, т. 1–2; АІНП 0259/67; АІНП ГК, 919/602; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 4: Поляки і українці між двома тоталітарними системами. 1942–1945. Ч. 2. – Варшава–Київ, 2005. – С. 1362; Польща та Україна у тридцятих–сорокових роках XX століття. Т. 5: Акція «Вісла». 1947. – Варшава–Київ, 2006. – С. 20, 38, 150, 270, 280, 700; Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. – Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. – Львів, 2011. – С. 829, 841, 846, 886; Літопис УПА. Т. 33: ТВ УПА 26-ий «Лемко»: Лемківщина і Перемищина. – Торонто–Львів, 2001. – С. 11–12; Мірчук П. Нарис історії ОУН. – Київ, 2007. – С. 231, 357, 479–480, 774).*

[r] *Було з граматичною помилкою.*

[a-]Pytanie[-a]: Kiedy i z kim odszedł z Waszej kryjówki Lisiecki Roman?

[a-]Odpowiedź[-a]: Dnia 28 lub 29 czerwca Lisiecki Roman od nas odszedł, zabierając ze sobą ps. „Szczygła", do lepszej kryjówki, która znajdowała się około 1 ½ km od naszej.

[a-]Pytanie[-a]: Kiedy i w jakich okolicznościach spotkaliście po raz wtóry Lisieckiego Romana?

[a-]Odpowiedź[-a]: Po upływie dwóch tygodni, od chwili jak Lisiecki od nas odszedł, przyszedł do nas ps. „Szczygieł", ps. „Hamolija", ps. „Karmeluk", ps. „Czujko" i przyprowadzili ze sobą Lisieckiego. W naszym bunkrze byli wtedy: „Smolij", „Kret", „Jawir", „Dub" i ja. Gdy przyszedł do naszego bunkra Lisiecki, to zaraz dał rozkaz ps. „Karmelukowi", by z nami w tym bunkrze zostawił ps. „Hamoliję", „Smolija" i „Szczygła", a resztę zabrał ze sobą i odszedł gdzieś w inne miejsce ukrywać się aż do chwili, dopóki nie opuści tego bunkra Lisiecki. W ten dzień pod d[owódz]twem „Karmeluka" opuściliśmy[e] bunkier, gdzie był Lisiecki, i ukrywaliśmy się po polach przez półtora tygodnia. W tym to czasie „Jawir" i „Dub" poszli do ZSRR, a myśmy powrócili do bunkra, gdzie przebywał Lisiecki.

[a-]Pytanie[-a]: Z jakich przyczyn i w jakim celu Lisiecki powrócił do kryjówki, w której przebywaliście?

[a-]Odpowiedź[-a]: Lisiecki powrócił dlatego do naszej kryjówki, że jego kryjówka, w której siedział ze „Szczygłem", „Karmelukiem", z „Czujkiem" i „Hamoliją", została znaleziona przez dwóch chłopów z podlodowskiej kolonii. Opowiadał „Czujko", że podczas jak oni wszyscy siedzieli w kryjówce, naszedł ktoś na kryjówkę, na skrzynkę w otworze i krzyknął „la Boga!" wtedy „Hamolija" wyskoczył z pistoletem i zobaczył dwóch chłopów, których wylegitymował i spisał przysięgę, którą chł[opi] przyjęli; przysięga była związana z niewydaniem przed władzami znalezionej kryjówki. Chłopi ci przy legitymowaniu pokazali legitymację AK z pieczątką z dębowym liściem. Po tym zajściu kilka razy do tych chłopów chodził jeszcze „Karmeluk" i otrzymywał od nich doniesienia. Lisiecki nie był pewny, że chłopi ci kryjówki nie wydadzą, i przeniósł się do naszej.

[a-]Pytanie[-a]: Gdy powróciliście do swej kryjówki, czy zastaliście w niej Lisieckiego i co on robił?

[a-]Odpowiedź[-a]: Gdy powróciliśmy do swej kryjówki, zastaliśmy w niej Lisieckiego, „Hamoliję", „Szczygła" i „Smolija". Lisiecki rozpytywał się nas, gdzie myśmy byli, co robiliśmy, z kim widzieliśmy się, gdzie chodziliśmy po prowianty, jak braliśmy prowianty itd.

---

w Warszawie skazany 3 VI 1950 na karę śmierci; postanowieniem NSW 16 VI 1950 wyrok utrzymano w mocy; Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski (1 VII 1950); stracony w więzieniu mokotowskim. AIPN, 1063/85, t. 1–2; AIPN, 0259/67; AIPN GK, 919/602; *Polacy i Ukraińcy pomiędzy...*, s. 1363; *Akcja „Wisła". 1947...*, s. 21, 37, 39, 151, 271, 281, 701; *Polśko-ukrajiński stosunky w 1942–1947 rokach u dokumentach OUN ta UPA: u 2 t.*, t. 2: *Wijna pisla wijny. 1945–1947*, Lwiw 2011, s. 829, 841, 846, 886; *Taktycznyj widtynok UPA 26-j* „Łemko"..., s. 11–12; P. Mirczuk, *Narys istoriji OUN...*, s. 231, 357, 479–480, 774.

[e] *Było:* myśmy opuścili.

[а-а]Питання[-а]: Коли Ви повернулися у свою криївку, чи застали в ній Лисецького і що він робив?

[а-а]Відповідь[-а]: Коли ми повернулися до криївки, застали в ній Лисецького, «Гамолію», «Щигля» та «Смолія». Лисецький розпитував нас, де ми були, що робили, з ким бачилися, куди ходили за провізією, як здобували провіант і т. д.

[а-а]Питання[-а]: Як довго Ви сиділи з Лисецьким в останній криївці?

[а-а]Відповідь[-а]: Із Лисецьким ми перебували в одній криївці до 10 серпня 1947 р. 10 серпня Лисецький кудись пішов (напевно до «Зенона»[5] чи «Ореста»). Назад повернувся через два тижні. Що він робив у «Зенона», того я не знаю, мені лише відомо, що постійно надходили якісь листи, штафети. Одні з них «Щиголь» приносив від Лисецького, інші «Кармелюк» носив [...][г] й [а-д-]«Шрамові» «444»[-а]. Кому конкретно ці листи були адресовані, я не знаю[-д].

[а-а]Питання[-а]: Що робив Лисецький в криївці після того, як повернувся від «Зенона»?

[а-а]Відповідь[-а]: Після повернення від «Зенона» Лисецький постійно сидів і весь час щось писав. Його листи постійно кудись носили «Щиголь» і «Кармелюк» (куди саме – не знаю). Одного разу доводилося бачити, як Лисецький отримав штафети – великі пакети, на яких були написані цифрові адреси «111», «44», «33», «510». Лисецький постійно отримував та надсилав дуже багато кореспонденції. Якщо він не писав щось, то постійно нам розповідав, як належить воювати, як треба поводитися в терені, щоб не здатися живим. Він активно прищеплював нам ідеї ОУН і підбадьорював. А коли ми спали, то щось писав, розглядав мапи й розмовляв зі «Щиглем».

[а-а]Питання[-а]: Ким був в УПА Лисецький?

[а-а]Відповідь[-а]: Точно сказати не можу, але колеги між собою говорили, що він був крайовим провідником. Ми його називали «Друже провідник». Був

---

[5] Лапінський Леон, він же Томашевський Мечислав (нар. 8 XII 1913), пс. «Зенон», «Різьб'яр», «Гучванський», член ОУН, агент МГБ. Із вересня 1936 до вересня 1937 – учасник дивізійного курсу школи підхорунжих резерву при 24-му пп у Луцьку. Після закінчення отримав звання взводного підхорунжого та був призначений до 23-го пп у Володимир-Волинському. На початку 1938-го навчав допризовників у Смідині на Ковельщині. Від вересня 1938 – учитель у Рудниках Луцького повіту. З грудня 1939 – учитель української початкової школи в Снятичах (Томашів--Любельський повіт). Із вересня 1940 – вчитель у Волиці Снятицькій Томашів-Любельського повіту. З вересня 1941 – учитель української початкової школи в Замості. 1942–1944 – навчався на агронома у Львові. З 1941 – в ОУН. Від лютого 1944 – в СБ ОУН. Із квітня 1945 – провідник III округи ОУН-Б. Від липня 1945 – референт СБ III округи ОУН-Б. Від вересня 1947 переховувався. Затриманий 27 VI 1948 чеською СНБ під час спроби переходу до американської зони окупації Німеччини. 28 VII 1948 переданий польським органам держбезпеки. Завербований 5 X 1948 (I відділ III департамент). Розробляв підпілля ОУН як агент «Богуслав». За офіційною версією, 16 IV 1954, під час виконання оперативних завдань, був убитий. Імовірно, що виїхав у СРСР. *(АІНП, 00170/12, т. 1, Інформаційні нотатки, Лапінський Леон; Hałagida I. Leon Łapiński (1913–?), agent III Departamentu MBP. Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989. – T. 1. – Rzeszów 2004. – S. 443–454).*

[д-д] *Фрагмент тексту позначений на лівому полі вертикальною лінією.*

[a-]Pytanie-[a]: Jak długo z Lisieckim siedzieliście w tej ostatniej kryjówce?

[a-]Odpowiedź-[a]: Po przyjściu naszym do kryjówki siedzieliśmy z Lisieckim do 10 sierpnia 1947 r.; 10 sierpnia Lisiecki odszedł prawdopodobnie do „Zenona”[5] lub do „Oresta”, skąd po dwóch tygodniach powrócił z powrotem do naszej kryjówki. Co on robił u „Zenona”, tego nie wiem; wiem, że stale tylko przychodziły jakieś pisma, sztafety, które przynosił ps. „Szczygieł” od Lisieckiego i które odnosił „Karmeluk” do [...][d] i [a-f-]„Szrama”-„444”-[a], do kogo były adresowane te pisma, tego nie wiem-[f].

[a-]Pytanie-[a]: Co robił po swoim powrocie od „Zenona” w kryjówce Lisiecki?

[a-]Odpowiedź-[a]: Po swoim powrocie od „Zenona” Lisiecki stale siedział i tylko coś pisał; pisma jego odnosili stale „Szczygieł” i „Karmeluk”, ale dokąd, nie wiem. Widziałem jeden raz, jak Lisiecki otrzymał sztafety – duże pakiety, które były adresowane liczbami: 111, 44, 33, 510. Lisiecki bardzo dużo, stale otrzymywał korespondencję, a także wysyłał. Gdy nie pisał, to stale opowiadał nam, jak należy walczyć, jak zachowywać się w terenie, nie oddawać się żywym i w ogóle wpajał w nas ideę OUN i podtrzymywał nas na duchu. Stale, jak myśmy spali, oglądał tylko mapy, coś pisał i rozmawiał ze „Szczygłem”.

[a-]Pytanie-[a]: Jakie stanowisko w UPA miał Lisiecki?

[a-]Odpowiedź-[a]: Dokładnie powiedzieć nie mogę; między sobą rozmawiali koledzy, że to był krajowy prowidnyk i myśmy jego n[azywali] „Druże Prowidnyk”, był wykształcony, może bardzo wysoko, dlatego, że wszystko wiedział. Uczył nas z matematyki ułamków, proporcji, figur geometrycznych, równań, psychologii, nauk o człowieku, geografii itp.

[a-]Pytanie-[a]: Jaką broń i jakie pse[udonimy] posiadał Lisiecki?

[a-]Odpowiedź-[a]: Lisiecki posiadał broń: PPD, p[istolet] – belgij[ska] siódemka i szóstka belgijska. Jakie posiadał ps[eudonimy], tego nie wiem i nikt z nas o tym nie wiedział. Gdyby ktoś powiedział, że go zna lub że on jest krajowym

---

[5] Leon Łapiński vel Mieczysław Tomaszewski (ur. 8 XII 1913), ps. „Zenon”, „Rizbiar”, „Huczwański”; członek OUN, agent MBP. Od września 1936 do września 1937 uczestnik dywizyjnego kursu szkoły podchorążych rezerwy przy 24. pp w Łucku zakończonego uzyskaniem stopnia plutonowego podchorążego z przydziałem do 23. pp we Włodzimierzu Wołyńskim; z początku 1938 nauczyciel młodzieży przedpoborowej w Śmidyniu, pow. kowelski; od września 1938 nauczyciel w Rudnikach, pow. łucki; od grudnia 1939 nauczyciel ukraińskiej szkoły powszechnej w Śniatyczach, pow. tomaszowski; od września 1940 nauczyciel w Wolicy Śniatyckiej, pow. tomaszowski; od września 1941 nauczyciel ukraińskiej szkoły powszechnej w Zamościu; w l. 1942–1944 uczestnik wyższego agronomicznego kursu we Lwowie; od 1941 w OUN; od lutego 1944 w SB OUN; od kwietnia 1945 prowidnyk III Okręgu i referent SB III Okręgu OUN-UPA; od lipca 1945 referent SB III Okręgu OUN-UPA; od września 1947 ukrywał się. Zatrzymany 27 VI 1948 przez czeskie SNB podczas próby przedostania się do strefy amerykańskiej Niemiec; 28 VII 1948 przekazany polskim organom bezpieczeństwa; 5 X 1948 zwerbowany do współpracy przez UB (Wydz. I Dep. III MBP) „na materiałach kompromitujących”. Rozpracowywał podziemie OUN jako agent „Bogusław”. Według oficjalnej wersji zabity 16 IV 1954 podczas wykonywania zadań operacyjnych. Prawdopodobnie wyjechał do ZSRS. AIPN, 00170/12, t. 1, Notatka informacyjna, Łapiński Leon; I. Hałagida, *Leon Łapiński (1913–?), agent III Departamentu MBP* [w:] „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, t. 1, Rzeszów 2004, s. 443–454.

[f-f] *Fragment zaznaczony na lewym marginesie pionową linią.*

освічений, навіть можна сказати, що дуже. Розбирався в усьому. Навчав нас математиці (як складати дроби, пропорції, рівняння), розповідав про геометричні фігури, психологію, науки про людину, географію і т. п.

[a-]Питання[-a]: З якою зброєю ходив Лисецький? Які псевдоніми він використовував?

[a-]Відповідь[-a]: Лисецький мав зброю: ППД, бельгій[ську] «сімку» й бельгійську «шістку». Які в нього пс[евдоніми], цього я не знаю і ніхто з нас про це не знав. Якби хтось сказав, що його знає або що він є крайовим провідником, то він би негай[но] такого пристрелив. Протягом усього часу перебування в криївці Лисецький вдавав, що [...][г] його немає і взагалі поводився дуже непомітно.

[a-]Питання[-a]: Що ще Ви можете додати до своїх показань?

[a-]Відповідь[-a]: До сказаного можу додати ще таке: перебуваючи з Лисецьким в одній криївці, я сказав друзям, що в Чорткові (СРСР) маю дядька, якого звати Сталажичи Степан. Це почув Лисецький. А відтак розповів мені, що брат цього дядька, Ставжичи Мефодій, був комуністом, тому «ми його вбили в 1942 р. біля Чорткова». Він запитав, чи чув я щось про це. Я відповів, що нічого про дану історію не знаю. З цього я роблю висновок, що Лисецький Роман або походив з тих країв, або перебував у тамтешній організації УПА.

На цьому протокол закінчений. Перед підписанням із ним ознайомився.

Допитав:
(—)[е]

Свідчив:
(—) Фаріон Андрій

АІНП, 259/64, т. 1, арк. 177–180.
Оригінал, рукопис.
Документ польською мовою.
Кожна сторінка документа підписана Андрієм Фаріоном.
У документі виправлені орфографічні помилки.

[с] *Підпис нерозбірливий.*

prowidnykiem, to on by natychm[iast] takiego zastrzelił. Lisiecki przez cały czas w kryjówce udawał, że [....][d] nie jest i w ogóle konspirował się przed nami.

[a-]Pytanie[-a]: Co możecie dodać do złożonego zeznania?

[a-]Odpowiedź[-a]: Do zeznania złożonego mogę jeszcze dodać: będąc w bunkrze z Lisieckim, opowiadałem kolegom, że mam wujka nazwisko Stalarzyczy Stefan w Czortkowie, w ZSRR . Usłyszał to Lisiecki. Powiedział mnie, że brat tego wujka Stawrzyczy Metody był komunistą i myśmy jego wykończyli w 1942 r. koło Czortkowa i czy ja o tym słyszałem; ja odpowiedziałem, że nic o tym nie wiem. Z tego wnioskuję, że Lisiecki Roman albo pochodził z tamtych terenów, albo tam przebywał w organizacji UPA.

Na tym protokół zakończono i przed podpisaniem odczytano.

Przesłuchał:
(—)[g]

Zeznał:
(—) Farion Andrzej

AIPN, 259/64, t. 1, k. 177–180.
Oryginał, rękopis.
Dokument w języku polskim.
Każda strona dokumentu podpisana przez Andrzeja Fariona.
Dokument zawiera wiele błędów ortograficznych.

[g] *Podpis nieczytelny.*

№ 59

Б. д., б. м. Документ «Історія, методи дії, організація та мета українського підпілля на польських територіях»

Для того, щоб побороти в Польщі українське шовіністичне підпілля [a-]націоналістичного типу[-a], треба знати історію його розбудови, методи діяльності, організаційні форми, мету та завдання.

[...]

Боротьба з організацією ОУН-УПА, яку розпочали [...][6] відділи Війська Польського, КВБ і УГБ на початку 1945 р., не давала позитивних результатів, тому що вони не знали про структуру цієї організації та методи її діяльності. На початку квітня 1947 р. розпочалася широкомасштабна [...][6] акція проти ОУН-УПА. Водночас із теренів, яким загрожувала ОУН-УПА, почалося виселення українського населення на «Повернені землі» з тією метою, аби воно більше не допомагало організації ОУН-УПА матеріальними ресурсами та не підтримувало її людьми.

Наслідки цієї акції такі. Було ліквідовано 11 сотень із 21-ї, яка діяла на території Польщі. 5 сотень перейшло на територію УРСР і ще 5 сотень – на територію Чехословаччини, де їхніх членів заарештували працівники чеської НБ.

Істотних втрат зазнала і цивільна мережа ОУН. Було вбито крайового провідника «Стяга», заарештовано багато зв'язкових Орг[анізації]. За свідченнями [...][6] затриманих членів ОУН, які вони подали на допитах, вдалося відтворити внутрішню структуру організації та встановити місця, в яких вона діє.

Всією діяльністю підпілля ОУН на теренах Польщі, УРСР, Чехословаччини та в еміграції (Західна Європа й Америка) керує УГВР – Українська Головна Визвольна Рада. Її створено на так званому Великому зборі ОУН у 1943 р., деякі члени якого тепер перебувають на радянських теренах, а більша частина – в еміграції. УГВР – безпосередній зверхник «Центрального Комітету ОУН» і генерального штабу УПА. Хто саме входить до згаданих структур, поки що точно не відомо.

Найбільший територіальний осередок [ОУН] на землях Польщі – Закерзонський край.

а) Закерзонський край охоплює такі терени: Перемиський, Ліський, Сяноцький, Ярославський, Любачівський пов[іти], східну частину Березівського пов[іту] та південно-східну частину Кроснянського пов[іту] Ряшівського воєв[одства].

б) Томашівський і Володавський пов[іти] Люблінського воєв[одства] [...][6]

[a-a] *Дописано.*

[6] *Нерозбірливе слово закреслене машинописним способом.*

Nr 59

B.d.w., b.m.w. Informacja na temat historii, metod działania i organizacji oraz celów podziemia ukraińskiego na terenach polskich

Aby zwalczać podziemie ukraińskie [a-]zabarwienia nacjonalistycznego[-a] charakteru szowinistycznego w Polsce, należy znać jego historię rozwoju, metody działania, formy organizacyjne, cele i zadania.

[...]

Walka, którą podjęły [...][b] oddziały Wojska Polskiego, KBW i UBP na początku 1945 r. z organizacją OUN-UPA, nie dawała pozytywnych wyników, ponieważ nie znano struktury tej organizacji oraz jej metod działania. W początkach kwietnia 1947 r. zaplanowano akcję na szerszą skalę [...][b] przeciwko OUN-UPA. Jednocześnie przeprowadzono wysiedlenie ludności ukraińskiej na tereny [tzw.] ziem odzyskanych z terenów zagrożony[ch] przez OUN-UPA w celu likwidacji bazy materiałowej i rezerwowej organizacji OUN-UPA, którą stanowiła ludność ukraińska.

W rezultacie tej akcji zlikwidowanych zostało 11 sotni z ogólnej liczby 21, które operowały na terenie Polski. 5 sotni przeszło na teren USRR i 5 sotni przeszło na teren Czechosłowacji, gdzie również zostały aresztowane przez czeskie władze NB.

Jeśli chodzi o siatkę cywilną og[anizacji] OUN, to poniosła ona również wielkie straty, zabity został krajowy prowidnyk ps. „Stiah", aresztowana została również duża [liczba] łączników org[anizacji] OUN. Ustalona została z zeznań [...][b], zatrzymanych członków org[anizacji] OUN struktura organizacyjna i jej terenowe rozmieszczenie, która wygląda następująco:

Całością pracy podziemnej OUN na terenach Polski, USRR, Czechosłowacji i na emigracji w Europie Zachodniej oraz w Ameryce kieruje UHWR – Ukraińska Główna Wyzwoleńcza Rada, utworzona na tzw. Wielkim Zjeździe OUN w 1943 r., której członkowie są częściowo na ziemiach radzieckich, większa część na emigracji. UHWR jest bezpośrednim zwierzchnikiem Centralnego Komitetu OUN i Sztabu Generalnego UPA. Składu osobowego wymienionych jednostek na razie dokładnie nie ustalono. Na terenie Polski najwyższą organizacyjną terenową jednostką jest tzw. Kraj Zakerzoński.

a) „Kraj Zakerzoński" obejmuje następujące tereny: pow[iaty] Przemyśl, Lesko, Sanok, Jarosław, Lubaczów, wschodnią część pow[iatu] brzozowskiego i południowo-wschodnią część pow[iatu] Krosno woj[ewództwa] rzeszowskiego.

b) Pow[iaty] tomaszowski i włodawski, woj[ewództwa] lubelskiego [...][b]

[a--a] *Dopisano odręcznie.*

[b] *Nieczytelne słowo skreślone maszynowo.*

[г-г]Кадровий[-г] склад «Проводу Закерзонського Краю»[-г]:

1) Старух Ярослав, «Стяг» – поштовий код «1001» – крайовий провідник орг[анізації] ОУН-УПА Закерзонського краю – вбитий.

2) Онишкевич Богдан, «Білий», «Олег», «Орест» – походить із Угнівської[д] ґм[іни] Томашівського пов[іту] Люблінського воєв[одства]. Крайовий військовий референт і командир групи УПА крипт[онім] «Сян». [а-]Переховується.[-а]

3) Лисецький Роман, «Дальнич» – командир СБ (С[лужба] безпеки) – заарештований.

4) Галаса Василь, «Орлан», «Батий»[е], «Чорноморський»[е], «Дніпровський»[е], «Назар», «Зенон», «Біс», літературний пс[евдонім] «Зенон Савченко» – поштові коди «97», «181», «Бос» – політичний референт краю, водночас керує зв'язком ОУН із закордоном, тепер перебуває в УРСР.

5) «Залізняк»[е], «Дубровник» – шеф штабу крайового проводу «по лінії» УПА. [а-]Переховується.[-а]

6) «Камінь» – перший помічник шефа штабу крайового проводу «по лінії» УПА. [а-]Переховується.[-а]

При крайовому проводі функціонував крайовий кур'єрський осередок [є-]«Голодомори», до якого входили:[-є]

1) «Горлин» – к[омен]д[ан]т осередку (переховується).

2) «Летун» – зв'язковий (переховується).

3) «Вир» – зв'язковий (переховується).

4) «Кривоніс»[е] – зв'язковий (переховується).

5) Білецька Єлизавета[1] – зв'язкова (заарештована).

6) Гринишин Марія, вона ж Крупінськ[а], вона ж Ґонтарська, вона ж Зелінська, пс. «Марічка» – зв'язкова та дружина «Орлана» (перебуває в УРСР).

[г-г] *Підкреслено машинописним способом.*

[г-г] *Написано великими літерами.*

[д] *Було:* Ухнівської.

[е] *У документах подані різні варіанти псевдоніму.*

[є-г] *Підкреслено від руки.*

[1] Лебедович Олена або Лебедович-Кліш Олена або Лебедович Галина (нар. 31 III 1915, США – пом. 18 VI 1988, штат Ілінойс, США), пс. «Галина», «Заграва», «Звенислава», «Зоряна». Із 1943 – санітарка та кур'єрка ОУН-Б. 1944–1945 – референтка УЧХ І округи ОУН-Б. Була кур'єркою референта СБ Закерзонського краю ОУН-Б П. Федоріва («Дальнича»). Від червня 1945 до серпня 1947 виконувала функції зв'язкової з іноземними консульствами й посольствами у Польщі. 16 IX 1947 біля с. Річиця Томашів-Любельського повіту Люблінського воєводства опергрупа в складі солдатів ВП і співробітників УГБ виявила криївку, в якій вона перебувала з «Дальничем». 14 IV 1950 за вироком РВС у Варшаві засуджена до 15 р. ув'язнення. Клопоталася про перерву у відбуванні покарання через поганий стан здоров'я, яке погіршилося внаслідок застосування недозволених методів ведення слідства з метою примушення визнання висунутих обвинувачень. Після відмови 2 VIII 1954 розпочала голодування у тюрмі в Фордоні. Перевезена до тюремного шпиталю в Грудзьондзу, де її примусово годували. 25 II 1955 рішенням Державної ради залишок терміну ув'язнення скасовано. 7 III 1955 звільнена. Від 1969 до смерті жила в США. *(АІНП, 944/350; АІНП, 944/351; АІНП, 0259/435; АІНП, 01224/1978, м/ф; АІНП, 01224/1988, м/ф; Літопис УПА. Т. 23: Медична опіка в УПА: документи, матеріяли і спогади. – Торонто–Львів, 1992. – С. 273–276).*

[d-e-]Personalny[-e] skład Prowidu „Kraju Zakerzońskiego”[-d]:

1) Staruch Jarosław, ps. „Stiah” – sztafetowy znak „1001” – krajowy prowidnyk org[anizacji] OUN-UPA „Kraju Zakerzońskiego” – zabity.

2) Onyszkiewicz, [ps.] „Bohdan”, „Biały”, „Ołeh”, „Orest” – pochodzi z gm[iny] Uhnów[f], pow[iat] Tomaszów, woj[ewództwo] lubelskie; krajowy wojskowy referent i *komandyr* grupy UPA krypt[onim] „Sian”. [a-]Ukrywa się.[-a]

3) Lis[i]ecki Roman, ps. „Dalnycz” – szef SB („S[łużba] Bezpieczeństwa”) – aresztowany.

4) Hałasa Wasyl, ps. „Orłan”, „Batij”[g], „Czarnomorski”[g], „Dniprowski”[g], „Nazar”, „Zenon”, „Bos”, literacki ps[eudonim] „Zenon Sawczenko” – sztafetny znak: „97”, „181”, „Bos” – krajowy polityczny referent, jednocześnie jest kierownikiem zewnętrznej org[anizacji] OUN, przebywa obecnie na terenie USRR.

5) Ps. „Zalizniak”[g], „Dubrownyk” – szef sztabu Krajowego Prowidu po linii UPA. [a-]Ukrywa się.[-a]

6) „Kamiń” – pierwszy pomocnik szefa sztabu Krajowego Prowidu po linii UPA. [a-]Ukrywa się.[-a]

Przy Krajowym Prowidzie był krajowy ośrodek kurierski krypt[onim] [h-]„Hołodomory”, w skład którego wchodzili:[-h]

1) „Horlin” – k[omen]d[an]t ośrodka – ukrywa się.

2) „Łetun” – łącznik – ukrywa się.

3) „Wyr” – łącznik – ukrywa się.

4) „Krywonis”[g] – łącznik – ukrywa się.

5) Bielecka Elżbieta[1] – łączniczka – aresztowana.

6) Hryniszyn Maria vel Krupińsk[a] vel Gontarska vel Zielińska, ps. „Mariczka” – łączniczka i żona „Orłana” – przebywa na terenie USRR.

7) Soroka Sławko, ps. „Ptach” – adiutant „Orłana” – ukrywa się na terena[ch] USRR.

[d-d] *Podkreślono maszynowo.*

[e-e] *Zapisano wersalikami.*

[f] *Było:* Uchnów.

[g] *W dokumentach stosuje się różne warianty zapisu pseudonimu.*

[h-h] *Podkreślono odręcznie.*

[1] Ołena lub Hałyna Łebedowycz (Helen Lebedowycz, Łebedowicz-Klisz) vel Elżbieta Bielecka (ur. 31 III 1915 w USA, zm. 18 VI 1988 w stanie Illinois, USA), ps. „Hałyna”, „Zahrawa”, „Zwenysława”, „Zoriana”. Od 1943 sanitariuszka i kurierka OUN, w l. 1944–1945 referentka UCzCh Okręgu I OUN, kurierka krajowego referenta SB „Kraju Zakerzońskiego” Petra Fedoriwa, ps. „Dalnycz”; od czerwca 1945 do sierpnia 1947 łączniczka z zagranicznymi konsulatami i ambasadami w Polsce. 16 IX 1947 aresztowana pod fałszywym nazwiskiem wraz z „Dalnyczem” po wykryciu przez grupę operacyjną żołnierzy WP i funkcjonariuszy UBP bunkra w rejonie wsi Rzeczyca; wyrokiem WSR w Warszawie z 14 IV 1950 skazana na 15 lat więzienia; z powodu złego stanu zdrowia, wynikającego ze stosowania niedozwolonych metod przesłuchań, starała się o przerwę w odbywaniu kary; po odmownej decyzji w więzieniu w Fordonie 2 VIII 1954 rozpoczęła głodówkę; przewieziona do szpitala więziennego w Grudziądzu i tam sztucznie karmiona; decyzją Rady Państwa 25 II 1955 darowano resztą kary więzienia; zwolniona 7 III 1955. Od 1969 do śmierci mieszkała w USA. AIPN, 944/350; AIPN 944/351; AIPN, 0259/435; AIPN, 01224/1978, mf; AIPN, 01224/1988, mf.; *Medyczna opika w UPA...*, s. 273–276.

7) Сорока Славко, «Стах» – ад'ютант «Орлана» (переховується в УРСР).

8) Федорів Теофілія, вона ж Мороз Ірина – зв'язкова та дружина «Дальнича» (заарештована).

9) «Коваленко» – зв'язковий (переховується).

10) «Столовий» – зв'язковий (переховується).

11) «Мономах»-«Монюшко» – зв'язковий (переховується).

12) «Мило»[2] – зв'язковий (ж-убитий).-ж

13) «Щиголь» – зв'язковий «Дальнича» (вбитий).

14) «Чорний» – підробляв печатки (вбитий).

15) «Марко» – зв'язковий (убитий).

а-16) Богачевська Любомира[3] (заарештована).-а

а-17) Дацько Зіновія[4] (заарештована).-а

[...][б] При крайовому проводі ОУН також діяла редакція, крипт[онім] якої «Перемога».

г-Кадровий склад:-г

1. «Певний» – редактор (ж-убитий).-ж
2. «33/4» (а-заарештований-а).
3. «Грозний» – ж-адміністратор (убитий).-ж
4. «Слота» – приймає радіоповідомлення (ж-убитий).-ж
5. «Наливайко» – господарник (ж-убитий).-ж
6. «Тирця» – зв'язкова (ж-заарештована).-ж

При крайовому проводі працювало 2 друкарні.

г-В першій друкарні (її крипт[онім] «Вулкан») працювали:-г

1. «Циган»-«Скала» – комендант [видавничого] осередку (вбитий).
2. Кудлайчук Ірон, «Долгий»[е] – технік (заарештований).

ж-ж *Вписано біля закресленого слова* «приховується».

[2] Піпка Олекса (нар. 1922 – загинув у вересні 1947), пс. «Мило». Зв'язковий УПА (в 27 ТВ «Бастіон» 6 ВО «Сян»). Загинув у засідці під Мриглодами. *(Кордан А. Один набій з набійниці. – Торонто–Львів, 2006. – С. 230).*

[3] Богачевська Любомира (нар. 17 VII 1910, Олешиці – пом. 18 V 1998 в Перемишлі). Зв'язкова та кур'єрка проводу Закерзонського краю ОУН-Б. Затримана солдатами ВПО в районі гори Сніжка (15 IX 1946). Вироком РВС у Варшаві засуджена до смертної кари (23 VI 1947). Постановою НВС вирок РВС у Варшаві залишено в силі (25 VII 1947). Б. Берут змінив міру покарання на довічне ув'язнення 31 VII 1947. Постановою військової прокуратури Бидґощського воєводства 7 V 1956 термін покарання зменшено до 12 р. ув'язнення. Постановою Воєводського суду Варшави 19 VI 1956 умовно звільнена 21 VI 1956. *(АІНП, 1021/119, т. 1–2; АІНП, 0259/138; Hałagida I. Prowokacja «Zenona». – Warszawa, 2005. – S. 32, 33).*

[4] Дацько Зіновія (нар. 24 X 1929, Чорноріки), пс. «Зеня». Кур'єрка УПА. Затримана солдатами ВПО поблизу гори Сніжка (15 IX 1946). Вироком РВС у Варшаві засуджена до 15 р. ув'язнення (23 VI 1947). Постановою НВС РВС у Варшаві 25 VII 1947 вирок залишено в силі. Постановою НВС 30 V 1953 термін покарання зменшено до 7 р. та 6 міс. ув'язнення. Постановою РВС у Варшаві від 5 II 1954 звільнена умовно (11 II 1954). *(АІНП, 1021/119, т. 1–2; АІНП, 0259/138; АІНП, 0363/570; АІНП, 0203/4584; АІНП Вр, 024/3190; Hałagida I. Prowokacja «Zenona»..., – S. 47).*

8) Fedoriw Teofila vel Moroz Irena – łączniczka i żona „Dalnycza" – aresztowana.

9) Ps. „Kowałenko" – łącznik – ukrywa się.

10) „Stołewyj" – łącznik – ukrywa się.

11) „Monomach" – „Moniuszko" – ukrywa się, łącznik.

12) „Myło"[2] – łącznik – [i-]zabity[-i].

13) „Szczyhoł" – łącznik „Dalnycza" – zabity.

14) „Czornyj" – podrabiał pieczęcie – zabity.

15) „Marko" – łącznik – zabity.

[a-]16) Bohaczewska Lubomira[3] – aresztowana.[-a]

[a-]17) Daćko Zenobia[4] – aresztowana.[-a]

[...][b] Przy Krajowym Prowidzie OUN była także redakcja pod krypt[onimem] „Peremoha".

[d-]Skład personalny:[-d]

1. Ps. „Pewny" – redaktor – [i-]zabity.[-i]
2. Ps. „33/4" – [a-]aresztowany[-a].
3. Ps. „Groźny" – [i-]administrator – zabity.[-i]
4. „Słota" – przyjmuje komunikaty radiowe – [i-]zabity.[-i]
5. „Naływajko" – gospodarczy – [i-]zabity.[-i]
6. „Tyrcia" – łączniczka – [i-]aresztowana.[-i]

Przy Krajowym Prowidzie istniały 2 drukarnie.

[d-]Pierwsza drukarnia krypt[onim] „Wulkan", skład personalny:[-d]

1. „Cyhan" – „Skała" – komendant ośrodka – zabity.
2. Kudłajczuk Iron, ps. „Dowhyj"[g] – aresztowany – technik.
3. Ks. Ślusarczyk Adam[5], ps. „Knyha"[j] – tłumacz – zabity.

[i-i] *Wpisano odręcznie obok skreślonych słów*: ukrywa się.

[j] *Było:* „Krycha".

[2] Ołeksy Pipka (ur. w 1922, zm. we wrześniu 1947), ps. „Myło". Łącznik UPA w 27 TW „Bastion" 6 WO „Sian". Zginął w zasadzce pod Mrzygłodami. A. Kordan, *op. cit.*, s. 329.

[3] Lubomira Bohaczewska (ur. 17 VII 1910 w Oleszycach, zm. 18 V 1998 w Przemyślu), ps. „22". Łączniczka i kurierka Krajowego Prowidu OUN; zatrzymana 15 IX 1946 przez żołnierzy WOP w okolicach góry Śnieżki; wyrokiem WSR w Warszawie z 23 VI 1947 skazana na karę śmierci; postanowieniem NSW z 25 VII 1947 wyrok WSR w Warszawie utrzymano w mocy; Bolesław Bierut skorzystał z prawa łaski i zmienił wyrok na karę dożywotniego więzienia (31 VII 1947); postanowieniem Prokuratury Wojewódzkiej w Bydgoszczy 7 V 1956 karę zmniejszono do 12 lat więzienia; postanowieniem Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy z 19 VI 1956 zwolniona warunkowo 21 VI 1956. AIPN, 1021/119, t. 1–2; AIPN, 0259/138; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 32–33.

[4] Zenobia Daćko (ur. 24 X 1929 w Czarnorzekach), ps. „Zenia". Kurierka UPA; zatrzymana 15 IX 1946 przez żołnierzy WOP w okolicach góry Śnieżki; wyrokiem WSR w Warszawie z 23 VI 1947 skazana na 15 lat więzienia; postanowieniem NSW z 25 VII 1947 wyrok WSR w Warszawie utrzymano w mocy; postanowieniem NPW z 30 V 1953 karę zmniejszono do 7 lat i 6 miesięcy więzienia; postanowieniem WSR w Warszawie z 5 II 1954 zwolniona warunkowo 11 II 1954. AIPN, 1021/119, t. 1–2; AIPN, 0259/138; AIPN, 0363/570; AIPN, 0203/4584; AIPN Wr, 024/3190; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"*..., s. 47.

[5] Adam Ślusarczyk (1912–19 IX 1947), ps. „Knyha", duchowny greckokatolicki; ukończył seminarium greckokatolickie w Przemyślu, a następnie studiował w Rzymie i Wiedniu; pracownik ośrodka

3. С[вященик] Слюсарчук Адам[5], «Крига»[з] – перекладач (убитий).

4. Яремко[и] Григір, «Крутій»-«Чорнота»[6] – технічний працівник (переховується).

5. Козубель Данило, «Кармелюк»[7] – технічний працівник (переховується).

6. Михайлишин Петро, «Хорт»-«Липа»[8] (переховується).

7. Гордонь Микола, «Береза»-«Товкач»[9] – технічний працівник (переховується).

Кадровий склад 2-ї друкарні крайового проводу поки що не встановлений. Керівник друкарні «Мартин» [а-]– убитий.[-а]

[г-]Канцелярія крайового проводу (провідника «Стяга»).[-г]

1. «Ігор» – секретар «Стяга» (вбитий).

2. «Славко»-«Чорноморець» – зв'язковий (убитий).

3. «Донський»-«Петро» – зв'язковий (убитий).

4. Яремко Михайло, «Змієнко» – зв'язковий (убитий).

[з] *Було:* «Крига».

[и] *Було:* «Єремкін».

[5] Слюсарчук Адам (нар. 1912 – загинув 19 IX 1947), пс. «Крига». Греко-католицький священик. Закінчив греко-католицьку семінарію у Перемишлі. Згодом навчався в Римі та Відні. Працівник технічного осередку проводу Закерзонського краю ОУН-Б. Загинув під час облави на Я. Старуха-«Стяга». *(Akcja «Wisła». Dokumenty... – S. 956–957).*

[6] Яремко Григорій, пс. «Крутій», «Боярин», «Чорнота». До квітня 1945 – в охороні головного командира УПА Р. Шухевича. Далі – зв'язковий і охоронець провідника Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старуха. 1946 – працівник друкарні «Вулкан». Липень 1946 – носив пошту для Р. Шухевича, В. Сидора та ін. на тер. УРСР. У вересні 1947 залишив криївку друкарні «Вулкан» й наприкінці вирушив із поштою провідника II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б М. Радейка («Крима») до головного командира УПА Р. Шухевича на тер. УРСР. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 134, 150, 160, 177–178).*

[7] Козубель Данило, пс. «Зелений», «Кармелюк». У 1945–1947 – член підпілля в 5-му р-ні II округи ОУН. Член кур'єрської боївки «Цигана». У вересні 1947 разом із «Циганом», «Чортом» і «Крутієм» вийшов з оточення в монастирському лісі, де відділи ВП і МГБ шукали криївку «Стяга», і об'єднався з тими, які залишилися з II округи ОУН. Згодом переховувався з Михайлом Лівчанином («Семенко») і Володимиром Ребізантом («Кривоніс») в лісах Любачівського пов. Потім перейшов у Кошалінське воєв. Загинув 23 XII 1953 в засідці, яку організувало УБ. *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 160; Hałagida I., Prowokacja «Zenona»... – S. 189, 232).*

[8] Михайлишин Петро, пс. «Влодко», «Липа», «Хорт». До квітня 1945 – в охороні головного командира УПА Р. Шухевича. Далі – зв'язковий і охоронець провідника Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старуха. 1946 – працівник підпільної друкарні «Вулкан». 8 IX 1947 залишив криївку друкарні «Вулкан» й наприкінці вересня вирушив із поштою провідника II округи «Батурин» Закерзонського краю ОУН-Б М. Радейка («Крима») до головного командира УПА Р. Шухевича на тер. УРСР. Там приєднався до його охорони. Після його загибелі навесні 1950 перейшов в боївку з охорони керівника Львівського крайового проводу ОУН-Б О. Дякова («Горнового»), а потім – в охорону його наступника Є. Пришляка («Яреми»). *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 134, 147, 160, 177–178, 891).*

[9] Гордон Микола, пс. «Береза», «Товкач». До квітня 1945 – в охороні головного командира УПА Р. Шухевича. Далі – охоронець провідника Закерзонського краю ОУН-Б Я. Старуха. 1946 – працівник підпільної друкарні «Вулкан». *(Літопис УПА. Нова серія. Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали. Київ–Торонто, 2012. – С. 134, 160).*

4. Jaremko[k] Hryhor, „Krutij"–„Czornota"[6] – pomoc techniczna – ukrywa się.

5. Kozubel Daniel, „Karmeluk"[7] – ukrywa się – pomoc techniczna.

6. Michaliszyn Piotr, ps. „Chort", „Łypa"[8] – ukrywa się.

7. Gordoń Mikołaj, [ps.] „Bereza", „Tołkacz"[9] – ukrywa się – pomoc techniczna.

Wykaz personalny 2 drukarni Krajowego Prowidu na razie nieustalony. Kierownikiem drukarni jest ps. „Martyn" – [a-]zabity[-a].

[g-]Kancelaria Krajowego Prowidu – Prowidnyka „Stiaha".[-g]

1. „Ihor" – sekretarz „Stiaha" – zabity.

2. „Sławko"–„Czornomorec" – łącznik – zabity.

3. „Doński"–„Petro" – łącznik – zabity.

4. Jaremko Michał, ps. „Zmijenko" – łącznik – zabity.

5. „Oksana" – maszynistka – zabita.

Jeśli chodzi o kurierski ośrodek przy Krajowym Prowidzie OUN to było tam łączników więcej aniżeli tu wskazano, lecz na razie jeszcze nie ustalono [a-]wszystkich[-a].

---

technicznego Krajowego Prowidu OUN. Zginął podczas obławy na „Stiaha". *Akcja „Wisła". Dokumenty...*, s. 956–957.

[k] *Było:* „Jeremkin".

[6] Hryhorij Jaremko, ps. „Krutij", „Bojaryn", „Czornota". Do kwietnia 1945 członek ochrony dcy głównego UPA Romana Szuchewycza; następnie łącznik i ochroniarz Jarosława Starucha; od 1946 pracownik drukarni „Wulkan"; w lipcu 1946 przenosił pocztę m.in. dla Romana Szuchewycza i Wasyla Sydora na terytorium USRS; we wrześniu 1947 wyruszył z pocztą prowidnyka II Okręgu „Baturyn" Mykoły Radejki, ps. „Krym" do dcy głównego UPA Romana Szuchewycza (na terytorium USRS). *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 134, 150, 160, 177–178.

[7] Danyło Kozubel (ur. w 1918, zginął 23 XII 1953), ps. „Karmeluk", „Zełenyj". W l. 1945–1947 członek siatki cywilnej w kuszczu „Czajki" 5. rejonu II Okręgu OUN; członek bojówki kurierskiej „Cyhana"; we wrześniu 1947 wraz z „Cyhanem", „Chortem" i „Krutijem" wydostał się z okrążenia w lesie monasterskim, gdzie oddziały WP i KBW prowadziły poszukiwania kryjówki „Stiaha", i dołączył do II Okręgu OUN; ukrywał się wraz z Michałem Liwczaninem, ps. „Semenka" i Włodzimierzem Rebizantem, ps. „Krywonis" w lasach pow. lubaczowskiego; następnie na terenie woj. koszalińskiego; Kozubel zginął w zorganizowanej przez UB zasadzce. *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 160; I. Hałagida, *Prowokacja „Zenona"...*, s. 189, 232.

[8] Petro Mychajłyszyn, ps. „Łypa", „Chort", „Włodko". Do kwietnia 1945 w ochronie głównego dcy UPA Romana Szuchewycza; następnie łącznik i ochroniarz prowidnyka Kraju Zakerzońskiego OUN Jarosława Starucha. Od 1946 pracownik podziemnej drukarni „Wulkan"; 8 IX 1947 wyruszył z pocztą prowidnyka II Okręgu „Baturyn" OUN Mykoły Radejki, ps. „Krym" do dcy głównego UPA Romana Szuchewycza na terytorium USRS. Tam dołączył do jego ochrony. Po śmierci Szuchewycza wiosną 1950 w ochronie kierownika lwowskiego prowidu OUN O. Diakowa, ps. „Hornowyj", potem jego następcy J. Pryszlaka, ps. „Jarema". *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 134, 147, 160, 177–178, 891.

[9] Mykoła Hordon, ps. „Bereza", „Tołkacz". Do kwietnia 1945 w ochronie Romana Szuchewycza, następnie Jarosława Starucha; od 1946 pracownik podziemnej drukarni „Wulkan". *Jarosław Staruch. Dokumenty...*, s. 134, 160.

5. «Оксана» – машиністка (вбита).

Щодо кур'єрського осередка при крайовому проводі ОУН, то в ньому було дещо більше зв'язкових, аніж зазначено вище, бо поки що не [a-]всіх[-a] їх вдалося визначити.

АІНП, 01474/3, арк. 132, 136–139.
Копія, машинопис.
Документ польською мовою.

AIPN, 01474/3, k. 132, 136–139.
Kopia, maszynopis.
Dokument w języku polskim.

Вх. 252
27.02.45

335
341

Совершенно секретно.

ЗАМЕСТИТЕЛЮ НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА С С Р — КОМИССАРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ II-ГО РАНГА

Товарищу С Е Р О В У.

ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТУ

Товарищу М Е Ш И К.

19-го февраля 1945 года в 12 часов дня выстрелами из автоматов убиты: советник Жешувского воеводского Управления Общественной Безопасности майор БАПАШОВ/ сотрудник 4-го Управления НКГБ СССР/, комендант милиции Любачевского уезда подпоручик БЕМБЕН и два сотрудника той же милиции, которые возвращались на автомашине из Любачева в Жешув с операции, проводившейся войсковыми частями по ликвидации ОУНовских банд в Любачевском уезде.

Pismo ppłk. Chwastowskiego do Iwana Sierowa i Pawła Mieszyka, s. 1 (AIPN)
Лист підполковника Хвастовського Іванові Сєрову та Павлові Мєшикову, с. 1

Нападение произошло в лесу на полпути между Любачевым и Ярославом.

К месту происшествия направлены: оперативная группа из Жешува и батальон внутренних войск министерства Общественной Безопасности из Любачева, где с момента ухода Советских войск значительно усилилась активизация ОУНовских банд.

За последние полутора месяца в Любачевском уезде имели место несколько вооруженных выступлений бандеровцев.

1-го января с.г. в 7-ми км. от Любачева были обстреляны из автоматов в автомашине и убиты начальник Отдела Общественной Безопасности Любачевского уезда подпоручик ГАСПК и 3-е сотрудников его.

2-го февраля с.г. бандеровцы напали на повятовый отдел милиции гор. Любачева, разоружили 3-х милиционеров и скрылись.

8-го февраля с.г. была зверски истреблена одна польская семья в составе 4-х человек и разоружен красноармеец В/Ч 92686-А КОЛИБА.

Четвертый случай описан выше.

К настоящему времени по данным агентуры и войсковой разведки в Любачевском

Pismo ppłk. Chwastowskiego do Iwana Sierowa i Pawła Mieszyka, s. 2 (AIPN)
Лист підполковника Хвастовського Іванові Сєрову та Павлові Мєшикову, с. 2

уезде оперирует несколько крупных банд УПА, из которых наиболее активными являются:

1.Сотня "ЖЕЛЕЗНИКА", насчитывающая до 250 человек, вооруженных 8-мью станковыми пулеметами, 7-мью ручными пулеметами, 45-ю автоматами, одним минометом и большим количеством гранат. Банда ранее находившаяся в районе деревни Плавува /20 км.северо-восточнее Добачева/, в последнее время передислоцировалась в район дер.Немстув, Дахнув, что 8-км.северо-западнее Добачева.

В конце января 1945 года милиция и комендатура пытались провести операцию по проческе леса в районе Дахнув, Немструв, но были встречены сильным пулеметным и автоматным огнем и вынуждены были отступить, потеряв одного убитого милиционера и одного красноармейца, захваченного в плен бандитами.

2.Сотня "ЭМА", насчитывающая до 200 человек, вооруженных 4-мя станковыми пулеметами, 11-ю автоматами, 10-ю самозарядными винтовками, винтовками, пистолетами и гранатами.
Банда оперирует в районе дер.Брусно, Верквата, Равва-Русска, что 30 км. северо-восточнее Добачева.

Pismo ppłk. Chwastowskiego do Iwana Sierowa i Pawła Mieszyka, s. 3 (AIPN)
Лист підполковника Хвастовського Іванові Сєрову та Павлові Мєшикову, с. 3

3.Сотня "СКАЛА", насчитывает до 170 человек, вооруженными 2-мя ручными пулеметами, 27 автоматами, 75-ю винтовками и гранатами.

Банда оперирует в районе дер. Криве, Горинен, Синявка, что 15 км. восточнее Любачева.

4.В стадии организации находится сотня "ЗАХВАЙЫ", насчитывающая до 150 человек, вооруженных Одним станковым пулеметом, 6-ю ручными пулеметами, 9-ю автоматами, 12-ю самозарядными винтовками, пистолетами и гранатами.
Банда формируется в районе Новое-Сено, что 20 км., северо-восточнее Любачева.

Для борьбы с указанными бандформированиями, равно, как и для всех других оперативных нужд Жешувское воеводское управление Общественной безопасности располагает только одной ротой польских внутренних войск, в составе 140 штыков, приданной ему временно./9 февраля с.г. прибыл в Любачев батальон польских внутренних войск только на время проведения операции по проческе лесов/.

Из передвижных средств в Управлении имеется 2 грузовых автомашины и одна неисправная легковая.

Pismo ppłk. Chwastowskiego do Iwana Sierowa i Pawła Mieszyka, s. 4 (AIPN)
Лист підполковника Хвастовського Іванові Сєрову та Павлові Мєшикову, с. 4

339
345

5.-

Сообщая об изложенном, прошу поставить вопрос перед Министерством Общественной Безопасности о придании Жешувскому УОБ войсковой маневренной группы и выделении возможного количества грузовых и легковых автомашин.

СТАРШИЙ СОВЕТНИК ЖЕШУВСКОГО
УПРАВЛЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ПОДПОЛКОВНИК- /ХВАСТОВСКИЙ/

"20" февраля 1945 года

№-_____

Справка

Перед тов. Радкевичем поставлен вопрос о направлении в гр. Жешув воинской части и сооружающего авторазмотора

тов. Серов

26/II 45.

Pismo ppłk. Chwastowskiego do Iwana Sierowa i Pawła Mieszyka, s. 5 (AIPN)
Лист підполковника Хвастовського Іванові Сєрову та Павлові Мєшикову, с. 5

26

- 24 -

P R O T O K O Ł
przesłuchania podejrzanego.

Rzeszów, dnia 29 maja 1947r.

Z i e l i ń s k i Artur pow. Oficer Sledczy Ministerstwa Bezp. Publ. w Warszawie, przesłuchał w charakterze podejrzanego:

HAMIWKA Jarosław, ps. "Meteor".
/personalia w aktach/

Pyt.: Proszę opowiedzieć co jest wam wiadomo o dziewczynie z ps. "Burłaczka"?

Odp.: "Burłaczka" - drugi pseudonim "Ina", nazwiska nie znam pochodzi z Przemyśla. Za czasów okupacji niem. chodziła do gimn. w Przemyślu.
Pierwszy raz spotkałem się z jej pseudonimem w rachunkach kupna lekarstw, które dostarczył mi "Nechryst" - "Okružnyj referent służby zdorowla".
"Burłaczkę" pierwszy raz widziałem w Kormanickim lesie w lecie 1946r.. Tam ona spotkała się z "Hryhorem", z nim rozliczała się z wydanych przez nią pieniędzy na kupno różnych towarów.
"Burłaczka" wówczas doręczyła "Hryhorowi" sprawozdanie pisane własnoręcznie o przesiedleniu biskupa ukraińskiego Kocyłowskiego Jozefata z Przemyśla do U.S.R.R. To same sprawozdanie pojawiło się w tłumaczeniu na język polski w druku, oraz w języku ukraińskim, przeznaczone dla terenu w celach propagandowych.
"Burłaczka" załatwiała wszelkiego rodzaju sprawunki dla organ. W moim archiwum jest b.wiele kwitów podpisanych: "Burłaczka" lub "Ina".
"Burłaczkę" drugi raz widziałem jesienią 1946r. we wiosce Kormanice, gm. Fredropol, pow. Przemyśl, gdzie przyszła tak samo rozliczyć się z "Nechrystem".
W październiku 1946r. została przytrzymana wraz z "Zoją", "Małuszą" i "Olą" w sklepie na Franciszkańskiej w Przemyślu, który był punktem kontaktowym łączniczek, przez P.U.B.P. w Przemyślu. Jak długo była przytrzymana nie wiem. Posługiwała się fałszywą kennkartą na nazwisko polskie. Po zwolnieniu wyjechała z Przemyśla do Krakowa, gdzie rzekomo miała mieć rodzinę. Gdzie zamieszkiwała w Krakowie, tego nie wiem i czy utrzymywała kontakt z "Hryhorem" też nie wiem.
"Burłaczka" znała mój pseudonim, nazywała mnie "prowidnyku Wyszenskij".
Latem 1946r. do domu "Burłaczki" przyjechali kurierzy organ. "O.U.N." z okupacyjnej zony amerykańskiej. "Oksana" ich doprowadziła do mnie.
Ja przebywałem wówczas z "Jaśminem", "Lutym", "Rudym" i "Czumakiem" w domu /pod lasem/ - zwanej przez wszystkich Brusychy, zam. we wsi Kniazyce, pow. Przemyśl. Było to wiedzorem. "Oksana" do domu Brusychy przyszła z dwoma kurierami organ.,ubrani po cywilnemu, w płaszczach gumowych popielatych i kapeluszach jasno-bronzowych. "Oksana" zwróciła się do mnie, mówiąc, że tych panów przyprowadziła z Przemyśla od "Burłaczki".

Protokół przesłuchania J. Hamiwki (AIPN)
Протокол допиту Я. Гамівки

26 27

W rozmowie z nimi dowiedziałem się, że jadą z okupacyjnej zony amerykańskiej i chcą widzieć się z "Orłanem". Jeden z kurierów wspomniał, że był aresztowany przez M.O. w Birczy, lecz zaraz zwolniony. Powiedzieli, że mają b.ważne grypsy w obcasach w butach. Wtedy napisałem do "Orłana" sztafetę i przekazałem ją łącznikom "Orłana" - "Pimście"i "Ptahowi", celem natychmiastowego doręczenia jej "Orłanowi".
Równocześnie umówiłem z nimi /łącznikami "Orłana"/ miejsce spotkania w lesie, wyszedłszy do lasu kormanickiego przyszli łącznicy "Orłana" i zabrali w/w kurierów do kryjówki "Orłana".
Wiadomo mi, że "Orłan" skierował ich do "Stiaha".
Nadmieniam, że kurierzy ci mówili do mnie, że wiozą "trochę" dolarów przemytnikom na granicy.
Rysopis I-go kuriera: wysoki, blondyn, twarz owalna, cera śniada, czesał się do góry, lat do 30.

Rysopis 2-go kuriera: średni wzrost, szatyn, twarz owalna, cera śniada, czesał się do góry, lat do 35.

Pyt.: Co wam wiadomo o "Oksanie"?

Odp.: "Oksana" w 1944r. i 1945r. była referentką "U.Cz.H." II-go nadrejonu "Chołodnyj Jar". Po rozwiązaniu "U.Cz.H." w jesieni 1945r. nie pełniła konkretnej pracy po linii organizacji.
Od wiosny 1946r. przebywała we wsi Wełandowice koło Przemyśla, gdzie mieszkała razem z "Romą" - łączniczką "Orłana".
W lecie 1946r. dałam "Oksanie" 7 tysięcy zł. na kupno skóry na buty dla niej.
"Oksana" przebywając w Mładowicach, często przychodziła do Przemyśla i kupowała lekarstwa dla "Nechrysta" i prasę polską dla "Rudoho".
Zimą 1946r/47r. pisał mi "Jaśmin" /rejonowy prowidnyk/ m.inn. że "Oksana" została zwolniona i wyjechała do Krakowa do "Romy". "Roma" była wysłaną przez "Orłana" do Krakowa, w celach organizacyjnych jako łączniczka. Nadmieniam, że "Oksana" była moją sympatią. Czy pełniła jaką funkcję w Krakowie, tego nie wiem.

Protokół spisany prawdziwie z moich słów, za zgodność z powyższym podpisuję własnoręcznie

/-/ HAMIWKA Jarosław.

Przesłuchał:
Oficer Śledczy MBP:

/-/ Zieliński por.

Protokół przesłuchania J. Hamiwki (AIPN)
Протокол допиту Я. Гамівки

Józef Różański (AIPN)
Юзеф Ружанський

Adam Humer (AIPN)
Адам Гумер

Siergiej Sawczenko (HDA SBU)
Сергій Савченко

Roman Sarajew (HDA SBU)
Роман Сараєв

Wacław Komar (AIPN)
Вацлав Комар

Grzegorz Łanin (AIPN)
Ґжеґож Ланін

Jerzy Marzec (AIPN)
Єжи Мажец

Feliks Szpan (AIPN)
Фелікс Шпан

Marian Bosowski (AIPN)
Маріан Босовський

Marian Krawczyński (AIPN)
Маріан Кравчинський

Kazimierz Ślaski (AIPN)
Казімєж Сласький

Jan Stęporowski (AIPN)
Ян Стемпоровський

Ignacy Mazur (AIPN)
Ігнаци Мазур

Jan Wojtaszek (AIPN)
Ян Войташек

Stanisław Rozlał (AIPN)
Станіслав Розлял

Leon Midro (AIPN)
Леон Мідро

Roman Białek (AIPN)
Роман Бялек

Leon Łapińskyj, agent MBP „Bogusław" (AIPN)
Леон Лапінський, агент МГБ «Богуслав»

Fryderyk Żak (AIPN)
Фридерик Жак

Mieczysław Puteczny (AIPN)
Мечислав Путечний

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Akt Nr.: 7278 1

Name: S t a r u c h 101146

Vorname: Jaroslau

geboren: 17.11.1910 in Sloboda Zolota

Stand: led. Religion: gr.k. Kinder:

Beruf: Journalist

Anschrift: Krakau, Grünestr. 20/6 61/543

Frühere Anschrift:

Anschrift der Eltern:

Staatsangch: polnisch

Volkszugch: ukrainisch

Legimation: Ausweiskarte A 144

Ukr. Vertrauensstelle

Entscheidung: abgelehnt

Ausstellungstag:

Laufzeit:

Ausreise: Berlin

Einreise: Krakau

Bestimmungsort:

Anmerkungen:

Besprechmung mit der ukr. Vertrauensstelle in Berlin

6268/II

IPN Ks 010/6178

Karta meldunkowa dot. Jarosława Starucha, Kraków 1940 r. (AIPN)
Реєстраційна картка Ярослава Старуха, Краків 1940

Marija Sawczyn i Wasyl Hałasa z dzieckiem (HDA SBU)
Марія Савчин і Василь Галаса зі своєю дитиною

Jarosław Staruch, ps. „Stiah" (AIPN)
Ярослав Старух, пс. «Стяг»

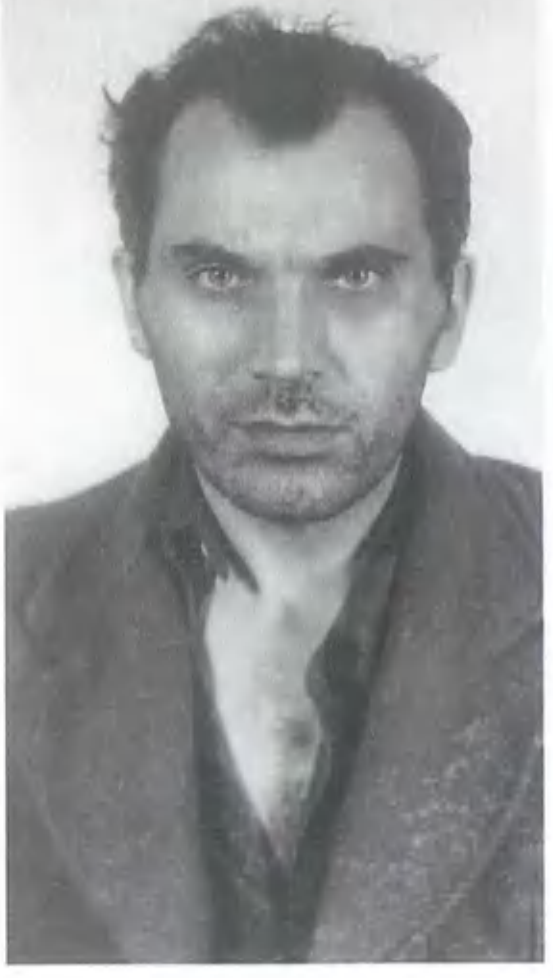

Petro Fedoriw, ps. „Dalnycz", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Петро Федорів, пс. «Дальнич», процесуальна фотографія

Do Nr. 401

7.

Ściśle tajne!

5

Rozkaz zatrzymania

Rozkazuję zatrzymać (wskazać nazwisko, imię, ewentualnie inne dane) Lisieckiego Romana s. Michała ur. Rożyce gm. Tarnogrod pow. Tomaszów-Lub.

podejrzanego o (podać treść podejrzenia) o przynależność do U.P.A.

*) **Podstawa:** 1) materiał agenturowy
2) świadkowie
3) dokumenty

Nazwisko, imię, stopień służbowy

Miejscowość i data Lublin 23.IX.47 r.

podpis

/-/ Lachowski M. sierż.

*) Niepotrzebne skreślić.

Ewid. akt dochodz. wzór Nr. 2
Druk. MBP. w Łodzi

Rozkaz zatrzymania nierozpoznanego Petra Fedoriwa jako Pawła Lisieckiego (AIPN)
Протокол затримання неопізнаного Петра Федоріва як Павла Лисецького

MINISTERSTWO
BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
WYDZIAŁ I DEPARTAMENT II

6

do Nr. .....

Do
KOMENDANTA OCHRONY M. B. P.
w miejscu.

Proszę osadzić tymczasowo w areszcie M. B. P. zatrzymanego przez Wydz. I. Dep. III. Lisiecki Roman syn Michała.

podejrzanego o przynależność do bandy U.P.A.

Kartę osadzenia formalną na w/w prześlę w ciągu 12 godzin po uzyskaniu sankcji V-ce Ministra.

NACZELNIK
Wydz. I Depart. II

Warszawa, dn. 26/IX.47 godz. 9,40

DESKA kpt.

MINISTERSTWO BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO DEP. II

Pismo w sprawie osadzenia nierozpoznanego Petra Fedoriwa jako Pawła Lisieckiego w areszcie MBP (AIPN)
Лист у справі затримання неопізнаного Петра Федоріва як Павла Лисецького під вартою МБП

Myrosław Onyszkewycz, ps. „Biłyj", „Orest", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Мирослав Онишкевич, пс. «Білий», «Орест», процесуальна фотографія

Myrosław Onyszkewycz (AIPN)
Мирослав Онишкевич

Bogdan Kwiatkowski vel Chmiel, ps. „Chmełyk" (AIPN)
Богдан Квятковський, він же Хмель, пс. «Хмелик»

Kennkarte
Miejsce wystawienia: Dobrosyn
Kreish, Starostwo powiat.: Lava Ruska Distrikt, Okręg: Galizien
Kennnummer, Numer rozpoznawczy: 1147
Gültig bis, Ważne do: 12. Oktober 1948
Name, Nazwisko: Zwarycz
Geburtsname (b. Ehefrau), Nazwisko panieńskie (u mężatek):
Vorname: Jan
Geboren am, Urodzony (a) w dn.: 26. 1. 1902
Geburtsort, Miejsce urodzenia: Michalówka
Kreish, Starostwo pow.: Lava Ruska Distrikt, Okręg: Galizien
Land, Kraj:
Beruf, Zawód: erlernter wyuczony: Schuster; ausgeübter wykonywany: Landwirt
Religion, Wyznanie: Röm-kath
Besondere Kennzeichen, Szczególne znaki rozpoznawcze: keine

Unterschrift des Kennkarteninhabers, Podpis posiadacza karty rozpoznawczej: Zwarycz Jan
Lava-Ruska, den, dnia: 3 Okt 194
Ausstellungsbehörde, Władza wystawiająca: Der Kreishauptmann
Dienstsiegel, Pieczęć służbowa
Unterschrift des ausfertigenden Beamten, Podpis sporządzającego urzędnika

AMTLICHE VERMERKE, UWAGI URZĘDOWE

Der Kennkarteninhaber wohnt, Posiadacz karty rozpoznawczej mieszka
in, w: Dobrosyn, Strasse, ulica:
Kreish, Starostwo powiat.: Lava Ruska
Dienstsiegel, Pieczęć służbowa
Unterschrift der Meldebehörde, Podpis urzędu meldunkowego

ab, od: 25 Januar 1943
in, w: Lubaczów, Strasse, ulica:
Kreish, Starostwo powiat.:
Dienstsiegel, Pieczęć służbowa
Unterschrift der Meldebehörde, Podpis urzędu meldunkowego

ab, od:
in, w:, Strasse, ulica:
Kreish, Starostwo powiat.:
Dienstsiegel, Pieczęć służbowa
Unterschrift der Meldebehörde, Podpis urzędu meldunkowego

ab, od:
in, w:, Strasse, ulica:
Kreish, Starostwo powiat.:
Dienstsiegel, Pieczęć służbowa
Unterschrift der Meldebehörde, Podpis urzędu meldunkowego

Niemiecka karta rozpoznawcza (Kennkarte) z powojennymi adnotacjami Jana Zwarycza, w rzeczywistości Myrosława Onyszkewycza (AIPN)
Німецьке посвідчення особи з повоєнними нотатками Яна Зварича, насправді Мирослава Онишкевича

ECZPOSPOLITA POLSKA

ISTERSTWO BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

WARSZAWIE

30/B50-3/VI

Wojskowy Sąd Rejonowy
w Warszawie

sr. 450,50

AKTA

sprawy Nr 139

Onyszkiewicz Mirosławowi s. Grzegorza

art. 85 K. K. U. P. i innych

450,50

ęto 3 marca 1948 r.

czono 29 listopada 1949 r.

Sn Ods. S. 1982/50 Tom Nr XVI

Akta zawierają 109 kart.

Okładka sprawy M. Onyszkewycza (AIPN)
Обкладинка справи Мирослава Онишкевича

ГАЛАС
ВАСИЛИЙ МИХАЙЛОВИЧ

АГЕНТУРНОЕ ДЕЛО
№ 100
"К У Б Л О"
НА ЗАКЕРЗОНСКИЙ КРАЕВОЙ ПРОВОД ОУН
действующий в Польше

ТОМ № 1

нач. 1964

С 9108

АРХИВ
Отдела „А" МГБ
АГЕНТ. ФОНД

Том — 17

1964
48053

Okładka sprawy agenturalnej MGB „Kubło" na Krajowy Prowid OUN w Polsce (HDA SBU)
Обкладинка агентурної справи МГБ «Кубло» на Крайовий Провід ОУН у Польщі

Nr. akt.....

111 349 339 ~~209~~

Postanowienie o zamknięciu śledztwa

Borysowo dnia pierwszego września 1949 r.

Cyryba Leon chor. Oficer śledczy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicz-
(Stopień służbowy, imię i nazwisko)

nego w Borysowie rozpatrzywszy materiały śledcze w sprawie p-ko Fedoriwowi

Piotrowi ps. „Dołęgowi" z Michału

i zważywszy, że śledztwo dostarczyło podstaw do rozprawy, zgodnie z art. 171 § 1 K. W. P. K. 277. K. P. K.

p o s t a n o w i ł:

Śledztwo w sprawie niniejszej zamknąć.

Postanowienie powyższe zostało mi ogłoszone.

Oficer śledczy

podpis podejrzanego (ej)

Fedoriw Piotr

Wzór Nr. S-14 Drukarnia Nr. 1

Postanowienie o zakończeniu śledztwa w sprawie P. Fedoriwa (AIPN)
Постанова про завершення слідства по справі П. Федоріва

IPN BUIAD Warszawa

KANCELARIA TAJNA
I-go ODDZIAŁU SZTABU K.B.W.
Wpłynęło
dnia 26. 9. 1947 Egz.Nr. 1
Nr. 009580
podpis

SCISLE TAJNE

DOWODCA KORPUSU BEZPIECZENSTWA WEWNETRZNEGO

t.: Sprawozdania za okres od 10.09. do 20.09.47r.

W załaczeniu przedkładam sprawozdanie za okres 10.09. do 20.09.1947r. oraz zdjecie "Stiaga" i orniczuka".-

PRZEDSTAWICIEL K. B. W.
PRZY G.O.OW.V.
/-/ S U C H Y mjr.-

dbito w 2.-ch egz
Egz.Nr.1-szy Adresat
2-gi a/a
ykonał mjr.S u c h y
ruk.kpr.P.J.dnia 22.09.1947r.

Pismo do dowódcy KBW w sprawie akcji wymierzonej w „Stiaha" (AIPN)
Лист до командира КВБ у справі акції щодо «Стяга»

Pluton (czota) ochrony W. Hałasy (AIPN)
Чота охорони В. Галаси

Hałyna Łebedowycz, ps. „Hałyna", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Галина Лебедович, пс. «Галина», процесуальна фотографія

Ludmiła Kot, ps. „Burłaczka", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Людмила Кіт, пс. «Бурлачка», процесуальна фотографія

Anna Karwańska, ps. „Roma", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Анна Карванська, пс. «Рома», процесуальна фотографія

Eugenia Skab, ps. „Feśka" fotografia sygnalityczna (AIPN)
Євгенія Скаб, пс. «Феська», процесуальна фотографія

Eugenia Skab, karta ewidencyjna więzienia Fordon (AIPN)
Євгенія Скаб, реєстраційна картка в'язниці у м. Фордон

Eugenia Skab, karta ewidencyjna więzienia Fordon (AIPN)
Євгенія Скаб, реєстраційна картка в'язниці у м. Фордон

IPN Ka 03/1660 t.2
III - 2538

Kategoria przestępstwa
Przynależność do nielegalnej org. O.U.N.

Nazwisko Skab "Pseudonim Fesko

Imię Eugenia

Imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki
Teodor
Helena Korbicz

Data i miejsce urodzenia
13 lutego 1922 r. Ułazów
gm. Dzików Stary, pow. Lubaczów

Wzrost w cm: 155
Kolor włosów: c. blond
Kolor oczu: zielono-brunatny

Ostatnie miejsce zamieszkania
Jaworzno ul. Sierakowskiego 6a
woj. Wrocławskie

Dodatkowe dane
Uwagi
ew. znaki szczeg.

Nie notowany

Prawa ręka

Wzór Nr E-11 Drukarnia Nr 1

76 z 171

Udostępnianie Biuro Archiwalne Katowice
Dokumentów

Olga Onyszkewycz, fotografia sygnalityczna (AIPN)
Ольга Онишкевич, процесуальна фотографія

Stefania Onyszkewycz (Samborowska), fotografia sygnalityczna (AIPN)
Стефанія Онишкевич (Самборовська), процесуальна фотографія

Piotr Wirstiuk, fotografia sygnalityczna (AIPN)
Петро Вірстюк, процесуальна фотографія

Zenobia Gontarska, ps. „Frania", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Зіновія Ґонтарська, пс. «Франя», процесуальна фотографія

Lubomira Bohaczewska, fotografia sygnalityczna (AIPN)
Любомира Богачевська, процесуальна фотографія

Kornel Kozenko, ps. „Kornijenko", fotografia sygnalityczna (AIPN)
Корнель Козенко, пс. «Корнієнко», процесуальна фотографія

Olga Moroz, ps. „Małusza" (AIPN)
Ольга Мороз, пс. «Малуша»

Irena Tymoczko, ps. „Chrystia" (AIPN)
Ірина Тимочко, пс. «Христя»

Marija Sawczyn, ps. „Mariczka" (AIPN)
Марія Савчин, пс. «Марічка»

Iron Kudłajczuk, ps. „Dowhyj", fot. szpitalna (AIPN)
Ірон Кудлайчук, пс. «Довгий», фотографія з госпіталю

~~T~~ 61

W Y K A Z

archiwów "STIAHA", miejsce zachowania których zapodał Kudłajesuk Iron, ps. "DOWHIJ".

Lp.	Dokładne określenie miejsca i sposobu zachowania archiwum, oraz do kogo należy:	S czyjego polecenia, kiedy i przez kogo archiwum zostało zachowane:	U w a g i:
1.	Miejsce zachowania: Niedaleko polnej drogi która prowadzi od Monasterza do przysiołka wsi Werchraty - Górniki. Droga ta odłącza się od drogi Monasterz - pow. Lubaczów a Huta Lubycka pow. Tomaszów w kierunku nalewo - na zachód na odległości od 200-300 m. od cerkwi Monasterz. W/w droga przechodzi przez jeden wąwóz, a następnie przez pole, skręcając lekko naprawo i znowu prowadzi do drugiego wąwozu, który jest pokryty krzakami i rzadkimi drzewami.- Idąc tym wąwozem w kierunku na północ w odległości od 60 - 100 m. - będziemy na miejscu, gdzie jest zakopane archiwum "STIAHA" przy prawym brzegu wąwozu, idąc od strony drogi. Sposób zachowania: Archiwum jest zachowane w bance od mleka o pojem. 50 l., zakrytej klockiem drewnianym, który jest zasmolony celem niedopuszczenia wody. Zakopane na dnie wąwozu przy wchodzeniu jego brzegu do 40 cm. głęboko w ziemi na wolnej przestrzeni. Prawdopodobnie na brzegu wąwozu rośnie dwie sosny, a w wąwozie w odległości 4 m od miejsca zakopania archiwum rośnie jedna sosna. (Załącznik - szkic)	Archiwum zostało zachowane z polecenia "STIAHA" w nocy dnia 8 na 9 czerwca 1947 r. przez technników z ochrony "STIAHA" - "DOŃSKIEGO" i "CZORNOMORCIA" vel "MORCIA" i przez "DOWHEGO" - technika z technicznego ośrodka przy "STIAHU".	Zawartośc archiwum nie znana "DOWHEMU". "DOŃSKYJ" i "MOREC" zginęli podczas likwidacji ośrodka "STIAHA". — Czy przez w/w ktoś oswarty wiedział o miejscu zachowania archiwum - "DOWHYJ" nie wie. Możliwość taka istnieje. — Koord. w/g 1:100.000 74-76 na 12-14 b.
2.	Miejsce zachowania: patrz, jak ad 1-szy, z tem, że od wąwozu, w którym jest zachowane archiwum pierwsze "A-I" należy przejść drogą polną w stronę Górników do pola, które znajduje się poza wąwozem. Na rogu sosnowego lasu (sosny rzadkie, las przetrzebiony) - znajduje się jedna sosna w odległości od 70-100 m. od drogi polowej na lewo, idąc z Monasterza w kierunku przysiółka Górniki. W południowym kierunku od sosny na odległości 60-100 cm od sosny jest zakopane archiwum "STIAHA".	Archiwum zostało zachowane z polecenia "STIAHA" przez "DOŃSKIEGO", i "CZORNOMORCIA" vel "MORCIA" - łącznikow "STIAHA" w nocy z 8/9 czerwca 1947 r. Miejsce zachowania archiwum drugiego "A-2" - wskazali "DOWHEMU" "MOREC" i "DOŃSKYJ" z polecenia "STIAHA" tej nocy, kiedy archiwum zostało przez nich zachowane.	Zawartośc i pojemność archiwum nie jest znana "DOWHEMU". — "DOŃSKYJ" i "MOREC" zginęli podczas likwidacji ośrodka "STIAHA". —

Wykaz miejsc ukrycia archiwum „Stiaha” (AIPN)
Список місць переховування архіву «Стяга»

59 62

Lp.	Dokładne określenie miejsca i sposobu zachowania archiwum, oraz do kogo należy:	Z czyjego polecenia, kiedy i przez kogo archiwum zostało zachowane:	U w a g i:
	Sposób zachowania: nie jest znany "DOWHEMU", gdyż nie był obecny przy zachowaniu. W jakim naczyniu i na jakiej głębokości jest zachowane archiwum - nie jest "DOWHEMU" znane. (Załącznik-szkic).	Na miejsce zachowania został "DOWHYJ" zaprowadzony celem dokładnego zapoznania się z miejscami.	Istnieje przypuszczenie, że prócz w/w mogła znać o miejscu zachowania archiwum osoba 4-ta. — Koord. w/g 1:100.000. 74 - 76 na 12 - 14 b.

Sporządził: H.J.

Odbito 7 egz.

Otrzymują:

1. M.B.P. Dep.III. Pułk. Czaplicki
2. M.B.P. Dep.III. Wydz.I. Mjr. Wróblewski
3. W.U.B.P.-Rzeszów Wydz.Śledczy
4. W.U.B.P.-Rzeszów Wydz. III.
5. W.U.B.P.- Lublin Wydz. III.
6. Akta sprawy Kudłajczuka Irona
7. " " "STIAHA"

Wykaz miejsc ukrycia archiwum „Stiaha" (AIPN)
Список місць переховування архіву «Стяга»

Myrosław Soroka, ps. „Ptach" (AIPN)
Мирослав Сорока, пс. «Птах»

A. Karwańska, ps. „Roma", Maria Bodnarenko, ps. „Oksana" i ks. Wasyl Szewczuk „Kadyło" (AIPN)
А. Караванська, пс. «Рома», Марія Боднаренко, пс. «Оксана» і о. Василь Шевчук «Кадило»

ks. Andrij Hoza, fotografia sygnalityczna (AIPN)
священик Андрій Гоза, процесуальна фотографія

Schemat OUN w Polsce (AIPN)
Схема ОУН у Польщі

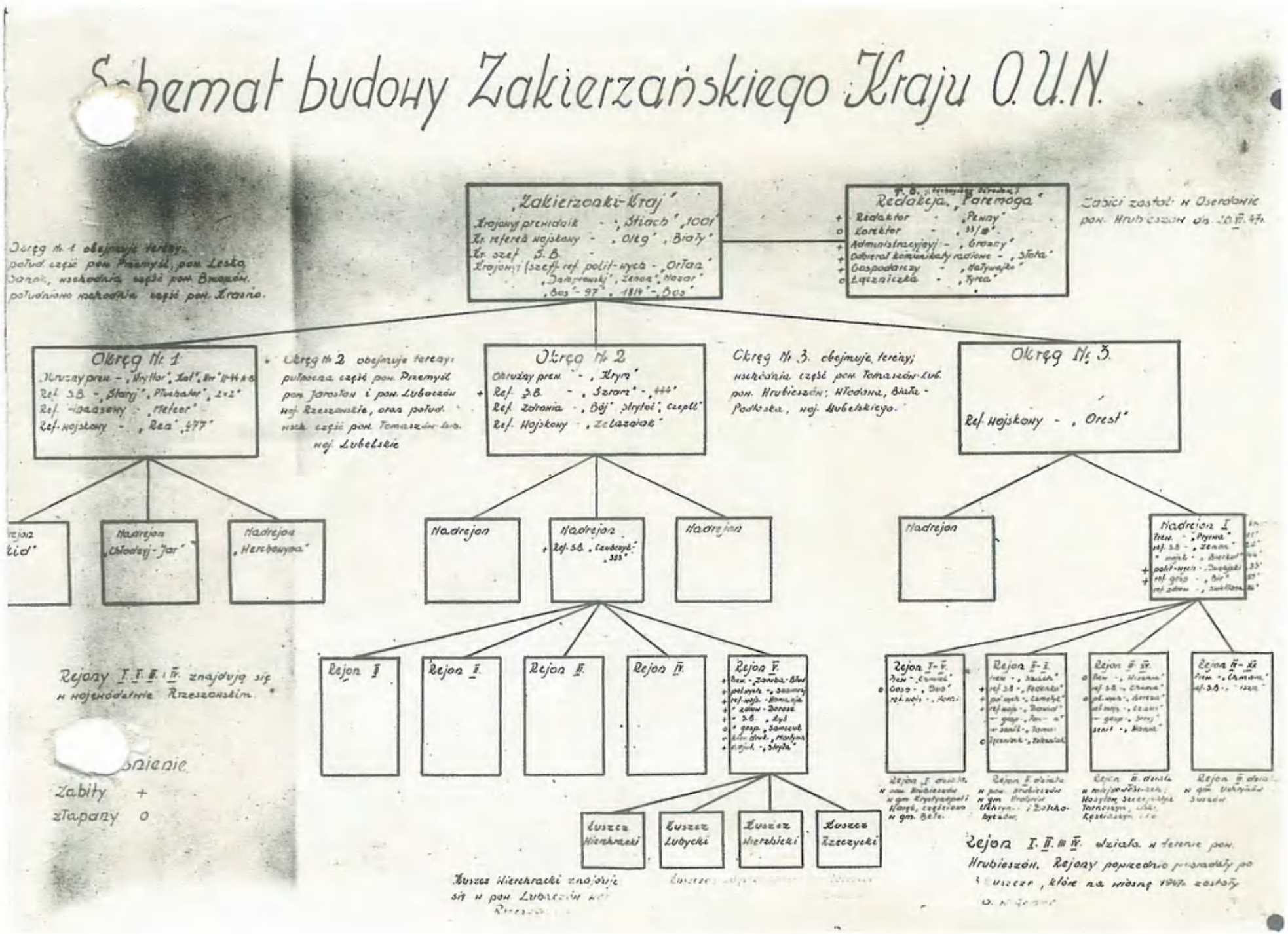

Schemat SB OUN w Polsce (AIPN)
Схема СБ ОУН у Польщі

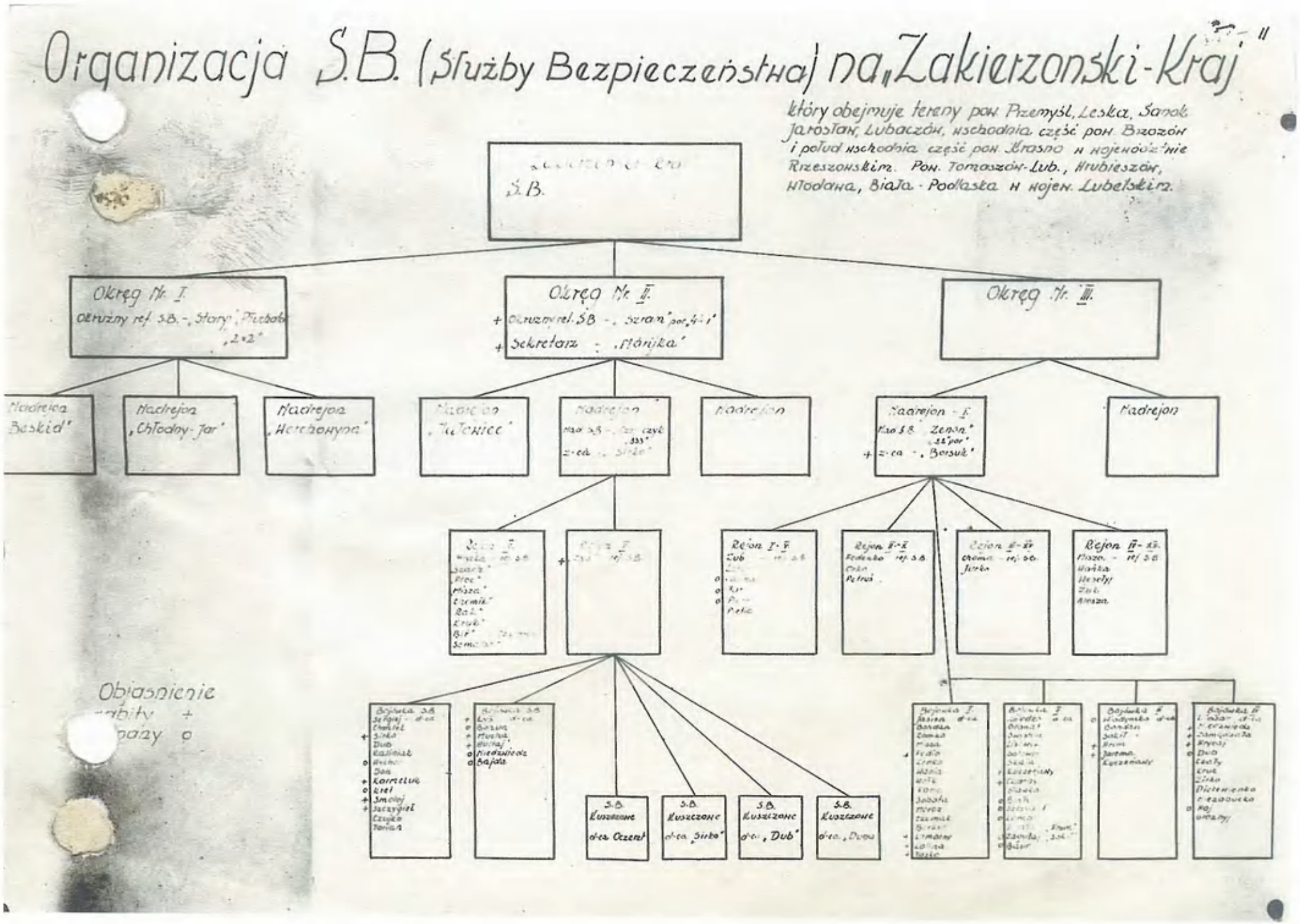

Schemat Okręgu VI UPA „Sian" (AIPN)
Схема VI Воєнної округи УПА «Сян»

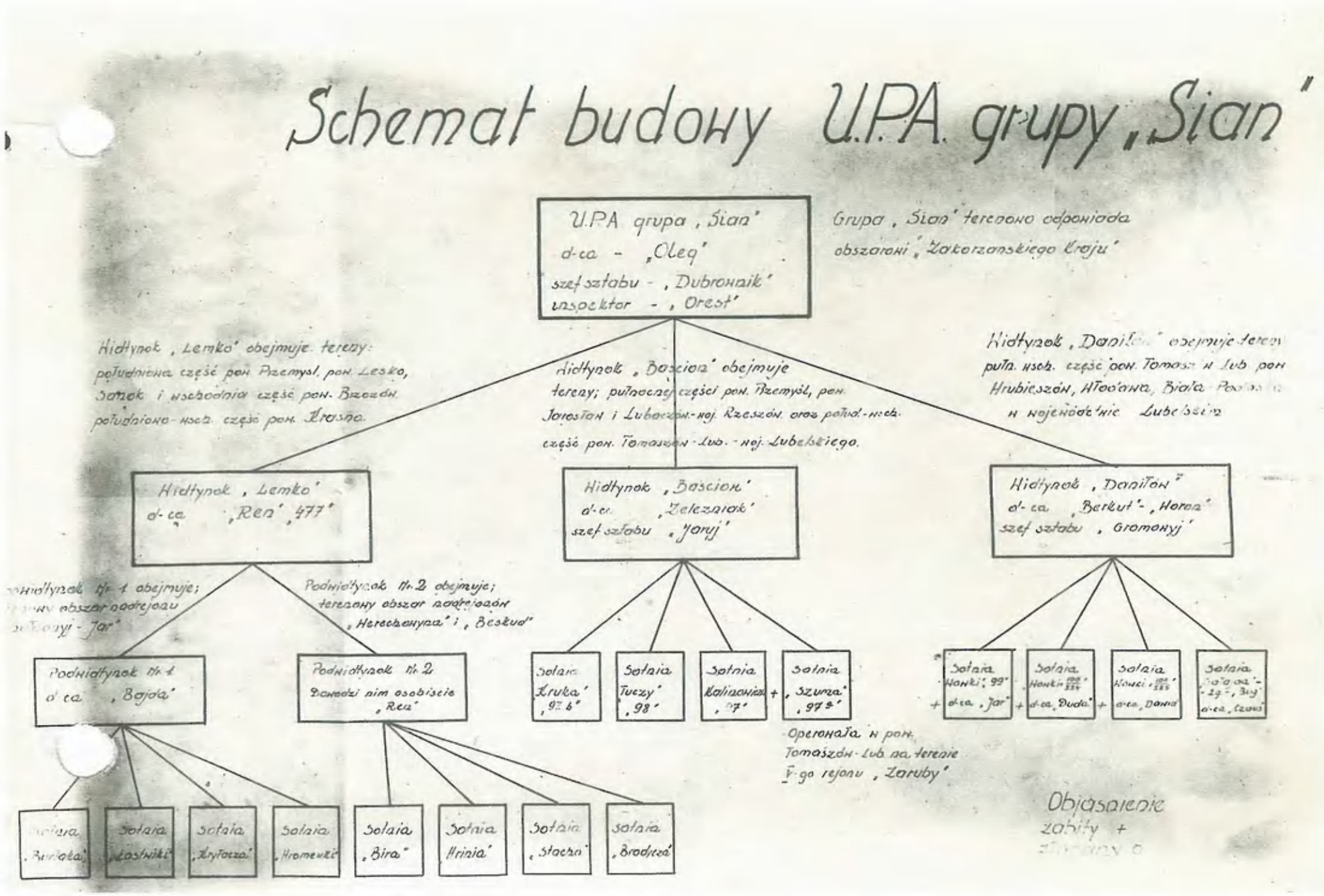

IPN BU 00231/131/1

Wolnosc narodom ! Wolność ludziom ! Smierć tyranom !

(38)

D O W O J S K A P O L S K I E G O.

POLACY ŻOŁNIERZE !

Zaprzedani cudzym, kremlowskim dyktatorom, dzisiejsi kierownicy rządu każą Wam terroryzować i wypędzać ludność ukraińską z jej siedzib, jak również rozkazują Wam robić obławy na Waszych własnych braci, patriotów polskich. Podli wysłużnicy moskiewskiego dyktatora i zdrajcy własnego narodu chcą z Was zrobić ślepe narzędzie do wykonania planów czerwonego moskiewskiego imperializmu, a Wasz polski mundur i godła narodowe chcą wykorzystać dla swoich barbarzyńskich, ludożerczych celów.

Pamiętajcie jednak, żołnierze polscy, że ta droga wysługiwania się cudzym imperializmom, jest nie tylko niecna i haniebna, ale również zgubna dla Was samych. Kto pomaga czymkolwiek wzmacniać więzy i potęgę imperializmu Moskwy - ten gotuje i kuje te więzy własnemu narodowi.

Kto z Was zapomniał może stuletnią niewolę rosyjską, ten niech pamięta, że w bezkresnych śniegach Sybiru jest dość miejsca, obok świętych mogił i kości Waszych i naszych ojców i dziadów, nie tylko dla nas, ale i dla Was. To co dzisiaj będzie nam - jutro czeka Was, Waszych braci i dzieci - jeżeli dzisiaj nie staniemy razem, jednym wspólnym frontem, dla wspólne, najwyższe i najszlachetniejsze wszechludzkie ideały braterstwa, równości i wolności wszystkich ludów i wszystkich ludzi, przeciw ciemnym siłom barbarzyńskiego imperializmu, totalizmu, dyktatury i tyranii jakie niesie całej Europie moskiewski czerwony faszyzm, zwany bolszewizmem, lub zupełnie niesłusznie zwany komunizmem. Jeżeli więc dzisiaj nie uda się nam rozbić potęgi krwawego imperializmu czerwonej Moskwy - to jutro będzie Wasza dola taka sama, albo jeszcze straszniejsza, jak dzisiaj nasza.

Żołnierze Wojska Polskiego! Zwracamy się do Was tą drogą, bo wierzymy, że nie wszyscy dacie zrobić z siebie ślepe narzędzie moskiewskich wysłużników. Wierzymy, że jest między Wami dużo prawdziwych, szczerych Polaków - patriotów, prawdziwie szczerych, a nie fałszywych stalinowskich demokratów. Pomyślcie więc, w imię czego walczycie w obecnych szeregach, czyje rozkazy wykonujecie, w czyim interesie przelewacie swoją krew? Pomyślcie, gdzie Wasze miejsce, czy po stronie tych, którzy służą interesom Moskwy, czy przeciwnie, w szeregach tych, którzy walczą bohatersko przeciwko Moskwie i jej imperialistycznym, zaborczym zakusom, tak samo, jak walczyli dotychczas przeciw hitlerowsko-niemieckim imperialistom.

Żołnierze Polacy! Nie słuchajcie sług moskiewskich, którzy rozkazują Wam terroryzować i wypędzać ludność cywilną, którzy chcą wykopać Waszymi rękoma jeszcze głębszą przepaść miedzy naszymi narodami. Postępujcie tylko tak, jak rozkazuje Wam Wasze ludzkie sumienie i patriotyzm narodowy, który wymaga nie walki między nami, lecz wspólnych wysiłków dla wspólnych wielkich celów wolności. Dużo Polaków i Ukraińców, najlepszych patriotów, łączy dziś jedno wspólne cierpienie i wspólna walka. Idźcie i Wy tą drogą, a nie drogą hańby i zdrady.

My, Ukraińscy Powstańcy, nie walczymy przeciwko Polakom, tylko przeciwko bolszewickim najeźdźcom. Zapytajcie o tym setki Waszych Kolegów - żołnierzy WP, którzy przeszli w czasie walk na naszą stronę, lub otoczeni przez nasze powstańcze wojska, poddali się i później zostali przez nas zwolnieni. Nikt z nich nie znajdzie jednego słowa narzekania. Wszystkich jeńców - uczciwych Polaków - traktujemy nie jak wrogów, lecz jak synów narodu z którym łączy nas wspólna niedola cudzej okupacji i wspólna droga do wolności. Zgodnie z tym z zasady zwalniamy ich, lub przesyłamy na ich życzenie przez odpowiednie kontakty do szeregów polskiej partyzantki.

strona: 0044

Odezwa UPA skierowana do żołnierzy ludowego WP (AIPN)
Відозва УПА до солдатів народного Війська Польського

IPN BU 00231/131/1

341

Setki zaś i tysiące tych Waszych kolegów, którzy polegli na polu walki z naszymi wojskami, oddali swe życie i krew daremnie,- nie za polską i nie za wzniosłą ogólnoludzką sprawę, lecz za interesy śmiertelnego wroga polskiego i ukraińskiego narodów, wroga ludzkiej wolności.

Wzywamy więc wszystkich Was, wszystkich Polaków i wszystkich uczciwych, miłujących wolność ludzi: - Idźcie z nami w jednym wspólnym froncie walki do wolności!

Ci, którzy przyjdą do nas jak wrogowie, spotkają na każdym kroku walkę na życie i śmierć.

NIECH ZYJE WOLNOSC !

WALKA I SMIERC KREMLOWSKIM TYRANOM I WSZYSTKIM ICH NAJMITOM I SŁUGUSOM !

NIECH ZYJE WSPOLNY PRZECIWBOLSZEWICKI FRONT WSZYSTKICH UJARZMIONYCH NARODOW !

NIECH ZYJE WOLNA NIEPODLEGŁA POLSKA !

NIECH ZYJE WOLNA NIEPODLEGŁA UKRAINA !

NIECH ZYJE WOLNOSC, ROWNOSC, BRATERSTWO I SOCJALNA SPRAWIEDLIWOSC WSZYSTKICH LUDOW I WSZYSTKICH LUDZI !

Ukraińscy Powstańcy

strona: 0045

Odezwa UPA skierowana do żołnierzy ludowego WP (AIPN)
Відозва УПА до солдатів народного Війська Польського

За Самостоятельные и Независимые Государства
Народов Восточной Европы и Азии !

Свобода Народам и Человеку !

ГИМН УГНЕТЕННЫХ НАРОДОВ СОВЕТСКОГО СОЮЗА.

Насильем жестоким республик Свободу
Злодейски забрала советская Русь,
Но будет разрушенный силой Народов
Наследник царизма - Советский Союз.

Довольно терпеть нам насилье, обманы
Кремлевское рабство сметем мы в борьбе,
Вперед, все народы, вперед на тиранов,
И станем владыками сами себе!

Сквозь бури и грозы мы шли до Свободы,
Но Ленин Свободу на штык насадил,
А Сталин нас мучил за верность народу
И в рабство колхозов нам путь показал.

Довольно терпеть нам насилье, обманы,
Кремлевское рабство сметем мы в борьбе,
Вперед, все народы, вперед на тиранов,
И станем владыками сами себе!

Мы с боем выходим из рабства и плена,
Захватчиков подлых с пути мы сметем,
В борьбе мы решаем судьбу поколений, -
Свободу народам и людям несем.

Довольно терпеть нам насилье, обманы,
Кремлевское рабство сметем мы в борьбе,
Вперед, все народы, вперед на тиранов,-
И станем владыками сами себе!

- 0 -

СМЕРТЬ МОСКОВСКО-БОЛЬШЕВИСТСКОЙ ТИРАНИИ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ ЕДИНЫЙ ФРОНТ УГНЕТЕННЫХ
НАРОДОВ В БОРЬБЕ С БОЛЬШЕВИЗМОМ!

- 0 -

Ulotka OUN w języku rosyjskim skierowana do oddziałów Armii Czerwonej (AIPN)
Листівка ОУН російською мовою, направлена до відділів Червоної армії

33v

ДА ЗДРАВСТВУЕТ СВОБОДНОЕ И НЕЗАВИСИМОЕ УКРАИНСКОЕ ГОСУДАРСТВО!

ДА ЗДРАВСТВУЮТ СВОБОДНЫЕ И НЕЗАВИСИМЫЕ ГОСУДАРСТВА НАРОДОВ: БЕЛОРУСИИ, ФИНЛЯНДИИ, ЛАТВИИ, ЭСТОНИИ, ГРУЗИИ, АРМЕНИИ, АЗЕРБАЙДЖАНА, УЗБЕКИСТАНА, КАЗАХСТАНА, ПОЛЬШИ, ЧЕХИИ, СЛОВАКИИ, РУМЫНИИ, БОЛГАРИИ И ДРУГИХ НАРОДОВ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ СВОБОДНАЯ НАРОДНАЯ, НЕИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКАЯ РОСИИЯ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ ДРУЖБА И СОТРУДНИЧЕСТВО СВОБОДНЫХ И НЕЗАВИСИМЫХ НАРОДОВ И ГОСУДАРСТВ СРЕДНЕЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ И АЗИИ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ СВОБОДА МЫСЛИ, СЛОВА И ПЕЧАТИ! ДА ЗДРАВСТВУЕТ СВОБОДА СОБРАНИЙ, СВОБОДА ТОВАРИЩЕСТВ И СВОБОДА КРИТИКИ! ДА ЗДРАВСТВУЮТ СВОБОДНЫЕ ВЫБОРЫ, СВОБОДНОЕ НАРОДНО ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО И СВОБОДНАЯ НАРОДНО-ПАРЛАМЕНТАРНАЯ ВЛАСТЬ ОТВЕТСТВЕННАЯ ПЕРЕД НАРОДОМ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ СОЦИАЛЬНОЕ РАВЕНСТВО, СПРАВЕДЛИВОСТЬ, БЛАГОПОЛУЧИЕ И СЧАСТЬЕ ВСЕХ ТРУДЯЩИХ!

- 0 -

Сталин - реакционер, реставратор порядков крепостнической русской империи; он жестокий тиран трудового народа. Поэтому мы боремся против Сталина.

- 0 -

- тзхя -

Ulotka OUN w języku rosyjskim skierowana do oddziałów Armii Czerwonej (AIPN)
Листівка ОУН російською мовою, направлена до відділів Червоної армії

Nr.W-255/50

1 SK 153/1

P R T O K Ó Ł
W Y K O N A N I A W Y R O K U Ś M I E R C I

Warszawa, dnia 6 lipca 1950r. Wiceprokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej mjr. KOŚKO Borys w wykonaniu prawomocnego wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 3 czerwca 1950r. Nr.Sr.450/50 zatwierdzonego postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z dnia 16 czerwca 1950r. Nr.Sn.Odw. S.1982/50 i wobec nie skorzystania z prawa łaski przez Prezydenta R.P. na zasadzie art. 314 i 315 KWPK zgłosił się do więzienia Nr. I Warszawa-Mokotów o godz. 21. min. ... i w obecności:

1/. Naczelnika Więzienia ...Chojnowskiego Edwarda...
2/. Lekarza ...dr. Jerzewskiego Kazimierza.....

ze pośrednictwem Dowódcy Plutonu Egzekucyjnego ...Józefa Kwiatkowskiego.....Aleksandra....., po odczytaniu sentencji wyroku Nr.Sr.450/50 ~~xxx~~ skazanemu ONYSZKIEWICZOWI Mirosławowi s. Grzegorza i Justyny z d. Tkaczuk i po stwierdzeniu prawomocności tego wyroku oraz oświadczeniu, że Prezydent R.P. z prawa łaski nie skorzystał - powyższy wyrok względem Onyszkiewicza Mirosława s,Grzegorza i Justyny z d. Tkaczuk urodzonego dnia 26 stycznia 1911r. w Uhnowie, pow. Tomaszów Lubelski, wykonał przez rozstrzelanie. Zgon w/w został stwierdzony przez lekarza.

Wiceprokurator.....
Naczelnik Więzienia.....
Lekarz.....
Dowódca Plutonu Egzek.....

Protokół wykonania wyroku śmierci na Myrosławie Onyszkewyczu (AIPN)
Протокол виконання смертного вироку Мирослава Онишкевича

Książka ta została przygotowana przez pracowników Instytutu Pamięci Narodowej, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy oraz Instytutu Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Opublikowano w niej dokumenty dotyczące działań komunistycznych służb specjalnych (w tym także sowieckich) wymierzonych w kierownictwo Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów na terenie powojennej Polski.

Над книгою працювали співробітники Інституту національної пам'яті Республіки Польща, Галузевого державного архіву Служби безпеки України та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. У ній опубліковано документи про діяльність комуністичних спецслужб (у тому числі й совєцьких), спрямовану проти керівництва Організації українських націоналістів на території післявоєнної Польщі.

Zapraszamy na stronę internetową
www.ipn.gov.pl
www.ksiegarnia.ipn.gov.pl

ISBN 978-83-8098-349-6

cena 100 zł (części 1–2)

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ